Leltári napló: 9 Lsz.: 51457/4
csoport: szám.
V/47203

A VILÁGHÁBORÚ

AMILYENNEK ÉN LÁTTAM.

ÍRTA NAPLÓJA ÉS HIVATALOS AKTÁK ALAPJÁN

József főherceg

TÁBORNAGY

V.

KÖTET.

GYŐZELMES KÜZDELMEINK ERDÉLYÉRT ÉS BUKOVINA VISSZAFOGLALÁSA.

BUDAPEST

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KIADÁSA. 1931.

XB149389

MINDEN JOG FENNTARTVA.
ALL RIGHTS RESERVED.

Brassó, 1917. szeptember 24.
Vilmos császár és József főherceg.

3 2349

A VILÁGHÁBORÚ

AMILYENNEK ÉN LÁTTAM

*

841

ÍRTA NAPLÓJA ÉS HIVATALOS AKTÁK ALAPJÁN

JÓZSEF FŐHERCEG
TÁBORNAGY

VB 19103

AZ AKTASZERŰ ANYAGOT ÖSSZEGYŰJTÖTTE
ÉS ÖSSZEÁLLÍTOTTA

VITÉZ RUBINTHY DEZSŐ
M. KIR. NYUG. ALTÁBORNAGY

V. KÖTET.

GYŐZELMES KÜZDELMEINK ERDÉLYÉRT
ÉS BUKOVINA VISSZAFOGLALÁSA

(1917 JÚNIUS 29. — 1918 JANUÁR 12.)

31 MELLÉKLETTEL

BUDAPEST,
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KIADÁSA
1931.

Lelt. napló: a Lsz.: 5145
csoport: szám.

SZTE Egyetemi Könyvtár
J000800106

SZEGED TUDOMÁNYEGYETEM
Magyar Történeti Intézetének Könyvtára
Lelt. napló: Lsz.: VI.
a csoport: 235/ szám.

B 19103

Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest VIII, Múzeum-körút 6.
(F.: Czakó Elemér dr.)

TARTALOMMUTATÓ.

VII. Fejezet. Folytatom látogatásaimat a lövészárokban. Bruszilow-offenzíva. Nehéz az én helyzetem. 1917 január 29.—július 16-ig. (45., 46., 47., 48., 49., 50., 51. sz. melléklet.) ..... 1— 97

VIII. Fejezet. A csaták sorozata. Ober-Ost ellentámadása Böhm-Ermolli vezérezredes hadseregcsoportjánál. Jelentem a királynak elhatározásomat a román trónra vonatkozó ajánlat tárgyában. Látogatásaim az arcvonal tűzvonalában. A Bukovina és Czernowitz visszafoglalása. 1917 július 17.—augusztus 4-ig. (52., 53., 54., 55., 56., 57., 58., 59. sz. melléklet.) 98—231

IX. Fejezet. Ojtozi csata. Mackensennel együtt megvívott nagy támadó csata. Súlyos surlódások az A. O. K.-val. Ő Fölségéhez megyek, mert így nem lehet eredményesen dolgozni. Mária Terézia-lovagok. 1917 augusztus 5—19-ig. (60., 61., 62., 63. sz. melléklet.) ..... 231—388

X. Fejezet. Muló bajok Marasestinél. Súlyos, de sikeres küzdelmek Geroknál. A Magura Casinului (△ 1167) hősies védelme. Mackensen megáll; átcsoportosít. A hadseregfőparancsnokság beszünteti előnyomulásomat Geroknál. Látogatásaim a lövészárokban. Ő Fölsége látogatása Erdélyben. Elejtették Moldva elfoglalását, amit én óriási hibának, nagy szerencsétlenségek forrásának látok. A magyar hadsereg kérdése. Vilmos császár látogatása Erdélyben. 1917 augusztus 19—október 6-ig. (64., 65., 66., 67., 68., 69., 70. sz. melléklet.) ..... 389—567

XI. Fejezet. Rövid pihenő Dobrinban gróf Andrássy Gyulánál. Lassan kezd a béke keleten megérni. Nehéz élelmezés, komoly zavarok e téren. Látogatásaim az első vonalban. Mindjobban elcsendesedik a küzdelem. Gyöngítik az arcvonalamat. Surlódások a hadseregfőparancsnoksággal. Kisebb összecsapások az ellenséggel. Seeckt tábornok előléptetése és felváltása. Fegyverszünet Czernowitz előtt. 1917 október 7—november 30-ig. (71., 72. sz. melléklet.) ..... 568—715

XII. Fejezet. Fontos kihallgatásom a királynál. Fegyverszüneti tárgyalásom Cserbacsew orosz tábornokkal, az orosz-román arcvonal parancsnokával. Nagy változások. Újév. Újabb kihallgatásom a királynál. Az erdélyi háború vége. Magyar hadsereg. Koronatanács. Új parancsnoksággal bíznak meg Olaszországban. Isten veled Erdély! 1917 december 1—1918 januér 12-ig. (73., 74., 75. sz. melléklet.) ..... 715—886

MELLÉKLETEK JEGYZÉKE.

45. szám. Kölcsönös helyzet a keleti hadszintéren a keletgaliciai arcvonalon 1917 június 29-én, a Kerenski-féle támadás előtt (vázlat).

46. szám. Bruszilow tábornok, a legfőbb parancsnok, az orosz hadseregekhez intézett első parancsa július 4-én történt kinevezése után.

47. szám. Propagandánk eredményének összefoglalása 1917 június 23-tól 30-ig.

48. szám. A 7. hadseregparancsnokság Op. 974/XLV. számú előterjesztése a 7. hadsereg átcsoportosítására.

49. szám. Propagandánk eredményének összefoglalása 1917 július 6-ig.

50. szám. Propagandánk eredményének összefoglalása 1917 július 13-ig.

51. szám. Kimutatás a József főherceg hadseregarcvonal pótlásainak állományáról 1917 július 15-én.

52. szám. A hadrakelt sereg anyagi helyzete.

53. szám. József főherceg vezérezredes hadseregarcvonal északi szárnyán a 7. hadsereg hadműveletének vázlatos feltüntetése. Bukovina felszabadítása. 1917 július 24-től augusztus 4-ig (vázlat).

54. szám. Propagandánk eredményének összefoglalása július 21-ig.

55. szám. Marastii csata lefolyásának vázlatos fetüntetése 1917 július 24-től augusztus 4-ig (vázlat).

56. szám. Az általános helyzet ismertetése (A. O. K. Op. 370. geh. szám).

57. szám. Propagandánk eredményének összefoglalása július 28-ig.

58. szám. Propagandánk eredményének összefoglalása augusztus 4-ig.

59. szám. A zalozcei áttörés eredményének vázlatos feltüntetése. 1917 július 19—augusztus 8-ig (vázlat).

60. szám. Mackensen tábornagy hadseregcsoport és Gerok-seregcsoportnak (1. hadsereg déli szárnya) kölcsönös harctéri helyzete a román-orosz hadszintéren 1917 augusztus 5-én (vázlat).

A Putna-menti (Marasesti) csata lefolyásának vázlatos feltüntetése 1917 augusztus 6-tól 19-ig.

61. szám. Ojtozi csata lefolyásának vázlatos feltüntetése 1917 augusztus 8-tól augusztus 14-ig (vázlat).

62. szám. Propagandánk eredményének összefoglalása augusztus 11-ig.

63. szám. Propagandánk eredményének összefoglalása augusztus 18-ig.

64. szám. Propagandánk eredményének összefoglalása augusztus 25-ig.

65. szám. Propagandánk eredményének összefoglalása szeptember 1-ig.

66. szám. Az 1., 3. és 7. hadsereg hadrendje 1917 szeptember 5-én.

67. szám. Propagandánk eredményének összefoglalása 1917 szeptember 9-ig.

68. szám. Propagandánk eredményének összefoglalása 1917 szeptember 15-ig.

69. szám. Propagandánk eredményének összefoglalása 1917 szeptember 23-ig.

70. szám. Kimutatás a hadseregarcvonal zászlóaljainak, illetve lovasszázadainak ütközetlétszámáról.

71. szám. Kimutatás zászlóaljaink ütközetlétszámáról.

72. szám. A 3. hadsereghez beosztott 43. lövészhadosztály tagozása.

73. szám. A Brest-Litowski fegyverszüneti szerződés.

74. szám. A Focsani-i fegyverszüneti feltételek.

75. szám. Kölcsönös harctéri helyzet az orosz-román fronton 1918 január 12-én, midőn a hadseregarcvonalparancsnokságot utódomnak, báró Kövess tábornagynak átadtam (vázlat).

A mellékleteken kívül a műhöz csatolva van az általános térkép (1,200.000) 44° 48° Czernowitz lapja is.

A mű tanulmányozásához felhasználandók a IV. kötethez csatolt általános térképek (1,200.000) 42° 48° Mármarossziget, 43° 48° Sniatyn, 43° 47° Gyergyószentmiklós, 44° 47° Piatra lapjainak összenyomata.

VII. FEJEZET.

FOLYTATOM LÁTOGATÁSAIMAT A LÖVÉSZÁROKBAN. — BRUSZILOV-OFFENZÍVA.[1] — NEHÉZ AZ ÉN HELYZETEM! — JÚNIUS 29.—JÚLIUS 16.

Marosvásárhely, június 29.

„Itt vagyok megint egy csinos nyaralóban, melyet szép kert „környez s a Maros-völgyén csendes éjjeleken végigbarangoló „szellő be-besóhajt nyitott ablakaimon. Itt elég eső volt és a „vetések nagyszerűen állanak. Mindenütt köröskörül morognak a „tornyosuló zivatarok. Törekedni fogok megint mielőbb kijutni, „hogy megszakított utamat a lövészárokban folytassam. Semmi „különösebb harci esemény."

„Az ellenség 50 kilométer szélességben Böhm-Ermolli előtt „33 hadosztályt vont össze. Ez nagyon kiadós támadó csoport. Ha „ezekkel erélyesen támad, úgy baj lesz, ha én nem taszítok a „Kárpátokból oldalába, Kolomea, Czernowitz irányában, de „ehhez nekem még egynéhány friss hadosztályra volna szüksé„gem, mert a mai erőmmel ez teljesen ki van zárva! Örülnöm „kell, ha támadás esetén tartani tudom magamat."

„Arcvonalamon csekély harctevékenység. Az oroszok kiszá„míthatatlanok, egyik napon közlékenyek, barátságosak, másnap „meg teljesen ellenségesek."

„Az ellenség tegnap Conta-csoport előtt Probina és Czarny „Czeremosz—völgye között Jaworniknál egy kilométerre hátra „vonta állásait. Geroknál az orosz a Verful Ungureananál (⌖ 779) „drótakadályaiban nagy rohamkaput nyitott, tüzérségem pon„tosan belőtte magát oda."

[1] Lásd a 45. számú mellékletet.

„Fabini altábornagy a XXV. tartalék „német" hadtestnek „parancsnokságát átvette és ez ezentúl cs. és kir. XVII. hadtestté „változott át."

Russkoje Slovo június 5-i számában beszámol a tiszteknek Pétervárott megtartott kongresszusáról, melyen megállapíttatott, hogy :

Az orosz hadsereg legnagyobb részénél a katonai szellem teljesen lehanyatlik, fölülkerekedik a határozott kívánság minden áron, még a nemzeti becsület és a nemzeti érdekek ellenére is, békét kötni. Minden támadó hadműveletet megtagadnak, még helyi jellegű vállalatra sem kaphatók a csapatok. Az állásokban az őrszolgálatot felületesen és kevés kötelességérzettel látják el. Az ellenséggel való testvérieskedés álhatatosan és oly vérlázító modorban folyik, hogy a gyalogság a tüzérséggel összeütközésbe kerül, mert a tüzérség a testvérieskedésnek véget akar vetni. Ütegeik állását a gyalogság az ellenségnek elárulja. A fegyelem a legszélsőbb határig elzüllik. A legénység bevált haditapasztalatokkal rendelkező vezetők helyébe nyilvános választási jog alapján oly parancsnokokat tesz, kik jobban tetszenek. A parancsnokok tekintélyét tönkre teszik és így az előljárók kezében a hatalomnak legkisebb nyoma sincsen, képtelenek a felsőbb parancsok végrehajtására az alárendelteket rászorítani. A tisztikarral bizalmatlanok. Ez a hátországból jövő propaganda „minden áron való béke" következménye.

Skorbut és egyéb járványok terjednek, mert a csapatok ellátása rossz.

Ezek nemcsak a katonákra vonatkoznak, hanem a tisztikar azon részére is, mely a legénységgel egyetért.

A 8. hadseregkomité június 18-án közli[1] Bruszilov tábornok első parancsát,[2] melynek célja a lelohadt harckedvet mindenképen újra fölébreszteni. *Lásd a 46. számú mellékletet.*

„Mackensen tábornagy arról értesít, hogy az oroszok élénk „gyalogsági tüzet adnak saját tüzérségükre, mert az miránk lőtt. „Hát ez fényes összműködése a gyalogságnak a tüzérséggel."

„Böhm-Ermolli vezérezredes értesít, hogy a 3. hadseregnél „az oroszok rendszeresen árkászva közelednek. Régi támadási „módszerük. Helyenkint nagyon élénk ellenséges lövegtűz, pergő- „tűz is."

*

[1] Istvestija.
[2] 1917 június 12.

Hadseregarcvonalamtól északra az apósom, Lipót bajor herceg, tábornagy[1] parancsnoksága alatt levő arcvonal déli szárnyát, Lemberg—Bródy vasútvonal és a Pantyr-hágó között, három hadsereg alkotja :

a) *2. hadsereg* (Böhm-Ermolli vezérezredes, tíz gyalog-, két és fél lovashadosztály) a Lemberg—Brody vasútvonaltól délre Koniuchy-ig 87 km. A XVIII.,[2] V. hadtest[3] a zloczowi szakasz[4] és IX. hadtest ;[5] arcvonalban öt osztrák-magyar-, három német gyaloghadosztály és egy osztrák lovashadosztály.

Tartalékok : Az V. hadtestnél a német 96., a zloczowi szakasznál a német 223. hadosztály, a XVIII. hadtestnél a német gárda huszárdandár, Lembergnél a 12. lovas Schützen-hadosztály.

b) *A német déli hadsereg* (gróf Bothmer vezérezredes ; tíz hadosztály) 60 km. Koniuchytól délre a Dniesterig (Halicz). A XXV. hadtest,[6] a német XXV. tartalékhadtest,[7] a török XV. hadtest[8] és a német XXVII. tartalékhadtest ;[9] az arcvonalban négy német, három osztrák-magyar és egy török hadosztály.[10]

Tartalék : a német XXV. tartalékhadtest mögött a német 241. hadosztály, a német XXVII. tartalékhadtest mögött a német 4. tartalékhadosztály.

c) *A 3. hadsereg* (Tersztyánszky vezérezredes, hat gyaloghadosztály és egy lovashadosztály) 89 km. A Dniester-folyótól délre a Kárpátokig (Siwula △ 1818)[11] XXVI. hadtest[12] és a XIII. hadtest ;[13] az arcvonalban négy osztrák-magyar gyalog- és egy osztrák-magyar lovashadosztály.

Tartalék : a XXVI. hadtest mögött a német 83. gyaloghadosztály, a XIII. hadtest északi szárnya mögött a magyar 16. hadosztály.

Böhm-Ermolli vezérezredes tulajdonképen az osztrák-magyar 2. hadsereget vezette, de parancsnoksága alá rendelték a német déli hadsereget és az osztrák-magyar 3. hadsereget is.

[1] Ober-Ost.

[2] Az osztrák 25. és a német 15. Landwehr-hadosztály.

[3] Az osztrák 4. lovas-, magyar 27. gyalog- és német 12. Landwehr-hadosztály.

[4] A magyar 33. hadosztály és a német 197. hadosztály.

[5] A magyar 32. és a cseh 19. hadosztály.

[6] Osztrák 54. Schützen-hadosztály és az 55. honvédhadosztály.

[7] A szász 24. és a német 15. tartalékhadosztály.

[8] Török 19. és 20. hadosztály.

[9] Német 75. tartalék- és 53. hadosztály, a 38. honvédhadosztály.

[10] A török 19. hadosztályt később elszállították az ázsiai hadszíntérre.

[11] A Pantyr-hágótól északra (itt csatlakozik Böhm-Ermolli vezérezredes hadseregcsoportja József főherceg vezérezredes hadseregarcvonalához).

[12] A magyar 2. lovas- és a magyar 15. gyaloghadosztály.

[13] A horvát 36., a horvát 42. honvédhadosztály és a cseh 5. hadosztály.

A 236 km kiterjedésű arcvonalon 26 osztrák-magyar-német gyaloghadosztállyal, továbbá három és fél lovashadosztállyal szemben, 50 orosz gyaloghadosztály és tizenegy lovashadosztály állott, azaz körülbelül kétszeres erő.

Ezt az orosz 11., 7. és 8. hadseregből álló arcvonalat Gutor tábornok vezette.

Az osztrák-magyar 2. hadsereggel szembenállott az orosz XXXII. hadtest zöme, a szibériai V., az orosz XVII., XLIX. és VI. hadtest; Tarnopolnál hátul tartalékban az I. gárdahadtest. Összesen 22 gyaloghadosztály és 3 lovashadosztály. A hadsereg általában a hadtestek zömével (XVII., XLIX., VI. és I. gárda) a Lemberg—Tarnopol vasútvonal két oldalán zborówi arcvonalunkkal[1] szemben csoportosult.

A német déli hadsereggel szemben volt az orosz 7. hadsereg, melynek déli szárnya átnyúlt a Dniester déli partjára.

Ebben az aránylag szűk térben[2] 23 orosz gyalog-, 4 lovashadosztály állott. A hadosztályok zöme a hadsereg északi szárnyán három vonalban volt egymás mögött brezanyi arcvonalunkkal szemben[3] és pedig a XLI., a szibériai VII., a XXXIV. és XXII. hadtest, tovább délre a kaukázusi III. és a XXXIII. hadtest a Dniester-folyóig (bezárólag). Podhajcenál a II. gárdahadtest. Az első vonalban 13 gyaloghadosztály, a másodikban 8 gyaloghadosztály,[4] a harmadikban 2 hadosztály.[5] Ezenkívül tartalékban volt még az orosz II. és V. lovashadtest négy lovashadosztállyal.

Az osztrák-magyar 3. hadsereggel és az én hadseregarcvonalamhoz tartozó 7. hadsereggel szemben, tulajdonképen az orosz 8. hadsereg állott (17 gyalog- és 3 lovashadosztály) a Dniestertől délre bezárólag Kirlibabáig (Botosul △ 1475). Tersztyánszky vezérezredes hadseregével szemben csak az orosz XII. és XVI. hadtest, míg az orosz XI., XXIII. és XVIII. hadtest Kövess vezérezredesével állott szemben.[6]

Az orosz hadseregek csoportosításából nem volt nehéz megállapítani, hogy küszöbön áll az úgynevezett Kerenski[7] támadás, melynek célja Lemberg.

Az orosz 11. és 7. hadsereg belső szárnyán, a Zborów—Brzezany körülbelül 50 km kiterjedésű arcvonalrészünk ellen,

[1] Az osztrák-magyar 2. hadsereg déli szárnya (IX. hadtest, magyar 32. és cseh 19. hadosztály).

[2] Körülbelül 60 km.

[3] XXV. és a német XXV., XVII. hadtest (55. honvéd-, szász 24., német 15., török 20. gyaloghadosztály és a német 75. tartalékhadosztály).

[4] XXXIV., fél XXII., fél XLI. és egyharmad VII. hadtestek.

[5] Gárda-hadtest.

[6] Kövess vezérezredes arcvonala (XVII., Kárpát-hadtest, I. és XI. hadtest). *Lásd a 45. számú mellékletet.*

[7] Az új orosz hadügyminiszter.

nem kevesebb mint 29 gyalog- és 4 lovashadosztályt (orosz) vontak össze azért, hogy Lemberg irányában hatalmas csapást mérjenek ránk.

Az orosz hadvezetőség a jelzett térbe csakis propagandánkkal még meg nem rontott, eddig tartalékban volt hadosztályokat állított.

A főtámadás valószínű iránya, a zborów—zloczowi és brzeżany—narajow—miastói műútak mentén, Lemberg volt, ezenkívül melléktámadásokat terveztek Riga—Dünaburg—Smorgon—Luck—Stanislau—Kirlibaba és Mestecanesci szakaszaink ellen is. A támadás előkészületei június hó közepén kezdődtek. Az osztrák-magyar 2. és a déli német hadsereg arcvonalát mindhevesebben lőtte az orosz tüzérség, ugyanakkor Zborów és Podhajce körül csapatokat vontak össze. Június 25-e óta az orosz tüzérség tüze mindjobban fokozódott és 3. hadseregünk ellen Stanislaunál, továbbá 4. hadseregünk ellen a luck—wladimir—wolinskiji műútra is megindult.

A német császár június 27-én megparancsolta Ober-Ostnak, hogy ha az oroszok támadnának, akkor Böhm-Ermolli vezérezredes arcvonala Tarnopol irányában ellentámadásra törjön előre.

Erre június 28-án Ober-Ost elrendelte, hogy az ellenlökést 7 hadosztállyal a 33. hadosztály teréből[1] kell végrehajtani; általános irány a balszárnnyal a Sereth mentén; ezzel egyszerre 2 hadosztály a Zlota Gorán (△ 411) át[2] melléktámadást intézzen.

Az ellenlökés előfeltétele, hogy az oroszok támadását sikerül visszavernünk.

Az osztrák-magyar hadseregfőparancsnokság és a német legfelsőbb hadvezetőség már június elején megegyezett abban, hogy ha az oroszok a német déli hadsereget és az osztrák-magyar 2. hadsereg déli szárnyát megtámadják és hogy ha a támadást sikerül visszavernünk, akkor az orosz támadócsoport északi szárnyának felborítására ellenlökést hajtunk végre Tarnopol irányában.

Június 28-tól fogva az orosz tüzérség a zloczówi[3] és brzeżanyi[4] arcvonalrészünk ellen előkészítette a támadást; az orosz gyalogság az akadályokat eltávolította, rohamállásokat készített és megszállta azokat.

Június 29-én az oroszok megkezdették a tüzérségi csatát és a gyalogsági csata is küszöbön állott. Hindenburg vezértábornagy erre intézkedett a lökőcsoport megalakítására, a német

[1] △ 395—Batków—Manajów—Harbuzów.
[2] Zborów vasúti állomástól északra van.
[3] Az osztrák-magyar 2. hadsereg déli szárnya.
[4] A német déli hadsereg közepe.

XXIII. tartalékhadtestparancsnokságot az 1. és 2. gárdahadosztályt, az 5. és 6. hadosztályt, a 20., 16. tartalékhadosztályt, a 22. és 42. hadosztályt szállítsák át a nyugatiról a keleti hadszíntérre.

Lipót bajor herceg, tábornagy pedig a német LI. hadtestparancsnokságot, a bajor lovashadosztályt és a német 92. hadosztályt az osztrák-magyar 2. hadsereghez irányította.

Ezenkívül Böhm-Ermolli vezérezredes rendelkezésére adtak két német tábori tüzérezredet és 29 német nehéz üteget, továbbá a hadseregfőparancsnokság megkért engemet, hogy bizonyos számú tüzérséget toljak át Böhm-Ermolli vezérezredes hadseregcsoportjához.

*

„Tegnap orosz hirnökök jelentették, hogy náluk 20-án az „orosz munkástanácsnál és katonaságnál a mi rádiótáviratunk „rendkívül nagy örömmel és előnyösen fogadtatott és azt mond„ták, hogy a történtek után a végleges béketárgyalások legköze„lebb meg fognak kezdődni, mert belátják, hogy becsületes szán„dékaink vannak. Igen nagy nehézségeket csinálnak az angolok, „akik a mi lépéseinket mint csalást állítják be és akiknek bizonyos „körök feltétlenül hisznek. Állítólag a kormány komolyan (?) fog„lalkozik egy kielégítő válasz megfogalmazásával, mely a további „tárgyalásokat lehetővé fogja tenni. Biztosan tudom, hogy Német„ország szükség esetén hajlandó Kurlandban népszavazást meg„engedni és Kurland köztársaságot is elismerni. Most minden „attól függ, hogy kinek a propagandája szerencsésebb és melyik „győz az oroszok lelkében : mi vagy Anglia ? Angliának igen nagy „előnye, hogy elárasztathatja Oroszországot ügynökeivel, míg mi „csak igen szegényes postánkkal tudunk dolgozni, mely az erélyes „intézkedések miatt helyenkint teljesen csődöt mond. Nekünk most „mindent latba kellene vetnünk, hogy az angolok munkája iránt „bizalmatlanságot keltsünk.“

„Ma csendes, meleg, kiadós eső. Remélem, hogy az Alföld „is kap belőle. Romániában óriási termés lesz. Ezt következő„képen osztják föl : Németország $^2/_5$, Bulgária $^1/_5$, Ausztria $^2/_5$, „Magyarország 0. Na és Magyarország lássa el Bécset, Prágát ?“

Június 30.

„Az oroszok Böhm-Ermolli hadseregcsoport ellen néhány „helyközi támadást kíséreltek meg, ezek csirájukban elfojtattak,

„helyenkint egészen drótakadályainkig jutottak, hol vérbefulladva összeomlottak. A 2. hadseregnél a pergőtűz alatt az orosz állások támadócsapatokkal megtellettek, de megsemmisítő tüzünk megfutamította őket."

„Most nagy tüzérségi csata folyik. Böhm-Ermollinál és az én balszárnyamtól északra a Kárpátokon túli lapályon nagy ellenséges támadócsoport tömörül. Az ellenséges tüzérség ott nagyon megerősödött és állásai csapatokkal mindjobban tele zsúfoltatnak és lépszerű árokrendszert tolnak előre. Az én arcvonalamon erősen fokozódik az ellenséges lövegtűz. Mindennek dacára a mi közlekedésünk az oroszokkal nem változott. Most majd kihasználjuk ezt és megmondatom nekik: 'Mi területsajátítás nélkül akarunk békét kötni veletek, de lássátok, ti a rablóhadjáratot folytatjátok; a következményeket rójjátok saját számlátokra!' "

„Közben tovább tart a pergőtűz gácsországi állásaink ellen. Ott valóban egy nagy csata kezdődik. Egyelőre kérdés azonban, hogy az ellenséges gyalogság fog-e erőszak nélkül rohamra menni. Igen széles helyen dühöng tegnap óta a pergőtűz, azt hiszem, hogy ez a tulajdonképeni támadási helytől akarja elterelni a figyelmet és a támadásokkal keskenyebb szakaszon fog előretörni. Türelemmel be kell várnunk az események további fejlődését. A románok ma már több helyen csináltak rohamkapukat, drótakadályaikba ez itt is támadási szándékra vall. Arcvonalam oly gyenge, bár első napokban föl fogjuk tartóztatni föltétlenül a támadókat, de ha akkor nem kapok legalább két hadosztályt, úgy a legnagyobb bajra kell előkészülve lennünk . . . Elkéstünk határozott békeajánlatunkkal, mert most már az angolok által teljesen előkészített terméketlen talajra, azaz hitetlenségre találunk. Abban azonban még némileg bízom, hogy az orosz gyalogság, legalább az én arcvonalom előtt, meg fogja tagadni a roham végrehajtását! Ha pedig sikerül nekünk az orosz támadásokat mind visszaverni, akkor Oroszország egy újabb óriási katasztrófa előtt áll. Anglia vak volt, mert nem látta, hogy Japán és Oroszország az ő tulajdonképeni riválisai és nem mi."

„Ma Parajdon voltam a menetalakulatokat megszemlélni. Több igen heves zivatar volt."

*

Június 30-án megkezdődött a várt csata. Több óráig tartó hatalmas tüzérségi előkészítés után délután megindult az orosz

támadás, mely a 2. hadsereg déli szárnya[1] és a német déli hadsereg közepe[2] ellen irányult.

A főtámadást az orosz 7. hadsereg húsz gyaloghadosztállyal a német déli hadsereg közepe ellen, a melléktámadást az orosz 11. hadsereg öt hadosztállyal a 2. hadsereg déli szárnya ellen intézte.

A német déli hadseregnél a véres küzdelem, különösen a Brzeżanytól keletre és délre fekvő dombokon, nagy elkeseredéssel, megszakítás nélkül három napig[3] tombolt. Az orosz tömegek halálmegvetéssel rohanták meg szívósan kitartó hadosztályainkat. A rohamok olyan hevesek, a lökések olyan lendületesek voltak, hogy az irányadó körök nem voltak elkészülve reájuk. Nem hitték, hogy az oroszok az utolsó néhány hónap alatt tapasztalt unottság és hadifáradság ellenére is ilyen hatalmas támadóerőt tudnak kifejteni.

Az orosz XLI. hadtest a brzezanyi műúttól északra levő dombokat védelmező 55. honvédhadosztályunkat támadta; a szibériai VII. hadtest a Brzeżanytól keletre fekvő Lysoniát (△ 399), melyet a szász 24. tartalékhadosztály védett; az orosz XXXIV. hadtest a német 15. tartalékhadosztály, az orosz XXII. hadtest a török 20. hadosztály és a német 75. tartalékhadosztály állásait rohanta meg.

Bár a német déli hadsereg rendületlenül visszaverte a tömegtámadásokat, pillanatnyilag mégis sikerült az oroszoknak a német 15. tartalékhadosztálynál és a török 20. hadosztálynál a szétlőtt lövészárokba hatolni; de onnan a tartalékok ellentámadással kiverték őket.

Az orosz főtámadás ilyenképen összeroppant.

Nem ment a dolog ilyen símán az orosz melléktámadásnál. Az orosz 11. hadsereg XLIX. és VI. hadteste, 2. hadseregünk déli szárnyán levő IX. hadtestünk 32. és 19. hadosztályát támadta meg. Különösen a cseh 19. hadosztály szinte kihívta az oroszokat az itteni támadásra. Az első roham itt sem járt eredménnyel, bár az orosz tüzérség bőven használt gázgránátokat. Azonban a csata következő napjaiban a cseh 19. hadosztálynál szégyenletes dolgok történtek.

[1] IX. hadtest. Magyar (budapesti) 32. hadosztály és pilseni (cseh) 19. hadosztály Grabkowce—J. H. Scianka—Korszylow—Cecowka △ 391—391-es kereszt—Koniuchy △ 386 (19 km-es arcvonal).

[2] XXV. hadtest. 55. honvédhadosztály, német XXV. tartalékhadtest, szász 24. és német 15. tartalékhadosztály, török 20. hadosztály és német XXVII. tartalékhadtest, német 75. tartalékhadosztály. Posuchow—Obreczow—Mieczyszczow—Popielicha △ 443 Swisteliniki (26 km-es arcvonal)

[3] Július 2, estig.

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. Gyenge ellenséges lövegtűz volt Geroknál a Putna- és Susita-völgyben levő községekre ; éjjel ellenséges zavarótűz a Casin-szakaszra. A 37. honvédhadosztály szakasza mögött az ellenséges tüzérség a kisvasútra lőtt, hol átmenetileg megakadt a forgalom.

A VIII. hadtest jelenti, hogy az ellenséges tüzérség a lövés elemeit ellenőrizte, az Ojtoz-völgytől Verful Praviláig (△ 875). Egy idő óta elnémult nehéz ütegek ma ismét tüzeltek.

7. hadsereg. Éjjel ellenséges járőrök cirkáltak a Botosul (△ 1475), Tatarca (△ 1347), Ludowa (△ 1466) szakasz előtt és a Smotrectől (△ 1896) délkeletre.

A Conta-csoportnál csak a 200. hadosztály északi szárnya ellen volt élénkebb a lövegtűz. A Capulon (△ 1661) és a Czarny Czeremosz-völgyben, Jaworniktól északkeletre ellenséges puskatűz volt ; Jaworniknál erősebb ellenséges járőröket zavartak el.

A XVII. hadtestnél az állás déli része Spyciig (△ 1864) és a Tatár-hágó ellenséges tüzérségi tűzben állott. A 16. dandár Taupiszyrkáról elkergetett egy ellenséges járőrt.

A hadseregfőparancsnokság Op. geh. 337. szám alatt ezt táviratozza :

„Az a szándékunk, hogy mihelyt a Kelet-Galíciában már legközelebb várható orosz támadást visszavertük s ezzel az ott harcoló orosz hadseregeket kimerítettük : Böhm-Ermolli hadseregcsoportja friss erővel intézzen ellentámadást a zloczowi szakaszból, hogy Tarnopolt és Czernowitzot elérhessük.

Az ellentámadás végrehajtásához a nyugati hadszíntérről szállítják át az erőt, részben azonban Ober-Ost is ad rendelkezésre csapatokat.

Hogy a lökőcsoport tüzérségét minél jobban megerősítsük, József főherceg vezérezredes hadseregarcvonala minden egyes gyaloghadosztályától egy könnyű és egy nehéz tarackosüteget ad át.

Tegye meg az előkészítő intézkedéseket.

Felhívom a hadseregarcvonalparancsnokságot, mérlegelje, hogy milyen erőt lehetne még a lökőcsoporthoz beosztani, feltéve természetesen, hogy az ellenség a hadseregarcvonal előtt tovább is csak védekezik.

Az A. O. K. a hadseregarcvonalparancsnokság ismert önzetlenségétől a legnagyobb előzékenységet várja.

Legfelsőbb megbízásból : Arz gyalogsági tábornok s. k. (Op. 2742)“

Az 1. és 7. hadseregparancsnokságnak erre elrendelem :

„Mindkét hadseregnél azon cs. és kir. hadosztályok, melyek tábori tarackosezreddel és nehéz tábori tüzérezreddel rendel-

keznek, továbbá a német hadosztályok elszállításra előkészítenek : hadseregenkint 9 könnyű tarackosüteget, ezenfelül az 1. hadsereg 3 osztrák-magyar nehéz üteget és a német 81. számú gyalog-tüzérzászlóaljat s az 1./II. számú gárda tartalék gyalog-tüzérezredet; a 7. hadsereg 5 osztrák-magyar nehéz üteget és a német 403. számú gyalog-tüzérzászlóaljat.

Az ütegek az elszállító parancsig állásukban maradnak. A kiválasztott ütegek menetképesek legyenek s a szabványos lőszerkészletet vigyék magukkal.

A hadseregparancsnokságok jelentsék a kiválasztott ütegek számát, állományát és a menetkészültség időpontját.

József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság." Op. 2742.

Az A. O. K.-nak jelentem :

„Op. geh. 337. számra :

A tüzérség átadására kellően intézkedtem, figyelemmel arra, hogy tüzérségünk átszervezése még nem végződött be. Elszállításra mindkét hadseregnél egyenként 9 könnyű üteget, azonkívül az 1. hadseregnél 6, a 7. hadseregnél 7 nehéz üteget készítettünk elő.

Ha az arcvonalommal szembenálló oroszok ezentúl is csak védekeznek, átadhatom a most Deésen levő 7. gyaloghadosztályt és a hadseregarcvonalamhoz gördülő 7. lovashadosztályt is.

Az oroszoknak Galíciából való kiverése a kárpáti arcvonalra is visszahatván, a hadseregarcvonalparancsnokság szükségesnek véli, hogy a 7. hadsereg azzal az erővel, mely az arcvonal megrövidülése folytán felszabadul, az északi szárnyon Kuty—Wiznitz vagy Kimpolung irányában taszítson előre. Javasolom annak megfontolását is, hogy ezzel számolva, nem lenne-e célszerű a 7. lovashadosztály gyalogosításától eltekinteni és azt lovon meghagyni ?

Továbbá indítványozom a 17. hadosztály csere nélküli idehozatalát, amit élőszóval többízben meg is ígértek. Ebben az esetben a bajor 8. tartalékhadosztályt a galíciai hadműveletek céljaira átadhatnám.

József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság." Op. 2742.

Seeckt tábornok heti helyzetjelentése a német vezérkar főnökének :

Az ellenség helyzete.

Gerok előtt annak jele mutatkozik, hogy a román 1. hadsereg a másodiknak arcvonalába tolódott. Valószínű, hogy ez felváltás formájában történt meg, mivel hátrafelé is mentek csapatok. Ojtoz vidékén az oroszok támadni szándékoznak.[1]

[1] Fokozott tüzérségi tevékenység, az akadályövön átvezető kapuk nyitása.

Kétes azonban, hogy a gyalogság végrehajtja-e a támadást, mivel már több ízben megtagadta.

Az 1. hadseregnél különben nem változott a helyzet.

A 7. hadsereg előtt az oroszok csak védekeznek, bár tüzérségük tevékenysége fokozódik és a járőrszolgálat is élénk.

A déli szárny előtt az orosz V. lovashadtest, az északi szárny előtt a 11. hadosztály Galíciába vonult el, helyét a szomszédos hadosztályok arcvonalukat megnyujtva elfoglalták, illetőleg hátrább húzódva az arcvonalat megrövidítették.[1]

Mindamellett helyi vállalatokra kell számítani Mestecanescinél és Kirlibabánál, hol a 64. hadosztályt a 43. váltotta fel.

Az arcvonal helyzete.

A Gerok-seregcsoportnál Lipošćak altábornagy bevonult, hogy a 218. gyalog- és az 1. lovashadosztály szakaszának parancsnokságát átvegye. A 8. hegyidandárt csak akkor rendelik alá, ha a gelencei kötélpálya szállítóképessége fokozódik.

A 7. hadsereg átcsoportosítása[2] megkezdődött azzal, hogy a 11. tartalékezred[3] a Mestecanesci-szakaszba került, a 8. lovashadosztály helyébe.

Elejtettük azt a tervet, hogy a XVII. hadtest szakaszában felváltjuk a 117. hadosztályt és Mestecanesci védelmével bízzuk meg, mert a 7. gyaloghadosztályt készen kell a galíciai hadműveletekre tartanunk. Ezenkívül az A. O. K.-nak felajánlottuk a 7. lovashadosztályt is.

Az oroszoknak Galíciából való kiverése a kárpáti arcvonalra is visszahatván, a hadseregarcvonalparancsnokság szükségesnek véli, hogy a 7. hadseregnek azon erejével, mely az arcvonal megrövidülése folytán felszabadul, az északi szárnyon megindulva, Kuty—Wiznitz vagy Kimpolung irányában taszítson előre.

Nehogy Krauss altábornagy arcvonalán a túl nagy kiterjedés miatt a vezetés megnehezüljön s hogy a kirlibabai szakasz egy kézbe kerüljön, az A. O. K.-tól az 59. és 40. honvédhadosztály fölé egy hadtestparancsnokságot kértünk. Ez akkor ki fog válni a Conta-csoportból.

Függelék.

Élőszóval több ízben megígérték a hadseregarcvonalparancsnokságnak, hogy a cs. és kir. 17. hadosztályt egy itteni hadosztállyal, legutóbb a 37. honvédhadosztállyal cserélik fel.

[1] Például Ludowa (△ 1466) vidékén.
[2] Lásd június 23-i helyzetjelentésemet.
[3] Az eddigi arcvonaltartalék.

Javasoltuk, hogy a 17. hadosztályt most csere nélkül adják át. Ebben az esetben a bajor 8. tartalékhadosztályt lehet helyette a galíciai hadműveletekre rendelkezésre adni.

Talán Nagyméltóságod közbejárhatna abban, hogy a tervezett galíciai hadműveletek érdekében az olasz arcvonal is hozzon már egyszer áldozatot.

Seeckt tábornok s. k."

Az ellenség helyzete a hadseregarcvonal előtt.

A román 2. hadsereg helyzete nem változott. A járványok szünőfélben vannak. Az ellátás még mindig rossz. Támadó szándékról beszélnek.

Legújabban új román ezredekről szólnak a jelentések, ez arra mutat, hogy a román 1. hadsereg egy része az arcvonalba került. Hír szerint Darmanesti körül erős román csapatok vannak. Ezek a jelentések azonban még megerősítésre szorulnak.

Az 1. hadsereg előtt az oroszok helyzete nem változott.

A déli szárnyon arról beszélnek, hogy június végén támadás lesz.

Az orosz 6. hadosztály felváltotta az erősen befolyásolt 3. turkesztáni lövészhadosztályt.

Úgy hírlik, hogy az orosz XXIV. hadtestet a XLV. váltja föl.

A 7. hadseregnél megállapították, hogy az orosz V. lovashadtest[1] Czortkówra, a 11. gyaloghadosztály Nadwornára ment el.

Tartalékban áll az orosz 82. és 43. hadosztály; utóbbi az erősen befolyásolt 64. hadosztályt váltotta föl.

Számos orosz hadosztálynál rohamcsapatokat szerveztek.

Az orosz hadvezetőségnek propagandánk ellen irányuló szigorú rendszabályai eddig nem idéztek elő hangulatváltozást csapataiknál. Habár előfordult, hogy híradóközegeinkre lőttek, némely helyen el is fogták őket és a tárgyalásokat megzavarták,[2] mégis vannak jelentések, hogy éppen azok az orosz hadosztályok tagadták meg a támadó parancs végrehajtását, melyek idáig ellenséges érzelműek voltak. Két helyen, hol a propaganda az arcvonalak közelsége miatt sikeresen folyt, az oroszok hátrább vonták csapataikat. Az oroszok újabban „politikai felvilágosítás" végett, különleges iskolákat szerveztek, hogy propagandánkat leküzdjék.

Az orosz csapatok nem kapnak újságokat hazulról és így mi azokhoz a hadosztályokhoz is juttathatunk újságokat, melyek azelőtt megközelíthetetlenek voltak. Nagyon kedveltek az énekeskönyveink.

[1] Orenburgi kozák és 11. lovashadosztály.
[2] Az Ojtoz-szakaszban, a 2. és 4. lövészhadosztálynál.

Az ellenpropaganda jelszavai : Németországban a forradalom küszöbön áll ; Adler[2] béke-hős és katona-ellenes ; Németország nagy hadisarcot követel.

Június 20-i kiáltványunk folytán az orosz 48. hadosztály egyik ezrede kijelentette, hogy a támadásnak semmi értelme sincs, mivel a békekötésnek a központi hatalmakkal, most már nincsen akadálya. A felháborodás hangjai hallhatók Anglia és Franciaország ellen, mert ezek a béke ellenségei. Idegen érdekért nem hajlandók harcolni, ezért a különbéke lehetséges, ha a központi hatalmak nem változtatják meg hadicéljaikat.

A román arcvonalon az újságszolgálat terjed, tárgyalás azonban még nincsen.

Propagandánk eredményét a június 23-tól 30-ig terjedő időben, a *47. mellékletként* csatolt összefoglalás mutatja.

Hadseregarcvonalamon június hóban elesett 3 tiszt és 151 fő legénység, megsebesült 11 tiszt és 784 fő legénység, eltűnt 100 fő legénység ; az egy napi fogyaték tehát 5 halott, 56 sebesült és 3 eltűnt.

Az egyes hadosztályok (csoportok) fogyatéka következő :

A 218. hadosztálynál	7	halott,	28	sebesült,	1	eltűnt
Az 1. lovashadosztálynál ..	4	„	24	„	1	„
A VIII. hadtestnél	24	„	124	„	20	„
A VI. hadtestnél	9	„	39	„	13	„
A bajor 8. tartalékhad-osztálynál	2	„	8	„	3	„
A 16. honvéd-dandárnál ..	5	„	8	„	—	„
A 10. lovashadosztálynál ..	1	„	3	„	—	„
A XXI. hadtestnél	15	„	80	„	10	„
Krauss altábornagy sereg-csoportjánál.....	38	„	274	„	—	„
Conta altábornagy csoport-jánál	31	„	114	„	4	„
A XVII. hadtestnél	14	„	69	„	1	„
A 16. gyalogdandárnál ..	4	„	24	„	47	„
Összesen.....	154	halott,	795	sebesült,	100	eltűnt

A legnagyobb veszteséget a 7 hadosztályerejű Krauss-csoportja szenvedte. A VIII. hadtestet és a Conta-csoportot is súlyos veszteség érte.

Az eltüntek legnagyobb részét propaganda-szolgálat közben vesztettük el.

*

[2] Osztrák szocialista, ki gróf Stürgkh osztrák miniszterelnököt Bécsben egy nyilvános étteremben agyonlőtte.

Július 1.

„Lassan fokozódó tüzérségi küzdelmek. Mind gyakoribb „csatározások, gyalogsági és géppuskatűz az én arcvonalamon. „Mackensennél kevés harctevékenység, csak élénk légi felderítés."

„Éjjel a tűzharc enyhült. Éjfél után a szász 24. hadosztály „egész arcvonalát tüzérségi előkészítés nélkül megtámadta az „orosz, de támadásai tüzünkben összeomlottak."

Július elsején a német déli hadseregnél a véres küzdelem megszakítás nélkül tovább folyt. Az oroszok minden erejüket megfeszítették, hogy a Brzeżanytól keletre fekvő magaslatokat elfoglalják. Friss hadosztályok harcbadobásával végre sikerült nekik a Dzikie Lany és Lysonia magaslatot elfoglalni és a szász 24. hadosztályt a 3. védelmi állásba visszaszorítani.

Brzeżanytól északkeletre azonban az 55. honvédhadosztály állását megtartotta, az összes orosz támadásokat véresen visszaverte.

A 2. hadsereg déli szárnyán Koniuchynál álló cseh 19. hadosztályt az orosz 11. hadsereg négy hadosztállyal újból sikeresen megtámadta, az oroszok a IX. hadtestünk déli szárnyát Zborów—Koniuchy között 15 km szélességben 3 km-re hátraszorították. A budapesti 32. hadosztály, mely a pilseni 19. hadosztálytól északra volt állásban, az oroszok támadását visszaverte.

Minthogy a cseh ezredek visszamentek, a német déli hadsereg északi szárnyán levő 54. Schützen-hadosztályt visszakanyarították.

„Ha az oroszok — mint most már hiszem — egy igazán „komoly nagy csatát vívnak, akkor, nézetem szerint, ha támadá- „sukat levertük, lőszerük elfogyott, nekünk kell a legnagyobb „erővel őket megtámadnunk, a mi akkor nem fog a mi részünkről „olyan igen nagy erőcsoportokat megkövetelni és a békét azonnal „lehetővé fogja tenni Oroszországgal. Tervem volna a Kárpátok „mentén fölgöngyölni, egy csoporttal délnyugatról északkeletre „a Kárpátokból kibontakozva Czernowitzra tolni őket. Annyi „bizonyos, hogy támadásukat nem szabad kellő válasz nélkül „hagyni."

„A hadseregfőparancsnokságtól parancsot kapok, hogy min- „den hadosztálytól egy könnyű és egy nehéz taracküteget azonnal „adjak Böhm-Ermollinak s azután jelentsem, hogy mennyi gyalog- „ságot tudok neki átadni. Hivatkozik az A. O. K. az én ismeretes

„önzetlen és nagyszabású magas szempontból fölfogott vezeté-
„semre ! Talán én vagyok a mesebeli varjú a sajttal a csőrében ?
„A „divisiok" alatt gyaloghadosztályokat értek, mert a lovas-
„hadosztályokhoz tarackok szervezetileg nem tartoznak. Ezen az
„alapon felelek és csak a Doberdóról ideérkezett 7. közös gyalog-
„hadosztályt Deésen és a 7. lovashadosztályt bocsáthatom rendel-
„kezésére, de így azután nincsen semmi néven nevezendő tartalé-
„kom, ami végzetessé válhatik. Egyben jelentem, hogy a bajor
„8. gyaloghadosztályt — mely elég erős — szintén rendelkezésre
„bocsáthatnám, hogy ha helyette a saját 17. hadosztályunk
„jönne ide."

„Józsi fiam ma vagy holnap átveszi századát a tűzvonalban."

*

Az A. O. K. táviratozza :

„Az Op. geh. 337. számú rendelet kapcsán.

Az ellentámadás végrehajtására szükséges erő a nyugati hadszíntérről elindult. A hadseregarcvonal átadandó ütegeit a Böhm-Ermolli-seregcsoportparancsnoksággal egyetértve mielőbb el kell szállítani. Minden üteg vigye magával az 1. és 2. lőszeroszlop megfelelő szakaszait." Op. 2742.

Ezt a parancsot tovább adom az 1. és 7. hadseregparancsnokságnak és elrendelem, hogy az elszállítás sorrendjét jelentsék be.

Az A. O. K.-tól még egy toldalék érkezett az Op. geh. 337. sz. parancshoz, mely szerint az átadandó ütegek necsak a lőszeroszlopban lévő lőszert vigyék magukkal, hanem a hadseregparancsnokságnál és a hadseregfőparancsnokságnál levő tartaléklőszer egy részét is. Op. 2742/III. Ang.

A hadseregarcvonalparancsnokság június 30-án kelt Op. 2742. számú indítványára az A. O. K. Op. geh. 337./III. szám alatt ezt válaszolja :

„Az A. O. K. egyetért 18 könnyű és 13 nehéz tarackosüteg átadásával. A 7. gyaloghadosztály egyelőre ott marad. Ezt a hadosztályt az 1. és 7. hadseregbeli kiképzett pótlással kell mielőbb kiegészíteni. A hadosztály kötelékébe tartozó 76./III. és 101./II. zászlóalj csak bizonyos idő mulva vonul be a hadosztályhoz.

A 7. lovashadosztályt nem lehet lovon hagyni, mert a lovakra egy másik hadsereg tüzérségének átszervezésénél és kiegészítésénél van szükség.

A József főherceg hadseregarcvonalnak 8 lovashadosztálya van, tehát nagyobb lóanyaggal rendelkezik, mint a többi hadsereg; így a tüzérség tervszerű fejlesztésénél ott nem érezhető annyira a lovak nagy hiánya.

Mivel a keletgalíciai orosz támadással egyszerre az Isonzó-arcvonalon is csata várható, a 17. hadosztályt az Isonzó-hadsereg sem pótlás fejében, se enélkül nem adhatja át.

A Kuty—Wiznitz, illetőleg Kimpolung irányában történő előtöréssel a hadseregfőparancsnokság teljesen egyetért." Op. 2750.

Az A. O. K. elfogadja a hadseregarcvonalparancsnokság június 27-i Op. 2682. számú előterjesztését a 7. hadsereg átcsoportosítására, de hozzáfűzi, hogy a csoportosítás úgy történjék, hogy a megtámadott Böhm-Ermolli-seregcsoportot támogatni lehessen.

A 40. honvéd- és az 59. hadosztály fölé hadtestparancsnokságot jelölnek ki, mihelyt Ő Felsége hozzájárul. Op. 2750.

A 7. hadseregparancsnokság a június 27-én kelt Op. 2682. számra ezt jelenti :

A felváltás július 5-én kezdődik és július 9-én[1] végződik. A 8. lovashadosztály eddigi szakaszában a 30./III. honvédzászlóaljat meg kell hagyni ; ezt legkésőbb váltjuk fel. A német 11. tartalékezredet, anyagi ellátás miatt, Pichler altábornagy szakaszához csatoljuk. Felváltás után a 8. hadosztály zöme Ó-Radnán, a 12. dzsidásezred Felső-Borgón száll vasútra, onnan Deésre szállítjuk, hol július 13-ig gyülekezik Deés, Mikeháza, Szent Benedek, Désakna terében. A 8. dragonyosezred Poiana Stampira kerül, hadseregtartalékként. A 8. lovashadosztály felváltása következtében 24 géppuskával kevesebb lesz az állásban, ezért a hadseregtartalékba jutó 8. dragonyosezred 12 géppuskája az állásban marad ; a még hiányzó 12 géppuska pótlására kérem megengedni, hogy a 8. lovashadosztálytól 2 géppuskásszázadot visszatarthassak.

Minden egyebet akkor jelentek, ha Op. 974 III. szám alatti javaslatom tárgyában, a hadseregarcvonalparancsnokság dönt a 7. hadosztály kiegészítésének időpontjára, továbbá ha a kiképzőcsoport felügyelője a július közepén besorolandó pótlások állományait kiszámítja és összeállítja, végül ha az Op. 2742. számú rendeletben jelzett tüzérségi eltolások megtörténnek." Op. 2749.

Az A. O. K.-nak jelentem, hogy a Landsturm-csendőrzászlóaljat feloszlattam ; a két géppuskásszázadot és a legénységet pótlásra használjuk majd fel, előbb azonban további kiképzésre az 1. hadsereg kiképzőcsoportjához kerül. A pénzügyőr- és erdészszemélyzetet a 23. és 153. Landsturm-zászlóaljhoz osztottam be. Op. 2638. II. Ang.

Az 1. és 7. hadseregparancsnokságnak, a 20. és 22. hadtápparancsnokságnak ezt a parancsot adom :

„Okom van ismételve rámutatni arra, hogy a parancsnokok és a vezérkari tisztek a szomszédos szakaszok és egyéb szakaszok

[1] A 8. lovashadosztály felváltása a német 11. tartalék gyalogezreddel.

meglátogatása alkalmával biztosítsák a kölcsönös összeköttetést és együttműködést.

Hogy szükség esetén a parancsnokságok kölcsönösen megállapodhassanak az 1. és 7. hadseregparancsnokság egymás között kicseréli szakaszának rövid, jellegzetes leírását. A csapatokat nem számuk szerint, hanem a terepben elfoglalt állásuk szerint kell megjelölni; erről másolatot küldjenek ide.

A szállásmesteri hivatalok és a hadtápparancsnokságok kölcsönös vezényléseken állapodjanak meg oly módon, hogy ez a csapatok ellátására és jólétére serkentőleg hasson.

József főherceg vezérezredes s. k." Op. 2686.

*

„Ma nagy könyörgő istentisztelet volt a békéért Ő Felsége „kívánságára. Mindnyájan elmentünk a templomba."

„Ezután megnyitottam az általam dr. Gergő kórházparancs- „nok, a hozzám beosztott „sebésztanácsos" (Consiliar Chirurge) „ajánlatára létesített sebészeti tanfolyamot, melynek célja a „folyton érkező tapasztalatlan fiatal sebészeket alaposan kiképezni, „mielőtt megengedtetnék nekik, hogy önállóan működjenek. Sok „német is kérte beosztását. Azok tüstént megértenek ilyesmit. „Azután ők is utánozni akarják ezen intézményt."

Július 2.

„A nagy csata teljes erővel folyik tőlem északra és nálam „erősen fokozódik az ellenséges lövegtűz. Amint a jelentések meg- „állapítják, az oroszok nagy erőket vontak el az én arcvonalam „elől, úgy hogy pillanatnyilag nem várok itt komoly támadást. „Törekszem annál élénkebb postaforgalmat velük fönntartani. „Azt üzentük nekik, hogy forradalmi válságuk alatt nem támadtuk „meg őket, pedig akkor igen nagy eredményekre vezetett volna egy „támadásunk. Nem tettük, mert hittünk bennük. De most látjuk, „hogy mily gyalázatosan hazudnak, midőn azt mondják, hogy „nem akarnak hódítani; mert most Lemberget akarják tőlünk „elrabolni. Mindent inkább hittünk volna, mint azt, hogy az oro- „szok ilyen aljas csalók. Ez sokezer példányban ment ki hozzájuk. „A csattanója körülbelül az: 'Ti a cárizmusból szövetségeseitek „zsarnoksága alá kerültetek, rabszolgái lettetek és most nemcsak, „hogy megzsarolnak benneteket, de még utolsó csepp véretekig ki „fognak szipolyozni. A „szabad" Oroszországból rabszolga-ország „lett és mi bensőségesen sajnálunk benneteket!' "

„Seeckt tábornokot Mármarosszigetre küldtem Kövess vezér-
„ezredeshez, hogy utasításaimat átadja neki, hogy készüljön egy
„részünkről végrehajtandó általános támadásra, mely akkor fog
„végrehajtatni, midőn az oroszok támadása teljesen összeomlik és
„lőszerük fogytán lesz. Ezen pillanatot nem szabad elmulaszta-
„nunk, mert lőszer híján Oroszország még akkor is, ha csekély
„erőkkel támadunk, nagy szerencsétlenség áldozatává fog lenni,
„az ő csapatainak fegyelmezetlensége elég garancia erre. Romániát
„legyőzhetjük abban a pillanatban, midőn az orosz sereget lever-
„tük. Akkor ezt föltétlenül meg kell tennünk, különben Magyar-
„ország később újra a legnagyobb veszélybe kerül."

„A német tengeralattjárók tényleg igen nagy károkat okoz-
„nak Angliának, úgyannyira, hogy ma már Olaszországot sem
tudja szénnel „ellátni."

„Azt mondják a németek, hogy Anglia belátható időn belül
„az összeomláshoz fog jutni. Nagy és fokozódó idegessége is erre
„vall. Adná az Isten, hogy így legyen!"

„Most a mi részünkről, bármilyen válságos is lenne helyze-
„tünk, vasakarattal ki kell tartani, idegeink ne legyenek, mert ha
„mi kishitűek leszünk, úgy ellenfeleink azonnal fölülkerekednek
„s azt akkor többé jóvá tenni nem lehet. Ha megőrizzük most
„hidegvérünket és szilárdan kitartunk, akkor keleten belátható
„időn belül meg lesz a béke."

„A mai jelentések szerint: Böhm-Ermolli vezérezredesnél
„az ellenség a cseh 19. hadosztály bal és a magyar 32. hadosztály
„jobb szárnyán betört és elfoglalta első állásunkat. A helyzet
„még nincs tisztázva. A hírek szerint a cseh csapatoknál történt
„a szerencsétlenség és a 32. hadosztály belerántatott, mielőtt
„észrevehette volna, hogy mi történik."

*

A csata július 2-án következőképen folyt le: A véres küz-
delem a brzeżany—zborówi arcvonalrészen tovább tartott, egy-
részről az orosz 11. hadsereg és a 2. hadseregünk déli szárnya
között, másrészről a német déli hadsereg és az orosz 7. hadsereg
között.

A német déli hadsereg vitéz hadosztályai ma is minden
orosz támadást visszavertek.

2. hadseregünk azt remélte, hogy a tartalékban állott német
223. hadosztállyal sikerül elreteszelni a betörés helyét Koniuchynál,

a cseh 19. hadosztálynál, mert az ettől északra álló budapesti 32. hadosztály nem ingott meg.

Az oroszok, a cseh 19. hadosztálynál elért siker következtében, július 2-án folytatták a támadást.

Az orosz XLIX. hadtest (finn 2., 4., 6. hadosztály, a 82. és 151. hadosztály és a csehszlovák dandár) IX. hadtestünket (32. és 19. hadosztály), az orosz VI. hadtest (4., 16. és 155. hadosztály) a IX. hadtestünkhöz délre csatlakozó 54. Schützen-hadosztályunkat[1] támadta meg és ismét betört a cseh 19. hadosztálynál, mely komoly ellenállás nélkül nagyrészt megadta magát.[2] A résbe nyomult oroszok és a csehszlovák hadosztály csapatai északra, a budapesti 32. hadosztály oldalába és hátába kanyarodtak. Ezredeit bekerítették és rettenetes mészárlást vittek véghez a △ 391—Mogila (⊹ 394.) magaslaton hűségesen kitartó magyarok soraiban. A budapesti 32. hadosztály zöme fogságba került; csak gyenge töredéke menekült meg az elfogatástól.

A IX. hadtest maradványát,[3] valamint a XXV. hadtest északi szárnyát[4] a 2. védőállásba dobták vissza az oroszok.

Az arcvonalat körülbelül 25 km szélességben és 3—5 km mélységben nyomták be az oroszok; a német hadosztályok felfogták az ellenük irányult lökést. A tartalékban álló német 96., a budapesti 32., a német 223. hadosztály a cseh 19. hadosztály harcterületében Korszylow—Hodów—Koniuchy vonalban új védőállást foglalt. A 2. hadseregünk déli szárnyára vasúton érkező német 237. hadosztály Zborówval szemben, a 96. és 233. hadosztály mögött, Machnowce—Pluhów—Plesniany terében új hadseregtartalékként áll.

A IX. hadtestparancsnokságot, a 19. és 32. hadosztály megmaradt részeit az arcvonalból kivonták; az előbbi Wicyn, az utóbbi Biale táján gyülekezett.

A 2. hadsereg déli szárnyán Jaroslawice—Grabkowce—Hodów—Budylowka 32 km-es arcvonalban a német 197., 96., 223. és 237. hadosztály új állást foglalt 3—5 km-re az eredeti védővonal mögött.

A nyugati hadszíntérről útban levő német 5. hadosztály Dunajówra, a német 6. hadosztály Zloczówra, a német 2. gárda-

[1] A XXV. hadtest kötelékébe tartozik.

[2] *A 19. hadosztály* nemzetiségi összeállítása következő:
35. ezred: 52% cseh, 45% német, 3% lengyel.
75. ezred: 78% cseh, 18% német, 4% horvát.
1. bosnyákezred: 94% szerb-horvát, 6% különféle.
29. Schützen-ezred: 49% cseh, 42% német, 5% lengyel, 4% rutén.
5. vadászzászlóalj: 33% cseh, 45% német, 22% lengyel.

[3] 19. és 32. hadosztály.

[4] 54. lövészhadosztály.

hadosztály Ozydowra érkezőben van. A 12. lovas Schützenhadosztályt előrevitték Lembergről Podhorcere.

Tartalék tehát volt bőven a 2. hadseregnél és volt reá remény, hogy az orosz 11. hadsereg támadása meg fog hiúsulni.

Miután a Brzeżanytól keletre fekvő Lysonia (△ 399) magaslaton az oroszok megvetették a lábukat, az orosz 7. hadsereg Topieliska (△ 414)—291 keresztmagaslat—Zolnowka—Potutory vasúti állomás—Rybniki—Troscianiec (△ 413) (erdőség)—Choma (△ 405) vonalban (24 km) 19 hadosztályból[1] új támadócsoportot vont össze, hogy Brzeżany mindkét oldalán a támadást folytatva, Heineccius német tábornok csoportját[2] áttörje.

Az orosz támadás az 55. honvéd-, a szász 24., a német 15., a török 20. és a német 75. hadosztályt érte.

A német déli hadseregnél a tartalékban levő német 241. hadosztályt a visszaszorított szász 24. hadosztálynál harcbavetették. Brzeżanynál az 55. honvédhadosztály rendületlenül megtartotta állását; az Obreczowa-gerincen a német 15. hadosztály, a Popieliska (△ 443) hegyen a török 20. hadosztály és attól délre a német 75. tartalékhadosztály az oroszok támadását visszaverte. Az 55. honvéd- és a német 15. hadosztály között harcoló s a német 241. hadosztállyal megerősített szász 24. hadosztály Brzeżanytól délre ellentámadással taszította le a támadó orosz tömegeket a Lysonia (△ 399) magaslatról.

Az orosz 7. hadsereg támadása kudarcot vallott, úgyhogy július 3-án a német déli hadsereget az oroszok már nem támadták meg. Az orosz 7. hadsereg rettentő veszteséget szenvedett. A német XXV. tartalékhadtest és a török XV. hadtest előtt, körülbelül 13.000 halott hevert a Lysonia magaslaton. 16 tiszt és 700 orosz katona esett fogságba, 10 géppuskát és 1 aknavetőt zsákmányoltunk. A Dziki Lany és Lysonia magaslatokon még néhány napig tartott az elkeseredett harc, míg végre a szász 24. hadosztály az utolsó gránáttölcsért is megtisztította a befészkelődött oroszoktól.

Az én arcvonalamon mindjobban fokozódó tüzérségi tevékenység és járőrcsatározások folynak. Helyenkint az ellenség föltűnően nagy erőfeszítéssel dolgozik állásai kijavításán és megerődítésén. A repülők folyton bombákat dobálnak.

„Az Isonzón csend!"

„Most értesülök, hogy Ő Fölsége Arzot kézlegyintéssel lein-
„tette, midőn a 17. hadosztály átszállítását Erdélybe javasolta.

[1] XLI. hadtest (5., 3., saam. ho., 74., 108. és 113. ho.), szibériai VII. hadtest (12., 13., 19. és a szibériai kombinált ho.), XXXIV. hadtest (56., 104. és 153. ho.), XXII. hadtest (finn 1., 3. és 5. ho., 23. és 159. ho.) II. gárdahadtest (gárda ho. és a gárda-lövészhadosztály).

[2] XXV. és német XXV. tartalékhadtest.

„Ráparancsolt, hogy erről többé neki szót ne említsen. A 17. „hadosztály a Karszton marad! . . . Keserűbb órám kevés volt „eddig."

Az A. O. K. Op. 42.493. szám alatt elrendeli:

„A 7. hadosztály a bajor 8. tartalékhadosztályt mielőbb váltsa fel, az utóbbit, a Böhm-Ermolli-hadseregcsoportparancsnoksággal történő megállapodás szerint, szállítsa Kelet-Galiciába.

A bajor 8. tartalékhadosztály tüzérsége mostani állásában marad.

Az elszállítás idejét az A. O. K.-nak jelentse." Op. 2763.

Ezt a parancsot az 1. hadseregparancsnoksághoz azzal továbbítom, hogy a bajor 8. tartalékhadosztálynak a Gerokseregcsoportnál levő csapatai is helyükön maradjanak. A hadseregparancsnokság jelentse be a bajor hadosztály összetételét és hogy mikor kezdődik az elszállítás. Op. 2763.

Erről a rendeletről a 7. hadseregparancsnokságot értesítem.

Az A. O. K. Op. geh. 337. és 337. Ang. II. számú rendeletére jelentem:

„A Böhm-Ermolli-hadseregcsoporthoz átszállíttatnak:

Július 4-től a 7. *hadseregtől:*

1. hat osztrák-magyar tábori tarackosüteget és pedig a 30./II. osztálytörzset a 30./3. és 4. üteggel, azután a 34./I. osztálytörzset a 34./I. és 2. üteggel, ezt követi az 59./II. osztálytörzs az 59./5. és 6. tartalékütteggel, továbbá a 2./30., 2./34. tábori tarackos lőszeroszlop és az 59. tartalék tábori tarackos ezred két ütegéhez tartozó lőszeroszlop-szakaszok,

2. három német könnyű tábori tarackosüteget és pedig az 52./II. osztálytörzset az 52./4. és 6. és a 257./5. üteggel és az 52./II. lőszeroszloppal,

3. öt cs. és kir. nehéz tábori tarackosüteget és pedig a 12./1. és 3. üteget az osztálytörzzsel, azután a 40/3. honvédüteget és a 30./1. és 3. üteget, végül a 12./1., 30./1. nehéz tarackos lőszeroszloppal,

4. két német nehéz tábori tarackosüteget és pedig a 403. gyalogtüzérzászlóalj törzsét, 1. és 2. ütegét a hozzátartozó lőszeroszlopokkal.

Az *1. hadseregtől* július 9-től kezdve elszállíttattam:

1. hét cs. és kir. tábori tarackosüteget a hozzátartozó lőszeroszlopokkal és pedig a 37. honvéd tábori tarackosezred egyik osztálytörzsét a 37./3., 5. honvéd üteggel, továbbá a 39./5. honvéd üteget, a 70./5. és 71./2. tartalék honvéd üteget, végül 31./4. és 61./1. tartaléküteget,

2. két német könnyű tábori tarackosüteget és pedig a 9./II. bajor tartalék tábori tüzérosztály törzsét a 47./6. és 9./5. bajor üteggel,

3. három cs. és kir. nehéz tábori tarackosüteget és pedig a 31/II. nehéz tábori tüzérosztálytörzset, a 39./II. nehéz tábori tarackos osztálytörzset a 37./3. és 39./3. honvéd üteggel és a 31./3. üteggel.

4. három német nehéz tarackosüteget és pedig a 81. gyalogtüzérzászlóalj törzsét, az 1. és 2. üteggel és az 1./6. gárda tartalékütteggel.

Lőszer: Minden cs. és kir. tábori tarack 600, minden nehéz tarack 650 lövéssel van ellátva, a német ütegek a megszabott lőszert viszik magukkal." Op. 2764.

*

Július 3.

„A csata északi szomszédságomban hevesen tovább folyik. „Az oroszok körülbelül 24 gyaloghadosztállyal támadtak, pán- „célos automobilokat is használtak. Majd nagy erővel Koniuchy- „nál újból támadtak és nagy veszteségeket szenvedve visszaker- „gettettek. Dél óta erős lövegtűz a Brzeżany—tarnopoli vasúttól „északra levő állásainkon. Itt várják már a támadást! Az oroszok „állítólag óriási veszteségeket szenvedtek, a mi veszteségeink „egyes csapatoknál 50%-ig terjednek. A terepveszteség 3 kilométer „mélységben 15 kilométer széles. Ez utóbbi magábanvéve igazán „még nem volna sok.

„Tőlem még akarnak csapatokat elvinni, azt telefonoztatom „Badenbe, hogy még nem kötöttem sem Oroszországgal, sem „Romániával különbékét, ami lehetővé tegye, hogy összes véd- „őrségemet elvegyék. Ha a tegnap megállapítottakon kívül még „valamit elvesznek, úgy egyedül ők lesznek a felelősek a bajért, „amely ellenséges támadás esetén itt történni fog. Igaz, hogy az „orosz csapatok a fokozódó lövegtűz dacára a legélénkebb össze- „köttetésben állanak velünk és arról biztosítanak, hogy itt nem „fognak támadni, mert bíznak bennünk. Én pontosan értesítettem „őket a folyó küzdelemről, újságokat küldetek nekik. Mégis min- „denre el vagyok készülve, hiszen nem a legénységtől függ min- „den. Ők ugyan azt állítják, hogy fegyvereiket eldobnák és át- „szöknének hozzánk, hogyha támadásra kényszerítenék őket, „vagy pedig mind elszaladnának és állásaikat nekünk áten- „gednék."

„El vagyok tökélve, hogy 7. hadseregemmel Czernowitzra „előnyomulok, amint az oroszok támadása végleg megtörött. Ha „sikerül Bukovinát fölszabadítanom, akkor azt hiszem, hogy „Oroszország teljesen össze fog omlani s akkor a románnal vé„gezhetünk majd."

„A Cimbroslawa Wk. (△ 1613) vidékén ma fölváltották az „orosz csapatokat. Az új csapatok az azonnal átküldött hírszerző „tisztünket arról biztosították, hogy ők békében és barátságban „akarnak velünk maradni és nem fognak lőni."

*

Az oroszok még mindig visznek innen csapatokat Kelet-Galiciába. Így legutóbb a 82. hadosztályt szállították Zborówra. A szintén elszállított orosz 11. lovashadosztály volt szakaszában a 189. hadosztályt állapították meg.

Arcvonalamon az élénk tűz tovább tart.

Nagy esőzések vannak.

Az 1. hadseregparancsnokságnak és a 22. hadtápparancsnokságnak meghagytam, hogy a bajor 8. tartalékhadosztály elszállítása előtt adja át a hegyi ruházatot és felszerelést, helyette tábori ruházatot és felszerelést utaljon ki. A ruházat és felszerelés kicserélése miatt nem szabad az indulást halasztani. Op. 2766.

A Krauss-csoporthoz ma a német 11. tartalékezred érkezett, hogy a 8. lovashadosztályt felváltsa.

A hadseregarcvonal vezérkari főnöke a 7. hadseregparancsnoksággal élőszóval megállapodott abban, hogy a 8. lovashadosztály nem Deésre, hanem hadseregtartalékként Nagybocskóra megy.[1]

Deésre, hadseregarcvonal-tartalékként, a német 157. ezred jön.

Továbbá megvitatták a Kuty-Wiznitz, illetve kimpolungi előtörés esetére a legsürgősebb intézkedéseket, így a tüzérség menetképessé tételét s az egyes hadtestek támadó irányait.

A Böhm-Ermolli hadseregcsoport Op. 3826. I. d. szám alatt kéri, hogy az 1. hadseregparancsnokság a Kelet-Galiciába szánt ütegeket július 9-énél előbb indítsa el. Op. 2774.

Sajnos, ez lehetetlen, mert a túlterhelt vasútforgalmat lehetetlen fokozni. Op. 2774.

A német O. H. L. arról érdeklődik, hogy a bajor 8. tartalék hadosztály nem vihetné-e magával a tüzérségét?

Válaszom: „Ha az 1. hadseregtől a Böhm-Ermolli hadseregcsoporthoz szánt tüzérségből 6 tábori tarackosüteg itten visszatartható, akkor a bajor hadosztály magával viheti tüzérségét és pedig a 9. tartalék tábori tüzérezredet 3 ágyús és 3 könnyű tarackosüteggel és a 8. tartalék tábori tüzérezred 1. osztálytörzsét 3

[1] Mármarosszigettől 10 km-re északkeletre.

ágyúsüteggel. A 8. tartalék tábori tüzérezred II. osztálya a Gerok seregcsoportnál van ; nem szállítjuk el." Op. 2779.

*

Július 4.

„Ma értesülök a tegnapi küzdelmek részleteiről. Három „hősiesen kitartó magyar ezredet fogtak körül az oroszok és óriási „veszteségek után rabságba hurcolták őket a csehek árulása miatt."

„Arcvonalamon az irántunk barátságos ezredeket kivonják „az oroszok és ellenségesekkel váltják föl s így helyzetem nagyon „megnehezedik."

„Böhm-Ermolli vezérezredesnél nagy hévvel folytatódik a „csata, főképen a Lysonia (△ 399) magaslaton. A szerencse elég „váltakozó. Eddig az oroszok újabb előnyt nem nyertek."

„Az én arcvonalamon semmi különös újság. Egyes erősebb „hírszerző osztagok visszautasíttattak."

„Még a tavasszal a hadseregfőparancsnokságtól lőszerrak- „táraim részére villámhárítókat kértem, mert úgyszólván még „egy nadrággombot is kérelmezni kell és nem szabad önállóan „semmit sem vásárolnunk. Ma kaptam meg a feleletet, hogy kézi- „fecskendők is jók lesznek erre . . . Hát a robbanóanyagba becsapó „villámot kézifecskendővel oltsam ki ? ? ? Igazán csoda, ha az „embert a guta nem üti meg ! Talán ez ellen villámhárítót adnának „a referens urak ?

„Egy negyvenhárom éves 39-es bakámtól levelet kaptam, „melyben panaszkodik, hogy a 46-os hősök azt mondták, hogy „én csak a 46-osok levelére felelek. Ő, mint 39-es, bensőséges „szeretettől áthatott üdvözletet küld a Doberdóról. Azt felelem „neki, hogy én mindenkinek felelek, akinek levelét megkapom, „így a 39-eseknek is, akiket éppen oly igaz szívből szeretek, mint „a 46-osokat, hiszen mindnyájukat fiaimnak nevezem. Ezért „legyenek is jó gyermekeim és ne veszekedjenek ! A levél, mond- „hatom, örömet szerzett nekem."

„Hindenburg tábornagy kijelenti : 'A háborút megnyertük.' „Tán ezzel ellensúlyozni akarja a már-már gyengeségszámba menő „sóvárgásunkat a béke után ! . . ."

*

„Az orosz hivatalos jelentés: „. . . Zloczów irányban sikeresen „halad előre támadásunk. Július 2-án délután 3 órakor a Zaraisk

„nevű ezred elkeseredett tusában Presowcéba[1] hatolt: a finn „4. hadosztály és a *cseh-szlovák dandár* vitéz csapatai Zborowtól „nyugatra és délnyugatra levő magaslatokon az ellenség hatalma„san megerősített állását teljesen elfoglalták,[2] miután lövész„árkainak három vonalát áttörték. Az ellenség a Strypa-folyó „túlsó partjára özönlött vissza. A finn hadosztály 1560 foglyot[3] „ejtett, 4 lövészárokágyút, 9 géppuskát és egy aknavetőt zsák„mányolt."

„A *cseh-szlovák dandár* 62 tisztet, 9250 fő legénységet kísért „be, 15 tábori ágyút, több géppuskát zsákmányolt, melyekkel — „midőn kezébe estek — azonnal az osztrák-magyar katonákra „tüzelt."

„A Jozefowkától nyugatra fekvő ellenséges állások is bir„tokunkba kerültek. Július 2-án a Zloczów körüli harcokban össze„sen 6500 tisztet és legénységet fogtunk el, 31 ágyút, 16 géppuskát „és számos aknavetőt zsákmányoltunk."

„A foglyok száma tovább növekszik."

„Brzeżanytól délkeletre nem olyan hevesek a harcok."

„Július 1-én ezen a vidéken 55 tisztet és 2200 fő legénységet „fogtunk el. Az arcvonal többi részén puskatűz."[4]

„Sajnos, mindez sikerült nekik, mert a csehek küzdelem nél„kül megadták magukat, míg a nyíláson óriási csapattömegek „beözönlöttek, a keservesen küzdő, „hősiesen kitartó magyar „csapatokat" hátba és két oldalba támadták. Az elkeseredett „kétségbeesésben védekező magyaroknak legnagyobb részét le„mészárolták és a teljesen kimerülteket fogságba hurcolták. És „most a cseh árulóknak megkegyelmeznek."

„Nálam a 200. hadosztálynál egy ellenséges századot egy „tábori őrsünk visszakergetett."

„Böhm-Ermolli értesít, hogy arcvonala egységes, nincsen „áttörve."

*

Ober-Ost Op. 5105/17. a. I. számú sürgönyben arra kér, hogy a bajor 8. tartalékhadosztályt Stryj irányában mielőbb szállítsam

[1] Zbórowtól északnyugatra van.
[2] Zbòrowtól nyugatra.
[3] Tiszt és legénység.
[4] Potsdami levéltár. Schrank 16, Fach 16, Katalog I. 83. Nr. 90.931. 42.960 „Russland Amtl. Heeresberichte Juni—November 1917."

át. A tüzérség átszállításának tervére megjegyzi, hogy több nehéz üteget kellene útbaindítani. Op. 2781.

Válaszom Ober-Ostnak :

„A 7. hadsereg 9 könnyű tábori tarackosütegét és 7 nehéz tarackosütegét július 4-én délben,

az 1. hadsereg 6 nehéz tarackosütegét július 6-án este kezdjük elszállítani.

A bajor 8. tartalékhadosztály felváltását, amennyire csak lehet, siettetem ; elszállítása előreláthatólag július 7-én este kezdődhetik." Op. 2781.

Az 1. hadseregparancsnokság jelenti, hogy a 16. honvéddandárt a 15. honvédezreddel megerősített 7. hadosztályparancsnokság alá rendelte. A Litzmann-csoport most a 10. lovashadosztályból, Schmid tábornok szakaszából [1] és a VI. hadtestből áll. Op. 2763.

Az A. O. K. Op. geh. 237./V. számú távirata szerint hozzájárult ahhoz, hogy az 1. hadsereg a Böhm-Ermolli hadseregcsoportnak 6 tábori tarackosüteggel kevesebbet küldjön, viszont ennek ellenében a bajor 8. tartalékhadosztály vigye magával tüzérségét. Erről a döntésről úgy az 1. hadsereget, mint Ober-Ostot értesítem. Op. 2781. Ang. II. Azonkívül a német vezérkar főnökének jelentés megy, hogy a bajor 8. tartalékhadosztállyal együtt elszállítjuk : az egész 9. tartalék tábori tüzérezredet (I. osztály : három ágyúsüteg és II. osztály : három tarackosüteg) és a 8. tartalék tüzérezred I. osztályát (három ágyúsüteg), továbbá minden tüzérosztályhoz egy-egy lőszeroszlopot.

Július 2-án kelt Op. 2764. számú jelentésem e szerint módosul. Op. 2764. Ang. II.

Az A. O. K. azt táviratozza, hogy a 33. honvédezredet a 70. honvéd, a 8. hegyi dandárt a 71. közös hadosztály kötelékébe osztja be. A 8. hegyi dandár önállóságának megszüntével, a feleslegessé vált személyzetet bocsássam az A. O. K. rendelkezésére. Op. 2790.

Az 1. hadsereg azt javasolja, hogy Lipošćak altábornagyot — ki útban van Gerokhoz, hogy a 218. gyalog- és 1. lovashadosztály parancsnokságát átvegye — bízzam meg a 7. gyalog-, 10. lovashadosztály és a 16. honvéddandár vezetésével. Op. 2791. Ang. II.

Az 1. hadseregnél egy átszökött román százados azt vallja, hogy a román 1. hadsereg átszervezése még nincsen befejezve mivel ágyúk, szekerek, lőszer és műszaki felszerelés hiányzanak. Téli fogyaték miatt, a legénységi állomány sincsen meg a századkeretek kitöltésére. Lovak általában hiányzanak. Az oroszok és a románok között a viszony a legrosszabb. A hátországban még most is dühöng a járvány, úgy mint azelőtt.

[1] 7. hadosztály és 16. honvéd-dandár.

A 7. hadseregnél Conta altábornagy [1] az orosz 43. hadosztály támadására számít a kirlibabai szakaszon. Ezért a 40. honvédhadosztályt német géppuskásosztagokkal és aknavetőkkel erősítette meg, a német 1. hadosztály jobb szárnya mögött a tartalékot készültségbe helyezte és a hadtesttartalékul szolgáló 29./I. honvédzászlóaljat előrevonta a Prislop-hágóról a Cibó völgytorkolathoz.

A német O. H. L. Seeckt tábornokot értesítette, hogy a tűzbe fogott ellenséges ütegek, lőszeresládák elégetésével és ködbombák alkalmazásával füstbe burkolják magukat, hogy a lövés megfigyelését megnehezítsék.

Repülőinknek az ilyen megtévesztő rendszabályokról tudniok kell. Op. 2150.

*

Július 5.

„Tegnap az esteli órákban az ellenség heves tüzérségi elő-
„készítés után a Cleján (⌖ 1108) és Csobános völgyében földerítő
„osztagokkal támadásra indult, sok hulla visszahagyásával kény-
„szerült tüzünk elől meghátrálni. Különben csak élénk lövegtűz,
„főkép a Bernarielul (△ 1528) szakasza ellen, hol állásaink nagyon
„szenvedtek. Az ellenséges állások erősen meg vannak szállva
„és igen sűrű földerítő lökések vannak. Conta-csoportnál igen
„heves lövegtűz. Tatár-hágón az ellenséges lövegtűz nagyon heves,
„ott 3—4 orosz század támadott és könnyedén visszaveretett.
„A Putna völgyében élénk ellenséges közlekedés."

„Böhm-Ermolli-hadseregcsoportnál délig nincsen újabb táma-
„dás. Tán végét járja a nagy orosz offenzíva? Éppen míg ezt
„írom, Böhm-Ermolli vezérezredes arról értesít, hogy Koniuchy-
„nál és Zborównál látható nagy előkészületeket tesznek az oro-
„szok előnyomulásuk folytatására. Ott helyenkint pergőtűz."

„Miután Gyimesből a bajor 8. tartalékhadosztályt elviszik
„és én az Isonzón teljesen összeroncsolt 7. gyaloghadosztályt kell,
„hogy helyébe tegyem, tervezett csoportosításom megint fölborult."

„A románok támadásra csoportosultak délben és délután
„2 órakor a 218. hadosztály balszárnya előtt a Codavai Babei
„(⌖ 772) magaslaton, de észrevettük és megsemmisítő tűzzel
„széjjelkergettük a nem túlságosan vitéz románokat."

*

Az A. O. K. Op. 42.558. számú rendeletével megváltoztatja Präs. 28.086. számú parancsát, amennyiben Lipošćak altábor-

[1] A német Kárpát-hadtest parancsnoka.

nagyot a Litzmann-csoport északi szárnyának [1] vezetésével bízza meg. Geroknál a parancsnoksági viszonyok nem változnak. Op. 2791.

Seeckt tábornok a német vezérkar főnökének jelenti, hogy a bajor 8. tartalékhadosztályt, a Gerokhoz vezényelt csapatok kivételével,[2] az alábbi összeállításban szállítjuk el:

Hadosztálytörzs, 16. gyalogdandár, 19—22. és 23. tartalékezred, egyenkint három zászlóalj, 6 géppuska és 4 könnyű aknavető; 8. kerékpárosszázad, 8. tartalék lovasosztály. Tüzérség: a bajor 8. tartalék tüzérezred-parancsnokság, I. osztály törzse, három ágyúsütege és egy lőszeroszlop; a bajor 9. tartalék tüzérezredparancsnokság, I. és II. osztálytörzse, három ágyús és három tarackosütege, osztályonkint egy-egy lőszeroszlop; a bajor 20. utászzászlóaljparancsnokság, a 8. és 9. tartalék utászszázad, a 208. aknavetőszázad, a bajor 408. távíróosztag, a 3. tartalék fényszóró szakasz, 18. egészségügyi század, 28. és 56. lazaret.

Az elszállítás július 7-én az esti órákban kezdődik. Op. 2763. és 2782.

Megállapították, hogy legutóbb a 7. hadsereg elől az orosz 82. gyaloghadosztályt, a 3. kaukázusi kozákhadosztályt és a Tusemnaja lovashadosztályt átszállították Kelet-Galiciába.

Op. 2766. számú parancsommal meghagytam az 1. hadseregparancsnokságnak, a Litzmann-csoportnak és a 22. hadtápparancsnokságnak, hogy ellenőrizzék, hogy a bajor 8. tartalékhadosztály hegyi felszerelést ne vigyen magával. Helyette tábori felszerelést és ruhát adunk ki. A ruházatot és felszerelést rendezett állapotban a 22. hadtápparancsnokság vegye át. A bajor hadosztály négynapi élelmet visz magával.

*

Július 6.

„Tegnap este igen heves lövöldözés volt, a Tatár-hágón „pergőtűz. Úgy látszott, hogy általános támadás lesz. Végül „csak a Tatár-hágón támadott néhány század, de óriási veszte„ségeket szenvedtek és mindent eldobálva állásaikba menekültek. „Néhány fogoly maradt kezünkben, ezek azt mondják, hogy álta„lános támadás volt elrendelve, de a csapat majdnem egyhangú„lag megtagadta annak végrehajtását, néhány tisztet lefokoztak, „megvertek és meg is öltek. A románoknak is támadniok kellett „volna és rohamoszlopokba gyülekeztek, de a mi megsemmisítő

[1] 7. gyalog-, 10. lovashadosztály és 16. honvéd-dandár.

[2] 15. tartalék dandártörzs, 18. tartalékezred, a 8. tartalék tüzérezred II. osztálya (3 ágyúsüteg), 5. tartalék utászszázad.

„tüzünk teljesen széjjelszórta őket, rendetlenül mindent eldobálva „futottak vissza és szintén súlyos veszteségeket szenvedtek."

„Aggaszt azon kérdés, hogy mit fognak a legközelebbi „napok hozni. Egy általános nagy orosz támadást ? Alig hiszem ! „Böhm-Ermolli hadseregcsoportjánál biztosra veszem, hogy még „igen súlyos harcok lesznek, mert az oroszok mindenünnen, ahol „csak lehet, így Mackensen tábornagy elől is sok erőt elvonnak. „Állítólag még több hadtestet visznek oda. Így előttem is ritkul- „nak az orosz vonalak és ha a hadseregfőparancsnokság csak „három hadosztályt adna nekem, akkor — mint már többször „írtam — Czernowitzre akarnék a Kárpátokból kirontani. Ezt „föltétlen biztossággal és azt hiszem, most igen kevés veszteséggel „végre tudnám hajtani s a nagy orosz támadást oldalbakapva „letörném. De mai erőimmel, sajnos, nem tudom ezt végrehajtani „s ölbetett kézzel kell esetleg néznem, hogyha Böhm-Ermollinál „nagyobb bajok történnének. Én úgy hiszem, hogy 10—14 nap „mulva volna a legalkalmasabb időpont tervemet végrehajtani, „de csak ha legalább három hadosztályt kapok. Seeckt tábornok- „kal, mint mindenben, úgy ebben is tökéletesen egy a nézetünk. „Ha így Bukovinát visszahódítanám, az oroszoknak be kellene „látniok, hogy minden vállalkozásuk csődöt mond és minthogy „ezt ők provokálták, igen nagy erkölcsi hatása is volna anélkül, „hogy ellenünk újból elkeserítené az oroszok hangulatát. Ilyen „előnyös pillanat még alig volt s tán többé nem is lesz. Azt nem „tagadom, hogy a főparancsnokságnak nem könnyű egyszerre „legalább három hadosztályt előteremteni, de azt hiszem, hogy „az olasz a sikertelen 10. Isonzó-csata után mégis pár hétig békét „fog hagyni ! Onnét lehetne valamit elvonni, hiszen Boroević „80 kilométeres arcvonalán több csapat van, mint az én 600 kilo- „méteres arcvonalamon. S neki sokkal több csapata van, mint az „összes eddigi Isonzó-csatákban."

„Ma délig rendes harctevékenység, semmi különös újság. „Az 1. hadseregnél egész nap enyhe tüzérségi tűz, mely a 7. had- „seregnél a leghevesebb megsemmisítő tűzzé és pergőtűzzé foko- „zódik. Conta és Krauss csoportoknál, Kirlibabánál az összes „könnyű- és nehézöblű lövegek délután 3 óra óta a leghevesebb „megsemmisítő tüzet adják. Ilyesmihez az oroszok részéről nem „szoktunk. Mi a leghevesebben és nagyon is hathatósan viszo-

„nozzuk. Gyalogsági támadás a legnagyobb hevességre fokozódott „tüzérségi tűz dacára még nem kezdődött meg. Contanál csak „erős földerítő osztagok támadtak, de majdnem teljesen meg- „semmisültek. Majdnem biztosra veszem, hogy ez tüntetés akar „lenni és majd a Kárpátoktól északra fog egy nagy lökés bekövet- „kezni. Mert a Kárpátokban még sohasem sikerült orosz áttörés, „pláne most, kevéssé fegyelmezett csapatokkal nem hiszem, hogy „megkísérelnék ezt. De hát tévedhetek! A szomszédomnál, a „3. hadseregnél, melyet Tersztyánszky vezet, a tábori őrsök az „oroszok által a főállásra visszaverettek. Ez a legkényesebb hely — „a könyök — és nagyon aggaszt az én balszárnyam miatt. Hogyha „az ellenség ott Tersztyánszkynak komolyan nekiront, akkor ott „át is fogja vonalait törni, ami a legnagyobb mértékben veszélyes „volna. Ha pedig csak egy bizonyos fokig tudná behorpasztani az „arcvonalat s ott meg lenne állítva, akkor az én tervem végre- „hajtását a legelőnyösebben befolyásolná, ha ezt egyáltalában „lehetségessé teszi a két hadvezetőség."

„8 órakor lecsillapult a lövegharc és azóta csend van."

„Tersztyánszky minden erejét balszárnyára csoportosítja és „összpontosítja és jobbszárnya csak pókháló maradt. Ezt úgy „Seeckt, mint én a legnagyobb aggodalommal szemléljük. Itt igen „nagy bajoktól tartok. Nekem egy emberem sincsen, mint had- „seregarcvonaltartalék, hiszen pőrére koppasztott az A. O. K. „Kénytelen vagyok a vakmerőségig menő kísérletet megtenni és „az 1. hadseregemből kivonni — amennyit öngyilkosság nélkül „talán még lehet —, hogy a legnagyobb veszélyben forgó bal- „szárnyam mögé tartalékot állítsak. Mondhatom, hogy útálatosan „kellemetlen helyzetben vagyok, melyet számtalanszor előre „megmondottam Arznak. Abban reménykedem, hogy az orosz „talán nálam nem fog nagy támadást kezdeni."

„Még ma este kiutazom a 7. hadsereghez, hogy ha baj volna, „személyesen csapataim közelében lehessek, akkor tudom, az „emberi lehetőségig acélosak lesznek derék vitézeim, mint hajdan „Doberdón."

„Most indulok Ó-Radnára, hogy végre Conta tábornok „csoportjának állásait végigjárjam."

*

Események a Böhm-Ermolli hadseregcsoportnál.

Az orosz I. gárdahadtest előrevonásából és a Zborównál megfigyelt vasúti kirakodásokból arra lehetett következtetni, hogy az oroszok a támadást megismétlik.

A német déli hadsereget az oroszok már nem merték megtámadni. Csakis Zborównál akarták a sikereiket kifejleszteni. Megtörténtek a tervszerű előkészületek egy hatalmas támadó csoport összevonására. Kilenc hadosztály volt a támadás folytatására hivatva.

Július 6-án az orosz XVII. és XLIX. hadtest és az I. gárdahadtest hadosztályai s a cseh légió,[1] sokhelyt 15-szörös hullámba alakulva, megrohanták a német 96. és 223. hadosztályt Zborówtól nyugatra és délnyugatra és az északra csatlakozó német 197. s a magyar 33. hadosztályt. Támadásuk mindenhol meghiúsult.

A német, osztrák és magyar gyalogság — melyet a tüzérség kiválóan támogatott — megnyerte a zborówi csatát, noha az oroszok nagy vitézséggel hajtották végre rohamaikat.

A védők olyan kiválóan viselték magukat, hogy a 2. hadseregnél nem is kellett a tartalékokhoz [2] nyúlni.

Amint Brzeżanynál nem ért el semmit az orosz 7. hadsereg, éppen úgy az orosz 11. hadsereg is vereséget szenvedett Zborównál. Az oroszok a 2. hadsereggel szemben is abbahagyták a támadást.

Megpróbálták tehát a 3. hadseregnél.

Az orosz 8. hadsereg parancsnoka, Kornilov tábornok, parancsot kapott, hogy Stanislauról Kalusz irányában erőteljesen támadjon. Erre az orosz XII. hadtest négy hadosztályát [3] és a kaukázusi 3. kozák hadosztályt Stanislaunál összevonták. A stanislaui arcvonalat a magyar 15. hadosztály védte, mögötte mint tartalék a magyar 16. hadosztály állott Majdan—Chocin—Studzianka terében közvetlen Kalusz előtt.

Az 1. védelmi állás Ciezów—Jamnica—Uhrinów dl.—Manaster vonalban △ 353 Jutrena Gora keleti és délkeleti lejtőjén volt. Pasieczna falutól kezdve, az állás a Stanislau és Kalusz között elterülő Czarny las nevű nagy erdőség keleti és délkeleti szegélyén húzódott Zagwozdz—Pacykow falvak fölött. A 2. védőállás az

[1] Cseh nemzetiségű szökött katonákból és hadifoglyokból alakított hadosztály.

[2] A német 237. hadosztály Zborówval szemben Machnowce—Plesiany terében, a gárda-huszárdandár Ruda—Brodzkánál, a 12. lovasított Schützenhadosztály Podhorce körül, a vasúton érkező hadosztályok éllépcsői és pedig a 2. gárdahadosztály Ozydownál, a 6. hadosztály Zloczównál, az 5. hadosztály Dunajównál, az 1. gárdahadosztály Poczanynál. Csak egyes ezredeket toltak előre Lukawiecre, Koltowra, Pluhowra, hogy közelebb legyenek a 33. és 197. hadosztály arcvonalához. A 96. és 253. hadosztály mögött ott állott szakasztartalékként az egész 237. hadosztály.

[3] 11., 19., 164. és 117. hadosztály.

első mögött 3—7 km-re, a Czarny las erdőben volt, △ 351—Ciezów vasúti állomás —Dumka kocsma—△ 376—Krechowiecka-buda vonalban. A 2. védelmi vonal erdei állás volt és csakis a balszárnyon volt a Ski (△ 351) magaslaton szabad kilátás és kilövés. A 3. védőállás a másodiktól 10—16 km-re a nagy erdő mögött, Kalusz keleti szegélyén húzódott Studzianka és Nowica között.

Az 1. állás a Bystrzyca és Bystrzyca– Sołotwińska, a 3. állás a Lomnica mögött volt.

A 15. hadosztálytól északra a Dniester-folyóig a 2. lovashadosztály állott, mögötte mint tartalék Bludniki—Medyna—Bryn terében a német 83. hadosztály. A XXVI. hadtestnek három hadosztálya volt.

A 15. hadosztálytól délre a Matyjówka völgyében a XIII. hadtest a 36. és 42. horvát honvédhadosztállyal az arcvonalban állott ; a szélső déli szárnyon a 3. hadsereg és hadseregarcvonalam[1] között a kapcsolat az osztrák-cseh 5. hadosztály volt, mely körülbelül 40 km széles arcvonalban állott a Kárpátokban.[2]

Az orosz 8. hadsereg északi szárnyán az orosz XII. hadtest Stanislau vidékén [3] a mi XXVI. hadtestünkkel, az orosz XVI. hadtest Lysiec—Bojaryn (⌖ 1679) között[4] a mi XIII. hadtestünkkel szemben volt.[5]

Július 4-től kezdve az orosz tüzérség és az aknavetők hevesen lőtték a 15. hadosztály állását ; különösen a Jamnica-alszakaszra egyesült az ellenség tüze.

Július 6-án az orosz XII. hadtest 15. hadosztályunk egész állását megrohanta ; a főtámadás a munkácsi 65. ezred ellen Jamnicára irányult. A hadosztály az első rohamot visszaverte. A harc friss orosz tartalékhadosztályok harcbavetésével átterjedt az egész XXVI. hadtestre és a XIII. hadtest északi szárnyára is.

Tersztyánszky hadserege és az orosz 8. hadsereg északi szárnya között a harc három napos csatává fejlődött, mely július 8-án délután az oroszok javára dől el.

Megállapították, hogy a hadseregarcvonalammal szemben álló orosz XXIV. hadtest a 48., 49. és 188. hadosztályból, az orosz XL. hadtest a 2., 4. és 6. lövészhadosztályból áll.

Az orosz XLV. hadtestet állítólag elszállították Kelet-Galiciába.

Egy orosz 26. hadosztálybeli szökevény vallja, hogy rohamzászlóaljaik a hadosztályok javából alakultak meg ; a rohamzászlóaljak négy roham- és egy különleges századból állanak. Egy század

[1] A 7. hadsereg északi szárnyán álló 16. gyalogdandár

[2] Klewa (△ 871)—Turawa (940) –Hrynkow (△ 1253)—Wysoka (△ 1805)—Siwula (△ 1818) a Pantyr-hágótól északra.

[3] Jamnica—Lysiec között (18 km).

[4] Körülbelül 58 km.

[5] Lásd a 45. számú mellékletet.

állománya 3 tiszt, 210 csatár, 2 géppuska és 4 aknavető. Minden embernek 8 kézigránátja van.

*

„*A háború általános helyzete.* Az A. O. K. július 6-iki Op. geh. 338. számú kiadványa.

I. Keleti hadszíntér.

„Az oroszok régóta előkészített támadása Kelet-Galiciában megkezdődött és súlyos küzdelmet idézett elő. Az oroszoknak sikerült az 54. és 32. hadosztály egy részét és a 19. hadosztályt egy reteszállásba és a 2. védőállásba visszaszorítani. Az elvesztett állásrész Koniuchyn túl nyulik délre, északon pedig Zborówig terjed.[1] A betörés mélysége 3—5 km. Az oroszok lökését német hadosztályok fogták fel. Az oroszok sokhelyt nem követték a visszaszorított csapatokat."

Az orosz támadás lelke Kerenski, az új hadügyminiszter volt. Az ideiglenes kormány nem volt az orosz támadásról kellőképen tájékoztatva, ezt igazolja az, hogy a külügyminiszter a támadás előtti napon a hadvezetőséghez utazott annak kifejtésére, hogy minő következményekkel járhat a kormányra, ha a tervezett támadás meghiusulna. Ebben az esetben az ideiglenes kormány előre látja, hogy Oroszország belsejében ellenforradalom lesz és a hadsereg értéke még alább száll."

„Most meg kell az oroszok támadását állítani és az eredményt ki kell használni. Az előkészületek ebben az irányban folynak."

„Az orosz hadvezetőség a támadó arcvonalba a mi propagadánk által nem érintett hadosztályokat állított. Ezek egyrészt propagandával nem voltak megközelíthetők, másrészt nem lehetett hozzájuk jutni, mert hátul tartalékban állottak."

„Az arcvonal többi részén következő a helyzet :"

„A rigai hídfőben a megszállócsapat olyan erős és az oroszok annyi tartalékot vontak benne össze, hogy minden pillanatban támadhatnak."

„Wilija mindkét oldalán most folyik a csapatösszevonás. Az orosz tüzérség tevékenysége fokozódik ; az ütegeket szaporítják. Ezek a jelenségek támadó szándékra vallanak."

„Lucktól nyugatra négy hadosztály áll tartalékban ; helyi támadás lehetséges. A Dniester és a Kárpátok között egy melléktámadást biztosan lehet várni."

„A Kárpátokban Kirlibabánál és Mestecanescinél helyi támadások lehetségesek."

„Az arcvonalbeli propagandát tovább kell folytatni. Most megvan a módja, hogy harcjelentéseinket az oroszokhoz juttassuk és felvilágosítsuk őket, hogy „annexió és kontribúció nélküli béke"

[1] Körülbelül 25 km.

kívánságaiknak ezek után már nem hiszünk, mivel támadásuk éppen Kelet-Galiciában folyik, hol a mi országunkban állanak."

„Úgylátszik, hogy a támadásnak az a célja, hogy nagyobb területet hódítsanak meg országunkból, ez pedig nem egyezik az oroszok hadicéljaival."

„Oroszország belállapotáról újabb hírek nincsenek. Az az egy bizonyos, hogy az arcvonalhoz közelebb eső vasutakon a forgalom olyan nehézségekbe ütközik, hogy a támadáshoz kijelölt hadtesteket az Oroszország belsejében vezető vasúti vonalakon nagy kerülővel szállították Kelet-Galiciába."

II. Délnyugati hadszíntér.

„Június 10-én a 10. Isonzo-csata után, az olasz 6. hadsereg a kelet-tiroli arcvonalon támadást kísérelt meg, mely több mint 40.000 emberébe került. Az olaszok nem értek el semmit ezzel a nagy veszteséggel járt támadással."

„Úgy mint idáig, most is az Isonzo-arcvonalon áll az olasz haderő zöme. Feltehető, hogy az olasz hadvezetőség az entente nyomására végigküzdött 10. Isonzo-csata után és a most folyó orosz támadás után, a közeljövőben ismét megkísérli, hogy hadicélját elérje."

„Az Asiago-fennsíkon lezajlott harcok után, a tiroli nyugati arcvonalon az Etsch-völgyben és a karintiai arcvonalon igen élénken harcolnak az olaszok, ami arra mutat, hogy valamennyi hadseregparancsnokság utasítást kapott, hogy a hadvezetőség további szándékát leplezze. Lehetséges, hogy mindez azért is történik, hogy kitérjen az entente kérése elől, hogy olasz csapatokat bocsásson rendelkezésére és megokolhassa, hogy a harc fokozódása miatt, az olasz haderő együttartása szükséges."

„Ezt az alábbi események igazolni látszanak."

„*Az 1. hadsereg*, mely majdnem egy éven át tétlen volt, most egyszerre az Adamello-csoportnál a Corno di Caventon vállalatot hajtott végre és az Etsch-völgyében és az Astico-fennsíkon csapatokat vitt előre, ami arra mutat, hogy az arcvonalban levő csapatokat megerősítették. Az itt levő csapatokat számbavéve[1] nem valószínű, hogy itt komoly támadószándék lenne."

„*A 4. hadsereg* is robbantott Lagozuoinál, a Falzaregoszorosban, amit a sajtó rendkívül felfujt. A Cortina-szakaszban az 5. Alpini-csoportot felváltották ; lehetséges, hogy ez a 4. hadsereg további tevékenységével függ össze."

„*A 2. hadsereg*, a szökevények vallomása szerint, a Zona Carniaban most nem tervez vállalatot."

[1] Csak 5 Alpini-zászlóalj van a csapatok között.

„Olaszország belsejében lényegesebb esemény a megingott Boselli-kormány újjáalakulása és pedig úgy, hogy a meglevő miniszterek tárcát cseréltek és csak a két katonaminiszter változott."

„Giardino altábornagy lett a hadügyminiszter, Triangi ellentengernagy a tengerészeti miniszter."

„A kormány átalakulása nem nyugtatta meg sem az elégedetlen háborúspártot, se az országgyűlés mérsékelt tagjainak reményeit nem elégítette ki."

„Ezért az 1917. tavaszi hadjárat eredménytelenségéből származó kormányválság megoldatlan maradt."

„Olaszországot politikailag nem veszik figyelembe szövetségesei."

„Az orosz ideiglenes kormány a szövetséges államokhoz jegyzéket küldött, melyben hadicéljaikat kérdezi. Sonnino amellett volt, hogy a titkos szerződések felülvizsgálatára irányuló kérést el kell utasítani és hogy minden szövetkezett állam azonos szövegű jegyzékkel válaszoljon Oroszországnak. Párizsban, a május hóban megtartott konferencián, a szövetkezett hatalmak abban egyeztek meg, hogy jóakaró, de semmitmondó jegyzékben fognak válaszolni."

„Anglia és Olaszország megállapodtak egy közös mondatban : Azokat a tartományokat, melyek nemzetiség vagy vonzódás következtében szövetséges államainkhoz tartoznak, a végleges békekötéskor hozzánk kell csatolni."

„Azután Oroszországnak átadták a francia és angol jegyzéket, az olasz jegyzék nélkül. A francia jegyzék csak Elszász-Lotaringiát említi ; Olaszország kívánságaira még csak rá sem mutattak."

„Az angol jegyzékben a többi hadicélokhoz még hozzátették, hogy az erőszakos idegen uralommal elnyomott népeket fel kell szabadítani ; ez azonban erre a függelékre vonatkozott : 'Az angol kormány szíves-örömest hallja, hogy a szabad Oroszország Lengyelország felszabadítását hirdeti' "

„Olaszország követeléseiről nincs szó."

„Olaszország, még az országgyűlés összehívása előtt, a kisázsiai kérdés megoldására ösztökélte a szövetséges államokat, de kikötötte, hogy ennek nem lehet nagyobb katonai erőkifejtés a feltétele."

„Az olasz követelést nem méltatták figyelemre. Olaszország gazdasági helyzete nem változott. A szénszükséglet az alábbi statisztikából vehető ki :"

„Olaszország szénbehozatala 1913-ban 11 millió tonna, 1914-ben $9^3/_4$ millió tonna, 1915-ben $8^1/_3$ millió tonna, 1916-ban 8 millió tonna volt."

„A behozott szén értéke, a költséget nem számítva : 1914-ben 336 millió líra, 1916-ban 670 millió líra volt."

„Itáliába való szállítás közben február hó óta legalább is 73 gőzöst és 67 vitorlást süllyesztettek el, kereken 400.000 tonna rakománnyal (szén 132.000 tonna, élelmicikkek 107.000 tonna, hadianyag 57.000 tonna)."

„Az otrantói tengeri úton most olasz repülők őrködnek, mivel flottánk 20 őrhajót pusztított el."

„A Pó áradásának következményeit még nem lehet áttekinteni; attól tartanak, hogy az úthálózatban és a városokban történt pusztításokon kívül, az elöntött vidékeken rossz termés lesz."

„*III. Nyugati hadszíntér.*"

Franciaország, Anglia, Japán, Amerika.

„A német csapatok a Wytschaete-terepöv kiürítése után, június 10-én a Schneen-állást [1] szállották meg. Ezt az állást csak tüzérségük védelmére építették ki; a harcállás követelményeinek nem felelt meg. Ezért elhatározták, hogy visszamennek ugyan a Hollebeke—Houthem—Warneton—Freilighien vonalba, de ebben tüzérséget biztosító osztagokat hagynak."

„A június 14 és 15-én bekövetkezett harcokban, ezek a biztosító osztagok a Schneen-állásból kiszorultak. Mivel azonban az angolok a mozgó hadműveletben igen nehézkesek voltak, a németek elhatározták, hogy a Schneen-állást visszaveszik az angoloktól, hogy harcállássá építhessék ki. Ezt a szándékot nem lehetett teljesen megvalósítani, mert közben a Schneen-állásban az angolok befészkelték magukat és védelmére jól berendezték. Ez most az angolok fő védelmi vonala."

„A június 22-ére virradó éjjelen a németek megkezdették a Lens ívszerű állás önkéntes kiürítését, ami június 24-én reggelre bevégződött. A mostani állás Lenstől egyenes vonalban Mericourtra vezet."

„Az angolok csak június 28-án hatoltak be a kiürített állásba és megtámadták a németeket. Ezek azonban visszaverték a támadást."

„Számoltak azzal, hogy az angolok a német 4. hadsereg ellen folytatni fogják a támadást. Erre az angolok 20 hadosztályt tudtak egyesíteni, melyeknek több mint fele a harcokban még nem merült ki; a franciák azonban képtelenek voltak nagyobb támadásra."

„Franciaország belállapotáról Pichon volt miniszter következőképen nyilatkozott:"

„'Franciaországban az erkölcsi erő ma nagyobb, mint valaha volt. Ma az érett elemek a katonai helyzetet nem aszerint ítélik meg, hogy az arcvonal egyes szakaszain mi történt, hanem az egész

[1] A Lys-folyó lapályában van, Warneton és Hollebeke között Yperntől délre.

általános helyzetből következtetnek arra, hogy hogyan fog a háború végződni. Ezzel számolva, addig kell folytatni a háborút, míg Amerika — úgy mint Angliában 1914-től 1916-ig történt — egy hadsereget tud előteremteni és kiképezni. Párizsban, a newyorki hírek szerint, az a vélemény, hogy Amerika 1918 végével, illetve 1919 tavaszán, három millió fegyverest szállíthat Franciaországba. A hadicélok dolgában nincs véleménykülönbség. A béketárgyalások kiindulási alapja „Elszász-Lotaringia visszaszerzése és az okozott pusztítások jóvátétele." Ezzel szemben valamennyi francia a békekötést követeli, ezt azonban szégyenlik a nyilvánosság előtt kimondani. A mértékadó körök valóban a békekötéstől tartanak. A leszereléskor várható katonai forradalomtól nagyon félnek, mivel a békeállapotra való átmenet nincs előkészítve. Szakképzett emberanyag hiányában előálló forgalmi nehézségek, elhasznált vasúti mozdonyok és egyéb zűrzavar miatt a helyzet alig tartható fenn."

„Megoldatlan lesz a helyzet, ha a gépezet felmondja a szolgálatot, ha mindenki munkát követel, hogy megélhessen. Ezzel magyarázható az, hogy a mostani minisztérium ellenségei beszüntették a harcot. A kormány bukásával a válság még jobban kiélesednék. Senki sem vágyódik a kormány örökébe jutni. Az általános vélemény az, hogy Cailloux a jövő embere.' "

„Érdekesek Pichon kijelentései a tengeralatti háborúról, mely a drágaságot 50%-ról 400%-ra szöktette fel. Az lett az álláspontjuk, hogy a tengeralatti háború következményeiről nemzeti szempontból nem akarnak tudni ; a sajtót befolyásolták, hogy a válságos helyzetet tagadja le és hogy a semleges sajtó is ehhez igazodjék. Valóságban azonban ez a kérdés a legfontosabb és a legkomolyabb."

„Az angliai jelentések egyhangúlag azt mondják, hogy az angol flottának, a tengerészeti hivatal véleménye ellenére is, legközelebb működésbe kell fognia. Ebben látják az egyedüli eszközt a tengeralattjárók leküzdésére ; minden más csődöt mondott."

„Ezt igazolják az angol kikötők lezárásáról szóló jelentések és az angol, francia és olasz hadihajóknak a skót öblökben való összevonása is."

„Az ententenek gabonával való ellátásáról folyvást tanácskoznak. Anglia véleménye szerint el lehet a helyzetet bírni, bár az élelem szűkös és további korlátozások is várhatók."

„A német tengeralatti háború következménye :

1916	októberben	415.000	tonna
	novemberben	457.000	„
	decemberben	437.000	„
1917	januárban	472.000	„
	februárban	791.000	„

1917 márciusban	890.000	tonna	
áprilisban	1.091.000	„	
májusban	869.000	„	elsüllyesztése.“

„A május havi eredményt az csökkentette, hogy a tengeralattjárókat áprilisban nagyon megerőltették, az időjárás nagyon kedvezőtlen volt és hogy az entente kísérő szolgálatra vonta össze hajóit, mely rendelkezéssel itt-ott úrrá lett a tengeralattjárók felett.

„A szállítási ürterjedelem annyira csökkent, hogy az entente csakis a legszükségesebb cikkek berakását engedi meg.“

„Az amerikai segítségről olyan hírek vannak, hogy 1917 folyamán 4—5 hadosztályt küldhetnek Franciaországba ; a segély tulajdonképen nem ez, hanem a technikai anyagok, elsősorban repülőgépek szállítása. Az amerikai csapatok nem alkalmasak arcvonalbeli szolgálatra ; erre előbb ki kell képezni őket Franciaországban, hogy odahaza tanítókként legyenek alkalmazhatók.“

„Olyan hírek is vannak, hogy Amerika kötelezte ugyan magát arra, hogy közre fog működni a háborúban, de az időt nem határozta meg.“

„Japán hírek szerint Németország a Franciaországgal kötendő békéhez csakis Anglia útján, az Oroszországgal kötendő békéhez csakis Japán útján juthat.“

„Japán jövője annál biztosabb, minél inkább gyöngítik Angliát a tengeralattjárók, vagy ha a német flotta egy győzedelmes tengeri csatát tud kivívni az angol fölött. Ha azonban Amerika felkészül, még mielőtt Anglia eléggé meggyengült volna, akkor Japán válaszúton áll. Ebben az esetben kész Németországgal szövetséget kötni.“

IV. Déli hadszíntér. Ázsia.

„Az albániai arcvonalon nincsen újság. Az angolok a makedoniai arcvonalon a Tahino és Dojran-tavakról a magaslatokra vonták vissza állásuk közepét. Ezt a legénység előtt a malária-járvánnyal okolták meg. Valóságban az állás visszavétele azért történt, mivel nem tudtak a Balkánra erősítő csapatokat küldeni.“

Mindamellett megállapították, hogy május hó óta a Stavros kikötőben [1] a hajóforgalom élénkebbé vált. Stavros kikötője divatosabb lett, mint Saloniki, valószínűleg azért, hogy a szállítmányokat jobban eltitkolhassák ; Saloniki kikötőjét különben a tengeralattjárók fenyegetik, ezért most az entente hajói elkerülik.“

„A Balkánon pótlás dolgában nagy nehézségekkel küzd az entente. Hogy a márciustól májusig bekövetkezett fogyatékát[2] pótolhassa, Salonikiben összes „depot“-jait ki kellett ürítenie.“

[1] Orfano-öbölben.
[2] Körülbelül 25.000 fő.

„Görögországban a király lemondása és Venizelos kormányrajutása az entente mesterkedése volt."

„A salonikii tengeri vállalkozás dolgában a következő eshetőségek előtt állott az entente : abbahagyja az egész vállalkozást és csupán arra szorítkozik, hogy a megerődített kikötőt megtartsa, mert ottani haderejét a csökkentett szállítási ürtartalom miatt fenntartani nem képes — vagy pedig Görögországot kényszeríti arra, hogy a beálló fogyatékokat pótolja."

„Mivel a görög király nem akart a központi hatalmak ellen hadrakelni, lemondott trónjáról. A Venizelos-kormány hajlandó volt, hogy a beálló fogyatékokat görög csapatokkal pótolja."

„Azon az entente túl tett, hogy Olaszország azzal fenyegetőzött, hogy visszavonja csapatait Makedoniából."

„Július havától kezdve az entente megszállotta Görögország legfontosabb városait. Ezt az eljárást azzal okolta meg, hogy Thessalia termésére szükség van, mivel nem tudja másképen élelmezni a salonikii hadsereget. A görög király engedetlen eljárásával szemben ezt a megtorlást szükségesnek tartotta. A görög király lemondásával a megokolás szükségtelenné vált."

„Olaszország a thessaliai francia-angol hadmozdulatokkal egyszerre megszállotta Epirus egy részét ; [1] csapatai június közepéig Parga [2]—Janina Pindus hegység vonaláig hatoltak."

„Erre a franciák Preveza szigetén egy különítményt szállítottak partra."

„Az olasz megszálló csapatok megerősítették az Albániában és Berattól délre álló csapataikat. Az albánok Olaszországgal szemben bizalmatlanok. Essad pasa, ki mögött a szerb kormány áll, az ententehez jegyzéket küldött, melyben tiltakozott az olasz eljárás ellen."

„Franciaország műve volt, hogy Görögországot gúzsba kötötték és hogy a Venizelos-kormány álmonarchia színezettel hatalomra jutott, Anglia az egésznek passiv szemlélője volt. Olaszország pedig távol tartotta magát az eseményektől."

„A görög hadsereg erejét 16 hadosztályra lehetett becsülni. A hadsereg erkölcsi erejét lényegesen befolyásolja a politikai feszültség. A hadsereg zöme királypárti. A nép a háború kérdésében nagyon közönyös, úgy hogy a rákényszerített mozgósítás alatt óriási surlódások keletkeztek."

„A görög csapatoknak a makedoniai arcvonalba állítása következtében, a francia-angol csapatoknál feleslegessé vált a fogyaték pótlása ; az olasz csapatokat Albániába vitték vissza."

[1] Érdekes az entente magatartása Görögországgal szemben, 1914-ben az entente casus bellinek tartotta azt, hogy Németország Belgium semlegességét megsértette, most, hogy az entente Görögországot megszállotta és semlegességét megsértette, nem akad fel egy pillanatra sem.

[2] Korfutól délkeletre.

„Olaszország ajánlkozott, hogy az angol csapatokat megerősíti, azt remélte, hogy ezzel alapot teremt a kisázsiai kérdéssel kapcsolatos nagyfokú követeléséhez."

„Mezopotámiában nincs ujság. Az angolok Bagdadnál erődítik állásaikat és vasútakat építenek."

„Chanikinnél, a török-perzsa határon álló orosz csapatok[1] június hó közepén kiürítették állásukat és Kirmanschahra vonultak vissza."

„Törökország Bagdad visszafoglalására készül."

*

Július 7.

Csőszház a Parau Homului és az Aranyos Beszterce összefolyásánál.

„Egész nap automobilon utazom és éjjel 11 órakor a 11. „honvéd-lovashadosztály parancsnoksághoz érek. Itt Jóny és „Hegedűs Pál tábornokok jelentkeznek nálam. Zuhog az eső. „Jóny mondta, hogy nagyon aggódott jövetelem alatt, mert „Kirlibabát hevesen lőtte az ellenséges tüzérség még közvetlenül „mielőtt keresztül jöttem rajta. Én semmit sem vettem észre, „talán szundikáltam."

„Jelentések. Az én arcvonalamon rendes harctevékenység. „Az 59. hadosztálynál az oroszok átkiáltották, hogy a 43. had-„osztályuknál mind a három ezred tegnap megtagadta a támadás „végrehajtását, bár legszigorúbb parancsuk volt erélyesen támadni.

„Böhm-Ermolli hadseregcsoportnál Stanislaunál több ellen-„séges támadást vertek vissza. Délután 1 órakor az ellenség a „15. hadosztály egész vonalán Jamnica északi szegélyétől Zag-„wożdzig egységes támadásba ment át. A tömegroham elkesere-„dett tusában visszaszoríttatott. Megint a magyarok a győzők!"

„Különben egyik harctéren sincsen különös ujság. A 15. „(magyar) hadosztály előtt 13.000 halott orosz fekszik."

* * *

A 7. hadseregparancsnokság Op. 974/XLV. szám alatt előterjesztést tesz hadseregének átcsoportosítására. *Lásd 48. számú mellékletet.*

A 7. hadseregparancsnokságnak azt válaszolom, hogy egyetértek a 8. lovashadosztály gyülekezésével Nagy-Bocskón és a 157. tartalékezred felváltásával; azonban a 117. hadosztály Mestecanesci-szakaszba való eltolásának módját még függőben tartom.

[1] Egy megerősített lovashadosztály.

Az általános helyzet nem fogja megengedni, hogy a hadsereg átcsoportosítása szeptember közepéig elhúzódjék. Op. 2632. Ang. III.

Erre a 7. hadseregparancsnokság Op. 974/LXXI. szám alatt ezt jelenti :

„Azért kértem a 157. tartalékezrednek Kőrösmező—Rahó terében való meghagyását, hogy a Tatárhágón meggyengített arcvonal támaszául szolgáljon, mert ott nem lesz tartalék, ha a 8. lovashadosztály a 22. tartalékezred felváltására indul és ameddig az 5. honvédlovashadosztály a Tisza völgyébe nem érkezik. A kellemetlen helyzeten úgy lehet segíteni, hogy hadseregarcvonaltartalékul a 157. tartalékezred helyett a 22. tartalékezredet jelöljük ki.

Ezzel a felváltás tartama is megrövidül.

Meg kellene fontolni az alábbi tervet is, melynek megvalósíthatóságát azonban nem lehet előre látni :

1.) A 8. lovashadosztály gyülekezése és kiképzése Op. 974/ az LXV. számú jelentés szerint.

2.) A 157. tartalékezre dfelváltása két osztrák-magyar zászlóaljjal július 15-ig ; elindulása a Mestecanesci-szakaszba az 5. honvédlovashadosztály felváltására ; Jakobenybe érkezése július 21-én; a felváltás július 27-én végződik.

3.) Az 5. honvédlovashadosztály elszállítása Nagy-Bocskóra július 25-től 28-ig.

4.) A 22. tartalékezre dfölváltása a július 28-án induló 8. lovashadosztállyal augusztus 3-ig tartana.

5.) A 22. tartalékezred Deésre szállítása aug. 7-én befejeződnék.

6.) A tüzérség átcsoportosítása, az Op. 974/LXV. számú jelentés szerint, augusztus 26-ig tartana.“ Op. 2682. Ang. III.

*

Seeckt tábornok ezt jelenti a helyzetről a német vezérkar főnökének :

Az ellenség. Nem erősödött meg azzal, hogy a román 1. hadsereget az arcvonalba tolták. Orosz szökevények azt vallják, hogy 1. hadseregünk elől az orosz 82. gyalog és 7. lovashadosztályt elszállították.

Az időközönkint szinte pergőtűzzé fokozódó ellenséges lövegtűz és a rendkívül élénk járőrtevékenység tüntetés-jellegű. Úgylátszik, hogy ezzel kapcsolatban az orosz hadvezetőség az Ojtozszorosban, Mestecanesci, Kirlibaba-szakaszban, talán a Ludowaszakaszban és a Tatár-hágón, helyi támadásokra készül.

Saját arcvonal. A 7. lovashadosztály csapatai, a tüzérség, a géppuskásszázadok és a gránátvetők kivételével, már megérkeztek. A hadosztály elveszti lovait és utókiképzésben részesül. Lipošćak altábornagy nem vette át a Gerok seregcsoportban a 218. gyalog- és az 1. lovashadosztály parancsnokságát, hanem a Litzmann-

csoportnál a 7. gyalog, 10. lovashadosztály és a 16. honvéddandár vezetésével bíztuk meg.

A 8. hegyidandár a 71. hadosztály kötelékébe jutott.

A bajor 8. tartalékhadosztálynak Böhm-Ermolli hadseregcsoportjához való átszállítása ma megkezdődött. A 117. gyaloghadosztály fokozatosan a Mestecanesci-szakaszba kerül. Legközelebb az ehhez a hadosztályhoz tartozó 157. tartalékezredet kivesszük a XVII. hadtest kötelékéből. E hó második felében a 22. tartalékezred is kiválik a XVII. hadtest kötelékéből.

Értesítést kérek, hogy mikor lesz a Galíciában tervezett ellentámadás, hogy az itteni csapateltolásokra szükséges időt megállapíthassuk.

Az ellenség helyzete a hadseregarcvonal előtt.

I. Csoportosítás.

A román 2. hadsereg déli szárnyán az 1. hadosztály szakaszát az orosz 15. hadosztály vette át. Újabb hírek szerint a járványok (cholera, typhus) még mindig tartanak. A tervezett támadást elhalasztották.

A román 1. hadseregnek az arcvonalbatolását nem erősítik meg ; nem is tud hadműveletre felkészülni, mert hiányzik a szükséges legénység, ló- és hadianyag.

1. hadseregünk arcvonala előtt az oroszok helyzetében nincsen változás. A 3. turkesztáni lövészhadosztály és az orosz XLV. hadtest tartalékban van.

7. hadseregünk elől az oroszok elszállították a 11. gyaloghadosztályt, az V. lovashadtestet és a 82. hadosztályt. A Tusemnaja lovashadosztályt és a 3. kaukázusi kozákhadosztályt Stanislaura, a 7. lovashadosztályt Nadwornara vitték. A 64. és 79. hadosztály tartalékban van. Úgy hírlik, hogy a Kirlibaba-szakaszban az orosz 43. hadosztály támadni fog.

Az orosz rohamcsapatok megalakulása folyik.

II. Hangulat és propaganda.

Az oroszok nagy eréllyel küzdenek propagandánk ellen. Az eredmény csak részleges. Híradó csapataink propagandaszolgálat közben veszteséget szenvedtek. Azonban mégis sikerült az ujságokat elterjeszteni és az orosz legénységgel tárgyalni. Ahol a röpiratokat, híreket és ujságokat nem lehetett átadni, ott más módon [1] mégis eljuttattuk az orosz legénységhez. Propagandaanyagunk most is nagyon érdekli az oroszokat, mivel orosz részről nem kapnak ujságokat.

[1] Az akadályok övében való szétszórás, léggömbök, nyíllal való átlövés, stb.

A védelmet lövészalakulatok, különítmények és Keresnki-féle vándorbizottságok látják el, melyekben az orosz tisztek személyesen tevékenykednek. Ezeket a lengyel és ukrán alakulatokat az arcvonalmögötti rend fenntartására és a szökések meggátlására is alkalmazzák ; látszólag eredménnyel.

A kelet-galíciai támadást azzal okolják meg, hogy a központi hatalmak visszautasították az oroszok békeajánlatát. Ezért csakis erélyes támadással tudják kierőszakolni a békét. Kerenski jelszava : „Harc a szabadságért !" A vörös zászló jelképezi a támadást. Néhány hadosztálynál [1] a támadó szellemet ilyen módon sikerült ideiglenesen fellobbantani. A hangulat megváltoztatása azonban nem sikerült.

Itt-ott azonban csak az hatott, hogy a háború befejezését kilátásba helyezték a győzelem gyors kivívása árán.

Azonban szívós harcra és még egy téli hadjáratra az oroszok nem kaphatók, mert szövetségeseikben nem bíznak ; a gyűlölet különösen az angolok ellen növekszik.

Amint a támadás meghiúsul és a harcok céltalansága napvilágra jön, Kerenski állása megrendül ; a csalódott csapatok békehangulata még erősebben fog megnyilvánulni.

Egyes helyeken megnyugvással hallják az oroszok kudarcáról szállongó híreket. Igazolásukra felhozzák, hogy helyén való volt a támadási parancsnak ellenszegülniök.

A román arcvonalon számos tárgyalás volt tisztekkel. A háborúba egyre jobban beleúnnak.

Az ellenség tevékenysége 1. hadseregünkkel szemben lényegtelen ; 7. hadseregünkkel szemben az orosz tüzérség erőszakoskodik.

Propagandánk eredményét június 30-tól július 6-ig *a 49. számú melléklet* foglalja össze.

*

Július 8.

„Batca Paltinului és Kirlibaba között a „Villa Mutz"-ban."

„Egy picinke, de elragadóan szép fekvésű faházikóban, a „Villa Mutzban írom e sorokat, míg közelemben lassú egymás-„utánban suhognak felénk s nem messze házacskámtól reccsennek „az orosz gránátok. Csak pár hét előtt épült lucfenyőtörzsekből a „kis házacska. Kitűnő gyantaillat van benne."

„Teljesen csendes éjjel után egy csodálatosan hangulatos, „áhitattal tellett tábori misén vettem részt a csendesen álmodva „sugdosó fenyvesben. Egy egész zászlóalj volt velem. A fák ága-

[1] 43. és 59.

„zatán keresztül halkan bujkált a sűrű köd. Páfrányok, egész „virágszőnyegek vettek bennünket körül és a balzsamos illatot „áhitattal lehellették az oltár felé. Bensőségesen megemlékeztem „71. évét ma betöltő jó anyámról és enyéimről. Azután a kivonul- „takkal elbeszélgettem. A zászlóalj 38-asok, 60-asok és 3-as vadá- „szokból állott és honvéd lovasságból."

„Ezután a nagyon meredek parton föllovagolok a Botosulra „(△ 1475) a 2. honvédhuszárezredhez, melynek állása nagyszerűen „van megépítve és vezetve. Arra a helyre is elmegyek, ahol az „ellenséges közeledés a legkönnyebb és legvalószínűbb, de nem „találok okot az aggodalomra. Ma egy ágyúlövést sem hallok, „pedig a tisztek jelentése szerint itt rendesen igen élénk szokott „lenni a lövegtűz, máskor ilyen csend nem volt. Az ezred állásait „végigjárva átmegyek a Batcára az 5. honvédhuszárezredhez, „ennek az állásai is ritkítják párjukat, oly alapos munkával és „gonddal vannak megcsinálva és oly tiszták, mintha menyasszonyt „váró lakás volna. Szeretettel és szorgalommal van karban tartva. „A Botosul és Batca két nagyon meredek sziklás hegy, bizony „itten ilyen jó állást csinálni nem volt könnyű dolog. A tábori „őrsöket és őrszemeket is meglátogatom, egyiknél néhány orosz „puskalövést kapunk anélkül, hogy baj történt volna, de mond- „hatom, jól céloztak a muszik, mert a golyók éppen csak hogy „nem érték a fejünket."

„Néhány huszáromnak vitézségi érmet adok, köztük egy „hajdúszoboszlói vitézt, M. Kovács Mihályt az 5. honvédhuszár- „ezred 5. századától a nagyezüst vitézségi éremmel dekoráltam. „Hős, nagyszerű és mindenkor jókedvű legény. Míg az érmet „mellére tűzöm, azt mondom neki, hogy már számtalan hajdú- „szoboszlói hőst ékesítettem föl a 39-eseknél s mindig büszke „voltam ezen dicső hőseimre, ezekre úgy, mint ő reája is mindig „hálás szeretettel fogok visszagondolni. Kimondhatatlan meleg „tekintettel tapadtak hűséges szemei arcomon s azt mondja, „hogy ő is hűséges maradt a háború három nehéz éveiben! . . . „Tudom, derék fiam!"

„Az ezredparancsnokságnál a csendes erdőben, lent a völgy- „ben pihenek kissé és étkezem Hegedűs Pállal, ki elkísért egész „utamon. Kitűnő benyomással távozom. A Batcáról a (⊹ 1350) „frunteai helyzetet pontosan megnézem és igen kielégítőnek talá-

„lom, pedig a Fruntea egyike a legkényesebb helyeinknek. Innét a 6. „hegyidandárhoz hajtattam. Kies, az Aranyos Beszterce fölött „fekvő faváros ka ez is, itt van a Villa Mutz is. De még mielőtt be- „térnénk, rendkívül meredek ösvényen a ⌖ 1318-ra lovagolunk. „Ezen magaslat hatalmas sziklákban végződik. Fönt kitűnően „födött faháztelep van és sok sziklába vájt kaverna. Itt áll a „42. gyalogezrednek egy fél zászlóalja tartalékban. Derék vitéz „németajkú osztrák ezred. Ennek megszemlélése után és miután „tisztekkel és legénységgel beszéltem, egy sziklatömbre fölkapasz- „kodom és fekve kimásztam a szélére, onnét egész közelben egy „állást láttam meg és le akartam fényképezni, de a dandárparancs- „nok húzgált, hogy hamar bújjak vissza, hiszen ez orosz állás és „itt nagyon éberek, azonnal lőnek. Hamar mégis lefényképeztem „és visszahúzódtam. A vad sziklák között a legszebb virágok „szőnyege mosolyog rám, ezt és a nagyszerű kilátást bámulom. „Fénypompában ragyogott a határon túl az én becses magyar „hegyeim szelíd bársonya s a Radnai-havasok hatalmas láncolata. „Az állás itt a sziklába van vésve és a ritka fenyvessel benőtt „nyereg két oldalán a szokatlanul meredek partú Fruntea nyugati „nyúlványán húzódik. Ettől kétoldalt kisebb, de mély és szintén „meredek partú völgy van, míg hátunk mögött az orom, melyen „vagyunk, hirtelen leereszkedik az Aranyos Beszterce völgyébe. „Előttünk az ormon egy állásunk — „Grosse Sappe"-nak neve- „zik — előre van tolva az igen hatalmas orosz támpont közvetlen „közelébe. A mi támpontunk igen erős, mindkét fél az elképzel- „hető legerősebb drótakadályokkal van körülhálózva. De úgy „mondom el, ahogy láttam. A szikláról, melyen feküdtem, igen „meredeken letornáztam az első állásba a nagy „Sappe"-hoz, „ez egy erősen kiépített előretolt támpont közvetlenül a kevésbbé „behorpasztott nyereg előtt, mely a Frunteát (⌖ 1350) utolsó — „most már hátam mögött levő alacsonyabb — kúpjától elválasztja. „Szemben 80 lépésre van az ugyanilyen bástyaszerű orosz tám- „pont. A mi támpontunk ⌖ 1318-tól északra van, három öblű „félkörben az orosz támponttal szemben kidomborodva néz vele „farkasszemet. Teljesen ki van betonozva s a félkör közepéből egy „csúcsos, szaggatott élű sziklatömb emelkedik ki jó magasra. „Ehhez egy létra van támasztva. Fönt a sziklán egy 42-es altiszt „fekszik, mint figyelő s élesen figyel. Csendesen fölmászom hozzája

„s melléje fekszem egy kis horpaszba, mert veszélyes hely. Jól „vagyunk födve és ha az orosz nem látott kimászni, most már „aligha fog észrevenni. Az öreg szakaszvezető halkan jelentkezik: „'Ott áll három orosz tiszt egészen szabadon és az imént is tér- „képekkel kezükben tanácskoztak. Az imént már lőni akartam, „de az ember ebben a haldokló őrült háborúban soha sem tudja, „hogy szabad-e lőni vagy sem!' Tényleg ott, hol az ellenséges „állás a legközelebb van, három orosz tiszt áll és igen hevesen „gesztikulálva tárgyalnak valamit és egy térképet tartanak maguk „között kifeszítve, egyik — bizton a legmagasabb rangú — táv- „csővel vizsgálja állásainkat! Vagy nézi a Dealul Ormuluit (⌖ „1547), mely mint egy óriás, fenyegetőleg elállja útjukat Magyar- „országba! Távcsövemmel látom vastag szőke bajuszát, éppen „tisztelegtek egymásnak és az árokba ugráltak. A derék német- „ajkú szakaszvezetőnek egy szívélyes meleg szót mondok és a „létrán lemászom."

„Benyomásom az, hogy habár kiválóan és igen erősen van- „nak az állások megépítve, mégis annyira a meredek part fölé „szorultak, azaz annyira az orom szélső végén lógnak a hegyoldal „fölött, mely az Aranyos Besztercére hanyatlik, hogy a Kirli- „babára vezető műút (Jakobeny—Kirlibaba), mely egyetlen hadtáp- „utam s összeköttetésem az állás mögött több hadosztályom „részére, a legnagyobb veszélyben forog. Ha az oroszoknak sikerül „állásomnak csak egy részét elfoglalni, úgy ezen ütőerem és az „élelemvitel gyalogsági tűz alatt fog állani. Egy kisebb vállalko- „zás azon célból, hogy az orosztól elragadjam a Fruntea (⌖ 1350) „és Dedul (⌖ 1307) nyúlványait, csak veszteségeket okozna, „anélkül, hogy a két magaslat megtartását biztosítaná, mert a fő- „gerincről az orosz mindent, ami vonalaimban és mögöttük törté- „nik éppen olyan jól tudja megfigyelni, mint a mostani állásaiból. „Az Aranyos-Beszterce völgye csak akkor volna biztosítva, hogyha „hatalmas tüzérségi előkészítés után egy erőteljes támadással „elfoglalnám a Frunteat a Tatarcával (⌖ 1547) együtt. Ehhez „igen sok tüzérségre, aknavetőre és legalább egy erős gyalog- „hadosztályra volna szükségem az ittlevőkön kívül. Honnét „vegyem mindezt, hogyha minden tartalákomat elveszik s most „még ráadásul a bajor 8. hadosztályt is. Állásaimnak biztos meg- „tartása is kérdésessé válik ezáltal."

„Íme kis villámban, a „Villa Mutz"-ban ülök és írok. A löveg-
„tűz megszűnt, teljes a csend ! Kinézek az ablakon s tekintetem
„elbarangol a sötét törpefenyők s a zöld havasi rétek, meg a szelíd
„álomba merült őserdők fölött az estalkony kialvó bíborába, hol
„a zsarátnok pírja mind halványabb lesz. A suttogó fenyves közt
„még lángol a napnak kigyulladt felhővánkosa, a fölséges halvány-
„zöld égen pedig a homály bocsátja le mind sűrűbb szürke fátyolát
„s az árnyak sötétjébe fullad a nappal utolsó lehellete."

„Zajosan belépve hozzák a jelentéseket s a meleg költői
„varázs egy ütésre kihal szívemben s a háború jeges nyugalma
„vonul be helyébe."

„Hadseregeim arcvonalán az 1. hadseregnél egy erős ellen-
„séges tűzcsapás után a Tölgyes völgyében egy hónapokkal ezelőtt
„felhagyott tábori őrs-állásunkat rohammal elfoglalta egy orosz
„osztag. A 7. hadseregnél heves rombolótűz a Dealul Comanon
„(⌖ 1726) és a Ludowán (△ 1466), ahol az ellenségnek kisebb
„támadását visszavertük."

„Böhm-Ermolli-hadseregcsoportnál nagyon heves tömeg-
„támadások, főképen Tersztyánszky hadseregénél (3.), melyek a
„stanislau—kaluszi műút mentén nagy tömegekkel hajtattak
„végre. A derék miskolci hadosztály vitézségén törtek ezek meg.
„Főképen a 65. ezred tett ki magáért."

„Jobbszárnyammal szemben — Gerok-seregcsoport — erős
„mozgás az ellenséges vonalak mögött, úgy látszik, nagysza-
„bású lőszerszállítások és támadási előkészületek."

„Oroszország — tulajdonjogának fenntartásával — Sachalint
„bányáinak kihasználására Amerikának átadta. Azt hiszem, hogy
„Japán ellensúlyozására történt ez. Szintúgy Szibériában s az
„Uralban sok rézbányát adtak át Amerikának. Midőn a Djen ezt
„a hírt közölte, az angol követség előtt Buchanan részére rende-
„zett tüntetéseket durva szavakkal, fenyegetésekkel, szitkokkal
„zavarta meg a nép. Midőn Buchanan köszönő beszédet akart
„mondani, kőzáporral elkergették. A francia követség előtt —
„ez is Szentpéterváron — a népcsődületeket a rendőrség csak
„nagynehezen tudta elfojtani."

„A német tengeralattjárók júniusban megint 1,000.000
„tonnát süllyesztettek el."

„Későn éjjel fölráznak s igen rossz hírt kapok Böhm-Ermolli

„vezérezredestől, melyet utólag reggel 3 órakor még idejegyzek. „A részleteket délelőtt fogom leírni. A 3. hadseregnél délután „5 órakor jelentik. A reggel jelzett nagy túlerejű hatalmas tömeg- „támadás rendkívül heves tüzérségi előkészítés és ütegeink gázba- „fojtása után délelőtt 11 órától kezdve sikeres volt és igen gyorsan „haladva az egész 15. hadosztálynál vonalaink visszavetésére „vezetett. Délután 2 órakor egész állásunk elveszett."

*

Ugyanis a Stanislaui csata harmadik napján, azaz július 8-án az orosz XII. hadtest [1] délben általános rohamot intézett a 15. hadosztályra, mely a Ciezow—Jamnica—Uhrynow—Manaster vonalat a 65., 66. és 5. ezreddel védelmezte.

A 60. ezred és a német 329., 330. ezred [2] részint a II-ik állásban, részint a reteszállásokban tartalék volt.

A sűrű tömeggel végrehajtott roham olyan heves volt, hogy a 15. hadosztályt 4 km-re a Pawelce-patak mögé vetette vissza, így az állás kulcspontja, a Jutrena Gora (△ 354), az oroszok kezébe került.

„A visszavonuló csapatok a II. /b. vonalban gyülekeznek „mely Ciezów nyugati végétől a △ 353-en Dumka kocsmán át „Huciskatól nyugatra, Krechowiecka-budara huzódik."

Habár az orosz főtámadás iránya nem lehetett kétséges, a hadseregtartalékokat [3] nem tartották ellentámadásra együtt a veszélyeztetett szakasz mögött, hanem nagy térben [4] voltak csoportosítva.

Így az ellentámadásra pillanatnyilag csak két zászlóaljunk volt, ezt sem vitték egységesen harcba, hanem szétforgácsolták s így, az ellentámadás nem sikerült.

„Délután 5 órakor négy zászlóaljjal rendeltetik el az ellen- „támadás, melyhez a visszavert hadosztály megmaradt részei „csatlakoznak. A nagy orosz erők Rybno völgyét már átlépték. „Nagyon erős oszlopok követik az előnyomuló csapatokat, ezt a „légi felderítés állapította meg."

„Engem nagyon meglep és aggaszt, hogy az ellentámadás „csak négy friss zászlóaljjal erősbíttetik meg! Vagy nem volna

[1] 19., 11., 117. és 146. orosz hadosztály.
[2] Német 83. hadosztály kötelékébe tartozik.
[3] Magyar 16. és a német 83. hadosztály.
[4] 16. hadosztály Chocin—Studzianka—Myslow—Majdan—Bednarow, a 83. hadosztály fele Bludniki—Madyna—Babin—Bryn— Wiktorow.

„Tersztyánszkynak több tartaléka? Mert ha van, akkor ezen „intézkedés érthetetlen."

A sikertelen ellentámadás után a 3. hadseregparancsnokság elhatározta, hogy a tartalékban álló német 83. hadosztály felével és a 16. hadosztállyal elreteszeli a betörési rést északra a 2. lovashadosztály felé Ciezównál, a 36. hadosztály felé Krechiowieckabudanál. A 3. hadsereg északi szárnyán álló 2. lovashadosztályt az orosz 7. hadsereg déli szárnya [1] a stanislaui rohammal egyszerre támadta meg Jezupol és Sielec felől.

Tersztyánszky vezérezredes az elreteszelésre felhasznált hadseregtartalék helyébe, az erősítések megérkezéséig, a 2. lovashadosztályt a 2. védőállásba Kozina felé vitte vissza s így az arcvonalat kissé megrövidítve, némi tartalékot teremtett.

Az én hadseregarcvonalamról a bajor 8. tartalékhadosztály[2] útban volt a 3. hadsereg segítségére.

Az orosz XII. hadtestnek nagy véráldozatába került a stanislaui áttörés, úgy hogy nem tudta a visszavetett 15. hadosztályt nyomon követni. Kornilov orosz tábornok friss erőt vitt vasúton előre, mely Stanislauban, Chryplinben és Ottynián sietve kirakodott.

A 8. lovashadosztályt a német 11. tartalékezred váltotta fel; a lovashadosztályt Borsán át Deésre szállítják hadseregarcvonaltartalékul. A 8. dragonyosezred a 7. hadsereg tartaléka lett Poiana-Stampin.

Az oroszok a kirlibabai szakasz ellen támadást terveztek, azonban a 43. hadosztály a parancs végrehajtását megtagadta.

Július 9.

József völgye (Kirlibabától nyugatra).

„Még tegnap jött a jelentés, hogy az oroszok tisztjeik távol-„létében átküldtek hozzánk és bocsánatot kértek azon károkért, „melyeket pergőtüzükkel okoztak. Azt mondják, hogy a mi tüzünk-„nek rettenetesen pusztító hatása volt, mert az éppen a támadásra „csoportosult gyalogságot érte el, mely igen nagy veszteségeket „szenvedett. Így érik, hogy ezentúl eleve minden támadást meg „fognak tagadni. A tüzérséget nem képesek megfékezni, mert „közöttük gránátosok és kozákok vannak beosztva, akik ezen „esetben azonnal közibéjük lőnek."

[1] XXXIII. hadtest 1. és 4. Transamur hadosztálya.
[2] Az 1. hadseregtől.

„Éjjel élénk lövegtűz hadseregeim arcvonalán, főképen „Conta-csoportnál, a német 200. gyaloghadosztálynál, az úgy- „nevezett vadászhadosztálynál. A Dealul Comanon (⌖ 1726) „1200 gránát — köztük 300 gázgránát — vágott be. Egy 200 fő „erejű osztag csákányokkal és drótollókkal ellátva támadott és „veszteségeket szenvedve kénytelen volt meghátrálni."

„Fél 6 órakor a 6. hegyidandár parancsnokától elbúcsúztam „és automobilon Kirlibabára mentem a 18. hegyidandár parancs- „nokához. Kirlibaba nagyon össze van lőve. Lajosfalván pedig „a templom két telitalálatot kapott. Ezek, mint egy halálfő üres „szemei, szomorúan meresztik dermedt tekintetüket ránk. Egy „kis lóra ülök és a dandárparancsnokkal a ⌖ 1307-re lovagolok, „ez a sok vérrel áztatott Dedulnak egy nyúlványa. Még a hegy- „tető alatt van, öreg fenyvestől környezve egy kis tisztás havasi „kaszáló, itt egy fél zászlóalj áll tartalékban, most szemlére dísz- „fölállításban. Egy század 31-es baka, egy század 15-ös vadászok „és egy szakasz egri 60-as bakák. Úgyszólván mindegyik emberrel „beszélek. Elsősorban Kary Béla ezredes dandárparancsnokkal, „Klempa ezredessel és a 3. vadászok parancsnokával. Hiszen ez a „dandár a 2. Isonzó-csatában oly igen dicsőségesen küzdött alat- „tam és csodálatos hőstetteket mívelt a szörnyűséges Doberdón. „Még vagy 100 ember van közöttük, akiket ismerek, sajátkezűleg „ékítettem föl vitézségi érmekkel. Mindegyikkel kezetszorítok. „Midőn az egri hős bakák szakaszához érek, egy csinos fiatal „szakaszvezető ötlik szemembe. Az én derék doberdói hősöm, „Szabó Lajos, a novaji születésű matyó szakaszvezető, aki oly „hősiesen viselte magát annál a borzasztó rohamnál a Monte dei „sei Busi ellen 1915 augusztus 2-án délelőtt 8 órakor. Szabó Lajos, „akinek még aznap a nagyezüst vitézségi érmet adományoztam „és arany vitézségi éremre beadtam, ki több sebből vérezve azt „mondotta, hogy boldog, hogy hazájáért föláldozhatta életét. „Hozzája sietek és örömmel megfogom kezét s ő könnyes szemekkel „áll előttem. Ajkai vonaglanak és szájasarka meg-megrándul. „Kary ezredes jelenti, hogy ő és szomszédja, Kulcsár Mihály az „arany vitézségi éremre vannak beadva és külön azért küldték „ide, hogy én tűzzem föl a kitüntetést. Ő azonban azon nézeten „van, hogy tettük még nincsen eléggé bizonyítva s így még várni „kellene a dekorálásukkal. Ha már ide küldték őket s az egész

„zászlóalj tudja, hogy miért, akkor lehetetlen, hogy megtagadjam „és megszégyenítsem a legvitézebbeket. Ezt nem tehetem, annál „is inkább, minthogy csak a följebbvalók véleményezése hiányzik, „kik úgysem voltak jelen a tettnél és csak a leírás után ítélkez- „nek, hogy megadandó-e az arany vitézségi érem vagy kevesebb. „De hiszen én magam adtam őt be az arany vitézségi éremre, „mert magam láttam hőstettét a Doberdón. Minden csatában ott „volt, ahol a veszély a legnagyobb és mindenütt valami nagyszerű „hőstettet visz véghez saját elhatározásából. Ama halálosan bor- „zasztó ellentámadásnál a Monte dei sei Busira (△ 118) egy tel- „jesen megsemmisült század utolsó pár emberét összeszedi és „parancs nélkül az ellentámadást végrehajtó és már-már győze- „delmeskedő olaszt oldalba támadja oly eréllyel, hogy annak „szárnya enged s tűzzel tovább fölgöngyölíti s így az állás kezünk- „ben marad. Akkor már beadtam az arany vitézségi éremre, de „a délnyugati arcvonalparancsnokság visszaküldte, hogy már ele- „gen kaptak hadtestemben arany érmet. Ennélfogva minden „további nélkül föltűzöm az arany vitézségi érmet mind a kettő „mellére és Szabóval soká elbeszélgetek s mindenféle dicső és „lelketrázó emlékre találunk, ami elmoshatatlanul lelkünkbe vés- „dött. Úgy beszélget a hadvezér s a szakaszvezető, mint azt két „ember teszi, akik együtt mentek át az élet leggyötrelmesebb „kínjain, nem banális frázisok, hanem a legszebb dicsőséges emlé- „kek újulnak föl. Azután kezetfogok a két hőssel és melegen meg- „szorítom jobbjukat."

„Innen a 8-szor megsebesült Klempa ezredessel előremegyek „az állásokba, előbb a Dedul ⌖ 1307-es nyúlványra, hol a tegnap- „előtti pergőtűz teljesen betemette a lövészárkot, a 15-ös vadá- „szoknál, hol vitézen, a legnagyobb életveszélyben szabadon „fekve beásták lassacskán újból magukat. Míg ott voltam, egy „gránát három vitézt megölt s négyet súlyosan megsebzett, öt „könnyen sebesült. Szegény vitéz magyarok ! Ott nem mehettem „ki a szélső állásba, mert az oroszok tüzét vontam volna még „jobban vitézeimre, kik úgyis egész nap mozdulatlanul fekszenek, „csak éppen maguk alatt kaparják el a talajt. Kíséretemet vissza- „rendelve, Klempával egyedül oly messze előre cserkésztünk, „míg elég közelből — az erdő széléről — láthattam mindent. „A pusztítás emlékeztet a Doberdón látottakra. Egy súlyosan

„sebesültet hoznak s meglátva engem, kezem után nyúl és fáj-
„dalmasan nyögi: 'Ezredes úr, ne engem, hanem ott azokat,
„akiket a gránát eltemetett, tessék ápoltatni!' Meghatva simo-
„gatom meg szőke fejét: 'Igen fiacskám.' Midőn tovább megyünk,
„valaki megsúgja neki, hogy ki vagyok és szegény gyenge, ki-
„merült hangon éljent kiált utánam és kezével integet. Jó kavernák
„vannak, melyekben a pergőtűz aránylag kevés kárt tett és arány-
„lag kevés veszteségeink voltak."

„A 15-ös vadászoktól a 60. ezrednek II. zászlóaljához men-
„tem és a 31. ezred 10. századához az állásba, helyenkint csak
„a férőhelyekig, mert a tűzvonalban nappal tilos a közlekedés a
„rögtön hevesen lövő orosz tüzérség miatt. Keserves sorsuk van
„itt vitézeimnek s mégis jókedvűek és nincs panasz. Két orosz
„repülő kering fölöttünk és a dandárparancsnokságra bombákat
„dob le. Ezeknek száraz kemény reccsenése engem Kostanjevicai
„gránátmártásos" ebédjeinkre emlékeztet."

„Miután tegnapi benyomásaimat teljes meggyőződésemmé
„megerősítve látom, leereszkedtünk Kirlibabára. Itt megbotrán-
„kozva veszem észre, hogy a legénységi konyhák az erősen és
„folyton lőtt helységben vannak és az eledelt innét több órai
„úton kell kihordani az állásba. Ezt a leghatározottabban kifogás
„tárgyává teszem és elrendelem, hogy fönt főzzenek, — elég nagy
„az erdőség, hogy védett helyet találjanak az állások közelében —
„úgy, hogy melegen és ízletesen kapja meg a csapat ennivalóját.
„Megszemléltem az itt levő tartalékszázadot is és a kórházat,
„azután Papfalván át József völgyére megyek automobilon. Ez
„egy csendes erdei völgy az ősrengeteg vadon rejtekében. Magyar-
„országon van, pár lépésre a határtól. Egy kristálytiszta patak
„zúgva rohan le sok szép vízesést képezve és a legüdébb zöld
„növényzet közepette néhány újonnan fenyőtörzsekből épített
„csinos villaszerű ház van. Az én nevemet viseli „József völgye",
„Pichler altábornagy, az 59. hadosztály parancsnoka, tartaléka,
„a 3. vadászzászlóalj (mely szintén volt már parancsnokságom
„alatt Doberdón) élén fogad. A kórházat meglátogatom, sajnos,
„a ma délelőtt megsebesültek igen súlyos állapotban vannak."

„Jobb szárnyamon az ellenségnek támadási előkészületei
„kétséget kizáróan megállapíttattak. A 7. hadseregnél időközön-
„kint élénk ellenséges lövegtűz."

„Ober-Ost értesít, hogy az oroszok megismételték támadá-
„saikat Wiktorow irányában. A német 83., a saját 15. és 16. gyalog-,
„2. lovashadosztályok összegyűlt részei egyelőre a Lukowica
„patak mögé vétettek vissza, azután Kosmac Nowica—Kalusz—
„Kurypow (a Dniester mellett)—Bolszowce vonalát fogják vég-
„érvényesen tartani. Délben Böhm-Ermolli vezérezredes értesít,
„hogy Ciezownál ellenséges lökéseket visszavertek, erősebb ellen-
„séges oszlopok visszamenetelnek Stanislau felé. Későn este veszem
„újabb táviratát: 'A 3. hadsereg este 9 órakor. XXVI. hadtest:
„közepe és déli szárnya visszavonulóban. A balszárnyról még
„hiányzanak a hirek. A helyzet a stanislau—majdani országút
„két oldalán *komoly*. XIII. hadtest balszárnyát nagy erők vissza-
„szorították. Az 5. gyaloghadosztálynál nincs jelenteni való. Este
„általános visszavonulás a föntnevezett állásba, amennyiben nem
„erőszakolta ezt ki az ellenség, alkonyatkor kezdetik meg. Nagyon
„erős ellenséges — minden fegyvernemből álló — csapattömegek
„délután 6 órakor Stanislauból északnyugati irányban indulnak.
„Légi felderítés jelentései szerint Stanislau, Chryplin, Ottynia állo-
„másai tele vannak vonatokkal, látszólag csapatok szállnak ki.' "

„Ezáltal, amitől eleve tartottam, balszárnyam veszélyben
„van és így most nem mehetek a Ludowa (△ 1466) vidékére,
„hol mindentől igen távol lennék és nem volna jó összeköttetésem
„semerre sem, hiszen két napig kellene gyalogolnom az első kocsiz-
„ható útig. Ennélfogva már negyedszer lemondtam látogatásomat
„a Kárpát hadtestnél. Amint csak lehet, Marosvásárhelyre vissza-
„utazom. Pedig de szivesen maradnék a szép József völgyén derék
„csapataimnál."

„Seeckt telefonon kéri sürgős visszajövetelemet, mert Ters-
„tyánszky katasztrófája miatt sok sürgős és fontos döntés vár rám.
„Szakasztott a lucki szerencsétlenség. Balszárnyam a legnagyobb
„mértékben veszélyeztetve van."

„Útközben Mármarosszigeten magamhoz rendeltem Kövess
„Hermann vezérezredest, hogy megbeszéljem vele a teendőket."

Események a Böhm-Ermolli hadseregcsoport déli szárnyán (3. hadsereg).

Július 9-én az orosz XII. hadtest északi szárnya, hogy az áttörést észak felé kibővítse, megtámadta a 2. lovashadosztály déli szárnyát, azonban visszaverték.

Délben, ezzel egyszerre, az orosz XII. hadtest zöme szemben megrohanta 15. hadosztályunkat. A roham a Ski (△ 351) magaslaton megfeneklett ugyan, de a stanislau—kaluszi műút-menti orosz tömegtámadás a német 83. hadosztályt áttörte. Az áttörés megállítására hirtelenében nem volt erő, miért is Tersztyánszky vezérezredes, Böhm-Ermolli hadseregcsoportparancsnok és az Ober-Ost hozzájárulásával, a XXVI. és XIII. hadtestet visszarendelte a Lomnica-folyó mögötti 3. védőállásba;[1] csak a 3. hadsereg déli szárnyának [2] kellett az eredeti arcvonalban maradnia. A hadsereg visszavonulását az éj folyamán kellett végrehajtani, amit az orosz XII. hadtest nem zavart meg. XIII. hadtestünk hátrakanyarodott Kosmac—Rechy (△ 460)—Nowica—Kalusz vonalába.

A 3. hadsereg új állása ez :

Középen a Kalusz—Studzianka szakaszban a 15. és 16. hadosztály ; a balszárnyon, az alsó Lomnica-szakaszban, a német 83. hadosztály és a 2. lovashadosztály ; a jobb szárnyon a 36. és 42. horvát honvédhadosztály, Kalusz—Kosmac-szakaszban ; a szélső déli szárnyon az 5. hadosztály régi állásában a Klewa (△ 871) és Siwula (△ 1818) közötti gerincen. A német déli hadsereg szélső szárnyán a XVII. tartalékhadtest Haliczról Hanowce felé kanyarodott vissza és egy dandárt[3] a Dniester déli partjára vitt át, mely az összeköttetést a 3. hadsereg északi szárnyával[4] Kurypównál helyreállította. A 3. hadsereg megsegítésére, a nyugati hadszíntérről útban levő német 16. tartalékhadosztályt és a bajor lovashadosztályt a 3. hadsereghez irányították. Ugyanakkor a 7. hadseregparancsnokságnak ezt az írásbeli parancsot küldtem :

„1.) A 3. hadsereg ellen irányult orosz támadással kapcsolatban tegyen indítványt a hadseregparancsnokság, hogy a Contacsoport miként tudná egy Bialy-Czeremosz irányában történő lökéssel az eseményeket ellensúlyozni.

2.) A német 117. hadosztályhoz tartozó 157. tartalékezredet július 12-től a Mestecanesci-szakaszba kell tolni, hogy a német 3. gránátosezred felszabaduljon.

3.) Július 12-én a német 22. tartalékezredet a 8. lovashadosztály váltja fel. A német 117. hadosztály többi csapatainak felváltását akként kell végrehajtani, hogy augusztus 1-én együtt legyen a hadosztály." Op. 2850.

A német 1. hadosztály szakaszában lehallgatták a következő orosz intézkedést : „Július 8-án az orosz XII. és XVI. hadtest Jamnicanál áttörte az ellenség arcvonalát. Megparancsolom, hogy

[1] Kalusz—Babin—Bludniki—Kurypow vonala.
[2] 5. hadosztály.
[3] Wuthenau ezredes.
[4] 2. lovashadosztály.

mostani állásunkat makacsul kell tartani. Minden ezred erős különítményekkel kösse le az ellenséget, nehogy szembeszállhason támadó hadtestünkkel.“ N. O. 2055.

*

Marosvásárhely, július 10.

„Ma jókor reggel Mármarosszigeten vagonomban a 7. had-
„sereg parancsnokával s vezérkari főnökével fontos megbeszélé-
„sem volt. Minden lehetőségre intézkedtem és meghagytam Kövess
„vezérezredesnek, hogy teljesen szenvedőlegesen viselkedjék addig,
„míg nem látjuk, hogy az oroszok támadó ereje kimerül. Most egy
„támadásra nincs meg a legminimálisabban szükséges erőm, annál
„kevésbbé, minthogy jobbszárnyam ellen is nagyméretű támadás
„készül. Apósommal, Lipót bajor herceg tábornaggyal (Ober-Ost)
„egyetértésben fogunk cselekedni, amint az orosz kiadta főtámadó
„erejét és akkor két oldalról összepréseljük a zsákot, melyet
„Tersztyánszky visszaveretése csinált. Nem tagadhatom, hogy
„az oroszoknak eddigi eredménye, ha nem terjeszkedik már sokat,
„a mi további terveinkre nagyon előnyös, eltekintve a siralmasan
„nagy veszteségektől. Minél több erőt tol bele a stanislaui nagy
„zsákba, annál kiadósabb lesz a mi ellenintézkedésünk, a támadás
„Czernowitzra. Ha azonban még sok teret nyer a muszka, úgy
„az én balszárnyam is bele lenne rántva a nagy szerencsétlenségbe.“

„Aggódom Józsi fiamért, ki jobbszárnyamon a 7-es huszá-
„roknál átvette parancsnokságát, az 5. századot a lövészárokban,
„éppen ott, hol az ellenség a nagy támadásra készül. A jó Isten
„kegyelmébe ajánlom édes szeretett fiamat és büszke vagyok
„arra, hogy kész életét magyar hazánk, Erdély védelméért föl-
„áldozni.“

„Egész nap utaztam és csak éjjel érkeztem ide. Nem volt
„ma nevezetesebb esemény. A Wizna Preluka körül ének és lárma,
„hurrá kiáltozások az oroszoknál és örömlövöldözés.“

„Böhm-Ermollinál 350 szökevény, a lengyel lövészhadosz-
„tálytól az oroszokhoz szaladtak. Tüzérségünk az ellenségnél óriási
„robbanásokat idézett elő, többek között Kozowánál is. A 3.
„hadsereg visszavonulása egyelőre zavartalanul folyik.“

„Litzmann német tábornokot elvették tőlem. Eszembe jut
„beszélgetésem vele, midőn azt mondotta nekem : 'Meine Magyaren

„sind die herrlichsten Soldaten, jeder ein Held! Ich liebe sie „innig!"[1] Ő és Csanády tábornok a 3. hadsereghez került. Így most „az 1. hadseregparancsnokságot Csíkszeredára küldöm. A VI. had- „testet Hadfy veszi át, aki Csanádyval cserél."

„Mint értesülök, a 3. hadsereg tartalékai igen messze hátul „voltak és nagy kavarodás volt ott. "

„Nálam a Muntele Faltueanun (⌖ 1244) az ellenség egy „tábori őrsömet hevesen megtámadta, de kemény küzdelemben „visszaveretett."

„Bizalmas értesítést kaptam Wild József vezérkari száza- „dos titkos összeköttetései révén, hogy engem román királlyá „akarnak tenni! Marghiloman, Titu Majorescu és G. Stirbey her- „ceg nem találtak jobbat, mint engem! Állítólag Ő Fölségénél van „az ügy. Mint egy rossz álom, úgy bánt engem e gondolat. Én csak „magyar hazámat tudom szeretni és csak érte élek és halok. „Majd találok okos kiutat belőle."

„Böhm-Ermollinál a Lysonián (⌖ 399) kemény harc folyik „és egy elvesztett tölcsérállást visszafoglaltunk. Este jelentik: „Böhm-Ermolli hadseregcsoportjánál gépfegyvertűz hallható, azt „hiszik, hogy a 15. hadosztály utóvédeinél van. Stanislau—kaluszi „út két oldalán több ellenséges támadást vertek vissza. Egy újabb „tömegroham azután áttörte a német 83. gyaloghadosztály állásait „Stanislautól északra a ⌖ 353-as magaslaton, ezután egy ellen- „lökés következett, melynek kimenetelét nem lehetett megálla- „pítani. Mire a 3. hadseregparancsnokság eltökélte magát északi „szárnyának az alsó Lomnica mögé való visszavételére. Az újon- „nan megszállott állás Bolszowce—Kalusz—Porohy. A csapatok „állapota rossz.

„Majd megint hozzám hozzák, hogy hozzam rendbe és adjak helyettük jó hadosztályokat."

*

Események Böhm-Ermolli hadseregcsoportjánál.

Július 10-én a 3. hadsereg a Dniester és Nowica között előkészített 3. vonalban foglalt új állást. A Czarny las—Lukwa erdőséget átszelő reteszállás Nowicán túl Kosmaczig nem volt megerődítve. Az orosz 8. hadsereg előrenyomult.

[1] És most milyen kevéssé szépen ír könyvében róluk!

Jobb szárnyon, az orosz 7. hadsereg déli szárnyán, orosz részről a XXIII. hadtest a Halicz—Medynia közötti, a XII. hadtest [1] középen a Medynia—Nowica közötti, a XVI. hadtest és a 7. lovashadosztály Nowica—Solotwina—Bojaryn ⌖ 1679 vonalába; a déli szárnyon a 41. hadosztály, a 9. lovashadosztály és a 3. kaukázusi kozákhadosztály nyomult elő; Stanislaunál a II. lovashadtest gyülekezett.

A Czarny las és Lukwa kiterjedt erdőségeiben erős orosz felderítő osztagok lopództak előre. Mivel a 3. hadsereg jobb szárnya áttekinthetetlen erdőségben volt és a reteszállás Nowica—Kosmacz[2] között nem volt megerődítve, Tersztyánszky Ober-Ost hozzájárulásával elrendelte, hogy a XIII. hadtest vonuljon vissza a védelemre előkészített 3. állásba, mely a Berezznica-patak mögött, Kaniowa gora (⌖ 474) magaslaton át a felső Lomnica völgyébe és onnan Perehinskon át Jasieńre húzódott. Jasieńen túl a 3. hadsereg szélső déli szárnyán az 5. hadosztály régi eredeti állásában maradt.

Az ellenség nem vette észre a XIII. hadtest visszavonulását a 3. állásba július 12-én éjjel.

Az A. O. K. Pers. 30.048. szám alatt táviratozza, hogy Ő Fölsége Csanády Frigyes gyalogsági tábornoknak, a VI. hadtest parancsnokának, és Hadfy Imre gyalogsági tábornoknak a XXVI. hadtest parancsnokának, kölcsönös áthelyezését elrendelte.

Litzmann német gyalogsági tábornokot, törzsével együtt a német O. H. L.-el egyetértve a 3. hadseregparancsnoksághoz osztották be, hol egy csoportparancsnokságot fog átvenni. Op. 2874.

Az A. O. K.-nak jelentem, hogy a VI. hadtest[3] és a Lipošćak-csoport [4] mostantól fogva közvetlenül az 1. hadseregparancsnokság alá van rendelve. A német 225. hadosztály a XL. hadtest kötelékéből kilép. Op. 2874.

Az 1. hadseregparancsnokság Csíkszeredára jön. A 7. hadseregparancsnokság a hadseregarcvonalparancsnokság hozzájárulását kérte, hogy a 3. hadseregnél bekövetkezett helyzet miatt, a 157. tartalékezred maradjon a 34. hadosztály mögött a Tisza völgyében, mert ott nincs tartalék a 8. lovashadosztály elindulásától [5] Nagy-Bocskóból, az 5. honvédlovashadosztály odaérkezéséig.[6] Hozzájárulás esetén a 7. hadseregparancsnokság a 8. lovashadosztállyal felváltatja a 22. tartalékezredet. Az utóbbit majd az 5. honvédlovashadosztály váltja fel. Ha ennek éle Nagy-Bocskóra

[1] 19., 11., 117., 164. hadosztály és a 4. kaukázusi kozákhadosztály s a Tusemnaja-lovashadosztály.
[2] 24 km.
[3] Német 225. és a honvéd 39. hadosztály.
[4] 7. gyalog-, 10. lovashadosztály és 16. honvéd-dandár.
[5] Július 18.
[6] Augusztus 8.

érkezik, a 157. tartalékezred a német 3. gránátosezred felváltására indul.

Nézetem az, hogy a 7. hadsereg balszárnyát kevésbbé fenyegeti veszély, mint az 1. hadsereg jobbszárnyát, hol az ellenség a 218. hadosztályt készül megtámadni.

A 157. tartalékezredet június 12-én kell elszállítani.

A német O. H. L. Seeckt tábornoknak táviratozza :

„Július 10-én Böhm-Ermollinál a helyzet : A 3. hadsereg szándéka Kosmacz—Kalusz—Bolszowce vonalát tartani. Az ellenség a hadsereget csak gyenge csapatokkal követi. A 3. hadsereg segítségére megy a nyugati hadszíntérről útban levő német 16. tartalékhadosztály és a bajor 8. tartalékhadosztály. Mindkét hadosztály ma kezd kirakodni. A német 83. hadosztály harcba lépett.

A német déli hadseregnél és a császári és királyi 2. hadseregnél néhány nap óta gyenge harc folyik.

Ober-Ost a lökőcsoportot a zloczówi szakasz északi szárnya mögött csoportosítja, hogy északi szárnya az alsó Sereth mentén Tarnopolra törhessen.

A lökőcsoportot a nyugati hadszíntérről már útban levő öt hadosztály alkotja, még pedig : 1. és 2. gárda-, 5., 6. és 20. (német) hadosztály. Nagyrészt már megérkeztek.

Ober-Osttól három hadosztály jön : 22., 42. és 92. hadosztály és a bajor lovashadosztály, ezek július 16-ig megérkeznek. Azonkívül útban van a nyugati hadszíntérről két hadtestparancsnokság és a tüzérségi erősítés.

Az ellentámadás kezdete előreláthatólag július 15. vagy 16. Azt, hogy a lökés melyik terepszakaszig fog hatolni, most még nem lehet tudni. *Ludendorf.*“ I. a. Op. geh. 3906.

A 7. hadseregparancsnokság, július 9-én kelt Op. 2850. számú rendeletemre, a Conta-csoport tehermentesítő lökésére ezt javasolja :

„A Conta-csoport azt ajánlja, hogy az előtörés a Bialy Czeremosz-völgyben történjék. Az előkészületeket azonnal meg kell kezdeni. A harc fokozásának feltétele :

1.) hogy a 200. hadosztály szabad kezet kapjon a harcra.

2.) a lőszerrel való takarékoskodásról szóló parancsot érvénytelenítsék.

Nagyobb vállalatot tervezünk a Baba Ludowa (△ 1586) magaslat elfoglalására ; nagyobbszámú foglyot akarunk ejteni és ha a támadás sikerül, a lökést a Moczerny-völgyben folytatva az ottani tüzérséget akarjuk elvenni.

A csoportparancsnokság, a támadásra kiszemelt körletben, a feltétlenül szükséges tüzérséget és gyalogságot korlátolt mértékben elő tudja ugyan teremteni, de azért mégis szüksége van három gyalog zászlóaljra, egy nehéz, két könnyű tábori tarackos és egy ágyúsütegre ; továbbá az O. H. L. rendelkezési alapjából lőszerre,

könnyű és közepes aknákra, a gyors szállítás lebonyolítására, kellő mennyiségű teherautóra, hogy a gyalogságot hamar el lehessen tolni és hogy a lőszert gyorsan szállíthassuk.

A támadást július 19-ére tervezzük.

Az ellenség félrevezetésére ugyanakkor, vagy előbb, a Dealul Coman (⌖ 1726) magaslaton is tervezünk kisebb vállalatokat.

Mivel az 1. hadosztály tüzérségét a fél 52. tábori tüzérezrednek a besztercei lövőtanfolyamba való elvezénylésével gyengítették, azt azonnal vissza kell adni.

A hadseregparancsnokság saját erejéből gyalogságot egyáltalában nem adhat és mivel az utóbbi időben jókora tüzérséget adott át a Böhm-Ermolli hadseregcsoportnak, csupán egy tábori tarackos üteget tud erősítésül kiutalni. Közép és könnyű aknavetők rendelkezésre állanak.

A Kárpát-hadtestparancsnokság tervezte vállalat, az április 7-én Op. 618. szám alatt jelentett harctevékenységhez tartozik. A hadseregparancsnokság véleménye szerint a tervezett vállalat a nagy távolság miatt nem lesz tehermentesítő. A 3. hadsereget nagyobb erőnek Bystrzyca—Nadworniańska-völgy irányában Nadwórnara történő lökése támogatná a leghatásosabban. A hadsereg parancsnokság nem tudja összeszedni az ehhez szükséges erőt.

A hadtestparancsnokság merész vállalkozásának végrehajtása egybeesnék a hadsereg átcsoportosításával; végrehajtása az ellenséges ellenrendszabályok folytán talán kitolódhatik. Azonban a hadseregparancsnokság mégis egyetért az ajánlattal, ha az említett irányban hatásosabbnak ígérkező vállalat nem lehetséges. Mindenesetre bőven kell lőszert szállítani, különösen a meredekröppályájú lövegek részére. Op. 2850.

*

Július 11.

„Estétől reggelig kissé fokozódott harctevékenység. Mind-
„jobban szaporodnak a csalhatatlanul biztos előjelek, hogy az
„ellenség jobbszárnyam ellen nagyszabású támadásra készül.
„Az oroszok azt állítják, hogy nagy offenzívájuknak csak az a
„célja, hogy Németországot a hódítás és kárpótlás nélküli békére
„kényszerítsék, mert az „osztrákok"-ról tudják, hogy határozot-
„tan ezt akarják. A 7. hadseregemmel szemben nagyon nyugtalan
„az ellenség, lövegtüze nagyon élénk, főképen Kirlibabánál."

*

Mai események a 3. hadseregnél.

Július 11-én az orosz XII. hadtest meglepően támadott; a 1. orosz és a 3. kaukázusi kozák hadosztály Studziankára, a 117.

és 164. hadosztály Kaluszra nyomult s XXVI. hadtestünket 4—5 km-re visszavetve Kaluszba törtek be. A bajor 8. hadosztály azonnal ellentámadásra indult, de az orosz 117. és 11. hadosztály Kalusztól északra felfogta a bajor ellentámadást.

Este az orosz XII. hadtest újabb támadással Kaluszon túlhaladt. Az elkeseredett harc azzal végződött, hogy az orosz 11., 117., 164. hadosztály és a 4. kaukázusi kozákhadosztály, a Lomnica északi partján Kalusz körül félkörben hídfőszerű állást foglalt el Babin—Nowy Kalusz—Nowica ívében.

A 3. hadsereg parancsnoka elhatározta, hogy bevárja a segítségére küldött összes erőt és csak azután indítja meg az ellentámadást.

*

„A harcokról Böhm-Ermolli vezérezredes közli :"

„*3. hadsereg* (Křitek megérkezéséig Schenk parancsnoksága „alatt). Reggel ellenséges osztagok rajtaütésszerűen Kaluszba, „behatoltak, erejük ismeretlen. A Lomnica—Kalusz szakaszában „állott 15. gyaloghadosztály részei és az 53. gyalogezred két „zászlóalja ezidőszerint Pojto keleti része — Kalusz vonalában „állanak, melynek folytatása ismeretlen. A Poiana Czezwa—Siwka „környékén levő csapatok a csatatérre nyomuló bajor 8. had- „osztály parancsnokságának vannak alárendelve. A 329. gyalog- „ezred két zászlóaljának, a 31. ezred részeinek és egy roham- „zászlóaljnak ellentámadása igen lassan halad a ⊹ 361, sóbányák „irányában. A XIII. hadtestnek balszárnya az ellentámadást „Dobrowalny irányából észak felé fogja támogatni. A Dobrowalny- „nál állott zászlóalj (53. ezred), mellyel ezidőszerint minden össze- „köttetés megszakadt, hivatva van a támadáshoz csatlakozni. „A XIII. hadtest az 5. gyaloghadosztállyal egyetértésben déli „szárnyán levő hadtesttartalékát a veszélyeztetett szakasz mögé „tolja el. Az ideiglenes parancsnok, Schenk altábornagy az ellen- „támadás vezetése céljából személyesen megy a csatatérre."

Déli hadsereg : Az orosz gyalogság (kb. egy zászlóalj) a Halicz —Bolszowce vasúti vonalat a Gnila—Lipa vasúti hídtól Lozyig megszállotta. A hadsereg egész arcvonalán csekély a harc. Az ellenség 1. lengyel lövészhadosztályától hat szökevény jelentkezett Rohatynnál.

2. hadsereg : Csekély a harc. Különös esemény nem volt. Az időjárás felhős, szeles. *Böhm-Ermolli* s. k." Op. 2891.

*

„Ez bizony siralmas képet nyujt! Este újból értesít."

„Délután 4 órakor. A *3. hadseregnek* északi szárnyán csekély „harctevékenység. Dél óta erős támadás Studzianka, Wistowa, „Podmichale, Chocin Wl. teréből a Podhorkitól kétoldalt levő „szakasz ellen. Ott úgy látszik, hogy be is hatolt az ellenség. „A Kalusz visszanyerésére északi irányból megindított saját „csapataink Kalusz közepéig előnyomultak, de kénytelenek vol- „tak nagy túlerő elől azon árokig visszahúzódni, amely Mosciská- „nál kezdődve keleti irányban húzódik. Mosciska és Ugartsthal „között a helyzet zavaros. A XIII. hadtestnek tartalékai és ettől „északra levő 5. és 53. gyalogezredek — a kettő összesen 1000 fő — „ellenlökést csinálnak ezidőszerint Ugartsthal—Dobrowalny irá- „nyából Kalusz ellen. Az ellenség, úgy látszik, csak csekély erő- „vel üldöz."

A XIII. hadtestnél és az 5. hadosztálynál a helyzet nem változott.

Déli hadsereg: Gyenge ellenséges lövegtűz érte az arcvonal némely szakaszát. A 38. honvédhadosztályt is lőtte az ellenséges tüzérség. Különös esemény nincs. A bokow J. H.—rakowieci országúton erős a forgalom. Tüzérségünk ellenséges ütegeket és aknavetőket küzdött le s az ellenség közlekedését az utakon és a falvakon át megzavarta.

A XXV. hadtestnél a lengyel szökevények száma 107-re szaporodott. Egy kötött léghajó átmenetileg felszállott.

2. hadsereg: Az ellenség lövegtüze az LI. hadtestnél és a 197. hadosztály déli szárnyán ma a rendesnél élénkebb; úgy látszik, hogy a frissen érkezett ütegek belövik magukat. A 197. hadosztály északi szárnya és a 33. hadosztály előtt drótakadályokat épít az ellenség és hátsó állásait erődíti. Tüzérségünk az ellenséges megfigyelőket elzavarta és zavarótűz alá vette a falvakat. Az idő repülésre nem alkalmas.

173. és 102. ezredbeli járőreink Koniuchynál, illetve Zarudzienél egy-egy 619., illetve 326. ezredbeli oroszt fogtak el. Zarudzie északi részét a járőr üresen találta.

Az ellenséges tüzérség az LI. hadtestre 3000 lövést tett;[1] a 197. hadosztálynál a lövések számát nem olvasták meg. A 33. hadosztályra 100 lövés esett. Az V. és XVIII. hadtestnél lényegtelen zavarótűz volt (a legerősebb tüzet — 120 lövést — a 27. hadosztály kapta). Az időjárás borult, szeles.

Böhm-Ermolli s. k." Op. 2891.

*

[1] Ez Doberdón mindennapos dolog volt.

„Úgy látom, hogy ott minden megrendült és még kis helyi „ellenlökésekre teljesen szétforgácsoltatik. A veszteségek eddig „nem ismeretesek. 24 könnyű, 22 nehéz löveg, közte egy 30.5 „cm-es mozsár — fölrobbantott csővel — került az ellenség kezére. „A Lysonián (△ 399) az állásból csapataink az összes oroszokat „kiverték."

„Tegnap délután 6 óra 15 perckor Majthényi hadnagy „Augustin káplár-pilótával fölrepült és a Susita, Putna völgye, „Adjudul Nou—Mon Casin fölött elrepülve sűrű felhők közé „jutott és egy fél óra mulva megint kiért belőlük. Majthényi a „közben beállott sötétség miatt nem tudott tájékozódni, 9 óra-„kor teljesen sötét volt már. Ez idő tájban leszállott gépével és „három polgári egyéntől és két román katonától megtudta, hogy „Satul Nounál, Bacautól délre van. Eltökélte, hogy hajnalhasadta-„kor indul. Az embereknek azt mondta, hogy francia repülő, aki „Donestiből jött, erre élelemmel ellátták őket. Reggel 3 órakor „startolt Majthényi, még mielőtt elérte volna vonalainkat, kifogyott „a benzinje és 300 méter magasságban az ellenséges gyalogság „heves tüzében állásainkig jutott, a tűzvonal meg Harja között „az Ojtoz völgyében kényszerből leszállott. A gépet galyakkal „letakarta és eddig az ellenséges tüzérség nem vette észre, nem „lőtt oda. Ő azt jelenti, hogy éjjel csak kevés vasúti és kocsi-„közlekedést észlelt."

*

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. A Gerok seregcsoportnál a 218. hadosztály közepét és jobb szárnyszakaszát tegnap este 13 ellenséges üteg lőtte. Ennek megtorlására éjfélkor gázlövedékkel lőttük az Iresti és Verdea román táborokat, melyekben, foglyok vallomása szerint, az orosz 30. hadosztály csapatai vannak.

A Casinu—Curita és Ojtoz-völgyben mindkét irányban élénk forgalom van.

A 218. hadosztály és a VIII. hadtest nappal is tűzben volt. Az onestii vasúti híd felé északról nagyobb oszlop menetel; két üteg követi. Megfigyeltek azonkívül három ellenséges zászlóaljat, mely Trotusból Onesti felé halad. A Muncelu szerpentinán mindkét irányban élénk a közlekedés. Onesti és Tirgul Ocna között is nagy forgalom van.

A VI., XXI. hadtestnél és Lipošćak-csoportnál csekély a harc. Zavarótűz volt.

A 7. lovashadosztály együtt van Kézdivásárhelyen.

A román 3. hadosztály (22. ezred) egy szökevénye azt vallja, hogy július 8-án 80 orosz ágyú és lőszerkocsi érkezett Verdeara. Állítólag az orosz 30. hadosztályhoz tartozik, mely a román 3. hadosztályt fogja felváltani.

A Mon. Casin—Onesti—Doftana—Doftana-völgy—Slanic—Bogdanesti terében feltűnően élénk és nagyobbára az arcvonal felé irányul a szekéroszlop-forgalom.

Az orosz 49. hadosztályhoz számos aknavető érkezett.

7. hadsereg. A Taupiszyrka (△ 1503) szakaszban elkergettünk egy rohamcsapatot, mely a köd leple alatt közeledett állásunkhoz. A Bratkowska (△ 1792) magaslaton ellenséges járőrök mutatkoztak.

Az Oratán (⊹ 1367) az ellenség feltűnően izgatott, minden látható célra azonnal tüzel. Különben az egész arcvonalon csak gyenge zavarótűz volt, kivévén a kirlibabai szakaszt, melyre több orosz üteg lőtt.

A 8. lovashadosztályparancsnokság a 11. dzsidásezreddel Nagy-Bocskóra érkezett.

A 7. hadseregparancsnoksággal tudattam, hogy a 3. gránátosezred felváltását elejtettem. A 157. ezredet július 12-én szállítsák Deésre, hol tartalékom lesz. Op. 2850. Ang. II.

A Böhm-Ermolli hadseregcsoport Op. 4088. szám alatt táviratozza :

„Ober-Ost hozzájárulásával a XIII. hadtest és az 5. hadosztály északi szárnya július 12-ére virradó éjjel a 3. védőállásba [1] vonul vissza.

A 3. védőállás a Werch Babski gerincen csatlakozik az elsőhöz, úgy hogy az említett gerinctől délre a régi állást tartjuk.“ Op. 2894.

Erről a 7. hadsereget értesítem.

A 7. hadseregparancsnokság jelenti : „Op. 1079. A 3. hadseregparancsnokság Op. 192/9. szám alatt ezt sürgönyözi :

„ 'A hadsereg közepe ma éjjel visszavonul. A déli szárny a régi állásban marad, mely a Siwula (△ 1818) gerinctől a Hrynkowon (△ 1250) át húzódik és egy reteszállásban végződik ⊹ 952 — ⊹ 894 Werch Babski hegyen és Jasieńnél csatlakozik a 3. védőálláshoz, mely Perehińsko—Ldziany—Landestreu—Nowica vonalában húzódik tovább. A XIII. hadtest és az 5. hadosztály között a határ Perehińskonál van. A déli szárny [2] ellátása szerfölött nehéz, mert az egyetlen kocsizható út, mely Luhytól Lipownican át Jasieńre vezet, az ellenség tüzében van.“

[1] Nowica—Perehińsko—Jasień.
[2] Körülbelül négy zászlóalj és két hegyiüteg.

Ha az ellenség be találja nyomni a werch babski—jasieńi csak futólagosan megerősített reteszállást, akkor a Jasieńtől délre eső magaslatokon ⌖ 770—⌖ 921 Plajek—Werch Pasiecny (△ 1485) gerinceken kell állást foglalnunk. A déli szárny ellátása ez esetben innen nem lehetséges. Innen az említett térbe nem vezetnek kocsizható utak. Sürgősen kérem a 7. hadseregparancsnokságot, hogy az ellátásra tegye meg az előkészületeket.' "

„A helyzet azt kívánja, hogy az 5. hadosztálynak Lomnicatól délre eső szakaszát a 7. hadsereghez csatoljuk. Ebben az esetben a hadseregparancsnokságnak az északi szárny biztosítására is lenne befolyása. Op. 2834."

Válaszom : „A közép lomnicai állás jobbszárnyának biztosítására a felső Lomnica völgyének védelmét a Böhm-Ermolli hadseregcsoportparancsnokság kezében kell hagyni ; ezért mellőzöm a 7. és 3. hadsereg közti határ megváltoztatását. De azért a 3. hadsereg déli szárnyán levő csapatok ellátásában mégis közreműködhetünk. *József főherceg* vezérezredes s. k." Op. 2894.

A 7. hadsereg a 3. hadseregparancsnokságnak válaszol :

„A 3. hadsereg déli szárnyán álló csapatoknak a 7. hadsereg útján való ellátására megtörtént az intézkedés.

Kérem a 3. hadseregparancsnokságot, hogy Osmalada—Klauzura Mokranka vonalára négy használható lépcsőt, egy gyalogsági lőszeroszlopot és a hegyi tüzérséghez tartozó hegyi lőszeroszlopot irányítson a 7. hadsereghez.

A csapatok hegyi felszereléssel és málhásállatokkal és a hegyekben történő szállításhoz szükséges málhásállat-lépcsőkkel legyenek ellátva." Op. 2894.

*

Július 12.

„Arcvonalamon lassan és észrevehetően fokozódik a harc-
„tevékenység az ellenségesen hangolt csapatoknál."

„Országos eső, az utak teljesen föláztak."

„A 7. hadseregnél a mai napon nagyon heves tűzcsapásokat
„csinált az ellenség ; élénk járőrtevékenység. Az én hadseregeim
„arcvonala előtt az oroszok két ezred kivételével kijelentették,
„hogy minden támadási parancs végrehajtását föltétlenül meg-
„tagadják, mert inkább hisznek nekünk, mint a franciáknak és
„angoloknak. Szándékuk őszintének látszik, de vajjon képesek
„lesznek-e mellette kitartani ? A számtalan francia, angol és
„japán tiszt, azt hiszem, erősebb lesz, mint a legénység akarata
„s a kozákok is a lázadók ellen vannak."

„A 3. hadseregünknél bizony nagyon rosszul áll minden, „az 5. hadosztály (nem magyar) már 25 kilométerre visszament „az egyetlen élelmezési vonalát Niebijlow—Jasiénen át az ellen- „ségnek átengedve. Így ma éjjel a 3. hadsereg táviratilag sürgősen „kért engem, hogy én lássam el a hadosztályt mindennel, mert ők „képtelenek erre, de arra nem gondolnak, hogy nekem ezt út nél- „kül a Kárpátok hatalmas láncolatán át kellene megtennem, „ami majdnem teljesen lehetetlen! Még egy lépés hátra, akkor „Böhm-Ermolli és közöttem tökéletes lesz az áttörés. Minden „lehető előkészületeket megteszünk, hogy balszárnyamat, mely „nagyon veszélyeztetve van, megfelelően bekanyaríthassam és „meghosszabbítsam. Igaz, hogy erre igen gyenge vagyok, hiszen „összes tartalékaimat Boroevićhez vitték, akinél óriási tartalékok „vannak amúgy is, ha értesüléseim megfelelnek a valóságnak."[1]

„Most olyan súlyos helyzetbe kerülök, hogy még nem tudom „végérvényesen, hogy mit fogok tenni. Majd csak találunk valami „megoldást. Ober-Ostnak is van elég tartaléka, talán csak még „jókor be fogja tömni a lyukat! Én az én gyenge erőimmel is „meg fogom a nyomást kezdeni, hogy délről észak felé az ellen- „séget baloldalába fenyegessem, de 20-a előtt lehetetlen előkészüle- „teimmel végeznem és e mellett nagyon kell vigyáznom, mert „jobbszárnyam és Mackensen előtt erős támadó csoportokat von „össze az ellenség. Ez talán az oroszok utolsó nagy erőpróbája!"

„Pár nap mulva három esztendeje, hogy hontalanná lettem „és csak a véráztatta csatatereken tengetem nyomorúságos léte- „met szorongó szívvel, hogy lehető legjobban, leghívebben telje- „sítsem súlyos és felelősségteljes kötelmemet."

„Böhm-Ermolli vezérezredes értesít: 3. hadserege Grabowká- „nál ellenséges részlettámadásokat vert vissza. Az új állások

[1] Utólag megállapítva:
Boroević tartalékai az Isonzó arcvonalon:
a) *Az északi szárnyon* a XV. hadtest mögött a Wocheiner-tónál 61./I. és 66./II. zászlóalj, Ponikvenél a 37. Schützen-ezred.
b) *A középen* a XXIV. hadtest mögött a 43. Schützen-hadosztály fele (59. dandár) Ternovonál, a XVI. hadtest mögött a 43. Schützen-hadosztály másik fele (86. dandár) Hl. Kreuz—Ustje terében.
c) *A déli szárnyon* az Isonzó-hadsereg (VII. és XXIII. hadtest) mögött a 9., 10. és 48. hadosztályok a Karszt-fennsíkon (Opcina—Sessana—Krajna—Gabrovica—Dobravlje), azonkívül
d) *hadseregtartalék* 62. tábori tüzérdandár Jdria—Reka, 43. tábori tüzérdandár Divazza—Storje terében és Laibachban a 10. hegyidandár és a 73. hadosztály 8./III. és 5./III. zászlóalja.

„akadály nélkül meg lettek szállva. Kalusznál az éjjel csend volt. „A városoktól nyugatra csatárjaink azon kis erdő keleti szegélyéig „harc nélkül újra előrementek, mely Pojlotól északra fekszik. „Babin—Przewoziecnél részlettámadásokat tegnap este könnyen „visszavertünk. A 2. hadseregnél az ellenséges lövegtűz jelentősen „fokozódik. Az ellenség látszólag csak csekély erőket csoporto- „sított a 3. hadsereg elleni támadásra ; vagy kilenc gyaloghad- „osztályt és két lovashadosztályt.[1] A késő délutáni órák óta erős „támadás a Siwka-patak—Kalusz—Dolina szakasza ellen, a „bajor 8. tartalékhadosztály vonalaira. Estig egy gyalogsági és „két lovassági támadás elhárítva, illetőleg visszaverve. Páncélos „automobilok is résztvettek a támadásban."

*

Események a hadseregarcvonalon.

A) *1. hadsereg.* A Gerok-seregcsoportnál gyenge harc volt a 218. hadosztály két szárnyán. A jobb szárny előtt mozgó ellenséget tüzérségünk lőtte.

A hadseregarcvonal többi részén az eső és köd miatt csend volt.

Repülőjelentések szerint, több ellenséges zászlóalj ment Onestire ; Anghelestinél barakok épülnek. Mindez valószínűleg a román 3. hadosztály felváltásával függ össze.

A Mackensen-hadseregcsoportnál, Garleaska terében, a román 14. hadosztály [2] és az V. hadtest egyik ezrede van ; ez arra vall, hogy ezt a két hadtestet a Sereth-folyónál akarják harcba vinni. A Rimnicul-patak és Braila között támadást készítenek elő.

B) *7. hadsereg.* Napközben csekély volt a harc. Délben az ellenséges tüzérség tűzcsapást mért a Spyci (△ 1864) magaslatra.

A 8. lovashadosztály 2. dragonyosezrede Nagybocskóra érkezett. A 29./IV. zászlóalj felváltotta a 157/.I. zászlóaljat, melyet azután este Kevelére (Kőrösmezőtől délre) szállítottak.

„Az olasz harctéren csakis a Karszton volt valamivel fokozottabb tüzérségi harc."

*

Július 13.

„Tegnap sok helyen tárgyalásokat folytattunk az oroszok- „kal és úgy látszik, hogy igen nagy többségük hisz nekünk és a

[1] XXXIII. hadtest (1., 4. Saam.-hadosztály), XII. hadtest (19., 11., 117., 146. gyalog- és 4. kaukázusi kozákhadosztály), XVI. hadtest (47., 160., 41. gyalog- és 7. lovashadosztály).

[2] A román III. hadtest kötelékébe tartozik.

„támadási parancsok végrehajtását meg fogja tagadni. Macken-
„sennél határozottan nagy támadásra készül az ellenség, mely
„föltétlenül az én jobbszárnyam ellen is fog irányulni. Minden
„román csapatot beállítanak, közöttük állítólag egy „magyar-
„országi román" csapatot is, olyanokból összeállítva, akik „önként"
„jelentkeztek ellenünk, ez állítólag igen kitűnő és nagyon lelkes.
„Csupa szökevénykatona, e szerint esküszegő gazemberek. Talán
„ha fogságba kerülnek, ezek is kapnak kegyelmet és mint hősök,
„be fognak magyar csapataimba osztatni."

„Mintha a kaluszi nagy betörés lassacskán meg akarna állani ?
„Az oroszok óvatosabban tapogatódznak előre. Most a legfontosabb
„azt megállapítani, hogy az ellenség főereje merre fogja akarni a
„horpaszt kiszélesíteni és bennünket fölgöngyölíteni, Kalusz felé ?
„vagy északnak ? vagy délnek ? a Tatár-hágón át Magyarország
„éléstárába ? Most minden ettől függ. Közben megcsinálunk min-
„den előkészületet egy ellenoffenzívára Czernowitz irányában,
„melyre azonban teljesen erőtlen vagyok, hiszen lassan kifoszta-
„nak mindenből, majd végül azt fogják követelni, hogy hadsereg-
„parancsnokaimmal személyesen, csapat nélkül megvédjük Erdélyt.

„Ma zuhog az eső és a levegő nagyon lehűlt."

„Érdekes és miránk nézve nagyfontosságú esemény az,
„hogy Japán nem tűri, hogy Amerika megszállja Sachalin szige-
„tét és kész szerződését fölbontani, hogyha Amerika ezt mégis
„megkísérelné. Állítólag kész ezen esetben a központi hatalmak
„oldalára állani ? ? ?"

„Az összes hazaárulók megkegyelmezése igen rossz benyomást
„tett a csapatokra, melyek oly borzasztó véráldozatokat hoztak,
„míg amazok az ellenséggel paktáltak. Ebben iszonyatosan nagy
„igazságtalanságot követtek el meggondolatlanul. Hallani igen
„hangos szavakat, hogy akkor kár volt a sok véráldozatért, ha a
„hazaárulókat dédelgetik s a kötelességhű hős csapatokat kész-
„akarva a végpusztulásnak kiteszik."[1]

„El van terjedve a hit, hogy az Esterházy-kormány csak
„rövid életű lesz. Sokan kívánják Tisza visszajövetelét, de azt
„hiszem, hogy ezt a király nem fogja megtenni. Föderálizmusról

[1] Megjegyzem, hogy itt némi változtatással adhattam csak vissza naplómban leírt balsejtelmemet. Értelemben ugyanaz, de egyet-mást ki kellett hagynom.

„is komolyan beszélnek bizonyos körök, ez Magyarországot a „legsúlyosabban érintené, azt a Magyarországot, mely nagy türel-„mével megengedte, hogy a kis nemzetiségek az ő rovására nagyra „nőjjenek."

„A 7. hadseregnél ismételten erős földerítő osztagokkal a „Tatár-hágó és Taupiszyrka (△ 1503) vidékén az ellenség erős „tüzérségi előkészítés után támadott. Mindannyiszor véresen „visszautasíttatott."

Események Böhm-Ermolli hadseregcsoportjánál.

Július 13-án az orosz XVI. hadtest a Bereznica-patak szakaszán megtámadta XIII. hadtestünket és északi szárnyát és közepét a Nowica—Landestreu—Kaniowa Gora (△ 474) magaslatról visszavetette. A Lomnica-szakaszon XIII. hadtestünk déli szárnya visszaverte az oroszok támadását Ldzianv és Jasień között.

„A bajor 8. tartalékhadosztály ellen háromszor végrehajtott „ellenséges támadás visszautasíttatott. Különben csak tüzérségi „harcok. Délután az ellenség a XIII. hadtest északi szárnyát „támadta meg, sikere volt és csak Dolhe—Kaluskie—⊹ 354 „Novicától nyugatra, △ 514 vonalában állíttatott meg. Egy „ugyanekkor Ldzianytól délkeletre az út két oldalán megkezdett „támadás tüzünkben omlott össze. A △ 514 és ⊹ 523 (Landestreu-„tól délnyugatra) ellen vitt ellenséges támadás délután 5 órakor „állásainkba behatolt, egy 42-es zászlóalj ellentámadásra indult."

A beállt tartós esőzés a hadműveletnek véget vetett. A kaluszi arcvonalon ma nem támadott az orosz XII. hadtest.

Az esőzés következtében beállott szünetet arra használták ki, hogy a parancsnoksági viszonyokat szabályozzák.

A 3. hadsereg parancsnokságát Křitek vezérezredes vette át Tersztyánszky vezérezredestől.

Hadfy gyalogsági tábornok [1] helyébe Csanády gyalogsági tábornok került, aki eddig az én hadseregarcvonalamon a VI. hadtest parancsnoka volt.

Csanády gyalogsági tábornok alá rendelték a 15., 16. hadosztályt, a vasúton érkező német 16. tartalékhadosztályt és a pihenés céljából kivont német 83. hadosztályt.[2]

[1] XXVI. hadtest parancsnoka.
[2] XXVI. hadtest.

Litzmann német gyalogsági tábornokot is elvették hadseregarcvonalamtól. Ő a Kalusztól keletre levő erő vezetését [1] vette át.

A szélső déli szárnyon levő 5. hadosztály közvetlenül a 3. hadseregparancsnokság alá került.

„A hadseregfőparancsnokság Op. 42.841. szám alatt elren-
„deli, hogy egy erős hadosztályt a sokat szenvedett 16., 15. gyalog-
„hadosztályok helyett cserébe adjak. A parancs így hangzik :"

„'József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság. Ober-Osttal
„egyetértésben a cs. és kir. 15. gyaloghadosztály és a cs. és kir.
„16. gyaloghadosztály, melyek a keletgaliciai harcokban erősen
„szenvedtek, a József főherceg hadseregarcvonalra mielőbb át-
„vitetnek. Ezen hadosztályokat, melyek tüzérségük nélkül érkez-
„nek, lehetőleg a hadseregarcvonal nyugodtabb részére kell be-
„osztani és az 1. és 7. hadsereg besorozható pótlékaival mielőbb
„ki kell egészíteni. Géppuskák és gyalogsági ágyúk a leggyorsab-
„ban a hadosztályok részére ki fognak utaltatni. A föntnevezett
„két hadosztály helyébe a hadseregarcvonal egy harcképes had-
„osztályt 7000—8000 puskával oly mértékben ad le Ober-Osthoz,
„amilyenben a 15. és 16. hadosztályok érkeznek. Ezen cserének
„lehető siettetése az általános helyzetnek érdekében sürgősen
„szükséges. Az elrendelteket jelenteni. A csere részleteire vonat-
„kozólag közvetlen megegyezés keresendő Ober-Osttal. Egy máso-
„dik hadosztályt majd akkor kell leadni, midőn a 15. és 16. had-
„osztályok a megfelelő létszámra emeltettek. Erre vonatkozó
„parancsok annak idején következnek. Arz gyalogsági tábornok
„s. k. Op. 42.841/I.' "

„A kicserélés és nyugodt helyen való kipihentetés elvben
„nagyon helyes, de akkor legyenek ebben következetesek és igaz-
„ságosak. Itt azért cserélnek, hogy a 3. hadseregnek legyen megint
„teljes létszámú hadosztálya, míg másutt égbekiáltó igazságtalan-
„ságot követnek azzal el, hogy csak azért is azon csapatokat
„hagyják a legveszteségteljesebb helyen, amelyeket a háború
„kezdete óta minden tekintet nélkül elvéreztetnek."

Ober-Ostnak, illetve a badeni A. O. K.-nak az alábbi feleleteket küldtem :

„A badeni A. O. K. Op. 42.841. számú parancsára a József

[1] XIII. hadtest, ezenkívül a bajor 8. hadosztály, a beérkező német 20. hadosztály és a bajor lovashadosztály.

főherceg hadseregarcvonalparancsnokság a cs. és kir. 15. és 16. hadosztályok helyett a 37. honvédhadosztályt rendelkezésre fogja bocsájtani. Az elszállítás csakis oly mérvben eszközölhető, miként a 15. és 16. hadosztályok csapatai ide megérkeznek és a felváltandó 37. honvédhadosztály részeinek helyeit elfoglalják az arcvonalban. Kérem az ideérkező hadosztályparancsnokságok és csapatok ütközetlétszámát táviratilag tudatni." Op. 2911.

„Az A. O. K. Op. 42.841/I. számú rendeletre : A harcban kimerült 15. és 16. hadosztályok helyébe a 37. honvédhadosztály [1] lesz elszállítva. A kimerült hadosztályok kiegészítése tárgyában rámutatok azonban arra, hogy az Isonzo-hadsereg részére már 19.143 fő pótlást leadtam, hogy a hadseregarcvonal hadosztályai is gyengék, így maguk is pótlásra szorulnak és hogy csakis teljesen kiképzett embereket szabad az arcvonalba beállítani. A kiképzés idejét igen elnyujtja az, hogy a pótlások a hátországból gyéren érkeznek és hogy a hátországban a pótlások előképzése igen hiányos." Op. 2911.

„A. O. K. vezérkar főnökének. Július 13. Az ottani Op. 42.841/I. „számra. A hadseregarcvonal mai keletű Op. 2911. számú jelen„tésével — a 37. honvédhadosztály Ober-Osthoz történő átadása „végett — kapcsolatosan kötelességem a következőket megálla„pítani. Én azelőtt Nagyméltóságoddal szemben odanyilatkoztam, „hogy addig, ameddig *erősebb ellenséges támadás nem fenyeget*, „arcvonalam erősségét tűrhetőnek tartom. Ezen föltétel mellett „egyezhettem abba bele, hogy a 24. gyaloghadosztály az Isonzóra „vitessék. Azóta hadseregarcvonalamból pótlás nélkül kivették „a bajor 8. tartalékhadosztályt és a sokkal gyengébb 7. had„osztály ellenében a 12.-et kellett még leadnom. Leadtam 12 könnyű „taracküteget, 6 tábori ágyúsüteget és összes nehéz lövegeimnek „egyharmadát, ezzel is gyengítve lett hadseregarcvonalam. 19.000 „teljesen kiképzett embert a kiegészítő menetalakulatokból parancs „szerint az Isonzóra kellett küldenem. A hadseregarcvonal a „mezőgazdasági munkások leadásával is gyengült. A hátsó állá„sok és közlekedési vonalak kiépítése által is károsult a küzdő„állomány. Közelharceszközökben és géppuskákban, gázvédő„eszközökben hiány van. A lőszer nagyobb harctevékenységre „elégtelen, ami itt duplán veszélyes, mert a szállítás a vasútról „az üteghez nagyon hosszas és időveszteséggel jár. Három bevált „és a körülményeket ismerő parancsnok, akiket más arcvonalra

[1] 1. hadsereg XXI. hadtestének kötelékéből.

„vittek el — Litzmann gyalogsági tábornok, Generalleutnant „Heineccius, Csanády gyalogsági tábornok — két olyant tettek „helyükbe, akik itt teljesen újoncok és más helyről balsikerekből „jönnek ide. Amennyire szívesen is voltam eddig kész fenyegetett „helyekre azt, amit akkor itt nélkülözni lehetett átengedni, külö- „nösen ha sokat ígérő offenzíváról volt szó, úgy most kényszerülve „vagyok Nagyméltóságoddal közölni, hogy kötelességszerű meg- „győződésem szerint hadseregarcvonalam harci erejének gyengíté- „sében azon mérték, melyen belül még a felelősséget viselhetem „védelmi vonalam valószínű tartásáért, most már el van érve, ha „nincs már túllépve. Bizonyos, hogy a látszat szerint a hadsereg- „arcvonalam nagyobb részén erősebb ellenséges támadás nem „készül, hogy azonban az ellenségnek támadókedve gácsországi „sikereire való tekintettel növekedni fog, ahhoz kétség nem férhet. „Még kisebb betörések jóvátételére is teljesen hiányoznak a szük- „séges erők hadseregeimnél. Hogy milyen következményeket „érlelhetnek meg gyengébb támadó erők kezdetsikerei, hogyha „a tartalékok hiányzanak, világosan megmutatják az események „a 3. hadseregnél. Most sok és majdnem biztos jel mutatja, hogy „az ellenség 1. hadseregem jobbszárnyát fogja megtámadni. „Hogy végrehajtatik-e a támadás, azt majd meglátjuk. Egy ilyen „támadás kivédéséhez a hadseregarcvonal minden lehetőt meg- „tesz. Egy több helyen egyidőben bekövetkező támadásnál csakis „a tűzvonal erejére támaszkodhatom, melynek helyőrsége a „multhoz képest számban nagyon meggyengült."

„Nagyméltóságod a hadseregarcvonalat utasítja, hogy az „ide szállítandó 15. és 16. gyaloghadosztályokat saját kiképzett „legénységemmel egészítsem ki. Ugyanazt követelték a 7. had- „osztály ideszállításakor is. Én álláspontomból, hogy csak igazán „teljesen kiképzett legénységet sorozok be, *nem fogok eltérni.* „A három hadosztály kiegészítése csak hosszabb időközben követ- „kezhetik be és csak hadseregarcvonalam többi részének kárára. „Ez ennélfogva arcvonalamnak ismételt gyengítését jelenti."

„József főherceg, vezérezredes s. k. Op. 2914. szám.' "

Események a hadseregarcvonalon.

1. hadsereg. A 218. hadosztálynál mérsékelt zavarótűz. A VIII. hadtestnél nyugalom. Élénk szekér- és teherautóforgalom a

Muncelu-szerpentinán és attól északnyugatra az Onestire vivő utakon.

A VI. hadtest szakaszán ellenséges járőrök lopództak előre. A Lipoščak-csoportnál mérsékelt ellenséges lövegtűz a Trotusu-völgyben.

A XXI. hadtestnél az ellenséges tüzérség 70 lövést tett a 72. hadosztályra.

A román 6. hadosztály Gura Vai vidékén áll. attól délre a román 3. hadosztály, melyet hír szerint vagy egy orosz-, vagy a román 1. hadosztály fog felváltani. Hírlik, hogy az Ojtoz-szakaszban támadást terveznek. Minden zászlóaljhoz egy géppuskás-századot. azonkívül aknavetőket osztottak be.

A pótlásokat Darmanesti—Coman vidékén képezik ki.

Az orosz XXIX. hadtest Kagul táján tartalékban van; nem szállítják el. Az orosz IV. hadtest Corbul—Grangeni-szakaszban áll az arcvonalban, a 30. és 40. hadosztállyal; a 163. hadosztályt lázadás miatt feloszlatták. Ehhez valószínűleg a román III. hadtest csatlakozik Calieniig. A 14. hadosztály Garleascanál van. A Sereth arcvonal jobbszárnya ellen is támadást terveznek.

Ruiz előtt két orosz és három román hadosztály, a VIII. hadtest előtt három orosz hadosztály. a VI. hadtest előtt három orosz hadosztály, a Lipoščak-csoport előtt két orosz hadosztály, a XXI. hadtest előtt három orosz hadosztály áll. Tartalékban a 3. turkesztáni és a román 7. hadosztály van. Ezeket a hadosztályokat Comanesci—Onesti terében sejtjük. Az erők kölcsönös arányszáma tehát Geroknál 4 : 8, a VI. hadtestnél 1 és $^1/_2$: 3, tovább északra 1 : 1.[1]

Úgylátszik. a támadást az egész Gerok-seregcsoport ellen tervezik, de lehetséges. hogy még a VI. hadtestet is érni fogja. A támadás iránya a Susita-völgy, Ojtoz és Slanic lehet; esetleg még a Doftana- és az Uz-völgy is.

A Gerok-seregcsoport és a VI. hadtest előtti folytonos mozgásból arra lehet következtetni, hogy az ellenség most csoportosul. Nekünk a támadás legkellemetlenebb iránya Ojtoz és Slanic. mivel itt nagyobb erőt is lehet alkalmazni. Propagandánk eredményére nem lehet biztosan számítani. Az Ojtoz- és Slanic-szakaszban a szemben álló erő határozottan ellenséges érzelmű. A XXI. hadtest előtt az oroszok készek támadni; a VI. hadtest és a Lipoščak-csoport előtt már megindult felbomlásuk.

Gerok-seregcsoport. Az orosz VIII. hadtest, a 218. hadosztály jobbszárnyával szemben, a Susita-völgyig terjeszkedik. Ebbe a szakaszba újabb ütegek érkeztek s újabb léggömbök is láthatók. Anghelestinél új barakok épültek, Domnestinél pedig repülőteret rendeztek be. Még nem bizonyos, hogy a román 3.

[1] A számítás egységek és nem a létszám alapján történt.

hadosztályt felváltották-e az oroszok? A Pralea körüli helyzet nincs tisztázva; itt a román 6. hadosztály van az arcvonalban. A kihallgatott csapatjelentések a román 2., 4. és 10. hadosztályt említik.

A Casinu-völgyben nem láthatók a támadás előkészületei.

A 23. lövészezredet a 24. lövészezred váltotta fel, ezzel lehet érintkezni.

Román ütegek néhány orosz üteget váltottak fel. Ez a magyarázata annak, hogy a Curita-völgyben élénk a mozgás.

Július 10. és 11-én megfigyelték, hogy Tirgul-Ocnáról és a Tazlau-völgyből, Onestin át kilenc zászlóalj és két üteg ment az Ojtoz-völgyébe. Repülőmegfigyelés szerint a Trotusu-völgybe, Onestitől északnyugatra július 10-én erősítés érkezett. Az utóbbi napokban az Onesti—Tirgul Ocna vasúti vonalon a rendesnél élénkebb a forgalom.

A galíciai események következtében, az ellenség támadást tervez. Támadás várható a Gerok-seregcsoport jobbszárnya és ezzel összefüggően a német 9. hadsereg közepe ellen is. Az Ojtos-szorosban a támadás nem lehetetlen, mert itt kedvezők a viszonyok. Harcászatilag gyenge északi szárnyunkat az Ojtoz—Slanic—Doftana-völgyből át lehet karolni.

Arcvonalunk gyéren van megszállva; a helyi tartalékok gyengék. Támaszunk a nehéz tüzérség. A cs. és kir. ütegeknél kevés a lőszer.

Hosszabb harc esetén, különösen esős időben nehéz lesz lőszert szállítani.

Seeckt tábornok a helyzetjelentéssel egyetért és a cs. és kir. ütegek lőszere tárgyában az A. O. K.-nál közbejárt. Op. 2913.

7. hadsereg. Tegnap este lövegtűzzel támogatott erős járőrök törtek előre a Taupiszyrka (△ 1503) magaslaton, de tűzzel elzavarták őket.

Ma napközben a Mestecanesci-szakaszunkat mérsékelt lövegtűz érte. A Woronienka-szakaszban csatározás folyt.

Az 1. és 7. hadseregparancsnokságot értesítem, hogy a német 157. tartalékezredet a 7. hadseregtől Deésen át a Gerok-seregcsoporthoz Bereckre szállítják. Ott tartalékom lesz. Op. 2850. Ang. II.

*

Július 14.

„Úgy hallom, hogy Stirbey herceg és Marghiloman Bécsbe „lettek híva. Hogy Marghiloman karlsbadi kúra ürügye alatt ott „van, azt biztosan tudom. Mit jelentsen ez?

„Hadseregeim arcvonalán valami csekély fokozódása a harc-
„tevékenységnek. Az ellenségnél folytonos mozgás. Gerokkal szem-
„ben mind nagyobb méretű támadási előkészületek."

„Böhm-Ermolli hadseregcsoportja ma több támadást köny-
„nyedén visszavert. E hó 16-án kezdődik Ober-Ostnál a nagy-
„szabású ellenoffenzíva."

„A román királyságra vonatkozólag már a minap följegyez-
„tem, hogy úgylátszik, hogy vannak ott többen, akik engem akar-
„nak mint ellenkirályt a trónra ültetni. Erre vonatkozólag külügy-
„minisztériumunk egy írást juttatott hozzám, melyen aláírás nem
„volt. Az eredeti Bécsben a titkos levéltárban van eltéve. Az irat
„fontosabb része így hangzik :"

„. . . Marghiloman hat am 17. Juni d. J. unter andern nachstehende offizielle Aeusserung dem Gesandtschaftsrat Dombrovsky und dem Hauptmann Palló getan :

„. . . Infolge dieser Tatsachen fanden wir, dass keine dieser Lösungen für unser Land von allen Gesichtspunkten aus betrachtet die Richtige wäre und haben uns weiter über die Person des zukünftigen Königs besprochen. Wir sind alle Kanditaten, welche für den rumänischen Thron in Betracht kommen durchgegangen und *endlich haben wir uns für Seine kaiserliche und königliche Hoheit Erzherzog* Joseph *entschlossen.* Wir prüften sowohl seine persönlichen Eigenschaften wie auch seine für das Land eine so wichtige Rolle spielenden Familienbeziehungen. Wir gelangten zur Überzeugung, dass für die Zukunft Rumäniens nur er die nötige Garantien bieten könnte. Dass unser Beschluss ernsten Erwägungen entsprungen ist, kann man aus den Gründen, die wir hier angeben, ersehen."

„Wir wissen, dass sein Familienleben ein Muster für unsere unmoralische Gesellschaft wäre. Mit ihm haben wir die Monarchie auf unserer Seite, auch Deutschland würde uns der Familienbeziehungen halber, welcher der Erzherzog mit dem Bayerischen Königshause besitzt, unterstützen. Nach diesem Kriege kann der Kaiser und das ganze deutsche Reich, Bayern, mit dessen königlichen Familie der Erzherzog eng verwandt ist, nichts abschlagen. Das allerwichtigste für uns ist aber, dass der Erzherzog auch mit der bulgarischen Königsfamilie nahe verwandt ist und es uns auch diese Art und Weise möglich wäre, einen engeren Anschluss an Bulgarien zu gewinnen."

„Wir wissen auch, dass der Erzherzog im weitesten Sinne des Wortes demokratisch denkt und dass er anderseits durch seinen ungeheuren Einfluss auf die ungarischen Politiker auch

die Lage der Siebenbürgischen Rumänen zu einer guten Lösung führen würde. Manche unserer Politiker würden dann freilich ihr Steckenpferd verlieren es würde aber endlich in unserem Lande auch in dieser Hinsicht Ruhe und Friede einziehen."

„Leider hängt es aber nicht von uns ab, dass Erzherzog Joseph unser König wird, sondern von Österreich-Ungarn und Deutschland. Auch tut es uns leid, dass wir uns in dieser Sache jeder Propaganda enthalten müssen, da wir für diese von massgebender Stelle freie Hand bekommen müssten.

„Unsere Beratungen wurden auch dem entsprechend streng vertraulich geführt. An denselben nahmen nur 3 Personen Teil und zwar Titu Maiorescu, Prinz G. Stirbey und ich. Von einer öffentlichen Handlung in was immer für einer Richtung kann natürlich nicht die Rede sein."

„Unter solchen Umständen fanden wir, dass wir uns in einer sehr schwierigen Lage befinden und das bewegt mich auch zu einer Reise nach Karlsbad. Ich bin zwar etwas nierenleidend, benötige aber keine Badekur. Meine Reise nach Karlsbad ist bloss Vorwand, denn der Zweck ist einzig und allein der, eine Unterredung mit dem Grafen Czernin zu haben um über unsere Zukunft zu sprechen."

„Nach meiner Rückkehr werde ich, wenn ich mich mit Graf Czernin ins Einvernehmen gesetzt habe, in Aktion treten und trachten Rumänien eine Zukunft zu bereiten."

Bevor ich aber abreise, will ich noch in die Provinz reisen, um mich mit den Leitern der Filialen der Partei zu besprechen und andernteils um festzustellen, warum die Bauern unzufrieden sind."

„Was die Pläne des P. Carp betreffs der Canditatur des Prinzen Eitel Friedrichs anbelangt, so kann ich diese nicht billigen. In erster Linie weil der Prinz keine Kinder hat, was uns eventuell eine Wiederholung des Falles König Ferdinand bescheren könnte."

„In meiner Aktion leitet mich bloss der einzige Gedanke das Wohl meines Vaterlandes und das meines Volkes."

„Wenn ich meine Pflicht erfüllt haben werde, gedenke ich mich zurückzuziehen und den Platz jüngeren Kräften zu überlassen. Für Rumänien ist der Mann der Zukunft der Prinz Georg Stirbey, welcher aus einer alten rumänischen Fürstenfamilie stammt, über ein beträchtliches Vermögen verfügt und bedeutende Intelligenz und Bildung besitzt."

„Es ist schade, dass Titu Maiorescu gerade jetzt erkrankt ist, dem wir brauchen ihn sehr notwendig, ich hoffe aber, dass er in Bälde genesen wird, denn es geht ihm viel besser."

Én csak annyit tudok, hogy szeretett magyar hazámmal annyira egybeforrottam, hogy ezen ajánlat elfogadása teljesen lehetetlen nekem!

Események a hadseregarcvonalon.

1. hadsereg. Az ellenséges tüzérség tegnap késő este és ma repülőmegfigyeléssel belőtte magát a 218. hadosztály közepére és jobbszárnyára. 15 könnyű és 4 közepes üteg tüzét figyeltük meg.

A Casinu-, Ojtoz- és Slanic-szakaszban kölcsönös mérsékelt zavarótűz volt. Éjjel a Verful Ungureanáról (⊹ 779) ellenséges járőröket zavartunk el.

A hadsereg arcvonalán különben csekély volt a harc.

Az orosz 15. hadosztály északi szárnya Racoasán túl terjed. A román 12. hadosztály már nincsen az arcvonalban ; a 6. és 8. hadosztály még régi állásában van.

Beszélnek a román 1. hadsereg érkezéséről és támadó szándékáról. Július 11. óta a román 2. hadsereg román távbeszélőállomásait nem lehet hallani.

Úgy hírlik, hogy Tirgul-Ocna vidékén több hadosztályt vontak össze. Nem lehet tudni, hogy oroszok-e vagy románok ? A támadást az orosz 49. hadosztálytól délre tervezik ; az említett hadosztálynál csak a tüzérség fog tüntetni. A tirgul-ocnai csoportban van az orosz 7. hadosztály is.

A Gerok-seregcsoport ezt jelenti :

„Az orosz legfőbb parancsnokság július 13-án az alábbi parancsot adta ki : Valamennyi szabad katona kötelessége, hogy a parancsnak engedelmeskedjék.

Francia és orosz gránátokkal két órán át lőjjük az ellenség drótakadályait, míg a drót teljesen el nem pusztul géppuskákkal is lehet dolgozni."[1]

Két óra mulva egy csapatjelentés került kezünkbe, melyben a parancs végrehajtására az 1. törzs július 18-át tűzte ki. Az „1. törzs" valószínűleg egy hadsereg vagy hadtest álneve ; mivel az oroszok az Ojtoz-szorosban titkos számokat alkalmaznak. Op. 2974.

A Böhm-Ermolli hadseregcsoportparancsnokság utasította a 3. hadsereget, hogy kezdje meg a 15. hadosztály elszállítását.[2] mihelyt a német erősítő csapatok megérkeznek. A 15. hadosztály harcoslétszáma körülbelül 1500 puska. Még nem állapították meg, hogy hány géppuskája van a hadosztálynak. A 16. hadosztályt csak később szállítják el, ha már a 37. honvédhadosztály a 3. hadseregheg érkezett.

A Böhm-Ermolli hadseregcsoport tudtára adom, hogy a 37. honvédhadosztály felváltására csakis akkor készíthetek tervet, ha tudom az ideszállítandó csapatok ütközetlétszámát. Op. 2935.

[1] Tiszti tolmácsunk szószerinti fordítása.
[2] Tüzérség nélkül.

A 3. hadseregparancsnokság Op. 195/13. szám alatt a 15. hadosztály összetételét és állományát jelenti :

a) 15. hadosztályparancsnokság a 15. távbeszélő osztaggal,

b) 29. és 30. dandártörzs a dandártávbeszélő osztagokkal,

c) gyalogezredek :

5. ezred : két zászlóalj, egy műszaki század, egy vadászkülönítmény (minden zászlóalj három gyalogszázadot és egy géppuskásszázadot alakít), 950 puska és 11 gépfegyver ;

60. ezred : egy zászlóalj (három gyalogszázad), két géppuskásszázad, egy műszaki század, egy vadászkülönítmény, 540 puska, 16 gépfegyver és 2 gyalogsági ágyú ;

65. ezred : egy zászlóalj (három gyalogszázad) és egy műszaki század, 450 puska.

d) Lovasság : A 11. huszárezred törzse, távírójárőre, utászszakasza, géppuskásszázada és 5. százada, 60 lovas és 6 géppuska.

e) Műszaki csapat : 11./5. árkászszázad, körülbelül 90 árkász.

f) Vonatok és intézetek : Hadosztályvonatparancsnokság a vonatszázaddal, gazdasági hivatal, sütőde, sáncszertelep, egészségügyi oszlop, gyalogsági lőszeroszlop, fényszórószázad.

A 15. tábori tüzérdandár visszamarad. Három vonatlépcsőt visszatartanak, hogy a felesleges szállítás elkerülhető legyen.

A 15. hadosztály gyalogmenetben indult Stryj—Bolechowra, hogy július 16-án odaérkezzék és vasútra szállhasson. Op. 2945.

Ober-Ostnak, a Böhm-Ermolli hadseregcsoportnak és a 3. hadseregnek megtáviratozom, hogy ha a 37. honvédhadosztályt fel akarom váltani, akkor a 16. hadosztályra is szükség van. Arra is kérem, hogy tudassa, milyen számú menetzászlóaljakat (pótlásokat) sorolt be legutóbb a 15. és 16. hadosztályba, továbbá a hadosztályok ezredei számára mennyi pótlást szállítanak ide a kiképzőcsoportból.

A 15. hadosztály Maroshévízre[1] jön. A hadosztálytörzsön kívül csak egy ezredtörzsre van szükség, mivel az egész 15. hadosztály mindössze egy gyalogezred létszámának felel meg. A felesleges dandár- és ezredtörzsek tárgyában az A. O. K.-nak majd javaslatot fogok tenni. Op. 2945.

7. hadsereg. Gyenge ellenséges lövegtűz érte a 74. hadosztályt és a Mestecanesci-szakaszt.

A hadseregarcvonalon különben csak itt-ott volt ellenséges zavaró lövegtűz.

Ober-Ost 5385/17. a. I. szám alatt táviratozza :

„A 3. hadsereg jobbszárnyán a helyzet még nem szilárdult meg. Angielowon át a felső Lomnica-völgybe vezető összeköttetések

[1] Oláh-Toplica.

még veszélyben vannak. Kisebb osztagok kiküldése ennek az összeköttetésnek a biztosítására, a 7. hadsereg balszárnya érdekében is kívánatos." Op. 2917.

A 7. hadseregparancsnokságot Op. 2948. szám alatt felhívom, hogy a huszti rohamzászlóalj ütközetlétszámát pótlás besorolásával 800 főre emelje; ezzel jó tartalékot teremthet magának, melyet természetesen nem szabad az arcvonalban keletkezett rés betömésére alkalmazni, hanem egy esetleges lökésre kell készen tartani. A rohamzászlóalj folytatólagos rohamkiképzésére pár nap is elegendő.

A mostani rohamzászlóalj létszámát nem szabad teljesen felhasználni, hanem egy részének tartalékul kell maradnia, hogy alkalmazásra ott legyen kéznél, ahol a gyalogságnak különös nyomatékot kell adni. Géppuskákat és aknavetőket bőven kell beosztani. Op. 2948.

Seeckt tábornok a német vezérkar főnökének megtette szokásos heti helyzetjelentését:

„A déli szárny előtt csapatmozdulatok vannak, melyek a Mackensen-hadseregcsoport ellen tervezett támadással függnek össze. Lehet azonban az is, hogy csak felváltások okozzák ezt a mozgást; annak is van jele, hogy az utóbbi időben támadást terveztek.

Az ellenséges tüzérség megszaporodott.

Az orosz VIII. hadtest, mely a román 1. hadosztályt felváltotta, egy keskeny szakaszon csoportosult.

A román 3., 6. és 8. hadosztály mögött az 1., 7. és 12. hadosztály sejthető. Hír szerint támadásra különösen alkalmas csapatok jönnek ide.[1] Számos helyen lőszert szállítanak az arcvonalra. Az Ojtoz területén levő orosz hadosztályok magatartása kérdésessé, illetve ellenségessé vált. Az oroszok a támadás szükséges voltát hirdetik, mert a tél beállta előtt csak akkor lehet békére számítani, ha a német kormány késedelmeskedésének harccal vetik végét.

Úgy látszik, hogy a XLV. hadtestet elszállítják a Trotusu-völgyből. Ez különösen fogékony volt propagandánkkal szemben.

A 117. hadosztály 157. tartalékezredét átszállítottuk a Gerok-seregcsoporthoz; le kellett róla mondanunk, hogy a Mestecanesci-szakaszban alkalmazzuk. Bereckre július 16-án érkezik.

Az arcvonal többi részén nem vettünk észre változást az ellenség csoportosításában. A galíciai orosz támadás következtében az ellenség harctevékenysége és vállalkozó kedve fokozódott.

Arcvonalunk helyzete rosszabbodott, mert hegyi állásunk védelmére csak gyenge csapataink vannak, melyeknek létszámát

[1] Orosz X. hadtest, 7. szibériai hadosztály.

a télen és tavaszon beállott betegségek következtében pótlás besorozásával se lehetett növelni.

Az utóbbi időben a cs. és kir. 12. és 24. hadosztályt[1] s a bajor 8. tartalékhadosztályt[2] más hadszíntérre küldöttük, azonkívül 19.100 főnyi pótlást is szállítottunk a hadseregarcvonaltól az Isonzó-hadsereghez; tüzérségünk is gyengült, mert Galíciába 6 ágyúsüteget, 12 könnyű és 13 nehéz tarackosüteget[3] voltunk kénytelenek küldeni.

A hadseregarcvonal a harcban kimerült 7. hadosztályt kapta pótlásul, melyet két héttel előbb, mintsem megerősödhetett volna, az arcvonalba kellett tolni.

Ezt a hadosztályt nem lehetett kiegészíteni, mint ahogyan azt a badeni A. O. K. elrendelte, mivel a kiképzőcsoportban nincs teljesen kiképzett pótlás. A 7. lovashadosztály legfeljebb a Mackensen-hadseregcsoporthoz elszállított 5. Schützen-ezred pótlására szolgál, mert tüzérsége és géppuskásszázadai Mackensennél maradtak.

A gyaloghadosztályok gyalogsága azzal is gyengült, hogy parancsra a legénység egy részét mezőgazdasági munkára vezényeltük. A hegyi háborúban kiképzett magasabb parancsnokságokban is fogyaték állott be a XXV. és XL. tartalékhadtestparancsnokságnak és a VI. hadtest parancsnokának, Csanády gyalogsági tábornoknak áthelyezésével. Pótlásul a badeni A. O. K. a XVII. hadtest parancsnokául Fabini altábornagyot, a VI. hadtest parancsnokául pedig Hadfy gyalogsági tábornokot osztotta be.

A badeni A. O. K. az Ober-Osttal egyetértve legújabban elrendelte, hogy a harcban szétmorzsolódott 15. és 16. hadosztály helyébe egy harckész hadosztályt szállítsunk Galíciába. Ismét megparancsolták, hogy az utóbbi két hadosztályt a hadseregarcvonalparancsnokság kiképzett pótlásával egészítsük ki, hogy egy második harckész hadosztályt is elvihessenek innen. A hadseregarcvonalparancsnokság nem teheti, hogy *kiképzetlen* pótlással töltse fel a harcban kimerült hadosztályokat.

Most magának a hadseregarcvonalnak 12.000 főnyi kiképzett pótlásra van szüksége, hogy hadosztályainak gyenge létszámát feltöltse legalább addig, míg további kiképzésre menetalakulatokat nem kap. Még akkor is, ha feltesszük, hogy az ellenség csak a déli szárnyat támadja meg és a hadseregarcvonal többi szakaszain csak kisebb vállalatokat csinál: a hadseregarcvonal elérkezett arra a határra, melyen túl már nem szabad gyengíteni.

A hadseregarcvonalparancsnokság ilyen értelemben mindezt már kifejtette a cs. és kir. vezérkar főnökének."

[1] Az Isonzó-hadseregnek.
[2] A 3. hadseregnek.
[3] Nehéz tüzérségünk egyharmadával gyengült meg.

Az ellenség helyzete a hadseregarcvonal előtt.

A román 2. hadsereg déli szárnyán a Huta-Susita-szakaszban az 1. hadosztályt, az orosz VIII. hadtest[1] váltotta fel. Az orosz 30. hadosztály nem váltotta fel a román 3. hadosztályt, szintúgy a román 8. hadosztályt sem váltották fel.

Az élelmezés csak egyes helyeken javult ; különben általában rossznak mondható. A románoknak nincs kedvük támadni.

A román 1. hadseregnek az arcvonalba várt betolódása nem következett be.

Még bizonytalan, hogy a román arcvonal megrövidítésével felszabadult csapatokat a Sereth-szakaszra vitték-e, hogy az ottani román hadsereget[2] megerősítsék. Ebben az esetben további felváltásokkal kell számolni — vagy pedig azzal, hogy a román 2. hadsereget olyan helyzetbe hozzák, hogy a szándékolt támadást könnyebben végrehajthassa. Ebben az esetben a román 1.. 7. és 12. hadosztály a 2. hadsereg tartaléka lenne.

A tervezett támadás az ojtozi előtöréssel kapcsolatban történnék.

A *cs. és kir. 1. hadsereg* előtt az oroszok arcvonalában nincsen változás. Kétségtelen, hogy magasabb vezetés helyi támadóvállalatokkal akarta erőnket lekötni. De propagandával meghiúsítottuk a támadásokat.

Azonban az Ojtoz-szorosban és attól északra számolni kell a támadással. Ott az orosz 4. lövészhadosztály propagandánkat elutasítja ; a 2. lövészhadosztály és a 2. hadosztály magatartása pedig kétes.

Bár hír szerint az Uz-szakaszban is támadásra készülnek az oroszok. XXIV. hadtestüket annyira befolyásoltuk propagandánkkal, hogy úgy mint idáig, most sem lesz hajlandó támadni.

A tömeges lőszerszállításból arra lehet következtetni, hogy az oroszok, ha nem tudnak támadni, legalább tüzérségi tűzzel óhajtanak bennünket lekötni.

Nagyszabású támadásra nincs tartalékuk.

Az orosz 103. hadosztályt fegyelmezés céljából kivitték az arcvonalból, mert ezredei megtagadták az engedelmességet. Az orosz XLV.[3] hadtest annyira felbomlott, hogy lökőcsapatként most nem lehet használni. Lehetséges, hogy a román 2. hadseregnél felváltásra használják fel, vagy más arcvonalra szállítják. Erre lehet következtetni abból a hírből, hogy a Tazlau-völgyben erős orosz és román csapatok meneteltek Adjudul Noura és hogy Adjudul Nounál két orosz hadosztály lenne.

[1] Orosz 14. és 15. hadosztály.
[2] Román 1. hadsereg.
[3] 122. és 126. hadosztály.

Az orosz 194. hadosztályról hosszabb idő óta nincsen hír; megszervezése valószínűleg nem sikerült.

Az orosz 3. turkesztáni lövészhadosztály már propagandánk előtt is megbízhatatlan volt.

A *cs. és kir. 7. hadsereg* előtt az oroszoknál nem történt változás.

Az oroszok a Dorna-Watra- és Kirlibaba-szakaszban támadni szándékoztak, de a csapatok megtagadták az engedelmességet.

Hangulat és propaganda.

A szigorú orosz rendszabályok némely helyen korlátozták a tárgyalásokat. Az újságszolgálat azonban mindenhol fennakadás nélkül folyik.

Kérdés, hogy a hangulatot a galíciai harcok megváltoztatják-e? Azonban általában várható, hogy a tisztek fokozottabban fognak arra törekedni, hogy az ellenségeskedés megújítására és a támadásra hangulatot csináljanak. A támadás szükséges voltát azzal okolják meg, hogy Németország hivatalosan nem mondott le a hadi politikáról, tehát erőszakkal kell békére kényszeríteni. Érdekes, hogy egyes orosz hadosztályok, mint például az orosz 6. lövészhadosztály is, mely a támadóparancs végrehajtását megtagadta, most újból azt kívánja, hogy adják tudtára a békekötés hivatalos feltételeit, hogy a támadás kérdésében dönthessen.

Az oroszok érzik, hogy a mostani helyzet nemsokára tarthatatlanná válik. Többizben úgy nyilatkoztak, hogy jobb a támadás, mint a bizonytalanság. Mindenesetre az a törekvésük, hogy mielőbb befejezzék a háborút. A katonatanács egyik tagja azt mondotta, hogy kezdetben Kerenski is a „vérontás nélküli béke" mellett volt és csakis Németország ellenkezése miatt döntött később a támadás mellett.

A támadást helytelenítő Lenin-újságokat, mint a Djent és Pravdát, gondosan elrejtik a legénység elől. A lapok közleményeinek terjesztése propagandánknak igen értékes eszköze volna.

A román 2. hadseregnél és az arcvonalba került orosz VIII. hadtestnél az újságszolgálat folyik, azonban a szigorú ellenrendszabályok miatt nem lehet tárgyalni.

Az 1. hadseregnél, az Ojtoz-szakaszban és attól északra, valamivel élénkebben harcol az ellenség, különben változatlanul lanyha a harc.

A 7. hadseregnél az ellenség lövegtüze ellanyhult; a gyalogság tevékenysége fokozódott.

Propagandánk eredményének összefoglalását 1917 július 13-ig az *50. számú melléklet* tartalmazza.

Július 15.

„Feleségem azt írja, hogy az Isonzóról erősbítések jönnek „hozzám! Biztosan Böhm-Ermolli hadseregcsoportjához mennek „és majd annakidején salakjukat fogom én tán csak megkapni, „de azt már tudom, hogy semmi esetre sem jön az én derék 17. had- „osztályom. Azt egészen elvéreztetik."

„Böhm-Ermolli vezérezredesnél a behatolt ellenség Landes- „treunál ki lett szorítva."

„Az én hadseregeim arcvonalán Geroknál egy orosz táma- „dási parancsot lehallgattak; ott igen élénk tevékenység az ellen- „ségnél. Állítólag ők 18-án kezdik meg támadásukat ellenem. „Most rendes zavarótűz, több új ellenséges üteg belövi magát „állásainkra."

„Bethmann-Hollweg megbukott. Utóda annexio nélküli „békeföltételek hívének vallja magát. A német tisztek egy része „e fölött meg van botránkozva. Ha ez már húsvétkor történt „volna meg, a mostani óriási véráldozatokat el lehetett volna „kerülni!

„Kalusztól északkeletre egy német hadosztály „kijavította" „állásait, azokat egy kilométerre előretolván. A Duna torkolatánál „kisebb küzdelmek. Mi Tecuciut lőttük, ahol nagy tűzvészek és „ismételt nagyon heves robbanások támadtak, a tűzvészek állan- „dóan növekszenek."

„Táviratomra legfelsőbb parancsra az A. O. K. közli velem, „hogy az én arcvonalam áll a legjobban, a többiek mégis biza- „kodók! Hát ilyen valótlanságokkal nem fognak elhallgattatni!"

Az A. O. K. válasza a hadseregarcvonalparancsnokság július 13-án előterjesztett Op. 2914. számú helyzetjelentésére:

„1916 december havában, midőn Erdélyben a románok ellen támadásba fogtunk, az oroszok 1. és 7. hadseregünkre tehermentesítő támadást intéztek. Ekkor a József főherceg-hadseregarcvonal 147.900 puskából és 8200 kiképzés alatt álló főből. 1371 géppuskából és 1073 lövegből állott.

Az arcvonalunkkal szemben állott orosz haderő 25 gyalog-hadosztály[1] és 8 lovashadosztály[2] volt.[3]

[1] Hadosztályonkint 16 zászlóalj, 11.000 ütközetlétszámmal.
[2] Hadosztályonkint 3000 puskával.
[3] Körülbelül 299.000 puska.

Ma, azaz $7^1/_2$ hónappal később, midőn állásaink hasonlíthatatlanul jobban meg vannak erődítve, a József főherceg-hadseregarcvonal ütközetlétszáma, a 37. honvédhadosztályt, a bajor 8. hadosztályt és a 15. és 16. gyaloghadosztályt nem számítva 163.300 puska, 11.700 fő kiképzés alatt, 2516 géppuska és 1468 löveg.

Vagyis a hadseregarcvonal ma 15.400 puskával, 3500 fő kiképzés alatt álló legénységgel, 1145 géppuskával és 395 löveggel erősebb, mint 1916 december hónapban volt.

Ma a hadseregarcvonallal szemben 28 orosz gyaloghadosztály, egy orosz lovashadosztály[1] és 5 román gyaloghadosztály[2] áll. Ez az erő körülbelül 267.000 puskának felel meg.

Lehet, hogy a felsorolt számszerű adatok nem teljesen hitelesek, mindazonáltal a szembenálló erők viszonya ma előnyösebb a hadseregarcvonalnál, mint 1916 december havában volt.[3]

A 11. Isonzó-csata után arra kényszeríthetnek bennünket a körülmények, hogy a hadseregarcvonal 11.700 főnyi besorolásra érett legénységéhez többé-kevésbbé és ha kell egészen is hozzányúljunk.

Csakis a karintiai arcvonalon[4] kedvezőbbek az erőviszonyok, mint a József főherceg-hadseregarcvonalnál; a többi arcvonalon még kedvezőtlenebb a helyzet. Ezzel a központi hatalmak összes vezetőinek és csapatainak számolnia kell. A helyzetet nem lehet megváltoztatni. Kockáztatnunk kell és e mellett bizalommal kell harcbalépnünk.

Ha a hadseregarcvonalparancsnokság szükségesnek véli, a mezei munkára ideiglenesen szabadságoltak azonnali behívását, — jólehet az aratókra nagy szükség van — tegyen az A. O. K.-nak javaslatot.

Újólag felhívom a figyelmét arra, hogy az odairányított kimerült hadosztályoknak kiképzett legénységgel való mielőbbi kiegészítése sürgősen szükséges. Legfelsőbb meghagyásra:

Arz gyalogsági tábornok s. k." Op. 42.944. szám.

*

[1] 165., 12., 32., 165., 59., 37., 166., 43., 64., 65., 78., 189., 84., 193., 26., 68., 25., 191., 103., 48., 49., 188., 2., 15. gyaloghadosztály, 2., 4., 6. lövészhadosztály, 3. turkesztáni lövészhadosztály, hadosztályonkint 12 zászlóalj körülbelül 8000 puskával, egy lovashadosztály körülbelül 3000 puskával.

[2] 8., 7., 6., 3. és 1. gyaloghadosztály.

[3] 1916 decemberben 147.000 osztrák-magyar puska 299.000 orosz puskával szemben, 1917 július 15-én 163.000 osztrák-magyar puska 267.000 orosz-román puskával szemben.

[4] Az osztrák-magyar 10. hadsereg.

Az én hadseregem arcvonala térképen mérve 483 kilométer,[1] „pedig itt a hatalmas magassági különbségek legalább is egy-„harmaddal meghosszabbítják a vonalat a térképmérettel szem-„ben. Ezen ma összesen 20 gyalog és nyolc egynegyed lovas-„hadosztályom van.[2] Böhm-Ermolli hadseregcsoportjának arc-„vonala 244 kilométer és ott 35 és háromnegyed gyalog- és 3 és fél „lovashadosztály áll.[3] Boroevićről, ki még sokkal erősebb,[4] nem „is beszélek (hiszen 65 kilométeres arcvonalán 19 gyaloghad-„osztálya van). Az A. O. K. a legfölsőbb fórum mögé bújt, midőn „az mondatik, hogy esetleg összes kiegészítéseimet elveszik."

„Kötelességemet teszem, ha híven jelentem a helyzetet „annál is inkább, minthogy az ellenségnek előkészületei egy nagy „támadásra jobbszárnyam ellen napról-napra jellegzetesebben „mutatkoznak. Nagy lőszerszállítás, tartalékoknak eltolása jobb-„szárnyam elé, erőinek összpontosítása ugyanoda, sok új ütegnek „belövetése, mind sűrűbb támadólagos portyázás. Ha mindez „nem jelent egy közeli támadást, akkor én egyáltalában semmit „sem tudok és elcsaphatnak! E mellett mindjobban gyengítik „hadseregeim arcvonalát, mintha Erdély és a Mármaros védelme

[1] Gerok-seregcsoport 77 km., 1. hadsereg 200 km, 7. hadsereg 206 km.

[2] *Hadosztályok.*

a) Osztrák-magyar (honvéd) csapatok: 7., 30., 31., 34., 37., 39., 40., 51., 59., 70., 71., 72., 74. gyaloghadosztály, 8. hegyidandár, 16. honvéd és 16. gyalogdandár. 1., 3., 5., 6., 7., 8., 10., 11. lovashadosztályok. 1. népfölkelő huszárezred;

b) német csapatok: 1., 117., 200., 218., 225. gyaloghadosztály, bajor 18. tartalék gyalogezred, 36. Landsturm gyalogezred;

c) bajor 8. tartalékhadosztály elszállítás alatt áll.

[3] *Hadosztályok.*

a) Osztrák-magyar (honvéd) csapatok: 5., 16., 19., 25., 27., 32., 33., 36., 38., 42., 54., 55. gyaloghadosztály, 2. és 4. lovashadosztály;

b) német csapatok: 1. és 2. gárdahadosztály, 4. tartalékhadosztály, 5., 6. gyaloghadosztály, 12., 15. Landwehr-hadosztály, 15., 16. tartalékhadosztály, 20., 22. gyaloghadosztály, 24. tartalékhadosztály és két Landsturm ezred, 53. gyaloghadosztály, 53. tartalékhadosztály, 75. tartalékhadosztály és egy Landsturm ezred, 83., 96., 197., 223., 237., 241. gyaloghadosztály, bajor 8. tartalékhadosztály, a megerősített bajor lovashadosztály, testőr huszárdandár;

c) török csapatok: 20. gyaloghadosztály;

d) az osztrák-magyar 15. hadosztály elszállítás alatt áll.

[4] *Hadosztályok.*

Osztrák-magyar (honvéd) csapatok: 1., 9., 10., 12., 14., 17., 21., 24., 28., 35., 41., 43., 44., 48., 50., 57., 58., 106. gyaloghadosztály. A 73. gyaloghadosztály a hadsereghez való szállítás alatt van. Összesen 19 gyaloghadosztály.

„tökéletesen mellékes volna. Ha elvett csapataim helyébe egyálta-
„lában kapok valamit, úgy az salak és utasítanak, hogy „töltsem
„föl" (egészítsem ki), de hát mivel ? csak kiképzetlen embereim
„vannak, mert a kiképzetteket mind elvitték az Isonzóra Boroević-
„hez. Tán a kiképzetleneket sorozzam be ? . . . Ha a bejelentett
„utolsó 11.000-et az Isonzóra már elvitték ! Onnét egy embert
„sem kapok, mert az olasz most a leghatalmasabb ellenség, kinek
„támadásai minden erőnket fölemészti, mint a tűz a szalmát.

„Tegnap Seeckt tábornok hosszasan beszélt Ludendorffal
„telefonon és röviden, velősen közölte vele: hogy mi nem
„vagyunk libák, amelyeket valahányszor tollaik megnőttek,
„meg lehet újra koppasztani, nálunk a tollak nem nőnek
„újból meg és a Kárpátok csak az itt nem ismerősök kép-
„zeletében képeznek kínai falat, mely minden ellenséget amúgyis
„föltartóztat. Elegendő csapatok nélkül nem tudjuk az ellenséget
„föltartóztatni. Tőlem összesen már 7 hadosztályt elvettek és
„temérdek tüzérséget, úgy hogy 12 és egynegyed lépésre jön egy
„emberem, ha mind a tűzvonalban állanak, míg az Isonzón min-
„den lépésre 6 és még több ember jut. A tüzérséggel még sokkal
„rosszabbul állunk. Mi mindent elkövetünk, hogy állásainkat
„megtartsuk, de lehetetlent mégsem volna szabad követelni."

„Tegnap az Ojtozban az orosz 21. és 24. lövészezredtől két
„orosz tiszt nagyon izgatottan jött át hozzánk azon kérdéssel,
„hogy a közzétett békeföltételeket tényleg megváltoztattuk-e,
„mert arról biztosítanak bennünket, ha igen, akkor egész arc-
„vonalukkal azonnal támadásba mennek át, minden erejüket
„latbavetve. Arról biztosíttattak, hogy semmi sem változott meg,
„az ő ádáz támadásuk által sem, most is, mint elébb, önzetlen
„föltételeink fönnállanak. Természetesen, ha ők támadnak, akkor
„mi az ellentámadásokat a legnagyobb eréllyel fogjuk végrehajtani,
„hogy ezen békeföltételeket kierőszakoljuk. Nagyon megelégedve
„távoztak és panaszkodtak, hogy ők szövetségeseikkel szemben
„tehetetlenek. Azt tanácsoltuk nekik, hogy verjék agyon ezen
„tolakodókat, legyenek férfiak és néhány száz idegen tiszt előtt
„ne hunyászkodjanak meg. Hol van a szabad Oroszország, ha
„már most rabszolgái a szövetségeseknek. Azt remélem, hogy ha
„már elveszik csapataimat, talán legalább így bonthatjuk meg az
„oroszok támadását."

*

Események a hadseregarcvonalon.

1. hadsereg. A 218. hadosztály tegnap este és ma élénk zavarólövegtűzben állott. A Gerok-seregcsoport előtt az ellenség változatlanul mozgolódik. A hadsereg arcvonalán különben csak gyenge tüzérségi harc volt.

Hír szerint az ellenség Ojtoznál támadásra készül.

Az orosz 24. lövészezred az alábbi parancsot kapta: „Minden katonának kötelessége, hogy a parancsnak pontosan engedelmeskedjék. A tüzérség két órán át fogja lőni francia és orosz gránáttal az ellenség drótakadályát, hogy azt megsemmisítse és hogy akkor géppuskával lehessen dolgozni. A végrehajtást július 18-ra tervezzük."

Az Ojtoz- és a Slanic-völgyben az ellenség igen élénken mozgolódik. Egy ezred délkelet felől Onestire ment.

Az orosz 49. hadosztály mögé állítólag friss csapatok érkeztek. A Garleasca—Fundeni román arcvonalba a 14. hadosztályon kívül a 13-at is betolták; az arcvonal mögött a román 5. hadosztály áll tartalékul. A Galieni-arcvonalat a román V. hadtest tartja.

A cs. és kir. 3. hadsereg Op. 2945. számú táviratban tudtul adja a harcban kimerült 16. hadosztály ütközetlétszámát:

A 2. ezred: 6 század, 750 puska, 20 géppuska és 2 gyalogsági ágyú;

a 31. ezred: 10 század, 1150 puska, 17 géppuska és 4 gyalogsági ágyú;

a 62./I. zászlóalj: 4 század, 500 puska, 12 géppuska, 2 gyalogsági ágyú;

a 64./III. zászlóalj: 2 század, 200 puska, 3 géppuska;

a 64./IV. zászlóalj: 2 század, 250 puska, 6 géppuska és egy gyalogsági ágyú.

A hadosztály hadrendjét majd az indulás idején fogja közölni a hadseregparancsnokság.

Az eddig közölt létszámban már benne van:

A 15. hadosztálynál a 28-as menet 1200 főnyi, a 16. hadosztálynak a 29-es menet 800 főnyi legénysége, melyet néhány nappal ezelőtt soroltak be a csapatokba.

A 15. hadosztálynak összesen 2190 puskája, a 16. hadosztálynak 2850 puskája van.

A 3. hadseregparancsnokság táviratát közlöm az 1. hadsereggel, azzal az utasítással, hogy ezek után most már a 37. honvédhadosztály felváltására készítse el tervét. Op. 42.841/1. szám alatt a harcban kimerült 15. és 16. hadosztály tárgyában az A. O. K.-nak jelentést tettem.

Eszerint a 15. hadosztály 2190 puskával, géppuskákkal, műszaki századokkal fog ide érkezni. A 16. hadosztálynak 2850

puskája van. Ebben a létszámban már benne van a 28., illetve 29-es menetből 1200, illetve 800 fő.

Mivel a 15. hadosztálynak úgyszólván egészen újból kell megalakulnia, megérkezése után a hadseregarcvonal pótlásából azonnal kiutaltam 2000 főt az arcvonalba való betolás előtt. Így a hadosztálynak alkalma lesz, hogy rövid ideig fegyelmező gyakorlatokat tarthasson.

Minthogy a hadosztály nehéz erdős terepen levő állásba fog kerülni és számolni kell azzal, hogy az ellenség az 1. hadsereget közben megtámadhatja, nem lehet a hadosztályt zászlóaljankint az arcvonalba helyezni, amint egyes szállítmányai megérkeznek. Mindamellett a felváltást siettetem.

A hadosztálynál egyelőre csak egy dandártörzsre és két ezredtörzsre van szükség. A feleslegessé vált törzsek zavarnák az újjáalakulást és a harcvezetést. Ezért javasolom, hogy egy dandár- és két ezredtörzset az 1. hadseregparancsnoksághoz osszunk be, amennyiben az A. O. K. másként nem határoz.

A 16. hadosztály tárgyában később fogok jelentést tenni, mert a 3. hadsereg közlése szerint, elindítása attól függ, hogy milyen részletekben érkeznek meg Galíciába a felváltott 37. honvédhadosztály csapatai.

A hadseregarcvonal pótlásait az *51. számú melléklet* tünteti fel.

Op. 2949. számú rendeletemmel intézkedtem a 15. hadosztály kiegészítésére. Meghagytam az 1. hadseregnek, hogy az arcvonalába jutó 7. hadosztálynak 1000 főt utaltasson ki a 28. és 29-es menetalakulatokból. A 7. hadsereget utasítottam, hogy a 15. hadosztálynak szánt 2000—2000 főt az 1. hadseregnek adjon át a 28. és 29. menetalakulatokból és pedig 2000 főt — amint a kiképzés foka megengedi — minél előbb, 2000 főt pedig körülbelül augusztus közepén. Az 1. hadseregnek szabadkezet adtam, hogy menetalakulatait a 15. hadosztály kiegészítésének első részletére felhasználhatja. Ebben az esetben a 2. részletre és a 7. hadosztály kiegészítésére, a 7. hadseregtől érkező 4000 főnyi kiegészítést kell fordítani.

Erre az 1. hadseregparancsnokság jelentette, hogy az 1. hadsereg menetalakulatai, nyolc századba alakulva, július 16-án menetkészek és kérte, hogy ezt a nyolc századot a Gyergyómedencébe szállíthassa s ott a 15. hadosztályba besorolhassa. Minthogy a Gerok-seregcsoport előtt mozgolódik az ellenség, a követendő magatartásra Op. 2962. szám alatt utasítottam az 1. hadsereget.

A) Az ellenséges tüzérség ellen irányuló harctevékenység korlátozására érvényben levő rendelkezéseket hatályon kívül helyezem.

B) 1. Mivel Gerok arcvonalát készül megtámadni az ellenség, a Gerok-seregcsoport mindennemű harcra szabadkezet kap.

A 157. gyalogezred Gerok rendelkezésére áll.

2. Hogy azonban a propaganda eredményét ne károsítsuk, gyalogharcra lehetőleg csak ott kerüljön a sor, ahol biztonságunk érdekében, a csapatok szellemének emelésére és felderítés céljából helyénvaló.

3. Hogy az orosz gyalogságot ezentúl is befolyásoljuk, a propagandaanyagot tovább is át kell juttatni az ellenséghez. Meg kell értetni az orosz gyalogsággal, hogy harcunk az orosz támadás következménye.

Ma bevégződött a bajor 8. tartalékhadosztálynak a Lipošćak-csoportból a cs. és kir. 3. hadsereghez való szállítása és helyébe Deésről a 7. hadosztálynak a Lipošćak-csoporthoz való előreszállítása. Op. 2962.

7. *hadsereg.* Az egész arcvonalon csak csekély ellenséges lövegtűz volt.

Csapataink a Pantyr-hágóról, a Siwula (△ 1818) magaslatról erősebb ellenséges járőröket zavartak el. Az ellenség újból elfoglalta a Ludowa (△ 1466) magaslaton kiürített előörsállást.

A hadsereg tartaléka a 8. lovashadosztály, melyből a 12. dzsidásezred Rahón, a hadosztály zöme Nagy-Bocskón gyülekezett.

A Kirlibaba-szakaszban az oroszok értesítettek, hogy a 43. hadosztályhoz friss csapatok érkeztek a hadosztály felváltására, mely a 64. és 37. hadosztállyal együtt tartalék lesz az arcvonal mögött.

A Kárpátokban esik az eső; az utak és az állások megrongálódtak.

A német O. H. L. tudatja, hogy Gácsországban a rossz idő miatt elhalasztotta az ellentámadást.

A 7. hadsereg Op. 2848. számú rendeletemre jelenti, hogy a hadsereg rohamszázlóaljának törzsét, két rohamszázadát és a műszaki szakaszt Nagy-Bocskón egyesítette, hol ez a hadsereg tartaléka.

Az egyik rohamszázadot, a géppuskásszázadot és a közelharceszköz-századot egyelőre Mohelkin a XVII. hadtestnél hagyta. A rohamszázlóalj oktatókerete Huszton maradt, hol megtette az intézkedéseket az állománynak 800 főre való kiegészítésére. Ma a rohamszázlóalj három századból (egyenként 230 fő), egy géppuskásszázadból (8 géppuska), egy közelharceszköz-századból (8 aknavető, 17 gránátvető, 6 lángszóró, 6 fényszóró) és egy műszaki szakaszból áll. Op. 2948.

Július 16.

„Éjjel a rendes harctevékenység. Az én jobbszárnyam előtt „az ellenség mindig nagyobb erőket tömörít a támadásra. Török-

„szem nagy kockázatok árán is tartalékokat kivonni. Csak úgy „megy, hogy ha más helyeket pőrére koppasztok!"

Események Galíciában.

Az esőzés folytán beállott hadműveleti szünetet arra használták fel Galíciában, hogy a visszaszorított 3. hadsereg helyzetét megszilárdítsák és hogy a 2. hadsereget ellentámadásra csoportosítsák át.

Változások a 2. hadseregnél.

A 19. hadosztály Razniow—Ruda—Brodzka terében, a XVIII. hadtest déli szárnya mögött, hadseregcsoport-tartalék, úgyszintén a 32. hadosztály is, az V. hadtest mögött Podhorcenél. Sassownál áll a gárdahuszárdandár.

A 237. hadosztályt, mely idáig a 96. és 223. hadosztály mögött a zloczowi szakaszban tartalék volt, a 197. és 96. hadosztály közé tolták a Zborówra vezető műút két oldalán. Az ekképen keletkezett erős arcvonal mögött[1] az ellentámadócsoport felvonult:

XXIII. hadtest: A 33. hadosztály mögött, Lukawiec—Koltow—Nuszcze terében, a 2.. 1. gárdahadosztály és a német 6. hadosztály egymás mellett;

LI. hadtest: a 197. és 237. hadosztály mögött Iwaczownál az 5., mögötte Troscianiec Malynál a 22., Zloczówon a 42. német hadosztály; ide volt irányítva a német 92. hadosztály is, ezt azonban később a 3. hadsereg északi szárnyára küldötték a XXVI. hadtesthez, mely Wojniownál gyülekezett.

A német déli hadseregnél.

A rohatyni szakaszban a szász 24. és a német 15. tartalékhadosztály közé a német 4. tartalékhadosztályt tolták. A német 75. tartalékhadosztályt az arcvonalból kivonták és elszállították a 3. hadsereghez, s ott a hadsereg balszárnyán, a Dniester déli partján, a Hanowce—Baranowka szakasz védelmét vette át. A német 53. tartalékhadosztály észak felé tolódott. A közte és a 38. honvédhadosztály között így keletkezett hézagba a 24. tartalékhadosztályt az arcvonalba tolták.

A Dniester-völgyében, az egységes vezetés biztosítására, a folyó déli partján húzódó Hanowce—Baranowka szakaszt a német déli hadseregparancsnokság alá rendelték.

Az orosz 8. hadsereg Kaluszon túl nem folytatta támadását, sőt július 16-án Kaluszt kiürítette és hadosztályait a Lomnica

[1] 33., 197., 237., 96. hadosztály.

mögé vonta vissza. Valószínűleg azért, mert friss erőink érkezéséről értesült. A támadás alatt a lőszer is elfogyott. az utánszállítás pedig bajos volt. Ennek következtében a 3. hadsereg csapatai a Lomnicáig követték a visszavonult oroszokat.

A *3. hadsereg* helyzete :

XXVI. hadtest. A nyugati hadszíntérről átszállított német 16. tartalékhadosztály Zurawno felől gyalogmenetben és autósoszlopokon megérkezett az északi szárnyra és megszállotta Baranowka—Podhorki között a 3. állást.

Az osztrák-magyar 16. hadosztály, Mosciska felől követvén az oroszokat. Podhorki—Zagorze között előretolódott a 3. állásba.

A szétmorzsolt osztrák-magyar 15. hadosztályt kivették az arcvonalból és kiegészítés. pihentetés céljából elszállították. A 2. lovashadosztály is tartalék lett Kopankánál. A 3. hadsereghez irányított német 92. hadosztály Wojniownál gyülekezett, mint tartalék. A német 83. hadosztály Dabrowa—Tomaszowce terében tartalék.

A XXVI. hadtest arcvonala ezzel 10 km-rel megrövidült. A Dniester déli partján a Hanowce—Baranowka szakaszt a német déli hadsereghez csatolták.

XIII. hadtest. A bajor 8. tartalékhadosztály[1] a hátráló oroszokat Kaluszra követte; Kaluszt és a Lomnica mindkét partján Nowicáig húzódó 3. állást megszállotta. A Nowica—Perehinskó közötti 3. állásban a horvát 36. és 42. honvédhadosztály helyezkedett el. A szélső déli szárnyon az 5. hadosztály helyzete nem változott.

A nyugati hadszíntérről átszállított német 20. hadosztály és a megerősített bajor lovashadosztály, a XIII. hadtest balszárnya mögött, Kamień—Rozmatow—Broszniow terében csoportosult, mint tartalék.[2]

Kornilov orosz tábornok a támadást nem folytatta, noha a Dniester völgyében levő orosz XXXIII. hadtestet és a II. gárdahadtestet is átcsatolták a 7. hadseregtől a 8. hadsereghez ; ezzel a Kerenski-féle támadásnak vége lett.

Az oroszok helyzete július 17-én. a Kerenski-féle támadás végeztével :

11. hadsereg : Brody-szakaszban (a Brody—Lemberg vasúti vonal és a Brody—Podhorce országút között) XXXII. hadtest (101., 105. és 157. hadosztály).

A Felső-Sereth-szakaszon a załoźcei felső tavakig a szibériai V. hadtest (50.. szibériai 6. és 22. hadosztály és a 6. gránátoshadosztály).

[1] József főherceg vezérezredes hadseregarcvonaláról szállították át.
[2] Lásd a 45. számú mellékletet.

Zloczówi szakaszunkkal szemben a XVII. hadtest (156., 3. és 35. hadosztály), mögötte Jezierna és Tarnopol között tartalékban a XLIX. hadtest (2., 4., 6. finn hadosztály. 82. hadosztály és a transbajkal-lovashadosztály).

A zborów—tarnopoli országúttól délre Koniuchyig az V. hadtest (7., 10. hadosztály és a csehszlovák dandár) és az I. gárdahadtest (2., 1. gárdahadosztály); Koniuchytól délre a brzezany—tarnopoli országútig a VI. hadtest (151., 155., 4., 16. hadosztály és a 11. lovashadosztály).

Összesen 6 hadtest (22 gyaloghadosztály. 2 lovashadosztály és egy dandár).

7. hadsereg. A brzezany—tarnopoli országút és a brzezany—tarnopoli vasútvonal között, a XLI. hadtest (lengyel 1. lövészhadosztály, transamuri 3., 5. hadosztály, 113., 74. és 153. hadosztály); a brzezany—podhajcei országút és a brzezany—podhajcei vasútvonal között, a szibériai VII. hadtest és mögötte Podhajcenél a XXXIV. hadtest (12., 13., 19. szibériai hadosztály, kombinált szibériai hadosztály, 108., 159. hadosztály és a 3. orenburgi kozákhadosztály).

A brzezany—podhajcei vasútvonaltól délre Choma (△ 405) magaslatig a XXII. hadtest (finn 1., 3. és 5. hadosztály, 104. hadosztály).

A Chomától délre a Dniesterig a III. kaukázusi hadtest (52., 162., 21. hadosztály és 6. doni kozákhadosztály).

Összesen 5 hadtest (18 gyaloghadosztály és 2 lovashadosztály).

8. hadsereg. A Dniester-völgyében a II. gárdahadtest (3. gárdahadosztály és a gárdalövészhadosztály).

Halicztól délre Medynáig a XXXIII. hadtest (1., 2., 4. Transamur-hadosztály és a 23. hadosztály); Stanislaunál a II. lovas hadtest (9. kozák és kombinált kozákhadosztály); kaluszi szakaszunkkal szemben a XII. hadtest és a IV. lovashadtest (19., 11., 117., 164., 56. gyaloghadosztály. 3. és 4. kaukázusi kozákhadosztály és a Tusemnaja lovashadosztály).

Nowicától délre a Kárpátokig (Pantyr-hágó) a XVI. hadtest (47., 160., 41. gyaloghadosztály, 7. lovashadosztály és a 9. kozákhadosztály lövészalakulatai).

Összesen 4 hadtest (14. gyaloghadosztály és 6 lovashadosztály).[1]

*

„Nálam: Geroknál igen élénk lövegtűz. Előtte szemlátomást erősbödik az ellenség, sok gyalogságot és tüzérséget hoz.

[1] Lásd: Chef des Generalstabes des Feldheeres nyilvántartását 1917 július és a 45. számú mellékletet.

„Vonatszámra, szünet nélkül érkeznek hátul csapatai, elől igen „nagy a nyugtalanság. A támadás küszöbön van."

„És az A. O. K. tovább koppaszt engem! Erdély megint „veszélybe kerül! Hát ezt már nem engedem, még ha személyes „erőszakot kellene is elkövetnem! Én nekem mindegy, hogy mi „lesz, csak egyet nem tűrök és az az, hogy újabb betörés fenye- „gesse magyar hazámat. Ezt meg fogom akadályozni, bármibe „kerüljön is! Mindent, még becsületemet is föláldozom, de magyar „hazámnak és áldott népének nem szabad, hogy baja legyen."

„Az egyik hadosztály, melyet hozzám hoznak, nincsen 1500 „fő erejű és e helyett én 10 erős zászlóaljat adjak le, mikor amaz „alig másfél zászlóaljat képvisel? A mellett ez teljesen ki van „merülve és erkölcsileg meg van törve."

„Még mindig fülembe cseng az A. O. K.-nak „legfölsőbb „parancsra" adott válasza, hogy az én arcvonalam áll majdnem „a legjobban! Ilyen gyerekes vigaszra nem voltam elkészülve. „Majd megmutatják az események, hogy mi igaz. Adja Isten, „hogy az A. O. K.-nak legyen igaza. Erre több szót nem fecsére- „lek, mert úgy látom, hogy csak ingerlőleg hat, ha a valóságot „jelentem."

*

Események a hadseregarcvonalon.

1. hadsereg. A Gerok-seregcsoport előtt az ellenség erősen mozgolódik. A 218. hadosztály középső és jobbszárny-szakasza élénk lövegtűzben állott.

A VI. hadtestnél a 225. hadosztály déli szakaszát az ellenséges tüzérség zavarótűzbe fogta. A 10. lovashadosztály állását is élénken lőtte az ellenséges tüzérség.

A román 3. és 6. hadosztály mögött a román 1. hadosztály tartalékban áll.

Az Uz-szakaszba friss ellenséges csapatok érkeztek.

Az orosz 49. hadosztálynál nincsen jele a készülő támadásnak. A hadosztályból sokan szabadságon vannak.

Megfigyelték, hogy 16 század Pufesti—Adjudul Nou teréből Movilita—Fitionestire ment. A Muncelu—Varnitai országúton igen élénk a forgalom. Varnitáról Verdeára 300 kerékpáros haladt. Az onesti—tirguli országúton is élénk a mozgás. Hosszabb oszlopok haladnak Onestiről Filipestire. A Casinu-völgyben Susaninál délelőtt három század haladt észak felé, ugyanannyi dél felé; délután hét század Susanin át déli irányban menetelt.

Az 1. hadseregnél beosztott német összekötőtiszt jelenti:

„Nézetem szerint az ellenséges gyalogság és tüzérség már befejezte támadásra való csoportosítását. A támadás elsősorban a Susita—Magura Casinului (△ 1167) szakaszt fogja érni, de a Slanic- és Ojtoz-völgy ellen is fog irányulni. Ettől északra a csapateltolásokból és az ellenséges tüzérség tevékenységéből következtetve, csak tüntetővállalatok várhatók. A Gerok-seregcsoport elegendő tüzérséggel rendelkezik, utóbbi időben aknavetőkkel, gránátvetőkkel és lángszórókkal erősítették meg. A tartalékok közvetlenül az arcvonal mögött állanak; a Ruiz-csoportnál 6 zászlóalj,[1] a VIII. hadtestnél $5^1/_2$ zászlóalj.[2]

A Gerok-seregcsoport azonkívül még 3 zászlóaljjal,[3] az 1. hadseregparancsnokság Kászonnál a 373./II. zászlóaljjal és Zabolánál a 7. lovashadosztállyal[4] rendelkezik tartalékként." Op. 2982.

A Gerok-seregcsoport bejelenti tartalékának részletescsoportosítását.

1. A Ruiz-csoportnál:

a) 218. hadosztály. 256./I. zászlóalj fele a voloscani—gaurilei úton, másik fele a ⊹ 464 magaslaton.

Az 5./III. Landwehr-zászlóalj egy-egy százada a ⊹ 556. és ⊹ 650 magaslaton és Rosculestin; a 204./III. zászlóalj egy-egy százada a ⊹ 711 és ⊹ 756 magaslaton, a zöme Cimpurilen. A 373./III. zászlóalj egy százada Voloscaninál.

b) 1. lovashadosztály. Két százada a Dealul Draganon (⊹ 605), a rohamszázad a Gura Vaion.

c) Seregcsoporttartalék. A 373./III. zászlóalj zöme Tichirisul—Colaculnál, a 373./II. zászlóalj Rosculestin és a déli Cimpurilen, a 315./III. honvédzászlóalj Rotilestin és az északi Cimpurilen.

2. A VIII. hadtestnél:

a) 71. hadosztály. A 36. Landsturm-ezred egy zászlóalja a Verful Stineichin (⊹ 1038).

b) 70. hadosztály. A 36. Landsturm-ezred két százada a Golu Paltinisun (⊹ 1020); egy százada hadtesttartalék Sósmezőtől délre a Halsa-patak völgyében.

c) Seregcsoport-tartalék: A 157. ezred egyik zászlóalja Sósmezőn a barakban, két zászlóalja Ojtozon.

[1] 373./I., III., 256./I., 5./III. Landwehr, 204./III., 315./III. honvédzászlóalj.

[2] 24./IV., fél 82./I., fél 33./I., bosnyák 5./III., 314./III. honvéd-, 36./III. Landsturm-, fél 18/III. (bajor) zászlóalj.

[3] Német 157. ezred.

[3] 1300 karabély és 32 géppuska s 2 gyalogsági ágyú.

A 7. lovashadosztály ma Kovászna—Páva terében gyülekezik.

A német 9. hadsereg balszárnya mögött áll : egy zászlóalj a Burca erdei baraktáborban, a második zászlóalj Podurilénél, a harmadik zászlóalj július 18-án a Putna-völgybe érkezik." Op. 2988.

Az A. O. K. Op. 42841/III. szám alatt tudatja velem, hogy a 15. hadosztály alkalmazása és kiegészítése tárgyában tett javaslatommal[1] egyetért, megjegyzi azonban, hogy a 15. hadosztálynál pillanatnyilag feleslegessé vált egyik dandártörzsnek és két ezredtörzsnek a kikapcsolását nem tartja előnyösnek, mert a hiányzó ezredeket újból felállítják, ezért ezeket a törzseket meg kell hagyni Op. 2985. hadrendi beosztásukban.

7. hadsereg. A valeputnai országúton a Creteala (△ 1853) és a Ludowa (△ 1466) hegyen mutatkozó ellenséges járőröket elzavartuk.

A Krauss-csoportnál mérsékelt ellenséges lövegtűz volt. A Mestecanesci-szakaszt az ellenséges tüzérség valamivel élénkebben lőtte.

A Conta-csoportnál itt-ott élénkebb ellenséges lövegtűz volt. Az ellenséges tüzérség erősen lőtte a Smotrec (△ 1896) szakaszt.

A XVII. hadtestnél és a 16. gyalogdandárnál a rendesnél valamivel erősebb ellenséges lövegtűz volt. A Bratkowska (△ 1792) magaslatról ellenséges járőröket zavartunk el.

A Kirlibaba-szakaszban ismételten beszélik, hogy az orosz 43. hadosztályt fel fogják váltani ; evégből egy turkesztáni lövészhadosztály érkezett oda.

A Pirie-szakaszban az orosz 64. hadosztályt várják, mely a 37-et lenne hivatva felváltani ; az utóbbi azután állítólag a Gura Rucada-szakasz védelmét venné át. Ebből azt lehet következtetni, hogy az orosz 64. hadosztály az arcvonalba fog kerülni a 37. és 59. hadosztály megerősítésére.

Minthogy a Gerok-seregcsoport ellen támadás készül, elrendeltem a 7. hadseregparancsnokságnak, hogy a német 117. hadosztály törzsét és a 22. tartalékezredet mielőbb tegye szabaddá. Ezért a 8. lovashadosztály legkésőbben július 18-án kezdje meg a felváltást és hamarosan fejezze is be. Az átszállításra a 117. hadosztálytörzs és a német 22. tartalékezred menetkészültségét a hadseregparancsnokság sürgönyözze meg. A 8. lovashadosztályhoz most beosztott rohamszakaszt július 18-án szállítsa Nyárádszeredára. Op. 2972.

Az orosz arcvonalon az alábbi röpiratot tesszük ma közhírré (kivonatos) :

[1] Op. 2945.

A Galíciában lefolyt orosz támadás igaz története.

Galiciában, Kerenski és Brussilov parancsára, az orosz haderő július 1-én támadásba fogott. Némi kezdeti siker után, véres és súlyos veszteség közepette hiúsult meg a támadás. Csakis Stanislau táján értek el az oroszok kisebb sikert, melyet azonban ott hamarosan ellensúlyozunk.

A mostani orosz támadás veszteségei messze meghaladják az 1916. évi Brussilov-féle támadás veszteségeit. Amennyire mostanáig a veszteséget ismerjük, a brzezanyi csatamezőn több mint 20.000 orosz halottat olvastunk össze. Az oroszok összes vesztesége jóval meghaladja a 100.000 főt.

Ugyan mit értetek el ? Semmit !

Azt mondották nektek, hogy a németek kezdették meg a támadást, s így azt meg kellett torolni ; továbbá : hogy Németország az orosz békeajánlatot visszautasította és ezzel ti arra kényszerültetek, hogy a békét fegyverrel erőszakoljátok ki.

Be tudjuk bizonyítani, hogy mindkettő koholt dolog.

Olvassátok csak el a június végéről és július hó elejéről szóló orosz és német, illetőleg osztrák-magyar haditudósításokat. Nem fogjátok azokban olvashatni, hogy a németek kezdették meg a támadást, vagy hogy arra készültek volna. Kérdezzétek csak meg a csatában résztvett hadosztályok legénységét.[1] Bajtársaitok bizonyítani fogják, hogy mi sehol sem kezdettünk támadást. Tanui voltatok annak, hogy mi húsvét óta készen állottunk a békére. Így volt ez mindaddig, míg az áruló orosz megrohanás be nem következett.

Kerenski nem volt óvatos ; a támadás előtt haditudósításokat bocsátott ki, melyek koholt német támadásról szóltak ; ugyanez történik most is, a ti arcvonalatokon. Olvassátok el a július 12-éről szóló román haditudósítást, mely azt közli, hogy mi a Trotusvölgyben támadtunk. Kérdezzétek meg 48. és 49. hadosztályaitokat, hogy igaz-e ez ?

Még vakmerőbb hazugság a második híresztelés, hogy Németország az orosz békeajánlatot elutasította volna.

Ellenkezőleg, a hadviselő államok közül Németország és Ausztria-Magyarország voltak a legelsők és egyedüliek, melyek ellenfeleiknek hivatalos békeajánlatot tettek. És bár az angolok és franciák kitartottak régi hódító hadicéljaik mellett, Németország és Ausztria-Magyarország önszántából elismerte a béke alaptételét : „a mindennemű annexióról és kontribúcióról való lemondást".

Emlékezzetek csak vissza gróf Czernin osztrák külügyminiszter hivatalos nyilatkozatára és a Norddeutsche Allgemeine

[1] 1., 2., 3., 4., 5., 6. finn-, 3. és 5. Transamur-, 12. és 13. szibériai lövész-, 21., 52., 74., 113., 162. gyaloghadosztály.

Zeitung — német kormánylap — hivatalos közléseire, melyek az annexióról és kontribúcióról való lemondás tárgyában jelentek meg.

Ezenfelül előre jelezzük nektek, hogy a német birodalmi gyűlés, az új kancellár kinevezése után, néhány nap mulva újból nyilatkozni fog abban az értelemben, hogy a kierőszakolt hódítások gondolatát is elutasítja ; csakis megegyezésen alapuló békére hajlandó és arra törekszik, hogy a népek nagyon hosszú időre kibéküljenek egymással. Ilyen békénél politikai, gazdasági és pénzügyi elnyomás lehetetlen.

Ha mindezek után sem hisztek nekünk, úgy rajtatok már nem lehet segíteni.

Azt sem szabad elfelejteni, hogy a stockholmi békekonferencián Németország, Ausztria-Magyarország és Bulgária szocialistái mind résztvettek, míg ellenben az angolok és a franciák hiányoztak.

Lemberget el akartátok foglalni ! Ez a szándék merően ellenkezik a „hódítás nélküli béke" jelszavával, mely éppenúgy szembeötlik, mint az orosz támadás, noha az orosz nép békeakaratát mindenkor és mindenhol nagy páthosszal hangoztatták.

Szövetségeseitek így gondolkoznak : Pusztuljon Oroszország és szabadsága ; nyelje el az országot a pénzügyi csőd. Mindaddig, amíg az orosz tömegeket birkanyáj módjára lehet a központi hatalmak ágyúi elé terelni, az orosz nép erejét fel kell áldozni.

Az angol sajtó ismételve leplezetlenül hangoztatta ezt a nézetét.

Midőn Oroszországnak a cárizmus rabságából való felszabadulása alkalmával az első lelkesedés fellángolt, a „Morningpost" cinikus nyiltsággal közölt egy cikket, melynek értelme az volt : demokrácia ide, demokrácia oda, de azt az Oroszországot, mely nem a mi oldalunkon harcol — ellophatják tőlünk.

A „Nieuve Courant" semleges hollandi újság július 9-én ezt írta az orosz támadásról : Az utolsó orosz támadás az orosz néppel szemben őszinte részvétet kelt bennünk. Az orosz nép, midőn a cárizmustól megszabadult, szíve mélyéből nem kívánhatott egyebet magának, mint a békét, hogy az ország megerősödjék annál inkább, mivel a központi hatalmak passzívan viselkedtek vele szemben. De az orosz kincstár üres, pénz pedig csakis az ententenél kapható. A szabad Oroszországot a pénzhiány az entetehez bilincseli. Hogy pénzhez jusson, kénytelen tovább harcolni az entente oldalán. A békére hajló orosz népet arra kényszerítik, hogy tovább vérezzék ; a galíciai csatatéren ezreknek kellett elpusztulniok. Az orosz támadás egyedüli szomorú indító oka a pénz.

A ti „Pravda" újságotok azt írja, hogy új szövetségesetek — Amerika — nem kevésbbé bűnös a támadásban, mely Wilson legerősebb nyomására következett be, mert azzal fenyegetődzött,

hogy különben megszakítja a pénzügyi tárgyalásokat. Midőn komolyan kijelentették, hogy az orosz támadás elhatározott dolog, első részletként pár millió dollárt fizetett ki az orosz vérért.

Most hallottátok az igazságot ; elmélkedjetek fölötte, hogy tulajdonképen ki fenyegeti szabadságtokat ; akkor talán be fogjátok látni, hogy veletek és velünk szemben is árulás történt. Azokat, kik ebben az árulásban részesek, szövetséges csapataink bevált pallosa fogja sujtani.

VIII. FEJEZET.

A CSATÁK SOROZATA. — OBER-OST[1] ELLENTÁMADÁSA BÖHM-ERMOLLI VEZÉREZREDES HADSEREGCSOPORTJÁNÁL. — JELENTEM A KIRÁLYNAK ELHATÁROZÁSOMAT A ROMÁN TRÓNRA VONATKOZÓ AJÁNLAT TÁRGYÁBAN. — LÁTOGATÁSAIM AZ ARCVONAL TÜZVONALÁBAN. — A BUKOVINA ÉS CZERNOWITZ VISSZAFOGLALÁSA. 1917 JÚLIUS 17-TŐL AUGUSZTUS 4-IG.

Marosvásárhely, 1917 július 17.

Visszapillantás a Kerenski-támadásra.

A Kerenski-támadás az ententenak azon az elhatározásán alapult, hogy 1917 tavaszán az angolok, franciák, olaszok, oroszok és románok valamennyi hadszíntéren egységesen és egyidőben támadnak, hogy ebben az évben befejezzék a háborút.

A márciusi orosz forradalom meghiúsította ennek egységes és egyidejű végrehajtását.

Az entente attól tartott, hogy a német és osztrák-magyar hadvezetőség a nyugati és délnyugati hadszíntérről erőket szállít át a keletre, hogy az orosz forradalom szülte helyzetet döntő csapásra használja ki. Ezt mindenképen meg akarta akadályozni.

Ezért elhatározták, hogy a nyugati hadszíntéren támadást indítanak, hogy a központi hatalmak haderejét ott lekössék és így az oroszoknak időt engedjenek arra, hogy a felbomlott fegyelmet megszilárdíthassák, a hadsereget a támadásra előkészítsék és hogy az Erdélyből kivert s alaposan megtépázott román haderőt átszervezhessék.

Valóban, mint az előbbi fejezetekből látható, az orosz hadseregnek a lövészárokban állott részei, majdnem tökéletesen fölbomlottak ; fejetlen csürhévé váltak, úgyhogy jogosnak látszott az események részleteitől távolabb álló hadseregfőparancsnokságnak az a nézete, hogy az orosz hadsereg körülbelül harcraképtelen. Ezzel szemben kétesnek látszott, hogy a fegyelem helyreállítása céljából elvitt csapatokat nem tették-e újból harcképesekké és hogy ellenünk újból fölébredt bizalmatlanság nem

[1] Oberste Heeresleitung Ost.

állítja-e újra, legalább bizonyos fokig talpra a züllésnek indult hadsereget? Ebben az esetben nagy meglepetéseket is rejtegethetett nekünk óriás számbeli fölényük. Ezt az utóbbi fölfogást 3. hadseregünknél igazolták az események.

Morgen altábornagy, az I. tartalékhadtest parancsnoka, „Meiner Truppen Heldenkämpfe" című művében, az orosz hadsereg állapotáról és az akkori viszonyokról így nyilatkozik:

„A húsvéti ünnepek idején, április közepén, az arcvonalon ünnepi nyugalom állott be. Az orosz katonák elhagyták árkaikat és egyesek átjöttek hozzánk, meglátogatni a mi katonáinkat. A nagyobb számban való átjövést az orosz tüzérség megakadályozta. Észre lehetett venni az ellentétet a két fegyvernem között. Gyakran lehetett hallani az ellenséges arcvonal mögött puska- és géppuskatüzet. A szökevények a gyalogság és a tüzérség közötti harcokról hoztak híreket; a gyalogság meg akarta a lövésben akadályozni a tüzérséget s így végül is csak a román ütegek tüzeltek.

Az orosz húsvét után a helyzet ismét barátságtalanná vált. Az orosz tüzérség még élénkebben lőtt és ellenséges repülők bombázták Focsani környékét. Úgy látszott, hogy az entente-tisztek befolyása ismét rávette az oroszokat a harcra. Habár az ellenségeskedés újra feléledt, mégis elrendelték, hogy az oroszok megtámadását kerülni kell. A közeledő kísérleteket újból megkezdtük. 1917. június 21-én rádió útján, foglalás és kártérítés nélküli békeajánlatot tettünk az oroszoknak és nyomtatásban is átküldtük az orosz állásokba. Az oroszok magatartása elutasító volt, sőt még az volt a benyomásunk, hogy Brailánál és Fundeninél támadásra készülnek."

A román haderőből csak a 2. hadsereg[1] volt az arcvonalban, az orosz 9. és 4. hadsereg között, a Racoasa—Dealul Marasti (⌖ 536)—Codavai Babei (⌖ 772)—Magura Casinului (△ 1167) szakasszal szemben, míg a haderő zömét[2] kivonták az arcvonalból és francia oktatók vezetése alatt, Frumos—Jassy terében átszervezték.

Az átszervezés lassan haladt, mivel a román hadseregben járványok pusztítottak és a lóállomány nagyrésze elpusztult 1916/17 telén takarmányhiány miatt.

Nyugaton az angolok április 9-én Arrasnál, a franciák április 16-án az Aisne mentén és Champagneben a németeket, az olaszok pedig május 12-én a Bainsizza-fennsíkon és a kostanjevicai Karszt-fennsíkon az osztrák-magyar 5. hadsereget[3] támadták meg.

[1] Avarescu tábornok IV. hadtest (6. és 8. hadosztály) és II. hadtest (1. és 3. hadosztály).

[2] V. hadtest (9., 10. és 15. hadosztály), III. hadtest (5., 13. és 14. hadosztály), I. hadtest (2., 4. és 11. hadosztály), 7., 12. hadosztály, 1. és 2. lovashadosztály, 1. és 2. calarasi dandár.

[3] 10. Isonzó-csata.

A központi hatalmak hadvezetőségei ekkor már látták, hogy keleten az oroszok és a románok támadásra készülődnek ; csak az idejét nem tudták még.

Az ideiglenes orosz kormány és hadügyminisztere, Kerenski, ki bejárta az orosz arcvonal nagyrészét és a csapatokat lelkes beszédben támadásra ösztökélte, az Alexejev tábornok helyébe az orosz haderő főparancsnokává kinevezett Brussilov tábornok, ki híres volt erőszakosságáról, készek voltak szövetségeseikkel szemben eleget tenni kötelezettségeiknek ; belátták a támadás szükséges voltát. Ezért a támadás előkészítésére nagy csapatösszevonások történtek az orosz 11. hadsereg déli szárnyán Zborownál és attól délre, az orosz 7. hadsereg közepén Podhajcenél és az orosz 8. hadsereg északi szárnyán Stanislaunál.

A románok is mindjobban mozgolódtak az én hadseregarcvonalam jobbszárnyán a Gerok-seregcsoportnál, valamint a Mackensen-hadseregcsoport előtt, a német 9. hadsereg nyugati szárnyán.

Mivel az angolok, franciák és olaszok támadását megállítottuk, a központi hatalmak hadvezetőségei a nyugati harctérről tíz gyalloghadosztályt,[1] Lipót bajor herceg, tábornagy arcvonaláról egy lovashadosztályt[2] és József főherceg vezérezredes hadseregarcvonaláról egy hadosztályt[3] az osztrák-magyar 2. és 3. hadseregheZ ; az Isonzó-arcvonalról két hadosztályt,[4] a francia hadszíntérről az alpesi hadosztályt, a Mackensen-hadseregcsoporthoz szállították át.

Mivel nem volt valószínű, hogy a román-orosz támadás a Duna-hadsereg ellen irányul, mely az arcvonal Braila és Corbul Olanescu közötti szakaszában állott, a német 115. és 212. hadosztályt Focsani vidékére tolták el.

Böhm-Ermolli vezérezredes hadseregcsoportját[5] tehát 11 gyalloghadosztállyal és egy lovashadosztállyal, Mackensen hadseregcsoportját[6] 3 hadosztállyal erősítették meg. Csupán az én hadseregarcvonalam nem kapott erősítést, sőt előzőleg alaposan megkopasztották, noha kétségtelen jelek mutatták, hogy a románok támadása küszöbön áll a hadseregarcvonal jobbszárnyán, a Gerok-seregcsoport ellen.[7]

Az entente ismételten felszólította az ideiglenes orosz kor-

[1] Német 1., 2. gárdahadosztály, 5., 6., 22., 42., 24., 92., 16. és 20. tartalékhadosztály.

[2] Bajor lovashadosztály.

[3] Bajor 8. tartalékhadosztály.

[4] Osztrák-magyar 13. lövészhadosztály és 62. hadosztály.

[5] Osztrák-magyar 2., 3. hadsereg és a német déli hadsereg.

[6] Német XVIII. tartalékhadtest, Morgen-csoport (német 9. hadsereg), Kosch-csoport (bolgár-török Duna-hadsereg) és a bolgár 3. hadsereg.

[7] VIII. hadtest és Ruiz-csoport.

mányt, hogy mielőbb vegyen részt a támadásban. Az orosz ideiglenes kormány, Kerenski hadügyminiszter, Brussilov tábornok az orosz haderő főparancsnoka, az orosz tábornokok és a tisztikar, mind hajlandók voltak a támadást megindítani, de kérdés volt, hogy az arcvonalon álló csapatok engedelmeskedni fognak-e?

Végül az oroszok ilyen kedvezőtlen viszonyok mellett is rászánták magukat a Kerenski-támadásra, mert Wilson elnök megfenyegette az ideiglenes orosz kormányt, hogy különben megvonja Oroszországtól az amerikai segélyt.[1] Ez hatott.

Az orosz hadvezetés főképen olyan csapatokat vont össze a támadásra, melyekre propagandánk eddig nem hatott és melyek eddig tartalékban voltak.

Az oroszok május 30-án kezdették a támadást, bár tudták, hogy ez az orosz-román arcvonalon ekkor még nem indulhat meg, mert a román haderő átszervezése még nem fejeződött be.

Így Mackensen tábornagy hadseregcsoportjához még megérkezhettek az erősítések.

Én is némi időt nyertem arra, hogy az 1. és 7. hadseregtől elvont tartalékaimat[2] a Gerok-seregcsoporthoz irányíthassam és hogy a német 9. hadseregtől odairányított segítőcsapatok is megérkezzenek.[3]

A Kerenski-támadás nem hozta meg a várt sikert.[4]

Az orosz 11. hadsereg déli szárnyán összevont tömeg július 1. és 2-i támadásával 4—6 km mélyen benyomta az osztrák-magyar 2. hadsereg zborówi szakaszát,[5] 22 km szélességben. Az oroszok július 6-án 15 hadosztállyal ismételték meg a támadást, de csapataink tartalékaikkal együtt visszaverték.

Az orosz 7. hadsereg közepén összevont 24 hadosztály a német déli hadsereg északi szárnyát Baranowka—Brzezany—Szybalin—Lysonia (△ 393)—△ 397 magaslat—Obreczowa gerinc—Popielicha (△ 433) szakaszban 20 km-es szélességben, majd július 1. és 2-án egész arcvonalunkat 10 km szélességben, 3 km mélyen benyomta ugyan, de tartalékaink segítségével mindenütt sikerült kiverni az állásba betört oroszokat.

Az oroszok, súlyos veszteségeik miatt, július 3-án már nem tudták a német déli hadsereget támadni.

[1] Hadianyag (lövegek, lőszer, tankok, repülőgépek, géppuskák) szállítása, pénzzel való támogatás, a szibériai vasúti vonalak rendbehozása, mozdonyok, vasúti kocsik szállítása, forgalmi és műszaki személyzet rendelkezésre bocsátása, stb.

[2] Fél 37. honvédhadosztály (74. honvéd-dandár), német 117. és 225. hadosztály egy-egy ezrede, 7. és 8. lovashadosztály.

[3] Német 225. és az osztrák-magyar 62. hadosztály egy-egy zászlóalja, a német 76., 212. és 216. hadosztály egy-egy ezrede.

[4] Lásd a 45. számú mellékletet.

[5] Presowce—Hodow—Koniuchy—Budylowka.

A Kerenski-támadás tehát az osztrák-magyar 2. és a német déli hadseregnél meghiúsult.

Erre az orosz 8. hadsereg északi szárnyán összevont hadosztályok, július 6-án Stanislau felől támadva, július 11-ig tartott hat napos csatában, az osztrák-magyar 3. hadsereg északi szárnyát és közepét, 74 km szélességben,[1] a Lomnica mögötti 3. állásba szorították vissza.

Július 11-én az oroszok Kaluszba is betörtek, de ott tartalékaink[2] megállították őket. Csapataink július 12-én már mindenütt visszaverték a támadókat, kik ezekben a harcokban rendkívül súlyos veszteséget szenvedtek.

Az oroszok július 16-án önként kiürítették Kaluszt és visszavonultak a Lomnica mögé.

Ezzel a Kerenski-támadás július 16-én végképen megbukott.

Az entente támadássorozatából most már csak az orosz-román támadás volt még hátra, mely július 24-én be is következett.

Az ellentámadást, a zalozcei áttörést, az orosz 11., 7., 8. és 1. hadsereg üldözését, Galícia és Bukovina felszabadítását és a marastii csatát, naplóm és a hivatalos akták alapján, alább ismertetem.[3]

Események a hadseregarcvonalon.

„Geroknál a nagyon élénk ellenséges lövegtűz, főképen a „német 218. gyaloghadosztálynál tegnap egész délután egészen „este 9 óráig tartott; az Ojtozban is élénk volt. Egy ellenséges „műszaki támadás árkait, melyekkel a ⊹ 704-en az ojtozi műúttól „délre nagyon is közelünkbe férkőzött, megsemmisítettük s az „ellenséget elkergettük. Mindig erősebb mozgás és közlekedés „az ellenséges arcvonal mögött."

Légi felderítés szerint: Iresti—Varnita terében nyolc zászlóaljat, Adjudul Nou és Marasestiben 12—14 zászlóaljat szállásoltak be; sok a mozgás. A Bacau—Adjudul Nou vasútvonalon igen élénk a forgalom; Adjudul Nou vasúti állomás vagónokkal van zsúfolva.

A cs. és kir. 3. hadseregparancsnokság arról értesít, hogy a 15. hadosztály július 17-én indul Sryjről; a 16. hadosztályt azon-

[1] Bolszowce—Hanowce—Babin—Podhorki—Mosciska—Nowica—Perechinsko-Jasien—Hrynkow △ 1253.

[2] Német 16., 20. tartalék- és a német 92. hadosztály, bajor 8. tartalékhadosztály és a bajor lovashadosztály.

[3] Ehhez a 45., 53. és 55. számú mellékletként csatolt vázlatok használandók.

ban csak akkor indíthatja el, ha a helyébe érkező 37. honvédhadosztály élezrede hozzá érkezik. Op. 2987.

A 7. hadseregnél kissé élénkebb a harc, mely a hadsereg egyes részeinél estig nagyon fokozódik. Így Czarna Klewán— (△ 1723), Gura Glodului falunál—Muntele Rusuluion (⊹ 1546), Dealul Vinaton, a Bistritza völgyében és a Mestecanesci-szakaszban.

A XVII. hadtestnél teljes csend van; Taupiszyrka (△ 1503) lövegtüzet kapott.

Repülőink megállapították, hogy a Botosulon (△ 1475) nyolc barakot épített az ellenség és a Stinei-völgyben is egy nagyobb baraktábor épült.

A 7. hadseregparancsnokság Op. 2972. számra jelenti:

„Vasútra száll:

Július 22-én este Kőrösmezőn, a 233. dandártörzs a 22./III. zászlóaljjal; Rahón a 117. hadosztálytörzs,

július 23-án este Kőrösmezőn, a 22. ezred törzse a 22./II. zászlóaljjal,

július 24-én este Kőrösmezőn, a 22./I. zászlóalj. Op. 2972."

Op. 2682. számú előterjesztésemre az A. O. K.[1] Op. 42.896/II. szám arról értesít, hogy a kirlibabai szakasz[2] egységes vezetésére, a 3. hadseregnél feleslegessé vált XXVI. hadtestparancsnokságot osztja be hozzám. Op. 3000.

A 7. hadseregparancsnokságot utasítom, hogy e végett a 3. hadseregparancsnoksággal érintkezzék.

Nagyon kellemetlen, hogy folyvást gyengítik hadseregarcvonalamat. Újabban a XVII. hadtestparancsnokság, Op. 794. számú jelentése szerint, aggódik, hogy hadteste ki fog-e bírni egy erélyes támadást, mert nagyon meggyengítették. Átadta a 157. ezredet, Böhm-Ermolli vezérezredeshez számos üteget küldött, a 22. ezredet pedig a 8. lovashadosztály fogja felváltani, mely gyengébb egy gyalogezrednél.

Meggyengült: *a)* gyalogsága 1538 puskával és 15 géppuskával. A Tisza völgyéből a hadseregtartalék is eltűnt, ezzel újabb 650 puska veszett el. Így mindössze 2188 puskát vesztett;

b) elvitték 8 tábori ágyús-, 8 tábori tarackos és 8 nehéz tarackos ütegét;

c) 9 könnyű aknavetővel és 23 gránátvetővel gyengült;

d) elvitték egy utászszázadát és 450 főből álló hadifogoly munkásosztagát is.

Kövess vezérezredes ezt a záradékot írta az előterjesztésre:

„A hadseregparancsnokság belátja annak szükségét, hogy a csendes és nyugodt arcvonalrészeket a veszélyeztetett részek javára meggyengítsék.

[1] Armeeoberkommando.

[2] 40. honvédhadosztály és az 59. hadosztály.

A hadsereg igen meggyengült. Arcvonalából elszállítottak hat gyalogezredet,[1] kilenc tábori és hét tarackosüteget; a Landsturm-csendőrzászlóaljat feloszlatták, de nem pótolták; a kiképző csoport tekintélyes részét az Isonzóra vitték.

Nem lényegtelen, hog a 14. m. tarackok lőszerkészletét leszállították, pedig az éppen csak hogy szűkösen fedezte a szükségletet és hogy a hadsereg raktáraiban nagyon kevés kézigránát van.

Ha most még a 22. tartalékezredet is elviszik, akkor a hadseregparancsnokság az érzékeny Tatár-hágói szakasz mögé nem tud tartalékot állítani. A Nagybocskó helyett Kőrösmezőre vitt rohamzászlóalj nem pótolhatja a tartalék hiányát. Hasonlóképen a kirlibabai, mestecanescii és a dornawatrai szakasz mögött sem most, sem ezentúl nem tudok tartalékot teremteni, mert menetalakulataimmal a 15. hadosztályt kellett feltöltenem.

Kötelességemnek tartom, hogy a hadseregarcvonalparancsnokságot a hadsereg meggyengüléséről tájékoztassam, mivel a vasutak elégtelen teljesítőképessége miatt, a tartalékok nem érkezhetnek meg idejében. Ezért kérem, hogy támadás esetén már jóval előbb bocsássa rendelkezésemre a hadseregarcvonalparancsnokság tartalékait.

Kövess vezérezredes s. k." Op. 3005.

Nagyon sajnálom, de most nem tudok a viszonyokon változtatni.

A hadseregfőparancsnokság — midőn hadseregarcvonalam fokozatos gyengítése ellen felszólaltam — július 15-én Op. 42944. szám alatt felszólított, hogy nyilatkozzam vajjon a létszám emelésére az aratómunkára ideiglenesen hazabocsátottakat behívassa-e?

Én ezt nem látom megengedhetőnek és csak a legutolsó eszköznek vélem!

A hadseregparancsnokságok így nyilatkoztak:

Az 1. hadseregparancsnokság csakis a harcoló csapatok, a dandár, hadosztály- és hadtestparancsnokságok alá közvetlenül beosztott alakulatok embereit kívánja visszahívni.

a XXI. hadtestnél	28	tisztet,	1806	fő	legénységet,
Lipošćak altábornagy csoportjánál	9	„	495	„	„
a VI. hadtestnél	13	„	712	„	„
a VIII. hadtestnél	12	„	1025	„	„
az 1. lovashadosztálynál	5	„	336	„	„

A hadseregfőparancsnokság Op. 41.192. számú rendeletének 1. pontja alapján, az aratómunkára hazabocsátott legénységnek, valamint a katonai munkásosztagokhoz és a hadseregparancsnok-

[2] A 12. hadosztály 5 ezrede és a 157. ezred.

ság alá közvetlenül beosztott vonatokhoz, egészségügyi intézetekhez és hadtápalakulatokhoz tartozó legénység azonnali behívását *mellőzni lehetne*, míg az idei termés nincsen teljesen betakarítva.

A *7. hadseregparancsnokság* véleménye szerint a termés betakarítása olyan fontos, hogy emiatt az aratómunkákra szabadságolt legénység behívását ellenzi. A hadügyminisztériumnak és az anyaország katonai parancsnokságainak azonban intézkedniök kellene, hogy a szabadságolt egyes emberek, szabadságuk lejárta után, gyorsan visszajussanak az arcvonalra.

Az aratómunkára hazabocsátottak behívása csak az esetben volna megokolt, ha azt látnónk, hogy az ellenség támadása küszöbön áll. A 7. hadsereg arcvonala előtt ilyen jelek nincsenek. A behívást úgy kellene előkészíteni, hogy a bevonulás hadosztály-, vagy hadtestenként történjék. Op. 2984.

Július 17-én az oroszok arcvonalában alábbi röpiratot osztották szét :

„Katonák ! A munkás- és katonadeputánsok és a parasztság deputánsai belátták, hogy a harcoló hadsereg érzületét és annak támadásra vagy védelemre való képességét meg kell erősíteni. Egész Oroszországból és valamennyi csapattól összejött katonadeputánsok, munkások és parasztok elismerték, hogy a támadás területének megválasztásában csakis a vezénylő parancsnokoknak lehet döntő szavuk. A hadügyminisztérium — melyet most Kerenski elvtársunk vezet — elrendelte a támadást. Délnyugati arcvonalunk csapatai végrehajtották a parancsot, mivel meg vannak győződve, hogy a szabadság nagy művét és a forradalmat szolgálják a támadással.

Támadásra került a dolog, melyben közös ügyért folyt testvéreink vére. Szűnjék meg minden viszály most. Mindenkinek kötelessége, hogy támogassa csapatainkat, melyek az ellenség tüzében, az első vonalban állanak. Cserbenhagyásuk feláldozásukkal és a forradalom elárulásával lenne egyértelmű. És mégis akadnak ujságok, melyek a kétség magvait hintik el tartalmukkal azok soraiban, kik hős hadseregünk segítségére sietnek és arra törekszenek, hogy délnyugati arcvonalunk forradalmasított katonáit gyengítsék.

Katonák ! Tudjátok meg, hogy ezek az újságok — akárhogyan hívják is őket (Pravda, Soldatskaja Pravda) — eltérnek a katonák, munkások és parasztok kongresszusának világosan kifejezett akaratától. Tudjátok-e, hogy az ilyen meggondolatlan ujságcikkek — mint az ilyen esetekben mindig történni szokott — elégedetlenséget idéznek elő, hogy testvéreitek elárulására hívnak fel benneteket, kik a közös ügyért életüket készek feláldozni.

Halljátok meg, hogy a katonák, munkások és parasztok kongresszusa azt üzeni nektek, hogy engedelmeskedjetek paranes-

nokaitoknak. Legyetek készen, hogy az első felhívásra bajtársaitok segítségére siessetek, hadd tudják meg, hogy az egész forradalmasított Oroszország mögöttük áll.

A munkás- és katonatanács deputánsainak központi végrehajtó bizottsága.

A paraszt-deputánsok tanácsának végrehajtó bizottsága."

„Böhm-Ermolli hadseregcsoportjánál szívós harc után elfog-
„laltuk a Nowicától keletre levő magaslatot. Az ellenségnek
„ellentámadásai csirájukban elfojtattak."

„Mackensennél fokozódó harctevékenység."

„Fiamat egy napra magamhoz rendeltem, hogy megbeszél-
„hessem vele a román ajánlatot."

„Milyen fordított helyzet: az ellenség nagyon sok tüzér-
„séget tol előre, míg az enyémet elviszik; ő erős gyalogsággal
„menetel felém, míg tőlem egész hadosztályok elmennek. Ott
„óriási szállítás felénk, itt nálam elszállítás másfelé. Majd akkor
„fognak megijedni, ha a betörés meg lesz, akkor fognak újból
„csapatokat hozni, mikor már csak nagy véráldozattal lehet
„egy kétes eredményű ellenoffenzívát megkísérelni azért a dara-
„bért, melyet nem kellett volna és nem lett volna szabad elveszí-
„teni. Ez mindig így volt és most három éves háborús tapasztalat
„dacára sem okultunk. Igaz, hogy nagyrészt oka ennek az is,
„hogy annyifelé kell küzdenünk, mint annak a hősnek, ki a hét-
„fejű sárkánnyal küzdött, melynek ha egy fejét levágta, mindig
„új nőtt ki helyette. Én most a 7. hadsereget kényszerből gyengí-
„tem a lehetetlenségig, hogy Gerokot talán meg tudjam óvni
„a balsorstól. Hazárdjáték, de mit csináljak?"

„Orosz szökevények azt állítják, hogy Kerenski az offenzívát
„teljesen beszüntette. Hogy igaz-e ez, vagy csak csel, azt majd
„a jövő napok fogják megmutatni."

„Repülőim jelentik, hogy ma reggel óta Focsaniban sok
„csapat kiszáll a vasútból. Egy hadosztály már jobbszárnyam
„felé menetel."

„Hogy miért ürítette ki az ellenség Kaluszt? Mert baj van
„Oroszországban? vagy mert a Lomnica nagyon megáradt és
„félti túllevő csapatait, mert nincs hídjuk? Vagy hogy óriási
„veszteségeik miatt kellett megállaniok? Ez utóbbit legkevésbbé
„hiszem, mert az orosznak még temérdek embere van."

„Az orosz csapatok hangulata mindjobban ellenünk fordul, „mert látják, hogy csak játszottunk velük, forradalmukat akar„ván ellenük, jobbanmondva saját céljainkra kihasználni, hogy „többi ellenségeinket megverjük és az ő seregeiket meg erkölcsi„leg teljesen leromboljuk ! Igazuk van ! Előre látható volt, hogy „így lesz a mi mindig az események után sántikáló politikánkkal. „Most oda jutottunk, hogy az orosz komité bennünket „csalóknak" „bélyegez meg. Ez entente-befolyás, de csak úgy győzedelmesked„hetett, hogy be tudták tényekkel bizonyítani, hogy mi csak „játszunk velük."

Július 18.

A vezérkar főnöke ma Q. 100.071. szám alatt egy titkos kommünikét adott ki, melyben ecseteli a hadrakelt sereg sivár anyagi helyzetét. *Lásd az 52. számú mellékletet.* Ha az ember elolvassa, önkéntelenül felvetődik a kérdés, hogy a háborúban ki tudunk-e majd végig tartani ? Mert mindenben nagy szükség és hiány van !

„Józsi fiam hívásomra idejött.

„A hatalmas zivatar után balzsamos légben az üde erdőben, a „lombon reszkető, ragyogó esőcseppeket nézve sétálunk, míg fon„tos ügyeinket megbeszéltük."

„Az összes lehallgatott ellenséges telefonparancsok, ma dél„után 2 órára tűzik ki a nagy ellenséges támadás kezdetét."

„Arcvonalamon nagyon fokozott lövegtűz. Jobb szárnya„mon 50 halott, 50 súlyosan sebesült. Ott a román arcvonal „mögött erős tartalékok tömörítve. Délután 4 óra 30 perckor „jelentés, hogy elsőnek egy román zászlóaljnak kellett volna „támadni, ez azonban megtagadta az engedelmességet. Az ellen„séges előkészítő lövegtűz sem kezdődött még meg."

„A 7. hadseregnél az Új-Itzkány fűrésztelepnél ideges ellen„séges gépfegyver- és puskatűz. Egész arcvonalamon ellenséges „záró lövegtűz."

„Mon. Casinból a lakosság marhájával s batyukkal kelet „felé elmenekült."

„Este erős orosz támadás kezdődik a 3. hadsereg ellen."

*

Az oroszok valóban elvitték XLV. hadtestüket a galíciai arcvonalra.

Az orosz 24. lövészezred[1] tudatja velünk, hogy a deputánsok július 16-án megvitatták, vajjon szükség volt-e a támadásra ?

Az orosz 49. hadosztály értesítése szerint, az orosz XXIV. hadtest[2] megtagadta a támadásra kiadott parancs teljesítését.

A légi felderítés eredménye : Bacauról Adjudul Nou felé még mindig tart az élénk vasúti forgalom. Marasestitől északra valamennyi vasútállomás zsúfolva van katonai vonatokkal. Marasesti—Adjudul Nou vidékén sok sátortábor látható, különösen Padureninél és Pufestinél. A felső Zabrautu völgyében a román 1. hadosztályt vonták össze.

A hadseregfőparancsnokság az aratómunkára szabadságoltak behívása tárgyában tett javaslatomra, Op. 43.031. szám alatt azt válaszolta, hogy a helyzetet Gerok-seregcsoportjánál akként ítéli meg, hogy az orosz-román arcvonalon *nagyobb* támadás nem valószínű. Lehetséges, hogy lesznek kisebb helyijelentőségű támadások ; így Gerok-seregcsoportjánál, az Ojtoz-völgyben.

Ezért az A. O. K. a pótlásügy főnökét[3] megkérte, hogy a VIII. hadtest és az 1. lovashadosztály aratómunkás-osztagait mielőbb szállítsa vissza az arcvonalra.

Mivel az idei termés betakarítása igen fontos, a hadműveleti helyzettel számolva, nem látja szükségesnek, hogy a VI., XXI. hadtest és a Lipoščak-csoport szabadságolt aratómunkás osztagait is behívassa. Op. 2984.

A hadseregfőparancsnokságnak ezt az előterjesztést tettem a téli anyagszükséglet előkészítése tárgyában :

„Az 1916/17. év telén a hegyiháború nagy ember- és lóáldozatot követelt a Kárpátokban. A téli anyagról való gondoskodás 1916-ban már csak későn történhetett, mivel a hadműveletek tulajdonképen ennek az évnek második felében fejlődtek ki teljesen és csak 1917 kezdetén záródtak le. Azóta sokat tapasztaltunk. Az ember- és lóanyagot kímélni kell. Mindenekelőtt idejében kell gondoskodnunk a téli anyagszükségletről. Nem szabad azzal hitegetni magunkat, hogy az erről való gondoskodást a hadászati helyzet megváltozása feleslegessé teheti.

A hadsereg- és hadtestparancsnokságokat utasítottam, hogy minderről tegyenek nekem konkrét javaslatot. A javaslatok legfontosabb részei ezek :

1. Számolni kell a hadseregarcvonal utánszállítási viszonyaival. Bár arra törekedtünk, hogy mindenfajta vasútat építsünk, mégis a kocsizható utak javítására kellett a legnagyobb gondot

[1] Az orosz 6. lövészhadosztályhoz tartozik, mely Gerok-seregcsoportjánál a VIII. hadtestünk jobbszárnyával (71. hadosztály) szemben áll.

[2] Orosz 48., 49. és 188. hadosztály, melyek a Tatros-völgy mindkét oldali magaslatain vannak csoportosítva a Lipošćak altábornagy csoporttal és a VI. hadtesttel szemben.

[3] Báró Hazai Samu vezérezredes.

fordítanunk. A hadseregparancsnokságoknak olyan kevés munkásuk van, hogy saját erejükkel nem tudják a munkát elvégezni. Ezért, a termés betakarítása után, kérem a munkásosztagok szaporítását. Kőtörőgépekben és gőzhengerekben nagy a hiány. A vasutak tárgyában idejében fogok javaslattal előállani.

2. A hadseregeknél a téli ruházatra már augusztus hónapban szükség van, hogy azt még a fagy beállta előtt kioszthassák a csapatoknak. A Kárpátokban már szeptember hóban fagy. A hegyek ormán az embereknek három, a lovaknak két takaróra van szükségük.

3. Fehérneműben a mult évben nagy hiány volt.

A legénység nagyrészének csak egy inge volt, ez egészségtelen és tűrhetetlen állapotot teremtett. Itt a Kárpátokban minden embernek két rend fehérneműre és három pár kapcára van szüksége.

4. Szeptember és október hóban a hadseregek készletét szaporítani kell, mivel télen a hadseregarcvonal vasúti szállításviszonyai megbízhatatlanok. Például a mult évben az 1. hadsereg élelmezését egy időre kérdésessé tették az erdélyi körvasúton történt csapateltolások.

Javasolom, hogy a magas állásokban levő csapatok 14 napi készletet kapjanak.

5. Egyik hadtestnek a mult télen 14 napig nem volt világítóanyaga.

6. Azt hiszem, nem kell megokolnom, hogy a Kárpátokban az emberek és lovak élelmezése október havától kezdve némi javításra szorul." Op. 2986.

Július 19.

Események a hadseregarcvonalon.

„*1. hadsereg.* Éjjel Geroknál teljes csend állott be. A befutott „hírek szerint a nagy támadás 23-ára halasztatott el. A tegnapi „dologról érdekes jelentést kaptam telefonon. Az ellenség már „teljesen rohamra kész csoportosításban volt, az áttörő csopor„tok készen állottak, a tüzérség megkezdte romboló tüzét, de „egyszerre elhallgatott. A gyalogság megtagadta a támadás „végrehajtását. A tábornokokat kihívták. Hogy mi történt azután, „arról már nem szól a jelentés. Az oroszok átkiáltották, hogy ők „mindig meg fogják tagadni az engedelmességet, ha támadni kell."

*

A megérkezett német 157. ezred két zászlóalja Sovejára, egyik zászlóalja Sósmezőre került tartalékként.

Az újból megalakult 15. hadosztály felváltotta a 37. hadosztály hat zászlóalját.[1] A 74. honvéd-dandárnak Gerokhoz való szállítása július 31-én kezdődik.

Mivel a Magura Casinuluion (△ 1167) levő orosz 6. lövészhadosztály a támadás végrehajtását megtagadta, a 3. turkesztáni lövészhadosztállyal akarják felváltani.

7. hadsereg. A Mestecanesci-szakaszban a rendes harc folyik. A Kárpát-hadtestnél élénk az ellenség lövegtüze; különösen heves a Dealul Coman (◇ 1726) vidékén. Éjjel igen élénk volt a járőrtevékenység Jablonicánál és Worochtánál.

Délelőtt egy orosz zászlóalj Worochtáról Ardzeluzára, egy másik zászlóalj a Salatruk-vadászlaktól északi irányban ment el.

„A 3. hadseregnél még az éjjel visszautasíttatott az erős „támadás. Az orosz lövészárkok, melyeket tüzérségünk meg„semmisítő tűz alatt tartott, mint azt járőreink megállapították, „hullákkal vannak tele."

*

Ma Lipót bajor herceg, tábornagy megkezdte az ellentámadást. A főtámadást a Harbuzow—Zwyzyn arcvonalból tervezték. egyelőre Troscianiec—Ratyszcze vonaláig. A melléktámadás feladata egyelőre a Zlota Gora (△ 411) magaslat[2] elfoglalása volt.

A főtámadást a 33. hadosztály szakaszából a német XXIII. tartalékhadtest három hadosztálya,[3] Kathen német gyalogsági tábornok parancsnoksága alatt, a melléktámadást a német 197., 237. hadosztály és a cs. és kir. 32. hadosztály két ezrede s a 19. hadosztály egyik ezrede, Wilhelmi német tábornok parancsnoksága alatt hajtotta végre.

A támadó csapatok jobbszárnyát a német LI. hadtest[4] követte tartalékként; feladata az volt, hogy az orosz első vonal áttörése után délre kanyarodjék és felgöngyölje az állást. A 33. hadosztály az áttörés után a balszárny mögött gyülekezik és a Sereth-folyón az északi szárny biztosításáról gondoskodik.

Ober-Ost tartalékául a német 42. és 92. hadosztályt és a testőr huszárdandárt vonta össze.

Ezek szerint a főtámadásra nyolc gyaloghadosztály és egy lovasdandár, a melléktámadásra két és háromnegyed gyaloghadosztály állott készen.

A támadást 600 löveg, valamint 180 közepes és nehéz aknavető készítette elő, melyek július 19-én reggeli 6 órától fogva, két

[1] 74. honvéd-dandár.
[2] Zborówtól északra.
[3] 1. és 2. gárda és a német 6. hadosztály.
[4] Német 5. és 22. hadosztály.

órán át gázzal lőtték az orosz ütegeket és az ellenség hátulsó vonalait. Délelőtt 7 óra 30 perckor az aknavetők megsemmisítő tüzet zúdítottak az oroszok első állására, 10 órakor pedig a német XXIII. hadtest csapatai rohamra indultak.

A németek az első lökéssel legázolták az oroszok három védővonalát és elérték a mai napra kitűzött Troscianiec—Ratyszcze vonalat. A német LI. hadtest nyomon követte a német XXIII. tartalékhadtest déli szárnyát, majd délkeleti irányban Olejówra támadott.

A melléktámadás is sikerült. Wilhelmi német tábornok csapatai rohammal elfoglalták az oroszok jól megerődített állásait a Zlota Gora (△ 411) magaslaton.

A támadás meglepte az oroszokat; az orosz 6. gárdahadosztály és a XVII. hadtest[1] délkeleti és déli irányban sietve visszavonult.

A német hadosztályok azonnal megkezdették az üldözést s a mai napra kitűzött vonalon túl előnyomulva, este elérték Olejów és Zalozce mindkétoldali magaslatait.

Az áttörés teljes sikerrel járt. Csapataink 2900 foglyot ejtettek, közte két ezredparancsnokot és 83 tisztet és 10 löveget zsákmányoltak.

A támadást a német déli hadsereg osztrák-magyar XXV., német XXV. tartalékhadteste és szász 53. tartalékhadosztálya július 19-én hatásosan támogatta helyi előtörő vállalataival és hatalmas tüntető lövegtüzével, melyek az orosz csapatokat lekötötték.

A német XXIII. tartalékhadtest estig elérte Zwyzin—Sereth-folyó—Zalozce (△ 386)—Reniow—Bialo—Glowy, a német LI. hadtest Bialokiernica—Olejów—Jamny (◇ 416)—Jaroslawice vonalát; a Wilhelmi-csoport elfoglalta a Zlota Gora (△ 411) magaslatot. Az előhaladás mélysége 14 km., a betörés szélessége 20 km volt.[2]

Az én arcvonalamon estig erősen fokozódott az ellenséges lövegtűz.

A galíciai események következtében, a 7. hadseregparancsnokságnak tájékoztató utasítást küldök legközelebb követendő magatartására:

Minthogy az oroszok mai galíciai vereségének kárpáti arcvonalukra is lehet hatása, arra kell törekednünk, hogy legalább tüntetésszerű harccal kössük le őket.

Az oroszok üldözésére legközelebb utat kell törnie: a XVII. hadtestnek — a német 117. hadosztály nélkül — Berezow, Kos-

[1] 156., 3., 35. hadosztály.
[2] Lásd a 45. számú mellékletet.

maczra ; a Kárpát-hadtestnek Kuty. Wiznitzre ; a XXVI. hadtestnek Seletinre.

Az erre szükséges erőt kellő időben össze kell vonni, függetlenül attól, hogy ezzel az arcvonal egyes szakaszai meggyengülnek.

A Kárpát-hadtest az Op. 947/89. számú jelentésében jelzett vállalatot legkésőbb július 28-án végrehajtja, a 22. tartalékezredet rendelkezésre fogom bocsátani, mihelyt a XVII. hadtestnél felszabadul.

A tüzérséget a 7. hadseregparancsnokság adja, azt — a helyzetet számításba véve — a XVII. hadtesttől vegye el.

A szükséges intézkedéseket, különösen a hátrafelé kialakuló összeköttetésekre, azonnal tegye meg és tartsa titokban. A tett intézkedéseket táviratozza meg." Op. 3021.

Az Op. 3021. számú rendeletemhez még egy függeléket bocsátok ki, melyben felszólítom a 7. hadseregparancsnokságot, hogy a tervezett vállalat végrehajtása mellett a propagandát is folytassa, hogy amennyire csak lehetséges, leplezzük szándékunkat, nehogy magatartásunk hirtelen megváltoztatásával eláruljuk magunkat. Op. 3021. Anhang. I.

Július 20.

„Fiam ma visszautazott ezredéhez, hol századparancsnok „a tűzvonalban. Legközelebb belekerül ő is a készülő csatába, „az Isten kísérje szeretett fiamat."

„Ma levelet küldtem királyunknak, mely nagyjában ezeket „tartalmazza :"

„'Fölség ! Legkegyelmesebb Uram ! Tudomásomra jutott, „hogy néhány úr Romániában engem királynak akar."

„Mielőtt egy errevonatkozó komoly kérdés intéztetnék hoz- „zám, Fölségednek megmásíthatatlan meggyőződésemet és elhatá- „rozásomat kívánom megjelenteni : Románia szándékában csak „azon irányzatot látom : olyasvalakit trónjára ültetni, aki Erdély „ügyét az ő medrükbe terelje és a mellett, mint román király „önálló legyen és Ausztria és Magyarországtól független és így „cselekedeteiben is szabad lehessen. Az én személyem csak addig „felelne meg, ameddig az ő irredenta céljaikra előnyösnek lát- „szik. Miután azonban én soha sem fogok hazám árulójává sül- „lyedni, az első pillanattól látnák, hogy éppen én nem engedném „szándékaikat, hogy északra, nyugatra terjeszkedjenek, érvényre „jutni. Vagy talán odacsatoljam Erdélyt Romániához és legyek, „mint nagyromán uralkodó hazámnak és királyomnak ellensége ?

„Nem ! Soha ! És még ha térdenállva kérnének sem vagyok erre „kapható. És Erdély odacsatolását utolsó lélekzetemig meg fogom „gátolni ! Így hamarost vége volna román királyságomnak."

„Ezek után én nem vagyok hajlandó ezen ajánlatot, bár- „honnét is jöjjön az, elfogadni. Minden körülmények között „vissza fogom utasítani és itt fogok maradni, ahol talán hazám- „nak és Fölségednek sokkal jobb szolgálatokat tehetek, mint ott. „Romániának semmi körülmények között sem szabad Magyar- „ország rovására megnagyobbodnia, mert akkor szövetség, vagy „personalunio, vagy ahogy majd a közös állapotot nevezni fogják, „dacára, egy ádáz ellenséget tettünk naggyá, aki majdan erejét „mégis csak ellenünk fogja fordítani, mert további terjeszkedésé- „nek megint útjában lennénk."

„Tisztelettel kérem ezen szívből fakadó jelentésemet mél- „.tóztassék legkegyelmesebben tudomásulvenni."

„Fölségednek hűségesen engedelmes József s. k.

„Harctér, 1917. július 20.' "

„Oroszországban, különösen Szentpéterváron újra kitört a „forradalom Kerenski támadása miatt, ott véres harcok."

„A jelentések szerint Geroknál nagyon erős az ellenséges „lövegtűz, Gaurilet eredmény nélkül lőtték gázzal. A német „218. gyaloghadosztálynál egy ellenséges támadási kísérlet a „Codavai Babei (◇ 772) ellen Campuriletől északra visszaveretett. „Arcvonalam többi részén csak gyenge ellenséges zavarótűz. Gerok- „nál a német 218. hadosztálynál a heves ellenséges megsemmisítő „tűz este alábbhagyott s az oroszok megtagadták a támadást."

Az oroszok a zalozcei áttörés következtében július 20-án folytatták a visszavonulást a Sereth- és Strypa-folyó között, sőt a német Beszkid-hadtest[1] előtt is kiürítették állásaikat.

Csakis Wilhelmi tábornok csapataival és a német 1. gárda-hadosztállyal szemben fejtettek ki némi ellenállást, melyet azonban hamarosan megtörtek csapataink.

Mai napon Beszkid-hadtestünk,[1] a visszavonuló oroszokat nyomon követve, elérte a régi állást Koniuchy és Zborów között.

A német déli hadsereg északi szárnyával szembenálló orosz csapatok állásuk elhagyására készülnek.

[1] IX. hadtest (96. és 223 német hadosztály).

Az estig elért vonal:

XXIII. és LI. hadtest Zalozce—Horodyszce—Pleszkowce—Isypowce—M. H. Opal—Jezierna, Wilhelmi-csoport Jezierna—Zaruda (△ 384) magaslat—△ 395 magaslat—Plaucza Wk.—Glinna, Beszkid-hadtest Chorobrów—Augusztówka—Koniuchy—Byszki. Az áttörés mélysége 22 km-re, szélessége 40 km-re bővült.[1]

„A mai nap rövid jellemzése:

„Jobbszárnyamon általában délig tartott az erős lövegtűz, „a német 218. hadosztálynál estig. Midőn az oroszok ismételten „megtagadták az engedelmességet s a románok sem akartak „támadni, a lövegtűz a rendes mértékre lohadt le."

A 7. hadseregparancsnokság a tegnap kiadott Op. 3021. számú utasításomra jelenti, hogy a hadsereg harctevékenysége három irányban fog megnyilatkozni:

1. Conta altábornagy végrehajtja tervezett vállalatát.

2. Tüntetések lesznek az egész arcvonalon, különösen a Mestecanesci-szakaszon, hogy az ellenséget megtévesszük szándékunkról.

3. Ha az ellenség visszavonul, sarkában leszünk.

A Conta-féle vállalatra rendelkezésre bocsátott 22. tartalékezred a betörés pontjával szemben, július 27-én délután csoportosul. Minthogy odáig négy menete van, kívánatos július 28-án pihentetni. A vállalatot támogatni fogja a XVII. hadtest egyik nehéz és egyik tábori tarackosütege, Pichler altábornagy szakaszának egyik hegyi tarackosütege, a 40. honvédhadosztály egyik tábori tarackosütege és a Nagykárolyból érkezett tábori ágyúsüteg.

A tüntetést az arcvonal tüzérsége és rohamcsapatok fogják végrehajtani.

Az egyes szakaszparancsnokságok hozzávetőleges számítása szerint, a csapatvonatok mai állapota lehetővé teszi az ellenség üldözését Seletin—Wiznitz—Kozmacz—Berezow wz. vonaláig egyhuzamban.

Azonban a vonatbeli lovaknak a mai naptól kezdve naponta 3 kg zabot kell kapniok, hogy erőhöz jussanak. Az üldöző menetek alatti utánszállításra 10 könnyű autóoszlop kell, melyeknek kiutalását méltóztassék az A. O. K.-nál kieszközölni. Azonkívül az elrombolt vasúti vonalak helyreállítására vasúti hadihídanyagot és elegendő számú vasútjavító századot kell készentartani.

[1] Lásd a 45. számú mellékletet.

Az egyes hadtestek az alábbi utakra fogják alapozni az utánszállító szolgálatot:

a) XVII. hadtestnél a lazescsinai műút, s ha az oroszok nem robbantják fel az alagútat, akkor a Woronienkán át vezető vasútvonal is. Ha a hadtest üldözésközben előre jut, Mikuliczynnél egy közbenső utánszállító támpontot akarok teremteni, az autóoszlopok részére, mely a hadtest északi csoportjának élelmezését a lazescsina—mikuliczyn—luczkii úton látná el. A hadtest a Mikuliczyn—Luczki közötti dűlőutat kocsizhatóvá teszi. A hadtest déli csoportjának élelmezése a lazescsina—worochta—ardzeluza—kosmaczi úton történnék. A hadtest ennek az útnak Ardzeluza—Kosmacz közötti részét könnyű kocsik használatára fogja kiépíteni.

b) A Kárpát-hadtest a szybenyi útra alapítja az utánszállítást, a hadtest keleti csoportja, a prislopi műútat is felhasználhatja.

Szybenytől egyrészt Zabiere, másrészt Probihna—Bialy Czeremosz-völgyben vinne az utánszállító út. Zabien egy közbenső utánszállító támpontot rendezünk be.

c) XXVI. hadtest Kirlibabára alapítja az utánszállítást, honnan az ellátási vonal Isworon át Seletinre visz. A hadtest kocsizhatóvá teszi Iswor előtt a hegyi utat. Mihelyt Pozoritta kezünkbe kerül, autóoszlopokkal a kirlibaba—pozoritta—fundul moldowii műúton fogjuk élelmeztetni a hadtestet.[1] Op. 3021.

A 7. hadseregparancsnokság előterjesztésére azonnal a hadseregfőparancsnoksághoz fordultam, hogy az élelmező szolgálat biztosítására utaljon ki 10 könnyű autóoszlopot, engedélyezzen a fogatok részére napi 3 kg zabot és a szükséges vasútjavítóanyagot vasúti századokkal együtt, ossza be a hadseregarcvonal-parancsnoksághoz.

Az orosz arcvonalon alábbi röpiratot osztottuk szét:

„*Harc az igazságért*!

Valósággá lett mindaz, amit „Mi igaz az oroszok galíciai támadásából?" című közleményünkben előre megjósoltunk. Pallosunk lesujtott azokra, kik elárulták a béke ügyét!

Becsületes ember nem merészkedhetik arra, hogy Lembergtől keletre történt ellentámadásunkban másvalamit lásson, mint annak a megrohanásnak igazságos megtorlását, melyet Anglia, Franciaország és Amerika parancsára, a háborúra uszító Kerenski rendezett ellenünk.

Felteheti-e valaki rólunk, hogy az áruló megrohanást bűntetlenül hagyjuk?

Nem a békés és szabadságszerető orosz parasztság ellen irányulnak fegyvereink, melyek húsvét óta nyugosznak és ezzel

[1] Lásd az 53. számú mellékletet.

is igazolják békére való hajlandóságunkat, noha abban az időben kevésbbé voltatok felfegyverkezve, mint most.

Mi most ott fent azok ellen küzdünk, kik elhitették veletek, hogy csak azért hajlunk a békére, mert keleti arcvonalunkat meggyengítettük. A tények igazolják, hogy ez hazugság volt. Ellentámadásunk legjobban igazolja, hogy fegyvereink nyugvásának nem a gyengeség volt az oka, hanem az, hogy mi becsületes békét akartunk.

Mi ott fent az angolok, franciák és az amerikaiak ellen küzdünk, kik, miután nyugati támadásaikkal semmire se mentek, most itt keleten, ágyúikkal és géppuskáikkal kergetik támadásra testvéreiteket ellenünk.

Mi ott fent azokkal harcolunk közületek, kiket az idegen arany arra bírt, hogy a titkos szerződéseknek nyilvánosságrahozását megtagadják és hogy a forradalmasított orosz hadsereget szövetségeseiteknek beigazolt annexiós sóvárgásaiért véreztessék.

Mi ott fent azokkal harcolunk, kik az orosz forradalom eszméjét megtagadva, újból elővették a cári kancsukát és kozákokkal kergetnek benneteket a tűzbe.

Mi ott fent azokkal harcolunk, kik „semmiféle annexió" jelszóval Lemberg elfoglalására sorakoztak.

Mi ott fent az igazságért, hazánk védelméért küzdünk, melyet a hódításra törtető Kerenski megfenyegetett.

Bizonyítékok :

Ellentámadásunk első napján a birodalmi gyűlés ezt határozta :

„A kierőszakolt területhódításnak még a gondolatát is elutasítja, csak az egyezséges békére és a népek kiengesztelődésére törekszik. Ilyen békével politikai, gazdasági vagy pénzügyi erőszakosságok nem férnek össze."

A birodalmi kancellárnak ugyanazon a napon mondott beszédét majd olvasni fogjátok. Ebben ezt jelenti ki :

„Németország egy nappal sem fog tovább küzdeni erőszakos területhódításért, ha a becsületes békét elérheti. A békének meg kell vetnie a népek tartós kiengesztelődésének alapját."

Kérdezzétek meg csak szövetségeseiteket, kiknek titkos szerződései továbbra is lakat alatt maradnak, — hogy mi van náluk az erőszakos hódításról való lemondással ?

Gondoljátok meg azt, hogy mi ott fent nem orosz tartományba törtünk be, hanem hazánkat védelmeztük.

Gondoljátok csak meg, hogy ti azért vagytok ott fent, hogy a hozzánk tartozó, de a cárizmus alatt tőlünk elfoglalt országrészt birtokolhassátok és hogy ezért a negyedik háborús telet kell majd elviselnetek a Kárpátokban."

Gyimes-Középlak, július 21.

„Ma a 7. hadseregnél megüzentük az oroszoknak, hogy „miután ők megcsaltak bennünket és minden békeígéreteik elle- „nére óriási tömegekkel megtámadtak, mi most ellentámadást „kezdtünk, hogy őket hazánkból kitessékeljük, ez azonban semmi- „képen sem zárja ki az azonnali békekötést, ha ők komolyan „akarják."

„Északon fényesen halad offenzívánk és ha így megy tovább, „két nap mulva Tarnopol a mienk lesz."

*

Mivel az oroszok július 21-én folytatták a visszavonulást, szabályozni kellett az üldöző hadműveleteket.

A további hadműveleti terv így alakult ki: Az üldözést Tarnopolig folytatjuk; tovább a hadműveletek nem terjednek. A város birtoklását a Sereth-folyó keleti partvidékén elterülő magaslatok megszállásával biztosítjuk. A támadó hadsereg északi szárnyának fedezése végett a Tarnopoltól északnyugatra emelkedő magaslatoktól kezdve egészen Ratyszczeig, a Felső-Sereth-folyó déli partján húzódó magaslatok hosszában, a cs. és kir. 2. hadsereg egy része védőállást fog berendezni és ebben helyezkedik el. Ennek fedezete alatt, a támadó hadsereg a Sereth mentén erős balszárnnyal folytatja a támadást.

Amint az oroszok a német déli hadsereg és az osztrák-magyar 3. hadsereg elől is megkezdik a visszavonulást, azok is csatlakoznak az ellentámadáshoz.

Kijelölt irányok:

1. A volt Złoczów-szakasz[1] balszárnyának a Sereth-folyó menti Strusow,

2. a Beszkid-hadtest[2] közepének a Strypa-folyó mentén Burkanow,

3. a német déli hadsereg jobbszárnyának, illetve

4. a 3. hadsereg balszárnyának a Dniester-folyó, mely egyszersmind határ a két hadsereg között.

Ma estig elért vonal:

XXIII. hadtest: A Sereth-folyó nyugati partvidéke Hluboczek Wk.-ig—Proniatyn—Kutkowce—Janówka—Draganówka.

LI. hadtest: Draganówka—Seredynki—Sw. Matelusz (△ 355) magaslat—Kupczynce.

[1] Német 197. és 237. hadosztály, fél 32. és egynegyed 19. (osztrák-magyar) hadosztály (Wilhelmi német tábornok csoportja).

[2] Német 96. és 223. hadosztály.

Wilhelmi-csoport és a Beszkid-hadtest: Denysów—○ 336—△ 389—┼△ 386—Worlow (△ 396).

XXV. hadtest: Topieliska (△ 414) magaslat — Baranowka.

A betörés mélysége körülbelül 38 km-re, szélessége 50 km-re bővült.[1]

*

„Az oroszok fölbomlottan özönlenek vissza és 3—4 nap „mulva itt lesz az ideje, hogy én is nyomást kezdjek el és a hihe- „tetlen, még soha nem látott eset bekövetkezhetik, hogy tartalék „nélkül, egy pókháló vékonyságú rajvonallal az ellenséget meg- „hátráltassam. Természetesen nagyon kétélű vállalkozás ez, de „ha meg van a siker valószínűsége, úgy meg is fogom csinálni."

„Kornilov megint — állítólag —, mint az orosz délnyugati „arcvonal parancsnoka, velem szembekerült. Hej, csak meg- „mutathatnám neki, hogy valóban „L'Archiduc terrible" van „megint vele szemben! A sorsnak furcsa játéka ez, hogy az orosz „háború kezdete óta oly sokszor voltunk egymással szemben. „Bár foghatnám újból el, mint a laborcfő—bukowskói dicső napok- „ban. Minden csak úgy zsong bennem, ha azokra az időkre gon- „dolok. Bár kiverhetném most hőseimmel az oroszt a monarchiából, „mint akkor kivertem Magyarországból! Oly rémségesek és mégis „fölségesek voltak ama nagy napok. Úgy sejtem, ha sikerül az „oroszokat határainkból egészen kivernem, akkor az orosz hábo- „rúnak vége is lesz, mert az alapjaiban teljesen megrendült Orosz- „ország ezt a lökést már nem bírná ki."

„Arcvonalamon meglehetős csend van, csekély lövegtűz!"

„Automobilon Csíkgyimesbükkre sietek, hogy a 7. gyalog- „hadosztályt állásaiban meglátogassam. Fölséges vidéken át „Parajd—Mezőhavas—Alfalunak visz utunk az én szép görgényi „területemen keresztül. Este 8 órakor Csíkgyimes-Középlakon „kiszállok. Itt Lipošćak altábornagy és vezérkari főnöke, Gyurits „ezredes jelentkeznek nálam. Egy vendégszerető kedves öreg „csángó magyar tiszta faházában vagyok megszállva. Nagy sze- „génység dacára mindenét örömteli mosollyal odaadná a jó öreg. „Ki volt vonulva az egész falu népsége és sok virággal, nagy „szeretettel fogadtak engem; megható volt. Pedig mennyit kell „szenvedniök itt a tűzvonalak közelében!"

[1] Lásd a 45. számú mellékletet.

„Délután tetemesen fokozódik az ellenséges lövegtűz. Több „új üteg légi megfigyeléssel lövi be magát — főképen a német „218. hadosztályra — jobbszárnyamon és a 31. hadosztályra a „XXI. hadtestemnél. A 7. hadseregnél szintén fokozódik az ellen„séges lövegtűz."

„Böhm-Ermolli hadseregcsoportjának támadása Tarnopol „felé halad. A 3. hadsereg is nemsokára megkezdi előnyomulását. „Azután ránk kerül a sor. Messze északon pedig az ellenség indult „támadásra."

*

Marosvásárhelyen azt a parancsot hagytam, hogy a 7. hadsereg balszárnyától kezdve keményen szorítsa az ellenséget.

A 7. hadseregparancsnokságnak megparancsolom, hogy a német 117. hadosztály 22. tartalékezredét ideiglenesen a Kárpát-hadtesthez ossza be.

Mivel a 117. hadosztály most nem válthatja fel az 5. honvédlovashadosztályt és a német 3. gránátosezredet, a 117. hadosztály parancsnoka, Seydel tábornok, a 6. lovashadosztály, a 11. tartalékezred[1] és a 11. honvédlovashadosztály parancsnokságát vegye át. Krauss altábornagy csoportját a XI. hadtest, báró Apor altábornagy szakasza[2] és Seydel tábornok szakasza fogja alkotni. Op. 3043.

A 7. hadseregparancsnokság jelenti, hogy Conta altábornagy július 29-én végrehajtja vállalatát, ha a 22. német tartalékezred[1] vasúti szállítása július 22-én megindulhat Kőrösmezőről. Július 22., 23. és 24-én egy-egy zászlóaljat lehet elszállítani. Op. 3021.

Seeckt tábornok heti helyzetjelentése.

Általános helyzet.

Cs. és kir. 1. hadsereg. Számos, megbízható hír szerint, a Gerok-seregcsoport ellen július 18-ára tervezett román támadás elmaradt, mert az oroszok nem voltak hajlandók a támadásban résztvenni.

Az oroszok bejelentették, hogy a románok július 22-én vagy 23-án fogják végrehajtani a támadást. A Gerok-seregcsoport jobbszárnyát a német 9. hadsereg fedi, három zászlóaljból, három lovasszázadból és egy hegyi ütegből álló csoporttal. A Gerokhoz irányított német 157. ezredet előrevonták a Susita-völgybe.

[1] A német 117. hadosztály kötelékébe tartozik.

[2] 5. honvédlovashadosztály, német 3. gránátosezred és 302/I. honvédzászlóalj.

Várható, hogy a Gerok-seregcsoport megtámadásával egyidőben, az orosz hadvezetőség tüntetni fog az arcvonal bizonyos szakaszain. Idáig a Trotusu-völgyben tervezett támadások meghiúsultak, mivel az orosz csapatok nem voltak támadásra kaphatók.

A XXI. hadtesthez Galíciából megérkezett a cs. és kir. 15. hadosztály a 37. honvédhadosztály felváltására, mely utóbbit Galíciába szánták. A 15. hadosztály gyenge állománya frissen beosztott menetalakulatokból áll; a hadosztálynak, az arcvonalba való beállítása előtt, többnapos fegyelmezésre van szüksége. Ezért a 37. honvédhadosztálynak a 15. hadosztály által felváltandó hat zászlóalja, csak július 31-én indulhat el Galíciába.

A 37. honvédhadosztály ittmaradó része csak akkor szállítható a hadosztály után, ha a cs. és kir. 16. hadosztály is a XXI. hadtesthez érkezik.

Az 1. hadseregparancsnokság július hó végén Csíkszeredára fogja áttenni főhadiszállását.

Cs. és kir. 7. hadsereg. Az ellenséges tüzérség tüntetésszerű tevékenysége alábbhagyott. Úgy látszik, hogy az oroszok a 7. hadsereg elől csapatokat szállítanak Galíciába. A hírek megerősítését azonban még be kell várnunk.

Sajnos, meg van kötve a kezünk s így a 7. hadsereg nem használhatja ki a galíciai eseményeket. Tüzérségét nagyon meggyengítették és a nagy kiterjedés miatt a gyalogság ereje nem elegendő.

Lőszerhelyzetünk se engedi, hogy tüzérségünk nagyobb tüntető harcba fogjon, de ennek nem is volna különös értelme. A galíciai vereségnek a kárpáti arcvonalra csakis oly következménye lesz, hogy a 7. hadsereg nyomni fogja a hátráló oroszokat; ennek előkészítése folyik. A Kárpát-hadtestnek a visszavonuló oroszok után Kuty—Wiznitzre kell utat törnie és hogy némi friss erőhöz jusson, július 22-én a 117. hadosztály 22. tartalékezredével erősítik meg.

Feltéve, hogy a cs. és kir. 3. hadsereg jobbszárnyával nyomni fogja a Kárpátok lábánál visszavonuló oroszokat, elrendelték, hogy a XVII. hadtestet — a 117. hadosztály nélkül — Berezow és Kosmacz, a Kárpát-hadtestet Kuty—Wiznitz, a XXVI. hadtestet Seletin irányában kell üldözésre összevonni.

A 117. hadosztály 157. ezredének Gerok-seregcsoportjához, a 22. tartalékezrednek a Kárpát-hadtesthez való beosztása, csak ideiglenes. Azt tervezik, hogy a 117. hadosztály valamennyi csapatát augusztus 1-ig a Mestecanesci-szakaszban vonják össze. A hadosztály parancsnokát, Seydel tábornokot, addig a 11. honvédlovashadosztály, hadosztályának 11. ezrede és a 6. lovashadosztály parancsnokságával bízták meg.

A badeni A. O. K.-nak mindenről jelentés megy. Op. 3040.

Az ellenség helyzete.

I. Erőcsoportosítás.

Számos megbízható hír szerint, július 18-án a Gerok-seregcsoport szárnyára nagy támadást rendeltek el, melyet az Ojtoz-völgyében az orosz XL. hadtest kezdett volna meg. Ehhez csatlakozott volna a román 2. hadsereg támadása, melyet az orosz VIII. hadtest támogatna. Az Ojtoz-völgytől északra a Trotusu-völgyben az orosz XXIV. hadtest támadását is tervezték.

A nagy támadás az orosz csapatok magatartásán meghiúsult.

Mivel az oroszok a XLV. hadtestet Galiciába szállították, nagyobb tartalékaik nem voltak, kivévén a turkesztáni 3. lövészhadosztályt, melynek csapatai azonban megbízhatatlanok.

A román 2. hadsereg arcvonala azzal rövidült meg, hogy az orosz VIII. hadtestet a román 2. hadsereg balszárnyán az arcvonalba tolták. A román tüzérséget orosz ütegek erősítették meg. Az orosz VIII. hadtest által felváltott román 1. és 14. hadosztály most tartalék lett.

Nem valószínű, hogy a román 1. hadsereget is a Gerok-seregcsoport elleni támadásra használják fel. A hírek arról szólnak, hogy ez a hadsereg a Sereth-szakaszon fog támadni, Legújabb hírek szerint, a román 7. és 12. hadosztályt az 1. hadsereghez osztották be.

Az orosz csapatok magatartásától függ, hogy a július 23-ára halasztott támadás be fog-e következni. A cs. és kir. 7. hadsereg előtt nincs változás.

Miután az orosz 8. hadsereg zöme átvette a lomnicai arcvonalat, az oroszok a parancsnoksági viszonyokat szabályozták. A Czernowitzben megalakult orosz 1. hadseregparancsnokságot a XI., XXIII. és XVIII. hadtest vezetésével bízták meg. Ezek azelőtt az orosz 8. hadsereghez tartoztak. Az orosz 1. hadsereg feladata az lehet, hogy helyi jellegű előtörésekkel lekösse csapatainkat.

II. Hangulat.

Az orosz 9. hadsereg déli szárnyán megbízhatóan megállapított engedetlenségek arra mutatnak, hogy propagandánknak várakozáson felül nagy hatása volt az orosz csapatoknál. Az orosz 6. lövészhadosztály, a turkesztáni 3. lövészhadosztály,[1] a 188., 48. és 49. hadosztály[2] támadásra nem hajlandó.

Szemmelláthatóan nagy hatása volt annak, hogy az oroszokat *idejében* tájékoztattuk Kerenski galíciai támadásáról. Ezzel ellenpropagandájuk elé vágtunk. Az oroszok nem hitték, hogy a

[1] Orosz XL. hadtest.

[2] Orosz XXIV. hadtest.

békeajánlatot visszautasítottuk és hogy mi kezdettük volna meg a támadást.

Az orosz támadás kezdő sikerei nem lelkesítették az orosz csapatokat és nem növelték Kerenski tekintélyét. Csakis a kárpáti arcvonal északi szárnyán álló orosz csapatoknál tudott Kerenski támadáshoz hangulatot kelteni, midőn személyesen jelent meg soraikban. Csakis a 7. hadseregünk közepével szemben álló orosz XXIII. hadtestnél javult meg némileg a fegyelem és szakadt meg velünk a közvetlen érintkezés.

Némely hadosztály megszüntette velünk való tárgyalásait, mert halálbüntetést szabtak ki az oroszok arra, ki velünk érintkezik. Azonban az ujságszolgálatot ezeknél a hadosztályoknál sem tudták meggátolni.

Az oroszok elítélőleg nyilatkoztak az angol gyámkodásról. Lehetségesnek látnak egy német-orosz szövetséget a nyugati hatalmak ellen ; azt hiszik, hogy a régi német kancellár a béke útjában állott. A román csapatokat szigorúan ellenőrzik s így nem sikerült hangulatukat kikémlelnünk ; de az bizonyos, hogy ők is beleuntak a háborúba.

Propagandánk eredményét július 21-ig az *54. számú melléklet* foglalja össze.

Csíkgyimes-Középlak, július 22.

„A szegényes kis házacskában, hol annyi szeretettel fogad-„tak, pompásan aludtam. Hajnalban az összelőtt templomban „csendes misén voltam s azután tüstént automobilon Ciughiesura — „ami már Romániában van — siettem. Sok egyes, egymástól távol-„eső házcsoportokból álló hosszú község, erdőkörnyezte, virág-„borította kaszálós völgyben. Ott áll a 37./II-es zászlóalj, mely „egy esztendeig oly dicsően küzdött hadtestemben. Vásáry őrnagy „még mindig parancsnoka, különben már csak pár ember van, „aki alattam küzdött, de ezeknek nagy volt az örömük, midőn „megismertük egymást. Innét a „Jóska bakák" nagy ünneplése „közepette föllovagoltam Gica herceg vadászterületén át az oly „sok vérrel áztatott Muntele Cotumbára (⌖ 1258). Csodaszép „ősrengeteg, jegenyefenyő óriások — akkorák, mint még soha-„sem láttam —, óriási bükkökkel keverve. Csepegő buja páfrány-„szőnyegekkel s erdei virágokkal. Az út annyira feneketlen, hogy „lovaink alig képesek bennünket átvinni a sáron. Helyenkint „pedig rendkívül meredek. Csodálom, hogy az élelmet egyáltalá-„ban föl tudják hurcolni. Két és fél óráig lovagoltunk föl, ezalatt „két zivatar fürösztött meg alaposan bennünket. A Cotumba

„tetején meglátogattam az emberfölötti munkával fölhozott „ütegeket, kitűnően vannak fölállítva. Itt a lövegtűz már nagyon „szétforgácsolta, tönkretette a szép erdőt és a gránátok által „széjjelroncsolt faóriások keresztül-kasul heverve, egy legyőzhe- „tetlen természetes akadályt képeznek. Innét gyalog mentem a „Muntele Faltueanu (⌖ 1244) markáns kúpjára, melyet a télen „ragadtunk el az oroszoktól és a bajor hegyre, hol sok keresztecske „áll az őserdőben az örökké alvó derék bajorok fölött virrasztva. „Kimentem a bajorok által — bizony gyengén — kiépített lövész- „árokba, mely azonban a terephez igen jól van alkalmazva. Most „a derék kecskeméti Molináriak állanak itt alig pár lépésre az „ellenségtől. Nem nagyon kellemes séta ez a térdigérő árokban az „oroszok közvetlen közelében végigmenetelni, nekik teljes célt „mutatva. A figyelő őrszemekhez is kimentem, ezen helyekre „egyedül. Az őrszemeknek, kik folytonosan a legnagyobb élet- „veszélyben vannak, családjuk részére pár száz koronát nyomok „a markukba és kezetnyujtva nekik, kívánom velük megértetni, „hogy becsülöm és szeretem magyar hőseimet. Mindegyikkel „halkan néhány szót váltok, míg az oroszok minduntalan elsöté- „tedő lőréseit figyelem. Valahányszor a lőrés elsötétedett, az őrszem „kissé félrehúzott engem, mert ilyenkor az orosz néz, vagy céloz „a lőrésen ki. Midőn újra fény látszott a lőrésben, bakám azt „mondta : 'tessék most kinézni'. Ekkor egy csomó orosz kiegye- „nesedve csajkáikkal kezükben jöttek felénk és midőn elhaladtak „mellettünk, alig 30 lépésre állásunk előtt, az egyik különös kiejtés- „sel átkiáltott hozzánk : 'Jóreggel, sógor !' s én nevetve vissza- „kiáltottam : 'Jóreggelt- muszka sógor !' Ekkor az őrszem moso- „lyogva szólt hozzám : 'Ezek nem csinálnak semmit ! Csak a „tisztek és kozák posztok — ott lent —, azok lőnek mindenre !' „ezzel a lőrésre mutatott. Egy lövés csattant s az oroszok elszalad- „tak s a derék öreg kecskeméti nyugodtan mondá : 'Azért lőttek, „hogy jelezzék, hogy tiszt jön. Most ne tessék kinézni, mert tüs- „tént ide lőnek !' Az oroszok mindig lövésekkel jelzik, ha olyan „tisztek jönnek, akik „rosszakaratúak". Lefényképeztem a derék „őrszemet, aki szüntelen életveszélyben már régen nem ismeri az „izgalmat és mindent higgadt meggondolás után tesz. Szusza „Tivadarnak hívják őt. Ezután vissza cserkésztem az állásba, „mely félkörben kerüli meg a Muntele Faltueanu (⌖ 1244) kúpját

„és azután meredeken a völgybe fut, mindjobban távolodva az „ellenséges állásoktól. Itt áll a 37. ezred : „József főherceg-ezred", „vagy ahogy ők magukat nevezik : „Jóska-bakák". Szabadon a „lövészárok mellett lehet menni és majdnem minden emberrel „beszéltem, mert kiállott az egész ezred. Hatalmas zivatar felhő- „szakadással, villámlás és mennydörgéstől kísérve jött. Még- „egyszer teljesen bőrig áztunk, míg az állásban a csúnyán ronccsá „lőtt erdőben, közvetlen Muntele Cotumba (⌖ 1258) fölé megyünk, „hol már nincsen födözék. Itt egyik őrszemtől a másikhoz mentem, „anélkül, hogy az oroszok lőttek volna. Cotumba falvába eresz- „kedtem ezután le. Részben összelőve, részben leégve állanak a „bedőlt házak, melyekben csak bútortörmelékek és lábmagasságú „piszok van. Porral és vakolattal telehullott sántikáló asztalok. „fölfeszítetten ásítozó szekrények letörött lábuk helyére támasz- „kodva állanak a bedűlő padozaton ; csak egy sarkon lógó üveg- „telen ablakrámák. Mindez egy hallgatag rémregény. Ott valami „fehérlik egy roskadó ágyban, tán papírcsomó ? Midőn elmegyek „mellette, idegesen zümmögve szállnak föl a zöld döglegyek s „tekintetem megigézve akad meg a koponyán, melyen bőrcafatok „és hajcsomók tapadnak, a nagy szemüregekbe a teljesen meg- „száradt szemhéjak horpadnak be félig nyitva. A feketére aszott „húsból kivilágító csontkezek egy elégett takarócafatot tartanak „görcsösen s így fekszik az elhagyatott alvó örökálmában a ros- „kadó, korommá égett ágyban a bedűlő ház összeomlását várva, „jegesen vigyorogva az előtte álló üres vasszekrényre. Az udvaron „és a kertben méteres burján fátyolozza el az ajtótlan ajtót s „üvegtelen ablakokat. A bedűlő kerítésen kúszó folyondár s kerti „virágok vetélkedve virítanak és küzdenek létükért. Oly vad „minden, akárcsak a mesében megátkozott falu ! Az utcácskák „benőve s iszalaggal meg bogánccsal elállva, melyek leveleiket „felénk nyujtva ragyogó csöppeket mutatnak. Mintha itt csak az „odabent most szunnyadó csontos járna borzadályos éjszakákon. „Gránátok süvöltenek és recsegve csapnak a még megmaradt „tetőkbe. Klipp-klapp, potyognak a mind ritkuló téglák a tetők- „ről és csörömpölve törnek össze a földre zuhanva. Ez Cotumbá- „nak kísérteties elmúlása. Egy nagy ház Stirbey hercegnek tulaj- „dona ! és mi — az engem kísérő altiszt meg én — a bennünket „üdvözlő gránátoktól követve a leplezett gyalogúton folytatjuk

„utunkat, mert a műúton menni egyet jelent a biztos halállal. „Háztól-házhoz sietünk és azután . . . igen azután ! . . . ott áll „három bakám és kaszálja a rétet . . ., oly nyugalommal, mintha „nem is hallanák az üvöltő és reccsenő gránátokat ! . . . Csende- „sen hozzájuk megyek és elbeszélgetek velük s megkérdezem „őket, hogy miért nem födik magukat ? 'Hát azért, mert tán a „századik gránát talál csak !' Tovább megyek és magammal „viszem a három vitézt azzal a paranccsal, hogy legalább véde- „tebb helyen kaszáljanak."

„Brusturosán egy kocsi vár rám és automobilomhoz sietek „vele. Midőn már jódarabra elhagytam a tűz körletét, az ellen- „séges lövegtűz nagy hevességre fokozódik. Pergőtüzet hallok „és lelkemben fölcsendül a kérdés, vajjon kaszál-e még a három „hős ? . . ."

„Este 9 órakor érek vissza Gyimesközéplakra. Útközben „rendkívül kényes helyzetemen töröm a fejemet. A hadsereg- „főparancsnokság telefonon arról biztosít engem, hogy „ez idő „szerint" engem az ellenség nem fog megtámadni és ennélfogva „semmi néven nevezendő erősbítésre sem szabad számítanom és „az elszállítást folytatnom kell. Én pedig tudom, hogy lesz táma- „dás jobbszárnyam ellen. Mint tapasztalt katona, nem tréfából „festettem a valósághoz híven — jelentéseimben — helyzetemet „oly nehéznek, nem hiába jelentettem, hogy túllépték arcvonalam „gyengítésében azt a határt, melyen belül én még vállalhatom „a felelősséget. Tudom, hogy mindennek a már-már fölülkerekedő „olasz nyomás az oka, de hát itt is súlyos a helyzet. Minden- „esetre azonban ma a háború sorsa miránk nézve odalent az olasz „harctéren dől el. Ha az olaszt meg tudnánk ott tökéletesen verni, „akkor itt játszva elintézhetjük az oroszt és románt."

Jelentések.

„Az 1. hadseregnél nagyon heves löveg- és aknavetőtűz a „német 218. hadosztály állásaira, különösen a Susita-völgy két „oldalán az 1. lovashadosztály mind erősbödő tüzet kap, délután „5 óráig 15—20.000 gránátot. Derék huszárjaimnak, közöttük „Józsi fiamnak nehéz napjuk van ! A mi tüzérségünk tervszerűleg „küzdi le az ellenséges ütegeket, megfigyelőállásokat, aknavetőket „és a gyülekező gyalogságot. Egy gyenge ellenséges támadást

„vertünk le a Codava Babeitől (⌖ 772) délkeletre.[1] Az 1. had-
„sereg többi részén is erősen fokozódó tüzérségi küzdelem. A XXI.
„hadtestnél rendkívül heves a tűz, főképen a 31. hadosztály
„állásaira, a Paltinis tetőtől (⌖ 1339) északra pergőtűz, ott erős
„támadást vert vissza e dicső hadosztály, melyet egy második,
„de már csak két zászlóalj által végrehajtott roham követett,
„mely zárótüzünkben megsemmisült."

„A 7. hadseregemnél erősen fokozódó lövegtűz."

„Szomszédomnál, Mackensen tábornagynál ugyanaz."

„Tőlem északra minden gyors előnyomulásban. A német
„Südarmee szintén megkezdette az előnyomulást."

*

Estig elért vonal:

Német XXIII. hadtest: A Sereth-folyó nyugati partvidéke, a Tarnopol-tó nyugati partja—Petryków.

Német LI. hadtest: Ostrów—Bucniów—Luka Wk.—Myszkowice—Czartorya—Mikulince—Ladyczyn.

Wilhelmi csoport: Ludwikowka—△ 355—Bieniawa—△ 352—△ 370 Mogilki.

Beszkid-hadtest: △ 382—△ 397—Jozefówka,

XXV. és a német XXV. tartalékhadtest: Krzywe—Litiatyn—Saranczuki—Slolko—Szumlany,

német XVII. hadtest: Byblo—△ 342—Bolszowcze.

Az áttörés szélessége 100 km-re, mélysége 48 km-re (Zborów—Mikulince) bővült. A zsákmány óriási.

Északon az ellenség 5 km szélességben betört vonalainkba; ott nagy veszteségeink vannak. Az ellentámadás megindult.

Midőn az osztrák-magyar 2. hadsereg és a német déli hadsereg július 22-én Zalozce—Tarnopol—Struzów—Kozowa—Bolszowce vonalát elérte és így a zalozcei áttörés 100 km szélességre bővült és 48 km mélyen behatolt az orosz állások mögé és amikor július 23-án az osztrák-magyar 3. hadsereg elől is megkezdették az oroszok a visszavonulást: a központi hatalmak hadvezetősége azt tervezte, hogy az erdélyi határhegységben még szilárdan álló orosz arcvonalat is megingatva, kiszorítja az oroszokat Moldvából és a románokat végleg legyűri. A terv szerint, hadseregarcvonalamnak északi szárnyán az osztrák-magyar 7. hadsereg is csatlakozni fog az osztrák-magyar 3. hadsereghez és amint Bukovina határát Czernowitz—Sereth—Radautz-nál eléri, Dorohoiu irányá-

[1] Campuriletől északra.

ban észak felől Moldvába.[1] tör. Ezzel a hadművelettel egyszerre Mackensen tábornagy hadseregcsoportja. Focsani felől, Agiudu nuou irányában a Sereth-folyó völgyében, a József főherceg hadseregarcvonal jobb szárnyán pedig a Gerok seregcsoport az Ojtoz völgyében Ocna—Onescire támad.

Ezért parancsot kaptam, hogy mihelyt az orosz 1. hadsereg[2] is megkezdi a visszavonulást, erélyesen támadjam meg az előttem levő oroszokat. Mackensen tábornagyot is utasították, hogy az a Putna és az alsó Sereth szakaszában támadja meg az orosz-román hadsereget.[3] A támadáshoz jobb szárnyamon a Gerok seregcsoport csatlakozván, az orosz 9. hadsereg déli szárnyát (XL. hadtestet) és a román 2. hadsereget fogja megtámadni.

E szerint a bolgár 3. hadsereg, Nerezoff bolgár tábornok parancsnoksága alatt Dobrudsában a Fekete-tenger és a Duna között áll ; a Dunától a Buzau torkolatáig Kosch német tábornok az LII. hadtesttel ;[4] az alsó Rîmnicul folyócska mindkét partvidékén, a Sereth mentén a Buzau és az alsó Putna (Suraia) között, a Rîmnicul-csoport[5] áll ; ehhez csatlakozik a német 9. hadsereg[6] Eben német gyalogsági tábornok parancsnoksága alatt Biliestiig a Sereth mögött, azután a Putna mentén Irestiig, a szélső balszárny a Magura Odobestire (△ 1001) támaszkodva ; a Gerokseregcsoport jobbszárnyán Ruiz altábornagy szakasza, a német 218. hadosztály Iresti—Marasti—Codava Babei (⊹ 772) magaslat vonalában ; ettől nyugatra a Casinu-völgyig az 1. lovashadosztály áll. A Casinu-völgytől a Nagy Sándor (△ 1640) magaslatig a VIII. hadtest van és pedig a Magura Casinului (△ 1167) magaslaton a 8. hegyidandár, az Ojtoz-völgyben a 71. hadosztály, a Slanic-völgyben a 70. honvédhadosztály a Nagy Sándor (△ 1640) magaslatig, melyhez az 1. hadsereg VI. hadteste[7] csatlakozik.

Az orosz-román hadseregeket így csoportosították : Az orosz 6. hadsereg[8] a Fekete-tengertől a Duna—alsó-Sereth mentén jobbszárnyával Nemoloasaval szemben ; ehhez csatlakozva a román 1. hadsereget[9] betolták az arcvonalba, a Rîmnicul torkolatától a

[1] A tervnek az én hadseregeim arcvonalára vonatkozó része az én előterjesztésemen alapult és abból indult ki.

[2] XI., XXIII. és XVIII. hadtest.

[3] Orosz 4., román 1. és orosz 6. hadsereg (Cserbacsev tábornok).

[4] Török VI. hadtest (török 15. és 25. hadosztály), bolgár 5. hadosztály és 145. dandár.

[5] Osztrák-magyar 92. és a német 109. hadosztály.

[6] Bajor 12. hadosztály, 76., 89., 62., 217., 115., 212., 216., 13. lövész- és az alpesi hadosztály (I. tartalék- és XVIII. tartalékhadtest).

[7] 225. hadosztály.

[8] Szibériai IV. és XLVII., XXIX. és IV. hadtest.

[9] 5., 9., 10., 13., 14., 15., 2., 4., 11., 7. és 12. gyaloghadosztály (V., III. és I. hadtest) és két és fél lovashadosztály (1. és 2. lovashadosztály és egy calarasi lovasdandár).

tecuciu—focsanii útig ; innen Racoasáig, a Putna-folyó mögött, az orosz 4. hadsereg[1] áll. azontúl a román 2. hadsereg[2] az Ojtoz-völgyig.[3]

Az osztrák-magyar VIII. hadtesttel szemben az orosz 9. hadsereg déli szárnyhadteste (XL.) van az Ojtoz-, Slanic- és Doftana-völgyben.

Minél nagyobbméretű lett a zalozcei áttörés és az orosz 11., 7., 1. és 8. hadsereg északi szárnya megkezdette visszavonulását, a román-orosz arcvonalra azt a feladatot bízták, hogy a visszavonulás könnyítésére a Mackensen- és a Gerok-arcvonal ellen támadást kezdjen.

Úgy Mackensen és Gerok, mint Cserbacsev arcvonala csaknem egyidőben készült támadni ; a román-orosz hadseregek azonban megelőztek bennünket, mivel a segítő hadosztályok[4] még nem érkeztek meg teljesen Mackensen tábornagyhoz.

Az orosz-román hadseregek feladata az volt, hogy Mackensen tábornagy hadseregeit Focsaniról visszavessék és amennyit csak lehet, felszabadítsanak Romániából.

A román-orosz hadvezetőség terve ez volt : Az orosz 9. hadsereg déli szárnya[5] leköti az osztrák-magyar VIII. hadtestet, hogy Focsaninál ne avatkozhassék a döntő csatába. A román 2. hadsereg[6] Soveja irányában áttöri Gerok seregcsoportját, hogy a német 9. hadseregtől elválassza és fedje a főtámadást végrehajtó orosz 4. hadsereg nyugati oldalát. A hadműveletet az orosz 9. és a román 2. hadsereg tüntetésszerű melléktámadással kezdi meg. A főtámadást az orosz 4. és a román 1. hadsereg intézi. A 4. hadsereg a német 9. hadsereget Irestinél áttöri. elfoglalja a Magura Odobesti (△ 1001) hegytömböt ; Focsani felé a németek hátába kanyarodik és a Putna mentén felgöngyölíti a német 9. hadsereg nyugati szárnyát. A román 1. hadsereg a Nemoloasa-hídfőből előre tör. a német 9. hadsereg és a Rîmniculi csoport[7] belső szárnyát Suraia és Olaneasca között áttöri, azután Rîmnicul—Sârat felé a német 9. hadsereg hátába kanyarodik. Az orosz 6. hadsereg, Maxineni és Latinul között, a rîmniculi csoportot[7] és a német LII. hadtest[8] belső szárnyát áttöri majd Racovita és Traján felé kibővítve az áttörést, fedezi a főtámadást intéző román 1. hadsereg keleti oldalát.

[1] VII., VIII. és XXX. hadtest.
[2] II. és IV. hadtest (6., 8., 1. és 3. hadosztály).
[3] Kizárólag.
[4] Osztrák-magyar 13. lövész-, 62. hadosztály és az alpesi hadosztály.
[5] Orosz XL. hadtest.
[6] Román IV. és II. hadtest.
[7] Német 109. és az osztrák-magyar 92. hadosztály.
[8] Kosch-csoport (LII. tartalékhadtest).

Az általános támadást július 22-én kezdi előkészíteni az orosz-román tüzérség.

Megjegyzem, hogy az orosz-román haderő csak a melléktámadást tudta végrehajtani, a főtámadást Cserbacsev tábornok július 26-án beszüntette, attól tartva, hogy az osztrák-magyar 3. és 7. hadsereg Bukovinából Moldvába tör. A betörés megakadályozására át kellett hadseregeit csoportosítania és Moldva északi részének biztosítására hadseregeinek egy részét oda eltolnia.

Csikgyímes-Középlakon ma táviratot kapok Marosvásárhelyről, vezérkari főnökömtől:

„József főherceg Ő cs. és kir. Fenségének, Op. 3061. szám.

A Galíciában gyorsan kifejlődő hadműveleteknek megfelelően, a német O. H. L.[1] hozzájárulásával javaslatot tettem az A. O. K.-nak, hogy a 37. honvédhadosztályt hagyja itt, hogy a 7. hadseregnél harcba vethessük. Kérem hozzájárulását, hogy a 7. lovashadosztályt a 7. hadsereghez tolhassam el, hogy a 3. gránátosezredet felválthassa, mely azután hadtestéhez bevonul.

Seeckt tábornok s. k."

Seecktnek így válaszoltattam:

„Seeckt tábornoknak. Ő cs. és kir. Fensége hozzájárult ahhoz, hogy a 3. gránátosezred helyébe a 7. lovashadosztályt helyezzék az arcvonalba, a 37. honvédhadosztály ügyében tett javaslattal egyetért.

Magas megbízásból: a szárnysegéd." Op. 3061.

Az A. O. K.-tól délután 12 óra 35 perckor ez a válasz érkezik:

„József főherceg hadseregarcvonalparancsnokságnak. Op. 43.133. szám.

Kelet-Galíciában a siker fokozásának és kihasználásának érdeke megköveteli, hogy a 37. honvédhadosztály mielőbb a Böhm-Ermolli hadseregcsoporthoz érkezzék. Mikorra lehet a 37. honvédhadosztály élének elindulására számítani?

A. O. K. a vezérkar főnöke." Op. 3059.

Válaszom délután 1 óra 5 perckor ment el Badenbe:

A. O. K.-nak: A mai helyzetben a 37. honvédhadosztály itteni kihasználása a 7. hadseregnél nagyobb eredményt ígér; kérem hozzájárulását. Az elszállítást a helyzetnek megfelelően siettetem; jelentés következik.

József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság." Op. 3059.

Ludendorff délután 7 óra 35 perckor I. a. 4010. geh. szám alatt Seeckt tábornoknak ezt táviratozza:

[1] Oberste Heeresleitung.

„Seeckt tábornoknak. Arz gyalogsági tábornoknak ez a távirat ment :

1. Ha az ellenség enged nyomásunknak és a cs. és kir. 3. hadsereg is megmozdul, József főherceg hadseregarcvonala felé szabályozni kell a határt, javasolom : Siwula—Delatyn—Pruth-folyó —Czernowitz határvonalat.

2. A galíciai hadműveletek gyors lefolyásából előre látható, hogy a József főherceg-hadseregarcvonalból kivonandó 37. honvédhadosztály, a legnagyobb valószinűség szerint, későn ér oda.

Ha az oroszok a cs. és kir. 3. hadsereg előtt is hátrálnak, a változott helyzet következtében József főherceg hadseregarcvonalának a 7. hadsereg körletéből Czernowitzra irányuló lökése a legtartósabb jelentőségű lesz.[1] Nagyméltóságod indítványának megfelelően, a József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság előkészít egy ilyen vállalatot. Hogy a siker reményét valamely módon fokozzuk, javasolom, hogy Nagyméltóságod mellőzze a 37. honvédhadosztály elszállítását, hogy azt a 7. hadsereg támadásánál vessék harcba.

Hasonló célból három nehéz üteget bocsátok a hadseregarcvonalparancsnokság rendelkezésére. Ludendorff s. k." Op. 3062.

Még mai napon este 10 óra 54 perckor ez a jelentés megy Badenbe :

„A. O. K.-nak. A legnagyobb sietséggel is csak július 30-án kezdődhetik meg a 37. honvédhadosztály elszállítása, mert a 15. hadosztály felszerelése kiegészítésre szorul. Géppuskás alakulatait előbb össze kell állítani. Ma éjjel kezdődik a 7. lovashadosztálynak a 7. hadseregbez való elszállítása, hogy a 3. gránátosezredet felváltsa, mely bevonul hadtestéhez.

József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság." Op. 3061.

Ma megy a parancs, hogy a kivont 7. lovashadosztály a Mestecanescin váltsa föl a német 3-as Grenadirosokat és ezek vonuljanak be hadtestükhöz. Ismételve kérem az A. O. K.-t, hogy hagyja nálam a 37. honvédhadosztályt, melyet én a Kárpát-hadtestnél osztok be, hogy támadásra induljon Czernowitz irányában.

A román 1. hadsereg[2] júniusig Bacau—Husi—Dorohoiu terében volt ; a 10., 12., 14. hadosztályt júniusban Galatzra szállították. A román 2. hadsereg kötelékébe az 1—9. hadosztály tartozik ; ezekből júniusban az 1., 3., 6., 8. és 7. hadosztályt előre vitték a putna—casinui arcvonalra. A 2. hadosztály beleolvadt a 3-ikba. A 4., 5. és 9. hadosztály még nem készült el teljesen átszervezésével. A 4-ik Adjudul Nounál, az 5. és 9. Onescinél van.

[1] Ezt hirdettem kezdettől fogva.
[2] 10., 16. és 20. hadosztály.

A Mackensen-hadseregcsoport hírszerző tisztje jelenti, hogy a Sereth arcvonalba Gangeni—Fundeni között a románok 1. hadseregük 13. és 14. hadosztályát tolták ; biztosra lehet tehát venni, hogy a román 9. és 10. hadosztály is ott van.

Sikerült az orosz délnyugati arcvonal parancsnokának egy táviratát lehallgatni, melyet az orosz 1. hadsereg kötelékébe tartozó XI. hadtestnek[1] küldött :

„Minthogy a 8. hadsereg általános visszavonulása megkezdődött, megparancsolom a XI. hadtestnek, hogy a szomszédos csapatokkal szoros összeköttetést tartva, július 22-ről 23-ra virradó éjjelen jobbszárnyával a Tartarow-vonal mentén, kezdje meg a visszavonulást ; délfelé az eddigi helyzetet fenn kell tartani. Az irányelveket meg fogja kapni. Július 22. este 22. óra. 2371. szám.

Cseremiszov."

A 7. hadseregparancsnokságnak még ma kiadtam az irányelveket a hadsereg előnyomulására :

1. Az előre nyomuló csapatokat lássa el bőven utászokkal, árkászokkal. A beosztott vasúti csapatokkal azonnal állíttassa helyre a megrongált vasúti vonalakat.

2. Az utak kocsizhatóvá tételére és a meglevő országútak kijavítására, tartsa kéznél a műszaki századokat és munkásosztagokat. Ezeket a szükséges szerszámokkal szereltesse fel és anyagszállításra fuvaroszlopokat tartson kéznél.

3. A tábori vasút és sodronykötélpálya anyagot tétesse használatra kész állapotba ; a szükséges munkaerőt ossza be.

4. Közelharceszközökkel, utászeszközökkel és anyagokkal, valamint hajító aknákkal felszerelt utásztelepeket rögtönözzön és gyors előretolásukra tegye meg a kellő intézkedést (fogatolt kocsi lépcsőoszlopok).

5. Lehetőleg előretolva távbeszélő anyaggal felszerelt raktárakat létesítsen.

6. Autóvonatoszlopokat, fogatolt járműoszlopokat, kocsilépcsőket tartson használatra készen.

7. Egy bizonyos előfogattartalékról gondoskodjék.

8. A tüzérség, aknavetők, géppuskák előrevitelére intézkedjék.

9. Szervezze meg a betegek és sebesültek gyors átadását.

10. Szervezze meg a lőszer- és az élelemutánszállítás lebonyolítását. Op. 3060."

A hadseregfőparancsnokság értesít, hogy a 7. hadseregnek idejében ki fogja utalni a kívánt autó-oszlopokat, azonban a lovak

[2] Ez a hadtest a 7. hadseregünk északi szárnyával (XVII. hadtesttel) áll szemben.

napi zab-adagját, legnagyobb sajnálatára, nem lehet felemelni. Op. 3021.

Hírek Oroszországból.

A „Russkoje Slovo" szerint, Odessza teljesen a fellázadt orosz katonaság hatalmában van, mely megakadályozza, hogy a városon keresztül vonuló katonaság tovább utazzék az arcvonalra. A lázadó katonaság felhívta a lakosságot, hogy proklamálja a békét és csapja el az angolok zsoldjában álló ideiglenes kormányt. Az odesszai vasútállomásokon gépfegyvereket állított fel a lázadó katonaság.

Csíkgyimes-Középlak, július 23.

„Nem tudok nyugodni, habár nagyon fáradt vagyok, mert „a pergőtűz dübörög és ablakaim csörögnek. Szegény hőseim oly „gyéren vannak s mégis tömegrohamokkal kell majd megküz- „deniök. Mivel ? . . ."

„Reggel 4 órakor hirtelen néma csend. Az Isten adjon nekik „most erőt, tán most van a roham ? . . . Öt perccel később minden „csak úgy zuhog az én tüzérségem zárótüzétől és följajdulva „ordítanak a hegyek és völgyek. Kisietek. Felhőtlen ég, a csilla- „gokat a pirkadat most oltja ki és véres pírban ébred föl a mai „nap. Nem pirosabb-e ma a talaj a hősvértől, mint a vérben úszó „izzó láthatár s a nap tüzes korongja ? Mintha a Nemere tom- „bolna, úgy zúgnak a távoli völgyek és ijedten csiripelve repked- „nek ide oda a madarak, fecskék és galambok. Telefonoztatok : „'Mi történik ?' . . . Válasz : 'A 10. lovashadosztály arcvonala „a 10-es és 13-as huszároknál a leghevesebben megtámadva. „Az ellenség betört. Mindkét oldali leghevesebb tüzérségi harc. „Az elvesztett magaslat visszaszerzésére megindult az ellen- „támadás. Veszteségeink nagyok !' $^3/_4$6 órakor : 'Elkeseredett „harcban visszafoglaltuk a magaslatot !' Geroktól tartós, rend- „kívül heves lövegtüzet jelentenek."

„Automobilon Cughiesun keresztül a csángó Gyepecére és „Sóstelekre megyek, hol a csángó asszonyok legszebb viseletük- „ben várnak ránk és telerakják havasi virágokkal automobilomat. „Innét kocsin rettenetes dorongúton egy vad völgybe hajtunk „a tűzkörletig s onnét gyalog az állások felé megyek. Útközben „a dandárparancsnok és a 68. ezred parancsnoka jelentkeznek és „ott Kopp Ferenc 68-as hadnagyot ragyogó fegyvertényért az „arany vitézségi éremmel ékítem föl. Az ezredparancsnok kísér

„engem, míg a hosszú völgyben folyton a virágos réten haladunk
„a Piricske-hegy (△ 1324) lábáig. Az erdőben még vagy egy
„órahosszat lovagolunk fölfelé, miután a tartalékszázadot meg-
„szemléltem és vagy 30 vitéznek mellére tűztem a megérdemlett
„vitézségi érmet, közöttük egy mezőtúri születésű Mészáros Imre nevű
„mészároslegénynek, a tipikus magyar fiú mindenkoron a hősies-
„ségnek példaképe. A sok vérrel áztatott Sólyomtar (△ 1343)
„és Vadason az állásokban végigmegyek, ezt is a bajorok épített-
„ték, mondhatom elég rosszul. Azt, amit a bajorok nem csináltak,
„azt most óriási munkával a 68-asoknak kell pótolniok. Az elkép-
„zelhető legszebb őserdőbe jutunk, amint a Sólyomtart elhagytuk.
„Olyan különös, ha a közelben levő orosz állásokra nézek és tányér-
„sapkákat meg fegyveröblöket látok. Ezek előtt alig, vagy éppen
„nem födve kell elsétálnunk. Szárnysegédem, Say ezredes nagyon
„nyugtalankodik ezen „Spiessrutenlaufen" fura helyzet miatt.
„Figyelmeztetem, hogy hagyjon föl idegességével, csak nem hiszi,
„hogy vissza fogok fordulni? Elrendelem, hogy egyenkint 200
„lépésre kövessenek az urak, én meg mindig az illető század-
„vagy szakaszparancsnokkal megyek. Felejthetetlen egy kép ez
„a fölséges őserdő a meredek, helyenkint függőleges partokkal és
„sziklákkal és az egész úton a közelünkben az orosz lőrések és
„— ha jól odanézek — a kis fegyveröblök, melyek mint egy ijesztő
„lénynek szemei ránk meresztik fagyos tekintetüket és mindig
„újból arra kell néznünk, hogy nem sugároznak-e tüzet? Lehelve,
„majd mindig hangosabban jön az első nehéz orosz gránát és az
„ötször kitüntetett altisztnek, kit éppen megszólítok, valami
„merengés, szórakozott, vagy tán másfelé hallgató kifejezés ül
„szemeiben, tán egy gondolat a fölöttünk elsuhanó halálra? . . .
„Midőn mögöttünk dördülve robban, összeszedi magát és feszе-
„sen kérdi, hogy mit kérdeztem tőle, mert a gránátot hallotta
„'énekelni!' 'Azt kérdeztem tőled, fiam, hogy hogyan vagy?'
„'Köszönöm szépen, jól, csak éhezünk!' Megint több gránát jön
„énekelve és a mondat elhal az altiszt ajkain, megint a halál
„dalára hallgat, melyet az fölöttünk hegedül! Ez közelebb volt.
„Ropogva zuhan le egy ősfa, melynek törzsét kettészakította a
„lövedék. Megint az ábrándos tekintet . . . 'éhezünk. de ez nem
„tesz semmit, a haza mindenek előtt!' 'Igen — derék fiam —,
„ismerlek benneteket, dicső magyar véreim! Inkább éhenhaltok,

„mintsem hogy az ellenségnek egy hüvelyknyi hazai földet át-
„adnátok !' Kezetnyujtva búcsúzom tőle s az a kérdés van a lelkem-
„ben, vajjon az én tekintetem is olyan szórakozott és vajjon
„látni-e benne, hogy másfelé hallgatok, ha fölöttünk énekelve
„repülnek a halálnak szörnyű madarai ? . . . Valószínű ! . . . hiszen
„ez a legény, kinek mellén az összes vitézségi érmek ragyognak,
„bizton többször nézett a halál szemébe, mint én s arca mégis
„mindannyiszor elszíntelenedik, de szempillája nem rezzen meg.
„Az a legnagyobb hősiesség, ha a veszélyben félelmünket le tudjuk
„törni. Tovább megyek s az orosz „Iván"-t előhívják. Ez minden
„nap átjön, hogy üdvözletét átadja. Azonnal fölemelkedik és
„jobb kezét bal vállára teszi és eltűnik. A napos, ki éppen nálam
„jelentkezett, Hegedűs Péter[1] káplár a lövészárokba húz : 'Azt
„intette, hogy tiszt van ott, aki lő !' Ugyanekkor egy lövés cset-
„ten . . . Hegedűs Péter vezetése mellett az egész ezrednek
„arcvonalát végigjárom. A tüzérségi tűz mind élénkebb lesz, a
„távolban csak úgy dobol. A Sulta völgyén át a Muntele Faltueanu
„(◇ 1244) oldalára fölkapaszkodunk. Ott az állás egy sziklafal
„fölött van. Ez biztos hely és itt nem történhetik meglepetés.
„Visszamenet egy kis tüzérségi tüzet kapunk."

„Több ember szavából leplezett elkeseredést véltem ki-
„érezni és tekintetükben valami elnyomott szemrehányást láttam.
„Egy ilyet karonfogok és megkérdem : 'Látom, fiam, hogy valami
„bajotok van, szemetekben tükröződik ; mondd meg nekem, hogy
„mi az, én parancsolom !' Nem csalódtam ! Több altiszt és köz-
„legény, midőn vonatuk Szolnokon vagy illetőségi helyükön
„keresztüljött, családját látva kiszállott és lemaradt a vonatról,
„de a következő vonattal önként a harctérre kiutazott. A had-
„osztályparancsnok, Schmid altábornagy az altiszteket lefokoz-
„tatta, a közlegényeket irgalmatlanul megbüntette és kimondotta,
„hogy a lemaradottak egyike sem kaphat szabadságot a háború
„végéig. Elrendeltem, hogy azon föltétel alatt, hogy megígérik,
„hogy többé ilyesmi nem fog előfordulni s ők a dicső szolnoki
„68-asokhoz illően hősiesen fognak tovább küzdeni, én elvett
„rangjukat visszaadom nekik, a közlegények pedig, amidőn a sor
„rájuk kerül, megkapják szabadságukat. Azt hiszem, hogy helye-

[1] Kunszentmártoni fiú.

„sen oldottam meg a kérdést, mert tudom, hogy semmi sem árt „jobban a csapat hangulatának, mint ártatlanságuk tudatában „elkeserített emberek, viszont tudom, hogy ezek most megint „friss lelkesedéssel állanak nehéz szolgálatukba."

„Csíkgyimes-Középlakon vasúti kocsimba szállok s ott írom „e sorokat."

Jelentések.

„Reggel : az 1. hadseregnél a 218. német hadosztály, szint- „úgy az 1. lovashadosztály elleni rendkívüli heves löveg- és akna- „vetőtűz az alkony beálltával ellanyhult. Éjjel csak lassú ellen- „séges löveg- és aknavetőtűz. A VIII. hadtest ellen a Casinu-völgy „két oldalán estig fokozódó lövegtűz, ott légibombák is. Lipoščak „csoportjánál az ellenség tüzérségi előkészítés nélkül, meglepőleg „reggel 4 óra 15 perckor betört a Hosszúhavastól (△ 1557) északra „a 10. lovashadosztály állásaiba. Az állást ellentámadással vissza- „szereztük. A XXI. hadtestnél a Paltinis tetőn (⊹ 1339) nagyon „erős ellenséges rombolótűz ; az ellenséges állások erősen meg- „szállva, zsúfolva, élénk tevékenység."

„A 7. hadseregnél az élénk lövegtűz La Catrinar és Dorna „Watra szakaszai ellen estig tartott. A ⊹ 1278 (a ⊹ 1295-től „délre) látható gyalogsági mozgást megsemmisítő tűz alá vettük. „Különben mindenütt élénk ellenséges lövegtűz, még éjjel is. „Élénk forgalmat figyeltek meg Ardzeluzától Worochta felé."

„Délben : az 1. hadseregnél az ellenséges lövegtűz állásaink „ellen a Susita-völgy két oldalán és a Codavai Babein (⊹ 772) „Cimpuriletől északra nagyon heves, különben valamivel enyhébb. „Egy orosz századnak támadása Verful Pravila (△ 875) ellen „zárótüzünkben már összeomlott. Onnét északra kisebb támadá- „sokat utasítottunk vissza."

„Ellenséges támadási kísérletek a Susita-völgytől északra „és délre s az ojtozi országúttól északra Magura Casinului (△ 1167) „ellen gyalogsági és tüzérségi tüzünkben meghiúsultak."

„Délután 1 és 2 óra között az ojtozi országúttól délre az „ellenséges tüzérség tüzét átteszi a saját gyalogsági vonal mögé, „az ellenséges gyalogság nem hajtotta végre a támadást."

„7. hadsereg : Conta-csoportnál nagyon heves rombolótűz „La Catrinarra. Tersowanie-nél vasúton és műúton élénk vissza-

„vonulási mozgás. Hosszú kocsioszlopok és tüzérség vissza-
„menőben."

„Délelőtt 9 óra 30 perctől fogva Salatruk-völgyben, a Dosina
„völgytől nyugatra az oroszok barakjaikat felgyujtották."

„Este : 1. hadsereg. A német 218. hadosztálynál mindjobban
„fokozódó pergőtűz. Másutt erősebb lövegtűz."

„7. hadsereg : La Catrinarnál és ⊹ 1295-nél pergőtűz.
„délután 5 órakor megkezdett ellenséges támadás tüzünkben össze-
„omlott. Másutt mérsékeltebb tűz. A Fundul Moldowi-i úton
„néhány üteg visszavonulóban. Tartarowtól Worochta felé vagy
„1000 kocsi menetel. Élénk málhásvonat-közlekedés a műúton
„Ardzeluzától Kituluwka (△ 1383) felé megfigyelve. Az ellenség-
„nek összes mozdulatait tűz alá vettük. Járőreim csakis a XVII.
„hadtest északi szárnyán tudtak előbbre jutni. A Dosina-völgy
„kétoldalán sikerült saját osztagoknak küzdve az ellenséges
„állásba betörni. A Douhán (△ 1368), △ 1373-on s a hadtest
„arcvonala előtt tovább délkeletre az ellenséges állások még erő-
„sen meg vannak szállva. Elrendelem, hogy nagy eréllyel neki
„kell menni és be kell hatolni. A 16. dandárnál — szélső bal-
„szárnyam — üldöző osztagaim jócska teret nyertek, délután 3
„órakor Rafailowát elfoglalták. Elértük a magaslatot 4 kilo-
„méterrel északkeletre Durny (△ 1709)—Boyarintól (⊹ 1679).
„Délután 6 óra 15 perc óta a 16. gyalogdandár főoszlopával
„Rafailowán át előnyomulóban. A 3. hadsereget fölszólítottuk,
„hogy az 5. gyaloghadosztály jobbszárnyával a Studenka (⊹
„1443) háton át nyomuljon elő."

„Mackensen tábornagy értesít, hogy nála erős tüzérségi
„harc, helyenkint pergőtűz."

„Ober-Ost : Woyrschnál 4—5 kilométer szélességben betör-
„tek az oroszok. (Nem hiszem, hogy ennek nagyobb jelentősége
„volna.) Böhm-Ermolli vezérezredesnél az üldözés gyorsan halad
„előre, az ellenség csak igen kevés ellenállást fejt ki. A 3. hadsereg
„délután 3 órakor a Lukwát átlépte Rosulna és Komarów között
„és folytatja előnyomulását. Halicz megint a mienk. A déli had-
„sereg átlépte Meducha—Podhajce vonalát s attól északkeletre.
„A zsákmány igen nagy, át sem tekinthető, közte sok ágyú.
„A zloczówi szakasz alig ütközött ellenállásba. A Wilhelmi-csoport
„átlépte Darachów—Warwarynce közötti utat. Itt is óriási zsák-

„mány. Eichhornnál a betörést megszorították, ott elkeseredett „tusa, 6 és fél orosz hadosztály nagy elkeseredéssel támadott és „visszaveretett."

*

Július 23-án estig a volt zloczówi szakasz[1] elérte kitűzött célját, a Sereth-folyó szakaszát, Strusównál; a 33. hadosztályt, mely eddig a támadó hadsereg északi szárnyát követve, annak baloldalát fedezte, délkeleti irányban az arcvonal meghosszabbítására tolták be. A tartalékból a 92. hadosztály Zalozcenél, a 2. gárdahadosztály Tarnopol és Zalozce között átvette a támadó hadsereg északi oldalának fedezését. Az 1. gárdahadosztály a Tarnopoltól keletre fekvő magaslatokon erős orosz ellenállásba ütközött. Támogatására a 42. hadosztályt a tartalékból Tarnopolra vitték; tőle délre az LI. hadtest[2] átlépte a Sereth-folyó szakaszát.

Az LI. hadtesttől délnyugatra, Strusów és Darachów között, Wilhelmi német tábornok csoportja, tőle nyugatra Burkanównál a Beszkid-hadtest[3] áll; valamennyi hadosztály arccal délnek. Ezek elől az orosz 11. és 7. hadsereg felbomlott csapatai délkeleti irányban özönlöttek vissza. Komoly ellenállást sehol sem fejtettek ki.

Annak jellemzésére, hogy az orosz hadseregek felbomlása milyen nagyfokú, idézem az orosz délnyugati arcvonal komitéjének táviratát, melyet a hadügyminiszterhez, az orosz hadsereg főparancsnokához, a munkás- és katonadeputánsok központjához és a deputánsok országos bizottságához intézett:

„1917. július 23. Az ideiglenes kormány hadügyminiszterének, a munkás- és katonadeputánsok központjának, a deputánsok országos végrehajtó bizottságának!

Az orosz 11. hadsereg arcvonalán a német támadások fokozódnak, nyomorral fenyegetnek és a forradalmi Oroszország létét veszélyeztetik.

A kisebbség tudatos kötelességsértése következtében megsemmisült az a siker, melyet az imént hősiesen és lelkesedéssel küzdött ki néhány csapat.

Az üldöző ellenség hamarosan nagy előnyökhöz jut. Csapataink legnagyobb része a teljes felbomlás stádiumában van. Hatóságok már nincsenek. A rábeszélésre fenyegetéssel és agyonlövéssel válaszolnak. Egy rész önkényesen elhagyja az állást, egy másik rész az ellenség első puskalövésére kiüríti a védővonalat. Száz

[1] Wilhelmi német tábornok csoportja, a német 197. és 237. hadosztály, a ½ 32. és ¼ 19. (osztrák-magyar) hadosztály.

[2] Német 5. és 22. hadosztály Berrer német tábornok parancsnoksága alatt.

[3] Német 96. és 223. hadosztály.

wersztnyi területen szétszóródva egészséges és vidám menekülők sorai, gyakorta egész osztagok vonulnak szemérmetlenül — ki fegyverrel, ki fegyver nélkül — folyvást hátrafelé.

A hadseregarcvonalparancsnokság közegei és komisszáriusai egyhangúlag azt mondják, hogy a helyzet a legszélsőségesebb rendszabályok alkalmazását követeli. Nem szabad semmi áldozattól visszariadni, hogy a forradalmat a bukástól megmenthessük.

A délnyugati arcvonalparancsnokság és a 11. hadseregparancsnokság, a komisszáriusok és tanácsuk hozzájárulásával ma megparancsolta, hogy a menekülőkre lőni kell.

Tudja meg egész Oroszország az igazságot arról, hogy mi történik, az események az egész országot rázzák meg, hogy arra szánja magát, hogy mindazoknak neki essék, kik kislelkűségükkel Oroszországot és a forradalmat elárulják és megsemmisítik.

Dasevsky a délnyugati arcvonal végrehajtó komitéjének elnöke, Koltsinsky társelnök, Pipik, a 11. hadseregparancsnokság elnöke, Kirenko, a 11. hadsereg komisszáriusa."

Július 23-án a német déli hadsereg is megkezdette az előnyomulást, követve a visszavonuló oroszokat.

Mivel a hadműveletek súlypontja mindinkább délre tevődött át, július 23-ával szabályozták a parancsnoksági viszonyokat.

A német déli hadsereg kötelékébe került:

A Beskid-hadtest,[1] Wilhelmi német tábornok csoportja[2] és az osztrák-magyar fél 32. és egynegyed 19. hadosztály, valamint a német testőr huszárdandár is.

A 3. hadsereget utasították, hogy foglalja vissza régi állását,[3] melyet július elején elveszített. A további előnyomulásnál a hadsereg északi szárnyának Horodenkát tűzték ki irányul.

A bajor lovashadosztály parancsot kapott, hogy Czernowitz irányában törjön előre, hogy a Kárpátokból visszavonuló orosz csapatok egy részét elérhesse. A 3. hadsereg a feleslegessé vált csapatokat átadta; így a német 20. hadosztályt Wilhelmi német tábornok csoportjához irányították. A német 75. tartalékhadosztályt az Eichhorn-hadseregcsoporthoz szállították, melynél, Smorgon vidékén, július 20 óta nehéz orosz lövegek tüzében állottak a német állások és ahol erős orosz csapatösszevonások történtek. Az osztrák-magyar XXVI. hadtestparancsnokságot áthelyezték a 7. hadsereghez, mely ott a 40. honvéd- és az 59. hadosztály vezetését vette át.

A harcban kimerült magyar 15. hadosztályt Erdélybe, 1. hadseregemhez irányították. A 3. hadsereg északi szárnyán a német 83. hadosztály, a magyar 16. hadosztály, a német 16. tartalék-

[1] Német 96. és 223. hadosztály.
[2] Német 197. és 237. hadosztály.
[3] Bystrzyca—Solotwinska-folyó szakasza.

hadosztály és a bajor 8. tartalékhadosztály parancsnokságát Litzmann német gyalogsági tábornok vette át.

Mivel az orosz 11., 7., 1. és 8. hadsereg megingott, a német legfelsőbb hadvezetőségnél az a terv érlelődött meg a hadműveletek folytatására, hogy a sikerek kibővítése végett Tarnopoltól délre átkel a Sereth-folyón és az orosz északi szárnyat átkarolva döntően megveri az orosz 7. és 8. hadsereget.

A német déli hadsereg parancsot kapott, hogy igyekezzék mielőbb elérni a Zbrucz-folyót, ezért Hustiatynra és Kamieniec Podolskra tartson.

Mivel július 22-től kezdve az osztrák-magyar 3. hadsereg déli szárnya előtt az orosz csapatok egy része kezdett visszaszállíngózni, július 23-án a Lomnica-folyó mögötti állásukat egészen kiürítették az oroszok.

Az osztrák-magyar 3. hadsereg szívós küzdelemben visszavetette az orosz utóvédeket a Jutrena Gora (△ 353) magaslatról és Jezupolról és elérte régi állását.[1]

A következő napokban az oroszok folytatták az általános visszavonulást. Az osztrák-magyar 5. hadosztály elérte Nadwornát, a XIII. hadtest[2] csapatai Nadwornától északra átlépték a Bystrzyca Nadwornianska folyócskát.

A Litzmann csoporttal szemben a bystrzyca—solotwinskai állásban elkeseredetten védekeztek az oroszok ; ellenállásuk azonban megtört, mire a magyar 16. hadosztály betört Stanislauba.

Estig elért vonal :

XXIII. hadtest : Hluboczek Wk.—Tarnopol—Strusów.
Wilhelmi-csoport : Strusów—Sosnów.
Beskid-hadtest : Nowosiolka.
XXV. és a német XXV. tartalékhadtest : Podhajce—Bolszowce.

Az áttörés mélysége 60 km-re, szélessége 100 km-re bővült.[3]

*

„1. hadseregem jelenti. A német 218. és az 1. lovashad-
„osztályomnál a leghevesebb pergőtűz. Hatalmas támadás indult
„meg és arcvonalamat több helyen áttörte, a baj nagysága még
„ismeretlen. Helyzet igen komoly. A hadseregfőparancsnokság
„tudta, hogy tévedek és nagyítok és tudta, hogy nem lesz táma-
„dás. De hiába — ha beleegyezett, ha nem —, az ellenség áttörte
„vonalaimat, most én hozzam, csapatok nélkül, „nagyszabású
„vezetésemmel" helyre ! Amit bírunk, azt megtesszük, ha tudnék,

[1] Bystrzyca—Solotwinska-folyó szakasza.
[2] Osztrák-magyar 36. és horvát 42. honvédhadosztály.
[3] Lásd a 45. számú mellékletet.

„csodát művelnék, hiszen hazám igazgyöngyéről, Erdélyről van „szó! És mi van az én szeretett Józsi fiammal ott a pergőtűz „poklában? . . .“

*

Az 1. hadseregparancsnokságnak elrendelem:

„A megváltozott helyzet következtében a 37. honvédhadosztály gyalogságát már július 27-én kezdje Oláh-Toplicáról elszállítani.“ Op. 3059.

A hadseregfőparancsnokság a 3. hadsereg és arcvonalam között Siwula (△ 1818)—Delatyn—Pruth vonalát jelölte ki határul. Op. 3071.

A hadseregarcvonalparancsnokság már ma reggel ezt a vonalat jelölte meg és elrendelte, hogy ha az ellenség a 7. hadsereg balszárnya előtt megkezdi a visszavonulást. a XVII. hadtest és a 16. gyalogdandár Zabie—Tartarow—Delatyn vonaláig üldözze. Op. 3071.

Délben alábbi utasítást adom a 7. hadseregparancsnokságnak:

„Az Op. 1132/4. számú déli helyzetjelentés nem említi, hogy a XVII. hadtest és a 16. dandár megkezdette-e már a visszavonuló oroszok üldözését?

Ha ez még nem történt volna meg, a hadseregparancsnokság avatkozzék bele erélyesen a vezetésbe.

Jelentést várok, hogy a 34. hadosztály szándékozik-e az ellenség visszavonulását előtörésekkel megzavarni és hogy az ellenség visszavonulási útjai tüzérségünk tűzhatásában vannak-e?“ Op. 3072.

A 7. hadseregparancsnokság azonnal válaszol:

„A legutóbbi jelentések szerint az ellenség lövészárkai még sűrűn meg vannak szállva. A 16. gyalogdandár arcvonala előtt számos hírszerzőkülönítményünk van kint az előterepen. Ott, hol a XVII. hadtestnél a megszállott állások nincsenek közvetlenül egymással szemközt, járőröket küldöttünk előre, melyek az ellenség élénk tüzébe kerültek.

Előretörő vállalatok végrehajtása végett az egész rohamzászlóaljat a 34. hadosztály rendelkezésére bocsátottam. A visszavonulási útak és a hátsó terület tüzérségünk tűzkörletében vannak. A hadseregparancsnok Rahóra ment, hogy a vezetésre kellő befolyása legyen.“ Op. 3072.

A német O. H. L. Op. 4000. I. a. geh. szám alatt táviratozza Seeckt tábornoknak:

„Ober-Ostnak és a Mackensen-hadseregcsoportnak utasítás ment:

A galíciai orosz támadás sikertelenségét és a mi ellentámadásunk sikerét propagandánk folytatására kell kihasználni, értelem-

szerűen alkalmazva az eddigi irányelveket. Hangoztatni kell, hogy olyan sűrűn kinyilatkoztatott feltételeinket az oroszokkal szemben alaposan meg kell változtatnunk, ha ajánlatunkat most újból visszautasítanák. Erre vonatkozóan Ober-Ost, a József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság, a Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság kölcsönösen egyezzék meg. Az oroszokkal ezt kellene közölni:

Vezetőitek elutasították békeajánlatunkat; csalás volna, ha csapatokat vinnénk más, nehéz helyzetben levő arcvonalunkra. Ti keleti arcvonalunkat annyira gyengének és ellenállásra képtelennek ecseteltétek, hogy azt könnyen fel lehet borítani.

A helyzetnek ilyen hazug ecsetelésével tévútra vezetve, bajtársaitok támadást indítottak Galíciában, melynek eredményeként el is pusztultak. És ez ráadásul még olyan területen történt, mely az általatok olyan sűrűn hangoztatott „semmi annexió" alapelv szerint úgy sem maradhatott volna meg soha Oroszország birtokában. Becsületes szavunknak nem hittetek. Ezért fegyverünkkel kellett bebizonyítanunk, hogy kormányotok és az országotokban levő idegenek milyen lelkiismeretlen hazugsággal szedtek rá benneteket. Hiszitek-e még ma is, hogy keleti arcvonalunkat meggyengítettük?

Noha a harcok a mi hibánkon kívül következtek be, még egyszer békejobbot nyujtunk nektek, arcvonalbeli katonáknak. Ha kezet adtok, vége a harcnak. Vagy talán még ma is jobban hinnétek Kerenskinek és a többi prófétának, mint a mi szavunknak? Ha igen, akkor folytatjuk a harcot. Rajtatok múlik a választás. A békét akarjátok-e, vagy a végnélküli háborút? Azonnal válaszoljatok, hosszadalmas tanácskozásnak nincs helye.

A badeni A. O. K. egyetért ezzel a felhívással." N. O. 2272.

*

Marosvásárhely, július 24.

„A tegnapi telefonhírt, most a jelentés 6 óra 45 perckor, „megismétli. Az orosz — eddig még ismeretlen erővel, tán több „zászlóalj — a ⌖ 624-től délre Gaurile irányában áttört, 2 zászló„alj ellenlökésre indult. (Ez ugyan kevés lesz, de hát mit csináljak, „ha elvittek mindent az olasz frontra és nincs többem!) Mackensen „tábornagy a német 9. hadseregnek tartalékát szárnyamra tolatja. „Reggel 7 órakor jelentik: Az ellenséges erők, melyek vonalaimat „áttörték, Gaurile—Vidra vonalát elérték, erejük még ismeretlen. „A ⌖ 624-es magaslat állítólag még a mi kezünkben van. Az én „csekély ellentámadásomat most már csak a 9. hadsereg tartalé„kával egyetemben fogom végrehajtani . . . A betörési hely mind-

„jobban szélesedik Marastinál. A helység még a mi kezünkben „van. Ezenkívül még két új betörési hely van ugyanannál a német „hadosztálynál. Az 1. lovashadosztálynál (magyar huszárezre- „dekből áll ez) több kisebb támadást vertünk vissza. Az 1. had- „sereg jelenti: 'Geroknál nagyon erős tüzérségi előkészítés után „a tegnapi délután folyamán és ma reggeli 2 óra 40 perckor végre- „hajtotta az ellenség a német 218. hadosztály és a cs. és kir. „1. lovashadosztály ellen a gyalogsági támadást. Iresti és Racoasa „között áttörte vonalainkat. Az áttörés nagyságát még nem lehet „áttekinteni. Az ellentámadás be van vezetve. Kisebb betörések „voltak Marastinál és a Codavai Babeitől (⊹ 772) délre[1] az ellen- „lökések folyamatban vannak . . .' A VIII. hadtestnél egy roham- „járőrünk 7 foglyot hozott be. Különben az egész hadseregnél „csak lövegharcok; csak a XXI. hadtestnél, a 31. hadosztálynál „támadott az ellenség a Paltinis tetőn (⊹ 1339), egy tábori őrs- „állást elfoglalt és főállásunk előtt tüzünkben összerogyva téma- „dása meghiúsult. A tábori őrsállást visszafoglaltuk."

„7. hadsereg. Krauss altábornagy csoportjánál La Catrinaron „még igen heves az ellenséges lövegtűz. A Muntele Bernarielul „(△ 1328) és a ⊹ 1295-ön éjfél felé ellanyhult. Előre gyülekező „ellenség tüzérségünk által széjjelszóratott. Később La Catrinar- „nál támadott az ellenség, egy század szélességben behatolt állá- „sunkba, de kézigránátharcban kiveretett. A támadás többi része „már tüzünkben összeomlott és nagy veszteségeket szenvedett. „A légi felderítés az ellenség visszahúzódó mozdulatait állapítja „meg. A Dedulon (⊹ 1527) állásait építi az ellenség. A XVII. „hadtestemnél az ellenség a déli szárnytól a jablonicai útig még „áll és védekezik. A Jablonica vadászlaktól szárnya állítólag „a Siemczukon (△ 1091) át észak felé kampóba van visszahajlítva. „Egy éjjeli vállalkozásunk a rohamzászlóalj 3. századával a „woronienkai úttól északnyugatra levő ellenséges állások ellen „múló siker után az ellenség erős ellenállásán meghiúsult. A hágó- „műúttól északra csapataink előnyomulásban vannak és az első „ellenséges vonalat átlépték. Egy oszlopom a legfölsőbb Prutec „völgyét Babiny Jama vidékén, másik Douhat (△ 1368)—△ 1373 „és Ploskat (△ 1355) elérték. Az oroszok visszavonulását számos

[1] Cimpuriletől északra.

„tűzvész jelzi. A 16. dandár főerejével Tersowanie—Rafailowa „Salatruk vidékét, legészakibb oszlopával Bojarynt (⊹ 1679) „elérte. Az összeköttetés az 5. gyaloghadosztállyal kerestetik. „Gyengébb oszlop előnyomulóban a Ploska (△ 1355) magaslatra."

„Délben. 7. hadsereg."

„XVII. hadtest. A Sumaremtől (△ 1042) északnyugatra „levő, a 34. hadosztályhoz tartozó összes csapataim délelőtt 11 óra „óta előnyomulásban. A Worochta fűrésznél robbantások hall- „hatók. A hadtestnek egész arcvonala rohamcsapatait előretolja."

„Az. 1. hadsereg jelenti. A német 218. hadosztály jobb- „szárnya és közepe túlerős ellenséges támadás által körülbelül „Vidra—Gaurile—Rosculesti—⊹ 772-től délre levő magaslat vona- „lába szoríttatott vissza. Az ellentámadások megindultak, az „1. lovashadosztálynál egy ellenséges zászlóalj támadását Mon „Casintól délre visszavertük. Különben csak lövegharcok. A 218. „hadosztálynak ellentámadása a Susita-völgytől délre estig nem „vitt eredményre, a völgytől északra nem is volt megkezdhető, „mert az erre kijelölt erők alig elegendők az egyik rés betömésére „s az újabb ellenséges támadás föltartóztatására. A ⊹ 772-től „délre levő magaslatot ellentámadásban az ellenségtől újra elra- „gadtuk. A mi ottani vonalunk este: Voloscani — a Vidrától „északra levő magaslat — Gaurile keleti szegélye—Rosculesti—a „⊹ 772-től délre levő magaslat. Állásainkat az ellenséges tüzérség „élénken lövi. Soveja gázzal lövetik."

„7. hadsereg. Krauss-csoport. Élénk lövegtűz. Járőreink nem „voltak képesek az ellenséges állásokba behatolni. Conta tábor- „noknál lövegtűz. XVII. hadtestnél a déli szárnytól Jablonicáig „még mindig keményen tartja magát az ellenség, állásai erősen „meg vannak szállva. A hágótól északra heves tusa dühöng nagyon „erős ellenséggel, kinek nagyon sok gépfegyvere van és a Siemczukot „(△ 1091) védi. A budapesti 32. gyalogezredem dicsőséges hősies- „séggel támadja a nagy túlerőt. A hadtestparancsnokság reméli, „hogy ma éjjel le tudja teperni az ellenséget és holnapra parancsom „értelmében a 34. hadosztállyal a Woronienkáról Magura (△1270)— „Worochta irányában a szomszédok segítségével Siemczukon (△ „1090) át Seredinára (⊹1004) fog előretörtetni. Prutec oszlop Blote- „ken át fél zászlóaljjal Chomiaknak (△1544) a Tartarowtól északra „levő útkereszt felé nyomul elő. A 30. hadosztályparancsnokság

„Kőrösmezőn van. A 16. dandártól, mely még Rafailowán áll, „nincsen újabb jelentés.

„A hadseregfőparancsnokságtól következő táviratot veszem:"

„'József főherceg hadseregarcvonalparancsnokságnak. Az „orosz hadseregek keleti Gácsországban teljes visszavonulásban „vannak, mely az orosz 1. hadsereg nyugati szárnyára is már „átcsapott. A mi 7. és 1. hadseregünk most már szintén támadásba „menjen át. Mackensen hadseregcsoportja is utasíttatott a német „főhadvezetőség által, hogy a most bekövetkezett orosz-román „támadás visszaverése után különösen a románokat támadja meg „és lépje át az alsó Serethet. József főherceg hadseregarcvonal- „parancsnokság által az alája rendelt hadseregeknek az offen- „zívára kiadott irányításokat a hadseregfőparancsnokságnak meg- „táviratozni. A. O. K. vezérkar főnöke. Op. 43.209. szám.' Op. „3074."

„Az én parancsom: '1. és 7. hadseregparancsnokság. Az „ellenség Gácsországban teljes visszavonulásban, mely már a „7. hadsereg balszárnyán túlra is kiterjed. A 3., déli és 2. had- „seregek haladó támadásban vannak. Az én hadseregarcvonalam „a támadáshoz csatlakozik. A 7. hadsereg, mely erősbítéseket „fog kapni, általános iránnyal Czernowitz—Suczawa—Kuty— „Wiznitz vonalát támadja meg és pedig először az elrendelt lökés- „sel kezdi meg a német 200. gyaloghadosztály vonalából. Az 1. had- „sereg a jobbszárny ellen intézett orosz-román támadás vissza- „verése után a 7. hadsereg támadásához fog csatlakozni és először „a Sereth vonalát ejti birtokába. József főherceg hadseregarc- „vonalparancsnokság.' Op. 3074."

„Nemsokára ezen parancsom kiadása után veszem a követ- „kező táviratot:"

„'József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság. A had- „seregarcvonalparancsnokság mielőbb táviratozza meg a helyzet „megítélését. Hol és hogyan lehetne ottani nézet szerint döntő „eredményt elérni? Micsoda erők volnának a legkevesebbet szá- „mítva odaküldendők és hol alkalmaztatnának azok? A német „legfölsőbb hadvezetőség értesítést küldött I. A. 4010. geh. Op. II. „szám alatt avval, hogy a hadseregarcvonalnak a nyugati front „tüzértartalékából három nehéz üteget küld. A. O. K. vezérkar „főnöke. Op. 43.221. szám.' Op. 3076."

„Válaszom : 'A. O. K. Baden. Először a Gerok-sereg-
„csoportnak van szüksége a hadseregarcvonalban fölszabadítandó
„erőkre, azok ott fognak alkalmaztatni. Erre először a Kárpát-
„hadtest vállalkozására szánt német 22. tartalékezred fog oda-
„szállíttatni. Szükség esetén a 37. honvédhadosztálynak július
„26-tól kezdve fölszabaduló részeit, melyek a 7. hadseregnek
„voltak szánva, szintén ott kell majd harcbavetni. Az orosz déli
„arcvonal ellen döntő eredményt nézetem szerint egy Czernowitz
„irányában vitt erős lökéssel Kimpolung—Schipoth vonalán át
„érhetnénk el. Egy áttörés ezen irányban az ellenségnek a Sereth
„vonalán esetleg szándékolt védekezését is lehetetlenné tenné
„és a Moldva-Román arcvonalat a Bukovina arcvonaltól elválasz-
„taná. A hadművelet további folyamata alatt itt jobban lehet a
„hátsó összeköttetéseket fönntartani, mint az 1. hadsereg kör-
„letéből indított előnyomulásnál. Egy ilyen áttörésre, melyen a
„7. hadseregtől négy gyalog- és három lovashadosztály (a 200.,
„1., 40., 59. gyalog- és a 11., 5. honvéd- s a 6. lovashadosztályok)
„vennének egyelőre részt, két gyaloghadosztály az arcvonalba,
„egy hadosztály mint tartalék volna föltétlenül szükséges köve-
„telmény. Ezek Leordinán és Borgóprundon át volnának oda-
„viendők. Néhány nehéz üteggel és hegyitarackokkal való meg-
„erősítés kívánatos. József főherceg, vezérezredes s. k.' Op. 3076."

„Flandriában a lehető leghevesebb lövegharc."

„Mackensennél, főkép arcvonalának közepén, igen heves
„lövegtűz, pergőtűz ; ott várják a támadást."

*

A mai nap helyzetének képe:

Az oroszok 7. hadseregem északi szárnya előtt is megkezdették a visszavonulást, mire északi szárnyamon is megtörtént a kellő intézkedés az előnyomulásra. Eredeti tervem szerint a Mestecanesci szakaszból Kimpolungon át kellett volna előre törnünk Czernowitzra. Ezt nem lehetett megvalósítani, mert nem volt hozzá elég erőnk. Ezek után Kövess vezérezredes a 7. hadsereg északi szárnyától kezdve fokozatosan szorítja majd ki az oroszokat a Kárpátokból, mihelyt a 3. hadseregünk előtt megindult orosz visszavonuláshoz a 7. hadseregemmel szemben álló orosz csapatok is csatlakoznak. Július 24-én XVII. hadtestem hadosztályai[1] rohammal áttörték

[1] 30. és 34. hadosztály.

a Jablonica-hágó táján az orosz vonalakat és egyrészt a Pruth-folyó felső völgyében Mikulyczinig, másrészt Kosmaczon át a Pistynka-patak völgyébe nyomultak elő.

A legfelsőbb hadvezetőségek, hogy a hadműveleteket egymással összhangba hozzák és hogy megkönnyítsék hadseregarcvonalam északi szárnyának[1] kibontakozását a Kárpátokból. elrendelték, hogy az osztrák-magyar 3. hadsereg déli szárnyán levő 5. hadosztály — melyet a 7. hadsereghez csatolnak — keljen át a Pruthon s a Pruth és Sereth folyók közötti térben, Storozynetz irányában folytassa az oroszok üldözését.

Az osztrák-magyar XIII. hadtest parancsot kapott, hogy a viszonyoknak megfelelően, vagy a Czernowitzra irányított bajor lovashadosztályt, vagy pedig az osztrák-magyar 5. hadosztályt támogassa.

A német déli hadsereg előnyomulása, az orosz utóvédekkel vívott könnyű harcok közepette, gyorsan haladt előre, csupán az északi szárnyán előnyomuló Beskid-hadtest és a Wilhelmi-csoport ütközött 24-én és 26-án jelentékenyebb ellenállásba Trembowlától nyugatra és délkeletre. hol orosz ellentámadásokat vertek vissza.

Az osztrák-magyar 2. hadsereg déli szárnya Tarnopolt támadta meg. A 42. hadosztályt délfelé tolták és Tarnopol—Trembowla között vetették harcba. A XXIII. hadtest déli szárnyán a 6. hadosztály, a Serethen átkelve, szintén támadásba fogott. Az 1. gárdahadosztály betört Tarnopolba. Elkeseredett kemény küzdelemben elfoglalta a Tarnopoltól keletre fekvő magaslatokat. Az LI. hadtest a trembowla—tarnopoli vasútvonal mögé taszította vissza az oroszokat.

Az orosz 8. hadsereg északi szárnya[2] az osztrák-magyar 3. hadsereg előtt a lomnicai állást kiürítve, sietve hátrált a Bystrzyca—Solotwinska szakasz mögé, honnan a Dniester és Pruth között folytatta visszavonulását. Az osztrák-magyar 3. hadsereg nyomon követte. Az északi szárnyon a Litzmann-csoport[3] Tysmienicán át Oleszára és Chocimirzre, középen a XIII. hadtest Ottynián át Korszówra és Kolomeára, a déli szárnyon az 5. hadosztály Nadwornán át Delatynra követte az oroszokat.

Július 24-én este elért vonal:

2. hadsereg: XXIII. hadtest. Hluboczek Wk.—Tarnopoli-tó—Petrykow—Berezowica Wk.—Ostrow.

LI. hadtest: Czartorya—Mikulince.

Déli német hadsereg. Beskid-hadtest a Wilhelmi-csoporttal: Strusow—Darachow—Burkanow.

[1] Osztrák-magyar 7. hadsereg.

[2] II. lovashadtest, XII. és XVI. hadtest.

[3] Német 83., 16. tartalékhadosztály, osztrák-magyar 16. hadosztály és a bajor 8. tartalékhadosztály.

XXV. hadtest : Michalowka—Podhajce.

XXV. tartalékhadtest : Uhrynów—Zawalów.

XVII. tartalékhadtest : Panowice—Horozanka—Belejów—Wodniki.

3. hadsereg : Jezupol—Stanislau—Lysiec—Bohorodczany—Pohory—Siwula (△ 1818).[1]

A déli hadsereg zsákmánya a támadás kezdete óta : 16 tiszt, 1213 legény, 38 ágyú, köztük 6 nehéz.

Geroknál a helyzet tisztázódott.

A román 2. hadsereg, július 22-én megkezdett tüzérségi előkészítés és az egész hátsó terep elgázosítása után, ma hajnalban 2 óra 40 perckor megtámadta Gerok-seregcsoportjának közepét és jobbszárnyát (218. hadosztály és 1. lovashadosztály). A támadás nagy hevességgel a Susita-völgy ellen irányult. A támadást a román II. hadtest a 3., 1. és fél 6. hadosztállyal,[2] a román IV. hadtest a fél 6.[3] és 8. hadosztállyal hajtotta végre, melyet nyugatról az orosz XL. hadtest,[4] keletről az orosz VIII. hadtest[5] lövegtűzzel és tüntető lökésekkel támogatott ugyan, de az orosz hadtestek legnagyobb része megtagadta a támadás végrehajtását. Bár ez a körülmény nagyon kedvezett nekünk, a 218. német hadosztály mégse tudott a háromszor akkora erővel végrehajtott támadásnak ellenállani.

A román 2. hadseregparancsnokság támadó intézkedése szerint : a *II. hadtest* egyelőre Gaurile—Vizantia vonalát és a Cimpuriletől délnyugatra eső magaslatokat (Dealul Rachitasu mare (◇ 927)—Dealul Rachitasu mica (◇ 892)—Dealul Mare (◇ 537) foglalja el, a *IV. hadtest* a Par. Casinu és Par. Susita közötti magaslatokra támadva, leköti az ellenséget.

Ha a *II. hadtest* első lökése sikerül, Soveján, Negrilestin, Tulnicin és Topestin át folytatva támadását, a Putna völgyétől délre eső magaslatokat foglalja el.

A *IV. hadtest* a II-kal egymagasságba küzdi magát és elfoglalja a Clabucul (△ 1366) és Lepsa (Putna vasúti állomás) közötti magaslatokat.

A románok támadó terve csak részben valósult meg.

A II. hadtest támadása sikerült; a 218. német hadosztályt Iresti és Racoasa között s Marastinál áttörte és estig Voloscani—Vidra—Gaurile—Rosculesti—Campurile vonalába vetette vissza. Az áttörés következtében az éj folyamán visszavonták a 218. hadosztályt és az 1. lovashadosztályt a Dealul Teiusu (◇ 826)[6]—Dealul Gheighe-

[1] Lásd a 45. számú mellékletet.
[2] 12. dandár.
[3] 11. dandár.
[4] Turkesztáni 3. lövészhadosztály.
[5] 14. és 15. hadosztály.
[6] Colocultól 4 km-re nyugatra.

leu—⊹ 850—Dealul Rachitasu mica (⊹ 890)—Dealul Arsitei (⊹ 513) vonalába. A 218. hadosztály jobbszárnyát a német 9. hadsereg egyik zászlóalja támasztotta meg Colacultól északnyugatra. Ezenkívül a német 9. hadsereg három zászlóalja és a német 256. tartalékezred egy része[1] megszállotta a Putna reteszállást.

A német 117. hadosztály 22. tartalékezredét és a hadseregarcvonalparancsnokság rohamzászlóalját, valamint az 1. és 7. hadsereg hat ütegét Gerok támogatására indították ugyan, de ezek a vasút ki nem elégítő teljesítőképessége, s a nehéz hegyi menetek következtében július 29 előtt nem érkezhetnek meg.

A román IV. hadtest támadása nem sikerült. A támadást Mon Casintól délre és a Codavai Babei (⊹ 772) magaslaton az 1. lovashadosztály vitéz csapatai (magyar huszárezredek) visszaverték és állásaikat megtartották.[2]

„Józsi fiam végett aggódom, aki századparancsnok a 7-es „huszároknál (1. lovashadosztály). Hej, pedig hány szülőnek közös „ezen aggodalma velem!"

A hadseregfőparancsnokság mai napon Op. 370. geh. szám alatt egy iratban ismerteti az általános helyzetet. *Lásd 56. számú mellékletet.*

Hindenburg tábornagy ma ezt a közleményt adta ki:

„Hála a nyugati arcvonalon rendíthetetlenül viselkedő hadseregeink győzelmének, Ő Felsége a császár elhatározta, hogy az orosz délnyugati arcvonalat meg kell támadni és át kell törni. A hadműveleteket július 19-én kezdettük meg. A siker teljes.

Ma, július 24-én Tarnopolnál állunk. Tarnopoltól délre a Serethet átléptük; 200 km széles arcvonallal nyomulunk előre, melynek déli szárnya a Kárpátokban a Tatár-hágóig terjeszkedik.

A zsákmányt még nem lehetett megállapítani. Ezt a rendeletemet közölni kell a legénységgel.

Hindenburg s. k."

Július 25.

„Az A. O. K.-tól táviratot kapok: 'József főherceg had„seregarcvonalnak. Az 1. hadsereg Op. 2907. sz. jelentésére. Azon „események, melyek a 218. hadosztálynál lejátszódnak, egyelőre „az A. O. K. előtt érthetetlenek. Mindent, amit erről a hadsereg„arcvonalparancsnokság tud, az A. O. K.-nak megtáviratozni. „Miből áll ezidőszerint a 218. hadosztály? Milyen erők vitettek

[1] 218. hadosztály kötelékébe tartozik.
[2] Lásd az 55. számú mellékletet.

„hozzája ? Veszteségek emberben és anyagban, amennyire isme-
„retesek, jelenteni. A. O. K. vezérkar főnöke. Op. 43.229.' "

„Én az ilyen táviratokat nem szeretem, mert másképen
„állítják be az eseményeket, mint ahogy azok tényleg lefolynak.
„Hiszen eleget jajgattam én, hogy ne gyengítsenek a lehetetlen-
„ségig és hogy legalább egy hadosztály tartalékot adjanak nekem.
„De akkor az A. O. K. se nem látott, se nem hallott és most bűn-
„bakot keres."

„Válaszom : 'A. O. K. Baden.

„Július 25. A leghevesebb tüzérségi előkészítés után, mely
„gázzal árasztott mindent el, fölényes ellenséges gyalogsági táma-
„dás indult meg a 218. hadosztály egész arcvonala ellen, mely
„35 kilométer kiterjedésben volt kénytelen az állást védeni.
„A támadás különös súllyal nehezedett a Susita völgyére. Elkese-
„redett harcban vékony vonalunk lépésről-lépésre visszaszorítta-
„tott. A rendkívül nehéz terepen az ellenséges legerősebb tüzér-
„ségi tűz hatása alatt az ismételt ellentámadásoknak csak kevés
„eredménye volt."

„Éjjel az ellenség behatása nélkül lett a mostani vonal
„megszállva. Tüzérségünk legnagyobb része megbéníttatott és
„a gyalogság súlyos veszteségeket szenvedett. A német 218. had-
„osztály támogatására ezen szakaszon három zászlóalj, egy kom-
„binált lovasezred, egy hegyiüteg a 9. hadseregtől (mert nálam
„nincsen), két zászlóalj a német 117. hadosztályhoz tartozó
„157. ezredtől, két zászlóalj a 373. és egy zászlóalj a 315. honvéd-
„ezredtől. Ezek mind beavatkoztak a harcba. A 218. hadosztály
„állományáról és a veszteségekről közelebbieket még jelenteni
„fogjuk. A mostani vonal felé, melyet az ellenség ma csak óva-
„tosan tapogatva keres, a 157. ezred III. zászlóalja és a 8. hegyi
„dandár egy zászlóalja van előmenetelésben. Vasúton szállíttatik
„a német 22. tartalékezred és a hadseregarcvonalam roham-
„zászlóalja, a 8. lovashadosztály és tüzérsége. A támadást négy
„román hadosztály és az orosz VIII. hadtest hajtotta végre."[1]
„József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság. Op. 3110.'"

„Nyárádszeredára sietek és megszemlélem derék roham-
„zászlóaljamat, melyet még ma elindítok vasúton Gerokhoz.

[1] Lásd az 55. számú mellékletet.

„A szemle után rövid lelkes beszédet tartok vitézeimhez, mely „szívből jön és szívhez keresi az utat. Midőn elindulok ,vitézeim „sapkájukra tűzött kis virágokat automobilomra dobálják."

Jelentések.

„1. hadsereg. Gerok-seregcsoport. Este erős előkészítés „után a német 218. hadosztály balszárnya és közepe ellen végre- „hajtott ellenséges támadások visszaverettek. Az. 1. lovashad- „osztályunk balszárnya állandó heves lövegtűz alatt állott. Éjjel „az új állások zavartalanul lettek megszállva."

„Csak el kell képzelni koromsötét éjjel, út nélkül az ősren- „„getegben 10 kilométert visszavonulni !"

„Összeköttetés és kapcsolat megvan. A VIII. hadtestnél „a tüzérségi tevékenység némileg enyhült. A Magura Casinuluion „(△ 1167) 4—6 ellenséges századnak tüzérségi előkészítés nélkül „megindult támadása tüzünkben meghiusult. Az Ojtoztól északra „előreküldött járőrök nem tudtak előrejutni. Lipoščaknál nagyon „heves ellenséges lövegtűz. Gerok a kijelölt állást a Susita és „Putna között egészen a Dealul Arsiteiig (◇ 513) megszállotta. „Összeköttetések létesítve. Egy ellenséges támadást Dealul Arsitei- „nél visszavertünk. Az ellenség csak óvatosan tapogatódzva jön „utánunk. Egy oszlopa Gura Vainál lövegtüzünkben széjjelszóró- „dott. Az ellenség a reggeli órákban elhagyott állásainkat a leg- „hevesebben lőtte."[1]

„7. hadsereg. Éjjel lövegtűz. Egy rohamjárőrünk Kukulon „(△ 1540) egy ellenséges gépfegyvert hozott be. A Tatár-hágótól „északra derék csapataim nehéz veszteségteljes küzdelemben álla- „nak a Siemczukért (△ 1091) és az ellenséges állásokért attól „északra. Délelőtt 8 órakor új tűzérségi előkészítés után újból „rohamozunk és csodás lendülettel kézitusában elfoglalják dicső „csapataim Siemczukot, az ellenség kelet felé vonul vissza. Üldözése „folyamatban. A 16. dandár tegnap valószínűleg élével Douszyniec „völgyét, 4 kilométerre Rafailowától délkeletre, elérte és folytatja „előnyomulását a Prutec völgyébe, ahol a XVII. hadtest kötelékébe „lép. A hadseregnek többi részén az ellenséges állások erősen „meg vannak szállva. Conta-csoportnál az oroszok a Smotrecet

[1] Lásd az 55. számú mellékletet.

„(△ 1896) kiürítették, de az attól délre eső állást továbbra is „megszállva tartják. Támadásunk a Baba Ludowára (△ 1586) „elő lesz készítve. Annak elfoglalása után az előnyomulás Uscie „Putilla irányában lesz megindítva. Az ellenség telefonvonalait „leszereli. XVII. hadtest egész vonalán délelőtt 9 óra 30 perc óta „előnyomulásban. Irány a 68. gyalogdandár Zabie—Krywopole— „Brusturyra; 34. hadosztály Ardzeluzán át Kosmacra; 30. had- „osztály zömével Mikuliczynen át Berezów Wz. A 8. lovashad- „osztály Gerokhoz való elszállításra menetel. 16. gyalogdandár „reggel 3 óra 30 perc óta éleivel leereszkedőben Ploscára, este „a fölső Prutec völgyét fogja elérni és mint hadtesttartalék, „Tartarówra vonatik elő. Délután a 4-es vadászok rohammal „bevették Skoruszny magaslatát és a visszavetett ellenséget „Stepanskire üldözték. Czarny-Czeremosztól délre az ellenséges állá- „sok sűrűn vannak megszállva. Baba Ludowa (△ 1586)—Ka- „mieniec (◇ 1525) ma este lesz megtámadva. XVII. hadtestnél „a 68. dandárt Bystrecnél sejtik. 34. hadosztály. 33. ezred leeresz- „kedik Ardzeluzára, főerő Worochtára ért. A 30. hadosztály elő- „csapatai Tartarówot elérték és az ellenséget visszavetették. „A főerő Tartarówra nyomul elő."

„Mackensen tábornagynál támadással számolnak, több he- „lyen pergőtűz van."

„Ober-Ostnál kemény harc és eredménydúsan folytatódik „az előnyomulás."

*

A német déli hadseregnél a XXV. tartalékhadtest Buczaczot, a Beszkid-hadtest a Wilhelmi-csoporttal együtt Trembowlát, a testőr huszárdandár Czortkówot elfoglalta. A német déli hadsereg ezután harc nélkül nyomult elő Galícia keleti határáig. A Beszkid-hadtest és a Wilhelmi-csoport az északi szárnyon Hustiatynra, a XXV. hadtest és a német XXV. tartalékhadtest a hadsereg közepén, a belső szárnnyal Skalára, a német XVII. tartalékhad- test a déli szárnyon jobbszárnyával a Dniester-folyó mentén folytatta az előnyomulást, illetve az ellenség üldözését. A had- seregarcvonal közepe előtt az előretört testőr huszárdandár Kamieniec—Podolksra tart.

Harc csakis a Zbrucz határfolyónál volt július 29-től kezdve, melyben már friss orosz hadosztályok is részt vettek.

A 3. hadseregnél az osztrák-magyar 36. hadosztály[1] július

[1] Osztrák-magyar XIII. hadtest kötelékébe tartozik.

26-án este a bajor lovashadosztály egy részével elfoglalta Kolomeát ; a Litzmann-csoport, az oroszokat üldözve, Chozimierz—Olesza vonalát érte el.

A 2. hadseregnél a német LI. hadtest, melynél a német 42. hadosztályt is harcba vetették, csak elkeseredett és véres erdei és utcai harcban volt képes az orosz ellentámadásokat visszaverni és az oroszokat a tarnopol—trembowlai vasútvonalon túl keletre visszavetni.

A német XXIII. hadtestnél a német 6. hadosztály az 1. gárdahadosztály jobbszárnyán kelt harcra ; Tarnopoltól délre a Sereth folyón átkelve a Tarnopolt délen és keleten környező magaslatokat elfoglalta. Július 25-én a német gárdahadtest elfoglalta Tarnopolt és a környező magaslatokon hídfőszerű állást készített.

Az én hadseregarcvonalam északi szárnyán a 7. hadsereg XVII. hadteste Berezówra követte a visszavonuló orosz XI. hadtestet.

A Kárpát-hadtest előtt az orosz XXIII. hadtest kiürítette a Smotrec (△ 1896) magaslatot. A hadtest megkezdette az oroszok üldözését Uscie Putilla felé. Az északi szárnyon a német 200. hadosztály elérte a Skoruzny-gerincet és Stepanskira (△ 1137) tart. A Baba Ludowa (△1586) magaslatot késő este elfoglaltuk. A Kárpát-hadtesttől délre álló XXVI. hadtest még nem csatlakozhatott az előnyomuláshoz, mert az orosz XVIII. hadtest még tartja állását, sőt a Kirlibaba—Mestecanesci szakaszban igen élénken harcolt.

A 7. hadseregparancsnokság előterjeszti intézkedését a támadásra.

„Támadás erős balszárnnyal Czernowitz irányában.

1. *Krauss-csoport :* Előnyomulás Suczawára és Radautzra. Déli határ : La Catrinar—V. Sabasa—Malini—Liteni—Suczawa. Északi határ : Val Stinei—Timpa (△ 1242)— Russ. Moldawitza—Putna.

2. XXVI. hadtest. Előnyomulás Czudynra. Északi határ : Stara Wypczyna (◇ 1448)[1]—Bobeika (◇ 1380)—Seletin—Berhometh magaslati vonal.

3. Kárpát-hadtest. Előnyomulási irány Kuty—Wiznitz—Kosow. Északi határ : Smotrec (△ 1896)—Pohar (△1322)—Zabietől északra—Klewa (△ 627)—Pistyntől délre.

4. XVII. hadtest előnyomulásának iránya Kolomeától délre, északi határa Pruth." Op. 3117.[2]

Ma tovább folyt a hadseregfőparancsnoksággal való táviratváltásom a 37. honvédhadosztály meghagyása tárgyában.

[1] Cimbroslawa Wk. △ 1661-től északra.
[2] Lásd a 47. számú mellékletet.

„Ma délelőtt 9 óra 15 perckor a vezérkar főnökétől távira-
„tot kapok (Op. 43.230.), melyet irálya szerint ő maga fogalma-
„zott, csak az utolsó mondatot tette hozzá más, valószínűleg
„Waldstätten báró. Ez úgy illik a távirathoz, mint víz a tűzhöz."

„'Ő császári fensége József főherceg vezérezredes. Op. 3112.
„1917. július 25. A Gerok-seregcsoport támogatására a legvégső
„esetben a 73. hadosztályt, a délnyugati arcvonalnak egyedüli
„tartalékát[1] Kézdivásárhelyre lehetne szállítani. Miután egyrészt
„császári Fenséged jól tudja, hogy milyen kockázatos a 73. had-
„osztályt, tekintettel a küszöbön álló 11. Isonzó-csatára, elvonni;
„másrészt Fenséged az 1. hadsereg déli szárnyán levő helyzetet
„pontosan ismeri és legjobban tudja, hogy mely saját erőket
„képes a hadseregarcvonal odatolni; kérem császári Fenségedet,
„velem mielőbb közölni, hogy a 73. hadosztály odaszállíttassék-e?
„Említve legyen még, hogy a hadseregarcvonal az odaszállítandó
„73. gyaloghadosztály helyett a 37. honvédhadosztályt július
„26-ától kezdve fokozatosan a délnyugati arcvonalra kell, hogy
„szállítsa." *Arz* gyalogsági tábornok s. k.' "

„Úgy, hát megerősítenek és ugyanannyit, esetleg — ha a
„73. hadosztály gyenge létszámú — még többet elvesznek. Köszö-
„nöm ezt a szemfényvesztést! Nem kérek belőle. Seeckt tábornok,
„mikor bejön jelentéseivel, azt kérdi, hogy mi a bajom, mert
„nagyon sápadt vagyok. Hideg mosolya mellett valami meleg-
„séget mutat. Keveset beszélünk és mondhatom, egy a gondola-
„tunk. Így még vezér és vezérkari főnök nem illett egymáshoz,
„mint ő és én."

„Kifakadásomra, hogy nem kell nevetséges segélyük, mely
„úgyis csak szemfényvesztés, Seeckt ceruzával egy pár pillanatig
„ír s aztán elém teszi azt."

„'Arz gyalogsági tábornoknak Op. 43.230. és 43.221 I.-re.
„Hogyha az ideszállítandó 73. hadosztály helyett a 37. honvéd-
„hadosztályt július 26-tól kezdve le kell adnom, úgy lemondok
„ezen magábanvéve a hadseregarcvonalra nézve sürgősen kívá-
„natos erősbítésről; minthogy még nem állapítható meg, hogy a

[1] Az én meggyőződésem szerint Boroević-nek és Conradnak is külön-
külön több hadosztálya van tartalékban, ha pedig nincsen, akkor úgy
telezsúfolták állásaikat, hogy hadosztály-hadosztály hátán áll bennük.

„fölszabaduló 37. honvédhadosztály az 1. hadsereg más helyén „való beállítása nem lesz-e szükséges, úgy még ma hamarost a „8. lovashadosztályt a XVII. hadtesttől Gerokhoz viszem."

„*József* főherceg, vezérezredes s. k. Op. 3112."

„Szó nélkül parafálom, habár szerettem volna jobban ki-„emelni a dolog nevetséges élét. De Seecktnek igaza van, jobb „nem kötekedni."

Mai napon végre az Op. 43.286. számú rendelettel lezáródott öt napos táviratváltásom az A. O. K.-val, a 37. honvédhadosztály itthagyása tárgyában. Az A. O. K.-tól délután 1 órakor alábbi távirat érkezett :

„József főherceg hadseregarcvonalparancsnokságnak.

Hozzájárulok, hogy a 8. lovashadosztályt, a német 22. tartalékezredet és a 37. honvédhadosztályt fokozatosan a Gerok-seregcsoporthoz szállíttassa.

Ezenkívül oda kell vinni a 7. lovashadosztályt és a német 1. hadosztály egy részét (legalább is két ezredet). Mackensen tábornaggyal egyetértve, ennek az erősítésnek egy részét Focsaniról Merán át a betört oroszok oldalába kellene irányítani. A tett intézkedéseket jelentse.

A. O. K. a vezérkar főnöke. Op. 3196."

„Tegnapi táviratomra ma este 9 óra 20 perckor megjött a „lesujtó válasz : 'József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság. „Op. 43.221/I. A július 24-én keltezett számozatlan helyzet-„jelentésre : Miután a hadseregarcvonalhoz semmi esetre sem lehet „három hadosztályt szállítani, a tervezett erős előtörésről Czer-„nowitz irányában, bizony le kell mondani ! Hogy ezidőszerint „a hadseregarcvonalnak minden rendelkezésre álló erejét a Gerok-„seregcsoportnál kell latbavetni, azzal bizony egyetértünk. „A 37. hadosztály fölszabaduló részein és a 7. lovashadosztályon, „meg a német 22. tartalékezreden kívül még a XVII. hadtestnek „részei, melynek üldöző részei gyengébbre volnának vehetők, „jöhetnének tekintetbe ezen célra. A. O. K. a vezérkar főnöke. „Op. 3076.' "

„Jobb volna, ha az A. O. K. jelentéseimnek, melyekkel az „ellenség támadási szándékát jelzem, hitelt adna, akkor nem „volna alkalma kis részletekkel foglalkozni és egészen fölöslege-„sen beleavatkozni, midőn úgyis — mondhatnám vért izzadva —

„vesződöm azon, hogy az A. O. K.-nak az események után sánti-
„káló vezetéséből eredt katasztrófát valahogy jóvátegyem és
„ugyanakkor balszárnyamon csapateltolásokkal lehetőleg ne hát-
„ráltassam az eseményeket, melyeket más körülmények között —
„a régóta tervezett lökésemre Czernowitzra — nagy győzelemre
„vihettem volna, ha nem fosztott volna ki a lehetetlenségig az
„A. O. K., abban a félelemben, hogy az olaszok nagy nyomása
„mégis csak keresztülszakítja vonalainkat az Isonzón."

Július 26.

„Komor nap s mégis dicső győzelmekkel balszárnyamon;
„de haj! jobbszárnyamon katasztrófális a helyzet és én minden
„más fenyegető veszélyt semmibe sem véve, egy kártyára teszek
„föl mindent. Gerokhoz tolok minden csapatot, melyet csak ki
„tudok a többi részekből vonni. Háromszékbe nem fogja betenni
„lábát az ellenség, bármibe kerüljön, ezt föltétlenül megvédem."

„A 7. hadsereghez már tegnap küldtem parancsokat, hogy
„a 7. és 8. lovashadosztályokat, a 37. honvédhadosztály egy dan-
„dárát — melyet az összetört 15. hadosztály váltott föl —, a
„német 22. tartalékezredet és a német 3. grenadierezredet azonnal
„és a leggyorsabban, minden más érdek háttérbeszorításával
„Gerok-seregcsoporthoz szállíttassa.. Ezeknek éle már holnap
„este — ha kell — a német 218. hadosztálynál, mely széjjelverve
„hátrál, a harcba avatkozhatik. Ezen csapatszállítások kedvéért,
„ahol szükséges, minden más vasuti közlekedést beszüntetek. Lehet,
„hogy gácsországi támadásunk ezáltal elakad s a Bukovina föl-
„szabadítása nem sikerül mindannak dacára, hogy ott a támadás-
„nak legerélyesebb folytatását rendeltem el, éppen azért, hogy a
„gördülő orosz ne tudjon újból megkapaszkodni, de ez nem oly
„fontos, mint az, hogy a Kárpátokon ne eresszük át az ellenséget.
„Mondom, egy kártyára tettem föl mindent, de ha ezt nem tenném,
„a játszmát föltétlenül elveszteném. Ez a kártya az, hogy: Gerok-
„hoz szállítok mindent, ami az áttörést jóváteheti és a 7. had-
„sereg pókhálóvonalával a visszavonuló oroszt nyomon követve,
„lélekzetvételhez nem engedem, míg saját régi határát át nem
„lépte. Ha ez sikerül, akkor Geroknál összegyűlt erős csoportom-
„mal támadásba átmegyek és Mackensen tábornagy hadsereg-
„csoportjával karöltve az ellenséget délről nyomva, a 7. had-

„sereggel a Sereth és Pruth között északról, az egész Moldvát „kisöpröm. Ez sikerülhet, ha a hadseregfőparancsnokság Czer- „nowitz bevétele után 2—3 hadosztályt adna nekem a 7. had- „seregem részére. Ha a most folyó hadműveletem sikerül, akkor „a második rész játszva fog menni, mert ott minden nap tetemе- „sen rövidül arcvonalam azon része, melyen a küzdelem folyik."

Reggeli jelentések.

„1. hadsereg. Gerok-seregcsoport. Az ellenségről eddig „ismeretes, hogy egy-egy zászlóalj keletről jőve elérte Parosult és „Scaturi környékét, ott egy lovasszázad is van. A Manastirescától „északnyugatra levő magaslati vonalon járőrcsatározások. A Susitá- „tól északra keletről összesen öt és fél zászlóalj közeledtét figyelték „meg, melyek Codavai Babei (⊹ 772)—Gura Vainál nem mentek „tovább. További gyülekezések Codavai Babeitől északra a völgy- „ben, Gura Vainál és északnyugatra az utóbbi hegységtől tüzér- „ségünk tűze alatt áll. A Susita völgyzárlat ellen és az 1. lovashad- „osztály ellen élénk ellenséges lövegtűz volt éjjel. Az esteli órák- „ban az 1. lovashadosztálynak a régi állásokban megmaradt „szárnya ellen négy erős ellenséges támadás, vitéz huszárjaim „által visszaveretett, három további támadási kísérletet a tüzér- „ség hiusított meg. A délután kései óráiban négy román század- „nak támadását a 8. hegyidandár ellen a 15./I. zászlóaljunk vissza- „verte, ugyanígy járt ezen zászlóalj balszárnya ellen éjfélkor meg- „indult támadás. A Verful Pravila (△ 875) szakaszon jókor föl- „ismert támadási előkészületek lövegtűzzel elfojtattak. Délelőtt „8 órakor erős támadás a német 218. gyaloghadosztály ellen, „mely elvesztette már ellenállóképességét, vonalait Sovejától „délkeletre áttöri. Ez a hadosztály a legcsekélyebb nyomásra is „már enged. Fölszólítom Seeckt tábornokot, hogy kemény nyomást „gyakoroljon rá, ha kell, nyúljon a legszigorúbb eszközökhöz, mert „én nem ruháztattam föl azon joggal, hogy német csapatokat „megrendszabályozzak, ennek dacára végső esetben saját felelős- „ségemre mégis megtenném. Seeckt azon a nézeten van, hogy „ezen hadosztállyal már nem lehet sokat csinálni és nem fog ez „már, bármit tegyünk, megfelelő ellenállást kifejteni. Hát én itt „más nézeten vagyok, kényszeríteni kell az ellenállásra, erről „gondoskodjék. Gerok Tulnicitól délre a hadosztálynak elszakí-

„tott részét átadja a 9. hadseregnek, hogy mint bal oldalvéd „szolgálja ezt a hadsereget."

„Délben jelentik. A 8. hegyidandárról nincsen hír. Az 1. lovas- „hadosztály a legnagyobb veszélyben, hogy elvágják. Tudom, „az én derék huszárjaim, közöttük édes fiam Józsi, majd keresztül- „vágják magukat és az én dicső 7-es huszárjaim között fiam, „ameddig csak egy is él, biztonságban van, ami az elfogatást „illeti. A helyzet azonban vészteljes és a legfenyegetőbben válsá- „gos. Az 1. hadsereg utolsó emberig minden erejét összpontosí- „totta Geroknál, hogy a nagy túlerőt, mely az áttörést végre- „hajtotta, legalább föltartóztassa. De hát a 218. hadosztály óriási „veszteségeket szenvedett, több mint kétharmada hiányzik és „legalább 40 ágyúja veszett el. A völgyek gázzal el voltak árasztva „s így a lovak megfulladtak s az ágyúk, bár fölrobbantva, ellensé- „ges kézre kerültek. Új állásunk most négy helyen áttörve, a „német 218. hadosztály fölbomolva özönlik vissza. Soveja már „ellenséges kézen, az 1. lovashadosztály egyedüli visszavonulási „útja elvágva, a 7-es huszárezred csak ősrengeteg és sziklahegyek „vadonán át kerülheti el elfogatását. A jó Isten oltalmazza hősei- „met, közöttük az én Józsimat ! Állítólag hét ellenséges hadosztály „támad és tódul be az ütött résen ! Talán most elhiszi az A. O. K., „amit régen előre megmondtam !"

„*Esti jelentések.* 1. hadsereg. A ma délelőtt a német 218. „hadosztálynál bekövetkezett áttörés után ez, az 1. lovashad- „osztály és a 8. hegyidandár az alábbi vonalba vétetett vissza „(1 : 75.000) : Tulnici—Fta. Bucur (△ 1116)—Muntele Chinusu „(⊹ 981)—a Muntele Resboiuluitól (⊹ 1014) keletre—⊹ 961— „Magura Casinului (△ 1167) iránya. Az 1. lovashadosztály és „8. hegyidandár visszavonulása még nincsen befejezve.[1] Az Ojtoz „és Slanic völgye között élénk lövegtevékenység, sok gázgránát, „70% nem sül el. Az 1. hadsereg előbbi részén a mai nap valamivel „csendesebb volt."

„7. hadsereg. La Catrinarnál és a Bernarielulnál (⊹ 1328) „heves tüzérségi előkészítés után támadásra gyülekezett az ellen- „ség ; a mi hatalmas megsemmisítő tüzünk a támadást csirájában „elfojtotta. Krauss altábornagy-csoport a XI. hadtestből, a Seydl „és Apor-csoportból újra alakult. A XXVI. hadtest a 40 honvéd-

[1] Lásd az 55. számú mellékletet.

„hadosztályból és az 59. gyaloghadosztályból áll. A Conta-cso-
„portnál heves küzdelem után a német 200. vadászhadosztály
„még tegnap este elfoglalta a Baba Ludowát (△ 1586), ma a
„Kamieniec (⊹ 1525) állás foglaltatik el és a jobbszárnnyal és
„középpel Jablonica, a balszárnnyal Zabien át fog előretörni.
„Ardzeluzánál egy ellenséges támadás visszaveretett. Az egész
„XVII. hadtest előnyomulásban van. A 30. hadosztály ma Miku-
„liczynt elérte. Kemény, elkeseredett tusában a Tatár-hágón és
„az utánakövetkező üldözésben az én budapesti 32-eseim a leg-
„kiválóbban kitettek magukért. Egy szívből fakadó meleg szót
, táviratozok nekik."

„Délben. Az ellenség a Muntele Rusului (△ 1546) keleti
„lejtőjén még erősen megszállva tartja állásait. A Capultól (△ 1661)
„nyugatra a Cimbroslawa mala (△ 1613) felé még kitart az ellen-
„ség, támadásunk most éri. Kirlibabától délkeletre még állásai-
„ban van az ellenség. A Kárpát-hadtest előtt erőteljes támadásunk
„következtében a visszavonulást megkezdték az oroszok. Utó-
„védei Zabietől délre és a Kamieniecen (△ 1525). A Kreta (△ 1351)
„és Skupowa (△ 1583) magaslatokon az oroszokat megvertük és
„Uscie Putilla irányában üldözzük. A Probihna völgyben az élek
„a Stoupny (△ 1275) magaslatához közelednek. Kamieniec a Baba
„Ludowa (△ 1586) felől megtámadva. Egy különítmény nyomul
„elő Listowaty (⊹ 1487) és Czoral (⊹ 1462) között a Bialy Czere-
„mosz völgyébe. A német 1. gyaloghadosztály a visszavonuló
„oroszokat széles arcvonalban követi. A Ludowán (△ 1466)
„60 foglyot ejtettünk és egy géppuskát zsákmányoltunk. XVII.
„hadtest. A 68. dandár harcban áll Zabietől délnyugatra levő
„magaslatokon. Délelőtt 8 óra 30 perckor a 34. hadosztály elő-
„csapataival elérte a Rokieta Wielkitől két kilométerre nyugatra
„levő vidéket. Összeköttetés a Pruth völgyén át lovassággal van
„bevezetve. A 16. gyalogdandár Blotek felé menetel. Az orosz
„12. hadosztály jelentések szerint Rokietán (△ 1108) át Berezów
„nizna felé vonul vissza. A hidak a Pruth völgyén alaposan le
„vannak rombolva. A légi felderítés az összes kocsik nehéz vissza-
„vonulását állapítja meg. A Mestecanesci alagútnál nagy robba-
„nás! Az alagutat semmisítették meg? A mi rombolótüzünk
„nagy pusztításokat visz véghez az erősen megszállott orosz
„állásokban a Kirlibaba-völgytől keletre egészen a Tatarca (△

„1547) gerincig. A XXVI. hadtestnél a Magura (△ 1556) magas-
„latokat délután elfoglaltuk. A Kárpát-hadtest üldözőcsoportokkal[1]
„elérte Saratát, hol heves küzdelem fejlődött ki. A Bialy Czeremosz
„völgyet Lystowatytól (◇ 1487) keletre, Jablonica, Plaik (◇ 1228),
„Holowy (◇ 903) és Magora (◇ 1075) magaslatok és Zabie el
„vannak foglalva. A XVII. hadtest harcolva elérte Zabie—Grahit
„(△ 1471)—Landeskühl (△ 1464)—Szekelowka (△ 1287)—Kos-
„macz—Berezów—Luczki vonalát és Nizni Mikuliczynt. Össze-
„köttetés az 5. hadosztállyal Kolomea felé megvan."[2]

*

Az A. O. K. vezérkar főnökének Op. 43.286. számú rendeletére ezt jelentem :

„A 7. lovashadosztály útban van a Gerok-seregcsoporthoz. A német 1. hadosztály egyik ezrede a Jakobeny-szakaszban áll ; ezt a vasúti helyzet miatt csak július 29-én szállíthatjuk Gerokhoz. Tervezzük a német 117. hadosztály 11. ezredének Gerokhoz való átszállítását is, úgyhogy az egész német 117. hadosztály hozzá kerül." Op. 3136.

A 7. és 1. hadsereg között La Catrinar—Brosteni—Borca—Poiana Domnei—Malini vonalát jelölöm ki határul.

Az 1. hadseregparancsnokság az ellenség üldözésére Op. 2930. számú intézkedést adta ki :

1. Az ellenség a 7. hadsereg északi szárnya és közepe előtt visszavonul. A hadsereg megkezdette az üldözést. Várható, hogy az ellenség a 7. hadsereg jobbszárnya előtt is vissza fog nemsokára vonulni.

2. A 7. és az 1. hadsereg között La Catrinar—Brosteni—Borca—Poiana Domnei—Malini a határ.

3. Ott, hol az ellenség az 1. hadsereg előtt hátrál, nyomon kell követni.

a) A *XXI. hadtest* előnyomulási öve a 7. hadseregtől délre és a Határkő (◇ 1256)—Kerekhavas (△ 1441)—Muntele Murgociu (△ 1294)—Roznów vonala között. Mihelyt a 7. hadsereg déli szárnya (51. honvédhadosztály) tért nyer, a 3. lovashadosztály, a 18. honvéd ezred, 373./II. zászlóalj és a 37. honvédhadosztály tüzérsége Oláhtoplica—Gyergyó—Borszék—Ditró terében hadseregtartalékul gyülekezik.

b) A *Lipošćak-csoport* előnyomulási öve a XXI. hadtesttől délre és a Piricske-hegy (△ 1324)—Comanesti—Gura Solonti út között. Egy oszlopa Tazlau völgyén át Tazlau falura.

[1] Német 1. hadosztály.
[2] Lásd az 53. számú mellékletet.

c) A *VI. hadtest* előnyomulási öve a Lipošćak-csoporttól délre Verful Chesschiului (◇ 1050)—tirgul ocnai út között, egyelőre a Trotusu-szakaszig.

d) A *Gerok-seregcsoport* északi szárnya a VI. hadtesthez csatlakozva Tirgul Ocna—Onestire nyomul elő.

4. A hadseregparancsnokság elvárja, hogy ahol az ellenség visszavonja csapatait, ott rohamcsapataink erélyesen nekimenjenek. Figyelmeztetek az élénk felderítésre." Op. 3139.

A 7. hadsereg északi szárnyán a XVII. hadtestparancsnokság intézkedése szerint, holnap következőképen folytatja előnyomulását a hadtest:

A 68. dandár Krywopolen át Brusturyra, a 34. hadosztály Prokurawára és Szeszoryra, a 30. hadosztály Jablonowon át Ispasra (Kolomeától délre), a 16. dandár Luczkira.

Az ellenség helyzete a 7. hadsereg előtt.

193. hadosztály menetkészültségre kapott parancsot. A 65. hadosztályt felriasztották. Kimpolungon csomagolnak. A 64. hadosztály már elindult. A 43. hadosztály is megkezdette visszavonulását. A 166. hadosztály felváltását várja. A 37. hadosztály lebontja telefonvonalait. A 165. hadosztály Dobrotów—Lanczyn irányában Kolomeára tart. A 32. hadosztály Kosmaczon át, a 167. hadosztály Zabien át vonul vissza.

Mackensen tábornagynál lassacskán előkészítik támadásunkat. Az ő arcvonalán délelőtt nagyon heves lövegtűz volt.

Események Galíciában.

A *2. hadsereg* az üldözést befejezte. Tarnopolon túl nem nyomult tovább. A hadsereg északi szárnyát a Melior-csoport[1] biztosítja, a Sereth-folyó mögött, Ratyszcze—Załoźce—Horodyszcze—Hluboczek Wk.—Tarnopol vonalában.

A XXIII. hadtest a Tarnopoltól északra, keletre és délre levő magaslatokon hídfőszerű állást készített és meg is szállotta.

Az LI. hadtest a XXIII. hadtesttől délre, a tarnopol—trembowlai vasútvonalat foglalta el.

Német déli hadsereg. A Beszkid-hadtest a Wilhelmi-csoporttal az ellenséges ellentámadásokat visszaverte és elfoglalta Trembowlát, Janówót, Budzanówot. A XXV. hadtest, a tartalék XXV. hadtest és a testőrhuszárdandár Kossow—Czortków XIII.—Jagelnica—Buczacz terébe jutott. A XVII. hadtest Jazlowiecet érte el, a Koropiecet átlépve. Tlustére nyomul.

A 3. hadseregnél a Litzmann-csoport Tlumaczon, a XIII. hadtest Ottynián áthaladva Olesza—Chocimirz—Korszów vonala

[1] 33., 92. és 2. gárdahadosztály.

elé ért ; déli szárnyán a 36. hadosztályt és a bajor lovashadosztályt Ottyniáról Kolomeára irányították, melyet még ma el akar érni. (Ohó !) A németek el akarják az orrom előtt Czernowitzet foglalni, hogy az is az ő művük legyen ! Sebaj ! A fő, hogy meglegyen.

Smorgonnál az elvesztett állások egy részét visszafoglaltuk. Dünauburgnál megint a mienk az egész állás. Erős a vasuti közlekedés, legalább is háromszor annyi vonat jár, mint rendesen Dünauburgtól Witebsk és Szentpétervár irányában.

Július 27.

„Úgy érzem, hogy a nagy válságon túl vagyok, a szerencse „kedvezett s a jó Isten megsegített, mert a románok nem használ„ták ki tegnap a legnagyobb mértékben engem veszélyeztető „áttörésüket és ha ma akarnák ezt megtenni, úgy már friss és „erős csapataimmal fogják magukat szemben találni. Így az „utolsó kártyára föltett játszmát megnyertem. Borzadok, ha arra „gondolok, hogy az első és második áttörést kihasználva, gyorsan „előnyomult volna az ellenség, hogy akkor tudja a jó ég, hogy „hol állíthattam volna meg őt ! Az Apáca erdőben ? A Görgényi„hegyekben, vagy még hátrább ? Balszárnyam fényesen megy „előre s így a dupla operációval megnyertem a dupla csatát, de „bizony Isten, hogy kockázatos volt. Most talán sikerül a romá„nokat saját csapdájukban megfognom ! Ha a hadseregfőparancs„nokság azt a kért három hadosztályt megadja nekem, akkor „Mackensen és én leszámolunk a románnal."

„Ha az Isten megsegít, remélem, hogy néhány nap mulva „Czernowitz az enyém lesz !"

„Igen nagy örömet szerez nekem a budapesti 32-eseim oly „dicső magaviselete és oly fényes sikerük. Azt mondották, hogy „rossz ezred, ami ellen a leghatározottabban tiltakoztam. Hiszen „a háború kezdete óta ismerem őket és számtalan hősies támadá„sukat láttam saját szemeimmel. Többször meglátogattam őket „állásaikban, beszéltem velük és most legutóbb azt mondottam „nekik, hogy hősiességükben, megbízhatóságukban föltétlenül „hiszek és az első alkalommal a legfontosabb föladatot rájuk „fogom bízni. Így is történt és ők emberfölötti hősiességgel küz„döttek és a legfontosabb föladatot, az orosz vonalak áttörését „és fölgöngyölítését nagyszerűen hajtották végre. Kértem, hogy „a hivatalos jelentésben megneveztessék az ezred, ami meg is

„történt. A magyarért síkra kell szállani, az önérzetet bele-
„szuggerálni és meleg szeretettel velük érezni, akkor ők elérhetet-
„lenek. Lucknál szerencsétlenség érte az ezredet, a legelkeseredet-
„tebb tusában, más csapatok hibája folytán az ezrednek több
„mint a felét elfogták, mindenki szidja azóta az ezredet s ők
„reménytelenül lógatták fejüket. Amint tehetem, hozzájuk fogok
„menni újból, hogy kezet szoríthassak a legvitézebbekkel."

„A vezérkar főnökének Op. 3151. szám alatt a következő
„táviratot küldöm :"

„'Arz gyalogsági tábornoknak. Az alábbiakban közlöm
„Nagyméltóságoddal a helyzet megítélését. A Gerok-sereg-
„csoporthoz elegendő erőket szállíttatok ; ezek természetesen
„csak lassacskán érnek oda. Alkalmazásuk módja és iránya még
„nem határozható meg véglegesen. A mindenkori helyzetnek meg-
„felelően fog ez megtörténni. Egészbenvéve nem látszik való-
„színűnek, hogy az ellenség az általános helyzet szerint képes
„lenne még kezdeteredményeit kihasználni. A főkérdés eldöntet-
„len, hogy az ellenség a gácsországi sikerek nyomása alatt vissza-
„vonulását meddig fogja folytatni ? Lehet, hogy Czernowitz föl-
„adásával 1916-beli régi határállásaiba fog visszamenni, melyeket
„ő most a Sereth mentén körülbelül Mihailenitől kezdve meg-
„hosszabbíthat. A 7. hadsereg és csatlakozólag az 1. hadsereg
„részére ebből az a föladat fakadt, hogy a visszavonuló ellenséget
„az egész arcvonalon nyomon kell követni és neki nem megengedni,
„hogy ott álljon meg, ahol ő akar, hanem ott, ahol mi akarjuk.
„E mellett azonban tekintetbe kell venni, hogy hadseregarcvona-
„lam nem egy megvert ellenséget, hanem hadműveleti okokból
„visszavonuló még harcképes ellenséget követ. És hogy ha meg-
„állásra kerül a sor, eddigi ellenfelünkkel szemben nem egy erősen
„kiépített állásban, hanem csupasz terepen fogunk állani. Mind-
„ezen három jelenség ki kell, hogy zárja, hogy a hadseregarc-
„vonalat gyengítsék, még akkor is, ha az arcvonal rövidülne.
„A 7. hadseregnek parancsa van a Kárpátok kijáratainak elérése
„után arcot Suczawa—Czernowitz felé változtatni. Miután a
„Pruth lett mint határ a 3. és 7. hadseregek között elrendelve,
„a 7. hadsereg úgy fog az előnyomulás közben csoportosulni,
„hogy Czernowitztól délre törje át az ellenséget, hogy neki a
„Sereth-vonal mögötti megállapodást lehetetlenné tegye és hogy

„kényszerítsük őt, hogy Moldvát kiürítse. Ezen előnyomulással „összefüggésben fog megtörténni Mackensen hadseregcsoportjá- „nak ezideig elodázott támadása az alsó Serethen át és a Gerok- „seregcsoportnál gyülekező erőimnek egy támadó lökése Bacau „irányában. Ezen szándék azonban csak akkor látszik végre- „hajthatónak, ha hadseregarcvonalamtól további erőket nem „vesznek el.“

„*József* főherceg, vezérezredes s. k. Op. 3151.‘ “

„Egyelőre okosabbnak véltem egy szót sem szólani arról, „hogy erre még legalább 2, ha lehet 3 hadosztály erősbítésre „lenne szükségem.“

Jelentések.

„1. hadsereg. Gerok-seregcsoport déli szakaszán az elren- „delt vonalat zavartalanul elérték csapataink. Este Sovejától „északra két ellenséges oszlop — ereje ismeretlen — a Muntele „Sboina Neagra (△ 1374) irányában előnyomulóban, különben „nem volt más mozgás megfigyelhető. A Magura Casinului (△ 1167) „ellen és az Ojtoz- meg Slanic-völgy két oldalán élénk ellenséges „lövegtűz. Reggeltől délig az ellenségről semmi észlelet. Az 1. „lovashadosztálynak 12 kilométerre előretolt járőrei semmit sem „láttak. Józsi fiam Gerok külön parancsára az 1. lovashadosztály „parancsnokságához szerencsésen bevonult. Hálát adok az Isten- „nek, hogy nem lett baja! Estig megállapíttatik, hogy az ellen- „ség a 218. hadosztály egész arcvonalán és az 1. lovashadosztály- „nál, a 8. hegyidandár előtt és a Casinu-völgyétől délre utólért. „Délután 6 óra 30 perckor támadott az ellenség és a német 218. „hadosztály megint azonnal megingott és a románok Fta. Bucurnál „(△ 1116) betörtek és a délre szomszédos részek fölgöngyölítésé- „hez fogtak. Jelentés szerint a német 218. hadosztály visszamegy „a Lepsa melletti magaslatokra és ott elzárja a Putna-völgyét.[1] „A hadsereg többi részén semmi fontos. Utasítom Seeckt tábor- „nokot, hogy ezen német 218. hadosztályt, hiszen már semmi „néven nevezendő ellenállást nem fejt ki, a legerélyesebb eszkö- „zökkel kényszerítse a szívósabb kitartásra. Seeckt egy arcizmát „sem mozdítja, kemény szeme monokliján át nyugodtan néz rám

[1] Lásd az 55. számú mellékletet.

„és azt feleli, hogy attól tart, hogy itt már nem használ semmi, „mert kishitűvé lett a csapat!

„Lovag Ruiz de Roxas altábornagynak kicsúszott a kezéből „csapata!“

„A 7. hadsereg este a mai napról a következőket jelenti: „Kraussnál azon állásokban, ahova járőröket küldtünk, azonnal „heves gépfegyvertűz kezdődött és az orosz tüzérség heves, hosszan- „tartó zárótüzet adott el, mely óriási lőszerfogyasztásra vezetett. „A Besztercétől északra és a valeputnai műúttól északra erődíti „az ellenség állásait — erre nem sokat adok, mert ezt sokszor „tüntetőleg is meg szokta tenni. A XXVI. hadtestnél a derék „59. hadosztály a Tatarca (△ 1547) magaslatot rohammal elfog- „lalta s a 40. honvédhadosztály egy magaslatot ettől 3 kilométerre „északra. Egy tiszt, 34 legény esett fogságunkba és egy gépfegyvert „zsákmányoltunk. A Magura (⊹ 1556) magaslaton két gyors- „tüzelő ágyút zsákmányoltunk. A Dedultól (⊹ 1527) keletre az „ellenséges állásokban még kemény ellenállásba ütköztünk. A Kár- „páthadtest egész szélességében előnyomul. Az ellenség Tomnaticet „(△ 1565) és Hostint (△ 1585) tartja. XVII. hadtest gyors, eré- „lyes előnyomulásban van. A tegnapi harcokban az orosz 127. „ezrednek egy tisztjét, 193 legényét elfogtuk. Az orosz 12. had- „osztálynak törzse 25-éről 26-ára éjjel Mikuliczynben volt. Ott az „orosz rémtettek minden eddig megszokottakat fölülmúlják. Embe- „reink egy asszonyt találtak fölvágott altesttel, kifejtett felső „combcsontjairól a húst egészen levágták. Több leányt magukkal „hurcoltak. Délig a Dedul (△ 1527) gerincnek nyugati része elke- „seredett igen kemény tusában elfoglaltatott, a küzdelem még „tart. Bizton az én nagyszerű egri 60-asaim, 31-esek és 42-esek s „.15-ös vadászok tettek oly nagyon ki magukért. Kárpát-hadtest és „XVII. hadtest föltartóztathatatlanul előretörtetnek. A XXVI. „.hadtest estig elfoglalta az egész Dedul ⊹ 1527—⊹ 1403-at, „itt 2 tiszt, 341 legény ejtetett foglyul, s 7 gépfegyver és több akna- „vető volt a zsákmány. És most az én dicső 59. hadosztályom dél- „.után 5 óra 15 perc óta egész arcvonalával előrehalad. A 40. hon- „.védhadosztály előtt az orosz Luczyna ménes—Luczyna (△ 1590) „.magaslat—Hreben (⊹ 1384)—Doszczyna (⊹ 1471) vonalát tartja.[1]

[1] Tatarcától (△ 1547) északra.

„Néhány foglyot hoztak be. A Kárpát-hadtest. Az üldözés folytatásánál a német 1. hadosztálynál súlyos küzdelmek fejlődtek ki, melyek délelőtt 11 óra 30 perckor a Tomnatic (△ 1565) magaslat elfoglalására vezettek, ezt azután erős ellentámadások dacára megtartottuk, ezen alkalommal egy lovassági rohamot is intézett az ellenség, mely véresen visszaveretett. Az ellenség egy kilométerre húzódott vissza, hol újból erős ellenállást fejt ki. A hadtestnek középső csoportja az erősen kiépített Hostin (△ 1585) magaslatot rohammal elfoglalta és heves kézitusában egynéhány foglyot ejtett, 8 géppuskát zsákmányolt. Ezidőszerint ezen csoport a Bilyj Czeremosz-völgyében észak felé nyomul előre. A német 200. hadosztály küzdelem nélkül elérte Uscie Putillát, Uscierykit és Krzyworowniát. Az oroszt Kuty—Wiznitz irányában portyázó osztagok üldözik. XVII. hadtest ma a 34. és 30. hadosztállyal eléri Szeszory—Prokurawa—Brustury—Andomir vidékét és Pistynt. A tüzérség hátul lóg! A 16. dandárral Luczkit értük el. Szándék holnapra:[1] XVII. hadtest Roznow—Kutyra. A Kárpát-hadtest Wiznitzre, jobbszárnya[2] Schipoth—Seletin, XXVI. hadtest a Moldava horpaszt éri el Breaza és Schipoth között. Krauss altábornagy balszárnyával az előnyomuláshoz csatlakozik."

A Böhm-Ermolli hadseregcsoportparancsnokság táviratban kérdezi, hogy a Pruth menti területsávot (Zablatow—Zalucze) a Czeremosz torkolatáig a 3. hadseregnek kiutalhatja-e? Op. 3142.

Azt válaszoltam, hogy igen, de a Czeremosz torkolatától a Pruth a határ a 3. és 7. hadsereg között.

„Mackensennél meglehetős nyugalom van. Arról értesít, hogy az ellenség az ő arcvonaláról észak felé tolja el erőit, valószínűleg, hogy Geroknál kihasználja az elért eredményt! Azt hiszem, most már elkésett!"

„Ober-Ostnál Kolomea szívós harc után elfoglaltatott. Az előnyomulás az egész arcvonalon tervszerűleg halad tovább."

„A hadseregfőparancsnokság azt táviratozza, hogy a további előnyomulásomnál tartsam a 7. hadsereg balszárnyát erősen. Teljesen az én meggyőződésem is, mert ez, ha Czernowitz bevé-

[1] A balszárnytól kezdve.
[2] Czeremosz szakasz.

„tele után a Moldva felé bekanyarodik, akkor a 7. hadsereg bal-
„szárnya fogja a döntő csapást mérni és egyszersmint hadsere-
„geimet biztosítani és éppen erre kell nekem legalább is két, ha
„lehet három friss hadosztály, de erről ma még korai beszélni,
„különben az A. O. K. azt felelné, hogy hiszen fényesen megy min-
„den, minek az erősbítés? Pedig e nélkül nem tudom megcsinálni
„a dolgot. A németekkel Seeckt tábornok közölte tervemet és azok
„nagyon helyeslik."

A 7. hadseregparancsnokságot az A. O. K. rendelete értelmében utasítom, hogy a további üldözésben a Suczawa—Czernowitz-szakaszra tartson. Amint a 3. hadsereg déli szárnyával szoros érintkezésbe jut, a 7. hadsereg északi szárnyán netán összetorlódó erőket át kell csoportosítani. Op. 3140.

Július 28.

„Mielőtt az események részletes leírásához fognék, pár
„vonással a mai, megint nagyon válságos helyzetet akarom ecse-
„telni s előbb az északi szárnyon történőket vázolni."

„Az én offenzívám a helyenkinti igen kemény ellenállás
„dacára győzelmesen gyorsan halad előre, oly gyorsan azonban,
„mint a síkságon, mondhatnám rohanó Böhm-Ermolli hadsereg-
„csoportja, nem vagyok képes mozogni a Kárpátok óriási aka-
„dályai miatt! A Kárpátok egyik ormát a másik után megannyi
„nehéz rohammal elfoglalja 7. hadseregem. Kirlibabánál is már
„megingott az orosz ellenállás és a bevehetetlennek vélt Dedul
„(⊹ 1527) és Tatarca (△ 1547) — melyeket magam csak nem
„régen mint fenyegető veszélyt néztem az alattuk levő állásaim-
„ból — ma már le van tiporva, el van foglalva. A 7. hadsereg
„fele a Kárpátokból már kilép a lankás, illetőleg lapos vidékre
„és gyorsan nyomul Czernowitzre úgy, hogyha így tudjuk foly-
„tatni 3, legföljebb 4 nap mulva Czernowitzet be fogom venni.
„Személyesen fogom ott a döntő mérkőzést vezetni és vitézeim
„között leszek, habár még ma nem lehet tudni, hogy az oroszok
„még Czernowitz föladása előtt egész kéznél levő erejükkel akar-
„nak-e az én rendkívül gyenge, de mindjobban tömörülő erőim-
„mel megmérkőzni? Erre el vagyok készülve és éppen ezért e
„döntő ütközetnél, mely tán augusztus első napjaira várható,
„én a XVII. hadtestnél akarok lenni. Az 1. hadsereg még nem
„tud megmozdulni, mert legyőzhetetlen ellenállásba ütköznék,

„de főképen Gerok helyzete miatt, mely ma megint válságos. „Soveja és Negrilesti föladása, jobbanmondva elvesztése után a „terepen igen erős állásba húzódtak vissza csapataim és csak „délután 5 óra felé jött óvatosan tapogatódzva az ellenség és „7 órakor megtámadta a német 218. hadosztályt, mely egyszerűen „elszaladt anélkül, hogy a legcsekélyebb ellenállást tanusította „volna és így az ellenség a Putna-völgyében tovább menetelt, „melyet a most érkezett két honvédzászlóalj Putna állomásánál „zárt el. Parancsomra csendőrkordont vontak a Kárpátok nyugati „kijáratainál — Háromszékben —, hogy a teljesen fölbomlott „német 218. hadosztályt föltartóztassák és gyülekeztessék. Én itt „nem riadok vissza a legvégső eszközök alkalmazásától sem, hiszen „édes hazám létéről, nemzetünk életéről van szó. Seeckt le van „verve és azt hiszi, hogy ennél a hadosztálynál már semmi sem „segít, mert a csapat teljesen megrendült és elvesztette erkölcsi „egyensúlyát."

„Egyelőre az érkező és előnyomuló honvédeknek kell megint „jóvátenni mindent. Az ellenség 16 kilométer szélességben már „20 kilométer mélységbe nyomult be és nagyon közel van a Kár- „pátok vízválasztó ormához. Ha itt nem tudnánk megállani, „akkor elárasztható egész Háromszéket és fölgöngyölítené állá- „saimat. Remélem, hogy odaérkező kiváló csapataink vállvetve „vissza fogják verni. Mindenképen fölösleges, nagyon veszteség- „teljes egy fejezete volt ez erdélyi hadjáratunknak, melyet köny- „nyen elkerülhettünk volna, ha az A. O. K. hallgatott volna rám „és ha arcvonalamnak a lehetetlenségig való gyöngítése helyett „követte volna azt, amit súlyos felelősségem tudatában előterjesz- „tettem. Ha — mint mondtam — most nem sikerülne az ellen- „séget megállítani, akkor Mackensen tábornagy föladhatja Focsa- „nit és Sereth állásainak egy részét s én elveszitem Erdély keleti „részét, ami siralmas volna. Miért mindez ? Mert az illető papiroson „kiszámította, hogy az oroszok 20.000 emberrel gyengébbek előt- „tem, mint január 1-én voltak ; én pedig annyival erősebb vagyok, „mint január 1-én ! De arra nem gondol, hogy január 1-én ötméte- „res hó borítja a járhatlan jeges Kárpátokat és most mindenütt „járhatók ? Arra sem gondol, hogy annyira gyengített engem, „hogy egész vonalam egy pókháló, mely mögött nincsen tartalé- „kom és ha az ellenség egy támadócsoportot összevon, én nem

„tudok elébevetni semmit anélkül, hogy másutt ne tenném lehe-
„tetlenné a védelmet és hogy ha az ellenség ezzel a támadó csoport-
„tal egyet lök, akkor gyenge vonalamnak át kell szakadnia ?
„Minderre nem gondolt ?"

„De térjünk át most a mai eseményekre."

„A német legfölsőbb hadvezetőség közli velem, hogy Böhm-
„Ermolli hadseregcsoportja részekkel déli irányban kanyarodik be,
„hogy nekem megkönnyítse a Kárpátokból való kibontakozást, én
„pedig északi szárnyammal délkeletnek forduljak és nyomuljak
„elő. Ekkor a XVII. hadtest ki fog szorulni arcvonalamból és
„miután így az egész hadműveleti terv megváltozik, én legalább
„a 34. hadosztályt Gerokhoz akarom vinni, hol a helyzet mind
„válságosabbá fajul. Az O. H. L. azonban tüstént ezen szándékom
„tudomásulvétele után kér, hogy ezt ne tegyem, minthogy föl-
„adatom lesz a Moldvát északról elfoglalni, aminek végrehajtá-
„sához a 7. hadseregnek erősnek kell lennie. Ez volt az én tervem,
„melyet úgy látom, az O. H. L. elfogadott, de akkor kanyarodá-
„som délkeleti irányban még korai volna ! Ugyanekkor Ober-
„Osttól táviratot kapok : 'József főherceg arcvonal. Böhm-Ermolli
„hadseregcsoportja a következő parancsot kapta : O. H. L. sür-
„gönyzi, hogy József főherceg hadseregarcvonalának balszárnya
„a hegyek között nem képes a cs. és kir. 3. hadseregnek gyors
„előnyomulását követni. Ennélfogva erős osztagokat a Pruthon
„át kell küldeni, melyek a Sereth és Pruth között fölvegyék az
„üldözést és József főherceg hadseregarcvonal balszárnyát teher-
„mentesítsék. A Pruthtól délre a parancsadási tagozódás két
„főparancsnokság elhatározásának lesz fönntartandó. Kívánatos
„az, hogy minél erősebb nyomással hatoljunk be a Sereth és Pruth
„között a Moldvába. Ennek megfelelőleg az egész 5. gyaloghad-
„osztály jobbszárnyával általános irány Storozynetzen át nyomul-
„jon előre. A bajor lovashadosztályt Czernowitzen át a Sereth
„átjárói felé kell irányítani. A XIII. hadtestnek készenlétben kell
„lennie az 5. hadosztályt, vagy a bajor lovashadosztályt — hely-
„zetük szerint — támogatni. A Litzmann-csoport előnyomulási
„szalagja megfelelően déli irányban ki fog szélesíttetni. A cs. és
„kir. 3. hadseregparancsnokság köteles a cs. és kir. 7. hadsereg-
„parancsnoksággal állandó összeköttetésben ezen hadművelet egy-
„ségességét biztosítani. Ober-Ost. I. a. 765/17.' Op. 3156."

„Ezen értesítésre az 1. és 7. hadseregnek parancsot küldök.„

„'A 3. hadseregnek a Pruth és Sereth közötti teret utalták „ki előnyomulásra, jobbszárny irány Storozynetz. A 7. hadsereg „suczawai irányban folytatja az üldözést azon utasítással, hogy „ezen előnyomulásával az ellenséget a Moldvában visszavonulásra „kényszerítse. A közelebbi határok megvonása a 3. hadsereg felé „a 3. hadseregparancsnoksággal együtt állapítandók meg. A 3. „hadsereghez tartozó bajor lovashadosztálynak föladata Czer- „nowitzen át a Sereth átjárói felé előnyomulni. E szerint a 7. had- „sereg körülbelül a következőképen tagozódjék : Kárpát-hadtest „balszárnya Wiznitz—Storozynetz—Sereth (helység). Jobbszárny „Seletyn—Oberwikow—Radautz felé. XXVI. hadtest jobbszárnya „Russ. Moldawitzán át Solkára. Krauss-csoport Gurahumora és „Folticenire. Határ az 1. hadsereg felé, mint eddig. A XVII. „hadtest a balszárnyat hátul követi.' Op. 3156."

*

Ober-Ostot értesítem : „I. a. 765/17. számra : A 7. hadsereg balszárnyát Sereth helységre irányítottam. Utasítottam a hadseregparancsnokságot, hogy a két hadsereg közötti határra vonatkozólag a 3. hadseregparancsnoksággal állapodjék meg." Op. 3156.

Az A. O. K.-nak ezt táviratozom Badenbe :

„Ober-Osttól kapott közlés következtében, a 7. hadsereg balszárnyát Storozynetzre irányítottam. A 7. hadsereg Folticeni és Sereth helység irányában folytatja az ellenség üldözését. A 34. hadosztályt át fogom szállíttatni az 1. hadsereg jobbszárnyára (Gerokhoz)." Op. 3156.

A fenti jelentést a német O. H. L. kérésére úgy módosítottam, hogy a XVII. hadtest a 7. hadseregnél marad és annak északi szárnyát fogja követni. Op. 3156. Ang. II.

A 7. hadseregparancsnokság jelenti a 3. hadseregparancsnoksággal történt megállapodását a két hadsereg közötti határ dolgában :

„Mivel a 7. hadsereg előnyomulási területének déli részében alig vannak kocsizható útak, a hadsereg létkérdése megköveteli, hogy a wiznitz—storozynetzi út kizárólagos használatára álljon. A két hadsereg között határul ajánlja Millie—Mikowa—Maydan—Slobodzia—Krywa vonalát." Op. 3159.

Az 1. és 7. hadseregnek megparancsolom :

„A német 117. hadosztálynak a Krauss-csoportnál levő részeit, a harcbanálló tüzérség kivételével, Gerokhoz kell szál-

lítani. A hadosztály rahói ütegeit és Deésnél visszatartott alakulatait szintén elszállíttatjuk.

A hadosztály törzsét mielőbb útba kell indítani Gerokhoz." Op. 3157.

A német O. H. L. ezt táviratozza Seecktnek:

„Arz tábornokot megkértem, hogy a hadműveletek további sikere érdekében, József főherceg hadseregarcvonalától ne vegyen el többé semmit. A Gerok javasolta lökésre megjegyzem, hogy Gerok csakis abban az esetben vár ettől döntő eredményt, ha a lökés a Mackensen-hadseregcsoport támadásával egyszerre és pedig keleti irányban történik. A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokságot utasítottam, hogy mihelyt a német 9. hadsereg jobbszárnyára várható orosz támadást visszaverte, a Seretharcvonalat támadja meg.

Arra kérem, hogy Mackensennel és a 9. hadsereggel ezentúl is egybehangzóan cselekedjék. Mindkét hadseregcsoportnak az lesz a feladata, hogy Moldvát elfoglalja, ha ugyan elegendő erőnk lesz hozzá.

Arra is kérem — hogy ha lehetséges — a 9. hadsereget legalább is egy német ezreddel erősítse meg." Op. 3151. és 3158.

Seeckt tábornok erre jelenti, hogy a 3. gránátosezred Brassón át útban van Focsanira. Erről a Mackensen-hadseregcsoportparancsnokságot is értesítettük.

„Elrendelem, hogy az egész német 117. gyaloghadosztály és „tüzérsége Gerokhoz szállíttassék azonnal. Így most Gerok a „következő erősbítéseket kapja: 117. hadosztály, német 3. gre„nadierezred, német 22. tartalékezred, 14. honvédgyalogezred, „13. honvédgyalogezred, 7. és 8. lovashadosztályok és az én derék „rohamzászlóaljam."

Jelentések.

„1. hadsereg. Gerok: 218. hadosztály a magaslatokat Lepsa „mellett és a Lipsa-patak nyugati partját megszállotta. Az 1. „lovashadosztály jobbszárnyához, mely a Muntele Sboina Neagrá„tól (△ 1374) keletre levő magaslaton áll, a kapcsolat helyre „van állítva két lovas és három gyalogszázad által a Tina Neagrán „(◇ 1165). Az 1. lovashadosztály jobbszárnya elleni ellenséges „támadásokat a 7. huszárezred tegnap este az ellenség nagy „veszteségei mellett visszaverte. Az ellenség eddig nem jött „a Lepsa-völgyébe. A Casin-völgyétől délre járőrtevékenység. „Délben az 1. lovashadosztály, mely a VIII. hadtest parancsnok„sága alá helyeztetett, a Sboina Neagrától (△ 1374) északra

„áttöretett. A Sboina Neagra lejtőit még tartja. A 8. hegyidandár „sok kisebb támadást vert vissza és jobbszárnyát kampóba vissza- „hajlította a Muntele Resboiuluitól (⌖ 1014) nyugatra. Az 1. lovas- „hadosztálynak szárnyezredét fölvette. Estig körülbelül három „ellenséges zászlóalj ereszkedik le a Lepsa-völgyébe. Védelmül a „Tisita-völgyén át való megkerülés ellen a 218. hadosztály meg- „szállotta a ⌖ 1161-et a Tisita vasút nyugati végétől észak- „nyugatra. Az 1. lovashadosztály a Muntele Limba Vecináról „(⌖ 1257)—Muntele Sboina Neagráról (△ 1374) a ⌖ 1376-os „és a ⌖ 1029-es magaslatra szoríttatott vissza. A 8. hegyidandár „a Muntele Resboiuluion (⌖ 1014) és Magura Casinuluion (△ 1167) „ismételt támadásokat vert vissza. Az egész hadseregnél külön- „ben a rendes harctevékenység van. Az ellenség gázgránátokat „is lő."

*

Gerok jelenti a románokról:

„A román gyalogság lökőereje nem mondható nagynak.[1] mindamellett, hogy számszerint sokszorosan erősebb nálunknál.

A román tüzérség a támadásban nagyon tevékeny. A túlsúlyban levő repülők közreműködésével a betörés helyeit kétórás pergőtűzzel még a támadás előtt összezúzta. Úgy látszik, hogy a könnyű tüzérség heteken át megállapította lőelemeit a hirtelen harcbalépő nehéz tüzérség részére. A harcvezetés igen ügyes. A román tüzérség, melyet valószínűleg francia tisztek vezettek, elsősorban gyalogságunk I-ső vonalát vette tűz alá, a betörési szakaszokban pergőtüzével gyalogságunkat, tüzérségi megfigyelőinkkel együtt, egyszerre verte le. Ezzel tüzérségünk megfigyelhető zárótüzét meggátolta. Tüzérségünk képtelen volt arra, hogy a túlsúlyban levő ellenséges repülővel szemben az ellenség ütegeit leküzdje. A román tüzérség bőven használt gázgránátokat. A fogatok nem tudták megközelíteni a gázzal ellepett ütegeket.

A betörési pontok ellen kiválóan hatottak az aknavetők is. Az ellenség lövegei kitűnő anyagból készültek, ugyanaz mondható a lőszerről is. Az ellenséges gyalogság acélsisakot visel." Op. 3184.

„7. hadsereg. Krauss-csoport. A 11. honvéd-lovashadosztály „tegnap este 9 órakor nagyobb ellenállásra nem találva, a Botosul- „tól (△ 1475) északra az ellenséges állásokat elfoglalta és az „ellenség előtte harc nélkül vonul vissza. Jobbszárnya előtt a

[1] A századok állománya átlag 150 csatár.

„⊹ 1250-től északkeletre levő tájtól dél felé szívós ellenállást „fejt még ki az ellenség. A többi szakaszon lövegtűz. XXVI. had- „test mindkét hadosztályával folytatja az üldözést, az 59. had- „osztály előcsapataival elérte a Timpa magaslattól 4 kilométerre „nyugatra levő teret, hol az oroszok ellenállást fejtenek ki. Fő- „csapatával a Botosultól (△ 1475) egy kilométerre keletre levő „pont és a ⊹ 1386 keresztmagaslat közötti vonalat elérte. A fog- „lyok száma két tiszt, három zászlós, 429 legényre emelkedett. „A 40. honvédhadosztály előtt áll és kitart még az ellenség a „Luczyna-ménestől nyugatra Luczyna (△ 1590) magaslat— „Doszczina (⊹ 1471) vonalában. A Kárpát-hadtest egész arc- „vonalával folytatja az üldözést. XVII. hadtest tegnap este a „34. hadosztállyal Szeszoryt, Prokurawát, Kosmaczot elérte ; a „30.-kal Pistynt, Luckit, a 16. dandár is ott van. A legtöbb híd „meg van semmisítve."

„Estig. A 11. honvéd-lovashadosztálynak balszárnya a ma „reggel elért vonalban orosz ellentámadásokat vert vissza. Ezen „hadosztálynak közepe és jobbszárnya folytatja előnyomulását. „XXVI. hadtest : az 59. hadosztály, miután visszadobta a szívósan „védekező ellenséget, előnyomulóban van a Timpa-magaslatra. „A 40. honvédhadosztálynak déli szárnya elfoglalta kemény küz- „delemben a Luczyna-ménes vidékét, most Moldawa Sulitza felé „üldöz. Este 7 órakor az északi szárny megfogja támadni Luczyna „(△ 1590), Hreben (⊹ 1384) magaslatait. Kárpát-hadtest : a „német 1. hadosztály a 40. honvédhadosztállyal összhangzásban „északkeleti irányban nyomul előre. Német 200. vadászhadosztály „élével Wiznitzet fogja elérni. A német 3. vadászezred Jablonicára „ér. A rossz utak és lerombolt hidak rendkívül megnehezítik a „menetelést. A 30. hadosztály Kosowot rövid küzdelem után „elfoglalta. A Czernowitz felé előnyomuló Redlich ezredes külö- „nítmény — a budapesti 32. ezred — Roznowon át előnyomuló- „ban van Waschkoutz felé. A hadtest egy oszlopban Kutyra „menetel, hol elővédje délutáni 6 óra tájban fog megérkezni. „Holnap a Kárpát-hadtesttől a német 200. hadosztály Neu Za- „dowa—Lipoweni—Lukanetz vidékére érkezik és különítményeket „küld Moldauisch Banillán át. A német 1. gyaloghadosztály „Schipoth—Seletin—Ruska vonalán üldöz. XXVI. hadtest pedig „vezériránnyal Moldawa—Sulitzán, Ober- és Unter-Brodinán és

„Breazán, Russisch Moldawitzán át; Krauss-csoport az elő-
„nyomuláshoz csatlakozik. A XVII. hadtest a Kárpát-hadtest
„balszárnyát követi élével egészen Berhomethig. Az idő kedvez."[1]

Az orosz 12., 32. és 167. hadosztálybeli foglyok azt beszélik, hogy megállanak Czernowitz előtt. Ezt a várost az orosz 1. hadsereg fogja védelmezni, mely a XI., XXIII. és XVIII. hadtestből áll.

A Suczawa-völgyben, Seletin és Unterwików között, hosszú vonatoszlopok haladnak keleti irányban, úgyszintén a Brodina- és Putna-völgyben is. Russ. Moldawitza—Breaza—Schipoth terében már nincsen ellenség. Radautz vasuti állomás zsúfolva van vasuti kocsikkal. A Sereth-völgye Lopuschna és Lukawetz között zsúfolva van gyalogsággal és vonattal; valamennyi északi irányban mozog.

„Mackensen tábornagynál különös, feltűnő csend!"

„Ober-Ost. Böhm-Ermolli hadseregcsoportja. 3. hadsereg:
„5. hadosztály főcsapatával Dzurów—Rudniki vonalába, elő-
„csapataival Tuczapyra fog érkezni és még ma meg fogja szállni
„Wysoki Obiczot (△ 302). A bajor lovashadosztály Belelujánál
„nem tudott átjönni. Az orosz 8. hadsereg látszólag általánosság-
„ban Babin—○ 308—Serafince—Podwysoka—Beleluja—Sniatyn
„vonalban és a Beleluja-pataktól keletre állapodott meg és készül
„erősebb ellenállásra. Ezt az állást a 3. hadsereg meg fogja tá-
„madni.[2] Dünaburgnál erős ellenséges közlekedés a vasúthoz,
„szintúgy az eddigi támadási helyeken. Bizton mindent, amit
„csak tudnak, a mi arcvonalunkra hoznak, hogy döntő támadá-
„sunkat végre föltartóztassák."

A 2. hadsereg, Trembowla eleste után, átlépte a Gniezna-folyócskát. A hadsereg déli szárnya még egy darabig előrement, hogy a Tarnopol—Ostrow—Trembowla—Hustiatyn vasútvonalat elfoglalhassa. A hadsereg zöme megállott Heszczawa—Borki Wk.—Czystylow vonalában és a Gnila-folyó mögé hátrált oroszokat csak különítményekkel követte. A német déli hadsereg a Zbrucz határfolyót elérve, felhagyott, az oroszok üldözésével, mivel feladatát megoldottnak találta.

Seeckt tábornok heti helyzetjelentése a német vezérkar főnökének:

[1] Lásd az 53. sz. mellékletet.
[2] Lásd az 53. számú mellékletet.

Gerok-seregcsoport. A 218. hadosztály és az 1. lovashadosztály sokat szenvedett a lezajlott harcokban. A támogatásra küldött erő,[1] a rendkívül nehéz hegyi utakon, csak lassan juthatott el a harcvonalba.

Gerok azt tervezi, hogy az erősítés zömét, az Ojtoz-völgyből, a betört ellenség jobboldalába irányítja.

A 3. gránátosezredet a 9. hadsereg balszárnyára irányították, hogy a 218. hadosztály visszavonulásával keletkezett rést kitöltse.

Az ellenség a román 1., 3., 6. és 8. s az orosz 14., 15. hadosztállyal hajtotta végre a támadást.

Ennek az erőnek egyrésze a 9. hadsereg Putna reteszállásával szemben áll.

Ma megfigyelték, hogy az ellenség Racoasáról Soveja irányában újabb erőt[2] hoz előre. Máig még nem volt tisztázható, hogy ez a friss erő délre a Zabala-völgynek fordul-e, hogy a 9. hadsereg balszárnyát átkarolhassa, vagy pedig nyugati irányban a Putna-völgyben alkalmazzák? Az ellenség arra törekszik, hogy sikerét kibővítse.

Azzal kell számolni, hogy a 218. és az 1. lovashadosztály még hátrább szorul, mielőtt a segítségére küldött friss erő az ellenség lökését felfoghatná. Ha ez bekövetkeznék, a 9. hadsereg és az 1. hadsereg közötti rés mindnagyobb lesz, melyből az ellenségnek dél felé való bekanyarodása valószínűvé válik. Az is elgondolható azonban, hogy az ellenség, nyugatra irányuló nyomással, ojtozi arcvonalunk megingatására törekszik.

Az ojtozi szakaszunkkal szembenálló oroszoknak nincs nagy kedvük a támadásra.

A parancsnoksági viszonyokban változás állott be, amennyiben az úgynevezett Ruiz-csoportparancsnokság megszűnt. Az 1. lovashadosztály parancsnokát és dandárparancsnokát visszahívták. Az 1. lovashadosztály megmaradt részének parancsnokságát a 8. hegyidandár parancsnoka vette át. Amint a 37. honvédhadosztály parancsnoksága megérkezik, átveszi a szakasz balszárnyának vezetését. A szakasz jobbszárnyának parancsnoka Seydel tábornok[3] lesz, ki a 218. hadosztály parancsnokát fogja felváltani.

Az 1. hadsereg arcvonalán nincsen újság. Nincs jele, hogy az orosz visszavonulás itt is küszöbön állana. Az ellenség feltűnően csendes.

[1] A 37. honvédhadosztály 74. dandára, a 225. és 31. hadosztály egy-egy zászlóalja (373/II. és 69/I.), egy rohamzászlóalj, a 22. ezred, a 7. és 8. lovashadosztály, a 11. ezred és a 117. hadosztály tüzérségének egy része.

[2] Román 12. hadosztály.

[3] A német 117. hadosztály parancsnoka.

A *7. hadsereg* előnyomulását — erős balszárnnyal — Folticeni—Radautz—Sereth[1] vonalára terelték. A Krauss-csoport balszárnya is előre megy már.

Az ellenség helyzete.

1. Erőcsoportosítás.

Az 1. hadsereg déli szárnya ellen július 23-ára ígért támadást, a román 2. hadsereg és az orosz VIII. hadtest végrehajtotta; az orosz XXIV. és XL. hadtest csapatai a támadás végrehajtását megtagadták.

Putna—Casinu terében, hol a támadás lefolyt, a román 1., 3., 6., 8. és az orosz 14., 15. hadosztályt állapították meg. Azzal kell számolni, hogy az orosz XXX. hadtest egy része is harcra kel. Lehet, hogy az ellenség Ojtoz irányában fog nyomást kifejteni. Ehhez azonban friss erőre lenne szüksége. Az orosz 2., 6. és a 3. turkesztáni lövészhadosztályra alig lehet számítani, mert támadásra egyik se kapható.

Az 1. hadsereg előtt nincs változás.

A 7. hadsereg előtt az orosz XI. hadtest a július 22-ről 23-ra virradó éjjelen megkezdette visszavonulását Czernowitz irányában.

Az orosz 1. hadsereg a XXIII. hadtesttel a Sereth-völgyében, a XVIII. hadtesttel a Suczawa-völgyében csatlakozott a visszavonuláshoz. A tartalékban volt orosz 84. és 79. hadosztályt Galíciába szállították.

Valószínű, hogy az orosz 9. hadsereg északi szárnyán a XXVI. és II. hadtest is vissza fog vonulni.

2. Hangulat és propaganda.

A propaganda sikerét igazolja az orosz XL. és XXIV. hadtest engedetlensége, melyek a támadásra kiadott parancsokat megtagadták. Megjegyzendő, hogy nagyobb harcok közvetlen közelében, valamint a kölcsönös lövegtűz közben is folytathattuk propagandánkat.[2] A tárgyalásoktól az oroszokat az sem riasztotta el, hogy a magasabb parancsnokságok bíróilag üldözték és halálbüntetéssel fenyegették meg a tárgyalókat. Az orosz 49. hadosztály meghiusította, hogy arcvonalán a rohamzászlóaljat harcba dobják. Különösen befolyásolt orosz hadosztályok: a 2., 26., 65. és a 2. lövészhadosztály.

[1] Város.

[2] Például az orosz 2. és 6. lövészhadosztálynál, amelyek a Gerok-csoport balszárnyával (VIII. hadtest) szemben állottak.

Galíciában az oroszok kezdősikereivel elért kedvező hatást csakhamar lerombolta az áttörésünkről érkezett hír. Az orosz vereség sehol sem fokozta a háborús hangulatot, sőt inkább erős befolyással volt a fegyelem felbomlasztására. Sokan a galíciai összeomlásról jövő hireket kárörömmel fogadták; fehér zászlókat lengettek, a legénység azon tanakodott, hogy ne tegye-e le a fegyvert.

Az oroszok csak azért nem pártolnak át hozzánk, mert a földosztás reménysége visszatartja őket.

Azt hiszik, hogy a határra való visszavonulás meghozza a békét. Mindenki ellene van még egy téli hadjáratnak.

A Kerenski letartóztatásáról szállongó hír annak bizonysága, hogy a miniszter tekintélye megingott. Többször hallatszott, hogy az angolok és a franciák az igazi háborúra uszítók. Az idegen tisztekkel való erőszakoskodások napirendre kerültek. Az angol és francia megfigyelő tisztek egy része önként eltávozott az oroszoktól. A kozákok is eltűntek. Állítólag elvitték őket az anyaországba rendőrszolgálatra és Galíciába az áttörési terület mögé.

A menetalakulatok vonakodnak az arcvonalra utazni.

A kevésbbé befolyásolt orosz VIII. hadtest a támadó román csapatokat előrerántotta magával. A románok hangulatát nagyon emelte a franciák által vezetett erős tüzérség és az a tudat, hogy számban sokszorosan erősebbek nálunknál.

Propagandánk eredményét július 28-ig az *57. számú melléklet* foglalja össze.

Július 29.

„Elutazásom előtt még mai jegyzeteimet meg akarom „csinálni. Csapataim kemény tusában közelednek Czernowitzhoz. „Odautazom, hiszen a bajor lovashadosztály kivételével majdnem „mind hős magyar csapataim vannak ott, nem szabad hiányoz„nom onnét. A jó Isten velünk lesz és az ő nevében fogunk rohamra „indulni, személyesen jelen akarok lenni a döntő rohamnál!"

„7. hadseregem győzelmesen nyomul előre Kövess vezér„ezredes igazán kiváló vezetése mellett, nagyrésze már kijött a „Kárpátokból, de annál komorabb a helyzet Geroknál, aki mind „hátrább szorul az ellenséges túlerő nagy nyomása folytán, úgy „hogy majd az egész területet már elvesztette, melyet a januári „csatában elragadtunk volt az ellenségtől és most megint rész„ben a magyar határon áll. Sokszoros túlerővel állunk ott szem„ben és mégis derék huszárjaim — a tegnapi nagy bajok után — „és honvédeim meg hős székelyeim s az én ifjú rohamzászlóaljam „a legnagyobb hevességgel vitt ellenséges támadásokat mind az

„ellenség óriási veszteségei mellett verték vissza. Az ellenség „egy darabbal visszament és beássa magát. Én azt hiszem azon„ban, hogy még folytatni fogja támadásait. Állítólag 72 zászló„aljjal támadta meg 18 zászlóaljamat. Dicső magyarjaim már „kezükbe vették a dolgot és most gyorsan egymásután érkeznek „a csapatok és én már nagy bajtól nem igen tartok. De bizony „Isten, olyan *válság* volt ez, hogy csak egy hajszálon függött „és nagy szerencsétlenséggé válhatott volna. Tegnap este 10 óra„kor olyan siralmasak voltak a telefonjelentések, hogy a kormány„biztost sürgősen magamhoz hivattam és utasítottam, hogy min„dent előkészítsen keleti Erdély azonnali kiürítésére, de úgy, „hogy én magamnak tartom fönn annak meghatározását, hogy „mely napon, mely órában kezdessék meg. De akkor minden „rendben is legyen. Jó, ha minden el van készítve, ha azután „nem szükséges, akkor nem ártottunk vele senkinek. A mult „véres napok között a tegnapi halhatatlan emléket állított újból „föl a magyar hősiességnek. Amint Czernowitzot elintéztük lészen, „ki fogok Gerokhoz menni, hogy sokat szenvedett csapataimat „meglátogassam. Érdekes, hogy ezen valóban súlyos támadás „állítólag francia vezetés alatt hajtatott végre és igen sok francia „tiszt volt a támadó csapatba beosztva."

*

A válságos helyzet megszűnésének egyik oka az volt, hogy Cserbacsev orosz tábornok beszüntette a románok további támadását. Erről vitéz Nagy Vilmos vezérkari ezredesnek „A Románia elleni hadjárat 1916—1917" című művében ezt olvashatjuk:

Bukovina teljes felszabadítása már csak napok kérdése volt és közel állott már az a pillanat, hogy a központi hatalmak hadseregei északon betörnek Moldvába.

A nagy veszély észak felől fenyegetett, semmi értelme sem lett volna tehát annak, hogy az oroszok akkor a déli határ mentén álló ellenségre, Focsani felé támadjanak. E támadás nem könnyítette volna meg a Galíciából visszavonuló orosz hadseregeknek helyzetét, hanem az erőket olyan irányban kötötte volna le, hogy onnan Moldva északi részébe már semmit sem lehetett volna küldeni. Azt előre látni nem lehetett, hogy az osztrák-magyar 3. és 7. hadsereg Bukovina határán meg fog állani. Érthető tehát, hogy Cserbacsev tábornok, az orosz főparancsnok, július 25-én elrendelte az ideiglenes orosz kormány parancsára, hogy ott, ahol a támadás még nem indult meg, a tüzérségi előkészítést

be kell szüntetni, ahol pedig a támadás már megkezdődött, meg kell állani és a csapatok az elért vonalakban ássák be magukat.

Az orosz főparancsnok a támadás beszüntetésére az alábbi parancsot adta ki :[1]

„A 4., 6. és 9. hadseregparancsnokságnak.

Az ideiglenes kormány és az orosz főparancsnokság azon parancsa alapján, hogy minden arcvonalon induljon meg a támadás, elrendeltem, hogy július 22-én meg kell kezdeni a tüzérségi előkészítést és azután úgy kellett volna támadni, hogy a lehető legkisebb veszteséggel biztosítsuk az eredményt. A 4. hadseregnek támadásra rendelt egységei — a VIII. hadtest, mely a 14., 15. és 33. lövészhadosztályból állott — július 24-én reggelig befejezték a tüzérségi előkészítést és erélyes támadással áttörték az ellenség arcvonalát, több mint 1000 foglyot ejtettek, 18 ágyút, 9 géppuskát és 10 aknavetőt zsákmányoltak. Ugyanekkor a román 2. hadsereg is támadott és ez 24 ágyút zsákmányolt és körülbelül 1000 foglyot ejtett.

A 6. hadsereg részeinek, melyek a román 1. hadsereggel együtt voltak támadásra rendelve, meg kellett szakítaniok az ellenséges állások elleni tüzérségi előkészítést és a támadás megindítását 26-án reggelig kellett elhalasztaniok. A 9. hadsereg egységei pedig már teljesítették feladatukat, mellyel megbízták őket. Teljesen meg vagyok győződve arról, hogy az orosz 6. és 9. hadsereg forradalmi csapatai és a román 1. hadsereg is, az eddigi tapasztalatok után szintén hősiesen oldotta volna meg azt a feladatot, mely reája háramlott, úgy mint azt a VIII. hadtest megtette.

Azt hiszem azonban, hogy hazámmal és az arcvonalon levő csapatokkal szemben kötelességet teljesítek, midőn nyiltan kijelentem, hogy az általános helyzet az utóbbi napokban nagyon megváltozott az áruló módon végrehajtott visszavonulás következtében, miután az ellenség nyomása nélkül bizonyos egységek a délnyugati arcvonalon (t. i. Galiciában) visszavonultak, mert a tartalékok megtagadták az előttük levő egységek támogatását, vagy a hadműveleti parancsok végrehajtását. Ezért a délnyugati arcvonalon levő csapatok nem tudtak velünk együtt támadni, hanem most széles arcvonalon, minden ellenállás nélkül visszavonulnak. Így állván a helyzet, Kerenski miniszter az ideiglenes kormány nevében elrendelte, hogy azért, hogy a hadsereg harcképességét megóvjuk s a közel jövőre a hadsereg ütőképességét biztosítsuk — ideiglenesen fel kell függeszteni az egész arcvonalon a hadműveleteket, hogy minden eszközt fel lehessen használni a vas fegyelem helyreállítására. Sajnálom, hogy az orosz 4. és a román 2. hadsereg

[1] Monkiewitz Miklós tábornok : La décomposition de l'armée russe. 87. oldal.

nem tudta kihasználni a már elért sikereket és hogy az orosz 6. és román 1. hadsereg kénytelen volt megelégedni azzal a tudattal, hogy az előkészületeket megtette és ezzel is kimutatták a haza iránti hűségüket. De felismerve azt, hogy az általános helyzettel számolni kell, nehogy hiábavaló áldozatokat kelljen hozni, elrendeltem a támadás beszüntetését, az elfoglalt állások megerősítését és tartását. Az új csoportosításra vonatkozó parancs következik."

Cserbacsev tábornok intézkedésének következtében július 26-án a román főparancsnokság is kiadta a parancsot, hogy a román 1. hadsereg a tüzérségi előkészítést szüntesse be és állásait tartsa. A román 2. hadsereg is parancsot kapott, hogy támadását ne folytassa, hanem a 25-én este elért vonalban rendezkedjék be a védelemre. Mindkét hadseregnek úgy kellett csoportosulnia, hogy szükség esetén képes legyen az ellenség támadását kivédeni.

Az osztrák-magyar 7. és 3. hadseregnek Moldva északi határához való közeledésének hatása alatt a román-orosz főparancsnokság már azzal a gondolattal is foglalkozott, hogy egész Moldvát kiüríti és a Pruth mögé vonul vissza. Július 27-én adták ki a hadsereg átcsoportosítására és a moldvai északi határ védelmére az intézkedéseket.

Az orosz 9. hadseregnek szoros összeköttetésben kellett maradnia a tőle jobbra levő orosz 1. hadsereggel és tartania kellett állásait. Abban az esetben, ha az utóbbi szintén kénytelen volna visszavonulni, az orosz 9. hadseregnek kell fedeznie Moldvát a Bukovina felől várható támadással szemben. Hogy e célra az orosz 9. hadseregnek elég erő álljon rendelkezésére, a román 2. hadseregnek át kellett vennie az orosz XI. hadtest állásait, melyek a Doftana völgyéig terjedtek. A felváltásnak legkésőbb augusztus 5-ig meg kell történnie, azonban már 2-án be volt fejezve.

Hogy a román 2. hadsereg ezt a felváltást végre tudja hajtani, megkapja még a román 7. és a 12. hadosztályt (a román 1. hadseregtől). E hadsereg balszárnya Topesti—Paraul Varnita vonaláig terjedt.

A román 2. hadsereg jobb- és az orosz 9. hadsereg balszárnyának feltétlenül biztosítania kellett az Ocna Comanesti vidéken levő petróleumforrásokat és általában a Tatros[1]-völgyében futó közlekedési vonalakat.

Miután azonban a bukovinai helyzet miatt Moldva északi részét is biztosítani kellett, elrendelték, hogy az orosz 6. hadsereg vegye át a román 1. hadseregnek Liestiig terjedő szakaszát és az e községtől délre levő román csapatokat augusztus 6-ig váltsa fel.

A román 1. hadsereg viszont terjeszkedjék ki nyugat felé és az 5., 13. és 9. román hadosztállyal váltsa fel az orosz 4. hadsereg azon részét, melyek a Clipicestiig terjedő szakaszban állanak.

[1] Tatros = Trotusu.

Az orosz 4. hadseregnek Clipicesti—Varnita vonala közötti szakaszában az orosz VIII. hadtest három hadosztálya és a Transamur lovashadosztály visszamarad és a román 1. hadseregparancsnokság vezetése alá kerül. Az orosz 4. hadseregnek így felszabaduló VII. és XXX. hadtestét pedig a felváltás után Moldva északi részébe fogják elszállítani. A felváltást augusztus 10-ig kellett volna befejezni.

A granicsári dandár és a román 10. és a 15. hadosztály a hadseregfőparancsnokság rendelkezésére egyelőre tartalékban marad.

A Moldva északi részében az orosz 9. hadseregtől a XI., az orosz 4. hadseregtől pedig a VII. és XXX. hadtestből és ezenkívül két lovashadosztályból álló erős seregcsoportnak az lett volna a feladata, hogy a Bukovina felől támadó erőket ellentámadással visszavesse.

Ezen intézkedéseknek megfelelően augusztus 4. és 5. éjjel az orosz 6. hadsereg 30. és 40. hadosztálya felváltotta a román 9., 13. és 14. hadosztályt, augusztus 5-én a 9. hadosztály Ivestinél, az 5. hadosztály Vechenél, a 13. hadosztály Manjinanál, a 14. hadosztály Grivitánál gyülekezett.

Az 1. lovashadosztály a Doreasca erdőben állott.[1] (A román 5. hadosztály védőszakaszát a román 2. lovashadosztály szállotta meg.)

A románokat a támadás beszüntetése váratlanul érte és lesujtotta. Ők az oroszok magatartását a közös ügy elárulásának minősítették. Hat hónap alatt átszervezték hadseregüket és csak erre a támadásra vártak, amelyre, mint nagy ünnepre készülődtek. Az első eredmények után a lelkesedés nem ismert határt és nagyon vérmes reményekkel tekintettek a jövőbe. A valóság azonban hamarosan nagy csalódást hozott az álmodozókra. Az oroszok galíciai veresége a román csapatokat is lekötötte, megakadályozta, hogy már biztosra vett győzelmük gyümölcsét élvezhessék és végleg leszámoljanak az ellenséggel.

A románok az oroszokat vádolták és vádolják még ma is azzal, hogy megfosztották őket a biztos sikerektől és elfelejtik, hogy tulajdonképen hálásak lehetnek nekik óvatos előrelátásukért.

A román 2. hadsereg parancsnoka, Avarescu tábornok, nem nyugodott bele a megállási parancsba és a román hadseregfőparancsnokság beleegyezésével elrendelte, hogy a támadást a jobbszárnyon a Magura Casinului (△ 1167) hegytömb elfoglalására folytatni kell, hogy a román 2. hadsereg egy magasságra kerüljön az orosz 9. hadsereg balszárnyával. A hadsereg többi részének pedig úgy kellett megválasztani a védelmi vonalat, hogy az ellenségnek a Putna és a Valea Sarei között várható ellentámadását meg lehessen akadályozni és megfelelő erejű tartalékok álljanak rendelkezésre Sovejanál.

[1] Lásd a 60. számú mellékletet.

Ezen intézkedésnek megfelelően a román 2. hadsereg hadosztályai a ⊹ 1125 (a Magura Casinului egyik csúcsa)—Muntele Resboiului (⊹ 1014)—Muntele Limba Vecina (⊹ 1267)—Muntele Sboina Neagra (△ 1374)—Tina Neagra (⊹ 1465)—Fta Bucur (△ 1116) és a Negrilestitől délre levő magaslatok vonalait szállották meg, melyek a Putna balpartján Valea Sareiig huzódnak, itt csatlakozott hozzájuk az orosz VIII. hadtest.

A román 2. hadsereg jobbszárnyán támadó 8. és fél 6. román hadosztály mindenáron el akarta foglalni a Magura Casinuluion (△ 1167) levő állásainkat, melyeket akkor a 8. hegyidandár kötelékében levő székely 82. gyalogezred, Pappházy ezredes vezetése alatt védelmezett. A hős székely 82. gyalogezred állott őrt az erdélyi határnak e bástyáján. Az arcvonalból előreugró állásokat a románok július 26. és augusztus 5-ike között mintegy 40-szer támadták meg, de minden rohamuk megtörött a vitéz székelyek ellenállásán. Hiábavaló volt minden áldozat, hiába rohantak a románok úgyszólván szünet nélkül a székelyek állásainak. Ezek esőben, térdig vízzel telt árkokban szilárdan állották a gyilkos tüzet és a halálthozó támadásokat. Végre a románok belefáradva a véres és hiábavaló harcba, kénytelenek voltak a támadásokat abbahagyni."

„*Jelentések.* Az este a 8. hegyidandár erős, heves, többször „megismételt ellenséges támadást vert vissza a Magura Casinului „△ 1167-től délre, itt a székelyek különösen kitettek magukért, „páratlan hősiességgel küzdve. Különben az éjjel csend volt, „az ellenség beássa magát. Verful Harlagiin (⊹ 1581) fúrási „zajt hallani! Akna? A XXVI. hadtestnél még az este heves „küzdelem után elfoglaltuk a Timpa (△ 1242) magaslatot. A „Luczynáért (△ 1590) még folyik a küzdelem. Az oroszok azon„ban azonnal megint megállapodnak és gyökeret vernek."

Az 59. hadosztály az előnyomulás kezdete óta mai napig 5 tisztet, 7 zászlóst, 458 fő legénységet fogott el és 12 géppuskát zsákmányolt. A foglyok az orosz 43. hadosztály mind a négy ezredéhez tartoznak.

A Kárpát-hadtest elfoglalta a Tomnaticot (△ 1565).

Az 1. hadosztály délután Sipothot érte el és folytatja az oroszok üldözését. A 200. hadosztály a Wiznitztől délnyugatra levő magaslaton két ponton is betört az orosz állásba. Azután Wiznitzen át folytatta előnyomulását s jobbra kanyarodva a felső Sereth-szakaszra vett irányt.

A XVII. hadtest. A 30. hadosztály tengap este óta Kuty—Kobaki vonalában, Redlich Popielnikinél küzd erős utóvédekkel

és tüzérséggel. A hadtest zöme, délután 6 és 9 óra között, Kossow—Manastyrsko—Pistyn, Utaropy vidékére ért.

A XVII. hadtest az ellenség ellenállását nem tudta megtörni, mivel tüzérsége lemaradt. Az orosz XI. hadtest, a Czeremosz-szakasz mögött, Wiznitz—Millie—Russisch Banilla vonalában, jól kiépített állásban, szívósan kitart.

A 11. honvédlovashadosztály Delnitán át a Breazától délkeletre fekvő Leafa (△ 1093) magaslatra nyomul elő.

A Seydel-csoport északi szárnyával a 11. honvédlovashadosztályhoz [1] csatlakozik.

Különben a 7. hadsereg szívós, elkeseredett küzdelemben, lassan kierőszakolja egész arcvonalán előmenetelét kelet felé.

Breaza lakói jelentik, hogy az oroszok osztrák-magyar hadifoglyokkal védőállást építtetnek Breazatól 7—8 km-re keletre.

Az 1. hadseregparancsnokság Gerok szándékát jelenti, hogy miként tervezi a segítségére küldött erő csoportosítását:

a) A 22. ezred, egy hegyi ágyúsüteg és egy tábori tarackosüteg Gelenczéről Asztag—Dealul Gomciu-úton a Putna-völgyébe;

b) egy honvédezred és a rohamzászlóalj, két hegyi ágyúsüteg, két tábori tarackosüteg az ojtozi úton Clabuculra;

c) egy honvédezred, két tábori tarackosüteg Oszdoláról Lipse Farkára vezető úton;

d) a 7. és 8. lovashadosztály — ha lehetséges — az ojtozi úton Clabuculra jut, hogy a 218. hadosztályt és az 1. lovashadosztályt megtámassza. Ha a csapatok felzárkóznak, támadni akar.

A beérkezés átnézete szerint, a csapatok ezeken a napokon rakodnak ki:

a) a 22. ezred július 28—30. között Kézdivásárhelyen;

b) a 74. honvéddandár július 26—31. között Tusnádfürdőn, Sepsiszentgyörgyön és Bereczken;

c) a rohamzászlóalj július 28-án gyülekezik a ⊹ 1265-nél, Clabucultól délnyugatra;

d) a 7. és 8. lovashadosztály július 26. és augusztus 2. között Sepsiszentgyörgy—Bereczk terében.

A csoportok beérkezésüktől számított két nap mulva elérhetik az arcvonalat. Op. 3116.

Válasz a német O. H. L.-nak Seeckt tábornokhoz intézett táviratára:

„A friss erőnek az Ojtoz-völgyéből keleti irányban tervezett támadása mellett szól, hogy:

„A szemben álló három orosz hadosztályt propagandánk erősen befolyásolja. Hírszerző tisztünk mai jelentése szerint, a turkesztáni 3. lövészhadosztály nem sokat számít; a terep, ahol a támadás lefolynék, nem nehéz, kelet felé nyilt, áttekinthető lesz;

[1] Lásd az 53. számú mellékletet.

az uraló magaslatok a mi kezünkben vannak. Ha támadásunk előbbre jut, a Trotusu-völgybe is bepillanthatunk. Remélhetjük, hogy az orosz XXIV. hadtest vasuti összeköttetése és a tazlaui országút is birtokunkba jut." Op. 3182.

Az 1. hadseregparancsnokságnak megparancsolom :

„A német 9. hadsereg augusztus 6-ára támadást készít elő, mely Focsani teréből Adjudul Noura fog irányulni, ha csak a Geroknál bekövetkezhető események, vagy a 9. hadsereg baloldalának netalán veszélyes helyzete más intézkedést nem követel.

Az 1. hadsereg jobb szárnya (Gerok-seregcsoport) csatlakozik ehhez a támadáshoz, mihelyt az ellenség támadását megállítja. A Gerok-seregcsoport támadása a Soveja-medencébe benyomult románok északi oldalába fog irányulni ; ezzel egyszerre az Ojtoz-völgyből Onesti irányában törnek előre csapataink.

A Gerok-seregcsoportot értesítse, hogy a többi részlet a helyzet kialakulásától függ.

A hadseregarcvonalparancsnokság szabályozni fogja Mackensen hadseregcsoportjával és a 9. hadsereggel az összefüggést. Op. 3182.

A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokságnak és a német 9. hadseregparancsnokságnak értesítést küldök :

„A hadseregarcvonalparancsnokság azt tervezi, hogy a 7. hadsereg — mihelyt a Kárpátokból kibontakozik — a 3. hadsereghez csatlakozva, Radautzon át délkeleti irányban Suczawa ellen forduljon, hogy a moldvai orosz arcvonalat felgöngyölítse, vagy visszavonulásra kényszerítse.

Az 1. hadsereg északi szárnya lépcsőzetesen fog a 7. hadsereghez csatlakozni.

Ha a Gerok-seregcsoport a románok támadását megállítja, a 9. hadsereggel párhuzamosan keleti irányban akarok előretörni az Ojtoz-völgyéből. Kérem véleményét." Op. 3182.

A Mackensen-hadseregcsoport válasza I. a. Op. 2803 :

„Minthogy a román-orosz erőnek a Gerok-seregcsoportnál történt betörése a 9. hadsereg baloldalát és hátát érzékenyen fenyegeti, a hadseregarcvonalparancsnokság kénytelen volna elejteni azt a szándékát, hogy a Pruth és Sereth között folytassa a támadást, tekintélyes erőket a Putna-szakaszba kellene átszállítani. Ha a 9. hadsereg balszárnyán nem lesz rosszabb a helyzet és az állást lehet addig tartani, míg a védő ellenintézkedések végrehajtása megtörténik, Focsaninál lökő csoportot akarok alakítani, mely a Sereth nyugati partja mentén Adjudul Nout támadná meg. A vállalat előkészítése augusztus 5—6-ig megtörténhetik és összhangba hozható az ojtözvölgyi támadással." Op. 3182.

„Nézetem szerint Mackensennek ebben nincsen igaza, mert „éppen 7. hadseregem győzelmes előnyomulása és bekanyarodása

„dél felé az amúgy is megállott román offenzíva folytatását nyugat „felé lehetetlenné fogja tenni. Addig pedig, míg ez érvényre jut, „most már föl tudom tartóztatni a románokat."

A 7. hadsereg vezérkari főnöke délelőtt 9 órakor telefonon jelenti :

„A 7. hadsereg északi szárnyának helyzete : Az ellenség a Dniester és a Pruth között, Zalucze—Stecowa—Sniatyn vonalában, szívósan ellenáll a 3. hadseregnek. Az orosz XI. hadtest Czeremosz szakaszát védelmezi Wiznitz—Rusisch Banilla között.

A 200. hadosztály Wiznitzet támadja dél felől.

A XVII. hadtest 30. hadosztálya főerejével Kutynál, egy mellékcsoporttal Kobakira és Rusisch Banillára támad. Itt a csatkozás az 5. hadosztállyal megvan.

Az 5. hadosztály Waschkoutzra szándékozik előretörni és az ellenség keleti szárnyát Karapcziu felől átkarolni. A 7. hadsereg parancsnokának nézete szerint, az 5. hadosztálynak, amint Czeremoszt átlépi, a Pruth déli partja mentén Czernowitzra kell tartania.

Az együttműködés érdekében, a 3. hadseregnek azokat a csapatait, melyek a Czeremosz—Pruth déli partjára átkelnek, a 7. hadseregparancsnokság alá kellene rendelni." Op. 3183.

Azonnal az A. O. K.-hoz fordulok és kérem, hogy a 3. hadseregnek a Pruth-folyó déli partjára átkelt részét rendelje a 7. hadsereg alá.

Az A. O. K. válasza :

„Az 5. hadosztályt a 7. hadsereg parancsnoksága alá rendelem. A 3. és 7. hadsereg között a Pruth-folyó a határ."

A 7. hadseregparancsnoksággal az A. O. K. rendeletét közlöm és meghagyom, hogy a 7. hadsereg északi szárnya Czernowitzra nyomuljon elő.

Megérkezik a 7. hadseregparancsnokság intézkedése :

1. Az orosz XI. hadtest ellenállása a Czeremoszon még nem tört meg. A 200. hadosztály délről Wiznitzre, a XVII. hadtest, nyugatról, főerejével (34. hadosztály) Millie és Russ. Banillára támad. A döntés a késő esti órákra várható. Az 5. hadosztály egyes részei Russ. Banillánál betörtek az oroszok állásába. A hadosztály Waschkoutz—Karapcziu irányában folytatja támadását.

2. Fabini altábornagyot utasítom, hogy az oroszoknak Czeremoszról való visszaszorítása után, a XVII. hadtesttel és a parancsnoksága alá rendelt 5. hadosztállyal, a Pruth és Sereth között Czernowitzre és attól délre nyomuljon elő.

3. A Kárpát-hadtest az ellenség visszavetése után a Mihordapataktól délre Berhomethen át Moldauisch Banillára fogja folytatni előnyomulását.

4. Felhívom a figyelmét a távbeszélő- és távíró-összeköttetésre.

5. Az intézkedést megkapja : a XVII. és a Kárpát-hadtest, felterjesztem a hadseregarcvonalparancsnokságnak, megküldöm a 3. hadseregparancsnokságnak." Op. 3183.

Az A. O. K.-tól Badenből parancs érkezik :

„Az Op. 43.381/I. intézkedés értelmében, Ober-Ost és a József főherceg-hadseregarcvonal között, ismét a Pruth-folyó a határ. Az Op. 3156/II. ang. intézkedésben foglalt útmutatás a 7. hadsereget illetőleg, tárgytalan. Az Op. 43.296. számú parancs érvényes, mely szerint a 7. hadseregnek erős balszárnnyal kell előnyomulnia." Op. 3193.

Az A. O. K.-nak ezt jelentem :

„A 7. hadseregparancsnokság ezeket a sávokat utalta ki hadtesteinek előnyomulására : A Krauss-csoportnak a hadsereg déli határa és a kimpolung—gurahumora—folticenii út közötti ;

a XXVI. hadtestnek a Krauss-csoport északi határa és Russ. Moldawitza—Solka vonal közötti területet.

A Kárpát-hadtest 1. hadosztályának : Schipoth—Seletin—Oberwikow—Radautz, a 200. hadosztálynak : Wiznitz—Berhometh—Moldauisch-Banilla—Petroutz—Sereth város iránya.

A XVII. hadtestnek (az 5. hadosztályt is beleértve) a Pruth és a Sereth közötti területet, főiránnyal Czernowitzre." Op. 3192.

A 7. hadseregnek mai napon még egy parancsot küldtem, hogy iparkodjék a Mestecanesci alagútat lehetőleg ép állapotban meglepetéssel elfoglalni, mivel a hadsereg jobb szárnyán előnyomuló csapatok élelmezésére és anyagi ellátására nagyon fontos, hogy a vasútvonal használható állapotban maradjon.

*

Máramarossziget, 1917. július 30.

„Egész nap automobilutazás Deésen át Máramarosszigetre. „Nem érek rá az én becses magyar hazám isteni szépségét leírni, „pedig elragadta lelkemet a természet csodás mennyországába és „az erdei édes álmodozásba s oly igen-igen jól esett lelkemnek."

„Máramarosszigeten találom a jelentéseket."

„1. hadsereg. Mindig újabb erős ellenséges támadások a „Magura Casinului (△ 1167) ellen, de az én hős 82-ős székelyeim „mindet kivétel nélkül a legelkeseredettebb kézitusában visz-„szaverik. Délután több ellenséges zászlóalj erős tüzérségi előké-„szítés után a Muntele Resboiuluitól (◇ 1014) nyugatra betört „állásainkba. A 8. hegyidandár a Casinu-völgytől délre fekvő ◇

„1029-es pontra — a Clabulcutól (△ 1366) keletre — és Coarnele „(⊹ 1151) magaslatra vissza lett véve. A 82. gyalogezred, hős „székelyeim, megint egy erős orosz és román támadást nagyon „véresen vertek vissza a Magura Casinuluitól kissé délre."

*

7. hadsereg : Az osztrák-magyar 7. hadseregnél, a július 30-án vívott súlyos harcok után, a XI. hadtest [1] csapatai is csatlakoztak a hadsereg közepének[2] előnyomulásához.

Közben a Dniester és Pruth-folyó között, 7. hadseregem nyomása folytán, az osztrák-magyar 3. hadseregnél és az orosz 8. hadseregnél is megérett a helyzet és bekövetkezett az oroszok általános visszavonulása. Mivel a visszavonulásnál a 25 gyaloghadosztályból és 2 lovashadosztályból állott orosz 8. hadsereg egységes vezetése egyrészt a Kárpátokban és annak előhegyeiben, másrészt a Dniester és Pruth-folyók közötti területen, mintegy 200 km-es arcvonalon, nehéz volna : az orosz hadvezetőség a Pruthfolyótól délre harcoló hadtestek[3] vezetésével az 1. hadsereg parancsnokságát bízta meg, mely az orosz haderő szélső északi szárnyán felszabadult.

Az orosz 8. hadsereg ezek után is még mindig körülbelül 14 gyalog és 3 lovashadosztályból állott s a Pruth-folyótól északra, a Zbrucz-menti Skala városig csoportosították. Az orosz 8. hadseregnek ezt a részét Csermiszov tábornok vette át, ki a hadsereg hadosztályait a Pruth és Dniester közötti területen vonta össze. Kornilow tábornok, az orosz 8. hadsereg volt parancsnoka, átvette az orosz délnyugati arcvonal vezetését és intézkedett, hogy Csernowitzet a végsőkig kell védeni.

*

„Estig. Krauss-csoportnál : XI. hadtest, a 74. honvédhad„osztály a visszavonuló ellenséget követi, a hadtestnek többi „részével szemben az ellenség még régi állásaiban van. Seydlnél „a jobbszárny a ⊹ 1427-re kapaszkodik ezidőszerint föl az Új„Itzkány-fűrésznél. A zöm küzdve Valeputna—Delnitát érte el, „tovább nyomul elő. A 11. honvéd-lovashadosztály a Fundul „Moldowi—Leafa (△ 1093)—⊹ 1004 magaslati vonalába nyomul. „A Mestecanesci alagút rosszul van fölrobbantva és 3 hét alatt „ki lehet javítani. Conta-csoportnál. XXVI. hadtest : 59. had„osztály Pascan (⊹ 1480)—Feredeu (△ 1478) magaslatát támadja

[1] 74. és 51. honvédhadosztály.
[2] Kárpát- és XXVI. hadtest.
[3] XI., XXIII. és XVIII.

„meg. A 40. hadosztály Weszy Wielki (△ 1494) és Arsita (△ 1338)
„magaslatokat elérte; egy ezredet Oberdrodinára tolt előre.
„A Kárpát-hadtest 1. hadosztálya elérte Ulmát,[1] a 200. had-
„osztály Berhomethen át Moldauisch-Banillára tart. Fabini al-
„tábornagy csoportja előnyomulóban van Lukawetz—Waschkoutz
„vonalra. Hogy a biztosító osztagok a Brusnicától keletre fekvő
„magaslatokat küzdelem nélkül érik-e el, több mint kétséges.
„Eddig csak csekély ellenséges ellenállás. Wiznitzen 6 mozdonyt
„és 80 vagónt zsákmányoltunk, lőszer van bennük."

*

Az ellenség a ⊹ 1367 Orata—Új-Itzkány-szakaszból visszavonul. Az orosz XXVI. hadtestparancsnokság még Kimpolungon van. Az orosz II. hadtestparancsnokság csomagol. Az orosz XI. hadtest Czeremosz szakaszára vonult vissza. A 32. hadosztály Kosowon, a 165. és 12. hadosztály Zaluczen át hátrált.

Hír szerint az oroszok a 3. hadsereg déli szárnyával szemben addig fogják magukat tartani, míg déli szárnyuk a Kárpátokból kivergődik és míg a készleteket elszállítják; azután egyhuzamban folyik a visszavonulás a határra.

A légi felderítés a 7. hadsereg egész arcvonala előtt az oroszok visszavonulását állapítja meg.

A kimpolung—gurahumora—illischestiei úton, becslés szerint, 4000 szekér, ágyúkkal és gyalogsággal (körülbelül nyolc zászlóalj) összekeveredve menetel hátrafelé.

Radautz körül szekéroszlopok táboroznak. Kostinanál a Suczawa-folyón hídverés folyik.

Az orosz XXII. hadtestparancsnokság Jordanestien,[2] a XI. hadtestparancsnokság Rewán,[3] a XVI. hadtestparancsnokság Schubranetzen[4] van.[5]

Az ellenségről megállapították, hogy a román 1. hadosztály Tulnicitől nyugatra, a 8. hadosztály a Casinu-völgyben és attól kétoldalt van.

Az orosz 6. lövészhadosztály felváltására egy friss román hadosztály érkezett Bogdanestire. A román 1. hadosztályhoz tartozó 29. ezred Mon Casinon, egy orosz dandár a Casinu-völgyben tartalék.

A tirgul-ocnai vasútállomás zsúfolva van vasúti kocsikkal. Erős a forgalom Bogdanesti—Grozesti között is, valószínű az a

[1] A Suczawa mellett.
[2] Storozynetztől délkeletre.
[3] Czernowitztól északnyugatra.
[4] Czernowitztól északra.
[5] Lásd az 53. számú mellékletet.

hír, hogy az orosz 2. lövészhadosztály felváltására egy friss román (5. ?) hadosztály érkezett.

A román 1. hadsereg Liesti—Suraia terében, a Sereth-szakaszon, az arcvonalba került.

Hír szerint a román 5. hadosztályt, a támadás beszüntetése után, július 28-án a hegyekbe irányították a 2. hadsereghez.

Az A. O. K.-nak táviratozom :

„Az 1. hadseregnek meghagytam, hogy az Ojtoz-völgytől, Onesti irányában történő támadás lehetőségeit tanulmányozza.

A támadás a 9. hadseregnek Focsani teréből Adjudul Nou irányában való előtörésével egyszerre, körülbelül augusztus 8-án fog megtörténni." Op. 3182.

A 9. hadseregparancsnokságot megkértem, hogy az útban levő német 3. gránátosezredet, a 9. hadsereg balszárnyán levő Gerok-seregcsoportbeli csapatokkal[1] egy különítménybe egyesítse és parancsolja meg, hogy ez a különítmény a Gerok-seregcsoport jobbszárnyával állítsa helyre az összeköttetést. Op. 3205.

A 7. hadseregparancsnokságtól délben Op. 1129/84. számú távirati jelentés jött :

„Hogy a csapatok és az utánszállítás közösen használhassanak egyes utakat, a hadseregparancsnokság azt tervezi, hogy Conta altábornagy csoportját a Kárpát-hadtestből és a XXVI. hadtestből fogja megalkotni. Ennek a csoportnak keleti irányban kell előnyomulnia, míg Fabini altábornagy hadteste Czernowitznál fogja megtörni az ellenség ellenállását. Azt most előre nem lehet látni, hogy az ellenállás megtörésére szükséges lesz-e, hogy a 200. hadosztályt Storozynetzen át odavigyük." Op. 3203.

A 7. hadseregparancsnokság fenti jelentésével egyetértek ; de a 200. hadosztályt nem szabad észak felé eltolni, sőt keleti irányban való előnyomulásával legkönnyebben fog hozzájárulni ahhoz, hogy Czernowitznál megtörjük az ellenség ellenállását. Ne feledjük, hogy az általános nyomás északról dél felé történik.

Ezt a nézetemet a 7. hadseregparancsnoksággal közöltem. Op. 3203.

Kövess vezérezredes Op. 1129/85. szám alatt tudatja további szándékát :

„Az üldözés folytatódik :

1. A Fabini-csoport (XVII. hadtest és 5. hadosztály) feladata, az eddigi marad.

2. Kárpát- és XXVI. hadtest ezentúl Conta altábornagy csoportját képezi. A 200. hadosztály Moldauisch-Banillán át Budenitz—Czudyn—Petroutz terébe jut.

[1] 256. tartalékezred törzse és 750 embere, a 373. tartalékezred törzse és 950 embere, 37/6. tábori tarackosüteg, 15/5. tábori hegyi ágyúsüteg.

Conta altábornagy főereje a Suczawa-völgyében nyomul elő, azután Sereth városra tartson. A Conta-csoport sávjának déli határa: Pausa (△ 1374)—Bobeica (△ 1207)—Rogosa (△ 1077)—Unterpertestie—Solonetz-patak.

3. A Krauss-csoport feladata nem változik.

4. Ismételten felhívom a figyelmet a távbeszélővonalak és összeköttetések fontosságára.

5. Be kell jelenteni, hogy a vasutak és útak minő állapotban vannak (az utóbbiak teherautóval járhatók-e ?)." Op. 3183.

A 7. hadseregparancsnokságnak Op. 3183. ang. II. szám alatt azt válaszolom, hogy Op. 1129/85. számú intézkedésével egyetértek, de a 2. pont alatti mondatot „Conta altábornagy főereje a Suczawa-völgyében nyomul elő, azután Sereth városára tartson", következőképen kell megváltoztatni: „A Conta-csoport főereje a Suczawa-völgyében nyomul elő, azután *Radautzra* tartson."

Ezenkívül meghagytam a 7. hadseregparancsnokságnak, hogy a 117. hadosztály törzsét és 11. ezredét vonja ki s a Gerok-seregcsoporthoz leendő elszállításra állítsa menetkészültségbe. Jelentse, hogy ez mikorra és hol várható ?

A 117. hadosztály harcbavetett tüzérségéből a tarackos-ütegeket mielőbb ki kell vonni. Op. 3159. Ang. III.

*

Kuty, július 31.

„Holnap lesz három esztendeje, hogy elhagytam otthont, „családot, mindent, hogy hazám szent ügyét karddal, s ha kell, „életemmel is megvédjem ! Három hosszú nehéz esztendő, melyek-„ben számtalan emberöltőt éltem át. Mintha ezer és még több „évig éltem volna. Számtalan emberöltőt, melyek az embert „teljesen átalakítják és tán mindent lerombolnak, ami 40 esztendő „alatt bennünk fölnevelődött, nagyra nőtt. Tisztítótűz ez, mely-„nél súlyosabbat nem lehet elképzelni. Hány számtalan ember „jön ki belőle megtisztulva és megjavulva !"

„Még tegnap értesültem, hogy a német császár külön paran-„csára az egész hadilétszámú bajor „Alpenkorps", tehát egy „egész hadtest utaltatik parancsnokságom alá erősbítésül. Vilmos „császár megérezte azt, hogy itt gyors segélyre van szükség, mert „kényszerből a leghazárdabb játékot kellett játszanom. Vilmos „egy hadtestet küld és magyar hazámat ezzel óriási veszélyből „segíti ki. Sajnos, hogy saját hadseregfőparancsnokságomnak „egy embere sem volt erre, még utolsó pótlékaimat, menetala-„kulataimat is elvitte és viszi az Isonzóra, mert neki most fonto-

„sabb Triest, mint Erdély! és miután az olasznak befolyása a „háborúra mind elviselhetetlenebb lesz rettenetes nyomása által. „De most már nem aggódom Erdély miatt, most már el van „hárítva a nagy veszély. Az Isten áldja meg ezért Vilmos császárt!"

„Ma éjjel Mármarosszigeten háltam és reggel 4 órakor „automobilon folytattam utamat ide. Huszton át a Tornyai „hágónak. Szép erdős, hegyes vidék, mely teljesen lekötötte lel- „kemet. A hágón a régi állások és megszámlálhatatlan sír, „rajtuk buja növésű erdei növényzet, a korhadó, széjjeleső fa- „keresztecskéket repkény szövi be és szürke hálókon vastag — „az ott tanyázó legyeken meghízott — pókok leselkednek. A rozs- „dától piros összelőtt drótakadályok között is az elhagyott sír „búsulnak, fölöttük a fák számtalan lövedékektől átlyukgatva és „mind kiszáradva. Oly komoran gyászos. Mindenre a síró és „szivetfacsaró feledés borul. A csendes hősök, kiknek sírjai rövid „idő mulva már nem lesznek megtalálhatók, mert a szürke fele- „dés leszedi a kereszteket róluk és földdé korhasztja, a hantokat „széjjeláztatja az esők sűrű könnyhullatásával és virágokat ültet „mindenüvé, ahova hős vércsepp hullott. Alusznak csendesen a „kis virágok alatt és a tárnics kék koszorúkat fon az elfelejtett „hősök csendes sírjaira. Elmondhatatlanul szomorúan hangolt „engem e szent hely, hol a magyar határt a sírok jelzik és az alvó „hősök védik örökre. Csak az ősrengeteg sóhajt fölöttük. El vannak „felejtve e nagy lelkek! Csendes imában nézem meg az oly hires „Ökörmező-hágót, kérve a Mindenhatót, hogy vessen véget a „szörnyűségeknek és mutassa meg igazságunkat és ne ostorozza „tovább az annyit szenvedett szegény nemzetet. Nemsokára kiért „automobilom a szép Kárpátokból a gácsországi lapályra, azaz „enyhén dombos vidékre. Tovább sietünk a kaluszi nagy csata- „téren át Stanislaura. Borzasztóan megrázó kép ez. Nyomor és „szenvedés sikolt felénk minden városkából. Minden rommá lőve, „minden leégve, hamuvá s törmelékké változtatva. Kalusz a „kísértetek városa, minden kormos, minden ház siralmas rom- „halmaz, melyek között öreg zsidók — akárcsak megőrültek „volna — szótlanul, némán üldögélnek és barázdás, sápadt arcu- „kon a könnyek peregnek le. Fölkelnek s mélyen meghajolnak „s azután tovább gubbasztanak, ha elhagytuk őket. Hosszú-hosszú „kocsisorok jönnek, a visszavándorlók, nevetve és énekelve köze-

„lednek otthonukhoz, de midőn meglátják azt, mint még füstölgő, „parázsló rakást, az ének rikácsolássá, a nevetés ordítássá, átkozó- „dássá fajul, a földreheveredve tépik hajukat, verik mellüket, „összeszakítják ruhájukat. A nyomor, a borzasztó nyomor! Itt „két kis gyermek ül a hamuban és bádog darabkákkal lapátolva „egy kis hegyet csinálnak és örömüktől hangos a hamvas udvar. „Mögöttük a bedőlt bádogfödél és mindenünnen nevetve küldi „rájuk a nap a réseken átkacsintva sugarait és a szél port és „hamut hord el fölöttük. Egy öreg zsidó jön hozzám és azt mondja: „'Az anyjuk hamvával játszanak talán, aki itt égett el!' Akár- „csak megütöttek volna, úgy hat rám e rettenetesség. Az egyik „gyermeket megkérdezem, hogy hol van az édesanyjuk? 'A tüzön „keresztül az égbe ment', mondja lengyelül és hamut szór fejecs- „kéjére, szép szőke haja közé és ártatlanul mosolyog rám. Odébb „egy megszenesedett hulla fekszik és kiabálva hentereg egy nő „és ölelgeti a sercegő fekete testet, férje s nyolc gyermekének „apja. Mellette egy újonnan megnyílt bolt; a törmelék között „egy asztal tele gyümölccsel, egy zsidó asszony ül ott és árusít, „férje Bécsbe utazott, hogy „új portékát" hozzon. A városon „túl a nagy csatatér, onnét hullabűzt lehel az enyhe légáramlat. „Minden összelőve, elégetve, megsemmisítve, dirib-darabokra „szórva. Állás-állás mögött földúlva, a halál ekéjével fölszántva, „egy tölcsérmező. Itt egy fej, ott egy comb s véres rongyok, „lódögök, emberi hullák, mind szétzúzva és szaggatva, vagy a „nap izzó hevétől óriásira fölpuffadva hevernek mindenfelé s a „kérlelhetetlen halálnak rémes torzképei vigyorognak megkékül- „ten rám. Az emberi hullákat éhes kutyák behúzott farokkal „gyáván falják és ide-oda rángatják és fogaikat mutatva mérge- „sen morognak. Sok ember dolgozik ott és temetnek, de az első „eső megint temérdek hullát mos ki a laza földből, melyet a be- „csapódó gránátok csak vékony réteggel födtek el. A sárga földből „egy viaszkos homlok alatt két összezsugorodott szem mereven „néz rám, egy szegényes véres megfeketült kéz — rajt a jegy- „gyűrű — egy kézigránátot fog görcsösen. Hány gyermeke várja „otthon őt? . . . mellette asszonykéz által írott szarkalábas betűk- „kel összerótt levelezőlap hever. Rápillantok: '. . . Csókollak és „hazavárunk urlaupra nemsokára . . . Puszi a gyerekektől . . .' „Oly hatalmasan belemarkol ez szivembe, hogy az automobilhoz

„sietek s elrendelem, hogy megállás nélkül Stanislaura hajtson. „Nem tudom ezt nézni s minden ilyen kép egy fájdalmas heget „hagy lelkemben. Itt a főállás bevehetetlennek néz ki, üresen „ásítva a nagy mindenségbe, föltúrva, földúlva, összelőve min- „den, föld, hús, fa, drót, csont egy péppé gyúrva. Nincs fa, nincs „fűszál, minden megsemmisült és frissen faragott keresztek hosszú „sorai világítanak a sivár tájon. Keresztet vethetünk e szegény „országra ! Csak keresztek állanak a saját és orosz állások körül „és e szent jelvény nevében tovább folyik a gyilkolás és öldöklés, „a meggyalázás, a gonosztettek egetkáromló sorozata. Hová „vezessen ez ? Mire ? Gondol-e valaki arra, hogy mi lesz ennek „a vége ?“

„Stanislau ! Alig van egészen ép épület, csupa rom. Gróf „Belrupt vezérkari őrnagy vár ott rám és hamar étkeztem vele, „de egész belsőm hullabűzzel telítve, úgyhogy az ételek is hulla- „ízűeknek tetszettek. Alig tudtam valamit enni.“

„Az automobilon elaludtam és csak Kolomea előtt ébredtem „föl. Ez is a pusztulás siralmasan sivár képe. Az úton keresztbe „áll egy félig a talajba süppedt automobil, odébb egy kisiklott „vonat 20 nagy teli benzines tankkocsi. Megtöltetem mindjárt „automobilomat. Azután a 3. hadseregparancsnoksághoz hajta- „tok. Křitek vezérezredest akarom meglátogatni és ő barátság- „talanul fogad : 'Eszemágában sincsen Öntől, császári Fenség, „a dicsőséget elvenni akarni, hogy Czernowitzet visszahódítsa. „'Eleget hódítottam én már !' Eleinte nem értettem meg, hogy „tulajdonképen mit akar ő, végre láttam, hogy azért haragszik, „mert az ő lovassága, mellyel Czernowitzet meg akarja szállani, „igen nagy veszteségeket szenvedett és kénytelen volt vissza- „menni és a hadseregfőparancsnokság nekem utalta ki Czernowitz „bevételét. Midőn végre megértettem e jelenetnek okát, leültem „egy székre és csendesen vártam. Ilyen esetekben az én nagy erőm „éppen az, hogy nem lehet engem nyugalmamból kihozni. Midőn „elhallgatott, én a legnagyobb nyugalommal feleltem neki, hogy „ilyesmit én úgysem tételeztem fel róla. Különben is mindketten „a vett parancsokat fogjuk pontosan betartani. Ő a jobbszárnyá- „val a Pruthnak északi partjára támaszkodva, én pedig a bal- „szárnyammal a déli partra támaszkodva párhuzamosan fogunk „előnyomulni és mindent úgy hajtunk végre, ahogy Ő Fölsége

„azt elrendelte. Fölkeltem és röviden búcsúzva automobilomba „szálltam és Kutyra hajtattam. Az összes hidak hiányzanak és „számtalan kalamitások közepette végre megérkezem."

„Nagyon kemény tusa folyik, a 3. — Křitek — hadsereg „és az én balszárny-hadtestem nem bírnak előbbre jutni. Fabini „altábornagy jelentkezik nálam és örömmel állapítom meg, hogy „a holnapi nagy támadásra a Lysa Hora ellen minden a legkitűnőb- „ben van előkészítve, csak még több tüzérség odavonását ajánlom „úgy, hogy legalább is 24 üteg — 140—150 löveg — csinálja meg „az előkészítést. Így meg vagyok arról győződve, hogy habár az „orosz rendkívül szívós ellenállást fejt ki, támadásunk át fogja „törni vonalait. A mostantól kezdve, a hadseregfőparancsnokság „rendelete szerint, parancsnokságom alá rendelt cs. és kir. 5. „gyaloghadosztály (eddig Křitekhez tartozott) Felix tábornok „parancsnoksága alatt tetemes erősbítést jelent, mert 11.000 fő „a létszáma. Ez a Pruth mentén fog Czernowitz irányában előre- „törni. A 34. hadosztály — melyhez a döntő órákra magam is „kimegyek, mert a rohamnál föltétlenül jelen akarok lenni — „alapos tüzérségi előkészítés után a Lysa Horát (△ 391) foglalja „el. A 30. hadosztály törekszik ugyanabba a magasságba jutni. „A csapatoknál kihirdettettem, hogy a döntő támadásnál szemé- „lyesen jelen leszek a 34. hadosztálynál, valószínűleg a békés- „csabai 101. ezrednél. Este jelentik, hogy óriási lelkesedést váltott „ki vitézeimnél a hír, hogy a döntő csapásra magam vezetem „őket és közöttük leszek e történelmi napokban."

„*1. hadsereg.*"

„Gerok-seregcsoport. Német 218. hadosztály. Az en „rohamzászlóaljam földerítő támadást csinált a drótkötélpálya „irányában, ott erős mozgást állapított meg. Az én dicsőség- „koszorúzta 82. székely ezredem ma éjjel négy tömegrohamot „súlyos küzdelemben megvert és visszakergetett; a Magura „Casinului (△ 1167) változatlanul hős székelyeim birtokában van. „Egész nap heves lövegtűz — pergőtűz — a Magura Casinuluira, „a 8. hegyidandárra. A német 218. hadosztály az elvesztett Lepsa „kolostormagaslatot rohammal visszafoglalta. Délután a széke- „lyek ellen s azoktól délre ismételt erős támadások, mind az „ellenség óriási veszteségei mellett visszaverve. Az ellenséges „pergőtűz szakadatlanul továbbtart."

„*7. hadseregnél.*“

„Krauss-csoport. XI. hadtest előtt reggel még tartja állá-
„sait az ellenség, egészen 2 kilométerre délre az Új-Itzkány fűrész-
„teleptől. Onnét északra vitéz csapataim súlyos küzdelemben elő-
„nyomulnak. Fabini-csoport a támadásra csoportosulva déli
„szárnyával előnyomulóban Neuzadowa felé. Az ellenség Brus-
„nicát sok tüzérséggel erősen tartja megszállva. Az 5. hadosztály-
„nak tegnap még a Rog (△ 334) magaslatán Kalinestietől nyugatra
„nehéz küzdelme volt. A 30. hadosztály egy ágyút zsákmányolt.“

„A 3. hadsereg súlyos küzdelemben csak nehezen és apránként
„tud előbbre jutni.“

„Károly király Ő Fölsége a németeket fölszólította, hogy a
„bajor 8. lovashadosztályt ne Czernowitzre, hanem másfelé irá-
„nyítsák, mert azt kívánja, hogy Bukovinát az osztrák-magyar
„7. hadsereg foglalja vissza.“

„Esti helyzet a 7. hadseregnél. Az 51. honvédgyaloghadosztály
„régi állásában van. A 74. honvédhadosztály elérte Georgiceni—
„Giumalaul (△ 1857)—Alunul (△ 1667) vonalát és egy különít-
„ményt küldött föl a Giumalaul tetejére. Ezzel kapcsolatban a
„Schwer-csoport a Pozorittától délnyugatra eső magaslatokat és
„Louisenthal falvát elérte. A 11. honvédlovashadosztály déli
„szárnyával előnyomulóban Rechitistől (⊹ 1228) és a délre levő
„tájtól a Vale Sadovei felé. Északi szárnyával a „V. Sadovei“
„irtástól északkeletre eső magaslati vonulathoz ért. Conta-csoport.
„XXVI. hadtest. Az 59. hadosztály folytatja előnyomulását
„Watra—Russisch-Moldawitza felé. A 40. honvédhadosztály a
„Brodina-völgyében Ehrestiere vetette vissza az oroszokat, ahol
„megint állást foglaltak. Kárpát-hadtest. A német 1. gyalog-
„hadosztálynak küzdelme Sipitulnál a Suczawa-völgyében még
„tart. A német 200. vadászhadosztály súlyos utóvédküzdelmek
„után Michowától keletre Meganál az erdős terepben újra harcba
„elegyedett. Fabini-csoport délig erős ellenséges ellenállás miatt
„a Brusnica lapályán nem bírt teret nyerni, a déli szárnynak
„előnyomulása szintén Lukawetz és az attól északkeletre levő
„460-as útkeresztezés vonalánál megállíttatott.[1] Holnap áttörés
„a Lysa Horán (△ 391), hol erős tüzérségi előkészítés is lesz.
„Nagyon forró és párás a lég. Rettenetes a szárazság!“

[1] Lásd az 53. számú mellékletet.

Légi felderítés megállapította, hogy a Neagra és Negrisora völgyek tele vannak visszavonuló orosz csapatokkal, Brosteniről és Sabasáról Malini irányában hosszú menetoszlopok mozognak hátra. Bistrita-völgyben szekérvonatok táboroznak.

Az orosz 189. és 65. hadosztály[1] Pozorittán át, a 37.[2] Seletinen át visszament, az 59.[3] Ploska—Ruskán át megy vissza. A 165. hadosztály[4] a Pruth-folyót átlépte és annak északi partja mentén vonult vissza.

„A hadseregfőparancsnokság egy parancsot küldött nekem, „melyet itt lefordítok."

„'József főherceg hadseregarcvonalparancsnokságnak, Op. „43.398/I. szám. A július 29-i Op. 3192. számra. A 7. hadsereg-„nek a hadseregarcvonalparancsnokság Folticeni—Czernowitzet „tűzte ki célul. Az A. O. K. Op. 43.398. számmal elrendelte, hogy „a 7. hadsereg erős balszárnnyal nyomuljon elő. Ezen irány-„elvnek a 7. hadseregparancsnokság által a hadtesteknek az elő-„nyomulásra kiutalt területek nem felelnek meg. A XI. hadtest „Folticeni—Suczawa, Seydl-csoport és XXVI. hadtest Itzkány— „Sereth, Kárpát-hadtest és XVII. hadtest Sereth (kizárólag)— „Czernowitz területébe irányítandók. A Sereth és Pruth közötti „előnyomulás döntő fontosságára újból rámutatok. A. O. K. „vezérkar főnöke.' Op. 3218."

„A Sereth és Pruth közötti előnyomulás fontosságára éppen „én hívtam fel az A. O. K. figyelmét, ezt úgylátszik elfelejtették ? ! „Miután ilyesmi csak fölösleges parancsváltoztatásokat tenne „szükségessé részemről, anélkül, hogy a helyzetet a legcsekélyebb „mértékben is javítaná, azt előnyösebbé tenné és csak zavart „okoz a csapatoknál, azonnal feleltem."

„'A. O. K. Baden, július 31. Op. 43.398/I. számú rendeletre. „Kérem a 7. hadsereg rendelkezéseit érvényben hagyni, melye-„ket a hadseregarcvonalparancsnokság a következő okoknál fogva „hagyott helyben. A folticeni—suczawai terület ellen az egész „Krauss-csoport van latbavetve, hogy a teljesen megveretlen „ellenség esetleges ellenállását gyorsan megtörhessük és hogy „ezáltal az 1. hadsereggel szemben levő ellenséges arcvonalra „mielőbb hathatós nyomást gyakorolhassunk. A Conta-csoport

[1] Orosz XXVI. hadtest.
[2] Orosz XVIII. hadtest.
[3] Orosz XXIII. hadtest.
[4] Orosz XI. hadtest.

„részére az itteni Op. 3192. számban megjelölt menetvonalak „csakis általános irányt adnak. A hadseregarcvonalparancsnok- „ság nézete szerint arra fektetendő a fősúly, hogy az összes menet- „utak kihasználásával minél gyorsabban jusson előbbre ezen „csoport. A német 1. és 200. hadosztály elkanyarodása északkelet „felé, hogyha a helyzet megkívánja, bármikor lehetséges ; a Kár- „pát hadtestet már most a Sereth és Pruth közötti területre kül- „deni, arra kényszerítene, hogy a kevés meglevő utak mindegyikén „a Serethtől északra több hadosztály meneteltessék és ezáltal egy „gyors és erőteljes lökést Sereth—Czernowitzre lehetetlenné tenne. „Ezenkívül a menetcélokat most megváltoztatni, midőn a csapa- „tok részben szoros harci kapcsolatban vannak az ellenséggel, „nézetem szerint aggályos. A hadseregarcvonalparancsnokság azon „nézeten van, hogy sokkal célszerűbb sok oszloppal a hegységből „egyszerre kilépni és ezáltal az ellenséget állásaink föladására kény- „szeríteni, mint nagy erők föltorlaszolásával szűk helyen, hosszú „arctámadásokkal a döntést keresni."

„*József* főherceg hadseregarcvonalparancsnokság. Op. 3218.' "

„Az A. O. K. Op. 43.398/II. szám alatti válasza."

„'József főherceg hadseregarcvonalparancsnokságnak Op. „3218. számra. Ahogy már ismételten megparancsoltatott, a „7. hadsereg erős balszárnnyal tartozik előnyomulni, hogy a „3. hadsereget, mely arctámadással nehezen jut csak előre, támo- „gathassa. Ezzel a főföladattal szemben a 7. hadseregre nézve „teljesen másodsorba szorul, hogy az 1. hadsereggel szemben „levő ellenségre nyomást gyakoroljon. A 7. hadsereg úgy köteles „előnyomulását folytatni, hogy az Op. 43.398/I. számú rendelet- „ben megparancsolt erőcsoportosításban érje el Folticeni—Czer- „nowitz vonalát. A. O. K. vezérkar főnöke.' Op. 3231."

„Felelek a sikerért, győzni fogok ; de nem úgy, ahogy az „A. O. K. teljesen helytelenül elképzeli. A nagy áttörésre minden „előkészületet megtettem, azt a legnagyobb súrlódások nélkül „képtelen vagyok visszaszívni. Úgy, ahogy elrendeltem, föltét- „lenül 3-án vagy 4-én elfoglalom Czernowitzet ; azzal a 3. had- „sereg magától értetődőleg fölszabadul a nehéz helyzetéből, „sokkal inkább, mint hogyha az új csoportosítással megint napokat „veszítenék. Csak az áttörés után, a döntés megtörténtével fogom „az irányokat kissé eltolni. Ismétlem, csak akkor, ha tervem

„hogy Czernowitztól délnyugatra áttöröm az ellenséges vonala-
„kat és azután harc nélkül beveszem Czernowitzot — sikerült,
„illetve már nem rontható el. Mert ha a főerővel nem a Serethtől
„északra levő területbe taszítok előre, hanem túlerős balszárnnyal
„egyenest neki megyek Czernowitznak, akkor az állást nem a
„kulcspontjában lököm keresztül és az ellenségnek alkalma lesz
„a város előtt még ellenállásra megállani és akkor a várost, mint
„romhalmazt kapom kezembe. Ami az én tervem végrehajtásá-
„nál nem fog bekövetkezni, mert az ellenségnek nem lesz ideje a
„város előtt mégegyszer megállani. Ennélfogva a 7. hadseregnek
„a következő utasítás megy :"

„'7. hadseregnek. Az A. O. K.-nak egy utasítása értelmé-
„ben a 7. hadsereg az előnyomulás *későbbi* folyamán a Krauss és
„Conta csoportoknak balra tolását észak felé szemügyre veszi,
„úgyhogy a Schwer-csoport a Conta-csoportnak mostani terüle-
„tére és a Kárpát-hadtest Sereth helységtől északra levő területre
„juthasson "

„*József* főherceg hadseregarcvonalparancsnokság. Op. 3231.' "

*

A vezérkari főnök, Ő Fölsége parancsára, Op. geh. 376. szám alatt felszólít, hogy jelentsem, hogy a német 218. hadosztálynál bekövetkezett vereségért kiket terhel a mulasztás és hogy mely parancsnokok nem feleltek meg ?

Azt felelem, hogy a vizsgálat még nincsen befejezve. Op. 3214.

Seeckt tábornok, velem egyetértve ezt táviratozza Ludendorff gyalogsági tábornoknak :

„A román hadsereg az utóbbi napokban olyan helyzetbe került előnyomulásával a támadás folyamatában, hogy támadásunk egyrészt Focsaniról Tisita—Panciu irányában, másrészt az Ojtoz-völgyben Onesti irányában, egyszerre fogja érni. Ha előtörésünket meglepően és gyorsan sikerül végrehajtanunk, akkor elvágjuk a román hadosztályok mindkét menetvonalát, melyek Racoasára és Mon. Căsinra vezetnek. A déli irányból jövő lökés már maga is elő fogja idézni azt, hogy a román arcvonal balszárnyát vissza fogják venni. Az előtörésnek azonban nem lesz nagyobb harcászati sikere, hacsak ugyanakkor nem taszítunk előre az Ojtoz-völgyből is. Azonban egy ilyen hatalmas lökéshez nincs elég erőnk. A román betörés következtében harcbavetett erőből semmit sem vihetünk el az ojtozi lökéshez.

Elég, ha ez az erő — beleszámítva az 1. hadseregnek a 9.

hadsereg balszárnyán álló csapatait[1] is — Topesci felől a román arcvonalnak velük szemben levő részét ugyanakkor megtámadja.

Az ojtozi lökésre, a 70. és 71. hadosztályon kívül csak két gyalogezredünk[2] és egy gyenge cs. és kir. lovashadosztályunk van.

Hogy a lökésnek áttörő sikere lehessen, itt még egy erős támadócsoportot is harcba kell vinni. A számításba nem jövő orosz 6. lövészhadosztályt a Casinu-völgyben egy román hadosztállyal váltották fel és annak is van jele, hogy az Ojtoz-völgyben levő alig jobb orosz 2. lövészhadosztályt is, a román 5. hadosztállyal akarják fölváltani. Ezzel a román arcvonal megerősödik, erősebb tartalékhoz jut az arcvonal mögött ;[3] bár valószínű, hogy az orosz hadosztályokat elviszik innen, mert a román csapatoknak oroszokkal való összekeverésétől tartózkodnak.

Az említett orosz hadosztályokat propagandánk nagyon befolyásolta ; nincs kedvük harcolni. A románoknak a támadásra szükséges tüzérségük megvan, bár hegyi tüzérségüket még szaporítani kellene.

Mivel az ojtozi támadást kívánatosnak és szükségesnek vélem, erre pedig Gerok csapatai nem elegendők, kérem Nagyméltóságodat, hogy a Mackensen-hadseregcsoporthoz útban levő alpesi hadtestet rendelkezésünkre bocsássa."

Az A. O. K. Op. 43.462. szám alatt ezt táviratozza :

„A hadseregek ismételten jelentették napi jelentéseikben, hogy egyes csapatok az üldöző harcokban jelentékeny veszteséget szenvedtek. Az A. O. K. nem kívánja ugyan az erélyes üldözést megakasztani, de célszerűnek látja, hogy kerüljük a szembenvaló előtörést ott, ahol megkerülő oszlopoknak az ellenség hátába való irányításával nagyobb véráldozat nélkül is el lehet érni a harcászati sikert. Op. 3219."

Ezt a parancsot magamra nem vonatkoztatom, mert mindig ügyelek erre. Annak nem szabad előfordulnia, hogy egyik csapat arra várakozzék, hogy majd a szomszéd csapat törje meg az ellenség ellenállását ; hisz végtére mégis csak szembelökéssel kell valahol az utunkat álló ellenséget áttörni. Ezzel szemben mindig erélyesen ügyelek arra, hogy a támadásokat úgy vezessék, hogy a veszteség lehetőleg csekély legyen.

Július 30-ától kezdve heves harcok fejlődnek ki, a Zbrucz-folyón az orosz 7. hadsereg és a német déli hadsereg között, mivel Szelivacsev orosz tábornok, a 7. hadsereg parancsnoka, a határon 20 orosz hadosztályt von össze, a német déli hadseregparancsnokság pedig a Zbrucz-folyó keleti partján az uralkodó magaslatokat akarja elfoglalni.

[1] Öt zászlóalj és két üteg.
[2] 11. német tartalékezred és egy magyar ezred.
[3] Orosz 2. és 6. lövészhadosztályok.

Az utánszállítási vonalak a gyors üldözés következtében igen megnyúltak ; így az utánszállítás mindnagyobb nehézségekbe ütközik ; a lőszer is fogytán van és a helyzet megköveteli, hogy az arcvonalból kivett hadosztályok tartalékokat alkossanak. A német O. H. L. utasította déli hadseregét, hogy Galícia határát elérve, a hadműveleteket szakítsa félbe és a Zbrucz-folyó nyugati partján állandó állást építsen.

Kuty, augusztus 1.

„Flandriában a gyalogsági csata megkezdődött."

„Tegnap ötször támadta meg az ellenség a Bereczki-hegy-
„ségben a Magura Casinuluion (△ 1167) állásainkat és székely
„hőseim ötször a legvéresebben visszaverték. A 8-as huszárok
„meglepő támadásban a Verful Harlagiit (⊹ 1581) elfoglalták."

„Ma éjjel az orosz vagy két óra hosszat hevesen ágyúzott,
„azután csend lett."

„Reggel 6 órakor a 34. hadosztály parancsnokságához men-
„tem automobilon. Ott két ezredet megszemléltem, a hadosztály-
„parancsnok intézkedéseit tudomásul vettem és azután az 5. had-
„osztályhoz, Felix tábornokhoz hajtattam Karapcziutól északra
„egy kis majorhoz. Örömtelin üdvözöltem Felixet, ki oly kiválóan
„vezette dandárát alattam a háború négy első hónapjában. Innét
„kocsin a csatatérre hajtattam, hol éppen a tüzérségi tűz kezdő-
„dött meg, de az oroszok nem feleltek rá. Lóra ültem és a 93. ezred-
„hez lovagoltam, megszemléltem azt és néhány lelkes szóval biz-
„tattam őket. Ekkor jött a sürgős jelentés, hogy amint megsemmi-
„sítő tüzem megkezdődött, az orosz a Lysa Horát (△ 391) kiüríti
„tette és csak csekély utóvédeket hagy hátra ; a mi előnyomulá-
„sunk már meg is kezdődött. Sietve oda lovagolok, fölséges bükk-
„erdőn keresztül, melynek szegélyén a völgyben mi és 300 lépésre
„velünk szemben egy kopár nem meredek part fölött a visszahuzó-
„dott orosz utóvédek állanak. Széles, enyhe partú nagy kúp, azaz
„gerinc ez a Lysa Hora (△ 391). Az erdő szegélyéről 200 lépésre
„lóról szállottam. Csodálatos a csend ! Sehonnan, még a messze
„távolból sem hallani lövést, csak hangos beszélgetéseket, paran-
„csoló kiáltásokat hallok. Magyar szó ! Itt lesznek 101-eseim ! Az
„erdőben néhány 32-es hulla lóg a fákon, a cseh legionáriusok föl-
„akasztották a kezükbe került néhány magyar foglyot ! Ez igazán
„égbekiáltó szörnyűség ! Az erdőből kilovagoltam. A Lysa Horan

„(△ 391) már túlhaladott 101-esekhez, kiket csak vágtában nyar-
„galva értem el, az orosz állásban, hol vagy nyolc hűséges vitézem
„feküdt holtan. Viharosan, határt nem ismerő lelkesedéssel üdvö-
„zöltek békési vitézeim, kik, míg az üldöző osztagok előrementek,
„krumplisütéshez fogtak, melyet lelkesedésük dacára sem hagy-
„tak abba, előnyomulásuk közben szuronyukkal bökdösték ki a
„burgonyát. Itt az orosz utolsó főállásába ment vissza Czernowitz-
„tól délkeletre, ezt holnap fogjuk erélyes rohammal áttörni. Ott
„leszek ! És sikerülni is fog Czernowitzot épen elfoglalni. A völgybe
„érve az erdő szegélyén találom a 101-esek tartalékát, a patakban
„mosakodnak, burgonyát sütnek, engem meglátva fölugrálnak és
„lelkes szeretettel üdvözölnek. Néhány meleg szóval köszönöm oly
„ragyogó hazafiságukat és dicső kitartásukat. Az út mentén sok
„kis házacska van, az egyik előtt egy barna lepedőn fekszik egy
„zsidóasszony görcsökben, haldoklik az öreg, annyira megijedt a
„ma reggeli lövöldözéstől. A közelben levő orvost odahívom, az
„fejét rázva kijelenti, hogy itt már nem lehet segíteni, erre nagy
„jajveszékelésbe tör ki a két másik zsidónő, miközben az öreg
„meghal."

„Felix tábornok parancsnokságától a Lysa Horara (△ 391)
„lovagolóban, tehát még mielőtt a 101-esekhez értem, szép erdőkön
„haladtunk át. Egy mély szakadékot kikerülendő az erdei útról
„letértünk, ekkor 80—100 embert pillantottam meg, mind ron-
„gyokba foszló ingekbe, elszakadt gatyákba voltak öltözve, össze-
„kuszált hajjal; aggastyánok, nők, gyermekek voltak. Amint engem
„6 lovaskísérőmmel megláttak, vad félelemordítással menekültek
„eszeveszetten futva egyenest a szakadékszerű völgybe. Utánuk
„lovagoltam, ekkor néhány lemaradott térdreesve, a rongyokat
„testükről tépdelve, ordítva, összevissza beszélve, hajukat kezük-
„kel borzolva, tajtékzó szájjal jajveszékeltek és kiabáltak rám,
„lesoványodott karjaikat felém nyujtva. Nagynehezen tudtuk
„őket megnyugtatni és ekkor egy öreg elmondotta, hogy az oro-
„szok, akik jóakaróik voltak, azt mondották nekik, hogy mivel
„meghajoltak az orosz uralom előtt, mindnyájukat, még az asszo-
„nyokat és gyermekeket is le fogjuk mészárolni, ha netán újra ide
„kerülnénk. Mikor hallották, hogy közeledünk, az erdőkbe mene-
„kültek és már napok óta menekülnek előlünk és nincsen enni-
„valójuk, éhen kell pusztulniok. Pénzt adtam nekik, mondva, hogy

„térjenek nyugodtan haza és lássák, hogy ki jobb, az orosz, vagy „pedig mi? . . . Ha majd látják, hogy falvaikat a földig leégette az „orosz, akkor érezni fogják, hogy a régi monarchiában mégis csak „jobb, mint az oroszok uralma alatt. Olyan nagy hálálkodásokba „fogtak s lábaimat akarták csókolni ugyannyira, hogy lovam egé- „szen megvadult az örömsikolyoktól."

„Innét szintén — mielőtt a 101-esekhez mentem — szép öreg „bükkösben a ⊹ 396 magaslaton találtam a 32. ezredet, mely éljen „viharral fogadott."

„Redlich ezredes fölkért, hogy ezredének legkiválóbbjait „dekoráljam."

„Beszédet intéztem vitézeimhez lángoló szavakkal, meleg „szeretettel hőseim iránt, akiket kértem, hogy kergessék az ellen- „séget most már közeli határai mögé ! Erre olyan lelkes vihar tört „ki, mint azt alig láttam eddig, szünni nem akaró éljenzés és az „emberek sapkáikat lekapva, mindent feledve ezer kezet nyujtot- „tak felém esküre feszített két ujjal, hogy a halálba is követnek. „Födetlen fővel állottunk mind és mint egy nagy ima, melytől „erdő és hegység megremeg, az egész dandár a magyar himnuszt „énekelte. Egyek voltunk e nagy imában mindnyájan, mint egyek „vagyunk szenvedésben, dicsőségben, s gyötrelmekben s remél- „hetőleg egyek leszünk az örömben is !"

„A 101-esektől a XVII. hadtestnek többi ezredéhez lova- „golok a ⊹ 299-től délre az út elágazásánál találom a 34. hadosz- „tály egyik előnyomuló oszlopát, a 24-es vadászokat és az aradi „33. gyalogezredet pihenőnél találom s azután egy darabig elkí- „sérem őket. Hihetetlen nagy a meleg, Alföldünkön sem tud job- „ban tűzni a nap. Porfellegekbe burkoltan menetelünk. Midőn „látom, hogy a menet zavartalanul folyik, visszatérek Kuty-ra, „hova csak este jutunk el . . . Sok magyar vitézem, kik a háború „kezdetén estek fogságba, most orosz egyenruhában szöknek át „hozzánk. Nálam jelentkezik egy csomó, ezek mondják, hogy most „nagyon sok magyar szökött meg a fogolytáborokból és nemsokára „át fognak hozzánk jönni."

„Jelentések :"

„Az 1. hadseregnél. Gerok seregcsoport : A 218. hadosz- „tály — melyben tudomásommal már a tulajdonképeni hadosz-

„tálynak csapatai közül alig van valami, csupa újonnan harcba-„vetett csapatokból áll az ma, — táboriőrsei mindig ismétlődő „ellenséges támadásokat a Lepsa keleti partján visszavertek, csak „egy táboriőrs kényszerült a 9. támadás után visszahuzódásra. „A Magura Casinuluion a 82. ezred egy nagyon erős ellenséges „támadást vert vissza hosszú váltakozó szerencséjű harcokban. „A Neagra-völgyében az ellenséges állásba taszítottunk, egy dara-„bot el is foglaltunk és tartjuk. Délben csapataim egy erőszakos „földerítő rajtaütést csináltak Lepsánál és a legszívósabb ellen-„állásba ütköztek. Az ellenség előretolt állásainak egynémelyikét „elhagyta, ezeket mi természetesen azonnal elfoglaltuk. A 15. had-„osztálynál a Munceultól (△ 1691) nyugatra levő magaslatot, a „Birsant (⊹ 1440) vadászosztagaink elfoglalták, ezek tovább „nyomulnak a Muncelul felé. Egész nap támadták a nagy ellen-„séges tömegek, mindannyiszori pergőtűz után a 82. ezredet a „Magura Casinuluion. Az összes tömegrohamokat súlyos elkesere-„dett kézitusában, iszonyú vérengzés közben visszaverték csodá-„latraméltó székelyeim. Sajnos, a dicső hősök nagy veszteségeket „szenvedtek. Német tisztek azt mondják, hogy ilyen heves pergő-„tüzet még a Sommenál is alig tapasztaltak. A derék 65. ezred[1] a „Tiblesul maret (⊹ 1668) rohammal elfoglalta. Az ellenséges arc-„vonal mögött nagyon erős mozgás."

„A 7. hadsereg helyenkint nagyon súlyos, helyenkint csekély „küzdelmek közepette az egész arcvonalon az üldözést fölvette. „Krauss altábornagy csoportja estig a XI. hadtest előretolt biz-„tosításaival Muntele Omului (⊹ 1421)—Obcina Rata (⊹ 1531)— „Muntele Tomnatic (⊹ 1604) és Calinestie vonalát a Bistrita-völ-„gyében elérte. Zugreninél és tőle északra a ⊹ 1691-nél még ellen-„állást fejt ki az ellenség. Schwer csoportja a Pozorittától (⊹ 800) „délre — útelágazás Pozorittában — Muncel (△ 1284) vonalát „érte el. A 11. honvédlovashadosztály előcsapataival Sadowát és „az attól északra levő magaslatot birtokába vette. Nagy terep-„nehézségek miatt és számtalan zivatar miatt a mozgás meg „van nehezítve. A csapatok nagyon kifáradva. Conta-csoporttól a „XXVI. hadtestparancsnokságnak Moldawa Sulitzára való áthe-

[1] Az ezred Bereg megyéből (kiegészítő körlete Munkács) egészítődött ki, s következő nemzetiségekből állott: 59% magyar, 23% tót, 11% rutén, 4% román, 3% egyéb.

„lyezése s a csoportparancsnokságnak Seletinre való menetelése „folytán esti jelentés még nem jött. Eddig csak annyi ismeretes, „hogy az 59. hadosztály a Watra Moldawitzától és Russisch Molda- „witzától nyugatra levő magaslatokon kemény küzdelemben áll az „ellenséggel, amely ellentámadásra indult."

„A 40. honvédhadosztály elővéde a Brodina-völgyben Ta- „boráig előrejutott."

„Fabini-csoport: Az ellenség tartja a Hlinitza lapálytól „keletre levő magaslatokat, Jasiny (△ 312), Neu Zadowától ke- „letre, Komarestietől délnyugatra fekvő magaslatokat. Fabini „csoportja délután 4 órakor előcsapataival Neu Zadowa—Kos- „testie vonalába és a Hlinitzára vezető út közelébe előretolta „magát. Az előnyomulás az ellenséges lövegtűz és a hallatlan hőség „által meglassítva."

*

Az ellenség a 7. hadsereg déli és az 1. hadsereg északi szárnya előtt is megkezdette a visszavonulást.

Az orosz 25. hadosztály[1] parancsot kapott, hogy ha Czernowitz elesik, akkor az ottani arcvonal is vonuljon vissza. A vonatok már menetre készek.

A 68. hadosztály[1] már indul hátrafelé. A gyalogság, vonattal keverve, a Bistricioara-völgyben Largun át Neamtura menetel.

A 26. hadosztály[2] parancsot kapott az állás kiürítésére és arra, hogy a Verful Albia (⊹ 1587)—Muntele Budacu (△ 1864)—Muntele Ptr. Albe vonalában foglaljon állást.

A II. hadtestparancsnokság a régi állás mögött 15 km-re újból állást akar foglalni.

A XXVI. hadtest[3] hadosztályai a kimpolung—gurahumorai úton vonulnak vissza. A 12. lovashadosztály Frumossán van.

A 43. hadosztály[3] Watra és Russ. Moldawitzánál elállotta 59. hadosztályunk útját s harcol vele.

A 166. hadosztály[4] Unterbrodinát, a 37. hadosztály[3] az országúton Strazát érte el.

A XVIII. hadtestparancsnokság Radautzba ment vissza.

Az 59. hadosztály a[5] Suczawa-völgyben Moldauisch Banillánál elállotta 200. hadosztályunk útját s harcol vele.

[1] Orosz XXXVI. hadtest.
[2] Orosz II. hadtest.
[3] 65., 78. és 189. gyalog- s 12. lovashadosztály.
[4] Orosz XVIII. hadtest.
[5] Orosz XXIII. hadtest.

A 167. hadosztály Davideny[1] terébe jutott. A XI. hadtestparancsnokság Czernowitzban van. Mindhárom (32., 12. és 165.) hadosztálya a Brusnica-szakaszban áll.[2]

Soveja vidékén, Geroknál, nagyon nagy kiterjedésű sátortábor látható.

„Mackensen tábornagynál nyugalom van."

„3. hadsereg nagyon lassan megy előre, úgy látszik azt várja, „hogy én törjek útat neki."

Az 1. és 7. hadseregparancsnokságnak elrendeltem :

„Az 1. hadsereg kövesse a hátráló ellenséget, hogy mielőbb kijusson a hegyekből és elérhesse a Serethet.

A 7. hadsereg déli szárnyával fenn kell tartani a csatlakozást. Op. 3227."

Ober-Ostnak alábbi értesítést küldöm :

„A hadseregarcvonalparancsnokság a 7. hadsereggel mielőbb el akarja érni Gurahumora—Czernowitz vonalát ; ha ez megtörtént, a további előnyomulást erős balszárnnyal folytatja délkeleti irányban ; a balszárny Czernowitzról Dorohoiura fog tartani. Kérem, közölje velem a 3. hadsereg szándékát." Op. 3230.

„Kuty, augusztus 2."

„Hajnalhasadta előtt a német Tornow Róbert kapitánnyal „automobilon Mihowára sietek és útközben megnézem a tegnap „és tegnapelőtt elfoglalt állásokat. Bizony óriási teljesítményeket „végeztek derék csapataink, midőn a födetlen lapályból, a Sereth „lapályból, meredeken kiszökellő magaslatokat Lukawetztől dél„keletre elfoglalták. Egy ilyen hatalmas bástyaszerű állást rend„kívül nehéz rohammal birtokbavenni. Ott Generalleutnant von „Boest, a német 200. vadászhadosztály parancsnokát meglátogat„tam. Kitünő intézkedését láttam és azon biztos meggyőződést „nyertem, hogy az ellenség elkeseredett ellenállása dacára Mol„dauisch Banilla még ma a miénk lesz. Innét Below tábornok dan„dárjához mentünk tovább, ki — fenyvesektől és kies berkektől „környezett magaslaton — egy csinos kastélyban van elszállá„solva. Gyönyörűséges a kilátás a hullámos erdős tájra, mely a „Kárpátok magas ormairól ereszkedik le ide. Lóra ültünk és a

[2] Orosz XVIII. hadtest.
[3] Lásd az 53. számú mellékletet.

„⊹ 490-re, közvetlen Moldaiusch-Banillától északra lovagoltunk, „azt remélve, hogy itt közvetlen közelből fogom látni a helység „bevételét. Sajnos, azonban ez nem volt lehetséges, mert a terep „oly födött, hogy semmit sem láttam. A helységet három oldalról „támadták meg és hamar el is foglalták a vitéz német csapatok. „Az oroszokat közvetlen délre levő magaslatokról is letaszították. „Még négy német vadászzászlóaljhoz lovagoltam, megszemléltem „ezen kitünően kinéző kiváló csapatokat és egy nehéz német tarack- „üteget. Gyorsan, miután rövid megállást tartottam Kutyn, a 34. „hadosztályhoz hajtattam szárnysegédemmel a Ruptura (△ 469) „magaslatra, Kostestie mellett, hogy csapataim áttörő rohamát „lássam és ha lehet, csatlakozzam hozzája. Az áttörést, melytől „Czernowitz azonnali fölszabadulását várom."

„Délután 3 órakor értem föl a magaslatra, mely még orosz „lövegtűz alatt állott. Éppen jókor jöttem oda, mert tüzérségem „24 üteggel a romboló tüzet most kezdte meg nagyszerű pontos- „sággal, s ez nemsokára megsemmisítő tűzzé fokozódott, mely „3 óra 25 perckor érte el tetőpontját és a betörési hely szük kör- „letére összpontosult, mely minden oldalról keresztttűz alatt áll. „Intézkedem, hogy értesítsék a 101. gyalogezredet, hogy közvetlen „mögöttük állok, velük vagyok s vezetek ! Győznünk kell. Győzni „fogunk Isten nevében ! Vajjon leadatott-e üzenetem, azt nem „tudom, mert a tábori telefonvonal nagyon igénybe volt véve."

„Por és füstfelleg borítja az orosz állást, közte pislognak „gránátjaim villogásai. 3 óra 30 perckor hátraveti a tüzét tüzér- „ségem. Eddigre már hős 101-eseim az orosz állás közelébe kúsztak „föl a parton. Az orosz géppuskák még hahótáznak s ropog a gya- „logsági tűz. Énekelve nagy lelkesedéssel látom hőseimet példa- „szerű lendülettel a porfellegbe rohanni a Kabestie—Komarestie „közötti Jasiny (△ 312) magaslati vonulaton. A főerő — a betörési „ponton — Kabestienél s attól közvetlen kétoldalt érvényesül."

„Több hullámban tör elő a 101-esek lelkes rohama."

„Abban a pillanatban, midőn tüzérségem hátraveti a tüzét, „az első hullám már bent is van az orosz állásban. Heves kézi- „gránátharcot hallok, míg vágtában előrelovagolok s rendkívül „heves gépfegyvertüzet, mely vagy tíz szivetszorongató percig „tart, heves gyalogsági tűz, bizton üldözőtűz s azután csend. Az „ellenséges 1. állás át van törve. Gyenge ellenséges lövegtűz, mely

„lassan elhal, 101-eseim fényes lendülettel rontottak neki az ellen-
„séges vonalaknak s rövid, de elkeseredett kézitusában tépték
„azokat szét. Vastag ékké tömörült a támadók egetrázóan lelkes
„tömege és az érintetlen ezredek a rést széjjelfeszítik. Az ellenséges
„tüzérség elhallgat — vágtában menekül."

„A magaslatra fölérve, ott, hol a füst és porfelleg volt az
„imént, halálos csend, csak holtakat, hörgő haldoklókat látok s
„nyögő sebesülteket. Sem saját támadócsoportomat, sem az oro-
„szokat nem látom, csak heves harcizajt hallok röviddel ezután.
„Az egész orosz állás megingott és vad futásban menekül az ellen-
„ség. Délután 6 órakor a Komarestie—Kabestie állás teljesen a
„miénk. Jön a jelentés, hogy lelkes csapataim az ellenséggel együtt
„érték el annak második elágazó állását, az elágazási pontban ott
„még heves dulakodás volt pár pillanatig s azután az ellenség tel-
„jesen fölbomolva — mint egy fölrugott boly hangyái — szana-
„széjjel menekült. Egy óra mulva harc nélkül elfoglaltuk 3. állását
„is. Tervem sikerült! Czernowitz az enyém, hajnalban biztosan
„harc nélkül be fogunk vonulni. Az A. O. K. kívánsága is teljesült,
„bár az én tervem szerint, hogy Křitek — a 3. hadsereg — előtt
„nagyon heves ellenállást kifejtő ellenségnek helyzete tarthatat-
„lanná vált és akarva, nem akarva, kényszerítve van a leggyor-
„sabb visszavonulásra. Tudom biztosan, hogy Křitek holnap harc
„nélkül fog előre mehetni, de ma ott nagy baj van, mert ő is táma-
„dást rendelt el, mely óriási veszteségek mellett meghiúsult. Az
„A. O. K.-t kértem, hogy a 3. hadsereget rendeljék parancsnoksá-
„gom alá — telefonon kérettem Arzot —, hogy a hadműveleteket
„Czernowitz ellen egységesen vezethessem. Arz megígérte, hogy
„Ő Fölségénél kieszközli ezt és értesíteni fog engem róla. Már két
„nap óta hiába várom értesítését. Nem hiába előre megmondtam
„az A. O. K.-nak, hogy Czernowitz sorsa nem a Pruthtól északra,
„hanem a Seret és Czernowitz között fog eldőlni. Az események
„nekem adtak igazat. Vállalkoznék még ma este egyedül belova-
„golni a városba. Járőreim föltétlenül az éjjel megszállják csend-
„ben a várost."

„Gyorsan Kutyra visszasietek és ott már készen találom a
„XVII. hadtestnek intézkedését, hogy a hadtest öt oszlopban
„nyomul elő, a legészakibb az 5. gyaloghadosztálynak egy dan-
„dára, mely benyomul Czernowitzba, a második délnyugatról megy

„Czernowitznak, a többi három egyenlő távolságban egymástól „nyomul elő a Sereth és Pruth között, Molodia—Hliboka vonaláig, „hírszerző különítménye az orosz határig. Én Hlinitzatól a leg- „északibb oszloppal fogok menetelni az elővéd élén."

„A Kutyn rám várakozó jelentések :"

„1. hadsereg. Gerok seregcsoport. Reggeli jelentés : Dél- „után 6 óra után az ellenség megismételte heves támadásait a ⊹ „508 és Magura Casinului (△ 1167) között, több mint egy óráig „tartó elkeseredett kézitusa után, részben a 69/I. és 35/III. zászló- „aljak ellenlökésével állásaink hiánytalanul kezünkben maradtak. „A két zászlóalj, különösen a 69-es, magatartása volt kiváló, 20 „perc alatt három támadás veretett vissza. Foglyok és két gép- „fegyver maradtak kezünkben. 8 órakor megsemmisítő tüzének „oltalma alatt megismételte az ellenség támadásait ugyanazon „kiterjedésben, mind vissza lettek verve. 9 órától kezdve már csak „tüzérségi zavarótűz volt. A 37. honvédhadosztály Lepsa-völgy— „(kordonőrs) és Casinu-völgye ⊹ 605 között átvette a parancsnok- „ságot. A Muncelul (△ 1691) el van foglalva. Estig a 70. honvéd- „hadosztály előtt élénk mozgás az ellenséges árokban, világos- „zöldbe öltözött emberek acélsisakkal !"

„A 71. hadosztály közepe előtt friss ellenséges csapatok let- „tek megállapítva. Verful Balcuta (⊹ 704) magaslaton az Ojtoztól „délre oroszok vannak."

„Az Ungureanan (⊹ 779) az Ojtoztól északra az oroszok „teljes fölszereléssel csoportonkint elhagyták állásaikat és gyüle- „kezés után kétfelé elmeneteltek ! Fölváltás? Tüzet kaptak. Külön- „ben csak csekély harctevékenység. Nagy állásépítés az ellenség- „nél, nagy sátortáborok a Magura Casinului (△ 1167) és Muntele „Sboina Neagra (△ 1374) mögött. Erős csapat és kocsiközlekedés „az ellenséges arcvonal mögött mind a két irányban."

*

A VI. hadtest és Lipošćak altábornagy csoportjánál nincs változás.

A XXI. hadtestnél, a Tölgyes-szakaszban, nem történt semmi különös.

A 15. hadosztály előtt az ellenség még a régi állásban van egészen a Tiblesul mareig (⊹ 1668). Onnét a Muntele Budacuig

(△ 1684) hézag van. A Muntele Ortoia (△ 1562) gerinc a Neagra-völgytől délre fekvő ⌖ 1047-ig meg van szállva. A Tiblesul mare és a Muncelul (△ 1691), előretolt osztagaink birtokában van. A Muntele Budacu és a Tiblesul mare közötti hézagba csapatokat tolt a 3. lovashadosztály, hogy a Muntele Budacu állást átkarolja. A román 8. hadosztály egy része sikertelenül támadta a Magura Casinului szakaszát.

Foglyok beszélik, hogy orosz csapatokkal váltják fel az egész román 3. hadsereget,[1] mely azután az Ojtoz-szakaszba jön. Az orosz XXXVI. hadtest megtette előkészületeit a visszavonulásra. A largu—neamtui úton máris hosszú vonatoszlopok vonulnak vissza.

Az orosz II. hadtest már elindította vonatát Sabasa irányában.

Seeckt tábornok ma Gerok vezérkari főnökével megvitatta a küszöbön álló hadműveleteket.

Az 1. hadsereg vezérkari főnöke is ott volt. Tájékoztatták arról, hogy miként tervezik az Ojtoz-völgyből készülő előtörést a Mackensen-hadseregcsoport támadásával kapcsolatosan.

A 9. hadsereg táviratozza:

„A 3. gránátosezred Naruja terébe érkezett s felváltotta a 256. ezredet és a 373/III. zászlóaljat. A felváltott csapatok körülbelül 8 nap mulva harcrakész állapotban lesznek. A 256. ezred elveszítette málhásvonatát, melynek pótlását kértem." Op. 3205.

*

„7. hadsereg: Fabini-csoportnál az 5. hadosztály főerejével „tegnap alkonyatkor az útcsomó ⌖ 374 (Kostestietől délre)— „Hlinitza községtől nyugatra levő magaslatok vonaláig előrejutott. „A többi hadosztálytól vonalzavarok miatt reggel nem volt hír. „Conta-csoport: XXVI. hadtest, az 59. hadosztály Watra Mol- „dowitzától nyugatra eső magaslatokat súlyos, igen változó harcok „után még tegnap elfoglalta. Az ellenség a Moldowitzától nyugatra „nagyon erélyes ellenállást fejt ki. A 40. honvéd és a német 1. had- „osztályt és egy Lopuscháról Tomnaticul ⌖ 1160—⌖ 1070 gerinc „mentén Suczava-völgyébe előnyomuló különítményt az oroszok „Sadeu—Falkeu vidékén megtámadták. A német 200. hadosztály „Moldauisch-Banillán át nyomul elő. Krauss altábornagy csoportja „kemény küzdelemben elérte Muntele Caboia, Muntele Barnaru „magaslatait. Az 51. honvédhadosztály főereje 6 kilométerre Dar- „moscától keletre. A 74. honvédhadosztály előtt az ellenség Mun-

[1] Román 5., 13. és 14. hadosztály.

„tele Jireapanu (⌖ 1644)—Zugreni—⌖ 1591 vonalában áll. A had-
„osztálynak zöme a Bistrita-völgyének két oldalán támad. Schwer
„csoportja előtt az ellenség kiüríti állásait és üldözőbe vétetik.
„A 11. honvéd lovashadosztály a Vale Sadoveitől északkeletre levő
„magaslatokat támadja, hol az ellenség még áll."

„Délben. Krauss-csoport: XI. hadtestnél az 51. honvéd-
„hadosztály előcsapatai az ellenséget Vacaria—Reguluitól nyu-
„gatra visszaűzték, mely a ⌖ 1047-től keletre a Verful Paltinuluion
„(⌖ 1405) újból állást foglalt. A 74. honvédhadosztály küzdelem-
„ben van. Schwer előcsapataival Kimpolung nyugati részét elérte.
„A 11. honvéd lovashadosztály Cocosul (⌖ 1068) és Dealul Deiire
„(⌖ 1198) nyomul elő, hol az ellenség lépésről-lépésre hátrál.
„Conta-csoport: XXVI. hadtestnél az 59. hadosztály helyzete vál-
„tozatlan. Ezen hadtestnek többi részei előtt a megvert ellenség
„visszavonul. Moldauisch Banillát elkeseredett harc után átléptük.
„A támadás erélyesen folytattatik. Fabini-csoport csoportosul fő-
„erejével Komarestie—Slobodzia területén."

„Esti jelentések. Krauss-csoport: Az 51. honvédhadosztály
„kemény harcban Vacaria—Regului két oldalán. Attól északra a
„Verful Paltinului (⌖ 1405) elfoglaltatott. A 74. honvédhadosz-
„tály déli szárnyával elkergette az ellenséget a Muntele Gruiuról
„(⌖ 1563) és erős osztagokkal előnyomulóban van Cruceara;
„Zugreni két oldalán áll még az ellenség. Ezen hadosztálynak
„északi szárnya előmenetelésben van Raeul—△ 1653 irányában.
„Az 5. honvéd lovashadosztály Kimpolungot elfoglalta és küzde-
„lemben áll az ellenséggel, amely a helység két oldalán megint állást
„foglalt. A 11. honvéd lovashadosztály előnyomulóban Eisenau és
„Frumossa felé. Conta-csoport: 59. hadosztály a tervszerű táma-
„dást készíti elő a két Moldawitzára. A Suczawa-völgyében Falkeu
„a 40. honvédhadosztály és a német 1. hadosztály egy osztaga által
„elfoglaltatott. A német 200. hadosztály küzd Davidenyért. Fabini-
„csoport: Erőteljes tüzérségi előkészítés után a 34. hadosztály
„4 óra 30 perckor elfoglalta Komarestie—Slobodzia két oldalán az
„ellenséges állásokat és üldözőtűzben visszaözönlő ellenséget
„keményen üldözi, hogy vele egyidejűleg elérje a Liskowiec (△ 500)
„és Storozynetztől északnyugatra sejtett fővédelmi állást.[1] Az

[1] Ezt láttam.

„áttörő csoporttól északra és délre levő csapatok az üldözőkhöz „csatlakoztak. Szándék még ma a Panka-vonalát és a Hlinitzától „keletre levő magaslatokat elérni és elfoglalni.[1] A rendkívül rossz „utánszállítási lehetőségek miatt az összes hadosztályoknál lőszer-„hiány. Nagy hőség, felhőtlen ég."

*

Az orosz XXVI. hadtest a galíciai események miatt elhatározta, hogy a határig vonul vissza. Arról beszélnek, hogy a hadtest esetleg Jassira fog visszavonulni. A határt őszig védelmezi, azután a csapatok fegyveres kézzel erőszakolják ki a békét.

Egy fogoly főhadnagy, ki az orosz XXVI. hadtestparancsnokság autóügyi referense volt, azt mondja, hogy a hadtest Wamánál mindaddig fogja magát tartani, míg az orosz csapatok a Moldowitza völgyét ki nem ürítik. Az orosz 12. lovashadosztály Frumossánál van. A visszavonulás a Folticeni—Suczawa—Czernowitz-szakaszig fog tartani. Ebben a vonalban ellenállást fejtenek ki. Suczawa teréből ellentámadást terveznek. E végből az orosz IV. lovashadtest útban van ide. Az orosz XVIII. hadtest Wama—Oberwików-szakaszában ellenállást akar kifejteni.

Az orosz XXIII. hadtest Storozynetzen át a román határra vonul vissza ; ott rendezni akarja csapatait és ellenállásra készül. A századok ütközetállománya átlag 20—30 emberre fogyott. Sokan megszöktek.

Az orosz XI. hadtest tábori és nehéz tüzérsége Lukawetzre vonul vissza. A hadtestnél kétségbeejtő a hangulat. Az oroszok szándéka az volt, hogy a határig fogják folytatni a visszavonulást, de mivel Czernowitzot okvetlenül meg akarják tartani, Czernowitztól nyugatra védőállást építettek. Czernowitz védelmére eddig négy orosz hadosztály érkezett. A nagy vonatokat az orosz-román határ mögé irányították ; a felbomlott csapatkötelékek is oda vannak útban. Ami még fegyverfogható, azt mind Czernowitznál vonták össze.

„A 3. hadseregnél nehezen megy előre, egynéhány támadás „nem sikerült. Ottani szándék Sadagorától nyugatra — Czar-„nawkától nyugatra — Horoszówa vonaláig még ma előre jutni."

„Ober-Ost arcvonala különben az elért vonalban fog meg-„állapodni. Ellenséges támadások visszautasítva."

„Olasz harctéren erősebb lövegharc."

[1] Lásd az 53. számú mellékletet.

A hadseregarcvonalparancsnokság a további üldözésre elfogadta a 7. hadseregparancsnokság javaslatát :

1. Fabini altábornagy-csoport előnyomulási öve : északról a Pruth-folyó ; déli határa a Dealul Petros (△ 479)—Wywoz (△ 494)—La Balta (△ 383).

2. A Conta-csoport előnyomulási öve : Fabini altábornagy csoportjától délre, Bobeica (△ 1207)—Solka-patak, azután Petroutz.

3. A Kárpát-hadtest és a XXVI. hadtest között Neu Fratautzig a Suczawa-folyó, azután a Mihailenitől délre fekvő útelágazás a határ. A XXVI. hadtest erős balszárnnyal nyomul elő.

4. A Krauss-csoport előnyomulási öve : Conta altábornagy csoportjától délre, a malini—dolhascai útig.

Ober-Ost Op. I. a. 5862/17. szám alatt értesít :

„A 3. hadsereg nem elég erős arra, hogy Moldvába törjön. Az utánszállítás nincsen biztosítva, mivel Stanislaun túl 5 hét előtt nem indulhat meg a vasúti forgalom.

Ezért a hadsereg csakis a határig folytathatja hadműveletét és ott állandó állást foglal. A jobbszárny Bojannál helyezkedik el.“ Op. 3230.

A Böhm-Ermolli hadseregcsoportparancsnokság Op. 4753. szám alatt kérdezi :

„Kérem, tudassa, hogy a Pruthtól délre mely vonalban fog a hadseregarcvonal állandó állást foglalni ?“

Ezt válaszolom :

„A 7. hadsereg hadműveletei még folynak, most még nincsen szándékomban félbeszakítani.

Az előnyomulás általános iránya Czernowitz.“ Op. 3255.

*

„Kuty, augusztus 3.“

„Feleségem nevenapja ! Egy bensőséges ima érettc s azután „reggel 4 óra 30 perckor automobilon egész kíséretemmel Hli- „niczára sietek, hol már vár rám a jelentés, hogy hírszerzőkülö- „nítményeim tegnap este 11 órakor kelet felé menetelve elhagyták „Czernowitzot. Lóra ülök és pihenés nélkül ügetésben törzsem- „mel együtt az északi oszlop után lovagolok. Iszonyatos a hőség, „a lovak miatt pihennünk kell a szép erdőben. Say Viktor alezredes „szárnysegédem lemaradt, mert sok lett neki és valami kocsira „vár, mert éppen csak pár napja, hogy vakbél-operáción ment „keresztül. A Cecina-magaslatnál elérem a gyalogsági oszlopokat „és élükre lovagolok. Csak elvétve hallani egy-egy ágyúlövést, „reggel 5 órakor egy-két percig tartó gyalogsági tűz hallatszik.

„Innét lépésben lovagoltam az elővéd élén. Oroszt nem látni. Felix
„tábornok nem bírt bevárni és automobilon előresietett Czerno-
„witzba. Portelítette igen széles völgyön túl meglátom a pokolian
„tűző naphevítette hullámzó lég homályában egy kis terepemel-
„kedésen Czernowitz templomtornyát. Nem szép kép, egyhangú,
„unalmas, és mégis fölemeli a lelket és új erőt ad a kimerült embe-
„reknek, a leírhatatlan hőség dacára el kezdenek énekelni, pedig
„este óta folyton menetelnek. Vastag fullasztó porfelhőben lassan
„közeledünk a városhoz. Ekkor veszem az első jelentést, hogy még
„az este, nemsokára áttörésem után az ellenség menekülve hagyta
„el a várost és az föl van lobogózva és nagy néptömeg vár engem.
„Ahogy előre láttam és amire számítottam ; lövés és roham nélkül
„veszem be a várost. Talán most igazat ad nekem a hadseregfő-
„parancsnokság !? Az utolsó dombon a külváros szegélyén vár rám
„a polgármester és gyönyörű beszéddel üdvözöl. Meleg szavak-
„kal mondok köszönetet. Czernowitzet, az elveszettnek hitt gyer-
„meket, szeretettel üdvözlöm és mindenkorra visszaadom az anya-
„monarchiának. A polgármester előrehajt, hogy a nagy téren az
„egész díszbeöltözött nép előtt ünnepélyesen fogadhasson. A csa-
„pat virágokkal lesz elárasztva a nép által, míg énekelve menetel
„befelé, fehérruhás leánykák szórnak útunkra virágokat, kengye-
„leimbe s lovam sörényébe virágokat tűznek s nagy koszorút tesz-
„nek lovam nyakába, elárasztanak virággal. Még ilyen diadal-
„menetet nem láttam ! Minden katonám csokrot kap, puskájába,
„sapkájára virágot tűznek és mindig újra virágokat szórnak
„útunkra. 'Isten hozott !' . . . 'Hála Istennek !' kiáltásokkal üdvö-
„zölnek. Az asszonyok zokognak és nevetnek, integetnek és csó-
„kokat küldenek és áldva nyujtja karjait mindenki felénk. Zúg az
„utcákon végig a viharos 'hoch !' Olyan, mint a legünnepélyesebb
„úrnapi körmenet, áhítattal és lelkesedéssel telve. Sok asszony
„letérdel és hangosan imádkozik : 'Az Isten áldja meg a mi meg-
„mentőinket !' Kengyeleimet meg-megcsókolják. A nagy, hosszú-
„kás négyszögletes főtéren nagy tömeg vár rám, leírhatatlan lel-
„kesedéssel fogadnak és az archimandrita helyettese — mert ő
„maga Bécsben van — megáldott engem és csapataimat és egy
„rövid megkapó beszédet tartott, melyet egetverő riadólelkese-
„déssel helyesel a sokezer főre rúgó tömeg. Elmondta a szenvedé-
seket és nyomort, melyet a megszállás alatt tűrniök kellett az

„oroszok erőszakosságait, mely mindenkit elnyomott és leigázott :
„'és ekkor jön Istennek valóságos angyala, lángoló karddal kezé-
„ben és győzelmes seregeivel és parancsoló szavára, melynek hang-
„ját már messziről hallottuk, az ellenség elvonul és a megmentett
„város fölszabadítójának lábaihoz borul és kegyelemteljes áldását
„adja a Mindenható azokra, akik fekete nyomorból mentették ki.
„Úgy áldja meg, amint én megáldom őket az atyának és fiúnak és
„szentlélek Istennek nevében Amen !' "

„Mélyen meghatva feleltem és Bukovinának tiszteletteljes
„öreg fővárosát üdvözöltem, azt a várost, mely mindig császárhű
„volt, melyet áhitatteljes szeretettől áthatva adok vissza Ő Föl-
„ségének, adja Isten, hogy mindenkorra. Mint testvér, ki test-
„véreiért küzdött, üdvözlöm mindnyájukat és kérem az Istent,
„hogy oly keményen próbáratett országnak áldásdús boldog jövőt
„adjon, melyben továbbra is szívükbe maradjon vésve, hogy
„Bukovina Oroszországnak sanyargatott rabszolgája lehet csak,
„vagy az osztrák és magyar monarchiának szeretettel és gonddal
„ápolt édes gyermeke. Az utóbbit adja meg az Isten !"

„Nagy lelkesedéssel fogadott beszédem után elvonultattam
„a beérkezett dandárt, melyet viharos örömmel üdvözölt a tömeg.
„Mind több ember huzódott körém — mind férfiak — szeretet-
„teljes tekintetük különös melegséggel csüngött rajtam. Eleinte
„nem tudtam mire magyarázni e forró tekinteteket, melyek az én
„szemeimet keresve magukra vonzották. Az elvonulás után az
„egyik előlépett s egy kedves egyszerű, de igen sokat mondó ma-
„gyar beszéddel üdvözölte 'Szeretett József apánkat', kinek képe
„Szibériában, Turkesztánban s a legrettenetesebb bányák mérges
„gőzei közepette tovább élt egyszerű, de hűséges lelkükben. Első
„pillanatban képtelen voltam felelni, mert sirva fakadtam volna,
„ha egy szót is kimondok. Kezemet nyujtottam nekik és nagy-
„nehezen leküzdve meghatottságomat, csak annyit tudok kimon-
„dani : 'Az Isten hozott szeretett fiacskáim. Haza küldelek oda,
„hova hű szívetek vezérel !' Azt mondják, hogy több százan,
„legalább is 700-an vannak elbujva a vidéken, kik hónapok előtt
„fogságukból megszöktek és a legnagyobb kínok között és nélkülö-
„zések között jutottak idáig. Ők nem haza akarnak menni, hanem
„hozzám, hogy vezetésem alatt küzdjenek édes hazánkért.
„Nagyon megindító jelenet volt ez sok könnyhullajtással, csupa

„lesoványodott szenvedő arc, közöttük többen, kiket személye-
„sen ismerek, kik a háború első évében hűségük és hősiességük
„által vésődtek be emlékezetembe. 'Isten áldjon meg jó szándé-
„kotokért fiaim!'. . .“

A Pester Lloyd 1917. augusztus 15-én megjelent számában, Bukovina visszafoglalásakor, az alábbi olvasható:

„Az ukrán nemzetiségű ország- és tartománygyűlési képviselők szövetsége megbízásából Waszilko képviselő Bukovinának az orosz megszállás alóli felszabadítása alkalmából a hadvezérekhez üdvözlő táviratokat intézett.

József főherceg vezérezredes a táviratra következőképen válaszolt: A meleghangú köszönőszavak mélyen meghatottak, boldognak érzem magam, hogy nekem adatott meg, hogy hős csapataimmal győzelmesen előretörve a pompás bükkerdős tartományt ismét az anyamonarchiának és annak jóságos, szeretett Uralkodójának visszaszerezhettem.

A derék ukrán arcok ezrein meghatottsággal láttam az örömkönnyet leperegni és kezeiket az ég felé emelve köszönve hallottam felkiáltásaikat: Dícsértessék az Úr, hogy ismét itt vagytok! Igen én láttam, hogy ezen kedves tartomány szívvel és lélekkel a Monarchiának távoli keleten hűséges őrse volt és marad is. Mindenható mindnyájatokat óvjon meg és adjon nektek kitartást és erőt, hogy ama rettenetes pusztítást jóvá tudjátok tenni, melyet majdnem minden faluban személyesen és fájdalmasan láttam és amelyet ellenségünk bosszúból vétkes kezekkel csinált. Azon tény, hogy magyar ezredek voltak azok, melyek Czernowitz előtt az ellenségre a végső döntő csapást mérték, a két nemzet közötti hűséges barátságnak és testvériességnek Istenáldotta jelképe legyen mindörökre.“

„Egy keserű órám még e dicsőségteli napon is volt, mert a
„3. hadsereg horvát honvédosztagai, amint előttük is visszavonult
„az orosz, behatoltak Czernowitzba északról a Pruth-hídon át.
„Pedig a hadseregfőparancsnokság határozottan a Pruth-folyót
„utalta ki határul a 3. és 7. hadseregek között. Az éj sötétjében
„lövöldözés támadt a horvát honvédek és az én már a hidat meg-
„szálló táboriőrsöm között és ezt néhány derék vitéz fizette meg
„életével! És azt jelentették a hadseregfőparancsnokságnak:
„'horvát honvédek harc után reggel 5 órakor északról behatoltak
„Czernowitzba . . .' De tán még ő sem sejtette, hogy milyen harc
„után???“

„Áttörésem csapataimnak 25 halottjába és 150 sebesültjébe „került. Ily kevés veszteséggel áttörést tán még soha sem csi- „náltak."

„Hamar egy vendéglőben ebédeltem. Míg ettem, egyszerre „két orosz tiszt lép be, feszesen tisztelegnek, ebédet rendelnek, leül- „nek és esznek. Odaküldtem, hogy mit jelentsen ez. A felelet egy- „szerű, ők a forradalmat nem szolgálják, átjöttek hozzánk, hogy „megadják magukat. Az ebéd után automobilra ültem és Kamenára „mentem, hol bevártam a 34. hadosztály élét. Az emberek csodál- „kozva néztek rám, midőn az ellenség oldaláról jöttem feléjük, kü- „lönben ez csakis úgy volt lehetséges, hogy az ellenség már az orosz „határra huzódott vissza. Elvonultattam magam előtt 101-eseimet, „többeknek ezüst vitézségi érmet adtam ; a hadosztály többi ezredei „is elmenetelnek előttem s azután Storozynetzre folytattam uta- „mat s onnét Kutyra. Ezzel a mai dicső nap be van fejezve!"

„A hadseregfőparancsnokságnak mai hivatalos jelentése ezt „mondja :"

„'A XVII. hadtestnél erőteljes tüzérségi előkészítés után az „erős ellenséges állás Komarestietől keletre a 34. hadosztály által „áttöretett. Saját csapataink a visszaözönlő ellenséget közvetlen „közelben követték. A szomszédos szakaszok csatlakoztak az üldö- „zéshez. Különösen kitett magáért ezen merész áttörésnél a 101. „ezred. Föltartóztathatatlan szorongató üldözésben az 5. hadosz- „tály részei József főherceg hadseregarcvonalparancsnok szemé- „lyes vezetése alatt bevonultak Czernowitzba . . .' "

„A Kutyn talált jelentések : A mult éjjel az ellenség Gerok- „nál a Magura Casinuluion (△ 1167) és attól délre szakadatlanul „támadott nagy tömegeivel. A fölökések a Magura Casinului déli „lejtőjét érték. Reggelig folyton ismételte az ellenség tömegroha- „mait. Az összes támadások részben elkeseredett kézitusában „verettek vissza. Az 1. hadsereg északi szárnyán erős harcizaj ; „még nincsen jelentés, hogy mi történik ott. Tiblesul mare (⌖ 1668) „és Muncelul (△ 1691) a miénk. Délután két órai megsemmisítő „tűz után a románok, az utóbbi napokban folyton ostromolt állá- „sainkat a Casin-völgy és a Magura Casinului között, újból nagy „hevességgel támadták. A 82. ezred és a 35/III. zászlóalj szívós „hősiességén, mint eddig, úgy ez a támadás is meghiusult. Az „Ojtoztól északra a Verful Ungureanan (⌖ 779) oroszok és románok

„észleltettek. Az 1. hadseregnek többi részén fokozott harctevé-
„kenység."

„7. hadsereg. Reggeli jelentés :"

„1. Krauss-csoportnál a 74. honvédhadosztály a Bistrita-
„völgyének két oldalán a Muntele Pietrosu (⌖ 1794) és Petrile
„Doamnei (⌖ 1647) magaslatokat elfoglalta, mire az ellenség Zug-
„reninél is kiürítette állásait, különben a helyzet változatlan."

„2. Conta-csoport. XXVI. hadtest, 59. hadosztály támadását
„a két Moldawitzara folytatta. A 40. honvédhadosztálynál a Sih-
„loia (△ 1224) vidékén még éjjel is tovább folyt a heves küzdelem.
„Kárpát-hadtest : A német 1. hadosztály két erős éjjeli ellentá-
„madás visszaverése után Falkeunél újból fölvette a visszavonuló
„oroszok üldözését. 30 foglyot ejtett és 6 gépfegyvert zsákmányolt.
„A német 200. hadosztály Davidenynél áttörte az orosz állásokat,
„Czudyn és valószínűleg Budenitz is éjjel elérettek."

„3. Fabini-csoportnál a tegnapi siker döntő jelentőségű volt,
„az üldözés még tegnap főerőinket Panka és Hlinitzától keletre
„levő magaslatok vonaláig vitte, egy különítmény Storozynetzet
„érte el. Ma hajnalban folytattatott az üldözés."

„Déli jelentés. Conta-csoport : Harc és üldözés az egész arc-
„vonalon. Kraussnál ugyanaz. Fabini-csoport az 5. hadosztállyal
„Czernowitzban, a 34. hadosztállyal Mihalczet, Kamenát éri el.
„30. hadosztály Kuczurmareban. 16. gyalogdandár Storozynetz-
„ben és Hrynawán. Biztosítások messze előretolva."

„Esti jelentés : Krauss-csoport szívós harcban lassan halad.
„Conta-csoport XXVI. hadtest, 59. hadosztály a Moldawitza
„átjárót Watra és Russisch Moldawitza között kierőszakolta.
„Északi szárny előnyomulóban a Putna-völgy két oldalán. Déli
„szárny támadásban a Watra Moldawitzától délkeletre levő magas-
„latok ellen, két gépfegyver zsákmányolva. A 40. honvéd gyalog-
„hadosztály egyik dandárával Magura Vacei (△ 1159) magasla-
„tain, a másikkal a német 1. hadosztály mögött Strazában. Kárpát-
„hadtest elérte Oberwików—Petroutzot, itt harc. Fabini-csoport
„helyzete változatlan, elérte a kitűzött célokat."

„A 3. hadsereg elérte Rohozna—Dobronoutz—Czarny Potok
„vonalát.[1]"

*

[1] Lásd az 53. számú mellékletet.

Mackensen tábornagy vezérkari főnöke, Hell tábornok, Op. I. a. 2895. szám alatt ezt táviratozza Seecktnek :

„A Focsani terében összevont lökőcsoport mindenekelőtt a Baltaretu—Marasestie—Panciu vonalig fog előretörni. Balra a 217. hadosztály és a szomszédos 62. hadosztály a hegységből nyíló völgyeket biztosítja. Két hadosztály északi irányban, a VIII. hadtest felé tartva, támad. A főerő, körülbelül 4—5 hadosztály, a jobbszárnyon erősen lépcsőzött csoportosításban, a Serethen át taszít s Tecuciu előtt Movileni—Draganesti—Batca Negrilesti vonalában hídfőt teremt. A hadművelet előreláthatólag augusztus 6-án fog megkezdődni. Amint Baltaretu—Panciu vonalát elérjük, az augusztus 12-én érkező Alpesi-hadtest a Panciutól nyugatra eső területből Varnita Racoasa irányában támad, hogy Gerokon könnyítsen és kidobja a románokat zsákszerű állásukból, ha ugyan már előbb ki nem takarodnak belőle. Nagyon hálás lennék, ha közölné velem, hogy ezzel az utóbb említett hadművelettel hogyan lehetne az ojtozi vállalatot összhangba hozni. Panciun túl, azaz a román-orosz serethi állás mögött, a hadseregcsoport hadműveletének erélyes folytatása attól függ, hogy a 9. hadseregnek a Serethtől nyugatra működő erejéből mennyit lehet majd felszabadítani.“ Op. 3273.

Seeckt tábornok ezt válaszolta Hell tábornoknak :

„Op. I. a. 2895. számra : Kérem, utasítsa a 9. hadsereg balszárnyán levő Gerok-seregcsoportbeli csapatokat, hogy az Alpesi-hadtestnek Racoasára történő támadásával egyszerre Negrilescire—Tulnicire törjenek elő és állítsák helyre a 218. hadosztállyal a kapcsolatot. Ha ez megvan, az említett csapatok a 218. hadosztály kötelékébe kerülnek. Legcélszerűbb lesz, ha az Ojtoz-völgyben Onestire tervezett előretörés is az Alpesi-hadtest támadásával egyszerre történik, hacsak az ellenségnek hamarább bekövetkezhető visszavonulása következtében, valamennyi erőnk nem veti magát előbb az ellenség után.

A hadseregarcvonalparancsnokságtól ma egy összekötő tiszt fog a 9. hadsereghez menni, hogy minden egyébre megállapodjék.“ Op. 3273.

Böhm-Ermolli vezérezredes Op. 4787. szám alatt tájékoztat arról az állásról, melyet a 3. hadsereg készül elfoglalni :

„Mivel a német déli hadsereg állandó állása Nowosiolkánál a Zbrucz-folyótól a Mogila (⌖ 305) magaslaton át Mielnicára hajlik vissza, ajánlom, hogy a 3. hadsereg északi szárnyát Balamutowka—Dobronoutz vonalában állapítsuk meg. Csupán a szemrevétel eredményétől függ, hogy ezt, vagy az eddigi rendelkezésekben megállapított vonalat választjuk-e.

A 3. hadsereg déli szárnyának a Bojantól északra levő Dolzok (△ 273) magaslatra kell jönnie. Különben az, hogy ott

fog-e véglegesen maradni, attól függ, hogy mit csinál a 7. hadsereg, mellyel a csatlakozásra meg kell egyeznünk. Még nem sikerült megtudni, hogy a 7. hadsereg hol választja állandó állását. A 3. hadseregparancsnokság jelentse, hogy melyik vonalban választja állandó állását. A jelentés a csoportosításra és a tartalékképzésre is terjedjen ki." Op. 3255.[1]

Seeckt tábornok jelentése a német vezérkar főnökének:

„Op. I. a. 4147. számra. Az a körülmény, hogy a 3. hadsereg déli szárnya Bojannál állandó állást foglal, a 7. hadsereg északi szárnyát természetesen leköti.

Ha nem szólanak ellene kényszerítő politikai okok, jobbnak látnám, hogy az orosz határon átkelve a 7. hadsereget Nowosielica—Chotin vonalába toljuk, már csak azért is, mert a bojan—rarancze—toporoutzi régi állás nagyon is közel esik Czernowitzhoz. A város tehát állandóan az ellenség tűzkörletében van és az ellenség állandóan fenyegetheti. 1916-ban sem fejtett ki különösebb ellenállást.

Az oroszok most Suczawa körül gyüjtik össze erejüket. Nem valószínű, hogy ellentámadásra, hanem inkább Moldva védelmére. Ezt tudva, nem volna megokolt egész Moldva meghódítását tűzni ki hadműveleti célul; elég, ha arra törekszünk, hogy az oroszromán erőt a Sereth mögé vessük vissza.

A dorohoiui irány sem felel most már meg; jobb lenne a suczawai. A balszárnyat a 3. hadsereg felé Bojánig lépcsőzetesen kell csoportosítani, vagy — ami még jobb lenne — a 3. hadsereget Nowosielicáig előretolni.

A 3. hadseregheż való csatlakozásra a XVII. hadtest három hadosztályát[2] lehetne felhasználni. A hadműveletre rendelkezésre állana a XI.,[3] XXVI.[4] és a Kárpát-hadtest,[5] mely Gurahumora—Sereth helység terében csoportosulva, Folticeni—Leorda vonala ellen intézné a támadást.

Hat gyalog- és három lovashadosztály állana tehát rendelkezésre, 50 km széles arcvonallal. Azt nem lehet előre megjósolni, hogy ennek a támadásnak, a Mackensen hadseregcsoport előretörésével kapcsolatban, milyen következménye lehet.

Lehet, hogy az oroszok a nyomás következtében Moldvát kiürítvén, a Pruth-folyó mögé vonulnak vissza. A visszatartott északi szárny biztosíthatja az utánszállító vonalakat. Suczawa 90 km-re van a dorna-watrai vasútállomástól, honnan az utánszállító vasútforgalmat a valeputnai alagúton át ki lehet terjeszteni. Az alagútat három hét alatt ki lehet javítani."

[1] Ezt a rendelkezést később visszavonták.
[2] 5., 30., 34. hadosztály.
[3] 51. és 74. honvédhadosztály.
[4] 59. és 40. honvédhadosztály.
[5] Német 1. és 200. hadosztály.

Este a Böhm-Ermolli hadseregcsoportparancsnokság Op. 4795. szám alatt tudatja : „A német O. H. L. táviratozza : A Czernowitz—suczawai vasútvonal, a Moldva ellen irányuló hadműveletek folytán olyan fontos, hogy biztosítani kell.

Ezért a 3. hadsereget Nowosielica—Raszków vonalába kell előretolni. A XVII. tartalékhadtest helyzetében így esetleg előálló hátrány nem annyira fontos, mint a József főherceg hadseregarcvonal balszárnya mögötti jó vasúti összeköttetés. Ezért a 3. hadsereget utasítottam, hogy Raszków—Nowosielica vonalába tolja előre állandó állását. A XVII. tartalékhadtest jobbszárnya Dzwinogrodnál foglal állandó állást. Ezzel az augusztus 3-án kiadott 4787. számú rendelkezés hatályát veszíti. Op. 3247."

A fenti parancs következtében a 7. hadseregparancsnokságnak elrendelem :

„A Böhm-Ermolli hadseregcsoportparancsnokság elrendelte, hogy a 3. hadsereg Raszków—Nowosielica vonalában válassza meg állandó állását.

Ennélfogva az augusztus 3-án kiadott Op. 3274. számú intézkedés megváltozik." Op. 3274. ang. II.

„Marosvásárhely, augusztus 4."

„Hajnalban automobilon Kutyból indulva este 11 órakor „érkeztem Marosvásárhelyre. A Tatár-hágón megnéztem az oro-„szoknak hatalmas ötszörös állásait, melyek alig pár napja még az „ő kezükben voltak. Egészen furcsának tetszett nekem. De midőn „csendes temetetlen hőseimet sárga meg kék hajtókával meglát-„tam — 101-esek és 32-esek — akkor összeszorult a gégém. Sze-„gény derék vitézeim, a győzők, most mindent messze bűzzel telítő „hullák, állatoktól kikezdve hevernek itt. Az Isten legyen velük „odatúl !"

„Itt találom a hadseregfőparancsnokság Op. 43.555. számú „parancsát :"

„'A német legfölsőbb hadvezetőség értesít, hogy Mackensen „hadseregcsoport előreláthatólag e hó 6-án megkezdi támadását, „hogy egyelőre Baltaretu—Marasesti—Panciu vonalát érje el. „Mackensen hadseregcsoportja parancsot kapott, hogy a hozzája „szállított bajor alpesi hadtesttel keletről Racoasa irányában „támadjon, hogy a románokat zsákállásukból kidobja. Az alpesi „hadtest támadása Gerok seregcsoportját tetemesen mente-„síteni fogja és képesíti majd erélyes előnyomulásra a Trotusu

„(Onesti) irányában. Minél erősebb haderőkkel lesz ezen lökés „végrehajtva, annál nagyobb lesz hatása az általános eredményre."

„A hadseregarcvonalparancsnokság Mackensen hadseregcso- „portparancsnoksággal a részletekben állapodjék meg és vele egy- „öntetűen járjon el."

„A hadseregarcvonalparancsnokság állandóan tájékoztassa „az A. O. K.-t. A. O. K. vezérkar főnöke. Op. 3273."

„Seeckt tábornok és az Ober-Ost vezérkari főnöke között „telefonbeszélgetés volt, hogy a további szándékokat tisztázzák és „összhangba hozzák és azután ezen értelemben a hadseregfőpa- „rancsnokságnak előterjesztést lehessen tenni. Ezen beszélgetésről „én tudtam és minden tekintetben helyeseltem azt, annál is inkább, „minthogy a tárgyát Seeckttel a legalaposabban már előzetesen „megállapítottuk, ami naplómból bizton a mult hetek jegyezetei- „ből kiérezhető."

Az A. O. K.-nak fenti rendeletére jelentem :

„Gerok támadása következőképen van előkészítve :

„Ha az ellenség a 9. hadsereg első lökése következtében meghátrál, úgy minden oldalról meg lesz rohanva, különösen az Ojtozvölgyben. Ha a románok ki tudják állani Mackensen első lökését, akkor az alpesi hadtestnek Panciu felől Racoasara intézendő támadásával egyidejűleg mi Onestire egy lökést készítünk elő. Támadni fognak : 71. és 70. hadosztály. A kettő között a német 117. hadosztályparancsnok vezénylete alatt egy csoport, mely a 15. tartalékdandárból, 11. tartalékezredből, 18. honvédezredből, az útban levő württembergi hegyi zászlóaljból és két rohamzászlóaljból fog állani.

„A 9. hadsereg balszárnyán levő Gerok seregcsoportbeli csapatok[1] egyidejűleg Tulnici irányában fognak előretörni és helyreállítják Gerok jobbszárnyával a kapcsolatot." Op. 3273.

A német O. H. L. arról értesít, hogy egy württembergi hegyi zászlóaljat[2] küld Gerok részére. Az alpesi hadtest a 9. hadsereghez fog jönni.

„Úgy látszik, hogy Ober-Ost az A. O. K.-nál értesítésével „megelőzött engem, mire én az alábbi Op. 43.556. számú táviratot „kapom :"

[1] Öt zászlóalj és két üteg.
[2] Hat század és 18 géppuska.

„'Ober-Ost azt táviratozza, hogy József főherceg hadsereg-
„arcvonalparancsnoksága közölte vele, hogy szándéka lehetőleg
„mielőbb Czernowitz—Gurahumora vonalát elérni, hogy azután
„erős északi szárnnyal délkelet felé Dorohoiura támadhasson.
„A hadseregarcvonalparancsnokság — ha jövőben ilyen fontos
„hadműveleti elhatározásokra jut, szíveskedjék elsősorban A. O.
„K. Badennek jelenteni, hogy ez ne tudja azokat utólag Ober-Ost-
„vagy O. H. L.-tól meg. Minthogy a 3. hadseregnek déli szárnya
„egyelőre Bojantól keletre a magaslatokon állandó állásban marad,
„a 7. hadseregnek északi szárnya ott keressen kapcsolatot. Azáltal,
„hogy a 7. hadsereg a Pruth és Sereth között *erős csapatokat* vont
„össze, a 7. hadsereg közepének és déli szárnyának a Serethen való
„átlépése lényegesen meg lesz könnyítve. Hogy erre kerül-e sor,
„ma még nem dönthető el. Ez lényegesen a hadseregarcvonal össze-
„köttetéseinek kialakításától, azután Mackensen tábornagy had-
„műveleteinek sikerétől függ. A. O. K. vezérkar főnöke." Op. 3274."

„Először is mindezt előre megüzentem Arznak, éppen úgy,
„mint Seeckt Ober-Ostnak, csak hivatalos távirati jelentésem
„késett valamivel véletlenül. Az én nézetem szerint végzetes hiba
„most az északról jövő támadást megállítani a hátsó összekötteté-
„sek miatt — ezeket bármi módon létre kell hozni, hogy a táma-
„dást Czernowitztól kanyarodva a Sereth és Pruth között most
„már igen erős balszárnnyal *azonnal* folytathassam. Ha megállunk
„most és Mackensen sikerére várunk, akkor Mackensen és az én
„támadásom Geroknál aligha fog döntő eredményre vinni, mert az
„ellenségnek nem lesz oka félteni jobb szárnyát és hátát, meg fogja
„állítani Mackensent és Gerokot, mert ezek nem elég erősek arra,
„hogy mint egyedüli vállalkozással véglegesen eldöntsék a román
„hadjáratot. Ezeket megállítván szabadok lesznek és éppen úgy a
„7. hadseregnek támadását a Sereth és Pruth között, mint egyes
„külön vállalkozást, vagy oly nagy nehézségek elé állítják, hogy a
„mai erőnk duplája kell majd a sikerhez, vagy teljesen megakaszt-
„ják azt és akkor a végső döntés a románokkal szemben elmarad.
„Mert az elvitathatatlan, hogy ha a Moldvát meg nem szálljuk
„egészen, Románia föl fog támadni s nagy bajokat fog még okozni.
„Tehát a harapófogót teljes erővel össze kell haraptatnunk egy-
„szerre Mackensen, Gerok és a 7. hadsereg ; ha két részre széjjel-
„vesszük a harapófogót, akkor el is dobhatjuk. Ez az én meggyőző-

„désem, melyet Seeckt mindenképen oszt és vall. Csakhogy Arz „arról értesít, hogy erősbítésre nem számíthatok, mert egy embert „sem adhat, utolsó emberünkig mind kellenek az Isonzora, ha nem „akarunk ott szerencsétlenül járni. Ennélfogva a következő jelen- „tést küldöm a hadseregfőparancsnokságnak :"

„'A. O. K. Baden. A hadseregarcvonalparancsnokság szán- „déka : Mackensen támadásával a Sereth alsó folyásán összhang- „ban, előnyomulásunkkal a Sereth fölső folyásán át délkeleti irány- „ban az orosz-román arcvonalat duplán átkarolni. Eddig tervbe „volt véve ezen szándékot a 7. hadsereg erős balszárnyának előre- „vitele által Dorohoiun át végrehajtani. Miután azonban a 3. had- „sereg jobbszárnya Bojannál megállíttatott, egy ilyen hadászati „támadás nagy erőkre szorulna balszárnyának biztosítására. Ezen „erők nem állanak rendelkezésre. A hadseregarcvonalparancsnok- „ság szándéka ennélfogva a 7. hadsereg főerejének most már dél- „keleti általános irányt Suczawára adni és a XVII. hadtesttel, „vagy talán csak részeivel az összeköttetést a 3. hadsereg jobb- „szárnyával fönntartani. Az A. O. K. által megkívánt erős bal- „szárny úgy éretik el, hogy ezen hadműveletnél az északi szárnyon „6 gyalog és 3 lovashadosztály kerül 50 kilométer széles szakaszba „és ott egyesíttetik. Ezalatt messzebb délre az 1. hadsereg széles „arcvonalban csatlakozik."

„A délkeleti irányban tervezett hadműveleteket a hadsereg- „főparancsnokság azáltal támogathatná, hogy a 3. hadsereget uta- „sítja, hogy jobb szárnyával menjen előre.' " Op. 3274.

„A 7. hadsereg még ma következő parancsot kapta :"

„'7. hadseregparancsnokságnak. A 3. hadsereg déli szárnyá- „val Bojantól keletre állandó állást foglal el. A 7. hadsereg, miután „első föladata, hogy erős balszárnnyal Czernowitzot és környékét „elérje, teljesítve van, most az ellenséget a Sereth mögé van hivatva „vetni. Ehhez Krauss-csoport és Conta-csoport Gurahumora— „Sereth helység vonalán át Folticeni—Leorda (16 kilométerre Doro- „hoiutól délre) vonala ellen támadásra viendők. Fabini-csoport a „Conta-csoport balszárnyával a csatlakozás fönntartása által és a „3. hadsereg jobbszárnyával kapcsolatban maradva balra erősen „lépcsőzve fogja ezen hadműveletet födni."

„József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság. Op. 3274.'"

„A parancsot a jelentéssel egyidőben elküldtük. Röviddel „azelőtt az 1. hadseregnek küldtem parancsot :"

„'A 9. hadsereg e hó 6-án Baltaretu—Marasesti—Panciu „irányán át előre fog törni és azután balra lépcsőzött erőkkel „Racoasa irányába be fog kanyarodni, ezen utóbbi lökéssel egy- „idejűleg Gerok seregcsoport jobbszárnyán levő erők Tulnici „felé nyomulnak elő és az Ojtoz-völgyében egy előretörés fog végre- „hajtatni. Az előrelátható időpont pontos meghatározása követ- „kezik. Ha az ellenség a 9. hadseregnek első lökésére visszavonulá- „sát megkezdené, akkor azonnal az egész arcvonal üldözőbe veszi."

„József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság. Op. 3273.'"

*

Az 1. hadseregparancsnokság Op. 3027. szám alatt kiadja támadó intézkedését :

„1. A 9. hadsereg augusztus 5-re vagy 6-ra támadást készít elő, mely Focsani teréből Adjudul Noura fog irányulni.

2. Az 1. hadsereg a támadáshoz csatlakozik.

a) A Gerok seregcsoport előrelátható lag augusztus 8-án az ojtozi országúton Onestire előretaszít.

Az erősítő csapatok kiutalását külön parancs szabályozza.

b) A VI. hadtest a Gerok seregcsoporttal egyidőben fog támadni. A hadtest nem kaphat erősítést, ezért a rendelkezésre álló erőhöz mérten kell terveznie támadását.

c) A Lipošćak-csoport a támadáshoz való csatlakozásra legyen készen, mihelyt a támadás hatása mutatkozni fog.

d) A XXI. hadtest feladata az eddigi marad, mely a július 27-én kelt Op. 2930. számú intézkedésben olvasható.

3. Az előnyomulási sávok érvényben maradnak. (Lásd a július 26-án kiadott Op. 2930. számú intézkedést.)

4. A Gerok seregcsoport és a VI. hadtest jelentse be a támadás tervét. A titoktartásra ügyelni kell (semmit sem szabad telefonálni).

5. A hadseregparancsnokság (vezérkari osztály) augusztus 6-tól kezdve Csíkszeredán lesz.

6. Megkapja : A Gerok seregcsoport, a VI. és XXI. had- test és a Lipošćák-csoport." Op. 3273.

*

„*Mai jelentések :* 1. hadsereg. Geroknál éjjel 10 órakor a „Magura Casinuluion (△ 1167) gyengébb támadást vertek vissza a „székelyek. A 15. hadosztály több ellenséges éjjeli támadást a Val „Sacában vert vissza, a támadások tüzünkben összeomlottak.

„Az 5. gyalogezred a Tiblesul maren (⌖ 1668) rohammal elfoglalt „egy ellenséges állást. Délelőtt Lepsától északra egy rohamcsapat- „vállalkozásról 31 foglyot és 1 gépfegyvert hoztak vissza. Az ellen- „ség elszaladt és géppuskatüzünkben érzékeny veszteséget szen- „vedett. Estig heves ellenséges lövegtűz a Magura Casinuluion. „Az ellenséges arcvonal mögött az 1. hadsereggel szemben föl- „tűnően kevés közlekedés és mozgás látható. 7. hadsereg. Krauss- „csoport: XI. hadtestnél még tegnap este az 51. honvédhadosz- „tály csapatai elfoglalták a Muntele Grintiesut (⌖ 1740) és a „menekülő ellenséget üldözték Brosteni—Holda irányában. Egy „tiszt, 200 legény, 4 gépfegyver a zsákmány. A foglyok azt mond- „ják, hogy Holdánál nagyobb ellenséges erők vannak. 11. honvéd „lovashadosztály a Dealul Soculuit (⌖ 936) és az északra fekvő „részt elfoglalta és tovább támad Dealul Deiire (⌖ 1198), hol az „ellenség heves ellenállást fejt ki. Különben csak kisebb csatáro- „zások. A Fabini-csoport a meghatározott vonalat éjfél és reggel „3 óra között elérte. Előcsapataival a vasút és útkeresztezés Hli- „bokától délre La Balta, ⌖ 383, Lukawitza, Marmonita vonalát „akarja elérni. Conta-csoport: XXVI. hadtest, 59. hadosztály „reggel 8 órakor még mindig nincsen befejezve az elkeseredett „harc Watra Moldawitzától délre és Russisch Moldawitzától „északra, az oroszok erősbítéseket kaptak ott, de mindannak „dacára most már megállapítható, hogy itt is előrehalad küzdő „csapatunk. A 40. honvédhadosztály a Magura Vaceiről (△ 1159) „leereszkedőben Karlsbergre és Strazától előnyomulóban. A Kár- „pát-hadtest Bilkát és Unterwikówot elérte és a német 200. had- „osztály Petroutzra tolta magát előre. A XI. hadtest estig Vaca- „rina Regeluinál és az ellenséges hídfőszerű állások előtt Brosteni- „nél, Holdánál. Cruceánál harcol. A Chirilunál és a Rareulon (△ „1653) az ellenség visszaveretett és üldözőbe vétetett. Schwer- „csoport és a 11. honvéd lovashadosztály szintén üldözik a kemény „tusában megvert ellenséget. Conta-csoport: Az 59. hadosztály „az ellenséget elkeseredett harcban megverte, a hadosztálynak „déli szárnya délkeleti irányban üldözi. Az északi szárny Poeana „Crucii-magaslat felé tolódik előre. A 40. honvédhadosztály elő- „nyomulásban Oberwikówon át Radautz vidékére, a német 1. had- „osztály különítményével, mely Mardzinara küldetett, meg fogja „támadni a Woitinelltől délre álló oroszokat. Kárpát-hadtest: A

„német 1. hadosztály Neufratautztól keletre az orosz utóvédeket „megverte. A német 200. hadosztály Suczawenyt elérte. A Sereth „hidak megvannak semmisítve. Fabini célját elérte. Krauss-cso- „port : A XI. hadtest előnyomulóban Sturzul (⌖ 1350)—Vacaria „(⌖ 1294), Slatoria felé. Schwer-csoport előtt az ellenség a ⌖ 1163 „—Magura Cailor (⌖ 1086) magaslati vonalát tartja. A Wamától „keletre levő magaslatot tartjuk. Schwer az 5. honvéd lovashad- „osztállyal Kimpolung keleti végétől fog előnyomulni. A 11. hon- „véd lovashadosztály délben elővédjével Frumossát elérte. Conta- „csoport : XXVI. hadtest, 59. hadosztály, 6. hegyidandár Watra „Moldawitzán gyülekezik és még ma ettől északra a Prislopul „(⌖ 1181) magaslatra kell jutnia. A 18. hegyidandár menetben „Poeana Cruciin (△ 1091) át Suczawitza felé. Járőrök Poeana „Cruciit (△ 1091) elérték. A 40. honvédhadosztály délután 4 óra „30 perckor megtámadja az ellenséget Horodnikfalvától észak- „nyugatra. Kárpát-hadtest : A német 1. hadosztály ma St. Onufry „—Neufratautz vidékét, német 220. hadosztály Kamenka Sucza- „wenyt kell, hogy elérje. Fabininek biztosító osztagai gyengébb „ellenséges ellenállásba ütköztek Wama nyugati szegélye Luka- „witza—Kotul Bainski—Franzthal—Terescheny vonalában, Dymka „és Hliboka az ellenségtől meg van szállva."

*

A német legfelsőbb hadvezetőség az alábbi Op. geh. I. a. 4188. számú rendeletet küldi Seeckt tábornoknak :

„A Mackensen-hadseregcsoportnak ez a távirat ment : Seeckt tábornok útján megtudtam, hogy meg akarják várni az alpesi hadtest teljes megérkezését és csak azután hajtanák végre Racoasa megtámadását körülbelül augusztus 12-én. Azt hiszem, így elkésünk a támadással. Ha az augusztus 6-ra tervezett áttörés sikerül, augusztus 7-e vagy 8-a volna az a nap, mikor minden rendelkezésre álló erővel meg kellene Racoasát támadni, hogy a támadás sikerét ki tudjuk aknázni. Ezért tehát nem szabad az alpesi hadtestet teljesen megvárni, hanem a hadtest már itt levő részeivel erélyesen neki kell menni az ellenségnek.

Feltéve, hogy az áttörés augusztus 6-án sikerül, kérem, hogy kifejtett nézetem értelmében hangolja egybe a Racoasára tervezett lökést a Gerok-seregcsoport támadásával. Az utóbbi csoport augusztus 8-án lesz készen. Kérem annak közlését is, hogy Racoasát milyen erő támadja meg, Ludendorff s. k." Op. 3279.

A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság tagadja a német

O. H. L.-al szemben, hogy az alpesi hadtest teljes beérkezéséig akarná elodázni a racoasai támadást.

Seeckt tábornok Hell tábornoknak[1] ezt írja :

„Az augusztus 3-án kelt Op. I. a. 2895. számú átiratból azt látom, hogy a Mackensen hadseregcsoport előtti román arcvonal déli részének megtámadását 12-ére tervezik. A német O. H. L. kérdésére, hogy mikor tör elő a Gerok-seregcsoport az Ojtoz-szorosból, azt válaszoltam, hogy a Mackensen-hadseregcsoport támadásával egyidejűleg, tehát valószínűleg augusztus 12-én. Erre a német O. H. L. közölte velem, hogy feltevésem nem helyes, mert a támadást már korábban végrehajtják. Hogy a két hadműveletet lehetőleg összhangba hozzuk egymással, kérem, szíveskedjék velem közölni, mikorra gondolja az ojtozi előtörést? Megjegyzem, hogy annak itteni előkészítése augusztus 8-a előtt nem fejeződhetik be." Op. 3279.

Az 1. hadseregnek ugyanakkor megparancsolom :

„Pratersternnek[2] augusztus 8-án meg kell történnie, még akkor is, ha még nincs helyén valamennyi csapat és harceszköz. Ezek majd tartalékok lehetnek.

Különösen fontos, hogy Onesti és a mon. casini út lövetéssel mielőbb tüzérségi hatást érjünk el." Op. 3277.

Az 1. hadsereget felszólítjuk, hogy a Pratersternre vonatkozó intézkedéseket, melyeket a Gerok-seregcsoportparancsnokság és a VIII. hadtest adott ki — terjessze a hadseregarcvonal-parancsnokság elé.

„A hadseregfőparancsnokság kérdezősködött, hogy Gerok-„seregcsoportnak Mackensen parancsnoksága alá történendő „rendeltetése, amit a német legfölsőbb hadvezetőség szándékozik „megtenni, kivánatos-e?"

A hadseregfőparancsnokság Op. 43.564. szám alatt táviratozza :

„A német legfelsőbb hadvezetőség azt javasolja, hogy a támadó hadművelet tartamára a Gerok-seregcsoportot rendeljük Mackensen tábornagy alá és pedig ne csak ideiglenesen, hanem tartósan.

Felhívom a hadseregarcvonalparancsnokságot, hogy nyilatkozzék ebben a kérdésben. Véleményét táviratilag közölje és arra is terjeszkedjék ki, mely seregtesteket kellene a Gerok-seregcsoporttal együtt Mackensen tábornagy alá rendelni." Op. 3278.

[1] A Mackensen-hadseregcsoport vezérkari főnöke.
[2] Ez az ojtozi támadás titkos elnevezése.

Mivel a hadseregfőparancsnokság a Gerok-seregcsoport új alárendeléséről nem nyilatkozott, Seeckt tábornok a német legfelsőbb hadvezetőséghez fordult ebben az ügyben.

Erre a német O. H. L. ezt válaszolta :

„A badeni A. O. K.-nak augusztus 3-án az alábbi távirat ment :

Amint Bukovinában és Moldvában előrehaladnak a hadműveletek, a cs. és kir. 7. és 1. hadsereg feladatává kell tenni, hogy nagyjában Dorohoiu—Roman—Bacau irányában támadjon ; az 1. hadsereg Pascanira, a 7. hadsereg Dorohoiura tartson.

Miután a 9. hadsereg balszárnya és a Gerok-seregcsoport a románokat a Trotusu-völgyben megverte, határozottan Tecuciura kell tartaniok, hogy ebbe a térbe irányuló főlökésünknek legázoló erejét valóban fokozza. Evégből előnyös lenne a Gerok-seregcsoportot Mackensen tábornagy alá rendelni.

Mackensen tábornagy úgy intézné további hadműveleteit, hogy az ellenség visszaverése után, annak arcvonalát az alsó Serethfolyón felgöngyölítse, ennek megtörténte után pedig a Pruth és Sereth között Birlat—Jassi vonalára folytathassa előnyomulását. Hindenburg s. k.“ Op. geh. I. a. 4172.

„*Feleletem :*

„'A. O. K. Baden, augusztus 4. A Gerok-seregcsoportnak „a 9. hadseregheZ történendő átcsatolása az előttünk álló offen- „zivára nem látszik célszerűnek. Az előkészületek már annyira „előrehaladtak, hogy egy változás a parancsnokságban, kétség- „telenül az előkészületek egységességére hátrányos hatást gyako- „rolna. Éppen így előnyösebbnek látszik a hadművelet végrehaj- „tását a hadseregarcvonalparancsnokság vezetése alatt meghagyni, „mely a helyszíni viszonyokat, a csapatokat és parancsnokokat „tüzetesen ismeri. A hadseregarcvonalparancsnokságnak misem „könnyebb, mint az, hogy Mackensennel és a 9. hadsereggel szoros „egyetértésben cselekedjék ; ezzel szemben a 9. hadsereg paran- „csait Gerokhoz csakis a hadseregarcvonalparancsnokságon keresz- „tül tudná közvetíteni még akkor is, ha a 9. hadsereg balszárnya a „tűzvonalban már össze fog kapcsolódni Gerok csapataival. A „Gerok-seregcsoportnak lekapcsolásával szemben a hadművelet „befejezte után nem áll semmi az útjában. Ezen esetben új tagozó- „dást kellene csinálni, mely a helyzetből adódnék meg. Az egész „hadseregarcvonalból, más alakzatokból Gerokhoz utalt részeket — „(gyalogság, tüzérség, utánszállítási eszközök, stb., stb.) minden „esetre törzshadosztályukhoz kell újra visszajuttatni.“

„József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság, Op. 3278.'"

„Nem egészen értem a német legfölsőbb hadvezetőségnek „gondolatmenetét, midőn ezen megoldást javasolta, mert a Dél- „Kárpátok hatalmas láncolata a legtermészetesebb határ Macken- „sen és én közöttem és mert ő maga értesített annakidején, hogy a „bajor alpesi hadtestet a bereczkii betörés jóvátételére én hozzám „fogja kapcsolni, most pedig azt Mackensen csoportjához utalta „és Gerokot is — bár az összeköttetés nem egyhamar létesíthető — „szintén oda akarja csatolni. Más okot nem bírok kiokoskodni, mint „azt, hogy a biztos eredményt megint német vezetés arassa le."

*

A 7. hadseregparancsnokságot felszólítom, hogy a hadsereg-arcvonalparancsnokság Op. 3274. ang. II. rendeletére kiadott intézkedéseit jelentse.

Erre a 7. hadsereg ezt jelenti :

"Előnyomulási területek :

1. Krauss altábornagy csoportja. Déli határvonal Malini—Folticeni ; északi szárnya a főerővel Gurahumorán át Suczawára.

2. Conta altábornagy csoportja. Déli szárnya Radautzon át Suczawára. Északi szárnya Suczawenyn, Oprischenyn, Mihailenin át Leordára.

3. Fabini altábornagy csoportja Conta altábornagy csoportjának balszárnyát biztosítja és összeköttetést tart a 3. hadsereg déli szárnyával, mely Nowosielica vidékén állandó állást foglal.

Augusztus 5-én elérendő vonal :

a) Krauss altábornagy csoportja a kiadott intézkedés szerint.

b) Conta altábornagy csoportja. A XXVI. hadtest a kiadott intézkedés szerint. Az 1. hadosztály Sereth helység, előcsapata Mihaileni. 200. hadosztály Oprischeny, előcsapatokkal a határig Oberstanestie. A Kárpát-hadtest augusztus 6-án pihen.

c) A Fabini-csoport a határra tolja jobb szárnyát és fenntartja az összeköttetést a Conta-csoporttal.

A hadseregparancsnokság augusztus 7-én Papfalvára jön." Op. 3274.

Intézkedés a légi felderítésre :

Az 1. hadsereg előtt : Fel kell deríteni, hogy a románok által felváltott orosz erők mely irányban mozognak és hogy hová vezetnek a Putna—Slanic szakaszból a románok összeköttetései?

A 7. hadsereg előtt : Az orosz erők keleti vagy délkeleti irányban húzódnak-e vissza? Op. 3288.

Seeckt tábornok heti helyzetjelentése a német vezérkar főnökének.

1. hadsereg. A románok beszüntették támadó hadműveleteiket. Nincs jele, hogy akár nyugati irányban, akár a 9. hadsereg balszárnya ellen, folytatni akarnák támadásukat. Az állásjavítást célzó helyi előretörések, mint például a Magura Casinului (△ 1167) magaslaton, lehetségesek. A románok egyre nagyobb arcvonalszakaszt vesznek át az oroszoktól, így felváltják az orosz XL. és XXIV. hadtestet is. Ilyen viszonyok között, megbízhatatlan csapatok helyébe jobbak kerülnek. A 9. hadsereg balszárnya előtti helyzet nincs tisztázva. Nézetem szerint küszöbön álló támadásunk felváltásuk és eltolódásuk közben fogja érni a románokat. A románok magaviseletéből az következtethető, hogy Moldvát meg akarják védelmezni és nincs szándékuk kiüríteni. Az oroszokról nem lehet ezt mondani. Ezért célszerűbb és hatásosabb a moldvai arcvonal oldala ellen intézni a támadást. A román hadseregről ez a vélemény alakult ki: tüzérsége elegendő és kitünő a vezetése; érti a gázlövést és a légből megfigyelt tüzelést. A gyalogság támadó szelleme nem egyöntetű; jellemző, hogy az Ojtoz-szakaszban azonnal tárgyalásba bocsátkoztak velünk a románok.

A Gerok-seregcsoport támadó előkészületeiről az hírlik, hogy a VI. hadtest és Lipošćak altábornagy csoportja erejéhez mérten a támadáshoz csatlakozik és ha az ellenség a Trotusu-völgyben hátrál, üldözni is fogja. A XXI. hadtest — mivel nagyon meggyengítették — csak fokozatosan követheti a nagy kiterjedésű hegységben az ellenséget, abban az arányban, amint az az északról jövő nyomásnak enged.

Arra nincsen támaszpont, hogy az orosz mit fog csinálni felszabadult erejével. Az orosz XXX. és VIII. hadtest magatartása bizonytalan. Az orosz XL. és XXIV. hadtest felszabadult; mindkettő nagyon bomladozik és hadműveletre alig képes. Valószínűleg Moldva északi részébe tolják el őket.

7. hadsereg. A 7. hadseregünkkel szemben állott orosz hadtestek délkeleti irányban Észak-Moldvába tartanak. Csak az orosz XI. hadtest, melyet a visszavonulás alatt nagy veszteség ért, vonul keleti irányban vissza. Az orosz XXVI., XVIII. és XXIII. hadtest Folticeni—Suczawa—Botosani terébe hátrál. Valószínű, hogy az említett területen nagy orosz erő fog egyesülni. A 7. hadsereg követi az oroszokat, hogy délkeleti irányba visszanyomja őket. XVII. hadtestünk valószínűleg megszakítja további előnyomulását, mivel nagyon fáradt és összeköttetései sincsenek elegendően biztosítva.

A lakosság állítása szerint, az orosz hadtestek felbomlottan mennek vissza.

Az ellenség helyzete :

I. Csoportosítás.

A tervezett serethi főtámadás elejtésével a Susita-völgyben melléktámadással elért eredményt nem használta ki a román-orosz hadvezetőség. A román 2. hadsereg déli szárnyán harcra kelt orosz VIII. hadtestet az áttörés után kivonták az arcvonalból és Adjudul Noutól délre, a vasútvonal mentén gyüjtötték össze ; valószínűleg azért, hogy északra szállítsák.

A putna—casinui arcvonalszakaszban most már csak a román 2. hadsereg van.[1] Az ojtozi arcvonalszakaszban álló orosz erőt[2] most váltják fel a románok[3], mivel az orosz csapatok megbízhatatlanokká váltak. Számításba jöhet még a román 7. és 12. hadosztály, melyek eredetileg a 2. hadsereg kötelékébe tartoztak, de beosztották őket az 1. hadsereghez, melynek a főtámadást kellett volna végrehajtania.

Még megerősítésre szorul az a hír, hogy a román III. hadtest átveszi az ojtozi arcvonalszakaszt. Inkább az valószínű, hogy a románok a Rîmnicul torkolatától az Ojtozig egységes arcvonalat akarnak létesíteni. Az orosz XXX. hadtestet és a Transamur kozák-hadosztályt ki akarják vonni az arcvonalból. A román hadosztályok közül a 7., 11., 12., 13., 14. és 15. hadosztály rendelkezésre fog állani. Ezek az orosz VII. és XXX. hadtest felváltására használhatók fel. Híre jár azonban annak is, hogy az orosz XXIV. hadtest felváltását szintén tervezik.

Az orosz XXIV. és XXXVI. hadtest még tartja régi állását, de hír szerint megtették előkészületeiket a visszavonulásra. Az orosz II. és XXVI. hadtest már visszavonul ; a II. hadtest a largu neamtui, a XXVI. hadtest a wama—gurahumorai úton.

Az orosz 1. hadsereg,[4] eredeti csoportosításában, szakadatlan utóvédharcok közepette vonul vissza. A XVIII. hadtest Radautzon, a XXIII. Serethen, a XI. Czernowitzon át vonul vissza.

A visszavonulás valószínűleg a román határig (Sereth) fog tartani, de vannak olyan hírek is, hogy az orosz határig (a Pruthig) folytatják.

II. Hangulat.

Hiába minden kényszerítő rendszabály, az Ojtoz-szakaszban álló orosz hadosztályok,[5] nem akarnak támadni.

A Magura Casinului (△ 1167) megtámadásánál az orosz ezredeket kivitték az arcvonalból, mert a támadás miatt fegyveresen

[1] Román 3., 1., 6. és 8. hadosztály.
[2] Orosz 2. és 6. lövészhadosztály.
[3] 5. hadosztály.
[4] XI., XXIII., XVIII. hadtest.
[5] 2. és 6. lövészhadosztály.

fellázadtak. Az orosz XL. és XXIV. hadtestet annyira megbízhatatlanoknak tartották a románok, hogy elhatározták felváltásukat. Az említett hadtestekhez tartozó hadosztályok habár a szomszédos hadosztályok komolyan vették a harcot, azzal foglalkoztak, hogy harcközben önkényesen fegyverszünetet kötnek ; ezt azonban az általános helyzet miatt nem tudták megvalósítani.

Mivel azonban a román-orosz csapatok a támadás beszüntetése után állandó állást foglaltak, a fegyverszünet lehetséges.

A hadseregarcvonalparancsnokság kiáltványa, a Trotusuarcvonalszakaszban mély benyomással volt az orosz csapatokra.

Említésreméltó, hogy ellentámadásunk nem idézett elő elkeseredést az oroszok körében, sem nem fokozta a harci hangulatot. Az orosz 84. hadosztály azon a napon, amidőn egy rohamvállalatot csinált, azzal egyszerre ajándékokat hozott.

A román csapatokat műveletlen parasztok alkotják, kiket a francia vezetőség vak eszközül használ fel. Alkohollal lelkesítik őket a harcra és pisztollyal hajtják támadásra.

Propagandánk eredményét augusztus 4-ig az *58. számú melléklet* foglalja össze.

Az 59. melléklet vázlatosan feltünteti a zaloscei áttörést követő hadműveleteinket, melyeknek következménye Galícia és Bukovina felszabadítása lett.

IX. FEJEZET.

OJTOZI CSATA. — MACKENSENNEL EGYÜTT MEGVÍVOTT NAGY TÁMADÓ CSATA. — SÚLYOS SURLÓDÁSOK AZ A. O. K.-VAL. — Ő FÖLSÉGÉHEZ MEGYEK, MERT ÍGY NEM LEHET EREDMÉNYESEN DOLGOZNI. — MÁRIA TERÉZIA LOVAGOK. — 1917 AUGUSZTUS 5—19-IG.

Augusztus 5.

„Az A. O. K.-tól orrot kaptam."

„'Az Op. 3251. számban jelzett rohamzászlóaljak fölállítása „nem felel meg az A. O. K. rendelkezéseinek és az azokban kife- „jezett szándékoknak. Ezáltal a csapatoktól az amúgy is gyér „rendes kiegészítések elvonatnak és menetalakulatok, mint har- „cászati egységek alkalmaztatnának, amit az A. O. K. már ismé- „telten betiltott. Ha az 1. hadseregparancsnokság besorozható „legénység fölött rendelkezik, úgy ez a 15. hadosztály kiegészíté- „sére alkalmazandó. A két rohamzászlóalj azonnal föloszlatandó. „Az előreláthatólag legközelebb megérkező „Train-legénység" „(Q. Op. 41.499/II. sz.) egészben más szükségletekre használandó. „Ugyanez áll a két rohamzászlóalj többi vonatára is. Végrehajtást „táviratilag jelenteni! A. O. K. vezérkar főnöke.' Op. 3310."

„Mindenekelőtt ne vigyék pótlékaimat tíz- és húszezrével „Boroevićhez ágyútölteléknek, ne koppasszák ki hadseregarcvona- „lamat úgy, hogy utolsó tartalékomtól is megfosztanak, akkor „nem leszek kényszerülve ilyen utolsó eszközökhöz nyúlni, mely „ellenkezik az én elveimmel is ; de mit tegyek, ha elvesztem a „csatát, mert az A. O. K. lehetetlenné teszi az ő és az én elveim „megtartásával küzdeni ? Azt hiszem, még jobb az elveket pilla- „natnyilag elejteni, mint vereséget szenvedni ? Nincs tartalékom, „az A. O. K., ha van egy embernyi tartalékom, azt azonnal el- „viszi, hát tessék nekem megmondani, hogy mivel tegyem tart- „hatóvá, mivel szerezzem vissza elvesztett állásaimat ? Mivel

„hajtsam végre a fölülről elrendelt hadműveleteket ? Bűvész nem „vagyok és nincsen olyan „pendürüdü édes botom", mellyel „kiverhetném az ellenséget. Ennélfogva úgy segítek magamon, „ahogy éppen tudok. Ekkor azonban a legkevesebb, amit kérhe-„tek, az, hogy az A. O. K. ne gáncsolja intézkedéseimet."

„A minap neki mentem Arznak e végett a szúrkálódások „miatt, melyek Waldstätten részéről csak Seeckt ellen irányulnak. „Ő belátta igazamat és arra figyelmeztetett, hogy ha olyan pa-„rancs jön, melyben nincs kimondva, hogy „legfelsőbb parancsra", „úgy az olyan, hogy nem muszáj okvetlenül megtartanom. Ezt „tudomásul vettem s most a következő felelet ment:"

„'A. O. K. Baden. A románok támadásánál a 218. had-„osztály ellen az első dolog volt a veszélyeztetett pontokra gyors „segélyt juttatni. Ennélfogva elrendeltem, hogy az osztrák-„magyar-német rohamzászlóaljamnak fölállított törzsére támasz-„kodva, mielőbb különösen alkalmas emberekből az 1. hadsereg „menetalakulataiból egy 800 emberből álló zászlóalj állítandó „föl. Ezen zászlóalj mint rendkívül szükséges támogatás, éppen „még jókor érkezett az 1. lovashadosztályhoz. Miután én a zászló-„aljat megszemléltem, elrendeltem, hogy azonnal egy második „is állíttassék föl, hogy — miután az 1. hadseregnek minden „rendelkezésére álló ereje a Gerok-seregcsoporthoz volt tolva — „egy habár kicsi, de jó csapat legyen rendelkezésemre, hogy ha „más helyen is betörne az ellenség. Tehát a zászlóaljak felállítása „katonai kényszerhelyzet nyomása alatt történt, mely a menet-„alakulatok alkalmazásánál gyakorolt elveimtől való eltérést „megokolttá teszi. Hogy ezeknek fölállítása csak átmeneti volt „és hogy a kiegészítések — miután a zászlóaljak föladatukat „teljesítették — törzscsapataikhoz be fognak vonulni, az A. O. K.-„nak már Op. 3251. szám alatt augusztus 3-án jelentettem. Tehát „sem arról nem lehet szó, hogy kiegészítéseket vonok el a csapa-„toktól, sem arról, hogy zárt menetalakulatokat harcászati egy-„ségekként használnék fel. Ezen zászlóaljak fölállításukban és „kiképzésükben jobbak, mint a 7. és 15. hadosztályok újonnan „fölállított részei, melyeknek nincs meg a támaszuk a beosztott „rohamcsapatokban és nincs meg az oly alapos kiképzésük. „Az 1. rohamzászlóalj 10-én az Ojtozban támadásra van beosztva „és most nem vonható ki, a 2. zászlóalj 10-én fejezi be kiképzését

„és először a fönt nevezett célra tartatik készenlétben. Azután „mind a két zászlóalj — mint azt szándékoztam és bejelentet- „tem — föl lesz oszlatva."

József főherceg, vezérezredes s. k.' Op. 3310."[1]

Események az 1. hadseregnél.

„Éjjel tüzérségi zavarótűz. Geroknál nagyon heves ellen- „séges lövegtűz. A Magura Casinuluit (△ 1167) fáradtan támad- „ták meg, a támadás könnyen visszaveretett. Délelőtt a 37. honvéd- „hadosztály az ellenséget elkergetve, állásait előretolta. A Magura „Casinului (△ 1167) erős ellenséges lövegtűz alatt áll. A 72. had- „osztálynál rohamcsapatok a Ciungin az ellenséges állásba hatol- „tak. Lepsa vidékén estig két ellenséges század állásainkat ismé- „telten megtámadta, mind a kettő teljesen megsemmisült. A 82-sök „a Magura Casinuluion egy hatalmas támadást dühöngő kézitusában „vertek vissza. A 15. hadosztály északi szárnyán a ⊹ 1350-től „keletre[2] a gerincet elfoglalta és az ellenséges állásokat Verful „Albiától (⊹ 1587) nyugatra a Muntele Budacutól (△ 1864) „délre támadja most. A 3. lovashadosztály a Muntele Budacutól „(△ 1864) északra a magaslatot elfoglalta és tovább nyomul a „Muntele Slopatul (⊹ 1703) felé."

Hírek a román 2. hadseregről.

Az 5. hadosztályt a román 1. hadsereg nem akarja az Ojtoz—Trotusu-szakaszba tolni. A hadosztály továbbra is az 1. hadsereg kötelékében, a Serethen, a Movileni-szakaszban marad.

A román 14. és 13. hadosztályt,[3] mely a Sereth-arcvonalban Litesti—Namaloasa-szakaszban állott, az 1. hadseregparancs-nokság az orosz IV. hadtesttel[4] váltotta fel. A román hadosztályok eltolása valószínű.

A Magura Casinului (△ 1167) szakaszban a román 6. had-osztály egy részét eltolták a 8. és 7. hadosztály közé.

A 9. hadosztály[5] a Sereth-arcvonalon áll; kivonásáról beszélnek.

[1] Megjegyzem, hogy augusztus 13-án mind a két zászlóaljat az 1. hadseregparancsnokságnak átadtam azon utasítással, hogy ki-ki saját ezredéhez osztandó be kiegészítésként.

[2] A Tiblesul maretól (⊹ 1668) délre van.

[3] Román III. hadtest.

[4] Orosz 30. és 40. hadosztály.

[5] A román V. hadtest kötelékébe tartozik.

A 7. hadosztály az Ojtoz- és a Slanic-völgyet, a Verful Pravila (△ 875) magaslatot tartja, jobbszárnya a Doftana-völgyig terjeszkedik. A hadosztály igen erős, századonkint 240 csatára van.

Az orosz 4. hadseregnél a Putna-szakaszon az orosz VII. hadtest[1] áll az arcvonalban.

Hell tábornok, a Mackensen-hadseregcsoport vezérkari főnöke, táviratozza :

„A német 9. hadsereg támadásának megindítása Racoasa irányában attól függ, hogy milyen eredménye lesz a román-orosz arcvonal áttörésének és hogy mit fog a putnai orosz arcvonal csinálni ?

Amint a német 9. hadsereg balszárnyán a 217. hadosztály felszabadul, a támadó hadművelet meg fog indulni ; az alpesi hadosztály teljes beérkezésére várni nem fogunk. Azt hiszem a támadás augusztus 6-án megkezdődik. Véleményem szerint a Gerok-seregcsoport augusztus 8-án indíthatja meg támadását.“ Op. 3279.

Ezen értesítés alapján nálam az a vélemény alakult ki, hogy Mackensen-hadseregcsoportnál a német 9. hadsereg Baltaretu—Marasesti—Panciura előretörve, augusztus 7., illetve 8-án Racoasára fog balra kanyarodni. Ezzel az előretöréssel kapcsolatban a német 9. hadsereg balszárnyánál álló Gerok csapatai[2] Tulnicire fognak támadni.

Gerok-seregcsoport helyzetét augusztus 5-én a *60. számú melléklet* mutatja.

A román haderő összetétele :

Az 1. hadsereg nyolc[3] hadosztályból áll, melyek Harlau—Jassi terében vannak elhelyezve és kiképzés alatt állanak. A hadműveletekre kész hadosztályok egymásután az arcvonalra mentek és átvették a Movileni—Corbul-szakaszt, az alsó Serethen, az orosz 4. és 6. hadsereg között.

A román 2., 4., 10. és 15. hadosztály még nem harcképes, mert a Franciaországból várt felszerelés még nem érkezett meg.

A román 2. hadsereg hat[4] hadosztályból áll és az orosz 9. és 4. hadsereg között van, a sovejai támadás után elért helyzetben.

A román 1. és 2. lovashadosztály a román 1. hadsereg kötelékébe tartozik.

A román haderő körülbelül 250.000—320.000 harcosból

[1] Orosz 13., 34. és 71. hadosztály.

[2] 233. dandárparancsnokság 373. ezred, 256. ezred két zászlóalja, a 3. gránátosezred.

[3] 2., 4., 5., 9., 10., 13., 14. és 15.

[4] 1., 3., 6., 7., 8. és 12.

áll. A 18-as, 19-es és 20-as évfolyambeli újoncok már be vannak sorozva, de utóbbi kettő kiképezve még nincsen.[1]

A Gerok-seregcsoport a román 2. hadsereg hat hadosztályával[2] áll szemben, melyek a Slanic- és a Susita (Colacu) völgy között vannak az arcvonalban. A Slanic-völgyén túl Muntele Nemiráig (△ 1653) az orosz 2. hadosztály áll,[3] mely ismételten kijelentette, hogy támadni nem fog.

A propagandánk által erősen befolyásolt orosz XL. hadtestet az arcvonalból kivonták és Tirgul Ocna terében gyülekeztették, míg csak el nem szállítják Észak-Moldvába.

A román 2. hadseregnek nincsen tartaléka; minden hadosztály az arcvonalban áll.

A hadműveleti terv szerint a Gerok-seregcsoport az Ojtoz-szorosban támad és elfoglalja Onestit a Trotusu-völgyében. Ha a támadás sikerül, akkor az orosz 9. hadsereg déli szárnyhadteste elveszíti utánszállítási vonalát a Trotusu-völgyében, az ottani petróleumforrásokat és a Gerok-seregcsoport a román 2. hadsereg oldalába kerülhet, mely az átkarolástól csak úgy menekülhet meg, ha a Soveja-medencében még idejében sikerül kiürítenie zsákszerű állását.

A VIII. hadtest az Ojtoz-völgyében, a völgytől északra eső magaslatokon és az Ojtoz-völgy és Magura Casinului (△ 1167) hegy közötti területen fog támadni.

A támadást következőképen tervezték:

A 71. hadosztály augusztus 8-án megindítja a támadást az Ojtoz-völgy és a Lesuntu mare forrásvidéke közötti magaslatokra. A hadosztály rendelkezésére fog állani: a 73. honvédgyalogdandár törzse, a 18. honvédgyalogezred, két rohamzászlóalj, a 8. lovashadosztály lövészalakulata négy lovasüteggel, a 225. hadosztály 413. számú aknavetőszázada, a 218. hadosztály 428. számú aknavetőszázada, a 2. számú aknavetőüteg, a 3. számú vártüzérezred, a 37. számú tábori tarackosezred öt nehéz tarackosütege, három ágyúsüteg, egy hegyi tarackosüteg és két darab német 21 cm mozsár.

A 71. és 70. honvédhadosztály közé kerül a német 117. hadosztály két ezrede,[4] a Württembergi hegyizászlóalj, a bajor 18. tartalékdandár, melyek Seydel német tábornok parancsnoksága alatt az ojtozi műút mentén és a völgyet kétoldalt kísérő magaslatokon fognak támadni.

A 70. honvédhadosztály egyik dandárát[5] elvették és a

[1] Lásd a 60. számú mellékletet.
[2] 7., 8., 6., 12., 1. és 3. hadosztály.
[3] Az orosz XXIV. hadtest déli szárnya.
[4] 157. és 11. ezred.
[5] Bajor 15. tartalékdandártörzs, bajor 18. tartalékezred, 313. honvédezred és a német 36. Landsturm-ezred.

német 117. hadosztályhoz osztották be. A honvédhadosztály egyelőre tüntető támadással támogatja a főtámadást, később csatlakozik hozzá, Tirgul—Ocna irányában. A honvédhadosztály rendelkezésére bocsátották a 7. lovashadosztály lövészosztagait is két lovasüteggel.

A 37. honvédhadosztály parancsnoksága alatt levő erők[1] kezdetben csak tüntetésszerű támadásokkal kötik le a Sovejamedencében a románokat, midőn azonban a német 9. hadsereg balszárnyának támadása érvényesül, az lesz a feladatuk, hogy a német XVIII. tartalékhadtesttel együtt kiszorítsák onnan a románokat.

A VIII. hadtesttől északra levő VI. hadtestnek[2] a 70. honvédhadosztály tüntető támadásához kell csatlakoznia.

A tüzérségi tömegnek a betörési pontokra kell a tüzet összpontosítani. Betörési pontok : a Verful Balcuta (⌖ 704), a Coama la Plostina (⌖ 684) és a Verful Carhagau (⌖ 737) magaslat.

A támadást a következő belőtt ütegek fogják előkészíteni :

A) *71. hadosztálynál :*

a) *osztrák-magyar tüzérség :*

4 ágyúsüteg	20	löveg
4 könnyű tábori tarackosüteg	24	„
2 hegyi ágyúsüteg	8	„
1 hegyi tarackosüteg	4	„
4 nehéz tarackosüteg.....	13	„
2 mozsárüteg (30·5 cm)	4	„
1 messzehordó ágyúsüteg (10·4 cm) ..	2	„
1 nehéz ágyúsüteg (15 cm).....	2	„

b) *német tüzérség :*

3 és fél nehéz tarackosüteg	14	„
1 mozsárüteg (21 cm)	2	„
1 ágyúsüteg (10 cm)	4	„
Összesen.....	97	löveg

A német 117. hadosztálynál.

a) *osztrák-magyar tüzérség :*

3 tábori ágyúsüteg.....	18	löveg
2 tábori tarackosüteg	12	„
2 hegyi ágyúsüteg	8	„

[1] 8. hegyidandár, 1. lovashadosztály, 74. honvéd-dandár, német 218. hadosztály zöme, német 117. és 225. hadosztály egy-egy ezrede.

[2] Német 225. és 39. honvédhadosztály.

b) *német tüzérség :*

3 tábori ágyúsüteg	12	„
1 tábori tarackosüteg	4	„
Összesen	54	löveg

A 70. honvédhadosztálynál :

a) *osztrák-magyar tüzérség :*

5 tábori ágyúsüteg	30	löveg
3 tábori tarackosüteg	18	„
1 hegyi ágyúsüteg	4	„

b) *német tüzérség :*

1 hegyi ágyúsüteg	4	„
Összesen	56	löveg

A lövegek összes száma : 207.

A lökés éke a német 117. hadosztály lesz az Ojtoz-völgyben, melyet kétoldalt a 70. honvédhadosztály és a 71. hadosztály fog biztosítani ; ezek a hadosztályok később a támadáshoz csatlakoznak.

Arra, hogy mindhárom hadosztály egyszerre törjön elő, a rendelkezésre álló erő nem elegendő.

A VIII. hadtest támadásának sávja : jobbról a Verful Carhagau (⌖ 737) — az üveggyár — a Curita-völgy ; balról a Verful Bolohan (⌖ 764) — a ⌖ 672 — a Verful Ungureana (⌖ 779) — a ⌖ 674.

A támadással egyidejűleg a 218. hadosztály és a 37. honvédhadosztály tüntetésszerű előtörésekkel köti le a román erőket. Ezeknek a hadosztályoknak a támadáshoz való csatlakozását Gerok gyalogsági tábornok fogja elrendelni, mihelyt az Ojtoz-völgyben és Racoasára irányuló támadás érvényesül.

A támadási területek :

a 218. hadosztály részére jobbról : Putna-vasútállomás—Fta. Bucur (△ 1116)—Negrilesti ; balról : Soveja északi része ;

a 37. honvédhadosztály részére jobbról : Soveja északi része, balról : a Magura Casinului (△1167)—Casinu-völgy—⌖ 392—Dealul Arsitei (⌖ 513).

A Gerok-seregcsoportparancsnokság Op. I. ea. 1673. számú általános támadó intézkedés.

„1. Valószínű, hogy az ellenség a keleti hadszíntéren bekövetkezett események miatt, a seregcsoport arcvonala elől is vissza fog vonulni. A legnagyobb figyelmet arra kell fordítani, hogy a hátráló mozdulatokat idejében megállapítsuk és ez esetben az

ellenséget nyomon követhessük s annyi kárt tegyünk soraiban, amennyit csak lehet.

Azt kerülni kell, hogy meggondolatlanul arcban törtessünk utána, midőn eredményt érhetünk el az ellenség megkerülésével is.

2. A VIII. hadtest parancsnoksága az ojtozi támadást Tirgul Ocna—Onesti irányában készíti elő.

A támadás titkos neve : „Czernowitz."

Az előkészületeket, amennyire csak lehetséges, augusztus 8-ig be kell fejezni. A támadás megkezdésének idejét ezekkel a titkos szavakkal fogom elrendelni : „A főherceg augusztus ....-én .....órakor megjön."

A seregcsoport azon részei, melyek a támadásban közvetlenül nem vesznek részt, tehát a német 218. és a 37. honvédhadosztály, tüntetésszerű előtörésekkel támogassák a VIII. hadtest támadását. A lökések Sovejára irányuljanak. A VI. hadtestparancsnokságot felszólítottam, hogy hasonló vállalatokkal szintén támogassa az ojtozi támadást."

A Gerok-seregcsoportparancsnokság Op. I. a. 1674. szám alatt a VIII. hadtestnek az alábbi intézkedést adta ki :

„1. A VIII. hadtestparancsnokságot azzal bízom meg, hogy a Tirgul Ocna—Onestire irányuló támadást előkészítse.

2. Az erőcsoportosítást jelentse.

3. A támadásra, a hadtest eddigi csapatain kívül, rendelkezésére bocsátom a német 117. hadosztályparancsnokságot, a német 157. és 22. tartalékezredet, a württembergi hegyi zászlóaljat, a 73. honvéd-dandárparancsnokságot, a 18. honvédgyalogezredet, a két rohamzászlóaljat, a 8. lovashadosztályt négy lovasüteggel, a 7. lovashadosztályt két üteggel, a 225. hadosztály 413. számú aknavetőszázadát, a 2. számú aknavetőüteget, a 3. számú vártüzérezredet, a 37. nehéz tarackosezredet, az 1. és 2. számú nehéz tarackosüteggel, a 40/3. nehéz tarackosüteget, a 39/3. nehéz tarackosüteget, egy nehéz tarackosüteget, az 51/2., 37/1. és 2. számú hegyi ágyúsüteget, az 51/3. hegyi tarackosüteget és egy 21 cm mozsárüteget.

Az ütegek megérkezéséről a VIII. hadtestparancsnokságot idejében értesítem.

4. Az első napi támadás célja : Az üveggyárnál és Herestraunál álló ellenséges ütegek elvétele.

5. A tüzérség állásbahozatalakor gondoskodni kell, hogy egy fogatolt tábori ágyúsosztály álljon készen, mely az előnyomuló gyalogságot azonnal kövesse ; az előkészületeket előre meg kell tenni, hogy a tüzérség lehetőleg a gyalogság támadását kísérhesse ; ez különösen a hegyitűzérségre és az aknavetőkre vonatkozik.

6. A 8. hegyidandárt a 37. honvédhadosztály parancsnoksága alá rendelem." Op. 3277.

A *hadseregarcvonalparancsnokság* a Gerok-seregcsoport intézkedéseire ezt jegyzi meg :

a) *Az Op. I. a. 1673. számra :*

1. pont :

A siker érdekében szükséges, hogy a visszavonuló ellenséget a legrövidebb úton, az egész arcvonalon azonnal nyomon kövessük. Megkerülésekkel el fogunk késni.

Ha arra akarnánk törekedni, hogy elkerüljük a veszteséget, mely az arctámadásban előállhat, könnyen odajutunk, hogy egyik csoport a másikra fog várni. A megkerülő mozdulatoknak a támadóoszlopok előzetes irányításából kell bekövetkezniök.

2. pont :

A támadás titkos elnevezése nem felel meg az 1. hadseregparancsnokság Op. 3027. számú rendeletének.

Az előkészületeket akként kell megtenni, hogy a támadás augusztus 8-án *feltétlenül* megindítható legyen.

Jelentse, hogy mely csapatok fognak erre az időre rendelkezésre állani ? Ezzel azt értem, hogy a gyalogságnak a támadás területét teljesen ismernie kell és hogy a tűzérség a mondott időre elkészüljön belövésével.

b) *Az Op. I. a. 1674. számra.*

2. pont : Jó lesz, ha a Gerok-seregcsoportparancsnokság a VIII. hadtest támadó intézkedését, különösen a tüzérség tűzintézkedését, saját tájékoztatására bekövetelí.

3. pont : A VIII. hadtestparancsnoksággal mielőbb tudatni kell az útban levő csapatok érkezésének idejét, hogy ennek megfelelően tudjon intézkedni.

4. pont : Világosan meg kell jelölni, hogy a támadás első napján milyen vonalat kell elérni. Ajánlom az alábbi vonalat : Üveggyár—Calciiu—Dealul Matiusca (⌖ 683)—Verful Ungureana (⌖ 779)." Op. 3277. Ang. II.

A Gerok-seregcsoportparancsnokság erre jelenti :

1. Az Ojtoz-szakaszban a támadás megkezdését a seregcsoportparancsnokság el fogja rendelni és ezzel egyszerre meghatározza azt az időpontot is, amelyben a támadásban közvetlenül részt nem vevő csapatok megindítják tüntetésszerű vállalataikat.

A támadás első napján a VIII. hadtest legalább is a következő vonalat érje el : Üveggyár—Calciiu—Dealul Matiusca (⌖ 683—) Verful Ungureana (⌖ 779).

2. Támadási sávok :

a) a 218. hadosztály részére balszárny Tina Neagra—⌖ 1163[1]—⌖ 651[2]—Parau Criminetuban ⌖ 432,

b) a 37. honvédhadosztály részére[3] balszárny ⌖ 1121[4]—⌖ 581—⌖ 494,[5]

c) a VIII. hadtest részére balszárny Verful Cheschiului (⌖ 1050)—Tirgul Ocna."

A hadseregarcvonalparancsnokság újabb megjegyzést fűz a Gerok-seregcsoport utóbbi jelentéséhez :

1. pont. A hadseregarcvonalparancsnokság feltételezi, hogy Gerok-seregcsoport azon kitétel alatt „a VIII. hadtest lőkö-csoportja" nemcsak Seydel tábornok csoportját[6] érti, hanem a VIII. hadtest összes támadó csoportjait is, így a 70. honvéd- és a 71. hadosztályt is. Ezt azonban határozott formában meg kell a VIII. hadtestnek mondani, hogy ennek megfelelően adhassa ki intézkedéseit a támadásra. Ha erre utalás nem történik, a megjelölt támadási sávok könnyen abba a tévedésbe ejthetik a VIII. hadtestet, hogy egész arcvonalának egyszerre kell támadnia, holott az egyidejű támadásra az erők korántsem elegendők.

A VIII. hadtest két szélső gyenge szárnycsoportjától mást nem lehet kívánni, mint azt, hogy az Ojtoz-völgyben intézendő támadást kétoldalról fedezze és hogy csak egy későbbi időpontban csatlakozzék a támadáshoz. Ajánlom, hogy a VIII. hadtestet következőképen utasítsa : A VIII. hadtest támadási területe : jobbról a Verful Carhagau (⌖ 737)—Üveggyár—⌖ 339, balra a Verful Bolohan (⌖ 764)—⌖ 672—Verful Ungureana (⌖ 779)—⌖ 674.

Ezen a támadási területen belül a VIII. hadtest három támadó csoportja részére meghatározza a támadási sávokat.

A VIII. hadtest feladata az lesz, hogy támadását a két szélső szárnyon biztosítsa.

Ettől a támadástól függetlenül szabályozni kell a 218. és 37. hadosztály tüntető vállalatait és később — midőn a támadáshoz fognak csatlakozni — meg kell határozni részükre a támadási szakaszokat.

E tekintetben javasolom a 218. hadosztály részére : jobb határ Putna-vasútállomás—Fta. Bucur (△ 1116) Negrilesti északi része, bal határ ⌖ 1004—Soveja északi szegélye. A 37. hadosztály részére : jobb határ csatlakozóan a 218. hadosztályhoz, bal határ

[1] A Muntele Sboina Neagra (△ 1374) magaslattól délre.
[2] A Dealul Badinului (⌖ 647) magaslattól északnyugatra.
[3] Beleértve a 8. hegyidandárt is.
[4] Magura Casinuluitól (△ 1167) északra.
[5] Mon Casintól északra.
[6] Német 117. hadosztály.

Magura Casinului (△ 1167)—○ 392—Par. Casinu—Dealul Arsitei (○ 513).

Feltűnő, hogy a 7. lovashadosztályt a Slanic-völgybe tolták, holott minden rendelkezésre álló erőt az Ojtoz-völgyben kellene összevonni.“ Op. 3306.

*

„Légi földerítés új, igen nagy táborokat állapít meg Dof-
„tanánál.“

„Alábbi táviratot kaptam.“

„’Prága királyi főváros képviselete és összes lakossága
„nevében bátorkodom Ő cs. és kir. Fenségének legkegyelmesebb
„József főherceg, vezérezredesnek a győzelmes és történelmi
„eredményhez a legalázatosabb hódolatot és legőszintébb sze-
„rencsekívánatot tolmácsolni. Ő neki, aki régi hírnevű, új fényes
„babérokkal koszorúzott ezredei élén Czernowitz lakosságát meg-
„szabadította és az egész világnak hősies csapatainak le nem
„törhető erejét és föltartóztathatatlan előnyomulását egész a
„győzedelmes — adja Isten mielőbbi — békéig újból bebizonyí-
„totta. Dr. Gros Károly polgármester.“ ’

„A csehnyelvű táviratra csehül felelek.“

„’Dr. Gros Károly polgármester. Prága. Prága királyi fő-
„város képviseletének és összes lakosságának hódolatuk és üdv-
„kívánataikért kérem legszívélyesebb, legmelegebb köszönetemet
„tolmácsolni. Legyen Czernowitznak, az öreg császárhű városnak
„visszafoglalása mindenkorra jelképe annak, hogy Ausztriának
„országai és népei örömben és bánatban elválaszthatatlanok
„maradnak. Ez lesz indító oka annak, hogy ellenségeink be fogják
„látni, hogy mi legyőzhetetlenek vagyunk és ők csakis tömeg-
„gyilkolásra vezető haszontalan támadásaiknak beszüntetése által
„érhetnek el tisztességes, nem lealázó békét. Azon kötelesség-
„feledettek — kik az ellenséghez szöktek és annak soraiban elle-
„nünk küzdenek — szüleinek, testvéreinek ajkairól egy olyan
„szó, mely ezeket mindenkorra megbélyegzi, kimondva, hogy
„otthon egyhangúlag el vannak ítélve: a béke fölkelő napjának
„egy sugara volna, mely utunkat a győzedelmes békéhez nagyon
„sokkal megrövidítené.“

József főherceg, vezérezredes s. k.’ “

Események a 7. hadseregnél.

„Reggel Krauss altábornagy csoportjánál a XI. hadtest „déli szárnya Vacaria Reguluinál az ellenséget hátraszorította, „Brostenit és Holditát elfoglalta és üldözőosztagokat küldött ki. „Északi szárnya kemény küzdelem után elérte Crucea nyugati „szélét és onnét a magaslatot közvetlenül északra, egy különít- „ménnyel pedig Vacariától (⌖ 1294) északra a nyerget. Schwer- „csoport a tegnap jelzett ellenséges állást Eisenautól délkeletre „támadja. A 11. honvédlovashadosztály zömével Frumossa Deat „elérte és Frumossától keletre a magaslatot és Wamát. támadja „Conta-csoporttól még nincs jelentés. Fabini-csoport: a 30. és „34. hadosztály előcsapatai elérték Hliboka—Terescheny— La „Balta (△ 383)—Franzthal vonalát. Északra az 5. hadosztály „áll az ellenséggel harci érintkezésben. Egy ellenséges előtörés „Lukawitzából elutasíttatott. Szándék előcsapatokkal az orosz „határt elérni. A főerő a déli szárnnyal a biztosítóvonalhoz köze- „lebb fog tolatni."

„Délig. Krauss: az ellenség Lungenitől kétoldalt ismét „megállott, a Batca Popii (△ 1315) magaslat birtokunkban van. „A 74. honvédhadosztály Cruceánál és attól északra Sturzul „(⌖ 1350)—Vacaria (⌖ 1294) magaslaton harcban áll, északi „három zászlóalja előnyomulóban Slatoria—Dzemine felé. Schwer- „csoport az ellenséges állást Slatoriától északra áttörte és Sipota „meg Magura batrina (⌖ 1111) felé nyomul elő. Fabini parancs- „noksága Czernowitzra ment előre és délelőtt 11 órakor jelenti: „Az ellenség ⌖ 391 (Oprischenytől északra)—Preworokie— „Czardaki (△ 324)—Lukawitza—a Pruth melleti Wama vonalát „erősen megszállotta; a csoportnak mind a három hadosztálya „támadásra előnyomulóban. A 34. hadosztály La Balta magas- „latán már heves küzdelemben. A német 200. hadosztály elő- „csapataival elérte Czerepkoutz vasúti állomását. Conta-csoport: „40. honvédhadosztály Unter-Horodnikról előnyomulóban, ma „reggel harcban állott Radautznál és az ellenséges ellentámadáso- „kat visszaverte. Német 1. hadosztály előnyomulóban Sereth felé, „tegnap délután és ma éjjel súlyos küzdelmei voltak Ruda vasúti „állomásánál és most Czornolozy major—Muschenitza felé támad. „Egy különítmény Hadikfalvára benyomult. A német 200. had- „osztály az ellenséget Wolczynetznél és Pontona Albanál állásából

„kidobta. Az ellenség czerepkoutzi ép vasúti hídon vonul vissza. „Oprischenyt az ellenség megszállva tartja. Légi felderítés élénk „vasúti- és kocsiközlekedést állapít meg ; gyalogság, lovasság és „tüzérség mozgását az ellenséges vonalak mögött. Dombrawenitől „egy 10 kilométer hosszú gyalogsági, lovassági és vonatoszlop „menetel Botosani felé. Egyszóval a legélénkebb tevékenység és „mozgolódás."

„Este jelentik. Kraussnál: A XI. hadtest déli szárnya a „Verful Gaineivel (⊹ 1373) és Arsitával (⊹ 1270) szemben küz- „delemben áll. Lungeninél egy ellenséges ellentámadás vissza- „veretett. A Brostenitől északra levő magaslatok ellen osztagok „előnyomulóban. A 74. honvédhadosztály Cruceát és Sturzul „(⊹ 1350) és Vacaria (⊹ 1294) magaslatokat elfoglalta és elő- „nyomulását kelet felé folytatja. Slatoria nyugati vége el van „érve. Schwer tábornok csoportja a Magura Batrinától (⊹ 1111) „nyugatra újból az ellenségbe ütközött, mely itt és Magura Cailor „(⊹ 995)—Wamától keletre levő magaslatot, Foesii (⊹ 1011) „magaslat és Afinetul (⊹ 1026) vonalát erősen megszállva tartja. „A 11. honvédlovashadosztály a ⊹ 998-at elfoglalta és különít- „ményeket küldött ki Bobeica (△ 1207) magaslata ellen s dél „felé. Conta-csoport: XXVI. hadtest, 59. hadosztály, 6. hegyi- „dandár menetben Prislopulról (⊹ 1181) Solkára. 18. hegyidandár „Mardzinára. 40. honvédhadosztály: 19. honvédgyalogezred és „magyar 20. népfölkelő ezred Radautz nyugati szegélye felé „előnyomulóban és ettől még vagy 2 kilométer távolban van. „A 19. honvédgyalogezred egy orosz ellentámadást vert vissza „és 5 gépfegyvert zsákmányolt. Mardzinát egy ezred megszál- „lotta. Most jelentik, hogy Radautzot elfoglaltuk. Kárpát-had- „test: német 1. hadosztály Czornolozy—Mischenitza elleni táma- „dás még folyamatban van. Hadikfalvát egy zászlóalj megszál- „lotta, ott egy orosz törzstiszt és az orosz 166. hadosztálynak „műszaki előadója fogságunkba esett. A 200. hadosztály biztо- „sító osztagait az útelágazáshoz Tereblestietől délnyugatra és „egy erős különítményt Slobodzia—Berlincére tolt előre. Fabini- „csoportja: 30. hadosztály délután 4 óra óta Dymka—△ 405 „vidékéről Preworokie (△ 385) irányában és attól északra fekvő „magaslat felé támad. A 34. és 5. hadosztály támadása az észa- „kabbra, a Pruthig terjedő ellenséges állások ellen, megfelelő

„tüzérségi előkészítés után csak holnap délutánra van tervbe-
„véve."[1]

*

Az orosz XXVI. hadtest feladata az, hogy a Moldawitza-patak vonalát és Gurahumorát addig tartsa, míg a visszavonulásban levő csapatok a radautzi, suczawai és folticenii útat elérik.

Védelmi állások vannak előkészítve Bajaschestienél, Kornolunczenél,[2] továbbá Folticenitől egészen Romanig, arccal délre, az országúttal párhuzamosan.

Az orosz XVIII. hadtest 166. hadosztálya Hadikfalvánál van.

Az orosz XXIII. hadtest 59. hadosztálya Moldaunisch Banillán át rendben vonult vissza.

Az orosz XXIII. és XVIII. hadtest mögött a Suczawa, Bucecea, Leorda, Dorohoiu vasúti állomások zsúfoltak, valamennyi fegyvernemből összállított oszlopok menetelnek kelet felé Dumbraveniből Vladenin át és Dorohoiuról Slobodzián át.

A lakosság azt állítja, hogy az orosz 12. lovashadosztály Frumossáról Wamára való visszavonulása alatt sok kegyetlenséget követett el.

A Frumossától nyugatra levő Deanál megcsonkított leányok hulláit találták.

7. *hadseregparancsnokság* intézkedése augusztus 6-ára:

„1. A Fabini-csoport a Pruth-folyó és a légi felderítésre tegnap kiadott határvonal[3] közötti térben folytatja előnyomulását.

Legközelebbi feladata az, hogy a Mamornita—Kotul—Bainski vonalban állást foglalt ellenséget visszavesse.

2. A Conta-csoport az augusztus 6-ára kitűzött vonalat éri el.

3. A további mozdulatokat az Op. 1129/121. számú rendelet szerint kell folytatni." Op. 3307.

Az 1. és 7. hadseregparancsnokságnak és a 20. hadtápparancsnokságnak az alábbi parancsot adom:

„A gyors előnyomulás következménye az, hogy az arcvonal mögött sok lemaradt legénység és egyes emberek keresik csapatjukat. Ennek mielőbb véget kell vetni.

Az anyaországból jövő legénységnek, a szabadságról bevonuló embereknek nem szabad egyenkint utazniok, hanem osztagokba összevonva, parancsnokok vezetése alatt kell őket útbaindítani és a csapatok után küldeni. Ezért szükséges, hogy a szállásmesteri hivatal és a hadtápparancsnokságok tudassák a vasúti állomásparancsnokságokkal, hogy a csapatok hol tartózkodnak vagy hogy

[1] Lásd az 53. számú mellékletet.
[2] A Bajaschestie—Folticeni úton.
[3] Oberstanestie—Tureatca—dorohoiui tó.

merre, mely útakon mozognak. Az arcvonal mögött, a menetvonalak mentén, csapatgyüjtőparancsnokságokat kell felállítani, természetesen ezeknek is tudniok kell, hogy a csapatok mely úton menetelnek és hová fognak eljutni. A csapatgyüjtő-parancsnokságokat akként kell megszervezni, hogy az átvonuló legénység élelmet kapjon és előfogatok álljanak rendelkezésre. Felhívom a figyelmet arra, hogy a csapatvonat minden kocsiján legyen néhány tekercs szegesdrót." Op. 3292.

„Mackensen tábornagy az enyémmel szoros kapcsolatban és „velem egyetértve készíti elő támadását."

A kölcsönös harctéri helyzetet, a román-orosz hadszíntéren augusztus 5-én, *a 60. számú melléklet* tünteti fel.

Midőn a német 9. hadseregnek Focsani teréből Adjudul Noura és a Gerok-seregcsoportnak az Ojtoz-szorosban Onestire intézendő támadására az előkészületek folytak, az orosz-román erő a július 26-án elrendelt átcsoportosítást éppen végrehajtotta.

A román 1. hadseregtől a 7. és 12. hadosztályt már előbb áttolták a 2. hadsereghez.

A román 7. hadosztály a kevésbbé megbízható orosz XL. hadtestet[1] a Slanic- és az Ojtoz-völgyben felváltotta, mely Tirgul Ocna körül gyülekezett.

Ezt az orosz hadtestet Észak-Moldvába akarták elszállítani a határra visszavonulásban levő orosz 9. hadsereg északi szárnyára, melynek feladatává tették, hogy gátolja meg az osztrák-magyar 7. és 3. hadsereg betörését Moldvába.

A román 12. hadosztályt Soveján át az arcvonalba tolták, a román 6. és 1. hadosztály közé.

A román 2. hadsereg ezzel a Doftana-völgyig hosszabbította meg nyugati szárnyát. Mind a hat hadosztálya az arcvonalban állott; tartaléka nem volt.

Az orosz 9. hadsereg déli szárnyán más változás nem történt.

Az orosz 6. hadsereg a Sereth mentén Irestiig hosszabbította meg nyugati szárnyát oly módon, hogy a tartalékban álló orosz IV. hadtest[2] felváltotta a román III. hadtestet[3] és a román V. hadtest 9. hadosztályát.

Augusztus 5-én éjjel a román 9. hadosztály Bucestinél, a 13. Minjinanál, a 14. Grivitánál, az 5. Vechenél gyülekezett. A román 1. lovashadosztály Draganestitől keletre levő Doreasca

[1] Orosz 2., 3., 4., 6. lövészhadosztály.
[2] Orosz 30. és 40. hadosztály.
[3] Román 13., 14. hadosztály.

nevű erdőben állott. A román 2. lovashadosztály az 1. hadseregük északi szárnyán felváltott 5. hadosztály Movileni-szakaszát vette át. A 15. tartalék volt Calmatuiolnál.

Így tehát a román 1. hadseregnél az egész román III. hadtestet és a román I., V. hadtest egy-egy hadosztályát kivonták az arcvonalból; az arcvonalban csakis a 2. lovas-, a 4. és a 10. gyaloghadosztály maradt. Tartalékban állott összesen öt gyalog-[1] és egy lovashadosztály.[2]

Az orosz 4. hadseregnél a VIII. hadtestet[3] az arcvonalból kivonták. A Putna mögött az arcvonalban a VII. hadtest állott és pedig a Focsani-szakaszban keskeny arcvonallal a 34., a Panciu-szakaszban Fauereitől—Colacuig igen széles arcvonallal az orosz 13. hadosztály.

Az orosz VII. hadtest tartaléka Panciu és Tecuciu között a 71. hadosztály volt.

Az orosz VIII. hadtest Paunesti körül, a XXX.[4] Panciu és Tecuciu között hadseregtartalék volt.

Ezt a két orosz hadtestet is el akarták szállítani az orosz 9. hadsereg északi szárnyára Moldva védelmére.

A románoknak nagy szerencséjük volt, hogy az átcsoportosítás megtörténhetett, mert így a hadilétszámú román hadosztályok kerültek tartalékba. Ezeket a különben csekély értékű csapatokat francia instruktorok fél évig fegyelmezték és kiképezték; francia tisztek által vezényelt tüzérséggel, golyószórókkal, gépfegyverekkel, aknavetőkkel, stb. voltak fölszerelve, lőszerrel bőségesen rendelkeztek és kiváló francia vezetés alatt állottak.

Így érthető meg, hogy a tartalékban álló román hadosztályok a német 9. hadsereg támadási területébe tolatván el, ott akár védelemben, akár ellentámadásban szívósan küzdöttek. Mindenesetre hozzájárult ehhez az is, hogy tudták, hogy ha a Marasesti csatát elveszítik, elvész a Romániából még megmaradt Moldva is. Ez a magyarázata annak, hogy az ellentámadásokat lendülettel hajtották végre, a kézitusák véresek és elkeseredettek voltak és hogy minden hazai rögöt makacsul védelmeztek. Bár itt is gyakran ittasan mentek rohamra s pisztolytűzzel is kergették őket támadásra.

A támadást a német I. tartalékhadtest augusztus 6-án volt hivatva végrehajtani. A támadásra nyolc hadosztály csoportosult, 20 km széles arcvonallal Biliesti és Ivancesti között, az

[1] Román 5., 9., 13., 14. és 15. hadosztály.
[2] Román 1. lovashadosztály.
[3] Orosz 14. és 15. hadosztály.
[4] Orosz 80., 103., 190. hadosztály.

első vonalban négy,[1] a második vonalban két[2] hadosztállyal; hadseregtartalék két[3] hadosztály volt.

A támadást így tervezték:

1. mozzanat:

A bajor 12. és a német 76. tartalékhadosztály a Sereth nyugati partvidékén áttöri Radulesti és Faurei között az orosz 34. hadosztály arcvonalát.

2. mozzanat:

Ha az áttörés sikerül, a bajor 12. hadosztály megrohanja Ciusleat és az ottani Sereth-hídat elfoglalja, melyen a Sereth keleti partvidékére azonnal átkelve, Tecuciura előretör és a hídfőszerűen elfoglalandó állásban fedezi a német 9. hadsereg hadműveletét. A német 9. hadsereg a Sereth nyugati partján Marasestin át Adjudul Nou irányban folytatja a támadást. Erre különösen azért volt szükség, mert a német 9. hadsereg jobboldala a Sereth keleti partján magasabban elterülő síkról az orosz-román tüzérség oldalozó tüzének volt állandóan kitéve. A német 76. tartalékhadosztály az áttörés után balra fordul, hogy az orosz 13. hadosztályt felgöngyölítse és ezzel támogatni fogja a német 89. hadosztálynak a Putnán való átkelését.

3. mozzanat:

A bajor 12. hadosztálynak északkeletre és a német 76. tartalékhadosztálynak északnyugatra való szétválásával keletkezett rést a német 212. hadosztály tölti ki, mely a szétváló mozdulatig a bajor 12. hadosztályt követi.

Amint ez megtörtént, a német I. tartalékhadtest[4] jobbszárnyával a Sereth mentén folytatja a támadást és eléri Ciuslea—Rachitasul—Ivancesti vonalát.

A német I. hadtest jobboldalát Suraiánál, a Serethen, a román 4. és 10. hadosztállyal szemben, hat német népfelkelő-zászlóalj[5] biztosítja.

A német XVIII. tartalékhadtest[6] akként támogatja a német I. tartalékhadtestet, hogy a Putna-szakasz mögötti arcvonalban álló orosz erőket leköti.

A rimniculi csoportnak[7] és a német LII. tartalékhadtestnek[8]

[1] Bajor 12. hadosztály, német 76. tartalékhadosztály, német 216. és 89. hadosztály.

[2] Német 115. és 212. hadosztály.

[3] Osztrák-magyar 13. lövészhadosztály és a bajor alpesi hadosztály.

[4] Német 216., 76. és 89. hadosztály.

[5] Wehner ezredes német népfölkelődandára.

[6] Galwitz tábornok, német 217. megerősített hadosztály és az osztrák-magyar 62. hadosztály.

[7] Osztrák-magyar 92. és a német 109. hadosztály.

[8] Bolgár 6. hadosztály, török VI. hadtest (török 15. és 25. hadosztály) és a német 115. Landsturm-ezred.

az alsó Serethen készen kell állania, hogy ha a román-orosz erők a visszavonulást megkezdik, az üldözést azonnal megkezdhesse.[1]

*

Augusztus 6.

„*Jelentések.*"

„1. hadsereg. Geroknál éjjel ismételt gyengébb támadásokat „vertek vissza, a német 218. hadosztálynál egy géppuska zsák-„mányoltatott. A 37. honvédhadosztály, melynek a 71. hadosztály-„hoz tartozó 8. hegyidandár alárendeltetett, a Muntele Res-„boiuluitól (⌖ 1014) nyugatra arcvonalát előretolta. A 82-esek „a Magura Casinuluion (△ 1167) egy támadást visszavertek. „A XXI. hadtest 15. hadosztálya a Budacut (△ 1864) és a magas-„latokat ettől délre elfoglalta. A Verful Albia (⌖ 1587) elleni „támadás sikerült, szintúgy attól nyugatra. A magaslatok a mi „birtokunkban vannak. A 3. lovashadosztály előnyomulóban a „Muntele Slopatul (⌖ 1703) felé. Délben négy óra hosszat tartó „leghevesebb pergőtűz után az ellenség a Magura Casinuluitól „(△ 1167) délkeletre ismételten támadott, az összes rendkívül „erélyes támadást a 82./I-es zászlóalj tomboló kézitusában ellen-„lökéssel visszaverte. A 15. hadosztály az ellenséges állásokat a „Bitca Arsuriloron (△ 1385), Verful Albián (⌖ 1587) és Muntele „Intre Borcin (⌖ 1834) elfoglalta, járőröket a Muntele Grintiesul „mare (⌖ 1762) és Pietrosul Sesul la Comarnic (△ 1512) felé előre-„tolt.A 3. lovashadosztály járőrökkel a Borcat elérte. Különben „csak tűzérségi küzdelem."

„7. hadsereg. Krauss-csoport. A XI. hadtest a déli szárnyon „a Verful Gainei (⌖ 1373) magaslatot elfoglalta és északi szárnnyal „Dzemine nyugati vége—Slatiora keleti vége között harcban áll „erős ellenséggel, ki túlerős csoporttal ellentámadásra indul. Ezen „lökés elől, a Papp-dandárnak három messze előretolt zászló-„alját vagy másfél kilométerre visszavéve, kitértek. Schwer „csoportja most hajtja végre támadását a Magura Batrinától „(⌖ 1111) nyugatra levő magaslatok ellen. A 11. honvédlovas-„hadosztály a Foesii (⌖ 1011), Afinetul (⌖ 1026) magaslatait „támadja. Conta-csoport, miután a 19. honvédgyalogezred és a „magyar 20. népfölkelőezred lendületes támadással az uraló

[1] Lásd a 60. számú mellékletet.

„magaslatokat Radautztól északnyugatra elfoglalta és az ellen-
„ségnek erős ellentámadásait, annak súlyos veszteségei mellett,
„visszavetette, Radautz városa a vitéz 40. honvédhadosztály
„birtokába került. Fabini tegnap este támadással elérte a követ-
„kező vonalat: Terescheny keleti szegélye s az attól délre folyó
„patak, Czardaki (△ 324) magaslat, a Lukawitzától délre levő
„magaslat. Az 5. hadosztálynak előnyomulása tűzérségi lőszer
„híján elakadt. Az oroszok Sereth helységtől nyugatra Negostiná-
„tól Waschkoutzig terjedő szűkebb hídfőn ellenállásra megint
„megállottak. A német 200. hadosztály zöme az erősen meg-
„szállott Tereblestiet és Oprischenyt támadja meg. Fabininél
„visszacsapás és az elvesztett terepet újra vissza kell szereznünk."

Éjjeli jelentés.

„Krauss-csoport. A XI. hadtest déli szárnyával Borca
„Lungeni vonalában elérte a Bistrita nyugati partján a magas-
„latok szélét. Ellenség visszavonulóban. A támadást folytatjuk.
„Schwer-csoport kemény tusában, szintúgy a 11. honvédlovas-
„hadosztály a Foesii (⊹ 1011) magaslati vonulaton. Az ellenség
„heves és erős ellentámadásokat csinál. Fabini csakis a lőszer-
„helyzet javulása után fog újra támadni.

„Holnap a 7. hadseregparancsnokság Mármarosszigetről át-
„költözik a Kirlibaba melletti Papfalvára."

„Ő Fölsége Czernowitzban van. Kövesst tábornaggyá ne-
„vezte ki és továbbra is parancsnokságom alá helyezte."

„Távirata így szól."

„'József főherceg vezérezredesnek. 4911. szám.

„Kövess vezérezredest mai napon tábornaggyá kineveztem,
„ezáltal azonban a parancsnoksági viszonyokban változás nem
„lesz. Kövess örömmel megmarad a Te bevált parancsnokságod
„alatt.

Károly s. k.' "

„Őszinte örömemre szolgál, hogy a 7. hadsereg vezetése
„a minden tekintetben kiváló és elsőrendű Kövess kezében marad."

„Ő Fölsége nekem Bukovina visszafoglalásáért alábbi leg-
„fölsőbb kézirattal különös elismerését fejezte ki a nagy arany
„Signum Laudis adományozása mellett."

'Lieber Herr Vetter Generaloberst Erzherzog Joseph!
In dankbarster Anerkennung Ihrer auf verschiedenen Kriegschauplätzen stets erfolgreichen und hervorragenden Führung, die eben jetzt zur Wiedergewinnung der Bukovina geführt hat, spreche Ich Ihnen Meine besondere belobende Anerkennung aus.
Karl.'

*

A román 2. hadsereg csoportosításáról a következő adatokat sikerült megállapítani: A 3. hadosztály nyugati szárnya Colacunál végződik. Az 1. hadosztály a Tulnici—Lepsa-szakaszt tartja; ehhez csatlakozva Muntele Sboina Neagráig (△ 1374) a 12. hadosztály, tovább északra Magura Casinuluiig (△ 1167) a 8. hadosztály, majd az Ojtoz-völgyig a 6. hadosztály, az Ojtoz-völgytől a Doftana-völgyig a 7. hadosztály van az arcvonalban. 12. hadosztály: A hadosztály déli szárnyán a 46./61. számú ezred áll Lepsától északra. A hadosztály kötelékébe tartozik a 62./70., 44./68., 45./60. ezred, a 22. tábori tüzérezred hat üteggel. Minden gyalogezrednél 24 francia géppuska, minden gyalogsági szakasznál egy könnyű géppuska van. A hadosztály parancsnoka Mosoiu tábornok.

8. hadosztály: A Muntele Resboiuluion (⊹ 1014) a 13. ezred, a hadosztály északi szárnyán a 37. ezred van.

6. hadosztály: Az Ojtoz-völgytől délre a 7. vadászezred van, ehhez csatlakozik a 10. ezred, majd a 11. ezred és a 24. ezred. A hadosztályparancsnokság Grozestin van.

7. hadosztály: Verful Pravilan (△ 873) a 27. ezred, melyhez csatlakozik a 16. ezred és a 4. vadászezred.

A hadseregfőparancsnokság Op. 43.637. szám alatt táviratozza:

„Op. 3274. számra. Az Op. 43.398/7. és 43.556. számú hadseregfőparancsnoksági rendeletekben körvonalazott útmutatások érvényben maradnak.

Ezért a 7. hadsereg erős balszárnnyal (XVII. és Kárpát-hadtest) a Pruth és Sereth között előnyomulva, Oroftiana—Ibanesti—Hiliseul—Grafencu—Candesti vonalát érje el, fenntartva a 3. hadsereg déli szárnyával a csatlakozást Nowosielica vidékén.

A 7. hadsereg közepe és déli szárnya Sereth—Suczawa—Folticeni városokon át, a Sereth-folyóra nyomuljon elő. A 7. hadsereg közepének és déli szárnyának a Sereth-folyón való átkelését a hadsereg északi szárnya azzal könnyíti meg, hogy a Sereth-folyó keleti partvidékén délkeleti irányban tör elő." Op. 3326.

A 7. hadseregparancsnokságnak parancs megy a repülőkre nézve, hogy a repülőszázadokat vonja előre a csoport, illetve a hadtestparancsnokságokhoz és feladatukat naponta jelölje ki

a hadsereg-, csoport-, illetve hadtestparancsnokság, mivel különösen a XVII. hadtest előtt, a harcászati légi felderítés nem kielégítő. Op. 3324.

A 7. hadsereg balszárnya előtti helyzet következőképen ítélhető meg:

Mindkét hadvezetőség utasítására, a 7. hadsereg balszárnyán öt hadosztály[1] a Sereth és Pruth között Dorohoiura tart.

A Kárpát-hadtest a XVII. hadtest előnyomulását támogassa, mert e nélkül a XVII. hadtest nem képes előrejutni.

Attól kell tartani, hogy az egész hadművelet a Sereth keleti partvidékén meg fog akadni.

Ezért Kövess tábornagynak ezt táviratozom:

„Kérem Nagyméltóságodat, értesse meg a XVII. hadtestparancsnoksággal, hogy a hadműveletek sikere attól függ, hogy a XVII. hadtest képes-e előbbre jutni?

Kellő tüzérségi támogatás mellett az arctámadást nem lehet mellőzni.[2] Ismételten rámutatok arra, hogy valamennyi hadtestnek arra kell törekednie, hogy támadási övében a maga erejéből jusson előre és ne számítson, illetve ne várjon arra, míg a szomszédok előresegítik.

József főherceg vezérezredes s. k." Op. 3327.

Események Mackensen tábornagy hadseregcsoportjánál.

A német 9. hadsereg támadása ma megindult. Az I. tartalékhadtest támadása tervszerűen folyt le.

Három órai tüzérségi előkészítés után, délelőtt 7 óra 30 perckor a bajor 12. hadosztály Radulestire, a német 76. tartalékhadosztály Balta Rateire, a német 89. hadosztály a faurcii vasút és országút mentén végrehajtotta rohamát és az orosz 34. hadosztály állásába betört. Az oroszok nagyrészt be sem várták a rohamot, hanem egy részük északra Padurenire hátrált, a másik részük a ciusleai hídon át a Sereth keleti partjára özönlött vissza.

A bajor 12. hadosztály, támadását folytatva, Ciusleára nyomult, hogy a Sereth hídját elfoglalja. A hídat azonban az oroszok még idejében felgyujtották és felrobbantották; így a bajorok nem tudtak átkelni a Sereth keleti partjára. Ezért a

[1] XVII. és Kárpát-hadtest (5., 30., 34., német 200. és 1. gyalogosztály).

[2] Ez úgy értendő, hogy egy hadtestnek sem szabad arra számítania, hogy majd a másik valami átkaroló mozdulattal visszavonulásra kényszeríti az ellenséget. Ellenkezőleg itt minden hadtestnek saját oszlopainak helyes irányításával kell az oldalozó hatást elérnie. Minthogy összefüggő 1800 kilométeres ellenséges arcvonallal állottunk szemben, legtöbb esetben szembetámadással kellett áttörni az ellenséges vonalakat és csak azután lehetett bekanyarodással az oldalozó, átkaroló mozdulatot megtenni.

9. hadseregparancsnokság arra utasította a bajor 12. hadosztályt, hogy a Sereth nyugati partja mentén északi irányban folytassa támadását.

A német 76. tartalékhadosztály, az orosz állás áttörése után északnyugatra fordult, támogatta a 89. hadosztályt, mely a Putnát könnyűszerrel átlépte. A német 216. hadosztály intézkedésszerűen a bajor 12. hadosztály és a német 76. tartalékhadosztály között az arcvonalba tolódott; követte az oroszok visszavonulását és este Strejescut rohammal elfoglalta.

A német 76. hadosztály a visszavonuló oroszokat Bizighesti irányában üldözte. A német 89. hadosztály estig Bizighesti—Ivancesti vonalába jutott.

Amint a német támadás az orosz 34. hadosztályt elsöpörte, annak parancsnoka segítséget kért a román 1. hadseregparancsnokságtól, mely a tartalékban levő román 5. hadosztályt a cosmestii hídon át Strejescura irányította ellentámadásra, a 9. hadosztályt pedig utasította, hogy a Sereth keleti partját a 2. lovashadosztálytól északra, Movilenitől északra Balta Retuig szállja meg. Ezért nem tudott a bajor 12. hadosztály a Sereth keleti partjára átjutni.

A román 5. hadosztály, bár a déli órákban Cosmesti felől kellő biztosítás nélkül Strejescura haladva, a német 216. hadosztály pusztító géppuska és ágyútüzébe került és rémes veszteséget szenvedett, mégis megpróbálta a németeket Strejescuból kivetni, de sikertelenül, mire visszavonulván Doagat szállotta meg, hogy a németek útját elállja.

A román 1. hadseregparancsnokság a Tecuciu és Panciu között tartalékban álló orosz 71. hadosztályt előrerendelte a megvert orosz 34. hadosztály felvételére és támogatására. Ez Bizighestire nyomult elő, de a német 76. és 89. hadosztályt nem volt képes feltartóztatni.[1]

Bereck, augusztus 7.

„A fölséges Apáca-erdőn keresztül Seeckt tábornokkal Zabo-
„lára jöttem ma reggel. Itten Mikes Ármin gróf kastélyában
„Gerok gyalogsági tábornokkal jobbszárnyam támadó előnyomulá-
„sát megbeszéltük. Szándék: Az ellenség vonalait Tirgul Ocna
„irányában áttörni és így Mackensen támadását megkönnyíteni
„és elősegíteni. Minden percre van beállítva s mindenkinek sze-
„repe részletesen meg van állapítva, mert egy a francia tisztek
„által egészen újonnan kiképzett, különösen nagy eréllyel vezetett

[1] Lásd a 60. számú mellékletet.

„ellenség kétségbeesett és rendkívül szívós ellentámadásával kell „számolnunk."

„E szerint holnap, 8-án reggel 5 órakor kezdődik a tüzérségi „előkészítés s az általunk ismert összes ellenséges ütegek egy óra „hosszat gázzal árasztatnak el. Ha a völgyek telítve vannak „gázzal, akkor megkezdjük a romboló tüzet az ellenséges gyalog- „sági állásokra az Ojtoz két oldalán egész a Magura Casinuluiig „(△ 1167), főkép összpontosíttatik a 4 kilométer széles betörési „helyre. A tűz fokozandó és 9 óra 30 perckor megsemmisítő tűzzé „(pergőtűz) válik s ez egy félóráig tart. Ugyanekkor az összes „aknavetők, gránátvetők a legnagyobb tűzgyorsasággal működ- „nek közre. A négy 30.5 cm-es mozsár a betörési helyre együtte- „sen, összesen 100 nehéz bombát lő. Délelőtt pontban 10 órakor „a pergőtűz alatt előrekúszott támadó gyalogság rohamra indul. „Én személyesen ott leszek ! A tüzérség a tűz áthelyezésére telefon- „parancsot fog kapni akkor, amikor a gyalogsági támadás oly közel „jutott az ellenséges álláshoz, hogy azt 20 másodperc alatt eléri. „Az összeköttetések esetleges megszakadása esetén a tüzérség „önként teszi ezt saját megfigyelése alapján. Rövid tűzszünetek „ismételten tartandók — legalább is kettő —, hogy az ellenség „azon hitben, hogy a mi rohamunk megindul, a kavernákból az „állásba szaladjon. A betöréskor rohamcsapataim azonnal a leg- „erélyesebben kötelesek az ellenséget két oldalra kézigránátokkal „fölgöngyölíteni. Ezalatt a rohamozók öthullámos éke keresztül- „veri az ellenséges állások egész hálózatát. Az összes csapatokkal „még ma közöltetik, hogy személyesen közöttük leszek a nagy „támadásnál. Délelőtt 4 óra 30 perckor az összes órák az enyém „szerint megigazíttatnak. Nagy megnyugvással láttam, hogy „egész arcvonalamról összevont tüzérség, körülbelül 200 löveg és „az aknavetők kitűnően vannak csoportosítva és a gyalogság „már rohamállásaiban fog éjjelezni."

„Megnéztem Zabola gyönyörű parkját, azután Kézdivásár- „helyre siettem s onnét Bereckre, hol Józsi fiamat friss jó egész- „ségben találtam. Meglátogattuk a kórházakat, hol sok vitéz „székelyemet láttam. Ott találtam doberdói hű őrömet, Lévait, „aki két esztendeig a VII. hadtest törzsszázadában volt."

„Benigni altábornagy, hadtestparancsnok (VIII. hadtest) „jelentkezett nálam és nála maradok éjszakára."

„Mindannak dacára, hogy nevetségesen gyenge a támadó-
„csoportom és az egész arcvonalam, mely a csatát most meg-
„vívja, remélem, hogy holnapi támadásom sikerre fog vezetni.
„Csak kapnék végre három hadosztályt balszárnyam megerősíté-
„sére, akkor föltétlenül elfoglalnám az egész Moldvát és pedig
„rövid időn belül. Ha nem törjük le most egészen Romániát, akkor
„igen sok és nagy bajunk lesz még vele. De hiába beszélek! Talán
„félnek, hogy az olaszok elvernek, hogyha az ottan fölhalmozott
„óriási erőnkből három hadosztályt elvonnának, hogy itt döntőleg
„megverhessük a vereségre érett orosz-román hadseregeket?"

„Benigni altábornagy is részletes jelentést tesz a holnapi
„támadásról; minden rendben van s Isten nevében a támadást
„megkezdhetjük."

A mai jelentések.

„1. hadsereg. Gerok-seregcsoportnál a magaslaton Lepsa
„kolostortól északra egy ellenséges támadás visszaveretett. Az
„ellenséges vonal a jobbszárny előtt: a ⌖ 603 magaslattól (Tul-
„nicitől délre) Lunca nyugati szegélyéhez s attól nyugatra a
„magaslaton húzódik tova. A 37. honvédhadosztály egy előretolt
„ellenséges támponton a ⌖ 508-tól északra a Casinu völgyében
„rajtaütött és elfoglalta azt. Tegnap késő délután rendkívül
„heves, több órán át tartó pergőtűzelőkészítés után, az ellenség
„a Magura Casinului (△ 1167) ellen nagy erővel támadott, a
„támadás hős 82-es székelyeim akadályaiban heves harc után
„összecomlott. Ma délelőtt a 15. hadosztály a Muntele Steget
„(⌖ 1610) rohammal elfoglalta és most előkészíti a támadást az
„onnét délre levő ⌖ 1441 és Muntele Grintiesul mare (⌖ 1762)
„ellen. Délután erős rombolótűz a Magura Casinuluion (△ 1167).
„A 15. hadosztály déli szárnyával a Baraszó mélységi vonalát
„átlépte és ⌖ 1148 magasságát Pietrosul Sesul la Comarnictól
„(△ 1512) délre elérte. A támadás a Muntele Grintiesul mare
„(⌖ 1762) ellen holnap lesz végrehajtva, mert ma tüzérségünk-
„nek még nincs elég lőszere. A 8. huszárezred elfoglalta a Muntele
„Stejaru (△ 1348) magaslattól délre levő havasi kunyhó magas-
„latát. Az útak a nagy esőben föláztak. Az 1. hadsereg többi
„részén az ellenség akadályain dolgozik és csak a megszokott
„zavarótűz van. Az ellenséges arcvonal mögött a mozgalom

„csökken. Az Adjudul Nou és Padureni közötti úton ellenben „mindkét oldalra élénk a forgalom. Padureni, Pufesti, Adjudul „Nou állomásai zsúfolva vannak és élénk élet van ott. Marasesti „teljesen üres és el van hagyatva."

„A 7. hadsereg jelenti."

„Reggel. Fabini-csoportnál a helyzet változatlan, Oprischeny- „től északnyugatra időnkint élénkebb, másutt csak csekély harc- „tevékenység. A Kárpát-hadtest : A német 1. hadosztály 6-án az „ellenséget St. Onufryba benyomta, aki Czornolozy—St. Onufry „vonalában és Waschkoutztól keletre nagyon keményen véde- „kezik. Az éjjel lefolyt elkeseredett utcai küzdelem Banczestien „mindkét félnél nagy áldozatokkal járt. A hadtest szándéka ma „a német 200. vadászhadosztály egy ezredét biztosításként Te- „reblestie felé küldve, egész erejével az ellenséget a Serethtől „nyugatra megtámadni és a hídfőt elfoglalni. XXVI. hadtest, „59. hadosztály Mardzinan éjjelezett és Suczawitzán, előretolt „biztosításaival Pozana—Nerului Burla ménes vonalában. 40. „honvédhadosztály Wollowetz—Radautz—Hadikfalva vidékén „megfelelően előretolt biztosításokkal. A 11. honvédlovashad- „osztály az Afinetultól (⌖ 1026) 1000 lépésre délkeletre levő „erősen megszállott kúpot elfoglalta. A Papp-dandárnak téma- „dása a sűrű köd miatt, melyben a tüzérség nem tudja magát „belőni, késik. Egy ellenséges támadás Dzeminétől délnyugatra „visszaveretett. A 11. honvédlovashadosztály az 1700 lépésre „Foesiitől (⌖ 1011) északra eső magaslatról északi irányból „átkaroló támadással az ellenséget ledobta, ott 200 halott orosz „fekszik. A Kárpát-hadtest csak holnap fog támadni, mert a „200. hadosztály átcsoportosítása még nincsen befejezve. Serethnél „az ellenség nagyon szívósan védekezik. Fabini állásait La Baltá- „tól (△ 383) keletre kissé előbbre tolta. A 7. hadsereg esti jelen- „tései szerint Krauss altábornagy csoportja : A XI. hadtestnél „egy zászlóalj a Bistrita keleti partján Poiana Gisteitől északra „a magaslatot elfoglalta. A Muntele Mazanaiu (⌖ 1333, Holdától „keletre) orman visszavetett ellenség attól kissé északra megint „befészkelte magát. A Hrebinen (⌖ 1361) támadásunk élénk „ellenséges lövegtűzben az ellenséges drótakadályokig haladt. „A XI. hadtest északi szárnyán — a Papp-dandár — Dzemine „ellen és a Schwer-csoportnál folyik a támadás. A 11. honvédlovas-

„hadosztály előtt az ellenség közvetlenül Wamától északra a „magaslatot tartja és Foesii (⊹ 1011)—⊹ 868 vonalában védeke„zik az északról bekanyarodó támadás ellen. A Bobeicán (△ 1207) „is még tartja magát az ellenség. XXVI. hadtestnél nincs válto„zás. A Kárpát-hadtestnek főereje holnap északnyugati és nyugati „irányból fogja a Sereth körüli ellenséges állásokat megtámadni. „A 3. vadászzászlóalj két üteggel Slobodzia Berlincenél erős ellen„séggel áll szemben, ki Oprischenyt tartja megszállva. Fabini „készen áll arra, hogy két hadosztállyal központiasan megtá„madja Lukawitza (△ 324)—Czardeki vonalát, Terescheny keleti „szegélyét és elérje Cullceni, Tureatca vidékét. Támadása azonnal „megkezdődik, amint elegendő lőszer lesz kéznél. Fabinivel és „Contával szemben az ellenség igen nagyon megerősödik és tüzér„ségi tevékenysége szemmelláthatólag fokozódik."

*

Az ellenség Oberstanestinél és Preworokienél erős csapatokkal állást foglalt. A lakosság bemondása szerint Preworokiere erősbítés érkezett délkelet felől.

Hírek az ellenségről:

XXVI. hadtest. Frumossánál az orosz 65. hadosztályt állapították meg.

XVIII. hadtest. Az orosz 79. hadosztály Radautz terében van. A hadosztály Delatynon át Czernowitzba, a XVIII. hadtest kötelékébe került. Az orosz 43. hadosztály Russ. Moldowitza terében van.

Az orosz II. lovashadtest[1] az orosz 1. hadsereg északi szárnyára érkezett.

Az orosz 8. hadseregparancsnokság Kaminiec-Podolskiról Mogilewre tette át székhelyét.

Az oroszok kínaiakkal erődítik állásaikat; Gura humorán is kínaiak dolgoznak.

A hadseregfőparancsnokságnak Op. 3342. szám alatt jelentem:

„Augusztus 8-án a VIII. hadtest az Ojtoz-völgyben és a kétoldalt kísérő magaslatokon Onesti irányában támadni fog. Két lökőcsoportot alakíttattam:

1. Az ojtozi műúttól délre a 71. hadosztály 10 zászlóaljjal és a 8. lovashadosztállyal,

[1] 9. lovashadosztály, kombinált lovashadosztály és a 6. Don-kozák-hadosztály.

2. magán az ojtozi műúton és attól északra a német 117. hadosztály 11 zászlóaljjal.

Szándékunk: a Gerok-seregcsoport arcvonalának többi szakaszából intézendő rohamvállalatokkal és tüzérséggel az ellenséget lefogni és szándékunkról megtéveszteni.

Amint az Ojtoz-völgyi lökés eredménye mutatkozik, a támadáshoz a német 218., a 37., 70. honvédhadosztály és a VI. hadtest is csatlakozik." Op. 3342.

A hadseregfőparancsnokságnak jelentem:

„A 7. hadsereg északi szárnyát a Sereth-folyó keleti partvidékén a XVII. és a Kárpát-hadtest képezi. Ennek a csoportnak egységes vezetésére — mely öt hadosztályból áll — egy külön parancsnokság volna szükséges. Kérem, eszközölje ki a német legfelsőbb hadvezetőségnél, hogy a Böhm-Ermolli vezérezredes hadseregcsoportparancsnoksághoz innen elvitt Litzmann német gyalogsági tábornokot bízzák meg ennek a csoportnak vezetésével.[1] József főherceg vezérezredes s. k." Op. 3328.

Események Mackensen tábornagy hadseregcsoportjánál.

A német I. tartalékhadtest folytatta támadását. A bajor 12. hadosztály Ciuslea és Strejescu között biztosította a Sereth nyugati partján a tartalékhadtest keleti oldalát. A 216. hadosztály a román 5. hadosztályt Doagából kiverte; a 76. és 89. hadosztály az orosz 71. hadosztály több ellentámadását visszaverve, elfoglalta Bizighestit.

A 2. vonalbeli német hadosztályokat előrevonták és pedig: a 216. hadosztály jobbszárnya mögé a 212., a 89. mögé a 115. hadosztályt.

A hadseregtartalékból a 13. lövészhadosztály Faureinél gyülekezett; az alpesi hadosztály Focsaninál a vasútból kirakodott.

A román 1. hadseregparancsnokság elrendelte, hogy az 5. hadosztály a Susita-szakaszt szállja meg Doagától északra; a 9. a cosmestii hídon a Serethet átlépi és a Susita-szakaszon a román 5. és orosz 71. (34) hadosztály közötti rést tölti ki. A román 14. hadosztály Tecuciu—Cosmestin át az 5. mögé menetel.[2]

„Ober-Ostnál kisebb küzdelmek. Az Isonzón fokozott harc-„tevékenység."

Csíkszereda, augusztus 8.

„Nem tudtam aludni, mert mindig azon gondolat táncolt „agyamban, hogy nincs-e az intézkedésekben valami hiány,

[1] Litzmann tábornok már szolgált alattam és kiválóan megfelelt.
[2] Lásd a 60. számú mellékletet.

„nem felejtettünk-e valamit el? Másrészt lázam is van, grippem „van kiállhatatlan köhögéssel. Hajnali 3 óra 40 perckor már nem „bírtam ki ágyamban — apró tiszta parasztszobácskámban — „és fölkelve kimentem. Csodálatos egy havasi reggel, a lég az „erdők zamatos illatával telítve, hűsítő isteni lehellet áramlik „le a völgyekből a most ébredező nappal, még alig derengő szür- „kületéből s borzongva visszamegyek szobácskámba, hogy köpö- „nyeget vegyek magamra. A csillagok még ragyognak, jóllehet „a pitymallat kelet felől egyenkint kioltja pislogó mécseseiket. „Honvágy gyötré lelkemet, melyben úgy, mint itt a csillagok, „az otthoni emlékek egyenkint kimúlnak, hiszen másra nem „szabad gondolnom, mint a rettenetes háborúra és más most „nem honolhat szívemben, mint e sötét szörnyűségek irtóztató „képe. Csendesen és szelíden ébredt föl a nappal, míg én fiammal „Sósmezőre siettem automobilon. Itt Goldbach tábornok még „egynéhány fontos dolgot jelentett s én kikérdeztem mindenről, „hogy tudjam, vajjon tényleg teljesen hiánytalanok-e az intéz- „kedések? Itten Seeckt tábornokot visszahagytam azért, hogy „e nehéz döntő órákban, mindenkoron igazán bölcs tanácsaival „mellette álljon. Fiammal ellovagoltam. Lovaink teljesen kiéhe- „zett szegény párák, melyeken a nyereg sem áll meg. Én az enyé- „met — egy legalább 17 markos, csontig lesoványodott gebét — „Rosinantenek neveztem el, ami fölött Józsival nagyot nevettünk, „ami a benünnket kísérő huszárokra is átragadt. Még nem értünk „föl a Verful Stineichire (⌖ 1038), midőn tüzérségem megkezdte „az előkészítést. Az ellenséges tüzérség eleinte hevesen, majd „mindgyengébben felelt, a mi gázunk hamarost érezteti hatását. „Elhalt a nevetés ajkainkon! Az Isten irgalmazzon nekik! Nem- „sokára teljesen elnémult az ellenséges tüzérség. A dermesztő „halál legyőzte őket és egy zöldesszürke felhő — akárcsak reggeli „köd volna — lassan, mint irtózatos szörny kúszik tova a völ- „gyekben, mindent, ami él, még a fákat is azonnal megölve. „Óriási féregként mászik le a völgyek torkolata felé! A kérlel- „hetetlen halálnak föllege ez."

„A dandárparancsnokságtól a Verful Stineichi éléig már „gyalog kell mennünk, mert az ellenség látja és többnyire lőni „is szokta ezt az élet. Fönt két üteg között egy régi lövészárok- „ban lefeküdtünk. A Verful Stineichi egy erdős hegy, melynek

„orma helyenkint nagy sziklákban, másutt kopár kúpokban „végződik."

„Mintha csak a tragédiára — ott lent a völgyben — fátyolt „akarna borítani, a feledés fátyolát, sokkarú ködök kapaszkod- „nak ki a völgyből mindmagasabbra s nemsokára átláthatatlan „fellegek borulnak mindenre. Tüzünk mindhevesebbre dagad és „a völgyek följajdulva verik vissza a zavaros visszhangot. Már „délelőtt 9 óra van s minden zúg s reszket a hatalmas lövetéstől, „az aknák éles reccsenései is mindsűrűbben szólnak. Délelőtt 9 „óra 30 perckor szakadozik a köd s eloszlik és szemeink előtt „fekszik újra a Kárpátok elbűvölő tája és játszódik le a nagy „háború újabb drámája."

„Fiammal szótlanul figyeljük a lélekemelő s mégis oly „rettenetes történelmi eseményt. Már régen nem vagyunk a „lövészárokban, hanem szabadon fekszünk a hegy kopár ormán, „hiszen az ellenséges tüzérség teljesen hallgat. A mi tüzünk dörög, „mint a heves nyári zivatar hempergő dörgése, nem hallani az „egyes lövéseket, mert a völgyekből folyton bömböl a zuhogó „visszhang, mintha tüzérségem ellen küzdene. A szemben levő „ormon, melyen az ellenség van, sűrű szürke és sárgásbarna, „meg fekete füstfelhők gubbasztanak, ezekből magasravetve „ugrál föl a föld, kövek, deszkák, fatörzsek, hogy azután megint „a füst és lángtengerbe visszaomoljanak. Mondhatom, érzem az „ellenséges helyőrség kínjait. Délelőtt 9 óra 45 perckor pergőtűz „van s a pokolnak minden torka megnyílva, tüzet okádik és a „reszkető légbe füsttenger vegyül az ellenséges állásokra borulva. „Az enyhe szellő kelet felé hajtja a füstöt, úgy hogy időnkint „mindent látok, ami az ellenséges állások előtt történik, amennyi- „ben nem az erdőben fekszenek. Az öreg fák szilánkokra tépve „roskadnak össze s vad orgiát ül a megsemmisülés . . . vagy tán „megifjodás ez ? . . ."

„Délelőtt 9 óra 48 perckor látom az első gyalogsági hullá- „mot előtörni s a tisztáson át a füstbe rohanni, éljen, hurrá, zivió „kiáltással rohannak előre. A parancs ki van adva : „Feuer ver- „legen !" s azonnal halálos a csend, úgy hogy szívünk körül félel- „mes üresség támad. Az erdőnek összetépett bársonyából száll „még a füst és ropogva dőlnek még ki az egyes átlőtt fák. A 2., „majd 3., 4. s az 5. hullám tör elő a havasi réten át az ellenséges

„állásba hatolva be, riadó örömkiáltással. Fiammal fölszaladok a „legmagasabb sziklára. Ekkor durrogva megy kétoldalt az ellen- „séges árokban gyorsan haladva a fölgöngyölítés a kézigránátok- „kal és a rohamozók éke lövés nélkül áthalad az ellenség első és „második vonalán és tüzérségem zárótüze peregve halad gyalog- „ságom előtt, én alig hallom a lármát, mert csak azt fogom föl, „amit látok. Fiam ismételgeti : 'Gyönyörű, nagyszerű ! Sikerült !' „Telefonoztatok az ezredparancsnokságnak, hogy mindent láttam „és hálatelt szívvel gratulálok szeretett vitézeimnek. Isten áldja „meg mindnyájukat ! Üzenem dicső csapataimnak, hogy büszke „vagyok rájuk ! Lehet, hogy ezen támadás az első és legfontosabb „lépés Moldva megszállására ! . . . Azonnal nagy- és kisezüst „vitézségi érmeket küldetek azoknak, akik az első rohamhullám- „ban a legvitézebbek voltak ! Meghatottan köszöni az ezred- „parancsnok."

„Közben óriási harcizaj keletkezik a Magura Casinuluion „(△ 1167). Vadan zuhog az ellenséges pergőtűz és dühöng a „gyalogsági s gépfegyvertűz. Ott bizony igen elkeseredett harc „folyik. Telefonon kérdezősködöm. A románok óriási tömegekkel, „melyek francia vezetés alatt állanak, rohamoznak és a mi állá- „sunk a pergőtűz által teljesen megsemmisült, néhány nap alatt „30-szor van tömegroham, összesen nem is tudom hányadik „támadás e magaslat ellen. Hős 82-es székelyeim hallatlan szívós- „sággal védekeznek."

„Nálam gyorsan halad a fölgöngyölítés. Az első hullám „270 románt fogott el, 21 gépfegyvert és 5 ágyút zsákmányolt „eddig. A Magura Casinului (△ 1167) tájéka egy vastag füst- „gomolyban van elrejtve, de nemsokára ott is csendesebb lesz. „Újból kérdezősködöm : 'A nagy tömegrohamot a 82. ezred az „ellenségnek *óriási* veszteségeket okozva, tökéletesen visszaverte. „A mi veszteségeink, sajnos, érzékenyek.' A legmelegebben s meg- „hatva megköszönöm hős székelyeimnek nagyszerű teljesítmé- „nyüket s elrendelem, hogy a legvitézebbeket küldjék azonnal „hozzám s én elibük fogok menni."

„Most előttem is kemény harc folyik a harmadik ellenséges „állásért és Herestrauért. Egy rész — a horvát honvédek — erős „ellenséges támadás által visszaszoríttatott, de egy hamar be- „vetett friss zászlóalj kiköszörüli a csorbát."

„Elrendeltem, hogy a 3. állás elfoglalása után meg kell állani „s a tüzérséget előre kell vonni. Az ellenséget külön erre kirendelt „osztagok kövessék. Így a mai napot fényes sikerrel fejezzük be."

„A dandárparancsnokságnál étkezünk és azután a felém „küldött 82-esek elé sietek az illatozó fenyves erdőben. Egy tiszt „öt székely vitézt vezet elém. Szelíden mosolygó szép ifjak, jósá- „gos tekintettel. A hősök hősei. Lerakatom szerelvényüket és „azután a tiszt — ezredparancsnoka utasítására — előadja nekem „fegyvertényeiket. Csodálatos, mesebeli dolgok, amelyeket alig „lehet elhinni. Egyik saját elhatározásából, midőn látta, hogy „zászlóalja minden oldalról szorongattatik és a legnagyobb veszély „fenyegeti, nagy veszteségeket szenved, nyolcadmagával meg- „kerüli — mindent kockáztatva — az ellenséget, négy vitéze „elesik, néhány megmaradó emberével az ellenség oldalába rohan, „kézigránátokkal dobálja meg s fölgöngyölíti azt úgy, hogy az „50—100-szorta erősebb ellenség kénytelen visszahúzódni. Ez „arany vitézségi érmet érdemel! Egy 20 éves ifjú, szegény nap- „számos fia! A második, harmadik, negyedik és ötödik, mind, „ha lehet, még fényesebb fegyvertényért beadva. Egyik, mint „tábori őrs öt napon át minden támadást, pedig 2—3 ellenséges „század támadta, visszaveri. Hallatlan pergőtűz után az ellen- „ségnek 23 rohamát veri vissza és a menekülő ellenség után ira- „modik három emberével és kézigránátokkal neki még nagy vesz- „teséget okoz. Mind csupa, a történelemben párját ritkító hős- „tettek. Mélyen meghatva köszönöm meg nekik a legmelegebb „szavakkal hősiességüket és mellükre tűzöm az arany vitézségi „érmet. Elrendelem, hogy még ma 14 napi szabadságra megy „mindegyik, hiszen 23—33 hónap óta nem látták övéiket. Fiam „is meghatva szorít velük kezet. Ők egyszerű szavakkal meg- „köszönik, tekintetük ragyog és boldog melegség sugárzik ki „belőle. Nevük: Mózes Miklós szakaszvezető, Illyés Péter szakasz- „vezető, Sztrátyi József szakaszvezető, Cseszkó Sándor (ez békés- „sámsoni lakos) közlegény, Bodó Lajos közlegény."

„Midőn elbúcsúzom tőlük, megmondom nekik, hogy ők „a tűzvonalba többé nem térnek vissza, mert a király az arany „vitézségi érmesekre vonatkozólag így rendelkezett. Ők mélyen „megszomorodva kérnek, hogy tekintsek el ettől, mert ők sze- „retett Erdélyüket tovább is akarják védelmezni."

„Lejöttem fiammal és automobilon Csíkszeredára jöttünk. „A város föl van lobogózva és az egész lakosság ünnepélyesen „fogadott. A főispán egy igen szép beszédet tartott, melyben „holnapi születésnapomra üdvkívánatait fejezte ki és mint Erdély „védőjét, Bukovina fölszabadítóját lángoló szavakkal üdvözölt. „Válaszom után az étkezdébe vezetett Rohr vezérezredes, had- „seregparancsnok, ott egy transzparens világított: „Üdv a mi „dicsőséges hadvezérünknek! 1872—1917."

„Ebédnél Rohr báró vezérezredes gyönyörű pohárköszön- „tőt mondott, melyben fölsorolta a sok csatát, melyekben részem „volt; s azután kedélyes, de csendes estét töltöttünk együtt. „Lélekemelő volt a mai nap, mely szívemet teljesen kitöltötte."

*

Az ojtozi csata *első napja* következőképen folyt le:[1]

Gerok-seregcsoport most két szakaszba van tagozva. Az egyik a *VIII. hadtest* (71., német 117. és 70. honvédhadosztály), a másik a *37. honvédhadosztályparancsnokság* alá helyezett csapatok (8. hegyidandár, 1. lovashadosztály és 218. hadosztály).

A *német 218. hadosztály* a Putna-völgy magaslatain áll, Lepsa és Putna vasúti állomással szemben, északi szárnya a Harangbérc-patak délnyugati partján elterülő Muntele Macraden (⌖ 1116) és Piciorul Gresului (⌖ 897) magaslatokig ér.

A hadosztályt megerősítették a német 117. és 225. had- osztály egy-egy ezredével. Ettől északra a Harangbérc-patak északkeleti partján elterülő magaslatokon a 74. honvéd-dandárral megerősített 1. lovashadosztály áll. A 218. hadosztály és a német 9. hadsereg balszárnyán álló 217. hadosztály között, Tulnicitől délnyugatra Lepsa és Paulesti közt lyuk van, melynek kitöltésére nincs csapat.

A 218. hadosztály egy része, mely a román áttörés következtében a hadosztálytól elszakadt, a Putna déli partja mögé vonult vissza Topestitől délnyugatra; a Paulesti és Poiana közötti magaslatokon foglalt állást a német 217. hadosztályhoz[2] csat-

Az *1. lovashadosztály* következőképen csoportosult:

Déli szárny: Pogány ezredes a 13. honvédgyalogezreddel, az 5., 7. és 12. huszárezreddel a Sboina Verde (⌖ 1376) magaslaton; egy századot előretolt a ⌖ 1287 gerincre.

[1] Lásd a 61. számú mellékletet.

[2] Német XVIII. tartalékhadtest nyugati szárnya.

lakozva.

Északi szárny:

Adorján alezredes a 14. honvédezred zömével, a 2. és 14. huszárezreddel a ⌖ 1029 magaslaton.

Az uraló Magura Casinului (△ 1167) hegytömb védelme a Ráth ezredes parancsnoksága alatt álló *8. hegyidandárra* van bízva. Magát a hegycsúcsot és az ahhoz északról csatlakozó ⌖ 831-es magaslatot, Papházy ezredes parancsnoksága alatt, a 82. székely gyalogezred, a 15./I. és 69./I. zászlóalj tartja, a hegység déli részét és a Casinu-völgyet északról kísérő Coarnele (⌖ 1151—⌖ 945) gerincet Szakal alezredes parancsnoksága alatt a 14./II. honvédzászlóalj, továbbá a 24./IV., 5. bosnyákvadászzászlóalj és a 35./III. zászlóalj védelmezi.

A *VIII. hadtest* csoportosítása:

Jobbszárny-hadosztály. Az Ojtoz-völgytől délre a Magura Casinuluiig (△ 1167) a 71. hadosztály, arcvonalban az 5. bosnyákezred, 33. horvát honvédgyalogezred és a 109. gyalogezred. Hadosztálytartalék a balszárny mögött a 8. lovashadosztály lövészosztagai, a közép mögött a 73. honvédgyalogdandár.[1]

Középhadosztály. A német 117. hadosztály az Ojtoz- és a Slanic-völgyben csoportosult. A 70. honvédhadosztály azon csapatait, melyek az arcvonalban állanak,[2] a hadosztálytól elvették és a német 117. hadosztályparancsnokság alá rendelték. A 117. hadosztályhoz azonkívül beosztották a württembergi hegyi zászlóaljat és bevonult oda a német 157. ezred is.

Balszárny-hadosztály. A 70. honvédhadosztály. Ezt a hadosztályt nagyon meggyengítették, úgyhogy most csakis a 314. honvédgyalogezredből és a 7. lovashadosztály lövészosztagaiból áll.[3] A bajor 15. tartalékdandárt a német 117. hadosztályhoz, a 315. honvédgyalogezredet a 71. hadosztályhoz[4] osztották be, mert a főtámadást az Ojtoz- és Slanic-völgyi magaslatokon a 117. és 71. hadosztálynak kell végrehajtania.

A 70. honvédhadosztálynak, a 37. honvédhadosztály parancsnoksága alá rendelt csapatoknak, továbbá a német 218. és 225. hadosztálynak az ojtozi csatában csakis *tüntető szerepet* szántak.

A VIII. hadtestparancsnokság ezt az intézkedést adta ki a támadásra:[5]

„1. A hadseregarcvonalparancsnokság elrendelte, hogy akár megérkeznek az útban levő erősítő csapatok, akár nem, a VIII.

[1] 18. honvédezred és a 70. honvédhadosztálytól ideiglenesen beosztott 315. honvédezred, utóbbi ezredet augusztus 9-én este a 15. honvédezred felváltotta.

[2] Bajor 18. tartalékezred, 313. honvédezred és a német 36. Landsturmezred.

[3] 20. lovasdandárba alakulva.

[4] 73. honvéd-dandárhoz.

[5] Lásd hozzá a 61. számú mellékletet.

hadtestnek augusztus 8-án meg kell a támadást indítania. Ezért szükséges, hogy a támadást a legegyszerűbben és leggyorsabban előkészítsük. Főképen arról van szó, hogy a szükséges lőszert felhalmozzuk, melyre mindennemű szállítási eszközt fel kell használni, sőt a tartalékokat is hordári szolgálatra kell alkalmazni.

2. A hadtest feladata az, hogy az ellenség arcvonalát Tirgul Ocna—Onesti irányában gyorsan és teljesen széttépje.

A hadtest főtámadócsoportja, a 71. hadosztály az ojtozi műúton Grozesti—Onesti általános iránnyal és a műúttól délre emelkedő magaslatokon át nyomul elő.

A német 117. hadosztály a Dealul Cosna (⌖ 788) magaslaton át a Tirgul Ocna—Pergaresti vonalra tör előre.

A két hadosztály közötti határvonal a Dealul Puica (⌖ 564) és a Dealul Manascu (⌖ 631) közötti vízmosás, mely Herestraura vezet, azután az Ojtoz-völgy Grozestiig, majd Grozestitől közvetlen északra levő ⌖ 385 kúpon át a Verful Cicerea (⌖ 436).

Mindkét hadosztályra nagyon fontos, hogy a Grozesti szorosból gyorsan kibontakozzék. Ezért mind a kettő akként csoportosuljon, hogy a belső szárnyakon erős tartalékkal nyomuljon elő. A 71. hadosztály még arra is törekedjék, hogy a Lesuntu-völgytől nyugatra eső magaslatok gyors elérése útján a Magura Casinuluion (△ 1167) levő ellenséget visszavonulásra kényszerítse.

Amint lehetséges, a 70. honvédhadosztály Tirgul Ocna általános iránnyal a támadáshoz csatlakozzék.

A 70. honvéd és a német 117. hadosztály között a szoros kapcsolatot tartalékokkal kell biztosítani, melyek a hadosztályok belső szárnyai mögött haladjanak.

3. Tüzérségi előkészítés.

a) A hadtest első és legfontosabb feladata az, hogy az ellenség arcvonalát az ojtozi műút és a Lesuntu mica-völgy kezdete[1] közötti térben áttörje. Ide irányuljon a tüzérség tüze,

b) lősávok kiutalása: A tüzérség tüzének előkészítését egységesen vezeti az Ojtoz-völgytől délre eső területen a 71. hadosztályparancsnokság; az Ojtoz és a slanici út közötti támadó területen pedig a 117. hadosztályparancsnokság.

Az ellenséges ütegek, tüzérségi megfigyelők, parancsnoki harcálláspontok és tartalékok leküzdésére a tűzkörleteket alábbiak szerint utalom ki:

A 71. és 117. hadosztály között a tűzkörlet határa: a német 36. népfelkelő ezred és a 313. honvédezred belső csatlakozási pontjától kiindulva a Dealul Matiusca (⌖ 683)—⌖ 358[2] magaslaton át — Filipesti szegélyéig képzelt vonal.

[1] Verful Carhagau (⌖ 737) magaslattól északra van.
[1] Grozestitől közvetlenül északra fekszik.

A 117. és 70. hadosztály között a bajor 18. tartalékezred és a 314. honvédezred belső csatlakozási pontjától kiindulva a mosoarelei templomig képzelt vonal.

c) A támadás előkészítése tartamára, a 71. hadosztály tüzérségének támogatására, a 117. hadosztályparancsnokság intézkedik, hogy egy tüzérségi csoport alakuljon, mely 12 tábori ágyúból, 12 tábori tarackból és 3 nehéz tarackból álljon.

Ennek a csoportnak tüzét a 71. hadosztályparancsnokság vezeti. Ezenkívül alárendelem még Holländer őrnagy nehéz tüzérségi csoportját is.

A rombolótűz a gyalogság támadásának megkezdése előtt három órán át tartson ; a gyalogsági támadás megkezdésének időpontját a Gerok-seregcsoportparancsnokság fogja meghatározni. Az ellenséges tüzérség leküzdése a romboló tűzzel egyszerre történjék.

Gázlőszer kiutalása az osztrák-magyar tüzérség részére : Minden 8 cm tábori ágyúnak 1000 lövés ; minden 10 cm tábori taracknak 500 lövés ; minden hegyi ágyúnak 1404 lövés („C" jelzésű lőszer) ; a német tüzérség ütegei a készletükben levő zöldkeresztes lőszert tüzelik el ; ezenfelül a 117. hadosztály minden német nehéz tarack részére 1500 darab 15 cm „T"-jelzésű gránátot kap.

d) A főtámadást az arcvonal többi szakaszaiban levő csapatok tüntetésszerű előtörésekkel, rohamcsapat-vállalatokkal, ha lehet, komoly támadásokkal támogatják. A 117. hadosztály különleges feladata még az, hogy a tüzelőkészítés alatt a főtámadás területén a Verful Ungureana (⌖ 779) gerincén s a Slanic-völgyben levő ellenséges ütegeket, továbbá a Verful Ungureana (⌖ 779)—Dealul Cosna (⌖ 788) gerincére telepített ellenséges tüzér-megfigyelő állásokat szétrombolja.

A Holländer őrnagy csoportjához tartozó 10.4 cm messzehordó üteg közreműködése tárgyában, a 117. hadosztályparancsnokság a 71. hadosztállyal érintkezzék.

e) Támadás a Verful Ungureana (⌖ 779) gerincén.:

Amint az Ojtoz-völgytől délre levő magaslatokon az áttörés sikerült, a 117. hadosztályparancsnokság valamennyi rendelkezésére álló üteggel saját sávjában a támadást előkészítteti. Ennek idejét a 71. hadosztály parancsnoka tudatja a 117. hadosztállyal. Ekkor Holländer őrnagy nehéz tüzérségi csoportja is a 117. hadosztály rendelkezésére fog állani.

4. Előnyomulás.

a) A 71. és 117. hadosztály csoportosítása annak az alapelvnek feleljen meg, hogy a döntő lökés Herestraura irányuljon és pedig nagy erővel.

Ebben a főtámadó irányban a lökésnek gyorsan előre kell jutnia, ha kell, a tartalékok harcbavetésével is, hogy az ellenséges

arcvonal szétszakadjon. Tüzérségi távbeszélő járőrök a támadó gyalogsággal mennek előre, hogy az áttörés után a tüzérség tüzének gyors irányításával az ellenség további ellenállása az erdőben meghiúsuljon.

b) Az áttörés után nagyon fontos, hogy a további előnyomulásra a parancsnokok saját kezdeményezésük alapján intézkedjenek, szükséges lesz az ellenség után azonnal előretörtetni, azonban a nélkül, hogy csapataink elhirtelenkedett arctámadással súlyos veszteséget szenvedjenek.

Fődolog, hogy gyorsan cselekedjünk ; az erő nagysága most nem fontos, még gyenge csapat és néhány ágyú is nagy szolgálatot tehet. Erre az előkészületeket meg kell idejében tenni. Ezredenként két vadászparancsnokságot kell összeállítani, hordozható géppuskákkal, sok kézigránáttal, néhány jelentőlovassal ; ezek a hátizsákot visszahagyják. Lovas járőröket és gyalogsági osztagokat kell készen tartani, hogy sikeres áttöréskor az ellenség üldözését azonnal megkezdjék. Mindkét hadosztályparancsnokság arra gondoljon, hogy a támadás első napján Grozestit okvetlenül meg kell szállani.

c) Nagy jelentőségű a támadás folytatására, hogy az ellenséges arcvonal áttörése után, az egész hegyi tüzérség, parancsra nem várva, előremenjen és hogy néhány üteget, vagy egyes lövegszakaszokat, a gyalogság után előre küldjünk és az eltüzelt lőszert kiegészítsük. Már előre kell intézkedni, hogy Holländer őrnagy csoportjából a nehéz tarackokból két, a nehéz ágyúkból két lövegszakasz és egy nehéz mozsár készen legyen arra, hogy a gyalogságot azonnal kövesse. Azután a tüzérség zömének előrevonására kell az előkészületet megtenni.

d) A parancsnoki harcállások előre vitelére a szükséges távbeszélő anyagot kéznél kell tartani. A hadtestparancsnokság még a támadás megindulása előtt a távbeszélő vezetéket a 313. honvédezredparancsnokságig előre kiépítteti, melybe ott a hadosztályok bekapcsolódhatnak. A hadtestparancsnokság mostani legközelebbi távbeszélő állomása Sósmezőn van, a 70. honvédhadosztály barakjában.

5. Vonatra és utánszállításra külön parancsok következnek. Amint a támadás megkezdődik, Sósmezőn át csakis a legszükségesebb vonatot szabad a völgyben előre irányítani."

A *VI. hadtestparancsnokság* a német 225. és a 39. honvédhadosztálynak az alábbi parancsot adta ki, a támadás megkezdésére :

„*a)* Rohamcsapat-vállalat a Muntele Cleja (⌖ 1071) szakaszból a Plaiul Ciunget (⌖ 1157) ellen.

b) Rohamcsapat-vállalat a Farcu mica (⌖ 1370) ellen.

c) Támadás a Magyarós (△ 1340) hegyről északkeleti irány-

ban. Feladata az, hogy a ⌖ 1081 és a ⌖ 682 között az ellenséges állást áttörje és az eredményt, amennyire csak lehet, kihasználja.

d) Rohamcsapat-vállalat a ⌖ 1453 magaslatról.[1] A vállalkozás célja : betörés az ellenség állásába. Az eredmény kiaknázására a hadtesttartalékból egy századot fog kapni. A 7. hadosztály tüzérsége a vállalatot támogatni fogja.

A hadtest valamennyi csapata legyen készen arra, hogy az ellenséget nyomban kövesse, amint az érintkezés köztünk és az ellenség között meglazul, vagy ha az ellenség megkezdi visszavonulását.

A hadtesttartalékból a 11./I. honvédzászlóalj az Uz-völgyben a 225. hadosztálynak, a 11./IV. honvédzászlóalj a Csobános-völgyben a 39. honvédhadosztály rendelkezésére áll.

Az előkészületeket akként kell megtenni, hogy augusztus 8-án támadhassunk. Ha az ellenség visszavonul, a hadosztályok egymás mellett párhuzamosan megkezdik az üldözést.

A hadosztályok közötti határ : ⌖ 1031—⌖ 670—Dealul Maguricea (⌖ 326)—Muntele Berzunt (⌖ 902)." Op. 3227.

A *VIII. hadtest* hajnali 5 óra óta tervszerűen lövi az ellenség állásait. Az ellenséges tüzérség ellenhatása mérsékelt. Megtudtuk, hogy az ellenséges osztagok az állásokat erősen megszállva tartják, különösen a 33. horvát honvéd gyalogezreddel szemben. Repülőjelentés szerint az ellenségnél hátul nem volt mozgás.

A 142. dandárparancsnokságot és a bosnyák 5. ezredet ismételve utasították, hogy a ⌖ 645 magaslat elfoglalása után megállás nélkül teljes erővel törjön az ellenséges álláson keresztül. A lökés mögött a 11./II. zászlóalj északra fog fordulni a Dealul Puica (⌖ 564) magaslat ellen, hogy az ellenséges állást felgöngyölje.

A *71. hadosztály* támadása következőképen folyt le :

A 8. lovashadosztály lövészosztagai a Coana la Plostina (⌖ 684) és a Dealul Puica (⌖ 645) magaslatokon át, a Verful Balcutara (⌖ 704), a bosnyák 5. ezred attól északra a Dealul Manascura (⌖ 631), a horvát 33. honvédezred, a 8. lovashadosztály lövészosztagaitól délre a Verful Carhagauról (⌖ 737) a Dealul Chiosurilorra (⌖ 843) támadott.

A támadás délelőtt 9 órakor kezdődött meg ; 9 óra 30 perckor rohamozó csapataink már bent voltak az ellenség első állásában.

A 142. dandár délelőtt 10 óra 5 perckor jelenti, hogy a Verful Balcuta (⌖ 704) magaslatot elfoglalta ; a támadás előre halad, a román foglyokat a ⌖ 645-ös erdőtisztáson kísérteti hátra.

A horvát 33. honvédgyalogezred délelőtt 10 óra 15 perckor az ellenség állását áttörve, a 2-ik védelmi vonalba ütközött, melyet az ellenség szívósan védelmez.

[1] A Keresztestől (△ 1387) északkeletre van.

Délelőtt 10 óra 35 perckor a repülők jelentik, hogy Herestrau nyugati szegélyét és a Dealul Manascut (⌖ 631) a románok megszállották.

Az eddig fogságba jutott románok a 10., 11. és 7. vadászezredbe tartoznak.

A 71. hadosztályparancsnokság délelőtt 11 óra 5 perckor tájékoztatja a helyzetről a szomszédos 117. hadosztályt és értesíti, hogy nehéz tüzérségét csak akkor fogja a hadosztály rendelkezésére bocsátani, ha támadó csapatai a Lesuntu-völgyet elérik. Délelőtt 11 óra 15 perckor a bosnyákok és a lövészek a románok ellentámadását visszaverték, mely után a támadás a Lesuntu-völgy felé előrehalad ; a horvát 33. honvédgyalogezred ellen is ellentámadást készítenek elő a románok, mire a tüzérség az ezred támogatására siet.

Délelőtt 11 óra 35 perckor a 142. dandár északi szárnya a Dealul Manascu (⌖ 631) magaslatra a támadást folytatja. A déli szárnya ellen intézett ellenséges támadás tüzérségünk hatásos tüzében összeomlik, mire a horvát 33. honvéd gyalogezred a Verful Balcutaról (⌖ 704) a Lesuntu-völgybe ereszkedik le.

Ugyanakkor a repülők jelentik, hogy Herestrauból körülbelül 500 román katona menekülésszerűen özönlik vissza Grozestire ; (Op. 441/6. szám) egy ellenséges üteg, északkeleti irányból jőve, a Fta. Runcului (⌖ 622) magaslaton vágtában felvonult.

A 71. hadosztályparancsnokság délután 12 óra 30 perckor a 142. dandárt utasítja, hogy a támadást erélyesen folytassa.

A 73. honvéddandár parancsnoka javaslatot tesz a 71. hadosztály parancsnokának, hogy a honvéddandárt vesse harcba a Fta. Runcului (⌖ 622) magaslat irányában.

A 71. hadosztályparancsnokság ezt most még korainak tartja, előbb a Dealul Manascut (⌖ 631) akarja végleg elfoglalni.

Délután 12 óra 30 perckor a VIII. hadtestparancsnokság elrendeli, hogy 1 órától kezdve az egész nehéz tüzérség a német 117. hadosztály támadását támogassa. (Op. 441/9. szám.)

Délután 1 órakor a 142. dandár átlépte a Lesuntu-völgyet ; csapatai felkapaszkodnak a Dealul Lesuntului (⌖ 677) gerincére.

A 71. hadosztály vezérkari főnöke azt javasolta, hogy a 73. honvéddandár azonnal indítsa meg támadását Fabrica de Sticlara.[1] A 71. hadosztály parancsnoka azonban a javaslathoz nem járult hozzá, mert előbb tisztázni akarta a helyzetet a Dealul Manascun (⌖ 631).

Ugyanis délután 1 óra 15 perckor az 5. bosnyákezred azt jelentette, hogy a 8. lovashadosztálynak egyik százados 4 géppuskával állítólag bár a Dealul Manascun (⌖ 631) áll, de tőle északra a hegyen egy ellenséges üteg tüzel.

[1] Üveggyár.

Az 5. bosnyák ezredet utasították, hogy a Dealul Manascun (⌖ 631) a helyzetet azonnal tisztázza és ha az ellenség még a magaslaton lenne, azt azonnal vesse vissza a Lesuntu-völgybe.

A horvát 33. honvéd gyalogezred délután 1 óra 25 perckor jelenti, hogy a 142. dandár déli szárnya nem képes előbbre jutni.

A szomszédos német 117. hadosztály közli a 71. hadosztályparancsnoksággal, hogy a 11. és 36. ezred egy része a Puica (⌖ 564) magaslat északi lejtőjét elérte és hogy jobbra a patak völgyében bosnyákok vannak. A 117. hadosztály támadása a Verful Ungureanara (⌖ 779) délután 5 órakor fog megindulni.

Erre a 71. hadosztály parancsnoka délután 1 óra 30 perckor a 73. honvéddandárnak parancsot adott, hogy a ⌖ 385—⌖ 586-on át nyomuljon elő ; zömével támadjon a Dealul Lesuntuluira (⌖ 677), egy részével pedig az üveggyárra (⌖ 450) taszítson elő. (Op. 442/3. szám.)

Repülőjelentés szerint ebben az időben 21 hatfogatú járműből álló oszlop az üveggyárból Curita-völgyben Bogdanesti felé vonul vissza.

A 142. dandár délután 3 órakor végre jelentette, hogy a Dealul Manascu (⌖ 631) a kezében van és hogy a dandár a Lesuntu-völgyet átlépte ; élosztagai már előnyomulnak a völgytől keletre levő gerincre, mire a 71. hadosztályparancsnokság utasította a 142. dandárt, hogy tartalékokat alkosson magának és hogy a tüzérséget vonja előre.

Erre a 142. dandárparancsnokság a Conta la Plostinan (⌖ 684) levő 33./II. zászlóalját tartalékként magához vonta.

Idáig a foglyok, illetve a zsákmány száma : 11 tiszt, 270 fő legénység, 15 géppuska és 1 ágyú.

Délután 4 óra 30 perckor a 71. hadosztályparancsnokság a 18./II. honvédzászlóaljat utasította, hogy még ma a Verful Stineichit (⌖ 1038) elérje, a 73. honvéd dandárparancsnoksággal pedig közölte, hogy elvárja, hogy a dandár még ma a Lesuntului (⌖ 677) magaslatot el fogja foglalni és egy századdal az üveggyárat meg fogja szállani.

A 142. dandár előcsapatai délután 5 óra 30 perckor Lesuntului (⌖ 677) gerincen románokra bukkantak, mire a dandár parancsnoka elhatározta, hogy a 73. honvéddandár harcba avatkozását bevárja.

Közben a dandár déli szárnyán a horvát 33. honvédezred két román ellentámadást vert vissza, melyek a Verful Balcuta (⌖ 704) visszafoglalására irányultak.

A 73. honvéddandár a 18. honvédezreddel,[1] a székely 82.

[1] Két zászlóalj.

ezred II. zászlóaljával és a 315. honvédezreddel,[1] összesen öt zászlóaljjal Hârjától délre gyülekezett.

A 142. dandár támadása után, a 73. honvéddandár délután 1 óra 30 perckor megkezdette előnyomulását a Par. Lesuntu mica (⌖ 385) felé, hogy a 142. dandár áttörését kimélyítse. A dandárparancsnok véleménye szerint a 71. hadosztályparancsnokság megkésett a 73. honvéddandár elindításával, mert az már nem tudta kihasználni a kedvező helyzetet, mivel estig csakis a ⌖ 385-ös házcsoportig jutott.

A 73. honvéddandár három oszlopban csoportosult az előnyomulásra.

A jobb oszlop — 82./II. zászlóalj — a Verful Carhagaun (⌖ 737) át, a középső oszlop — 18. ezred — a völgyben a ⌖ 385 felé, a bal oszlop — 315. ezred — a Verful Balcutan (⌖ 704) át nyomult elő.

A helyzetről tudtuk, hogy a Verful Balcuta (⌖ 704) és a Verful Carhagau (⌖ 737) már birtokunkban van és hogy a ⌖ 385-ös völgyben volt román tartalékok már elfogytak.

Az előnyomulás, minthogy az oldaloszlopok az erdős-sziklás, szakadékos terepen nehezen jutottak előre, nagyon nehezen és lassan ment, bár az oldaloszlopok két órával előbb indultak el. Mire a völgyben haladó középoszlop a patak torkolatához érkezett, beesteledett és szuroksötétség lett. A völgyben az előjárőrök a 8. lovashadosztályhoz tartozó dragonyos lövészekre bukkantak, kik jelentették, hogy tovább nem tudtak előrejutni, mert a völgyet a románok megszállották. A járőrök néhány lépés után valóban puska- és géppuskatüzet kaptak a sötétségben. Az elővédek kikülönített biztosító osztagainak nyomása következtében, a román csapatok visszavonultak a völgyből. A völgyzár elfoglalása után élénk puskatűz keletkezett és jelentették, hogy a völgyben még vannak románok.

Erre a középső oszlop mindkét oldalba egy-egy századot különített ki, mely az előrejutást még inkább késleltette, mivel az előnyomulás a hátráló románokkal csakis állandó csetepaté közben történt. Goldbach tábornok Sósmezőről több ízben érdeklődött a 73. honvéd dandárparancsnokságnál telefonon, hogy a dandár elfoglalta-e már a ⌖ 586-os magaslatot?

A 73. honvéddandár parancsnoka jelentette, hogy a dandár még nem lépett harcba, mert még előnyomulóban van, mire a 71. hadosztály parancsnoka elégedetlenségét fejezte ki és megjegyezte, hogy azt várta, hogy a dandár időveszteség nélkül a patak völgyében egy oszlopban gyorsan fogja az előnyomulást végrehajtani, nem törődve a terepen elszórt románok helyzetével.

[1] Két zászlóalj.

Délután 6 óra 40 perckor a 142. dandár jelenti, hogy balszárnya Herestrauba hatolt, jobbszárnya a 73. honvéddandárral érintkezik, mely este a ⌖ 385-ös házcsoportnál támadásra csoportosul.

Délután 7 órakor a 117. hadosztály közli, hogy az Ungureana (⌖ 779) magaslatot elfoglalta.

A 142. dandár déli szárnyán a horvát 33. honvédezred a románok harmadik ellentámadását is visszaverte.

A 71. hadosztály helyzete este a következő :

A 142. dandár Lesuntu-patak völgyében áll a Dealul Lesuntului (⌖ 677) és Herestrau közötti gerinc nyugati lejtőjén. Herestrau nyugati része a dandár kezében van.

A 73. honvéddandár a ⌖ 586-os erdőtisztásig jutott előre ; tovább a sötétségben nem tudott teret nyerni, mivel a románok heves tüzébe került.

Este 10 óra 30 perckor a 71. hadosztályparancsnokság kiadta az intézkedést augusztus 9-ére, mely szerint a 142. dandár szemben folytatja a támadást, a 73. honvéddandár pedig még éjjel elfoglalja a ⌖ 586 magaslatot és holnap kora reggel átkaroló támadással birtokába veszi a Dealul Lesuntuluit (⌖ 677). (Op. 442/8. szám.)

Este 11 órakor beérkezik a VIII. hadtest intézkedése aug. 9-ére, mely szerint a 71. hadosztály a támadást folytatja, jobbról a határ ⌖ 586—Mon. Casin templomtorony, balról Herestrau—Bogdanesti országút. (Op. 441/13. szám.)

Német 117. hadosztály.

A hadosztály parancsnoka a tüzérség parancsnokával együtt délelőtt 5 órakor az ojtozi műúttól északra fekvő ⌖ 1020 magaslaton elfoglalta harcálláspontját.

A VIII. hadtestparancsnokság intézkedése szerint, a 142. dandárnak az ojtozi műúttól délre levő magaslatokon kellett a románok állásába betörnie. A 71. hadosztály támadásának előkészítésére a tüzérség délelőtt 5 órakor lőni kezdett. Délelőtt 10 óra 5 perckor a bosnyák 5. ezred a románok állásába valóban betört. A 117. hadosztály jobbszárnyán a német 11. ezred egy része a bosnyákok rohamához csatlakozott s a románok állásába szintén betörve, délelőtt 10 óra 30 perckor az ellenség első állásán már túlhaladt. Az ellenség sietve visszavonult, üldözve tüzérségünk tüzétől.

A német 36. népfelkelőezred csatlakozott a német 11./11. zászlóaljhoz. délelőtt 11 óra 50 perckor az ezred egy része a Dealul Puica (⌖ 564) és a műút közötti hegyhátat elfoglalta. Délután 12 óra 47 perckor az egész nehéz tüzérséget a 117. hadosztály rendelkezésére bocsátották.

Kellő tüzérségi előkészítés után, délután 2 óra 15 perckor a német 36. népfelkelő ezred a Verful Ungureanatól (⌖ 779) délre levő völgyzárót megrohanta. A roham sikerült. Délután 3 óra 12 perckor az ojtozi völgyzáró a műúton, attól északra és délre, a német népfelkelők kezében volt.

A 117. hadosztály parancsnoka erre elhatározta, hogy elfoglalja a Verful Ungureanat (⌖ 779).

A támadást a tüzérség délután 5 óra 15 percig előkészítette, mire a bajor 15. tartalékdandár[1] rohammal elfoglalta a magaslatot.

A bajor 18. tartalékezred öt századdal, géppuskákkal és könnyű aknavetőkkel az Ungureana (⌖ 779) magaslatot megszállotta.

A bajor 15. tartalékdandár többi csapatai a támadást tovább folytatták, hogy az áttörést déli irányban kimélyítsék.

A német 36. népfelkelő ezred az ojtozi műúttól északra délután 4 órakor elérte a patakszakadékot.

A 11./III. zászlóaljat — mely hadtesttartalék volt — a 117. hadosztályparancsnokság rendelkezésére bocsátották, melyet a hadosztály parancsnoka a német 36. népfelkelő ezred után irányított.

A hadosztály 770 foglyot ejtett (közte 14 tisztet) és 7 géppuskát zsákmányolt.

Német 218. hadosztály.

Délelőtt 4 órakor román osztagok támadták meg a ⌖ 750 magaslatot[2]. Megfigyelték, hogy a román legénységet a tisztek pisztolytűzzel hajtották előre.

Az ellenség támadása visszaveretett ; a harcközben elfogott románok a 45./60. ezredbe[3] tartoztak.

Járőrök megállapították, hogy a Putna-völgyében ellenséges csapat nincsen, csakis táboriőrsök zárják el a völgyet. A ⌖ 980—⌖ 1046 magaslatok azonban erősen meg vannak szállva.

A német 217. hadosztály értesítése szerint, délelőtt 7 óra 30 perckor körülbelül egy ezred Parosul és Purceiről északkeleti irányban vonult el.

Hírszerzőjárőrök megállapították, hogy a Lepsatól északra levő kúpot egy román század, a ⌖ 745 magaslatot egy és fél román század és géppuska tartja megszállva.

A ⌖ 750, ⌖ 760 és ⌖ 905-ről portyázó járőrök, melyek a ⌖ 750—⌖ 1163-as gerincvonal felderítésére mentek előre, utaik mentén mindenhol ellenséges őrállásokra bukkantak.

[1] 313. honvédezred, bajor 18. tartalékezred és a német 11. ezred egy része.

[2] Lepsa kolostortól északra.

[3] Román 12. hadosztály.

Megállapították, hogy a Muntele Coasii keleti lejtőjén két új üteg áll, melyek a 204. tartalékezred állására 120 lövést tettek.

Az előretolt századot, mely a ⌖ 750 magaslaton áll, három ellenséges aknavető lőtte, ezek hollétét megállapítani nem sikerült.

Tüzérségünk egy-egy román üteget küzdött le, mely a ⌖ 1165 és ⌖ 1148 magaslatokon állott.

37. honvédhadosztály.

A 37. honvédhadosztály északi szárnyán a 14. huszárezred a ⌖ 508-tól délkeletre húzódó hátról az ellenség előretolt tábori őrseit elzavarta és a Muntele Resboilului (⌖ 1014) és Dealul Secaturei (⌖ 975) közötti gerincen, a kőbányánál, a 13./I. honvédzászlóalj egy ellenséges támpontot foglalt el. A Muntele Chinusu (⌖ 981) nyugati részén a 14./III. honvédzászlóalj is elvett egy előretolt állást az ellenségtől.

Új állásunk az ellenségtől körülbelül 600 lépésre van : meg lesz erődítve. Az ellenség állása a Muntele Resboiului (⌖ 1014)—Muntele Chinusu (⌖ 891)—Muntele Limba Vecina (⌖ 1257)—Muntele Sboina Neagra (△ 1374) magaslatokon igen erősen van megszállva és erős drótakadályokkal van megerődítve. Az ellenség igen éber és azonnal ellentámadással védekezik.

70. honvédhadosztály.

A 70. honvédhadosztály előtt a románok feltünően csendesek. A 207. dandár előtt az ellenségnél nincs mozgás. A hadosztály tüzérsége a Verful Pravila (△ 785) ellen egyesíti tüzét.

Délután 1 órakor a 20. lovasdandár lövészosztagai elé tolt román osztagok visszavonultak a Verful Pravila (△ 875) főállásra.

A 70. honvédhadosztály parancsnoka utasította a 207. dandárt, hogy tüntető támadását kezdje meg.

Délután 1 óra 45 perckor a 207. dandár az ellenség fővédelmi állását 150 lépésre megközelítette és a drótakadály előtt a csapatok beásták magukat.

A 70. honvédhadosztály parancsnoka délután 2 óra 40 perckor elrendelte, hogy a 207. dandár délután 5 óra 30 perckor Verful Pravila (△ 875) ellen hajtsa végre a szuronyrohamot.

A 207. dandár délután 5 óra 30 perckor jelenti, hogy a rohamjárőrök a Verful Pravila (△ 875) ellen előnyomulóban vannak ; a 20. lovashadosztály a ⌖ 913 magaslaton levő ellenséget puska- és géppuskatűzzel köti le. A románok heves tűzzel fogadják előnyomuló csapatainkat, miért is a 207. dandár parancsnoka a tüzérség támogatását kéri a Verful Pravilara (△ 875). Tüzérségünk délután 6 órakor az említett magaslaton levő román állást tűzbe fogja.

Német 225. hadosztály.

Miután a VIII. hadtest délelőtt 10 órakor az ojtozi műút mindkét oldala mentén Onesti—Tirgul Ocna irányában megtámadta a románokat, a német 225. hadosztály, a VIII. hadtest támadásával egyszerre, két rohamvállalatot hajtott végre, hogy lehetőleg erős ellenséges csapatokat kössön le és ha a szerencse kedvez, az ellenséges állásba betörve, a szemben álló oroszokat visszavonulásra kényszerítse. A vállalatok azzal kezdődtek, hogy reggel 3 órakor tüzérségünk az ellenséges ütegeket 1900 lövéssel elgázosította. Ezek az ütegek az augusztus 8-i harcokban nem is vettek részt.

Délelőtt 8 órakor a hadosztály arcvonalán öt helyen adtak át csapataink proklamációkat az oroszoknak.

Délelőtt 9 órakor a hadosztálytüzérség, továbbá a kis- és középöblű aknavetők, tüzüket a ⌖ 1175 és a Farcu mica betörési pontokra egyesítették.

Előnyomuló tüntető csapatainkat az orosz tüzérség zárótűzzel iparkodott megállítani; különösen heves volt az ellenséges tüzérség tüze a Muntele Cleja (⌖ 1071), a Muntele Nemira (△ 1627) magaslatokon és az Uz-völgyben.

Délelőtt 9 óra 40 perckor a 217./6. rohamszázad a Muntele Clejan (⌖ 1071) betört az ellenség állásába; ott azonnal védelemre rendezkedett be s egy ellenséges ellentámadást visszavert.

Délelőtt 9 óra 55 perckor a 217./I. zászlóalj rohamosztagai ledobták az ellenséget a Plaiul Ciunget (⌖ 1157) magaslatról; az ottani támpontokat védelemre megerődítették, a kisöblű aknavetőket és kis gránátvetőket előrevonták és az elfoglalt állást megszállották.

Az orosz ellentámadás délután 1 órakor tüzérségünk kiválóan ható zárótüzében összeomlott.

Délután 2 óra 30 perckor a rohamosztagokat kivonták s az állást a 217./3. és 4. század szállotta meg; délnyugatra az 1-ső, északkeletre a 2-ik századdal az összefüggést helyreállítva, az újonnan nyert állást a védelmi vonalba bekapcsolták.

Az orosz állás elfoglalásakor egy tiszt, 94 fő legénység, ejtetett foglyul, 4 géppuska és 3 aknavető zsákmányoltatott. A foglyok az orosz 5. és 8. ezredből valók.[1]

A Farcu mica magaslat ellen irányult roham nem sikerült, mivel az oroszok erősen megszállották az állást; a rohamosztagok ellenséges puska- és géppuska-oldaltűzbe kerültek, minthogy a rossz és kedvezőtlen látási viszonyok miatt, tüzérségünk nem tudta kellően előkészíteni a vállalatot.

Délután 8 óra 20 perckor, félóráig tartó heves tüzérségi előkészítő tűz után, egy orosz zászlóalj megismételte az ellen-

[1] Orosz 2. hadosztály.

támadást a ⌖ 1175 magaslat ellen, melyet azonban a 217./I. zászlóalj, tüzérségünk kitűnő támogatásával véresen visszavert.

A VI. hadtestparancsnokság az Uz-völgyben álló hadtest-tartalékot — 11./I. honvédzászlóalj a géppuskásszázaddal — a 225. hadosztály rendelkezésére bocsátotta.

A főtámadó csoportnál a mai harcban ejtett fogjok száma, illetőleg a zsákmány a következő:

117. hadosztálynál 8 tiszt, 187 fő legénység, 6 gépfegyver,

a 71. hadosztálynál 11 tiszt. 294 fő legénység, 15 gépfegyver és 1 ágyú.

A *Gerok-seregcsoportparancsnokság augusztus 9-re* az alábbi intézkedést adta ki:

„Megkívánom, hogy a hátráló ellenséget a támadó hadosztályok egy pillanatra se hagyják nyugton.

A VIII. hadtest holnap folytatja támadását.

A hadtest harcterületének *jobb* határvonala: Verful Carhagau (⌖ 737)—⌖ 586—Mon. Casin templomtorony,

bal határvonala: Verful Ungureana (⌖ 779)—⌖ 674—Dealul Cosna ⌖ 788—Dealul Buhociu (△ 413).

Feladat: ⌖ 581—Fabrica de Sticla—Dealul Malaiului (⌖ 439)—Dealul Cosna (⌖ 788) vonal mielőbbi elérése.

A VIII. hadtest jobbszárnyát a Casinu-völgyben a 37. honvédhadosztály, balszárnyát a Slanic-völgyben a 70. honvédhadosztály biztosítja.

A 37. honvédhadosztály a további harcoknál a balszárnyra helyezi át a súlypontot; összes rendelkezésre álló tartalékait oda tolja el. *Gerok* s. k. Op. 1013. szám."

Ezen rendelkezés következtében, a *VIII. hadtestparancsnokság a következő intézkedést* bocsátotta ki holnapra:

„A 71. hadosztály főereje holnap korán reggel az üveggyár irányában folytatja a támadást azzal a feladattal, hogy a Dealul Lesuntului (⌖ 677—⌖ 586) gerincen az ellenség állását áttörje és ezzel az ellenséget arra kényszerítse, hogy a Magura Casinului-ról (△ 1167) visszamenjen.

A további előnyomulásnál arra kell törekedni, hogy az üveggyártól északra és délre levő ⌖ 372—Dealul Malaiului (⌖ 493)—⌖ 581 magaslatokat mielőbb elfoglaljuk.

A 71. és 117. hadosztály közötti határvonal: Grozestitől délre ⌖ 408—⌖ 372—Dealul Potarca (⌖ 415)—Filipestitől délre fekvő ⌖ 352.

A német 117. hadosztály holnap minél előbb elveszi az ellenségtől Grozestit. Nagyon fontos, hogy a hadosztály a szoros keleti kijáratát gyorsan elérje és hogy mielőbb elfoglalja a Dealul Cosna (⌖ 788) gerincet.

Amint a 71. hadosztály a Dealul Lesuntului (⌖ 677) gerincet elfoglalja, a rohamzászlóaljat és a 314./III. s 315./III. honvédzászlóaljat a harcból kivonja és mint hadtesttartalékot rendelkezésemre bocsátja.

A Holländer nehéz tüzérségi csoportot mielőbb előre kell vinni.

Az éj folyamán beérkező nehéz tarackos osztály 25./2. ütegét a 117. hadosztályhoz, 40./3. ütegét a Holländer-csoporthoz osztom be.

A 70. honvédhadosztály feladata az marad, ami idáig volt.

VIII. hadtestparancsnokság Op. 1013/I. szám."

„Mai jelentések."

„Az 1. hadseregnél. VI. hadtestnél zavaró ágyútűz. Lipošćak „csoportnála Trotusu-völgyben járőrcsatározás. Különös esemény „nincs."

„XXI. hadtest. Vitéz 44-eseim rohamjárőrei rövid kézi-„gránátharc után elfoglalták a Tölgyestől északra a Pietra Sesul la „Comarnicot (△ 1512). Az ellenségnek ellentámadása a Muntele „Gintiseul mare (⌖ 1762) felől a Muntele Stege (⌖ 1610) ellen „tökéletesen visszaveretett. A 8. huszárezred még tegnap kemény „tusa után a Muntele Stejaru (⌖ 1427) déli kúpját elfoglalta; „az egész orosz 101. ezred ellentámadása a Borca völgyébe vissza-„szorította huszárjaimat, ahol a Muntele Slopatul (⌖ 1703) felé „vezető út két oldalán beásta magát."

„VI. hadtest. A 39. honvédhadosztály előtt az ellenség „előállásait kiürítette, a Keresztes (△ 1387) nyugati lejtőjén a mi „lövegtüzünk folytán. A támadás tervszerűleg megkezdődött és „egyelőre csekély az ellenhatás. A Lipošćak-csoport tüzérsége „oda hat. XXXI. hadtestnél a támadás a ⌖ 1441 tájára a Pietra „Rosie (△ 1215) ellen folyamatban. A hadsereg többi részén „igen élénk harctevékenység."

„Nagyon fölháborodtam a fölött, hogy a 9. és 10. honvéd-„gyalogezredeket gyenge és rossz tüzérségi előkészítés után eme „nagyon nehéz terepen támadásra vitték előre. A legmesszebb-„menőleg elítélem ezt, mert előreláthatő volt, hogy ezen támadás „nagy veszteségek mellett össze fog omlani."

„Lipošćak-csoport. Szórványos ellenséges tüzérségi tűz. Tro-„tusu-völgytől délre ellenséges csapatok gyülekeznek. A 10. lovas-

„hadosztály járőrei az ellenséget felriasztották, mely hatástalan „és tervszerűtlen lövöldözésbe fogott."

„XXI. hadtest. Egy 60. ezredbeli század Pietra Rosiet „(△ 1215) elfoglalta, erős ellenséges ellentámadások a derék „századot visszaszorították. Az erős ellenséget nem lehetett „állásaiból tovább kiszorítani. Különben a hadsereg többi részé- „nél állandóan fokozott harctevékenység. Op. 3070/35."

„A légi felderítés az 1. hadsereg előtt jelenti: Másfél ezred „Parosulról Purcein át Racoasára menetel vissza. Az Ojtozban „élénk forgalom északkelet felé, különösen nagy Grozestitől „Satul Nou felé. Az Uz-völgyéhez élénk forgalom mindkét „irányban.

„7. hadsereg. Reggel. Krauss altábornagy csoportja. A XI. „hadtest előtt az ellenség Borca—Batca Comori (⊹ 1517)— „Hrebin (⊹ 1361)—Hrebin (⊹ 1432)—Slatiora keleti vége vona- „lában fejt ki ellenállást. A Papp-dandár tegnap balszárnyával „Slatiorán át sikeresen előnyomult, közepe és jobbszárnya azon- „ban igen heves ellentámadás elől a △ 1163-tól nyugatra levő „magaslatokra kényszerült visszamenni. Schwer tábornok Magura „Batrina (⊹ 1111) irányából Frassin (Bukschojától délre) és „Stuplikany felé nyomul elő. XXVI. hadtest szándékát jelenti, „ma a megerősített 59. hadosztállyal (13 zászlóalj) az ellenséget „Solka és Jaslowetz között a Solka-patakon átlökni. A 40. honvéd- „hadosztály részekkel Obermilleschoutz—Satul mare—Hadikfalva „vonalát biztosítja, négy zászlóaljjal a Kárpát-hadtesttel össz- „hangzásban Hadikfalvától keletre és északkeletre a magasla- „tokat támadja. Mind a két hadosztály már ezen célra fölállott „és az 59. hadosztály a 40. honvédhadosztály egy ezredével meg „lett erősítve, Lichtenberg—Burla környékén. Egy zászlóalj „Zofla (△ 1064) magaslat ellen küldetett Solkától nyugatra. „A 40. honvédhadosztály Obermilleschoutz—Satul mare—Hadik- „falva keleti szegélye vonalában s attól északra levő területen „van. Egy tisztet és 198 legényt fogott el; 8 gépfegyvert, 123 „puskát és egy golyószórót zsákmányolt. Fabini-csoport. Éjjel „csatártüzelés és egyes ágyúlövések. Az ellenséges vonalban igen „sok a gépfegyver Preworokietől délnyugatra (1000 lépéses részen „10 van megállapítva). Tegnap délután több ellenséges zászlóalj „menetelt Mihalenitől észak felé, szintúgy tüzérség és vonat-

„oszlopok kelet felé. Stroincy (Nowosielcától északra) tele van „csapatokkal."

„Déli jelentések. Minden támadásra csoportosul. XXVI. had-„test: Az 59. hadosztály tegnap este 10 órakor elfoglalta Ciota (△ „484) magaslatát és több ellentámadás ellen megvédte, a Burla mé-„nesnél is éjjel orosz támadásokat vert vissza. A jobbszárny elő-„csapatai a Glitten át vezető vízmedencét átlépték. Ma délelőtt „nagy túlerejű orosz támadás következtében Ciota (△ 484) újra „elveszett, az ellenség Burlánál megállásra kényszeríttetett. „A 40. honvédhadosztály a Kárpát-hadtest támadását támogatja, „mely délelőtt 8 óra 30 perckor kezdődött. Először több mint „100 löveg tűz-előkészítése, délelőtt 9 órakor kezdődött a gyalog-„sági támadás. Az orosz igen szívósan védekezik, nagyon jól „oldalozó tüzérsége van és rejtett gépfegyverei. A terep rend-„kívül nehéz. A német 1. hadosztály elfoglalta St. Onufry keleti „felét. Attól délre az ellenség heves ellentámadásokat csinál."

„Este. Fabini-csoport, az előkészített támadást főerővel „Tureatca—Cullceni felé holnap reggel fogja végrehajtani. Nap-„közt ellenséges zavarótűz, egy kis csatártűz ; az ellenség élénken „dolgozik állásain. Az ellenséges arcvonal mögött állandó élénk „közlekedés. A Kárpát-hadtest Waschkoutznál egy erős orosz „ellentámadást vert vissza. A Sereth hídfő elleni támadás „bár megkezdődött, de kiadós lőszerszállítás híján az elért elő-„menetelek dacára, még nem vezetett a kívánt eredményhez, „a küzdelem tovább folyik. XXVI. hadtest. 59. hadosztály. „A Zoflán (△ 1064) át küldött zászlóalj nem volt képes ezen „magaslaton túl előnyomulni. A megerősített 6. hegyidandár „a glitt—solkai út két oldalán egész a △ 456-ig és attól keletre „fekvő tájra előnyomult. A 18. hegyidandár Burla ménes—Burla „délkeleti szegély és az attól északkeletre levő magaslat vonalát „érte el. Az oroszok a Ciota (△ 484) magaslatról nem nyomultak „előbbre. A 40. honvédhadosztály északi szárnyát kissé eltolta. „Krauss altábornagy csoportja : A XI. hadtest déli szárnyán „csapataink Madeiutól keletre magukat az ellenséghez közelebb „tolták. A Muntele Mazanaiutól (⊹ 1333) északra támadásunk „folyamatban van. Papp-dandárnak támadása e hó 10-ére van „elhalasztva. Schwer-csoport támadása s a 11. honvédlovas-„hadosztályé teljes eredményre vezetett. Saját csapataink Magura

„Batrina (⊹ 1111), a magaslatok Par. Salatrucultól (Wamától „keletre) nyugatra, Molid és attól északra levő gerincen egészen „a ⊹ 686-ig, vonalát érték el. Az ellenség Ascutita mare (⊹ 1024) „és Parau Beltiagultól keletre levő magaslat vonalába vonult „vissza. A Bobeica (△ 1207) magaslatot az ellenségtől elvettük. „Ahol az orosz visszamegy, ott nagy gyujtogatásokat végez."

„Mackensennél rendkívül nehezen és szívósan megy a táma- „dás."

Mivel ma kezdette meg a Gerok-seregcsoport az Ojtoz-völgyben a támadást, ezért a német 9. hadseregparancsnokság úgy intézkedett, hogy a német I. tartalékhadtest zöme[1] északnyugati irányban folytassa a támadást, melyhez a XVIII. tartalékhadtest jobbszárnya[2] is csatlakozzék.

Az északnyugati irányba forduló támadást a jobboldalban a 216. hadosztály a tartalékból előrevont 212. hadosztállyal együtt fedezi. Utóbbi a bajor 12. hadosztályt felváltotta, mely Faureinél mint hadseregtartalék gyülekezett.

A tartalék I. hadtest balszárnyán előnyomuló német 115. hadosztály nehéz harcok után Baltinesti északi szegélyéig jutott előre. A tartalék XVIII. hadtest jobbszárnyán az osztrák-magyar 62. hadosztály a Putna északi partján Olcsestit elérte.[3]

A német 212. hadosztály Doagat megszállva tartja. A 76. tartalékhadosztály átlépte a Susita-patakot, tőle balra a német 89. hadosztály Bizighestit megszállotta.

A 76. tartalékhadosztály balszárnya és a 89. hadosztály jobbszárnya ellen a román 5., 9. és orosz 71. hadosztály tömegtámadást intézett, melyet azonban a németek a hadosztálytartalékok bevetése mellett visszavertek.

„Foglyok száma illetőleg zsákmány idáig: 50 tiszt, 3300 „legény, 17 ágyú, 47 géppuska, 10 aknavető, 2 golyószóró. „Mackensen csak nagynehezen bír előbbrejutni, pedig neki 4 „hadosztály[4] tartaléka van. Mit tegyek én? kinek nagynehezen „sikerült egy ezredet tartalékba állítani! Megint az A. O. K. „rövidlátása bosszulja meg magát, pedig mennyit kértem, hogy „ne gyengítsenek s azután, hogy adjanak tartalékot nekem!

[1] 89., 76. és 115. hadosztály.
[2] Osztrák-magyar 62. hadosztály.
[3] Lásd a 60. számú mellékletet.
[4] Osztrák-magyar 13. lövészhadosztály; bajor alpesi hadtest, bajor 12. hadosztály, német 212. hadosztály.

„De hát minden az Isonzóra kell, mert ott áttöréstől fél az A. O. K."

„Ober-Ostnál semmi újság"

„Az Isonzón élénkebb lövegharc."

*

A hadseregarcvonalparancsnokság a támadó VIII. hadtest sávját részben módosította. A jobb határ Fabrica de Sticla (△ 450)—Halosiu (⊹ 308) (a Casin völgyében); bal határ Verful Ungureana (⊹ 779)—Dealul Cosna (⊹ 788)—Dealul Buhociu (△ 413).

Hírek az ellenségről:

Fundeniről Marasestire erős tüzérséget toltak el. Egy fogságba esett román katona hallotta, amint a tisztek beszélték, hogy Avarescu román tábornok[1] azt táviratozta az ententenek, hogyha segítséget nem küld, letéteti a fegyvert és Moldvát átadja az ellenségnek.

Bebizonyult, hogy a román 12. hadosztálynak mind a négy ezrede[2] a Soveja-medencét nyugatról határoló magaslatokon az arcvonalban van. A mai támadásnál az ojtozi műúttól délre levő hegyeken, 71. hadosztályunk a román 6. hadosztállyal[3] küzdött.

A Muntele Cleja (⊹ 1108)—⊹ 1071—⊹ 965 gerincvonalon az orosz 2. hadosztály 5., 7. és 8. ezrede áll.

Az orosz 43. hadosztályt[4] Suczawitzanál, a 166.[4] Mardzinanál, a 79.[4] Radautz terében, az 59.[5] a Serethnél, a 65.[6] a Frumossatól keletre fekvő magaslatokon állapították meg. Az orosz 79. hadosztály Czernowitzról került Radautz terébe és állásba ment.

Az orosz XI. hadtesthez, Preworokiere és Tereschenyre, friss csapatok érkeztek.

Az orosz II. lovashadtest az orosz 1. hadsereg kötelékébe jutott; a 9. lovashadosztály Mesteacan—Dobranautz terében, a kombinált lovashadosztály Buhaiun van.

A 7. hadsereg vezérkari főnöke a helyzetet így ítéli meg: „A Fabini-csoport jobbszárnya Oprischenyvel szemben áll; a Kárpát-hadtest a Sereth hídfőjét támadja. A két hadtest között egy csoport van, mely a 3. gyalogezredből és két ütegből áll; az ezred Oprischenyt fogja megtámadni. Nagy kérdés, hogy a táma-

[1] A román 2. hadsereg parancsnoka.
[2] 62/70., 45/60., 44/68., 46/61.
[3] 10., 11. gyalogezred és a 7. vadászezred.
[4] Orosz XVIII. hadtestbe tartozik.
[5] Orosz XXIII. hadtestbe tartozik.
Orosz XXVI. hadtestbe tartozik.

dás sikerülni fog-e, mert Oprischenyt az oroszok erősen megszállották.

A hadseregarcvonalparancsnokság legutóbbi útmutatása szerint, Fabini csoportja egyenes irányban fogja folytatni támadó előnyomulását, akár sikerül Oprischenyt elfoglalnia, akár nem.

Ezért nem bizonyos, hogy a jobbszárny előre fog-e mehetni, ha az ellenség Oprischeny—Tereblestie terét tartja, annál is inkább, mert Fabini csoportjának arcvonala előtt az oroszok erősen megszállották állásukat, mely különösen géppuskákkal van bőven ellátva."

Seeckt tábornok azt válaszolta, hogy mindenekelőtt Sereth várost kell elfoglalni.

A 7. hadseregparancsnokság augusztus 9-re az alábbi intézkedést adta ki :

„A Fabini-csoport holnap támadni fog. A támadás irányát a Kárpát-hadtesttel közöltem.

A Kárpát-hadtest fontolja meg, hogy nem lenne-e célszerűbb, ha a Sereth várost védő ellenség lekötése mellett, a nélkülözhető erővel Oprischeny—Tereblestie terét támadná meg és ezzel támogatná a Fabini-csoport jobbszárnyát? Elhatározását jelentse.

A XXVI. hadtest mindenekelőtt a Ciota (△ 484) magaslatot foglalja el és augusztus 9-én legalább is a jelenlegi állását kell megtartania.

Hogy Krauss altábornagy csoportjával az összeköttetés helyreálljon. a hegyekbe küldött csapatok folytassák feladatukat.

Az általános helyzet miatt nem lehet figyelembe venni a XXVI. hadtestparancsnokságnak azt a kérését, hogy a Kárpát-hadtest részére a Sereth és Suczawa folyók közötti terepsáv utaltassék ki.

Krauss altábornagy csoportja az eddig elrendelt támadást folytatja." Op. 3353. szám.

*

Csíkszereda, augusztus 9.

„Hajnalhasadtakor fiammal automobilon az Uz-völgybe „sietek. Az Aklos-csárdáig is már rettenetes az út, onnét a 39. „honvédhadosztályparancsnokságig dorongút, melyet a számtalan „közlekedő szekér teljesen kijárt és automobilunk úgy ugrál „rajta, mint a gyalog sietőveréb. Ez a szűk vadregényes völgy „gyönyörű szép. A hadosztályparancsnokság elbájoló fekvésű kis „fa-villacsoportban van. Itt doberdói Breit altábornagy jelent-„kezik nálam. Tovább a gyakran gázzal erősen lőtt völgyben „kocsin folytatjuk utunkat. Ma egy lövés sem jön. A völgy ki-„tágul s egy mellékvölgybe fordulunk balra a szép fenyvesben.

„Nemsokára a 9. és 10. honvédgyalogezredek parancsnokságához „értünk. Kies hely a csendes rengetegben. Itt lovakkal vártak. „Lóháton számtalan szerpentinás ösvényen fölkapaszkodunk „az erdők fölső határáig. Útközben egészségügyi katonákkal „találkozunk, akik hordágyakat visznek, ezek véres sátorlapokkal „vannak betakarva. Messziről megismerem a szomorú menetet! „Hősöket hoznak! Hideg, megdermedt testű, üveges szemű „hősöket, kik nem érzik már, hogy elhagyják ezt a hegyet, melyet „hónapokig védtek dicsőn, melynek lábánál az anyaföld hideg „kebelében fognak örök nyugalomra elhelyeztetni. Elmondhatat- „lan szomorúság szállja meg lelkemet. A tegnapi nap e szűk „helyen 73 halottunkba, 190 sebesültünkbe került; pedig kifeje- „zetten elrendeltem volt, hogy a VI. hadtest csak kisebb tüntetést „hajt végre. Ebből egy nagy győzelmet akartak csinálni anélkül, „hogy tüzérséggel eléggé előkészítették volna, két honvédgyalog- „ezred a bástyaszerű hatalmas ellenséges állást megtámadta és „a támadás — mert nem volt tüzérségi előkészítés — sikerre „nem vezetett és visszarendeltetett. Keményen megmondom „nézetemet."

„Most, midőn sok szerpentinán kanyarogva kiérünk az „erdőből, látom csak, hogy mily óriási teljesítmény volt az, „midőn március 8-án derék 10-es honvédjeim ezt a rendkívül „meredek, kopár Magyaróst (△ 1340) elfoglalták. A Ma- „gyarós (△ 1340), Söverjés (⊹ 1358) és a névtelen kúp — ⊹ „1367 — oly meredek lejtőjűek, hogy bizony csak nagy vesződ- „séggel lehet fölkapaszkodni. E mellett az egész nyugati partján „nincsen fa és csak gyeppel van benőve. Az élen volt az orosz „állás, illetőleg a mi elvesztett állásunk és itt kellett rohamoznia „vitézeimnek."

„A Söverjés (⊹ 1358) alá megyünk, melyet most „József „főherceg-csúcs"-nak neveztek el. Mindenütt a hegyen keresztül „kaverna-alagutak vannak fúrva, melyek a túlsó oldalon levő „állásokba torkollanak. Ez kitűnő gondolat, melyet a Monte „San Michelen is alkalmaztunk már. És pedig nagyon előnyösen. „Fiammal most a 10. honvédgyalogezred igen erős állásait végig- „jártam és sok derék honvédemmel beszéltem."

„Egy messze előretolt táboriőrs van, oda nem engedem, „hogy bárki is elkísérjen, egyedül átmegyek a gyalogösvényen

„a drótakadályok között. Odatúl senki sem fogja sejteni, hogy „az egyedül, az őrszemekhez osonó alak a hadvezér. Bár szabadon „mentem, nem lőttek rám az oroszok. A szép fenyvesben jó messze „elgyalogoltam egyedül — az ösvényen menve — a táboriőrsökig. „Pompás kis fészket épített magának a dupla őrszem, egy kis „tisztás szélén a meredeken, az ellenség felé ereszkedő parton. „A 10. honvédgyalogezred 1. századának két derék legénye áll „itt őrt. Oláh Károly és Bodó Gyula. Úgy látom, nem sejtik, „hogy ki vagyok, az egyik mindig gyanakodva kacsintgat arany „galléromra, míg megkérdem, hogy mi érdekli őt azon úgy? „Kissé zavarbajőve elég komikusan azt feleli, hogy nincsen egé- „szen tisztában azzal, hogy „géppuskás ezredes" vagyok-e, vagy „pedig „aknavető ezredes", mert az ezüstkoszorú az ezredesi „csillagok körül csak azt jelezheti, habár egyiket sem ábrázolja „helyesen. Ekkor érkezett oda egyik fölváltó figyelőőrszem, ez na- „gyon meglepetve nézett rám és arcát derűs mosoly önté el. Fekete „Miklós káplár, az én vitéz kísérőm, ki Doberdón ama szörnyűsé- „ges éjszakán kikísért a Valloneba s csodaszámba ment, hogy „nem estünk el mindketten. Nem tudja örömében, hogy mit „csináljon, elfelejt tisztelegni s imára kulcsolt kezekkel szól: „'A mi fenséges Atyánk!' 'Fiam Fekete Miklós, azt sem hittem, „hogy mégegyszer látlak az életben! Isten hozott!' Míg kezet- „nyujtok neki, a másik kettő egyszerre a legfeszesebb tartásba „vágja magát és elhallgat. Fekete is tiszteleg és leadja jelentését: „'Semmi újság! Az ellenség csendes!' Elhallgattak vitézeim, de „már tudok mindent, ami derék szívüket nyomja, hiszen előbb „fesztelenül elbeszélgettünk volt és megindult lélekkel tekintet- „tem bele hőseim egyszerű s mégis nagy lelkébe, kiket e háború- „ban annyira szívemhez fűzött az ő lelki nagyságuk. Őket, kik „megadással, hűséggel végzik ezt a legnagyobb föladatot, kik „minden percben készek arra, hogy örömmel mindent föláldoz- „zanak, mindannak dacára, hogy hű szívük minden sejtjével „azokhoz vonzza, akik ott messze — az elhagyott családi fészek- „ben — megadással várják őket s éhezve, nyomorogva remény- „kednek. 'Vigyázzatok jól, fiacskáim s az Isten legyen veletek!' „szólok s mind a háromnak kezet adok és távozom. Az állásban „az urak fiammal aggódva vártak rám, mert néhány puskalövés „hallatszott."

„A Magyarósról (△ 1340) fölséges erdőben átmegyünk a „Laposra (⊹ 1222) a 9. honvédgyalogezredhez. Itt az ellenséges „állás a mienktől 20—30 lépés távolban van. Gyönyörű őserdő „volt ott, azt a pergőtűz teljesen letarolta, nyomtalanul eltűnt. „Tatárok vannak állásban, akik azonnal lőnek, ha a legcsekélyebb „mozgást észlelik állásainkban, még ha lépteket hallanak is. „Óvatosan mentünk, annak daczára több lövés esett s a tatárok „golyói csiripelve szállottak el fölöttünk és a távolban dörmögött „a harcizaj, a véres förgeteg idegrázó örökös dörgése, a pergőtűz. „Kint a lövészárokban egy hősömet az arany vitézségi éremmel „ékítettem föl s azután leereszkedtem a 10. ezredparancsnokság- „hoz, hol ebéddel vártak ránk ; szemeim előtt azonban az én örökre „elnémult hőseim sápadt képe lebeg, mint viszik le őket a véres „sátorlapokkal vagy rongyokkal lefödve és elássák őket az ős- „rengeteg örökké néma feledésébe és a nyers fából ácsolt kereszt- „tecskék el fognak korhadni és senki sem fogja sejteni, hogy itt „hősök nyugszanak. El lesznek felejtve ! Bizony mindent, mindent, „még síremléküket is föláldozzák a hazáért ! A jó Isten áldjon „meg benneteket, dicsőséges gyermekeim !“

„Hadseregeim arcvonalán Gerok támadása az ellenségnek „rendkívül szívós ellenállása mellett mégis lassacskán halad és „talán lehetővé teszi, hogy Mackensen tábornagy, ki túlszívós „ellenállás miatt kénytelen volt támadásával egyelőre megállani, „újból teret nyerhessen. A Magura Casinuluion (△ 1167) a küz- „delem tombolva dühöng, valóban majdnem olyan hévvel, mint „hajdan a Doberdón s az ellenség a bámulatos hősiességű 82-ős „székelyeimet, istenáldotta vitézeimet egyik tömegrohammal a „másik után hiába ostromolja és minden, még oly nagy eréllyel „vitt rohama is vérbefullad.“

*

Az ojtozi csata második napjának eseményei.[1]

Az augusztus 9-re kiadott intézkedés szerint, a 71. hadosztálynak a támadást folytatnia kellett keleti irányban, az ojtozi műúttól délre levő magaslatokon át. A német 117. hadosztálynak a Dealul Cosna (⊹ 788) gerincét kellett elfoglalnia.

A 37. és 70. honvédhadosztály feladata az, hogy a támadó

[1] Lásd a 61. számú mellékletet.

VIII. hadtest oldalait biztosítsa és tüntető fellépéssel lehetőleg sok ellenséges erőt kössön le.

71. hadosztály. A 142. dandár az éj folyamán megállapította, hogy a Lesuntului-völgytől keletre levő gerincvonulatot[1] a románok erősen megszállották. A foglyul ejtett román katonák a 12. és 14. ezredhez[2] tartoznak. A 142. dandár parancsnoka elhatározta, hogy bevárja a 73. honvéddandár harcbalépését és azzal egyszerre folytatja a támadást.

A 73. honvéddandár délelőtt 4 órakor a 385-ös házcsoporttól keletre levő erdőben csoportosult a támadásra. A középoszlop — 18. honvédezred — a ⌖ 586 magaslatra vett irányt; az ezredtől egy zászlóaljat tartalékul a házcsoportnál tartottak vissza.

A ⌖ 586-os magaslat északi lejtőjére a 315. honvédezredet — a volt baloszlopot — déli lejtőjére a székely 82./II. zászlóaljat — a volt jobboszlopot — irányították.

Az elővédzászlóalj parancsot kapott, hogy foglalja el a ⌖ 586-os magaslaton levő erdőtisztást. Alighogy az elővédzászlóalj a fejlődést befejezte, a ⌖ 586 magaslatról puska-, géppuska- és ágyútűzbe került.

A magaslatot ugyanis a román 12. ezred két zászlóalja, drótakadályokkal védelemre előkészített és berendezett állásban tartotta megszállva.

Az ellenséges puskatűz veszített hevességéből, amint az elővédzászlóalj gyér és laza harcalakzatban a támadó előnyomulást megkezdette. Az ellenséges tüzérség a ⌖ 385-ös völgyet erősen végigszórta gránátokkal, de — szerencsére — ekkor a 73. honvéddandár csapatai a völgyön már túlhaladtak.

Az elővédzászlóalj előnyomulása közben derült ki, hogy a dandár háta mögött a Verful Carhagau (⌖737) az ellenség kezében van, honnan erős puskaropogás volt hallható. A dandár parancsnoka erre utasította a jobb oszlopát, a 82-es zászlóaljat, hogy támadja meg a ⌖ 373-as magaslatot, melyen állítólag egy román század van beásva. Míg a dandár harchoz fejlődött, az is kiderült, hogy éjjel a baloszlopnál a 315./II. zászlóalj eltévedt a koromsötét erdőben.

Arról is értesült a dandárparancsnokság, hogy a 18. honvédezrednek időközben vasúttal megérkezett harmadik zászlóalja Sósmezőről útban van a Verful Stineichi (⌖ 1038) magaslaton át a Lesuntu-völgybe.

Ennek a zászlóaljnak a dandár azt parancsolta, hogy egy századdal a Verful Carhagau (⌖ 737) magaslaton levő ellenséget oldalba és hátba támadja; a zászlóalj zömével pedig, mint dandártartalék, a házcsoportnál foglaljon állást.

[1] Az üveggyár és Herestrau között.
[2] A román 7. hadosztályba tartoznak.

A dandár a délelőtti órákban megkezdette támadó előnyomulását, a küszöbön álló támadás előkészítésére a déli órákban sikerült tüzérségünk tüzét — közte a 30.5 cm mozsarakét is — a ⌖ 586 magaslatra irányítani.

A dandár támadó előküzdése délután körülbelül 4 óráig tartott.

Közben a 82-es székelyek a Verful Carhagaut (⌖ 737) elfoglalták, azután a Lesuntu-völgyet átlépve, délfelől előnyomultak a ⌖ 586-os magaslaton harcoló ellenség ellen.

A székelyek a Lesuntu-völgyben összeköttetésbe jutottak a horvát 33. honvédezred egyes részeivel.

Délután 5 és 6 óra között a 73. honvéddandár csapatai rohamra indultak a ⌖ 586 magaslaton fekvő erdőtisztás ellen.

A románok azonban a rohamot nem várták be, hanem a Curita-völgyben Fabrica de Sticla (△ 450) irányában sietve visszavonultak.

A 73. honvéddandár csapatai az erdőtisztásra feltódultak, eközben 120 főnyi román legénységet fogtak el és egy géppuskát zsákmányoltak.

A székely 82./II. zászlóalj a Carhagau (⌖ 737) magaslaton a román támpont elfoglalásakor 140 foglyot ejtett és 2 gépfegyvert zsákmányolt.

A 18. honvédezred a ⌖ 586 magaslaton beásta magát. Közben az ellenség két zászlóaljnyi erősítést kapott és ellentámadást intézett a 18. honvédezred állására, melyet azonban a honvédek véresen visszavertek.

A 73. honvéd-dandár késő délután az egész ⌖ 586 gerincet megszállotta. A 18. ezred az erdőtisztáson foglalt állást, egy zászlóalj az üveggyár felé előretolódott; a 82./II. zászlóalj a dandár déli oldalát biztosította a Dealul Chiosurilor (⌖ 843) felé ; egy zászlóalj a ⌖ 586 magaslat mögött állott mint dandártartalék.

Naplemente előtt a 73. honvéd-dandárhoz megérkezett a 15. honvédezred két zászlóalja, mely a 315. honvédezredet felváltotta. Az utóbbi a 70. honvédhadosztályhoz vonult be.

A 142. dandár parancsnoka délelőtt 10 órakor jelenti, hogy a dandár északi szárnyát visszakanyarította, hogy a német 117. hadosztálynak a Dealul Puica (⌖ 564) keleti lejtőjén levő déli szárnyával a csatlakozás meglegyen.[1]

A német 117. hadosztály délelőtt 10 óra 15 perckor értesíti a 71. hadosztályt, hogy a 142. dandár északi szárnyán a bosnyákok Herestrau irányából visszaszállingóznak, miért is a német 36. népfelkelő ezred déli szárnyát kényszerülve volt visszavenni, hogy az összefüggés a két hadosztály belsőszárnyán ne szakadjon meg.

[1] Német 36. népfelkelő ezred.

Kiderült, hogy hajnalhasadtával a románok a 142. dandár közepét megtámadták és visszaszorították, úgyhogy Dealul Manascu (⌖ 631) és Verful Balcuta (⌖ 704) között, a Lesuntuvölgyben a románok befészkelhették magukat.

Az éj folyamán a Herestrauba benyomult bosnyák 5./2. századot a románok ott nagy hevességgel megtámadták, úgyhogy a bosnyákok a falut kénytelenek voltak kiüríteni.

A 142. dandárnál tehát éjjel, illetve hajnalhasadtával visszacsapás következett be, úgyhogy a dandárt augusztus 9-én a románok voltaképen Dealul Puica (⌖ 564)—Dealul Manascu (⌖ 631)—Verful Balcuta (⌖ 704) vonalba szorították vissza.

A 71. hadosztály parancsnoka — mikor ezt megtudta — utasította a 142. dandárt, hogy addig tartson ki jelenlegi állásában, míg a 73. honvéddandár a ⌖ 586 magaslat ellen a támadást megindítja. (Op. 444/3. szám.)

A VIII. hadtest parancsnoka délután 2 órakor tudatja a 142. dandárparancsnoksággal, hogy a kapott értesítés szerint Gerok német gyalogsági tábornok elvárja, hogy a dandár mielőbb elfoglalja a Dealul Lesuntuluit (⌖ 677).

Erre a 142. dandár parancsnoka elhatározta, hogy délután 4 órakor a Dealul Lesuntului ellen végrehajtja a támadást.

Délután 2 órakor a repülők megállapították, hogy két román század Grozestiről a Lesuntului magaslatra menetel. Délután 4 óra 30 perckor a VIII. hadtest parancsnoka megérkezik a 71. hadosztályparancsnoksághoz, hol megtudja, hogy a 73. honvéddandár egy része a Carhagau (⌖ 737) magaslatot az ellenségtől megtisztította és hogy a 73. dandár zöme a románok ellentámadását a ⌖ 586 magaslaton visszaverte; mire Benigni táborszernagy utasította a 73. honvéddandárt, hogy a Lesuntului (⌖ 677) gerincét még ma foglalja el.

Délután 6 óra 45 perckor megfigyelték, hogy a románok a Verful Ungureana (⌖ 779)—Dealul Cosna (⌖ 788) gerincvonalon, a német 117. hadosztály előtt, menekülésszerűen visszaözönlenek; a 142. dandár támadása a Dealul Lesuntului gerincre folyamatban van és hogy a 73. honvéddandár a ⌖ 586 magaslatot átlépve egyrészt a Fta. Runculuira (⌖ 622), másrészt a Fabrica de Sticlára (△ 450) előnyomulóban van, tehát az egész VIII. hadtest teret nyer előre.

Délután 6 óra 55 perckor a 117. hadosztály közli, hogy csapatai a Slanic és Grozesti közötti gerincvonalon előnyomulva az úton a ⌖ 674 kúphoz közelednek és hogy a hadosztály jobbszárnya Calciiu falutól délnyugatra levő ⌖ 562 előkúpra tart.

Délután 7 órakor már az egész 71. hadosztály támad.

A 73. honvéd-dandár délután 7 óra 30 perckor a románok ellentámadását visszaverte, azután a román védelmi vonalat a ⌖ 586 magaslattól keletre levő gerincvonalon áttörte. A dandár

jobbszárnyának biztosítására egy századot a Dealul Chiosurilorra (⌖ 843) különített ki, a dandár zöme a Fta. Runculuí (⌖ 622) magaslatra, egy zászlóalja Fabrica de Sticlára folytatja a támadást.

A 142. dandár északi szárnyának előnyomulása este 8 óra 30 perckor megakadt, mivel a 117. hadosztály déli szárnyán a németek a további támadást beszüntették.

Éjjeli 11 órakor a 71. hadosztályparancsnokság augusztus 10-re kiadta az intézkedést, melyben elrendelte, hogy a hadosztály csapatait a Calciiu (⌖ 562) és Fabrica de Sticla közötti nagy erdőség keleti szegélyén egyelőre rendezzék és a visszavonuló ellenséget különítményekkel üldözzék.

A hadosztályparancsnok szándéka az, hogy a ⌖ 586 magaslaton a románok állását áttöri, mivel az utolsó jelentések szerint az ottani helyzetről úgy volt értesülve, hogy a 73. honvéddandár csakis a ⌖ 586-os erdőtisztást foglalta el.

Ezért a 73. honvéddandárnak parancsot küldött, hogy egy zászlóaljjal az üveggyárra, a dandár zömével a Fta. Runculuira (⌖ 622) támadjon ; utasította a 142. dandárt, mely estig Lesuntuvölgyet ismét átlépve, előcsapatait a Dealul Lesuntului (⌖ 677)—594—⌖ 562 gerincre tolta előre, hogy a Lesuntului gerincét foglalja végre el annál is inkább, mert a repülők azt jelentették, hogy a gerincről a románok már visszamentek.

Repülőink jelentik, hogy az ellenséges tüzérség vágtában vonult vissza az üveggyárból kelet felé. Csekély magasságból gépfegyverrel tüzeltek repülőink a menekülő tüzérségre, kitűnő eredményt érve el.

A 71. hadosztály, a tegnapi zsákmányt is beleértve, idáig 15 tisztet, 603 fő legénységet fogott el, 18 gépfegyvert és egy ágyút zsákmányolt.

Német 117. hadosztály.

A románok, sűrű tömegbe alakulva, délelőtt 4 óra 55 perckor a 117. hadosztály jobbszárnyán álló 36. népfelkelőezredet az ojtozi műúton és a Dealul Puicatól (⌖ 564) északra levő erdőben ismételten megtámadták ; a németek azonban véresen visszaverték, súlyos veszteséget okozván az ellenségnek.

Délelőtt 5 és 6 órakor a Verful Ungureana (⌖ 799) magaslatot a románok három oldalról átkarolva megtámadták. A bajor 15. tartalékdandár csapatai azonban, részben kézigránátokkal, mindkét ellentámadást visszaverték.

Délelőtt 9 órakor a württembergi hegyi zászlóalj a Verful Ungureanától délre az ellenséges lövészárokba behatolt és azt déli irányban felgöngyölítette, annak ellenére, hogy a románok kétségbeesetten védekeztek ; azután a zászlóalj az Ojtoz-szorosban az erdőséget a románoktól megtisztította.

A 313. honvédezred a Verful Ungureana és az ojtozi műút között, a Puica-patak szakaszára erőteljes lökést intézett, melyben 80 foglyot ejtett és 5 gépfegyvert zsákmányolt.

A német 36. népfelkelőezred és a 11./II. zászlóalj az ojtozi műút és Dealul Puica között Herestraura támadott, melyet a románok még tartanak.

A déli órákban a württembergi hegyi zászlóalj a ⌖ 674 magaslati gerincen vezető útkanyarulat mögé és a Dealul Matiusca (⌖ 683) előkúp déli lejtőjére osztagokat küldött ki a románok hátába, melyek 80 fő román legénységet ejtettek foglyul és 5 géppuskát zsákmányoltak.

A 117. hadosztály este 8 óráig az alábbi vonalat érte el: Útkanyarulat a ⌖ 674 és a Verful Ungureana (⌖ 779) között a Dealul Matiusca (⌖ 683) előkúp nyugati lejtője, az Ojtoz-völgyszoros—Herestrau nyugati szegélye, a Dealul Puica (⌖ 564) keleti lejtője. A hadosztály jobbszárnyát kissé visszakanyarították, mivel a 71. hadosztály balszárnyát a románok némileg visszaszorították.

Ebben a vonalban a hadosztály csapatai felzárkóztak és rendezkedtek, hogy holnap folytassák a támadást. Az ellenséggel az érintkezést kikülönített osztagok útján tartották fenn.

Este 8 óra 45 perckor az ellenség széles arcvonallal erős csapatokkal még egy ízben megkísérelte a Verful Ungureanát visszafoglalni. A támadást azonban a németek visszaverték. A bajor 15. tartalékdandár a mai harcokban 14 tisztet és 583 fő legénységet fogott el.

70. honvédhadosztály.

A hadosztálynál változás nincsen. A 207. honvéddandár a Slanic-völgy kétoldali magaslatain van csoportosítva, vele szemben a Verful Pravilát (△ 875) az orosz 15. és 16. ezred tartja megszállva.

A 20. lovasdandár lövészalakulatai a Verful Pravilán túl nyugatra, a Saraii-völgyig terjeszkednek ki, hol a német 225. hadosztályhoz csatlakoznak.

A 117. hadosztályparancsnokság a Verful Ungureana elfoglalása után tudatta a 70. honvédhadosztállyal, hogy további szándéka két zászlóaljjal[1] a ⌖ 674-es gerinc mentén előretaszítani és a Dealul Cosnát (⌖ 788) elfoglalni.

Délelőtt 6 órakor a 70. honvédhadosztályt a VIII. hadtestparancsnokság utasította, hogy tartalékát a Slanic-völgyből tolja fel az Ungureana magaslatra és hogy a bajor 15. tartalék-

[1] 18./II. és a württembergi hegyi zászlóalj.

dandár északi szárnyának biztosítása érdekében, az ellenséget a Slanic-völgyben lévő állásából vesse vissza.

Erre a hadosztályparancsnokság a 207. honvéddandárnak meghagyta, hogy a 315. honvédezred zászlóalját a Verful Bolohanról (⊹ 764) irányítsa a Verful Ungureanára és ennek helyébe a Slanic-völgyből félzászlóaljat küldjön a Verful Bolohanra.

Délelőtt 7 órakor a Verful Ungureanára (⊹ 799) érkezett honvédzászlóalj parancsot kap, hogy a württembergi hegyi zászlóaljhoz menjen előre, onnan pedig a románok hátába ereszkedjék le a völgybe és fogja el a román osztagokat.

Este a 117. hadosztályparancsnokság tudatta a 70. honvédhadosztállyal, hogy a hadosztály északi szárnya az útkanyarulatot elérte a Verful Ungureana és ⊹ 764 között a gerinc mentén és hogy a visszavonuló románokat a Dealul Cosna ⊹ 788 felé osztagokkal üldözi.

Valószínűnek látszott, hogy ha az ellenség a 70. honvédhadosztály előtt visszamegy, Slanic falunál a völgyzárlatot meg fogja szállani.

Ezért a 70. honvédhadosztályparancsnokság elhatározta, hogy az ellenséget egy völgyi oszloppal Gura Slaniculuira fogja követni, a 207. honvéddandárral a Ciresoaia (⊹ 772) magaslaton át Mosoarele—Tirgul Ocna irányában támadásba fog és a 20. lovasdandár lövészalakulataival a ⊹ 730—Verful Mareton (⊹ 683) át a Trotusu-völgybe előretaszít.

A 70. honvédhadosztályparancsnokság ennek megfelelően intézkedett augusztus 10-re.

A 315./II. honvédzászlóalj az Ungureana gerincvonalon a 117. hadosztály északi szárnyát követi a Dealul Cosnára (⊹ 788).

A 207. honvéddandár a Verful Pravilat (△ 875) foglalja el, azután támadását a Verful Ciresoaián (⊹ 772) át folytatja. A két magaslati oszlop között a 207. honvéddandárnak a völgyben előnyomuló része Gura Slaniculuira nyomul.

Német 225. hadosztály.

A tegnap elfoglalt állást a ⊹ 1175-ös magaslaton ellenséges könnyű tüzérség mérsékelten lőtte.

Felderítőjárőreink megállapították, hogy az oroszok a védelmi állást erősen megszállották és annak erődítésén és drótakadályok létesítésén serényen dolgoznak.

A tegnapi rohamvállalatban a hadosztály vesztesége:

a 217. tartalékezrednél elesett 2 tiszt és 22 fő legénység, megsebesült 2 tiszt és 81 fő legénység, 2 ember idegsokkot kapott, 5 pedig eltűnt;

a 18. tartalékezrednél elesett 1 ember, megsebesült 1 tiszt és 4 fő legénység;

a 11. honvédezrednél 4 fő legénység ;
a 259. utászszázadnál 1 ember elesett és 2 megsebesült.
Ma a német 225. hadosztálynál nem volt harc.

Német 218. hadosztály.

Az éj folyamán az ellenséges tüzérség a Lepsa-völgybe 50 lövést tett ; különben nála nem történt változás.

A délelőtt 9 órakor előremenő járőreinket az ellenség mindenhol puska- és géppuskatűzzel fogadta.

Azon esetben, ha az ellenség hátrálna, a hadosztályparancsnokság az előcsapatokkal a Dealul China—Dealul Lozii—Dealul Dulului—Rachita—Rachitasu vonalát, a zömmel a Negrilesti—sovejai utat akarja elérni.

Délelőtt az ellenség a ⊹ 745-ön levő állását ugyan kiürítette, de a közvetlenül mögötte levő védelemre berendezett állást megszállotta. Többi védelmi vonalát is tartja eddigi erejével.

Járőreink az ellenséggel érintkeznek és utasítást kaptak, hogy esetleges visszavonulását zöld rakétákkal azonnal jelezzék.

Délután 40 román katonából álló osztag megtámadta a Putna vasútállomást őrző századunkat, melyet az könnyen visszavert.

Napközben az ellenséges tüzérség alig lőtt, de délután és különösen este felé a hadosztály közepét és a ⊹ 750-es magaslatot erősen lőtte ; körülbelül 850 lövést tett.

Tüzérségünk tervszerűen viszonozta a tüzet ; az ellenség állását, megközelítő útjait, megfigyelő állásait és a ⊹ 1088—sovejai utat fogta tűzbe.

A Gerok-seregcsoportparancsnokság távirata révén arról értesült a hadosztályparancsnokság, hogy a német 9. hadsereg balszárnya és a 37. honvédhadosztály előtt az ellenségnél hátrálást figyeltek meg ; ebből a hadosztályparancsnokság arra következtet, hogy az ellenség az éjjel vissza fog előle vonulni.

37. honvédhadosztály.

A 37. honvédhadosztály új állásában négy erős ellenséges támadást vert vissza a Muntele Sboina Neagra (△ 1374) és a Muntele Resboiului (⊹ 1014) között, úgyszintén négy tömegrohamot a Magura Casinuluion (△ 1167).

Muntele Resboiuluitól nyugatra az ellenség heves támadásai estig több ízben eredmény nélkül megismétlődtek. Este egy újabb támadás omlott össze a Magura Casinuluion.

A Gerok-seregcsoport eddigi vesztesége :
a 218. hadosztálynál 1 halott és 1 sebesült ;

a 37. honvédhadosztálynál 1 tiszt és 34 fő legénység elesett, 4 tiszt és 204 fő legénység megsebesült; 21 fő eltűnt;
a 225. hadosztálynál elesett 2 tiszt, 24 fő legénység, megsebesült 3 tiszt, 91 fő legénység; 2 ember idegsokkot kapott és 5 eltűnt.

A VIII. hadtestnél elesett 14 fő legénység, megsebesült 249 fő legénység.

A 71. hadosztály veszteségét még nem jelentették.

*

Jelentések.

„1. hadsereg. Lipošćak-csoport. A Trotusu-völgy mindkét „oldali magaslatain lévő állásainkat az ellenséges tüzérség „hevesen lőtte."

„XXI. hadtest. 15. hadosztály a Pietra Rosiet (⌖ 1510) és „a ⌖ 1441-et elfoglalta. Különben csak tüzérségi zavarótűz."

„A 31. hadosztály balszárnyát a ⌖ 1148 magaslatra előre- „tolta és a csatlakozást a 15. hadosztályhoz helyreállította."

„A XXI. hadtestnél az oroszok a Pietra Rosiet (⌖ 1510) „hevesen megtámadták."

„A VI. hadtestnél és Lipošćak csoportnál ellenséges zavaró „lövegtűz. XXI. hadtest helyzete nem változott."

„Repülőnk jelenti, hogy ellenséges tüzér- és vonatoszlop „vágtában vonul vissza kelet felé Grozestiből és az üveggyár „irányából. Csekély magasságból gépfegyverrel tüzelt rájuk és „föltűnő eredményt ért el."

„7. hadsereg. Krauss-csoportnál a Schwer-csoport a Magura „Batrinától (⌖ 1111) délre egy ellenséges magaslati állást foglalt „el még az este. XXVI. hadtest. 59. hadosztálynak a Glitt—solkai „műút két oldalán előnyomuló támadócsoportja kemény és vál- „tozatos küzdelmek után a △ 456-tól kétoldalt levő magaslatokat „kelet felé egész Arbora helységig elfoglalta. Este 8 óra után Solka „irányából erős ellenség ellentámadást csinált, de óriási veszte- „ségeket szenvedvén megfutamodott. Schwer-csoport a tegnap „este elfoglalt magaslatot megint elvesztette. XXVI. hadtest „kisebb előtöréseket vert vissza. Fabini-csoport. A támadás az „egész arcvonalon szívós ellenállásba ütközött. Délig Preworokie „keleti szegélye, △ 385 és a Pasatultól egy kilométerre észak- „nyugatra levő magaslatot foglaltuk el. A támadó arcvonal többi

„részén a gyalogság 100—500 lépésig az ellenséges állásokhoz „férkőzött. Az elért vonalban Prevorokietől északra két ellen- „támadást vertünk vissza, a harmadik, melyet lovasság által „előrekergetett nagy tömeg — több hadosztály — hajtott „végre, vonalunkat a △ 385-től északra 500 lépéssel vissza- „szorította és Lukawitzától délre folytatódik, tüzérségünk — „amennyire igen gyér lőszere megengedi — tűz alatt tartja. Az „5. hadosztály készen áll arra, hogy a támadáshoz csatlakozzon. „Az ellenség végletekig szívós ellenállást fejt ki és igen sok lőszere „van. Ez mind francia behatás. XIII. hadtest tüzérségével támo- „gatja a támadást, amennyire az egyáltalában lehetséges, a „Mamornitától délkeletre."

Esti jelentések.

7. hadsereg. Kárpát-hadtestnél élénk földerítés a mi részünk- „ről, támadásunk folytatása végett. XXVI. hadtest némi haladást „mutat. Fabini-csoport a délelőtt elfoglalt vonalat Preworokie „körül hat ellenséges tömeges ellentámadás ellenében megtar- „totta, a hetedik és nyolcadik ellenséges támadás a 30. had- „osztálynak közepét és északi szárnyát Preworokien és △385-ön „túl visszaszorította. A hadosztályparancsnokság azt reméli, hogy „a lökést a régi vonalban föl tudja tartóztatni. Ott az ellenség „minden tekintetben határozott fölényben van. További szán- „dék: a Kárpát-hadtest utasíttatott, hogy Sereth helységnél az „ellenséget lekötve, lehetőleg nagy erőkkel a Rango-csoporttól „(Slobodzie—Berlince) nyugatra levő területen eltoljon és ott „készenlétben tartson, hogy Oprischenyen át vagy attól északra „beavatkozhassék. Fabini-csoport köteles az elért területet addig „föltétlenül tartani. Krauss-csoport. A XI. hadtest déli szárnya „előkészül a támadásra a Madeiutól keletre levő magaslati vonulat „ellen. Fabini utólag jelenti, hogy a 30. hadosztály régi állását „szállotta meg, szintúgy az ellenség, aki újból támadott, de a „legsúlyosabb veszteségeket szenvedve visszaveretett. Fabini- „csoport körülbelül 4000 embert vesztett."

„Fabini-csoport mai vesztesége: 10 tiszt és 289 fő legénység „elesett, 70 tiszt és 1377 fő legénység megsebesült, 11 tiszt és „1796 ember eltűnt. Az összveszteség 91 tiszt és 3462 fő legénység."

„Mackensen tábornagy értesít, hogy kemény viaskodás után „a Susität átlépte, a tisita—baltaretuli út eléretett, tovább balra „az ellenséges Susita állásba betört és az utat Satul Noutól délre „elérte."

*

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

Augusztus 9-én a német I. tartalékhadtest[1] folytatta támadását; jobbszárnyán a 76. hadosztály a Marasestitől 4 km-re délre levő útkeresztezés irányában. A támadást oldalban a Serethszakaszon Doaga—Ciuslea—Radulesti vonalban a 216. és 212. hadosztály biztosította. Az alpesi hadosztály — miután a 212. hadosztály felváltotta — Faureinél gyülekezett hadseregtartalékként.

A román 1. hadseregparancsnokság a román 9. hadosztálynak parancsot adott, hogy az augusztus 9-re virradó éjjelen a Susita-szakaszon Doagánál álló román 5. hadosztály és a Tisitára vezető úton levő orosz 71. (34.) hadosztály közötti 4 km-es rést töltse ki.

Ez az éj folyamán meg is történt, úgyhogy augusztus 9-én a német I. tartalékhadtesttel szemben az áttörés helyén, a románoknak három hadosztályból[2] álló arcvonalat sikerült megalkotniok. Augusztus 9-én reggel a román 9. hadosztály megtámadta a német I. tartalékhadtest jobbszárnyát. A támadás azonban a németek ágyú- és géppuskatüzében összeomlott, mire a román 9. hadosztály kiindulási helyzetébe, a Susita-szakaszra visszavonult.

Erre, erős tüzérségi előkészítés után, a 76. és 89. hadosztály a románok Susita-arcvonala ellen támadásra indult.

Az orosz 71. hadosztályt a Susita mögé vetették vissza, ezzel a román 9. hadosztály nyugati szárnya veszélybe jutott. Hogy a román 9. hadosztályt az átkarolástól megóvják, a román 5. hadosztály a német 76. ellen több hullámban ellentámadásra indult, mely a németek tüzében összeomlott.

Az I. tartalékhadtest balszárnyán a 115. hadosztály is harcbalépve, széles arcvonallal átlépte a Susita-völgyet és elérte a Satul Nou—Tisita gőzfűrésztelepi vasútvonalat. A 115. és 89. hadosztály között 3 km széles ür keletkezett, melybe a bajor 12. hadosztály betolódott. A bajor hadosztályt — mely most hadseregtartalék volt — a német 9. hadsereg parancsnoksága az I. tartalékhadtest rendelkezésére bocsátotta azzal az utasítással, hogy a sokat szenvedett 89. hadosztályt váltsa fel.

[1] 115., 89. és 76. hadosztály.
[2] Orosz 71. (34.) hadosztály, román 9. és 5. hadosztály.

A tartalék XVIII. hadtest jobbszárnyán előnyomuló 62. hadosztály, a tartalék I. hadtest támadásához csatlakozva, a szétrebbent orosz 13. hadosztály egy része által még tartott Tifesti falut elfoglalta. A 89. hadosztály hadseregtartalékként Ivancestinél gyülekezett.

Az arcvonalban, a Putna mögött, mintegy 30 km széles szakaszon álló orosz 13. hadosztály az orosz 34. hadosztálynak augusztus 6-án történt áttörése következtében komoly ellenállást kifejteni nem volt képes, mire a VIII. hadtestet[1] az arcvonalba visszarendelték, hogy régi állását szállja meg.

Az orosz 15. hadosztály Culacu—Voloscani régi állását szállotta meg, a 14. a Serbesti—Muncelu közötti hegyekben helyezkedett el; a Transamur kozákhadosztály Movilitát szállotta meg.

A német 9. hadsereg esti jelentése:

A 212. és 216. hadosztály helyzete változatlan. A 76. tartalékhadosztály Tisita—Cosmesti vonalát elérte; a 89. hadosztály — még mielőtt a bajor 12. hadosztály felváltotta — elfoglalta a tisitai hídfőt.

A 115. hadosztály, az orosz 71. hadosztály támadásának visszaverése után, a Satul noui útelágazást érte el. A cs. és kir. 62. hadosztályt az oroszok visszanyomták Olestin túlra. A hadosztály parancsot kapott, hogy Olestit újból foglalja el.[2]

A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokságot megkérték, hogy a német 9. hadsereg balszárnyán[3] az arcvonalba betolt 3. gránátosezredet vonja ki és Brassón át szállíttassa el a Gerokseregcsoporthoz. Op. 3365.

Ober-Ostnál s az Isonzón nincsen nevezetes esemény.

A Soveja-medencében igen élénk szekérforgalom van a Mon. Casin-völgye felé.

A rotilesti—panciui úton is igen élénk a forgalom.

A Gerok-seregcsoportnál azt hitték, hogy a románok a 218. hadosztály előtt visszamennek. Ennek következtében Mackensen tábornagy elhatározta, hogy az alpesi hadosztályt nem küldi Naruja teréből Cimpurile ellen, hanem Tifesti—Racoasa irányában veti harcba, bár a német legfelsőbb hadvezetőség azt óhajtotta, hogy Cimpurile irányban alkalmazzák.

Mackensen, annak ellenére, hogy a Gerok-seregcsoportparancsnokság este jelentette, hogy a 218. hadosztállyal szemben a románok erős csapatokkal változatlanul megszállva tartják állásukat, elhatározását fenntartotta, mert úgy véli, hogy ha a két

[1] Orosz 15. és 14. hadosztály.
[2] Lásd a 60. számú mellékletet.
[3] Német 217. hadosztálynál (német XVIII. tartalékhadtest).

bajor hadosztályt[1] Racoasa irányban veti harcba, a támadás gyorsan fog teret nyerni és kedvezőbb helyzetet fog teremteni, mintha Naruja felől támadna az alpesi hadosztály.

Hírek az ellenségről.

Magura Odobestiről (⌖ 1001) megfigyelték, hogy augusztus 8-án körülbelül két gyalogezred Parosulról[2] Gaurile felé menetelt.

Augusztus 9-i repülőjelentés szerint, délelőtt és délután Rotilestiről Gura Vaion át Mon. Casin felé, igen élénk szekérforgalom van. Ezek a hírek megerősíteni látszanak azt, hogy a románok a 218. hadosztály előtt visszamennek.

A román 8. hadosztály a Muntele Resboiuluion (⌖ 1014) van állásban.

A román 6. hadosztályhoz tartozó tegnapi foglyok azt vallják, hogy az ojtozi országút mindkét oldalán ezek a román ezredek küzdöttek : 7. vadászezred, 10., 11. és 12. ezred.[3]

Az üveggyártól nyugatra a román 14. ezred (7. hadosztály) harcolt. A román 6. hadosztály zászlóaljai csak három századból állanak, a negyedik századot átadták menetalakulatokból képezendő új zászlóaljak részére. A hadosztály valamennyi üteg[4] még nincs tüzelőállásban. Gura Vainál állítólag 10 francia üteg áll, melyek a hadosztályt támogatni fogják.

Az ojtozi országúttól északra a román 12. ezred áll.[5]

Repülőjelentések szerint a Mihaileni—bucecai úton egy orosz lovasezred négy üteggel Calinestin át és egy 2 km hosszú gyalogsági oszlop a Verful Campuluion át visszavonult. Háromnégy zászlóalj Bucecánál táborozik.

Jassi kiürítését a románok megkezdették.

Az orosz katonakomiték kijelentése szerint elhatározták, hogy a visszavonulás a Pruth-folyóig fog történni.

A badeni hadseregfőparancsnokság Op. geh. 376/II. szám alatt táviratot intéz a hadseregarcvonalparancsnoksághoz, hogy válaszoljon még ma az A. O. K.-nak július 28-án kelt 376. Op. geh. számú rendeletére (a német 218. hadosztály veresége tárgyában).

Az 1. hadseregparancsnokság Op. 2994/I. szám alatt jelenti :

„A 218. hadosztály túlontúl hatalmas ellenséges tüzérség tüzének volt kitéve elgázosítással kapcsolatban, melyet repülők irányítottak és a hadosztályt az ellenséges tömegek többszörös

[1] A bajor alpesi hadosztály és a Faurei terében tartalékként gyülekező bajor 12. hadosztály.
[2] Vidrától nyugatra.
[3] Román 6. hadosztály.
[4] 11. tábori tüzérezred és 16. tábori tarackosezred.
[5] Román 7. hadosztályba tartozik.

erővel támadták meg. A hadosztály szerencsétlenségéért a vezetőt felelőssé tenni nem lehet.

A Gerok-seregcsoportparancsnokság ebben az ügyben megindította a vizsgálatot, mely azonban még idáig befejezhető nem volt, mivel az eset óta a hadosztály úgyszólván szakadatlanul harcol és a szóbanforgó parancsnokokat a harcvezetés teljesen leköti."

Az A. O. K.-nak ezt táviratozom :

„Gerok gyalogsági tábornokkal történt értekezésem alapján jelentem, hogy meggyőződésem szerint az érintett parancsnokokat szemrehányással illetni nem lehet. *József főherceg* s. k."

A hadseregfőparancsnokság Op. 43.732. szám alatt a hadseregarcvonalparancsnokságnak táviratozza :

„Úgy látszik, hogy a 7. hadsereg erői, melyek Czernowitztól keletre a Sereth és Pruth között vannak, nem lesznek képesek döntő eredményt előidézni. Czernowitz közeli fekvése miatt csapatainkat nem szabad annak kitenni, hogy itt teret veszítsenek. Ezért a 7. hadsereg északi szárnyát erősítse meg ; részletvállalatokba ne bocsátkozzék." Op. 3367.

A Kárpát-hadtestnél uralkodó szállítási viszonyok arra késztettek, hogy a német vezérszállásmesterhez az alábbi táviratot intézzem :

„A német 20. hadtápparancsnokság az utánszállítási vonalat augusztus 9-én a Kárpát-hadtest részére Oberwikowig meghosszabbította.

A Kirlibaba—schipothi út sok helyen már, kis esőzés után is. feneketlenné válik. Az úton csakis lófogatú vonatok járhatnak.

A Kárpát-hadtest az összes rendelkezésére álló vonatoszlopokat a 20. hadtápparancsnokság rendelkezésére bocsátotta, hogy az utánszállítási forgalmat Oberwikowig lebonyolíthassa. Most naponta elég 90 tonna szállítását lebonyolítani, mert a csapatok ellátására szükséges élelmezés egy részét a helyszínén elő lehet teremteni. Nagy nehézségbe ütközik a lőszerrel való ellátás és az utánszállítás, úgy ahogy napjainkban folyik, ki nem elégítő. A helyzet még rosszabb lesz, ha a hadműveletekben több-napos szünet áll be és a csapatok elhelyezési körleteikben nem lesznek képesek ellátásukra a szükséges élelmezést előteremteni. Ha az előnyomulást a Serethen túl folytatjuk, egyáltalában kérdésessé válhat az utánszállítás, mivel az eszközök hiányozni fognak. Ezek a nehézségek mindaddig meg lesznek, míg az utánszállítást nem a vasútak bonyolítják le. Augusztus 16-án a Stanislau—kolomeai vasútvonalon a forgalom meg fog indulni és a vonatok egyharmadrészét a 7. hadseregnek tartom fenn. Azt még nem lehet megítélni, hogy mikor lesz a forgalom Czernowitzig meghosszabbítható.

Az előhozott okok alapján kérem, hogy a német 20. hadtáp-parancsnokság legalább is négy autóvonatoszlopot kapjon, azonkívül javasolom, hogy a német tábori vasútügy főnökségénél kieszközölni szíveskedjék, hogy német vasúti századok rendelkezésre bocsátása mellett oda hasson, hogy a cs. és kir. tábori vasútügyfőnökség a Kolomea—Czernowitz—Sereth vasútvonalat mielőbb helyrehozassa."

Marosvásárhely, augusztus 10.

Az ojtozi csata harmadik napja.[1]

71. hadosztály.

Délelőtt 6 órakor az üveggyárnál és a Lesuntului (⌖ 677) gerincén ismét kiújult a harc.

Az éjjeli felderítés megállapította, hogy a román csapatok zöme a Dealul Lesuntuluiról (⌖ 677) keleti irányban visszavonult és a gerincen csakis utóvédek maradtak vissza ; hajnalhasadtával a 73. honvéddandár fokozatosan erre a gerincvonalra tolta csapatait és pedig a 18. honvédezred a jobbszárnyon a Fabrica de Sticla (△ 450) felé, a 15. honvédezred a Fta. Runcului (⌖ 622) magaslatra. A 82-es székely zászlóaljat a jobbszárny mögött visszatartották.

A 142. dandár egy részének sikerült a Dealul Lesuntului —⌖ 549—⌖ 562 gerinc egyes helyein lábát megvetni. A zöme azonban még harcban állott az ellenséges utóvédekkel.

Midőn a 73. honvéddandár az említett gerincet megszállotta, a román ellentámadások sorozata indult meg a honvédek ellen, mely szünet nélkül egész napon át tartott ; a sűrű erdőből előtörő rohamok szakadatlanul érték hol itt, hol ott a honvéd dandárt ; mivel a sűrű aljazat 50 lépésnél távolabbi kilátást és kilövést nem engedett meg.

A románok a 18. honvédezredre ezen a napon 12 ellentámadást intéztek, melyek azonban mind összeomlottak. A 18. ezred kiváló magatartásáért az alábbi dícséretet küldtem a honvédeknek:

„A 18. honvéd gyalogezrednek ! Párját ritkító vitézségtek tegnap tizenkét hatalmas ellenséges rohamot elkeseredett tusában, az ellenség felette nagy veszteségei mellett hiúsított meg. Szeretetteljes örömmel és büszkeséggel üdvözöllek Titeket, Ojtoz hőseit és kérem az egek urát, hogy áldjon meg Benneteket és vezéreljen tovább a dicső győzelmek útján. Szívvel és lélekkel Veletek vagyok dicső bajtársaim. *József főherceg* vezérezredes s. k."

[1] Lásd a 61. számú mellékletet.

A Dealul Chiosurilor (⌖ 843) előkúpot és a ⌖ 903 magaslatot a románok újból megszállották. A 71. hadosztály déli szárnyán előnyomuló 33. honvédezred ezen magaslatokat megtámadta és délelőtt 10 óráig a románokat onnan elzavarta.

Az ezred parancsot kapott, hogy rohamosztagaival a Fabrica de Sticlara (△ 450) vezető szakadékban taszítson elő és hogy a Dealul Lesuntuluira (⌖ 677) vezető úton keressen érintkezést a 73. honvéddandárral.

A bosnyák 5. ezred egyik hírszerző osztaga benyomult Grozestibe, mely a ⌖ 408 kúpról oldalozó tüzet kapott.

A Magura Casinuluiról (△ 1167) a 8. hegyidandár megfigyelte, hogy a Filipestiről Onestire vezető műút zsúfolva van visszavonuló vonatoszlopokkal.

Délben jelentik, hogy körülbelül három román zászlóalj a Curita völgyében a Fabrica de Sticla felé tart.

Délután 12 óra 15 perckor a 117. hadosztályparancsnokság közli a 71. hadosztállyal, hogy északi szárnya a ⌖ 674 gerincet elérte, közepe a Verful Petreire (⌖ 693) nyomul elő, egyes csapatokkal Grozesti felé bekanyarodik ; a Dealul Matiuscat (⌖ 683) a románok még tartják.

Délután 12 óra 30 perckor egy román zászlóalj, tüzérségi előkészítés nélkül, a ⌖ 562—⌖ 594 szakaszban a 142. dandár északi szárnyát megtámadta ; a bosnyákok visszaverték ugyan a támadást, de a ⌖ 562-es kúp mégis a románok kezébe került.

A Magura Casinuluiról (△ 1167) jelentik megfigyelőink, hogy a Curita-völgyben további négy román zászlóalj az üveggyár felé menetel ; éle délután 1 óra 10 perckor a ⌖ 337-et elérte s így a gyártól már csak másfél óra járásnyira van.

A VIII. hadtest parancsnoka utasította a 71. hadosztályparancsnokságot, hogy az elért helyzetben okvetlenül tartson ki ; a 142. dandár tartalékát tolja el a hadosztály déli szárnya mögé.

A 73. honvéddandár, a horvát 33. honvédezred és a székely 82. ezred parancsot kapott, hogy a székelyek a ⌖ 1125, a horvátok a Dealul Chiosurilortól (⌖ 843) 2000 lépésre keletre levő gerincet foglalják el és hogy a 73. honvéddandár déli szárnya a horvát 33. honvédezreddel az összeköttetést állítsa helyre. (Op. 446/6. sz.)

A bosnyák 5. ezred az északi szárnyon összevonta rohamosztagait, melyek délután 3 órakor az ⌖ 562 előkúpot fogják megrohanni.

A 71. hadosztályparancsnokság a 117. hadosztályt felhívta, hogy a Dealul Matiuscat (⌖ 683) foglalja el, mivel a 142. dandár onnan igen kellemetlen tüzet kap északi oldalába.

Délután 4 óra 45 perckor a románok a ⌖ 1132[1] és a ⌖ 1125 magaslatot ellentámadással elfoglalták, mire a székely 82. ezred

[1] Magura Casinuluitól (△ 1167) 1000 lépésre északra van.

a horvát 33. honvédezred rohamcsapataival támogatva, a románokat megtámadta, hogy a magaslatot visszaszerezze. A támadás sikerült ; délután 5 óra 15 perckor a magaslatok már a székely ezred kezében vannak.

Este 10 órakor megérkezik a hadtest intézkedése augusztus 11-re, mely szerint a 117. hadosztály a Cosna (⌖ 788) gerincmagaslatot, a 71. hadosztály a Mon. Casintól északnyugatra fekvő magaslatokat foglalja el.

A 71. hadosztályparancsnokság elhatározta, hogy mindenekelőtt a ⌖ 581—Dealul Malaiului (⌖ 493)—⌖ 372 vonalat fogja holnap hadosztályával elérni, amint a helyzet a Dealul Matiuscan (⌖ 683) tisztázódik, nehéz tüzérségét Herestraun át a Lesuntuvölgyébe előrevonja ; azután a hadosztály a támadást végrehajtja, hogy a Mon. Casin és Bogdanesti közötti magaslatokat elfoglalja. A támadás végrehajtására a hadosztály csapatai két dandárcsoportra oszlanak és pedig a 73. dandár, a horvát 33. honvédezred és a székely 82. ezred egy része alkotja az egyik csoportot, a 142. dandár a másik csoportot. A két csoport közötti határvonal Fta. Runcului (⌖ 622)—⌖ 483—Dealul Sanei.

Hadtesttartalék a 314./III. és 315./III., hadosztálytartalék, a 82./II. zászlóalj.

A horvát 33. honvédezred holnap a Fabrica de Sticlán át nyomuljon előre, hogy elkerülje a nehéz hegyszakadékon való átvergődést. A déli szárny biztosítására a fél 82./I. zászlóalj a ⌖ 903 magaslaton egyelőre visszamarad. (Op. 446/10. szám.)

A 117. hadosztályról ismeretes volt, hogy a 313. honvédezred a Verful Petrei (⌖ 693) magaslatot elfoglalta és az ezred egy része este Grozesti nyugati részébe behatolt.

A Dealul Matiuscat (⌖ 683) nem sikerült a románoktól teljesen megtisztítani, mert az állás néhány fészkét a románok még mindig tartották.

A románok számos védelemre előkészített állásban mindenhol igen szívós ellenállást fejtenek ki, csak lépésről-lépésre hátrálnak és gyakran nagyon heves ellentámadásokkal védekeznek. A nehéz terep, a támadó csapatok kimerültsége, az ellenség makacs kitartása és a vízhiány nagyon meglassítják támadó mozdulatainkat.

Német 117. hadosztály.

Az éj folyamán a románok még néhány támadással kísérletet tettek, hogy a hadosztály északi szárnyát a Verful Ungureanara (⌖ 779) visszavessék ; az ellentámadások azonban mind meghiúsultak.

Délelőtt 8 órakor a 70. honvédhadosztályparancsnokság értesítette a 117. hadosztályt, hogy a Cleja-gerincet és a Verful

Pravilat (△ 875) elfoglalta és hogy az ellenség a 70. honvédhadosztály előtt az egész arcvonalon hátrál.

Erre a 117. hadosztály északi szárnya általános támadásba ment át. Tüzérségi megfigyelők jelentik, hogy a román tüzérség a gerinc mentén a Dealul Cosna (⌖ 788) irányában, menekülésszerűen hátrál.

Délután 12 óra 40 perckor a bajor 12. tartalékdandár északi szárnya a ⌖ 674, déli szárnya a Verful Petrei (⌖ 693) magaslatot támadja. A románok Herestrau nyugati szegélyét még makacsul tartják.

Délután 1 óra 30 perckor a német 36./I. zászlóalj Herestrauba betört. Tüzérségünk a Verful Ungureanara (⌖ 779) előrevonul.

Délután 2 órakor a visszavonuló románok erősítést kapnak a Dealul Cosna magaslaton, hol a visszamenő csapatokat felvették és a magaslaton védelemre előkészített állást megszállották.

A bajor 15. tartalékdandár északi szárnya[1] a Dealul Cosnát 500 lépésre megközelítette és beásta magát.

A dandárparancsnoknak az a szándéka, hogy a támadást tüzérségi előkészítés után, augusztus 11-én végrehajtja.

A 313. honvédezred a Verful Petrei elfoglalása után Grozestibe hatolt.

A német 36. népfelkelőezred Herestrauba betört, a faluban négy ágyút zsákmányolt és Herestrau keleti szegélyéig jutott előre ; jobbszárnya a ⌖ 562 előkúpra nyomult elő.

Az est beálltával a 117. hadosztály csapatai a harcot beszüntették, mivel a tüzérség lőszere elfogyott.

70. honvédhadosztály.

A hadosztály két oszlopban nyomult elő ; a magaslati oszlopot a 207. honvéddandár képezi, mely a Peatra völgyében a Verful Pravilára (△ 875) kapaszkodik fel. Ez az oszlop a 314. ezred I. és II. zászlóaljából és a 315. ezred I. zászlóaljából áll.

A völgyi oszlopot a 20. lovasdandár alkotja,[2] mely a Slanicvölgyben nyomul elő.

A hadosztály arcvonala elé két erős hírszerző különítményt toltak ; az egyik a 313./I. zászlóalj Liszay százados parancsnoksága alatt, mely a 207. honvéddandár előtt a Verful Pantirul—⌖ 772 Verful Ciresoaia magaslatokat deríti fel ; a másikat Eötvös százados parancsnoksága alatt a fél 314./I. zászlóalj alkotja, mely a

[1] Bajor 18./I. zászlóalj és a württembergi hegyi zászlóalj.

[2] 2. és 3. dzsidásezred, 10. és 12. dragonyosezred lövészosztagai és a 315. honvédezred fél zászlóalja.

207. honvéddandár és a 20. lovasdandár arcvonala előtt, a Slanic-völgyét északról kísérő hegyoldalt deríti fel.

A 315./III. honvédzászlóalj intézkedésszerűen a Verful Bolohanról (⌖ 764) a Verful Ungureana (⌖ 779) gerincvonalán követi a 117. hadosztály északi szárnyát.[1]

Az ellenség a Verful Pravilán (△ 875) a 207. honvéddandár támadását nem várta be, hanem a magaslaton levő állást kiürítve visszament a Verful Ciresoaiara (⌖ 772), melyen három zászlóaljjal védelmi állást foglalt.

Közben megállapították az ellenségről, hogy a Verful Ciresoaiát, a Slanic hegyoldalt és a völgyszorost megszállotta. Liszay százados különítménye délután a ⌖ 672 és a Verful Ciresoaia (⌖ 772) között, az ellenséges állást megtámadta.

Eötvös százados különítménye is összeütközött az ellenséggel, mely Slanic és a ⌖ 772-es magaslat között a ⌖ 629 előkúpon foglalt állást.

A 314./I. honvédzászlóalj délután 4 órakor a románokat a ⌖ 629 előkúpról letaszította, azután keletfelé folytatta a felderítést Tirgul Ocna irányában.

Ezalatt a magaslati oszlop[2] estig felért a Verful Pravila (△ 875) tetejére ; majd elérte a Verful Pantirul vidékét és megállapította, hogy baloldalában a ⌖ 730—⌖ 750 magaslatokon már nincsen ellenség.

A 20. lovasdandár estig Slanic falu elé ért. A 70. honvédhadosztályparancsnokság elhatározta, hogy holnap augusztus 11-én a 207. honvéddandárral a Verful Ciresoaiat (⌖ 772) elfoglalja, ezért meghagyta a dandárparancsnokságnak, hogy reggeli 7 órakor hajtsa végre a támadást.

A 20. lovasdandár parancsot kapott, hogy Slanicnál az ellenséges utóvéd ellenállását törje meg és érje el a Trotusu völgyét.

Német 225. hadosztály.

A Cleja-szakaszban a 217./III. zászlóalj előreküldött járőrei a zászlóaljjal szemben levő orosz állást kiürítve találták, mire a zászlóalj az ellenség elhagyott állását megszállotta.

A kiküldött hírszerzőjárőrök déli 12 óráig megállapították, hogy a Saraii-völgyben ⌖ 686-ig, Ciungi lui Rotilan át ⌖ 981-ig, és a Ciungetului-völgyben ⌖ 643-ig ellenségnek híre sincsen.

A 225. hadosztály megfigyelte, hogy a 70. honvédhadosztály északi szárnya a Verful Pravila (△ 875) és a Verful Cheschiuluitól (⌖ 1050) 3500 lépésre északra eső ⌖ 913 gerincvonalat küzdelem nélkül elérte és hogy a visszavonult ellenséget üldözve a Pantirul

[1] Bajor 15. tartalékdandárt.
[2] 207. honvéd-dandár.

magaslaton át Mosoarele irányában a Verful Ciresoaiára előnyomulóban van.

A 225. hadosztály jobbszárnya a 70. honvédhadosztály balszárnyát követte és pedig a 217./III. zászlóalj a 25./1-es géppuskás-századdal a Saraii-völgyben, a ⌖ 501-en a Baba Rea (⌖ 968) magaslatra vett irányt; estig harc nélkül a ⌖ 501-re ért. A 10. század Rotilan visszamaradt és azt megszállotta.

A 217./I. zászlóalj parancsot kapott, hogy kellő tüzérségi és aknavető előkészítés után, az ellenségnek a ⌖ 1175 hegység északkeleti és délkeleti lejtőjén levő állásait támadja meg és szállja meg. Mivel a zászlóalj igen erős ellenségre bukkant és az éj beállott, a támadás végrehajtását megszüntették.

A 217./II. zászlóaljat a 11. honvédezred váltotta fel, mire az előbb említett zászlóalj a 217./I. zászlóalj mögött gyülekezett.

Német 218. hadosztály.

Az éj nyugodtan telt el. A kiküldött hírszerzőjárőrök az ellenség helyzetében változást nem állapítottak meg.

Egy osztagunk — 50 csatár, 12 utász és 3 géppuska — megszállotta a vasúti alagutat a Verful Moceruluitól 1 kilométerre délre.

Délelőtt 4 és 5 óra között, Putna vasúti állomásnál és a vasúti alagútnál, néhány román katonát fogtunk el, kik azt vallották, hogy augusztus 9-én parancsot kaptak a visszavonulásra. A tartalékok már el is indultak, midőn 2 óra mulva a parancsot visszavonták.

Délelőtt a hadosztálynál nem volt harc. Egyébként megfigyelték, hogy az ellenség hátrál; így a német 9. hadsereg előtt Marasestinél a Serethen át keleti irányban, a 37. honvédhadosztály előtt a Casinu-völgyben a Mon. Casin felé, a VIII. hadtest előtt Filipestitől Onesti felé és a Slanic-völgyben Tirgul Ocna felé.

A 218. hadosztályparancsnokság megtudta, hogy a német 9. hadsereg balszárnyán a Keller-különítmény támadást készít elő Negrilestire.

Az ellenség helyzete délután se változott; a románok állásaik erődítésén dolgoznak.

Az ellenséges tüzérség a Lepsa-völgybe 35 lövést tett.

A 22./I. zászlóaljat a hadosztály délelőtt 7 órakor a VIII. hadtesthez Ojtozra indította, ezt követni fogja a 22./II. zászlóalj is.

37. honvédhadosztály.

A 37. honvédhadosztálynál a derék 14./II. honvédzászlóalj a Magura Casinuluion (△ 1167) az utóbbi napokban kiválóan megvédte állását az ismételt erős támadásokkal szemben.

Tegnap este 9 és 10 óra között három erős ellenséges járőr (körülbelül egy gyalogszázad) a Muntele Resboiului (⌖1014) felől, baloldalba támadta a 13./I. honvédzászlóaljat, de a támadást a honvédek kézigránáttal visszaverték.

Gerok-seregcsoportparancsnokság délután 4 óra 45 perckor Op. 1727. szám alatt elrendelte, hogy a 37. honvédhadosztály balszárnya a Magura Casinuluitól (△ 1167) északra eső gerincvonalat ⌖ 1125 kúpig bezárólag, szállja meg.

Ennek következtében a 8. hegyidandár rohamvállalatot hajtott végre.

A 71. hadosztály déli szárnyán a horvát 33. honvédezred a Dealul Chiosurilor (⌖ 843) és a ⌖ 903 magaslatot elfoglalta.

Ez alatt a Magura Casinuluitól északra levő ⌖ 1125 magaslatot az ellenség elfoglalta.

Minthogy a horvát 33. honvédezred azt a parancsot kapta, hogy előnyomulását augusztus 11-én a Dealul Chiosurilor (⌖ 834) —⌖ 903 magaslatról a Fabrica de Sticlára folytassa, ezt pedig az ellenség, oldalt és hátul, a ⌖ 1125-ről veszélyeztethette ; a 8. hegyidandár a 15./I., 82./III. és a 82./IV. zászlóalj s a 7. huszárezred lövészeinek egy részével, a románokat megtámadta és a Magura Casinuluitól 1000 lépésre északra levő névtelen kúpot[1] elfoglalta.

A rohamvállalat befejezte után a 8. hegyidandár helyzete este 7 órakor :

A 15./I. zászlóalj a Magura Casinuluitól északnyugatra levő kúpon van, honnan a csatlakozást a Dealul Chiosurilor (⌖ 903) felé a horvát 33. honvédezred déli szárnyával helyreállította. A 82./9. és 14. század a névtelen kúp[1] elfoglalása után összeköttetésben áll balra a 15./I. zászlóaljjal, jobbra pedig a △ 1167 és ⌖ 1132 kúp keleti lejtőjén az arccal keletre néző 15./3. és 82/10. századdal ; a △ 1167-en túl a 8. hegyidandár helyzetében nincsen változás.

A ⌖ 1125-ös magaslatot a 8. hegyidandár holnap hajnalban fogja elfoglalni.

A 37. honvédhadosztályparancsnokság augusztus 11-re akként intézkedett, hogy a 8. hegyidandár, miután a románokat a ⌖ 1125 magaslatról letaszítja — a horvát 33. honvédezred előnyomulásához csatlakozzék.

A 15./I. zászlóalj a Dealul Pietrisuluira (⌖ 668), a 82-es székelyek a horvát 33. honvédezredhez csatlakozva a Dealul Pietrisului és Fabrica de Sticla (△ 450) közötti ⌖ 581-es erdőtisztásra tartanak ; az 58./IV. és 24./IV. zászlóalj a 15./I. zászlóaljjal egymagasságban fog előnyomulni.

A 14./II. honvédzászlóalj a Casinu-völgyben a ⌖ 460-nál a nagy erdő keleti szélére ereszkedik le.

[1] ⌖ 1132.

A 8. hegyidandár többi csapata, mint tartalék követi a hegyidandárt, ehhez csatlakozik a 7. huszárezred is. (Op. 810/22. szám.)

Este 9 órától kezdve az ellenséges tüzérség a Magura Casinuluitól (△ 1167) délre a ⊹ 508 Casinu-völgy — és a Dealul Secaturei (⊹ 975) közötti szakaszban álló arcvonalat lőtte, majd 9 óra 15 perckor az ebben a szakaszban levő 14./I., 14./III. és 13./I. honvédzászlóaljat fölényes erővel megtámadta; azonban tüzérségi és gyalogsági tűzzel és kézigránáttal visszaverték.

9 óra 55 perckor a tüzelés mindkét részről megszűnt, azóta az arcvonal előtt nyugalom van.

A honvédek kiváló magatartását az alábbi távirattal ismertem el:

„Hős honvédeimet szeretettel és büszkeséggel üdvözlöm, párját ritkító állhatatosságukkal dicsőségük arany koszorújába új virágokat fűztek, melyek soha el nem fonyadhatnak. Fölséges királyunkhoz külön jelentés megy, mely vitéz magatartásukat kiemeli. Az Isten kísérje és áldja meg mindnyájukat.

József főherceg vezérezredes s. k.“

*

Jelentések.

„1. hadsereg. A jobbszárnyon lövegtűz és járőrharcok.“

„VI. hadtest a Cleja déli állása előtt van. Az ellenség állásait „kiürítette s ezeket megszállottuk. Lipošćak-csoport. A Trotusutól „délre minden kétséget kizáróan románok állapíttattak meg.“

„VI. hadtest. Az ellenség Muntele Cleját (⊹ 1108)—⊹ „1071—⊹ 965-öt kiürítette, mi a ⊹ 601-et a Doftana-völgyében „elértük. A Plaiul Ciunget (⊹ 796)—⊹ 1009-en és attól északra „az ellenség még régi állásaiban áll. Különben mindkét oldali „zavarótűz. Az oroszok nagyon éberek és gyanakvók, bizal„matlanok.“

„A 7. hadsereg előtt látszólag erősbödik az ellenség; főképen „a Pruthtól délre és Radautz vidékén. A 11. honvédlovashad„osztály délben a szívós ellenséget a Stermninán (⊹ 1070) első „állásából a másodikba szorította vissza, a további támadás „folyamatban van. Az ellenség nyugtalan, sokszor ok nélkül lövöl„döz. Később a második állásból is kidobatott az ellenség, de 1000 „lépéssel hátrább megint befészkelődött. XXVI. hadtest. Az 59. „hadosztály előtt az ellenség az erdő szegélyét a Solka-pataktól „és falutól délre tartja megszállva, azután Arborat és Dealul „Bugii (⊹ 478) magaslatát. A Zoflán (△ 1064) át előnyomult

„zászlóalj innét 3 kilométerre keletre két magaslatot foglalt el. „Ez megerősíttetik s hegyilövegekkel lesz ellátva és Solkától „délre fog előretörni. Hadikfalvától keletre élénken sáncol az „ellenség. Orosz repülők 30 bombát dobtak Radautzra, ott három „súlyos sebesült van. Különben a hadsereg arcvonalán semmi „jelentős dolog nem fordult elő."

„Légi felderítésünk jelenti, hogy erős csapatösszpontosítá- „sok vannak az ellenség vonalai mögött 7. hadseregemmel szemben."

*

Események Mackensen hadseregcsoportnál.

Augusztus 10-én a német 9. hadsereg helyzete következő:

Német I. tartalékhadtest.

A Sereth-szakaszon változás nincsen; a 216. hadosztály Doaganál, a 217. hadosztály attól délre Radulestiig biztosítja az I. tartalékhadtest jobb oldalát. A Baltaretu—Satul-noui országúton, Marasestivel szemben, a 76. hadosztály, az országúttól és a vasútvonaltól keletre a bajor 12. hadosztály, Satul Nouval szemben a 115. hadosztály áll; a német XVIII. tartalékhadtest jobbszárnyán a 62. hadosztály Tifestit megszállotta; a hadtest másik hadosztálya[1] még a régi állásban van a Putna mögött.

Augusztus 10-én reggel a románok harmadízben tettek kísérletet, hogy a betörés helyén a németeket visszaverjék. A román 5. hadosztálynak a Sereth mentén támadva Doaga falut, a román 9. hadosztálynak, az orosz 71. és 34. hadosztály maradványával együtt, a marastii műút mentén támadva Bizighesti falut kellett elfoglalnia.

A nagyon erős ellenséges támadás szokatlanul nagy erőkifejtéssel Panciu és a Sereth között négyszer, helyenkint hétszer is megismétlődött és némely helyen húsz hullám mélységű volt. A román támadás nem sikerült ugyan, de mégis meggátolta, hogy a német I. tartalékhadtest a románok arcvonalát nyugati irányban felgöngyölítse.

A német 9. hadseregnél az alpesi hadosztályt a tartalék I. és XVIII. hadtest belső szárnya mögé, a 13. lövészhadosztályt Faureira vonták előre.

A német 9. hadseregnek a támadás folytatására még két hadosztály,[2] a román hadseregnek a védelemre még négy hadosztály[3] állott tartalékban rendelkezésre.

[1] Megerősített 217. hadosztály.
[2] Alpesi és 13. lövészhadosztály.
[3] 13., 14., 15. román hadosztály és 1. román lovashadosztály.

A német 9. hadsereg fogoly létszáma, illetőleg zsákmánya augusztus 10-ig: 2770 fogoly, közte 133 tiszt, 61 géppuska, 2 golyószóró és 10 aknavető.

Megfigyelték, hogy keleti és északkeleti irányban, a Serethen, át több órán keresztül román vonatoszlopok vonultak vissza.

A Zabraul-völgyben is az erdős vidékről visszavonulóban vannak a románok Movilita—Pufesti irányában. Panciu és Dumbravánál 40-50 román ágyú egyenkint tüzelő állást foglalt, hogy a visszavonulást fedezze.

A német 9. hadseregparancsnokság elhatározta, hogy a bajor 12. hadosztályt s a bajor alpesi hadosztályt Satul Nou irányában harcba veti.[1]

„Ober-Ostnál semmi jelentős."

„Az olasz harctéren a rendes harctevékenység."

Hírek az ellenségről:

Az orosz VIII. hadtest 13. hadosztálya Tifestitől északra gyülekezik; a 34. hadosztályt az arcvonalból kivonták. A hadtest kötelékébe tartozik a Transamur hadosztály is. A 71. hadosztályt a Susita arcvonalban vitték harcba. Az orosz XXX. hadtest Marastitól északra tartalékban van. A román V. hadtest[2] Marasesti és Sereth között szemben van a német I. tartalékhadtest keleti szárnyával. A román III. hadtest[3] menetben van Marasesti terébe.

A román 1. hadosztály 31. számú ezrede Putna vasúti állomásnál van az arcvonalban, melyhez délre a 17. ezred, északra a 12. hadosztály 45/60. számú ezrede csatlakozik.

A román 1. hadosztály másik dandárát augusztus 8-án az arcvonalból kivonták és a Magura Odobesci (⌖ 1001) magaslatra tolták.

A román 31. ezred parancsot kapott a visszavonulásra; ezt a parancsot azonban később visszavonták.

Ojtoz-szakasz. A román 6. és 7. hadosztálybeli foglyok azt vallják, hogy a 7. hadosztály menetalakulatait egy ezredbe egyesítették és az augusztus 8-i harcokba vetették. Nagy veszteség érte ezt a hevenyészve összetákolt ezredet. A román 7. hadosztály 14. ezredét részint az ojtozi országútmenti harcba, részint az üveggyár körüli harcba vetették.

Repülők jelentik, hogy a doftanai völgyben levő barakokat felgyujtották. A völgyben vonatok már nincsenek, úgyszintén eltűnt az Uz-völgyben volt nagy vonattábor is.

[1] Lásd a 60. számú mellékletet.
[2] 5. és 9. hadosztály.
[3] 13. és 14. hadosztály.

A román 1. hadsereget Christescu, a 2. hadsereget Avarescu, a 4. hadsereget Grigorescu, az 5. hadsereget Istrate tábornok vezeti.

Az orosz 2. hadosztály, mely a Plaiul Ciungeten (⌖ 1157) és a Muntele Cleján (⌖ 1071) áll, az orosz XXIV. hadtest kötelékébe tartozik.

Megállapították, hogy az orosz 43. és 166. hadosztály[1] a Glitt—Arbora szakaszt tartja. A 79. hadosztály Radautz terében, a 37. hadosztály St. Onufrynál van. A 32. és 12. hadosztályt[2] Franzthal la Balta (△ 383) terében állapították meg. A XI. hadtest állása Preworokieig nyulik. Az orosz katonaság semmi érdeklődést se mutat a harcok iránt ; a határra akar visszamenni és békét akar kötni.

Repülőjelentések szerint, augusztus 10-én Bolhasca vasúti állomáson három zászlóalj és 300 szekér rakodott ki ; három zászlóalj és négy üteg, vonattal együtt. Bolhascaról Folticenire ment. Esle és Malini között, a Sabasa—folticenii úton, öt zászlóalj és négy üteg pihent. Suczawa, Itzkány és Burdujeny vasúti állomások zsúfolva vannak. Az orosz 12. lovashadosztályt Stermninánál[3] állapították meg.

A 7. hadseregparancsnokság beküldi intézkedését :

„A Fabini-csoport tegnapi támadása, annak ellenére, hogy a harc kezdetben sikeresen bontakozott ki, a fölényes ellenséges erővel szemben nem érvényesült. Az ellenség ellentámadást csinált, mely megállította a Fabini-csoportot.

A Fabini-csoport tegnap elért állását tartja : Wama—Lukawitza—⌖ 284—Pasatul—Czardaki (△ 324)—Hgh. 323—⌖ 325—⌖ 375—Terescheny—⌖ 332—⌖ 327 vonalában.

A Kárpát-hadtest meggátolja, hogy az ellenség a Sereth hídfőből előretörjön, főerejét Slobodzia—Berlince terében akként csoportosítja, hogy ha az ellenség a Fabini-csoport déli szárnyára támadna, Oprischenynél az ellenséget oldalba kaphassa.

A XXVI. hadtest feladata az, hogy az elért területet megtartsa. Bal szárnya mögött erős tartalékot alakítson, hogy a Krauss-csoportnak a hegységből való kibontakozását támogathassa.

A Ciota (△ 484) magaslatra tervezett támadást csakis azon esetben hajtsa végre, ha sikerre van reménye."

A XVII. hadtestparancsnoksághoz kiküldött összekötőtiszt jelenti :

„A XVII. hadtest állapota augusztus 9-én este :

A déli szárnyon a veszteség jelentékeny. A lőszer fogytán van. Támadás csak akkor lehetséges, ha a hadtest erősítést és

[1] Orosz XVIII. hadtest.
[2] Orosz XI. hadtest.
[3] Frumossától északkeletre.

lőszert kap. Ha az ellenség a Sereth és a Pruth között támad, a hadtest támogatásra szorul.“ Op. 3367.

Az A. O. K.-nak ezt táviratozom :

„A 7. hadsereg balszárnyának helyzete a következő :

A XVII. hadtest a támadás folytatására képtelen. A vezetők és a csapat akaratereje aggasztóan meggyengült, melyhez hozzájárul a lőszerutánszállítás nehézsége is.

Nincsen kizárva, hogy egy újabb orosz támadás a XVII. hadtest arcvonalát át fogja törni ; már pedig ha az ellenség a Pruth mindkét oldalán előretör, Czernowitz veszélyben van. A hadtest megtámasztására nincs erő. Ezért a Kárpát-hadtest egy részét északra kellett eltolni, hogy a XVII. hadtest déli szárnyát támogatni lehessen. Ezzel azonban a Kárpát-hadtest annyira meggyengült, hogy a Sereth városra tervezett támadásról le kellett mondania. Ezzel elesik az északról való nyomás is, mely arra lett volna hivatva, hogy a 7. hadsereg előrejutását megkönnyítse.

Hogy a hadműveleteket folytathassuk, feltétlenül szükséges, hogy a Fabini-csoport erősítést kapjon és így lehetővé váljék, hogy a Kárpát-hadtest Sereth városát megtámadja.“ Op. 3381.

A német O. H. L. Seeckt tábornoknak táviratozza :

„Ober-Osttal tudattam, hogy a 7. hadsereg északi szárnya válságos helyzetbe került.

Kérem, ejtsék el a Conta-csoport támadását. Úgy a Conta-, mint a Fabini-csoportnak védelemre kell szorítkoznia.“ Op. geh. I. a. 4250.

A badeni A. O. K. a hadseregarcvonalparancsnokságnak Op. 3328. számú előterjesztésére, melyben Litzmann német gyalogsági tábornok visszahelyezését kérte, Op. 43.746. szám alatt azt válaszolta, hogy Krauss altábornagy vegye át a Kárpát- és a XVII. hadtest parancsnokságát.

A rendeletet közöltem a 7. hadseregparancsnoksággal azzal a meghagyással, hogy az új parancsnoklási viszonyokat jelentse be. Op. 3328.

A hadseregfőparancsnokság (a vezérkar főnöke) Eb. 5786. szám alatt közli, hogy augusztus 16-án a Kalusz—Stanislau vasút vonalon megindul a forgalom. Az utánszállító vasútvonatok egyharmada a 7. hadsereg balszárnyának ellátására fog szolgálni. Op. 3379.

A román arcvonalon egy parancs jutott birtokunkba, mely szabad fordításban következőképen hangzik :

„1851. számú napiparancs. A román 2. hadsereg összes katonáihoz !

Sorozatos, nehéz és kimerítő küzdelmek árán, december hó végén sikerült nektek — tekintet nélkül a ti áldozatkészségetekre, hatásosan támogatva szövetségeseink által — a hatalmas ellen-

ségnek azon állásokban, melyekben jelenleg álltok, állj-t parancsolni.

Nem akadályozott meg benneteket szent kötelességtek teljesítésében semmi sem, sem a rideg kemény tél, sem a ragályos járványok, melyek benneteket megtizedeltek, sem az emberfeletti nélkülözések, melyeket el kellett szenvednetek.

Hat hónap alatt nagy bátorsággal — melyet semmiféle jutalommal viszonozni nem lehet — nemcsak visszavertétek, testekkel eleven megdönthetetlen falat alkotva, az ellenség kétségbeesett rohamait, hanem értettétek a módját annak, hogy a védelem ellenállóképessé váljék és így ma sokkal erősebbek vagytok, mint valaha voltatok.

Valamennyi román lélek által várt pillanat bekövetkezett — természetesen ezek közé benneteket nem lehet besorolni, mert ti hőbben vártátok e pillanatot, mint bárki más —, hogy a harcot ismét felvegyük, hogy véget vessünk azon gyalázatos alkudozásoknak, melyek szüleink és testvéreink lármájától hangosak.

A multban kisded országunk nem egyszer volt ellenségeink által fenyegetve, mindannyiszor azonban atyáink megtudták őrizni vagyonukat és létünket.

Ugyanilyen kötelességgel tartozunk mi is az utókorral szemben.

Remélem, hogy a román 2. hadsereg e szent kötelességéhez nem lesz soha hűtelen és jövőben is oly derekasan fogja magát tartani, mint idáig tette értékének teljes magaslatán állva, mely polcra a hadsereget az egész ország áldozatkészsége felemelte.

A 2. hadsereg parancsnoka

Avarescu tábornok s. k."[1]

Augusztus 11.

„1. hadsereg. VI. hadtest. Erős járőrök a Doftana-völgyben „és a Verful Baba Rea (⌖ 968) ellen nyomulnak elő; ott eddig „még nincs érintkezés az ellenséggel. A hadtest többi része előtt „az ellenség még régi állásaiban van. A 72. hadosztály közepe „előtt a polgárság nagy málhával az Iványos-völgyében kelet „felé vándorol."

„A ⌖ 703-on át a VI. hadtesttel megvan az összeköttetés. „A ⌖ 730-tól nyugatra levő magaslatot (Verful Nineasa ⌖ 825) „tartja az ellenség; a Plaiul Ciunget (⌖ 1157)—⌖985 úttól „délre az ellenség bedrótozta állását, a Verful Baba Rea (⌖968) „felé és tartja azt. Élénk lövegtűz van az Uz és Csobános völgyé-

[1] Érdekes ezen parancs tartalmát a tényekkel összehasonlítani.

„nek két oldalán. A VI. hadtest utasítást kapott, hogy a Plaiul „Ciunget (⌖ 1157)—⌖985 gerincen taszítson előre."

„A légi felderítés megállapította, hogy Ocna és vasútállo- „másа üres, szintúgy Slanic és Darmanesti állomása is. Úgy lát- „szik, hogy további erősítéseket legalább most nem von magá- „hoz az ellenség."

„7. hadsereg. Az 59. hadosztálynál erős tüzérségi előkészí- „tés után két orosz zászlóalj támadott. Nagyon súlyos veszteség- „get szenvedtek és visszaverettek. Az orosz tüzérség e mellett „két ütegünket, melyek igen jól hatottak, 2000 lövéssel ered- „ménytelenül lőtte. A hadsereg többi részén néhány hatástalan „ellenséges előtörés volt, különben csak lövegtűz és élénk sánc- „munka folyt az ellenségnél."

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.[1]

Augusztus 11-én a német 9. hadsereg északnyugati irányban folytatta támadását, hogy a Gerok-seregcsoporttal szemben álló román 2. hadsereg hadosztályainak oldalát és hátát szorongassa.

A német I. tartalékhadtest jobb szárnycsoportjának[2] feladata a régi maradt: oldalbiztosítás a Sereth-szakaszon.

Az I. tartalékhadtest zöme[3] és a XVIII. tartalékhadtest jobbszárnya[4] folytatta a támadást.

A bajor 12. hadosztály felváltotta a harcban kimerült 89. hadosztályt, ami sok időbe került, mivel a teljesen nyílt és sík vidéken, a Cosmesti—Baltaretu hídfők felől jövő román tüzérség oldalozó tüzének állandóan ki volt téve. A felváltásnak nagyon óvatosan kellett történnie.

A támadást a 76. és 89. hadosztály tüzérsége készítette elő. Délután 5 órakor a bajor 12. hadosztály megindította támadását a Tisita gőzfürész-telepre. A támadás az orosz 71. (34.) hadosztály és a román 9. hadosztály nyugati szárnyát visszadobta. Az üldözés a műút és a vasút mentén Marasestiig tartott.

A román 9. hadosztály egy része[5] ellentámadásra tör elő, hogy megakadályozza az arcvonal fölgöngyölítését; az ellentámadást a bajorok visszaverték. Estig a 76. hadosztály Marasestit

[1] Lásd a 60. számú mellékletet.
[2] 216., 212. hadosztály.
[3] 76. hadosztály, bajor 12. hadosztály, 115. hadosztály.
[4] 62. hadosztály.
[5] 40. gyalogezred és a 9. vadászezred.

kb. 2 km-re közelítette meg ; a bajor 12. és a 115. hadosztály a Tisita—Satul Nou vasútvonalon túljutott.

A XVIII. tartalék-hadtest jobb szárnyhadosztálya[1] is teret nyert.

Az I. és XVIII. tartalékhadtest belső szárnya mögött Baltinestire előrevont alpesi hadosztály parancsot kapott, hogy Panciura támadjon.

A 62. hadosztály délelőtt 9 órakor indította meg a támadást ; az oroszokat Tufe—Poianából kiverte s a Putna északi partján Vitanesti—Clipicesti vonalát megszállotta.

Az alpesi hadtest Baltinestin át előnyomulva Satul Nouval szemben elérte a Susita-völgyet.

Az esti órákban a románok az 5. hadosztállyal és a 9. hadosztály egy részével negyedszer intéztek ellentámadást Sereth és a marasestii műút között a német I. tartalékhadtest keleti szárnyára.

Intézkedés szerint a román hadosztályoknak a Doaga—Bizighesti vonalat kellett elfoglalniok. Eddig azonban nem jutottak, mert a német 76. és 216. hadosztály az ellentámadást véresen visszaverte.

„A német 9. hadsereg jobbszárnyán súlyos csatát vívnak ; „az ellenség igen nagy erőkkel szünet nélkül támad, eddig ered- „ménytelenül. Mackensen tábornagy egy nagyon eredményes táma- „dást hajtott végre, az ellenséget Marasesti—Panciu vasútig ül- „dözte. A bajor alpesi hadosztály Tifesti elleni támadásban „átlépte még az este Satul Nou—Vitanesti vonalát. Este 9 órakor „az ellenség nagyon erős támadással Sereth és Tisita között újból „megindult, de sikert nem tudott elérni."

A német 9. hadsereg helyzete este a következő :

A bajor 12. hadosztály, az ellenséges ellentámadás visszaverése után, a Marasesti—Panciu vasútvonalat érte el.

A bajor alpesi hadosztály a románok ellenállását megtörte. A hadosztály Susita szakaszán Satul Nouval szemben áll. Satul Nou falut a hadosztály éjjel fogja elfoglalni.

A 62. hadosztály az alpesi hadosztályhoz csatlakozott és Satul Nou—Vitanesti vonalat érte el.

A német I. tartalékhadtestnek holnap a Marasesti—Satul Nou vasútvonalat, a XVIII. tartalékhadtestnek a Panciu—Clipicesti vonalat kell elérnie.[2]

[1] 62. hadosztály.
[2] Lásd a 60. számú mellékletet.

„Ober-Ostnál semmi újság."

„Az Isonzón erősödik az ellenséges lövegtűz."

Hírek az ellenségről.

Úgy látszik, hogy az orosz XL. hadtest az orosz II. hadtestnél harcra kel. Bistricioarához két szibériai ezred érkezett. Négy orosz ezred, tüzérséggel, Brostenire menetel.

Abból a repülőjelentésből, hogy a Malini—sabasai úton öt zászlóalj és négy üteg menetelt, azt lehet következtetni, hogy az orosz XL. hadtest[1] Folticeni terében harcra szándékozik kelni.

Megfigyelték, hogy az Asau—Doftana-völgyből az oroszok kivonulnak.

Egy orosz 193. hadosztálybeli fogoly azt vallotta, hogy ezrede (772) nagy veszteséget szenvedett. Lőszerben hiány van; az utánszállítás nagy nehézségbe ütközik. A visszavonulást Folticeniig tervezik. Addig szívós ellenállást fejtenek ki, míg Folticeninél az állások elkészülnek.

Két, orosz fogságból menekült német katona, azt beszéli, hogy a Sereth városánál épített védőállások igen erősek; három drótakadályöv van az állás előtt.

Az orosz 78. hadosztálybeli foglyok azt állítják, hogy két nap mulva az oroszok Wamaról vissza fognak vonulni. A nehéz tüzérség már visszament.

Az orosz XVIII. hadtestparancsnokság Burdujenire, a XXIII. hadtestparancsnokság Dorohoiura ment vissza.

A hadseregfőparancsnokság Op. 43.782. szám alatt a hadseregarcvonalparancsnokságnak táviratozza:

„A Fabini-csoportot az augusztus 9-i támadásnál nagy veszteség érte. Jelentse, hogy a nagy veszteségnek mi volt a főoka? Op. 3397.

Seeckt tábornok heti helyzetjelentése a német vezérkar főnökének:

1. hadsereg.

Gerok-seregcsoport. Az ojtozi támadással augusztus 8-ra kitűzött feladatot elértük, augusztus 9., 10., és 11-én a támadást folytattuk.

Annak ellenére, hogy a támadás a románokat teljesen meglepte, az ellenség igen szívósan védekezik. A román gyalogság szünet nélkül ellentámadásokat csinál; augusztus 10. és 11-én arcvonalainak meg nem támadott részeiből tartalékokat kivonva, ellentámadásba fogott. Tüzérségünk hatása igen jó; a gázlövés hatásos volt.

[1] 2., 4. és 6. lövészhadosztály.

A támadás folytatásánál számolni kell azzal, hogy a támadó csoport csak 2 és fél hadosztályból áll és hogy a támadó csoport egy részét a támadás kétoldali biztosítására is fel kell használni.

A főtámadást intéző 71. hadosztályt egy ezreddel meg kellett erősíteni. Ezt a 218. hadosztályból vettük.

A német 9. hadseregnél kialakuló helyzettől függ, hogy a kedvező hadászati és harcászati eredményeket ki lehet-e majd használni, mert a támadó csoport ereje általánosságban csekély.

A románok a 218. hadosztály előtt meglehetősen tétlenül viselkednek, kivévén a Magura Casinului (△ 1167) szakaszt, hol szüntelenül arra törekszenek, hogy a hegytömböt elfoglalják.

A vonatok mozgásából arra lehet következtetni, hogy a Soveja-medencéből a románok visszahúzódnak. A harcoló csapatok véleménye is ez. Ezzel ellentétben augusztus 9-én az ellenséges tüzérség hatalmas tüzelésbe fogott és előrenyomuló csapataink újból erős ellenállásra találtak. A román állást — mint idáig. most is — erősen megszállva találták. Úgy látszik, a fogságba esett román katonák igazat mondottak, midőn azt vallották, hogy a visszavonulásra kiadott parancsot a román parancsnokságok visszavonták.

Felderítésre kiküldött járőreink és légifelderítésünk sehol sem állapították meg, hogy a románok visszamennének. Az eddigi jelek szerint nincsen nyoma annak, hogy a románok a német 9. hadsereg és Gerok-seregcsoport jobbszárnya között támadni szándékoznának.

Az arcvonal többi részéről nincs jelenteni való. A románok által előkészített felváltás a Trotusu-völgyben nem következett be.

7. hadsereg. A támadás nem igen halad. Hiányzik az északi szárnyon a kellő nyomás.

A Pruth-folyó két partvidékén a 3. hadsereg jobbszárnyán és a 7. hadsereg balszárnyán a helyzet nem kielégítő. A lőszerrel való ellátás nagy nehézségbe ütközik.

A Krauss- csoport harcbalépése talán javítani fog a helyzeten. A XVII. hadtest képtelen a támadás folytatására. Sőt nincs kizárva, hogy egy újabb orosz támadás a hadtestet át fogja törni. Ha ez megtörténnék, Czernowitz komoly veszélybe jutna. A XVII. hadtest megtámasztására nincs erőnk. A német 200. hadosztály Kamenka—Hliboka terében csoportosult, hogy a XVII. hadtest déli szárnyát fedezze. Ezért a Kárpát-hadtestnek Sereth városára tervezett támadásáról le kellett mondani; így nem is fejthet ki észak felől nyomást, hogy a XXVI. hadtestet támogathassa. A támadás folytatásának sikere attól függ, hogy sikerül-e az északi szárnyak térnyerése.

Az ellenség helyzete még nincsen tisztázva.

Mivel az orosz 8. hadseregparancsnokság Jassiba tette át

főhadiszállását, arra lehet következtetni, hogy az oroszok folytatni fogják visszavonulásukat, de szívós magatartásuk arra is vall, hogy az elért állásban kitartani szándékoznak.

Az ellenség helyzete.

A román 2. hadsereg átvette az Ojtoz-szakasz védelmét, ebben a román 7. és 6. hadosztály áll. Az orosz VIII. hadtest Panciu terében gyülekezett, mint tartalék.

Az orosz 2. hadosztályt a románok nem váltották fel, de ennek lehetősége még mindig fennáll. A román 5., 9., 13. és 14. hadosztály Focsanitól északra eső térben harcol a német 9. hadsereggel; a románok rendelkezésére áll még a 2., 4., 10., 11. és 15. hadosztály.

Az orosz XXXVI. hadtest északi szárnya[1] a Tölgyes-szorosnál csatlakozott a visszavonuláshoz, de a hadtest zöme még tartja régi állását.

Az orosz 9. hadsereg északi szárnya[2] és az orosz 1. hadsereg Wama—Sereth város—Mamornita vonalában megállott. De hírek vannak arról, hogy a Mihaileni—bucecai úton a visszavonulás még tovább is tart. Solkanál a tűzvész is emellett szól.

Az oroszok általában kemény ellenállást fejtenek ki. Általános benyomásunk az, hogy mostani helyzetüket tartani akarják.

Az orosz arcvonal a következő erősítést kapta:

A 9. hadsereg északi szárnyára a VI. lovashadtest érkezett.[3] Továbbá az orosz XL. hadtest[4] érkezésével is számolni kell. A 9. hadsereg kötelékébe került azonkívül a II. lovashadtest[5] is.

Hangulat, harcérték, propaganda.

Mivel az egész arcvonalon újból megkezdődött az ellenségeskedés, természetes, hogy a tárgyalás és az ujságszolgálat is korlátok közé szorult.

Az oroszok akaratereje és ellenállóképessége megacélosodott. Ezt elősegítette a halálbüntetés újbóli behozatala is.

A tisztek befolyása a legénységre is nőtt; megint botozzák a legénységet.

Az ellenpropaganda „A haza veszélyben, Moszkva fenyegetve van, a győző nagy hadisarcot fog kiróni" jelszóval működésbe fogott. A valódi hangulatot nem lehet megállapítani.

[1] 68. hadosztály.
[2] II. és XXVI. hadtest.
[3] 3. és 12. lovashadosztály.
[4] 2., 4. és 6. lövészhadosztály.
[5] 9. lovas-, kombinált lovashadosztály és a 6. doni kozákhadosztály.

Nyilt kérdés, hogy az orosz legénység belenyugszik-e a forradalom által kivívott eredmények sutbavetésébe, különösen ha később tudatára ébred annak, hogy vezető emberei a hatalmat nem arra használják fel, hogy a sóvárgott békét megkössék, hanem arra, hogy a háborút idegen érdekekért folytassák.

Érdekes az orosz XXIV. hadtest[1] magatartása. Bár a XL. hadtestet propagandánk teljesen szétzüllesztette, a szomszédos XXIV. hadtest azt határozta, hogy „a béke mellett van, nem támad, de a végletekig védekezni fog." E határozatnak a hadtest meg is felelt. Így augusztus 8-án az orosz hadtest elkeseredett küzdelemben szívósan védte állását.

Nagyon érzékenyen érintette az oroszokat, hogy ujsághíreket nem kapnak tőlünk.

A románok és oroszok közötti viszony mostan is oly rossz, mint annakelőtte volt. A román foglyok vallomása szerint náluk a hadiunottság nagy. Mindennek ellenére a román csapatok a védőharcokban nagy szívósságot mutatnak.

Avarescu tábornok nagy tekintélynek örvend.

Propagandánk eredményét, augusztus 11-ig, a *62. számú melléklet* foglalja össze.

Az ojtozi csata negyedik napja.[2]

71. hadosztály.

Mindkét dandárparancsnoksággal közölte, hogy ma a 71. hadosztálynak a Mon. Casin és Bogdanesti közötti magaslatokat el kell foglalnia.

Délelőtt 8 óra 50 perckor a románok a Fabrica de Sticlanál (△ 450) a 73. honvéddandárral szemben nyugodtan viselték magukat, míg a 142. dandárt a ⊹ 677 és ⊹ 622 szakaszban hevesen megtámadták.

Mai napon a románok szomszédos hadosztályaiktól erőket vontak ki és a 71. hadosztály ellen harcba vetették. Foglyok azt vallották, hogy mindenhonnan menetalakulatokat és felgyógyult sebesültekből és betegekből összeállított osztagokat vetettek harcba a 71. hadosztály ellen, hogy megingott arcvonalukat megtámasszák. A Dealul Lesuntuluion (⊹ 677) levő megfigyelő jelenti, hogy Bogdanestőből két román zászlóalj Grozestire tart; a 142. dandárparancsnokság véleménye szerint, Grozestiből délnyugati irányban román tömegek támadása áll küszöbön.

A 71. hadosztályparancsnokság a 314./III. és 315./III. honvédzászlóaljat, a rohamzászlóaljat és a székely 82. ezred 1 és ½ zászlóalját a 73. honvéd-dandárparancsnokság rendelkezésére

[1] 49. és 188. hadosztály.
[2] Lásd a 61. számú mellékletet.

bocsátja azzal a meghagyással, hogy az ellenség küszöbön álló támadását rendelkezésre álló erejével okvetlenül verje vissza.

A magasabb parancsnokságoknál az a vélemény alakul ki, hogy a megtámadott román csapatok könnyítésére körülbelül egy friss román hadosztály beavatkozása várható Grozesti és az üveggyár között.

Délelőtt 10 óra 30 perckor jelentik, hogy Grozestin át a Dealul Matiuscától (⌖ 683) délre eső völgyben is friss román erő nyomul elő.

Délelőtt 10 óra 45 percig a 142. dandár a ⌖ 562—⌖ 594 szakaszban két, a 73. honvéd-dandár a ⌖ 622—⌖ 677 között négy román támadást vert vissza ; úgy látszik, hogy a románok a 142. dandár előtt beásták magukat és a Manciuc- és Curita-völgyben friss erőt visznek déli szárnyukra.

Tüzérségünk a gyalogság jobb támogatása érdekében, két ízben állást változtatott előre ; lőszere azonban délfelé már fogytán volt. A lovak annyira kimerültek, hogy a lőszerpótlást nem győzték.

Délelőtt 11 óra 15 perckor a 142. dandár a harmadik román támadást is visszaverte.

Délelőtt 11 óra 30 perckor megfigyelték, hogy két kilométeres román tüzérségi oszlop halad Filipestiből Bogdanestire.

A VIII. hadtestparancsnokság utasította a 117. hadosztályparancsnokságot, hogy a 71. hadosztály támogatására keleti és délkeleti irányban erélyesen taszítson előre egészen a margina—pergarestii útig. (Op. 447/2. sz.) A 71. hadosztályparancsnokságnak pedig meghagyta, hogy amint a 117. hadosztály előtörése érvényesül, csatlakozzék a támadáshoz. (Op. 447/3. sz.)

Délután 5 óra 30 perckor friss román csapatok nyomultak Grozestibe és onnan a német 117. hadosztály déli szárnyán a 313. honvédezredet kidobták. A 117. hadosztály északi szárnyán támadó bajor 15. tartalékdandár a Dealul Cosna ⌖ 788 gerincet nem tudta elfoglalni, mivel a románok Filipesti felől erősítést kaptak.

A 73. honvéd-dandár délután 6 óráig nyolc román rohamot vert vissza ; ezután a dandár válságos helyzetbe került, mert tartalékait mind felhasználta, újabb rohamok visszaverésére friss csapatok nem állottak rendelkezésre.

A 142. dandárparancsnokságot utasították, hogy tartalékát — a 33./II. zászlóaljat — oly gyorsan, amint csak lehet, irányítsa a 73. honvéd-dandárhoz.

Délután 6 óra 20 perckor a 71. hadosztályparancsnokság a VIII. hadtestparancsnokságnak jelentette, hogy a 71. hadosztály támadásra képtelen ; meg kell elégedni azzal, ha a hadosztály az elért helyzetben meg tudja tartani állását.

A helyzet válságos. A 142. dandárt utasították, hogy a 73.

honvéd-dandár északi szárnyán az állás egy részét vegye át, hogy onnan csapatokat kivonva, az erősen szorongatott 18. honvédezred mögött tartalékot lehessen alkotni.

Este 8 óráig a románok még három ízben támadták meg a 73. honvéd-dandárt. Nagynehezen sikerült visszaverni őket. Szerencsére a régen várt 33./II. zászlóalj időközben támogatásul megérkezett.

Este 9 óra 30 perckor a 142. dandár északi szárnyán a bosnyák 5. ezred előretört és a román arcvonalat áttörte.

A 73. honvéd-dandár 10 óra 30 perckor még az utolsó — a tizenkettedik — rohamot, tartalékának harcbavetésével, visszaverte. Ezzel a 71. hadosztály mai harcai lezáródtak.

A 71. hadosztály a Mon. Casin és Bogdanesti közötti magaslatokat nem tudta ugyan elfoglalni, de állását körülbelül két román hadosztály támadásával szemben szilárdan megtartotta.

Német 117. hadosztály.

A hadosztály tüzérsége a hadosztály támadásának előkészítését délelőtt 8 órakor megkezdette. A tüzérségi előkészítés délelőtt 11 óráig tart; ezután a bajor 15. dandár megtámadja a Dealul Cosnát (⌖ 788).

A 313. honvédezred a Verful Petreiről (⌖ 693) megtámadta a szemben levő románokat és állásukba törve, délkeletnek fordult és északról benyomult Grozestibe.

A 70. hadosztályparancsnokság értesítette a 117. hadosztályt, hogy a Slanic-völgyben az ellenséget visszavetette, mire a románok Gura Slaniculuit kiürítették.

Délután 12 óra 30 perckor a hadosztály támadása a gerincen haladóban van.

A bajor 15. tartalékdandár megkerülő csoportja dél felől a ⌖ 421-en támadva, a románok ellenállását megtörte; a württembergi hegyi zászlóalj délután 12 óra 50 perckor a Dealul Cosna magaslatot rohammal elfoglalta.

A Dealul Cosnáról megfigyelték, hogy Tirgul Ocna felől vasúton román erősítések érkeznek; a vonatokat a hadosztály tüzérsége lőtte.

Estig a hadosztály az alábbi helyzetet érte el:

A Cosna magaslatot a 18. ezred és a fél württembergi hegyi zászlóalj szállotta meg.

A 313. honvédezred igen erős ellenséges támadás elől a Verful Petreire (⌖ 693) hátrált, a 11. tartalékezred a Grozestitől északra eső ⌖ 385 kúpot foglalta el. Attól északra a ⌖ 421 hegyoldalt a fél württembergi hegyi zászlóalj szállotta meg; a völgyszorost a Culciiu malmok és a ⌖ 562 magaslat között a 36. népfelkelő ezred zárta le.

A 117. hadosztály arcvonala az északi szárnyon keletnek, a közepe és a déli szárnya Grozestivel szemben délkeletnek irányult.

70. honvédhadosztály.

Az oroszok a Verful Pantirulon csakis utóvédeket hagytak vissza ; zömük visszavonult. A 15. és 16. ezred a Verful Ciresoaia (⊹ 772)—⊹ 754—Slanic vonalban védőállást foglalt.

A 207. dandár feladata az volt, hogy elfoglalja a Ciresoaia (⊹ 772) magaslatot, a 20. lovasdandárnak pedig a Gura Slanicului szorost kellett elfoglalnia.

A 70. honvédhadosztály helyzete délelőtt 7 óra 30 perckor : Gyurotsik százados a 315./II. zászlóaljjal[1] a Verful Ungureana (⊹ 779) és a ⊹ 674 között, az útkönyökhöz ért és a Piciorul Porcului (⊹652) magaslatra nyomul elő.

Eötvös százados a 314./I. zászlóaljjal a ⊹ 629 magaslatot érte el a 20. lovasdandár és a 207. honvéd-dandár között ; feladata szerint a ⊹ 452-re kellett előnyomulnia.

A 20. lovasdandár útban volt Slanicra, melyet az oroszok kiürítettek és Gura Slaniculuira hátrálva ott a védelemre előkészített állást megszállották.

A 70. tüzérdandár parancsot kapott, hogy a 20. lovasdandár támadását támogassa.

A 207. dandár támadásra csoportosult és pedig a 313./I. zászlóalj szemben Ciresoaiara (⊹ 772), a 314./II. zászlóalj átkarolva a ⊹ 754-re. A dandártartalék a Verful Pantirulon, fél-fél századot az északi oldal biztosítására a ⊹ 750 és a ⊹ 700-ra különített ki.

A 70. hadosztály parancsnoka északi szárnyát félti, mert félkörben a közeli magaslatokon (⊹ 828, ⊹ 700, ⊹ 750, ⊹ 494) orosz osztagokat állapítottak meg. Ezért azt javasolja a VIII. hadtestparancsnokságnak, hogy szólítsa fel a VI. hadtestet támogatásra, vagy erősítse meg a hadosztályt a hadtesttartalék csapataival. A hadtestparancsnokság tudatta a 70. hadosztállyal, hogy nincsenek csapatai.

Délelőtt 10 órakor a 20. lovasdandár jelenti, hogy az orosz csapatok a Slanic-völgyben hátrálnak. A dandár nehezen jut előre, mivel ellenséges géppuskatűz tartóztatta fel az oszlopot.

Délelőtt 11 óra 20 perckor a 207. dandárparancsnokság jelenti, hogy a támadó előnyomulás halad ; tüzértámogatást kér a ⊹ 754-re.

Eötvös százados a 314./I. zászlóaljjal délben elérte a ⊹ 452-őt és most a ⊹ 717-re tart.

Gyurotsik százados a 315/II. zászlóaljjal még ma a ⊹ 533-at akarja elérni.

[1] A 20. lovasdandárhoz volt beosztva.

A német 117. hadosztályparancsnokság délután 1 óra 30 perckor tudatja a 70. hadosztállyal, hogy a Dealul Cosnát (⌖ 788) elfoglalta.

Délután 1 óra 45 perckor a 70. honvéd hadosztályparancsnokság parancsot kapott, hogy a hadosztály iparkodjék a Trotusu-völgyet mielőbb elérni.

Délután 2 órakor a 70. hadosztályparancsnokság elrendeli, hogy a hadosztálytüzérség, délután 2 óra 45 perctől kezdve, a 207. dandár támadását készítse elő; a gyalogság a rohamot délután 3 óra 15 perckor hajtsa végre. A 207. dandárparancsnokság utasítsa Gyurotsik századost, hogy a 315./II. zászlóalj iránya Tirgul Ocna legyen.

Délután 4 óra 40 perckor az oroszok a Gura Slanicului állást is elhagyták és a Trotusu völgyébe vonultak vissza.

A 20. lovasdandárparancsnokság csapatai zömével a ⌖ 533—templommagaslat vonalát akarja elérni.

Délután 4 óra 40 perckor a 207. dandár elfoglalta a Verful Ciresoaiát (⌖ 772), a visszavetett ellenség harcolva hátrál. A 207. dandár még ma el akarja érni Mosoarele terét. A dandár egy tisztet, 100 fő legénységet fogott el, egy géppuskát zsákmányolt; a ⌖ 754 magaslaton még folyik a harc.

A 207. dandárparancsnokság a 313./I. zászlóalját a ⌖ 476 magaslatra, a 314./II. zászlóalj felét Mosoarelere, a dandár zömét a Mosoarelétől délre fekvő gerincre irányította, a hadosztály tüzérségét pedig felhívta, hogy tüzét a ⌖ 754—bogatai útra irányítsa, hol ellenséges tartalékokat gyanítottak.

A 70. honvédhadosztály a sötétség beálltával a déli oszloppal elérte Gura Slaniculuit (⌖ 273); biztosító csapatait Tirgul Ocna délnyugati szegélyére tolta. Az északi oszlop a ⌖ 772—⌖ 754 Verful Ciresoaiát szállotta meg és egy erős különítményt Mosoarele nyugati szegélyére küldött. A hadosztály balszárnyának biztosítására a ⌖ 750—⌖ 499 vonalban, táboriőrsöket állítottak fel.

Délután 7 óra 35 perckor a 225. hadosztályparancsnokság tudatja a 70. honvédhadosztállyal, hogy a 217. ezred egyik százada a ⌖ 631 magaslaton, a 217/III. zászlóalj a Verful Baba Rean (⌖ 968) biztosítja a 70. honvédhadosztály északi oldalát. A 70. honvédhadosztály ma három zászlóaljjal a főlényes erejű[1] ellenség védőállását a Verful Ciresoaian (⌖ 772) áttörte és ezzel a Slanic-völgy és Parau Bogata közötti arcvonalat visszavonulásra kényszerítette.

Német 225. hadosztály.

A hadosztály ma nem harcolt; feladatát azzal vélte megoldani, hogy a 70. honvédhadosztály baloldalának biztosítására

[1] Orosz 15. és 16. ezred.

egyes századokat különített ki, melyek északi irányban derítettek fel.

A 217. ezred kikülönített százada délután 4 órakor ⌖ 631 magaslatot elérte, onnan ⌖ 590, Mineasa (⌖ 825) magaslatok irányában és a Doftana-völgyben a ⌖ 400 felé felderítette az előterepet. A ⌖ 590 magaslaton ellenséget nem talált. A Verful Mineasa (⌖ 825) azonban az ellenség kezében van.

A Doftana-völgyben a felderítő járőrök, a ⌖ 400 felől géppuskatüzet kaptak.

A Verful Baba Reáról (⌖ 968) felderítő 217./III. zászlóalj megállapította, hogy a ⌖ 858 magaslaton nincs ellenség.

A ⌖ 923 magaslaton felállított század a Ciungetului-völgyben ⌖ 540 felé előnyomult és ⌖ 985 felé felderített.

A ⌖ 643 magaslaton levő század behatolt a magaslattól keletre épült baraktáborba ; ellenségre nem bukkant, de a barakban egy otthagyott revolverágyút talált.

A század északi irányban kiküldött hírszerző osztagai a ⌖ 1157 felől heves géppuskatűzbe kerültek és megállapították, hogy az oroszok a ⌖ 1157—⌖ 1102—⌖ 1109 vonalat erősen megszállva tartják ; állásuk előtt drótakadály van.

A sötétség beálltával a 225. hadosztály jobbszárnyán, a Ciungetului-völgyben, 2 és ½ század, a Doftana-völgyben 1 és ½ század biztosítja a 70. honvédhadosztály baloldalát és hátát. Ezek a századok, melyek a 70. honvédhadosztállyal a ⌖ 750-nél érintkeznek, a ⌖ 858—⌖ 540—⌖ 643 vonalában táboriőrsöket állítottak fel. A Muntele Cleja (⌖ 1071), Muntele Chiliska (⌖ 1419) és az Uz-völgyi szakaszban az ellenség helyzetében változás nincs ; az állások meg vannak szállva mint idáig.

Német 218. hadosztály.

A Gerok-seregcsoportparancsnokság rendeletére a 218. hadosztályparancsnokság a 22./II. zászlóaljat ma éjjel, a 22./III. zászlóaljat holnap éjjel az arcvonalból kivonja és Ojtozra irányítja a VIII. hadtest rendelkezésére.

Napközben az ellenséges könnyű tüzérség nyolcvanat lőtt a Lepsa-völgybe ; különben a románok állásuk megerődítésén dolgoznak.

Éjjel kiküldött felderítőjárőreinkre mindenhol rálőttek. Őrállásunk a Muntele Cozan (⌖ 1080)—Dealul Patricelétől (⌖ 1165) egy km-re keletre helyreállította az érintkezést a német 217. hadosztállyal.

Néhány román foglyot ejtettünk, kik a 45./60. ezredbe[1] és az 1., 31. ezredbe[2] tartoznak.

[1] 12. hadosztály.
[2] 1. hadosztály.

A hadosztálynál az egész német 5. Landwehr-ezred tartalékban van, egyrészt Putna és a ⌖ 729 között, másrészt a ⌖ 1177-től északkeletre levő útelágazásnál.

A hadosztály ma nem harcol.

37. honvédhadosztály.

A 8. hegyidandárnál a tegnap elfoglalt ⌖ 1132 kúpon[1] a ⌖ 1125 magaslatra szándékolt rohamra, a 15./I. és a 82./II. zászlóalj rohamosztagai, egy 15-ös század és a 7-es huszárok lövészosztagainak egy része csoportosultak. Ennek a csoportnak be kell törnie a ⌖ 1125 magaslaton a román állásba, mely védelemre volt berendezve és hatsoros drótakadállyal volt övezve.

A rohamot reggel 6 órára tervezték, miután a tüzérség egy órán át tartó tűzzel előkészíti a támadást.

A 7. huszárezred lövészosztaga mint tartalék követi a betörőcsoportot.

Amint a betörés megtörténik, a balról álló 82./14. század és a 15./I. zászlóalj jobbszárnya követi a betörőcsoportot, hogy közte és a horvát 33. honvédezred jobbszárnya között a szoros összefüggést helyreállítsa.

A betörőcsoporttól jobbra levő 82./9. század a betörőcsoport jobbszárnya és a ⌖ 1132 kúp között keleti irányba kanyarodik és az ott keletkezett ürt a ⌖ 1125 és a ⌖ 1132 között kitölti.

A roham azonban elmaradt, mert a 8. hegyidandár parancsnoka jelentette: „hogy a Holländer nehéz tüzérségi csoport a támadást csakis két nehéz tarack 60 lövésével és egy nehéz mozsár 10 lövésével készíthette volna elő;" — ez pedig elegendőnek nem mutatkozott.

Ezért a 37. honvédhadosztályparancsnokság Op. 811/30. számú intézkedéssel elrendelte, hogy a 8. hegyidandár a 71. hadosztályparancsnoksággal egyetértve, a ⌖ 1125 magaslatra intézendő támadást tovább készítse elő; végrehajtására akkor kerül a sor, amikor a VIII. hadtest jobbszárnyán álló tüzérség a vállalatot kellőképen előkészítheti.

Ezzel elodázták a 8. hegyidandár támadó előnyomulását is, melyet a Mon. Casinra és Parau Casinuba terveztek.

Napközben az ellenséges könnyű tüzérség zavarótűzzel lőtte a Magura Casinului (△ 1167) magaslatot. A románok általában erődítik állásaikat, melyeket erősen megszállva tartanak.

Délután 6 órakor ellenséges repülők két bombát dobtak a Magura Casinuluira (△ 1167), melyek azonban veszteséget nem okoztak. Különben az arcvonal előtt nyugalom van.

[1] Magura Casinuluitól (△ 1167) 1000 lépésre északra.

„Délután veszem a nagyon örvendetes hírt, hogy a német „218. és 217. hadosztály között a Putna vasúti állomástól 5 km-re „délre a német XVIII. hadtestnél az összeköttetést helyreállí- „tották és ezzel a veszélyes lyuk be van tömve. Áldom az Istent, „hogy a románok e lyukat nem vették észre."

A Gerok-seregcsoportparancsnokság augusztus 12-re az alábbi intézkedést adta ki :

„1. A 71. hadosztály a Fabrica de Sticlánál nyolc román támadást vert vissza és az ellenségnek súlyos veszteséget okozott.

A 117. hadosztály szívós és elkeseredett harcokban elfoglalta a Dealul Cosna (⌖ 788) magaslatot és a gerinc déli lejtőjét.

A 70. honvédhadosztály elérte a Tirgul Ocnától délre fekvő magaslat párkányát és elfoglalta a Mosoarele és Verful Pantirul közötti magaslatot.

A VI. hadtest jobbszárnya (225. hadosztály) a Ciungetului Rotila északi lejtőit szállotta meg.

A német 9. hadsereg balszárnyán a támadó csapatok Satul Nout, Vitanestit érték el.

2. A 37. honvédhadosztály a VIII. hadtesttel egyetértve támadást készít elő, a Magura Casinuluitól (△ 1167) északra fekvő ⌖ 1125 magaslat ellen. A támadást akkor hajtják végre, ha a VIII. hadtest déli szárnyán a tüzérség a támadás előkészítésére átcsoportosítható.

3. A VIII. hadtest a kiutalt harcsávban a támadást folytatja. A hadtest rendelkezésére bocsátom a német 22. tartalékezredet (két zászlóalj).

A hadtest Grozestit és az ettől délre fekvő magaslatokat mielőbb foglalja el.

4. A 70. honvédhadosztály elfoglalja Tirgul Ocnánál a Trotusu-patak átjáróit és Mosoarelet.

5. Felhívom a figyelmet az arcvonal előtti és az oldalban való felderítésre és pedig a levegőből és a földről egyaránt.

Gerok gyalogsági tábornok s. k."
Op. 1735/I. a.

Augusztus 12.

Jelentések.

1. hadsereg. VI. hadtest : Az oroszok mindenütt erődítik állásaikat ; támpontszerű állásukat a következő vonalban állapítottuk meg : Plaiul Ciunget (⌖ 1157)—⌖968—Verful Baba Rea— ⌖ 730 vonal.

A 15. hadosztály előtt az oroszok erődítik állásaikat.

A 3. lovashadosztály a Tölgyes-szakaszt átvette és pedig a ⌖ 779-es völgytorkolatot a ⌖ 1441-es magaslatokig bezárólag.

*

„*7. hadsereg.* Krauss altábornagy csoportjánál az orosz „19 századdal és 24 gépfegyverrel két órai tüzérségi előkészítés „után a 2. honvédhuszárezred és egy zászlóalj által megszállott „Stermnina (⌖ 1070) magaslatot háromszor megtámadta. Szívós „szurony- és kézigránáttusában állásunk hiánytalanul birtokunk„ban maradt, három orosz tiszt és egy gépfegyver maradt kezünk„ben. Veszteségeink jelentékenyek."

„XI. hadtest. Habermann altábornagy augusztus 13-tól „kezdve mint csoportparancsnok átveszi az eddigi Krauss-csopor„tot. XXVI. hadtestnél a Zofla (△ 1064) magaslaton az oroszok „támadását visszavertük. A hadtestnek mind a két hadosztálya „állását támpontszerűleg kiépítette, árokmélység már álló csatá„rok részére használható. Dróthiány miatt drótakadály alig van. „Fabininál részben a régi 1916-beli állások szállattak meg. Estig „XI. hadtestnél erős ellenséges lövegtűz állásaink ellen Slatiorától „északkeletre folyamatban van. A XXVI. hadtestnél egy kisebb „orosz támadás visszaveretett. Különben csak csekély lövegtűz."

„A repülők kisebb csapateltolásokat jeleznek az ellenséges „vonalak mögött."

„Mackensen tábornagynál változó szerencséjű, nagyon heves „küzdelmek. Az ellenséges támadások mind visszaverettek, csapa„taink valamivel előbbre jutottak. Ott e hó 6-tól 12-ig 133 tiszt, „6638 legény esett fogságunkba és 18 ágyú, 61 gépfegyver zsák„mányoltatott. Az alpesi hadtest elfoglalta Cruceát."

*

Események Mackensen-hadseregcsoportnál.[1]

Mivel a románok a Sereth és Marasti—focsanii út közötti síkon már négy ellentámadást csináltak és mivel a német I. tartalékhadtest harcoló része az említett térben állandóan a Cosmesti—Baltaretu hídfőben álló orosz-román tüzérség oldalozó tüzében volt, a német 9. hadseregparancsnokság a támadás súlyát áttette a hadsereg nyugati szárnyára, Panciura irányítva azt.

A román 1. hadseregparancsnokság a 13. hadosztályt a Sereth keleti partjáról a cosmestii hídon át, Modruzenire vitte

[1] Lásd a 60. számú mellékletet.

és utasította, hogy az orosz 71. (34) hadosztályt váltsa fel. A román 2. lovashadosztálynak meghagyta, hogy a román 10. hadosztály szakaszát is vegye át. Ekképen a románok 4. gyalog- és 2. lovashadosztályuk kivételével, az egész román 1. hadsereget s az orosz VII. és VIII. hadtestet harcba vetették a német 9. hadsereg ellen. A Sereth-folyó szakaszát Molvenitől egészen a Fundeni—nemoleasai hídfőig[1] csakis a román 4. gyalog- és a 2. lovashadosztály biztosította. A többi hadosztályt a román 1. hadseregparancsnokság a Sereth nyugati partjára terelte át.

Az alpesi hadtest, mint iránycsapat, több órai tüzérségi előkészítés után, megkezdte az orosz 14. hadosztály ellen a támadást. Délután 1 órakor behatolt Satul Nouba, majd sorra elfoglalta Crucea d. j.-t. Dumbravát, Panciut, estig elérte Crucea d. s. falut. Tőle jobbra a 115. hadosztály visszaverte az orosz Transamur kozákhadosztály támadását.

Az alpesi hadosztálytól balra a XVIII. tartalékhadtest szárnyhadosztálya (62. hadosztály) a Susita és Putna között Sebestiig jutott előre.

Az I. tartalékhadtest jobbszárnyán változás nem történt. A német 9. hadsereg estig a következő vonalba küzdötte elő magát: Sebesti—Valeni—Crucea d. s.—Dumbrava—⌀ 151—⌀ 100—△ 85—Doaga—Ciuslea—Radulesti.

Az Isonzón semmi újság.

A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság Op. 3395. szám alatt táviratozza:

„Mivel nehéz tüzérség egyáltalában nem áll rendelkezésre, a Putna-völgyben a Gerok-seregcsoporthoz tartozó erő támadásától eredményt várni nem lehet.

A Gerok-seregcsoportot még úgy lehet legjobban támogatni, ha az alpesi hadosztály Panciu—Clipicesti vonalán túl is folytatja támadását, melyhez a Putna völgyében álló 217. hadosztály és Geroknak ottani csapatai is csatlakoznának." Op. 3395.

Seeckt tábornok erre a következőket sürgönyzi a német legfelsőbb hadvezetőségnek:

„A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság úgy véli, hogy az alpesi hadosztálynak a Panciu—Clipicesti vonalon túlmenő támadásához csatlakozzék a gróf Keller parancsnoksága alatt levő különítmény, mely a 3. gránátosezredből, a 256. és 373. ezred egy részéből és két osztrák-magyar ütegből áll, valamint a 217. hadosztály is. Ha az alpesi hadosztály támadása sikerül, úgy a támadáshoz csatlakozó különítmények és csapatok szemben fogják találni az ellenséget, nem pedig oldalában. Ez esetben a sovejai áttörés következtében a 217. hadosztályhoz zárkózott

[1] Az orosz 6. hadsereg nyugati szárnya (orosz IV. hadtest).

218. hadosztálybeli csapatokat vissza kell csatolni hadosztályukhoz és így a 3. gránátosezred ott nélkülözhető lesz.

Ezért kérem, eszközölje ki, hogy a Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság a 3. gránátosezredet adja vissza hadosztályának." Op. 3395.

A legfelsőbb német hadvezetőség az osztrák-magyar XVII. hadtesthez egy német összekötőtisztet küldött, ki Fabini altábornagy csoportjáról ezt a helyzetjelentést tette :

„A XVII. hadtestnek a Sereth—Preworokie vonalból egész arcvonalával egyszerre kellene támadnia, mert különben az ellenség a támadást oldalozhatja. Az oldalozást egységes támadással kell ellensúlyozni.

A siker kiaknázására a Tureatca—Cullceni magaslati vonalat el kell foglalni, hogy az ellenség a Mihaileni—Tureatca—Cotul Sinihau-patak völgyében ne tudja lábát megvetni.

Nézetem szerint erre nincs elég erő,[1] mivel az ellenség is van ilyen erős.

Még akkor is, ha sikerülne az ellenséget a Tereblestie—◇ 434—Mihoreni-szakaszba visszaszorítani, a délkelet és észak felőli oldalozás ellensúlyozására erőket kellene kikülöníteni.

A döntő siker kiküzdése érdekében feltétlenül szükségesnek vélem az itteni erők szaporítását. Ha az oroszok a Pruth és Sereth között fölényes erővel lépnek föl, az a véleményem, hogy a Fabini-csoportot a Hlibokánál álló 200. német hadosztály egy részével és a Czernowitznál levő bajor lovashadosztállyal kell megerősíteni." Op. 3414.

*

„A badeni A. O. K. táviratozza."

„'Sem a német O. H. L., sem a badeni A. O. K. nincsen „abban a helyzetben, hogy a 7. hadsereg északi szárnyát megerő- „sítse.[2] A nyomasztó helyzet, melybe a Sereth és Pruth között „harcoló csapataink jutottak, javulni fog, ha a 7. hadsereg akként „csoportosul át, amint azt az Op. 43.296,. Op. 43.398., 43.398/I., „Op. 43.398/II., Op. 43.556. és legutóbb a 43.637. számú intéz- „kedés elrendelte. Legfelsőbb rendeletre. Arz gyalogsági tábor- „nok s. k.' Op. 43.758/I."

„Ez bizony nagyon szomorú dolog, mert a teljes tájékozat- „lanságra mutat odafönt. Ezen parancsot végrehajtanom telje-

[1] 2 és ½ hadosztály áll csak rendelkezésre.

[2] Ehhez én azt vagyok kénytelen megjegyezni, hogy amint Seeckttől tudom, Ober-Ostnak 6 hadosztályból álló tartaléka van, míg nálam, minthogy az A. O. K. teljesen kifosztott az Isonzó front miatt, egy ember hadseregarcvonaltartalékom sincsen, tehát fönti állítás nem födi a valóságot.

„sen lehetetlen és nem szabad, mert akkor a 7. hadseregnek közepe „oly annyira gyönge lesz, hogy az ellenség legkisebb előtörésénél „a legnagyobb szerencsétlenség elkerülhetetlen és akkor eo ipso „elvesztem Czernowitzot és még sokkal többet. Ha nem kellene „gyenge erőimmel egyszerre két nagy csatát vívnom és nem kellene „az Ojtoznál az előre megjósolt nagy bajt foltoznunk, akkor talán „lehetne ezt végrehajtani, mert Geroktól vihetnék esetleg valamit „föl a 7. hadsereghez; de így nem vállalhatom a felelősséget. „Ennélfogva válaszom a következő."

„Op. 43.758/I. számú rendeletre."

„'Kétségen kívül áll, hogy ha az egész Kárpát-hadtestet a „Sereth északi partjára áttolnánk, a helyzet megjavulna annak „ellenére, hogy a német 1. hadosztály jelenleg csak két gyalog- „ezredből áll."

„Ebben az esetben a XXVI. hadtest harcterülete 40 km-re „megnövekedne, mivel Krauss altábornagy csoportjának arckiter- „jedését észak felé megnyujtani lehetetlenség."

„Ekkor a XXVI. hadtest öt ellenséges hadosztállyal találná „magát szemben, mely erőt az oroszok Folticeni felől még jobban „megerősíthetik, mivel az orosz XL. hadtest ott gyülekezik. „Nagy kérdés, hogy a XXVI. hadtest meg tudná-e ebben az „esetben tartani állását, ha ily fölényes orosz erővel kerül szembe ?"

„A német 1. hadosztályt el fogom tolni a Sereth északi „partjára, amint a XXVI. hadtest helyzete megszilárdul azáltal, „hogy állását védelemre megerődíti."

„A német legfelsőbb hadvezetőségnél javaslatba hoztam, „hogy a német 9. hadsereg balszárnyáról a 3. gránátosezredet „irányítsa vissza hadosztályához, az 1. hadosztályhoz."

„Az ezred ez esetben a Sereth-folyó északi partjára kerülne. „Szándékom — amint Gerok-seregcsoportnál a helyzet tisz- „tázódik — a 7. hadsereg északi szárnyának megerősítésére csapa- „tokat átszállítani. Op. 3381/II. ang."

„*József* főherceg, vezérezredes s. k.' "

„Mindent az olasz harctérre visznek, mert félnek, hogy ott „a már túlfeszített húr elpattanik, de hiszen Romániának mihama- „rabbi teljes leverése kimondhatatlanul fontos és egy külön béke- „kötés a románokkal, még ha a nagy háborút végeredményében

„elvesztenénk is, a háború liquidálásánál, talán-talán javunkra „szolgálna."

„Benyomásom az, hogy úgy Mackensennél, mint nálam a „támadás erőink tökéletes elégtelensége miatt vajmi nehezen „halad és legközelebb el fog akadni, vagy meg fog kelleni állani „a nagy veszteségeket elkerülendő. Úgy látom, hogy szép tervünk „dugába dőlt és a Moldva nem lesz megszállva. Elég baj ez. Az „ellenség összeszedte magát és rendkívül szívós és mindig kemény „ellentámadásokkal védekezik. Mi ma is még egy igen súlyos „csatában állunk, mely távolról sincsen eldöntve. Azt biztosra „veszem, hogy miránk nézve annyiban lesz jó kimenetele, hogy „az elért vonalat meg is tartjuk, de ma már nem merek remélni. „A mi előnyünk a kezdeményezés, az ellenségé a nagy számbeli „túlsúly. Ugy látom, hogy a román érzi, hogy létéért küzd s azért „védi oly elkeseredéssel hazája minden rögét ! Értem és becsü- „löm ! A főereje azonban a francia vezetés, mely nélkül aránylag „könnyű volna vele elbánni."

„A központi hatalmak haditerve ez alkalommal, úgy látszik, „nem fog sikerülni, mert a hadműveletek végrehajtására nincs „meg a kellő erő sem a 7. hadseregnél, sem a Mackensen-had- „seregcsoportnál."

„Úgy látszik, hogy a német legfölsőbb hadvezetőségnek „és a badeni hadseregfőparancsnokságnak nem volt meg a komoly „szándéka, hogy Romániát végleg elintézze, mert különben a „többi hadszintereken mégis csak lehetett volna talán néhány „hadosztályt összekaparni."

„Pedig egy hadjáratban ritkán adódik oly kedvező „helyzet, mint amilyen a központi hatalmaknál Bukovina és „Galícia felszabadítása után a hadműveletek közepette kialakult."

„Így tehát most mást nem lehet majd tenni, mint a had- „műveleteket félbeszakítani, állandó állást kell foglalni, ezáltal „Románia a megsemmisüléstől megmenekül, pedig már a nya- „kán volt a kötél és csak egy kis erő hiányzott, hogy a hurkot „meghúzza."

*

A 7. hadseregparancsnokság bejelenti, hogy a XVII. had-testet az augusztus 9-i harcokban mily nagy veszteség érte.

„A legsúlyosabb veszteséget a 30. hadosztály szenvedte: Elesett 5 tiszt, 137 fő legénység, megsebesült 29 tiszt, 536 fő legénység, eltűnt 7 tiszt és 1307 fő legénység.[1]

Szemtanuk kijelentése szerint a 97. ezred kiválóan harcolt. A 30. hadosztály, a menekülő oroszokat üldözve, a ⊹ 376—Prevorokie—⊹ 382 vonalba jutott, midőn M. H. Dubrowa irányából kb. 2 orosz ezred a 97. ezredet és a 150-es népfelkelőket oldalba támadta, majd a 32. gyalogezredet körülbelül két orosz ezred Oberstanestie felől megrohanta. Kézitusára került a dolog, melyben az orosz túlerő fölénybe került és súlyos veszteséget okozott nekünk. A 30. hadosztálynak a harc napján ez a küzdelem a kilencedik összecsapása volt az ellenséggel." Op. 3397.

A 7. hadsereg utánszállítási viszonyainak megítélésére a következő adatok szolgálhatnak:

1. Augusztus 16-tól fogva Stryj—Stanislau—Kolomea vasútvonalon naponta 10 katonai vonat közlekedhetik.

2. Ha a vasútakon csapatokat is szállítanak, annyival kevesebb vonatot lehet az utánszállítás szolgálatába állítani.

3. A Jakobeny—Mestecanesci alagút kijavítása augusztus 25-e előtt nem történhetik meg. A Kimpolung—Wama vonalon a vasúti forgalom augusztus 25-én fog megnyilni.

A Woronienka—Delatyn, illetve Kolomea—Czernowitz vonalon csakis szeptember, illetve augusztus hó végén indulhat meg a forgalom. Op. 3400.

Az ojtozi csata ötödik napja.[2]

71. hadosztály.

Délelőtt 8 órakor a 142. dandár északi szárnya a ⊹ 408. lapos hátat elfoglalta és széles arcvonallal keleti irányban nyomul elő a Grozestitől délre fekvő dombokon.

Grozestibe egy lovasszázad hatolt be; a faluban ellenséget nem talált.

A 73. honvéddandár jelenti, hogy a 18. honvédezred délelőtt négy román támadást vert vissza, a helyzet igen válságos, mert a honvédezred már alig tudja állását tartani. Az ezred az elkeseredett harcokban állományának felét elveszítette. Arcvonala előtt, az üveggyár környékén, 900 halott román katonát számoltak össze.

Délelőtt 9 órakor a 142. dandárparancsnokság jelenti, hogy az ellenség a Grozestitől délre fekvő szőlőhegyet és a Dealul Lesun-

[1] Ebből a 97. ezredre 5 tiszt és 1121 fő legénység esik. Az ezred olasz nemzetiségű, kiegészítő kerülete Triest.

[2] Lásd a 61. számú mellékletet.

tuluira (⌖ 677) vezető útat védelmezi ; foglyok szerint a csapatok parancsot kaptak, hogy állásaikat az utolsó emberig tartsák.

A románok minden erővel arra törekednek, hogy a Grozesti-szakaszt megtartsák ; erre vall, hogy a 71. hadosztály ellen összes tartalékaikat itt vetették harcba. Tizenhat különböző román ezredbeli katonát fogtunk itt el.[1]

A 142. dandár helyzete délelőtt 10 óra 50 perckor a következő : Az északi szárny Grozestibe a nyugati templomig nyomult be, előcsapatokat tolva a falu keleti kijáratáig. A dandár közepe és jobbszárnya elérte a ⌖ 408 kúpot és a Lesuntului (⌖ 677) magaslattól 1000 lépésre keletre levő hegyhátat. A dandár jobbszárnya mögött, a ⌖ 586-os erdőtisztásnál, a 33./II. zászlóalj áll mint dandártartalék.

A dandárral szemben a románok a szőlőhegyet és a Grozestiről Fta. Runculuira (⌖ 622) vezető út kétoldali lejtőit tartják.

Ebben az időben tüzérségi megfigyelők jelentik, hogy Grozestiből Onesti irányában a románok visszavonulnak. A 117. hadosztály az ellene irányult ellentámadásokat visszaverte, déli szárnya a Grozesti nyugati templomnál szorosan érintkezik a 71. hadosztály északi szárnyával.

A horvát 33. honvédezred parancsnoka személyes megfigyelés alapján jelenti, hogy a románok a ⌖ 1125 magaslattól a fehér hegyig[2] északi irányban húzódó hegyhátat, valamint a ⌖ 763 előkúpról a Curita-völgybe a Fabrica de Sticla (△ 450) felé leereszkedő két párhuzamos, alacsonyabb hegyhátat lépcsőszerű védelemre rendezték be. (Op. 449/2. és 450/8.)

Délután 3 órakor a románok a 73. honvéddandárt újból eredménytelenül támadták.

Foglyok vallomásából megállapították, hogy augusztus 11-én estig a 71. hadosztály huszonkét román zászlóalj ellen harcolt, ebből 13—15 zászlóalj a 73. honvéddandárt támadta meg. A Casinu-völgy és Grozesti közötti szakaszban a román 13. ezred (8. hadosztály), továbbá a 11., 12. és 24. ezred (6. hadosztály) harcolt.

Midőn a hadosztályparancsnokság elhatározta, hogy balszárnyával a 117. hadosztály támadásához csatlakozva, keleti irányban általános támadásra indul, megérkezett a hír, hogy a románok a 70. honvédhadosztályt Tirgul Ocna felől túlerővel megtámadták és visszaszorították.

A VIII. hadtestparancsnokság augusztus 13-ára elrendelte, hogy a 71. és 117. hadosztály az elért állásában tartson ki, a 70. hadosztály pedig a Piciorul—Porcului (⌖ 652)—Verful Ciresoaia (⌖ 772) vonalban a románok ellentámadását állítsa meg. Támogatásul a német 218. hadosztálytól útbaindított német 22. tartalék-

[1] Közte vannak 1., 6., 7., 8., 4., 5. és 14. román ezredbeliek.
[2] Dealul Chiosurilortól (⌖ 834) 2000 lépésre keletre van.

ezred Ojtozra megy ; augusztus 13-án egy friss ezred fog Bereckre érkezni.

Este 11 órakor a 73. honvéddandárt még egy román ellentámadás érte, melyet azonban a 18. honvédezred, a horvát 33./II. honvédzászlóalj támogatásával[1] véresen visszavert.

Német 117. hadosztály.

Éjjel kölcsönös mérsékelt tüzérségi tevékenység volt.

Reggel 7 órakor a románok Tirgul Ocna felől irányuló tüzérségi előkészítés után, a bajor 15. tartalékdandár északi szárnyát átkarolva támadták meg a Dealul Cosnán (◇ 788). Az ellenség tömegeket vitt rohamra, de támadása löveg-, géppuska- és gyalogsági tüzünkben, majd kézigránátharcban vérbe fulladt.

A bajor 15. tartalékdandárparancsnokságot utasították, hogy a 313. honvédezredet vegye ki az arcvonalból és a Dealul Cosna (◇ 788) mögött, a hadosztály rendelkezésére gyüjtse össze.

A német 36. népfelkelő ezred s a német 11. tartalékezred egy része betört Grozestibe. A románok Grozestiben három páncélautóval sem értek el eredményt.

A délelőtt folyamán a 70. honvédhadosztály a 117. német hadosztállyal az összefüggést egy 315-ös ezredbeli zászlóalj útján helyre akarta a ◇ 395-nél állítani. A zászlóalj elszigetelve túlságosan előretört, mire a románok körülfogták és szétugrasztották.

Az esti órákban a 70. honvédhadosztályt Tirgul Ocna felől fölényes román erő támadta meg és visszaszorította, úgy hogy ez Ciresoaia (◇ 772) magaslatot is kénytelen volt ideiglenesen elhagyni.

A románok a 70. honvédhadosztály arcvonalát áttörvén, a 117. hadosztály északi oldalát is fenyegették. Ennek biztosítására a 313. honvédezredet oda irányították és a bajor 15. tartalékdandár parancsnokságát utasították, hogy az Ungureana (◇ 779) gerincvonalát szállja meg.

Éppen ekkor érkezett a német 218. hadosztálytól a 22./I. német zászlóalj, melyet a 70. honvédhadosztály támogatására indítottak.

70. honvédhadosztály.

A 70. honvédhadosztályparancsnokság intézkedése szerint, a hadosztály augusztus 12-én folytatja előnyomulását Tirgul Ocnára.

Guilleaume ezredes a 207. dandár zömével a Mosoareletől délnyugatra és északnyugatra fekvő magaslatokra tart ; az északi oldal biztosítására a Verful Pantirul—Verful Ciresoaia (◇ 772)—◇ 750—◇ 700—◇ 754 vonalban kikülönített osztagokat hagyva. (Nagy alezredes csoportja.)

[1] Dandártartalék.

A 20. lovasdandár a 117. hadosztállyal összefüggésben (Dealul Cosna ⌖ 788) a ⌖ 596—⌖ 533—⌖ 333—⌖ 506 vonalat szállja meg. A hadosztály tüzérsége az Op. 380/7. számú intézkedés szerint előrevonul.

Délelőtt 7 óra 45 perckor a hadosztály helyzete a következő:

a) 207. dandár. Liszay százados a 313./I. zászlóaljjal Mosoarelen át Pacurelere, Markóczy ezredes a dandár zömével a ⌖ 545-re, Eötvös százados a fél 314./I. zászlóaljjal a ⌖ 503-ra nyomul. A fél 314./I. zászlóalj a Verful Ciresoaiánál áll mint dandártartalék.

b) 20. lovasdandár. Hat lövészszázad a Gura Slanicului (⌖ 717) vonalból támad a kápolnamagaslat ellen.[1]

Az ellenség a ⌖ 476—⌖ 503—⌖ 615 Dealul Dosului megerődített és drótakadállyal ellátott vonalat tartja.

Gyurotsik százados a 315./II. zászlóaljjal a 20. lovasdandár és a bajor 15. tartalékdandár között[2] Tirgul Ocna déli szegélyére nyomul.

A 207. dandárparancsnokság jelenti, hogy délelőtt 10 óra 20 perckor Liszay százados csoportja elérte Mosoarelet; Valcelele felől erős tűzbe került; Markóczy ezredes csoportja délelőtt 11 óra 15 perckor a ⌖ 545 elé ért, melyet az ellenség megszállva tart.

A dandárparancsnokság a ⌖ 750 és Verful Ciresoaian (⌖ 772) álló századokat Markóczy ezredes csoportjához akarja irányítani, ha a német 217-es zászlóalj csapatai[3] a ⌖ 730-at elfoglalják. A 20. lovasdandárparancsnokság délután 12 óra 40 perckor jelenti: a 3-as dzsidásezred lövészosztagai a ⌖ 533-ra nyomulnak elő, melyet a románok megszállva tartanak.

A románok a Boghii-völgyből erősítést kaptak. Az ellenség a Parau Boghii (⌖ 533) kápolnamagaslatot tartja.

A 70. honvédhadosztály parancsnoka délután 1 órakor Op. 812/15. szám alatt intézkedett, hogy a hadosztály tüzérsége a fent említett ellenség védőállását és Tirgul Ocna vasúti állomást lőjje össze. A 207. dandár Mosoarelenél a vasúti vonalat mielőbb átlépi és a vasutat megrongálja.

A Tirgul Ocnatól északnyugatra levő magaslatok elérése után, a Trotusu-pataktól még délre álló ellenség oldala és háta ellen hasson.

A 20. lovasdandár az ellenséget mielőbb vesse vissza a Trotusu-patak mögé.

A 20. lovasdandárparancsnokság délután 3 órakor megállapította, hogy az ellenség a ⌖ 596-ot is megszállotta.

[1] Gura Slaniculuitól északnyugatra van.
[2] A 117. hadosztályhoz tartozik.
[3] A szomszédos német 225. hadosztályhoz tartozik.

Délután 5 óra 15 perckor a románok a kápolnamagaslaton erősítést kaptak. Gyurotsik százados a 315./II. zászlóaljjal a románok által szívósan védelmezett ⌖ 533-at megtámadta. Az ellenség ellentámadását sikerült visszavernie.

A 207. dandárparancsnokság délután 6 órakor jelenti, hogy Liszay százados csoportját a románok megtámadták és Mosoarele felől át akarják karolni ; ha az ellenség Liszay százados csoportját visszaveti, a dandárparancsnok véleménye szerint az elszigetelten előnyomult Markóczy ezredes csoportjának vissza kell vonulnia.

Délután 6 óra 25 perckor a 207. dandárparancsnokság jelenti, hogy az ellenség Liszay százados csoportját visszavetette ; Markóczy ezredes csoportjával az összeköttetés megszakadt ; erősítést kér, mivel csak félszázadnyi tartaléka van. Ha Liszay százados csoportjának visszavonulását megállítani nem sikerül, úgy a Ciresoaia (⌖ 772) magaslatot nem tudja megtartani.

A 70. honvédhadosztály helyzete délután 6 óra 45 perckor : 207. dandár fölényes ellenséges erővel harcol a Mosoarele—⌖ 545 vonalban. 20. lovasdandár kora délután a románok támadását visszaverte.

A Gyurotsik zászlóalj a ⌖ 533 magaslatot megtámadta, de elfoglalni nem tudta. A 315./II. zászlóalj két századát a románok szétverték. A ⌖ 596-nál a helyzet tisztázatlan. Ide irányították a dandártartalék egyik századát. A dandárnak még két századnyi tartaléka van. (Op. 812/3. szám.)

A VIII. hadtestparancsnokság értesíti a 70. honvédhadosztályt, hogy holnap reggel erősítésre számíthat.

Délután 6 óra 40 perckor, Tirgul Ocna felől, a ⌖ 416—⌖ 476 irányában, fölényes erővel általános támadásba fogtak a románok. Különösen erős volt a támadás a ⌖ 545 magaslaton, hol Markóczy ezredes csoportját arcban és mindkét oldalában érte. Csapataink a ⌖ 620 irányában mindenütt visszavonulnak. A hadosztálytüzérség egy része[1] a Verful Ciresoaia (⌖ 772) felé hátra foglalt állást.

A 70. hadosztály parancsnoka este 8 óra 50 perckor személyesen és élőszóval megparancsolta Guilleaume ezredesnek,[2] hogy visszavonuló csapatait a Verful Ciresoaia (⌖ 772) magaslaton gyüjtse össze, ezen a magaslaton foglaljon védőállást és azt okvetlenül tartsa meg. Ezt az állást csakis szóbeli parancsra szabad elhagynia.

A 20. lovasdandár lövészosztagai a ⌖ 652—⌖ 331—Slanicel —⌖ 772 vonalba menjenek vissza ; ezt az állást szállják meg és minden körülmények között tartsák.

[1] 8./2., 70./4. üteg.
[2] 207. honvéd-dandár parancsnoka.

A hadosztály tüzérségének a Bitca-völgyön túl nem szabad hátrálnia.

Este 10 órakor a 207. dandár csapatai Verful Pantirul—⌖ 654—Verful Ciresoaia (⌖ 772) védővonalban állást foglaltak.

A VIII. hadtestparancsnokság este 10 óra 30 perckor értesíti a 70. hadosztályt, hogy megerősítésére egy 22-es német zászlóalj holnap reggel 6 órakor a Bitca-völgybe, egy második német 22-es zászlóalj a Slanic-völgybe fog megérkezni.

Éjjel 12 órakor a hadtesttől értesítés érkezik, hogy a 22. német ezred helyett a 313. honvédezredet fogja a 70. hadosztály megkapni.

Német 225. hadosztály.

A VI. hadtest Op. 812/30. számú intézkedése szerint, a német 225. hadosztálynak a 70. honvédhadosztály balszárnyát kellett nélkülözhető erőivel biztosítania. A feladatot támadással kell megoldani.

A 70. honvédhadosztály balszárnyának biztosítására az Uzvölgyben álló hadtesttartalékot, vagyis a 11./I. honvédzászlóaljat, a 225. hadosztály jobbszárnyára irányították, hogy szükség esetén a 70. honvédhadosztályt támadással támogassa.

A 70. honvédhadosztály két oszlopban Mosoarelere és Tirgul Ocnára nyomul elő; északi szárnyának biztosítására, Nagy alezredes parancsnoksága alatt, a ⌖ 754—Verful Chitlaelor (⌖ 700)—⌖ 750 vonalban őrállásokat létesített.

A 225. hadosztály jobbszárnyán a német 217. tartalékezredet a ⌖ 913—⌖ 886—⌖ 501 szakaszban kell alkalmazni.

A fél 11./IV. honvédzászlóalj, mint hadtesttartalék, Veresvizvölgyben áll és a 11./I. honvédzászlóalj pótlására szolgál.

Fenti intézkedésre a 225. hadosztályparancsnokság a 217./III. zászlóaljat a ⌖ 730 magaslatra tolta, hogy a 70. honvédhadosztállyal összeköttetést létesítsen.

Az említett zászlóalj megállapította, hogy a 70. honvédhadosztály északi szárnyában és hátában a Verful Nineosa (⌖ 825)—Verful Baba Rea (⌖ 968)—⌖ 996—⌖ 985—⌖ 1009—⌖ 1102—⌖ 1157 vonalat az ellenség megerődítette és megszállotta. A Doftana-völgy fatorlasszal van elzárva.

A védőállás közelebbi felderítésére előreküldött járőröket az ellenség géppuskatűzzel fogadta.

A 225. hadosztállyal szemben az oroszok régi állásaikat tartják.

A szórványos srapnelltűzről nem szólva, az ellenség tűzérsége hallgat.

Légi felderítés útján megállapították, hogy a Doftana-völgytől északra eső magaslatokon az oroszok, a Verful Angelusa ⌖

600—⌖ 655—Petrosul Basacan (⌖ 750) vonalban, új védőállás erődítésén dolgoznak.

Német 218. hadosztály.

A német 22./III. zászlóalj a VIII. hadtesthez Ojtozra indult.

Az éj folyamán a románok több ízben géppuskával lőtték a Putna vasútállomásnál és a ⌖ 750-es magaslaton levő állásainkat.

Délután ellenséges nehéz lövegek zavarótüze irányult Lepsa vasútállomásra és a ⌖ 1066 magaslaton levő állásunkra.

Felderítő járőreink régi állásaiban találták az ellenséget.

Délután 4 óra 45 perckor és este 9 óra 30 perckor ellenséges tűzcsapások voltak a ⌖ 750 magaslaton levő állásainkra.

Este 10 órakor két román század a ⌖ 750 magaslaton támadott; a támadást visszavertük.

37. honvédhadosztály.

Az éj folyamán nem történt említésre érdemes esemény. Az ellenség védő állásán dolgozik. Felderítésre kiküldött járőreink mindenhol megállapították, hogy a románok változatlan erővel megszállva tartják védő állásaikat.

A hadosztályparancsnokság Op. 812/5. szám alatt intézkedett a harcászati kötelékek helyreállítására és csapatainak rendezésére. A rendelet szerint az északi szakaszt a 8. hegyidandár alkotja a Casinului (△ 1167) hegységen a Parau Casinuig. Magát a hegycsúcsot a székely 82. ezred III., IV. és I. zászlóalja tartja megszállva. Hozzá csatlakozik északon a 7. huszárezred, délen az 58./IV., 14./II. honvéd és a bosnyák 5. vadászzászlóalj. Tartalék: a 15./I., 69./I., 24./IV. és 35./III. zászlóalj. A középső szakasz: a 74. honvéddandár a 13. és 14. honvédezreddel a Parau Casinu és Muntele Limba Vecina (⌖ 1257) hegység között.

Attól délre, a Sboina Verde (⌖ 1376) magaslatig, az 1. lovashadosztály lövészosztagai[1] alkotják a déli szakaszt.

Hadosztálytartalék: a 13./III. honvédzászlóalj a közép mögött, a ⌖ 605-nél a Casinu-völgyben és a ⌖ 1304 magaslatokon a jobbszárny mögött.

Délelőtt 9 órakor a VIII. hadtest vezérkari főnöke felhívja a 37. honvédhadosztályparancsnokságot, hogy beszéljen a Holländer-csoporttal (a 71. hadosztály nehéz tűzérségével) a ⌖ 1125 magaslat ellen intézendő támadás előkészítése tárgyában. A csoportnak most alkalma lenne a támadásban közreműködnie.

A 8. hegyidandár parancsnoka, Rath ezredes, kijelentette, hogy a Holländer nehéz tüzérségi csoport Herestraunál és attól

[1] 2., 5., 12. és 14. huszárezred.

délre áll, ezért a lövés iránya miatt nem képes a támadásban közreműködni.

A 71. hadosztály a támadást csak két tábori ágyúsüteggel és két nehéz tarackkal támogathatja. Ez azonban kevés. Rath ezredes a 71. hadosztályparancsnoksággal fog beszélni és ennek eredményét majd jelenti.

A 37. honvédhadosztályparancsnokság megkérte a 8. hegyidandár tüzérségének parancsnokát, Zwiedinek tábornokot is, hogy lépjen közbe a 71. tűzérdandárparancsnokságnál az ügy érdekében.

Délelőtt 9 óra 30 perckor a 71. tűzérdandár parancsnoka közölte, hogy a Holländer nehéz tüzérségi csoport valóban Herestraunál van, ezért a támadást nem támogathatja. A támogatás csakis aknavetőkkel történhetnék meg. A 8. hegyidandárnak azonban csak egy 12 cm aknavetője van, összesen 40 lövéssel, ez tehát nem elegendő.

Zwiedinek tábornok egy nézeten van a 71. tüzérdandárparancsnoksággal, ezért a tervezett támadásról sajnálattal le kell mondani.

A 37. honvédhadosztályparancsnokság a tárgyalás eredményét bejelentette a Gerok-seregcsoportparancsnokságnak, javasolva, hogy a támadást addig halasszák el, míg annak előkészítésére a szükséges hadieszközök rendelkezésre nem állanak.

Délután ellenséges zavarótűz volt a 74. honvéddandárra és az 1. lovashadosztályra, a Dealul Secaturei (⌖ 975) és a Sboina Verde (⌖ 1287) magaslaton.

A Magura Casinuluion (△ 1167) a megfigyelő állomás jelenti, hogy a lakosság szekerekkel és marhákkal menekül Bogdanestiről Filipestire; délután 5 órakor 20 román teherautomobilból álló oszlop a Curita-völgyben az üveggyár irányában haladt.

Két román repülőgép délelőtt 11 óra 30 perckor az állás fölött Ojtoz irányába repült.

Este ellenséges könnyű lövegek a Magura Casinului (△ 1167) és a Sboina Verde (⌖ 1376) magaslatokat lőtték. A Magura Casinului (△ 1167) elleni ágyútűz még este 9 óra 10 perckor is tart.

Felderítő járőreink a Muntele Sboina Neagran (△ 1374) és a Muntele Resboiuluion (⌖ 1014) az ellenséget régi állásaiban állapították meg. Az állások összefüggőek, 2—3 soros drótakadállyal.

A VIII. hadtest este 11 óra 45 perckor tudatja a 37. honvédhadosztályparancsnoksággal, hogy Gerok gyalogsági tábornok nagy súlyt helyez a ⌖ 1125 magaslat ellen tervezett támadás végrehajtására és elvárja, hogy a támadás legkésőbb augusztus 14-én megtörténjék.

A 37. hadosztályparancsnokság erre a VIII. hadtestet meg-

kérte, hogy augusztus 13-ig a Lesuntului mica-völgyben, a ⌖ 454-hez, helyezzen tűzkészültségbe bő lőszerrel egy nehéz tarackosüteget és egy tábori tarackosüteget, mivel a 37. honvédhadosztály a támadás előkészítésére elegendő tüzérséggel nem rendelkezik. (Op. 812/24. szám.)

*

Augusztus 13.

„*Jelentések.*"

„1. hadsereg. VI. hadtest a ⌖ 1157 magaslat ellen terve-
„zett rohamvállalattól eltekintett. Az 1. hadsereg arcvonalán
„különös esemény nem volt."

„A VI. hadtestnél az ellenség harctevékenysége nagyon cse-
„kély. A 225. hadosztály arcvonala ellen ismételve tapogatództak
„előre ellenséges járőrök, melyeket azonban tüzérségünk szét-
„ugrasztott."

„Lipošćak-csoport. Trotusu-völgytől délre többízben heves
„ellenséges lövegtűz, egyéb semmi."

„XXI. hadtest helyzete változatlan."

„7. hadsereg. Habermann altábornagy csoportja. XI. had-
„test és 11. honvédlovashadosztálynál csend van. Schwer csoportjá-
„nál az 5. honvédlovashadosztály Slatiorától északkeletre támadva,
„elfoglalta a ⌖ 1148-tól egy kilométerre délre levő kúpot. XXVI.
„hadtest. Mindkét oldali élénk sáncoló munka, zárótűz. Mi is
„egy második állást építünk. Ugyanígy a Kárpát-hadtestnél.
„Fabininál semmi újság. A XXVI. hadtest utólag jelenti, hogy
„ma éjjel egy ellenséges támadás összeomlott. Föltűnő a Haber-
„mann-csoportnál, hogy az ellenség állásai Madeiu magaslatán
„sűrűn meg vannak szállva és mögöttük erős mozgás látható.
„Fölváltás ?, tovább északra ugyanaz a jelenség. Vajjon fölvál-
„tás-e ez ? vagy félelem a mi támadásunk miatt ? vagy az oroszok
„akarnak talán támadni ? A tüzérségi tevékenység a 7. hadsereg-
„nél föltűnően élénk. Habermann csoportjánál két tiszt és 110
„legény halott, 12 tiszt és 348 legény megsebesült, 26 eltűnt.
„Az orosz mindig több erőt von össze a 7. hadseregemmel szem-
„ben, már több mint három hadteste áll ott tartalékban a Sereth
„két partján csoportosítva. Légi felderítésem jelentése így hang-
„zik : 'Adjudul Nou és a délre eső táj erősen megszállva, Bacau—
„Sanduleni és Bacau Sirbi utakon erős teherautó oszlopok mind-

„két irányban. Bacau—roman—pascanii vasúton a rendesnél „erősebb vonat — sokhelyütt az államásokon erős málhalépcső — „megterhelés. Vasúti közlekedés nem észleltetett. Neamtu vidékét „nem lehetett látni. Folticeniben nagyszámú málhásvonat és „csapatkiszállítás. Az odavezető pályatesten nincs közlekedés. „Folticeni—Esle—Ostra—Gurahumora táján 21 zászlóalj. A ma- „lini—sabasai úton számos málhásvonat. A Sereth-völgyében „Dolhascánál egy táborozó gyalogezred. Roscaninál egy kilo- „méter hosszú gyalogsági oszlop, irány nem vehető ki. Suczawa— „Hanta—Istensegíts táján sok lovaskocsi és marha, Bucecea, „Botosani, Mihaileni, Herta erősen megszállva. A vasútállomá- „sokon sok futóanyag.' Azt kell venni, hogy csak pár repülőm „van, melyek az engem érdeklő ellenséges terepnek csak leg- „kisebb részét képesek földeríteni. A többit többé-kevésbbé meg- „bízható kémhírekből, kihallgatott telefonbeszélgetésekből, elfo- „gott rádiogrammokból — az összes ellenséges rejtírásokat meg „tudjuk fejteni — állítjuk össze és a legnagyobb elővigyázattal „szerkesztjük ezekből a legalacsonyabbra leszállított becslé- „seinket."

„Az A. O. K. nem hallgatott rám, nem adta meg az általam „minimálisan kért két hadosztályerősítést balszárnyamra, mely- „lyel föltétlenül fölgöngyöltem volna az akkor még sokkal gyen- „gébb orosz-román sereget a Sereth és Pruth között s ma a Moldva „eleste biztos volna s az én jobbszárnyam és Mackensen támadása „föltétlenül sikerre vezetne. Így azonban balszárnyam támadása „elakadóban van, az orosznak időt adtunk arra, hogy nagy erőket „vonjon össze a veszélyeztetett zónában, eljátszottuk a biztos nagy „sikert és az én jobbszárnyamon és Mackensennél illuzióriussá „tettük az oly sok vérbe kerülő nagy csata sikeres kimenetelét. „Érzem, hogy ott is el fog akadni támadásunk és Románia meg- „menekül végkatasztrófája elől, de akkor jaj lesz nekünk később, „mert sem keleten, sem nyugaton nem lesz döntés és mi meg ki „fogunk lassan merülni. Borzasztó kilátások ezek! Jelentettem „már a hadseregfőparancsnokságnak, hogy balszárnyamon a „helyzet éppenséggel sem oly rózsás és most már Czernowitznak „föltétlen megtartása a még mindig nagyon hatalmas orosznak „esetleges újabb támadásánál kétségessé válik."

*

Események Mackensen hadseregcsoportnál.[1]

A német 9. hadseregparancsnokság az I. tartalékhadtest támadását beszüntette és elrendelte, hogy a 115. hadosztály, a bajor 12. és a 76. hadosztály még tolja előre csapatait a Panciu—Marasesti vasútvonalra, ott ássa be magát. A támadást csakis a XVIII. hadtest és az I. tartalékhadtest balszárnya (alpesi hadosztály) folytassa a Susita és Putna között, illetve a Susita-völgyében. A harcban kimerült 76. hadosztályt az arcvonalból kivonták és hadseregtartalékként Faureire irányították.

Hogy elnémítsák a román-orosz tüzérséget, mely a Comesti—Baltaretu hídfőből a német I. tartalékhadtest jobb oldalát állandóan veszélyezteti, a német 9. hadsereg parancsnoka elrendelte, hogy a 216. hadosztály foglalja el a hídfőt.

A hadsereg tartalékát képező 13. lövészhadosztályt a német XVIII. hadtestparancsnokság rendelkezésére bocsátották.

Ezen a napon nagyobb harcok nem voltak. Az I. tartalékhadtest az elrendelt vonalban beásta magát; nehéz tüzérségét a Panciu körüli magaslatokra vitte. A XVIII. tartalékhadtest Rapidea—Sebesti—Burca vonaláig jutott előre.

A román 13. hadosztály az alpesi hadosztály jobbszárnyát megtámadta, de a bajorok visszaverték.

A román 1. hadseregparancsnokság újabb friss hadosztályokat irányított a veszélyeztetett arcvonalra, hogy a német 9. hadsereg áttörő hadműveletét meghiusítsa; így a román 2. lovashadosztály által felváltott román 10. hadosztályt Tecuciun át a Sereth nyugati partjára vitte és a Manastioara—Diocheti-szakaszba tolta el. Ez a hadosztály az orosz Transamur kozák- és az orosz 14. hadosztályt váltotta fel.

A kozák-hadosztály Trotusanulra került tartalékként. Az orosz 14. hadosztályt is kivették az arcvonalból s most Fitionesti—Holbanesti terében gyülekezett mint tartalék. A 14. hadosztály védőszakaszát, a Sereth nyugati partjára szintén átvitt román 14. hadosztály vette át.

Ezekkel az eltolásokkal telt el augusztus 13-a. Komolyabb harcok ma nem voltak.

Augusztus 13-án este a német 9. hadsereg helyzete a következő:

Az alpesi hadosztály Crucea d. s.-t elfoglalta, azután erős orosz támadásokat vert vissza. Az orosz ellentámadó csoport tíz ezredből állott. A német XVIII. tartalékhadtest Cruce de Susig jutott előre. Feladata az, hogy a visszaszorított ellenséget nyomon kövesse a Susita-völgyben (Racoasa) és a Zabraul-völgyben tovább

[1] Lásd a 60. számú mellékletet.

hatoljon. A cs. és kir. 13. lövészhadosztályt a XVIII. tartalékhadtestparancsnokság alá rendelték.

A 62. és 217. hadosztály Cucelit megszállotta, holnap Muncelura támad.

Az ojtozi csata hatodik napja.[1]

71. hadosztály.

Az éj nyugodtan telt el. Délelőtt 9 óra 30 perckor a 73. honvéddandárt a Fta. Runcului (⌖ 622) irányában román tömegek támadták meg. A támadást a dandár, tartaléka egy részének harcbavetésével visszaverte. Az itt fogságba jutott román katonák azt vallották, hogy a Fabrica de Sticlanál négy román ezred áll készen a támadás folytatására ; a románok ma okvetlenül át fogják törni a 71. hadosztály arcvonalát.

Délelőtt 10 óra 30 perckor a 71. hadosztályparancsnokság elrendelte, hogy a 142. dandár nyujtsa meg déli szárnyát, hogy a 73. honvéddandár csapatkivonás útján tartalékot teremthessen magának, mivel már csak két század tartaléka van. (Op. 452/2. sz.)

Délután 3 órakor a 71. hadosztály megtudta, hogy a 117. hadosztálynál a Cosna (⌖ 788) uralkodó gerincmagaslatot a románok visszafoglalták. A 71. hadosztályparancsnokság erre a VIII. hadtesttől megkérdezte, hogy a Dealul Cosna elvesztése miatt nem kell-e a Herestraura és a Lesuntu-völgybe előrevont vonatokat hátra irányítani?

A 71. hadosztály a 73. honvéddandár ellen készülő döntő támadásra számítva, a VIII. hadtestparancsnokságtól erősítést kért. (Op. 452/4. szám.) A VIII. hadtestparancsnokság erre a 8. hegyidandárt utasította, hogy a 69./I. zászlóaljat irányítsa a 385-ös házcsoporthoz, a 71. hadosztály rendelkezésére. (Op. 451/5. szám.)

A horvát 33. honvédezred délután 3 órakor egy támadást vert vissza, mely a Verful Chiosirulor (⌖ 834) ellen irányult.

A 71. hadosztállyal 30 román zászlóalj harcol.

Délután 4 óra 30 perckor ellenséges tömegek támadták meg a 73. honvéddandár közepét a Fta. Runculuion (⌖ 622) és a dandár arcvonalába törtek. A tartalékok harcba vetésével azonban az állásba benyomult románokat sikerült kiverni. (Op. 454/10.)

Mivel a 73. honvéddandárnak fogytán volt az ereje, a 71. hadosztályparancsnokság három lovasszázadnyi erősítést küldött a 73. honvéddandárnak addig is, míg a 69./I. zászlóalj a 8. hegyidandártól megérkezik. (Op. 452/9. szám.)

A 117. hadosztály tudatja a 71. hadosztályparancsnoksággal, hogy nem lehet arra számítani, hogy holnap, augusztus 14-én a

[1] Lásd a 61. számú mellékletet.

hadosztály a veszendőbe ment Cosna magaslatot már vissza is foglalja. Kérdi a 71. hadosztályparancsnokságot, hogy a 117. hadosztály déli szárnya[1] tulajdonképen hol van?

A 71. hadosztályparancsnokság a 142. dandárt tájékoztatja a helyzetről és véleményt kér, hogy nem volna-e szükséges a 142. dandár északi szárnyát visszavenni, mivel a románok a Herestrau-völgyet uraló Dealul Cosnán állva, a hadosztály északi oldalában vannak?

Este 9 óra 30 perckor a 18. honvédezredet újabb román támadás éri, melyet azonban a vitéz honvédek elhárítottak.

A fogságba jutott románok azt vallják, hogy holnap a románok általános támadást intéznek a 71. hadosztályra.

A VIII. hadtestparancsnokság, a 71. hadosztály megerősítésére, a hadiállományú 15./II. honvédzászlóaljat rendelkezésre bocsátja. A zászlóalj éjjel lépcsőzetesen fog Herestrauba megérkezni és hajnalhasadásig a Parau-Lesuntun át a 73. honvéddandárhoz menetel. (Op. 451/8. szám.)

Német 117. hadosztály.

A bajor 15. tartalékdandárparancsnokság — mivel a románok a 70. honvédhadosztályt tegnap visszavetették és ezzel a 117. hadosztály északi szárnya veszélybe jutott — az éj folyamán a következő módon csoportosította át csapatait.

1. *Keleti arcvonal:* A Danner-csoport 18. tartalékezred I. zászlóalja Cosna (⌖ 788) magaslatot és attól délre a hegyoldalt a ⌖ 385 felé feleútig; a német 36. népfölkelő ezred I. zászlóalja a ⌖ 385-ös kúpot és a hegyoldalt attól északra a Dealul Cosna magaslat felé feleútig; a német 36./II. népfelkelőzászlóalj egy százada és a német 11./III. zászlóalj Grozestit a falu közepén levő templomig; a német 11./II. zászlóalj a Grozestitől közvetlenül délre levő ⌖ 408 lapos kúpot megszállotta, hol szoros kapcsolatot létesített a 71. hadosztály északi[2] szárnyával.

2. *Északi arcvonal:*

a) A Sproesser-csoport a német 18. tartalékezred II. és III. zászlóalja, a $^3/_4$ 36./II. népfelkelő zászlóalj, a württembergi hegyi zászlóalj és a német 11. tartalékezred egyik százada a gerincmagaslat északi lejtőit szállotta meg a Dealul Cosna és a ⌖ 478 között.

b) A Deschan-csoport a 313./II. és III. honvédzászlóalj, a német 36. népfelkelő ezred egy és a német 18. tartalékezred két százada a gerincmagaslat északi lejtőjét a ⌖ 478 és a Verful Ungureana (⌖ 779) között megszállotta.

[1] Német 36. népfelkelő ezred és a német 11. tartalékezred.
[2] 142. dandár balszárnya.

Délelőtt 8 óra 20 perckor a románok[1] a 117. hadosztály északi szárnyát a Dealul Cosna gerincmagaslaton, fölényes tömeggel megtámadták ; az uraló magaslatot három oldalról megrohanták és pedig keletről, északkeletről és délkeletről. A románoknak ugyan sikerült több helyen a Donner-csoport északi szárnyán az állásba hatolni, de a német tartalékok ellentámadásokkal, kézigránátharcban, azonnal kiverték a betolakodott ellenséget.

A 117. hadosztályhoz délelőtt 10 órakor érkezett német 22. tartalékezred egyik zászlóalját a VIII. hadtestparancsnokság a 70. honvédhadosztályhoz irányította, két zászlóalját pedig a 117. hadosztályhoz osztotta be, melyek a Verful Ungureánán (⌖ 779), mint hadosztálytartalék vettek állást.

Délután 12 óra 5 percig a románok a gerincet még több ízben megrohanták ; a Dealul Cosnán elkeseredett véres harcokban ideiglenesen be is fészkelték magukat. A württembergi hegyi zászlóalj két százada azonnal ellentámadásra indult és a Cosna magaslatról letaszította őket.

Délután 12 óra 30 perckor román ütegek törtek előre és a ⌖ 788 magaslaton vonultak fel. Ezután újabb tömegek ismételték meg a rohamot a Dealul Cosnára keletről, északkeletről és délkeletről. A magaslaton és annak Grozesti felé ereszkedő lejtőin rendkívül elkeseredett véres küzdelem dúlt ide-oda hullámozva. Mivel a románok keletről, délkeletről és északkeletről intézett rohamokkal döntő eredményt elérni nem tudtak, kísérletet tettek, hogy a Dealul Cosnát hátulról támadják meg.

Tüzérségi megfigyelők jelentették, hogy több román zászlóalj gyülekezik a ⌖ 491 vízmosásban ; a románok támadásra csoportosulnak a Cosna magaslatnak hátulról való átkarolására.

A hadosztálytartalékból két századot[2] előre vittek. A német csapatok a véres védelmi harcban kézigránátjaik legnagyobb részét már ekkor elhasználták, a tüzérség is majdnem egészen eltüzelte lőszerét, úgyannyira, hogy megbízható zárótűzre már nem volt képes. A véres viaskodás délután 3 órakor a román tömegek győzelmével ért véget.

Az uraló D. Cosna magaslatot végre elfoglalták.

A Sproesser-csoport a gerincen lépésről-lépésre hátrált a Dealul Cosnáról a ⌖ 674 magaslat felé, jobbra és balra fenntartva a szomszédos csoportokkal az érintkezést és összefüggést.

Délután 3 óra után tüzérségi megfigyelőink román tömegeket vettek észre, melyek a ⌖ 692-től délre húzódó sziklás szakadékban gyülekeztek. Hat román zászlóaljat számoltak itt meg.

Grozestit és az Ojtoz-völgyszorost a calciiui malmok környékén, az ellenséges nehéz tüzérség élénken lőtte.

[1] Körülbelül egy román hadosztály.
[2] Fél 22/II. zászlóalj.

Mivel a Dealul Cosna elfoglalása után a románok a Danner-csoportot oldalban hosszantozták, ezt vissza kellett venni. A 18./I. zászlóalj a ⌖ 674 és a ⌖ 693 közötti katlan keleti lejtőjére ment vissza ; a 36. népfelkelő ezred a délután folyamán északi szárnyát visszakanyarította a Verful Petreira (⌖ 393). Az éj folyamán azután a Danner-csoport déli szárnyát is visszavették az Ojtoz-völgyben ; a 36./II., 11./III. és II. zászlóalj Grozestiről a ⌖ 408—⌖ 282 és a ⌖ 347-től 400 lépésre délre levő hegynyúlvány vonalában foglalt új védőállást. A románok a harcot nem folytatták s így a nap hátralevő része nyugodtan telt el.

70. honvédhadosztály.

A Gerok-seregcsoportparancsnokság Op. 1774/I. a. számú intézkedése szerint, a 70. honvédhadosztálynak a Piciorul Porcului (⌖ 652)—Slanicel—Verful Ciresoaia (⌖ 772) vonalat kell tartania.

A VIII. hadtestparancsnokság a Slanic- és Bitca-völgybe egy német 22. ezredbeli és két honvédzászlóaljat Hârjára irányított, a hadosztály támogatására.

A 70. honvédhadosztály a Piciorul Porcului (⌖ 652)—Slanicel (⌖ 331)—⌖ 452—Verful Ciresoaia (⌖ 772)—Verful Chitlaelor (⌖ 700)—⌖ 750— Verful Pantirul vonalában gyüjtötte össze hátráló csapatait.

A hadosztály helyzete délelőtt 10 óra 45 perckor.

A 207. honvéddandár a Verful Ciresoaia (⌖ 772)—⌖ 750[1] vonalat szállotta meg és pedig Markóczy ezeredes csoportja a Verful Ciresoaiant, öt gépfegyver és egy zászlóalj, a ⌖ 700-on $^1/_2$ század és két géppuska, a ⌖ 750-en a 315. ezred $^1/_2$ százada, a Verful Pantirulon egy század és négy géppuska. Eötvös százados a 314./I. zászlóalj maradványával Slanicel és Verful Ciresoaia között a ⌖629 magaslaton áll.

A 20. lovasdandár a Slanic-völgyszorost szállotta meg, a ⌖ 629-től és Slanictól délre levő hidak és a slanici templomtól délre eső hegyhát vonalában ; még pedig : a 12. dragonyosezred három százada ⌖ 629 és Slanic között ; a 2. dzsidásezred három százada és a 3. dzsidásezred egy százada s négy géppuska Slanicnál a műút hídjánál és az attól délkeletre levő hegyháton áll. Slanic déli bejáratánál a 3. dzsidásezred egyik százada és a 10. dragonyosezred két százada és négy géppuska mint tartalék. Tüzérség : 70./4. és 3. tarackosüteg és 70./4. ágyúsüteg a Slanic-völgyben, a 10./8. tartalék nehéz ágyúsüteg a Verful Ciresoaia (⌖ 772) magaslat mögött ; egy mozsár a ⌖ 754-en, egy második mozsár a ⌖ 273-nál, egy-egy nehéz tarackosüteg Slanicnál és a ⌖ 425-ön van.

[1] Verful Pantirultól északra van.

A német 22./I. zászlóalj a hadosztályhoz érkezett s a ⌖ 772-re, a 207. dandárhoz irányították, s annak rendelkezésére bocsátották.

Délben a 225. hadosztályparancsnokság értesíti a 70. honvédhadosztályt, hogy a 11./I. honvédzászlóaljat a ⌖ 778 és a ⌖ 631-re irányította azzal a feladattal, hogy a 70. honvédhadosztályt harc esetén támogassa.

Délután 3 óta 40 perckor jelentkezik a 15./I. honvédzászlóalj parancsnoka, Kovács százados is, ki két századdal délután 4 órakor Hârjára fog érkezni ; a zászlóalj másik fele csak este 9 órára érheti el ezt a falut. A zászlóaljat, mint hadosztálytartalékot, a Verful Pravilára (△ 875) irányították.

Délután 5 óra 30 perckor a románok, Mosoarele felől előuyomulva, a Verful Ciresoaiát (⌖ 772) megtámadták ; a támadás délután 5 óra 45 perckor északról a ⌖ 700 és a ⌖ 750 felé is kiszélesedik ; majd délután 6 órakor a Verful Pantirult is megtámadják északról a románok, úgy, hogy most már az egész 207. honvéddandár harcol.

A német 22./I. zászlóaljat a Verful Ciresoaián vetették harcba.

Délután 6 óra 30 perckor a románok a Verful Pantirulon a 207. honvéddandár balszárnyán betörtek, mire ottani 315. ezredbeli csapataink visszaszorulnak.

A 225. hadosztályparancsnokság tudatja a 70. honvédhadosztállyal, hogy a német 217. ezred egyik zászlóalja útban van a Verful Pravila (⌖ 801) magaslatra.

Este 7 óra 10 perckor a 207. dandárparancsnokság jelenti, hogy az ellenséges támadást a Verful Ciresoaián visszaverte ; a Verful Pantirul azonban az ellenség kezében van.

Német 225. hadosztály.

A 70. honvédhadosztály visszavonulása folytán, a 225. hadosztály hajnalhasadtával a ⌖ 913—⌖ 886—⌖ 501—⌖ 788—⌖ 923—⌖ 780 vonalba vetette vissza szélső jobbszárnyán levő csapatait. Ezt az állást védelemre fogja berendezni. A vonal megszálló csapatai keleti irányban a ⌖ 801—⌖ 778—⌖ 61—Doftana vonalba egy századot, északi irányban a ⌖ 858—⌖ 540—⌖ 643 vonalba fél századot különítettek ki biztosítás céljából. A hadosztály szélső jobbszárnya a ⌖ 590 magaslaton érintkezik a 70. honvédhadosztály balszárnyával.

A hadosztály jobbszárnyán foglalt új állás felderítésére az ellenség sűrű járőrmeneteket rendezett. Felderítő osztagait részint kikülönített ellenosztagokkal, részint tüzérségünk tüzével

visszakergettük. Négy orosz 7. ezredbeli katona és egy elesett orosz tiszt[1] hulláját beszállították.

Az ellenség, tüzérségi előkészítés után, fölényes erővel megtámadta a ⌖ 858-on álló csapatainkat; a támadást ellenlökéssel visszavertük. Ebben a harcban egy orosz százados és 17 katona jutott fogságunkba.[2]

A 70. honvédhadosztály baloldalának biztosítására és harc esetén való támogatására, a német 217./II. zászlóaljat[3] a Sararii-völgyön át ⌖ 686-ra különítették ki. Délután 6 órakor odaérkezve, egy század a 70. honvédhadosztály biztosító vonalának megerősítésére a ⌖ 778—⌖ 631 magaslatra, két század pedig a Verful Pravila ⌖ 801 magaslatra ment.

A 11./I. honvédzászlóalj délelőtt 4 órakor Loberczről elindult; két százada még ma, a zászlóalj másik fele pedig holnap kora hajnalban, a 225. hadosztály jobbszárnyára a ⌖ 913—⌖ 886—⌖ 501 terébe fog menni. A ⌖ 1175-re és a Farcu micára tervezett rohamvállalatot, illetve tüntetésszerű támadást, a 70. honvédhadosztálynál bekövetkezett események miatt el kellett ejteni, mivel szükségessé vált a 225. hadosztály jobbszárnyának átcsoportosítása. A tervezett vállalatok végrehajtása elodázódott ugyan, de azért a ⌖ 1175 magaslatra kétszázat, a Farcu mica magaslatra százat lőtt tüzérségünk.

Megállapították, hogy az oroszok Argelusa (⌖ 600)—⌖ 655—⌖ 750—⌖ 842 vonalban állásaik erődítésén dolgoznak.

Német 218. hadosztály.

A hadosztálytartalékban levő német 5. Landwehr-ezred két zászlóalja, a 373./II. és 204./II. zászlóaljat felváltotta; az utóbbi zászlóalj hadosztálytartalék lett, a 313./II. zászlóaljat pedig Ojtozra indították és a VIII. hadtestparancsnokság rendelkezésére bocsátották.

A 218. hadosztály ma egy rohamvállalatot hajtott végre, hogy az ellenséges helyzetet felderítse, azaz hogy megállapítsa, nincs-e változás a románoknál?

A 204. tartalékezred két rohamcsoportja délelőtt 9 órakor egyórás tüzérségi előkészítés után, az ellenséges állást a ⌖ 745 magaslaton megtámadta. Az állásba törve, egy román tisztet és 56 katonát[4] elfogtak és 2 géppuskát s 2 gránátvetőt zsákmányoltak. A ⌖ 745 állás felgöngyölítése után, rohamoszlopaink 300 méternyire benyomultak a román állás mögé, hol egy második védelmi állásra bukkantak, mely erősen meg van erődítve.

[1] Orosz 192. ezred, orosz 48. gyaloghadosztály kötelékébe tartozott.
[2] Az orosz 17. ezredbe tartoznak.
[3] Három század.
[4] 45/60. ezredbe tartoznak.

Két rohamszázad törtetett előre ellenlökésre, mely elől rohamoszlopaink kitértek és tüzérségünk zárótüzének oltalma alatt a kiindulási helyzetbe tértek vissza.

A ⌖ 745 ellen intézett rohamvállalattal egyszerre, egy erős hírszerzőosztagunk attól északi irányban előnyomulva megállapította, hogy a románok régi erővel, változás nélkül megszállva tartják régi állásukat.

Délután az ellenséges tüzérség negyvenet lőtt a Lepsa-völgybe és a ⌖ 745 magaslatra.

A ⌖ 745 magaslat ellen végrehajtott vállalatban 2 halott és 12 sebesült volt a veszteségünk.

37. honvédhadosztály.

Tegnap este 9 órakor és éjjel 11 órakor — erős tüzérségi előkészítés után — a Magura Casinului (△ 1167) magaslaton a székely 82. ezredet és a 14./II. honvédzászlóaljat fölényes erővel megtámadta az ellenség.

Isten tudja, hogy hányadik támadás volt ez már!

A támadást a székelyek és honvédek puska- és géppuskatűzzel s kézigránátokkal visszaverték. Azután éjjel és hajnalban az ellenséges tüzérség a ⌖ 1287, ⌖ 1304,[1] a Dealul Sekaturei (⌖ 975) és a Magura Casinului (△ 1167) magaslatokra zárótüzet, körülbelül 300 lövést tett. Megtorlásul nehéz tüzérségünk a Muntele Sboina Neagra (△ 1374) magaslaton levő román állásokat lőtte.

A 8. hegyi dandár arcvonalán, a támadás visszaverése után, egész éjjel élénk csatározás volt.

A 37. honvédhadosztályparancsnokság Op. 813/4. szám alatt felszólította a 71. hadosztályt, hogy a ⌖ 1125 magaslat ellen tervezett vállalat előkészítésére, mai napon négy darab 17 cm-es német aknavetőt 400 légiakna tölténnyel és a német 418. aknavetőszázaddal bocsássa rendelkezésére; a 8. hegyidandárt pedig utasította, hogy a Magura Casinuluira (△ 1167) vezető útat hozassa sürgősen rendbe.

Délelőtt az ellenség könnyű tüzérsége a Casinului (△ 1167) magaslatot, a Casinu-völgyben a ⌖ 508 útat és a Dealul Secaturei (⌖ 975) hátát lőtte; a Magura Casinuluit azonfelül még az ellenség nehéz tüzérsége is tűz alatt tartotta.

Délután a zavarótűz még mindig tartott a Magura Casinuluion. Megtorlásként tüzérségünk a ⌖ 1125 kúpot lőtte. A Casinu-völgyben gyülekező ellenséges csapatokat délután 4 órakor tüzérségünk tüze szétszórta, támadókísérletüket meghiúsította.

A ⌖ 1029-nél álló 70./4. nehéz ágyúsütegünk tüze 3—4 ellenséges századot ugrasztott szét, melyek a Dealul Corpenin

[1] Sboina Verde magaslati gerincvonal.

(⌖ 501) át vezető úton és a Casinu-völgyben a ⌖ 460-on át vezető úton délnyugati irányban haladtak. A szétugrasztott románok az erdőségbe menekültek.

A 8. hegyidandár szakaszával szemben a román 37., 29. ezred,[1] a 74. honvéddandár szakaszával szemben a román 25. és 13. ezred,[1] az 1. lovashadosztály szakaszával szemben a román 44./68. és 62./70. ezred csoportosult.

A románok szorgalmasan dolgoznak állásaikon. A lövészárkok még csak 1 méter mélyek; akadály létesítésére 2—3 sor karót vertek már a földbe, de még nem drótozták azokat össze.

A csapatokat szigorúan fegyelmezik. Az élelmezés jó.

A román katonák orosz acélsisakot és francia köpenyeget viselnek.

Minden zászlóalj három gyalogszázadból és egy géppuskás-századból áll.

A 37. honvédhadosztály arcvonala előtt a románoknak csak tábori és hegyi tüzérségük van.

A Mon. Casintól délre néhány 15 cm-es üteg áll, melyek főképen a Magura Casinuluira (△ 1167) tüzelnek.

A Gerok-seregcsoportparancsnokság Op. 1754/I. a. számú rendeletével augusztus 14-re akként intézkedett, hogy a VIII. hadtest, elért állását megtartva, rendezze kötelékeit, a lőszert egészítse ki és készüljön reá, hogy megújíthassa a megakadt támadást.

A 373./II. zászlóaljat a hadtest rendelkezésére bocsátotta.

A 37. honvédhadosztály és a 218. német hadosztály roham-vállalatokkal köti le a szemben levő románokat.

A 14. honvédezred és a székely 82. ezred hősies magatartását Ő Felségének jelentettem, mire Ő Felségétől az alábbi táviratot kaptam:

„Generaloberst Erzherzog Josef.

Reichenau am 13. August 1917.

Mit wahrhaftiger Freude habe Ich die Nachricht empfangen, mit welcher Du Mir von dem heldenmütigen Verhalten des I. R. 82. und des Baon. II./H. I. R. 14. Meldung erstattet hast. Das zähe Festhalten Meiner braven Székler und der tapferen Honvéds hat neuerdings die Überlegenheit dieser prächtigen Truppen einem an Zahl auch weit überlegenen und stärkeren Feind gegenüber glänzend bewiesen.

Ich übersende allen den Braven Meinen innigsten Dank sowie Meine wärmste Anerkennung und erbitte Gottes Hilfe für ihre weiteren Kämpfe.

Karl m. p.

[1] Román 8. hadosztályhoz tartoznak.

Hírek az ellenségről.

Az ellenség minden nélkülözhető erejét elvonja a román 2. hadseregtől és az Ojtoz-völgybe irányítja. Meg lett állapítva, hogy az 1., 3. és 12. román hadosztály ezredeinek egy részét a Soveja-medencéből Grozestire, Tirgul Ocnára és Onestire tolták.

A román 12. hadosztályt utasították, hogy állását minden körülmények között tartsa meg.

Ma Seeckt tábornok az 1. hadsereg vezérkari főnökével tárgyalt, hogy a 218. hadosztályból mennyi erőt lehetne kivonni, hogy abból az ojtozi támadásra új tartalékokat tudjanak teremteni.

A megbeszélés arra irányult, mit lehetne tenni, hogy a német 9. hadsereg támadásával a Trotusu-völgybe lehessen visszaszorítani a románokat.

A 218. és 1. lovashadosztályt utasították, hogy a hátráló ellenséget a Soveja-medencében kövesse.

A támadás területe:

37. honvédhadosztálynak és a 8. hegyidandárnak jobbhatár: A Mt. Resboiului (⌖ 1014)—Gura Vai, balhatár: A ⌖ 1125 és a Mon. Casin vonala.

71. hadosztálynak: B balhatár Herestrau—Grozesti—Bogdanesti.

A 117. hadosztálynak: B balhatár D. Cosna (⌖ 788)—Onesti.

A 70. hadosztály a VIII. hadtest baloldalát biztosítja. A Casinu-völgyet elérve, az erőket északkeletre toljuk, hogy csapataink a Trotusu-völgyet elérhessék.

A német O. H. L. Seeckt tábornoknak sürgönyzi:

„Kérem annak közlését, hogy minő erővel és mely irányban lehetne a támadást folytatni Trotusun át, ha sikerülne az oroszokat és románokat ezen a folyón át visszavetni.“ Op. 3430.

Seeckt tábornok válassza:

„Amint a német 9. hadseregnek délkeletről intézett támadása és a Gerok-seregcsoportnak nyugatról jövő lökése a románokat a Trotusu mögé szorítja, a Gerok-seregcsoport részei: a 225. hadosztály, a 70. honvédhadosztály, a 7. lovashadosztály, a bajor 18. gyalogezred és a német 36. népfelkelő ezred, Onesti—Gura Slanicului—⌖ 730—⌖ 968—Plaiul Ciungot vonalát észak felé lezárják. A Gerok-seregcsoport zöme: a 37. honvédhadosztály, a 71., 117. hadosztály és a 8. lovashadosztály, amint Gura Vai—Mon. Casin vonalát eléri, északkeleti irányba jobbra fordulva Caiuta és Onesti között átkél a Trotusu-folyón.

A 218. hadosztály és az 1. lovashadosztály mint tartalék követi a hadműveleteket a Casinu-völgyben.

Szándék a Negri Obreni vasútállomást, Paltinata—

Ripile vonalát elérni, hogy a német 9. hadsereg részei a Sereth keleti partvidékén végrehajtandó hadműveletre felszabaduljanak. Amint ezt a vonalat elértük, a Gerok-seregcsoportból felszabaduló 1—2 hadosztály a német 9. hadsereget fogja megerősíteni."[1] Op. 3430. ang. II.

Seeckt tábornok ismételve megkérte a német legfelsőbb hadvezetőséget, hogy a Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság adja vissza a 3. gránátosezredet az 1. hadosztálynak, mivel az a német 9. hadsereg nyugati szárnyán már feleslegessé vált és mostan a Tisita gőzmalom szakaszban a német I. hadtest tartalékát alkotja. Op. 3395.

A Krauss-csoportparancsnokság jelenti :

„A XI. hadtest csatatéren Piatra 1 : 100.000 arányú orosz térképet találtak. A térképen a következő állás látható. Az állás két vonalban van ábrázolva, a lövészárkok vörös színben vannak feltüntetve, egyes részek mint tervezett vonalak vannak ábrázolva. Az I-ső állás vonala : Motca (15 km-re keletre Neamtutól) Miroslovesti—Niporestire vivő út mentén a 254 pontig, onnan déli irányban Botesti—Valeni keleti szegélye—⊹ 446—Birgaoani út—Ghelaesti—△ 502—Margineni nyugati szegélye. A II-ik állás vonala : Miroslovestitől kiindulva Ciohoreni nyugati szegélye—Nisporesti—Botesti." Op. 3425.

Az utánszállításra a 7. hadseregparancsnokságnak alábbi rendeletet adom ki :

„A 20. hadtápparancsnokság már most intézkedjék, hogy a Stanislau—Kolomea vasútvonalra és — a javítómunka további haladásához képest — a czernowitzi vasútvonalra is az utánszállítást megalapozza.

A hadseregarcvonalparancsnokság vasúti vezetősége az utánszállítást csakis akkor fogja megindítani Boroszlóról, ha a vasúti forgalom Kolomeáig már megbízható, ami körülbelül augusztus hó 16—17-re várható.

A 20. hadtápparancsnokság arra számíthat, hogy augusztus 20—21-től fogva a hadseregarcvonal részére naponta egy vonat fog rendelkezésére állni 400 tonna rakománnyal." Op. 3416.

A 7. hadseregparancsnokság figyelmét arra hívtam fel, hogy saját hatáskörében intézkedjék, hogy a Prislop-vasút és a Borgomotoros vonal teljesítőképességét fokozza. A hadseregparancsnokság jelentse, hogy mennyi forgalmi anyag áll rendelkezésre a Jakobeny—Kimpolung—Wama szabványos vasútvonalon és hogy hány tonnát lehet naponta ezen a vasútvonalon szállítani. Op. 3427.

*

[1] Lásd a 60. számú mellékletet.

Augusztus 14.

„Hallom, hogy Ő Fölsége Budapestre jön, táviratilag kér-
„tem őt, hogy fölkereshessem, mert igen fontos jelentéseim vol-
„nának. A dolog így nem mehet tovább. Az A. O. K. parancsokat
„küld a Fölség nevében, melyeket lehetetlen végrehajtani, ha
„nem akarunk szerencsétlenséget előidézni. Megmagyarázom majd
„neki, hogy az ötszöri parancs, hogy erőimet Czernowitz felé
„összpontosítsam, a mai körülmények között lehetetlenséget kíván
„tőlem, mert habár ott az erősbítés nagyon is kívánatos, nem
„hagyhatok másfél gyenge hadosztályt 50 kilométeres szélesség-
„ben öt orosz hadosztállyal szemben, különösen midőn nálam
„nincsen tartalék s az oroszoknál az öt hadosztály mögött elérhető
„közelben még két hadtest áll! Tegnapi jelentésemben foglaltak-
„nál többre, jó lelkiismerettel teljesen képtelen vagyok. Északi
„szomszédomnál, hol most csend van, hat hadosztály van állítólag
„tartalékban, Mackensen a támadásra Seeckt jelentése szerint, hét
„hadosztályt kapott, tőlem elvettek mindent, még kiegészítéseimet
„is és most napról-napra fogyó állományú csapataimmal támadjam
„erélyesen a mind erősbödő, nagy túlerejű ellenséget. Eltökéltem
„magam, hogy ha Ő Fölsége nem látja be mind ennek veszélyes
„következményeit, akkor én lemondok állásomról. Vagy hisznek
„nekem, akkor a szerint kell cselekedni, vagy ha nem hisznek
„nekem, akkor fölemelt fővel, de fájó szívvel távozom, mert nem
„vagyok azon helyzetben, hogy így hasznosan szolgáljam szent
„ügyünket. Csak úgy tudok és akarok tovább szolgálni, ha szol-
„gálatom eredményes és hasznos lehet hazámra. De valamit —
„ha parancs is — végrehajtani, aminek szerencsétlenséggel kell
„végződnie, arra nem vagyok kapható. Bizony néha azt hiszem,
„hogy meghibbanik az eszem. De ajkamba harapok és hideg-
„véremet nem vesztem el, talán így még hasznos tudok lenni.
„Ha le kellene mondanom, akkor valamelyik magyar ezredemben
„kívánok küzdeni hazámért, nem fejjel már, hanem fegyverrel
„kezemben! Ezt valóban nem tilthatja meg nekem senki sem."

Jelentések.

„1. hadsereg. A VI. hadtestnél erős tüzérségi előkészítés
„után a Verful Baba Reától (⌖ 968) délre támadtak az oroszok,
„de ellenlökéssel visszavertük őket."

„Az 1. lovashadosztály Geroknál fölszabadul, a 31. had-
„osztályt Hollósarkánál és Hágótőaljánál föl fogja váltani, melyet
„azután Fabinihez szállíttatok. Erről értesítem a hadseregfő-
„parancsnokságot, mert ez ma egyedüli lehetőség, hogy balszár-
„nyamat erősbítsem, ezt is csak úgy tehetem, hogy ha a 218.
„hadosztály előtt az ellenség visszavonult s így régi jó állásaimat
„valószínűleg el fogom újra foglalni. Így ez a nagy válság enyhült
„s mégis siratom tervemet, a Moldva megszállását! Az A. O. K.
„egyetért intézkedésemmel."

„Tulnici, Soveja, Manastiresca, Mincelu és Stracanidj hely-
„ségei égnek."

Jelentések.

„1. hadsereg. Az oroszok tegnap este a német 225. had-
„osztály jobbszárnyát a Verful Baba Reától (⊹ 968) délre erős
„tüzérségi előkészítés után megtámadták. A támadás ellen-
„lökéssel lett elhárítva. azóta a Fundul Ciungetului-völgyben
„csend van."

„Az 1. hadsereg arcvonalán különben lényeges esemény
„nem történt."

„7. hadsereg. Habermann-csoportnál nyugalom. XXVI. had-
„testnél csekély harctevékenység. Krauss-csoport. Fabininál erős
„ellenséges zárótűz. Délután élénk ellenséges mozgás az 59. had-
„osztály előtt. Ellenséges repülőrajok bombázzák a falvakat.
„Kraussnak egész arcvonalán nagyon fokozott zavarótűz, élénk
„sáncolás. Az ellenséges arcvonal mögött különböző csoportokban
„nagy csapattömegek. Tartalékok! Minek?"

„Mackensen tábornagynál mégis észrevehető a haladás!
„És mégsem tudok már egy döntő eredményben hinni ezen erők-
„kel. Lassan megreked majd az egész nagyszabásúra tervezett
„offenzíva."

*

Események Mackensen hadseregcsoportnál.[1]

A német I. tartalékhadtest nehéz tüzérsége, a Panciu körüli magaslaton foglalt állásából, a Baltaretu—Cosmesti hídfő mögött a Sereth keleti partján levő orosz-román tüzérséget elgázosította. Kellő tüzérségi előkészítés után, a 216. hadosztály este 7 órakor

[1] Lásd a 60. számú mellékletet.

megrohanta a román 5. hadosztály védelmezte Baltaretu hídfőt. Rövid, de elkeseredett küzdelem után elfoglalta azt és a románok ellentámadásait leverte. Fogolylétszám, illetve zsákmány : 54 tiszt — közte két ezredparancsnok — 3500 fogoly, 16 darab öt cm-es ágyú, 50 géppuska és sok golyószóró. A román 5. hadosztály 18.000 emberéből alig 5000 fő maradt meg. Ezt az arcvonalból kivették és a Sereth keleti partjára Tepu d. j. tájára irányították kiegészítés és pihentetés végett ; helyét a román 14. hadosztály foglalta el. Az orosz VII. hadtestet[1] is elvitték az arcvonalból és a Sereth keleti partjára, Matca—Corodu terébe irányították. Ennek helyét a román 10. és 13. hadosztály foglalta el.

A Sereth nyugati partjára átvitt román 1. lovashadosztályból hadseregtartalék lett Movilitán.

A német 9. hadsereg, támadását folytatva, az orosz VIII. hadtest csapatait visszaszorította. A balszárny hadosztály (62.) Vidrát, a középen az alpesi hadosztály Voloscanit, Serbestit, a jobb szárnyhadosztály Rapideat, Strapanit foglalta el és a román 10. hadosztály ellentámadásait visszaverte.

A német 9. hadsereg estig a következő vonalat érte el :

XVIII. tartalékhadtest : 62. hadosztály : ⌖ 428—Iresti, alpesi hadosztály ⌖ 487—Rapidea—Strapani ; 217. hadosztály : ⌖ 334—Crucea d. s.—⌖ 278—Dumbrava.

I. tartalékhadtest : 115. hadosztály : ⌖ 151—⌖ 100, bajor 12. hadosztály △ 85—Tisita gőzfürésztelep ; 216. hadosztály : Baltaretu ; 212. hadosztály : Doaga—Ciuslea—Radulesti.

A román 1. hadsereg helyzete : A Sereth keleti partján ; Fundeni—Namoloasa hídfőtől[2] Movileniig, a 2. lovashadosztály és a 4. gyaloghadosztály, innen Baltaretun át Marasestiig a 14. hadosztály ; utóbbi mögött Cosmestinél a 15. hadosztály, mint tartalék. Marasestitől Diochetin át Manastioaraig a 13. hadosztály. Attól tovább nyugatra Muncelun át a Dealul Porcului (⌖ 555) magaslatig a 10. hadosztály. A 10. hadosztály mögött tartalék a román 1. lovashadosztály (Trotusanul—Moviletanál) és az orosz 14. hadosztály[3] (Fitionesti—Holbanestinél).

A román 10. hadosztályhoz nyugat felé csatlakozik a Susitavölgyig az orosz 15. hadosztály.[3] Itt csatlakozik a román 2. hadsereg balszárny-hadosztálya (román 3.) a román 1. hadsereghez.

Az arcvonalból kivont orosz VII. hadtest,[4] valamint a román 5. és 9. hadosztály a Sereth keleti partján pihen.

A német XVIII. tartalékhadtestnek augusztus 14-iki sikeres előtörése következtében, a Gerok-seregcsoport déli szárnyával

[1] Orosz 13., 34. és 71. hadosztály.
[2] Orosz 6. hadsereg (IV. hadtest) jobbszárnya.
[3] Orosz VIII. hadtest kötelékébe tartozik.
[4] Orosz 13., 34. és 71. hadosztály.

szemben álló románok[1] ma megmozdultak a Soveja medencében hátrafelé. Sovejaban már nincsen ellenség.

Az ojtozi csata hetedik napja.[2]

71. hadosztály.

Az éj nyugodtan telt el. Virradatkor a románok a 73. honvéddandárra több ízben tűzcsapást mértek ; azután délelőtt 3 órakor megtámadták azt, de támadásuk vérbefulladt.

Délelőtt 11 óra 15 perckor a ⊹ 408-tól délre húzódó vízmosásban támadásra gyülekeztek a románok a 142. dandár északi szárnya előtt ; tüzérségünk tüze azonban elfojtotta a támadást.

Egyéb harc nem volt.

Az aránylagos nyugalmat arra használták fel, hogy a csapatokat rendezzék. A lefolyt harcokban különösen a 18. honvédezred szenvedett súlyos veszteséget, ezért az arcvonalból kivonták, hogy kipihenhesse fáradalmait. A délutáni órákban a hadosztályparancsnokság megtudta, hogy a románok a német 218. hadosztály előtt visszavonulnak ; a 37. honvédhadosztály előtt is visszafelé irányuló mozdulatokat figyeltek meg a román állásokban. A 37, honvédhadosztály erre a románok által kiürített Muntele Sboina Neagrara (△ 1374) és Muntele Limba Vecinara (⊹ 1257) tolta a 74. dandár csapatait azzal a szándékkal, hogy a Muntele Chinusun (⊹ 981) és a Muntele Resboiuluion (⊹ 1014) át előretaszítva elfoglalja a Slatinei (⊹ 860) magaslatot.

Délután 4 óra 48 perckor a 8. hegyidandár megindította a támadást a ⊹ 1125 magaslat ellen.

A seregcsoportparancsnoksággal történt eszmecsere után, a 71. hadosztályparancsnokság azt javasolta, hogy augusztus 15-e pihenő legyen.

A hadosztály visszakapta a székely 82. ezredet, helyébe a 37. honvédhadosztálynak átadta a soproni 18. honvédezredet.

A 8. hegyidandár támadása a ⊹ 1125 magaslatra nem igen jutott előre, miért is a roham végrehajtását estére halasztották.

Délután 7 órakor erős román csapatok támadták meg a 142. dandár északi szárnyát a ⊹ 408 lapos kúpon. A bosnyákoknál az állásba törtek, de az azonnal ellenlökésre vitt tartalékok a betolakodott ellenséget kiverték onnan.

Német 117. hadosztály.

A hadosztály déli szárnyán, a német 36. népfelkelő ezrednek és a 11. tartalékezrednek a ⊹ 282—Verful Petrei (⊹ 693) vonalba való visszavételét az ellenség nem zavarta meg.

[1] Román 3. hadosztály és a román 1. hadosztály egy része.
[2] Lásd a 61. számú mellékletet.

A román nehéz tüzérség napközben Herestraut, Grozesti nyugati részét, az ojtozi szorost kísérő kétoldali magaslat lejtőit és magát a szorosban vezető országútat hevesen lőtte. A ⌖ 692—⌖ 347—⌖ 385 sziklás hegyszakadékban erős ellenséges csapatok gyülekeztek ; támadás azonban itt nem volt, mert tüzérségünk délután 3 órakor hatásos tűzzel szétszórta a csoportosuló románokat.

A gerincen a ⌖ 491 felől északkeletről és a Dealul Cosna (⌖ 788) felől keletről, több ízben támadást kíséreltek meg a románok, de eredménytelenül.

Tüzérségi megfigyelők és repülők megállapították, hogy fölényes román erő gyülekezik Margina felől Grozestinél és ott támadásra csoportosul.

Az esthomály beálltával a románok csakugyan megindították a völgyszorosban támadásukat, melyet a bajor 15. tartalékdandár déli szárnyán a németek visszavertek, de a szomszédos 71. hadosztály északi szárnyán, a románoknak sikerült a 142. dandár állásába a ⌖ 408 lapos kúpon betörniök. A 117. hadosztály északi szárnya a 70. honvédhadosztály déli szárnyával a Slanic-völgyben a ⌖ 331-nél helyreállította az összeköttetést. A bajor 15. tartalékdandár északi szárnya a 313./II. honvédzászlóaljat felváltotta és a honvédzászlóaljat a 70. honvédhadosztályhoz irányította.

A 218. hadosztálytól a német 373./II. zászlóalj Sósmezőre érkezett és a 117. hadosztály kötelékébe került. A zászlóalj a Verful Ungureana (⌖ 779) magaslaton hadosztálytartalékul helyezkedett el.

70. honvédhadosztály.

Délelőtt 12 óra 10 perckor beérkezik Markóczy ezredes jelentése, mely szerint az ellenség tegnap három ezreddel támadta meg a Verful Ciresoaia (⌖ 772) magaslatot és pedig a román 27. ezred, a román 46./61. számú ezred egyik zászlóalja és az orosz 6., 196. ezred.

Az ellenség fölényes ereje csapatainkat visszavetette.

A német 22./I. zászlóalj ellentámadásba fogott s az ellenséget visszadobta.

Mivel a Verful Pantirulon a helyzet bizonytalan, a 22./I. zászlóalj egyik századát és $^1/_2$ honvédszázadot három géppuskával oda irányították, a balszárny biztosítására.

A hadosztály helyzete délelőtt 5 órakor : A 20. lovasdandár helyzete a Slanic-völgyben nem változott. A lovasdandár a 313. ezred maradványa útján tartja fenn a 117. hadosztállyal az összeköttetést a Verful Ungureana (⌖ 779) és a ⌖ 574 között.

A 20. lovasdandárral szemben áll a román 15. ezred[1] Slanicelnél.

A 207. honvéddandár jobbszárnyán, Markóczy ezredes parancsnoksága alatt, a Verful Ciresoaia (⌖ 772)—⌖ 672 vonalát a 314. honvédezred maradványa és a német 22./I. zászlóalj tartja megszállva. A 15./I. honvédzászlóalj útban van Baile Slanicról a Bitca-völgybe, a német 217./II. zászlóalj[2] a Verful Pravila (⌖ 801) és a ⌖ 778 magaslatokon áll. A 11./I. honvédzászlóalj[2] a ⌖ 631-re megy.

A Verful Pantirult és ⌖ a 654 magaslatot az orosz 196. ezred öt százada szállotta meg. Az orosz 6. ezred a Verful Nineasa (⌖ 825)—⌖ 590—⌖ 730 vonalban beásta magát.

A 70. hondédhadosztály balszárnyán, a Verful Pantirulról visszavetett 315. ezred maradványa a Verful Pravila magaslaton gyülekezik. A 70. honvédhadosztályparancsnokság parancsot adott a Verful Pantirul elleni támadásra.

A 207. honvéddandár a Verful Pravila magaslaton álló német 217./II. zászlóaljjal és a Bitca-völgyben a magaslatra kapaszkodó 15./I. honvédzászlóaljjal a Verful Pantirult két oldalról megszállva tartó ellenséget megtámadja, az ellenséget visszadobja, azután állását megerődíti. A 315. honvédezred maradványa a támadáshoz csatlakozik. A hadosztály tüzérsége délelőtt 8 óra 15 perctől kezdve előkészíti a támadást.

Markóczy ezredes csoportja[3] a Verful Ciresoaia (⌖ 772) magaslatot tartja és a ⌖ 672-nél minden nélkülözhető erejével a támadáshoz csatlakozik.

A 70. honvédhadosztályparancsnokság délelőtt 9 óra 55 perckor jelenti a VIII. hadtestnek, hogy a Verful Pantirul elleni támadás előkészítése folyamatban van.

Délután 5 óra 40 perckor, tüzérségi előkészítés után, a Verful Pantirul (⌖ 750)—⌖ 654 magaslati vonalat a 15./I. honvédzászlóalj, a 315. honvédezred egyik százada és a német 217./II. zászlóalj rohammal elfoglalta és az ellenségnek délután 6 óra 30 perckor bekövetkezett ellentámadását is visszaverte. Az elfoglalt állást a csapatok megerődítik.

Német 225. hadosztály.

Az éjjel a 225. hadosztály megtudta, hogy a 70. honvédhadosztályt túlerős ellenség a Verful Ciresoaia (⌖ 772)—⌖ 672 vonalba szorította vissza és a Verful Pantirul (⌖ 730)—⌖ 654 magaslati vonalat elfoglalta.

[1] Román 7. hadosztályhoz tartozik.
[2] A német 225. hadosztályhoz tartozik.
[3] 314. honvédezred maradványa és a német 22./I. zászlóalj.

Később azt is megtudta, hogy délután 5 óra 15 perckor a német 217./II. és a 15./I. honvédzászlóalj rohammal visszafoglalta a Verful Pantirul magaslatot.

A 225. hadosztály jobbszárnyán a helyzet nem változott, de öt századot irányított a 70. honvédhadosztály balszárnyának biztosítására, és pedig egy 217. ezredbeli századot a ⌖ 778—⌖ 631 vonalába, a 11./I. honvédzászlóalj felét a ⌖ 913—⌖ 886—⌖501 vonalába és a 11./I. honvédzászlóalj másik felét a Sararii-völgybe, tartalékul.

Az ellenük fellépett orosz 6. és 192. ezredbeli osztagokat puska- és géppuskatűzzel, valamint ellenlökésekkel mind elzavarták; ezzel hozzájárultak a 70. honvédhadosztály oldalának és hátának biztosításához.

Egyébként a német 225. hadosztálynál nem volt harc.

Német 218. hadosztály.

A hadosztály feladata az volt, hogy a szemben álló románokat rohamvállalatokkal lekösse. E végből a hadosztály a Lepsától északkeletre levő ellenséges állásra rohamvállalatot hajtott végre.

Tüzérségi előkészítés után, délelőtt 8 óra 30 perckor a 157. ezrednél összeállított két rohamcsoport a Lepsától északkeletre levő ellenséges állásba tört; majd a betörés után tovább hatolva, a rohamcsoportok elérték a ⌖ 980 magaslatot, de azon ellenséget már nem találtak.

A ⌖ 1163 irányában előreküldött osztagok csak gyenge ellenséges járőrökre bukkantak; elzavarták őket és a Muntele Sboina Neagra (△ 1374) magaslatra felkapaszkodtak.

A hadosztálynál ezekből az eseményekből az a nézet alakult ki, hogy az ellenség a hadosztály elől elvonulóban van és a hadosztállyal szemben csak utóvédeket hagyott.

Ezért a hadosztályparancsnokság elrendelte, hogy a hadosztály azonnal kezdje meg az augusztus 9-re tervezett, de kivitelre nem került előnyomulást, még pedig:

a) Az előcsapatok egyrészt a Dealul China—Dealul Lozii—Dealul Duduluira, másrészt Rachita—Rachitasura,

b) a hadosztály zöme Negrilesti—Sovejára.

Az előcsapatok délután 3 óra 30 perckor áthaladtak a ⌖ 1088-as magaslaton. A csoportot a tüzérség nem tudta követni, mert a románok a ⌖ 1088 és Soveja között valamennyi hídat felrobbantották.

Délután 5 órakor az előcsapat jelenti, hogy a sovejai fürészmalmot az ellenség megszállva tartja.

A hadosztály megtudta, hogy a 37. honvédhadosztály déli

12 órakor a Muntele Sboina Neagra (△ 1374)—Muntele Limba Vecina (⊹ 1257) vonalát és az attól északra eső fennsíkot elérte.

A 218. hadosztály helyzete este 8 óra 30 perckor :

A jobbszárny Negrilesti felé halad. Tulnicit a csapatok elérték. A közép- és balszárnyról a jelentések még hiányoznak ugyan, de a hadosztályparancsnokság úgy véli, hogy a Negrilesti—sovejai útat már elérték.

Az előcsapat Sovejában van s szorosan érintkezik az ellenséggel, mely a ⊹ 453-tól északnyugatra eső magaslatokat szállotta meg.

A német 9. hadsereg balszárnya,[1] a beérkezett jelentések szerint, délután 4 óra 15 perckor Tulnici—Negrilesti—Birsesti vonalát elérte ; a 256. ezredparancsnokság Poianában van.

A 37. honvédhadosztályról tudja a hadosztályparancsnokság, hogy alkonyatkor Soveja—⊹ 651—Dealul Slatinei (⊹ 860) vonaláig jutott előre.

37. honvédhadosztály.

A hadosztálynak rohamvállalattal kellett a szemben álló ellenséges erőt lekötnie.

A 37. honvédhadosztályparancsnokság augusztus 14-re akként intézkedett, hogy az 1. lovashadosztály a Muntele Sboina Neagra (△ 1374) magaslatra intéz rohamot, melynek végrehajtására rendelkezésre bocsátotta a hadosztály rohamszázadát, a 13./III. honvédzászlóalj egyik századát, a 9./5., 22./5. hegyi ágyúsüteget, a német IV./6. hegyi ágyúsüteget, a 12./3., 15./1. hegyi tarackosüteget, a 71./3., 34./5. tábori tarackosüteget és a német 14./5. nehéz tábori tarackosüteget.

A vállalat célja a Muntele Sboina Neagra (△ 1374) magaslaton az ellenséges előretolt állás elfoglalása volt.

Ha sikerül, a mostani állás biztos megtartása mellett, az 1. lovashadosztály felszabaduló része előretolható az ujonnan nyert szakasz megszállására. E végből a 37. honvédhadosztályparancsnokság a 13./II. zászlóaljat is az 1. lovashadosztály rendelkezésére bocsátotta.

Az éj folyamán az ellenség tüzérsége szórványosan lőtte a ⊹ 1037 hegyhátat,[2] a Muntele Limba Vecina (⊹ 1257) és a Dealul Secaturei (⊹ 975) közötti hegyhátat, valamint a Magura Casinuluit (△ 1167) is.

Az 1. lovashadosztály előretolt hírszerző osztagai délelőtt a Muntele Sboina Neagra (△ 1374) magaslaton nem találtak ellenséget, mire a 37. honvédhadosztályparancsnokság délelőtt 11 óra-

[1] Német 217. hadosztály.
[2] Sboina Verdétől (⊹ 1376) északra.

kor Op. 814./5. szám alatt következőképen intézkedett a hadosztály előnyomulására :

„Egyes jelek azt mutatják, hogy az ellenség az 1. lovashadosztály előtt kiürítette állását.

Éber figyelem és szorgos felderítés ! Az ellenséggel az érintkezést minden körülmények között fenn kell tartani.

Ha az ellenség valóban kiürítette állását az 1. lovashadosztály és a 74. honvéddandár előtt, akkor az előnyomulást azonnal meg kell kezdeni.

Az 1. lovashadosztály erős jobbszárnnyal a Muntele Sboina Neagra (△ 1374)—Muntele Limba Vecina (⌖ 1257) gerincre, előretolt csapatokkal a La Praferie (⌖ 1042)—Muntele Chinusu (⌖ 981) magaslatra nyomul elő. A 13./III. honvédzászlóalj és a hadosztály rohamszázada hadosztálytartalékul áll a Muntele Sboina Neagrán. A 74. honvéddandár a Muntele Chinusu—Muntele Resboiului (⌖ 1014)—⌖ 961 vonalat éri el. A dandár erős déli szárnnyal nyomul elő. A 14. honvédezred két százada hadosztálytartalék az ⌖ 508-nál.

A 8. hegyidandár a 74. honvéddandárral összefüggésben, a ⌖ 961-es gerincvonalra tolja jobbszárnyát.

Ha az ellenség a Casinu-völgytől északra is visszamenne, a hegyidandár a tervezett csoportosításban nyomul elő a Parau Curita és a Parau Casinu között és a hadosztály északi szárnyát biztosítja. A 7. huszárezredet hadosztálytartalékul a ⌖ 508-ra kell irányítani.

A hadosztályparancsnokság a 37. honvédhadosztállyal még a mai napon el akarja a Soveja—Dealul Slatinei ⌖ 360 vonalat érni.

A 14. huszárezred a La Praferie (⌖ 1042) magaslaton át Sovejánál helyreállítja az összeköttetést a 218. hadosztállyal, zömével pedig a Dealul Badinului (⌖ 647) magaslatot éri el.

A 8. hegyidandár délután végrehajtja támadását a ⌖ 1125 magaslatra.

Délután 1 óra 45 perckor a 37. honvédhadosztályparancsnokság a VIII. hadtestnek jelenti, hogy a honvédhadosztály csapatai déli 12 órakor a Muntele Sboina Neagra (△ 1374)—Muntele Limba Vecina (⌖ 1257) és a Dealul Secaturei (⌖ 973) felé húzódó fennsíkot átlépték. (Op. 814/12. szám.)

Délután 2 órakor a 74. honvéddandár a Muntele Chinusu (⌖ 981) és a Calasau-völgy között előnyomulóban van.

Délután 4 óra 30 perckor a Gerok-seregcsoport parancsnoksága Op. 1760/I. a. számú intézkedésével elrendelte a 37. honvédhadosztályparancsnokságnak, hogy az 1. lovashadosztályt mielőbb vonja ki az arcvonalból, mert ezt a lovashadosztályt a XXI. hadtesthez szállítják.

Délután 6 óra 10 perckor a 37. honvédhadosztályparancsnokság megkérdezte a 8. hegyidandárt, hogy a ⌖ 1125 magas-

latra intézett támadás ügye hogyan áll? Erre Rath ezredes délután 6 óra 20 perckor jelenti, hogy a támadás délután 3 óra 30 perckor megtörtént, de nem sikerült, mivel rohamra előretört csapatainkat pusztító géppuskatűzzel fogadta az ellenség. Erre a rohamoszlop kiindulási helyzetébe ment vissza. A támadást a 8. hegyidandár — az előrehaladt idő miatt — ma már nem fogja megismételni. A rohamot holnap hajnalban akarja megujítani.

A támadás előkészítésének kezdete, holnap hajnalban 3 óra 30 perc, a rohamra való előretörés időpontja 4 óra 48 perc.

A 37. honvédhadosztály helyzete, este 9 óra 50 perckor:

A 8. hegyidandár helyzetében nincs változás. Az ellenség a ⌖ 961 magaslaton és attól északi irányban húzódó hegyhátat kiürítette.

A 74. honvéddandár és a 8. hegyidandár déli szárnya a ⌖ 961-es gerincvonalat a Casinu-völgyig elérte. Az előcsapatok a Dealul Slatinei (⌖ 860) magaslaton állanak. Az ellenség nem fejt ki ellenállást.

Az 1. lovashadosztály este 8 óra 30 perckor főerejével Soveja (⌖ 651)—⌖ 587 vonaláig jutott előre; Sovejanál az összeköttetést a 218. hadosztállyal megtalálta. Az ellenség a visszavonulásnál komoly ellenállást sehol sem fejt ki. A német 218. hadosztály balszárnya Sovejanál van.

A VIII. hadtestparancsnokság augusztus 15-re következő intézkedést adta ki:

„A hadosztályok az elért vonalat tartsák, tartalékokat alakítsanak, a lőszert egészítsék ki.

A harcterületek határvonalai: A 70. honvédhadosztály és a német 117. hadosztály között a Slanic-völgy; a német 117. hadosztály és a 71. hadosztály között Grozesti—Galciiu (⌖ 562); a 71. hadosztály és a 37. honvédhadosztály között a Dealul Prisacei (⌖ 476)—Mon. Casin déli szegélye.

A 37. honvédhadosztály az előnyomulást folytatva, a Muntele Sboina Neagra (△ 1374)—Muntele Limba Vecina (⌖ 1257)—Muntele Resboiului (⌖ 1014) vonalát átlépte.

Ha a hadosztályok az ellenség visszavonulását észreveszik, azonnal utána nyomulnak. (Op. 1039/19. szám.)“

„Különben sehol sincs fontosabb följegyezni való, csak a „nyugati arcvonalon folyik a kemény tusa. Nekem olyan furcsa „előérzetem van, hogy a Karszton a nagy csata nemsokára megint „megkezdődik! . . .“

Hírek az ellenségről:

A román 2. hadsereg déli szárnya a Soveja-medencéből kezd kivonulni a Gerok-seregcsoport jobbszárnya és a német 9. had-

sereg balszárnya előtt. A román 2. hadsereg északi szárnya erősítést kapott.

A román 1. hadsereg az 1. lovashadosztályt Tirgul Ocnára irányította.

A Soveja-medencéből elvitt román csapatok egy része[1] a román 2. hadsereg támogatására sietett, a másik része a Dealul Badinului (◇ 647) gerincen ellenállást tervez a 218. és 37. honvédhadosztály üldözésével szemben.

A román 2. hadsereg északi szárnyán küzdő 7. hadosztály az orosz XXIV. hadtesttől is támogatást kapott. A Slanictól északra folyó harcokban az orosz 196. ezred[2] részvételét megállapították. A Doftana-völgyben, a német 225. hadosztály elleni harcban, az orosz 6. ezred[3] is résztvett.

Különben megállapították, hogy az orosz XXIV. és XXXVI. hadtest intézkedett a Moldvából való kivonulásról.

A hadseregarcvonalparancsnokság az 1. hadseregnek meghagyta, hogy az 1. lovashadosztályt a 37. honvédhadosztály kötelékéből vonja ki. A lovashadosztályt elszállítják és az arcvonal más helyén alkalmazzák.

A 7. hadseregparancsnoksággal közölték, hogy az 1. lovashadosztály a 31. hadosztályt fogja felváltani, utóbbi hadosztály a Krauss-csoportot erősíti meg.

A badeni A. O. K.-nak alábbi távirati jelentés megy:

„Az ellenség a 218. hadosztály arcvonala előtt visszavonul. Az 1. lovashadosztályt a Gerok-seregcsoportból kivesszük; a 31. hadosztályt váltja fel, mely utóbbi erősítésként a 7. hadsereg északi szárnyára kerül." Op. 3435.

Ezt az intézkedést a hadseregfőparancsnokság jóváhagyta.

A hadseregarcvonalparancsnokság a német vezérkar főnökének sürgönyözi:

„A tegnapi Op. 3430. számú jelentéstől eltérően, a német 9. hadsereghez csatlakozó hadműveleteknek északi oldalban való fedezésére, az alábbi vonalba eső állást javaslom:

Obreni Negri vasútállomás—Paltinata—◇ 486—◇ 450—Slobozia Mielului—Tazlau magaslati vonal—Trotusu, azontúl akként, mint a tegnapi Op. 3430. számban javasoltam.

A Trotusu-folyón valószínűleg könnyen át lehet jutni; szélessége 40—50 méter, a vízállás változó, számos híd van a folyón." Op. 3430. ang. II.

A német O. H. L. Seeckt tábornok kérésére azt közli, hogy a német 1. hadosztályhoz tartozó 3. gránátosezred most Faureinél áll, mint a 9. hadsereg tartaléka. Az ezredet elszállítják Focsaniból,

[1] A román 3., 1. és 12. hadosztályok egy része.
[2] Az orosz 49. hadosztály kötelékébe tartozik.
[3] Az orosz 2. hadosztály kötelékébe tartozik.

amint a racoasai román arcvonal meginog és a német 9. hadsereg nyugati szárnyán a helyzet tisztázódik. Op. 3395. ang. II.

A 7. hadseregparancsnokság erről értesítést kapott. Op. 3445. Ober-Ost Op. 6235./17.—I. a. szám alatt közli :

„A cs. és kir. 3. hadsereg jobbszárnya Dolzok (△ 273) magaslatot fogja megtámadni, ez azonban augusztus 20-a előtt nem történhetik meg. A hadsereg balszárnya mostani állásában marad. A támadás célja és feladata, a Czernowitzból dél és délkeleti irányban vezető vasútvonal biztosítása.

Mivel a támadás a 7. hadsereg északi szárnyát is érinti, kérem annak véleményét a támadásra vonatkozólag."

A 7. hadsereget felszólítom, hogy nyilatkozzék az Ober-Ost kérdéséről s közölje azt is, hogy a 7. hadsereg támogathatja-e a támadást tüzérséggel és hogy tartalékot vonhat-e össze a hadsereg északi szárnyán? Op. 3443. szám.

A 7. hadseregnek alábbi parancsot adom ki :

„A 7. hadsereg kiváló vezetéssel, kitűnő szellemben a legmerészebb lendülettel tört ki a Kárpátokból és kemény, hősies küzdelemben az ellenséget kiverte onnan. Ebből a harcból valamennyi fegyvernem példás módon kivette a részét. Ennél a hadműveletnél jobbat elgondolni sem lehetett volna. Minden vezetőnek hálás köszönetet mondok, teljes elismerésem illeti meg őket. Csodálattal teljes bensőséges köszönetemet küldöm dicső csapataimnak.

A főfegyvernemeken kívül a többieket is kivétel nélkül dícséret illeti meg ; az utászok gyors és alapos munkájukkal lehetővé tették a csapatok gyors előnyomulását ; a távírócsapat példás munkájának eredménye volt, hogy a jelentések gyorsan és pontosan jutottak rendeltetési helyeikre és hogy az intézkedéseket mindig idejében lehetett kiadni. Az autóoszlopok, járműlépcsők emberfeletti munkájukkal lehetővé tették, hogy a küzdő csapatokat el lehetett látni és ezáltal harckész állapotukat fenn lehetett tartani. Nagy távolságról, minden eléjük tornyosuló nehézséget leküzdve, kiválóan látták el az utánszállító szolgálatot.

Biztos tudatában annak, hogy a vezénylő tábornagynak a háborúban oly fényesen bevált vezetése alatt, a 7. hadsereg a még jövendő harcokban is sok dicsőséges győzelmet fog kiküzdeni, szívből üdvözlöm valamennyi vitézemet, a győzelmes tábornagytól az utolsó harcosig.

József főherceg vezérezredes s. k." Op. 3444. szám.

Az orosz XLIX. hadtestparancsnokságnak 1917 június 12-ről kelt 116. számú parancsa birtokunkba került, mely szabad fordításban így hangzik :

Lényegesen meggyengült azoknak a gonosz hatalmaknak befo-

lyása, melyek hadseregünket el akarták árulni és vereséghez akarták juttatni.

A hadsereg szülőföldjének szavára többet ád, mely azt követeli tőlünk, hogy véres kötelességünket a hazával szemben teljesítsük. Ezredek, hadosztályok, hadtestek a hazaszeretettől lelkesedve újabb dicső tettekre sóvárognak. Ünnepélyes fogadalmat tettek, hogy Oroszországot nem fogják elárulni, hogy dicső multjukat nem szennyezik be. Nem fogják tűrni, hogy millió harcos halálát, vérhullatását és szenvedését — mely mind a haza java és nagysága érdekében történt — semmibe se vegyék. A hadseregben a tisztek és legénység között vannak lelkes harcosok, kik hazaszeretettől lelkesedve készek az ifjú szabadságért és szülőföldjükért tovább harcolni.

A parancsnokságom alatt levő hadtestben is sok ily kiváló harcos van. Lángoló hazaszeretettől duzzadva, teljes lélekkel arra törekszenek, hogy a nehéz harcokban a gonosz ellenségtől meghódított területeket megvédelmezzék és hogy a végső győzelem kivívásával az újjászületett Oroszország szabadságát biztosítsák. Ezrével vannak ilyen harcosok. Ezekhez intézem kiáltványomat. Lépjetek elő és alakuljatok „halálzászlóaljakba". Éjjel és nappal tanuljátok meg az újkori hadviselést, hogy le tudjátok küzdeni a gonosz ellenséget és legyetek készen vezetőiteket követni azzal a szent esküvel, hogy vagy győztök, vagy meghaltok.

Hadosztályparancsnokaimnak megparancsoltam, hogy közöljék az alájuk rendelt ezredekkel ezt a kiáltványomat és hogy hadosztályaik legvitézebbjeiből alakítsanak egy zászlóaljat akként, hogy minden ezrednek legyen egy ilyen százada, melynek lelkét a tradíció szelleme hassa át és mely dicső tettekre törekszik. A zászlóalj keretét a mostani rohamszázadok alkossák. Ezek a zászlóaljak a „haláldrusnia", illetve „a halhatatlanok zászlóalja" nevet kapják.

Kiképzésükre a rohamcsapatok szabályzatai érvényesek. Mielőtt valaki a „haláldrusnia" kötelékébe lép, esküt kell tennie, melyben kötelezi magát arra, hogy az ellenség legyőzésére kész elsőül a halálba menni. A halálzászlóaljak lobogóit a következő felirattal kell ellátni : „Valamennyinek az élén !" „A harcban nem előzhet meg senki !" „Kövessetek, mi megmutatjuk a győzelemhez vezető utat !"

A zubbony felső karján vörös szalagot viseljenek, melyre fehér fémből készült halálfő van varrva.

A zászlóaljakban emelt hangulat, víg kedély és a végső győzelembe vetett belső meggyőződésen alapuló törhetetlen hit uralkodjék. Minden zászlóaljnak legyen század-, illetőleg zászlóaljkomitéja.

Ezek az újítások már több hadseregben és hadtestben megtörténtek, ezért a mi hadtestünk sem maradhat vissza, mert

mi is a végső győzelem kivívására törekszünk, mi is tudatában vagyunk annak, hogy mivel tartozunk hazánknak és mi is hiszünk drága hazánk végtelen nagyságában.

Ezért gyorsan meg kell szerveznünk a halhatatlan drusniakat, melyek az ingadozók lelkületét megszilárdítják és a haza dicsőségéhez vezető utat megmutatják.

Novitzki altábornagy, hadtestparancsnok s. k.

Kornilov tábornok — az új orosz főparancsnoknak, Kerenskinek, mint diktátori hatalommal felruházott miniszterelnöknek szerve — szilárdul elhatározta, hogy minden rendelkezésre álló eszközzel — halálbüntetéssel is — helyreállítja a hadsereg fegyelmét.

*

Különvonaton Budapest felé, augusztus 15.

„Parancs, hogy e hó 17-én délelőtt Ő Fölségénél Reichenau„ban jelentkezzem. Miért 17-én? Jót kell, hogy jelentsen, hogy „éppen Ő Fölsége születésnapján kell ott lennem. Még ma el kell „utaznom, ami lehetséges, mert arcvonalomon a nagy csata „mindjobban lecsendesül."

Jelentések.

„1. hadsereg. Az 1. hadseregnél az éjjel csendesen folyt le. „A szárazság borzasztó. Az Uz-völgynél az ellenség megerősíti „állásait."

„XXI. hadtest. Tölgyes-szorosban élénk felderítőtevékeny„ség az oroszok részéről."

„7. hadsereg. Az egész arcvonalon végig ellenséges zavaró„tűz. Az ellenséges lövegtűz hevesebben csakis a Habermann„csoport ellen irányult, különösen a Batca Popii (△ 1315) és „Muntele Plesu (⊹ 1205) magaslatra."

„Fabini-csoport nehéz aknavetőtűz alatt állott. Az ellenség „lázasan erődíti állásait és Preworokienél támpontokat emelt ki. „Különben a 7. hadseregnél különös újság nincsen."

A német 9. hadsereg helyzete este:

Az alpesi hadosztály tervszerű támadását Muncelura megindította. A német XVIII. tartalékhadtest a 218. hadosztály régi állását Voloscanitól északra elérte. A románok régi állásukba visszamentek, mely Irestiről a ⊹ 625-ös magaslatra húzódik, Racoasától délre.

„Mily nagyszerű és döntő győzelmet arathatnánk, ha most „északi szárnyam, ahogy akartam, megerősítve fölgöngyölné a „Sereth és Pruth között az ellenséget, akkor Románia el volna „intézve. S most pedig balszárnyam elakad és mire erősbítéseimet „a jobbszárnyról odaviszem, addig már aligha lesz lehetséges „újból megkezdeni azt a nagyszabású támadást. Egyszóval el„packáztuk az egészet."

*

A német 3. gránátosezred ma indul el vasúton Focsaniról Borsára, honnan a német 1. hadosztályhoz irányítják. Op. 3445. ang. II. szám.

A hadseregarcvonalparancsnokság a Mackensen-hadseregcsoportparancsnokságnak táviratozza:

„Gerok támadásának folytatását következőképen tervezem: A 218. hadosztály jobbszárnyával Manastirescára, balszárnyával Gura Vaira nyomul elő. A 37. honvédhadosztály a 8. hegyidandárral együtt, jobbszárnyával csatlakozik a 218. hadosztályhoz, balszárnya a Magura Casinuluiról (△ 1167) a Mon. Casinra vesz irányt.

A 71. hadosztály déli szárnya csatlakozik a 37. honvédhadosztályhoz, balszárnyával Grozestin át Casinu északi szegélyére nyomul elő.

A 117. hadosztály a 71. hadosztálytól északra eső térben balszárnyával Onestire támad.

A 70. honvédhadosztály a 117. hadosztály északi szárnyát fedezi. Ha a felsorolt támadási célokat elérték, a Gerok-seregcsoport északkeleti irányban tolódik el, hogy a déli szárnycsoporttal Onestitől keletre a Trotusu-völgyet elérje. A gróf Kellercsoport a 218. hadosztály kötelékébe kerül." Op. 3458.

Az ojtozi csata nyolcadik napja.[1]

71. hadosztály.

A hadosztálynak a Mon. Casin és Bogdanesti közötti dombokat kellett elfoglalnia. A 142. dandárt a Grozestitől délkeletre levő ⊹ 372 dombra irányították. A 73. honvéddandárnak a Curita-völgy mindkét oldalán kellett a támadást folytatnia: a székely 82. ezred feladata az volt, hogy a Piscu Inalt (⊹ 494) magaslaton át Mon. Casinba törjön, hogy ott a románok nagy raktárát elfoglalja és szétrombolja az iparvasutat, mely a románok utánszállítóvonala volt.

[1] Lásd a 61. számú mellékletet.

A 15. honvédezrednek a Dealul Malaiuluit (⌖ 493) kellett elfoglalnia.

A 73. honvéddandár előnyomulása a Dealul Lesuntului (⌖ 677) keleti lejtőjén megindult; az erdőbe behatolva 2000 foglyot ejtett. Délben a dandár parancsot kapott, hogy az elért helyzetben álljon meg, ássa be magát és az elfoglalt vonalat állandó állássá erődítse meg.

A 142. dandár csapatai elérték a ⌖ 372 dombot.

Német 117. hadosztály.

A ⌖ 385 előkúpon sáncoló románokat a hadosztály tüzérsége szétverte. A hadosztály egy román támadást vert vissza Grozestitől délre és a Dealul Cosnától északra.

A hadosztálytüzérség Tirgul Ocnára és a Margina—Grozesti országúton ellenséges mozgolódásokra tüzelt.

Délután 6 órakor a Piciorul—Porcului (⌖ 652) magaslaton a bajor 15. tartalékdandár balszárnya a román 1. menetezred két századát[1] szétverte és a magaslatot elfoglalta.

Egyéb harc a hadosztálynál nem volt.

A 117. hadosztályparancsnokság a 313. honvédezredet kivonta az arcvonalból és a 70. honvédhadosztálynak adta át. Helyette a német 157. tartalékezredet bocsátották a hadosztály rendelkezésére.

70. honvédhadosztály.

A hadosztály feladata az volt, hogy a Piciorul Porcului és Verful Ciresoaia (⌖ 772) között kedvező védőállást foglaljon; erődítse meg, kötelékeit rendezze és tartalékokat alkosson; ha pedig az ellenség visszamenne, azonnal nyomuljon utána. A német 117. hadosztály felé a határvonal a Piciorul Porculuinál; a német 225. hadosztály felé Verful Pravila (⌖ 801)—⌖ 654—⌖ 590—Verful Nineasa (⌖ 825)—⌖ 400-nál van. A Verful Pantirul (⌖ 750) szakaszban a parancsnokságot a 15. honvédezred parancsnoka fogja átvenni. A hadosztálynál ma nem volt harc.

Az ellenséges tüzérség, a Doftana-völgy felől, a Verful Pantirul (⌖ 750) és a Verful Ciresoaia (⌖ 772) magaslatot zavaró-tűzzel lőtte.

Tüzérségünk a Doftana-völgyet, Bogatot, Mosoarelet, Gura Slaniculuit lőtte és a Pacurele-völgyben és a Verful Nineasan (⌖ 825) gyülekező ellenséget tűzzel szétszórta.

A 70. honvédhadosztály helyzete este:

Markóczy ezredes a német 22./I. zászlóaljjal a Verful Ciresoaia magaslatot, Ghyczy ezredes a 15./I. honvédzászlóaljjal Verful Pantirul magaslatot tartja megszállva. Ez az állás már összefüggő

[1] A román 7. hadosztályhoz tartozik.

védelmi vonalat alkot. Szakasztartalék : a Verful Ciresoaián a 314. honvédezred maradványa, a Verful Pantirulon a 315. honvédezred maradványa.

A 20. lovashadosztály a slanici-völgyet tartja megszállva. A ⊹ 629 magaslaton a 15./I. zászlóalj egyik százada, a ⊹ 629 és a slanici országút között a 12. dragonyosezred lövészei, a slanici országút és a Piciorul Porcului között a 2. és 3. dzsidásezred lövészei vannak. Dandártartalékul a Bitca-völgynek a Slanic-völgybe való betorkolásánál, a 10. dragonyosezred lövészei állanak.

A Piciorul Porculuion a 313./III. honvédzászlóaljat a 20. lovasdandár alá rendelték.

Hadosztálytartalék Satul Nounál a 313./II. honvédzászlóalj és a 313./I. honvészászlóalj maradványa.

Az ellenségről megállapították, hogy : a Verful Nineasan az orosz 6. ezred egyik zászlóalja, a Verful Pantirullal szemben az orosz 192. ezred, a Verful Chitlaelor magaslaton az orosz 196. ezred, a Verful Ciresoaiaval szemben a román 27. ezred, a Slanic-völgyben a román 15. ezred, a bajor 15. tartalékdandár balszárnyával szemben a román 16. ezred áll.

A VIII. hadtestparancsnokság augusztus 16-ra Op. 1040./10. szám alatt intézkedett, hogy a 71. hadosztály jobbszárnyával a Fabrica de Sticlan át, a Curita-völgy mentén folytassa támadását. Megerősítésére rendelkezésre bocsátja a 15./III. honvédzászlóaljat és a Holländer nehéz tüzérségi csoportot.

A 117. hadosztály a Dealul Cosna visszafoglalásának előkészületét befejezi.

A 70. honvédhadosztály megtartja állását.

Német 225. hadosztály.

A hadosztály jobbszárnya a régi állásban van. A 70. honvédhadosztállyal járőrök útján tartja fenn az összeköttetést.

A hadosztály jobbszárnyának helyzete :

A Verful Pravila—⊹ 788—⊹ 631 vonalat a 217./II. zászlóalj biztosítja, a Doftana zárlattól északra levő ⊹ 631 és ⊹ 858 magaslatot a 217./12. század védelmezi.

A ⊹ 913—⊹ 886—⊹ 501 vonalat a 11./I. honvédzászlóalj szállotta meg ; egy századnyi tartaléka a ⊹ 913-tól nyugatra áll.

A ⊹ 788—⊹ 923—⊹ 780 vonalat a 217./III. zászlóalj két százada biztosítja, egy-egy osztagot a ⊹ 540 és a ⊹ 643-ra tolt előre ; egy század a ⊹ 98-nál van tartalékul.

A 11. honvédezred kötelékének fenntartása érdekében, a 11./IV. honvédzászlóaljat nem a hadosztály balszárnyán alkalmazták, hanem a Chiliska-szakaszban a 11./III. honvédzászlóalj felváltására eltolták a szakasz jobbszárnya mögé, úgy hogy az ezred zászlóaljai III., II., IV. sorrendben vannak csoportosítva.

Az ellenség könnyű tüzérségének a Doftana völgyzárlatra és a ⌖ 858—Farcu mica állásra irányult tüzén és a jobbszárnyon lefolyt járőr csete-patékon kívül, a hadosztálynál nem volt harc.

Német 218. hadosztály.

A Gerok-seregcsoportparancsnokság elrendelte, hogy a Soveja—negrilestii útig jutott 157. tartalékezredet a hadosztályparancsnokság gyülekeztesse Sovejánál és irányítsa Ojtozra a VIII. hadtest rendelkezésére.

A hadosztály az általános intézkedés szellemében folytassa a támadó előnyomulást.

A 218. hadosztály déli oszlopa még tegnap este elérte a Negrilesti—Soveja műútat ; északi oszlopa a sovejai fűrésztelepig jutott előre. Gróf Keller különítményét Rezaseascára irányították.

A 37. honvédhadosztály zöme,[1] az 1. lovashadosztály és a 8. hegyidandár, tegnap este elérte Dealul Badinului (⌖ 647)—Dealul Matei (⌖ 625)—Culmea Tepei (⌖ 642) vonalát. Az ellenség a Casinu-patak mentén még tartja magát, különben számottevő ellenállás nélkül hátrál.

A sovejai fűrésztelepet délelőtt 6 órakor az előcsapatok[2] megszállották.

Az érintkezés jobbra a 256. tartalékezreddel és balra a 14. huszárezredel megvan.

Egyik hírszerzőjárőr jelentése szerint tegnap este 8 órakor a Dealul China (⌖ 854) magaslaton Gaurileben ellenség már nem volt.

Soveja és a ⌖ 1088 között elrombolt hidakat már mindenütt kijavította a hadosztály, úgyhogy délelőtt az előrevont tüzérség már állást foglalhatott Sovejánál.

A románok a Sovejánál a Susita-völgy két oldalán emelkedő magaslatokat, a Dealul Badinului (⌖ 647) és a Dealul Rachitasu mica (⌖ 892) magaslatot, erősen megszállották, előbbire az 5. Landwehr-tartalék, utóbbira a 204. tartalékezred támad.

A támadás lassan tért foglal.

A 256. tartalékezred Gaurile (⌖ 320)—Rezaseasca vonalába előre jutott.

A 4./1. gárda dragonyosszázad megállapította, hogy a románok este 8 órakor a ⌖ 343—⌖ 507—⌖ 554 vonalban állottak. Manastireascára küldött felderítő járőr jelenti, hogy az ellenség a Dealul Giurgii (⌖ 490)—⌖ 488—⌖ 625 vonalat megszállotta ; a Marastii—⌖ 536—Ciurucu (⌖ 556) úton a román tüzérség északi irányban sietve visszavonult. A tüzérséget tömör oszlop követte.

[1] 74. honvéd-dandár.
[2] Kreyenberg-csoport.

A 204. tartalékezred tüzérségi előkészítés után, délután 4 órakor rohammal elfoglalta a Rachita mare (⌖ 912) és a Dealul Rachitasu mica (⌖ 892) közötti nyerget ; egy tisztet és 35 román katonát elfogott és 3 gépfegyvert zsákmányolt.[1] Fogolyvallomás szerint, a 45./60. ezred a Dealul Rachitasu mica (⌖ 892)—Flaminda vonalban van. Az ezred nem utóvéd, hanem kiépített és védelemre berendezett vonalát tartja megszállva.

A román 12. hadosztály arcvonalában két ezred harcol ; azt nem tudják, hogy a harmadik ezredet hol alkalmazzák.

A 218. hadosztály, erős jobbszárnnyal, átkarolva támadja meg a Rachitasu mica erős állást és délután 5 órakor látszólag jól halad előre. Az ellenség makacs szívóssággal védekezik. A románoknak a nyereg ellen intézett ellentámadása délután 6 órakor puska- és géppuskatüzünkben meghiúsult. Kiderült, hogy az ellenség védőállása a ⌖ 625—⌖ 490—⌖ 488—⌖ 343—⌖ 625 magaslati vonalon keleti irányban húzódik.

Az 5. Landwehr-tartalékezred délután 3 órakor a Susita-völgyben, a ⌖ 453-nál, egy román támpontot szuronyrohammal foglalt el. Az ezred, tüzérségi előkészítés után, a Dealul Badinului (⌖ 647) magaslatra támad, melyet az ellenség makacsul védelmez. A Landwehr-ezredtől balra a Dealul Mateire (⌖ 625) a Parau Dumicusu mentén, az 1. lovashadosztály 14. huszárezrede támad, mellyel az 5. Landwehr tartalékezred szoros kapcsolatot tart fenn.

Három román üteg a Rotilestitől északkeletre levő hegyekről iparkodik a 218. hadosztály támadását feltartóztatni. Ezek az ütegek főképen a Susita-völgy ellen hatnak.

Este 7 óra 15 perckor az 5. Landwehr tartalékezred elkeseredett szuronyharccal foglalt el a Badinului (⌖ 647) magaslaton két egymás mögött fekvő ellenséges állást. A románokat a Susita- és a Dumicusu-völgyből kidobta. Az ezred a Susita-völgyében 51, Tulnicinél 21 foglyot ejtett. A Dealul Rachitasu mica elleni támadás megakadt. Tulnici és Soveja között légberöpítette az ellenség a vasúti hidakat, melyeknek rendbehozatala legalább is 14 napba kerül. A szomszédos 37. honvédhadosztály a Muntele Resboiului (⌖ 1014)—⌖ 961—⌖ 652 magaslati vonalat rohammal elfoglalta ; az ellentámadásokat mind leverte.

A Dealul Slatinei (⌖ 860) magaslatot a románok még tartják. A visszavetett románok a ⌖ 441[2]—Dealul Matei ⌖ 625—⌖ 652—Dealul Slatinei (⌖ 860) vonalba mentek vissza.

A 37. honvédhadosztályparancsnokság augusztus 16-án a ⌖ 961 hegyhátról északi irányba intézendő lökéssel akarja megingatni a 8. hegyidandárral szembenálló románokat.

[1] A román 45./60. számú ezredhez tartozik.
[2] A Susita-völgyben van.

A Keller-csoport balszárnya a Rezaseasca magaslatain a 256. tartalékezreddel függ össze. Arcvonala a ⌖ 320-on át Gaurile—Vidra országút mentén keleti irányban húzódik ; a 373. tartalékezred előretolt csapatai a Gaurilétől északra levő ⌖ 464—⌖ 507—⌖ 554 magaslatokon állanak ; a Keller-csoport jobbszárnya Vidránál van.

A felderítés megerősítette azt a hírt, hogy a románok Manastireasca—Rezaseasca vonalába vonultak vissza.

37. honvédhadosztály.

A hadosztályparancsnokság a mai napra következőleg intézkedett a támadó előnyomulás folytatására :

„1. Az ellenség a 218. hadosztály, az 1. lovashadosztály és a 74. honvéddandár előtt visszavonul.

A 8. hegyidandár arcvonala előtt a Casin-völgytől északra még tartja állásait. Az általános helyzetből arra lehet következtetni, hogy a Susita-völgytől északnyugatra fekvő magaslatokon, Gura Vai—Dealul Arinisului—⌖ 625 vonalában, ellenállást fog kifejteni.

2. A 218. hadosztály északi szárnyával Sovejáig jutott előre ; ma északi oszlopával a ⌖ 569 magaslaton át fog előnyomulni ; előcsapatai délelőtt 7 órakor a ⌖ 569-et fogják elérni.

3. Az 1. lovashadosztály és a 74. honvéddandár ma elérte Soveja—⌖ 651—Muntele Chinusu (⌖ 981)—⌖ 961 vonalát.

Az 1. lovashadosztály és a 74. honvéddandár csapatai holnap délelőtt 7 óráig a Dealul Badinului (⌖ 647)—⌖ 614—Dealul Slatinei (⌖ 860)—⌖ 961 vonalban felzárkóznak ; ezután az 1. lovashadosztály a Dealul Matei (⌖ 625) és Culmea Tepei (⌖ 642) magaslatokra tolja előcsapatait.

Azután a főcsapat délelőtt 7 órakor átlépi az említett vonalat.

4. A 74. honvéddandár jobbszárnyával mindenekelőtt Culmea Tepeit (⌖ 642) éri el ; amint ez megtörténik, a dandár baloszlopa,[1] melyhez a 8. hegyidandárnak a Casinu-völgytől délre levő részei[2] is csatlakoznak, északi általános irányban, a ⌖ 961 gerinc mentén, a 8. hegyidandárral szembenálló ellenséget oldalba- és hátbatámadja, hogy a románokat visszavonulásra kényszerítse. A támadást támogatja a 9./5. hegyi ágyúsüteg, a 14./5. nehéz tarackosüteg, a fél 70./4. nehéz ágyúsüteg és a 71./3. tábori tarackosüteg, melyek délelőtt 8 órakor a ⌖ 605 és ⌖ 508 között, a Casinu-völgyben, tüzelésre készen álljanak.

5. A 8. heygidandár a 74. honvéddandár támadását támogatja és az ellenség visszavonulásakor legyen készen arra, hogy

[1] 13. honvédezred I. és II. zászlóalja.
[2] Bosnyák 5. vadászzászlóalj, 35./III. zászlóalj.

támadó előnyomulását a ⌖ 1125—Mon. Casin vonaltól délre eső terepen tervszerint hajthassa végre. (Op. 814/5. sz.) Ha a dandárnak elég lőszere van, akkor a ⌖ 1125-re tervezett támadást végrehajtja. Ebben az esetben a 7. huszárezred mint hadosztálytartalék áll a ⌖ 605-nél, a Casinu-völgyben. Op. 815/2. szám."

Az 1. lovashadosztály az előnyomulást négy oszlopban hajtotta végre :

Herceg Hohenlohe ezredes az 5. huszárezred három századával s a 2. huszárezreddel a Muntele Chinusun (⌖ 981) át a Dealul Mateire (⌖ 625),

Szatmáry őrnagy az 5. huszárezred felével és a 12. huszárezred két századával a ⌖ 655—⌖ 651-en át a Dealul Mateitől délkeletre eső hegygerincre,

Báró Duka alezredes a 12. huszárezred két századával a Dealul Badinuluira (⌖ 647),

Öhm alezredes a 14. huszárezred négy és a 12. huszárezred két századával a La Prafarie (⌖ 1042)—Dealul Manastirei (⌖ 652) hegyháton Sovejára. A 14. huszárezred két százada hadosztálytartalék a ⌖ 508-nál, a Casinu-völgyben.

Az oszlopok élei a ⌖ 614—⌖ 587—⌖ 651—⌖ 647—Soveja vonalat délelőtt 7 óra 30 perc és 9 óra 30 perc közötti időben elérték.

A német 218. hadosztályparancsnokság arról értesítette a hadosztályt, hogy a Dealul Rachitasu mica (⌖ 892)—Rachita mare (⌖ 912) vonalában álló románokat meg fogják Rotilesti irányában támadni.

A 74. honvéddandár intézkedésszerűen hajtotta végre előnyomulását és pedig : a 14. honvédezred I. és III. zászlóalja és a 13./III. honvédzászlóalj[1] a Muntele Chinusuról (⌖ 981) a Dealul Slatineien (⌖ 860) át a Culmea Tepeire (⌖ 642) ; a 13. honvédezred I. és II. zászlóalja[2] a Muntele Resboiluluion (⌖ 1014) át a ⌖ 961 gerincvonalra ; az utóbbi oszlophoz csatlakoztak a bosnyák 5-ös vadászok és a 35./III. zászlóalj.[3]

Az előnyomulás alatt kiderült, hogy az ellenség a Muntele Resboiului magaslatot még megszállva tartja, mire a 13./III. honvédzászlóalj délelőtt 10 óra 25 perckor parancsot kapott, hogy az ellenséget a Dealul Slatinei vagy a Muntele Chinusu felől támadja meg. A 22./5. hegyi ágyúsüteg a Muntele Limba Vecináról (⌖ 1257) támogassa a támadást.

Délelőtt 11 órakor a 13./III. zászlóalj megindította a támadást a Muntele Resboiuluira, miután a 74. honvéddandár déli oszlopával az összeköttetést helyreállította.

[1] Déli oszlop.
[2] Északi oszlop.
[3] 8. hegyi dandár déli szárnya.

Helyzet délelőtt 11 órakor : Az 1. lovashadosztály a Soveja—Dealul Badinului (⌖ 647)—⌖ 614 vonalát átlépte. A Susita-völgye, Soveja és Rotilesti között, az ellenséges tüzérség tüzében van.

Báró Duka alezredes oszlopát,[1] mely a Dealul Badinuluiról a ⌖ 617 felé tart, az ellenség tüzérsége lövi.

A 74. honvéddandár a Muntele Resboiuluitól északra fekvő hegygerincre kapaszkodik fel és az attól nyugatra levő kavicsbányát érte el.

A támadás megindult a Muntele Resboiuluira is, melyet a románok — hír szerint — még tartanak.

A támadást a Muntele Limba Vecinan (⌖ 1157) álló hadosztálytartalék[2] hajtja végre. (Op. 815/10. szám.)

Délben az 1. lovashadosztálynál Öhm alezredes csoportja a Dealul Bouluiról (⌖ 530) a Susita-völgyébe hátráló román utóvédekkel csatározva, a ⌖ 569-re nyomul elő. Báró Duka alezredes csoportja összeütközött a Dealul Pietros (⌖ 582) magaslaton beásott románokkal ; herceg Hohenlohe ezredes és Szatmáry őrnagy csoportja a Dealul Matei hegygerincre előnyomulóban van.

A 13./III. honvédzászlóalj és a rohamszázad támadóban van a Muntele Resboiuluira.

Délután 1 óra 30 perckor a 74. honvéddandár déli oszlopa a Dealul Slatineien (⌖ 860) ellenségre talált, a 14. honvédezred parancsot kapott, hogy támadja meg az ellenséget.

Délután 5 óra 10 perckor a 74. honvéddandárparancsnokság jelenti, hogy a 14. honvédezred a Dealul Slatinei magaslaton erős ellenséggel harcol ; a románok észrevehetőleg erősítést kaptak és szárnyukat északnyugat felé meghosszabbították. A támadás erős gyalogsági, géppuska-, akna- és tüzérségi hatás következtében tért nem nyer. A 13. ezred III. zászlóalja támadásra csoportosult, de a döntő támadást nem indította meg, mert azt a tüzérség még nem készítette elő.

A 13. honvédezred előnyomulóban van a ⌖ 961 gerincre, de csak lassan halad, mert az ellenség tüzérsége a Culmea Tepeiről (⌖ 642) erősen lövi az ezredet. (Op. 815/81. sz.)

Helyzet délután 5 óra 30 perckor : Az ellenség a Susita-völgyben, a ⌖ 441—Dealul Matei (⌖ 625)—⌖ 652—Dealul Slatinei (⌖ 860)—⌖ 961 vonalban ellenáll. Az ellenség védővonala előtt, a Muntele Resboiului (⌖ 1014) magaslaton egy előretolt erős támpont van.

A 74. honvéddandár és az 1. lovashadosztály megtámadta az ellenség egész arcvonalát, a küzdelem még folyik.

[1] 12. és 14. huszárezred négy százada.
[2] 13./III. honvédzászlóalj.

Román 13., 24., 25.. 29. és 4.4./68. ezredbeli foglyok azt vallják, hogy a román csapatok zöme a Dealul Carpen (⌖ 501)—Dealul Arsitei (⌖ 513)—Dealul Fetisoara (⌖ 573)—Dealul Dragan (⌖ 605)—Dealul Cirlan (⌖ 783) megerődített vonalba vonult vissza.

A 8. hegyidandárnál nincs változás.

A Gerok-seregcsoportparancsnokság rendeletére a 7. és 14. huszárezredet kivonták az arcvonalból; ezek az ezredek holnap Ojtozra mennek a VIII. hadtest rendelkezésére. (Op. 815/26. szám.)

A 74. honvéddandár este 7 óra 30 perckor a Muntele Resboiului magaslatot és a ⌖ 961 hegygerincet végleg elfoglalta és a hegyhátat egészen a Casinu-völgyig megszállotta.

A 74. honvéddandár este 8 órakor visszaverte a ⌖ 961—Dealul Slatinei (⌖ 860) magaslatra intézett ellenséges ellentámadást.

Helyzet este 9 óra 30 perckor: A 74. honvéddandár a Muntele Resboiului—⌖ 961 gerincvonalat a Casinu-völgyig megszállotta; a dandár déli szárnya a Dealul Slatinei (⌖ 860) magaslaton van. A visszavetett ellenség a Culmea Tepeire (⌖ 642) vonult vissza.

Az 1. lovashadosztály arcvonala előtt az ellenség a ⌖ 441—Dealul Matei (⌖ 625)—⌖ 652 gerincvonalat szívósan védelmezi; a lovashadosztály támadása itt nem sikerült. A hadosztály még harcol.

A 37. honvédhadosztályparancsnokság alá tartozó csapatok holnap folytatni fogják a támadást. A 74. honvéddandár csapatai a 8. hegyidandár arcvonala előtt még kitartó ellenséget oldalba és hátba támadják, hogy visszavonulásra kényszerítsék.

A 8. hegyidandár a 74. honvéddandár támadását támogatja. (Op. 815/4. szám.)

*

Wien, Staatsbahnhof — vagónomban — augusztus 16.

„Pár óra Budapesten családomnál, egy napsugár komor „lelkületemben, melyet a háború majdnem egészen rombadön-„tött. Oly jóleső, hogy alig tudom valóságát elhinni. Kórházakat „látogatunk és a készülő margitszigeti hadikiállítást. Az Augusztа-„barakkórházban szenvedő vitézeimet vigasztaljuk s azután el-„repült a pár óra s a vonat Bécsbe visz, hol a jelentések várnak rám.

„1. hadsereg. Az arcvonalon mérsékelt ellenséges tüzérségi „zavarótűz. Csobános-völgyben tüzérségi hatáskörleten kívül az „ellenségnél állandó mozgás. Különben a hadseregnél semmi „különös esemény nem történt."

„Geroknál az ellenség a magaslatokon Sovejától keletre és „északkeletre elkeseredett ellenállást fejt ki és támadásunk nem „tudott áthatolni. Kemény ellentámadásokat többnyire közel„harcban visszavertük. Három gépfegyver és 51 fogoly maradt „kezünkben. Az ellenséges támadás a Slanictól északra vissza „van verve. Délben a magaslatokon Sovejától északra az ellen„séges előállásokat heves tusában elfoglaltuk. Muntele Resboiului„nál (⌖ 1014) támadásunk halad. Az ellenség nagyon szívós „ellenállást fejt ki. A 71. hadosztály első vonalát gondosan elő„készített támadással az erdőnek keleti szegélyéig az üveggyár „és Grozesti között előretolta és az ellentámadásokat visszaverte. „Grozestitől délre most este erős ellenséges támadás van folyamat„ban. A mai napnak fogolylétszáma illetve zsákmánya 20 tiszt, „1600 legény, 18 gépfegyver, egy gyalogsági ágyú. Egy 15-ös „honvédszázad irgalmatlan eréllyel egyedül 600 foglyot ejtett és „7 gépfegyvert zsákmányolt. Az ellenség egész teherautóoszlopokat „csapatokkal megrakva tol előre, hogy megmentse helyzetét."

„7. hadseregnél fokozott harctevékenység, amiből az ellen„ség idegességére lehet következtetni."

Habermann altábornagy csoportnál Holdatól északra fél zászlóaljjal végrehajtott orosz támadás közelharcban leveretett.

XXVI. hadtestnél élénk ellenséges lövegtűz.

Krauss altábornagy csoportparancsnokság ma Storozynetzre megérkezett és a Kárpát-hadtest s a XVII. hadtest fölött[1] a parancsnokságot átvette.

A 7. hadsereg arcvonala előtt az ellenségről következő hireket kaptuk: Folticeni—Kapukodrului[2] terében augusztus 16-án 12 zászlóalj táborozik. Augusztus 14-én 60 teherautón gyalogság, augusztus 15-én 13 zászlóalj gyalogmenetben a Suha völgyéből Malinire érkezett. Augusztus 16-án délelőtt Lipkany—Mamalyga terében legalább is egy orosz hadosztály a vasútból kirakodott.

*

Események a Mackensen-hadseregcsoportnál.[3]

A megerősített bajor alpesi hadosztály az éjjel és ma reggel több orosz-román ellentámadást visszavert és tegnap elért állását megtartotta.

[1] Eddigi Fabini-csoport.
[2] Gurahumorától délkeletre.
[3] Lásd a 60. számú mellékletet.

Az ellenség tüzérsége megerősödött.

A támadást csak pár nap mulva lehet folytatni, mivel a csapatok kimerültek a 11 napos csatában. A kötelékeket rendezni kell és a lőszert ki kell egészíteni. A rövid pihenés alatt a nehéz tüzérséget az alpesi hadosztály mögött átcsoportosítják. A 217. hadosztály ma a Susita északi partjára kel át és a bajor alpesi hadosztály támadásához jobbról fog csatlakozni.

Gróf Keller különítménye elérte Voloscani—Gaurile vonalát. Vele szemben, a Susita déli partján, ellenséges erős őrállások vannak. Irestitől északra még nagyobb román erő áll.

Az összes foglyok száma, illetve zsákmány augusztus 6-tól számítva 200 tiszt, 11.000 fő legénység, 118 gépfegyver, 35 ágyú és 10 aknavető.

*

„Most értesülök, hogy Kövess tábornagy szintén ideérkezett és szintén Reichenauba utazik parancsra."

*

Az 1. hadseregparancsnokság Op. 3177. szám alatt az alábbi előterjesztést teszi:

„Ha a 31. hadosztályt a 7. hadsereghez szállítják, a 3. lovashadosztály szakaszát dél felé meg kell nyujtani. Az 1. hadsereg északi szárnya a 7. hadsereg fontos utánszállító vonalát fedezi a Negrisora-völgyben, esetleges ellenséges előtöréssel szemben, mely a Bistrița-völgy felől következhetik be.

Ezt a területet azonban dél felől nehezen lehet megközelíteni. Az északi szárnyon álló 8. huszárezred anyagi ellátása az 1. hadsereg részéről nehézségbe ütközik, míg a 7. hadsereg Negrisora-völgyből azt könnyen eszközölheti.

Kérem ennek alapján az 1. és 7. hadsereg közötti határnak alábbi módosítását.

Új határvonal: ⌖ 1451[1]—⌖ 1428—⌖ 1021—Popesti—⌖ 1440[2]—⌖ 707—⌖ 831—⌖ 442—Baia." Op. 3435.

A javaslatot elfogadtam. Értesítettem mindkét hadseregparancsnokságot, hogy az új határvonal majd csak akkor érvényes, ha az 1. lovashadosztály a XXI. hadtesthez érkezik.

A német 9. hadseregparancsnokságot kértem, hogy balszárnyának helyzetét közölje velem; különösen arról kértem közelebbi adatokat, hogy a német 217. hadosztálynak a Susita északi partjára való előretolása miként fog megtörténni, hogy a szükséges intézkedéseket meg tudjam tenni a német 218. had-

[1] Neagra Saruluitól mintegy 14 km-re délkeletre.
[2] Popestitől körülbelül 6 km-re északkeletre.

osztálynak, illetve gróf Keller különítményének a német 9. hadsereg balszárnyához[1] való szoros csatlakozásra. Op. 3458. Ugyanakkor a Mackensen-hadseregcsoportparancsnokságot is megkértem, hogy mivel a kapcsolat a német 218. hadosztály és gróf Keller különítménye között már megvan, járuljon hozzá, hogy ez a különítmény[2] a Gerok-seregcsoport kötelékébe jusson.

A 7. hadseregparancsnokság a Dolzok (△ 273) ellen tervezett támadás tárgyában állást foglal:

„A Czernowitztól délre vezető vasútvonal biztosítására, a cs. és kir. 3. hadseregnél tervezett támadást igen kívánatosnak tartom, már csak azért is, mivel a hadsereg északi szárnyán az 5. hadosztályt a Wama—Lukawitza mélységi vonaltól keletre levő magaslatokra akarom előretolni.

Tüzérségi támogatásra Zurin—△277—Molodia—Parau Derelui terében körülbelül 80—90 löveget tudok összevonni és pedig egy 30·5 cm mozsárüteget, 3—4 nehéz tarackosüteget, két 10·4 cm-es messzehordó ágyúsüteget, 8—9 tábori tarackosüteget és 4—5 tábori ágyúsüteget, körülbelül két napra elegendő lőszerkészlettel. Ennek a tüzérségi csoportnak egy része, melyet még egy nehéz tarackosüteggel, két tábori tarackosüteggel és egy tábori ágyúsüteggel erősítenék meg, arra lenne hivatva, hogy leküzdje a Pruthtól délre és Parau Molnitától nyugatra álló ellenséges ütegeket.

A 3. hadseregparancsnoksággal egyetértve Czernowitztól délre hidat fogunk verni.

Az említett tüzérségi csoportnak a XVII. hadtest északi szárnyán történő összevonása folytán a Czernowitzra irányuló esetleges ellenséges támadás elhárítására a hadtest közepének és déli szárnyának ellenállóképessége megcsökken; ezzel számolni kell.

A Dolzok-támadással szorosan összefügg az a kérdés, hogy ha a kért erősítést a hadsereg nem kapja meg és ezért a további támadó hadműveletet be kell szüntetnie, a 7. hadsereg mely vonalban választja állandó állását? Erről valószínűleg még ma jelentést küldök.“ Op. 3443.

A hadseregarcvonalparancsnokság Ober-Ostnak táviratozza és a 7. hadsereggel is tudatja:

„Augusztus 13-án kelt Op. 6235/17. I. a. számra:

A 7. hadsereg balszárnyán levő 5. hadosztály a 3. hadsereg jobbszárnyának támadásához csatlakozni fog. A gyalogság a Wama—Lukawitza mélységi vonaltól keletre emelkedő magaslatokat fogja megtámadni. A Pruth déli partján álló ellenséges tüzérség lefogására az 5. hadosztály mögött erős tüzérséget csoportosítunk.

[1] Német 217. hadosztály (XVIII. tartalékhadtest).
[2] 256. ezred két zászlóalja, 373. ezred két zászlóalja és két üteg.

Javasolom, hogy a 3. hadseregparancsnokság a 7. hadsereggel, a Dolzokra intézendő támadás vezetője pedig Krauss altábornaggyal, a 7. hadsereg északi csoportjának parancsnokával, közvetlenül érintkezzék, hogy a szükséges intézkedésekre megállapodjanak." Op. 3443. ang. II.

A 7. hadseregparancsnokság Op. 1129/234. szám alatt jelenti:

„A csoportparancsnokságokat és a XXVI. hadtestet utasítottam, hogy tegyenek javaslatot a 7. hadsereg ellenálló vonalának megválasztásáról, melyet mindaddig feltétlenül tartani kell, míg csak a támadás folytatásához kívánatos 3—4 hadosztálynyi erősítés meg nem érkezik.

A Habermann-csoport a most elért vonalat választotta, csakis az 51. honvédhadosztálynál tervezi, hogy a hadosztály jobbszárnyát a Verful Gainei (⌖ 1373)—Arsita (⌖ 1270)—Muntele Mazanaiu (⌖ 1333) vonalba veszi vissza, de csakis abban az esetben, ha erős ellenség támadná meg a hadosztályt. Ennek szükséges voltát azzal okolja meg, hogy a mostani kiterjedés, a gyenge ütközetlétszámhoz képest, túl nagy; a tartalékoknak idejében való eltolása szinte lehetetlen. Végül az 1. hadsereg északi szárnyával kedvezőbb lesz a kapcsolat. A hadseregparancsnokság Habermann altábornagy indítványát elfogadja.

A XXVI. hadtest javaslata:

1. Addig, míg a 7. hadsereg a támadást újból meg nem kezdi, a hadtest most elért állását akarja ellenséges támadás esetén tartani. A hadtest ennek alapján akarja az ideiglenesen megválasztott állást harcászatilag berendezni és műszakilag megerődíteni.

2. Ha azonban a támadást belátható időn belül nem lehet folytatni és ha a hadtest hónapokon át csak védekezésre szorulna, akkor a hadtestparancsnokság ellenálló vonalul az alábbi állást választja:

A Pojana Mikuli (△ 739) templomtól 2000 lépésre délre, Custura—Solkától nyugatra és északnyugatra eső 858-as erdőszegély—⌖ 485—Burla méntelep—Vadul Vladicha-ménes—Dealul Crucii (⌖ 391)—Lipowana-malom—Czornolozy-major. A hadtestparancsnokság ezt az állást a rendelkezésre álló tartalékokkal és a műszaki csapatokkal már most a legnagyobb eréllyel meg akarja műszakilag erődíteni és kéri a hadseregparancsnokság hozzájárulását. A most elért vonalból csapatokat csakis akkor akar a hadtestparancsnokság kivenni, ha a védelemre kiszemelt állás már meg van erődítve. De még így is különítmények maradnak vissza a most elért vonalban.

A Kárpát-hadtest parancsnoksága a XXVI. hadtesttel egybehangzóan a Jankula (△ 414)—Mon. Horajec (△ 438) vonalba akarja előretolni jobbszárnyát.

Az utóbbi két hadtest javaslatára a hadseregparancsnokság megjegyzi:

A XXVI. hadtestparancsnokság megfontolásának alapja az, hogy a mostani 38 km-es vonalat 12.700 lőfegyverrel kell tartani és hogy az uraló magaslatok az ellenség kezében vannak. Nagyon fontos, hogy a Habermann-csoport balszárnyával meg legyen a szoros kapcsolat.

A hadseregparancsnokság ezeket a kérdéseket ilyen módon óhajtja megoldani:

1. Amint a német 3. gránátosezred a Kárpát-hadtesthez bevonul, a hadtest a XXVI. hadtesttől átveszi a Szuczawa-folyótól északra eső szakaszt. Így a XXVI. hadtest erősebb tartalékot alkothat magának.

2. A XXVI. hadtest a kiválasztott ellenálló vonalat építse ki második állásul, a most elért vonal pedig az első állás legyen.

3. A Stirea—Istensegíts—Jankula (△ 414)—Mon. Horajec (△ 438) magaslati vonalat el kell foglalni, mihelyt a 7. hadsereg északi szárnyán tervezett támadás megtörténik.

A Krauss-csoportparancsnokság jelenti: A XVII. hadtestre intézendő esetleges ellenséges támadás visszaverésénél az 5. és 30. hadosztály a most elért vonalban nehézségre fog találni, a 34. hadosztálynál kedvező a helyzet.

Ha az 5. és 30. hadosztályt a most elért vonalból visszavesszük a régi bukovinai állásba (Zurin—Molodia—Bianski (△ 333)—Franzthal—La Balta (△ 383)—Dymka), akkor a 34. hadosztályt is vissza kell venni. Ezzel a XVII. hadtest 3—6 km mély területsávot adna fel, ami nem kívánatos. Ezért a XVII. hadtest azt javasolja, hogy az 5. hadosztály menjen előre a Wama—Lukawitza mélységi vonaltól keletre fekvő magaslatokra és a ⊹ 284-nél a 34. hadosztály mostani állásával keressen kapcsolatot. Az 5. hadosztály előretolása a Dolzok (△ 273) elleni támadás után történhetnék meg, melynek elfoglalása után a hadosztály szembetámadását a Pruth északi partjáról érvényesülő tüzérségünk oldalozó tüze támogatná.

A Dolzok magaslatra és a Wama—Lukawitza mélységi vonaltól keletre levő magaslati vonalra intézendő támadást nem tanácsos egyszerre végrehajtani, mert a két támadást támogató tüzérség tüze szétforgácsolódik.

Mivel a 3. hadsereg déli szárnya az 5. hadosztály északi szárnyánál körülbelül 2—3 km-rel hátrább van, szükséges, hogy a 3. hadsereg déli szárnya előbb indítsa meg a támadást. A csoportparancsnokság megjegyzi, hogy az 5. hadosztály támadását azzal kellene megkezdeni, hogy előbb a Czardaki (△ 324) magaslatot foglaljuk el.

A Krauss-csoportparancsnokság jelentésére a hadseregparancsnokság ezt jegyzi meg:

Az 5. hadosztály mostani állását — az attól keletre lévő magaslatokról — az ellenség valóban annyira uralja, hogy orosz támadás esetén a hadosztály nagyon nehéz helyzetbe jutna. Ezért az 5. hadosztályt vagy vissza kell venni, vagy pedig előre kell tolni.

Annak a magaslati állásnak elfoglalása, melyen most az orosz áll, bárha a támadást a Pruth északi partjáról oldalozó tüzérség támogathatja, súlyos áldozatot követel, mert a terep megnehezíti a támadást. Megfelelő tüzérségi előkészítés után és a 31. hadosztály idevonásával, a támadás végrehajtható.

A Czardaki (△ 324) állás elfoglalására a 34. hadosztálynál folynak az előkészületek.

A 13. számú 30·5 cm-es mozsárüteg közreműködése okvetlenül szükséges, ezt azonban előbb a 3. hadsereg támadásának támogatására kell kihasználni. A hadseregparancsnokság különben hozzájárul a csoportparancsnokság előterjesztéséhez.“ Op. 3463.

A 7. hadseregparancsnokságot értesítem, hogy nézetem szerint a 3. hadsereg déli szárnyán és a 7. hadsereg északi szárnyán a támadásnak egyszerre kell bekövetkeznie. A részleteket a két csoportparancsnokság egymás között állapítsa meg. Op. 3463. Ang. I.

A 7. hadseregparancsnokság nem látja tanácsosnak a két támadásnak a Pruth mindkét partján egyszerre való végrehajtását. A tüzérség tüze ugyanis szétforgácsolódnék, mert a Pruth mindkét partján, mindkét támadást támogatnia kellene.

Ezért kéri a hadseregarcvonalparancsnokságot, hogy fontolja meg mégegyszer a dolgot. Op. 3463.

Válaszom a következő:

„A Habermann-csoportparancsnokság javaslatát elfogadom. A jobbszárnyat csakis akkor húzza vissza, ha erre kényszerül.

A XXVI. és a Kárpát-hadtestparancsnokság előterjesztése tárgyában, a 7. hadseregparancsnokság nézetét teljesen magamévá teszem.

A XVII. hadtestparancsnokság előterjesztését elfogadom. A hadtest arcvonalának visszavétele semmi körülmények között sem történhetik meg.

A 3. hadsereg déli szárnyának és a 7. hadsereg északi szárnyának egyöntetű és egyidejű támadására lásd augusztus 16-án kelt Op. 3443/II. és augusztus 16-án kelt Op. 3463/Ang. II. számú intézkedésemet.

Általánosságban megjegyzem: Mindenekelőtt ne feledjük, hogy — bár a 7. hadsereg támadásában most hadműveleti szünet állott be — arra még nem lehet gondolni, hogy állandó vagy

telelő állást foglaljunk el. Most még nem lehet kiszámítani, hogy mikor fog a nagy támadás tovább folytatódni. De mindenütt ennek előkészítésén kell dolgozni. Ha nagyobb vállalatot nem lehet csinálni, kisebbekkel kell a csapatok támadó szellemét ébren tartani és arra felhasználni, hogy állásunkat előre irányuló lökésekkel fokozatosan megjavítsuk." Op. 3463.[1]

*

Budapest, augusztus 17.

„Az utazáson Reichenauba több, ugyanazon a vonaton utazó, „tábornokkal és törzstiszttel találkoztam. Egyik sem sejti, hogy „miért lettünk mi mindnyájan odarendelve. Én kezdem sejteni, „vagy a Mária Terézia-rendbe leszünk beiktatva, vagy elő leszünk „léptetve. Itt áll egy zöldhajtókás százados, ez a szín, melyre „oly sokszor néztem az én 46-osaim gallérján, az én hős 46-osaim „szine, oly nagyon szivesen látom én ezt. Jobban odanézek. Hisz „ez Heim Géza, a derék 46-os főhadnagy, akit Doberdón szolgá- „lati úton felszólítottam, hogy a Mária Terézia-rendért folya- „modjon! Súlyosan sebesülve láttam utoljára, midőn lehozták „a nagy akna tölcsérjéből, San Martino del Carsoról és most „egészségesen mosolyogva áll előttem. Nagyon melegen üdvözlöm „őt! Most már tudom, hogy Mária Terézia-rend lovagjaivá „leszünk mi ma avatva. A derék Heim Géza! Üdvözölje részem- „ről a dicső VII. hadtestemet, melyet a háború két súlyos eszten- „dején át vezethettem, üdvözölje szivem egész bensőséges mele- „gével. De szeretném magam üdvözölni őket ott lent és derék „kezüket megszorítani!"

„Reichenauban a Villa Wartholtzhoz megyek egy elibém „küldött automobilon és néhány perc mulva magához hívat „Ő Fölsége s a helyzetet s minden aggodalmamat a leghatározot- „tabb formában előadom neki. Ő igazat ad nekem és megigéri, „hogy ezentúl jobban fog vigyázni, hogy lehetetlen parancsokat „ne kapjak és mosolyogva, az ő kedves közvetlenségével teszi „hozzá: 'Ami lehetetlen, azt úgy sem lehet teljesíteni! Fordulj „egyenest hozzám azzal, hogy a parancsnak nem tehetsz eleget „és ezzel el is lesz intézve!' Jó, ezt hálásan tudomásul veszem! „Azután közli velem, hogy a 3. hadsereg is az én parancsnokságom

[1] Lásd az 53. számú mellékletet.

„alá lesz helyezve, mert belátják, hogy igazam volt. Kár, hogy „csak most látják be ezen oly fontos dolgot! Akkor nem lett „volna szükség öt teljesíthetetlen parancsot kiadni a 7. hadsereg „balszárnyát illetőleg. Néhány parancsnokról kikérdez s azt „mondja, hogy Kövess tábornagy továbbra is az én parancsnok-„ságom alatt marad. Végül újból a román kérdés kerül szőnyegre „és én azt mondom Ő Fölségének, aki a román personal unio „gondolatát még nem ejtette el, hogy nem szabad, hogy mi Román-„niával personalis unio kötelékébe lépjünk, mert ezen uralom „alatt Erdély átkapcsoltatnék Romániához és ha ez sikerülne, „Románia meg fogja köszönni a personal uniót, mint Nagy-Romá-„nia elválik tőlünk és a maga útjain fog haladni! Nem szabad, „hogy Habsburg-sarj román király legyen, mert az vagy saját „hazáját volna kénytelen elárulni — ha Romániának érdekeit „igazán képviselni akarja —, vagy ott bukik föl, mert benne „Románia elárulóját fogják fölismerni. Ha győzünk, csak egy „helyes út van és ez, Romániát teljesen ártalmatlanná tenni. „Azáltal, hogy egy magyar határőrvidéket létesítünk. Jó maga-„viseletű rokkantakat és a legszebben kitüntetett magyarokat „ott igen olcsón földhöz juttatni. Ezen kérdést alaposan áttanul-„mányoztam és a letelepítést elég könnyen lehetne végrehajtani, „ezenfelül Amerikából is lehetne magyarokat hazahozatni és „odatelepíteni. Ő Fölsége — úgy tetszik nekem, hogy hosszú „érvelésem által most meggyőzve — hajolni látszik már arra, „hogy Habsburg ne legyen román király és a personal unio elve-„tendő, biztos azonban nem vagyok abban, hogy véglegesen „elfogadja-e előterjesztésemet. Azután még belpolitikáról beszélt, „de semmi fontosabbról, amit föl kellene jegyeznem, nem esett szó. „Fölkelve azt mondja, hogy most lesz egy mise a promoveálandó „lovagok részére, azután az ünnepélyes promoválás. Elutazásom „előtt pedig ebédhez hív meg. Igen meleg szavakkal gratuláltam „neki hadseregeim arcvonala nevében 30. születésnapjára. Amit „meghatottan köszönt meg."

„A 23 jövendőbeli Mária Terézia-rend lovaggal beszélgetek, „mielőtt a szép énekkel kísért csendes misére megyünk, melyen „fiatal uralkodómért aggódó szivem mélyéből imádkozom s kérem „a Mindenható áldását az ő fejére."

„Lélekemelő egy ünnep. Ő Fölsége villájának erkélyéről a

„lépcsőre lép, mi 24-en félkörben a lépcső előtt állunk. Először „Kövess tábornagy néhány szép, szerencsekívánatunkat kifejező „szóval üdvözli Ő Fölségét a küzdő hadsereg nevében. Ő Fölsége „egyenkint néven szólít bennünket magához föl a lépcsőre és „sajátkezűleg csatolja föl a Mária Terézia-rendet és a legmelegebb „bizalomteli szavakkal üdvözöl mindegyikünket. Midőn a föl- „ékítés befejeződött, előlépek én, mint a legmagasabb parancsnok „és így szólok:"

„'Mária Terézia-lovagok! Életünket és vérünket szeretett „császárunk és királyunkért és császárnénk és királynénkért! „Az Isten éltesse a Fölségeket! Éljenek!' "

„Emelt hangulatban még egy ideig elbeszélgetünk, azután „Ő Fölsége legszűkebb családi körében ebédeltem. Ő Fölsége „a legmelegebben azt mondta nekem :"

„'Akik ma itt vannak, azok az én hadseregemnek legjobbjai! „Az összes kérvények közül a legkitűnőbbeket választottam ki „és hívtam össze !' "

„A legfelsőbb kézirat, mellyel Ő Fölsége a Mária Terézia- „rendet adományozta nekem, a következő :"

„Lieber Herr Vetter, Generaloberst Erzherzog Joseph!
In der 2., 3. und 4. Isonzoschlacht haben Sie, als Kommandant des VII. Korps alle Angriffe eines an Kraft vielfach überlegenen Feindes glänzend abgewiesen, als siegreicher Führer mehrerer Armeen haben Sie in jüngster Zeit Czernowitz und den grössten Teil der Bukowina von einem mächtigen Gegner zurückerobert. Ihrer vielfachen Verdienste mit dankbarer Anerkennung gedenkend, verleihe Ich Ihnen das Kommandeurkreuz Meines Militär-Maria-Theresien-Ordens. Karl."

„Rendkívül meleg búcsúzás után elbocsátott Ő Fölsége s én „automobilon Bécsbe siettem és a gyorsvonatot elérve, ide, hol „feleségem és Józsi fiam, csúnya autóbalesetből baj nélkül meg- „menekülve, várnak rám."

„Hadseregarcvonalam jelentése."

1. hadsereg. A helyzet változatlan. A hadsereg északi szár- „nyával szemben az ellenség állását erődíti. A 10. lovashadosztály „Tónyaktól (◇ 1464) északnyugatra fekvő magaslat ellen egy „sikerült járőrvállalatot csinált. Megállapította, hogy az ellen- „ség állását erősen megszállva tartja."

„Gerok. Az ellenséges támadások Sovejától északra, Grozes-
„titől délre éjjel visszaverettek. Napközt csak ellenséges lövegtűz.
„Az ellenség több egymás mögött levő álláson dolgozik."

„7. hadsereg. A derék 302./II. honvédzászlóaljnak tegnapi
„harca a Muntele Plesutól (⌖ 1203) északra kézigránáttusa után
„a nagy túlerőben levő ellenség megkerülésszerű visszavonulásával
„végződött, aki háromsoros drótakadály mögött volt beásva. Az
„ellenség sok halottat és hadianyagot hagyott vissza. Az egész
„hadseregnél csak mérsékelt harctevékenység."

*

A 7. hadsereg északi szárnyán a Pruth-folyótól Lukawitzáig az oroszok állása már teljesen összefüggő vonalat alkot.

Az ellenség arcvonala mögött szakadatlan csapatszállítás folyik, az ellenség rendkívül nagy erősítéseket hoz oda.

Légifelderítés szerint Lipkany és Dorohoiu környékére egy hadosztály érkezett.[1]

Egy hozzánk átjött vasutas azt beszélte, hogy Bojanon az orosz 36. hadosztály van, de látott ott 3-as számú katonaságot is.[2]

A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság értesít, hogy a gróf Keller-különítményt, augusztus 18-án délelőtt 6 órától kezdve, a Gerok-seregcsoport kötelékébe utalja át; attól fogva a Gerok-seregcsoport és a német 9. hadsereg közötti határvonal: Zabala—Putna-völgy—Voloscani—Iresti—Varnita lesz.

Erről az 1. hadseregparancsnokságot értesítettem. Op. 3436. Ang. II.

A német 9. hadsereg helyzetében változás nincs. A német XVIII. tartalékhadtest átcsoportosítása folyik. A német I. tartalékhadtestparancsnokság augusztus 19-én a támadást folytatni szándékozik.

Mackensen tábornagy lassacskán elakad.

A német nyugati fronton kemény harcok folynak.

A 11. Isonzó-csata megkezdődött! Éreztem! A jó Isten oltalmazza hős 17. hadosztályomat.

A 7. hadseregparancsnokságnak meghagyom, hogy a Habermann-csoportparancsnokságnál derítsenek világosságot arra, hogy az orosz II. és XXVI. hadtest körletében miféle felváltások történtek, mert a légifelderítésből erre kell következtetni. Op. 3475.

Ober-Ost arról értesít, hogy a 3. hadsereg déli szárnyán a Dolzok (△ 273) ellen intézendő támadás előkészületei augusztus 26-án bevégződnek. Op. 3443.

[1] Valószínűleg az orosz X. hadtest 9. hadosztálya (?).
[2] Az orosz XIII. hadtest 1. hadosztálya lenne ?

A badeni hadseregfőparancsnokságnak:

„Ober-Ost a 3. hadsereg déli szárnyával augusztus 26-a után a Bojantól keletre fekvő magaslatokat és Dolzokot (△ 273) akarja megtámadni.

A 7. hadseregparancsnokságot utasítottam, hogy a 3. hadseregparancsnoksággal állapodjék meg arra, hogy ehhez a támadáshoz a Krauss-csoport északi szárnya is csatlakozzék.“ Op. 3443.

*

Budapest, augusztus 18.

„Először, hogy szeretett jó öreg királyom e napon hiányzik! „Isten nyugasztalja őt!“

„Egy szép, boldog napot töltöttünk családom körében és „délután visszautazom a harctérre. Meddig tart még e szörnyű„séges vérnyomor ?“ . . . ?

Jelentések.

„1. hadsereg. Semmi különös esemény nincsen.“

„7. hadsereg. Mérsékelt ellenséges lövegtűz. Az oroszok „állásaikat erődítik a német 1. hadosztály és a XVII. hadtest „előtt. Az Istensegíts falutól északra fekvő magaslatokon ellen„séges mozgások állapíttattak meg.“

*

A német 200. hadosztály parancsnokságát Below tábornok vette át.

Az orosz 166. hadosztály Arboránál van az arcvonalban, a hadosztály mögé az orosz 23. hadosztály érkezett.

A Krauss-csoportparancsnokság jelenti :

„Augusztus 18-án Sadagorán megbeszélés volt, melyen résztvettek: Krauss és Csanády gyalogsági tábornok, Fabini, Siegler és Felix altábornagy, továbbá a tüzérségi parancsnokok, valamint a 3. hadseregparancsnokság képviseletében Podhajski alezredes.

Az a vélemény alakult ki, hogy a 3. hadseregparancsnokság, a XIII. hadtestparancsnokság és a Dolzokra (△ 273) szánt támadócsoport parancsnoka, Siegler altábornagy, nem vet súlyt arra, hogy az 5. hadosztály a 3. hadsereg déli szárnyával egyszerre támadjon, de azt mindnyájan igen fontosnak tartják, hogy a támadást erős tüzérség támogassa a Pruth déli partjáról. Ennek a tüzérségnek a támadás területét oldalozó rombolótűz alá kell vennie és a Pruth déli partján le kell gyűrnie azokat az ellenséges ütegeket, amelyek gyalogságunkat oldalba lőhetik. A XVII.

hadtest tüzérsége ezt a feladatot meg tudja oldani, ha kellő mennyiségű lőszert kap.

A támadás végrehajtásáról augusztus 26-a előtt nincsen szó.

A Wama—Lukawitza mélységi vonaltól keletre levő magaslatok elfoglalása tárgyában jelentem: A határt jelző patak és a Wama—Lukawitza országút között ellenséges előretolt állás van, mely Lukawitzától délkeletre a főállásba torkollik. Az ellenség főállása párkányállás az említett gerincvonalon és a meredeken lejtő terepfüggöny fölött húzódik. A főállás ellen csakis oldalozva hathat a tüzérség. Az 5. hadosztály arctámadása sikertelennek látszik és súlyos veszteséget fog okozni. Ellenben sikerrel járhat, ha a 34. és 5. hadosztály a Czardaki (△ 324)—◇ 226 szakaszra támad és a betörés után északra fordulva, az ellenség erős állását felgöngyölíti. Ha ez a támadás a XIII. hadtest támadásával egyszerre történik, előkészítésére nehéz tüzérség feltétlenül szükséges, illetve tüzérségünk a XIII. hadtest támadását alig támogathatja.

Ezért azt javaslom, hogy a XVII. hadtest tüzérsége a XIII. hadtest támadását minden erejével támogassa. Amint a támadás Dolzok (△ 273)—Bojan ellen megtörtént, tüzérségünk akként csoportosuljon át, hogy a 34. és 5. hadosztálynak a Czardaki (△ 324)—Mamornita szakaszra irányuló támadását támogathassa, a XIII. hadtest tüzérsége pedig a Pruth északi partjáról, Bojan környékéről oldalozótűzzel hasson."

A 7. hadseregparancsnokság láttamozási záradéka:

„A javaslattal teljesen egyetértek. Ha a tervezett időig a 31. hadosztály megérkezik, részt fog venni a támadásban." Op. 4388. szám.

Válaszom:

„A Krauss-csoportparancsnokság támadótervénél aggályosnak tűnik fel, hogy a Czardaki (△ 324)—◇ 226 gerincvonal elfoglalásának meg lesz-e az a következménye, hogy az 5. hadosztály balszárnyával szemben fekvő párkányállás is kezünkbe kerül? Nem érthető, hogy a Pruth északi partján álló tüzérség hogyan fogja ezt a támadást támogathatni? A vállalat két egymástól teljesen különálló támadásra oszlik, melyből csak az vehető ki világosan, hogy a mi ütegeink a XIII. hadtest támadását támogatni fogják.

Ha a csoportparancsnokság az 5. hadosztály arctámadásától sikert nem vár, akkor a javasolt támadást a 34. hadosztály teréből hajtsa végre és arra törekedjék, hogy a támadást a balszárnyra is terjessze ki." 3488. Op. szám.

*

Seeckt tábornok előterjeszti *heti helyzetjelentését* a német vezérkar főnökének:

„*1. hadsereg.* A román 2. hadsereget csakis az 1. lovashadosztállyal erősítették meg, mely gyalogezreddé alakult át. A Slanic—Ojtoz-szakaszban támadó hadosztályaink elé, a román 2. hadsereg déli szárnyáról hozott erőket dobták harcba; így a román 1., 3., 12. és 8. hadosztály egy részével, az említett román 1. lovashadosztállyal és az orosz 48. és 49. hadosztály egy részével, sikerült a román 6. és 7. hadosztályt — mely ellen támadásunk súlya irányult — annyira megtámasztani, hogy eredményes ellenállást tudtak kifejteni.

A támadást augusztus 19-én az üveggyár—Grozesti—Slanic vonalából folytatjuk.

A hadseregarcvonal többi részén változás nincsen.

7. hadsereg. A Habermann-csoport előtt az oroszok XL. hadtestüket tolták be az arcvonalba. Az ezzel felszabadult hadosztályokat,[1] — melyeknek harcértéke kétségen kívül nagyobb az orosz XL. hadtesténél — Szuczawánál kell keresni. Itt van az orosz 23. hadosztály is. Ettől északra Lipkanynál[2] az orosz X. hadtest csapatai rakódtak ki a vasútból, egy hadosztálya Dorohoiunál van. Az orosz arcvonalnak ily módon való megerősítéséből[3] arra lehet következtetni, hogy az oroszok a mostani vonalat tartani akarják, vagy pedig, hogy a Sereth mindkét partja mentén támadást terveznek. Utóbbi vélemény mellett az szól, hogy az orosz II. és VI. lovashadtest az arcvonal mögött tartalékban van, hogy az orosz XXIII. hadtestparancsnokság augusztus 17-én a Mihailenitől 7 km-re keletre fekvő térbe tolta előre álláspontját[4] és hogy az orosz XVIII. hadtestparancsnokság Petroutzról[5] kiépítette hadosztályaihoz a távbeszélőhálózatot. Az állásépítés megkezdődött. Némi tartalék van a Kárpát-hadtestnél is. A 3. gránátosezred augusztus 24-én az 1. hadosztályhoz bevonul. A 31. hadosztályt eltoljuk a 7. hadsereg északi szárnyára. Augusztus 26-án Ober-Ostnál támadást terveznek, melyet a Bojan—Dolzok (△ 273) szakaszra a 3. hadsereg déli szárnya fog végrehajtani. A 7. hadsereg északi szárnya ehhez a támadáshoz csatlakozik.

Az ellenség helyzete a hadseregarcvonal előtt:

Csoportosítás.

A román 2. hadsereget, szívós ellenállás kifejtése közben a Soveja—Grozesti—Slanic-vonalra szorítottuk vissza.

A román 2. hadsereg jelentékeny erősítést nem kapván, úgy segített magán, hogy meg nem támadott arcvonalából csapa-

[1] Orosz II. és XXVI. hadtest egy része.
[2] Pruth mellett van.
[3] 6—7 hadosztály.
[4] △ 321-es magaslat.
[5] Szuczawától 10 km-re északnyugatra.

tokat vont ki és azokat a veszélyeztetett Ojtoz—Slanic-szakaszban harcba dobta. Így a legjobban szorongatott román 6. és 7. hadosztály — mely makacs és szívós harcokban mintegy 10.000 főt vesztett — körülbelül 31 zászlóaljat[1] kitevő erősítéshez jutott. Azzal kell számolni, hogy a román 1. hadosztályt egészen eltolják az Ojtoz-szakaszba.

A jelek arra mutatnak, hogy az arcvonal mögött tartalékok nincsenek. Az orosz XXX. hadtest holléte ismeretlen. A román 1. hadsereg a Mackensen-hadseregcsoporttal szemben áll.

Az orosz XXIV. hadtest némely mozdulatából arra lehet következtetni, hogy vissza szándékozik vonulni. Mindazonáltal bizonyos, hogy szívós ellenállásra kell számítanunk.

Az orosz XXXVI. hadtest helyzetében változás nincsen.

Az orosz 9. hadsereg északi szárnyán a XL. hadtestet[2] az arcvonalba tolták. Az ezzel felszabadult hadosztályokat[3] az orosz XVIII. hadtest körletében kell keresni.

Az orosz 8. hadsereg[4] a román legfelsőbb hadvezetőség alá került.

A Pruthtól délre levő térben az oroszok megerősítésére rendelkezésre áll: a II. hadtest és a 23. hadosztály, a X. hadtest Lipkanynál a vasútból kirakodott 9. hadosztálya Dorohoiunál van. Azt nem sikerült eddig megállapítani, hogy az orosz XVIII., XXIX. és XXX. hadtesttel mi van? Ha az orosz XXX. hadtest az Ojtoz-szakaszban a harcba nem avatkozik be, akkor bizonyos, hogy Észak-Moldvába fog kerülni.

Hangulat és propaganda.

Oroszok: Utóbbi időben csakis az orosz XXIV. hadtest arcvonalán lehetett propagandát kifejteni, mivel az arcvonal többi részén harc folyik. Az orosz legénység bizalmatlan, fegyverszünetet és békét kíván, de határozottan és szívósan ellenáll.

Az újságszolgálat az orosz XXIV. hadtesten kívül még a XXXVI.-nál is folyik.

Foglyok azt vallják, hogy az ukránok a béke megkötése után, ki fogják vívni függetlenségüket.

A fegyelem megszilárdítására a legkíméletlenebb rendszabályokat, a halálbüntetést, stb. alkalmazzák. A 32. hadosztálynál 100 embert lőttek agyon.

[1] A 8. hadosztálytól nyolc, az 1. gyaloghadosztálytól nyolc, az 1. lovashadosztálytól három, a 3. hadosztálytól három, a 12. hadosztálytól három, az orosz 48. és 49. hadosztálytól hat zászlóalj.

[2] Az orosz XL. hadtestparancsnokság Folticeniben van.

[3] Orosz II. és XXVI. hadtest.

[4] Északi szárnya a Dniester-folyónál.

A visszavonulás alatt a legénység önfenntartási ösztönből belátta, hogy a fegyelemre szükség van. A tisztikar hatalma emelkedőben van, míg a bizottságok befolyása mindinkább gyengül. Az orosz gyalogságnak már nincs hatása az orosz tüzérségre. A szökések megszűntek.

Románok: Szórványos fogolyvallomások szerint a románok nem fogják az oroszokat Oroszországba követni, ha Moldvát ki kell üríteni. Egy röpirat működik ebben a szellemben, hatása azonban még ismeretlen."

Propagandánk eredményét, augusztus hó 18-ig, a *63. számú melléklet* foglalja össze.

X. FEJEZET.

MÚLÓ BAJOK MARASESTINÉL. SÚLYOS, DE SIKERES KÜZDELMEK GEROKNÁL. — A MAGURA CASINULUI (△ 1167) HŐSIES VÉDELME. — MACKENSEN MEGÁLL; ÁTCSOPORTOSÍT. — A HADSEREGFŐPARANCSNOKSÁG BESZÜNTETI ELŐNYOMULÁSOMAT GEROKNÁL. — LÁTOGATÁSAIM A LÖVÉSZÁROKBAN. — Ő FÖLSÉGE LÁTOGATÁSA ERDÉLYBEN. — ELEJTETTÉK MOLDVA ELFOGLALÁSÁT, AMIT ÉN ÓRIÁSI HIBÁNAK, NAGY SZERENCSÉTLENSÉGEK FORRÁSÁNAK LÁTOK. — A MAGYAR HADSEREG KÉRDÉSE. — VILMOS CSÁSZÁR LÁTOGATÁSA ERDÉLYBEN. — 1917. AUGUSZTUS 19.—OKTÓBER 6.

Marosvásárhely, 1917 augusztus 19.

„Az *1. hadseregnél* tegnap délután a 37. honvédhadosztály „egy erős ellenséges támadást a Resboiului magaslattól délkeletre „tökéletesen visszavert. Azóta a Muntele Resboiuluion (⌖ 1014) „és Dealul Cosnán (⌖ 788) heves, a hadsereg többi részén csak „csekély ellenséges lövegtűz."

„Az Isonzón 17-e óta végsőkig heves tüzérségi csata dúl „és a pokoli tűz vadan tombol. Úgy átérzem, mintha magam „is ott volnék a Fajti Hriben vagy a Pečinkán!"

A mai jelentések.

„*1. hadsereg.* Gerok-seregcsoport. A 37. honvédhadosztály „éjjel egy ellenséges támadást vert vissza a Muntele Resboiuluitól „(⌖ 1014) keletre. A mi támadásunk az ettől északra levő magas„lat ellen és más rohamcsapatvállalkozások folyamatban vannak. „A 71. hadosztály délelőtt 7 óra 5 perckor az ellenséges állásokat „az üveggyártól északra áttörte és vonalunkat két kilométerre „tolta kelet felé előbbre. A szárnyaknak még igen erős ellenséges „ellenállást kell letörniök."

A 117. hadosztály jobbszárnya Grozestitől északra előretört, Dealul Cosna (⌖ 788) magaslatot a románoktól visszafoglalta, támadását északkeleti irányban folytatja. A támadásban a württembergi hegyi zászlóalj különösen kitüntette magát.

Az ellenség mindenhol nagy szívóssággal védekezik.

„A 70. honvédhadosztály támadást készít elő. Egy ellen-
„séges repülőt lelőtt. A 71. hadosztály támadása nem sikerült,
„ott az ellenség igen nagy erősbítéseket tolt előre. A 70. honvéd-
„hadosztály elérte Slanicel—⌖ 772⌖— 730 vonalát, ismételten
„megtörte az ellenségnek elkeseredett ellenállását. Délután 5 óra
„30 perc óta nagyon erős ellenséges ellentámadás van folyamat-
„ban Moroseléről a ⌖ 772 felé a ⌖ 689 környékéről. Két román
„tisztet, 342 legényt, 3 gépfegyvert szállítottak be."

*

A VI. hadtestnél a Muntele Nemirától (△ 1627) északra délután 6 óra óta tüntető rohamvállalatok folynak.

Az arcvonal többi részén helyenként zavaró lövegtűz van. A Trotusu-völgyben az ellenség szorgalmasan dolgozik akadályain.

*

A román 6. hadosztály arcvonalán az 1. határőr gyalogezred az üveggyárnál harcol. Ezt, a 2. határőr gyalogezreddel együtt, teherautomobilokon szállították ide Tecuciuból. Mindkét ezredet hat hónapig Husiban képezték ki, onnan kerültek Tecuciuba. Ott a zászlóaljak negyedik századaiból egy menetezredet alakítottak; ezt is az üveggyárhoz szállították.

A román 1. hadosztályhoz tartozó 31. ezredből csak egy zászlóalj került az üveggyárhoz.

Megállapították foglyok vallomásából azt is, hogy a román 6. hadosztály 1. menetezrede is az üveggyár szakaszán harcol.

A Slanic-szakaszban a román 7. hadosztály 14., 15. és 27. ezrede van.

Az orosz XXX. hadtest Romannál van.

*

„7. hadseregnél előőrs-csatározás és lövegtűz."

*

Az orosz 8. hadsereg kötelékébe tartozik a XVIII., XXIII., XI., XVI., XXXIII. és X. hadtest, a kombinált kozákhadosztály, továbbá a 7. és 9. lovashadosztály. Az orosz 8. hadseregparancsnokság egyik része Lipkanyban, a másik része Wendyczanyban van.

A 7. hadseregparancsnokság Op. 3489. szám alatt jelenti :

„A Krauss-csoportnál az erődítés állapota következő :

A lövészárok mélysége 1—1·5 métert ért el ; az állás még nem összefüggő. A XVII. hadtestnél az akadályöv 3—4 soros. A Kárpát-hadtestnél az akadály most épül.

XXVI. hadtestnél az állás támpontszerű ; némely helyen már van akadály, hová szegesdrótot lehetett eljuttatni ; így a völgyekben és az országutaknál. A 2. vonal támpontjait most építik."

Mackensen tábornagy új támadást kezd.

Események a német 9. hadseregnél.

Az I. tartalékhadtest tervszerűen hajtotta végre támadását. A Marasestitől délre levő gyárat és marasestii vasúti állomást a németek elfoglalták.

A 115. hadosztály a Marasestitől északnyugatra 4 km-re elterülő erdőbe behatolt.

A 13. lövészhadosztály elfoglalta a Diochetitől délre fekvő ⊹ 181 magaslatot.

Midőn a támadás a kitűzött célt majdnem elérte, a románok egy mélyen tagozott ellentámadással Modruzeni felől áttörték a bajor 12. hadosztály közepét. Ennek következtében a bajor 12. és a 115. hadosztály a kiindulási helyzetébe szorult vissza.

A cs. és kir. 13. lövészhadosztály is kénytelen volt régi állásába visszamenni.

A német 76. tartalékhadosztály ugyanakkor a Sereth és a Marasestitől délre levő gyár között küzd.

A német 89. hadosztályt, a bajor 12. és a német 115. hadosztály mögé irányították.

Az osztrák-magyar 62. a német 212. hadosztály egy részét felváltotta ; utóbbi Patrascanira menetelt. A németek az elért vonalat tartani fogják. A mai fogolylétszám, illetve zsákmány 1850 fogoly és 4 géppuska.

A német XVIII. tartalékhadtest tervszerűen folytatja előkészületeit a támadásra. A német 217. hadosztály az alpesi hadtest jobbszárnyán fog harcba lépni.

*

„Ober-Ostnál semmi újság."

„Olasz harctér. Az Isonzón dühöngő pergőtűz, azután a „gyalogság általános rohama s úgy tombol a 11. Isonzó-csata, „ahogy csak ottan tud dühöngeni a küzdelem. Idáig minden „vissza van verve."

*

Op. 3505. szám alatt a hadseregfőparancsnokságnak jelentem az ellenség helyzetét a 7. hadsereg előtt :

„A Habermann-csoporttal szemben, az oroszok a XL. hadtestet az arcvonalba helyezték. Az így felszabadult hadosztályokat[1] — melyek magasabb harcértékűek mint a XL. hadtestbeli hadosztályok — Suczawa körül kell keresni. Itt a 23. hadosztállyal is számolni kell. Ettől tovább északra, Lipkanynál,[2] az orosz X. hadtest kirakodott a vasútból ; egyik hadosztálya gyalogmenetben elérte Dorohoiut. A XXX. hadtest ismét az orosz 9. hadsereg kötelékébe került.

Azzal, hogy az oroszok a Habermann-csoporttal vagy az 1. hadsereggel szemben friss erőket hoztak az arcvonalba, lehetségessé vált, hogy felszabadult hadosztályaikat máshol alkalmazzák. Arcvonaluknak 7—9 hadosztállyal való megerősítéséből arra lehet következtetni, hogy mostani állásukat mindenáron meg akarják tartani, de az is lehet, hogy támadni akarnak a Sereth mindkét partján. Ezt a feltevést támogatja az is, hogy az oroszok a II. és VI. lovashadtestet az arcvonal mögött kéznél tartják, továbbá, hogy augusztus 17-én a XXIII. hadtestparancsnokság székhelyét az arcvonalhoz közelebb levő △ 312 magaslatra[3] előretolták és hogy a XVIII. hadtestparancsnokság Petroutzra[4] költözött át.

Vonalunkat a Sereth mindkét partján csak ritkán lehet megszállani. Az állás még kezdetleges. A Kárpát-hadtest egy része tartalék. A 3. gránátosezred körülbelül augusztus 24-én fog megérkezni az 1. hadosztályhoz. A 31. hadosztályt csak augusztus hó vége felé lehet a 7. hadsereg északi szárnyára tolni.

József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság.“

Jelentésemre a hadseregfőparancsnokság Op. 44079. szám alatt válaszolt :

„A helyzetmegítélés találó. A hadseregfőparancsnokság tudja, hogy a 7. hadsereg minő nehéz helyzetben van.

A hadseregfőparancsnokság most nem rendelkezik olyan csapatokkal, melyekkel a 7. hadsereget meg lehetne erősíteni.

A vezérkar főnöke.“

A badeni hadseregfőparancsnokság Op. 390. Geh. szám alatt az általános helyzetet ismerteti. Ezen nagy terjedelmű, igen alaposan összeállított értesítést itt kivonatosan közlöm :

[1] Az orosz II. és XXVI. hadtest hadosztályai.
[2] A Pruth-folyó mellett.
[3] Mihailenitől 7 km-re keletre.
[4] Suczawától 10 km-re északnyugatra.

Keleti hadszíntér.

Hogy az oroszok visszaözönlését Kelet-Galíciában ellensúlyozzák, július 21-én Eichorn szakaszában, Kriewonál, hatalmas támadásba kezdettek.

Erős tüzérségi előkészítés után, július 22-én az orosz tömegek támadtak. Némi siker után a németek a támadást megállították. A német ellentámadás július 25-ig a kiindulási helyzetükbe szorította vissza az oroszokat.

Dünaburgnál és Jakobstadtnál is tömegekkel támadott az orosz, de itt sem ért el eredményt. Dünaburg mellett a harc elkeseredett volt. Egy helyen hat hadosztály egymásután ötször rohamozott hiába.

A román-orosz támadás is tehermentesítő kísérletnek tekinthető.

Július 22-től az orosz tüzérség úgy a bolgár 3. hadsereg ellen a Duna mentén, mint az alsó Sereth mentén hatalmasan fokozta tüzét. Egyes szakaszokban órákig tartó pergőtűzzé fokozódott.

Az 1. hadsereg déli szárnya is nehéz ellenséges tüzérségi tűzbe került.

Július 23-án az ellenséges gyalogság rohamot indított az 1. hadsereg déli szárnyán álló német 218. hadosztályra, mely azonban nem sikerült. Július 24-ére virradó éjjelen itt a románok betörtek. Július 30-ig úgy ennél a hadosztálynál mint a cs. és kir. 1. lovashadosztálynál még öt ízben törtek be a románok. Az elkeseredett és folytonos harcokban kimerült gyenge erőinket a felső Susita-völgytől nyugatra elterülő nehéz erdőterepen át visszavettük Magyarország határára és sietve odavitt erősítésekkel megtámasztottuk. Ezzel a románokat megállítottuk.

Július 30-a óta a románok nagy szívóssággal és elkeseredéssel támadták a Magura Casinuluit (△ 1167). Azonban vitéz csapataink hősies védelmén az ellenség valamennyi támadása nagy veszteséggel megtört.

Mindezek a tehermentesítő kísérletek a helyzeten nem tudtak változtatni. Kelet-Galíciában az üldözés feltartóztatlanul tovább folyt.

Július 23-án a Böhm-Ermolli-hadseregcsoport üldözéséhez a 7. hadsereg is, Kövess vezérezredes parancsnoksága alatt, csatlakozott. Az oroszok a cs. és kir. 3., különösen azonban a cs. és kir. 7. hadsereg ellen szívósan védekeztek. Az üldözők gyors öntevékeny cselekvése, az oszlopoknak a hegyekben egymást támogató harcba avatkozása megtörte az ellenség ellenállását. Július 24-én Stanislaut, 26-án Kolomeát, 29-én Zaleszczykit, végre augusztus 2-án — elkeseredett és véres harcok árán — Czernowitz városát is elfoglaltuk. A visszavonuló oroszok útját

gyujtogatás és rablás jelezte. Csapataink utánszállító szolgálatát rendkívül megnehezítették a menekülő oroszok azzal, hogy elrombolták a vasutakat és a hidakat felrobbantották.

Nagy nehézségekbe ütközött a lőszer pótlása, minthogy üldözőcsapataink a vasúti végállomásoktól már messze eltávolodtak, miért is az üldözés iramát mérsékelni kellett.

Augusztus 6-án Mackensen tábornagy német és cs. és kir. csapatokból álló hadseregcsoportja Focsanitól északra támadásba fogott, mely kemény harcok közepette lassan ugyan, de fokozatosan teret nyert. Ettől északnyugatra József főherceg hadseregarcvonalának jobbszárnya Gerok gyalogsági tábornok seregcsoportjával, augusztus 8-án az Ojtoz-szoros mindkét oldalán szintén támadásra indult. Itt is szívósan védekezve tömeges ellentámadásokkal akar bennünket megállítani az ellenség.

Augusztus 14-e óta az ellenség Mackensen bal- és József főherceg jobbszárnya előtt visszavonulva, ismételten állást foglalt és védekezett.

Oroszország belső helyzetéről számos sokszor egymásnak ellentmondó bizonytalan hírünk van.

Július 17-én Szentpéterváron nagy fegyveres tüntetések voltak az orosz támadás miatt, az ideiglenes kormány megbuktatására, hogy a katona- és munkástanács ragadhassa magához a hatalmat.

A kormányhoz hű csapatok három nap alatt a lázadást letörték. Ezek után a szocialista miniszterek a köztársaság kikiáltását és a földfelosztás kérdésének megoldását követelték. Lwow herceg miniszterelnök ellenszegült és lemondott; lemondását elfogadták. A miniszterelnök Kerenski lett, kinek nagy nehézségek közepette sikerült az új kormányt megalakítania.

A galíciai vereségért a bolsevikieket okolták és ezt belpolitikailag alaposan kihasználták.

Az ukrán és finn kérdés megoldása holtpontra jutott.

A többi nemzetiségek is lázasan dolgoztak azon, hogy nemzeti törekvéseik megvalósuljanak.

Oroszország pénzügyi helyzete kétségbeejtő. Az államadósság 1917 június 1-én 44 milliárd rubel[1] volt. 1917 évben a deficitet hozzávetőleg 14 milliárd rubelre becsülték.

Az ország el van árasztva értéktelen papírpénzzel, melynek csakis 13·6 %-ára van aranyfedezet. A kölcsönügy csúfos kudarcot vallott.

A közlekedési és közgazdasági helyzetben teljes a ziláltság. A forgalmi anyag elhasználódott. A pótlás nem elegendő. A 8 órai munkaidő behozatala a teljesítményeket megcsappantotta.

[1] Egy rubel körülbelül 2·5 korona.

A nagybirtokosok a parasztok erőszakosságai között tengetik életüket. A parasztok földéhessége kihágásokká fajul, melyek erőszakos földkisajátításokban és birtokbavételekben nyilvánulnak meg. A nagyobb városokban nincsen élelem.

Egy tudósító jelenti: A támadás előtt az entente Szentpétervárott ultimátumot intézett az ideiglenes kormányhoz. Oroszországot megfenyegette, hogy ha nem indítja meg azonnal a támadást, akkor Anglia Archangelesket, a Murman-vasutakat és az Aeland-szigeteket meg fogja tartani, Japán pedig, az amerikaiak és kínaiak közreműködésével, Szibériát fogja megszállani.

A hangulat mindinkább az angolok ellen fordul.

Az amerikaiakat sem szívelik, mert mindenre rá akarják tenni a kezüket.

Kerenski, a támadásra alapított remény meghiúsulása következtében, megkísérelte, hogy minden rendelkezésre álló eszközzel megmentse a belső rendet, hogy Oroszország az entente előtt végleg ne játssza el szavát.

Egy tudósító jelenti: Miljukov orosz követet — kit széles körök gyűlölnek — az angolok rendszeresen támogatják abban, hogy Kerenskit megbuktassa. Mindennek ellenére valószínű, hogy Kerenski uralmon fog maradni, hacsak nem esik merénylet áldozatául.

Az orosz támadás sikertelenségéért és a központi hatalmak galíciai hadműveletének eredményéért nem okolják Kerenskit, mivel neki meg kellett próbálnia, hogy Oroszországot lehetetlen helyzetéből kimentse.

A háború továbbfolytatása mégis éppen olyan lehetetlen, mint a külön békekötés.

Utóbbi esetben Japán az egész Mandzsuriát és Mongóliát megszállja és onnan fenyegetni fogja Oroszországot. Azzal is számolni kell, hogy Amerika elfoglalja Kamcsatkát és az Amur vidékét.

Szentpétervárott attól tartanak, hogy a közeljövőben nem lehet élelmezni. Hogy mi történik akkor, ha a kiéheztetett lakosságot éhhalál fenyegeti, azt nem lehet kiszámítani.

Az oroszországi felbomlás folyamatát nem lehet feltartóztatni, mert a munkások már nem dolgoznak.

Románia belső helyzete.

Romániában júliusban miniszterválság volt, melyet az oroszbarát Juon Bratianu miniszterelnök és az angolbarát Take Jonescu között fölmerült véleménykülönbség okozott. Az új kormány elnöke ismét Bratianu lett. Take Jonescu teljesen visszalépett és Angliába szándékozik elutazni.

Románia pénzügyi helyzete vigasztalan. Míg Take Jonescunak befolyása volt, Anglia vállalta Románia fizetési kötelezettségét a külfölddel szemben. Ez most megszűnt és az új kormány kénytelen belföldi kölcsönről gondoskodni.

A bankjegyek nyomása — természetesen aranyfedezet nélkül — most nyakló nélkül folyik tovább.

Moldva lakosságának hangulata nyomott. Nagyon elkeseríti a románokat az, hogy az orosz csapatok mindent kíméletlenül összeharácsolnak ; ezért nagyon rossz a viszony a lakosság és az orosz katonaság között.

Járványok, különösen a kiütéses hagymáz, dühöngnek.

A politikai rendszabályok előterében a földbirtokok kisajátítása — a nagy uradalmak és az egyházi birtokok felosztása — áll.

A zsidók egyenjogosításának kérdését elodázták.

A román király, orosz nyomásra, megszüntette a halálbüntetést.

Délnyugati hadszíntér.

Augusztus első felében — a kölcsönös igen élénk repülőtevékenységen kívül — nem voltak komoly harcok. Az ellenség az Isonzó-arcvonalon tovább készül a támadásra. Az entente nyomására, a keleti hadszíntéren lezajlott eseményekkel kapcsolatosan, a belső Olaszországban uralkodó rosszkedv és háborúunott hangulat megköveteli, hogy az Isonzón döntő eredmény elérése érdekében minden erejét összeszedje az ellenség.

Az olasz haderő a 9. csatában 50 dandárral, a 10. csatában 74 dandárral vett részt, most a küszöbön álló 11. csatában körülbelül 90 dandárral szándékozik harcbalépni, az angol tüzérség és francia repülők támogatására is számítva.

A csata kezdete közvetlenül küszöbön van.

A támadás arcvonala most Flitschtől a tengerig fog kiterjedni, míg a 9. csatában főképen a Wippach-folyó és a tenger közötti 18 kilométer széles részre szorítkozott a mostani 80 kilométeres szélesség helyett.

Tudósítónk egyike azt jelenti : A Párisban legutóbb tartott entente konferenciáról, hogy ez Olaszország kérésére történt. Célja az volt, hogy az egyes államok egymás között véglegesen megállapítsák igényeiket, békekötés esetére.

Franciaországnak, Olaszországnak, Oroszországnak és Angliának szavazójoga volt, a kis államok csak mint tanácsadók voltak jelen.

Sonnino igen erélyesen képviselte Olaszország igényeit a Balkánon és Syriában. Ebből a szempontból kiindulva, Olaszország legelső követelése az volt, hogy az Adriai-tengeren feltétlen

uralmát biztosítsa. A syriai kérdésben majd meg fog egyezni Franciaországgal.

Az olasz igényekre Anglia kijelentette, hogy passzív magatartást fog tanusítani, mivel ez elsősorban olasz-francia kérdés.

Déli hadszíntér. Ázsia.

Az Albán- és Macedón-hadszíntéren különös esemény nem történt.

Az olaszok és a görögök között nagyon feszült a viszony. A Pindos-hegységben királypárti bandák vannak alakulóban, melyek az olaszok leküzdésére lennének hivatva.

A Sarrail-hadsereg részéről nagyobb támadásra nem kell számítani.

A görög hadsereg még nincsen mozgósítva, mert a nép nem akar tudni a háborúról. Venizelos állítólag előbb az 1916. és 1917. évfolyamot (21 és 22 éveseket) akarja behívni és csak 1918 tavaszán fog mozgósítani, miután a népet megfelelően előkészítette a háborúra.

A bolgár vezetés alatt levő szerb kormányzóságban, a Kursumlja mellett fellépett szerb bandákat súlyos veszteséggel szétugrasztották ugyan, de a vezetőket nem sikerült kézrekeríteni.

A sinai és mezopotámiai arcvonalon nem voltak komoly harcok.

Meg lett állapítva, hogy a sinai arcvonalon az angoloknak csak négy hadosztályuk van (hat hadosztályt véltünk).

A mezopotámiai arcvonalra egy indiai hadtest érkezett erősítésül, mivel a törökök állítólag támadásra készülnek.

Nyugati hadszíntér. Franciaország, Anglia és Amerika.

A régóta várt flandriai csata július 14-én igen erős ellenséges lövegtűzzel Houthemtől Boesingheig megkezdődött és néhány nap mulva délre Deulemont felé, északra Dixmuide felé kiterjeszkedett, úgyhogy most már 34 km-es arcvonal állott tűzben.

Az ellenséges tüzérség július 24-től 31-ig éjjel se hallgatott el.

Július 28-án az arcvonal ellen zászlóalj erejű földerítő különítmények nyomultak elő.

Július 31-én reggel 6 óra 30 perckor indult meg az ellenség támadása.

Az Északi-tengertől Nieuportig angol, Nieuporttól Merckemig belga, Merckemtől Boesingheig francia, Boesinghetől Warnetonig angol csapatokat csoportosítottak.

A támadásra sűrűn egymást követő hullámokba alakultak a hadosztályok.

Az első hullám előtt, minden hadosztály támadó sávjában nyolc tanknak kellett a gyalogsági támadás útját megnyitnia. A második hullám előtt hadosztályonként négy tank mozgott.

Minden hadosztály mögött hat lovasszázad követte a támadást, melyeknek az volt a feladata, hogy az arcvonal áttörése után, a hátsó terepen előretörjenek.

A 17 napig tartó tüzérségi előkészítés után végrehajtott támadásnak csak kezdetben volt sikere.

Bixschotenél, Langemarknál sikerült az ellenségnek a németek állásába betörnie, de Merckem előtt feleúton elakadt a támadás. Hoogenél az angolok csak az erdőig jutottak előre.

Az ellentámadásra készentartott német hadosztályok azonnal előretörtek.

Bixschotéből és Langemarkból kidobták a franciákat és az elvesztett első állást visszafoglalták.

Július 31-én délután az entente tüzérsége újból működésbe fogott és este megindult a gyalogság támadása is. Bixschotet önként kiürítették a németek. Hoogenél ellentámadással egy kilométerre előretolták állásukat. A támadást a németek mindenhol véresen visszaverték.

Augusztus 1-én országos esőben apró részletharcokra bomlott fel a csata. Augusztus 10-én az angolok hat hadosztállyal Zonnebeke irányában támadtak, de a németek visszaverték őket.

Jellemző, hogy a németek a csata mindegyik napján 27 vasúti vagónnyi lőszert tüzeltek el.

Az ellenség csak egy jelentéktelen terepsávot nyert és nem tudta a német arcvonalat áttörni.

Páris körül az angolok csapatokat vonnak össze, mert azt hiszik, hogy zavargás esetében a francia csapatok a lázadokkal tartanának.

A német tengeralattjáró hajók júniusban 1.028.322 tonnát süllyesztettek el.

Július 15-től Anglia összes hajógyáraiban beszüntették a hadihajók építését, helyettük most kereskedelmi hajókat és különösen kis torpedó-járműveket gyártanak, melyek a német tengeralattjáró hajók leküzdésére fognak szolgálni.

A hajóürhiány arra kényszerítette az angolokat, hogy az angol tőkétől függő hajótársaságok semleges hajóit angol szolgálatba állítsák.

Bár a teherszállítási illetékek folyton növekednek, hajót bérelni mégse lehet. Az angol kikötők raktáraiban tömérdek áru hever, melyet nem lehet elszállítani.

Franciaországban 3 és fél millió hektárral kevesebb földterületet műveltek meg, mint 1914-ben. Minthogy az idei termés

alig lesz közepes és mivel a tengeralattjárók miatt a behozatal folyton csökken, az illetékes körök nagyon aggódnak a közellátás miatt.

1917. augusztus 17-én.

A vezérkar főnöke.

Augusztus 20.

„Most látom a mult napokban érkezett jelentésekből, hogy „Mackensen tábornagy egyik bajor hadosztályánál az ellenség „több hadosztállyal támadva, ránknézve elég kellemetlen sikert „ért el Marasestinél és meglehetősen visszalökte a bajorokat, „de ez remélhetőleg pár nap alatt jóvá lesz téve."

„Mint kísérteti rém áll előttem az a gondolat, hogy az Isonzó- „csata miatt majd csak megint engemet fognak koppasztani. „Előre kijelentem, hogy akkor az én helyzetem teljesen tarthatat- „lan lesz és Czernowitzot el fogjuk veszíteni. Ezt írásban adom be „Ő Fölségének."

„Ma nagy sikere volt csapataimnak, mint azt majd a jelen- „tések szerint föl fogom jegyezni. Sok foglyot ejtettünk, közöttük „van Ferdinánd román király szárnysegéde is. Véletlen volna ez? „Talán! És mégis az a gondolat villant meg fejemben, hogy talán „a király érintkezést szeretne velünk keresni, hiszen ő rettenetes „helyzetben van, országa mindig kisebb lesz. Tán Oroszországba „meneküljön? Hol a cárt mint foglyot talán bitófa alá hurcol- „ják? . . . Jobban és okosabban cselekednék, ha hozzánk szöknék „és arra számítana, hogy mi mindent elfelejtve, trónjára ültetjük „vissza . . ."

„Úgy látom, hogy Mackensen teljesen megállíttatott. Lesz-e „nekem annyi erőm, hogy Tirgul Ocna felől olyan nyomást gyako- „roljak az ellenségre, hogy Mackensen további előnyomulása „lehetővé váljék? . . . Hiszen nálam is lassan, szívósan és kínosan „halad csak a támadás. A románok francia vezetés alatt jól verek- „szenek és kitartóak lettek."

Jelentések.

„*1. hadsereg.* Gerok seregcsoport. Mára a Dealul Rachitasu „mica (◇ 895) elleni támadás Sovejától keletre van tervbe véve. „A VIII. hadtest új állásait Grozestitől délre ellenséges támadá- „sokkal szemben is megtartotta. Ezeket az ellenséges tüzérség

„erős tűz alatt tartja, ugyanígy a 70. honvédhadosztály új „állásait a Verful Ciresoaiától (⌖ 772) északra. Délelőtt 8 óráig „több mint 1000 foglyot és 22 gépfegyvert szállítottak be. Az „ellenség nagyon szívósan védekezik, minden elkeseredett tusában „nyert terepsávot heves ellentámadások ellen kell megvédenünk. „Az ellenségnek nagyon súlyos veszteségei vannak. A VIII. had„test folytatja támadását a 71. hadosztállyal Mon-Casin irányá„ban, a német 117. hadosztállyal keleti irányban, hogy a Dealul „Cosna (⌖ 788) keleti nyúlványait elfoglalja. Délig az ellenség „a Dealul Cosnát (⌖ 788) és a tőle délre levő magaslatot hiába „támadja meg. Összes támadásai itt, úgy mint a ma általunk „elfoglalt Dealul Rachitasu mica (⌖ 895) ellen Sovejától észak„keletre elkeseredett kézitusában és kézigránátharcban verettek „vissza, az ellenség nagy veszteségeket szenvedett, újból 100 „foglyot és 2 gépfegyvert hoztak be. A 37. honvédhadosztálynál „csak lövegtűz. A VIII. hadtestnél az üveggyárhoz vezető úton „és Grozestitől északra délután is hiába támadott az ellenség. „Délután 5 óra óta erős átkaroló ellenséges támadások következ„tek, melyek 6 óráig mind visszaverettek, 7 óráig újból erős ellen„séges támadás folyik északi irányból. Másként az egész hadsereg„nél csak csatár- és lövegtűz."

Foglyok vallomásából meg van állapítva: Az üveggyárszakaszban harcol a román 7. hadosztály 31./II. zászlóalja, a 2. menetezrede és a 2. határőrezred, a 8. hadosztály 1. és 2. menetezrede, a 6. hadosztály 2. menetezrede,

az Ojtoz—Slanic-szakaszban küzd a román 7. hadosztály 14., 15. és 16. ezrede, a 12. hadosztály 46./61. ezrede, a 3. hadosztály 22. ezrede és az 1. lovashadosztály lövészosztagai.

Megbízható hírek szerint a román II. hadtest a 4. hadsereg kötelékébe került. A hadseregkötelék rendezése folyamatban van. Nincsen kizárva, hogy a 4. hadsereg a 9. hadsereg egy részét fogja átvenni.

*

„A 7. *hadseregnél* éjjel csatártűz és lövegharcok. Rövid „tűzelőkészítés után egy századunkat Arborától északra a magas„laton az ellenség megtámadta, de nagy veszteségeket szenvedve „vissza kellett vonulnia. Hadikfalvától keletre az ellenségnél élénk „mozgás, másként csak rendes zavarótűz."

*

Az orosz II. hadtest egy része még állásban van. A XL. hadtest Folticeni terében áll, a XXIII. hadtest Dorohoiura visszamegy. A X. hadtest előremenetelét megkezdette.

„Mackensen tábornagynál meglehetős nyugalom."

A német XVIII. tartalékhadtest jobbszárnyát és közepét az ellenséges tüzérség élénken lőtte.

A német I. tartalékhadtest előtt a románok tétlenek, valószínűleg nem érzik magukat elég erősnek a megkezdett ellentámadás folytatására.

A német hadsereg átcsoportosítása után tervbe van véve Marasesti elfoglalása, a XVIII. hadtest egy része Muncelut és az attól északra eső magaslatokat fogja megtámadni.

„Ober-Ostnál semmi jelentős."

„Az Isonzón óriási erővel dühöng a csata."

Augusztus 21.

„A tegnapi nap a dicsőség napja volt szeretett csapataimra „nézve. Az ellenség az egész Gerok-seregcsoportom ellen a „legnagyobb hévvel vetette be kéznél levő összes erőit, az álta- „lunk kierőszakolt magaslati állásból a román Sereth-lapály „fölött ki akart bennünket dobni és reggeltől késő éjjelig szünet „nélkül 15—20 hullámú rohamoszlopokkal elkeseredéssel és két- „ségbeesett erőfeszítéssel kergeté egyik rohamot a másik után „előre, mialatt tüzérsége pergőtüzével elárasztotta állásainkat. „Mint a németek mondják: „őrültebben dühöngött a csata, „mint a Sommenál". Egész nap ide-oda hullámozva dúlt a nagy „csata. Este 8 órakor egy kétségbeesett dühhel vitt kézigránát- „roham következett, mely késő éjjelig tartott és kézitusába „ment át s azután kihalt a csatatér. Az ellenség meg van verve „s a kevés csapat, ami ott megmaradt, vad riadalomban özönlött „vissza s temérdek halottat hagyott hátra; több ezer halott „s még több sebesült borítja a heves küzdelmek szinterét. Mint „Nápolyban Santa Lucia városnegyed szűk utcáiban a száradó „fehérnemű, úgy lógnak az ellenséges hullák a mi rögtönzött „drótakadályainkban. Kevés akadályt lehetett hamarjában föl- „állítani, de ezek jó szolgálatot tettek. Annyi bizonyos, hogy a „románoknak e támadó csoportját a legalaposabban elvertük. „Fog-e itt még támadni, ha igen, úgy csak teljesen friss erővel. „Talán most könnyebben fog haladni támadásunk? Mackensen

„tábornagy tegnap egy lépéssel sem bírt előbbrejutni. Csak azt „sajnálom, hogy a mi lapjaink úgyszólván csakis a németeket „dicsőítik s ekkor egy szavuk sincsen az én dicső magyar fiaim „részére!"

„Mialatt jobbszárnyamon így fejlődnek a dolgok, addig a „balszárnyamon mindig vésztelibb viharfelhők tornyosulnak a „Sereth és Dniester között az égen. Az orosz folyton új csapatokat, „új hadtesteket von össze a Pruth két oldalán, egészen le a Kár- „pátokig. Már hatalmas támadó erőt hozott ott össze. Ezzel „szemben én nagynehezen egy hadosztályt, az én hős 31. hadosztá- „lyomat a Pruth és Sereth közötti szakaszra tolom Czernowitz „vidékére. Ott igen nagy túlerővel állok szemben. Ha az orosz- „nak sikerülne csapatait kissé fegyelmezni — amit a látszat „mutat is —, akkor most már legalább is 6—8 hadosztály erősbí- „tésre és megfelelő tüzérségre is volna szükségem, hogy ered- „ménydús hadműveletre, illetőleg védelemre gondolhassak."

„A hadseregfőparancsnokság értesít, hogy novemberben kap- „juk az *utolsó* kiegészítéseinket. Ez fojtogatja a torkomat s meg- „dermeszti szívemet. Azontúl csak fölgyógyultakkal táplálják „majd a seregek harci erejét. Szentséges Isten!!! Mi lesz azután? „És mégis hiszek az igazságban ott fönt az égben!... Van igazság „s annak győznie kell."

„A mai napon újból egyik ellenséges ellentámadás követi „a másikat Tirgul Ocna és Magura Casinului (△ 1167) vidékén, „kivétel nélkül mind óriási ellenséges veszteségek mellett vissza- „veretnek. Természetesen ilyen körülmények között meg kellett „állanunk, hogy e nagy tömegtámadások és tömegmészárlások „a mi javunkra dőljenek el. Ha lehet, holnap fogjuk a támadást „folytatni. A helyzetre való tekintettel a hadseregfőparancsnok- „ságot és a német legfölsőbb hadvezetőséget figyelmeztetem, „hogy, minthogy most Gerok és Mackensen elé igen nagy erősbíté- „seket hoz az ellenség, nem tartanák-e időszerűnek ottani táma- „dásunknak azonnali beszüntetését, a védelemre való berendez- „kedést és minden nélkülözhető erőknek fölvitelét a Pruth és „Sereth közé — Czernowitz vidékére —, hogy ott kísérelhessem „meg az elakadt támadás végrehajtását és Moldva megszállását. „Ezt Seeckt telefonon kérdezte. Hindenburg és Ludendorff a leg- „nagyobb megnyugvással, majdnem lelkesedéssel vették e gon-

„dolatot és erre minden szükségeset rendelkezésemre fognak bo-
„csátani. Ha tényleg elég tüzérséget kapok, akkor a sikert biz-
„tosra veszem, mert az ellenség ott most még nincsen fölkészülve.
„A hadseregfőparancsnokság kitérő választ adott azzal, hogy
„majd utasításokat fog küldeni, azt hittem, hogy ez is örömest
„bele fog menni, hiszen ez Czernowitz megtartását biztosítaná,
„mely most nagyon is közel van a tűzvonalhoz, úgyhogy jelentéktelen ellenséges sikereknél újból ellenséges kézre kerülhetne."

„Seeckt tábornok Kövess tábornagyhoz utazik, hogy meg-
„beszélje vele ezen tervet és megállapítsák az egésznek végre-
„hajtását. Ilyesmit jobb a kisebb telefonvonalakon nem meg-
„beszélni. Amint Seeckt visszajön, én is ki fogok menni, hogy a
„terepen megszemlélhessünk mindent. Úgy kell ezt előkészíteni,
„hogy a siker biztos is legyen."

„Úgy sejtem, hogy az entente a döntést most ki akarja
„erőszakolni, bár lenne így, akkor még idejekorán és miránk elő-
„nyösen végződhetnék e nagy háború! Akkor közel állanánk a
„tisztességes békéhez. De hányszor láttuk már e csalóka képet,
„a nagy sivatagnak reszkető délibábját, melyben a népek haldo-
„kolva vívják haláltusájukat! . . ."

„Itt forróság és szárazság. A nagy aszályban minden el-
„fonnyad."

Jelentések.

„*1. hadsereg.* Geroknál a 218. hadosztály Dealul Rachitasu
„micán (⌖ 895) Sovejától északkeletre egy heves ellenséges táma-
„dást vert vissza és rohammal elfoglalt egy támpontot. A VIII.
„hadtestnél a 71. hadosztály több ellenséges támadást vert vissza,
„a német 117. hadosztály az összes tegnapi erős, néha 15 hullám
„mélységű támadásokat tüzével megsemmisítette, melyek Dealul
„Cosna (⌖ 788) ellen irányultak. Éjjel az ellenség megpróbált
„állásainkhoz közelebb férkőzni. Egész délelőtt csodálatos eréllyel
„mindig újra támadta a ⌖ 895-öt, de minden erőlködése hiába-
„való volt. Sikerült neki a mi állásainkba betörni, de ellenlökéssel
„megint kidobatott. Az ellenség sietve tartalékokat von oda.
„Három hatalmas ellenséges támadás a Dealul Cosnán (⌖ 788)
„tökéletesen vissza lett verve. Az ellenség új ütegeket állított

„föl. Tirgul Ocnán élénk vasúti közlekedés. Az ellenség élénken „építi hátsó állásait."

*

Gerok az ujonnan elért vonalban ki akar tartani. Amint a 117. hadosztály harca a Dealul Cosna (⌖ 788) gerincén lezáródik, a 71. hadosztály folytatja támadását az ojtozi országúttól délre eső magaslatokon.

Az 1. hadseregparancsnokság a 71. hadosztály megerősítésére augusztus 22. és 23-án Bereczkre szállíttatja a 7. hadosztálytól a 76./III. és 101./II. zászlóaljat.

Megállapították, hogy a román 12. hadosztály a Susita-völgy két oldalán harcol, ehhez délről a román 45/60. ezred, észak felől az 1. menetezred csatlakozik.

A román 8. hadosztály szakaszában a Casinu-völgyben a 13. ezred van a 25. és 29. ezred közé beékelve.

Megbízható hírek szerint a Dealul Cosna magaslatra friss román erők (Obogeanu-különítmény) érkeztek. Valószínűleg ez az 1. hadosztály 2. dandára,[1] melyet már epedve vártak a románok. A román 1. lovashadosztály Tirgul Ocnánál áll.

*

„*7. hadsereg.* Habermann-csoport: tegnap délután megfe- „lelő (?) tüzérségi előkészítés után az ⌖ 1376 (Cruceától délkeletre) „ellen indított támadásunk, a kezdet sikerei után, a túlságosan „szívós ellenséges ellenállás miatt nem vezetett sikerre. XXVI. „hadtest. Solka déli részében levő előállást az ellenség kiürítette. „Istensegítsnél látható ellenséges mozgásokat tűz alá vettük. „St. Onufrynál egy hadicsínnyel elfoglalt állást, az ellenség heves „ellentámadása folytán elvesztettünk. Helyenkint élénk ellenséges „lövegtűz. Habermann a támadásban 112 halottat, 396 sebesültet „vesztett, 26 embere hiányzik. Nézetem szerint ezen kis vállal- „kozás nem éri meg e nagy veszteséget, megint nem volt elég „alaposan előkészítve."

*

Az orosz XVIII. hadtest északi szárnyán a 23. hadosztályt az arcvonalba tolták; a hadosztály zöme még menetben van.

Hadikfalvánál csapataink megfigyelték, hogy az orosz csapatok, teljes hadi felszereléssel, keleti irányban elhagyták állásaikat.

[1] 17. és 18. ezred, a dandár parancsnoka Obogeanu.

Az orosz 32. hadosztály Czardakinál van; tőle délre a 167., északra a 12. hadosztály áll.

Augusztus 12-én állítólag 6000 kozák érkezett 70 ágyúval Hreatcára ;[1] onnan a 12. hadosztály jobb szárnyára meneteltek.[2] A X. hadtest menetben van Dorohoiura.

A hadseregarcvonalparancsnokságtól kiküldött tiszt a 7. hadsereg balszárnyán ezt jelenti az állásról :

„Suczawa és Sereth között :

Ha a 40. honvédhadosztály balszárnyát visszavennénk, a Kárpát-hadtestet is vissza kellene venni Mitoka és Luza vonalába.

Ez a magaslati állás már természettől fogva igen erős és rövidebb, mint a mostani. Mitokánál az állás nem elég mély, de a tüzérséget úgy lehet csoportosítani, hogy a Suczawa völgyét oldalozza.

Az ellenség a satulmarei és hadikfalvai magaslatok birtokában megkísérelheti a Radautzra való előtörést.

Ezzel különösen a 40. honvédhadosztálynak kell számolnia. A Sereth-völgyre nézve a Luza-magaslat erős reteszállás.

Mostani állásunkon az ellenség nagyjában uralkodik. Legvalószínűbb, hogy a Serethről fog támadni; a mögötte levő magaslattól fedve vonhat előre erőket és támadását előkészítheti.

Azon esetben, ha a St. Onufrytől nyugatra eső magaslat elvész, az állást nem lehet tartani.“ Op. 3541. szám.

*

„Ober-Ostnál és Mackensennél semmi újság. Eltekintve a „Panciutól keletre irányuló ellenséges zavaró lövegtűztől, csekély „harctevékenység. A tüzérség az ellenséges ütegek tervszerű „leküzdését folytatja.“

„Az Isonzón változatlanul tombol a csata és dicső 17. had„osztályom eddig minden támadást visszavert.“

Augusztus 22.

„*1. hadsereg.* Gerok-seregcsoportnál egy erősebb ellenséges „ellentámadás a Dealul Rachitasu micán (⊹ 895) visszautasítta„tott. A 7. hadosztálynál az oroszok 2 órai heves tüzérségi löve„tés után a Muntele Faltueanut (⊹ 1244) megtámadták, támadá„suk részben lövegtüzünkben, részben kézigránátharcban össze„omlott. A Sulta völgyétől délre előretapogatódzó oroszokat

[1] Hertától nyugatra.
[2] Valószínűleg a 6. doni kozákhadosztály.

„elkergettük. Délután az ellenség megismétli támadásait a 218. „hadosztály ellen. A Dealul Rachitasu micán (⌖ 895) kézigránát- „harcban visszaverettek a támadások. Dealul Cosnán (⌖ 788) „szintén hiábavaló volt az ellenséges támadás."

*

Megállapították, hogy a Muntele Resboiuluion (⌖ 1014) a román 8. hadosztálybeli 13. ezred, az üveggyár—Grozesti-szakaszban a 6. hadosztálybeli 10. és 24. ezred, a 8. hadosztálybeli 29. ezred és az 1. hadosztálybeli 31./II. zászlóalj harcol.

A román 1. hadosztálybeli 2. dandár csakugyan a Dealul Cosnán (⌖ 788) került harcba; így az egész 1. hadosztály az Ojtoz—Slanic-szakaszban van.

Fogságba jutott román tisztek vallomása szerint, a közeli napokban a románok általános támadást kezdenek. Állítólag két orosz hadosztály érkezett augusztus 19-én a román arcvonalra, melyek a kimerült román csapatokat fogják felváltani; a felváltottak azután Marasestire mennek.

*

„*7. hadsereg.* Heves ellenséges lövegtűz a Krauss-csoport „és a XXVI. hadtest ellen. Éjjel a 6. honvédgyalogezred roham- „csapatai Ciotán (△ 484) betörtek az ellenséges állásokba, ott az „ellenségnek érzékeny veszteséget okoztak és egy gépfegyvert „zsákmányoltak. Az ellenséges előállás két kilométerrel Styrzé- „től délnyugatra üresen találtatott. Különben csak csatár- és „lövegtűz."

A 3. gránátosezred már egészben a 7. hadseregnél van.

*

Az ellenségről megállapították, hogy:

Az orosz 48. hadosztály a II. hadtestnél még állásban van; állítólag egy lövészhadosztály fogja fölváltani, azután a 4. hadsereg kötelékébe fog átmenni.

A XVIII. hadtesthez tartozó 43. hadosztály Solkánál áll; hozzá északon a 166. hadosztály, délen a 12. lovashadosztály csatlakozik.

A XI. hadtest kötelékébe tartozó 11. hadosztály parancsot kapott, hogy télire állandó állásban rendezkedjék be.

*

A német legfelsőbb hadvezetőség Op. 4356./I. a. szám alatt Seeckt tábornoknak ezt táviratozta:

„A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokságot táviratilag utasítottam, hogy :

A német 9. hadsereg eddigi sikeres hadművelete alatt bekövetkezett erőfogyasztás, az utánszállítás kedvezőtlen volta és a franciaországi nehéz küzdelem nem engedi meg, hogy a 9. hadsereget belátható időn belül annyira kiegészíthessük, hogy sikerrel folytathassa hadműveletét. Ez arra kényszerít hogy ideiglenesen beszüntessük a további támadást. Ez akkor fog bekövetkezhetni, ha a hadsereg a Muncelut és attól északra fekvő magaslatokat elfoglalja s így a Racoasara vezető hegyiúton uralkodni fog.

Ennek a célnak elérése végett arra kérem, hogy az összes rendelkezésére álló gyalogságot és tüzérséget szedje össze.

Ha a románok — a 9. hadsereg és Gerok kettős nyomása következtében — engednek és a hegység kiürítését tovább is folytatják, meg kell fontolnunk, hogy továbbra is szorongassuk-e a románokat, vagy pedig végleg beszüntessük-e a hadműveleteket?

Választ kérek arra, hogy a Gerok-seregcsoport erőállapota lehetővé teszi-e, hogy a 9. hadsereggel összhangban tovább folytassa támadását?“

Miután az 1. hadseregparancsnokság jelenti, hogy augusztus 28-ig a Gerok-seregcsoport a 76./III. zászlóaljat és a 16. honvéddandár egyik ezredét meg fogja kapni és így körülbelül 2000 puskával megerősödik, további 10—12 napon belül pedig a másik ezredet is átszállítjuk hozzá s így összesen 3000 puska erősítéshez fog jutni, alábbi választ adom a német legfölsőbb hadvezetőségnek:

„A Gerok-seregcsoport a hó végével néhány ezer puskával meg fog erősödni. Ezért a mi véleményünk szerint abban a helyzetben lesz, hogy az üveggyárnál a Mon. Casinra folytathatja a támadást.“

Az 1. hadseregparancsnokság jelentését a badeni hadseregfőparancsnokságnak felterjesztettem.

„A 218. hadosztálynál bekövetkezett eseményekért sem a parancsnokokat, sem a csapatot nem lehet okozni. Az 1. lovashadosztály és a 8. hegyidandár jobbszárnya a seregcsoportparancsnokság rendeletére vonult vissza, mert a románok a német 218. hadosztály arcvonalát áttörték.

Az ellenség gondosan előkészített áttörő támadása azért sikerült, mert :

1. A kilenc zászlóaljból álló 218. hadosztály kiterjedése 30 km volt s így az állást csak nagyon gyéren szállhatta meg.

Az állás támpontszerűen volt megerődítve. Az 5 zászlóaljból álló csoporttartaléknak rendelkezésre bocsájtása sem változtathatott már a dolgon.

2. Fölényes és számos repülői teljesen tájékoztatták az ellenséget a hadosztály állásáról. Ezeknek leküzdése lehetetlen volt,

mert légijárműelhárító eszköz csak igen csekély számban állott rendelkezésre, bajnok repülőgépeket pedig csakis az utolsó időben és ki nem elégítő számban kapott a seregcsoportparancsnokság. Az ellenség a 218. hadosztály gyengéjéről kémek útján értesült.

3. Az ellenség gyalogságának és tüzérségének számbeli fölénye nagy volt; magára Marastiira 120 löveg tüzelt, voltak köztük 21 cm-es öblűek is.

4. A támadó gyalogság, a tüzérség és a repülők példásan működtek össze, mind a támadás előkészítésénél, mind az áttörés végrehajtásánál. Az ellenséges tüzérség tüzét repülők irányították.

5. Az ellenséges tüzérség nagymennyiségű gázlőszert alkalmazott.

6. Csapataink a visszavonulásnál a nehéz terepen igen kimerültek, míg az ellenséges csapatokat a helyet ismerő lakosság kalauzolta."

A hadseregarcvonalparancsnokság ezt a jelentést következő láttamozó záradékkal látta el:

„A hadseregparancsnokság jelentésével egyetértek. Én az áttörés okát abban látom, hogy a hadosztály arcvonala gyengén volt megszállva; ezt a körülményt ismételve jelentettem is.

József főherceg vezérezredes s. k."
Op. 3214. Ang. III.

*

„Ober-Ostnál és Mackensennél semmi újság."

„Az Isonzón az olaszok az egyik tömegrohamot csinálják „a másik után, főképen a Karszton a legvadabb küzdelem dúl „szünet nélkül éjjel-nappal. Eddig mindent az olaszok legször- „nyűbb veszteségei mellett visszautasítottunk. Csak Selot vesz- „tettük el és Vrchnál jutott előbbre az ellenség. Itt azonban „azt kell megjegyeznem, hogy Boroević most olyan erős, mint „még soha sem volt. Hogyha itt Erdélyben aránylag olyan erős „volnék mint ő, úgy én már régen elfoglaltam volna egész Romá- „niát és megvertem volna az egyesült orosz-román hadseregeket „úgy, hogy többé nem bírnának mozdulni; ami pedig nemcsak „katonai, de erős politikai sikert is jelentene!"

Augusztus 23.

„Igen nagy következetességgel megismételte tegnap az „ellenség, részben erős tüzérségi előkészítés után, támadásait a

„218. hadosztálynál a Dealul Rachitasu mica (⌖ 895) ellen Sovejá-
„tól északkeletre. Ugyancsak megkísérelte ma reggel az előnyomu-
„lást a Susita-völgyzárlat ellen a malomnál Sovejától északra és
„a nyugatra csatlakozó állások ellen ; az összes támadások, rész-
„ben elkeseredett közelharcban, vissza lettek utasítva. Egy kisebb
„betörést ellenlökéssel hoztunk helyre. A románok most jól verek-
„szenek. Csak 18 foglyot hoztak be. A VIII. hadtestnél tegnap
„késő este 4 kilométer szélességben megtámadta az ellenség
„Dealul Cosna (⌖ 788) állásunkat, az egész éjjel megismétlődő
„erős és igen heves támadásokat mind tökéletesen visszavertük
„és Tirgul Ocna állomását eredményesen lőttük. Marginában egy
„ellenséges lőszerraktár fölrobbant. Délelőtt egy további ellensé-
„ges támadás veretett vissza, szintúgy Grozestinél. Különben
„csak lövegtűz."

*

Az ellenséges 12. hadosztály déli szárnyát Cimpurilenél állapították meg csapataim.

Repülőink megfigyelték, hogy Balca, Cajutu és Radiana vasuti állomások a Trotusu-völgyben tele vannak vonatokkal ; Balcaról 200 teherautó haladt északi irányban. Ezek a mozgások arra mutatnak, hogy a román csapatszállítások a déli szárnyról az Ojtoz—Slanic-szakasz megerősítésére még mindig folynak.

A román 17. és 18. ezred Zabrau-völgyből — hol tartalék volt — Onestin át ide menetel.

Tirgul Ocnánál a román 3. hadosztály 6. tábori tüzérezrede, 5. nehéz tüzérezrede és a 7. hadosztály 8. tábori tüzérezrede vonult fel.

*

„*7. hadseregnél* csak időközönkinti élénkebb, különben
„csekély harctevékenység."

*

A mestecanescii alagútat már kijavitották; ma nyílik meg a vasúti forgalom Kimpolungon át Wamáig.

A Kolomea—zuczkai vasúti vonal csak augusztus 28-ra készül el.

*

Az orosz II. hadtestparancsnokság Pitiligenibe tette át székhelyét. A 48. hadosztály a Vacaria—Hrebin vonalban áll. Ennek csak könnyű tüzérsége van.

Az orosz VI. hadtest 12. lovashadosztálya Humora kolostornál áll. Az orosz X. hadtest Vaculestinél, a XXIX. hadtest

Serbanestinél. Az orosz 8. hadsereg déli határvonala Sereth—Dorohoiu—Mitocu—Tyrnowo ; északi határvonala a Dniester ; a hadsereghez a XXIII., XI., XVI. és XXXIII. hadtest tartozik.

*

A német 9. hadseregnél nincs változás.

Mackensen értesít, hogy :

„A 9. hadsereg balszárnya előreláthatólag augusztus 28-án folytatni fogja a támadást, hogy a Muncelut és a Racoasára vezető utat uraló magaslatokat birtokába kerítse. Az I. hadtest nem folytatja támadását, mert a legfelsőbb hadvezetőség most nem képes pótolni a harcoló csapatok fogyatékait.“ Op. 3544. sz.

Az 1. hadseregparancsnokságot erről értesítettem azzal, hogy Gerokot utasítsa az előkészületek megtételére, hogy az augusztus 28-án a német 9. hadsereg balszárnyának támadásával egyszerre, az üveggyárnál Mon. Casinra előretörhessen. Op. 3544.

A badeni hadseregfőparancsnokságnak táviratozom :

„A nehéz viszonyok a legnagyobb követelmények elé állították az 1. hadsereg repülőit. A repülők csekély száma, a repülőszakmában a technikai kiképzés alacsony foka, a nagy térbeli távolságok, a sokoldalú tevékenység tág tere és különösen a nehéz repülési és megfigyelési viszonyok következménye az volt, hogy a repülőszolgálatban elért eredmény természetesen sok kívánnivalót hágy. Hogy mindennek ellenére sok történt, csakis a repülők és megfigyelők megfeszített tevékenységének, vakmerő vállalkozásuknak és a személyzet áldozatkész fellépésének köszönhető, kik arra törekednek, hogy kedvezőtlen viszonyok közepette is megtegyék, amit lehet.“ Op. 3553. szám.

*

„Mackensennél és Ober-Ostnál semmi jelentős.“

„Az Isonzón szakadatlanul 40 dandár kétségbeesett eréllyel „támad. Vrchnél, Canale-Descla területén az ellenség óriási erő„vel gyakorolt nyomást csapatainkra és a leghősiesebb ellenállás „dacára hátraszorította őket és most vonalunk Vrch és Humarji „között feleúton, délfelé hajolva Baten át Dragovicének az első „állásba Vodicénél húzódik. A dicső VII. hadtest a leghevesebb „támadások dacára az első vonalat rendületlenül tartja.“

„Akárki mit mond, a legsúlyosabb és ránknézve legvesze„delmesebb csaták az olaszok ellen vívatnak meg.“

*

A délnyugati arcvonalparancsnokság Na. 3669. számú kiad-

ványa szerint Krn havasaitól az Adriáig terjedő arcvonalon 93—97 olasz dandár és alpini csoport áll Boroević hadseregeivel szemben, ebből a Tolmein—Monfalcone főtámadási területen az Isonzo-szakaszon 87—91 dandárt csoportosítottak. Magán a Karszt-fennsíkon Wippach és a tenger között a 11. Isonzo-csatában 41 dandár támadott és pedig a Wippach és Lokvica között a XI. hadtest 63., 58. és 21. hadosztálya;[1] Lokvica és Hudilog között a XXV. hadtest 4. és 14. hadosztálya;[2] Hudilog és Jamiano között a XXIII. hadtest 54., 27., 61. hadosztálya;[3] Jamiano és az Adriai-tenger között a XIII. hadtest 33., 28. és 45. hadosztálya.[4]

A támadó tömeg mögött az alföldön, Cormons—S. Maria la longa vonaltól délre, tartalékban állott még : a Friuli, Sele, Campagnia, Gorizia, Pesaro, Re, Alessandria, Benevento dandár, továbbá hat újonnan alakult dandár és hat bersagleiri kerékpáros zászlóaljból összeállított dandár.

A Karszt-fennsíkkal szemben tehát összesen 56 olasz dandár állott.[5]

*

„Nálam most újból lehetne folytatni a nyomást, de Mackensen teljesen megállott és három nap óta átcsoportosítja erőit. „Én nem vagyok azon helyzetben, hogy megítéljem, hogy milyen „a helyzet ő nála, de arra el vagyok tökélve, hogy gyenge erőimmel nem fogom a támadást folytatni — midőn az ellenség tartalékait itt összpontosítja —, ha nem tudom határozottan, „hogy Mackensen tábornagy az én veszélyes hadműveletemhez „csatlakozva az előnyöket kihasználja. Különben azt hallom, „hogy Mackensen gyengélkedő.

„A német legfölsőbb hadvezetőség Gerokot egész csoportjával át akarta csatolni Mackensenhez, de királyom az én véleményem alapján úgy határozott, hogy nem és ha mégis erőltetnék, akkor a két német hadosztályt átcsatolhatják, de a hat „saját hadosztályom én alattam marad. Ezt királyom Reichenauban közölte velem. Itt mindenesetre valami nincsen egészen

[1] Lecce, Rovigno, Massa, Carrara, Pallanza, Tevere, Lombardia, Piacenza, Ancona, Arno és Verona dandárok.

[2] Novara, 3. Bersaglieri, Pinerolo, Acqui, Barletta, Valtellina és Bisagno dandárok.

[3] Cosenza, Lazio, Piceno, Sardegna, Bari, Bologna, Pistoia, Siena, Puglie, Perugia és Párma dandárok.

[4] Mantova, Padova, 2. Bersaglieri, Salerno, Catanzaro, Veneto, Murgie, Arezzo, Róma, Venezia, Siracrusa, Toscana és az úgynevezett „A“ dandárok.

[5] Abschnittskommando III. Na. Nr. 2045.

„rendjén. Én azonban remélem, hogy előterjesztésemet a had-
„seregfőparancsnokság mégis elfogadja, az nagy sikert hozhatna."

„Azt olvasom, hogy a 39-esek és 46-osok a legvitézebbek
„az Isonzó-csatában! Ez azt jelenti nekem, hogy óriási vér-
„áldozat árán megtartották állásaikat! És a kivéreztetett szín-
„magyar vidék? Égbekiáltó bűn ez és azokon ragad e dicső magyar
„népnek vére, kik nem engedik el onnét a 17. hadosztályt!"

Augusztus 24.

„Attól félek, hogy megint elviszik magyar csapataim egy
„részét az Isonzóra. Az ottani események miatt azt hiszem, az
„A. O. K. nem fog belemenni tervembe és majd két szék között
„a földre esünk."

„Mindig szeretett 17. hadosztályomra kell gondolnom, mely
„az én általam személyesen megállapított, ismételten a leggondo-
„sabban megszemlélt állást tartja. Úgyszólván minden nap föl-
„ügyeltem ezen állás gondos kiépítését. Akkor Boroević az én
„gondolatommal nem értett egyet, hogy a zsákszerű állást, mely
„olasz behatás által keletkezett. megtartsuk és összes ütegeim
„kereszttüzére készítsem elő. Most biztosan belátja igazamat,
„mert abban a zsákban halnak meg az olaszok tömegei!"

„Éppen most telefonáltatott Mackensen, hogy a legközelebbi
„napokban folytatni fogja a támadást. Mindent el fogok követni,
„hogy az én nyomásom előnyösen segítse az ő hadműveletét és
„teljes összhangban folytassuk támadásunkat."

„*1. hadsereg.* Geroknál a 218. hadosztály a Susitától északra
„és a Dealul Rachitasu micán (⌖ 895) egy ellenséges támadást
„vert vissza. Sovejától északra 23 román szökevény jött át, akik
„egy géppuskát is hoztak. Különben reggelig csak zavarótűz.
„Estig azután semmi jelentős."

*

A román 62/70. ezredbeli[1] foglyok vallomása szerint a leg-
utóbbi napokban a románokat súlyos veszteség érte. mely az 50
százalékot is fölülmulja. Több századot egybe vonni kényszerültek.

A román 2. hadseregbeli hadosztályok pótlást nem kaptak.

[1] A román 12. hadosztályba tartozik.

Az 1917-i évfolyam már el van használva, az 1918-i az arcvonalban van, az 1919 és 1920-i még nem állíttatott be. A kiképzés látszólag még nem kezdődött meg.

*

„*7. hadseregnél* éjjel kisebb ellenséges előtörések verettek „vissza. Sok helyütt ideges az ellenség, minden ok nélkül gép-„fegyver és gyalogsági tüzet ad le. Sokhelyütt élénk zavarótűz. „Estig semmi nevezetes."

*

Orosz 48. hadosztálybeli foglyok azt vallják, hogy parancsot kaptak, a mostani vonalnak állandó állássá való kiépítésére.

Az orosz 65. hadosztály állása Ascutita maretől (△ 1024) Rogosáig (△ 1077) terjed.

Az „Armeijski Wjestnik" ujság július 26-i száma szerint Oroszországban valamennyi pótezredet az arcvonalbeli ezredekbe fogják beolvasztani.

*

„Szomszédaimnál semmi újság."

„A Karszton dühöngő harc, az összes támadások vissza-„verve. A hadseregparancsnokság a súlyos küzdelemben álló „csapatokat a bainsizzai fensíkon Log—Kal—Vrhovec—Madoni—„Zagorje s a Monte San Gabriele (△ 646) északi lejtőjének vona-„lába vette vissza, ez rendben és ellenséges behatás nélkül sike-„rült. Az ellenség az elhagyott állásokat hevesen lövi."

*

A német legfelsőbb hadvezetőség Op. 4365/I. a. szám alatt Seeckt tábornoknak táviratozza :

„A Mackensen-hadseregcsoportnak távirat ment :

Az isonzói helyzet következtében, a 9. hadsereg harcait megszüntetem, hogy az alpesi hadtest szabaddá váljék. Kérem közölje, hogy melyik vonalat választja állandó állásul? Az augusztus 28-ára tervezett támadást azonban hajtsa végre.

Annak közlését is kérem, hogy augusztus 28-án Gerok támadni fog-e és hogy a harc beszüntetése után melyik vonal tartását tervezi.

A württembergi hegyi zászlóalj kivonását is tervezzük. Ez a német 117. hadosztály tartalékául hátra fog kerülni. Azt még meg kell fontolni, vajjon a cs. és kir. 13. lövészhadosztályt el lehet-e a 9. hadseregtől a 218. hadosztály körletébe szállítani? Erről is nyilatkozatot kérek."

Seeckt tábornok válasza :

„Augusztus 28-án a Gerok-seregcsoport szintén támadni fog. A támadás beszüntetése után az alábbi vonalat erődítjük meg állandó állásul :

Voloscani—Gaurile—Manastireasca—⌖ 895 Sovejától északkeletre—⌖ 647 Sovejatól északra—Muntele Resboiului (⌖ 1014)—Magura Casinului (△ 1167)—⌖ 493—Grozesti keleti szegélye—Dealul Cosna (⌖ 788)—Slanicel—Verful Ciresoaia (⌖ 772)—⌖ 730—⌖ 968.

A harc beszüntetése után a württembergi hegyi zászlóaljat azonnal rendelkezésre lehet bocsátani. A 117. hadosztály akkor vonható hátra, ha a harcban kimerült osztrák-magyar hadosztályokat harcrakész friss hadosztályok fogják felváltani."

*

A német 9. hadsereg helyzete augusztus 24-én este 8 órakor :

A nap nyugodtan telt el. Kölcsönös mérsékelt tüzérségi harcon kívül semmi említésre méltó nem történt.

A 216. hadosztály a német XVIII. hadtest kötelékébe került; augusztus 25-re virradó éjjel Clipicesti—Vitamesti—Gagesti terébe fog menetelni.

*

Seeckt tábornok a 7. hadsereg vezérkari főnökének táviratozza :

„Minden megfontolás alapja az a gondolat legyen, hogy a támadás folytatását már elhatároztuk, akár az idehozott friss erőkkel nagyszabásúan, akár a hadseregarcvonal saját erejével szűkebb keretek között valósul is meg.

Az első eset egy hadműveleti támadás kezdete volna, melynek célját még most nem szükséges ismertetni ; a második eset a 7. hadsereg állásának alapos megjavitását célozza, nevezetesen, hogy Czernowitz megbízhatóbb módon legyen biztosítva.

Megkíséreltem, hogy valamennyi parancsnok előtt megvilágítsam ezt a gondolatot. Egy nagyobbszabású támadás tárgyában most még nem nyilatkozom. Ellenben a részlettámadásokra vonatkozólag a következőket jegyzem meg :

Ezt a kérdést teljesen önállóan kell kezelni, akár nagyobbszabású támadást hajtunk végre, akár nem.

Az állás megjavítására irányuló törekvéstől függetlenül, egy ilyen támadást általában a leghatásosabban és legalaposabban elő kell készíteni annál is inkább, mert ez, mint az annak megelőző mozzanata, elengedhetetlen.

a) Az 1. és 40. honvédhadosztály vállalata. A végrehajtás ideje : a 3. gránátosezred megérkezése után. Erők : Az említett had-

osztályok csapatai, beleértve a 200. hadosztály egyes részeit is. A 200. hadosztály nem ad csapatokat a XVII. hadtest balszárnyának biztosítására. A Krauss-csoport ezt már nem is kívánja. Az általános helyzet ma már nem kívánja meg, hogy a Kárpát-hadtest balszárnya erősebb legyen. A támadás célja : az előttünk elterülő magaslati vonulat elfoglalása, mint ahogyan azt a Kárpát-hadtest javasolta.

A hadosztályok egységes vezetés alatt hajtják végre a vállalatot.

A 40. honvédhadosztály javaslatát, hogy mostani nem éppen kedvező állását hátrább tegyük, el kell vetni, mivel állásának egy részét, Hadikfalváig az 1. hadosztály fogja átvenni ; kiterjedése ezzel megrövidül.

Egy második állás kiépítése természetesen fontos azon esetre, ha valamely fölényes ellenséges támadás visszadobná a hadosztályt.

b) A XVII. hadtest vállalata :

A 3. hadsereg jobbszárnyának támadását támogatja azzal, hogy a Pruthtól délre levő ellenséges ütegeket lefogja ; ezt a vállalatot követné Czardaki (△ 324), majd D. la Cruce—⊹ 268 magaslat elfoglalása a 34. hadosztállyal.

Csakis ezután lesz lehetséges a Mamornita-állást tüzérséggel leküzdeni ; ebben a 3. hadsereg tüzérsége is részt venne.

A tüzérség leküzdése és dél-felőli megfigyelés nélkül, az 5. hadosztály arctámadása eredménytelen lenne, miért is enélkül nem tanácsos végrehajtani.

Itt alaposan mérlegelni kell, hogy nehezebb az állást megtartani, mint elvenni és hogy az állásjavítás csakis akkor mondható megtörténtnek, ha sikerül Czardaki (△ 324)—D. la Cruce—⊹ 268—Buda mare—Buda mica vonalától keletre előretolni az állást és így ezeken a magaslatokon is biztosítottuk a tüzérségi megfigyelést. A vállalatra szánt erő: A XVII. hadtest és a 31. hadosztály. A végrehajtás időpontja : A 3. hadsereg vállalatával egyszerre. A végrehajtást a csoportparancsnokság vezeti.

Helyzet-megítélés a többi szakaszban :

A helyzet az 59. hadosztálynál általában jó, a 200. hadosztálynál igen erős, a 30. hadosztálynál kedvezőtlen, mert az ellenség a vidéket uraló állásban van.

A vállalatok előkészítése mellett a mostani vonalat biztosan kezünkben kell tartanunk. Elsősorban szükséges, hogy a csapatokat bőséges lőszerrel lássuk el ; nagyrészben ettől függ minden vállalat sikere. Különösen utalok a várandó ellentámadás idejére.

Akadályok készítésére a rendelkezésre álló anyag nem elegendő. Úgy vélem, hogy nem mindenhol ismerik föl ennek a kérdésnek fontosságát, különösen a mi esetünkben, midőn állásainkat ideiglenesen gyenge csapatokkal kell tartanunk. Azt láttam, hogy

egyes hadosztályok a helyszínén található anyaggal segítettek magukon. Nagy hiány van különösen akadálykaróban.

A lőszerszállítást nem akadályozhatja meg az akadályanyag előreszállítása. Ezért a következő eljárást ajánlom : A szállásmesteri hivatalok szállíttassák a hátul nagy tömegben felhalmozott készleteket s a hátul levő elfoglalt orosz állásokba épített anyagot a lakossággal a hadosztályokhoz. Erre necsak a munkáskezeket használják fel, hanem állítsák munkába a lakosság lovait és szekereit is. Ilyen módon kell a drótot és az akadálykarót, hadtáptól-hadtápig, illetve a legközelebbi helységig előreszállítani mindaddig, míg a hadosztályhoz nem érkezik. Munkáskéz és szekér van bőven hátul a falvakban, csak meg kell szervezni a dolgot és a lakossággal szemben kíméletlenül kell eljárni ; komoly helyzetünkben ez nem csak jogos dolog, de kötelességünk is.

Ajánlom, hogy a 31. hadosztály az arcvonalhoz közel tartassék, talán Hliboka—Kamenka vidékén.

A hadtáp tevékenysége általában dícséretes.

A parancsnokok hangulata bizakodó, azok szelleme vállalkozó, kivévén a 30. hadosztálynál, melynek parancsnoka nagyon sötét színben látja helyzetét.

Az élelmezés jó.

Kérem annak közlését, hogy a hadseregparancsnokság egyetért-e velem? És hogy szükségesnek látja-e, hogy a küszöbön álló hadműveletekre a hadseregarcvonalparancsnokság még külön intézkedjék? Ha nem látja szükségesnek, akkor úgy veszem, hogy a hadseregparancsnokság hasonló nézeten van és a végrehajtást előkészíti.

Felszólítom a hadseregparancsnokságot, hogy a támadó intézkedéseket, beleértve a tüzérség alkalmazására vonatkozót is, mielőbb szíveskedjék beterjeszteni.

A hadseregparancsnokság tájékoztatására még közlöm, hogy Mackensennél és Geroknál a támadás folytatását augusztus 28-ra tervezik." *Seeckt* s. k.

*

Augusztus 25.

„Az *1. hadseregnél* kisebb ellenséges előtörések verettek „vissza. A Gerok-seregcsoportnál és a VI. hadtestnél erősebb ellen-„séges zavarótűz. A Susita-völgyben mutatkozó ellenséges gya-„logsági és tüzérségi tűzből arra lehet következtetni, hogy a „románok Dealul Badinuluira (⌖ 647) támadást terveznek. „Nehéz tüzérségünk Tjrgul Ocnát lőtte."

Az 1. lovashadosztályparancsnokság a 31. hadosztálynál a szakaszparancsnokságot átvette.

*

Megállapították, hogy a Transamur-lovashadosztály Jevreni vidékén van.

A román 6. hadosztály kötelékébe tartozó hadifogolytisztek beszélik, hogy 3. hadseregük öt hadosztályból megalakult; ezekből kettőt[1] a már fennálló 15 hadosztályból állítottak össze.

Az orosz 68. hadosztálybeli foglyok vallják, hogy a századok ütközetlétszáma 60—80 fő; a hadosztály az utóbbi időben nem kapott pótlást. A hadosztály rohamzászlóalja 200 főből áll.

*

Az ellenség látszólag újabb támadásra készül.

„A 7. *hadseregnél* Gurahumorától keletre a Parau Homului-„ban élénk ellenséges mozgás. A 30. hadosztálynál heves ellen-„séges löveg-, gépfegyver- és gyalogsági tűz. Több helyen ellen-„séges járőrök előtöréseit meghiusították. Az ellenség lázasan „dolgozik hátsóbb állásokon."

A XVII. hadtest északi szárnyán élénk tüzérségi harc folyik. Hajnalban a Serethtől délnyugatra eső Czornolozynál ellenséges osztagok támadták meg táboriőrseinket; 9 emberünk eltűnt, valószínűleg fogságba estek. Az ellenség heves puska- és tüzérségi tűzzel fogadta a 34. hadosztály felderítő járőreit, melyek Czardakit (△ 324) derítették fel.

Az ellenség egy második védelmi álláson dolgozik a styrcze—oprischenyi úttól keletre.

A német 3. gránátosezred augusztus 27-én Neufratautznál fog gyülekezni.

*

Megbízható hirek szerint az orosz III. hadtest az orosz 8. hadsereg kötelékébe, Proskurowra, tolódik el.

A Tusemnaja-lovashadosztály állítólag menetben van Romániába.

Állítólag a 8. hadsereg kötelékébe került az arcvonalból kivont I. gárdahadtest is; hír szerint Bogdanowka vidékén van.

Az orosz XVIII. hadtest a 9. hadsereg kötelékébe került.

*

[1] Állítólag a 2. és 4.

„A szomszédoknál semmi nevezetes."

„Isonzo. A leghevesebb löveg- és aknavetőtűz után ma a „tömegtámadás a mi elhagyott állásaink ellen bekövetkezett. „Ezalatt tüzérségünk rémséges veszteségeket okozott az ellen- „ségnek, aki onnét csak óvatosan tapogatódzott előre. A Monte „San Gabriele (△ 646) ellen 17 tömegrohamot intézett az olasz, „de nem bírta elfoglalni. Sveti Katarinánál (✚△ 307) is 8 ellen- „séges támadás omlott össze, hős csapataink ellenállásán. „A Karszton ma végre egy csendesebb nap."

„Nálam Gurahumoránál s attól északra egészen Czernowitz „magasságáig, jobban mondva Toporoutz—Raranczeig ijesztően „erősbbödik az ellenség. Bizalmas jelentések szerint már 21 had- „osztályt vont ott össze. Nem tudom, vajjon támadó szándékkal, „avagy védelmi okok miatt történt-e ez, hogy az én további „előnyomulásomat a Moldvába megakadályozza? Mindenesetre „nagyon kell vigyáznom, hogy ezen nagy ellenséges túlerőt vala- „hogy egyensúlyban tarthassam. Az még jó, hogy az oroszok- „nak egyelőre még kevesebb tüzérsége van, mint nekem."

„Arz az A. O. K. nevében telefonozott, hogy tekintettel az „Isonzón történőkre, előbb-utóbb támadásom be lesz szüntetve, „amire még fog parancs jönni és legyek készen arra, hogy csapa- „tokat kell majd az Isonzóhoz küldenem. Azt felelem, hogy ez, „ameddig az ellenség még itt harcképes, esetleg a legnagyobb „katasztrófára vezethet. Tessék, nézze meg az erők arányát. „Ha aztán elvesztem Czernowitzot és Bukovinát és Erdély egy „részét, akkor az egész világ szemében én leszek az, aki oly rosszul „vezetett, hogy ilyesmi megtörténhetett. Kérem, várják meg „írásbeli jelentésemet."

„Elérkeztem odáig, hogy azt kell mondanom, vagy belát- „ják azt, amit jelentek, vagy tegyenek mást helyembe, mert én „ezekért nem vállalhatom a felelősséget. A végén kisült, hogy az „egész inkább csak tapogatódzás volt, hogy leadhatnék-e valamit? „Ha az A. O. K. vállalja a felelősséget, hogy az ellenség nem csinál „nagyobb támadást itt, akkor tessék, adok csapatokat, más- „képen azonban egy embert sem szabad innét elvinni."

*

Az 1. hadseregnek távirat megy:

„A Gerok-seregcsoport augusztus 28-i támadásának lezajlása után a támadást valószínűleg megszüntetjük, mire a Gerok-seregcsoport állandó állást fog berendezni Voloscani—Gaurile—Manastireasca—Dealul Rachitasu mica (⊙ 895)—Muntele Resboiului (⊙ 1014)—Mgr. Casinului (△ 1167)—üveggyár—Grozesti—Dealul Cosna (⊙ 788)—Slanicel—⊙ 730—⊙ 968 vonalában. A támadás megszüntetése után, a württembergi hegyi zászlóaljat az arcvonalból azonnal ki kell vonni; vasúton szállítjuk el. Azt tervezzük, hogy a német 117. hadosztályt a 39. honvédhadosztály váltsa fel. A hadseregarcvonalparancsnokság továbbá azt is tervezi, hogy a 37. honvédhadosztályt a 7. hadseregbeli 51. vagy 74. hadosztállyal fogja felváltani. A Gerok-seregcsoportparancsnokságot nem szükséges mindezekről már most értesíteni." Op. 3584. szám.

A badeni hadseregfőparancsnokságnak jelentem:

„A Mackensen-seregcsoportparancsnokság tudósítása szerint augusztus 28-án a 9. hadsereg balszárnya támadni fog, hogy a Muncelut és az attól északkeletre levő magaslatokat elfoglalja.

A Gerok-seregcsoportot utasítottam, hogy tegye meg előkészületeit arra, hogy az üveggyártól Mon. Casin irányában szintén támadjon.

A két támadás eredményétől függ, hogy majd azután mit szándékozunk cselekedni." Op. 3568. szám.

A német 9. hadseregnél augusztus 25-én nem történt említésre méltó esemény. Az alpesi hadtestnél valamivel élénkebb volt a harc.

A 7. hadsereg vezérkari főnöke Seeckt tábornok tegnapi táviratára 1129/276. szám alatt az alábbi választ adja:

1. A XVII. hadtest és a 31. hadosztály vállalatának időpontjára: Kívánatos, hogy a vállalat a 7. hadsereg északi szárnyán tervezett akcióval egyszerre történjék meg. A 3. hadsereg, valamint a Czardaki és D. la Cruce vállalat részére szükséges lőszerfelhalmozása alig történhetik meg.

A helyzet csakis akkor fog ebben az irányban előnyösen megváltozni, ha sikerül a vasúti forgalmat Zuczkaig kiterjeszteni. (Állítólag 28-án megtörténik.)

Nagyon jó volna, ha a XVII. hadtest részére és a többi három vállalatra készentartott nehéz tüzérség egy része rendelkezésre lenne bocsátható. Erre javaslatot fogok tenni.

Ennek és a közelharceszközöknek kihasználása érdekében a XVII. hadtest vállalatát a D. la crucei támadás után kellene végrehajtani.

2. A Kárpát-hadtest csoportosítása. A védelem és a XVII. hadtest vállalata megköveteli, hogy a balszárny erős legyen.

Ha az ellenség a XVII. hadtest déli szárnyára mérne csapást, jó lenne, ha a 200. hadosztály egy ezredet tartana Hlibokánál kéznél. A Kárpát-hadtest tervezett csoportosítását majd bejelentem.

3. A 31. hadosztály összevonása. A Krauss-csoportparancsnokság a Czardaki és a D. la Crucera tervezett vállalat miatt azt javasolja, hogy a hadosztály Woloka—Kiczera térében gyülekezzék.

A hadseregparancsnokság nem akarja ellenséges légimegfigyelésnek kitenni a hadosztály gyülekezését, ezért csakis akkor óhajtja a hadosztályt északi irányban eltolni, ha a Czardakira tervezett vállalat végrehajtásának időpontja már elérkezett.

Ennélfogva a 31. hadosztály kezdetben Storozynetz—Jordanestie—Petroutz—Budenitz—Ziresch vidékén gyülekezik.

Ha a 200. hadosztály nem állíthatja fel Hlibokán a kívánt ezredet, úgy ezt az ezredet a 31. hadosztályból kell venni.

4. A 40. honvédhadosztály visszavonása. Ebben a tárgyban Op. 1129/234. szám alatt már nyilatkozott a hadseregparancsnokság.

A 2. védelmi állás megerődítése céljából, egy erődépítő munkásosztag áll a XXVI. hadtestparancsnokság rendelkezésére. A munkát augusztus 31-én fogják megkezdeni.

5. A 3. hadsereg és a Czardaki—D. la crucei támadás. Mivel a hadseregparancsnokság a Krauss-csoport javaslatait elfogadta, ebben a tekintetben véleményeink azonosak.

6. Akadályanyag: Augusztus 20-án a hadseregparancsnokság már szabályozta a lakosság, a málhásállatok és a járóművek legszélesebbkörű kihasználását és a forgalom megszervezését.

Végül megjegyzem, hogy a szóbanforgó vállalatok végrehajtására a hadseregarcvonalparancsnokság intézkedésére nincsen szükség.

A Krauss-csoportparancsnokság intézkedéseit a 3. hadsereg déli szárnyának támadására és a Czardaki—D. la Cruce elleni vállalatra vonatkozólag, rövid idő mulva felterjesztem, mivel a csoportparancsnokság az augusztus 26-án megérkező Hellebronth tábornokot még bele akarja vonni az intézkedések kidolgozásába." Op. 3586. szám.

A badeni hadseregfőparancsnokság megkérdezte, hogy a 7. hadsereg északi szárnya mily módon vesz részt a 3. hadsereg támadásában?

A hadseregarcvonalparancsnokság erre ezt válaszolta:

„A 3. hadsereggel megegyeztem, hogy:

A XVII. hadtest csakis tüzérségével vesz részt a 3. hadsereg déli szárnyának támadásában. A támadást követi a Krauss-csoport balszárnyának vállalata, melynek célja a Czardaki (△

324) magaslattól és a Mamornitától délre fekvő magaslati vonal elfoglalása.

Mivel a Lukawitza—Wama-vonaltól keletre levő magaslatok arctámadásától nem igen lehet eredményt várni, a Krauss-csoport a vállalatot így fogja végrehajtani :

1. A Czardaki (△ 324)—⊹ 226 vonal megtámadása ;

2. ehhez csatlakozik a D. la Cruce (⊹ 261)—⊹ 268 vonalra irányuló támadás,

3. azután a magaslati állás felgöngyölítése Mamornita irányában.

Ober-Ost megígérte, hogy a támadást tüzérségével támogatni fogja." Op. 3581. Ang. II.

A 7. hadseregparancsnokság javaslatára Ober-Ostot megkértem, hogy ideiglenesen bocsásson rendelkezésemre két nehéz üteget és egyezzék bele, hogy a 7. hadseregparancsnokság a további teendőkre a 3. hadsereggel közvetlenül állapodhassék meg. Op. 3581. szám.

*

A 7. hadseregparancsnokságnak az alábbi rendelet megy :

„A felderítés eredményéről a repülőjelentéseknek tiszta képet kell adniok.

Ezentúl a hadsereg arcvonala előtti területet sávokra kell beosztani, minden ilyen sávban külön-külön megjelölve a közeli és távoli felderítés céljait.

A napi jelentésekben meg kell említeni, hogy a kijelölt terepsávon hány repülő és mennyi idő alatt repült keresztül ? pl. : „A" terepszakaszon 2 repülő délelőtt 7 órától 9 óráig, 3 repülő délután 2 órától 4 óráig átrepült. Eredmény : stb., stb.

Különösen fontos, hogy a repülők útján az illető sávban előfordult változásokat megállapítsuk, pl. hogy a tegnap észlelt csapatok a terepsávból eltűntek-e ?

Minthogy csak kevés startképes repülőnk van, a távoli felderítés csakis akkor állapíthat meg értékes adatokat, ha az aznapi megfigyelés alapján jelöljük ki a feladatokat. Ezért gyakran szükséges lesz, hogy ugyanazt a feladatot különböző időben egyszerre több repülő kapja, vagy hogy különösen fontos területeket bizonyos időben szakadatlanul repülőkkel figyeltessünk." Op. 3583. szám.

*

Heti helyzetjelentés a hadseregfőparancsnokságnak és a német legfelsőbb hadvezetőségnek :

„A román 2. hadsereg még mindig szívós ellenállást fejt ki és sok helyen elszánt ellentámadást intéz.

Az Ojtoz-szakaszban a románok újabban egy határőrezredet és egy hegyi zászlóaljat vetettek harcba ; azonkívül a román 1. lovashadosztályt is ide tolták.

Az ellenség magatartásából arra lehet következtetni, hogy a románok mostani állásukat okvetlenül tartani óhajtják.

A román 2. hadseregtől északra a hadseregek átcsoportosulnak : Úgy látszik, hogy az orosz 9. hadsereg eddigi déli szárnyát (XXIV., XXVI. és II. hadtest) az orosz 4. hadseregparancsnokság veszi át, melynek egyik állomását Bacauba helyezték át. Az orosz 9. hadsereg északi határvonala Sereth—Dorohoiu, azontúl az orosz 8. hadsereg a Dniesterig terjed.

Az orosz XXIV. és XXVI. hadtestnél a helyzet nem változott. A visszavonulásra nincsenek jelek.

A XL. hadtest nem váltotta fel az orosz II. hadtestet. Kétségkívül megállapították, hogy az orosz 193. és 84. hadosztály a arcvonalban van, úgyszintén az orosz XXVI. hadtest valamennyi hadosztálya is.

Ezek szerint az orosz XL. hadtest valószínűleg az arcvonal mögött van. Az orosz XVIII. hadtestnél a 23. hadosztályt az arcvonalba tolták.

Így tehát az átcsoportosított orosz 8. hadseregnél nyolc gyalog- és egy lovashadosztály van arcvonalban. Az arcvonal mögött számolni kell az orosz XL. hadtesttel (Folticeninél), a XXIX. hadtesttel (Buceceánál), a XXX. hadtesttel (Folticeni környékén) és a 3. orosz lovashadosztállyal. A hadseregnek a Pruthtól délre levő részében változás nem történt. Az arcvonal mögött áll, mint eddig, még az orosz X. hadtest is (Vaculestinél).

Az orosz XIII. hadtestnek az arcvonalba való betolását nem erősítik meg. A 6. Don-kozákhadosztályt áttolták a Pruthon északra.

Abból, hogy Folticeni és Dorohoiu között két hadtest és egy lovashadosztály tartalékként gyülekezett, arra lehet következtetni, hogy az ellenség támadni szándékozik, bár erre való csoportosítását még nem lehet befejezettnek tekinteni."

*

Seeckt tábornok utasításomra a badeni hadseregfőparancsnokságnak és a német legfelsőbb hadvezetőségnek egy Felső-Moldvába irányuló támadásra tett újból javaslatot, mely a 7. hadsereg körletéből indulna meg.

„A támadást áttörésként tervezem a Sereth és Pruth között. A XVII. hadtest körletéből indulna ki, Dorohoiu irányában. Célja az lenne, hogy legelőször felborítsa az orosz arcvonalat a

7. hadsereg előtt, azután, hogy a 7. hadsereget összetömörítve előre mozdítsa, a jobbszárnnyal Folticenire véve irányt, végül arra kényszerítse az ellenséget, hogy az 1. hadsereg előtt meghátráljon.

Az áttöréssel először Mihaileni—Herta vonalát kellene elfoglalni, azután a támadás tovább folynék, jobbszárnnyal a Sereth mentén.

Ha az ellenség az áttörés folytán a 7. hadsereg közepe és jobbszárnya előtt hátrálni kényszerülne, úgy csak gyenge erő üldözné. Az erő zömét a főtámadás terében kellene összevonni, hogy a támadás erejét biztosan fenntartsuk. Ez az erő a balszárnyat is biztosítaná a Pruthtal szemben.

A főtámadási csoport *balszárnya* kezdetben a Pruthtól olyan távol maradna, hogy az ellenség a Pruth északi partjáról ne árthasson neki.

A *főtámadási terület* jobbról Prevorokie—Tureatka, balról Lukawitza—Herta vonala; szélessége 12 km.

Jobbszárnylépcső Styrcze—Gerboutz és Prevorokie—Tureatka terepsávban.

Erőszükséglet: A főtámadásra az első vonalban négy hadosztály, a második vonalban három hadosztály, jobbszárnylépcső részére az arcvonalban egy hadosztály, a második vonalban egy hadosztály; a balszárny biztosítására a Pruth felé egy hadosztály, összesen 10 hadosztály.

A hadseregarcvonalparancsnokság rendelkezésére áll 6 hadosztály és pedig 2 német (117., 200.) és 4 osztrák-magyar (5., 34., 30., 31.).

Szükséges lenne még négy német hadosztályt beosztani.

A főtámadást, német vezénylet alatt, csakis a német hadosztályok hajtanák végre.[1]

A támadáshoz a hadseregarcvonalparancsnokságnál rendelkezésre áll:

a) tábori tarackos tüzérség

XVII. hadtestnél	16 üteg
31. hadosztálynál	2 „
117. hadosztálynál.....	3 „
200. hadosztálynál.....	3 „
Összesen.....	24 üteg,

[1] Minthogy mind a ketten tudtuk, hogy ha osztrák-magyar csapatokat kérek ide, az egy kézlegyintéssel lesz elintézve és legföljebb ahelyett, hogy adnának, elvesznek tőlem ilyeneket; német csapatokat kértünk, melyeknek vezetését német tábornokra bíztam volna.

b) nehéz tarackos tüzérség

XVII. hadtestnél	9 üteg
Gerok-seregcsoporttól	3 „
200. hadosztálynál.....	2 „
Összesen.....	14 üteg,

c) mozsaras tüzérség

XVII. hadtestnél	1 üteg
Gerok-seregcsoporttól	2 „
Összesen.....	3 üteg,

d) 10 cm-es ágyúsüteg

XVII. hadtestnél	3 üteg
Gerok-seregcsoporttól	1 „
200. hadosztálynál.....	½ „
Összesen.....	4½ üteg

Ezenkívül kell még:

10 tábori tarackosüteg,
10 nehéz tarackosüteg,
7 mozsarasüteg és
6 tíz cm-es ágyúsüteg.

A támadás megkezdésének ideje attól függ, hogy a forgalom a kolomea—czernowitzi vasútvonalon mikor nyílik meg? Feltehető, hogy a csapatok, a tüzérség és a kívánt lőszermennyiség szállítása körülbelül szeptember hó közepéig lebonyolítható.

A 3. hadsereg jobbszárnyának a támadáshoz kell csatlakoznia, legalább is addig, míg Nowosielica magasságába nem jut.

Ezért a 3. hadsereget eddig az időpontig, a hadseregarcvonal-parancsnokság alá kellene rendelni.

A javaslat a német legfelsőbb hadvezetőség által kiadott irányelveken és a támadás terének szemrevételén épült fel. Az utóbbit én magam végeztem. Azt természetesen nem tudom innen megítélni, hogy mostani helyzetünk megengedi-e a támadáshoz szükséges csapatok és harceszközök rendelkezésre bocsátását. Ha ez nem volna lehetséges, akkor a hadseregarcvonal-parancsnokság arra fog törekedni, hogy a 7. hadsereg közepét és balszárnyát saját erejéből előretolja. A mostani védővonal állandó állásul nem kedvező. Czernowitz nincsen megbízhatóan biztosítva."

Mint láttuk, ezt a támadást már augusztus 3-án vettem tervbe, de a két legfelsőbb hadvezetőség másfelé vitte csapataimat és így mindmáig nem foghattam tervem végrehajtásához, mely

nézetem szerint úgy az orosz, mint a román háború azonnali bevégzését siettette volna.

*

Az ellenség helyzete hadseregarcvonalam előtt.

I. Erőcsoportosítás.

Megbízható hírek szerint, a román legfelsőbb hadvezetőség parancsnoksága alatt álló hadseregeket most csoportosítják át.

Úgy látszik, hogy az orosz 4. hadseregparancsnokság, melynek egyik állomása Bacauban székel, a XXIV., XXVI. és II. hadtest vezetését vette át. Az orosz 9. hadseregbe a XXVI., XVIII., XL., XXIX., X. hadtest és a VI. lovashadtest tartozik.

Az orosz 8. hadsereget Sereth—Dorohoiu vonala és a Dniester között csoportosították; kötelékébe tartozik a Pruthtól délre levő XXIII., XI. hadtest és a II. lovashadtest.

Azt nem tudjuk, hogy a XXX. hadtest hol van. Valószínűleg az orosz 9. hadsereghez tartozik és Folticeninél áll.

A román 2. hadsereg még mindig igen szívós ellenállást fejt ki és némely helyen heves ellentámadásokat intéz.

A románok általános támadása nem valószínű, mivel a hírek szerint az Ojtoz-szakaszban oroszok fogják őket felváltani és ezután Marasestinél fognak gyülekezni. Lehet, hogy egy tisztán román csapatokból álló arcvonal alkotását tervezik, midőn is az orosz VIII. hadtest az Ojtoz-szakaszt venné át. A csapatok magatartásából következtetve a románok feltétlenül meg akarják védelmezni mostani vonalaikat.

Az Ojtoz-szakaszba került újabban a határőrdandár és egy önálló hegyi zászlóalj; ide irányították a román 1. lovashadosztályt is, mely utóbbit Jevreninél állapították meg.[1]

Az 1. lovashadosztály helyét a román 12. és 3. hadosztály egy része töltötte be. A csapatok nem kapnak pótlást, mivel az 1917-es évfolyamot már elhasználták, az 1918-as évfolyam már az arcvonalban van, az 1919 és 1920-as évfolyam pedig még nincs katonailag kiképezve.

Az orosz XXIV. és XXXVI. hadtestnél nincsen változás. A XL. hadtest nem váltotta fel a II., illetve XXVI. hadtestet. A XVIII. hadtestet a 23. hadosztállyal erősítették meg. Az orosz 9. hadsereg Gurahumora—Sereth-szakaszban áll, az arcvonalban 8 gyalog- és 1 lovashadosztállyal, tartalékban 4 hadtesttel[2] és pedig a XL. Folticeninél, a XXX. Folticenitől északra, a XXIX. Buceceánál, a X. Vaculestinél.

[1] Onestitől keletre.

[2] 11 gyalog- és 1 lovadhadosztály.

A csoportosítást még nem fejezték be ; a tartalékok arra szolgálhatnak, hogy az arcvonalban levő hadosztályokat időközönként felváltsák, vagy pedig hogy Moldvát betörés ellen biztosítsák ; de az se lehetetlen, hogy az oroszok támadást terveznek.

Nem bizonyult be, hogy az északi szárnyon a XIII. hadtest állásba ment. Az orosz 11. hadosztály bevonult a XI. hadtesthez.

Ezek szerint a Pruth és a Moldawa közötti térben, 13 új hadosztály gyülekezett. A 6. doni kozákhadosztályt a Pruthon át észak felé tolták el.

II. Hangulat és propaganda.

Az oroszok és románok közötti viszony rossz, csak úgy, mint eddig. Román foglyok azt vallják, hogy a román vereségek és a súlyos veszteség miatt, a csapatok hangulata igen nyomott.

Francia tisztek által történt alapos harckiképzés és a jó fegyelem következtében nem mutatkoznak jelek, hogy a román csapatok harcértéke megcsappant volna. Ellenkezőleg most már számbavehető ellenség !

Az orosz XXIV. hadtesttel tárgyalásba bocsátkoztunk. Az orosz II. és XVIII. hadtestnél is folyik a propaganda, de eredmény nélkül. Fogolyvallomás szerint az oroszoknál a fegyelem némileg megjavult, a halálbüntetés újból való alkalmazása következtében. A béke utáni sóvárgás általános.

Propagandánk eredményének összefoglalását a *64. számú melléklet* mutatja.

Augusztus 26.

„*1. hadsereg.* Estig mindenütt lövegtűz, járőrharcok és „állásépítés, csak Geroknál volt jelentősebb esemény. A 218. had„osztálynál az 5. Landwehr-tartalékezred két ellenséges állást „rohammal elfoglalt, a Susita völgyi úton a ⌖ 441-től nyugatra, „Sovejától északra, a rá bekövetkező ellentámadásokkal szemben „azokat megtartotta és az ellenségnek nagy veszteségeket oko„zott és 110 foglyot ejtett, 4 gépfegyvert s egy ágyút zsákmányolt."

*

Délután az ellenség a Dealul Rachitasu micat (⌖ 895) megtámadta, de visszavertük.

A 37. honvédhadosztálynál és a VIII. hadtestnél tüzérségi harc folyt. Az éjjel Tirgul Ocnánál élénk volt a vasúti forgalom.

Az Ojtoz—Slanic-szakaszban a román 1. hadosztály egyik dandárát kivonták az arcvonalból ; helyét a 3. hadosztály fog-

lalta el. Rezasescánál és Manastireascánál a román 3. hadosztály 4. ezredét állapították meg az arcvonalban ; északról a 12. hadosztályhoz tartozó 45./60. ezred csatlakozik hozzá.

A román 2. vadászezred már nincsen a 3. hadosztály kötelékében. Az ezredet a 4. vadászezreddel egyesítették és mint vadászdandárt a 2. hadsereg balszárnyára szállították.

A 12. hadosztály kötelékébe tartozó 2. menetezred súlyos veszteséget szenvedett, maradványát a hadosztály ezredeibe olvasztották be.

Az orosz 2. hadosztályt a Doftana-völgyben és a Muntele Chilisca (△ 1419) szakaszban állapították meg. A 188. és 49. hadosztálynál nincsen változás, ez utóbbi két hadosztály a Trotusu-völgytől északra áll. Egy héttel ezelőtt az oroszok visszavonulásra kaptak parancsot, de később ezt a parancsot visszavonták.

*

7. hadsereg. Helyenként mérsékelt zavaró lövegtűz volt. Élénkebb tüzérségi harc csakis a 40. honvédhadosztálynál van, hol az ellenség tüzérsége tervszerűen lövi a Satul maret ; eddig 600 lövést tett, melynek következtében 40 ház összeomlott és a templom is megrongálódott.

Sereth városa lövegtűzben van, úgyszintén az 5. hadosztály állása is.

Az orosz II. lovashadtest a Pruthtól délre gyülekezik. A II. hadtestparancsnokság Suharaunál, a 9. lovashadosztály Damienin, a kombinált kozákhadosztály Oriftianánál van.

Augusztus 18-án valamennyi fegyvernemből álló oszlop menete volt látható Hertan át Mamornita felé ; hír szerint ezek a csapatok Kamieniece-Podolskból jöttk.

Az orosz I. gárdahadtest Tarnopoltól keletre áll.

*

„Isonzó-hadseregnél Görztől északra megint súlyos küzde-„lem folyik, eddigi lefolyása miránk nézve kedvező!"

*

A badeni hadseregfőparancsnokság Op. 44281. számú intézkedéssel elrendeli :

„A Mackensen-hadseregcsoport augusztus 28-ra tervezett támadásának csak helyi jelentősége van. A seregcsoport Muncelu falun túl nem fogja folytatni támadását. Így a Gerok-seregcsoportnál tervezett vállalat is csak helyi jelentőségű, ezért azt is el kell ejteni!

A 7. hadsereg előtti ellenség helyzetének megítélése találó. Mivel támadásunknak a Serethen túl való folytatására nem gondolunk, most már azok az irányelvek is elvesztették hatályukat, hogy a 7. hadsereg északi szárnyát a Pruth és Sereth közötti térben erősen kell tartani. Ezért a 7. hadseregnél most csakis az fontos, hogy elért vonalában megbízhatóan tudja magát az ellenséges támadással szemben tartani. A hadseregarcvonalparancsnokság bocsássa a 31. hadosztályt a 7. hadsereg rendelkezésére és a Gerokseregcsoporttól elvonandó egyéb erőket is irányítsa oda." Op. 3594. szám.

Erre az 1. hadseregparancsnoksághoz alábbi utasítás megy :

„A badeni hadseregfőparancsnokság rendeletére a Gerokseregcsoport augusztus 28-án és 29-én nem fog támadni, hanem az Op. 3584. számú rendeletben megjelölt vonalban állandó állást rendez be. A részleteket mielőbb jelentse (részletes térképen).

A württembergi hegyi zászlóaljat és a német 117. hadosztályt a Gerok-seregcsoportparancsnokság mielőbb vonja ki az arcvonalból és tartsa készen az elszállításra.

A német 225. hadosztály a 117. és 70. honvédhadosztály helyébe jön ; viszont az utóbb említett honvédhadosztályt a VI. hadtest kapja a német 225. hadosztály helyett.

A tüzérségre vonatkozólag külön parancsot adok ki.

A VI. hadtest és a Gerok-seregcsoport közötti határvonalat úgyszintén a Gerok-seregcsoporton belül az egyes szakaszok határait jelentse." Op. 3594. szám.

A badeni hadseregfőparancsnokságnak és a német legfelsőbb hadvezetőségnek jelentem :

„Mon. Casin megtámadása elmarad. A 117. hadosztályt az arcvonalból kivesszük. A német 225. hadosztály a 117. és a 70. honvédhadosztály helyébe jön ; viszont az utóbb említett honvédhadosztály a VI. hadtestnél a német 225. hadosztály helyét foglalja el." Op. 3594. szám.

„Tehát végleg beszüntette a hadseregfőparancsnokság tá-
„dásaimat. Vétek ! Mert Romániával teljesen végezni eminens
„politikai szükség."

*

Mivel a német 9. hadsereg és a Gerok-seregcsoport a támadást befejezve, állandó állást foglal, szükségessé vált a határvonal szabályozása a Mackensen-hadseregcsoport és a József főherceg hadseregarcvonal között.

Meg kellene fontolni, nem volna-e célszerű a német 218. hadosztályt Geroktól a német 9. hadseregheg átutalni és az osztrák-magyar 1. hadsereg és a német 9. hadsereg között új határként ezt a vonalat kijelölni : a Muntele Rezboiuluitól (◇ 1014) dél-

keletre levő ⌖ 635 magaslat—Font Bucur (△ 1116)—Via Draci (⌖ 1311)—⌖ 1306—Par. Zabala—⌖ 804-es könyök.

*

Az utolsó hetekben lefolyt eseményekből azt tapasztaltuk, hogy az Ojtoz-szorosból és a háromszéki medencéből nagyon nehéz és hosszadalmas volt a német 218. hadosztályhoz erősítéseket juttatni, míg ellenben délfelől könnyebben kaphatott segítséget a német 9. hadsereg balszárnyáról.

A Zabala- és Putna-völgyekben levő csapatokat is könnyebb ellátni dél felől, mint nyugatról.

Igaz ugyan, hogy a hegyekben útak és sodronykötélpályák építése terén sok történt, de ha a tél beköszönt, ezek az összekötő módok mégis többé-kevésbbé megbízhatatlanokká válhatnak és nagyon sok más utánszállító eszközt foglalnak le.

*

A Böhm-Ermolli-hadseregcsoportparancsnokság közli, hogy augusztus 27-én a 3. hadsereg Boján—Dolzok (△ 273) megtámadását végrehajtja. Op. 3593. szám.

*

A 7. hadseregparancsnokság a XVII. hadtestnél a támogatására felvonult tüzérség csoportosítását bejelenti és pedig:

a) Czardaki (△ 324) és Zurin (△ 227) között 4 tábori ágyúsüteg, 2 tábori tarackosüteg és 1 nehéz tarackosüteg,

b) Ostritza és Zurin között 8 tábori tarackosüteg,

c) Molodianál 5 nehéz tarackosüteg,

d) Okopynál 2 nehéz ágyúsüteg,

e) Ostritzatól nyugatra fekvő térben 2 tábori ágyúsüteg. Op. 3586. szám.

Augusztus 27.

„*1. hadsereg.* A 218. hadosztálynál az 5. Landwehrezred új „állását az ellenség Sovejától északra kora reggel erős tüzérségi „előkészítés után megtámadta. Futólagos ellenséges betörés után „végrehajtott ellentámadással ismét birtokunkba került az állás. „Ma ott és a Pietra Sesul la Comarnicon (△ 1512) az ellenséget „több támadási kísérleténél visszavetettük. Délután egy órai, „repülők által megfigyelt, legerősebb tüzérségi előkészítés után „az ellenség a tegnap Sovejától északra elfoglalt állásainkat erős „küzdelemben visszavette. Különben csak kevés harctevékenység.“

*

Megállapították, hogy a román 3. hadosztály Iresti és Gaurile között mindhárom ezreddel az arcvonalban van. A 22. ezredet az Ojtoz-szorosban vitték harcba.

A román 12. hadosztály 62./70. ezrede Cimpurilenél van. Az ezred 75%-ot veszített és egy menetezreddel, a 3. hadosztály 28. ezredének egyik zászlóaljával s a 12. hadosztály 45./60. ezredével teljesen összekavarodott.

A foglyok azt vallják, hogy az 1919. és 1920-i évfolyamok katonai kiképzése már megkezdődött.

*

„A 7. *hadseregnél* rendes harctevékenység, az arcvonal „mögött nagy mozgás."

A XVII. hadtest északi szárnyán csoportosított tüzérség eredményesen támogatta a XIII. hadtest[1] vállalatát. Csapataink ott mamornitai állásunkat erősebben megszállották. Godinestinél az ellenség élénk mozgását figyelték meg.

A 3. gránátosezred mindhárom zászlóaljával Oberwikówra érkezett.

*

Az orosz 23. hadosztály kötelékébe tartozó 92. ezredbeli foglyok azt vallják, hogy augusztus 20-án hallották, hogy az orosz XVIII. hadtestet felváltják. Hátra megy pihenni.

*

„Az ellenségnek 21 hadosztálya van a Krauss-csoport és „a XVII. hadtestemmel szemben összpontosítva. Én a 31. had-„osztályt fölviszem és a német legfölsőbb hadvezetőségtől még „a bajor 8. hadosztályt kapom oda, akkor nekem azon a darabon „9 hadosztályom lesz az ellenséges 21 hadosztállyal szemben. „Vitéz csapataimmal így már meg fogjuk állani a sarat. Termé-„szetesen a támadás pillanata a határozatlanságunk miatt el „van mulasztva, azt augusztus 4-én vagy 5-én folytatva, ma már „talán az egész Moldva a miénk volna. Most azonban szó sem „lehet már róla, ha nem kapok még legkevesebb 6—8 hadosztályt, „ez pedig ki van zárva."

„Különben keleten nincsen fontosabb esemény."

„Oroszországban a forradalom rákfenéje lassan, de bizto-

[1] A 3. hadsereg kötelékébe tartozik.

„san tovább harapódzik. Most már úgy vélem, teljes elpusztulása „előtt nem fog föltámadni Oroszország."

„Az Isonzón nagyon elkeseredett tusa folyik és az olaszok „sikerei egyelőre még nem aggasztók. Boroević azt mondja, „hogy kudarcot vallott az olasz támadás."

„A hadseregfőparancsnokság beszüntette támadásomat Ge- „roknál. Most már egészen jó vonalat értünk el, melyet csak „helyenkint kell némileg előretolni, illetőleg hátravonni, ha megint „a védelmi harcra akarunk átmenni. Ott azonban, hol Mackensen „tábornagy és az én szárnyam találkozik, van egy rendkívül „kényes és veszélyes pont és remélem, hogy az ellenség ezt egye- „lőre nem fogja ilyennek fölismerni."

„Most a legnagyobb aggodalmam az, hogy esetleg mégis „elvisz az A. O. K. csapatokat tőlem az Isonzóra s akkor itt iga- „zán teljesen lehetetlen helyzetbe kerülök. Nem egészen értem, „hogy miért kellene engem még lehetetlenebbül gyengíteni, ha „igaz az, amit Boroević állít, hogy kudarcot vallott az olasz „támadás? . . . Végre is Erdélyt vétek elhanyagolni és meg- „kockáztatni elvesztését. Nézetem szerint az olaszokkal ki kell „egyeznünk, hogy a többi fenyegetett, sokkal értékesebbeket „meg tudjuk védeni."

„Tegnap este értesültem arról — és módfölött fölháborod- „tam miatta —, hogy a VIII. hadtestnek és a hozzája az 1. had- „seregtől beosztott három cseh kórháza az Ojtozban állíttattak „fel és ott a sebesültek napokig bekötetlen sebekkel hevernek „az országúton, úgy, hogy bűzlő piszokban fetrengenek, senki „sem törődik velük. Az operációs helyiségekben a rothadó genyes „kötszer, meg levágott végtagok hevernek s ezeken a legyek „ezrei tanyáznak s a műtőasztalon fekvőkre szállanak. A gáz- „phlegmonákat nem kezelik és az emberek éhen pusztulnak, „mert nincsen eledelről gondoskodva . . . Azonnal elrendelem, „hogy egy szakértő és vele fiam és több orvos kimegy oda. Azonnali „haditörvényszéki eljárást rendeltem el a bűnösök ellen, akik „látszat szerint készakarva csinálták az egészet, mert magyarokat „kellett kezelniök, ha rájuk bizonyul, úgy főbelövetem őket. „Közben azonnal két jó kórházat küldtem oda. A sebesültek „hangulata állítólag kétségbeesett. Azonnal papokat is kiküldtem „és élelmiszereket. A papok az én nevemben meg fogják mondani,

„hogy még ma rendbe jön a dolog és hogy a vétkeseket, bárki „legyen is az, irgalmatlanul meg fogom büntetni. Ha nem jön „fontosabb jelentés, úgy magam is ki fogok menni, hogy szemé„lyesen rendet csináljak. Dr. Gergő Imre orvosunkat kiküldtem, „aki telefonon jelenti, hogy temérdek ember menthetetlenül el van „veszve, akiket meg lehetett volna menteni, csak azért, mert az „orvos 3 napig meghagyta a piszkos kötéseket s nem segített a „gázphlegmonákon, az orvos vállatvonva azt mondta, hogy nem „volt ideje. Gondoskodom róla, hogy elvegye a legszigorúbb bün„tetést. Az 1. hadsereg szállásmesterét is magamhoz rendeltem, „mert őt külön megbíztam volt, hogy a kórházak a legkitűnőbb, „állapotban legyenek a csata kezdetére és minden tekintetben „bőségesen legyen a sebesültekről gondoskodva és a csata előtt „nekem azt jelentette, hogy minden a legszebb rendben van. „Ebben nem ismerek irgalmat!“

Az 1. és 7. hadsereget utasítottam, hogy a 15. és 51. honvédhadosztály előtt levő ellenség helyzetét deríttesse fel, mert itt teljes bizonytalanság uralkodik.

A badeni hadseregfőparancsnokság Op. 44.346. szám alatt ezt táviratozza :

„A német legfelsőbb hadvezetőséggel egyetértve elrendelem, hogy a német 117. hadosztályt az arcvonalból történt kivonása után, feltöltsék és tovább képezzék. A hadosztállyal a német legfelsőbb hadvezetőség rendelkezik. A hadosztály elhelyezési körletét jelentse.

Amint a Dolzok elleni támadás lezajlik, a 7. hadsereg megerősítésére a bajor 8. tartalékhadosztályt, vagy a német 16. tartalékhadosztályt átszállítják a 3. hadseregtől.

Litzmann gyalogsági tábornokot a 7. hadsereg egyik csoportparancsnokságával akarjuk megbízni. (A Krauss-csoporttól délre.) Jelentse, hogy ebben az esetben a parancsnoksági viszonyok miképen fognak a 7. hadseregnél módosulni?“ Op. 3623. szám.

*

Eredetileg azt tervezték, hogy a német 117. hadosztállyal a 7. hadsereg balszárnyát fogják megerősíteni. Mivel azonban az említett hadosztály azon kevés német hadosztályok egyike, melyek hegyi háborúban szereztek tapasztalatot és hegyi háborúra fel is vannak szerelve : a német legfelsőbb hadvezetőség véleménye szerint, ez a hadosztály, a bajor alpesi hadosztállyal együtt, az olasz harctérre való.

A 3. hadsereg jobbszárnya mögött áll a bajor 8. és német 6. tartalékhadosztály, azonkívül a két vadászzászlóaljjal megerősített bajor lovashadosztály is.

Amint látható a 7. hadsereg északi szárnyának biztosítására elegendő erőnk van.

Mint idáig, most is nyílt kérdés marad, hogy az oroszok a Sereth arcvonal mögött összevont fölényes erővel támadni fognak-e, vagy pedig azért történt az összevonás, hogy a Pruth és Moldawa között a Moldvába vezető legrövidebb utat megbízhatóan lezárják?

A hadseregfőparancsnokságnak jelentem, hogy Litzmann gyalogsági tábornok a Moldawa és Sereth között, Krauss gyalogsági tábornok pedig a Sereth és Pruth között levő csapatok csoportparancsnoka lesz.

A végleges beosztást majd jelentem, mihelyt a tervezett vállalatok lezajlanak és az ígért erősítő csapatok megérkeznek. A 7. hadsereg közepét és északi szárnyát tüzérséggel erősítem meg ; az ütegeket az 1. hadseregtől szállítjuk át.

A 117. hadosztályt Zabola—Kovászna—Csomakőrös—Papolcz—Kisborosnyó—Bita—Maksa terébe helyezzük. Op. 3623. sz.

Az I. hadsereget utasítom :

„Op .3594. számú intézkedésemet úgy módosítom, hogy a 117. hadosztályt és a württembergi hegyi zászlóaljat, az arcvonalból való kivonás után, Zabola—Csomakőrös—Papolcz—Kisborosnyó—Bita—Maksa terében helyezze el. A hadosztállyal a német legfelsőbb hadvezetőség rendelkezik, ellátás dolgában Gerokseregcsoportnak marad alárendelve ; ez vezeti további kiképzését is.“ Op. 3623. szám.

Továbbá :

„A 7. lovashadosztályt az arcvonalból vegye ki és azonnal szállíttassa a 218. hadosztály jobbszárnyának megerősítésére.“ Op. 3614. szám.

Az 1. hadseregparancsnokság jelenti, hogy miképpen tervezi a csapatkivonásokat és csapateltolásokat a Gerok-seregcsoportnál:

A 117. hadosztály állásának egyik felét a 71. hadosztály, a másik felét a bajor 18. tartalékezred és a 373./II. zászlóalj veszi át. A 117. hadosztálynál legelőször hat zászlóaljat kell kivonni az arcvonalból, azután a tüzérségre kerül a sor, végül a még fennmaradó három zászlóaljat váltják fel. Berakodó állomások : Kézdivásárhely, Zabola-fürésztelep és Kovászna. A hadosztály elszállítása augusztus 28-án kezdődik.

A 225. német és a 70. honvédhadosztály kölcsönös cseréje :

A 17. Landsturm-ezred a 18. tartalékezredet váltja fel, mely augusztus 29-én Gerokhoz megy ; itt a 313., 315. honvédezredet és a 11./I. honvédzászlóaljat felváltja, ezek viszont a német 217.

tartalékezred helyét fogják elfoglalni a VI. hadtestnél. Az utóbbi német ezred azután a 70. honvédhadosztályhoz megy és felváltja a 314. honvédezredet, valamint a 7. lovashadosztály lövészosztagait.

A VI. hadtestparancsnokság a német 225. hadosztály tüzérségét osztályonként fogja Gerokhoz átszállítani.

A 70. honvédhadosztály tüzérségének átszállítása a VI. hadtesthez, hasonló módon történjék.

A nehéz tüzérség kivonása alkalomadtán fog megtörténni, aszerint, amint a vasút a szükséges szerelvényeket rendelkezésre bocsátja.

Az állandó állás fekvését s a csoportokon belül az egyes szakaszok határait be fogom jelenteni. A VI. hadtest és a Gerok-seregcsoport között az új határvonal: Verful Nineasca (⌖ 825)—⌖ 631—Verful Cheschiului (⌖ 1050).

Függelék az Op. 3614. számhoz: A 7. lovashadosztályt nem lehet azonnal felváltani, mivel minden rendelkezésre álló erőt a 117. hadosztály felváltására kell fordítani. Op. 3594. szám.

A Krauss-csoportparancsnokság a 3. hadsereg támadásáról a következőket jelenti:

„Tüzérségünk tüzét terv szerint vezették s a megparancsolt tűzgyorsasághoz pontosan alkalmazkodtak. Az ellenséges tüzérség hatása csekély volt. A Pruthtól délre levő ellenséges ütegek a Bojan körüli harcokba nem avatkoztak, hanem az 5. hadosztály északi szárnyát lőtték. A délelőtt 9 óra 30 perckor megindult gyalogsági támadás is könnyen haladt előre. Ellenséges repülőtevékenység nem volt.

A visszamenő ellenséges tüzérséget és a visszavonuló vonatokat lesben állott ütegeink jó eredménnyel lőtték. A zárótűz fekvése jó volt. Repülőink az ellenségnél hátráló mozgást nem észleltek. Gyalogsági tömegünkre a Pruth déli partján álló ellenséges tüzérség nem lőtt.

Úgy látszott, mintha az ellenség elhagyta volna hátsó állásait. Délután 6 órakor az 5. hadosztály jelenti, hogy az ellenség a Pruthtól délre elhagyja állását.

Veszteségünk csekély.“ Op. 3615. szám.

A XVII. hadtest vezérkari főnöke jelenti, hogy az 5. hadosztály jelentése nem bizonyult valónak, mert az 5. hadosztály északi szárnya előtt nem vonultak vissza az oroszok. Felderítésre előre ment járőreinket puska, géppuska és ágyútűzzel fogadta az ellenség. Azonnal startolt gépeink az ellenségnél hátrálást nem vettek észre.

A XIII. hadtest arcvonala előtt az oroszok a Pruthról visszavették szárnyukat és a Rakitana-patak keleti partjára mentek vissza. Op. 3615. szám.

A 7. hadsereg kiadott intézkedését bejelenti a hadseregarcvonalparancsnokságnak :

I. A XVII. hadtest körletében tervezett vállalatnál meg kell gondolni, hogy nem elegendő, ha az ellenség mostani birtokában levő magaslati vonalat elfoglaljuk. A gyalogság vonalát annyira kell előretolni, hogy a mögé telepített tüzérségi megfigyelők biztosítva legyenek.

A csoportparancsnokság ezek szerint jelentse, hogy a gyalogsággal melyik vonalat szándékozik elérni.

II. Hellebronth tábornok — ki a vállalat tüzérségi előkészítését intézi — a következő tüzérséggel fog rendelkezni :

1. A XVII. hadtest tüzérsége,

2. a 31. hadosztály tüzérsége,

3. a XIII. hadtestnek az a tüzérsége, melynek támogatását megígérték,

4. az Ober-Osttól kért tüzérség.

A tüzérség csoportosításánál arra is kell gondolni, hogy a magaslati vonal elfoglalása után ellenséges ellentámadással kell majd számolnunk, melynek elhárítása a tüzérség feladata lesz.

III. A hadseregarcvonalparancsnokság intézkedése szerint, a 7. hadsereg 15 és fél ütegnyi erősítést kap ; ezeket az 1. hadsereg fogja rendelkezésre bocsátani és pedig :

4 tábori ágyúsüteget,
1 tábori tarackosüteget,
7 nehéz tarackosüteget,
1 és fél tíz cm-es ágyúsüteget és
két 30·5 cm-es mozsárüteget.

Ez a tüzérség Zuczka vasútállomásán fog kirakodni. Op. 3612. szám.

A 7. hadseregnek ez a parancs megy :

„A hadseregparancsnokság — jelentése szerint — azt tervezi, hogy „a Czardaki vállalatot a XIII. hadtest támadása után azonnal végrehajtja, amint a tüzérség átcsoportosítása megtörténik."

A 31. hadosztály beérkezését nem kell megvárni. Ennek a vállalatba való bevonása nem kívánatos, mivel az ellenség támadása nincsen kizárva ; így szükséges lehet, hogy ezt a hadosztályt más helyen alkalmazzuk.

Hasonlóképen nem lehet az Op. 3612. számú intézkedésben felsorolt tüzérség megérkezését bevárni.

A hadseregparancsnokság ezek után jelentse, hogy a Czardaki támadást a rendelkezésre álló erővel végre tudja-e hajtani és ha igen, mikorra tervezi azt?" Op. 3613. szám. Továbbá :

„A 7. hadsereg a 3. hadseregtől egy német hadosztályt kap, melyet Unterwików—Oberwików—Bilka terébe helyez ; alkalma-

zását a hadseregarcvonalparancsnokság egyelőre magának tartja fenn." Op. 3623. szám.

Ober-Ost közli :

„A 3. hadsereg támadása sikeres volt. Délelőtt 11 óra 30 perckor a Sieger altábornagy parancsnoksága alatt levő német 16. tartalékhadosztály és a bajor 8. tartalékhadosztály a Dolzok (△ 273) magaslatot rohammal elfoglalta.

A 42. horvát honvédhadosztály a XIII. hadtest jobbszárnyán a támadáshoz csatlakozva Bojant és az attól keletre eső magaslatot foglalta el.

A csapatok beásták magukat és különítményekkel követték a Rakitana-patak felé felbomlottan visszaözönlő oroszokat.

Veszteségünk csekély ; sok géppuskára és hat ágyúra rúgó zsákmányt jelentettek." Op. 3610. szám.

Ober-Ostnál a bajor lovashadosztály készen áll arra, hogy szükség esetén megerősítse a 7. hadsereget. Arra a kérdésre, hogy a hadseregarcvonalparancsnokság mit kíván, ez a válasz megy :

„Kívánatos, hogy a bajor lovashadosztályt Sniatynnál helyezzék el, hogy onnan Hlinitza—Storozynetzen át minden pillanatban ide tolhassák." Op. 3595. Ang. III. szám.

*

Augusztus 28.

„*1. hadsereg.* Reggelig csak zavarótűz s az ellenség lázasan „dolgozik drótakadályain. A 218. hadosztálynál délelőtt egy ellen„séges zászlóaljnak támadása Gaurilétől északra meghiusult. A „VIII. hadtestnél a magaslatot Grozestitől — a falu közepétől „közvetlen — északra a német 157. tartalékezred elfoglalta, „6 tiszt, 260 legény és 3 gépfegyver maradt az ezred kezében. „Még egy kis vállalkozásunk veszteség nélkül 87 foglyot hozott „be a ⊹ 408-as magaslatról."

*

A 7. lovashadosztályt ma váltják fel, azután estére Baile—Slanicra menetel ; augusztus 29-én pedig Ojtozra érkezik, onnan a Clabucul és a △ 1364-en át a 218. hadosztályhoz jut.

Foglyok azt vallják, hogy Avarescu tábornok, idáig a román 2. hadsereg parancsnoka, három román hadosztállyal — melyek között van a 4. is — Bukovinába érkezett. Avarescu tábornok helyét állítólag Grigorescu tábornok foglalta el, ki eddig a román 4. hadsereget vezette.

*

„A *7. hadseregnél* napközt élénk volt a harc."

Az 5. és 34. hadosztálynál az éj folyama alatt mérsékelt

zavarótűz volt. Az 5. hadosztály hírszerző járőrei mindenhol ellenállásba ütköztek és megállapították, hogy az ellenség lázasan dolgozik akadályövének tökéletesítésén.

Habermann altábornagy csoportját ma élénken lőtte az ellenség tüzérsége, a tűz különösen a 40. honvédhadosztály egyes szakaszai ellen irányult. A 30. hadosztálynál a Czardaki (△ 324)—Bainski (△ 333) szakasz sokat szenvedett az ellenség lövegtüzétől.

*

Megállapították, hogy az orosz 37. hadosztályt a 23. váltotta fel, azután a 37. hadosztály tartalékba került a 79. hadosztály mögé. Délután 4 óra 30 perckor megfigyelték, hogy egy orosz dandár, tüzérséggel, Romanestieről Gaureni[1] felé menetelt.

„A német nyugati arcvonalon lassan ellanyhul a nagy csata."

„Mackensen balszárnyán állásait előbbre tolta, az alpesi „hadtest és a 216. hadosztály ma ⊹ 461—⊹ 406 vonalat elérte, „a 9. hadsereg holnap akarja Muncelut elfoglalni."

A 216. hadosztály jobbszárnya már átjutott a Susita-völgyön. Az Irestitől északra és keletre fekvő magaslatok már a németek kezében vannak.

*

„Az Isonzón tovább tart az őrült tusa, jelentések szerint „az ellenség semmit sem tudott elérni."

„Itt porban és hőségben elaszik minden."

„A hadseregfőparancsnokság balszárnyam támadását sem „engedi meg. Most már igaza van, mert most már igen nagy erősbí„tések nélkül nem is vállalnám. Elmulasztottuk."

„A 3. hadsereg most post festa hozzám csatoltatott s így „arra gondolok, hogy Mármarosszigetre költözzek át, mert ott „arcvonalam közepe mögött lennék. De ezt még meg fogom fon„tolni. Mindenesetre sajnálnám ezt a kedves helyet elhagyni."

*

Hadseregarcvonalam hadrendjét az *66. számú melléklet* tünteti fel.

A 7. hadsereghez az alábbi parancsot intézem:

„Litzmann gyalogsági tábornok csoportparancsnokság leg-

[1] Radautztól 14 km-re délkeletre.

közelebbi időben valószínűleg a 7. hadsereghez lesz beosztva ; ahol a XXVI. és a Kárpát-hadtest vezetésével lesz megbízandó.

Krauss gyalogsági tábornok csoportjánál tervezett vállalatok végrehajtása után, a 31. hadosztályt mint tartalékot kell alkalmazni a 200. hadosztály szakaszában. Ez után a Krauss-csoport Slobodzia—Berlinczeig fog kiterjedni. A német 35. Landsturmezred a Krauss-csoportba kerül." Op. 3623. Ang. II. szám.

Az 1. és 7. hadseregparancsnokság az alábbi parancsot kapja:

„A hadseregfőparancsnokságnak 1917 augusztus 22-én kelt Op. 43.785. számú rendelete a hadseregparancsnokságokat bízta meg a cs. és kir. rohamcsapatok kiképzésével.

A 7. hadsereg rohamzászlóalja feloszlik.

A hadseregarcvonalparancsnokság rohamzászlóaljához beosztott cs. és kir. rohamszázadokat, a lángvető szakaszt stb., az 1. hadseregnél létesülő oktató tanfolyam rendelkezésére bocsátom.

Az 1. hadseregparancsnokság jelentse, hogy hová kell irányítani őket.

A hadseregarcvonalparancsnokság rohamzászlóaljánál és aknavető iskolájában ezentúl *csakis német csapatokat* képeznek ki. A tanfolyamok neve lesz : A hadseregarcvonalparancsnokság német rohamzászlóalja, illetőleg német aknavető iskolája.

A hadseregparancsnokságok jelentsék, hogy miképen gondolják hadseregeiknél a roham kiképzésre szolgáló cs. és kir. tanfolyamokat megszervezni?

A beosztott német csapatok rohamcsapatainak kiképzését ez a szervezet nem érinti." Op. 3629. szám.

Augusztus 29.

„Főhadiszállásomat talán inkább Besztercére tenném át, „de ebben sem vagyok még végleg eltökélve, még csak éretlen „gondolatok ezek."

„*1. hadsereg.* Az ellenség Geroknál Racoasától délre, a „Susita-völgyben a 37. honvédhadosztálynál több helyen támadott, de mindenütt véresen visszaveretett. A VIII. hadtest „Grozestitől északra ismételt erős ellenséges támadásokat vert „vissza ma is. E mellett 600 foglyot ejtett. Azóta állásaim a leghevesebb lövegtűz alatt állanak."

A 218. hadosztály jobbszárnya ma délután 6 órakor Iresti nyugati templománál a német 216. hadosztályhoz[1] csatlakozott.

*

[1] A német 9. hadsereghez tartozik.

Augusztus 28-án Grozestinél fogságba került 600 román katona a román 6. hadosztály 11. és 12. ezredébe tartozik.

Repülőmegfigyelés szerint Tirgul Ocnan tüzérségünk szétrombolta a vasúti állomás egy részét.

A román 4. vadászezred augusztus 23-ig Campurilenél a román 3. hadosztály kötelékébe tartozott, azután a román 7. hadosztályba került, hol a teljesen összelőtt 1. menetezredet váltotta fel. Fogolyvallomás szerint a román 6. hadosztályhoz tartozó 12. ezred pótlásként 500 főt kapott, ezzel századainak ütközetlétszáma 120 főre emelkedett. Bacauban állítólag már nincsen pótlásra szolgáló legénység.

*

„A 7. *hadseregnél* csak csekély harctevékenység. A 31. had-
„osztály Storozynetznél gyülekezőben."

A 40. honvédhadosztály és az 1. hadosztály előtt az ellenségnél mozgás volt észrevehető. Az ellenségnél az orosz X. hadtest a XVIII. hadtest egy részét felváltotta.

„Mackensen Irestit elfoglalta."

„Az Isonzón a legelkeseredettebb tusa folyik tovább."

Kövess tábornagy Op. 1129/316. szám alatt ezt jelenti:

„Storozynetzi és czernowitzi személyes megbeszéléseim alkalmával arról győződtem meg, hogy a 7. hadsereg északi szárnyán a Czardaki és D. la Cruce ellen tervezett támadásnál szükség lesz az Ober-Ost által megígért hét nehéz ütegre és a XIII. hadtest részéről ígért tüzérségi támogatásra is. A megérkezett 31. hadosztály zömét átmenetileg Woloka—Riezera vidékére szándékozom előrevonni, hogy előre nem látható esetre tartalékul szolgáljon. A hadosztály tüzérsége azonban a harcban részt fog venni.

A lőszer felhalmozása nem folyik úgy, mint kívánatos lenne; pedig ettől függ a vállalat időpontja, mely, véleményem szerint, körülbelül szeptember 2-ra vagy 4-re tehető.

A parancsnokaim igen bíznak a vállalat sikerében." Op. 3613. szám.

A 7. hadsereg kéri, hogy eszközöljem ki Böhm-Ermolli hadseregcsoportparancsnokságnál, hogy a nála beosztott két 30·5 cm-es mozsárüteget bocsássa a Czardaki ellen végrehajtandó vállalatra rendelkezésemre. A mozsarak augusztus 29-én Czernowitzon át menetelnének a XVII. hadtesthez.

Ezenkívül arra kér a 7. hadseregparancsnokság, hogy Böhm-Ermollinál sürgessem meg az ígért tüzérséget; még pedig

egy 15 cm-es ágyúsüteget,
egy 15 cm-es tarackosüteget,
négy 15 cm-es 14 m tarackosüteget,
egy 10·4 cm-es ágyúsüteget. Op. 3631. szám.

A 7. hadseregparancsnokság figyelmét felhívtam, hogy a német 117. hadosztálynak és a württembergi hegyi zászlóaljnak mindent adjon meg, mire a csapatoknak szükségük van, hogy a hegyi harcra minél előbb felkészülhessenek. A legénységi pótláson kívül különösen a hegyi felszerelés kiegészítésére kell súlyt helyezni. Op. 3646. szám.

Az Ober-Ost még ma Op. 6502/17. szám alatt értesít, hogy a megígért hét nehéz üteg átmenetileg a 7. hadsereg rendelkezésére áll. Az ütegek irányítása végett közvetlenül a 3. hadsereggel érintkezzék a 7. hadseregparancsnokság. Erről a 7. hadseregparancsnokságot azonnal értesítettem. Op. 3631. szám.

*

Augusztus 30.

„*1. hadsereg.* Gerok Mackensennel együtt elfoglalta Irestit."

„A 218. hadosztály jobbszárnya Iresti falu déli szegélyéig „jutott előre, előcsapatait Racoasától délre fekvő ⌖ 624 magas- „latra előretolta."

„Az ellenség még tegnap este a magaslatot Grozestitől „északra megtámadta, visszaveretett. Különben egész arcvonala- „mon estig csak rendes lövegtűz."

*

Irestitől keletre a román 1. hadosztály 18. ezredét állapították meg. A hadosztály 17. ezredét a Slanic-szakaszban harcoló román 7. hadosztály megerősítésére tolták el.

A román 6. hadosztály 11. és 12. ezrede erős pótlást kapott, úgy hogy az ezredek századai most hadilétszámon vannak. A foglyok azt vallják, hogy Onestibe 2—3 orosz hadosztály megérkezését várják. Két román hadosztály gyülekeznék ott.

Ez az erő Avarescu tábornok parancsnoksága alatt állítólag támadást kezd az Ojtoz-szorosban. Erős orosz tüzérség is vonul fel Tirgul-Ocna vidékén. Hír szerint a románoknak sok lőszerük van; bőven kapnak mindenféle hadianyagot a franciáktól és az angoloktól. A román 7. hadosztály 4. vadászezredét és a 3. hadosztály 2. vadászezredét is Tirgul Ocnara irányították.

*

A *7. hadsereg* északi szárnyán az 5. hadosztály kiküldött járőrei Mamornita vidékén nem találtak ellenséget. Itt-ott mérsékelt ellenséges tüzérségi zavarótűz volt, mely csak az 59. hadosztálynál ért el nagyobb élénkséget.

*

„Úgy látszik, hogy az Isonzón ellanyhulnak a küzdelmek."

„Holnap Storozynetzre utazom, hogy Krauss tábornok új „arcvonalát végigjárjam."

„Ma zuhog az eső."

„Oroszországban Kerenskinek terrora tart mindenkit rémü„letben. Marat-, Robespierre-, Danton-, Kerenski-félék, mint a „burján, gyorsan növekszenek föl, de éppen olyan gyorsan tapos„tatnak össze és a máglyára vettetnek, hogy mag ne hulljon a „termőföldbe. A cár Szibériában. Mikor fog szegény a „szibériai „meghűlésben rövid szenvedés után" elhunyni ? . . . Amikor a tél „hidege ilyesmit valószínűvé tesz ? . . . Ez Szibériában hamar „beköszönt ! . . . Mily irgalmatlanul borzasztó az igazságos „sors" ! „Bár adná az Isten, hogy ennek a háborúnak igazságos vége „mielőbb bekövetkezzék ! . . ."

*

Hadseregarcvonalam egy része a hegységből már kibontakozik ; ennek az arcvonalrésznek állásait a legújabb alapelvek szerint kell megerődíteni, erre ezt az Op. 3641. számú rendeletet adtam ki :

„Alább röviden összefoglalom a legfontosabb adatokat, melyek az állások megerődítésénél irányadók :

1. Összefüggő első harcállást kell létesíteni, erős akadályövvel.

2. A harcállás mélységbe tagozása céljából a 2. és 3. vonalban és a közbeeső területen számos támpontot kell építeni, melyekbe az ellenség ne tudjon belátni. Ezekben a támpontokban tárnaszerű géppuskás fészkeket és fedezékeket kell létesíteni. A támpontok tervezése saktáblaszerűen történjék, hogy a hátulsó vonal támpontjainak tüze, az elülső vonalak támpontjainak térközébe irányuljon.

A megerődített öv hátulsó támpontjaiban lehetőleg számos gépfegyvert helyezzünk el ; ezeket gyalogsági osztagok fedezzék.

3. A mélységbe tagozott első harcállás megszálló csapatainak géppuska- és aknavető tüzében az ellenséges gyalogság támadásának már magában is össze kell omlani.

4. Ha az ellenség ebbe a harcövbe betörne, az állás hátsó

támpontjaiban levő megszálló csapatok azonnal ellentámadást csinálnak.

5. A tartalékok, így a beavatkozásra készen tartott hadosztályok is kéznél legyenek, hogy idejében harcba vethessük őket és hogy idejük legyen saját elhatározásuk szerint cselekedni.

6. A mozgó tüzérség, mely a harctéren közvetlenül a gyalogság mögött vonul fel, közvetlenül végzi megfigyeléseit és közvetlenül lő ; jobban tud hatni az állásba betört ellenség ellen, mint az a tüzérség, mely hosszabb idő óta állásba van építve, melyet az ellenség többé-kevésbbé már ismer.

Nagyobb tartalékokhoz mindig legyen tüzérség is beosztva ; úgyszintén a hadosztályszakaszokban is lehetőleg vissza kell néhány üteget tartani, hogy helyi jellegű ellentámadásokat közvetlenül kísérni és támogatni tudjanak.

Az ütegek és a *megfigyelő állások* akként helyezendők el a megerődített övben, hogy az állásba betört ellenséget az ütegek le tudják küzdeni.

7. Amint az első harcállás (megerődített öv) elkészül, ugyanezen alapelvek szerint kell egy másodikat is építeni.

8. Felhívom a figyelmet arra, hogy az állás kiürítését csakis a hadtestparancsnok rendelheti el, ki nekem erről azonnal jelentést köteles tenni.

József főherceg vezérezredes. s. k."

Vasúti kocsimban, augusztus 31.

„Egész nap utazás. Elég hűvös van."

„A jelentések szerint arcvonalamon kisebb támadásokat „vertünk vissza. Estig csak rendes lövegtűz."

1. hadsereg. Az eső következtében csak csekély harctevékenység. A 216. hadosztály Racoasatól délre fekvő ⊹ 624 magaslatot megtámadja, melynek támogatására a 218. hadosztály 1 és fél zászlóaljat és 2 üteget a 216. hadosztály rendelkezésére bocsátott.

*

Varnitanál a román 1. hadosztály 18. ezredét, Irestinél a román 3. hadosztály 30. és 22. ezredét állapították meg.

Fogolyvallomások szerint, az orosz 15. és 103. hadosztályt Adjudul Noura vonták vissza, a tüzérség azonban az arcvonalban maradt. A román arcvonalban már csak az orosz 14. hadosztály van és pedig Muncelutól északkeletre.

*

7. hadsereg. Rossz látóviszonyok miatt, nappal igen csekély a tüzérség tevékenysége, csak a 40. honvédhadosztálynál élénkebb valamivel.

A 30. hadosztály közepe előtt a reggeli órákban az ellenségnél a ⊹ 434 magaslaton erősebb mozgást figyeltek meg.

*

Az orosz 84. hadosztály felváltását várja, mely után a „német frontra" szállítják el.

A II. hadtestparancsnokságot Pitiligeniben, a XL. Folticeniben, a XXIX. Buceceaban, a XVIII. Suczawaban állapították meg.

Hír szerint az orosz XVIII. hadtestet a XXIX. fogja felváltani. Augusztus 17-én az orosz 43. és 166. hadosztály még az arcvonalban volt.

Az orosz X. hadtest valószínűleg az arcvonalba kerül. Repülőink megfigyelték, hogy hat zászlóalj Scherboutzról nyugatra menetel. A 31. hadosztályt Mamalyganál kirakták a vasútból, ezt követte a 9. hadosztály ; a 169. hadosztály vasúttal nem érkezett meg. Az orosz 31. hadosztály egy része a 37. hadosztályt Serethnél felváltotta. Az orosz 23. és 79. hadosztály holléte ismeretlen. Az orosz 165. hadosztályt Preworokienél az arcvonalba tolták.

*

A badeni hadseregfőparancsnokság Op. 44454. szám alatt táviratozza :

„A német legfelsőbb hadvezetőség Ober-Ostot utasította, hogy a bajor 8. tartalékhadosztályt a József főherceg hadseregarcvonalnak adja vissza. A bajor lovashadosztály a 3. hadseregnél marad, de a legfelsőbb hadvezetőség rendelkezik vele.

A hadseregarcvonalparancsnokság Ober-Osttal állapodjék meg a bajor 8. tartalékhadosztály irányítására nézve ; a hadseregarcvonalparancsnokság jelentse, hogy a bajor 8. tartalékhadosztályt és a 31. hadosztályt hol fogja elhelyezni."

Erre a hadseregfőparancsnokságnak jelentem :

„A bajor 8. tartalékhadosztályt Unterwików—Oberwików—Bilka terében helyezem el. A hadosztállyal való rendelkezés jogát a hadseregarcvonalparancsnokság magának tartotta fenn.

A 31. hadosztály Storozynetz—Jordanestie—Petroutz—Budenitz—Cziresch körletében gyülekezik, Krauss tábornok csoportjánál végrehajtandó vállalat idejére, főerejét Woloka—Kiczera terébe tolja és tartalékul fog szolgálni." Op. 3671. sz.

A hadseregfőparancsnokság megkérdezte, hogy mivel a 7. hadseregnek tüzérséggel való megerősítése most folyik és mivel az Isonzó-arcvonalon nehéz tüzérségre nagy szükség van, kívánom-e még, hogy a 19. nehéz tábori tüzérezred a 7. hadsereg rendelkezésére álljon ? Továbbá jelentsem, hogy az Op. 3581/II. számú intézkedés szerint tervezett vállalatot mikor hajtjuk végre ?

Válaszom :

„1. A 19. számú nehéz tüzérezred beosztásáról lemondok.

2. A vállalat végrehajtását szeptember 2-ára (legkésőbben szeptember 4-re) tervezzük. A pontos időt még nem lehet meghatározni, mert ez a lőszerutánszállítástól függ." Op. 3677. szám.

Az 1. és 7. hadseregnek alábbi útmutatás megy:

„Ober-Ost értesítése szerint az oroszok következőképen csinálták a gáztámadást:

A gáz kifúvása két hullámban, egyenként 1·5 km szélességben történt; azután a tüzérség 2750 lövést tett, a tűz alatt, azzal egyszerre, gyenge orosz járőrök támadták meg állásunkat.

Mivel a gázvédelem nálunk kifogástalanul működik, a gáztól csakis 6 fő lett beteg.

A 7. hadseregnek számítani kell arra, hogy arcvonalának sík területen harcoló részét esetleg gáztámadás érheti." Op. 3675. szám.

„Az Isonzón szakadatlanul dühöngő harc. Nem vesztettünk „terepet."

Ma a székely 82. gyalogezred XXX. menetzászlóalj 1. századának legénységétől levelet kaptam, melyből megtudtam, hogy a 82. ezred XXX. menetzászlóalj 1. századát a 31. ezred menetalakulatához osztották be. A levelet 24 székely legény írta alá, kik arra kérnek, hogy századukat ne osszák be a román nemzetiségű 31. ezredbe, hanem a román fronton küzdő saját ezredükhöz „egyenesen a harcvonalba" vezényeltessem őket, hogy „módot nyerjenek saját földjüket utolsó csepp vérig védelmezni."

A levelet elküldöttem Arznak, melegen pártolva a székelyek kérését, mivel tudom, hogy a Casinului magaslaton a románok a megsebesült székelyeket legyilkolták. A kérelem teljesítése mind a székely 82. ezred, mind a román nemzetiségű 31. ezred érdekében, felette kívánatos.

Arzhoz intézett levelemben megemlítettem, hogy a Karszton küzdő 17. hadosztály ellenében kész vagyok a 37. honvédhadosztályt bármikor odaadni. Megkértem Arzot, hogy említse meg ezt Ő Fölsége előtt, anélkül azonban, hogy Ő Fölségét zaklatná, talán Ő magától fog ezzel előállani.

Tudattam Arzzal, hogy Seeckt révén értesültem arról, hogy a német legfelsőbb hadvezetőség javaslatot tett Ő Fölségének a 3. hadseregnek hadseregarcvonalamhoz való csatolására; ezt különben Ő Fölsége Reichenauban létem alkalmával előttem felemlítette és azt kérdezte, hogy főhadiszállásomat hová fogom áthelyezni?

Én megírtam, hogy Mármarosszigetet szemeltem ki, de ez Geroktól messze van. Kolozsvár jobban megfelelne, mert vasúti

gócpont, bár kissé hátrább esik. Besztercére is gondoltam, de innét az arcvonalhoz rossz a vasúti összeköttetés.

Kértem Arzot, hogy tudja meg, mi a kívánsága Ő Fölségének ?

Tudattam Arzzal, hogy a 7. hadseregem előtt az oroszok erős csapatokat vonnak össze.

Ha tartalékaimat nem veszik el tőlem, hiszem, hogy itt nem lesz baj. Czernowitz miatt azonban nyugtalan vagyok, mert közel esik az arcvonalhoz és orosz támadás esetén a küzdelem hullámzásának ki lenne téve. Ennek kikerülésére a 3. és 7. hadsereg belső szárnyát Nowosielica—Sereth vonaláig kell előretolni.

Néhány napra Krauss gyalogsági tábornokhoz utazom Storozynetzre, hogy az új állásokat végigjárjam és hogy az arcvonal megjavítására megtegyem a szükséges intézkedéseket.

Végül értesítettem Arzot, hogy a Mária Terézia rendjellel járó pénzilletékemről a 17. és 20. honvédhadosztály rokkantjai javára lemondok, mert ennek a két hadosztálynak vitéz és hősies magatartása nagyban hozzájárult ahhoz, hogy ezt a rendjelet megkaptam.

*

Storozynetz, szeptember 1.

„Reggel 4 órakor Kőrösmezőre érkeztem és azonnal motoron „folytattam utamat sűrű hideg ködben a Tatárhágón, — meg- „hatva áldom a sok pusztuló sírt ! Onnét Kolomeán, Hlinitzán „át Storozynetzre. Itt Krauss Elislago Alfréd gyalogsági tábor- „nok jelentkezik nálam s én az ő irodájába megyek, hol a hely- „zetet megbeszéljük. Az ő nézete szerint vagy támadás révén „előre, előnyösebb vonalba kell állásainkat tolni ; vagy pedig „ezen az oroszok által teljesen belátott és folyton tűz alatt tar- „tott, nappal egyáltalában még át sem léphető síkról egy 2—5 „kilométerre nyugatra fekvő előnyös állásba kell visszamennünk, „mert a mai állás, ha az ellenség erélyesen megtámadja, tartha- „tatlan lesz. Csak két friss hadosztályra volna szüksége, hogy „azzal az egész Moldvát fölgöngyölíthessük."

„Azt tanácsolja (mintha az én tőlem függne !), hogy a Fekete- „tengertől Rigáig egy kézbe, az Ober-Ost kezébe adassék a parancs- „nokság, a vezetés, mert így hárman külön-külön csinálunk „valamit és soha sem lesz belőle egységes hadművelet. Igaza „van azon esetre, ha Ober-Ost akkor teljesen önállóan intézked- „hetne, de valóban nincs így, mert hármunk fölött az A. O. K. „és O. H. L. állanak, ennélfogva semmi értelme sincs ezen körül-

„mények között az ő ajánlatának. A nyugati arcvonal is az O. H. L.
„alá van rendelve és hadseregcsoportokra van osztva épp úgy,
„mint itt, ott nincs külön „nyugati arcvonalfőparancsnokság".
„Az A. O. K. ebbe nem is mehetne bele, mert akkor teljesen
„német kézre kerülne a vezetés s minthogy a németek úgyis
„már teljesen vazallusaiknak tekintenek bennünket és fejünkre
„nőttek, ezt nem ajánlatos még fokozni. Azt azonban föltétlenül
„helyeselném, hogy csak egy fővezérség legyen és ne az A. O. K.
„és O. H. L. külön-külön és mégis együttesen, ami örökös súrló-
„dásokra ad okot. De ameddig ezek megvannak, *Krauss ajánla-*
„tának nincs értelme. Még a Moldva fölgöngyölítését részletesen
„megbeszéljük és abban állapodunk meg, hogy ha lehet, meg-
„csináljuk, de erre két friss hadosztály — melyek amúgy is már
„ide utaznak — kevés lesz, mert Krauss a régi orosz erőcsoporto-
„sításra alapította számítását, de a most itt szembenálló 21 orosz
„hadosztály elkergetésére ez nem elegendő. Új számításunk sze-
„rint még ezen kívül négyre volna föltétlenül szükségünk."

„Ha az ügynek előnyére lenne, ezer örömmel alárendelem
„magam Ober-Ostnak, ha tényleg azért nem segít, mert nem
„akarja nekem átengedni Moldva elfoglalását, amit én *kizártnak*
„tartok. Tudom, hogyha alája rendelnek, akkor sem lesz más,
„mint ma, mert az A. O. K. és O. H. L. nem tudnak megegyezni.
„Ha megkapnám a kívánt erősbítéseket, akkor 4 hét alatt föltét-
„lenül elfoglalom az egész Moldvát, akár alárendelnek Ober-
„Ostnak, akár nem. Ennélfogva telefonon megkérdeztetem Arzot,
„hogy nem lehetne-e azáltal csapatok ideszállítását elérni, hogy
„engem Ober-Ostnak alárendelnek, igenlő válasz esetén sürgősen
„kérem ezt a hadművelet tartamára. Arz azt felelte, hogy örömmel
„veszi ezt, különösen mert én tőlem indult ki, de Ő Fölsége a
„leghatározottabban elutasítja az ajánlatot azzal, hogy nem
„„szabad mindent a németek kezére játszani. Kár, mert ha Moldvát
„elfoglalnám, Erdély és Bukovina részünkre végleg meg volna
„mentve, ami most még semmiképen sincsen biztosítva."

„Délután Pankára megyek és meglátogatom hős 44-eseimet.
„Lelkes örömmel, virágokkal fogad e dicső ezred. Mind jókedvűek
„és elég jó színben vannak, egészségesek. Végül, midőn a tisz-
„tektől elbúcsúztam és visszaballagok, egy földszinti faerkélyen
„vagy 25 bakámat látom meg, mind 44-esek, álldogálnak és üldö-

„gélnek, odamegyek és elbeszélgetek velük. Hárman vannak „közöttük, akik Sabáčnál ama csunya éjjelen, 1914. augusztus „23-ról 24-re velem voltak. És egy, akit csak hosszabb beszélge- „tés után ismerek föl, Csenteri Lajos, aki ama sötét borzalmas „novemberi éjjelen Karlikownál Orosz-Lengyelországban karom- „nál fogott, midőn eltévedve az ischiásztól gyötörtetve alig bír- „tam vánszorogni s egy lövészgödörbe estem. Ama jéghideg éjje- „len, melyen a lángoló falvak pírja pislogott az égen s e fény úgy „vakított, hogy semmi mást nem lehetett látni, melyen a gyilkos „orosz tűzben tapogatva kerestük az eltévesztett utat s végül „a 32. ezredre találtunk. És ma megtalálom e derék bakát, Csen- „teri Lajost, a csendes szótlan fiút, ki csak gyermekei után sóhaj- „tozik, aki akkor egész éjjel oldalam mellett „masírozott", midőn „a sivító téli vihartól megdermedve folyton-folyton menetel- „tünk! Rémes egy éjszaka volt az! . . . Soká elbeszélgetek vele „ama kínos napokról Orosz-Lengyelországban. Áhitattal hallgat- „ják a többiek beszélgetésünket, néha egyik vagy másik helyben- „hagyólag mormog valamit. Milyen sokan estek el azóta, akkori „hős kísérőim, vitézeim közül? . . ."

„A jelentések én nálam csak kisebb csatározásokat jelez- „nek, Mackensennél lassú, nehéz haladást, Ober-Ostnál egy kez- „dődő erős német támadást Rigánál. Hej, pedig jobb lett volna „az én támadásomat folytatni a Sereth és Pruth között. Az orosz- „nál nincsen mit keresni, míg a románt még nem törtük meg „egészen, ami keservesen megbosszulhatja magát."

*

A 11. honvédlovashadosztály, továbbá az 1. és 34. hadosztály arcvonalán élénk a járőrtevékenység. Az 1. hadosztály a 3. gránátosezreddel a XVII. hadtesttől átvette a Czornolozytól a Suczawa folyóig terjedő szakaszt. A 19. honvédezred hadseregtartalékul áll Unterwikównál.

A 31. hadosztály, három üteg kivételével, teljesen megérkezett és Michalcze—Hatna—Ropcze—Panka terében gyülekezik.

A bajor 8. tartalékhadosztály szeptember 3-ig megérkezik Sadagoráról.

*

Az orosz XL. hadtestparancsnokság Kostinara helyezte székhelyét, feltűnően közel az arcvonalhoz.

*

„Egy nyugodt délelőtt után elkeseredett tusát jeleznek a „Monte San Gabrielen (△ 646), mely a mi előnyünkre végződött."

*

A német 9. hadseregnél a 216. hadosztály támadása a Racoasa melletti ⊹ 624 magaslat ellen tegnap alig jutott valamivel előbbre, mert a románok szívósan védelmezik állásukat. Ma délután a hadosztály újból megindította a támadást, melyet azonban a románok ellentámadása megállított.

A badeni hadseregfőparancsnokságtól távirat jött:

„A 19. nehéz tábori tüzérezredet a József főherceg hadsereg-arcvonalparancsnokság rendelkezésére bocsátom, feltéve, hogy még nem áll készen a 3. hadseregnél az Isonzó vonalra való elszállításra. Ebben az esetben a 7. hadsereg északi szárnyán tervezett vállalat támogatására felhasználható.

Ha azonban az ezred elszállításra már készen áll, akkor a 9. tábori szállítmányvezetőség körletébe kell irányítani. Ennek megtörténtét a délnyugati arcvonalparancsnokságnak jelentse." Op. 3677. szám.

A 7. hadsereget utasítottam, hogy ennek megfelelően közvetlenül beszélje meg a teendőket a Böhm-Ermolli hadsereg-csoportparancsnoksággal.

A 7. hadsereg északi szárnyán és közepén végrehajtandó vállalatra rendelkezésre fog állani:

a) A 7. hadseregnél magánál:

16 tábori ágyúsüteg, 18 tábori tarackosüteg, 10 nehéz tarackosüteg, 3 nehéz (10·4 cm) ágyúsüteg, 8 hegyi ágyúsüteg, 3 hegyi tarackosüteg, 1 mozsaras üteg (30·5 cm), összesen 59 üteg;

b) *az 1. hadseregtől ideiglenesen be lesz osztva:*

1 tábori ágyúsüteg, 3 tábori tarackosüteg, 5 nehéz tarackosüteg, 1 és $^1/_2$ nehéz (10·4 cm) ágyúsüteg, 1 mozsaras üteg (30·5 cm), 1 mozsarasüteg (21 cm), összesen 12 és $^1/_2$ üteg.

c) *Ober-Ost a következő tüzérséget fogja rendelkezésre bocsátani:*

6 nehéz tarackosüteget, 1 nehéz (10·4 cm) ágyúsüteget, 2 mozsarasüteget (30·5 cm), összesen 9 üteget.

A vállalatot tehát támogatni fogja: 17 tábori ágyúsüteg, 21 tábori tarackosüteg, 21 nehéz tarackosüteg, 5 és $^1/_2$ nehéz (10·4 cm) ágyúsüteg, 8 hegyi ágyúsüteg, 3 hegyi tarackosüteg, 4 mozsarasüteg (30·5 cm), 1 mozsarasüteg (21 cm), összesen 80 és $^1/_2$ üteg, azaz körülbelül 240 löveg.

A 7. hadsereg jelenti :

„A Czardakit (△ 324) szeptember 3-án fogjuk megtámadni.

A XVII. hadtestparancsnokság utasításából és a 34. hadosztályparancsnokság intézkedéséből szerkesztett kivonatot, az alábbiakba foglalva előterjesztem :

A vállalat célja az, hogy a Czardaki (△ 324) magaslatot a ○ 323-as erdészlakig elfoglaljuk, állásunkat ezzel megjavítsuk s a Newolnica-völgybe az ellenség bepillantását megakadályozzuk, hogy lehetséges legyen ebbe a völgybe egy erősebb tüzérségi csoportot tüzelőállásba vinni. A cél elérése után a ○ 295—○ 323—Pasatul—○ 284 vonalon túl, csak különítményekkel kell az ellenséget követni. A vállalatot a 34. hadosztályparancsnokság hajtja végre. A vadászlaktól keletre eső erdő sarkából fog a belövés történni a △ 324 magaslatra. A lökőcsoportot Mergl ezredes, a 101. ezred parancsnoka, vezeti ; ez a csoport egy rohamszázadból, egy vadászkülönítményből és a 101. ezred két zászlóaljából áll.

Betörés után az ellenséges állás felgöngyölítése következik, melyet a △ 324-es magaslatról egyrészt a 323-as vadászlakig, másrészt a Pasatulra kell végrehajtani.

A tüzérség csoportosítása és a tűz elosztása :

a) 11 üteg az ellenség Czardaki (△ 324) állása ellen,

b) 13 üteg az ellenséges állásnak a △ 324-es magaslattól délre levő része ellen,

c) 5 üteg a 323-as erdészlaknál levő ellenséges állás ellen hat,

d) 2 üteg Czardaki (△ 324) mögé zárótüzet ad,

e) két 30·5 cm-es mozsárüteg, egy nehéz tábori tarackosüteg és egy tábori tarackosüteg az ellenséges ütegeket küzdi le,

f) 5 üteg, mint tartalék, rendelkezési egység marad.

Ezenkívül tizenhét 12 cm-es könnyű aknavető is közreműködik."

Op. 3700. szám.

A német legfelsőbb hadvezetőség ezt kérdezi a hadseregarcvonalparancsnokságtól :

„1. mikor végződik be a 117. hadosztálynak az arcvonalból való kivonása ?

2. mely körletbe kerül a hadosztály s csapatait mely állomásokon rakják vasútra ?

3. mekkora a gyalogság ütközetlétszáma ?"

A következő jelentést küldöm :

„1-hez. A gyalogságot már kivettük az arcvonalból, a tüzérséget szeptember 6-án estig kivesszük.

2-höz. Az elhelyezés körlete : Zabala—Kovászna—Papolcz—Kisborosnyó—Maksa.

Vasúti berakodó állomások : Zabala, Kovászna és Kézdivásárhely.

3-hoz. Ütközetlétszám :
157. ezred 2318,
11. tartalékezred 1806,
22. tartalékezred ..... 1864 fő.“ Op. 3698. szám.

*

Seeckt tábornok heti helyzetjelentése a német vezérkar főnökéhez :

„Az 1. hadsereg arcvonala előtt nincs újabb ellenséges erő megállapítva. Ellenben az ellenség tartalékai megszaporodtak. Az 1. Transamur kozákhadosztály Onestinél áll, a Folticenire szállított orosz XXX. hadtest visszatért Bacaura.

Fogoly tisztek azt beszélik, hogy egy új román 3. hadsereg van alakulóban, mely az I. hadtestből[1], a 3. lovashadosztályból és még 1—2 új gyaloghadosztályból fog állani. Azt is vallják, hogy friss orosz-román erővel támadást terveznek.

Az 1. hadsereg közepe és balszárnya előtt a helyzet nem változott.

Az orosz 4. hadseregparancsnokság átvette a XXIV., XXXVI. és II. hadtest parancsnokságát.

A 7. hadsereg előtt az ellenség helyzete nincs egészen tisztázva.

Úgy látszik, hogy se az arcvonalban álló hadosztályok, se a tartalékok eltolása nem történik tervszerűen, hanem az orosz hadvezetőség a csapatok hangulata következtében és attól tartva, hogy mi támadni fogunk, igen gyakran változtatja elhatározásait. Az orosz II. hadtest déli szárnyán, úgylátszik, felváltás folyik.

Az orosz 9. hadseregparancsnokság Botosaniba érkezett. Az orosz XXVI. hadtest helyzetében nincs változás. Ettől északra valószínűleg az orosz XL. hadtest került arcvonalba. Ennek főhadiszállása Kostinában székel. Ettől északra az orosz X. hadtesttel kell számolni. Az orosz XI. hadtest helyzetében nincsen változás.

Az orosz XVIII. és XXIX. hadtest tartalékul áll a 9. hadsereg mögött. Feltűnő, hogy a Wrangel-lovashadtestet előrehozták. A 7. lovashadosztályt Scherboutznál állapították meg, a 3. kaukázusi kozákhadosztály útban van Lipkanyról a 9. hadsereghez.

Hét—nyolc hadosztálynak és három lovashadosztálynak ebben a szűk térben való gyülekezéséből arra lehet következtetni, hogy az oroszok támadás gondolatával foglalkoznak, bár ennek határozott jelei ezideig nem mutatkoztak.

[1] 2., 4. és 11. hadosztály.

Az ellenség helyzete a hadseregarcvonal előtt.

I. Erőcsoportosítás.

Egy tisztán román arcvonal megalakulása most folyik. Focsanitól Ojtozig a román 1. és 2. hadsereget csoportosították. Ebbe a román arcvonalba csak az orosz 14. hadosztályt ékelték be Muncelunál. A többi orosz hadosztályt kivonták az arcvonalból. A 124. hadosztály Racoasánál, a 15. és 105. hadosztály Adjudul Nounál, az 1. Transamur kozákhadosztály Onestinél áll tartalékban.

A Folticenibe szállított orosz XXX. hadtest visszatért Bacaura. Ez a hadtest mind a román IV. hadtest részére, mind az orosz XXIV. hadtest részére — a mi támadásunkat váró — tartalékot képez.

Fogoly tisztek vallomása szerint az orosz XXX. hadtestet az Ojtoz—Slanic-szakaszban fogják alkalmazni. Friss román erőt is várnak ide; még pedig az újonnan megalakított román 3. hadsereget, mely az I. hadtestből (2., 4. és 11. hadosztály), a 3. lovashadosztályból és még 1—2 újonnan felállított gyaloghadosztályból áll.

Lehetséges, hogy az Ojtoz-szakaszba várt orosz erő a sokat szenvedett román IV. hadtest felváltására való. Nem lehet azonban figyelmen kívül hagyni a fogoly tiszteknek azt a vallomását, hogy az Ojtoz—Slanic-szakaszban támadást terveznek a románok; ez lehetségesnek látszik, mivel a veszteségeket pótolták és a csapatokat francia és angol hadianyaggal bőségesen ellátták. A pótlást az 1918-i évfolyam, továbbá a felgyógyultak és a volt lovasságbeli katonák szolgáltatták.

A bacaui kiképzőcsoport teljesen kiürült. Az 1919. és 1920-i évfolyam kiképzése megkezdődött.

Azt már tudjuk, hogy az orosz 4. hadsereg kötelékébe a XXIV., XXXVI. és a II. hadtest tartozik.

Az orosz 9. hadseregparancsnokság Botosaniban van.

Az orosz XXVI. hadtest helyzete nem változott; a XVIII. hadtest felváltása folyik; a X. hadtest Suczawától északra áll az arcvonalban; Suczawától délre a XL. hadtest csoportosult. Az orosz 9. hadsereg mögött tartalékban áll az orosz XVIII. hadtest négy—öt hadosztálya, a XXIX. hadtest 3. hadosztálya, a 3. lovashadosztály, a 3. kaukázusi kozákhadosztály és a 7. lovashadosztály.

Még felderítésre szorul, hogy ennek a tartaléknak mi a célja? Feltűnő, hogy a XL. hadtestparancsnokság nagyon közelre tolta székhelyét az arcvonalhoz és hogy a 3. kaukázusi kozákhadosztályt és a 7. lovashadosztályt előrehozták.

Az orosz 8. hadseregnél a II. lovashadtestet északra a Pruthig tolták el.

II. Hangulat és propaganda.

Utóbbi időben csakis az orosz XXIV. hadtest csapataival voltak tárgyalások. A legénység kijelentette, hogy támadni nem fog, állását azonban megvédi.

Az újságszolgálat ismét folyik. Az oroszok annak ellenére, hogy tilos, átveszik újságainkat. A tárgyalások és fogolyvallomások révén megállapítható, hogy a legénység nagyon sóvárog a béke után és ellene van még egy háborús télnek.

Propagandánk eredményét, 1917 szeptember hó 1-ig, a *65. számú melléklet* tünteti fel.

*

Német részről az alábbi kiáltványt juttatták a román csapatokhoz :

Román tisztek !

Közeleg az évfordulója annak a napnak, midőn a román kormány arra a végzetes elhatározásra jutott, hogy a központi hatalmaknak hadat üzent.

Károly király halála után Bratianu politikai érdekszövetsége jutott hatalomra. Becsvágy és hódításra való törekvés, elbizakodottsággal és elvakultsággal párosulva a román politika rúgói lettek.

A hadüzenetet követő rövid, lelkes mámort zavaros hetek követték.

Romániát cserbenhagyta szövetségese és néhány hó alatt, bár vitézül ellenállott, elvesztette Dobrudzsát, a kis és nagy román alföldet, tehát országának több mint a felét.

A Moldvába menekült román hadsereg maradványának nehéz téli hónapokat kellett átélnie, a ragály és az éhinség ezreket ragadott magával.

Mivel a román hadsereget Moldva belsejében újjászervezték, a román arcvonal legnagyobb részét az oroszok szállották meg. Ezért nem lehet csodálkozni azon, hogy az orosz katona úrnak tudta magát Moldvában és a román parasztnak ott a hadi szükség alatt súlyosabban kellett nyögnie, mint a román lakosságnak az ellenség megszállotta román alföldön.

Ekkor kitört az orosz forradalom, mely megrázkódtatta a szilárd orosz hadsereg alapját, Románia egyedüli szövetségesét, mely rajta segíteni tudott volna és az orosz vasutak szervezetlensége kérdésessé tette a román hadsereg részére a nélkülözhetetlen utánszállítást.

A merész reménnyel előkészített nagy orosz-román nyári támadás kudarcot vallott, mivel az orosz hadosztályok már nem akartak tovább harcolni. A támadás helyett azután egy részletvállalat következett a Susita-völgyben, mely a gyenge német

őrállással szemben mutatkozó kezdő siker után, a Soveja sivár hegyvidéken kátyúba jutott és a Focsanitól északra bekövetkezett német ellentámadás folytán kiegyenlítődött.

Eképen a román nemzetnek, az első hadiév végén, el kell hantolnia vérmes reményeit.

A nehéz viszonyok és harcok közepette a Károly király által megteremtett állam alapjában megrendült, mivel egyrészt a román alföld és Dobrudzsa a központi hatalmak kezébe került, másrészt Moldva a még mindig hatalmas szlávság hatalmi körébe jutott.

A németeknek Galíciában aratott nagy győzelme és a francia arcvonalon megvívott nehéz védőharca után, csakis az őrültek reménykedhetnek abban, hogy a központi hatalmak össze fognak omlani és hogy Románia a francia és angol újságíróknak erre az agyrémére építheti fel jövőjét.

Tengeralattjáró harcunk eredménye Anglia kereskedelmi hajóhadának megsemmisülése lesz és hónapról-hónapra csalhatatlanul mindközelebb hozza annak elpusztulását.

Vajjon mit tehet ilyen helyzetben a józanul és világosan gondolkozó román politikus ?

Nincs más megoldás, mint megmenteni ebből a romhalmazból — melyet Bratianu hamis politikája idézett elő — azt, ami még megmenthető. Mindenekelőtt azonban olyan megoldást kell találni, mely a román nemzetet egy jogar alatt egyesítve a Konstantinápoly felé zajló moszkvai imperializmus hulláma ellen megvédelmezi.

Ha Románia folytatja a háborút, akkor ezt a célt nem érheti el. Az utóbbi harcok nagyon megtépázták a román hadsereg korlátolt emberanyagát. A harc további folyamára teljesen elfogy ; az állam pénzügyi helyzete napról-napra romlik.

Románia manapság még tekintélyes hatalmi tényező, melynek az orosz frontból való kiválása a központi hatalmaknak nem lehet közömbös.

Ezért Románia ma még abban a helyzetben van, hogy a békekötésre kedvező feltételeket teremthet magának. Ha azonban általános béketárgyalásra kerülne a dolog, akkor a román kérdés erősen háttérbe szorul.

A román történelem 1873-i éve bizonyítja, hogy az oroszok hálájára számítani nem lehet. Franciaország és Anglia — hiába a szép szó — nem fogja pártolni Romániát, mivel földrajzi okoknál fogva, Románia sorsa kevésbbé érdekli ezeket az államokat.

A központi hatalmaknak azonban érdeke, hogy a román állam fennálljon, ha ez irányukban barátságos érzelmű és ha csatlakozást keres velük.

Az általános béketárgyalás ideje már nem lehet messze,

a román politika latolgatásának ideje már rövidre van szabva. Mégegyszer adódik Romániának alkalom, hogy erélyes összefogással visszaállítsa helyzetét.

Ha ezt a kedvező pillanatot nem ragadja meg, úgy a román népet ugyanaz a sors fenyegeti, melynek következtében a lengyel nemzet egy évszázadon át sóhajtozni volt kénytelen.

Ezért a megszállott tartományokban élő románok lázas várakozással lesik moldvai testvéreik elhatározását.

Felhívás a román katonákhoz.

Román katonák!

Bratianu kormánya egy év előtt szerencsétlen háborúba hajszolt benneteket.

Dobrudzsát, a román alföldet és Moldva egy részét megszállotta az ellenség. moldva azon részében, mely nektek még megmaradt, az orosz az úr.

A franciák és angolok nem tudnak benneteket megmenteni, mivel őket a tenger választja el tőletek.

Egyedüli szövetségestek a szomszédos orosz, aki Galíciában éppen most szenvedett súlyos veszteséget, ezért nem adhat nektek segítséget. Mivel egyedül nem tudjátok a megszállott tartományokat visszhódítani, nincs más megoldás, mint a békekötés.

Ha ez megtörténnék, Dobrudzsa és a román alföld Moldvával megint egyesül, hazatérhettek családjaitok körébe, megművelhetitek földjeiteket s a háború veszélyeiből kimenekülve, annak fáradalmait kipihenve összeszedhetitek magatokat.

A megszállott tartományokban élő románok epedve várják vezetőitek elhatározását, kérve kérik, hogy a haszontalan vérontásnak legyen vége.

*

Vasúti kocsimban Kőrösmezőn, szeptember 2.

„Még éppen csak, hogy a hajnalpír föllángolt, midőn ki-
„megyek s a kies villa kertjében vagy 30 derék 44-est találok,
„az őrség azon része, mely most nincs szolgálatban, elbeszélgetek
„velük igen-igen komoly dolgokról és jól esik nekem ezen egy-
„szerű becsületes lelkek nézetét meghallgatni s vajmi hamar
„elmúlik egy óra. Bizony itt sokan iskolába járhatnának a nép
„e gyermekeihez kötelességérzetet tanulni! Sok emlék ébred föl
„lelkeinkben, nagy, dicső napok lélekemelő emléke, midőn közöt-
„tük voltam a véres csatatéren: '... és mikor Fenséges Úr azt
„mondta: szeretett 44-eseim a ti kezetekbe teszem le a mai nap
„sorsát' 'és mikor a Fenséges Úr a nagy hóban hozzám jött az

„uzsoki hegyen azzal, hogy mehetsz fiam, az őrség elvonult és „én azt mondtam : Fenséges Úr nem lehet !' 'Fiam, velem jössz, „én parancsolom', akkor a megfagyástól mentett meg'. Mind-„egyiknek valami visszaemlékezése van arra, midőn velem volt. „E mellett az ifjak áhítattal hallgattak és imitt-amott helyben-„hagyólag bólintgatnak. Egy gondtalan jó órát szereztek nekem, „melyért igazán szívből hálás vagyok nekik. Az Isten legyen „velük, akiknek annyi dicsőséget köszön a magyar név."

„6 órakor Pálffy László gróf kapitánnyal automobilon „Storozynetzről Czernowitzon át Czahor és Molodia között fekvő „malomhoz megyünk, hol az 5. hadosztály parancsnoksága van. „Itt jól elrejtik az automobilt, mert az oroszok az ottani ⌖ 165-ös „hidat naponta többször nehéz gránátokkal szokták lőni anélkül, „hogy eddig akár a hidat, akár a malmot eltalálták volna."

„Miután a szabadságon levő Felix tábornok helyettese nálam „jelentkezett, kocsin folytatom utamat Molodia falván át egé-„szen a magaslat egyik horpaszába, a falutól közvetlenül dél-„keletre. Innét több üteghez gyalog megyek, ezek a 34. hadosztály-„hoz tartozó ütegek már 10 napja itt vannak és csakis fölfejlőd-„tek és belőtték magukat, más semmit sem csináltak. A lőszer „szabadon hever, repülők ellen nincsenek leplezve, a legénység-„nek nincsen födözéke és ki van téve a legnagyobb veszteségek-„nek egy eddig be nem következett lövetés esetére. Miután mind-„ezt erélyesen kifogásoltam, fölmegyünk a nagyon jellegzetes „Bainski (⌖ 333) magaslatra, ahonnét az egész 5. hadosztályt „és a szemben levő oroszok állásait pontosan lehet látni. Krauss „gyalogsági tábornoknak igaza van ! Ott a völgyben, hol az orosz „a Mamornita melletti Czardaki (△ 324) magaslati vonulatról „lövészárkaink előtt és mögött mindent lát és tűz alá vehet, „hol mi az ő első állásának mellvédjén kívül nála semmit sem „láthatunk és egy messze áttekinthető, a hátunk mögött enyhén „emelkedő mező van, melyen át egyetlen egy futóárok sem vezet, „de nem is képzelhető el : állandóan nem tartható. Ezt hosszabb „ideig védelmezni nem lehet ! Nekünk vagy a mostani orosz „állást kell elfoglalnunk, vagy közvetlenül Molodiától keletre „levő, tavaly kiépített „Bukovina állás"-ba kell visszamennünk, „ami pedig bizonyos körülmények között Czernowitzra veszé-„lyessé válhatna. Ez megerősíti azon elhatározásomat, hogy a

„tervezett és előkészített műveletet — miután elég erőm lesz
„itt összpontosítva, mely a föltétlenül bekövetkező orosz ellen-
„támadásokat is képes lesz kivédeni — okvetlenül végre kell
„hajtani. A Kotul Bainskiről még egy ideig nézem a terepet, mely
„enyhén hullámos, messze áttekinthető egyes erdős magaslati
„vonulatokkal. A magaslatok nyugati lejtőin vannak ütegeim,
„helyük jól van megválasztva, csak az imént említett hibákat
„látom a legtöbbnél. A tüzérségi megfigyelőhöz megyek s megint
„az ütegekhez, hol újból az előbb kifogásolt hanyagságot erélye-
„sen szemükre vetem. A legénység friss és egészséges, jókedvű.
„Innét egy kúszó cserkésző sétát kell tennem, erdőparcellától
„terephullámig, azután messze betekinthető nyilt terepen át,
„mely a gránáttölcsérektől ragyás, egyenkint, a belátott részt
„futva léptük át, míg az első állásba jutottunk, ezt csak az erdős
„részen járhattam végig, mert a legénységnek is a legszigorúbban
„meg van tiltva nappal a többi részen közlekedni. Itt az 54. gyalog-
„ezred van állásban. Az erdő sarkától még egyszer meggyőződtem,
„hogy ránknézve az egyedüli lehetséges állás a következő magas-
„lati vonal — melyen az oroszok állanak ma —, D. Budac—
„D. Goureanka—D. la Cruce (⊹ 261)—Czardaki (△ 324)—Garla
„egészen Waschkoutzig. Csak ezen tudok jótállani Czernowitz
„biztonságáért. Végleg eltökéltem ennek elfoglalását, ha meg-
„kapom a kellő erőket és ha biztos lesz az eredmény. Ezen állás
„elfoglalása és megtartása — ha sikerül — föltétlenül kevesebb
„vérbe fog kerülni, mint a mostaninak vagy a Bukovina állás-
„nak védelme egyedül."

„Az 54. gyalogezred állása kitűnően van már kiépítve és
„bőven van gépfegyverekkel ellátva. A zászlóaljparancsnokkal
„egyedül kimegyek az állás azon részébe is, mely az erdőn kívül
„van, hogy más pontokról is áttekinthessem a helyzetet. Egy
„meredek parthoz, mondhatnám odaragasztva vannak az élen
„vonuló első tűzvonal mögött a tartalék férőhelyek, önkénytele-
„nül a darázsfészek lépjére emlékeztet. Meglátogatom a jól el-
„helyezett hegyi ütegeket, csupa derék magyar van náluk. Egy
„nagyon huzatos fabódéban hamarost ettünk valamit s azután a
„hátsó Bukovina állásba mentem, miután még egynéhány üteg-
„nél voltam az állásban, melyek között egyet találtam, amely
„igazán tökéletesen van beállítva a falu szegélyén, egyes lövegei

„disznóólakból lőnek, másoknak torkolata a sövénybe van fonva.
„A Bukovina-állásnak egy részét végigjárom. Szükség esetére
„ez is megfelel s megtenné szolgálatát, mert igen jól van vezetve.
„Egy altiszt ziháló kebellel, csurgó izzadságban, kimerülten áll
„meg előttem s egy táviratot nyujt át nekem. Órámra nézek:
„délután 2 óra! Az altiszt további parancsaimat kéri. A távirat
„fölszólít, hogy azonnal utazzam el, mert Ő Fölsége e hó 4-én
„reggel 7 órakor személyesen akar velem beszélni. Futva kocsim-
„hoz megyünk és ott értesülök, hogy különvonatom holnap reggel
„6 órakor indul Kőrösmezőről. Míg a jelentést olvasom, az orosz
„azt a helyet, ahol 5 perc előtt állottam, gránátokkal kezdi lőni.
„A terepen át — nem törődve azzal, hogy fognak-e ránk lőni
„az oroszok, ami csodálatosan nem történt meg — Molodiára
„mentem és ott automobilomra ülök és Storozynetzre hajtatok,
„hová délután ½5 órakor érek. Ott egy távirat vár rám, hogy
„Kézdivásárhelyre kell utaznom. Így még ma éjfélkor Kőrös-
„mezőn kellene lennem. Elbúcsúztam 44-eseimtől, azután Krauss-
„nál voltam. Ő parancsot mutat be és ugyanakkor megkapom
„az errevonatkozó táviratot is, mely utóbbi így hangzik:"

„'Az ellenséges helyzet a Sereth folyótól délnyugatra levő
„vidéken, saját erőinknek a Sereth-folyó és Par Homului közötti
„összpontosítását (határ az 59. hadosztály és Herberstein között),
„azután a rendelkezésre álló tartalékok eltolását oda szükségessé
„tette, Kövess tábornagy ezen csoport képzésével teljesen egyetért,
„mindennek dacára az erre vonatkozó parancsok az ő kérésére a
„hadseregarcvonalparancsnokság és nem a 7. hadsereg által
„adattak ki. Litzmann (már régen ide kellett volna érkeznie,
„mint csoportparancsnoknak) még nem érkezett meg, jöveteléről
„sem az A. O. K., sem az O. H. L. még kérdezősködés dacára sem
„értesít. Ezenfölül Böhm-Ermollinál a bajor 8. tartalékhadosztály
„elindulásának megsürgetése, az O. H. L.-nél a bajor lovashad-
„osztálynak két gárdazászlóaljával való alárendelése követelte-
„tett. Seeckt.' "

„Ezen esetet Seeckt tábornokkal előre megbeszéltem, de az
„egész csoportnak a Generalleutnant von Conta alá való rende-
„lését és Krauss kikapcsolását teljesen akaratom ellenére ren-
„delték el és ha e pillanatban nem tudom megváltoztatni, nehogy
„ellenparancsokkal megzavarjam a helyzetet, amint a helyzet

„tisztázódott, Krausst fogom megbízni, ezt közlöm is vele. Ez a „Budac—czardakii vállalkozás végrehajtása után azonnal meg „fog történni. Egyidőben egy táviratot kapok, hogy Ő Fölsége „4-én reggel Kézdivásárhelyre érkezik, hogy ezen napot az 1. „hadsereg területén töltse el, ő föltétlenül akar velem beszélni. „Ez most már lehetséges lesz. Még meghagyom, hogy azt szabad „csak végrehajtani, ami föltétlenül biztosan sikerre vezet és ha „az elfoglaltat minden körülmények között meg is tudjuk tartani."

„Azután automobilra ültem és Sniatynon, Kolomeán át „Kőrösmezőre siettem. Csendes holdvilágos éjjelen haladtunk a „Kárpátokban, csodásan szép, tündéri világítások váltakoztak a „sötét álomban szunnyadó ősrengeteg szende bársonyán. Ezüsttel „behintett, ezüst fátyollal borított Kárpátok fölséges álomképe „régmult időkbe varázsolja lelkemet, midőn még boldog meg- „elégedéssel szívemben csendes holdvilágos éjszakákon a már- „marosi cserkészetekről hazatérve a természet átszellemült pom- „páját élveztem. A Tatárhágón át a Mármarosba jutottunk. „A Pietros (△ 2020), Koverla (△ 2057) és a Menczul (△ 1405), „meg az Unguriaska sötét erdőkből tündöklő pompában emelke- „dik ki s a hold ezüstös nászfátyollal koszorúzza meg. De emitt „a harmatcseppekkel megrakott drótakadályok fénylenek és „mint hosszú fekete sírok, melyek csak a halottakra várnak, „hogy behányassanak, hegyen-völgyön át vonulnak az elhagyott „lövészárkok. Rommá lőtt templomok óriási patkányrágta torony- „nyal s rajt a ferde kereszt s bedőlt tető, teljesen szénporrá vált „falvak a hamuból magasra nyúló kéményekkel, minden művelt- „ségnek sírhalmaza. Ezer vízesésében csillogva, zúgva, ragyogó „kristályos, vígan csevegő patakoktól átszelve, halkan suttogó „ősfenyvesektől körülgyászolva ; sok ezer harmattól villogó egy- „szerű keresztecske éles árnyat vet az alvó tárnicsokra meg havasi „rózsákra, csendes hősök serege fölött könyörögve nyujtják karju- „kat a föld koromsötét éjjeléből égfelé. Minden áhítattal telve „álmodozó ihlettel fájdalmas békesóvárgást lehell az én szeretett „mármarosi havasaimra. Meghatva vágyódom én is béke és „nyugalom után, melyek már több mint három esztendeje el- „hagytak engem. Nem egy véres küzdelem pusztuló terén haladok „át, míg végre 11 órakor Kőrösmezőre érek és beszállok külön- „vonatomba."

„Vonatom őrülten száguld, míg a jelentéseket olvasom."

„Wilson a pápának békeajánlatát visszautasítja, mert „nézete szerint a mostani német kormány nem nyujt biztosítékot „arra, hogy szavát be is fogja tartani. Hát Wilson ezzel lerántja „álszent fátyolát és bizonyítja, hogy a háborút ürügyek előtérbe „tolásával folytatni akarja. A tengeralattjárók az ellenségnek „nagy károkat okoznak. Oroszországban minden inog és minden „a forradalom mocsarában lassacskán elsüllyed."

„Az én arcvonalam."

„*1. hadsereg.* Geroknál a 218. hadosztály jobbszárnyán egy „magaslatot kézigránátharcban a 256. ezred elvett az ellenségtől. „Az egész hadseregarcvonalon semmi fontosabb, kisebb járőr- „csatározások és lövegtűz."

*

Az orosz 15. hadosztályt Muncelutól északra az arcvonalba tolták, melyhez Varnitáig a román 9. hadosztály csatlakozik; Varnitán túl nyugatra a román 3. hadosztály 28. és 30. ezredét csoportosították. Az orosz 14. hadosztályból tartalék lett.

A menetezredek szétmorzsolódtak; az ezredeket feloszlatták. A román 12. hadosztály orosz erősítést vár. A román 8. hadosztályt az 1. váltja fel.

*

„*7. hadsereg.* Jelek mutatkoznak, hogy az ellenség táma- „dásra készül. A XXVI. hadtest és az 1. hadosztály előtt „az ellenséges tüzérség tevékenysége erősbödik. Újabb orosz „ütegek belövik magukat, az ellenség állásában és annak állása „mögött élénk mozgást figyeltek meg csapataink. Az orosz X. had- „testparancsnokság főhadiszállását Hadikfalvától keletre fekvő „vidékre előretolta, a XXIX. hadtestparancsnokság pedig Hatnára „átköltözött."

*

Hír szerint Gura Solczéről Jaslowetzre 10 léggömböt szállítottak. Megfigyelték, hogy a déli órákban 4 orosz gyalogszázad, 13 lovasszázaddal együtt, Kloster-Humoráról Gurahumora felé menetelt.

XVII. hadtestünkkel szemben az oroszok erődítik állásukat. Rudestienél, Serethnél, Oberstanestienél és Molitánál az oroszok kötött léggömbökből figyelnek. Megállapították, hogy a 3. kauká-

zusi kozákhadosztály és a 3. dóni kozákhadosztály az orosz 9. hadsereg kötelékébe tartozik.

Az ellenség Radautztól keletre mindjobban erősödik.

*

A 7. hadseregnek megparancsolom :

„A Kárpát-hadtest és a XXVI. hadtest előtti ellenséges helyzet következtében, a parancsnoksági viszonyokat ideiglenesen megváltoztatom.

Conta tábornok alá a Kárpát- és a XXVI. hadtestet rendelem, valamint azokat a csapatokat is, melyeket erősítésül fogok ebbe a körletbe irányíttatni.“ Op. 3703. szám.

Megérkezik a 7. hadseregparancsnokság Op. 1129/349. számú jelentése :

„Na. 558. számú rendeletben közzétett ellenséges hírek következtében — melyek arra mutatnak, hogy az ellenség Sereth és Moldawa között támadást készít elő — az alábbi intézkedést adom ki :

1.) Conta tábornok parancsnoksága alatt ideiglenesen egy csoport alakul, mely a Kárpát-hadtestből, a XXVI. hadtestből, a 31. hadosztály zöméből és a bajor 8. tartalékhadosztályból fog állani.

2.) 31. hadosztály :

a) A 62. gyalogdandárparancsnokság és a bosnyák 3. ezred a Krauss-csoportparancsnokság Op. 117/25. számú intézkedése szerint, rendelkezésére Wolokára menetel. A 69./I. zászlóalj[1] egyelőre Namenan marad.

b) A hadosztálytüzérség könnyű ütegeit a czardakii vállalat végrehajtása után a Conta-csoport rendelkezésére kell bocsátani.

c) A 31. hadosztály zöme azonnal a Conta-csoport kötelékébe kerül és még a mai napon a szándékolt térbe kell tolni.

3.) A bajor 8. tartalékhadosztály parancsot kapott, hogy még ma következőképen csoportosuljon :

a) Csapatok : Kamena—Michalcze—Czernowitz,

b) a tüzérség a XVII. hadtest vállalatában nem vesz részt ; a Conta-csoportparancsnokság intézkedése szerint, az *a)* pontban megemlített körleten át előre kell vinni,

c) a hadosztály vonata és intézetei Draczynetz—Hlinitza—Duboutz körletébe menetelnek.

A hadosztály további előrevonása a Krauss-csoportparancsnoksággal egyetértve történjék.

4.) A 19. honvédgyalogezred — mely idáig hadseregtartalék volt — a XXVI. hadtestparancsnokság rendelkezésére áll.

[1] Vérhasgyanus.

5.) Szállítmányok :

a) a 8. tartalék tábori tüzérezred 1. tábori tarackososztálya a bajor 8. tartalékhadosztályt Hlinitza—Storizynetzen át követni fogja,

b) a 31. nehéz tábori tüzérezred azonnal a Conta-csoport kötelékébe jut, egyelőre Storozynetzre van irányítva,

c) a többi szállítmányokról a hadseregarcvonalparancsnokság később intézkedik.

6.) A XVII. hadtest tervszerűen hajtsa végre vállalatát.“ Op. 3703. szám.

A badeni hadseregfőparancsnokságnak és a német legfelsőbb hadvezetőségnek távirati jelentés megy :

I. A hadseregfőparancsnokságnak :

„A 7. hadsereg előtti ellenséges helyzet miatt a következő intézkedést adtam ki :

1. Conta tábornok ideiglenesen átveszi a Kárpát- és XXVI. hadtest és azon csapatok parancsnokságát, melyek az említett hadtestek körleteibe tartalékként tolódtak el.

2. A Conta-csoporthoz jut :

a) A 31. hadosztály gyalogságának $^2/_3$-a és a 31. nehéz tábori tüzérezred. A hadosztály könnyű ütegei a czardakii vállalat végrehajtása után követni fogják a hadosztályt,

b) a bajor 8. tartalékhadosztály egész tábori tüzérségével együtt ; a hadosztály még ma elindul,

c) a bajor lovashadosztály (a német legfelsőbb hadvezetőségnél javasoltuk).

3. A 19. honvédgyalogezred — idáig hadseregtartalék — a XXVI. hadtest rendelkezésére áll.“ Op. 3702. Ang. III. szám.

II. A német legfelsőbb hadvezetőségnek :

„Az orosz X. és XXIX. hadtestparancsnokságnak az arcvonal közelébe történt előtolásából és Gurasolcze vidékén 6 ellenséges kötött léggömb felszállásából azt lehet következtetni, hogy XXVI. hadtestünk és 1. hadosztályunk megtámadása küszöbön áll.

Kérem, hogy a bajor lovashadosztályt, a beosztott két gyalogzászlóaljjal együtt, bocsássák rendelkezésemre. A lovashadosztályt Altfratautzra akarom előretolni. Kérem a bajor 8. tartalékhadosztály elindulásának megsürgetését.

A Sereth és a Moldawa közötti csapatok Conta tábornok alá vannak rendelve.“ Op. 3702. szám.

*

A Böhm-Ermolli-hadseregcsoportparancsnoksággal megegyeztünk, hogy a bajor 8. tartalékhadosztály még ma Radautzra menjen.

A német legfelsőbb hadvezetőség este tudatja, hogy Ober-Ost a bajor lovashadosztályt a hadseregarcvonalparancsnokság rendelkezésére fogja bocsátani, a beosztott két zászlóalj azonban a 3. hadseregnél marad. A lovashadosztályt a Conta-csoporthoz Altfratautzra irányítják. Op. 3714. szám.

A hadseregfőparancsnokság alábbi utasítása keresztezte a hadseregarcvonalparancsnokságnak azt a jelentését, melyet a hadseregfőparancsnokságnak már előzőleg elküldött :

„A közeli napokban 14 orosz hadosztálynak Sereth és Moldawa közötti támadásával kell számolni. Ez a támadás három hadosztályunkat fogja érni.[1]

A hadseregfőparancsnokság megfontolandónak véli, nem volna-e célszerű a 31. hadosztályt a 40. honvédhadosztály és az 59. hadosztály közé tolni, hogy az arcvonal kezdettől fogva olyan erős legyen, hogy az orosz támadást sikeresen vissza tudja verni. A bajor 8. tartalékhadosztály és a bajor lovashadosztály hadseregtartalékul szolgáljon.

Amint a XVII. hadtest befejezi vállalatát, Krauss gyalogsági tábornokot kell kiszemelni a Kárpát-hadtest és a XXVI. hadtest csoportparancsnokául.

A hadseregarcvonalparancsnokság ehhez foglaljon állást és jelentse azt." Op. 3715. szám.

Válaszom :

„A hadseregarcvonalparancsnokság által kiadott intézkedés Op. 3702. Ang. II. szám alatt bejelentettem. E szerint már nem lehet arra számítani, hogy Litzmannt, mint csoportparancsnokot átutalják." Op. 3702. Ang. III. szám.

*

A 7. hadseregparancsnokság parancsot kap :

„Felteszem, hogy a küszöbön álló ellenséges támadás elhárítására jó eleve kiadott utasítás szerint, már most megkezdődött az ellenséges megfigyelő állások, ütegek és lövészárkok leküzdése.

Javasolom, hogy a tartalékoknál beosztott tábori tüzérséget felkapcsolva lesállásban tartsuk, alkalmazásra készen azon arcvonal mögött, melyre az ellenség valószínűleg támadni fog ; a tüzérség feladata az lesz, hogy az esetleg betört ellenséget azonnal tűzbe fogja.

Azok az ütegek, melyek ilyen módon az arcvonal mögött mintegy 5 km-re állanak, tapasztalás szerint kevéssé szenvednek az ellenséges tüzérség tüzétől és különösen hatásosak az esetleg betört ellenség leküzdésére." Op. 3713. szám.

*

[1] Német 1., 40. honvéd- és 59. hadosztály.

Ober-Ost átkelt a Dünan. Riga nemsokára elesik. Suchomlinovot kihallgatják és most kezd az igazság kiderülni.

A „Berliner Tageblatt" szószerint idézve közli Suchomlinov hadügyminiszternek és Januschkewitz tábornoknak — a vezérkar főnökének — vallomását.

Januschkewitz kijelentette, hogy a cár előtt hangsúlyozta az általános mozgósítás szükséges voltát. A cár megjegyezte erre, hogy az általános mozgósítás nemcsak Ausztriával, hanem Németországgal is fel fogja idézni a háborút. „Mivel én ezt a háborút kikerülhetetlennek tartom — mondja Januschkewitz —, kitartottam az általános mozgósítás mellett. Július 29-én este résztvettem a minisztertanácson, melyen az általános mozgósítási parancsot három miniszterrel ellenjegyeztettem, ahogyan azt törvényeink követelik. Este a cár telefonon felhívott és azt kérdezte, mi van a mozgósítással? Azt válaszoltam, hogy a mozgósítási ügy főnöke a mozgósítási parancsot már kiadta. Erre a cár azt válaszolta, hogy Vilmos császártól táviratot kapott, melyben a császár neki becsületszavát adta, hogy ha Oroszország a mozgósítási parancsot visszavonja, Németország nem fog Oroszország ellen fellépni. Én kértem a cárt, hogy az általános mozgósítási parancsot ne vonja vissza és felhívtam a cár figyelmét arra, hogy mily veszedelmekkel járna ez a lépés; de — jegyzi meg Januschkewitz — Vilmos császár becsületszava többet ért a cár előtt az én szavamnál. A *cár megparancsolta*, hogy csakis a részleges mozgósítási parancsot adjam ki, erről Sassanovot azonnal értesítettem. Július 30-án Sassanov Zarskoje Seloba utazott, hol a cárnál kierőszakolta, hogy a mozgósítási ügyet tegyük utólagosan vizsgálat tárgyává."

Suchomlinov hadügyminiszter Januschkewitz tábornok vallomására kijelentette, hogy ő[1] győzte meg a cárt az általános mozgósítás szükséges voltáról. Hangsúlyoztam a cár előtt — vallotta —, hogy Vilmos császár távirata nem elég garancia! A cár azonban hajthatatlan maradt és az általános mozgósítási parancs visszavonását kívánta. Erre azt mondottam a cárnak, hogy ha nekem nem hiszi el, hogy az általános mozgósítást nem lehet már részleges mozgósítássá visszacsinálni, kérdezze meg a vezérkar főnökét Januschkewitz tábornokot.

A cár telefonon valóban felhívta Januschkewitz tábornokot és beszélt vele. Januschkewitz tábornok félóra mulva felhívott telefonon. *Én úgy csináltam a dolgot, hogy az általános mozgósítás a cár határozott parancsa ellenére* a maga útján tovább folyt, amiért nekem Januschkewitz tábornok végtelen nagy köszönetet mondott."[2]

[1] Már mint Suchomlinov.

[2] Nachrichtendienst. Armee—Funker—Abteilung 23. Aus Nauen aufgenommen am 2/9. 1917.

„Mackensennél ellenséges támadásokat vertek vissza."

„Az Isonzón ma valamivel csendesebb."

Vasúti kocsiban, szeptember 3.

„Egész nap vasúti utazás. A jelentések szerint az egész „hadseregarcvonalamon csekély harctevékenység, csak a XVII. had- „testnél volt meg az előkészített támadás, mely sikerült és a „101. ezred a Czardakin (△ 324) elfoglalta az egész ellenséges „állást."

1. hadsereg. Geroknál éjfélkor a Grozestire és a D. Cosna (◇ 788) gerincre irányult ellenséges támadás meghiúsult. Napközben Sovejára és Grozestire ellenséges tűzérségi zavarótűz irányult.

Varnita és Racoasa között a román 12. hadosztály 4., 22., 30. és 45./60. ezredei állanak. A román 11. hadosztályt Panciura várják.

A Csobános-völgyben az orosz 48., az Uz-völgyben a 188., a Trotusu-völgyben a 49. hadosztályt állapították meg.

7. hadsereg. Mindinkább több jel mutatkozik, hogy az 59., 1. és 40. honvédhadosztálynál támadásra készül az orosz.

A Solka—Arbora-szakaszra 13 új orosz üteg lőtte be magát. A 40. honvédhadosztály arcvonalával szemben 23 orosz üteget állapítottak meg.

Megfigyelték, hogy Arbora vidékén 10 zászlóalj Pojanin át, egy másik mindhárom fegyvernemből álló oszlop Botuschanan át Comanestie felé menetelt.

Solka-Arbora vidékén és az 1. hadosztály állása ellen Holdánál valamivel élénkebb lett az ellenséges tüzérség tevékenysége; Buzlánál az ellenség járőreit elzavarták csapataink. A 31. hadosztály Oberwików—Unterwików, a bajor 8. tartalékhadosztály Czudyn—Storozynetz vidékét érte el.

Az orosz XXIX. hadtestet Hatnától északra, a 3. kaukázusi kozákhadosztályt Obermilleschoutztól délnyugatra állapították meg az arcvonalban. Hadikfalva és Arbora fölött léggömbök lebegnek. Solkánál az orosz XL. hadtest van az arcvonalban.

*

A németek elfoglalták Rigát.

A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokságnak ezt táviratozom:

„A német 9. hadsereg javasolja, hogy közte és az 1. hadsereg között Voloscani—Iresti vonala legyen a határ.

Gerok ezzel szemben azt mondja: a 218. hadosztály jobbszárnya most a ◇ 589-től délkeletre 800 lépésre van. A javasolt

határvonal és a 218. hadosztály jobbszárnya közé eső területen a 216. hadosztálynak legalább is egy zászlóalja van. A 218. hadosztály még abban az esetben is gyenge arra, hogy az említett területet a 216. hadosztálytól átvegye, ha a 20. lovasdandár körülbelül 800 lövészét is beszámítjuk, mivel állásának közepét jobbszárnyának rovására kell megerősítenie. A jobbszárnyat nem szabad elhanyagolni, mert a 216. hadosztály racoasai támadása következtében az ellenség itt megerősítette szakaszát, úgyhogy ott minden pillanatban támadhat. Mivel a német XVIII. tartalékhadtest a ⊹ 554—⊹ 589 szakaszra szándékozik támadni, kedvezőbb lenne, ha a határ a 9. és 1. hadsereg között a Par. Carligului-völgy lenne. A 218. hadosztály keleti irányban semmi esetre sem terjeszkedhetik tovább, mint most.

A hadseregarcvonalparancsnokság Gerok nézetéhez csatlakozva javasolja, hogy az új határ Vidra ⊹ 589—Verdea vonala legyen." Op. 3716. szám.

*

A német legfelsőbb hadvezetőség távirata Seeckt tábornoknak :

„Az utóbbi harcokban a tartalékok több helyen nem voltak elég közel kéznél. Hálás lennék, ha ebben az irányban közbelépne."

Seeckt azt válaszolja, hogy a 7. hadseregparancsnokságot kellően utasították és hogy az intézkedés végrehajtását ellenőrizze. Op. 3717. szám.

Az 1. és 7. hadseregnek alábbi parancsot küldtem :

„Megállapítottuk, hogy egy-egy lovashadosztály átlagos élelmezési létszáma körülbelül 10.000 fő és 4000 ló ; míg ütközetlétszáma csak 3000 karabély. Ez nem arányos az utánszállítási anyag mennyiségével. Például a Habermann-csoportnál levő három lovashadosztálynak — mely körülbelül egy gyaloghadosztály harcértékének felel meg — naponta annyit kell szállítani, mint egy hadtestnek.

Ezt a helyzetet alaposan meg akarom változtatni. A hadseregparancsnokságok ebben a kérdésben szeptember 9-ig nyilatkozzanak." Op. 3729. szám.

A badeni hadseregfőparancsnokságnak jelentem :

„Mivel elsősorban a kolomea—czernowitzi vasútvonalat kellett rendbehozni, a woronienka—delatyni vasútvonal háttérbe szorult.

Mivel az első vonal már üzemben van, különösen hadműveleti szempontok miatt, most már a woronienka—delatyn—kolomeai vasútvonal rendbehozását kell siettetni. A rendelkezésre álló munkaerő azonban október közepe előtt nem képes befejezni a munkát.

A 7. hadseregnél harántirányban most nincsen összeköttetés. A hadsereg arcvonala mögött csakis időfecsérlő kerülőkkel lehet csapateltolásokat végrehajtani, a Stryj—kolomeai utánszállításra szükséges vasútvonalat is megterhelik.

Ha a delatyn—kőrösmezői vasútvonal forgalomban lenne, a szállítási idő 24 órával megrövidülne. Ezért megfelelő munkaerő kiutalását kérem.

A kolomea—delatyni vasútvonal javító munkálatainak vezetésével a 7. hadseregparancsnokságot kellene megbízni, mert saját érdeke kívánja, hogy az említett vasútvonalon mielőbb ismét helyreálljon a forgalom és mivel a szóbanforgó vasútvonal a 3. hadseregparancsnokságot kevésbé érdekli." Op. 3728. szám.

Csíkszereda, szeptember 4.

„Reggel 4 órakor ideérkeztem és azonnal automobilon „Kászon-völgyön át Kézdivásárhelyre siettem, ahová éppen jókor „érkeztem. Reggel 7 órakor Ő Fölsége 109 személyből álló külön- „vonattal megérkezett. Együtt mentünk automobilon Berecken át „Sósmezőre. Az út leírhatatlanul rossz, de örülök annak, hogy „Ő Fölsége ezt látja, mert folyton hiába jelentem a hadseregfő- „parancsnokságnak, hogy munkásosztagokra van szükségem.

„Néhány száz román fogoly nagyon feszesen tiszteleg."

„Sósmezőn van a 82. ezred díszszázada és a többi ezred- „nek küldöttsége. Ő Fölsége minden egyes emberrel beszél, közöttük „főképen két vitézzel, akik hátul a kiegészítőnél voltak s onnét „megszöktek és egyenest a tűzvonalba vonultak be, hogy hazánkért „küzdhessenek. Két hűséges 39-esemet megismerem, akik Dober- „dón alattam hősiesen küzdöttek, az egyik Kovács István. Bol- „dogok, hogy megismerem, én örömömben 14 napi szabadságot „adok nekik és bemutatom ő Fölségének őket. Megkérik a királyt, „hogy régi ezredükhöz visszarendeltessenek; Ő Fölsége meg- „tagadja ezt, mire én kimagyarázom, hogy szükségem van itt „az ő kipróbált hősiességükre, melyet mindenek fölött nagyra „becsülök."

„Innét Herestraura megyünk, hogy Ő Fölsége román földre „tehesse lábát."

„Egyszerre hozzám fordul Ő Fölsége s látom, hogy azért „hivatott ide, hogy azt, amit most fog mondani, megmondhassa „nekem."

„Kijelenti, hogy ő magyar hadsereget akar létesíteni és
„pedig úgy, hogy minden magyar ezredben a magyar szolgálati
„és vezényleti nyelv hozassék be; ezzel szemben a honvédség
„megszűnik és csak az lehet tiszt, aki tökéletesen beszél németül.
„A szolgálati és vezényleti nyelv a dandártól fölfelé német és
„Magyarország fogja az ő területén kiegészítendő csapatok összes
„kiadásait teljességében födözni. A magyar ezredek az össz-
„monarchia bármely helyén lehetnek állomáson."

„Nézetem szerint ezen gondolat veszélyes, mert úgyszólván
„mindent elvesz és semmit sem ád érette s majd az összes magyar
„ezredek Csehországban fognak állandóan állomáson lenni és
„viszont, csupa osztrák tiszt lesz s a magyar teljesen kiszorul az
„úgynevezett „magyar hadsereg"-ből is. Midőn azonban láttam,
„hogy ellenvetéseim hiábavalók és csak ingerlik Ő Fölségét, azt
„mondottam neki, hogy most nem akarok végleges feleletet adni,
„néhány napi meggondolási időt kérek s majd írásban adom be
„ma még fönntartott végleges véleményemet."

„Válaszom, arca kifejezése szerint, kellemetlenül érintette
„és röviden azt felelte, hogy tegyek úgy, ahogy akarok."

„Eltökélt szándékom, hogy erről a szerencsétlen megoldás-
„ról lebeszéljem, bármiként venné is mondanivalómat. A hon-
„védséget csak akkor szabad fölöszlatni, hogyha helyette egy
„tökéletesen magyar hadsereget állít föl, mely a hadtestparancs-
„nokságig beleértve, minden tekintetben magyar. Úgy, ahogy
„ő akarja, nem lehet megcsinálni. Ezt nem szabad támogatnom,
„mert ezzel maga alatt vágná a fát jóakaró fiatal királyom."

„Tovább megyünk Torjára, Tusnádra és Csekefalvára.
„Minden községben lelkes fogadtatás van s temérdek virággal
„szórják tele Ő Fölsége automobilját, de ő lehangolt s útközben
„alig beszél egy szót és csendesen hallgatja meg előadásomat a
„helyzetről. Rossznéven vette tán nagyonis őszinte szavaimat?"

„A VI. hadtestparancsnokságnál díszszázad és a kitüntetet-
„tek számos küldöttségei, Csíkszeredán ugyanaz."

„Este a vasúti kocsiban előadom neki annak föltétlen szük-
„ségességét, hogy az oroszok Czardaki (△ 324)—Buda állásukból
„végleg kidobassanak és mi elfoglaljuk ezt és kívánatos volna az
„állásoknak még további előretolása, hogy Czernowitz ne legyen
„kitéve a vonal ingadozásai által újabb veszélynek. Jelentem

„neki, hogy ha most a Pruth és Sereth között gyülekező három „tartalékhadosztályomhoz még hármat ad, akkor Dorohoiura „taszítok előre és délkeletnek bekanyarodva, nagy veszteségek „nélkül elfoglalom az egész Moldvát. Ő Fölsége meg fogja gondolni „és reméli, hogy teljesíteni fogja tudni kérésemet, hiszen az Ison- „zón 7 teljesen érintetlen hadosztályunk áll tartalékban."

„Nagyon szivélyes búcsú után — melynél Ő Fölsége közli „velem, hogy az Isonzón a harcok újra föllobbantak — Tusnád- „fürdőn vonatából kiszállok és automobilon Csíkszeredára megyek, „hol, miután a villanyos világítás kialudt, koromsötétben érke- „zünk meg."

„A jelentések szerint az 1. hadseregnél csekély harctevé- „kenység, néhány ellenséges tüzérségi rajtaütés Grozesti ellen, „melyeket Ő Fölségével hallottunk."

„A 7. *hadsereg* jelenti. A 34. hadosztály tegnap délután „végrehajtotta a czardakii vállalkozást és a △ 324-et s a határ- „magaslatnak a vadászlakig terjedő részét elfoglalta. Rövid, „rendkívül hathatós tüzérségi előkészítés után a 101. gyalog- „ezrednek osztagai rohammal bevették az ellenséges állást és „vagy 300 lépésre keletre a határhegytől beássák magukat. Az „ellenséget — foglyok vallomása szerint — tökéletesen meg- „leptük. Az orosz 126. ezred 4 tisztjét, 229 emberét elfogtuk és „néhány géppuskát zsákmányoltunk. Egy erős ellenséges ellen- „támadás, mely reggel 3 órakor kezdődött a Czardakin és attól „északra álló osztagainkat régi állásukba visszataszította. Czar- „dakitól délre új állásunkat megtartottuk. Alapos tüzérségi elő- „készítés után egy újabb támadást fogunk Czardaki ellen csinálni."

„Az 59. közös- és 40. honvédhadosztálynál ellenséges zavaró- „tűz, különben csak csekély harctevékenység. Délelőtt 8 órakor „erős tüzérségi előkészítés után megindult ellenséges ellentámadás „a vadászlaknál — Czardakitól egy km-re délre — szintén vissza- „vetette a mi csapatainkat régi állásaikba. A XVII. hadtest- „parancsnokságnak szándéka az egész vállalkozást megismételni. „Itt estig igen élénk ellenséges lövegtűz."

„Utólag még a következőket akarom följegyezni. Általam „úgy volt elrendelve, hogy 3-án korán reggel hajtassék végre „fönti vállalkozás úgy, hogy már délre be legyen fejezve és csapa- „tainknak ideje legyen az éjjel beállta előtt az új állásokban

„berendezkedni, tájékozódni és a tüzérséget éjjeli támadásokra „gondosan belőni. Ha az ellentámadás nappal következnek be, „akkor tüzérségem megfigyelve lőhet, ami nagyon kívánatos. „Előttem ismeretlen okoknál fogva egészen másképen történt. „A parancsnokot, kinek intézkedése úgylátszik nem volt meg- „felelő, felelősségre fogom vonni. A tüzérség rombolótüzét „délután 4 órakor kezdette meg, 5 órakor jött a sor a meg- „semmisítőtüzre és 6 órakor el volt foglalva a czardakii orosz „állás. Még mielőtt a tüzérség képes lett volna magát be- „lőni, mielőtt a tartalékok rendeltetési helyükre értek, mielőtt „rendszeresen tájékozódni lehetett volna, leszállott az éjjel sötétje „s kialudt a nappal világa. Alighogy teljesen sötét lett, még mielőtt „a hold feljött volna, nagyon rövid, igen heves orosz lövegtűz „árasztotta el újonnan elfoglalt állásainkat és utána azonnal egy „erőteljes ellentámadás jött, mely elfoglalta a legfontosabb pon- „tot, nemsokára még két ellenséges támadás lett, mely teljesen „visszadobta csapataimat régi állásaikba és 209 ember véres „veszteséget okozott nekünk. Egészen biztosra veszem, hogy az „oroszok csapataimat meglepték, mert előkészületeink fölületesen „voltak megcsinálva."

„A románok, bár még támadnak, de mind gyérebben és „lanyhábban."

„Nálam teljes erővel épül a telelő állás, mert úgy látom, „nem kapok erősbítést és így a Moldva megszállásáról, sajnos, „le kell mondanom. Istensegítsnél több ellenséges járőrt elker- „gettünk, melyek a Suczawán akartak átkelni. A bajor 8. gyalog, „a bajor lovashadosztály és az én 31. hadosztályom már tartalék- „ban vannak, beérkezett részeikkel Conta mögött."

*

Preworokie és Oprischeny között állását erődíti az ellenség. Repülőink megállapították, hogy az ellenség második állást épít Calinesti—Lozna (◇ 230)—Hiliseul—Varnao—Ibanesti—Comanestie—Alba—Tlioasa vonalában.

Megbízható hírek szerint, az orosz VI. lovashadtest Suczawára jön. Az orosz XL. hadtestet Arbóra, a X. hadtestet Czornolozy vidékén állapították meg az arcvonalban.

Támadásról az oroszok nem tudnak, ellenben az állások megerődítésére kaptak szigorú parancsot.

Az orosz 9. hadsereg csoportosítása nyilvántartási adataink szerint a következő :

A X. hadtest St. Onufrytől Satul mareig, hozzácsatlakozik Jaslowetzig a XXIX. hadtest, majd a XL. hadtest jön Solkáig. Solkától délre a XVIII. hadtest a VI. lovashadtestet fogja felváltani Par. Homorului vidékén egészen Moldawáig.

A Czardakin (△ 324) az orosz 32. hadosztály van, melyhez északra a 12. hadosztály zárkózik, a XI. hadtest valamennyi hadosztálya az arvonalban áll.

*

„Mackensen Varnitánál egy ellenséges tömegrohamot vert „vissza."

„Riga teljesen el van foglalva, nagy a zsákmány s az ellenség „visszaözönlik."

„Az Isonzón szakadatlanul elkeseredett tusa tombol a „Monte San Gabriele (△ 646) birtokáért. Ide-oda hullámzik a „harc s a hegy folytonosan változtatja gazdáját. Ott a hős 20. „honvédhadosztály küzd."

„A nyugati arcvonalon szüntelen küzdelmek."

*

Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság a tegnapi Op. 3716. számmal kapcsolatosan táviratozza :

„A 9. hadsereg jelenti :

Mivel a 13. lövészhadosztály elszállításra kerül, az alpesi hadtestet pedig kivonják az arcvonalból, a 9. hadsereg balszárnyát nem lehetséges a ⊹ 589-es magaslatig megnyujtani. A sebesültek és betegek következtében megcsappant létszám és a hadműveletek közben megnövekedett arcvonalkiterjedés nagyon megnehezíti a szükséges tartalékképzést.

Serbestinél okvetlenül szükség van tartalékra, mely szükség esetén a 218. hadosztály támogatására is számításba jön. Ezért a hadseregcsoportparancsnokság a 9. hadsereg javaslatát magáévá teszi.

Ezért mindkettőnk érdekében arra kérem, hogy a 9. hadsereg javasolta vonalat szíveskedjék elfogadni határul közte és az 1.hadsereg között." Op. 3716. szám.

*

A balsikerrel végződött Czardaki vállalat tárgyában a 7. hadseregparancsnokságot felszólítom, hogy derítse fel a kudarc okát.

„A hadseregparancsnokság a Krauss-csoportnál tisztázza a következő kérdéseket :

Mi volt az oka annak, hogy a támadást csak késő délután indították meg ?

A tüzérség megszervezte-e az ellenségtől elfoglalt állás elé szánt zárótüzet és a gyalogság a másnap hajnalban bekövetkezett ellenséges ellentámadáskor kért-e zárótüzet ?

Ha igen, mi lehetett az oka annak, hogy a zárótűznek hatása nem volt ?

A 34. hadosztályparancsnokság megtette-e azonnal az intézkedéseket arra, hogy a magaslat elfoglalása után az elfoglalt ellenséges állást műszakilag megerődítsék és az ehhez szükséges anyagot (szegesdrót, akadálykaró, spanyolbak, stb.) a csoportokhoz kiszállítsák ?

Az éj folyamán eléggé közel vitték-e a tartalékokat az elfoglalt állás mögé, hogy ellentámadás esetén kéznél legyenek ?

Miként szervezték meg a 34. hadosztálynál az összeköttetést a támadással elért új vonal és a hadosztálytüzérség, illetve a hadosztályparancsnokság között ?

Miképen tervezi a XVII. hadtest a támadás megismétlését és mi történik, hogy hasonló balsiker elkerülhető legyen ?" Op. 3739. szám.

*

A hadseregarcvonalparancsnokság Op. 3717. számú rendeletére Conta tábornok Seecktnek jelenti :

„A XXVI. hadtest az arcvonal közelébe vonja tartalékait ; állását erődíti, támpontokat épít.

A bajor 8. tartalékhadosztály Vadul Vladichia—Hadikfalva vonala mögött készen áll a harcra ; tüzérsége lesben áll.

A 31. hadosztály fele Lichtenberg—Wollowetz—Mardzina vonala mögött csoportosult mint tartalék ; tüzérsége tüzelőállásban van."

Propaganda a román arcvonalon.

„A megszállott tartományokban élő *román lakosság kérelme* az arcvonalban küzdő testvéreikhez :

Büszkeséggel értesültünk Marasestinél, Sovejánál és Grozestinél tanusított hősi magatartástokról. Románia fegyverbecsületét megmentettétek. Előttünk, kik Romániának megszállott tartományában élünk, napról-napra világosabb lesz, hogy a háború folytatása országunk pusztulását idézi elő és csakis az oroszok javát mozdítja elő.

Országunknak emberekre van szüksége, kik földjét megműveljék. Csakis ebben az esetben hegednek be azok a sebek, melyeket a háború okozott.

De ez lehetetlen, ha nemzetünk virága elvérzik a céltalan harcban. A harcnak nincsen célja, mivel a román nép jövőjét nem az oroszok oldalán kell keresni, hanem a központi hatalmaknál.

A központi hatalmak kezet fogtak azokkal a román katonákkal, kik önként hozzájuk csatlakoztak, hogy az országot újra felépítsék.

Mi kezeskedünk, hogy a megszállott tartományok igazságos kormányzása jólétet fog nektek biztosítani.

Térjetek haza, feleségeitek, gyermekeitek és szüleitek tárt karokkal várnak benneteket.

A megszállott tartományok hazafias románjai."

Marosvásárhely, szeptember 5.

„Az 1. hadseregnél a Csobános és Uz völgyekben s a Trotusu-„völgy mindkét oldali magaslatain meg-megélénkülő ellenséges „tüzérségi tevékenységtől eltekintve, nevezetes esemény nincsen."

*

A Lipoșcak-csoportnál két, a Casinu-völgyben egy román (8) hadosztályt csoportosítottak. A románok az 1. és 2. menetezredeket feloszlatták.

Egy szabadságáról bevonult román százados, ki fogságba esett, azt beszéli, hogy a román 8. hadosztály felváltására oroszok érkeztek Onestibe. Román fogoly tisztek vallják, hogy a román 7. hadosztályt a 11. fogja felváltani, mely Jassiból érkezik. A román 3. lovashadosztályt az Ojtoz-szakaszba várják. A románok ellentámadása küszöbön áll; Avarescu tábornok fogja vezetni.

Az orosz 2. hadosztály a Doftana-völgyben van, de támadásról mit sem tud.

Az orosz 25. hadosztály a Békás-szorost tartja.

A román 13. hadosztály megszemlélése alkalmával Károly román trónörökös azt mondotta, hogy Románia részt fog venni az entente általános támadásában.

*

Tüzérségem egy ellenséges üteget harcképtelenné tett.

7. hadsereg. Habermann-csoport: Élénk ellenséges lövegtűz volt az arcvonal egyes szakaszai ellen. A Hrebin (⌖ 1361)—Verful Goii (⌖ 1298) szakasz mögött, az ellenséges állások mögött mozgás látszik; rendes harc, kisebb csatározások folynak.

Conta-csoport. Mindkét oldalon járőrcsatározások folynak. Istensegítsnél egy ellenséges század a Suczawáról visszaszorította tábori őrseinket.

Krauss-csoport. Csekély ellenséges tüzérségi tevékenység. Preworokie és Oprischeny között az ellenség szorgalmasan erődíti állását.

A bajor 8. tartalékhadosztály Altfratautz—Bilka—Galanesti körletébe érkezett. A bajor lovashadosztály a nehéz bajor

lovasdandárral Krasnára, a porosz 1. lovasdandárral Budenitz—Idzestie körletébe, a bajor 5. lovasdandárral Davideny—Cziresz körletébe, a tüzérséggel Strazára érkezett. A 31. hadosztálynál nem változott a helyzet.

*

Repülőink megállapították, hogy az oroszok Darabani—Damileni—Buhaiu—Calinesti vonalában állást építenek.

Az orosz 169. hadosztálynál a 675. és 676. ezredet feloszlatták és a 9. és 31. hadosztályba olvasztották, mivel ez a két ezred megtagadta az engedelmességet.

*

Veszteségeink a Czardakin: 10 tiszt, 74 legény elesett, 13 tiszt, 493 legény megsebesült, 2 tiszt, 262 legény eltünt.

Mackensennél semmi újság.

Ober-Ostnál, a Düna mellett, az orosz sietve kiürítette állásait s egészen Lennewaden mögé vonult vissza; sok löveget hagyott el. A támadó arcvonal nem érintkezik az ellenséggel.

„Az Isonzón rettenetesen véres, kétségbeesett küzdelem a „Monte San Gabriele (△ 646) birtokáért és a minap elvesztett „állásainkért Flondartól és Selótól nyugatra."

A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokságot a tegnapi Op. 3403/I. a. számú táviratra megkértem, hogy a 218. hadosztály és a XVIII. tartalékhadtest közötti határt egyelőre hagyja meg úgy, mint idáig volt, mert arról értesültem, hogy a német legfelsőbb hadvezetőség legközelebb meg fogja határozni az 1. és 9. hadsereg közötti új határvonalat. Op. 3716. Ang. II. szám.

A badeni hadseregfőparancsnokság Op. 44671/I. szám alatt táviratozza:

„A német legfelsőbb hadvezetőséggel egyetértve elrendelem, hogy a 3. hadsereg szeptember 6-án déli 12 órától a József főherceg hadseregarcvonal kötelékébe tartozzék. A József főherceg hadseregarcvonal és Ober-Ost közötti határvonal a Dniester. Az 5. hadosztályt vissza kell csatolni a 3. hadseregheg. A 3. és 7. hadsereg közötti határvonalat a hadseregarcvonalparancsnokság határozza meg.

A 3. hadseregnél a parancsnoksági viszonyokat akként szabályozom, hogy Csanády gyalogsági tábornok az északi szárny, Litzmann gyalogsági tábornok a déli szárny vezetését vegye át." Op. 3760. szám.

Mielőtt még a hadseregfőparancsnokság fenti rendeletét megkaptam, a 7. hadseregparancsnokságnak alábbi rendeletet adtam:

„A mai általános helyzetben egyelőre nem lehet támadásra gondolni. A hadseregparancsnokság vizsgálja meg, hogy a mostani vonalat megbízhatóan meglehet-e tartani, vagy egyes helyeken előbbre kell-e tolni? Az arcvonal egyes szakaszaiban vissza lehet vonni az állást, ha okvetlenül szükséges.

A 3. hadsereget, valószínűleg holnap délben, a hasderegarcvonalparancsnokság alá rendelik, ennek következtében a két hadsereg közötti határvonal is megváltozik. Az 5. hadosztály vissza kerül a 3. hadsereghez.

Legfelsőbb parancsra, Krauss gyalogsági tábornok a XXVI. és a XVII. hadtest parancsnokságát veszi át. A hadseregparancsnokság tegyen javaslatot, hogy a mostani Conta-csoportot mikor és miként lehetne feloszlatni.

A Krauss-csoport megalakítását következőképen gondolom :

XVII. hadtest, 34. és 36. hadosztály, Kárpát-hadtest, 4. póthadosztály, 31. hadosztály, 1. hadosztály az arcvonalban, bajor 8. tartalékhadosztály tartalékban ; XXVI. hadtest, 40. honvédhadosztály és 59. hadosztály. A Kárpát-hadtest Satulmareig terjesztené ki arcvonalát.“ Op. 3758. szám.

Továbbá :

„A 200. hadosztályt a 31. hadosztály felváltja. A felváltott hadosztály Petroutz—Czudyn—Budenitz körletben gyülekezik.

A Kárpát-hadtest a német 200. hadosztály helyett a Böhm-Ermolli hadseregcsoporttól ide irányítandó 4. póthadosztályt fogja megkapni.“ Op. 3747. szám.

Vasút-technikai okokból a 4. póthadosztály Czortkówról gyalogmenetekben fog Zaleszcziky—Czernowitzon át a Kárpát-hadtesthez bevonulni. Op. 3747. Ang. II. szám.

A 3. hadsereg jelenti helyzetét :

A hadsereg arcvonalának fekvése Dniester és Pruth között a részletes térkép szerint következő :

Dzwinogród—Mlynki Malinskie-patak nyugati partja—Polana—△ 395—Szylowcy—△ 253—Grozincy—○ 208—Toporoutz—M. H. Bucz—Mohila Lui Girla—○ 244—Ciopie (○ 222)—Podul Zobaru—M. H. 207—Bojan—Zurin. A hadtestek közötti határvonal M. H. Bucz—Rarancze.

Csoportosítás északról délfelé :

Német XL. tartalékhadtest, Litzmann gyalogsági tábornok (Zastawna) ;

német 83. hadosztály (12 zászlóalja)	8500	puska
osztrák-magyar 16. hadosztály (9 zászlóalj) ..	6000	„
osztrák-magyar 36. hadosztály (14 zászlóalj) ..	8000	„

Osztrák-magyar XIII. hadtest, Csanády gyalogsági tábornok (Sadagora)

osztrák-magyar 2. lovashadosztály (4 ezred)	3300	karabély,
német 16. tartalékhadosztály (9 zászlóalj)	5300	puska
m. kir. horvát 42. honvédhadosztály (12 zászlóalj)	7500	„

Hadseregtartalék.

Czernawkan : 36. hadosztály 78. ezrede	2000	puska[1]
A 3. hadsereg rohamzászlóalja	500	„
Sadagoran : a bajor lovashadosztály gárda vadászzászlóalja és gárdatartalék lövészzászlóalja	1200	„

Minden hadosztálynál a szervezetszerű tüzérség, a XL. tartalékhadtestnél azonfelül egy cs. és kir. tábori tüzérdandár van beosztva.

A hadseregparancsnokság Sniatynban, szállásmesteri hivatala Kolomeában székel.

A 16. és 36. hadosztályba az éppen beérkezett pótlás 50 százalékát osztották be.

A 30. menetalakulat útban van a hadsereghez, a 31. és 32. menetalakulatot Munkácsnál képezik ki. Szeptember hóban előbbre viszik, Kalusz—Dolina körletébe.

A védelmi állást még erődítik. A hadsereg utánszállító vasútvonalat : Stanislau—Kolomea—E. St. Zuczka.

Az orosz arcvonal fekvése : Rasskow vonal—Polana—Szylowcy és Malincy között védelmi vonalunkat 500 méterre megközelíti, azután Rakitna—Mohyla (△ 299)—Rewkaucy—H. St. Lehuczeny—Teutului. Az ellenség csoportosítása északról dél felé ez : XXXIII. hadtest, 4., 2. és 1. Transamur hadosztály, XVI. hadtest, 160. és 47. hadosztály.

A 41. gyalog- és a kombinált lovashadosztály a déli szárny mögött van tartalékul, a 2. lovashadosztály Lipkanynál.

Támadó szándéknak idáig nincs jele.“ Op. 3765. szám.

Most három hadsereg[2] tartozik parancsnokságom alá, melyek hadrendjét nagyban a *66. számú melléklet* tünteti fel.

Szeptember 6.

„*3. hadsereg.* Éjjel csatártűz, rendes harctevékenység.“

„*7. hadsereg.* Fokozott harctevékenység.“

„Habermann-csoport. Az ellenség tüzérsége különösen a „Crucea-szakaszt és a Moldawa völgyét lőtte. Osztagaink 1—2

[1] Bele van számítva a 36. hadosztálynál kimutatott 8000 puska-létszámba.

[2] 1., 3. és 7. hadsereg.

„ellenséges századot kergettek el a Salatrucul-völgyből. Conta-
„csoportnál az 59. és 1. hadosztály tüzérségi tűzben volt."

„Krauss-csoport. Az egész arcvonal ellen zavaró tüzérségi
„tűz folyt. A déli szárnyon néhány ellenséges üteg belőtte magát.
„A Czardaki (△ 324) ellen egy ellenséges lökés meghiúsult. Az
„orosz 78. hadosztály Slatiora, az orosz 7. lövészhadosztály Ober-
„milleschoutz, az orosz 9. hadosztály Istensegíts, az orosz 59.
„hadosztály Styrce vidékén van csoportosítva."

Az oroszok nem terveznek támadást, ellenben a mi támadásunkat várják.

1. hadsereg: lövegtűz. A román 12. hadosztály a Susita-völgyet, a román 8. hadosztály a Casinu-völgyet tartja megszállva.

*

„Ober-Ostnál az északi szárnyon az ellenség gyors vissza-
„vonulásban."

„Az Isonzón az elvesztett Monte San Gabriele (△ 646)
„állást a legsúlyosabb küzdelemben újra visszafoglaltuk. A Karszton
„közeledünk a 4-én elvesztett állásokhoz Flondarnál és San Giovan-
„ninál, egyes részei már el is vannak foglalva."

„Apósom elfoglalta Rigát és Dünaburgot, alig hiszem, hogy
„még sokkal tovább menjen."

„Minthogy arcvonalam most három nagy hadseregből áll,
„a központiasabban fekvő Kolozsvárrra fogok átköltözni, való-
„színűleg e hó 15-e körül."

„Ma van három esztendeje, hogy Samborban az első ütkö-
„zetre a hatalmas orosz ellen készítettem elő parancsaimat az
„én hős 31. hadosztályom részére. Még ma is érzem azt a leírha-
„tatlanul különös érzést, mely eltöltött engem, midőn a világ
„óriásával, a „gőzhenger"-rel léptem szembe. Én azt hiszem,
„ilyen érzelmeim ez életben még csak egyszer lesznek, akkor,
„mikor haldokolva az örökkévalóság kapuja előtt fogok állani.
„Ha valaki megkérdezne, hogy mit éreztem akkor, nem tudnék
„máskép felelni, mint: 'Valami nyomasztóan nagyot, lélekemelőt
„s mégis félelmeteset, ami velőkig borzongat és az ujjak hegyéig
„bizsereg, ami a lélekzetet elfojtja'; de hogy mi ez, azt nem tudom
„megmondani, mert lényegét nem ismerem. Nem halálfélelem ez,
„hiszen a pergőtűzben egészen mást érzek, ott, hol a test a lélek-

„től való elválástól borzad, ott nem érzünk lélekemelőt, csak „fojtogató szívszorongást, melyet csak erős akarattal lehet le„tompítani."

*

A badeni hadseregfőparancsnokság Op. 44.539/II. szám alatt táviratozza:

„A német legfelsőbb hadvezetőséggel egyetértve a Mackensen hadseregcsoport és a József főherceg hadseregarcvonal között alábbi határvonalat jelölöm ki: A Sovejatól északnyugatra fekvő ⌖ 647 magaslat—Font Bucur (⌖ 1177)—Via Draci (⌖ 1371)—⌖ 1306—Par. Zabala völgykönyök ⌖ 804-nél.

A József főherceg hadseregarcvonalból a 7. és 8. lovashadosztály és a 218. gyaloghadosztály a Mackensen hadseregcsoport kötelékébe kerül." Op. 3716. szám.

Ezt a parancsot közlöm az 1. hadseregparancsnoksággal, hozzáfűzve, hogy a 8. lovashadosztályt vegye ki az arcvonalból és irányítsa a 218. hadosztályhoz. A Mackensen hadseregcsoportparancsnoksággal megállapodtam, hogy az új határvonal akkortól fogva érvényes, amikor a 8. lovashadosztály a 218. hadosztályhoz érkezik. Op. 3716. Ang. II. szám.

Az 1., 3. és 7. hadseregnek az alábbi parancsot adom ki:

„Szeptember 6-án déli 12 órakor a 3. hadsereg parancsnokságom alá kerül.

Hadseregarcvonalam és Ober-Ost között a Dniester-folyó a határvonal.

Az 5. hadosztály visszakerül a 3. hadsereghez. A 3. hadsereg északi szárnyát, a 36. hadosztályig bezárólag, Litzmann gyalogsági tábornok, a déli szárnyat Csanády gyalogsági tábornok vezeti.

A horvát 42. honvédhadosztály és a 83. hadosztály kölcsönösen megcserélik állásaikat, aminek megtörténtét ide jelentse." Op. 3760. szám.

A 3. és 7. hadsereg közötti határvonal: Az 5. hadosztály déli szárnyán Bainski (△ 333)—Korowianál a vasút és az útkereszteződése—Korowia—Ocru (△ 324) Spaska (△ 455)—Dracynetz (⌖ 437)—Ostra—Unterstanestie déli templom—Woloka—Karapcziu-Russisch Banilla.

Az 5. hadosztály területén tüzelő állásban levő hadosztálybeli ütegek ott maradnak ugyan, de a 34. hadosztályparancsnokság rendelkezik velük." Op. 3760. Ang. II. szám.

A badeni hadseregfőparancsnokság Op. 44.710. szám alatt táviratozza:

„Ober-Ost a német 4. póthadosztályt a 7. hadsereghez fogja a közeli napokban irányítani. Ez a hadosztály a német 200. had-

osztályt fogja felváltani, mely utóbbi a Czernowitztól nyugatra eső térben gyülekezik és a német legfelsőbb hadvezetőség rendelkezésére áll." Op. 3766. szám.

Ennek folytán a 7. hadseregparancsnokságnak parancsot adok :

„Az Op. 3747. számú parancsom kapcsán meghagyom, hogy a 200. hadosztályt a 31. hadosztály váltsa fel, aminek megtörténte után, a német 200. hadosztály Storozynetznél gyülekezik.

Amint a 4. póthadosztály megérkezik, ebben a körletben kell elszállásolni : Zablotow—Dzurow—Russisch Banilla—Waschkoutz —Karlow—Wolozkowcze. A hadosztály legénységét, lovait és felszerelését a Kárpát-hadtest egészíti ki, kiképzését ugyancsak a Kárpát-hadtest parancsnoksága fogja vezetni." Op. 3766. szám.

A német legfelsőbb hadvezetőség távirata Seeckt tábornoknak :

„A 117. és 200. hadosztályt különleges alkalmazásra szemeltem ki. Legénységének és lovainak kímélése mellett, hegyi harcra kell kiképezni és hegyi felszereléssel kell ellátni mindakettőt.

Részletes intézkedések :

1. A szállásmesteri hivatal vezetője a hadosztályoknak élelmezési pótlékot fog a kiképzési időre kiutalni.

2. A hadosztályok zászlóaljanként 750 fő kiegészítést kapnak. Az öregebb legénységet, mely nagyobb megerőltető szolgálatot nem bír ki, a kiképzési tartalékba kell áthelyezni.

3. A lóállományt az előírt létszámra emelje, a gyalogság szekereit fogattal lássa el. Málhásállatok beosztására újabb rendelet megy. A tábori tüzérség hatosfogatokat és tartalékfogatokat kap.

4. A géppuskás alakulatoknál a géppuskákat az előírt számra egészítse ki, minden 08. mintájú géppuskánál 10.000, minden 08/15 mintájú géppuskánál 5000 töltény legyen.

5. A lóigényléseket a szállásmesteri hivatal főnökéhez intézze.

6. A hadosztályokat lássa el : Egy hadosztály-hídvonattal, egy hadosztály-hiradóparancsnoksággal, egy könnyű szikratáviróállomással és két nagy szikratáviró-szerelékkel, négy tüzérségi lőszeroszloppal, négy élelmező oszloppal, egy sütődével, egy vágómarha-teleppel. Ezek kiutalására az intézkedések következnek.

7. A hegyi ruházatot és felszerelést azonnal ki kell egészíteni.

8. A menetkészültséget legkésőbb szeptember 20-án el kell érniök." Op. 3775. szám.

A német szállásmesteri hivatal főnökének az alábbi távirat megy :

„A cs. és kir. 3. hadseregnek a József főherceg hadseregarcvonalba történt beosztása szükségessé teszi, hogy szabályozzuk a 3. hadsereg kötelékébe tartozó német csapatok ellátását, melyeket idáig a német déli hadseregparancsnokság látott el. Sürgősen szük-

ségessé válik, hogy a jelenlegi viszonyok közepette a hadseregarcvonal kötelékébe tartozó összes német csapatok ellátása egységesen történjék.

Kérem, utasítsa ebből kifolyólag a 20. számú hadtápparancsnokságot, hogy Kolomeába átköltözve, a cs. és kir. 3. hadsereg kötelékébe tartozó német csapatok ellátásáról is gondoskodjék. A 20. számú hadtápparancsnokság létszámát föl lehet a 22. hadtápparancsnokság rovására emelni, mely jelenleg ugyan még három, de belátható időn belül csak egy német hadosztály ellátásáról fog gondoskodni." Op. 3762. szám.

A badeni hadseregfőparancsnokság a hadseregarcvonalparancsnokság Op. 3728. számú előterjesztésére Eb. 17.675/t. szám alatt válaszol:

„A Delatyn—Kolomea és Delatyn—Chryplin vasúti vonalak jókarbahelyezését célszerűségi okokból meg kell hagyni a 3. hadseregnél, melyet egyidejűleg utasítottam, hogy a munkálatokat siettesse.

Mivel a munkának csak abban az esetben lesz előnye, ha a Woronienka—delatyni vasútvonalat is helyreállítjuk, a 7. hadseregparancsnokságot fel kellene hívni, hogy siettesse a vasútjavító munkák befejezését. A 7. hadseregparancsnokság szeptember hó közepén vissza fogja kapni azokat a munkásosztagokat, melyek most Czernowitznál a Pruth hídjának kijavításán dolgoznak." Op. 3728. szám.

A német vasúti ügyek főnökét a fenti rendelkezésről értesítettem, kérve, hogy bocsásson rendelkezésünkre megfelelő számú javító munkásosztagot, mert arról nem lehet szó, hogy a 7. hadseregnél a vasútjavító munkát fokozzuk, minthogy a hadsereg csak igen csekély munkaerővel rendelkezik.

*

Szeptember 7.

„Én tegnap egy Svájcból vett levélből, melyet gróf „Hunyadi László kézbesített nekem, megtudtam szintén, hogy „különbékéről folynak tárgyalások az entente és mi közöttünk. „Magam mondottam teljes meggyőződéssel Ő Fölségének, hogy „bízvást bocsátkozhatunk tárgyalásokba, hogyha a tárgyalások„ról értesítjük szövetségesünket és nem áldozzuk föl vele Német„országot."

„Seeckt tábornok szerint, amint ő azt egészen spontán „mondotta nekem alkalmilag, Németországnak könnyebb volna „a helyzete, ha a mi határaink mint semlegesek el volnának zárva „s így a Balkán is ki volna kapcsolva a küzdelmek szinteréből."

„A svájci levél sokkal régibb keletű, mint erre vonatkozó „beszélgetésem Ő Fölségével."

„Az Isten legyen most velünk és segítsen azon tisztességes „békéhez, melyet talán most becsületes úton elnyerhetünk."

*

Jelentések arcvonalamról.

A *3. hadseregnél* éjjel csatártűz, nappal mérsékelt zavarótűz volt a hadsereg közepe ellen ; az északi és déli szárny ellen valamivel élénkebb az ellenséges tüzérség tüze.

A XL. tartalékhadtestparancsnokság (Litzmann gyalogsági tábornok) Czernowitz székhellyel a déli szárny vezetését, a XIII. hadtestparancsnokság (Csanády gyalogsági tábornok) Zastawna székhellyel az északi szárny vezetését vette át, tehát a két hadtestparancsnokkság helyet cserélt.

*

A *3. hadsereg* arcvonala előtt az ellenséges helyzet így alakult : a Dniestertől délre Malincyig az orosz XXXIII. hadtest áll a 4., 3. és 1. Transamur hadosztállyal, a hadtestparancsnokság Dankoutzyban székel. Propagandánk nagyon kikezdette ezt a hadtestet. Dél felé csatlakozva, az orosz XVI. hadtest a Pruthfolyóig terjeszkedik ki, a 160. és 47. hadosztállyal. Tartalékok : az orosz 41. hadosztály Koszulany—Mamalyga, a kombinált kozákhadosztály Nowosielica terében ; a hadtestparancsnokság Czerlina Mareban van. A 41. hadosztálynak azelőtt igen jó hírneve volt ; a Dolzok (△ 273) körüli harcokban a hadosztály nagy veszteséget szenvedett.

*

7. hadsereg. A XXVI. hadtestnél és a XVII. hadtest déli szárnyánál nagyon élénk a harc, a löveg-, aknavető-, gyalogsági- és géppuskatűz ; élénk az ellenség repülőtevékenysége is. A 31. hadosztály a német 200. vadászhadosztályt váltja föl.

Az orosz 32. hadosztálybeli foglyok azt vallják, hogy a Czardaki csatában a 167. hadosztálybeli 665. ezred intézte az ellentámadást. A 167. hadosztály többi csapatai is Czardaki körül vannak.

Az *1. hadsereg* déli fele igen élénk ellenséges lövegtűzben áll. A 39. honvédhadosztály egész arcvonalát lőtte az ellenséges tüzérség ; a Gyimes-szoros napközben ellenséges zavarótűzben állott.

A román 12. hadosztály minden zászlóalja az arcvonalban van ; a megszállás igen gyér, minden emberre 10 lépés terület esik.

Az 1. határőrdandárt, mely az üveggyár szakaszában volt, a 7. vadászezred váltotta fel.

Mackensennél nincs semmi különös újság.

Ober-Ost csak az ellenséges állásig megy még előre; ott megáll. Az üldöző lovasságot valamivel visszaszorították.

*

Az Isonzonál, a Monte San Gabrielen (△ 646) tovább dühöng a küzdelem. A Flondar-állást újra elfoglaltuk.

*

A Mackensen hadseregcsoportparancsnokság Op. 3458/I. a. szám alatt táviratozza:

„A hadseregcsoportparancsnokság — sajnos — nincsen abban a helyzetben, hogy a 218. hadosztályt megerősítse, mert két hadosztályt át kellett adnia.

A 218. hadosztálynál szerzett tapasztalatok alapján, a 36. népfelkelő ezred nem lesz a Voloscani—Gaurile szakasz védelmére elegendő, bár az ezredet a 7. hadosztállyal és a 373. gyalogezred átadása után a 8. lovashadosztállyal is meg fogják erősíteni.

A hadseregcsoportparancsnokság tehát azt kéri, hogy a 36. népfelkelő ezreden kívül, még egy ezred maradjon mint tartalék a Soveja-völgyben." Op. 3799. szám.

Felhívtam az 1. hadseregparancsnokságot, hogy nyilatkozzék. Válasza ez: „A hadseregfőparancsnokság rendelete szerint, csakis a 218. gyaloghadosztályt, továbbá a 7. és 8. lovashadosztályt kell a német 9. hadseregnek átadnunk. A 36. Landsturmezred nem tartozik a 218. hadosztályhoz, a 373. ezredből pedig csak egy zászlóalj áll a szakaszban, melynek a 225. hadosztályhoz való elküldése már régebben el lett rendelve.

A hadseregparancsnokság a 8. lovashadosztályt csakis abban az esetben adhatja át, ha pótlására a 36. Landsturm-ezred megérkezik.[1]

A 218. hadosztály kiterjedése előbb 28 km volt; mai kiterjedése 26 km.

Ebbe a szakaszba jön a 7. és 8. lovashadosztály is, tehát így tekintélyes erősítést kap a 218. hadosztály. A csoport ereje körülbelül 9—10.000 puska lesz.

Ha a Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság a megszálló csapatot nem tartja elég erősnek, akkor azt is lehet mondani, hogy az 1. hadsereg egész arcvonalának nincsen elég erős megszálló csapata, mert egy-egy emberre 3 m terület esik.

A hadseregparancsnokság most is fontosabbnak és veszélyesebbnek tartja az Ojtoz-szorost, mint a sovejai szakaszt és az utóbbit nem is erősítette volna meg, ha a 218. hadosztályt továbbra

[1] A 8. lovashadosztály mostani ütközetlétszáma 2000 karabély, a 36. népfelkelőezredé pedig 1600 puska.

is 1. hadseregnél hagyják. Meg kell még jegyezni, hogy a VIII. hadtest csapatai állományuk egy harmadát elveszítették a harcokban és a közeljövőben pótlásra nem számíthatnak, továbbá, hogy az 1. hadsereg szintén két hadosztályt[1] adott át.

A hadseregparancsnokság a 36. Landsturm-ezredet nem hagyhatja a 218. hadosztály szakaszában, mert különben saját szakaszának megvédelmezhetősége lesz kérdéses. Arra pedig egyáltalában nincs remény, hogy a hadseregparancsnokság még egy ezredet bocsásson a 218. hadosztály rendelkezésére.

A hadseregparancsnokság azt javasolja, hogy az új határ szeptember 16-tól legyen érvényes, mivel az összes kivonások és eltolások csak erre az időre fejezhetők be." Op. 3799/I. sz.

A Gerok-seregcsoport felváltási terve.

A 8. lovashadosztályt szeptember 8-án kivonják a 71. hadosztály kötelékéből. A 37. honvédhadosztály körletén át Birsestire menetel és szeptember 12-én este az arcvonalba jut.

A 373./III. zászlóalj szeptember 10-én Dealul Badinuluiról (⌖ 647) elindulva, a Clabiculon (△ 1364) át Ojtozra menetel s szeptember 13-án a Verful Ungureanara (⌖ 779) érkezik.

A 36. Landsturm-ezred szeptember 11., 12. és 13-án egy-egy zászlóaljjal Odobestire menetel; ott vasútra szállva Bereckre utazik, hová szeptember 14., 15. és 16-án ér. Két nappal később a herestraui szakaszba érkezik.

A 8. lovashadosztály tüzérsége szeptember 7-én távozik az arcvonalból, - új szakaszában szeptember 15-én este megy állásba.

Erre a 218. hadosztálynál öt cs. és kir. üteget váltanak fel, a hatodikat (a 15./3. hegyi ágyúsüteget) ma este viszik ki az arcvonalból.

Hogy a felváltások simán folyhassanak le, az 1. hadseregparancsnokság ideiglenesen két zászlóaljat ad kölcsön a Lipošćak-csoportból a Gerok-seregcsoportnak." Op. 3799. Ang. II. szám.

A 7. hadseregparancsnokság Op. 1129/397. szám alatt jelenti:

„A hadseregarcvonalparancsnokság Op. 3739. számú rendeletében foglalt kérdésekre a Krauss-csoportparancsnokság válaszát előterjesztem. Megjegyzem, hogy a feleleteket hiányosaknak tartom; a vizsgálat még folyik.

Amennyire eddig kiviláglott, a balsiker okát részint az alsóbb harcvezetés csődjében, részint a gyalogság tapasztalatlanságában kereshetjük, mely az ilyen feladatoknál rendszerint a hosszantartó állásharc következménye.

A támadás végrehajtásának idejét a hadtestparancsnokság hozzájárulásával tűzték ki délután 5 óra 30 percre, még pedig azért:

[1] 117. és 31. hadosztály.

a) hogy minél jobban megrövidítsék azt az időt, mely alatt a csapatok az ellenséges állás elfoglalása után, az ellenséges tüzérség tüzében vannak,

b) hogy a támadás akkor történjék, amikor az ellenség legkevésbbé várja.

A hadosztályparancsnokság abból indult ki, hogy a vállalat egy óra alatt lezajlik. Ennek minden feltétele megvolt : Az ellenséget teljesen megleptük, bár a foglyok azt vallották, hogy szeptember első napjaiban várták támadásunkat. Csapataink az ellenséges állás elfoglalása után az ellenséges tüzérségtől nem nagyon szenvedtek ; az utóbbi este 8 órakor teljesen elhallgatott.

Délután 6 óra 45 perckor már csapataink birtokában volt az ellenséges állás. A holdvilágos éjben, az alkonyat leszállása után is jól lehetett tájékozódni. A támadásnak délután 6 órára való halasztását a hadosztályparancsnokság rendelte el s ezt természetesen a hadtestparancsnokságnak is bejelentette. A félórával való elhalasztásnak a támadás tervszerű végrehajtására semmi befolyása se volt.

Fődolog a titokbantartás volt és hogy a támadás az oroszok vacsoraidejére essék.

A tüzérség zárótüze meg volt szervezve.

A gyalogsággal hét tüzérségi megfigyelő és egy összekötőtiszt ment előre.

Délelőtt 2 óra 15 perckor távbeszélőn 3 tüzérségi megfigyelőtiszt és az összekötő tiszt, valamint a gyalogság, fényjelek útján zárótüzet kért, erre a tüzérség a zárótüzet délelőtt 2 óra 17 perckor megkezdette.

A 101./1. századnál a gyalogság nem kért zárótüzet ; a megfigyelő megsebesült, ott tört be az ellenség.

A zárótüzet a magaslat tulsó oldalára lőtték be, gyalogságunk azonban nem ment előre a magaslaton túl a lejtőn. A zárótüzet nehéz volt az éjben megjavitani, így történhetett, hogy a zárótűz valószínűleg saját gyalogságunk arcvonala elé a lejtőre hullott.

Összesen 1700 méter arcvonalra való spanyolbakot készítettünk elő. Ennek az akadályanyagnak előrevitelére és beépítésére parancsot kaptak : a 13./2. árkásszázad, az 1./10. bosnyák építőszázad, a 17./254. munkásszázad, a 13./2. műszaki század, a 101. ezred műszaki százada, a 14., 18. és 24. vadászzászlóalj műszaki szakaszai, a 33. ezred műszaki szakasza, továbbá a tartalékok 4 és fél zászlóalja és pedig kettő Czardakitól (△ 324) nyugatra eredeti állásban, kettő és fél Czardaki és az elfoglalt ellenséges állás között. A 18. vadászzászlóalj azonban az orosz tüzérség tüzébe került és Franzthalnál gyülekezett úgy, hogy az eredeti állásban két, a magaslati gerinctől közvetlen nyugatra egy és fél

zászlóalj állott valóban készültségben. A gyalogság és tüzérség között úgy a távbeszélő, mint az optikai összeköttetés jól működött.

A hadtestparancsnok állásszemlén van, visszatérése után fog a jelentéshez hozzászólani." Op. 3739. szám.

A 7. hadseregparancsnokságnak elrendelem, hogy még az alábbi kérdésekre követeljen választ:

1. Miért nem nyomult a gyalogság a magaslat túlsó lejtőjén előre addig, ameddig tervezték?

2. Miért nem használták ki délután 6 óra 45 perctől fogva az időt arra, hogy a tüzérség zárótűzre lője be magát, holott kétségkívül megállapítható, hogy gyalogságunk nem ment addig a vonalig előre, ameddig tervezték?

3. A spanyolbakokat valóban beépítették-e az állás elé?

4. A tartalékban álló három és fél zászlóalj támadott-e?" Op. 3739. Ang. III. szám.

*

Szeptember 8.

„A *3. hadseregnél* rendes harctevékenység és mérsékelt zavaró „lövegtűz, mely csakis Szylowcy és Polana szakaszban élénkebb „valamivel. Saját tüzérség Malincy és Polanánál az ellenség sán„colási munkáját megzavarta."

„*7. hadsereg.* Habermann-csoport. Hajnalhasadtakor egy „rohamcsapatunk Slatioránál az ellenség tábori őrsvonalába be„hatolt, az ellenség árkainak és akadályainak szétrombolása után „orosz fegyverekkel és felszerelési tárgyakkal zavartalanul vissza„tért; megtorlásul az orosz tüzérség Slatiora mindkét oldalán „állásainkat hevesen lőtte, a tüzelés egész délelőtt tartott; több „mint 1500 lövést tett."

*

Conta-csoport: Rohamvállalatunk Arboratól nyugatra sikerrel járt. 16 foglyot ejtettünk.

Megállapították, hogy az ellenség sűrűn megszállotta állását.

Napközben csak az 1. hadosztály kapott élénk lövegtüzet, különben csekély volt a tüzérség tevékenysége. Az ellenség hátsó állásán dolgozik Styrcze és Oprischeny között.

Krauss-csoport: Egyes löveglövések. Erősebb tüzérségi zavarótűz érte a csoport déli szárnyát és a hátsóterepet. Az ellenség szorgalmasan erődíti állását.

Slatiora vidékén az orosz XXVI. hadtest 189. hadosztályát állapították meg.

Az 1. *hadseregnél* több szökevény jött hozzánk, akik azt állítják, hogy holnap nagy támadást csinálnak a románok az Ojtoz

és a Magura Casinului (△ 1167) ellen. Délután rendkívül heves tüzet indít az ellenség tüzérsége a nevezett helyeken.

A 39. honvédhadosztály szakaszában az Uz- és Csobánosvölgyet hevesen lőtte az ellenség tüzérsége.

A román 3. hadosztály nyugati szárnyát Rezasescanál állapították meg, melyhez nyugati irányban a román 12. hadosztály csatlakozik. A román 8. hadosztály felváltását várja a román 2. hadosztálytól, melyet Jassiból irányítanak ide.

*

„Rigától keletre az újonnan elfoglalt terep előtt sáncol az „ellenség."

„Az Isonzón csak egy erős támadás volt a Monte San Gabriele „(△ 646) ellen."

„Utólag jelentik, hogy a Krauss-csoportnál nagyon foko„zódik a harctevékenység, sok ellenséges repülő, a léggömbök min„denütt fönt vannak. Minden egy nagyobbszabású ellenséges „támadásra enged következtetni. Ugyanekkor jelenti Seeckt tábor„nok nekem, hogy a német legfelsőbb hadvezetőség el akar tőlem „két erős német hadosztályt venni. Megint kezdődik koppasztá„som. Amint nagynehezen egy kis tartalékot tudok magamnak „csinálni, máris legalább ugyanannyit elvesznek tőlem. Pedig „ma oly szükséges, hogy tartalékom legyen, mint egy falat kenyér."

„Néhány nap óta készenlétben levő levelemet Ő Fölségé„hez ma elküldtem, mert Szurmay és Wekerle kértek, hogy lép„jek én is közbe, hogy a magyar hadsereg megfelelő módon léte„síttessék. Amúgy is ma el akartam küldeni e levelet, mely így „hangzik :"

„'Fölség ! Legkegyelmesebb Uram ! Herestraunál méltóz„tatott velem közölni, hogy a magyarok kiváló teljesítményeinek „elismeréséül Fölséged elhatározta, hogy egy magyar királyi had„sereget fog létesíteni, annyiban, hogy minden Magyarország „területén kiegészítődő ezrednél a magyar vezényleti és szolgálati „nyelv vezettetik be. Ezzel szemben a honvédség megszűnik és „csak olyasvalaki lehet tiszt, aki a német nyelvet írásban és „szóban a szolgálat igényeinek megfelelően bírja."

„Ez a bizalmas legfölsőbb közlés bennem azon érzést éb„reszti, hogy Fölséged ezeket azért közölte velem, hogy alkalmam „nyíljék esetleg — köteles őszinteséggel — nézetemet vagy aggá„lyaimat kifejezésre juttatni."

„Több napi legalaposabb megfontolás után Fölséged és a „hadsereg érdekeit szem előtt tartva, azon megdönthetetlen meg„győződésre jutottam — magától értetődőleg senkinek nézetét „nem hallgattam meg ezen ügyben —, hogy ezen megoldás tel„jesen lehetetlen és pedig a következő okoknál fogva."

„1.) Mert ezen megoldásnál Magyarországtól több vétetik el, „mint amit kap ; az egész, magyarul vezetett, kizárólag Magyar„országon állomásozó honvédség, mely helyett csak a nyelvet „kapja meg és meg van annak lehetősége is, hogy a magyar ezre„dek Ausztriában fognak állomásozni ! Azért, hogy a honvédséget „elveszti és helyette csak a nyelvet kapja meg, köteleztetne arra, „hogy egy egész hadsereg terheit viselje, egy hadseregét, melyet „kevésbbé vallhat magáénak, mint eddig. Ennek természetes „következménye az lesz, hogy nagy elégedetlenséget és elkese„redést fog szülni a Fölséged által remélt öröm helyett és Föl„séged az oly nemesen vélt újítást nem fogja tudni keresztül„vinni, vagy pedig a ma Fölséged legfölsőbb személye iránt lán„goló szeretet egyszerre el fog veszni. Ennek semmiesetre sem „szabad bekövetkezni. Olyan időket élünk, melyekben mindent „el kell követni, hogy a nemzet osztatlan szeretete — mely a trón „egyetlen támasza — növekedjék, illetőleg megnyeressék. Ezt „semmi szín alatt sem szabad aláásni."[1]

„2.) Mert ezen újításnak az országgyűlésen keresztül kell „mennie, mely erre soha sem lesz kapható, ha csak nem erőszak „révén. Hogy hová vezet az ilyenfajta erőszakoskodás, azt lát„hattuk Oroszországban."

„3.) Azért, mert ezzel Fölséged nem ér el egy végleges meg„oldást. Ellenkezőleg, ez egy alkotmányos (Parlamentarische) „kormányzást még nehezebbé fog tenni, mint az már amúgy is."

„Nézetem szerint csak két lehetséges út van arra, hogy „Fölséged ezen kérdést megoldani képes legyen. Ezek az alábbiak."

„I.) Fölséged a honvédséget föloszlatja. Annak helyébe egy „magyar királyi hadsereg lép. (Fölséged, mint magyar király

[1] Megjegyzem, hogy levelem ilyen hangját és főként a megokolásokat — bár nekem az országos érdek fontosabb volt — azért választottam, mert állításom igaz voltáról meg voltam győződve és mert így gondoltam legbiztosabban megnyerhetni Ő Felsége beleegyezését és ajánlatom elfogadását, ami, mint később látni fogjuk, be is következett.

„kizárólag rendelkezik vele anélkül, hogy Fölségedet az ország-
„gyűlés legkevésbbé is befolyásolhatná ebben, mely utóbbi csak
„a költségek ügyeit — budget — tartja kezében.) Az új magyar
„királyi hadsereg az összes Magyarországon kiegészítődő eddig
„közös hadseregbeli és honvédségbeli ezredekből lenne meg-
„alakítva, melyben *csakis magyar állampolgárok* lehetnek tisztek,
„akik azonban, hogy törzstisztek lehessenek, kötelesek a német
„nyelvet szóban és írásban elsajátítani. A tábornoki kar közös,
„de a szolgálati és vezényleti nyelv a magyar hadtesteknél a
„hadtestparancsnokságig bezárólag magyar.[1] A magyar hadsereg
„Magyarországon állomásozik. Háborúban az osztrák hadsereg-
„gel együtt alkalmaztatik. (Esetleg más kivételes esetekben vagy
„körülmények között is, forradalom stb.) A horvát ezredek a
„magyar hadsereghez tartoznak, de ezredig bezárólag a horvát
„nyelvet bírják. A kiadásokat Magyarország (Szent István korona
„országai) födözi teljesen. A magyar hadseregnél a magyar himnusz
„a hivatalos."

„Ezen megoldásnál Fölséged egyszer s mindenkorra biz-
„tosítva van, hogy egy lelkes, duplán értékes hadsereg legfölsőbb
„tulajdona, mely még megbízhatóbb, mint minden eddigi. Oly
„erős ebbeni meggyőződésem, hogy nyugodtan teszem fejemet
„zálogul. Ez volna a trónnak legmegingathatatlanabb alapköve,
„ezért jótállok."

„II.) Egy más megoldás, melyet azonban nem szabad vég-
„legesnek tekinteni :"

„A honvédség meghagyatik úgy, ahogy van. Magyarország-
„gon kiegészítendő közös ezredeknél behozatik a magyar szolgá-
„lati és vezényleti nyelv. Dandártól fölfelé német ; ezen esetben
„a kiadások terhének kulcsa a régi marad és a német nyelv tudá-
„sának kötelező volta a honvédségnél, mint eddig volt, a törzs-
„tiszttől fölfelé megmarad."

„Ez azonban semmi esetre sem tekinthető kielégítő meg-

[1] Első ajánlatom háború esetére, tekintettel arra, hogy sokszor a csapatokat kisebb részekben kell bevetni, a német vezetési nyelvet a dandárig lefelé vettem tervbe, de alaposan átgondolva, láttam, hogy ez osztrák részről megint a magyar vezetés kiszorítására használtatnék föl ; határozottan amellett foglaltam állást a királynál, hogy háborúban is a békebeli állapot tartassék fön, azaz a magyar szolgálati és vezényleti nyelv hadtestparancsnokságig bezárólag.

„oldásnak, mely tartós is legyen. Nagyon hamar új engedmények „régi követelésénél leszünk, melyek elől Fölséged nem zárkózhatik „el és nem kerülheti ki azokat komoly veszély nélkül."

„Az első megoldással Fölséged olyan Magyarországot teremt, „mely — jöjjenek bármely borzasztó viharok a háború után — „föltétlenül biztos támasza és otthona marad Fölségednek."

„Jobb, ha Fölséged mindezt maga hozza és ezzel a nemzet „szeretetét istenítésig fogja fokozni, mint hogyha mindezt később „*kénytelen* lesz megadni és mindenki azt fogja mondani: Mi ezt „kikényszerítettük! . . . ekkor már a hála érzete teljesen el fog „maradni."

„Hogyha a Mindenható engem ma magához venne és meg-„kérdezne: 'Mit gondolsz?', Neki is csak ezt tudnám mondani „és hozzátenném, hogy ezen meggyőződés én bennem sohasem „változhat és oly szilárd, mint hitem ő benne."

„Ezt legyen szabad Fölségednek jelentenem. Fölséged biz-„ton érezni fogja, hogy ez tisztán csak egy Önhöz hű, öreg kato-„nának becsületes szava, aki csak azon kívánságot viseli szívén, „hogy uralkodóját és hazáját boldog egyetértésben egyesülve „láthassa."

„Hűséges odaadással Fölségednek engedelmes"

„Harctér, 1917. szeptember 8."

József vez. s. k."

*

A hadseregarcvonalparancsnokság Op. 3758. számú rendeletére a 7. hadseregparancsnokság Op. 1129/412. szám alatt jelenti:

„I.) A 7. hadsereg védelmi állásának ellenállósága tárgyában az alábbiakat terjesztem elő:

a) Habermann altábornagy csoportja. A csoportparancsnokság feltétlenül szükségesnek tartja, hogy az Alunisul (⌖ 1368) gerincet Hrebinig (⌖ 1432) elfoglaljuk, hogy az ellenség a Bistritavölgyben vezető fontos utánszállítási vonalunkat ne láthassa.

A hadseregarcvonalparancsnokság Op. 1129/234. számú jelentésemből tudja, hogy arra az esetre, ha az ellenség fölényes erővel támadna, a csoportparancsnokság engedélyt kapott, hogy a Verful Gainei (⌖ 1373)—Muntele Mazanaiu (⌖ 1333) állásból, mely most a Gura Plaiuluion át félkörívben húzódik tervszerűen visszavehesse csapatait az Arsitára (⌖ 1270).

b) Conta tábornok csoportja: A XXVI. hadtest állása Solkától Suczawáig a védelemre nem nagyon kedvező, mivel az ellenség Radautznál a félkörben elterülő uraló magaslatokon áll. A hadseregparancsnokság nézete az, hogy a védelmi állás hátrább vétele helyett jobb lenne az állandó állást a Magura batrina (⊙ 1111)—Rogosa (⊙ 1077)—Solka—Dealul Lupul (⊙ 507)—Ciota (△ 484)—Obermilleschoutz (△ 483)—Istensegíts—Sereth[1] vonalban berendezni, melyet harc árán kellene az ellenségtől elvenni.

A hadseregparancsnokság sikert vár a rendelkezésre álló gyalogsággal és tüzérséggel északról induló támadástól, különösen akkor, ha elegendő lőszer áll rendelkezésre. Mindenáron a mostani 1. vonalat tartani kell annál is inkább, mert a 2. állás építése csak most kezdődött meg.

c) A Krauss-csoportparancsnokság a Czardaki (△ 324) megtámadását meg akarja ismételni, mert csakis ennek a magaslatnak birtokában lehet a 34. hadosztály mostani állását megtartani.

Igen célszerű lenne ezt a vállalatot a Pruthig kiterjeszteni. Sajnos, az egységes vezetést meghiúsította az, hogy az 5. hadosztályt átkapcsolták a 3. hadsereghez.

d) A hadseregparancsnokság az *a)*, *b)*, *c)* pontban kifejtett csoportparancsnoksági véleményhez hozzájárul, de a czardakii térben és a Habermann-csoportnál még közelebbről fogja tanulmányozni a viszonyokat.

II.) Krauss gyalogsági tábornoknak mindjárt át kellene vennie a csoportparancsnokságot mindhárom hadtest felett, mire a Conta-csoportot fel kellene oszlatni.

III.) Krauss gyalogsági tábornok csoportjánál egymás mellett levő, keskeny hadosztályszakaszok létesítését, melyek erősen mélységbe lennének tagozva — ahogyan azt a hadseregarcvonalparancsnokság megpendítette — a hadseregparancsnokság nagyon célszerűnek tartja.

IV.) A hadseregarcvonalparancsnokság elhatározását kérem a következő sürgős és fontos ügyekben:

1.) Hogy a czardakii támadás[2] megismétléséhez szükséges lőszert kiutalja-e?

2) .Hogy a Conta-csoportnál tervezett vállalat[3] előkészítése megtörténjék-e?

Ebből az következnék, hogy a 4. póthadosztály ne kerüljön az arcvonalba, hanem a bajor 8. tartalékhadosztállyal és a bajor

[1] Város.
[2] Álneve Panka.
[3] Álneve Straza.

lovashadosztállyal együtt rendelkezésre álljon a lökés végrehajtására.

Megjegyzem, hogy ha a Panka megvalósul, akkor erre a vállalatra a hadsregparancsnokságnak nem marad lőszere. Strazának sokkal több lőszer kell, mint Pankának. Megjegyzem, hogy Strazát fontosabbnak látom, mint Pankát. Ha tehát a lőszer miatt csak az egyik vállalat lenne végrehajtható, akkor az a Straza legyen.

3.) Krauss gyalogsági tábornok átvegye-e azonnal a XXVI., XVII. és Kárpát-hadtest parancsnokságát?

Ha igen, akkor Conta-csoportparancsnokságot feloszlatom." Op. 3758. szám.

Az ellenség helyzete hadseregarcvonalam előtt.

I. Csoportosítás.

A románok megvalósították azt a tervüket, hogy egy román arcvonalat hozzanak össze (1. és 2. hadsereg arcvonala). Az orosz VIII. hadtestet az arcvonalból teljesen kivonták; ez az Adjudul Noutól északnyugatra eső Scurta vidékén gyülekezett. A hadtest, mely a harcban pillanatnyilag kimerült, az Ojtoz-szakasz tartalékát alkotja.

A román 2. hadseregnél, a 7. hadosztály szakaszában, az elvitt 1. lovashadosztály helyébe az 1. határőrdandár került; ott kereshető a román fél 1. hadosztály is (17., 18. ezred).

Mind több hír érkezik, hogy Onesti—Tirgul Ocna terébe orosz csapatok jöttek. Román erősítésekre is várnak (a 2., 11. gyalog- és a 3. lovashadosztályt emlegetik).

A 11. hadosztályról azonban megállapítottuk, hogy Panciunál harcba vetették.

Ojtoz vidékén számolni kell a románok támadásával.

A menetezredek legtöbbjét elhasználták és feloszlatták. A harcban beállott fogyatékot felgyógyultakkal, lovasságbeliekkel, vonatcsapatlegénységgel és egészségügyi katonákkal pótolják. Az orosz 4. hadseregnél nincsen változás. Az orosz 9. hadsereg megerősítésére érkezett XL., XXIX. és X. hadtestet Solka és Sereth között betolták az arcvonalba. Az így felszabadult XVIII. hadtest a Humorului—Moldwa-szakaszt vette át. A VI. lovashadtestet Suczawa vidékére vonták vissza. A 9. hadseregbeli többi lovashadosztály még nem érkezett meg a hadsereg szűkebb körletébe.

A szökevények és hozzánk átpártoltak támadásról nem tudnak semmit. Új orosz ütegek fellépéséből és a számos kötött léghajó megjelenéséből ugyan lehet támadó szándékra következtetni, de ezt a jelenséget azzal is lehet magyarázni, hogy mindez

az újonnan a harctérre megérkezett hadtesteknek az arcvonalba való betolásával járt.

Az orosz 8. hadsereg helyzete általában nem változott. A 167. hadosztályt Czardakira (△ 324) tolták, a 32. hadosztály megerősítésére. Calinesti és Darabani között egy hátulsó állás épül.

Tartalékok: az orosz II. lovashadtest, a XVI. hadtestből a 41. hadosztály, a XXXIII. hadtestből a 117. hadosztály.

Az oroszoknál az élelmezés jó és bőséges, a románoknál rossz.

II. Hangulat és propaganda.

A románoknál a propaganda kezd hatni. Az átpártolásra való hajlandóság abban a reményben növekedik, hogy a szökevényeket hazabocsátjuk. Nagyon szigorúan ügyelnek a legénységre, azért az átpártolás nem tömeges.

A román legénységgel való érintkezést a tisztek meggátolják. A hangulat általában rossz, különösen a román 12. hadosztálynál. Moldvában a hangulat az oroszokkal szemben nagyon izgatott, mivel azok mindent kíméletlenül elharácsolnak.

Az orosz 4. hadsereg egész arcvonalán igen élénk újságszolgálat folyik. A XXIV. hadtestnél rövid megbeszéléseket tartunk. A békevágy erős, a földosztást október hóra várják. Riga elestét megnyugvással fogadták.

Az orosz 8. és 9. hadsereg arcvonalán is újból megindult az újságszolgálat, a Pruthtól északra azonban csak szórványosan.

Propagandánk eredményét a *67. számú melléklet* tünteti fel.

September 9.

„*3. hadseregnél* semmi fontos." Az egész arcvonalon élénk a járőrtevékenység. Csekély ellenséges zavarótűz. A német gárda tartalékvadászszázlóalj és a gárda tartaléklövészszázlóalj, melyek eddig a bajor lovashadosztályhoz voltak beosztva, — mai naptól kezdve hadseregarcvonaltartalék Czernowitznál. Op. 3819. szám.

„*7. hadseregnél* élénkebb zavarótűz és előőrsi csatározások. „Habermann-csoportnál és Conta-csoportnál egy-egy rohamcsapat-„vállalkozás, mely az ellenségnek veszteségeket okozott. Conta „előtt 50 halottat számoltak meg. Amellett megállapíttatott, „hogy az oroszok az első vonalat csak gyéren szállják meg."

*

A Krauss-csoportnál az ellenség tüzérsége élénken lőtte a Czardaki (△ 324)—Bainski (△ 333) szakaszt.

Az ellenség szorgalmasan erődíti állását; Lukawitzánál 100 méterrel előbbre tolta táboriőrs-vonalát.

A Kárpát-hadtestnél az ellenséges tüzérség 800 lövést tett az 1. hadosztályra. Czornolozynál az oroszok árkaikat előretolták.

A XVII. hadtestparancsnokság Mihalczéra helyezte át főhadiszállását.

*

Az orosz XXVI. hadtest 78. hadosztályánál azt beszélik, hogy a hadtestet szeptember 24-én felváltják és észak felé tolják. Suczawa és Hatna pályaudvarai nagyon zsúfoltak. Az orosz XVIII. hadtest 37. hadosztályát Solka vidékén állapították meg; ott a 12. lovashadosztályt váltotta fel; dél felé a 148. hadosztály csatlakozik hozzá. Úgy hírlik, hogy Sereth és Radautz között nemsokára támadni fognak az oroszok. Az orosz XL. hadtest 2. lövészhadosztálya Solkától északra van az arcvonalban. A komitétagok támadásra izgatnak. A legénység a támadás ellen van.

A 3. kaukázusi és a 7. hadosztály Bielcynél rakodott ki a vasútból; gyalogmenettel vonult be az arcvonalba. A századok ütközetállománya 160—170 puska.

Egy 1. lövészhadosztálybeli, átpártolt tiszt azt vallja, hogy szeptember 10-én három orosz hadtest támadja meg a Radautz—Arbora-szakaszt.

Az orosz 112. hadosztály a X. hadtest kötelékébe tartozik. A hadtest a feloszlatott 169. hadosztály helyébe kapta ezt a hadosztályt. Az orosz XI. hadtest kötelékébe tartozó 12. hadosztály hadiállományon van; a századok állománya 210 fő.

Lőszer bőven van, az állás jól meg van erődítve; az akadály hatsoros drót. A második állás munkában van; támadó szándékuk nincsen.

*

„*1. hadsereg.* Geroknál délelőtt 5 óra óta erős lövegtűz, „főkép a 225. hadosztálynál Dealul Cosna (⌖ 788) ellen és ⌖ 772-re „a Slanic-völgytől északra, mely pergőtűzzé fokozódik, a 70. és „39. honvédhadosztályok ellen is erős tűz van. Másutt erős rom- „bolótűz. Itt támadást várok! Jól megválasztották az időt a „románok, jobbanmondva a francia tisztek, éppen mikor itt újra „nagyon gyenge vagyok. A pergőtűz már 10 órája hogy tart. „Három zászlóalj tartalékot közelebb vontunk oda, többem nincs.“

*

A 37. honvédhadosztály közepére lassú, de tartós ellenséges lövegtűz irányul. Az ellenség a Muntele Resboiului (⌖ 1014)

előtt gyülekezik és előrejutni igyekezik, de tüzérségünk ebben megakadályozza.

A VIII. hadtestnél az ellenséges tüzérség elgázosította Herestraut és a Slanic-völgyet, ezután délelőtt 8 órakor a románok megtámadták a Dealul Cosna (⌖ 788) magaslatot. A 70. honvédhadosztálynál a ⌖ 772 magaslatra is támadást intéztek a románok s az állásba betörtek. A rögtöni ellentámadás kidobta lövészárkainkból a románokat. A Dealul Cosnan (⌖ 788) a románok nem tudtak teret nyerni, mivel támadásuk tüzérségünk kitűnő tüzében meghiúsult.

A VI. hadtestnél is támadtak a románok; támadásuk főképen a 225. és 70. honvédhadosztály belső szárnya elé tolt biztosító vonalunkat érte; a támadás a ⌖ 968-as magaslatról a ⌖ 501-es főállásra szorította vissza őrállásunkat.

A 39. honvédhadosztálynál az ellenséges tüzérségi tűz hevessége délelőtt 8 órakor csökkent, az előrelopódzott ellenséges járőröket elkergettük.

A Lipošćak-csoportnál csak tüntetésszerű tüzérségi tűz volt.

A 37. honvédhadosztály arcvonalát gyenge ellenséges osztagok támadták meg, de ezeket könnyűszerrel visszavertük. A Magura Casinuluit (△ 1167) hevesen lőtte az ellenséges tüzérség. Az ellenség este 6 és 7 óra között, többórás tüzérségi előkészítés után, több hullámban csoportosulva Grozesti és Dealul Cosna (⌖ 788) között támadásra előretört. Úgy ezt a támadást, mint a ⌖ 501 völgy lejtőjében végrehajtott lökést visszaverték csapataink.

A ⌖ 772 magaslaton románokat, a ⌖ 730 magaslaton oroszokat állapítottunk meg.

A románok Filipestinél erősítést kaptak.

*

„Gróf Apponyi Albert egy hosszú memorandumot küldött „nekem (melyet ma vettem kézhez, miután tegnapi levelem már „Ő Fölségénél van) a határvédelemről Erdélyben, a román és „katonai kérdésről. Egészen ugyanazt tartalmazza, amit én is „mint föltétlen szükségeset jelentettem Ő Fölségének és megírtam „Tiszának. És Tisza magáévá is tette. Az egészből világbölcsesség „sugárzik ki és visszatükrözi a magyar nemzet nemes gondolko-„zását a magyar területen lakó nemzetiségekkel szemben, bár a „belföldi román intelligenciának jelentékeny része a háború előtt „és alatt Romániával konspirált."

„Pár kórházat — mint mindennap — meglátogatok. Szép „rend van és a sebesültek részéről nincsen panasz."

Ma este Gyergyóditróra indulok, hogy meglátogassam állásaiban az 1. lovashadosztályt.

Az 1. hadsereg helyzetjelentése :

„Az ellenség mai tevékenysége, mely sovejai és grozestii arcvonalunk ellen irányult, továbbá a VI. hadtestnél a Doftana-völgytől nyugatra eső szakasz előtt zajlott le, határozottan tüntetésszerű volt.

Grozestinél és a Doftana-völgyben a többórás löveg és aknavető tüzelőkészítés után végrehajtott részlettámadások erőszakos felderítést akartak elérni. Azzal számolni kell, hogy az ellenség meg fogja kísérelni a D. Cosna (◇ 788) magaslat körülzárását.

Az ellenség tartalékai : Az orosz XXX. hadtestnek 3. turkesztáni lövészhadosztálya, a Transamur-lovashadosztály, a román 1. gyalog- és 1. lovashadosztály.

A mi tartalékaink : A Grozesti—Doftana arcvonal mögött négy zászlóalj és a 8. lovashadosztály, melynek a 218. hadosztályhoz való eltolása egyelőre függőben marad.“ Op. 3845. szám.

A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokságnak alábbi sürgönyt küldöm :

„Op. 3458/I. a. számhoz :

A 218. hadosztály szakaszában a 225. hadosztály kötelékébe tartozó 36. Landsturm-ezred[1] és a 373./III. zászlóalj volt alkalmazva.

Ezeknek a csapatoknak a 7. és 8. lovashadosztállyal történő felváltása útján a 218. hadosztály szakasza tetemesen megerősödik, mivel magának a 8. lovashadosztálynak 2000 lőfegyvere van.

A hadseregarcvonalparancsnokságnak — legnagyobb sajnálatomra — nincsen olyan tartaléka, melyet, a kifejezett kívánság szerint, a sovejai szakaszban hagyhatna, mivel én is kénytelen voltam egy hadosztályt a német legfelsőbb hadvezetőség rendelkezésére bocsátani.

Javasolom, hogy az új határvonal szeptember 16-án déltől legyen érvényes, mivel addig be lehet fejezni a csapatok eltolását.

Minthogy a badeni hadseregfőparancsnokságnak most két hegyi tüzérezredet kell átadnom, legnagyobb sajnálatomra, a tüzérség dolgában kifejezett kívánságnak nem tudok eleget tenni.“ Op. 3832. szám.

A hadseregarcvonalparancsnokság Op. 3739. Ang. II. számú rendeletére a 7. hadseregparancsnokság Op. 1189/415. szám alatt jelenti :

„A Krauss-csoportparancsnokság Op. 122/10. szám alatt táviratozza :

[1] 1600 puska.

ad 1. A 101. ezred zászlóaljparancsnokai azt állítják, hogy a czardakii támadásnál a gyalogság azért nem érte el a tervezett vonalat, mert ebben az ellenséges tüzérség meggátolta. Miután az utóbbinak tüze este 8 órakor megszűnt, a csoportparancsnokság úgy véli, hogy az igazi ok az lehetett, hogy a Czardaki (△ 324) magaslat elfoglalása után nem volt egységes a harcvezetés.

ad 2. A Czardaki elfoglalása után érkezett harcjelentés szerint a kötelékek rendezése után folytatják a további előnyomulást ; a későbbi jelentés azt mondta, hogy az előnyomult gyalogság már 300—500 lépésre túlhaladt a határon vezető úton. Ez az utolsó jelentés az arcvonalnak csak egy részére vonatkozott.

A zárótűz elemeit nem lehetett a terepen helyesen megállapítani, mivel a gyalogsággal előrement tüzérségi megfigyelők csak este 7 óra 45 perckor léphettek távbeszélőösszeköttetésbe ütegeikkel ; holdvilágnál pedig nem lehet a zárótűzön javítani.

ad 3. A spanyolbakok legnagyobb részét valóban beépítették a 101. ezred közepe és jobbszárnya elé. A balszárny zászlóalj előtt — ahol az ellenség betörése keletkezett — csak egyik századnál voltak bakok, a többi századokhoz nem vittek belőlük.

ad 4. Az első ellentámadásra délelőtt 3 órakor kapott a fél 29./II. és 33./III. zászlóalj parancsot. Ez a támadás nem sikerült, mert az ellenség elienhatása túl erős volt.

A második ellentámadásra a fél 13./IV. és a 18. vadászzászlóalj kapott parancsot. Az ellentámadás nem sikerült, mivel a 18. vadászzászlóalj nem volt harcrakész.

Ezek után szeptember 4-re azt határoztuk, hogy a tervszerű ellentámadást a 13./IV., fél 29./II. és a 18. vadászzászlóalj fogja végrehajtani, alapos tüzérségi előkészítés után. Közben azonban a harcállás többi részét is elvesztettük.

A beterjesztett harcleírások, ütközetjelentések és a csoportparancsnokságnál történt megbeszélésekből azt a meggyőződést szereztem, hogy a XVII. hadtest és a 34. hadosztályparancsnokság intézkedései, valamint a két parancsnokságnak a vállalatban való részvétele, szakszerű volt.

Éppen így hangsúlyoznom kell, hogy a támadócsoport könnyű harc után elfoglalt állás megtartásánál nem felelt meg, bár a csapatok parancsot kaptak az állásban való szívós kitartásra. Az a benyomásom, hogy a kezdősiker után általános elernyedés állott be és senkinek sem volt elég erélye, hogy az elfoglalt állásban a védelmet megszervezze, bár biztosra lehetett venni, hogy az oroszok ellentámadása be fog következni.

A csoportparancsnokság a vállalat lefolyásáról még további megállapításokat tesz, hogy kifogástalanul felderítse, vajjon tulajdonképen mi volt a balsiker oka ?

Azt a kérdést, hogy a csoportparancsnokság miképen gondolja a Czardaki vállalatot megismételni, majd akkor világítom meg, ha a 7. hadseregparancsnokság Op. 1129/412. számú előterjesztésének IV. ad 1. és 2. pontjára megérkezik a hadseregarcvonalparancsnokság döntése." Op. 3739. Ang. II. szám.

Válaszom a 7. hadseregparancsnokság Op. 1129/412. számú előterjesztésére :

I. *a)*-hoz. Az állás előretolása kívánatos, nehogy úgy járjunk, mint Kirlibaba—Mestecanescinél. A végrehajtásnál a csapat a maga erejére van utalva. Kedvező, hogy az ellenség itt gyenge.

I. *b)*-hez. Egy 60 km-es arcvonal előretolása olyan sokirányú előintézkedést igényel, hogy a hadsereg és a hadseregarcvonal összes gyalogságát és tüzérségét huzamosabb ideig lekötné. Ezt a helyzet nem engedi meg, nem is szólva arról, hogy a szükséges lőszerkészletet aligha fogjuk megkapni.

A tervezett vállalatról tehát egyelőre le kell mondani s az erőket a III. pont alatt mondottak alapján úgy kell csoportosítani, hogy a védelem biztosítva legyen. A Conta-csoportnál a 2. állás kiépítését meg kell sürgetni ; amint ez elkészül, a mostani első állás biztosító vonallá válik.

I. *c)*-hez. A mostani erővel nem vélem eredményesnek a Czardaki támadás megismétlését, mivel ehhez nagymennyiségű lőszer is kellene. A hadseregarcvonalparancsnokság azt mérlegeli, hogy a 3. hadsereg jobbszárnyával egybehangzóan a 34. hadosztály harcterületéből is kellene támadni, mert a 34. hadosztály arcvonalának előretolását a 3. hadsereg helyzete megköveteli.

A Litzmann-csoportparancsnokságot megbízom, hogy ennek a vállalatnak előmunkálatait készítse el ; erre majd később adok parancsot." Op. 3758. Ang. III. szám.

A 3. hadsereg és Litzmann-csoport az alábbi parancsot kapja :

„Az 5. hadosztály állását meg kell javítani, de ez csak előre történhetik meg. Az áttörés a 34. hadosztály körletéből eredményesnek ígérkezik, az ellenség állásának északi irányban való felgöngyölítésével. A Litzmann-csoportparancsnokságot megbízom a kivitel előkészítésével.

A terv alapja az legyen, hogy a hadsereg részéről rendelkezésre bocsátandó erőn és a 34. hadosztályon kívül, csak egy hadosztálynyi erősítésre lehet számítani ; a szükséges tüzérséget a hadseregarcvonalparancsnokság természetesen elő fogja teremteni. A végrehajtás ideje szeptember végére esnék, midőn a folyamatban levő felváltás a 3. és 7. hadseregnél befejeződik.

A végrehajtás a 7. hadsereg arcvonala előtti helyzettől is fog függni.

A támadás tervezetét a Litzmann-csoportparancsnokság kidolgozza és a 3. hadseregparancsnokság útján hozzám felterjeszti. Tüzérségbeni szükségletre és lőszerkiszámításra a tervben ki kell térni." Op. 3844. szám.

Továbbá :

„A 3. hadseregparancsnokság jelentse, hogy mit tervez arra, hogy az utánszállítási viszonyokat a hadsereg északi szárnyán megjavítsa és minő intézkedéseket tett a telelésre (ruházat, felszerelés, elhelyezés, stb.) ?"

Seeckt tábornok heti helyzetjelentése a német vezérkar főnökének :

Az 1. hadsereg jobbszárnya és a német 9. hadsereg balszárnya előtt, egy tisztán román csapatokból összeállított arcvonal keletkezett.

Az orosz VIII. hadtestet kivonták az arcvonalból ; a hadtestparancsnokság főhadiszállása Scurtán van.[1] A hadtest az Ojtoz-szakasz tartaléka ; ez a lezajlott harcokban igen kimerült.

Az orosz XXX. hadtest holléte még nem volt megbízhatóan megállapítható.

Mivel úgy látszik, hogy Tirgul Ocna—Onesti terébe orosz csapatok érkeztek, arra lehet következtetni, hogy a hadtestet a Slanic- és Doftana-völgyben fogják az arcvonalba tolni.

Ma reggel óta Grozestinél a Dealul Cosnan (⌖ 788) és a Slanic-völgytől északra levő ⌖ 772 magaslaton folyó támadásoknál megállapították, hogy az oroszok románokkal vegyesen harcolnak. Lehet, hogy ott vannak az orosz XXX. hadtest egyes részei. Az is lehetséges, hogy a románokat a 2. és 4. gyaloghadosztállyal és a 3. lovashadosztállyal megerősítették.

Az orosz 4. hadseregnél nincsen változás.

A 7. hadsereg arcvonalának közepével szemben áll az orosz XL., XXIX. és X. hadtest ; valamennyiből két-két hadosztály van az arcvonalban. A harmadik hadosztályok tartalékul szolgálnak. A XVIII. hadtest az orosz XL. hadtesttől délre Illischestie környékén gyülekezett ; valószínűleg be fogják tolni a frontba.

A Folticeni és Suczawa közötti térben 4—5 tartalékhadosztállyal kell számolni.

Az orosz 9. hadsereghez három lovashadosztályt[2] osztottak be, melyek azonban ez ideig még nem érkeztek meg a frontra.

A VI. lovashadtest Suczawa körül áll.

Az erőknek ilyen módon való csoportosítása arra mutat, hogy az oroszok nem igen terveznek támadást ; ezt vallják a foglyok is, bár a repülők és a tüzérség élénk tevékenységéből

[1] Adjudul Noutól 20 km-re északra.

[2] 3. doni, 3. kaukázusi kozákhadosztály és a 7. lovashadosztály.

a sok kötött léggömbből történő megfigyelésből arra is lehet következtetni, hogy támadás áll a küszöbön.

Az orosz 8. hadseregnél — mely 7. hadseregünk balszárnyával és 3. hadseregünkkel szemben áll — az általános helyzet nem változott.

*

Hágótőalja, szeptember 10.

„Jelentések :"

„*3. hadseregnél* csak csekély harctevékenység."

„*7. hadseregnél* tegnap helyenkint, különösen pedig a XXVI. „hadtestnél élénk ellenséges zavarótűz, délelőtt 9 óra után az „ellenség a gerincet Pojana Mikulitól északkeletre kétszer meg- „támadta, ottan visszavertük a támadásokat."

Habermann-csoport : Nappal rendes zavarótűz volt az egész arcvonal mentén. A 11. honvédlovashadosztály tüzérsége az 59. hadosztály déli szárnyára intézett támadásnál támogatta a harcot.

Conta-csoport : Délelőtt 6 óra 30 perc óta erős rombolótűz-szerű tűz éri Valustei—Solka-szakaszunkat. Délelőtt 6 óra 45 perckor repülőink jelentik, hogy az ellenség árkai Ciota (△ 484) és Cipornita között zsúfolva vannak oroszokkal.

Délelőtt 8 órakor Solkától délnyugatra Susturára támadott az ellenség és állásunkba behatolt.

„A ⊹ 858-nál és északra attól a mi vonalunk kemény tusá- „ban visszaszoríttatott, az ellentámadás délben Zofla (△ 1064) „gerincen folyamatban van. Mellette erős ellenséges támadás. „Állásaink délben hiánytalanul kezünkben vannak. Délután az „59. hadosztály jobbszárnya ellen még nagyobb eréllyel foly- „tatja az ellenség támadását. A küzdelem esti 7 óráig a Pojana „Mikuli temploma—Stitba vidéke—⊹ 840 vonalában folyik, de „a helyzet ottan nincs tisztázva. A 18. hegyidandár és 59. had- „osztály összeköttetése megszakadt. Stitbánál egy ellenséges had- „osztály támad."

A hadtestparancsnokság nézete szerint, az oroszok itt csak tüntetnek ; mindazonáltal az ellenséges támadás idejére a Conta-csoportparancsnokság működését meghagyták, bár Krauss gyalogsági tábornok hatásköre már a Kárpát-hadtestre is kiterjedt.

„Satul mareval szemben az ellenség 60 helyen rakott le „hadianyagot a Suczawánál. Kárpát-hadtestnél rendes zavaró- „tűz. VIII. hadtest ellen mérsékelt ellenséges tüzérségi tűz."

„XVII. hadtest ellen mérsékelt ellenséges tüzérségi tűz."

A bajor lovashadosztály holnap Mardzinára érkezik. Hadseregtartalék lesz. A 4. német póthadosztály szeptember 13-án Czernowitzba fog érkezni.

*

Az orosz II. hadtest 193. hadosztályát Muntele Mazanaiu (⌖ 1333)—Madeiu terében állapítottuk meg. Az orosz XXIX. hadtesttől átszökött tisztek azt vallották, hogy az 1. lövészhadosztály Arbora és Jaslowetz között három ezreddel támadásra csoportosult. A támadást a Seropanul (△ 516) magaslat ellen fogják végrehajtani. Arboránál nyolc nehéz és két tarackosütegosztály gyülekezett.

„Különben az egész hadseregnél fokozódott az ellenség „zárótüze."

„*1. hadsereg.* Geroknál a ⌖ 772-ős magaslaton délelőtt „6 óra 30 perckor egy ellenséges támadás a 225. hadosztály aka„dályai között tüzünkben összeomlott; a csoport legszélső bal„szárnyán alkonyatkor még a völgy déli partján rekedt ellen„séget a Doftana-völgybe szorítottuk vissza. Napközt az ellen„séges lövegtűz nagy hevességre fokozódott."

Az Uz-völgyben éjjel 3 km hosszú nyugat felé haladó autóoszlopot fedeztünk fel; fényszórói árulták el.

Az ellenséges tüzérség a 37. hadosztály közepét reggel 5 óra óta hevesen lövi; a Slanic-völgytől északra levő ⌖ 772 magaslat löveg- és aknatűzben áll. A magaslaton levő gyalogságunkra alacsonyan szálló ellenséges repülők géppuskával lőttek.

Délután záporeső volt; csend lett.

A 218. hadosztálynál Rezasescától a 9. hadsereg balszárnyáig terjedő szakaszt a 7. lovashadosztály vette át.

*

A román 8. hadosztálynál a francia puskával felszerelt utászzászlóaljat erősítésül az arcvonalba tolták. Mon. Casinba állítólag oroszok érkeztek, tüzérséggel. A román 6. hadosztálynál Grozestitől délre, a 12. hadosztályhoz tartozó 46/61. ezredet betolták az arcvonal megerősítésére. Román foglyok beszélik, hogy két orosz és két román hadosztályt várnak Grozestire. A román 7. hadosztályt Dealul Cosna (⌖ 788)—Slanic és Mosorele terében állapították meg. Mosorelehez az orosz 68. és 193. hadosztály egy-egy ezrede[2] érkezett.

*

[1] 271. és 193.

„Egy elfogott táviratból értesülök, hogy „megbízható hírek“ „szerint Kornilóv, aki diktátorrá akarta magát föltolni, el lett „kergetve, utóda Klembovsky. Kerenskit állítólag meggyilkolták ?“

„Reggel fél 4 órakor Gyergyóditróról automobilon Hágótő- „aljára megyek s onnét kocsin a Somlyópatak völgyébe. Még a „teljes világosság előtt kell a mellékvölgyekbe jutni, mert a Putna- „völgyében minden legkisebb mozgást az orosz tüzérség tűz alá „vesz. Egészen a 14. huszárezred ütközetvonatáig megyünk „kocsin, onnét lóháton folytatom utamat föl a Paltinis-tető „(⌖ 1339) közelébe, hol lovainkat visszahagyva a 14-es huszárok „állásába mentünk, melyet a tűzvonalban végigjárva megszem- „léltem, most nem írom le, mert már megtettem — azt hiszem —, „midőn a 32. ezredet látogattam itt meg. Az állás most már igazán „kitűnő és a legénység a lövegtűz elől teljesen biztos férőhelyekbe „mehet az állás közvetlen közelébe. Örömmel láttam viszont a „tiszteket és legénységet, kik Sztropkónál 1914—1915 telén alattam „küzdöttek. Az állásban is több hősömet ékítettem föl, a jól meg- „érdemelt vitézségi éremmel. Egy ágyút teljesen bebetonozva „találtam, mint védőlöveget azon esetre, ha a 7-es huszárokat „nagyon szorongatná az ellenség a Balázsnyakán (⌖ 1078). Az „egész ezred állását végigjárva, a tábori őrsökhöz is kimentem. „A ⌖ 1392-őn nagyon kifogásoltam, hogy a sok legénységi férő- „hely, mely egy rakásra van zsúfolva, nincsen lövegtűz ellen „biztosítva ; még a srapnellgolyó is átütheti, pedig éppen egy „igen sokat lőtt hely ez. De erről a huszárok nem tehetnek semmit, „ők csak most vették át az állást, majd megcsinálják ők úgy, „ahogy kell. 9 óra 30 percig teljes volt a csend, nem hallatszott „egy lövés sem, oly szép volt a Kárpátok rengetege s a füzike „rózsaszín szőnyege a vágásokban. Ekkor az orosz tüzérség meg- „kezdte a lövöldözést és mindenfelé szórta lövedékeit, lassú „zavarótüzében. Míg a 48. ezred ittlevő zászlóaljának állását „végigjárom, folyton tart az orosz tűz. Egy egyszerű magános „sírnál állottam és meghatva gondoltam arra, hogy még nevét „sem tudni a hősnek, hiszen a nagy jegenyefenyő lábánál már „mohosodó keresztecskén csak annyi olvasható : „Egy ismeret- „len hős“. Meghatva állok elfelejtett bajtársam sírjánál és eszembe „jut az otthon reménykedve váró öreg anyóka, meg fiatal feleség „s tán apró gyermekek ! Ekkor sivítva megy el fölöttünk egy

„orosz gránát, mely messze lent a völgyben robbanik, utána erős „jajgatás és segélykiáltások hallatszanak s azután csend lett. „Egy sebesültkereső kutya kéznél lévén, kieresztetett. Meg is „hozta a sebesültnek sapkáját s azután zsinórra kötve odavezette „gazdáját a szép farkaskutya s így tán megmentette a szegény „súlyosan sebesült baka életét, ki a völgyben gombát keresett, „midőn a gránáttól megsebesült."

„Lementem a Barát-patak völgyébe, ott a tartalékot meg- „szemléltem s egynéhány vitézt dekoráltam, közöttük egy derék „szakaszvezetőt a 101. gyalogezredtől — nevét, sajnos, elfelej- „tettem —, aki a 2. Isonzó-csatában nálam Doberdón rendkívül „kitüntette magát és már háromszor volt beadva az arany vitéz- „ségi éremre és nem kapta meg azt. Miután mind a három esetben „megérdemelte volna és csak valami magyarfaló parancsnok „szűkkeblűsége utasította vissza a beadványt, én ma személye- „sen tűzöm mellére az arany vitézségi érmet és lelkes beszéddel „üdvözlöm őt a kivonult csapat előtt."

„Hágótőalján veszem a parancsot, hogy Krauss-csoport- „parancsnokság a délnyugati harctérre utazzék. Ebből arra kell „következtetnem, hogy nemsokára támadást fogunk kezdeni „Olaszország ellen. Az Isonzón a lövegharcok nagyon hevesek."

*

Táviratom Mackensen-hadseregcsoportparancsnokságnak:

„Az Op. 3832. számú közlésem kapcsán kérem tudassa, hogy a 7. és 8. hadosztály ellátását mikor veszi át a német 9. hadsereg-parancsnokság Gerok seregcsoporttól? Asztagon a második sodronykötélpálya október közepén megnyílik. Teljesítőképessége: Naponta 3000 tonna.

A 218. hadosztály részére 100 tonnát, a 7. és 8. hadosztály részére 200 tonnát kell szállítani naponta. A 37. honvédhadosztály nagy részének ellátása is erre a sodronykötélpályára van utalva. Ebből kifolyólag szükséges lesz a 7. és 8. hadosztály utánszállítási szolgálatát mielőbb délre átterelni. A 218. hadosztály utánszállítási szolgálatát a Bereczki-hegységen át nyugatról lehetséges lebonyolítani." Op. 3804. szám.

Hágótőalja, szeptember 11.

„A Krauss áthelyezése folytán felmerült valószínűség fölött „gondolkoztam, hogy Olaszország ellen offenzívát kezdünk és

„arra az eredményre jutottam, hogy Karfreit—Tolmein—Cividale „sarkot kellene leharapni, akkor összeomlik az egész olasz arc- „vonal, mert tél kezdete közel lévén, Tirolból nem lehet semmit „sem csinálni, habár siker esetén egy tiroli áttörés az egész olasz „hadsereg tökéletes katasztrófáját jelentené. De ezen eredményt „nem remélem, mert Assiago nem alkalmas nagyobbszabású „támadásra. Tessék odautazni és megnézni. Hajdan, mint túrista „jártam azon a vidéken s láttam, hogy nem ilyesmire való. Úgy „sejtem, hogy a tőlem elvett 117. és 200. német hadosztály szin- „tén oda kerül. Tehát itt minden el van ejtve. Fájdalmasan érint „engem, hogy ezt nem lehetett nekem megmondani, ellenkezőleg „azon hitben hagyattam, hogy tervem végrehajtása nincsen „kizárva."

„Jelentések arcvonalamról."

„A *3. hadseregnél* semmi jelentős, csak csatározás és lövegtűz."

„*7. hadsereg.* Még tegnap este az 59. hadosztály ellen újból „nagy túlerejű támadást indított az ellenség és déli szárnyát „Pojana Mikuli temploma—Zofla (△ 1064)—erdőszegély Solkától „északra vonalába visszaszorította. Az ellenség 500—1000 lépésig „újra közeledett és támpontszerűen beásta magát. Az ellenséges „drótakadályokba Arbora—burlai út és Dealul Bugii (△ 478) „között rohamnyílásokat csináltak. Az Istensegítstől keletre levő „magaslatokon sok tájékozódó ellenséges törzset láttak. Ma ott „az ellenség beássa magát. Az egész 7. hadsereg arcvonalán a „megszokott harctevékenység van."

A Habermann-csoportnál mérsékelt tüzérségi tevékenység volt.

A XVII. hadtestnél nincs semmi különös újság. A Krauss-csoportparancsnokság feloszlott; a 7. hadseregparancsnoksághoz most a Habermann-csoport, a Conta-csoport és a XVII. hadtest tartozik.

A bajor lovashadosztály ma Unter-Horodnikra érkezett. Hadseregtartalékul szolgál.

*

Az orosz II. hadtestnél a 193. hadosztály felváltását várja. Mögötte mint tartalék egy lövészhadosztály áll.

A XVIII. hadtest 37. hadosztálya Pojana Mikulinál áll. A Wrangel-féle lovashadtestet az oroszok feloszlatták. Az orosz

8. és 9. hadsereg-komité az ideiglenes kormány és Kerenski mellé állott. A 8. hadsereg egy különítményt rendelt Kornilov ellen.

*

„*1. hadsereg.* Geroknál nagyon heves romboló és megsemmi-
„sítőtűz a 71. hadosztály állásaira."

„Az üveggyár—Dealul Cosna (⌖ 788) szakaszra az orosz
„tüzérség körülbelül 5000 lövést tett. Állásaink és akadályaink
„nagyon megrongálódtak."

„A ⌖ 772 ellen az ellenség öt támadást csinált, ezek nagyobb-
„részt már a mi megsemmisítőtüzünkben hiúsultak meg, azaz
„omlottak össze. A 100 méter szélességben átmenetileg betört
„ellenség ellenlökéssel kidobatott. Különben nem voltak nagyobb
„események."

*

A Mackensen hadseregcsoportparancsnokság hiradótisztje közli, hogy a román I. hadtest 2. és 11. hadosztályát Muncelunál az arcvonalba tolták; a román VI. hadtest[1] tartalék lett.

Egy zsákmányolt parancsból megállapítottuk, hogy a 124. hadosztály az orosz VIII. hadtest kötelékébe tartozik.

A román 12. hadosztály a Monastiresca-szakaszban van. Egy orosz 8. hadosztálybeli szökevény azt állítja, hogy Mon. Casinban az orosz 115. és 155. ezredet látta, egy másik román 6. hadosztálybeli szökevény pedig azt beszéli, hogy egy orosz hadosztály Bogdanestibe érkezett. A Grozestitől északra levő magaslaton orosz tiszteket vettek észre. Híre jár, hogy a támadást folytatni fogják Grozestinél, amint az orosz erősítés megérkezik.

Orosz 80. hadosztálybeli szökevények beszélik, hogy Trotusuvölgyben most az egész orosz XXX. hadtest van csoportosítva.

*

„Az Isonzón tegnap a Monte San Gabrielen (△ 646) egy
„vállalkozást kezdettünk meg állásaink kiigazítására."

*

„Reggel 4 órakor kocsin mentem a Balázspatak-völgy tor-
„kolatáig, hová még virradat előtt kellett megérkeznem, mert a

[1] 9. és 13. hadosztály.

„Putna-völgyében a legkisebb — észrevett — forgalmat az orosz „tüzérség azonnal erős tűz alá veszi. Lámpa nélkül, lehetőleg „csendesen hajtottunk és a sűrű reggeli köd nagyon kedvezett „nekünk. Ott a ma megszemlélendő védőszakasz parancsnoka „gróf Szapáry József ezredes jelentkezett nálam és együtt belova- „goltunk a völgybe, melyben már hónapokkal ezelőtt a 44. ezred- „nél voltam. A völgyzárlatot 44-eseim nagyszerűen kiépítették, „a géppuskaállások mind gránátbiztos betonfedezékekben vannak. „Nagyszerű kavernák mindenütt s az állás most már bevehetet- „lenül erős, ha magyar hősök védik azt. A drótakadályok magas- „feszültségű villanyárammal vannak telítve, elég hozzáérni, hogy „agyonüsse az embert. Nagy aknamezők és sok faakna, egyszóval „a megsemmisítő haditechnika minden művészetével a leggon- „dosabban kieszelve és ellátva. Itt újból figyelmesen végigjártam „a zalai 48. ezred egy ittlevő zászlóaljának állását, mely 1232 „lépcsőn vezet föl. Mondhatom, alapos izzasztó kúra. A 7. huszár- „ezred tartalékát a Balázspatak medencéjében meglátogattam, „azután fölkapaszkodtunk az ezred állásaiba a Hegyes (△ 1505) „nyúlványaira ; maga a Hegyes orosz birtokban van. Az ezred- „parancsnok báró Berg ezredes kísért engem, miután gróf Szapáry „szakaszát elhagytuk, s a századparancsnokok ki-ki saját száza- „dának körletében. Az őserdő nagyszerű templomában a 40 méter „magas jegenyefenyő-óriások alatt fölmentünk a gerincre. Fönt „Fanta őrnagy jelentkezett és most a „fejállásba" mentem, „melyen már e télen voltam 44-eseimnél és kúszva kellett akkor „egyes helyeken haladni, mert akkor kezdték csak meg az erődí- „tési munkálatokat. Ez részben havasi mezőkön fölülről teljesen „belátva fut végig az 1505 méter magas Hegyesnek 1150 méter „magas nyúlványgerincén. Odafönt vannak az orosz tüzérségi „megfigyelők, akik még egyes személyek mozgolódásánál is állá- „sainkat sok üteg keresztüze alá veszik és nehéz aknákkal vere- „tik. A derék 44-esek egy 2 méternél mélyebb lövészárkot csinál- „tak sok kavernával, szintúgy elegendő mély futóárkokat, úgy „hogy most, ha óvatos az ember, körülbelül veszély nélkül lehet „közlekedni. Ott az orosz lövészárkok elég közel vannak és be- „fogott gépfegyverek állanak náluk őrt, szintúgy gyalogsági „fegyverek, úgy hogy a fejet minálunk nem szabad kidugni. „Csendesen 100 lépés közökkel mentünk ezen a részen végig egy

„sziklás magaslatig, melyen nyomorgó szakállmohától sanyar-
„gatott lucfenyő tengődik. Itt a támpontot most megnagyob-
„bítják és a 7. huszárok nagy szorgalommal dolgoznak. Ide kevésbbé
„lát az ellenség és állása 1700 lépés távolban van, különben egy
„sziklafal alatt, mely nehezen járható, kellene lennie. Ezen túl
„megint közel jön a mi állásainkhoz. Az ezredes jelenti, hogy itt
„két figyelő őrszem van előretolva egy-egy sziklahasadékba, akik
„teljesen a sziklafalban állanak. Megparancsoltam, hogy min-
„denki itt maradjon és én egymagam fogok előremenni a sziklá-
„falra. Kimásztam a lövészárokból és egy csak kevéssé kitaposott,
„alig észrevehető gyalogösvényen megindultam a sziklafal felé.
„A köd éppen fölemelkedik és a Kárpátok láncolatai a legmesszebb
„távolig reggeli harmatos üdeségükben bontakoznak ki az el-
„illanó ködökből. Elbájoló kép ez. Előttem a hatalmas Hegyes
„kopár, lendületes ormával. Mint egy sárga zsinór szeli szét az orosz
„állás az üde zöld havasi mezők koszorúját. Az ébredező renge-
„tegből gőzöket emel föl a reggeli szellő, lassan széjjeltépegetve
„őket és szivárványos tündéri fényben ragyog minden fűszál a
„kelő nap első sugaraiban. Megkapóan szép a mai ifjú napnak
„első ébredése. Óvatosan és teljes födetlenül megyek — hiszen
„másképen nem is lehet — két hős huszáromat elhagyatott ösvé-
„nyen meglátogatni. Visszanézek. Állásunk eltűnt, nem látom.
„Egyedül vagyok a halkan lélekző nagy természetben. Be boldog
„tudtam hajdan lenni ilyenkor . . . ne gondoljunk arra ! . . . Kevés
„távoli orosz lövést hallok . . . vajjon kinek szólnak ezek ? ? . .
„Mielőtt az éles sziklaormot elérem s biztos födözékbe jutok.
„Most már csak a jó Isten lát engem, senki más, míg a rendkívül
„meredek parton két hatalmas szikla közötti igen keskeny szo-
„rosban leereszkedem a sziklafal fölső szegélyéig. Balra egy ablak-
„szerű sziklarésben jó magasan fölöttem a sziklának támasz-
„kodva figyel az egyik őrszem. Fölkapaszkodom hozzája. Nem
„néz vissza, csak halkan jelentkezik, mint őrszem és hozzáteszi :
„'semmi újság !' Midőn melléje lépek, kezemet vállára teszem s
„ő felém fordítja tekintetét, arca földerül s valami örömteli fény
„lobbanik föl szemeiben s kitör kebeléből : 'a Fenséges Úr !'
„Felső-Olsván velem lovagolt 1915 év tavaszán, midőn az orosz
„gránátok úgy csapkodtak körülöttünk s Lady lovamat majd
„érintette egy ilyen ! Míg halkan elbeszélgetek vitézemmel, ő

„mereven az ellenség felé figyel és én a fölséges tájt szívom lel-
„kembe, hogy annak üdeségét magammal vihessem. Kezetnyujtok
„neki és pénzt nyomok markába, hogy vegyen valamit feleségé-
„nek és gyermekeinek. Miután megmagyarázta nekem, hogy hol
„van a másik őrszem, a köves, rettenetesen meredek sziklaorom
„mentén lemegyek. Ott egy szoborformájú sziklaóriásnak támasz-
„kodva áll a legény és a tátongó mélységbe néz le. Alattunk egy
„sziklafal, lábánál görgeteg s az őserdő mint zöld bársony födi a
„távoli völgyeket s hegyormokat, melyek fölött asztalforma ködök
„lebegnek még. A mélységből egy patak zúgása majd erősebben,
„majd halkabban hallatszik. Leírhatatlan szépségű egy hely ez,
„itt órák és órák hosszat tudnék álldogálni és elmerengeni. Az
„őrszem jelentkezik: 'semmi újság!' Sapkáján egy szál havasi
„gyopár és élesen csattan a távolból jövő orosz puskalövés,
„tán valahol messze ütődik a sziklába a golyó . . . 'Láttál valamit,
„fiam?' kérdem az őrszemet . . . 'Egy medvét', feleli halkan és
„elmondja, hogy majdnem mindennap a hajnali szürkületben egy
„medve az alattunk levő görgetegen följön és a sziklafal alján
„levő barlangba megy, késő este kijön, nem hederít a löveg,
„vagy gyalogsági tűzre és járását elég pontosan betartja. Egy
„ideig nézem a gőzölgő völgyet, mely mindig új gőzfoszlányokat
„lehel föl s ezek az ellenséges állásokat időközönkint elfödik.
„Azután ezt a vitéz őrszemet is megajándékozom, ki néhány havasi
„gyopárt nyujt át s midőn sűrű köd szállott ránk, fölkapaszkod-
„tam és gyopárt szedve visszatértem e szép helyről az álláshoz.
„Ekkor kibújt a nap és megvilágította az állásokat s a tisztek föl-
„kértek engem, hogy most nagyon vigyázzak, mert több kanya-
„rulatnál jól belát állásunkba a muszka. A tábori őrsnek két
„emberét a nagyezüst vitézségi éremmel dekoráltam, mert előző
„napon az ellenséges állásba betörtek, az ellenséget meglepték és
„8 emberét elfogták és áthozták. Ezután a „fejállás"-nak előszö-
„kellő csúcsához mentem, hol az ellenség nagyon közel van. Pán-
„cél mellvédek lőrésén át néztem ki az erdei tisztásra, hol állásai
„vannak, a mienk itt magasabban fekszik, az erdőt teljesen le-
„borotválta az ellenséges tüzérség, de állásunk olyan jó, hogy
„huszárjaim itt eddig egy embert sem vesztettek. Az oromtól
„kezdve távolodnak az állások egymástól és két külön hegyháton
„vonulnak tova, melyek egy 1800 lépés széles völgy által válasz-

„tatnak el. Egy ős óriás jegenyefenyő alatt Józsi fiam, mint „századparancsnok jelentkezett. Teljesen beletalálta magát a „lövészárokéletbe és jól végzi kötelmeit, kinézése pedig pompás, „nagyon lesült és az 1000 méter magasság levegője nagyon jót „tesz neki. Még az ő terepszakasza fölött van egy messze előre-„tolt tábori őrs az ellenség közelében, ott állandó csatározás van, „mert az oroszok mindig megkísérlik a tábori őrsöt elfogni. Midőn „ott voltam, csak egyes lövések estek. Ezután fiam századának „egész terepszakaszán végigvezetett és egynéhány derék vitézét „ékítettem föl, közöttük Tihaméri nevű tizedest; végül vele le-„mentem a „lakásához", mely nincs messze a tűzvonal mögött. „Vágáson, meredek parton van a sűrű füzikétől környezett kis „házacskája. Médi, az ő hű kutyája üdvözölt, mintha régi jó isme-„rősök volnánk. Napos erkélyen egy pohárka pálinkát adott „fiam; először, hogy atyját megvendégelte. Ott egy ideig elbe-„szélgettünk, azután Rácz László szakaszvezetőt üdvözöltem, kit „fiam mellé osztottam volt be, mert jártas a harcban és hűséges, „mint a kutya, tudom, vigyáz fiamra. Miután az ezred állásait „végigjártam, az ezredparancsnokságnál ettünk és Récefalvára „lementem, hol két tartalékban levő századot még megszemlél-„tem, azután egy üteget a Putna-völgyében látogattam meg, „melynél már februárban voltam. A kis erdei vasút egy lorijára „ültünk és minthogy nem volt hely fékező számára, e fontos sze-„repet én vállaltam. Saját súlyunk által hajtatva nagyszerűen „utaztunk le és úgylátszik az ellenséges tüzérség észre sem vett, „mert rendesen srapnelltűzzel kísérik az utazó lorikat. Hágótő-„aljáról még föllovagoltam a Vithavasra. Ott egy havasi réten, „mely tele van virágzó tárniccsal és amelyből a tulajdonképeni „Vithavas (△ 1589) óriási sziklatömbje kiemelkedik, Petrini „századost találom, aki a 31. hadosztálynál volt alattam és ütegé-„vel oly kiválóan működött közre 1914-beli súlyos küzdelmeim-„ben. Vele meglátogattam az itt álló ütegeket, míg egy óriási „dögkeselyű — még sohasem láttam ekkorát — fölöttünk kerin-„gett. Midőn az orosz állások fölött elrepült hazája, a vad Toca-„hegység felé, az oroszok nagy lövöldözéssel fogadták, talán „monoplánnak nézték?, mert a lövöldözés megszűnt, amint a „madár szárnyaival csapdosni kezdett."

„Az óriási sziklatömb tetejére létrán lehet csak kimászni,

„tetején megszámlálhatatlan havasi gyopár közepette megkapó „kilátás nyílik az egész XXI. hadtestnek állásaira. Egy tüzértiszt „megmagyarázott nekem mindent. Nem tudtam megválni ettől „a nem sejtett természeti szépségtől. A lenyugvó nap világában, „mely a nehéz zivatarfelhőket oly gyönyörűen megaranyozta, „mialatt lassan alászállott, hol minden a kristálytiszta légben, az „alkony aranyporral behintett bíborában a már árnyékban szen- „dergő völgyek sötét bársonyától oly nagyon elüt, oly kép lebe- „gett előttem, melyet lefesteni szeretnék, hogy mindig nézhessem „és soha meg nem unnám. Magyar hazám aranyos díszben tün- „döklő határai be nagyon szeretlek ! . . . Gyengéd violában aludt „el a fáradt, zivatarterhes nap és ködök nyujtják álmosan föl- „ébredve hosszú karjaikat az erdők puha dunyhás völgyeiből „égfelé, pettyhüdt kezekkel a Kárpátok ormaiba kapaszkodva."

„Egészen fönt, az 1604 méter magas sziklaélen, vad szikla- „falak tetején drótköteleken darabonkint fölhúzva áll egy ágyúm, „mellette egy altiszt és két legény, akiket sohasem váltanak „föl ; csak függőlegesen, zordon sziklafalon fölmászva lehet „hozzájuk jutni és élelmüket drótkötélen húzzák maguknak föl. „Ez az ágyú még nem lőtt és csak akkor szabad lőnie, ha a 7-es „huszárok „fejállás"-a szorongattatnék, mert ez akkor az oro- „szokra kissé lefelé lő és minthogy a legmagasabb csúcson szaba- „don áll, a lövés villanását azonnal meglátnák. Köröskörül virágzó „havasi gyopár, oly szép, oly békés most. Néhányat leszedek „feleségem részére. Kissé kecsesebb, szebb, karcsúbb az itteni „gyopár, mint az Alpesekben s nekem ezerszerte becsesebb, mert „magyar ! Későn éjjel értem le Hágótőaljára ! Bizony kissé ki is „fáradtam."

*

Az 1. hadseregparancsnokság Op. 3402. szám alatt táv- iratozza :

„A helyzet megítélése a Gerok-seregcsoportnál : Szökevé- nyek, foglyok és elesettek révén megállapítottuk, hogy az Ojtoz- szakaszban a román 6., 7. hadosztály és a román 12. hadosztály egy részét csoportosították. A Slanic-völgytől északra az orosz XXIV. hadtest két és az orosz 68. gyaloghadosztály egy roham- zászlóalja, magában a Slanic-völgyben a román 1. hadosztály áll az arcvonalban. A román 1. hadosztály 18. ezrede a balszárnyon van, úgy, hogy ez a hadosztály a román 7. hadosztályba tolódott.

A román 1. hadosztály augusztus közepén Tirgul Ocnatól délre lépett fel s mivel annak részei máshol meg nem állapíthatók, az egész hadosztálynak Tirgul Ocna körül kell lennie. Valószínű a hír, hogy két orosz ezred doni kozákokkal és négy üteggel szeptember 9-én Mon. Casinba érkezett, mert az oszlop éjjeli menetét megfigyeltük.

Az a fogolyvallomás is megfelelhet a valószínűségnek, hogy egy orosz hadosztály Bogdanescire érkezett, mert ma reggel jelentették, hogy Grozestitől északra, a román lövészárokban, orosz tiszteket láttak csapataink.

Az orosz XXX. hadtestnek Folticenitől Sandulenire való eltolása az általános helyzet miatt akkor megokolt, ha a hadtestet az itteni arcvonalba akarják vinni. Abból, hogy az orosz VIII. hadtest Scurtara érkezett, arra lehet következtetni, hogy a Trotusu-völgyben fogják alkalmazni.

Az ellenség tehát elég erős arra, hogy nagyobbszabású támadást kezdjen. A hadseregparancsnokságnak az a nézete, hogy új támadás áll küszöbön. Ezt a felfogást azok a fogolyvallomások is megerősítik, melyek szerint a szeptember 9-iki harcok a főtámadást harangozták be.

A főtámadás irányai ezek lehetnek :

A Trotusu-völgyben nyugatnak és északról a Slanic-völgy ellen. Az ellenségnek kedvező, ha a mi előugró üveggyár—Verful Pravila (△ 857) arcvonalunkat támadja meg.

Geroknál csapataink harcerejét erősen csorbította az, hogy augusztus havában, a 225. hadosztályt kivéve, többi csapataink ki nem épített állásokban harcoltak.

A szeptember 9. és 10-én vívott harcokban a 71. hadosztály balszárnyának vesztesége, tekintettel a csapatok gyenge ütközetlétszámára, nem mondható jelentéktelennek.

Kívánatos, hogy ellenséges támadás esetén friss csapatokkal erősítsük meg arcvonalunkat, mivel a hadseregparancsnokság tartalékokkal nem rendelkezik és a Lipošćak-csoportból a Gerok-seregcsoport javára már úgyis vontunk el erőket.[1]

Ezért a hadseregparancsnokság azt javasolja :

1. A 117. hadosztályt vigyük azonnal közelebb az arcvonalhoz és pedig az egész gyalogság és tüzérség egy része az Ojtoz-szoroson át menjen Harja—Ojtoz terébe,

2. a 8. lovashadosztálynak a 218. hadosztályhoz való eltolása maradjon mindaddig függőben, míg a helyzet nem tisztázódik." Op. 3866. szám.

Az 1. hadseregparancsnokságnak ezt válaszolom :

„Mivel a legfelsőbb hadvezetőségnek a 117. hadosztállyal

[1] 17. Landsturm-ezred, 76./III. zászlóalj.

más tervei vannak, a hadosztály itthagyására tett javaslatát nem terjeszthetem elő, mert úgyis céltalan volna.

Az 1. hadseregparancsnokság addig, míg a 218. hadosztály arcvonalát a német 9. hadseregparancsnokság át nem veszi, erről is felelős, így tehát az erőket saját hatáskörében egyenlítheti ki.

A 218. hadosztály átadásának elodázását, a 8. lovashadosztály ideiglenes visszatartásával, a hadseregarcvonalparancsnokság nem tartja kívánatosnak." Op. 3866. szám.

Mackensen hadseregcsoportparancsnokság válaszol a hadseregarcvonalparancsnokság Op. 3832. számú kérdésére :

„A német 9. hadseregparancsnokság jelentése szerint, közte és az osztrák-magyar 1. hadsereg között az új határ akkortól fogva érvényes, amikor a 8. lovashadosztály új beosztásába érkezik, a gyalogság és tüzérség eltolása bevégződik és az új parancsnoksági viszonyok szabályozása is megtörtént." Op. 3832. szám.

*

A bajor 8. tartalékhadosztály a német 200. és a cs. és kir. 31. hadosztály csoportosítása :

1. A bajor 8. tartalékhadosztály.

Egy ezred tartalék az 59. hadosztály mögött Solkatól északra, öt zászlóalj Wolowetz—Radautz terében, egy zászlóalj Hadikfalván.

A tüzérség a hadosztály csoportjaira van elosztva, egy üteg-osztálya Hlinitzan pihen.

2. A német 200. hadosztály.

a) A 3. vadászezred két zászlóalja állásban van ; egyik zászlóalj Hlibokan, másik zászlóalja a 202. géppuskásosztálylyal Suczawenynél.

b) Az 5. vadászezred, a 23. tartalékvadászzászlóalj, a 239. géppuskásosztállyal az állásban van, a 17. tartalék vadászzászlóalj a 4. géppuskásosztállyal Pankán, a 18. tartalék vadászzászlóalj a 206. géppuskásosztállyal Suczawenyben.

c) A 4. vadászezred, a 6. tartalék vadászzászlóalj és a 11. vadászzászlóalj Petroutznál, az 5. tartalék vadászzászlóalj és a 209., 242. géppuskás-osztály Wolczynetz—Bahrinestie—Waschkoutz—Petroutz terében.

d) Tüzérség : 257./1. és 6. üteg Pankán, a 257./5., 2. és 4. üteg az állásban van, szeptember 12-én kimennek az állásból ; a 257./3. üteg Wolczynetznél lesben áll.

A 2. hegyi tüzérosztály mindhárom ütege állásban van, de ebből kivonják. A 15. gyalog tüzérosztály állásban van a hliboka—oprischenyi úton a ⌖ 332-nél.

3. A cs. és kir. 31. hadosztály.

A 44. ezred mindhárom zászlóalja állásban van. A 69. ezred három zászlóalja Hlibokán, egy zászlóalja Wolczynetzen. A 3. bosnyákezred szeptember 11-én Hlibokára érkezik.

A 31./1. és 4. nehéz tábori tarackos üteg állásban van. A fél 10·4 cm-es nehéz ágyúsüteg Luzára érkezett. A 31./2. tábori tarackosüteg állásba ment, ma belövi magát.

A 7. hadseregnek parancs megy :

„A 200. hadosztálynak felváltott részei Fontina—Alba—Neufratautz terében gyülekeznek és a 4. póthadosztály beérkezéséig Conta tábornok rendelkezésére állanak." Op. 3875. szám.

Továbbá :

„A 200. hadosztálynak az a része, mely Pankán van, ott maradhat." Op. 3875. Ang. II. szám.

*

Gyergyóditró, szeptember 12.

„Reggel 3 órakor a Mára-patak völgyébe hajtattam. Olyan „út ez, amelyre nappal senki sem vállalkozhatik, minthogy az „ellenséges tüzérség itt még egyes gyalogost sem tűr meg. „A koromsötét éjjel és a sűrű köd kedvezett nekünk és baj nélkül „elértük Gyergyótölgyest. Miután a kocsikat sietve visszaküldtük, „lóháton a Mára-patak völgyzárlatához mentünk, mely szaka„datlan lassú ellenséges tűz alatt áll, így a völgyben nem lehetett „odajutni. Egy hihetetlenül meredek ösvényen körúttal, de vesz„teség nélkül odaértünk, a tüzet kikerültük. Innét a 12-es huszá„rok állásába gyalog folytattam utamat az úgynevezett „Híd"-ig. „Ez egy keskeny hegyhát, melyen úgy mi, mint az oroszok egy„egy igen erős támpontot toltunk előre. Ezek nagyon közel vannak „egymáshoz és nehéz aknákat lövünk kölcsönösen egymásra. „Nagyon rossz hely, de a 3-as bosnyákok kitűnően kiépítették. „Ezt a támpontot megszemléltem, sajnos, egy halott és két súlyosan „sebesült huszáromat találtam ottan, egy imént kilőtt orosz „légi-akna okozta a bajt. A támpont előtt egy nagy aknamezőnk „van, úgy mint a 7-es huszároknál a fejállásban. Mind a kettőt, „azért, mert kontaktus-aknák — melyek akkor robbannak, ha „valaki rálép — határozottan kifogás tárgyává teszem, hiszen „ezekkel igen súlyos szerencsétlenségeink voltak. Soha sem felej„tem el azt a 17-es honvédeknél a Korumkón. A harc izgalmai „közepette — bármennyire is ki vannak embereink oktatva — „megfeledkezve beleszaladnak s az oroszok helyett ők repülnek „légbe. Elrendelem újból, hogy csak az állásból villannyal gyujt„ható, megfigyelt aknákat szabad elhelyezni. Az állásokban pél„dás rendet találtam. Kitűnő, gránátbiztos férőhelyeket. A legény-

„ség hangulata nagyszerű, öröm e derék, vitéz emberekkel érint-
„kezni. A parton leereszkedve az 5-ös huszárokhoz érek, hol
„parancsnokuk, Hohenlohe Frigyes herceg jelentkezik. Az állás-
„ban lemegyünk a völgy elágazásához Gyergyótölgyes helységbe.
„Igazán nagyszerűek az állások, mindenütt magasfeszültségű
„villanyárammal telített többszörös drótakadályok. Röviddel,
„mielőtt a faluba — mely a völgy alján fekszik — leérnék, egy
„nagy csillagszerű kavernát mutatnak nekem, melynek 6 kijárata
„van. Ez a „harangtámpont" alatt van, mondhatom mintaszerű,
„kitűnő. Itt lóg Tölgyesnek lélekharangja rögtönzött gerendákon
„álló kis tető alatt, alatta egy nagy feszület. A bosnyákok súlyos
„kézitusában mentették meg mind a kettőt és sok hős esett el
„azért, hogy a harangot és üdvözítőnk képét megmentsék és
„most mind a kettő itt az erdőben a huszároknál lóg és áhítatra
„szólítanak. Följajdulva síránkozik a kis harang, valahányszor
„egy golyó éri, mintha az Úr keze kondítaná meg azokért a hős
„magyar fiúkért, akik elvérezve a legnagyobb emberi áldozatot
„meghozzák. A bosnyákok és azután a huszárok megfogadták,
„hogy ember csak akkor fogja megkondítani, ha a béke megjön,
„vagy pedig rohamra megyünk! A kaverna két kijáratában gép-
„fegyverek vannak alkalmazva, melyek a szabad völgyet és a
„helységet oldalozva pásztázzák. 10 ilyen van. Itt betörés igazán
„ki van zárva. De amúgy ez a legérzékenyebb, legveszélyesebb s
„a mellett legfontosabb helye ezen hadosztály állásainak. Itt talá-
„lok egy Zala nevű tűzérhadnagyot, aki a Monte dei sei Busin
„a 60./II. egri zászlóaljjal a rohamot végigcsinálta, aranyéremre
„lett beadva s ezt helyette egy őrmester kapta meg és ő semmit.
„Ezt jóvá fogom tenni."

„A völgybe leereszkedünk, ott igen ügyesen vezetve, az
„állás egy deszkapalánk mögött húzódik s egy kerti fonott kerítés
„mögött, mélyre van ásva, jó a kilövés és az ellenségnek lehetet-
„len meglátnia s ezért soha sem kap tüzet. A község többnyire
„lövegtűz alatt áll, de nem ezen része. Az állásból földalatti folyo-
„sók vezetnek hátrafelé a házak alá, melyeknek ablakai be van-
„nak deszkázva az ellenség felé néző oldalon és így a falunak
„közvetlen állásaink mögött levő része csapataink által lakva
„van a nélkül, hogy az orosz azt csak sejtené is, mert a föld fölött
„a házak körül soha sem látni egy embert sem. A kísértetek

„városkája ez. Az állás szintén alagútszerűleg vezet az utak alatt „át. Akárcsak a kereszténység első idejéből volna. A falu túlsó „szegélyén azután meredeken emelkedik föl a hegyoldallal, azt „követve s itt egy sereg oldalozó állás van és ilyen gépfegyverek „beton kazamatákban. Ott, hol a völgy 90° alatt Holló felé el„kanyarodik, egy tábori őrs van az erdő szélére előretolva, ez „az ellenséghez igen közel és rendkívül veszélyes, három oldalról „pásztázott ponton van. Ennél is földalatti folyosók, beton kazama„tákból kilövő gépfegyverek vannak. Figyelő őrszemei egy árok„ban vannak, melybe az orosz minden oldalról belát és belő. „A tábori őrs két legvitézebbjének ezüst vitézségi érmet tűztem „mellére, ott, hol minden körülmények között kitartanak. Nem„sokára a meredek parton fölkapaszkodva, uraimhoz visszatér„tem, kiket visszahagytunk volt, midőn a kissé kitett helyre „mentem. Most támponttól-támponthoz másztunk föl a mere„dek parton az Opcina magaslatra. Egy gépfegyvernél bájosan „kedves jelenetet láttam. Egy jó mosolygóképű altiszt ült a „földön s térdeire kenyérmorzsákat szórt, két kis vörösbegy ült „a térdén és egy a vállán. Megszelídítette őket és minden reggel „a sűrűségből elősietve rája repültek s egész nap vele maradtak, „csak lövöldözéskor távoznak el. Följebb egy hősi temetőt a „vaddisznóktól teljesen föltúrva találtunk, még a csontokat is „széjjelhordták. 11 órai gyaloglás után délután 5 órakor a dan„dárhoz értem."

„Hágótőalján a rohamszázadot és a kerékpáros századot „szemléltem meg. Amit ma láttam, az ritkítja párját, ily jól „vezetett és kiépített állásokat még nem láttam. Az én szeretett „31. hadosztályomnak műve ez. A fölséges vidék lebilincselte „lelkemet."

„Fiamat beküldték hozzám s egy kedves estét töltöttem vele."

*

„Oroszországban polgárháború és mindnagyobb fölfordulás, „az óriás a meredek lejtőn gyorsan csúszik lefelé. Nemsokára tökéle„tes lesz ott az anarchia és katasztrófa."

„Nóra nagynéném, a bolgár királyné, meghalt. A bajor „királyné állítólag szintén haldoklik."

*

„ Gyergyóditrón várnak rám a mai jelentések."

„*1. hadsereg.* A 71. hadosztály arcvonalának déli részét az „ellenséges tüzérség mérsékelten lőtte. A 39. honvédhadosztály „élénk zárótűz alatt állott."

„Az ellenség a reggel ködében megkísérelte a Slanic-völgyé- „ben a 225. hadosztályt rajtaütéssel meglepni, gépfegyverrel és „kézigránátokkal elkergettetett és érzékeny veszteségeket szen- „vedett."

Szeptember 11-én Slanic-völgytől északra a román 17. ezred támadott, a 18. ezred tartalék volt hátul.

Orosz foglyok azt vallják, hogy az orosz XXIV. hadtestnek valamennyi ezrede egy-egy zászlóaljat küldött Tirgul Ocnara.

Szeptember 12-én a Trotusu-völgytől délre Sólyomtartól (⌖ 1343) nyugatra, új orosz csapatok jelentek meg a lövészárokban ; foglyok szerint itt most az orosz 317. és 318. ezred áll.[1]

*

„*7. hadsereg.* Habermann-csoport. Wamától keletre fekvő „állásaink ellen és Stermnina (⌖ 1070) magaslatra nagyon élénk „ellenséges lövegtűz irányul és ott járőrcsatározások vannak."

„Conta-csoport. Az ellenség nem mutat további támadó „szándékot Solka és Pojana Mikuli között. A 31. hadosztály a „német 200. vadászhadosztályt, melyet el kell szállítani, fölvál- „totta. Nappal az ellenséges löveg- és gépfegyvertűz főképen a „XXVI. hadtestnél nagy élénkségre fokozódik. Az ellenség aka- „dályait megint bezárta, a rohamkapuk eltűntek. A Suczawán „Satul maretól keletre és északkeletre támadási célokra vert sok „keskeny hídjait, egynek kivételével, mind lerombolta. A repülők „tevékenysége élénk."

Kárpát-hadtest arcvonalán csekély harctevékenység.

A német 200. hadosztály Neufratautz—Kostischa—Fontina—Alba terében már együtt van. A XVII. hadtestnél feltünő a csend.

*

Orosz II. hadtestbeli szökevények azt vallják, hogy az oroszok nem készülnek támadásra. Parancsot kaptak, hogy állásukat tökéletesítsék és rendezzék be a telelésre. Az élelmezés, az utánszállítás nehézsége miatt, rosszabb lett. Augusztus elején a 6.

[1] Orosz 80. hadosztályba tartozik.

lövészhadosztály Sabasa vidékére érkezett, de augusztus 15-én már el is ment. Sabasa környékén most a 26. hadosztály van.

*

„*3. hadseregnél* csak csekély harctevékenység."

„Az Isonzón a heves közelharc régi állásainkért a Monte „San Gabrielen (△ 646) éjjel-nappal folytatódott és ez újra teljes „sen visszafoglaltatott."

*

A német legfelsőbb hadvezetőség Op. 4580. geh. szám alatt Seeckt tábornoknak ezt táviratozza:

„A Mackensen hadseregcsoportparancsnokság jelenti: A német 9. hadsereg jelentése szerint, a terepet szemrevételező vezérkari tisztek megállapították, hogy a Mackensen hadseregcsoport és a József főherceg hadseregarcvonal között nem célszerű a határ.[1] Kitünt, hogy a Zabala- és a Putna-völgyben tartózkodó csapatoknak dél felől való ellátására az előintézkedések legalább is félévig tartanának; a munkálatok nagyobb személyi és anyagi erőt kívánnának, mely a 9. hadseregnél nem áll rendelkezésre. Ellenben a 218. hadosztály ellátása már hosszabb idő óta működő utánszállításra van alapozva és az annak kibővítésére szolgáló berendezések majdnem készen vannak. Téves a térkép alapján alkotott az a feltevés, hogy a 218. hadosztály szükségessé váló megerősítése *dél felől könnyebb*, mint az ojtozi műút, vagy a háromszéki medence felől; mert a 9. hadsereg balszárnyáról a Gerok seregcsoporthoz az ellenséges tüzérség hatáskörletén kívül eső haránt-összeköttetések csak Meráig visznek; onnan tovább nincs kiépített út. A Naruja—Prisaca—Tulnici-völgy irányában vezető öszvérút se megbízható, mert hidak sehol sincsenek, s csakis száraz időjárásban lehet használni.

Ennélfogva a 9. hadseregparancsnokság kéri, hogy mind az utánszállítás, mind a harcászat szempontjából továbbra is a régi határ maradjon meg.

A hadseregcsoportparancsnokság a 9. hadsereg véleményéhez csatlakozik.

A hosszabb idő óta kipróbált régi hátravezető összeköttetés, illetve az eddigi utánszállítási alap fenntartása, amelynek tökéletesítésén állandóan dolgoznak, mindenesetre könnyebb. Kevesebb ember- és lóerőt kíván, mintha az utánszállítást a Mera—Prisaca—Tulnici útra tennők át, mely az őszi esőzés beálltával járhatatlanná válik.

[1] Lásd a német legfelsőbb hadvezetőség Op. 4396/I. a. geh. számú rendeletét.

Ami a 218. hadosztály szakaszának átvételét harcászati szempontból illeti, úgy vélem, hogy *dél felől való támogatása éppen olyan nehéz lesz.* mintha az ojtozi műút felől, illetve a háromszéki medencéből történnék a támogatás. Ezért a parancsnoksági viszonyok megváltoztatását nem tartom kívánatosnak. Ha azonban ez már nem volna lehetséges, akkor a német 9. hadsereg csakis akkor veheti át a 218. hadosztály szakaszát, ha a 8. lovashadosztály már a 218. hadosztályhoz érkezett, a gyalogság és a tüzérség most folyó eltolása befejeződött és ha az új parancsnoksági viszonyokat már szabályoztuk. Mielőbbi döntést kérek." Op. 3894. szám.

Seeckt tábornok válasza :

„A 218. hadosztály ellátása az Op. 3718. számú jelentés értelmében továbbra is nyugat felől történhetik.

Azonban az utánszállításnak ilyen módon való állandósítása, tapasztalat szerint, az elmult télen rendkívül nehéz volt. Felfogásomat kénytelen vagyok fenntartani, mert a Soveja-medence harcászatilag a német 9. hadseregheż tartozik. A 218. hadosztály támogatása kétségkívül könnyebb a német 9. hadsereg balszárnya felől, mint Kézdivásárhely felől. Akkor is, ha a mera—naruja—tulnicii-út csak száraz időben járható, még rendelkezésre áll a focsani—putna—vidrai-út is az eltolásra. Ez az út arcvonalunktól csak 8 kilométerre van és az arcvonalat csakis egy helyen közelíti meg 4 kilométerre ; ezért ezen az úton az ellenség nem is zavarhatja meg állandóan a forgalmat.

Kérem fontolja meg Nagyméltóságod, hogy a gyalogság és a tüzérség szükségessé vált kicserélése, továbbá a tüzérségi kötelékek megváltoztatása és az új parancsnoksági viszonyok szabályozása már folyik.

Ezért kérem Nagyméltóságodat, hagyja meg a két hadsereg közötti új elhatárolást, melyre a rendeletet már kiadtuk.

Azt én is célszerűnek tartom. hogy a 218. hadosztály szakaszának átvétele csak az eltolások befejezése után történjék." Op. 3894. szám.

Marosvásárhely, szeptember 13.

„Korán reggel visszaérkeztem ide. A jelentések szerint „egész arcvonalamon csekély harctevékenység."

„*1. hadsereg.* Az egész arcvonalon ellenséges zavarótűz. „Az Ojtoz-szakaszban, Slanic-völgyben és a ⌖ 772 magaslaton „az ellenség felváltásokat foganatosít."

Egy román 6. hadosztálybeli szökevény azt vallja, hogy az Onesti—Bogdanesci úton orosz katonákat nem látott.

„A 7. *hadsereggel* szemben az ellenség látszólag ezidőszerint „támadó szándékait föladta. Azt hiszem, hogy kitörő polgár- „háborúval van ez összefüggésben."

Habermann-csoport: Csekély zavarótűz volt. Madeiutól délkeletre, az 51. honvédhadosztály előőrsvonala előtt, az orosz járőröket elzavartuk.

Conta-csoport: Solkánál ellenséges járőrmenetek voltak. Jelentéktelen ellenséges zavarótűz is volt. Conta tábornok a beállott csendből és a repülők jelentéseiből arra következtetett, hogy az oroszok támadása nem valószínű, különben is a solkai támadásnak csak helyi jelentősége volt.

A 4. német póthadosztály Czernowitz—Draczynetz—Rewakoutz—Schipenitz terébe érkezett.

*

Az orosz 1. lövészhadosztály egyik tisztje jelentkezett nálunk és elmondta, hogy az orosz 9. hadsereget most Cseremisov tábornok vezényli, Kornilov tábornok vetélytársa, ki őt a délnyugati arcvonal főparancsnokságától megfosztotta.

Állítólag Kornilov Szentpétervár ellen vonul egy hadsereggel, míg Kerenski őt árulónak bélyegezve a katonai diktaturát átveszi.

*

3. hadseregnél mindkét oldalon igen csekély a harctevékenység. Az ellenségről újabb hír nincs.

„Az olaszok a Monte San Gabrielet (△ 646) lövik."

*

A 7. hadseregparancsnokság következő parancsot kapta:

„A 200. hadosztályt szeptember 14-én Czudyn, 15-én Zadowa —Unter—Stanestie, 16-án Waschkoutz—Karlow—Zablotow—Ilincze—Russisch Banilla vidékére kell visszavenni.

A hadosztály szeptember 16-án kiválik a Kárpát-hadtest kötelékéből s elszállításáig közvetlenül a hadseregarcvonalparancsnokság rendelkezésére áll.

Ellátásáról a 20. hadtápparancsnokság gondoskodik. A hadosztály használja ki a pihenés idejét kiképzésének tökéletesítésére.

A 4. póthadosztályt mai nappal a 7. hadseregbe osztom be s a Kárpát-hadtestnél a 200. hadosztály pótlására szolgál." Op. 3906. szám.

Szeptember 14.

„*1. hadsereg* déli szárnyán némi zavarótűz, különben „nyugalom."

A román 1. lovashadosztály Grozestinél megint az arcvonalban van. Most is úgy hírlik, hogy két orosz hadosztály érkezett az arcvonalra.

A Slanic—Doftana-völgy szakaszában a román 7. hadosztály áll; az orosz 68., 49. és 188. hadosztály pedig tartalék.

*

7. hadsereg. Oprischenyben az oroszok a falu egy részét felgyujtották, hogy kilövést teremtsenek.

A mai eső és köd miatt csekély a tüzérségi tevékenység. Az ellenség általában erődíti állását és akadályain dolgozik.

3. hadsereg. Az ellenséges tüzérség a hadsereg déli szárnyán álló két hadosztály arcvonalát élénkebben lőtte, mint máskor; a 2. lovashadosztály szakasza néhány orosz gázgránátot kapott. Különben az egész hadseregarcvonalon csekély volt a lövegtűz. Nincs semmi fontosabb esemény. A nyugalom megint beállott és az oroszok több helyen megint barátkozni próbálnak.

A német legfelsőbb hadvezetőség Op. 4580/I. a. geh. szám alatt Seeckt tábornok Op. 3834. számú jelentésére felel:

„A Mackensen hadseregcsoportparancsnokság az alábbi táviratot kapta:

1. Az Op. 4396/I. a. geh. Ang. II. és Op. 4519/I. a. geh. számú rendelettel szabályozott parancsnoksági viszonyok megmaradnak.

2. A német 9. hadsereg akkor veszi át a 218. hadosztály szakaszát, midőn a most folyó csapateltolások befejeződtek.

3. A 218. hadosztályt, valamint a 7. és 8. lovashadosztályt úgy mint eddig, a Gerok-seregcsoport fogja ellátni.

4. A német 9. hadsereg minden erejével arra iparkodjék, hogy mielőbb összekötő útat építsen balszárnyáról a 218. hadosztály szakaszába, melyen át az átvett csapatokat elláthassa. Újabb népfelkelő munkásosztagokat nem adhatunk.“ Op. 3894. sz.

A legfelsőbb hadvezetőség az 1. hadseregnek ezt táviratozza:

„A német 9. hadsereg akkor fogja átvenni a 218. hadosztály szakaszát, ha valamennyi csapateltolódás bevégződött.

Ezért a gyalogság és a tüzérség felváltását siettetni kell.

A 218. hadosztályt, továbbá a 7. és 8. lovashadosztályt a Gerok-seregcsoport látja el mindaddig, míg a német 9. hadsereg megbízható útat nem épít balszárnyáról a 218. hadosztály szakaszába.“ Op. 3894. szám.

Szeptember 15.

„Tegnap óta zuhog az eső és hideg van.“

1. hadsereg. Csekély a harctevékenység. Az Uz-völgyben élénk kocsiközlekedést figyeltek meg. A Trotusu- és Tölgyes-völgyben ellenséges tiszti csoportok mutatkoztak.

A román 6. hadosztálynál nem tudnak semmi felváltásról vagy támadásról.

Az orosz 80. hadosztályt a Trotusu-völgyben meg. Az orosz 25. hadosztály a Paltinis tetőn (◇ 1339) samur lovashadosztály augusztus 22-én Marasestiről T menetelt.

*

7. hadsereg. A hadseregarcvonal néhány szakaszát mérsékelt zavarótűz érte.

A 200. hadosztály ma Neuzadowa—Ober—Unterstanestie, a 4. pothadosztály gyalogsága Kostestie—Bobestie, tüzérsége Storizynetz terébe érkezik.

Az orosz II. hadtest 84. hadosztálya Vacarianál van állásban.

*

3. hadsereg. Élénk ellenséges tüzérségi tevékenység, Rakitnavölgy ellen; az arcvonal egyéb részén csak egyes ágyúlövések.

„A német császár 24-én Sinaiából jövet reggel Predealnak „Brassóra jön s én a határhágón fogom várni őt. Onnét együtt „arcvonalam több érdekesebb helyét meglátogatjuk és 28-án „a Dniesternél fejezzük be utunkat úgy, hogy 30-án új állomás„helyemre, Kolozsvárra érkezem. A császár főkép német csapatait „akarja látni."

„Holnap Frigyes főherceg, tábornagy jön, aki 3 nap óta „látogatja arcvonalamon a magas parancsnokságokat. Hogy „útjának mi a célja, azt én nem sejtem, ami kissé kellemetlenüll „érint."

„Az Oroszországból érkező hírek nagyon ellentmondók, „úgy hogy azt a benyomást keltik bennem, miszerint ott sem „tudják, hogy tulajdonképen mi történik. Ma az hírlik, hogy „Kornilov megadta magát, mert mindenki Kerenskihez pártolt át. „Azt nem hiszem, hogy Kerenski uralma hosszú legyen és ha nem „szökik meg, vagy nem csatlakozik Lenin pártjához, akkor azt „hiszem, hogy nemsokára meg fogják gyilkolni, mint azt a tör„ténelemben minden ilyen nagy fölfordulásnál látjuk. Orosz„országnak még sok borzalmon kell átesnie, mielőtt helyzetének „javulására csak gondolni is lehetne."

„Seeckt tábornokot Kreutznachba rendelték és ma utazik oda.

*

Seeckt tábornok *heti helyzetjelentése* a német vezérkar főnökének.

1. hadsereg. Megerősítik azt a hírt, hogy a román IV. hadtestet a 12. hadosztállyal, a 3. hadosztály egy részével, az 1. határőrdandárral és az 1. hegyi vadászzászlóaljjal megerősítették. Az orosz XXX. hadtest hollétét még mindig nem tudtuk megbízhatóan kifürkészni.

Tirgul Ocnatól délnyugatra a román 7. és 1. hadosztály csinálta a támadásokat, utóbbi most a 7. hadosztálytól jobbra van az arcvonalban. A támadásban az orosz 188., 49. és 68. hadosztály rohamzászlóaljai is résztvettek. Fogolyvallomások szerint folytatni akarják a támadást, mihelyt erősítés érkezik. Ez az orosz XXX. és a román IV. hadtest lehetne.

Az 1. hadsereg és a 7. hadsereg jobbszárnyán a többi szakaszokban nem történt változás. A 7. hadsereg közepe előtt sem történt az ellenségnél eltolás. Az ellenség támadása Radautzra elmaradt. A solkai támadással állásukat akarták megjavítani az oroszok, a harc a főtámadás bevezetéséül akart szolgálni. A 8. és 9. hadsereg bizottsága[1] felajánlotta támogatását az ideiglenes kormánynak Kornilovval szemben, ezért lehetséges, hogy az oroszok csapatokat fognak kivonni az arcvonalból. Erre mutat, hogy Suczawa vidékén sok vasúti szállítóanyagot gyüjtöttek össze és hogy Mihailieniről Dorohoiura egy orosz ezred vonult el.

A feloszlatott Wrangel-féle orosz lovashadtest hadosztályai Lipkany körül vannak.

A *7. hadsereg* balszárnya előtt nincsen változás.

Propaganda.

A román arcvonalon propagandánk keveset halad. Az átpártolás meggátlására a románok szigorú intézkedéseket tettek. Propagandánk az orosz arcvonalon nagyjából most abból áll, hogy ujsághireket juttatunk el, hogy az eseményekről tájékoztassuk az oroszokat. Különösen kihasználtuk a Suchomlinov-pör leleplezését.

Még nem tartom az időt alkalmasnak arra, hogy hozzászóljunk a Kerenski és Kornilov közötti viszálykodáshoz, mivel, nézetem szerint, a belső harcok Oroszországot tovább bomlasztják és az orosz katonai erőt még jobban elgyengítik és mivel a két viszálykodó fél egyikénél sem lehet hajlandóságot észrevenni a tárgyalásokra. Még nem lehet látni, hogy a kettő közül melyik fél áll angol befolyás alatt és angol zsoldban.

Az ellenség helyzete hadseregarcvonalam előtt.

I. *Erőcsoportosítás.*

Román 2. hadsereg. Kétségtelenül megállapítottuk, hogy a román IV. hadtestet megerősítették.

[1] Bizottság = komité.

A román 1. hadosztály zömét Mosorelenél dobták a harcba. Az 1. lovashadosztály Grozestinél megint az arcvonalba került.

Az Ojtoz—Slanic-völgyi harcokban a román 7. és 1. hadosztályon kívül, orosz rohamzászlóaljak is résztvettek.

Úgy tervezték, hogy a románokat az oroszok fogják felváltani, ha sikerült volna a régi állásokat visszafoglalniok. A támadást folytatni akarják, ha erősítést kapnak. A támadás folytatása azonban nagyon kétséges.

Erősítésekül szóba jöhet : a román 4. hadosztály, a 3. turkesztáni lövészhadosztály, a kimerült VIII. hadtest egy része, közte a 124. hadosztály.

Az orosz XXX. hadtest 80. hadosztálya felváltotta a Trotusu-völgyben álló 49. hadosztályt.

Az orosz 4. hadseregnél nincs változás.

Az orosz 9. hadseregnél Radautzra tervezett nagy támadás elmaradt, az egészből egy lökés lett, melyet Solka vidékén az orosz 37. hadosztály csinált, de eredmény nélkül. A támadás elhalasztásának oka Oroszország áldatlan belviszályaiban rejlik.

II. Hangulat és propaganda.

A román átpártolók száma nagyon lassan nő. Szeptember hóban csak 35 román szökött át hozzánk. A román 12. hadosztály különösen fogékony propagandánkkal szemben.

Az orosz arcvonalon az utóbbi időben csakis az orosz XXIV. hadtest csapataival tárgyaltunk.

Nem lehet még ítéletet mondani, hogy az orosz legénységnek mi a véleménye a belső viszályról ?

Újságszolgálatunk az egész arcvonal mentén folyik.

Fogolyvallomásokból megállapítható, hogy az elzüllött XL. hadtestnél sikerült a fegyelmet helyreállítani, ami csakis annak köszönhető, hogy a halálbüntetést újból alkalmazzák. Ennek következménye, hogy a legénység a támadási parancsnak engedelmeskedik. A Transamur-lovashadosztály augusztus végén fellázadt.

Hír szerint az orosz 8. és 9. hadsereg komitéja, továbbá a II., XVIII., XXIX. és XL. hadtest Kornilov ellen fordult és az ideiglenes kormányhoz hű maradt. Az orosz 8. hadsereg bizottsága mindenkit óv attól, hogy Kornilovval megegyezzék. Kísérletet teszünk, hogy megtudjuk, milyen a legénység véleménye ?

Propagandánk eredményét 1917. szeptember hó 15-ig a *68. számú melléklet* foglalja össze.

Szeptember 16.

„Egész arcvonalamon a Dniestertől Negrilestiig csekély „harctevékenység."

„*1. hadsereg.* Az Ojtoz- és Csobános-völgyek ellen élénkebb „ellenséges tüzérségi tevékenység, különben a rendes zavarótűz."

*

Orosz 8. hadosztálybeli szökevények vallják, hogy szeptember 9-én egy orosz hadosztály érkezett Mon. Casinba felváltás végett, de párnapos ott tartózkodása után ismét elment. Állítólag belső Oroszországba szállították.

Onestibe egy másik orosz hadosztály érkezett, melynek a román 6. hadosztályt kellett volna felváltania ; az orosz legénység azonban vonakodott az arcvonalba menni.

Megállapították, hogy az orosz XXX. hadtest Bacau vidékén van.

*

„*7. hadsereg.* Napközt mérsékelt ellenséges tüzérségi zavaró-„tűz. Cruceától északra erősebb ellenséges járőrök szét lettek „ugrasztva."

A 34. hadosztály előtt az oroszok egy 2. védőállást építenek a preworokiei templomtól délre, az erdő szegélyéig.

A 200. hadosztály kivált a hadsereg kötelékéből ; a 4. pót-hadosztály gyalogsága Storozynetzre, tüzérsége Petroutzra érkezett.

*

Az orosz 26. hadosztályt Sabasa vidékén állapították meg. A hadosztálynál rossz az élelmezés.

3. hadsereg. Éjjel és hajnalban ellenséges járőrök mutatkoztak Polanánál. Mérsékelt ellenséges tüzérségi tevékenység volt.

Az 1. hadseregparancsnokság jelenti :

„A 36. Landsturm-ezrednek Focsaniból való elszállítása késik, mert a vasutak túl vannak terhelve. A II. zászlóalj szeptember 19-én vagy 20-án, a III. zászlóalj 20-án, az ezredtörzs és az I. zászlóalj valószínűleg 22-én indul. Mivel a 2. és 4. dragonyos-ezred útbaindulása a 36./II. zászlóalj megérkezése előtt nem történhetik meg : a 8. lovashadosztálynak a 218. hadosztályhoz való elszállítása körülbelül szeptember 26-ig odázódik el. Ezután a német 9. hadsereg átveheti a szakaszparancsnokságot.

A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokságot erről értesítettem." Op. 3955. szám.

A badeni hadseregfőparancsnokság Op. 450/58. geh. számú távirata érkezik :

„A német legfelsőbb hadvezetőséggel egyetértve, a gárda vadászzászlóaljat és a gárdalövészzászlóaljat[1] még a 200. hadosztály előtt kell vasúttal elszállítani. A tábori vasútügy főnökét értesítettem. A német legfelsőbb hadvezetőséget megkértem, hogy az említett két zászlóalj hegyi felszerelését alkalmaztatásuk helyén bocsássa rendelkezésre." Op. 3945. szám.

*

„Most a bajor 8. tartalékhadosztályon kívül elveszik tőlem „még a két vadászzászlóaljat is. A vége az lesz, hogy csak drót- „akadályokat hagynak meg nekem. Vagy tán engem is levisznek „az Isonzóra ? és drótakadályaimat is ?"

„Frigyes főherceg, tábornagy a mai napot nálam töltötte „és mindenfélét megbeszéltünk, de úgy vettem ki szavaiból, „hogy inkább csak a történők iránt érdeklődött és a helyzet felől „akart tájékozódni."

Szeptember 17.

„Kerenski Kornilovot letartóztatta, tehát ő a győztes! „Milyen következményei lesznek ennek ?"

„Pár napra Görgénybe megyek pihenni."

*

Jelentések:

1. hadsereg. A Gerok-seregcsoportnál az ellenséges tüzérség a 218. hadosztály állását a megszokottnál élénkebben lőtte.

Manastioarától északnyugatra ellenséges aknavetők lőtték be magukat a 218. és 37. honvédhadosztály arcvonalára. A 71. hadosztályra háromszázat lőtt az ellenség. Nehéz ütegeink Tirgul Ocnánál a vasúti hidat lőtték; azóta ott nincs vasúti forgalom.

A VI. hadtestnél nyugalom van. Tegnap délután Darmanesti felől három vasúti vonat érkezett Stefanvoda állomásra; 400 lovas rakodott ki a vonatból, ebből 100 Bogátára lovagolt.

A Lipošćak-csoportnál és a XXI. hadtestnél gyenge tüzérségi zavarótűz volt.

A román 8. hadosztályt a Magura Casinuluion (△ 1167) állapították meg. Grozestitől délre áll: a 12. hadosztályból a 62./70., 44./68. és 46./61. ezred,
a 8. hadosztályból a 13. ezred,
a 6. hadosztályból a 11., 24. ezred,
a 7. hadosztályból a 15. ezred.

[1] A bajor lovashadosztályhoz voltak beosztva.

A román 6. hadosztályhoz érkezett orosz hadosztályt megint elszállították ; nem is ment állásba.

Repülőink megfigyelték, hogy szeptember 17-én délelőtt az Adjudul Nou—Doftana vasúton élénk forgalom volt. Balca, Caiutu, Badeana, Onesti zsúfolva van. Doftana állomáson csapatok rakodnak ki.

Az orosz 26. hadosztály a Stege (⌖ 1610) magaslaton áll, észak felé a 68. hadosztály csatlakozik hozzá.

Szökevények vallomása szerint, az oroszok nem szándékoznak támadni ; a rossz utánszállítás következtében a lőszer kevés, az élelmezés jó és bőséges.

*

7. hadsereg. Habermann-csoport : Az 51. honvédhadosztálynál hajnalban 1 és $^1/_2$ orosz század támadta meg a Cotirgasitól északra levő völgyzárót, de félórai tűzharccal visszavonulásra kényszerítettük az ellenséget.

Conta-csoport : XXVI. hadtestnél élénk ellenséges tüzérségi zavarótűz volt, déli szárnyon pedig élénk járőrtevékenység. Az oroszok drótakadályaikon dolgoznak.

A Kárpát-hadtestnél a hátsó terepen a falvakat lőtte az ellenség.

A 4. póthadosztály gyalogsága Krasna—Putna Krasna Jlski körletbe ment, tüzérsége Petroutzon maradt.

XVII. hadtestnél csekély a harctevékenység.

3. hadsereg. Az ellenséges tüzérség a hadsereg arcvonalát végigszórta. A déli szárnyon élénkebb a tevékenység. A horvát 42. honvédhadosztály arcvonala előtt számos ellenséges járőr tapogatódzott.

Egy orosz parancs került kezeinkbe, melyből kivettük, hogy az orosz 160. és 47. hadosztály között Rakitnánál van a határ.

A 7. hadseregparancsnokság Op. 1398/1. szám alatt jelenti :

„1. A német 4. póthadosztálynak az arcvonalba való helyezése után a Conta-csoport következőképen csoportosul :

31. hadosztály Slobodzia—Berlincétől Waschkoutzig,

1. hadosztály dél felé csatlakozva Hadikfalváig,

4. póthadosztály tovább délre Burla és Obermilleschoutz között félútig,

40. honvédhadosztály tovább Solkáig, végül

59. hadosztály Pojana Mikuliig.

2. A bajor lovashadosztály Ober—Unter—Horodnik terében áll hadseregtartalékul.

3. A bajor 8. tartalékhadosztály felváltásakor egy ezredet Mardzinában hagy, két ezreddel utókiképzésre Korczestie—Klupka—Petroutz terébe vonul.“ Op. 3791. szám.

Válaszom a 7. hadseregparancsnokságnak :

„*1-hez.* Nem járulok hozzá a tervezett csoportosításhoz. A 4. póthadosztályt a 31. hadosztálytól jobbra kell hagyni ; az 1. hadosztály szakaszát dél felé nyujtsa meg.

3-hoz. Fontolja meg, hogy a kiképzésre kivont bajor 8. tartalékhadosztály elhelyezése nem volna-e célszerűbb Oberwików és Unterwików terében ?

Más észrevételem nincs." Op. 3971. szám.

A német legfelsőbb hadvezetőség Op. 4642/I. a. geh. szám alatt Seeckt tábornoknak táviratoz :

„A bajor 8. tartalékhadosztályt más hadszíntéren fogom alkalmazni.

Kérem rendelje el a következőket :

1. Utókiképzés alatt, az ember- és lóanyag megkímélése mellett, a mozgóharcra nagy figyelmet fordítsanak.

Az élelmezés és a lótápadag mennyiségének felemelésére a szállásmesteri hivatal főnöke fog intézkedni.

2. A hadosztály legénységét és a hadosztályhoz tartozó menetalakulatokat meg kell vizsgálni, hogy nehéz, megerőltető szolgálatra alkalmasak-e ? Szükség esetén a hadseregen belül kell az alkalmatlan legénységet kicserélni. A legénységet nem szükséges újból beoltani.

3. A lóállományt hadilétszámra kell emelni. Az ütegek négy lövegűek maradnak. Valamennyi gyalogsági jármű fogatot kapjon. A nehéz szekereket könnyűekkel kell kicserélni. A lovakat a szállásmesteri hivataltól kell kérni.

4. A lovak téli vasalást kapjanak.

5. A téli ruházatot ki kell osztani. Az arcvonal mögött raktárolni kell a szükséges hegyi ruházatot, hegyi felszerelést és fejenként a második tábori kulacsot, úgyhogy parancsra azonnal kioszthassák a hadosztálynak. A szállásmesteri hivatal a szükséges mennyiségű ruházatot oda fogja küldeni.

6. A 08/15. mintájú könnyű géppuskákkal való felszerelésre, a 16. mintájú könnyű szekerek és a könnyű géppuskák tovaszállítására szükséges taligák kiutalására külön fogok intézkedni.

7. A hadseregarcvonalparancsnokság a hadosztályt szervezetszerű vonattal látja el és pedig két bajor élelmezőoszloppal, két bajor lőszeroszloppal, egy bajor hídvonattal és egy bajor sütődével.

8. A hírszerzésügyi főnök el fogja látni a hadosztályt egy hadosztályhíradóosztállyal, egy könnyű szikraállomással, egy nagy szikratáviró felszereléssel ; a szállásmesteri hivatal főnöke pedig egy vágómarhatelepet fog még kiutalni a hadosztálynak.

9. Málhásállatokat nem osztunk be.

10. Menetkészültség napja : október 5." Op. 3944. szám.

A 7. hadseregparancsnokságot eszerint utasítottam:

„A bajor 8. tartalékhadosztály más hadszíntérre kerül.

Az utókiképzés úgy történik, ahogyan erről a 200. hadosztálynál intézkedtem; a kiképzést a Conta-csoportparancsnokság irányítja.

Felszerelésükről külön fogok intézkedni.

Október 1-én jelentse a kiképzés fokát és a felszerelés állapotát.

Menetkészültség ideje: október 5." Op. 3944. szám.

A német legfelsőbb hadvezetőség Op. 4654/I. a. geh. számú rendelkezése szerint, az 1. hadseregnél a bajor 8. tartalékhadosztályból a bajor 15. tartalék gyalog-dandárparancsnokság, a 18. gyalogezred és a 8. tartalék tábori tüzérezred II. osztálya visszamarad. Azonkívül megjegyzi, hogy a bajor 8. tartalékhadosztály helyébe rendelkezésre bocsátott német 4. póthadosztályt, Conta csapatainak átcsoportosítása után, tartalékul szánta. Op. 3971. szám.

Utóbbira Seeckt tábornok tudatta, hogy ezt a kérdést személyesen fogja a nagy főhadiszálláson megbeszélni, hová szeptember 19-ére berendeltetett.

Legújabb megállapodás szerint, a német 200. hadosztályt szeptember 20-tól, a német 117. hadosztályt október 2-től kezdve fogják elszállítani az olasz hadszíntérre. Op. 3980. sz.

Plajul kunyhó a Görgényi havason, szeptember 19.

„1400 méter magasságban kis kalibában írom e sorokat. „Fölséges lég és méla csend. Bár volna ez így az egész világon. „S mégis nincs nyugtom, gondolataimat csak a véres tragédia „tölti el. Más gondolatot nem tud agyam megtartani. Háború, „mindig csak háború . . ."

Tegnapi jelentések.

1. hadsereg. A 37. honvédhadosztályt élénk tüzérségi zavarótűz érte. Virradattól kezdve az üveggyári szakasz Grozestiig erős ellenséges löveg- és aknavetőtűzben áll.

Az ellenséges gyalogság az üveggyárnál előtörést kísérelt meg, de visszavertük. Délután heves tüzérségi előkészítés után, fölényes ellenséges erő támadott az üveggyár és Grozesti között. Visszavertük ugyan, de az ellenségnek sikerült Grozestitől délre, 100 m szélességben, állásunkba betörnie.

Estig ellentámadással visszafoglaltuk állásunk elveszített részét. Az ellenséges tüzérség a betörés pontjára gázgránáttal lőtt. A VIII. hadtest arcvonalának északi részére csak gyenge tüzérségi tűz irányult Ojtoz és Doftana között.

7. hadsereg. A Habermann-csoportnál az 51. hadosztály arcvonala ellen élénkebb volt az ellenséges tüzérségi tevékenység mint máskor ; különben említésre érdemes esemény nem történt.

A 4. póthadosztály holnap Oberwikówra kerül ; tüzérsége Petroutzon marad.

A *3. hadseregnél* nincs újság.

Mai jelentések :

1. hadsereg. A VIII. hadtestnél a Grozesti és az üveggyár között tegnap betört románokat teljesen elzavartuk arcvonalunk elől. A Slanic-szakaszban nehéz tüzérség lőtte a 225. hadosztályunk állásait. a tüzet repülők irányították.

*

Egy román 3. hadosztálybeli szökevény azt vallja, hogy szeptember 10-én Adjudul Nouban az orosz 13. hadosztállyal találkozott, mely Onestibe ment.

Megállapítottuk, hogy tegnap a 24. vadászezred, a 46./61. és a 12. ezred öt zászlóalja támadott. Orosz tisztek szemrevételezték a román lövészárkokat. Kijelentették, hogy ezt a kedvezőtlen állást nem veszik át.

Légi felderítés szerint, a felső Casinu-völgy és Mon. Casin tömve van ellenséges csapatokkal.

Az orosz XL. hadtest a II.-at nem válthatta fel, mert az előbb említett hadtestnek sok csapatát feloszlatták.

*

7. hadsereg. Burlánál, a 40. honvédhadosztály arcvonala előtt 60 főből álló ellenséges osztagot kergettünk el.

Előőrseink a Czardaki (△ 324) magaslaton ellenséges járőrök erőszakos felderítését hiúsították meg. Virradatkor Dzeminenél egy ellenséges rohamjárőr támadta meg az 5. népfölkelő ezred egyik tiszti táboriőrsét. A rohamjárőrt szétugrasztották.

A Conta-csoportnál Solkánál és Arboránál levő állásainkra heves zavarótűz irányult.

XVII. hadtestnél mérsékelt zavarótűz volt.

*

Az orosz II. hadtest hadosztályai (26. és 65.) Sabasa vidékén állanak. Az orosz XVIII. hadtest nem szándékozik támadni, mert a legénység ellene van ; az utánszállítás nehézsége miatt, a lőszer és az élelmezés éppen, hogy elegendő. Kézigránát alig van ; aknavető nincs ; a századok ütközetlétszáma 80 fő.

*

A *3. hadseregnél* semmi újság sincsen.

A hadseregarcvonalparancsnokság Op. 3971. számú rendeletére, a 7. hadsereg Op. 1409/I. szám alatt előterjeszti a Conta-csoportparancsnokság javaslatát:

„1. A német 4. póthadosztályt az 1. hadosztály és a 40. honvédhadosztály között kellene az arcvonalba vinni.

Megokolás: Ha a 4. póthadosztályt a 31. hadosztály jobbszárnyához csatlakozva visszük az arcvonalba, akkor az 1. hadosztály új állásba kerül, melybe újból be kell magát élnie és belőnie.

Az 1. hadosztálynál szerzett harcászati tapasztalatok mind veszendőbe mennek. A csoportparancsnokságnak nincsen kedve a St. Onufry-i kritikus szakaszban levő csapatot felváltani, mivel az a csapat az ellenséggel szorosan érintkezik és az egész arcvonalon ott van a legerősebb harc. Azonfelül ott az 1. hadosztályparancsnokság egy vállalatot is előkészített, melynek végrehajtását szeptember 24-re tervezik. A felváltás és a jobbratolódás, ha az 1. hadosztályt is megmozgatjuk, legalább is négy nappal tovább fog tartani. Végül, ha a tervezett csoportosítást megváltoztatjuk, a 4. póthadosztály tájékozásra már előreküldött tisztjeit is vissza kellene hívni, ami megint újabb időveszteséggel járna.

2. Hozzájárulását kérem, hogy a bajor 8. tartalékhadosztály utókiképzése az 1. hadseregparancsnokság Op. 1398/1. számú rendeletében kijelölt körletben történhessék.

Igaz ugyan, hogy az Ober—Unterwików-i elhelyezés kedvezőbb abban az esetben, ha a hadosztályt harcászatilag itt alkalmazzák, de a csapatok tető alá helyezése nehéz lenne; részben táborozni kényszerülnének és így nem juthatnának pihenéshez. Ober- és Unterwikówon sok egészségügyi intézet és vonatlépcső van Strazát ragályos betegség (tífusz) fertőzte meg, ott van az arcvonalból kilakoltatott lakosság is."

A 7. hadseregparancsnokság a felsorolt okokból melegen pártolta a javaslatot. Op. 3971. szám.

A hadseregarcvonalparancsnokság elfogadta a Conta-csoportparancsnokság javaslatát és hozzájárult, hogy a 4. póthadosztályt és a bajor 8. hadosztályt a javaslat szerint vigyék az arcvonalba, vagy szállásolják el. Op. 3971. Ang. II. szám.

*

Kolozsvár, október 1.

„Miután mult hó 17-e óta folyton mozgásban voltam és „nem volt időm naplómat rendesen vezetni és csakis jegyzeteket „csináltam, most utólag jegyzeteimből és a jelentésekből össze „próbálom állítani."

„17-én Görgénybe mentem három napra pihenni és cserkészni, „a jó hegyi levegőben kissé üdülni, hogy pár óra hosszat gond-

„talanul lehessek. Gondtalanul? A gond csak annál kínzóbb lett, „minél tovább nem kaptam hírt arcvonalamról. Ameddig a háború „tart, addig nincsen nyugtom, ha csak nem vagyok a lövész-„árokban szeretett csapataimmal. 19-én szép 18-as szarvasbikát „lőttem, mely nagy örömet szerzett volna nekem máskor. Most „csak megérkezésem Kolozsvárra szerzett nekem örömet."

„Mindeddig nem mertem följegyezni az olasz harctéren „készülőket, féltem, hogy valaki véletlenül belepillanthatna „naplómba. A nagy siker akkor lehetséges, ha nagy a meglepetés. „Azonban már mult hó 22-én értesültem, hogy Budapesten be-„szélnek róla s így most bátran följegyzek mindent, amit tudok. „Az én tőlem elvont csapatok mind Tolmein vidékére szállíttat-„nak, hogy, amint én is tettem volna, azt a Tolmeinnél levő sar-„kot, csücsköt leharapva, az olasz arcvonalat megingassuk. Nem-„sokára meg fog indulni a mi nagy támadásunk, a 12. Isonzó-„csata. Boroević ezt föltétlenül szükségesnek véli, mert azt hiszi, „hogy még egy védőleges Isonzó-csatát nem bírnánk kivédeni. „Őszintén megvallom, hogy nekem kedvesebb lett volna, hogyha „német segítség nélkül csináltuk volna meg és inkább nálam „vontunk volna ki több saját csapatot az Isonzó részére és itt „állítottunk volna helyükbe német csapatokat, mert kellő erő-„vel éppen olyan jól megcsinálhatjuk egyedül is a sikeres táma-„dást. Én addig szeretett hazám keleti határait kell hogy védjem „s erre büszke vagyok, főkép ha mindvégig siker koronázza oly „magasztos föladatomat. Királyom becses Erdélyemet bízta rám „és lángoló szeretettel őrzöm kincsünket. És talán még az olasz-„országi siker után Moldva ideiglenes megszállása vár rám."

*

Események hadseregarcvonalamon.

Jelentések szeptember 20-ról:

1. hadsereg. A Slanic-szakaszban valamivel élénkebb volt az ellenséges tűzhatás; a tüzet repülők irányították.

Az Ojtoz—Casinu-szakaszban az ellenségnél éjjel sok tábori tüzet lehet látni. A Casinu-völgybe vivő úton élénk az autó- és a szekérforgalom; a Curita-völgyben csapatmozgás látható az arcvonal felé.

A 37. honvédhadosztály arcvonala előtt a Muntele Resboiu-luion (⊹ 1014) orosz köpenyeges és tányérsapkás ellenséget láttak.

7. hadsereg. Habermann-csoport : mérsékelt ellenséges lövegtűz volt. Conta-csoport : A XXVI. hadtestnél az arborai szakaszra az ellenséges tüzérség tűzhullámokban 1200 lövést tett ; utána az ellenséges gyalogság próbált támadni, tüzünkben azonban megakadt. A támadó ellenséges gyalogság, orosz géppuskákból hátulról lövöldözve, tömegesen visszahúzódott árkaiba, az árkokat azután megsemmisítő tűzbe fogta tüzérségünk. Az ellenséges tüzérség 1000 lövést tett a 40. honvédhadosztály arcvonala mögötti falvakra. Éjjel ellenséges járőrök tapogatództak. Radautztól délre álló egyik táboriőrsünket 80—100 főből álló orosz osztag támadta meg, de visszavertük.

A XVII. hadtestnél gyenge zavarótűz volt.

3. hadseregnél nyugalom van.

Jelentések szeptember 21-éről.

1. hadsereg : A 225. hadosztály északi szárnyán a ⌖ 772 magaslatot és a Verful Pravilát (△ 875) élénk, a hadosztály egyéb szakaszát mérsékelt zavarólövegtűz érte.

*

A 37. honvédhadosztály balszárnyán, az ellenséges lövészárokban, orosz beszélgetést hallottak figyelőőreink.

Román 12. hadosztálybeli szökevények azt vallják, hogy az utolsó támadás az oroszok kívánságára történt. A támadás előkészítésében egy nehéz és négy könnyű orosz üteg is résztvett. A román 6. hadosztályt a 12. felváltotta. Bár a támadás nem sikerült, a fölváltott 6. hadosztály az arcvonal közelében maradt, mert nem lehet tudni, hogy az oroszok tartani fogják-e állásukat ?

*

7. hadsereg. A Conta-csoportnál az éjjel Slobodzián, Berlincénél egy erős orosz járőrt kergettek el. Slatioránál az 51. honvédhadosztály szakaszát hevesen lőtte az ellenséges tüzérség.

A *3. hadseregnél* gyenge ellenséges lövegtűz volt, csak az 5. hadosztálynál volt valamivel élénkebb.

Jelentések szeptember 22-éről.

1. hadsereg. A Casinu-völgyet és a Dealul Cosnát (⌖ 788) élénk ellenséges zavarótűz éri. A grozestii szakaszban az ellenséges gyalogság árkászva közeledik arvonalunkhoz, a futóárkokba aknavetőket állít, valószínűleg rohamállást épít.

A grozestii szakaszban az ellenség a 12. hadosztály 45./60., a 8. hadosztály 37., a 7. hadosztály 14. és 15. ezredét csoportosította. A román 46./61. ezred a szeptember 18-i támadásban

nagy veszteséget szenvedett ; egyes századok ütközetlétszáma 170 főről 70-re apadt.

*

7. hadsereg. A Habermann-csoportnál nem volt említésre méltó esemény. Conta-csoport : A Solkánál mutatkozott ellenséges járőröket elzavartuk. A XVII. hadtestnél csekély a harctevékenység.

A 3. hadseregnél mérsékelt volt a tüzérség tevékenysége. Bojannál, △ 295-ön és Polanánál ellenséges járőröket kergettek el.

Seeckt tábornok heti helyzetjelentése a német vezérkar főnökének.

1. hadsereg. A hadsereg jobbszárnyán a román 2. hadsereg csoportosításában általában nincsen változás. Hír szerint az oroszok a román IV. hadtestet felváltják ; elsősorban a 71. hadosztályt említik, mint felváltó csapatot, mely azelőtt az orosz XXX. hadtesthez tartozott. A román 8. hadosztály mögött állítólag egy orosz hadosztály állott, melyet azonban a belső zavarok miatt Oroszországba szállítottak. Egy második a 6. román hadosztály mögött lenne, mely azonban nem hajlandó a románok rossz állását átvenni.

Az orosz XXX. hadtest 80. hadosztálya felváltotta a 49. hadosztályt. Hogy a felváltott 49. hadosztály hová lett, még nem sikerült felderíteni. Arról nincsenek híreink, hogy a XXIV. hadtest másik hadosztályát szintén felváltják-e ?

A román IV. hadtest és az egész orosz XXIV. hadtest felváltására az orosz VIII. hadtest jöhet szóba.

Az 1. hadsereg balszárnya előtt a helyzetben nincs változás.

7. hadsereg. Úgy tervezték, hogy az orosz II. hadtestet a XL. fogja felváltani ; a felváltás elmaradt, mert a XL. hadtestet Radautznál alkalmazták. Úgylátszik, hogy a 65. hadosztály a II. hadtest egy részét felváltotta ; a XVIII. hadtest dél felé Wamáig hosszabbította meg szakaszát. Ez azonban nem bizonyos, mert a hadtest három hadosztályának[1] hollétét nem tudjuk megbízhatóan megállapítani. A 37. hadosztály Solka vidékén volt az arcvonalban, onnét kivonták, hogy elszállítsák. Ugyanígy a 12. lovashadosztályt is, melyet Liteninél a vasúti vonalra irányítottak.

Az orosz XXXIX. hadtestről is azt beszélik, hogy 1. lövészhadosztályát elszállítják. A 9. lovashadosztályt és a 3. kaukázusi kozákhadosztályt az orosz 8. hadseregbe osztották.

Mindebből arra lehet következtetni, hogy az oroszok lemondottak a Solka és Sereth között tervezett támadásról, az Oroszország belsejében kitört zavargás miatt.

[1] 37., 79. és 166.

3. hadsereg. Az orosz kombinált lovashadosztályt valamivel hátrább vonták ; különben nincsen változás.

Az ellenség helyzete a hadseregarcvonal előtt :

I. Erőcsoportosítás.

A román 2. hadseregben nincsen változás ; nagyobb támadás jelei nem mutatkoznak ; a román 6. hadosztály szakaszában a támadás csak a románok állásának megjavítását célozta.

Beszélik, hogy a román IV. hadtestet az oroszok fel fogják váltani, az oroszok azonban vonakodnak a rossz román állásokat átvenni.

Az 1. Transamur-hadosztály holléte nem ismeretes.

Az orosz XXX. hadtest 80. hadosztályát a XXIV. hadtest 49. hadosztálya váltotta fel.

A 2. és 188. hadosztály még állásban van.[1] Lehetséges, hogy a XXIV. hadtestet is fel fogják váltani, mert hadosztályait propagandánk erősen befolyásolja. A román IV. hadtest elhatározott felváltására a XXX.. VII. és VIII. hadtest nyolc hadosztálya áll rendelkezésre.

Az orosz XXXVI. hadtestnél nincsen változás.

El volt határozva, hogy augusztus közepén a II. hadtestet a XL. fogja felváltani, ez elmaradt, mert utóbbit Radautznál alkalmazták.

A XVIII. hadtest a 65. hadosztály állását átvette és Wamáig megnyujtotta arcvonalát. A 45. hadosztály az arcvonalban van, délfelé a 23. hadosztály csatlakozik hozzá. A felváltott 37. hadosztálynak, továbbá a 79. és 166. hadosztálynak holléte ismeretlen.

Megerősítették azt a hírt, hogy az oroszok Radautz megtámadását elejtették. A támadásra összevont hadosztályok feloszlatásáról még nincs hír. Csak azt sikerült megtudni, hogy a X. hadtestparancsnokság Zamosteáról Maghirára helyezte székhelyét, hogy a 12. lovashadosztályt Litenire irányították, hogy az 1. lövészhadosztályt elszállításra készentartják és hogy a 7. lovashadosztályt, valamint a 3. kaukázusi kozákhadosztályt, a 8. hadseregbe osztották be.

Az orosz 8. hadseregnél különben nincsen változás.

II. Hangulat és propaganda.

Az orosz XXIV. hadtesttel történt megbeszélések a helyzetet nagyjában tisztázták. Az orosz XXX. hadtest 80. hadosztálya rögtön tárgyalt velünk, mihelyt az arcvonalba került.

[1] Az orosz XXX. hadtest kötelékébe tartoznak.

Az egész orosz arcvonalon folyik az újságszolgálat. az orosz legénységet újsággal nem látják el, propagandaan terjesztése nagyon könnyű. Híreket közlünk Oroszország zavaros állapotáról, anélkül hogy állást foglalnánk. Kül kiemeljük, hogy a francia sajtó elítélően nyilatkozik a munkás- és katonatanácsról.

Tárgyalások révén megtudtuk, hogy az orosz legénység nincsen tájékoztatva arról, hogy Oroszország belsejében mi történik.

Kerenskiben nem bíznak feltétlenül. Előnye, hogy a komiték jogait védelmezi. Kornilovról azt mondják, hogy elárulta Rigát. Ellenszenvvel viseltetnek újabbi téli hadjárattal szemben. Az ententepropaganda azzal akarja javítani a hangulatot, hogy az oroszok jövendő feladata csakis az, hogy állásukban kitartsanak.

Propagandánk a románoknál haladást mutat. Szeptember hóban az átpártolók száma 35-ről 102-re emelkedett, mert elhíreszteltük, hogy az átpártolókat hazabocsátjuk.

Propagandánk eredményét 1917. szeptember 23-ig a *69. számú melléklet* mutatja.

*

„23-án Kolozsvárról Brassóba utaztam, megnéztem a foga-
„dásra tett összes előkészületeket és bosszankodtam, hogy a
„német császár utazását a német vezérkar úgy osztotta be, hogy
„csak német városokban áll meg. Brassón és Nagyszebenben és
„ott akarják ünnepeltetni, míg magyar várost egyet sem látogatna
„meg. Ezért Vilmos császár átutazására Kolozsváron nagyobb
„fogadtatást rendeztem és elrendeltem, hogy különvonata ott
„hosszabb időre megállíttassék. Itt népküldöttségek fognak részt-
„venni, mind magyar községek lakói, különben még azt hitetik
„el a császárral, hogy Erdély túlnyomóan német."

„Brassóban Rohr vezérezredessel beszéltem és nagy örö-
„mömre a 7-es huszárok küldöttségénél Józsi fiamat találtam,
„viruló egészségben és kitűnő hangulatban. A lövészárok jót tesz
„szeretett gyermekemnek. Az 1000 méter magasság erőteljes
„levegője. Kedélyes estét — nem mulatozásról van itt szó, hanem
„komoly beszélgetésekről és teljes kölcsönös megértésről! — töl-
„töttünk együtt s azután vasúti kocsimban lefeküdtem."

Események hadseregarcvonalamon. Jelentések szeptember 23-áról.

1. hadsereg. A Gerok-seregcsoportot gyenge zavaró lövegtűz érte.

Vizantia és Manostiresca falvakban nincsen ellenség. A Casin-völgyben ellenséges csapatmozgást és egy új ellenséges 12 cm-es üteget vettünk észre ; a Grozestitől északra eső szakaszban az ellenség körülbelül 60 lépésre előretolta lövészárkait.

A VI. hadtestnél a 39. honvédhadosztály arcvonalának közepére élénk lövegtűz irányult. Az ellenséges tüzérség a Sólyomtar (△ 1343) és a Keresztes (△ 1387) magaslatot gázgránáttal lőtte.

A Lipošćak csoportnál nyugalom. A XXI. hadtestnél Gyergyótölgyestől keletre az ellenség behatolt az 5. huszárezred előőrs vonalába, de ellentámadásra induló csapataink elől önként kitakarodott az állásból.

*

A román 12. hadosztálytól átpártolt katonák megerősítik azt a hírt, hogy a román 6. hadosztály mögött orosz csapatok állanak.

A román 1. hadosztályt Marasesti terébe tolták, állását valószínűleg az orosz 49. hadosztály vette át.

Az orosz 188. hadosztályt kivonták az arcvonalból ; állását valószínűleg a 2. hadosztály foglalta el oly módon, hogy jobbszárnyát észak felé megnyujtotta.

*

7. hadsereg. Éjjel Slobodzia—Berlincenél négy erős ellenséges járőrt zavartak el előőrseink.

Napközben az ellenséges tüzérség az 1. hadosztály állását lőtte. Kimpolungtól keletre, Magura batrina (⌖ 1111) irányában, több óráig tartó tűzvészt figyeltünk meg és robbanásokat is hallottunk.

A német 4. póthadosztály 362. ezrede ma állásba ment.

*

Az orosz 7. lövészhadosztályt a 3. kaukázusi hadosztály váltotta fel, mire az előbbi Obermilleschoutz teréből elvonult. Hír szerint az egész XXIX. hadtestet elviszik innen. Riga eleste miatt Radautz megtámadását elejtették az oroszok. A radautzi támadást a Czernowitz—kolomeai támadás követte volna. A 43. hadosztálybeli szökevények azt vallották, hogy a Radautz elleni támadás végrehajtására összegyüjtött erő egy részét szeptember elején a rigai arcvonalra szállították. Az egyesített tüzérség azonban még Radautz körül van.

*

3. hadsereg. Délelőtt 3 órakor Polanatól északra álló táborőrseinken rajtaütött az ellenség és előőrsvonalunkat Polanára nyomta vissza.

Tüzérségi előkészítés után megindított ellentámadásunk régi állásába juttatta vissza előőrsvonalunkat.

A 3. és 7. hadseregparancsnokságnak alábbi rendeletet küldtem :

„A hadseregarcvonalparancsnokság a 3. és 7. hadsereg belső szárnyához vezető vasúti vonalak forgalomba hozására az alábbi tervet tűzi ki :

1. A kőrösmező—kolomeai vonalat jókarba kell helyezni.
2. A kolomea—czernowitzi vonalat kettősvágányúra kell átépíteni.
3. A nepolokaoutz—millie—lukawetz—storozynetz—hlibokai vonalat ki kell építeni.
4. A Czernowitztól délre vezető vonalat ki kell javítani.

A felsorolt munkálatokat azonnal végre kell hajtani, azért a másfelé elfoglalt személyzetet és anyagot szabaddá kell tenni. Csak ott szabad a megkezdett munkát folytatni, hol annak befejezése a csapat életbevágó érdeke.

A Litzmann-csoportnál az altzuczka—bojan—raranczei vonal befejezését egyelőre el kell hagyni.

A hadseregparancsnokságok szeptember 28-ig jelentik, hogy mennyi személyzetük és anyaguk van a vasúti munkák elvégzésére.“ Op. 4037. szám.

*

„24-én reggel porosz egyenruhában Seeckt tábornokkal a „leggyönyörűbb időben a Predeal hágóra siettem. Valóban ritka „szépségű a vidék, a hófödte Bucseccsel. Predeal nagyon össze „van lőve s teljesen kihalt. A határsorompók le voltak eresztve. „Itt kiszálltunk és a piros-fehér-zöld sorompónál fölállottunk „Vilmos császár fogadására, aki Mackensennel Sinaiából automo- „bilon jön. Egymásután érkeznek a motorkocsik az igen nagy „kísérettel, legmagasabb és magas német tábornokok, diplomaták, „újságírók ; mind bemutatják nekem. Közöttük sok régi ismerő- „söm van. Von Plessen tábornok, Pless hercege és sok más. Végül „Vilmos császár érkezik Mackensen tábornaggyal. Jelentkezésem „után a császár igen nagy melegséggel üdvözöl engem, bemutatja „nekem Mackensent és maga mellé szólít az automobilba. Régi „állások között, összetépett drótakadályok, összelőtt férőhelyek „mellett haladtunk el, mindannyi haldokló tanui az elkeseredett „hősi harcnak, a rablók vad hordái ellen. Brassó lobogódíszben, „tele virággal és lelkes örömriadallal, leírhatatlan lelkesedés, de „bántani kezd engem, mikor azt hallom kiáltani : 'Heil *unserem*

„Kaiser! Heil *unserem Befreier*!' Ez már sok, hiszen elsősorban „az *51. honvédhadosztály* mentette föl Brassót, igaz, hogy mellette „a német 187. hadosztály küzdött. És Brassó csak a németeket „vette észre? És egy köszönő szava sem volt a honvédekhez! „Akik a harcokban sokkal többet véreztek, mint a németek "[1]

„Az ódon fekete templomhoz érünk. Hajdan katholikusok „temploma, ma Luther hazája. Ott nagyszerű fogadás, azután „orgona- és énekhangverseny, gyönyörű akkordok, de engem „hidegen hagynak, mert csak az a gondolat foglalkoztat, hogy „ezek a szászok hálátlanok; a 700 éves magyarországi létükben „megtarthatták teljesen nyelvüket és jellegüket és mégis úgy-„látszik, nem jó hazafiak! Fönt a vármagaslaton Wild József „vezérkari századosom előadja Brassó fölszabadításának törté-„netét, mindent megmutat a császárnak az előttünk messze-„messze belátható terepen. Végül diadalmenetben a vasúti állo-„máshoz megyünk, ahol az én rohamzászlóaljam áll és a 7-es

[1] Nagybaconi vitéz Nagy Vilmos vezérkari alezredes „A Románia elleni hadjárat 1916—1917" című művében az I. kötet 186., 188. és 189. oldalán következő olvasható:

„Az 51. honvédhadosztály a támadó csoportosítást 6 óráig befejezte. 6 óra 30 perckor megkezdte az előnyomulást, két zászlóaljjal a 600 magaslat, egy zászlóaljjal pedig a Hohe Warte ellen, melyet a román 4. hadosztály felváltására bevetett 21. hadosztálybeli csapatok védtek. Erőteljes tüzérségi előkészítés után a drótakadályokkal védett 600-as magaslatot rohammal elfoglalta. Hasonlóképen teljes sikerrel járt a hadosztály jobbszárnyának támadása, délelőtt 8 óráig ez is feljut a magaslatokra és délután 2 óráig a ⊹ 712 magaslat is birtokunkba kerül.

A 600-as magaslat és a △ 548 Hohe Warte elfoglalása eldöntötte Brassó sorsát. Brassó bevétele és az ott harcoló román erők kiverése kizárólag az 51. honvédhadosztály, Farkas ezredes által kiválóan vezetett csapatainak érdeme, miután a Brassó elleni támadás egész terhe, a románoknak a német 187. hadosztály ellen megindult, erőteljes ellentámadása következtében az 51. honvédhadosztályra háramlott. A derék honvédek nehéz feladatukat fényesen oldották meg.

Október 8-án este az 51. honvédhadosztály a Brassóba újra vissza irányított német 189. gyalogezreddel karöltve teljesen megtisztította a várost az ellenségtől és a △ 975 Czenk-hegyet, továbbá a város keleti szegélyét megszállotta. Brassó elfoglalása alkalmával mintegy 1200 fogoly, 25 löveg, 200 élelmiszerrel és 600 más egyéb anyaggal megrakott vasúti kocsi, ezenkívül igen sok vonatjármű került csapataink kezébe.

Falkenhayn az 51. honvédhadosztály hősies magatartását a Tanárky vezérőrnagyhoz intézett alábbi parancsával ismerte el:

„Hadseregparancsommal kapcsolatban nem mulaszthatom el, Önnek, Tábornok úr, különös elismerésemet ki ne fejezzem azért, hogy Ön és hadosztálya hazai földjüknek felszabadításában közreműködtek.

Nagyszeben és Brassó dicsőséges napjai az 51. honvédhadosztálynak. A többi alsóbb vezető urak közül még külön meg kell emlékeznem Farkas ezredesről és a derék 302. honvédgyalogezredről. v. Falkenhayn s. k."

„Vilmos huszárok küldöttsége. A császár elrendeli, hogy német „csapatainál a „József főherceg rohamszázlóalj" elnevezés min- „denkorra állandó maradjon, ő még ezt írásbeli parancsban is „ki fogja adni. Azután a 7-es huszárokat üdvözli és a tiszteket, „közöttük fiamat az I. osztályú vaskereszttel ékíti föl s azután „ebédre voltunk hivatalosak nála a különvonatban. Délután „Törcsvárát és a hágót néztük meg és Vilmos császár a látottakkal „nagyon meg volt elégedve. Sokat beszélt velem Magyarország- „ról és szövetségünkről s a jövőről. Rendkívül érdekes dolgokat „mondott nekem az általános helyzetről. Ő azt hiszi, hogy a háború „talán még az idén be fog fejeződni, mert ellenségeink alig bírják „tovább. Oroszország egyedül 18 millió embert vesztett a háború- „ban és embertartalékait kimerítette, nem képes a háborút tovább „vinni, hiszen maga a hadügyminiszter tette az ajánlatot, hogy „az orosz hadsereget egy harmaddal kell csökkenteni, mert az „anyaországban a munkaerő már teljesen kiapadt. Vilmos császár „azt hiszi, hogy ez az első lépés a leszerelésre. Anglia állítólag a „pápát fölszólította kéz alatt, hogy tegyen békeajánlatot, mert „a tengeralattjárók már fojtogatják. Olaszország egy súlyos „katasztrófa előtt áll, éhinség, forradalom fenyegeti. Ezt is már „majd megfojtotta a tengeralattjárók működése. Február óta „több mint hatmillió tonna ellenséges hajó süllyesztetett el. „Franciaország kimerült és nagy éhinség előtt áll. Most már két- „ségtelen, hogy megnyertük a háborút és közeli békére van ki- „látás! . . . Adja a jó ég, hogy Vilmos császárnak igaza legyen. „Ami Magyarországot illeti, teljesen osztja nézetemet, hogy a „Monarchia fősúlyát ide kell tenni."

Események hadseregarcvonalamon. Jelentések szeptember 24-éről.

1. hadsereg. Mérsékelt zavaró lövegtűz hullott az arcvonal egyes helyeire.

*

Román 6. hadosztálybeli szökevények azt vallják, hogy a 11. és 12. ezredbe 200 tizenkilenc éves ujoncot osztottak be, kik még egyáltalában nem részesültek katonai kiképzésben.

Az 1. határőrezred a Cosna (⊹ 788) magaslaton szeptember 9-től 11-ig lefolyt harcokban több mint 1000 embert veszített; a századok állománya 150 főről 80-ra leapadt.

*

7. hadsereg. Pojana Mikulinál ellenséges felderítő járőröket kergettünk el.

A Habermann-csoportnál Slatioratól délre a △ 1163 magaslaton levő állásainkat élénken lőtte az ellenséges tüzérség. Az említett magaslat déli lejtőjén mozgást figyeltek meg az ellenség lövészárkaiban. A völgyben előretolt táboriőrsünkön az ellenség rajtaütött s fölényes erővel megtámadva, bekerítette. A táboriőrs parancsnoka elesett, két emberünk megsebesült és 19 fogságba esett.

A Conta-csoportot és a XVII. hadtestet mérsékelt zavaró lövegtűz érte.

A német 4. póthadosztály ma állásba ment.

*

A 3. turkesztáni hadosztály a XL. hadtest tartaléka lett Ladihumoránál. Preworokienél felváltás történt ; egy talált orosz csapatjelentés szerint, a 165. hadosztályt a 167. váltotta fel.

*

3. hadsereg. Raszkownál egy gyengébb orosz előtörést vertek vissza előőrseink.

A német legfelsőbb hadvezetőségnek távirati jelentést küldöttem :

„Op. 4654/I. a. geh. számú rendelet szerint a bajor 8. tartalékhadosztály elszállításakor, a hadosztálynak a cs. és kir. 1. hadsereg arcvonalán álló csapatai visszamaradnak. Ezek : a bajor 15. tartalék gyalogdandár törzse, a 18. tartalék gyalogezred és a 8. tartalék tüzérezred II. osztálya.

A bajor hadügyminisztérium 157.810. szám alatt ezt kifogásolta, felemlítvén, hogy ezek a csapatok is a bajor 8. tartalék gyaloghadosztály kötelékébe tartoznak.

Döntést kérek, hogy az említett csapatokat a hadseregarcvonal kötelékében tartsam-e vissza?“ Op. 4070. szám.

*

„Szeptember 24-én este Nagyszebenbe utaztunk, ahol 25-én „reggel érkeztünk meg. Megint viharosan lelkes fogadtatás, úgy „mint Brassón. Megint a gyönyörű nemzeti viselet, közöttük sok „székely község behozott lakossága, ami tegnap is volt, — mert „én intézkedtem így, — szépséges magyar viseletükben. Magyarok, „kiket odahozattam, hogy ne higyje Vilmos császár, hogy talán „Németországban van. A templomokat a templomvárakkal meg- „nézzük. Azután a népküldöttségekkel beszél a császár. A magya-

„roknál én vagyok a tolmács. A székelyek között egy ragyo
„szépségű menyecske megkérdez engem — én porosz egyenruha-
„ban voltam —, hogy hol tanultam meg ily tökéletesen a szép
„magyar nyelvet ? Nagyon kételkedve néz rám, midőn azt fele-
„lem neki, 'hiszen magyar vagyok, szépséges leánykám, éppen
„úgy, mint maga !' Végre megsúgják neki, hogy ki vagyok, akkor
„fülig elpirulva kér bocsánatot, de nem tudta, hogy van német
„egyenruhám is !"

„Soká, egy félóránál tovább beszél a császár Teutsch luterá-
„nus püspökkel. Távolabb húzódtam, nehogy zavarjam beszélge-
„tésüket. Az automobilba szállva egészen haragosan, magából
„kikelve pattantja ki a császár : 'Ezek a magyarok ! ! ! Ezeknek
„öklömet mutatnám és megtanítanám őket a németek elnyomását
„abbahagyni. Majd figyelmeztetem Károlyt, hogy mit tegyen a
„magyarokkal ! Lássák végre be, hogy ők csak egy maréknyi kis
„nemzetet képeznek és hogy Ukrajna néhány megyét és a csehek
„a tótságot el akarják tőlük venni !' A császár nagyon haragos
„volt, azért nem feleltem neki azonnal, majd később, ha meg-
„nyugodott, fogok neki valamit mondani, ami biztosan meg
„fogja akadályozni, hogy ebben az ügyben lépéseket tegyen és
„pedig hamis tájékoztatás alapján. Majd holnap mondok neki
„valamit, akármi legyen is a következménye."[1]

„A fődolog az, hogy megakadályozzam abban, hogy magyar
„hazámnak bajt okozzon. Oh, te a magyar hazádat megrontani
„törekvő háládatlan Teutsch püspök, aki mérgét orvul becsöpög-
„tetted ennek a nagy uralkodónak a szívébe. Sebaj ! Holnap majd
„más nézeten lesz, ha meghallgatott engem."

„A Vöröstorony-szorosba mentünk automobilon és a hely-
„színén elbeszéltem az ottani eseményeket a császárnak. Ő tréfá-
„san fölkért, hogy majd békekötés után itt hadgyakorlatokat
„rendezzek neki, melyek az itteni harcok mintájára legyenek
„végrehajtva : 'Csak — úgymond — senki sem fogja szívesen
„a románok szerepét vállalni.' 'Fölség, tessék Romániával szövet-
„séget kötni, akkor meg fogjuk őket hívni, hogy játsszák még-

[1] Itt és az ezen ügyet illető beszélgetésben kissé módosítottam naplóm eredeti szövegét, mert nem érzem magam följogosítva egész beszélgetésünket szószerint — úgy ahogy naplómban följegyeztem — elmondani, ezt majd 1970 után lehet csak nyilvánosságra hozni.

„egyszer el betörésüket!' A császár jót nevetett s elbeszélte a „fényes ötletet" tábornokainak. Most vadászati kalandokat és „anekdotákat beszéltem neki el és Ő nem jött ki a nevetésből és „csakhamar eloszlott az előbbi kellemetlen benyomás. Lelkesedik „ez ország szépségéért. Visszatérve különvonatával elutazott. „Úgy intézkedtem azonban, hogy az én különvonatom megelőzze „az övét és Kolozsvárott vártam őt, hol fényes fogadtatásban „részesült. A kalotaszegi küldöttség egy hímzést nyujtott neki át, „ami őt láthatólag meghatotta. Láttam, hogy e lelkes tüntetés „váratlanságával meglepte, de jól is esett neki. Azt mondtam „neki: 'Fölség, rosszul cselekedtem volna, ha a magyarokat „eltiltottam volna és őket is sértette volna, ha Fölséged itt ke- „resztülutazva, létezésüket tudomásul sem veszi!' Melegen meg- „köszönte s azután továbbutazott s most már az én vonatom az „övé mögött haladt."

Események hadseregarcvonalamon. Jelentések szeptember 25-éről.

1. hadsereg. A 225. hadosztály állásait az ellenséges tüzérség élénken lőtte a Dealul Cosna (⌖ 788) és a ⌖ 772 magaslatokon; az arcvonal többi részén nyugalom volt.

*

Az orosz 49. hadosztályt a Slanic és a Doftana-völgy között, az arcvonalba tolták. A hadosztály előbbi állásában most a 80. hadosztály áll, három ezreddel.

A román IV. hadtest mögötti helyzet még nincsen felderítve.

*

7. hadsereg. Radautzra százat lőtt az ellenséges tüzérség.

3. hadsereg. Hajnali 3 órakor előőrseink egy ellenséges előtörést vertek vissza Szylovcynál.

Az ellenséges tüzérség napközben hevesen lőtte Szylowcyt és Polanat.

*

„Szeptember 26-án Skolében utólérte vonatom Vilmos „császárt, de ott csak egy pillanatig tudtam vele beszélni és így „nem tehettem szóvá Teutsch esetét. Útközben a 200. német „hadosztály vadászzászlóaljai, melyek az Isonzóhoz mennek, az „állomásokon föl voltak állítva és megszemléltettek."

Események hadseregarcvonalamon. September 26-án.

1. hadsereg. Az arcvonal egyes szakaszait zavarótűz érte, különben nyugalom volt.

7. hadsereg. Az 1. német hadosztálynál tegnap késő délután rövid, de heves tüzérségi és aknavető előkészítés után, az 1. gránátosezred és a 43. ezred Sereth városától nyugatra megtámadta az ellenséget és arcvonalát másfél km szélességben áttörte. A rohamcsapatok az ellenséges állás szétrongálása után kiindulási helyzetükbe tértek vissza. 3 orosz tiszt, 146 orosz legény és 5 géppuska maradt kezükben.

A mi veszteségünk 1 tiszt elesett, 3 fő legénység megsebesült.

Az ellenséges tüzérség Arbora, Waschkoutz szakaszunkat élénken lőtte.

A bajor 8. tartalékhadosztály két ezreddel Petroutz—Korczestie—Kupka, egy ezreddel Bilka—Neufratautz terében már együtt van.

*

Az orosz 6. lövészhadosztály állásba ment a 193. és 84. hadosztály között; a 3. kaukázusi hadosztály Arbora vidékén van az arcvonalban, az 1. lövészhadosztályt az állásból kivonták; ezt követi a 7. lövészhadosztály úgy, hogy az egész XXIX. hadtestet az arcvonal északi részére tolják.

*

3. hadsereg. Az ellenséges tüzérség még mindig lövi Szylowcyt és pedig meglehetős hevességgel. A hadsereg déli része ellen élénk a lövegtűz.

*

Az orosz 47. hadosztály a 160-at felváltotta. Délre az orosz 41. hadosztály csatlakozik hozzá. A 4. Transamur-hadosztályt a 126. váltotta fel, mely három ezreddel áll az arcvonalban.

A tegnapi Op. 4070. számú előterjesztésemre a német legfelsőbb hadvezetőség így válaszolt:

„Az Op. 4654. számú rendelet érvényben marad. Számolva a József főherceg hadseregarcvonal harcászati helyzetével, a bajor 15. tartalék gyalogdandár parancsnokság, a 18. tartalék gyalogezred, a 8. tartalék tüzérezred II. osztálya a hadseregarcvonal-parancsnokság kötelékében marad.

„A bajor tartalékhadosztály hadrendjét ez nem érinti és adandó alkalommal ismét egyesülni fog visszamaradt csapataival.

J. A. Ludendorff. Op. 4654. geh. Ang. II." Op. 4070. szám.

*

Badenből alábbi utasítás jött:

„*Szempontok* az orosz propagandára vonatkozólag.

A német legfelsőbb hadvezetőséggel egyetértve közlöm az orosz propagandára vonatkozó szempontokat. Kornilov esete következtében Kerenskinek most már még inkább a szovjetre kell támaszkodnia. Ezzel a katona-szervezetek ismét jelentőséghez jutnak az arcvonalon. Kérdés, hogy ez az ideiglenes kormánynak nem kívánatos helyzet meddig fog tartani?

Most ezt a helyzetet kell propagandára kihasználnunk. Előnyünkre szolgál, hogy a front katonasága nincsen tájékoztatva arról, hogy Oroszország belsejében mi történik ; az oroszok örülni fognak, ha mi értesítjük őket.

Rá kell mutatni a következőkre : Kornilov a halálbüntetés embere volt és a katonai szervezetek ellensége ; támogatásra talált a monarchiához szító orosz tiszteknél, a kozákoknál és kétségenkívül az ententenél is. Az utóbbit nem érdekli az, hogy Oroszország belügyi helyzete nyugodtan kifejlődhessék, csak azt kívánja, hogy az orosz haderőt a legkíméletlenebb eszközök alkalmazásával ismét a maga céljaira használhassa ki.

Kerenski lett volna az erre való erélyes ember. Remélhető, hogy ezt Kerenski is át fogja látni. Az entente csak akkor nyilatkozott mellette, midőn a Kornilov-féle vállalat csődbe jutott. A szovjet támogatta őt, amit az is bizonyít, hogy nála és nem az ententenél kell a forradalom vívmányainak tulajdonképeni védőit keresni. Reánk nézve ez a támogatás előnyös, mivel a szovjet ezzel egyszerre a titkos egyezmények felülvizsgálata, a stockholmi konferencia és a mielőbbi békekötés mellett és az uralkodó angol befolyás ellen van.

Be kell várni, hogy az ellenforradalomtól való félelemmel együtt a szovjet és a katonai szervezetekkel szemben a kímélet is el fog-e oszlani? Keresnkinek még be kell bizonyítania, hogy a szovjethez való átpártolása becsületes-e, vagy csak kényszerült reá?

Az illetékes katona-jogok leépítésére vonatkozó kívánsága, Kerenski őszintesége ellen szól, viszont, hogy a szovjet további kívánságaiba belement, azt bizonyítja, hogy felismerte, miszerint Oroszország nyugodt fejlődését nem mi, hanem az entente hadi politikája zavarja meg.

A frontkatonaságnak tehát nem Kerenskit, hanem a szovjetet és a katonaszervezeteket kell támogatnia. Kerenskinek még ki kell a front bizalmát érdemelnie. Ellenkező esetben a katonákat az eddig kivívott eredmények tekintetében be fogják csapni, mint idáig.

Bebizonyult, hogy csak az entente szélhámossága az az állítás, hogy mi Oroszország nyugodt fejlődését hódítóvágyból meg akarnánk zavarni.

A keleti front hosszú harcszünetét nem lehet a világ előtt letagadni. Az világos, hogy az érdekeink ellen irányuló kifejlődést nem türjük nyugodtan. Eléggé bebizonyítottuk a nyáron lefolyt

eseményekkel, legutóbb Rigánál és Jakobstadtnál, hogy mi a dolgok menetébe zavarólag is be tudunk avatkozni.

Ha a szovjet megvalósítja a maga szándékát, akkor a háború befejezésére adva van az a lehetőség, hogy nem az entente kívánsága, hanem Oroszország jólértelmezett érdeke lesz egyedül döntő. Az orosz front katonasága a dolgok kifejlődésének nem lehet csupán csendes nézője, gondoskodnia kell, hogy az események nyugodt menetét ne zavarja meg folyton-folyvást egyes becsvágyó emberek, vagy az entente izgatása.

Erre a célra minden eszköz jó, még a leggyökeresebb is.

Hadseregfőparancsnokság." Op. 405. geh. szám.

*

„27-én reggel Kolomeában vártam a császárt Kövess tábor-
„naggyal és Křitek vezérezredessel, a 7. és 3. hadseregek parancs-
„nokaival. A díszszázad megszemlélése után automobilra ültünk
„együtt és Kuty—Wiznitzen, Storozynetzen át Neu- és Altfra-
„tautzra mentünk, ahol a német 4. póthadosztály három ezrede,
„azután a német 1. hadosztálynak két granatéros ezrede, azután
„az egész bajor 8. tartalékhadosztály volt díszszemlére fölállítva.
„Mind a négy[1] hadosztálynak egy-egy beszédet tartott a császár,
„melyben megköszönte eddigi teljesítményeiket és további küz-
„delmeikhez a győzelemig Istennek áldását kívánta. Négy hatal-
„mas beszéd volt ez! Mindenütt a beszéd után díszmenetben el-
„vonultak a csapatok császárjuk előtt. Egy helyen még 150 orosz
„foglyot hajtanak előtte el, akárcsak egy konda disznó volna.
„Kinézésük iszonyatos, hosszú haj, hosszú szakáll, egyenruhájuk
„egy rongy s még foltozva sincs. Ide juttatta a forradalom a
„büszke orosz hadsereget!"

„Délután egy nagy sátorban villásreggeli volt, a fenyves-
„ben teljesen födött helyen, de úgy, hogy a sátornak nyitott
„oldala a fenyvesnek nyugati szegélyére esett és onnét eszményi
„kilátás nyilt a szép szelíden hullámos Bukovinára, arra, melyet
„dicső, szeretett csapataim újra elfoglaltak. Valami büszkeséggel
„nézek erre a távol szürkeségben elmosódó kedves tájra, melyet
„csak a minap hódítottunk vissza. Messze távol délkeletre egyes
„srapnell-felhőcskék és pontosan látom — még szabad szemmel is —
„úgy a saját, mint az orosz harci állást Radautztól keletre. Az

[1] Német 200., 4. pót-, 1. hadosztály és a bajor 8. tartalékhadosztály.

„asztalnál lelkes szóval köszöntöm a császárt és háromszori hurrá-
„val ünnepli a tisztikar. Vilmos császár poharát az én hős csapa-
„taimra üríti. Ezután visszafelé indulunk. Itt van a pillanat, a
„császár nagyszerű hangulatban lelkesedve beszél a látottakról s
„egy anekdotából kifolyólag én a tegnapelőtti csunya esetre
„térek váratlanul s nyugodtan szemébe nézve, a többek között
„azt mondom: 'Igen, Fölség, tegnapelőtt nyomorultul tele hazud-
„ták Fölségedet, nem tudom ugyan, mit mondott Teutsch püspök,
„aki erős nagynémet izgató, de láttam Fölséged haragját és izga-
„tottságát és abból tudom, hogy panaszkodtak Fölségednek.
„Biztosítom Fölségedet, hogy a szászoknak legalább éppen olyan
„jó dolguk van itt, mint a magyaroknak, csak éppen Teutsch
„püspökre kell vigyázni, mert hazafiatlan. Azt hiszi Fölséged,
„hogy 700 esztendő multával még mindig megtartották volna
„tökéletes német voltukat a szászok, ha valóban elnyomást
„szenvedtek volna? Kérem, felejtse el Fölséged ezt az ügyet,
„mert ez a magyarokban a legkellemetlenebb emléket örökítené
„meg Fölséged részére! Fölséged tegnapelőtt az elnyomó magyarok
„ellen bosszút forralt és ezt azonnal fiatal Uramnak, királyomnak
„be akarta szuggerálni. Ismétlem, ez igen nagy bajokra vezethetne,
„annál is inkább, minthogy a németek tejben és mézben fürödnek
„itt. Ismételten kérem Fölségedet, ne tegyen ilyen lépést, mert
„csakis rossz következményei lehetnek!' Szúrós tekintete, mellyel
„keményen — mondhatnám ellenségesen — néz rám, egyszerre
„kiderül, tenyerével nagyot üt hátamra, úgy hogy majdnem le-
„csúszom az ülésről és melegen szól: 'Köszönöm, édes barátom,
„a leckét! Igazad van. Tanácsodat követni fogom! ... Szabad
„egy cigarettára gyujtanom? Te olyan katonásan kezelsz engem,
„hogy nem merek többé engedélyed nélkül cigarettára gyujtani!'
„Nevettem ezen s ő is tréfára fordította s ezentúl minden ciga-
„rettánál azt kérdezte: 'Lieber Joseph! Darf ich?' Lassacskán
„megint a legkomolyabb politikai dolgokra terelődött beszélge-
„tésünk. A háborút úgy reméli befejezni, hogy Lengyelország
„personálunióban hozzánk csatolódjék; Horvátország, Dalmácia,
„Bosznia, Hercegovina Szent István koronája alatt korlátolt
„autonómiát kaphatnának. Nézete szerint a fő az, hogy Ausztriá-
„ban a németek, Magyarországon a magyarok legyenek uralmon
„és előjogokkal fölruházva. Kívánatos azonban, hogy Magyar-

„országon mindenki, a legalsóbb néprétegekben is, tudjon néme-
„tül. Ennek okai szerinte az alábbiakban rejlenének. Egy katonai
„konvenció szükséges Németország és az osztrák-magyar monarchia
„között, mely mindent a hadseregekben egyenlővé tesz nálunk és
„náluk. Fegyverek, lőszer, más harcieszközök, szabályzat, kikép-
„zés, nyelv legyen minden egységes. A tisztek a legmagasabb
„fokig kölcsönösen kicserélendők és ezáltal egy egységes vezetés
„teendő lehetségessé. A hadseregnek beosztása legyen egységes.
„Ezt legkegyelmesebb Uramnak proponálni akarja ő! ... Az
„egész osztrák-magyar monarchiát germanizálni akarja annyi-
„ban, hogy keresztül akarná erőszakolni, hogy minden, *még a*
„falusi elemi izkolában is kötelező legyen a német nyelv tanulása,
„hogy azután a „harci-nyelv" (Gefechtssprache) német lehessen
„és *mindenki tökéletesen bírja azt, a közlegényt is beleértve.*"

„A legsürgősebben kérem őt, hogy keresztülvihetetlen ter-
„vétől álljon el és Bécsben egy szót se említsen róla. Az én
„nézetem szerint csak a fegyverek, lőszer egységességéről lehetne
„szó és ebben egy hallgatólagos egyezményt köthetnénk.
„Kölcsönös tanulmányi vezénylések esetről-esetre igen elő-
„nyösek, de sohasem szabad szerződésileg kötelezőknek nyil-
„vánítani. Ami pedig *a nyelvet illeti, az ő kívánsága teljesen*
„lehetetlen, előbb általános fölkelés lenne, mintsem, hogy ezt
„végre lehetne hajtani. Megígérte nekem, hogy nem fog ezen
„kívánságairól egy szót sem szólni, de arra kér, hogy legalább azt,
„amit ebből jónak látok, iparkodjak megvalósítani. Ő azonban
„a mellett marad, hogy a nyelvi kérdést ügyesen mégis meg
„lehetne oldani."

„Ez végre, nézetem szerint, Bundesstaattá tenné Magyar-
„országot, azért azt felelem neki:"

„'Fölség, ez *lehetetlen* és semmi szín alatt sem szabad meg-
„kísérelni!' "

„De, azt véli ő, hogy lehetne, mert egy kiváló osztrák tábor-
„nok — nevét nem akarom itt megemlíteni — ajánlotta ezt neki,
„aki erre vonatkozólag már egész tervezetet dolgozott ki az ő
„részére és aki jól ismeri a magyar viszonyokat. Vagy úgy! Most
„már eleget tudok! Megint Ferenc Ferdinándnak szelleme kísért!
„A császár megértett és nagyon szívélyes lett és őszinte meleg-
„séggel biztosított arról, hogy a legnagyobb bizalommal viseltetik

„irántam, mert olyan ridegen őszinte vagyok és így teljesen rám „bízza az ügyet és nem fog semmi néven nevezendő lépéseket „tenni, míg nem írok neki, hogy hányadán áll a dolog. Tanácsomat „elfogadja és magáévá teszi."

„Megint különösen jókedvű volt, midőn estebédnél voltam „vonatán."

*

Események hadseregarcvonalamon. Jelentések szeptember 27-ről.

1. hadsereg. A VIII. hadtest északi szárnyán valamivel élénkebb ellenséges lövegtűz, különben pedig csak mérsékelt zavarótűz volt.

*

A román 8. hadosztály a Casinu-völgyben van.

A következő napokban a románok állásjavítás céljából támadni szándékoznak. Szökevények azt vallják, hogy a román 7. hadosztályt oroszok fogják felváltani.

*

7. hadsereg. Mérsékelt ellenséges zavarótűz volt az arcvonal egyes szakaszai ellen. Különben nyugalom van.

A 31. hadosztály Waschkoutz és Szornoloczy között áll, tőle délre a 9. hadosztály van. Az állásépítés az oroszoknál még folyik; az állás előtt nincs összefüggő akadályvonaluk.

3. hadsereg. A Szylowcy-szakasz ellen irányult orosz előtöréseket visszavertük. Rewkaucy és Sankowcy között a 47. hadosztály áll valamennyi ezredével az első vonalban. A 126. ezred Podwoloczyskanál[1] tartalék volt, gyalogmenetben jött ide és felváltotta a 4. Transamur-hadosztályt.

*

„Szeptember 28-a volt az utolsó nap, melyet nálam töltött „Vilmos császár és erre a napra tűztem ki a Tatárhágó meglátoga„tását, amely a császár részére bizonyosan a legérdekesebb lesz, „mert a Sumaremről (△ 1042) áttekintheti egész védelmi rend„szeremet a lövész- és futóárkok sűrű hálózatával, ütegeivel, a „küzdelmek szinterét a megszámlálhatatlan hősök sírjával. A „programmba fölvétetett, hogy a Sumaremen egy előadást tartok."

„Ritka szép, derült, felhőtlen, mosolygó őszi nap ébredt „ránk. A levegő oly kristályos, mint azt az ősz derűje mutatja

[1] Tarnopoltól keletre.

„csak. Az erdők pirulnak s a juhar rikító sárga lombját levelenkint „lassan hullatja. Minden oly közelnek látszik. A hatalmas Kár- „pátok csodálatosan kékek s az árnyak ibolyaszínűek. Elragadó „kép, amilyet alig láttam."

„Vilmos császárral Delatynon át Tartarownak sietünk auto- „mobilon. Romhalmazok és hamu minden. Az erdőkben az oro- „szoknak kis földalatti férőhelyeik a nélkülözhetetlen hintával „előttük; sírok és pusztulás, az erdők fái méter magasságban „fejszével levágva, hogy táborok építésére anyag teremtessék elő. „Lassan emelkedve kígyózik az út, mindig kevesebb, amit meg- „kímélt a háború réme. Kis kápolnák s templomok romhalmazzá „lőve, fölperzselve vagy legalább fölismerhetetlenségig elcsúfítva. „Az erdő fölső határa fölött az orosz ütegállások, majd végül a „gyalogsági tüzelőállások, végre az én drótakadályaim! Jól ismert „magaslatok, véres, de oly dicső napok élénk emlékeivel. A hágón „kiszállunk és az erdők színpompáját nézve várjuk, míg a többi „automobil, a császár nagy kíséretével ideérkezik. A hegyek tisz- „ták, nincs egy ködfoszlány, egy felhő sem a légben, egy pára „sem remeg a ma teljesen megnyilt távol előtt, ily fölségesen még „magam sem láttam a becses szép Mármarost. A császár el van „ragadtatva."

„Midőn az egész tábornoki kar itt van, fölvezetem őket a „Sumaremre, nem úgy, mint még pár hónappal ezelőtt, óvatosan „a lövészárokban, vagy a magaslat mögött az összekötő úton, „hanem szabadon az ormon. Az utolsó darabon azonban a zászlóalj- „parancsnokságtól föl — hol az ifjú 101-est hallgattam furulyázni, „mialatt a gránátok verése zuhogott fejünk fölött, hónapokkal ez- „előtt — a császárt a lövészárokban vezetem a Sumarem hatalmas „támpontjába, mely a gránátok által oly számtalanszor szántatott „föl. És mily sivár és csendes e hely most, hol hős békéscsabai „101-eseim már nincsenek jelen, hol vitéz csapataim mind oly „messze innét az orosz határon küzdenek. Az árkok labirintusa „közepén, a Sumarem tetején kilépünk a lövészárokból s midőn „mindnyájan körénk gyülekeztek, megkérem Vilmos császárt, „hogy engedje meg előadásom megkezdését."

„A térképeket és vázlatokat odaadom Seeckt tábornoknak, „hiszen minden kúpot, minden horpaszt, összes árkainkat, melye-

„ket forró küzdelmek napjaiban ismételten láttam, pontosan „ismerem, mert kiirthatatlanul belevésődtek emlékezetembe."

„A császár a távcsőnál áll és nem tud eltelleni a fölséges „látvány nézésével és a hangos beszélgetés elcsendesül, átnyujtom „neki a rajzokat. Azt hittem, hogy egy kis lámpalázam lesz. „Szó sincsen róla, hisz előttem a nagyszerű könyv, melyből olva- „sok. A Kárpátok láncolata s a rajta végigvonuló lövészárok, „melyet több mint 100 kilométeres kiterjedésben látok! Úgy „beszélek, mintha csak az ősrengeteg néma csendje hallgatna, „más senki. Hozzájuk, az én itt örökre szent őrségen maradt „szeretett hőseimhez beszélek, elmondva nekik mindazt, amit „itt láttam, mikor a gránátverés zuhogott s a puskagolyók vijjog- „tak még s ők még fegyverrel a kezükben ragyogó tekintettel „üdvözölték bennem szerető vezérüket. Mintha itt állanának a „keserves küzdelem közepette, úgy látok mindent és más semmit „sem látva, elmondom a néma csendben hallgató császárnak és „bölcs tábornoki karának. Ott a távol kékjében egy kicsinynek „látszó kúp a Smotrec (△ 1896), mellette a hatalmas Kowerla „(△ 2057) s a Pietros (△ 2020) üde zöld kúpjaikkal, a Kukul „(△ 1540), Verch derby (△ 1238), Woronienka a „faállás", azután „a Tatárhágónak hosszú, gyöpös magaslatai a ☉ 1008-al és a „△ 952-es Poharekkel, a 29., 33. ezred és a 24-es vadászok állásai „az annyit ostromolt 101-esek fél századának előretolt támpontjá- „val, az útzárlat, a Sumarem (△ 1042), amelyen állunk, a vérrel „áztatott Wyżna preluka (☉ 1129) a „kikiriki", vagyis „kakas- „fej", melyhez bármily messze van is előretolva, futóárok nem „vezet, csak a kopár nyereg két oldalt a drótakadályoktól kísérve, „melyet az oroszok folyton a legcsúnyább kereszttűz alatt tar- „tottak. A „kakasfej", melyben a két hős 101-es század az ellen- „séges pergőtűznek és a sok orosz zászlóalj, majdnem folytonos táma- „dásainak mindig győzelmesen ellenállott, ami hadtörténelmünk- „nek egy arany lapja, az én hős 101-eseimnek halhatatlan babérjai. „Látom még ma is őket kemény télben, pergőtűzben a vitéz ellen- „ségnek minden rohamát visszaverni, látom a kis káplárt, mint „utolsó életbenmaradottat visszafutni és az 50 emberből álló „tartalékot előrevezetni és az én hőseim holt soraiba betört ellen- „séget kiverni és hős lelkét azon kiáltással: „Előre, testvérek, „a magyar vagy győz, vagy meghal!" kilehelni. Mindent meg-

„kapó részleteiben újra átélek, az izgalmat is a rettenetes pilla-
„natban, midőn a nagy kézitusa eldől és az én 50 hősöm egy
„zászlóaljat ver vissza. Itt tovább az erdő szegélyéig még a 101-esek
„állása, mindenütt a rettenetes Chomiákról (△ 1544) belátva,
„hol az oroszok állanak. Azután a Czarna Klewa (△ 1723), az
„Ungarschlucht, hol a budapesti 32-ősök állottak és az „előre"
„parancsnak megváltó napján az ellenségnek vonalait áttaszí-
„tották az előttük levő — mutatom — keskeny gerincen annak
„hátába jutottak és elkeseredett tusában a Tatárhágó magassá-
„gáig fölgöngyölítették őt. Amott a Pantyr-hágó, arcvonalam
„"békés szakasza" nagyszerű állásaival. Mögöttünk délnyugatra
„a nagytömbű Swidowec és a Kőrösmezőnél összefutó völgyek
„az egyedüli utánszállítási vonallal, mely a Smotrectól (△ 1896)
„keletre a Czarna Klewáig (△ 1723) táplál mindent és mely a
„Magas Chomiák miatt folyton ellenséges lövegtűzben van. Félel-
„metes egy darab volt ez a 100 kilométer széles védelmi szakasz,
„melynek főéleteréhez egyetlen tápvonalához és összeköttetésé-
„hez hátrafelé az ellenség egy helyen nagyon közel állott! Ha
„sikerül neki, ott, hol a legközelebb van, ezt az utat elérni és ha
„nem bírnám azonnal visszakergetni — hiszen tartalékunk soha-
„sem volt elegendő —, akkor a 100 kilométeres szakaszon egész
„tüzérségemet elvesztem és gyalogságommal magas hegységen,
„úttalan terepen, ősrengetegben, 5—6 méteres hóban kell meg-
„próbálnom 20—30 kilométerrel hátrább levő vonalat meg-
„szállani, ha egyáltalában el bírom azt érni. Ha pedig arcvonalam
„többi részének rovására nagynehezen egy tartalékot össze-
„vontam, úgy azt másnap elvették tőlem, mert az Isonzónál
„égető szükség volt rá."

„Itt mély tagozódás teljesen lehetetlen. A kis zászlóalj-
„tartalékok, ezredtartalékok — mind csak egyes századok — az
„egyedüliek, melyeknek létezésére számíthattam, gyors ellenlökés
„céljából a veszélyeztetett helyek közvetlen közelében kénytelenek
„készenlétben állani, hiszen ezen úttalan, rendkívül meredek, nehéz
„terep követeli azt meg, mert messzebb levő tartalékok előretolása
„temérdek időbe kerül és mindannyiszor föltétlenül lekésnek. Ezért
„itt csak a „harc az első állásban" lehetséges, nem pedig az, amit e
„háború a könnyű, vagy a könnyebb terepen szükségessé tett,
„tudniillik az első vonalnak ritka megszállása mellett, mélyen tago-

„zódva, ruganyos harcot vívni az első állásért. Itt ez annyit jelen-
„tene, mint mindannyiszor állásainkat a hegyormokon elveszteni s
„ezáltal a mögötte levő völgyet is. Itt a Tatárhágó az utolsó jó
„és biztos állás, melynek elvesztése esetén az ellenség Magyar-
„országba özönlik és nemsokára kincses éléstárunkat fenyegetné.
„Itt kímondottuk, hogy ezen állásban győzünk, vagy meghalunk!
„Itt nem engedtem meg hátsó állások építését, itt reteszállásokat
„toltunk *előre*, apránkint tábori őrsöket, ezek támpontokat épí-
„tettek maguk körül, a támpontok között összeköttetés létesít-
„tetett, az ellenség vonalát kirágicsálva lassan visszatoltuk, lehe-
„tőleg a legfontosabb pontokon kikezdve őt; ha ezen lassan,
„apránkint előretolt reteszállás megvolt, úgy azt főállássá épí-
„tettük ki és az előbbi nagyszerűen kiépített fő és egyetlen állás
„mint második állás hagyatott hátra. Arcvonalamnak lehetetlen
„gyengesége mellett ezen harc — a következetes, apránkint előre-
„tolódás küzdelme — csapataimnak leghősiesebb odaadását köve-
„telte meg."

„Az összes állások, a harcmodor és az itt lefolyt küzdelmek
„megmagyarázása, illetőleg elbeszélése után körülbelül következ-
„őleg fejeztem be előadásomat: 'Úgy a németek, mint az én
„dicső csapataim csodálatos hősiességgel, ragyogó bajtársiasság-
„ban, mint testvérek küzdöttek együtt, emberfölöttieket telje-
„sítve, a Kárpátok szörnyűséges telében, sokszor 14 napig is
„teljesen behavazva és minden összeköttetéstől tökéletesen el-
„vágva, 35—40 fokos hidegben, a folytonos hóförgetegekben, a
„nagy hótömegekből mindig újra kiásva magukat, a legszűkösebb
„készletekből életüket tengetve, fegyverrel szüntelenül védekez-
„tek. Az, amit teljesítettek, több, mint amennyit embertől egyál-
„talában el lehet várni; közös szent ügyünk tudatában, mint hű
„testvérek küzdöttek ők, míg végre a megváltó „előre" elhangzott!
„Lángoló lelkesedéssel mentek a szuronyrohamra, viharos heves-
„séggel kergették maguk előtt az ellenséget, minden szenvedés
„el volt felejtve, bizalommal, hittel és életkedvtől duzzadó kebel-
„lel nézünk mind egy jobb jövő elé, melyet Isten igazságossága
„rózsásan tár szemünk elé! És a bükkösök szép hazája, a Buko-
„vina, fölséges hősiességüknek legyen hála, visszafoglaltatott!
„Megint a miénk!"

„Fölséges császár! Engedje meg, hogy én, mint Fölséges

„királyom és Fölséged bizalmából hazámnak, a Kárpátoknak
„felelős védője, úgy magam, mint hazám itt küzdő minden hős
„polgára nevében meghatott, bensőséges köszönetet mondjak
„azért, hogy fegyverrel és hős német csapataival az alattam küzdő
„seregek közé lépett és szent föladatom győzelmes befejezésében
„oly nagy és dicső részt vett. Mint hű szövetséges csodás fegyver-
„barátságban és testvériességben váltvetve mellénk állott. Az
„Isten megáldja érte és magyar hazám arany betűkkel írja be
„Fölséges nevét történelmünk legdicsőségesebb lapjára. Fogadja
„Fölséged legbensőbb köszönetünket legfölsőbb látogatásáért,
„melynek emléke mindegyikünk szívében feledhetetlenül tovább
„fog élni. Biztosítom Fölségedet arról, hogy bizalommal tekin-
„tünk a jövőbe, mely itt a győzelmet fogja nekünk meghozni és
„hogy mégegyszeri parancsot várunk a további előnyomulásra,
„hogy megint mindnyájan: német, magyar, osztrák hűséges
„testvériességben a Moldvát megszállva, ádáz ellenségünktől a
„várva-várt békét kierőszakoljuk!" "

„Egész hosszú beszédem alatt halálos csendben, ajkaimon
„csüggtek a tekintetek, csak egy dögkeselyű vonta szárnylibbe-
„nés nélkül mind magasabbra emelkedve fölöttünk köreit és
„ocsmányan vakkogott. A császár képén mély megindultság lát-
„szik, kezét felém nyujtva, hozzám siet és keményen megrázza
„jobbomat: 'Édes barátom, ez szívből jött és szívbe talált! Lel-
„kemből beszéltél!' Még hosszabban melegen elbeszélgetett velem
„és mindig újra hagsúlyozta, hogy így csak az tud beszélni, aki
„mindent maga látott és a helyszínét legpontosabban ismeri.
„Utána a német tábornokok, elsőnek az öreg Plessen jön és köny-
„nyes szemekkel mondja: 'Mi németek köszönjük a melegszívű
„férfiúnak, aki mindezt látta és érzi!' Végül az én derék barátom,
„a rendesen oly hűvös vezérkari főnököm, Seeckt tábornok:
„'Ilyen előadást élvezet hallani! Alázatosan gratulálok!' A csá-
„szár az órára néz! Én is! Legfőbb ideje, hogy induljunk, külön-
„ben a császár különvonata nem tudna pontosan Kolomeából
„indulni. De ő hamar még valamit eszik és Seeckt tábornokkal
„beszél. Igen gyors autóutazás után ebédhez ültünk a külön-
„vonaton, én a császár jobbján, s ő ismételten emeli poharát felém,
„végül egy nehéz arany cigarettatárcát ad nekem, rajta miniatűr
„képével, brilliánsokkal környezve. Délután 1 óra 30 perckor

„elindult Kreutznachba és miután legszivélyesebben, mondhatnám „bensőségesen búcsúzva megölelt, még megkért, hogy ne felejtsem „el a katonai konvenciót és ha lehetőségét látom annak, akkor „írjak neki.“

„Rendkívül érdekes napok voltak ezek és mondhatom, hogy „mély tisztelet és ragaszkodás az, melyet Vilmos császár hatalmas „egyénisége bennem hátrahagyott.“

„Kolozsvárra utaztam, ahová tegnap érkeztem meg.“

„A hadseregfőparancsnokság arról értesít engem, hogy „Linsingen csoportjából az olaszokat kiselejtezték, mert teljesen „megbízhatatlanok, egy ezredet alakítanak belőlük és máshová „fogják őket beosztani és pedig én nálam! Minden hasznavehe„tetlent az én nyakamra dobnak, hiszen: 'Fenségednek általá„nosan ismert hadvezéri lángesze ezekből is katonákat fog csi„nálni!' A lengyel légiót, mely közismerten hasznavehetetlen, „még ráadásul nyakamra sózzák. Adják nekem a bűnös makacs„sággal elvéreztetett 17. magyar hadosztályt és etessék legalább „egyszer Boroevićet szeméttel! Hiába szabadkozom! Tehát „beosztom a 7. és 72. hadosztályhoz! Megpróbálom emberséges „bánásmóddal őket megnyerni!“

Események hadseregarcvonalamon. Jelentések szeptember 28-ról.

1. hadsereg. Az arcvonal egyes szakaszait zavaró lövegtűz érte. Grozestitől északra új sáncmunkákat figyeltünk meg az ellenségnél. Az ellenség állását rendezi be telelésre.

*

7. hadsereg. Az Arbora-szakaszt hevesen lőtte az ellenséges tüzérség. Az ellenség erődíti állását; az oroszok különösen lázasan dolgoznak 30. hadosztályunkkal szemben, hol Preworokienél aknavetőket is építenek be.

*

Az orosz 6. lövészhadosztályhoz tartozó szökevények azt vallják, hogy a XL. hadtest augusztus hóban elment Tirgul Ocnaról Piatrara és onnan Malinin át került mostani állásába.

Az orosz 37. hadosztály a Magura betrinan (⌖ 1111), a 65. hadosztály Waman van az arcvonalban.

*

3. hadsereg. Szylowcy és Sankowcynál ellenséges felderítő járőröket zavartunk el; különben nyugalom van.

A hadseregfőparancsnokság arról értesít, hogy a lengyel légiót az alábbi alakulás szerint szervezték meg :

Egy gyalogdandár, mely két ezredből áll, egyenként 3—3 zászlóaljjal,
egy lovasezred négy lovasszázaddal,
két tábori tarackosüteg,
egy tábori ágyúsüteg,
egy árkásszázad és
egy önálló dandár részére előírt intézetek. Op. 4119.

*

Boroevćinél megint fokozódott a harc.

Az Isonzonál az olaszok újra támadnak, de eddig visszavertük őket.

Szeptember 29.

Jelentések.

1. hadsereg. A VIII. hadtestre új ellenséges ütegek lövik be magukat repülők irányításával. Éjjel a Trotusu-völgyben élénk mozgás volt az ellenségnél.

*

A román 8. hadosztály a Casinu-völgyben, a 3. Racoasa, az 1. Tirgul Ocna vidékén van állásban.

*

7. hadsereg. Éjjel a Czardaki (△ 324) szakaszban kézigránátharc volt.

3. hadsereg. Mérsékelt ellenséges lövegtűz irányult a hadsereg déli szárnyára ; különben nyugalom volt.

Seeckt tábornok heti helyzetjelentése a német legfelsőbb hadvezetőségnek.

1. hadsereg. A hadsereg jobbszárnya előtt a román 1. hadosztályt kivonták az arcvonalból, hollétét még nem sikerült megállapítanunk.

Valószínű, hogy a román IV. hadtestet is ki fogják vonni az arcvonalból, mivel a Trotusu-völgyben élénk mozgást figyeltek meg az ellenségnél csapataink. Felváltásra azonban csakis a 71. hadosztály jöhet szóba, mert a VII. hadtestet az orosz 6. hadsereg kötelékében állapították meg. Ebben a szakaszban az ellenség támadásával nem kell számolni, azonban állásjavító kisebb vállalatok lehetségesek.

A román 1. hadosztályt az orosz 49. hadosztály váltotta fel ; ennek helyére mult héten az orosz 80. hadosztály került. A 3. turkesztáni hadosztályról még nincsen megbízható hírünk. Különben az orosz XXIV. és XXXVI. hadtestnél nincs változás.

7. hadsereg. A Habermann-csoportnál nem igazolódott be, hogy az orosz 65. hadosztály állásban lenne ; ellenben megállapították, hogy az orosz 193. és 84. hadosztály közé a 6. lövészhadosztályt tolták az arcvonalba.

Az orosz XXVI. hadtest helyzete nem változott.

Az orosz XVIII. hadtest hadosztályairól még nincsenek híreink. A hadtestparancsnokság Suczawaban van ; hadosztályait valószínűleg már elszállították.

Az orosz XXIX. hadtestnél az 1. lövészhadosztályt kivonták az arcvonalból ; azt is beszélik a foglyok, hogy az egész XXIX. hadtest távozik onnét és a rigai frontra kerül. Az orosz VI. lovashadtest törzse és a 12. lovashadosztály, még nem mozdult el régi helyéről.

Az orosz 9. hadsereg északi határa Sereth városnál van.

Az orosz 8. hadseregnél egyes eltolások történtek.

Az orosz 7. hadsereg balszárnyán a 167. hadosztály a 165. helyére került.

A 3. hadseregünk előtt a tartalékban volt orosz 41. hadosztály felváltotta a 47-iket, az utóbbit észak felé tolták és a 160. hadosztály helyébe tették. Az orosz 160. hadosztály most hátul van mint tartalék.

A 4. Transamur hadosztályt az orosz 126. hadosztály váltotta fel.

Az orosz 8. hadsereg arcvonala mögött a XVII. hadtestparancsnokságot Mogilewnél állapítottuk meg ; a hadtestet idáig Tarnopoltól keletre csoportosították.

Nagyobb támadás jelei seholsem mutatkoznak.

Az élelmezésre csak az orosz II. hadtestnél panaszkodnak ; az utánszállítási viszonyok azonban, úgy látszik, nem mindenhol kedvezők, mert a délnyugati arcvonalparancsnokság hadbiztosfőnökének táviratából tudjuk, hogy Moldvát használják ki az élelmezés megjavítására.

Az ellenség helyzete a hadseregarcvonal előtt.

I. Erőcsoportosítás.

Román 2. hadsereg. Az arcvonalból kivont 1. hadosztály elment Onestiről. Még nem tudjuk, hogy a hadosztály hátul tartalékba került-e, vagy hogy Marasesti felé az arcvonal más szakaszára tolták-e el? Lehet, hogy bevonult a régi II. hadtestéhez.

Nagyobb támadás jelei nem mutatkoznak.

Hír szerint a román IV. hadtest mögött orosz csapatok vannak, melyek a román 7. hadosztály felváltására szolgálnak.

Az orosz VII. hadtest a 6. hadsereg kötelékébe került. Így a hadtestnek Onesti terében való alkalmazása nem valószínű. Leg-

feljebb a 71. hadosztályról lehet szó, mely azelőtt az orosz XXX. hadtest kötelékébe tartozott.

Orosz 4. hadsereg. A XXX. hadtest kötelékébe tartozó 80. hadosztály a 49. hadosztályt váltotta fel, utóbbi azután a román 1. hadosztály helyébe került, a Doftana-völgyben. Az orosz 2., 188. és 48. hadosztály helyzetében nem történt változás.

Az orosz II. hadtestnél a 6. lövészhadosztályt az arcvonalba tolták, a 193. és a 84. hadosztály közé. Nem bizonyult valónak, hogy az orosz 65. hadosztály ebben a szakaszban lenne.

Orosz 9. hadsereg. A radautzi támadás elejtését megerősítik ; legalább is a 43. hadosztály, a 3. kaukázusi lövészhadosztály és a 7. lövészhadosztálybeli szökevények ezt vallják. A 23. hadosztály hollétét még nem állapítottuk meg.

Az orosz 79. és 166. hadosztályról nincsenek híreink.

Hír szerint a 3. turkesztáni hadosztály Ladihumoránál lenne ; nem nagyon valószínű !

Az orosz XXIX. hadtestnél az 1. lövészhadosztályt kivonták az arcvonalból, helyébe a 3. kaukázusi lövészhadosztály egy része került, mely arcvonalát megnyujtotta. Állítólag az egész orosz XXIX. hadtestet kivonják az arcvonalból és északra szállítják.

Még nem bizonyult be, hogy az orosz VI. lovashadtestet elszállították innen.

Orosz 8. hadsereg. Az orosz XI. hadtest kötelékébe tartozó 165. hadosztályt a 167. hadosztálynál az arcvonalba helyezték.

A XVI. hadtestnél az eddig tartalékban állott 41. hadosztály felváltotta a 47-et, az utóbbi pedig a 160. hadosztályt, mely tartalékba került. A XXXIII. hadtestnél a 4. Transamur hadosztályt a XLV. hadtest kötelékébe tartozó 126. váltotta fel. A hadsereget az orosz XVII. hadtestbe tartozó 3. és 35. hadosztállyal erősítették meg ; ez a hadtest Tarnopol vidékéről jött ide.

Az élelmezés általában véve jó ; csupán az orosz II. hadtest panaszkodik.

II. Hangulat és propaganda.

A románok átpártolását azzal iparkodnak meggátolni, hogy szigorú büntetéssel üldözik a szökéseket és azt hiresztelték el, hogy kegyetlenül bánunk a hadifoglyokkal. Az újságszolgálat simán megy. A románok rövid tárgyalásainkon kijelentették, hogy békés viszonyban óhajtanak velünk lenni.

Az orosz fronton főképen az újságszolgálatra terjed ki propagandánk. Kornilov bukása után a legénység arra törekszik, hogy a komiték ismét hatalomra jussanak. Ezek — fogolyvallomások szerint — az utolsó időben befolyásukat a vezetésre elveszítették. Úgy látszik, a hangulat most Kerenski mellett nyilatkozik meg, mert tőle várja a legénység a megegyezést és a komitéknak a régi hatalomba való visszahelyezését.

Szeptember 30.

Jelentések.

1. hadsereg. Az ellenséges tüzérség a 37. honvédhadosztály és a 225. hadosztály arcvonalát lőtte. A Casinu-völgyben kézigránátharcok voltak.

A szökevények azt vallották, hogy a román 3. és 7. hadosztály felváltás előtt áll. A felváltásra Jassiból két hadosztály fog megérkezni, melyek között a román 4. hadosztály is van.

Egy kezünkbe került csapatjelentés szerint, a Slanic-völgyben folyik a román 7. hadosztály felváltása. Azon a vidéken ma csak orosz beszélgetést lehet hallani.

Ma egy repülőt kísértek be Kézdivásárhelyre, ki azt vallja, hogy az Onestiben székelő 4. repülőosztályban szolgál. Onestiben van azonkívül egy román repülőszázad is, melynek személyzete túlnyomóan francia és francia gépekkel van felszerelve.

*

7. hadsereg. Arbora és Czardaki (△ 324) vidékén élénk ellenséges gyalogsági harctevékenység van. Úgylátszik, az egész orosz 6. lövészhadosztály állásba kerül.

Fogolyvallomások szerint az orosz 65. hadosztály a Wamagurahumorai út mindkét oldalán áll; északra a 43., délre a 78. hadosztály csatlakozik hozzá.

Repülőink szeptember 29-én Kalafindestieből Hatnára menetelő oszlopokat figyeltek meg; úgylátszik, az orosz XXIX. hadtestet elszállítják innét.

Hír szerint az orosz XVII. hadtest a 8. hadsereghez kerül.

*

A *3. hadseregnél* nem történt említésre méltó esemény.

Az 1. és 7. hadseregparancsnokság további magatartását az alábbi útmutatások szabályozzák.

a) *Az 1. hadseregnek.*

„Az ellenségnek a hadsereg közepe és balszárnya előtt megállapított erőcsoportosításából nem lehet arra következtetni, hogy nagyobbszabású támadásra készülne. Mindazonáltal valószínű, hogy megkísérli, hogy egyes szakaszokban, kiváltképen a fővölgyekben, az uraló magaslatokat elfoglalja, hogy így állását megjavítsa.

Ezért tehát arra kell törekednünk, hogy hadosztályainkat mélységbe csoportosítsuk és összekötő útjainkat rendben tartsuk. Nem szabad elejteni a kezdeményezést, sőt, amennyire erőviszonyaink megengedik, vállalatokat kell csinálnunk állásunk megjavítására.

Ezeknek tervét a hadseregparancsnokság terjessze elő.

A hadsereg jobbszárnyán arra kell számítani, hogy a románok folytatni fogják a támadást. Az ellenség feltétlenül arra fog törekedni, hogy Grozestinél visszaszorítson minket. Ottani állásunkat feltétlenül meg kell tartani. Ezért ebbe a szakaszba kell hozni azokat a csapatainkat, melyeket egy idő óta kíméltünk.

A hadseregparancsnokság cserélje fel a 37. honvédhadosztályt a 39.-kel és a 70. honvédhadosztályt a 72.-kel.

Arra is gondoljon a hadseregparancsnokság, hogy a vasúti eltolási vonalak mentén tartalékokat (zászlóaljakat és ütegeket) tartson készen.

A végrehajtást jelentse." Op. 4176. szám.

b) *A 7. hadseregnek.*

„Nem valószínű, hogy az ellenség a tervezett támadást végrehajtja ; csoportosítása azonban olyan, hogy elhatározását hirtelen megváltoztathatja és támadást kezdhet.

Így állandóan számolni kell azzal, hogy az ellenség egyes szakaszokban megtámad bennünket.

Ezért, a megbízható védelem érdekében, az állások erődítését folytatni kell.

A hadosztályok mélységbe csoportosuljanak ; a tartalékok célszerűen helyezkedjenek el.

Erről a hadseregparancsnokság tegyen jelentést.

A hadseregarcvonalparancsnokság arra számít, hogy amint az általános hadi helyzet megengedi, még ez évben megindítja a hadsereg körletéből a támadást. A hadseregparancsnokság valamennyi intézkedésének alapja ez a szándék legyen, a nélkül azonban, hogy a parancsokból is ezt lehessen kiolvasni, mivel a végrehajtás még nem bizonyos és nem egyedül a hadseregarcvonalparancsnokságtól függ.

Ne mulassza el az erejének megfelelő állásjavító vállalkozásokat, melyek a fentebbi szándéknak megfelelnek és azt előkészítik.

Jó lesz, ha kímélt hadosztályokat hozunk arra az arcvonalszakaszra, melyből annakidején a főtámadás megindul.

Elsősorban arra gondolok, hogy a 34. hadosztályt az 51. honvédhadosztállyal cseréljük ki." Op. 4169. szám.

A badeni hadseregfőparancsnokság azt táviratozza, hogy a bajor 8. tartalékhadosztályt október 7-én Waschkoutzról elszállítják ; a bajor lovashadosztály Petroutz terébe kerül, mint a hadseregarcvonaltartaléka. Op. 4150. szám.

A 3. hadseregparancsnokság előterjeszti a Litzmann-csoport támadásának tervét az 5. hadosztály állásának megjavítására. A végrehajtásra két hadosztályt, 13 ágyúsüteget, 3 hegyi ágyúsüteget, három 10·4 cm-es nehéz ágyúsüteget és egy 30·5 cm-es mozsárüteget kér.

A hadseregarcvonalparancsnokság úgy véli, hogy a tervezett vállalatot, szerényebb keretek között, kevesebb erővel is végre lehet hajtani; különben Litzmann-csoportját most nem erősítheti meg. Ezért a 3. hadseregparancsnokságnak az alábbi parancsot küldi:

„Mivel a hadseregarcvonalparancsnokság a bajor 8. tartalékhadosztályt az Isonzo-arcvonalra fogja elszállítani, lehetetlen a hadseregparancsnokság javaslata szerint a Litzmann-csoportot gyalogsággal megerősíteni.

Más arcvonalak igénylése következtében, ezidőszerint hiába kérnék tüzérségben és lőszerben segítséget a hadseregfőparancsnokságtól.

Ezért a vállalatot nem lehet a tervezett keretek között végrehajtani.

A hadseregarcvonalparancsnokság erre még visszatér, ha ugyan a hadsereg állása a Pruthtól délre nagyobb támadás következtében meg nem javul.

Mivel ez talán lehetséges lesz, az 5. hadosztály állására ezt jegyzem meg:

A hadsereg nem adhatja fel mostani kedvezőtlen állását. Ellenben helyesnek látszik, hogy a védelmet akként építse ki hátrafelé, hogy a mostani állás mögött, de az úgynevezett Bukovina állás előtt, harcállást készítsen, hogy e között és a mostani állás között előtéröv legyen. Így a Bukovina-állás második állássá fog válni. Ha később az egész arcvonalat előbbre visszük, ez az erődítési rendszer Czernowitzra nagyjelentőségű lesz.

A Pruthtól északra állandó állássá építse ki a hadsereg védelmi vonalát; a mélységbe való tagozásra felhívom itt is a hadseregparancsnokság figyelmét.

A hadseregparancsnokság jelentse, hogy miképen fogja állását kiépíteni és hogy az erődítés befejezése mikorra várható.

A helyzet kívánatossá teszi tartalékok kivonását már csak azért is, hogy a csapatok egy része utókiképzés alá kerüljön.“ Op. 4019. szám.

A badeni hadseregfőparancsnokság távirata:

„Az isonzói támadás sikere érdekében még néhány nehéz üteg átadása szükséges. A nagy fontosság miatt, mely a szándékolt vállalat sikeréhez fűződik, a hadseregarcvonalparancsnokság még tíz 15 cm-es tarackosüteget adjon át a badeni hadseregfőparancsnokságnak.

A hadseregfőparancsnokság, ismerve Oroszország belső állapotát és tudva azt, hogy a tiroli arcvonalhoz hasonlítva a hadseregarcvonal tüzérsége jóval erősebb: a kívánt tarackok átadását lehetségesnek tartja.“

A hadseregarcvonalparancsnokság ellenkező nézeten van. Mivel már 27 hegyi ágyúsüteget, 2 nehéz tábori tarackosüteget, két 30·5 cm-es mozsárüteget és harmincnyolc 15 cm-es nehéz tarackot adott át, tüzérségének további gyengítését nem tartja megengedhetőnek.

Válaszom:

„Igaz ugyan, hogy a politikai helyzet következtében most nem nagyon valószínű az oroszok támadása, de annyira még sem lehet a viszonyokat áttekinteni, hogy a támadó gondolat végleges elejtésével lehessen számolni.

Óvakodni kell attól, hogy egy másik arcvonal előnyére a keleti arcvonal tüzérségét túlságosan gyengítsük, különben az 1916. évihez hasonló katasztrófa következhetik be.

Ezért kérem a hadseregfőparancsnokságot, hogy ne kívánja a hadseregarcvonalparancsnokságtól további ütegek átadását." Op. 4168. szám.

September hóban ejtett zsákmányunk:

I. Az 1. hadsereg:

a) osztrák-magyar csapatainál fogságba esett 1 tiszt, 157 legénység,

b) német csapatainál fogságba esett 1 tiszt, 87 legénység és zsákmányoltak 1 géppuskát.

II. A 7. hadsereg:

a) osztrák-magyar csapatainál fogságba esett 4 tiszt, 324 legénység és zsákmányoltak 9 géppuskát,

b) a német csapatainál fogságba esett 3 tiszt, 302 legénység és zsákmányoltak 5 géppuskát.

III. A 3. hadsereg:

a) osztrák-magyar csapatainál fogságba esett 4 legénység,

b) német csapatainál fogságba esett 1 legénység.

IV. Összesen fogságba esett 9 tiszt, 875 legénység, zsákmányoltak 15 géppuskát.

Október 1.

Jelentések.

1. hadsereg. Az ellenség tegnap este 20 perces tüzérségi előkészítés után, a Grozesti-szakaszban megtámadta a 71. hadosztályt; azonban csapataink visszaverték.

A német 117. hadosztály elszállítása megkezdődött s október 6-ig fog tartani.

*

Az orosz 80. hadosztály szakaszában most a 48. hadosztály van. A felváltott csapatok énekszóval vonultak ki a Trotusu-völgyből.

*

7. hadsereg. Az 51. honvédhadosztálynál az éjjel ellenséges járőröket zavartunk el.

A hadseregparancsnokság Kuty—Wiznitzre tette át főhadiszállását.

3. hadsereg. Különös esemény nincsen.

*

Az 1. Transamur-hadosztályt a 117. váltotta fel.

A hadseregeknél a zászlóaljak, illetve a lovasszázadok ütközetlétszámát a *70. számú melléklet* tünteti fel.

A vasútépítés helyzete.

Kiszámították, hogy a Kolomea—Zuczka vasútvonalnak kettősvágányúvá való átépítése 10 hónapig tartana, ha a pályán 5000 munkás dolgoznék. Ennyi munkás nem áll rendelkezésre, nincs is szükség reá, hogy a vasúti forgalmat olyan rohamosan fokozzuk Czernowitzig ; ezért a második vágány tervét elejtettük.

Ehelyett a kolomea—stefanowka—luzani vasútvonalat akként rendezzük be, hogy 100 tengelyes katonai vonatok közlekedhessenek rajta és a luzan—zuczkai vasútvonalat kettős vágányúra építjük át.

A mikuliczyn—delatyni vasútvonal kijavítását siettetjük.

A kolomea—stefanowkai vasútvonalakon folyó munkákhoz a német vasútügy főnöke munkásosztagokat bocsát rendelkezésünkre s így remélhetjük, hogy a vasútépítés ezen a vonalon november hó közepén befejeződik.

Akkor azután Mármarosszigetről Kolomeán át Czernowitzig és Stanislaun—Stefanowkán át Czernowitzig végig meg lesz a forgalom.

Október 2.

Az egész hadseregarcvonalon nem volt fontosabb esemény. A 3. hadsereg esti jelentése szerint, az állandó állás, a régi védelmi vonaltól 1 km-re délkeletre levő szylowcyi templomnál elágazva a ⌀ 199—210 híd—242 kereszt—M. H. Bucz—⌀ 244—Mutului—Ciopii—M. H. Hlinica—M. H. 207 vonalában húzódik.

Mivel erről a hadseregarcvonalparancsnokság előzetes értesítést nem kapott, felhívom a hadseregparancsnokságot, hogy okolja meg az állás áttételét és hogy miért nem tartotta meg előőrsvonalként az elhagyott állást ? Op. 4195. szám.

Változások az ellenség helyzetében.

A román 12. hadosztály az 1. hadsereg előtt megnyujtotta északi szárnyát. A román 12. és 8. hadosztály között a Muntele Resboilului (⌀ 1014) a határ.

A Slanictól északnyugatra fekvő térben, az orosz 49. hadosztály pár nap előtt felváltotta a román 1. hadosztályt.

A 7. hadsereg előtt az orosz 166. hadosztály két ezrede a Rogosa (△ 1077)—Stermnina (⊹ 1070) szakaszban áll; többi ezrede tartalék.

A 3. hadsereg előtt, az orosz 117. hadosztálytól délre a 47., északra a 2. Transamur-hadosztály csoportosult. Az 1. és 4. Transamur-hadosztály most tartalék.

A német 218. hadosztálynál az átcsoportosítás befejeződött; ezért azt javasoltam, hogy a 218. hadosztályt és a Marenzi-lovascsoportot kapcsolják most már át a Mackensen-hadseregcsoporthoz. Op. 4201. szám.

A badeni hadseregfőparancsnokság újból felszólít, hogy vizsgáljam meg mégegyszer, nem lehetne-e tőlem még tüzérséget átszállítani az olasz arcvonalra, biztosít arról, hogy három hét mulva visszaadná, hiszen ennyi idő alatt valószínűleg nem kell orosz támadástól tartani.

Erre a felhívásra a XIII. hadtest három 15 cm-es tarackosütegét a következő jelentéssel bocsátom a hadseregfőparancsnokság rendelkezésére:

„A hadseregarcvonalparancsnokság kész még három nehéz tarackosüteget átengedni, kérve, hogy feladatuk megoldása után necsak ezeket az ütegeket adja vissza a hadseregfőparancsnokság, hanem erősítést is küldjön a hadseregarcvonalnak, ha fontosnak tartja, hogy a czernowitzi szakaszt megbízhatóan megvédelmezzük.

Itt nincs jele annak, hogy az orosz csapatokat meggyengítették volna. Igaz ugyan, hogy az oroszok most nem terveznek támadást, de a 3. hadsereg arcvonala előtt két új orosz hadosztály bukkant fel és nem tudjuk, hogy a XVII. hadtestet miképen akarják alkalmazni. Az oroszoknak megvan a támadáshoz szükséges lőszerkészletük.

A hadseregarcvonalparancsnokság véleménye szerint, nem szabad elfelednünk, hogy az oroszok — miként azt 1916-ban is tették — fegyverhűségből a mi délnyugati támadásunkra keleten támadással válaszolhatnak. Op. 4168. Ang. II. szám.

Október 3.

Jelentések.

1. hadsereg. A 3. lovashadosztálynál ellenséges járőrök eredménytelenül támadták meg előőrsvonalunkat.

*

A román 8. hadosztály felváltását ismeretlen ok miatt elhalasztották. A román 7. hadosztályt a Dealul Cosna (⊹ 788)

és Mosorelétől délnyugatra levő magaslatokon állapítottuk meg. Az orosz 188., 80. és 48. hadosztálynál nincsen változás.

*

Ma délután 5 órától fogva a német 218. hadosztály és a gróf Marenzi-lovascsoport[1] már a német 9. hadsereg kötelékébe[2] tartozik.

A 218. hadosztály és a lovascsoport ellátásáról azonban az 1. hadseregparancsnokság gondoskodik.

7. hadsereg. Obermilleschoutz vidékén szívós harcban visszanyomtuk az ellenség előőrsvonalát, ezzel 1 km mély terepsávot nyertünk. Az elfoglalt ellenséges állást védelemre fogják átalakítani csapataink.

*

Az orosz 78. hadosztály, a Slatiorától (△ 1024) Ascutita mareig terjedő szakaszban, két ezreddel van állásban. Megerősítették, hogy az orosz 166. hadosztályt szeptember közepén Rogosa (△ 1077)—Stermnina (◇ 1070) között az arcvonalba helyezték, ehhez a hadosztályhoz északra a 43. csatlakozik. Az orosz 1. lövészhadosztály[3] ismét állásban van Obermilleschoutz vidékén.

Az orosz 9. lovashadosztályt Damileniben állapították meg. Az orosz 250. és 258. ezredet Kowrow és Kisinewről az arcvonalra szállították s a XXVI. hadtest hadosztályaiba olvasztották.

A 7. hadseregparancsnokság jelenti, hogy a 34. és 51. honvédhadosztály kicserélésére az intézkedést megtette ; a 34. hadosztály a kimpolungi fontos szakaszba, az 51. honvédhadosztály az 5. honvédlovashadosztály és a 6. lovashadosztály szakaszába fog kerülni.

A gróf Herberstein-lovascsoport az 5. honvédlovas- és a 6. lovashadosztályból fog állani ; a 11. honvédlovashadosztály közvetlenül a Habermann-csoport alá tartozik.

Ezt a változást a hadseregfőparancsnokságnak jelentettem. Op. 4169. Ang. II. szám.

3. hadsereg. Szylowcynál járőrharcok folytak. A Sankowcy—Dniester-szakaszban az ellenség helyzete nincsen tisztázva.

Halincytől délre a 2., Raszkownál a 4. Transamur-hadosztályhoz tartozó foglyokat kísérték be.

A badeni hadseregfőparancsnokság elrendeli, hogy a bajor lovashadosztályból a porosz huszárdandárt adjam át Mackensennek. Op. 4199. szám.

[1] 7. és 8. lovashadosztály.
[2] Mackensen-hadseregcsoport.
[3] XXIX. hadtest kötelékébe tartozik.

A hadseregparancsnokságoknak az alábbi értesítést küldöm :

Október 20-án egy más harctéren nagyobbszabású hadműveletet kezdünk. Számíthatunk reá, hogy erre az oroszok, egyik vagy másik szakaszunk ellen vagy az egész arcvonalunk ellen, erős támadással fognak felelni. Ez a tudósítás csakis a hadseregparancsnokoknak és a hadsereg vezérkari főnökének szól.

Az orosz támadásnak nem szabad bennünket váratlanul érnie.

Elvárom, hogy a hadseregparancsnokságok minden intézkedést megtesznek, hogy az orosz támadást elhárítsák, anélkül azonban, hogy az alárendelt parancsnokságokkal és a csapatokkal a fokozottabb elővigyázat okát közölnék.

Felhívom a figyelmüket arra, hogy különösen fontos, hogy a tulajdonképeni védelmi harc előtt leküzdjük azokat az ellenséges ütegeket, melyeknek fokozott tevékenységéből az ellenség támadó szándékára lehet következtetni." Op. 4203. szám.

A 3. hadseregparancsnokság jelenti, hogy az elhagyott állás egy részét mint előőrsvonalat megtartotta és csakis azt a részét adta fel teljesen, melynek fekvése kedvezőtlen. Op. 4195. szám.

Október 4.

Az arcvonalon nem volt különös esemény.

A *7. hadseregnél* Poiana Mikulinál, Solkától délre és Waschkoutznál előtércsatározások voltak.

Az *1. hadseregnél*, az Uz-völgyben, az orosz 188. hadosztállyal propagandatárgyalások folytak.

A *3. hadsereg* fogolyvallomásokból így állapította meg az ellenség csoportosítását :

XXXIII. hadtest : a 2. turkesztáni lövészhadosztály Sankowcy—Malyncy terében van, ehhez északon a 117. hadosztály csatlakozik, Poianától a Dniesterig a 4. Transamur-hadosztály. Arról nem tudnak, hogy az orosz 126. hadosztály itt lenne. Az orosz 117. és 4. Transamur-hadosztály között az arcvonalba helyezték az 1. Transamur-hadosztályt, mely szeptember elején a 2. Transamur-hadosztály helyébe került. Az orosz 7. lovashadosztály az orosz 9. hadsereg kötelékébe tartozik.

Változások :

A bajor 8. tartalékhadosztály zöme Waschkoutz—Karapcziu—Oberstanestie—Kalinestie terébe, a 20. tartalékvadászszászlóalj Neufratautzra, a porosz huszárdandár Czernowitz—Rosch—Kamena, a bajor lovashadosztály zöme Petroutz—Kupka—Korczestie terébe jutott.

A badeni hadseregfőparancsnokság arról értesít, hogy az

5. pótdandár-törzsét[1] és a 20. tartalékvadászszászlóaljat is elszállíttatja innen. Intézkedtem, hogy a vadászszászlóalj október 8-án Luzannál, a dandártörzs október 4-én Bereczken menetkészen legyen. Op. 4186., 4187. szám.

Október 5.

A 225., 1. német és a cs. és kir. 31. hadosztály szakaszát az ellenséges tüzérség a rendesnél valamivel élénkebben lőtte. Obermilleschoutznál élénk volt az ellenséges járőrtevékenység. A Radautz—Satulmare-szakaszra, tüzérségi előkészítés után, ellenséges osztagok támadtak, melyeket csapataink visszavertek.

A 4. póthadosztály megállapította, hogy az ellenség piros rakétával kért a tüzérségtől zárótüzet, ami valóban megindította az oroszok zárótüzét és a mi zárótüzünket is. A bajor lovashadosztály hadseregarcvonaltartalékul áll Krasna—Putna—Moldauisch-Banilla—Davideny—Budenitz—Kupka terében.

Az Uz-völgyben az oroszokkal tárgyaltunk ; azt mondották, hogy a 9. és 10. ezredbe tartoznak. Mivel vállszalagjaikról az ezredjelzés hiányzott, lehet hogy félre akartak bennünket vezetni.

Az orosz 78. hadosztályhoz észak felé a 65. hadosztály csatlakozik.

A szeptember 9-re tervezett támadás azért maradt el, mert a csapatok megtagadták az engedelmességet. Az orosz XVII. hadtestnél a 166. hadosztály szeptember hó közepén felváltotta a 23. hadosztályt, az utóbbi most Gurahumoránál tartalékul áll ; majd a 166. hadosztályt fogja felváltani. A 166. hadosztálytól északra az arcvonalban a 43. hadosztály áll. A 166. hadosztály állítólag az orosz XL. hadtest kötelékébe tartozik. A 37. hadosztályt szeptember közepén a rigai arcvonalra szállították. Szökevények vallják, hogy hallottak Czernowitz tervezett megtámadásáról, melyet azért csinálnának, hogy az utánszállítás megjavíttassék.

*

Az 1. hadseregparancsnokságnak nincsen kedvére, hogy az Op. 4176. számú rendelettel a 70. honvédhadosztálynak a 72. hadosztállyal való kicserélését hagytam meg. Attól tart, hogy a XXI. hadtest ezzel igen meggyengül ; azonkívül nem akarja a fontos Békási-szorost a 70. honvédhadosztályra bízni, azzal sem ért egyet, hogy a jó hírben álló 72. hadosztály a nyugodalmas Nemira (△ 1653) szögletébe kerüljön, célszerűnek tartaná, ha a nemirai-szakaszt Gerokhoz csatolnánk. ezzel a Doftana-völgy mindkét oldala egy parancsnokság alá kerülne.

[1] A német 225. hadosztály kötelékébe tartozik.

Azt tervezi, hogy a XXI. hadtest arcvonalából kivonja a 3. lovashadosztályt és a Nemira (△ 1653) szakaszba helyezve, Gerok parancsnoksága alá rendeli. A 3. lovashadosztály helyét a 15. hadosztály és az 1. lovashadosztály töltené ki, úgy, hogy arcvonalukat kissé megnyujtják.

A helycserével a 70. honvédhadosztály 313. és 315. ezrede felszabadulna s egy-két hétre, mint hadseregtartalék, a kászoni medencébe jönne. Kellő pihenés után, ez a két ezred az Uz-völgyi szakaszt venné át a 39. honvédhadosztálynál.

Az 1. hadseregparancsnokság továbbá azt is tervezi, hogy a 72. hadosztálybeli 105. és 107. ezredet a 71. hadosztálybeli 82. székely és 5. bosnyák ezreddel cseréli fel; a 106. ezred, mely oláh pótlást kapott, megmaradna régi helyén.

A 37. honvédhadosztálynak a 39.-kel való megcserélését nem tartja célszerűnek, mivel a vonatok eltolása bajos, a tüzérséget nem lehetne elmozdítani jó helyéről. Gerok nem jutna a cserével erősítéshez, mert egy ezredet hadseregtartalékul kell elvonnia. Iparkodni fog az átcsoportosításnál 7—9 zászlóaljnyi és 6—8 ütegnyi tartalékot alkotni magának.

Végül a hadseregparancsnokság megjegyzi, hogy az aratószabadság a pótlások kiképzését nagyon megzavarta, ezért a kiegészítések besorolása későbbre fog maradni.

A 70. honvédhadosztályt nem lehet hadiállományra kiegészíteni, ezért azt javasolja, hogy a hadosztály három ezredéből két hadiállományú ezredből álló dandár alakuljon, mely a 16. honvéddandárral egy hadosztályba (70.) egyesülne.

Az alábbi vállalatokat tervezzük:

A 72. hadosztálynál a ⊹ 1491 és a ⊹ 1422 magaslat ellen

a 3. lovashadosztálynál a Ptr. Sesul la Comarnic (△ 1512) ellen;

a 15. hadosztálynál a Muntele Grintiesul mare (⊹ 1762) ellen;

a 7. hadosztálynál a Trotusu-völgyben;

a 16. honvéddandárnál a Slatina Targaul (⊹ 1308) ellen;

a 10. lovashadosztálynál a Tóhavas (⊹ 1487) ellen,

a 70. honvédhadosztálynál a Farcu mica (⊹ 1370) ellen,

a 39. honvédhadosztálynál a slaniceli magaslatok ellen.

A vállalatokat csakis abban az esetben hajtjuk végre, ha a szükséges tüzérség, aknavetők és lőszer rendelkezésünkre áll.

A hadseregarcvonalparancsnokság a 3. lovashadosztály eltolásához hozzájárul, a 72. és a 71. hadosztálynál az ezredek kicserélését nem tartja célszerűnek. Egész hadosztályoknak egymással való felcserélése szóba sem jöhet. Ellenben a 39. honvédhadosztálynak a 37. honvédhadosztállyal való kölcsönös fel-

cserélését szükségesnek véli, még abban az esetben is, ha a hadseregparancsnokság egy ezredet hadseregtartalékul rendel, mivel egy pihent hadosztály kerülne a jobbszárnyra, az ellenséges támadásnak leginkább kitett szakaszba.

Ezért a hadseregarcvonalparancsnokság ezt az utóbbi átcsoportosítást elrendelte.

A hadseregarcvonalparancsnokság egyetért azzal, hogy a 70. honvédhadosztályt átszervezzék és a 16. honvéddandárral egyesítsék.

A hadseregarcvonalparancsnokság felhívja a hadseregparancsnokság figyelmét arra, hogy fontolja meg, nem volna-e célszerű a 7. hadosztály állását a Csobános-völgyig és a 39. honvédhadosztály helyébe jövő 37. honvédhadosztály szakaszát a Muntele Nemira (△ 1653)—△ 1627-ig meghosszabbítani, hogy a 70. honvédhadosztályt ki lehessen venni az arcvonalból?

Végül a hadseregarcvonalparancsnokság tudatta a hadseregparancsnoksággal, hogy a tervezett vállalatokkal egyszerre, az egész arcvonalon tovább kell folytatni a propagandát. Op. 4176. szám.

Seeckt tábornok helyzetmegítélése a német vezérkar főnöke részére.

Az 1. hadsereg arcvonala előtt az ellenség helyzetében nem történt változás. A román hadosztályokat az oroszok nem váltották fel. Az oroszok elállottak ettől a szándékuktól. A 3. turkesztáni lövészhadosztály hollétét még nem sikerült megállapítani. Orosz támadás jelei nem mutatkoztak, azzal azonban számolni kell, hogy az ellenség Tirgul Ocnától délnyugatra, állásjavítás végett, részlettámadásokat fog csinálni.

Saját csoportosításunkon belül kisebb csapateltolásokat tervezünk, hogy a kipihent hadosztályok olyan szakaszokba kerüljenek, melyek leginkább esnek az ellenséges részlettámadások útjába. Elsősorban a 3. lovashadosztályt helyezzük át, a hadsereg balszárnyáról a Doftana-völgy—Muntele Nemira (△ 1653)—△ 1627 szakaszba.

7. hadsereg. A jobbszárny előtt nincsen változás. Az orosz 9. hadseregnél — mely Slatiorától a Serethig terjed — az orosz 166. és az 1. lovashadosztály megint az arcvonalban van. Nem tudjuk, hogy a 166. hadosztály mely orosz hadtest kötelékébe tartozik? Mivel az orosz XVIII. hadtestparancsnokság még mindig Suczawában van, hadosztályainak[1] is azon a vidéken kell lenniök. Valószínűleg az orosz 9. hadsereg tartalékát alkotják. Az orosz VI. hadtest egyik hadosztálya elment innen. A 7. lovashadosztályt a 8. hadseregtől a 9-hez helyezték át.

[1] 23., 37. és 79. hadosztály.

3. hadsereg. Tévedésnek bizonyult, hogy az orosz 126. hadosztályt az arcvonalba vitték. Ellenben igaz, hogy az orosz 117. hadosztály a XXXIII. hadtest szakaszában áll.

Az orosz XVII. hadtest még messze hátul tartózkodik az arcvonal mögött, a hadtestparancsnokság Waskoucyban[1] székel. Nem bizonyult valónak, hogy az oroszok egyes hadosztályokat feloszlattak volna. Rossz élelmezés miatt panaszkodnak, az orosz II. hadtesten kívül, a román 2. hadsereg kötelékébe tartozó hadosztályok is.

Hangulat és propaganda.

Az újságszolgálat az egész arcvonal mentén rendesen folyik. Propaganda-anyagunk az oroszoknál széles körben elterjedt. Az orosz XIV. hadtestnél a tárgyalások úgy folynak, mint annakelőtte ; az arcvonalba került 117. hadosztállyal is megkezdtük újra a tárgyalást. A hadi-unottság terjed. A legénység feleszmélt és a komitékra támaszkodva, megkíséreli, hogy az elveszített hatalmát újból megszerezze. Egy esetben a parancs végrehajtását megtagadta.

A románok körében az átpártolás terjedését az akadályozza, hogy a legénységet szemelőtt tartják és a szökést igen szigorúan büntetik. Propagandánk azonban erősen befolyásolja a hangulatot.

---

[1] Lipkanytól északkeletre.

XI. FEJEZET.

RÖVID PIHENŐ DOBRINBAN GRÓF ANDRÁSSY GYULÁNÁL. — LASSAN KEZD A BÉKE KELETEN MEGÉRNI. — NEHÉZ ÉLELMEZÉS, KOMOLY ZAVAROK E TÉREN. — LÁTOGATÁSAIM AZ ELSŐ VONALBAN. — MINDJOBBAN ELCSENDESEDIK A KÜZDELEM. — GYÖNGÍTIK AZ ARCVONALAMAT. — SURLÓDÁSOK A HADSEREGFŐPARANCSNOKSÁGGAL. — KISEBB ÖSSZECSAPÁSOK AZ ELLENSÉGGEL. — SEECKT TÁBORNOK ELŐLÉPTETÉSE ÉS FÖLVÁLTÁSA. — FEGYVERSZÜNET CZERNOWITZ ELŐTT. — OKTÓBER 6.—NOVEMBER 30.

Kolozsvár, 1917. október 6.

„Gróf Andrássy Gyula gyönyörű dobrini birtokán voltam „cserkészni. Néhány békés órát töltöttem e kies völgy csendes „erdőiben. Reggel minden fehér volt a dértől és a pocsolyákon „jégkéreg volt. Megint lassacskán beköszönt a tél, a negyedik „e rettenetes háborúban, magával hozva minden nyomorát, „kínját és rémségét. Az első kárpáti tél után azt hittük, hogy „egy másodikat nem bírunk ki és ime, itt van a negyedik ; azt „hiszem, az utolsó, hiszen erőnk kifogyófélben van."

„Lassan beborult s ma mélyen lógó, esőtől terhes sötét „fellegek kúsznak a komoran szürke táj fölött. Országos eső lesz."

„Események arcvonalamon. Az A. O. K. elrendeli, hogy „10 nehéz üteget adjak le az Isonzóra, pedig már alig van valamim. „Hiszen az utóbbi 14 napban 37 üteget adtam le oda a hadosztály„tüzérségen kívül, mely az elvett 3 hadosztállyal amúgy is elment. „Azt felelem, hogy teljesen lehetetlen kívánságuknak eleget ten„nem és az 1916-beli katasztrófára emlékeztetek, ahol szintén „mindent elvittek Tirolba és a következménye Luck volt, meg „az egész Bukovinának elvesztése. Táviratom fordításban így „hangzik :"

„'A hadseregarcvonalparancsnokság azon nézeten van, hogy „27 hegyi-, 2 nehéz tarack-, két 30.5 cm-es mozsárüteg és 38 „tizenöt cm-es lövegem leadása után az arcvonal tüzérségi ere- „jének további gyengítése nem engedhető meg. Ha a politikai „helyzet ezidőszerint ugyan nem tesz valószínűvé egy támadást, „mégis oly kevéssé áttekinthetőnek látszik, hogy a támadási „gondolatra való visszatéréssel állandóan számolnunk kell, mely- „nek végrehajtását az ellenségnek erőcsoportosítása az 1. és 7. „hadseregünk előtt több helyen lehetővé teszi. Az 1916-i évnek „tapasztalatai kell, hogy a keleti arcvonal tüzérségének más „arcvonalak javára való nagyfokú gyengítése ellen intő például „szolgáljanak. Ennélfogva kérem arcvonalamból újabb ütegek „leadásától eltekinteni."

József főherceg, vezérezredes s. k. Op. 4168. sz.' "

„A 7. hadseregparancsnokságnak a következő táviratot „küldöm :"

„'A jövő hetekre a következő irányelvek mérvadók : Az ellen- „ség helyzete az ő tervbevett offenzívájának végrehajtását ez- „időszerint valószínűtlenné teszi, az ő csoportosítása azonban el- „határozásának hirtelen megváltoztatását és támadási tervének „újra való felvételét lehetővé teszi, azaz megkönnyíti ; ezzel és „még inkább részleges támadásaival állandóan számolni kell. „Ennélfogva a megbízható védelem marad első feladatunk és „ezzel az állások folytatólagos kiépítése, mely mélységbe tagozó- „dik és a hadsereg-, meg a csoporttartalékoknak céltudatos cso- „portosítása. A hadseregarcvonalparancsnokság azzal számol, hogy „az általános hadihelyzet megengedi még ezen évben a hadsereg „körletéből a támadást újra megindíthatni és az errevonatkozó „további értesítéseket fönntartja magának. Kell, hogy ezen gon- „dolat legyen alapja a hadsereg minden rendszabályának, anélkül „azonban, hogy ez parancsokban és intézkedésekben kifejezésre jus- „son, minthogy még nem biztos, hogy végrehajtható lesz-e ? mert „ez nem egyedül a hadseregarcvonalparancsnokság kezében van. „Oly vállalkozások, melyek ezen gondolatnak előnyére válhat- „nak és egyidejűleg az állásokat megjavítják, nincsenek kizárva. „Ajánlatosnak látszik az előreláthatólag főküzdelmi szakaszokra „a lehetőség szerint friss hadosztályokat hozni. Legközelebb a

„34. hadosztálynak kicserélése az 51. honvédhadosztállyal veendő „tervbe.'

„*József* főherceg hadseregarcvonalparancsnokság. Op. 4169.' "

„A hadseregfőparancsnokság mindennek dacára arra szorít „engem, hogy mindent, amit csak lehetséges, adjak le, mire én „a következő táviratot küldöm :"

„'Op. geh. 450/152. számhoz. A hadseregarcvonalparancs- „nokság kész 3 nehéz taracküteget leadni. Ennek számai be lesz- „nek jelentve és azt kéri, hogy ne csak ezek hozassanak vissza — „ha új föladatukat megoldották —, hanem, hogy az arc- „vonalnak további újabb megerősítésére számíthasson, hogy ha „Czernowitz körletének megbízható védelméért kell, hogy a „felelősséget viselje. Itt semminemű jel nem mutat az orosz arc- „vonal gyengítésére. Hogyha meg is engedjük, hogy közvetlen „támadási jeleket nem lehet észrevenni, úgy mégis az én 3. had- „seregem előtt két új hadosztály jelent meg és az orosz XVII. „hadtestnek alkalmazása teljesen bizonytalan. Az ellenségnél „lőszernek még készenlétben kell lennie a támadásra. A had- „seregarcvonalparancsnokság nézete szerint nem szabad azon „lehetőséget figyelmen kívül hagyni, hogy az ellenség, mint „1916-ban, a „Waffentreu"[1] vállalkozásra is egy offenzívával „felel a keleti arcvonalon."

„*József* főherceg hadseregarcvonalparancsnokság. Nr. 4168/II. Op.

„Meggyőződésem szerint a háború végső kimenetelére, a „békére, ennek keretén belül Erdély sorsára, így Magyarország „jövőjére nézve döntő befolyással bírna, ha most — mint azt „már többször följegyeztem — Romániát tökéletesen megver- „nénk és térdre kényszerítenénk, hogy később ne legyen képes „még egyszer hátunkba harapni ; ezt sokkal fontosabbnak tar- „tom Magyarország jövőjére s így a monarchiára nézve is, mint „az olaszok által követelt néhány provincia megtartását. Ha „keleten teljesen végeztünk, akkor még mindig ráérünk a néme- „tekkel karöltve az olaszok ellen döntőleg föllépni, akkor sokkal „több erő is állana rendelkezésünkre."

„A 7. hadsereghez küldött táviratommal egyidejűleg az „1. és 3. hadsereghez alábbi táviratot küldöm :"

[1] Az olaszok ellen készülő offenzívánk elnevezése.

„'A bajor tartalékhadosztály leadásával a hadseregarcvonal „részére ezidőszerint elesik azon lehetőség, hogy a hadsereget a „kért gyalogsági megerősítésben részesítse, más arcvonalnak „tüzérsége és lőszerkövetelményei ugyanígy kilátástalanná teszik „az erre vonatkozó előterjesztést is az A. O. K.-nál és O. H. L.-nél. „Ennélfogva a tervezett vállalkozást a kilátásba vett terjedelem- „ben egyelőre el kell ejteni. A hadseregarcvonalparancsnokság arra „még vissza fog térni, hogy ha az egy nagyobb vállalkozás kere- „tében — mely a hadsereg állását a Pruthtól délre szintén érin- „tené — nem intézhető el."

„Ezen lehetőségre való tekintettel a hadseregarcvonal- „parancsnokság az 5. hadosztály állásaira vonatkozólag azt jegyzi „meg, hogy a mostani — kétségkívül hátrányos — állásnak föl- „hagyása nem engedhető meg. Ellenkezőleg, kívánatos a védelmi „rendszert hátrafelé úgy kiépíteni, hogy a mostani vonal mögött, „de az úgynevezett „Bukovina állás" előtt egy fővédelmi állás „létesüljön és a terep a mostani és e között megerődített elő- „terepzonává legyen. Így a Bukovina állás a 2. állást képezi; „az egész állásnak esetleges későbbi előrevitelénél ezen védelmi „rendszer Czernowitzra való tekintettel értékes marad. A had- „seregnek állását a Pruthtól északra állandó állássá kell kiépíteni, „itt a mély tagozásra utaltatik. A hadseregparancsnokság e szerint „tegyen jelentést, hogy hogyan szándékozik az állásokat kiépí- „teni és mikor lehet elkészülésükre számítani. A helyzet meg „fogja engedni, hogy tartalékok vonassanak ki, ami a kiképzés „céljából szükséges. A csapatok mozgékonyságáról való gondos- „kodásra utaltatik. Erről is jelentés teendő."

József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság.' "

„Orosz szökevények jelzik, hogy Czernowitzot vissza fogják „foglalni, bármibe kerüljön is az. Ez most, hogy megint minden „tartalékomat elvették, nekem nagyon kellemetlen lehet. Egyelőre „azonban még nem tartom ezt valószínűnek. De attól tartok, „hogy amint támadásunk az olaszok ellen eredményes lesz, akkor „a szövetségesek oly nagy nyomást fognak gyakorolni az oroszokra, „hogy ők — ha akarnak, ha nem — kénytelenek lesznek támadni. „Ezen esetre túlságosan gyenge vagyok, főképen Radautz vidé-

„kén és most már igazán sehonnét sem tudok a magam csapataiból „tartalékot ezen célra kivonni."

„Az Isonzónál a Monte San Gabrielen (△ 646) ismételten „voltak küzdelmek, melyek a mi javunkra dőltek el."

„Az én arcvonalamon többnyire csak lövegtűz és kisebb „helyi gyalogsági csatározások. A bajor 8. hadosztály már elindult."

„A német 117. hadosztály elszállítása már befejeződött."

„Tegnap erős rombolótűz volt a német 1. hadosztály jobb- „szárnya és a 31. hadosztály balszárnya ellen Waschkoutznál. „Ott tapogatódzó orosz osztagokat vertünk vissza."

„Ma, október 6-án az 1. és 3. hadseregnél az ellenséges „lövegtűz fokozódik."

„Események a *7. hadseregnél*. A német 1. hadosztály ellen „Sanct Onufrytól nyugatra és a 44. gyalogezred déli zászlóaljaira, „a 31. hadosztálynál Waschkoutztól keletre heves rombolótűz, „mely lassacskán megsemmisítő, majd pergőtűzzé fokozódott, „ez reggel 6 órakor a legmagasabb fokra hág, ugyanekkor indul „meg az oroszok gyalogsági támadása. A német 1. hadosztálynál „a ⊹ 438-nál megsemmisítő tüzünk az ellenséges mozdulatokat „csirájukban elfojtotta. A német 1. hadosztály közelharcban „elkeseredett tusa után tudta csak az erős orosz támadást vissza- „verni. Ellenséges tankok is támadtak, de kénytelenek voltak „tüzérségi tüzünkben visszafordulni. A mi 31. hadosztályunk „déli szárnyán az orosz tömegek, közte az orosz 31. hadosztály, „áttörték állásainkat és elfoglalták Waschkoutzot; a német „1. hadosztály ellentámadása eleinte eredményesen haladva, „Waschkoutz déli szegélyéig jutott. Waschkoutzból előtörő erős „orosz tömegek a támadás folytatását meggátolták, a hadosztály „régi állásában van és északkeletre azontúl egészen a Sereth— „Waschkoutz útig és arccal északra, közvetlenül Waschkoutz „déli szegélyétől délre áll. A 31. hadosztály a magaslatot Wasch- „koutztól közvetlenül nyugatra tartja és innét északi irányban a „régi állás felé reteszállást vont. Az ellenséges betörés 10 kilométer „széles és másfél kilométer mélységű."

A 7. hadseregparancsnokság a bajor lovashadosztály kerékpáros osztagát és lovagló tüzérségét rendelkezésre bocsátotta Conta-csoportnak, a hadosztály zöme megmaradt hadseregarcvonaltartalékul.

„Délelőtt 10 óra 45 perckor az ellentámadás megindult és „pedig a 31. hadosztály részeivel észak felől, a német 1. had-„osztály részeivel délnyugat felől.[1] A bajor 8. lovashadosztály „szintén közelebb vonatott. Az állások délfelőli fölgöngyölítése — „a német 1. ezred és észak felől a somogyi 44. ezred által — a „⊙ 353 és ezáltal az elvesztett állás egész hosszában délután „2 óra 45 perckor megint birtokunkban van. A németeknek igen „csekély a veszteségük, a 44-eseknek, sajnos, súlyos, körülbelül „1100 ember. Éppen az én hős somogyi bakáim szenvedtek oly „nagyon. Az ellenség rendkívül súlyos, véres veszteségeket szen-„vedett. Egy orosz rohamzászlóalj kezdte meg a betörést, még „pedig már a pergőtűz alatt. A bajor lovashadosztály megint „körletébe visszamenetelt."

3. hadsereg. Az oroszok a zablotinski csendőrőrstől 1 km-re északra fekvő gerincen be akarták magukat fészkelni, tüzérségünk meggátolta ezt.

„A keleti arcvonal többi részén csak valamivel élénkebb „harctevékenység és fokozott lövegtűz."

„A makedón és ázsiai fronton nincsen fontosabb esemény."

„Az Isonzón egy ellenséges támadás veretett vissza, Tirol-„ban az ellenség betört állásainkba, ellenlökéssel kidobatott. „Kiderült, hogy egy főhadnagy, egy hadnagy, több altiszt — „mind csehek — átszöktek az ellenséghez és maguk vezették „az olaszokat."

Helyzetmegítélés.

Az ellenség helyzete az 1. hadseregem előtt nem változott. A 3. turkesztáni hadosztály hollétét még nem állapították meg. Nagyobb támadások közvetlen bekövetkezésének jelei nem mutatkoznak, mindazonáltal nyilvánvaló, hogy az állás megjavítására, különösen Tirgul Ocnaról kísérletet fog tenni az ellenség.

A mi állásainkban némely helyen csapateltolások történnek, hogy kipihent csapatok kerüljenek a veszélyesebb szakaszokba. Legközelebb a 3. lovashadosztály megy a hadsereg balszárnyáról a Doftana-völgybe.

A 7. hadsereg jobbszárnyán nincsen újság. Az orosz 9. had-seregnél — melynek arcvonala Slatiorától a Serethig terjed —

[1] A 69. ezred egyik zászlóalja, a 43. ezred és a 361. ezred kettő zászló-aljával.

megállapították, hogy a 166. hadosztály és az 1. lövészhadosztály ismét az első vonalban van. Azt még nem sikerült megállapítani, hogy a 166. hadosztály és a 43. hadosztály mely hadtest kötelékébe tartozik. A XVIII. hadtestparancsnokság még Suczawaban székel, ezért arra lehet következtetni, hogy mindhárom hadosztálya[1] jelen van. Ezek a hadosztályok valószínűleg a hadsereg tartalékát képezik.

Az orosz VI. hadtest egyik hadosztályát északra szállították. A 7. lovashadosztály a 9. hadsereg kötelékébe került.

Az orosz 31. hadosztály támadásának célja valószínűleg az volt, hogy a waschkoutzi magaslatokat elfoglalja és válasz is volt 1. hadosztályunk szeptember 26-i támadására. Ilynemű vállalkozásokat az ellenség ezentúl is meg fog próbálni. Nagyobb támadások végrehajtására az orosznak meg van ugyan a szükséges ereje, de csoportosítása nem igen kedvező. A 7. hadsereg balszárnya előtt nincsen változás.

3. hadsereg. Az orosz 126. hadosztályt az arcvonalba nem tolták be. Az orosz 117. hadosztály valóban a XXXIII. hadtest kötelékében van. Az orosz XVII. hadtest még mindig hátul az arcvonalban van.

Hangulat és propaganda.

Az arcvonal mentén folyik az ujságszolgálat. Propagandaanyagunk széles körben elterjedt az oroszoknál. Az ujonnan idehozott orosz 117. hadosztálynál folynak tárgyalásaink. A hadiunottság terjed soraikban. A legénység arra törekszik, hogy régi hatalmát ismét visszanyerje. Egyszer olyan jelentés is érkezett, hogy az orosz legénység az elrendelt támadás végrehajtását kereken megtagadta.

*

Október 7.

„Tüzérségem oly gyenge, hogy így egy nagy támadásnál „megint csak a gyalogság fog ráfizetni, mint azt a tegnapi ese„mények is már mutatják. A tegnapi betörés, mely egyik leg„kiválóbb ezredemnél történt, kell, hogy intelem legyen a had„seregfőparancsnokság részére és végre kell, hogy fölnyissa szemeit, „hogy lássák, hogy mennyire igazak jelentéseim és hogy arcvona„lamnak ilyetén való gyengítése több mint hazárdjáték. Mit hasz„nál nekik, ha az olasz fronton egy győzelmet aratnak, mely „nem döntő, míg itt esetleg elvernek bennünket és Bukovinát „újra elveszítjük? és az orosz önbizalmat talpraségítjük?

[1] 23., 37. és 79.

„Nagyon kíváncsi vagyok arra, hogy Czerninnek beszéde „milyen benyomást fog tenni ellenségeinkre. Anglia nem fog „örülni, mert annak megvalósulása tőle elragadná a tengerszoro- „sokat. Magábanvéve mindaz, amit Czernin mond, nem valósít- „ható meg, de nagyon ügyes, mert éppen az entente, főképen „azonban Wilson akarta ezen föltételeket miránk tukmálni. „Mi készen vagyunk azokat teljesíteni, hogyha az entente szintén „teljesíti. Most rajtuk a sor, hogy saját föltételeikre nemmel „feleljenek, hiszen úgyis csak azért akarták ezt tőlünk kicsikarni, „hogy a történelem az ő igazságukat állapítsa meg és mi legyünk „azok, akik a látszólagosan igazságos döntést visszautasítják és „mi legyünk okai a további vérontásoknak és ők ártatlanságban „moshassák kezeiket. De hiába, ők mégis csak ki fognak valahogy „evickélni."

*

A 3. és 7. hadseregnél nincsen újság.

A német legfelsőbb hadvezetőség úgy intézkedett, hogy az 53. és 16. hadosztály a német XL. hadtest, a 4. póthadosztály a Kárpát-hadtest, a 225. hadosztály a német XXIV. hadtest kötelékébe kerül, míg a német 218. hadosztály kiválik az utóbb említett német hadtest kötelékéből. Op. 4271. szám.

Az ellenségről megállapították, hogy az 1. hadsereg előtt a Sólyomtaron (△ 1343) az orosz 188. hadosztály áll ; a 7. hadsereg előtt a 12. lovashadosztály a Pruth keleti partján Gonozestire ment vissza ; a 31. hadosztály állása Serethtől Sanct Onufryig terjed ; a 3. hadsereg előtt az orosz 160. hadosztály a 41. hadosztály mögött áll tartalékviszonyban.

*

„A most vett jelentések szerint a tegnapi 1100 ember vesz- „teségből a 44-eseknél 700 a fogoly, akiket az orosz körülfogott „és elkeseredett tusában letepert. Oly szerencsétlenség ez, mely „a legkitűnőbb csapatot is érheti, különösen ha kitart helyén. „De errenézve még jelentést kérek be a 7. hadseregparancs- „nokságtól."

„Ma Gyulafehérváron voltam 46-osaimnál a hadiözvegyeik „és rokkantjaik javára rendezett ünnepélyükön. Úgyszólván „mindenkit ismerek a doberdói rémségesen nagy napokból, sokat, „kik ott váltak rokkantakká. Nagy és lelkes szeretettel fogadtak. „Ott tudtam meg, hogy a 11. Isonzó-csata megint iszonyú vesz-

„teségekkel járt, a 39. debreceni ezred egy napon 2000 embert „vesztett."

„A 72. hadosztálynak egy tábori őrsét (a budapesti 32. „ezredtől) több orosz század megtámadta és erős tüzérségi elő- „készítés után a tábori őrs kemény közelharcban visszaverte a „támadót. Az oroszok többszáz fegyvert és sok halottat hagytak „vissza. Különben semmi újság."

„A hadseregfőparancsnokság elrendeli, hogy jelentés tétes- „sék, hogy az orosz haditudósításban foglaltak — hogy 12 tiszt „és 750 ember elfogatott — megfelel-e a valóságnak és mely „csapatok szenvedték ezen veszteségeket és pontosan kivizsgá- „landó az, hogy mily körülmények folytán tudott az orosz ilyen „eredményt elérni. Büntetendő hanyagságokat a legnagyobb „erellyel kell felfedni és irgalmatlanul meg kell bosszulni. 4283. Op."

Idáig megállapított veszteségek :

31. hadosztály.

44. ezrednél : 6 tiszt és 250 fő legénység elesett,
10 tiszt és 250 fő legénység megsebesült,
9 tiszt és 600 fő legénység eltünt.

Bosnyák 3. ezrednél : 4 fő legénység elesett,
1 tiszt és 33 fő legénység megsebesült,

A német
1. hadosztálynál : 3 fő legénység eltünt.
1 tiszt és 19 fő legénység elesett,
2 tiszt és 54 fő legénység megsebesült,
12 géppuska az ellenség kezére került.

A tüzérségnél : 1 tiszt elesett,
1 tiszt és 8 fő legénység megsebesült,
3 tiszt és 59 fő legénység eltünt.

Október 8.

„Csekély harctevékenység. Waschkoutznál sok orosz hullát „temettünk el, közöttük egy ezredest és egy századost."

*

Ellenséges repülők a Muntele Faltueanura (⌖ 1244) és Hli- bokara bombákat vetettek, de kárt nem okoztak velük.

Az ellenség helyzete az 1. hadsereg előtt.

A román 8. hadosztálynál a 8. vadászezredet a Muntele Res- boiuluion (⌖ 1014) harcba vetették ; a 25. ezred még tartalék Mon Casinban.

Az orosz XXIV. hadtestnél a 24. nehéz tüzérosztály állásban van, mely két 15 cm-es tarackosütegből és két messzehordó ágyúsütegből áll; utóbbiból 1—1 üteg a Trotusu- és Doftana-völgyből tüzel.

Az ellenségnél, 7. hadseregünk előtt, a 12. lovashadosztály Glinozenyre megy vissza.

Fogolyvallomás szerint, az orosz 112. hadosztály Mihaileni körül tartózkodik; ez valószínű is.

A 3. hadseregünk előtt az ellenségnél a kombinált lovashadosztály Jedincyre vonult el.

Az 1. hadseregparancsnokság azt javasolja, hogy a 70. honvédhadosztály 313., 314. és 315. ezred két ezreddé alakuljon át s azután a 16. honvéddandárral alkossa a 70. honvédhadosztályt.

A javaslatot, elhatározás végett, a hadseregfőparancsnokság elé terjesztettem. Op. 4176. szám.

*

Október 9.

„Éjjel az oroszok ideges gyalogsági tüzétől eltekintve s „egy kis lövegtüzön kívül csend volt. Nappal kissé fokozott tüzér„ségi tevékenység és járőrharcok."

„Nem megy ki a fejemből a cseheknek újabb árulása Conrád„nál Tirolban és mint vészes jóslat cseng fülemben a kérdés: „'Nem volt-e már egyszer elég? Fognak-e végre erélyesen minden„nek véget vetni? . . . Ha nem! Akkor jaj nekünk, mert akkor „a legsötétebb jövőbe rohanunk!' "

„Seeckt tábornok Angliából állítólag megbízható híreket „kapott, melyek Svédországon át érkeztek hozzá. Ezek szerint „Anglia nagyon hajlandó volna most már a békére, csak Lloyd „George nem. Olaszország Londonban nagyon sürgeti a tárgyalá„sok megkezdését. London nagyon rossz szemmel nézi, hogy „Wilson mindent magához ragad és most már Anglia tengeri „uralmát is fenyegeti és veszélyezteti. A mi részünkről azonban „nem szabad csak egy szót sem a békéről beszélni, mert minden „szó új reményeket ébreszt ellenségeinkben, abból azt látnák, „hogy erőink fogytán vannak s ez a háború továbbvitelére ser„kenti és ösztökéli őket."

*

Az 1. hadseregnél nem volt különös esemény. Az Uz-völgyben olyan beszélgetés volt hallható, hogy „hadtestünket fel fogják váltani."

A 7. hadseregnél a 40. honvéd és a német 1. hadosztálynál élénk volt a lövegtűz. Arbora és Obermilleschoutz környékén heves ellenséges puska- és géppuskatűz, a Habermann-csoportnál előnyös előterepcsatározások voltak.

A bajor huszárdandárt és a bajor 20. tartalék vadászzászlóaljat már elszállították az Isonzóra.

A hadseregparancsnokság hozzájárult ahhoz, hogy a Conta-csoportnál az alábbi csapateltolások történjenek :

A 4. póthadosztály északi szárnya megnyulik, mivel a 361. ezredet az arcvonalba tolták.

Az 1. hadosztály átveszi a 44. ezred szakaszát ; az említett ezred hadseregtartalék lesz. Op. 4301. sz.

A 7. hadseregparancsnokság bejelenti, hogy miképen óhajtja a 34. hadosztályt az 51. honvédhadosztállyal felcserélni. Ez október 13-án kezdődik. A gyalogságot Delatyn—Kőrösmező—Borsa—Jakobeny—Kimpolungon át, vasúton szállítják, a tüzérség és a vonatok menetelnek. A gyalogság átszállítását november 3-ig, a tüzérség eltolását január 10-ig remélik befejezhetni. Naponta 6—7 zászlóalj és 6 üteg fog mozogni.

A hadseregparancsnokság megengedhetőnek véli ennyi gyalogság kivonását az arcvonalból, a tüzérséget azonban a tartalékából pótolni fogja, mert a tüzérség nem gyengíthető az arcvonalban. Egyébként a hadseregparancsnokság az érintett hadtestnek tudtul adta, hogy a csapatkicserélés okozta aggodalmai nem oszlottak el teljesen, mivel az arcvonal a mozdulatok alatt bizonyos gyengeségeknek van kitéve, melyek abból keletkeznek, hogy a csapat hangulata kedvezőtlenül befolyásolódik, értékes tapasztalatok mennek veszendőbe ; a tüzérség újbóli belövése nagyobb lőszerpazarlással jár ; az állásépítés és csapatelhelyezési körletek létesítésének folytonossága bizonyos időre megszakad, stb.

Ezért mellőztem a 34. és az 51. honvédhadosztály kölcsönös felcserélését, de a hadseregparancsnokságnak meghagytam, hogy a Habermann-csoporton belül az 51. honvédhadosztályt a Herberstein-lovascsoporttal mielőbb cserélje fel. Op. 4313.

A 3. hadsereg jelenti : A 16. tartalékhadosztály déli szárnyán három zászlóaljnyi szakaszt a német 83. hadosztály vett át. A 16. tartalékhadosztály egyik zászlóalja a 3. huszárezredet felváltotta ; utóbbi ezred hadseregtartalék Czernawkanál.

Október 10.

„Igen kellemetlen jelenségek vannak, melyeket nagyon „nehezen tudok csak elintézni. Legszigorúbb intézkedéseim dacára,

„melyek élelmiszerek elvitelét megtiltják, rájöttünk, hogy temér-
„dek élelmiszert — főkép lisztet — visznek el Németországba,
„amit erőszakkal elvettek lakosságunktól. Kénytelen vagyok a
„legerélyesebb eszközökhöz nyulni. Seeckttel megbeszéltem min-
„den teendőt."

„Különben ma nincsen semmi újság. Csak a rendes harc-
„tevékenység."

*

A 7. hadseregnél az ellenséges lövegtűz Waschkoutz és a német 1. hadosztály ellen élénk s ott az ellenséges repülőtevékenység is erősen fokozódott.

Az orosz 165. hadosztály Czardakinál (△ 324) az arcvonalba került; az orosz 32. hadosztályt váltotta fel, mely Tirnauca—Mogosestinél tartalék lett. Az orosz VI. lovashadtestet Botosaninál állapították meg.

Az *1. hadseregnél* megkezdődött a 3. lovashadosztály átszállítása a déli szárnyra s körülbelül október 19-ig fog eltartani.

Az 1. hadsereg előtt Slatina vidékén, egy orosz rohamzászlóalj állásokat javít.

Minthogy az offenziva újbóli felvétele Moldva megszállására nincsen kizárva, a 7. és 3. hadsereget utasítottam, hogy Suczawa és a Pruth között légifelderítéssel és hírszerzőosztagokkal állapítsa meg, hogy az ellenséges állások minő erősek és hogy az ütegek hol vannak? Az utóbbiakat szüntelenül figyeljék. A Hadikfalva—Czardaki (△ 324) vonalától 20 km-re keletre húzódó terep domborművét pedig vegyék föl. Op. 4326. sz.

Az oroszok valószínűleg telt lőszerraktárainknak repülőgéprajok által való légberöpítése, légifelderítés, kémjelentés és fogolyvallomások útján kísérlik meg a kivitelre szükséges adatok megszerzését. Op. 4336.

Mától fogva a 20. hadtápparancsnokság vette át a Litzmann-csoport ellátását. Op. 4491.

*

„Ma este 9 órakor Borszékre utazom és a 15. hadosztálynak
„állásait fogom megszemlélni; örülök megint egyszer csapataim-
„hoz mehetni."

„Az orosz lovashadosztályok kelet felé menetelnek. Ennek
„föltétlenül igen nagy jelentősége van. Az oroszok sok fehér
„zászlót mutogatnak."

Borszék, október 11.

„Reggel 4 órakor Maroshévízről Borszékre mentem gróf „Pállfy Lászlóval! Gyönyörű szép út volt, mesés, színpompás „vidéken át, az erdő vérpiros, aranysárga, a jegenyefenyők sötét „bársonyába vegyülve s az ég felhőtlen sötétkék. A légnek még „csekély lehellete sem mozdul és mégis az aranyos juharfák „levelei sűrűn hullanak s az anyaföld kebelén halkan szisszenve „mulnak ki. Mindent csendes haldoklás, szótlan, halk elmúlás „tölt el. A nyárnak utolsó halvány mosolya halt el az ébredező tél „jeges, dohos csókjai alatt. Szótlanul szemléltem az erdők tarka „színjátékát, hegyek-völgyek gyorsan váltakoznak és mindig „rikítóbb színeket ölt az erdő az emelkedő nap sugaraitól „megvilágítva. Leírhatatlan színpompában, legteljesebb szépség- „ben szenderül el téli álmába a természet. Csak az emberiségnek „nincs nyugta, nincs irgalom, mintha borzasztó átok terhelne „mindnyájunkat, Istennek büntető keze. Mindenki nyugalom után „sóvárog és béke után. De nem lehet, mielőtt a legborzasztóbb „átok nem teljesül és az emberiség minden alkotása össze nem „omlott. Mint egykoron a vízözön és Sodoma-Gomorrha irgalom „nélküli sorsát sem könyörgés, sem ima nem volt képes a meg- „átkozott emberiségtől elfordítani, így most is! Be kell minden- „nek teljesednie. És mikor teljesül be a gonoszoknak sorsa, akik „meggazdagodásért, önző célokért erőszakolják tovább e szörnyű „vérengzéseket? . . . Az ősz letépte már az összes aranysárga „leveleket a fákról, halva hullanak a földre; a háború letépte „az emberiség fájáról a tavaszüde, legszebb, legreménytelibb, „legifjabb virágokat, még a sárguló öreg lombot is! Csak az „iszalagot, repkényt hagyta meg a dühöngő vihar a haldokló „fán! Tán közel van az utolsó ítélet? mely mindent, ami jó és „a legborzasztóbbat nem kell hogy átélje, lássa; elvisz innét? „Mikor fog az igazság órája ütni? Mikor fog a békének, a mi „tavaszunknak első virágocskája fakadni?“

„Borszék a kihalt fürdőhely! Komor gondolataimból föl- „ébredek . . . Aust tábornok, a 15. hadosztály parancsnoka „jelentkezik nálam és hamar csekély poggyászomat a rendelke- „zésemre bocsátott teljesen kirabolt villába viszem. Budapest „mostani rendőrkapitányának nyaralója ez, hol két éjjelt fogok „tölteni. Azután — minthogy a mai tervet teljesen megváltoz-

„tattam, mert olyant akarok látni, ami látogatásomra nincsen „előkészítve — Hollósarkára hajtatok, hogy a tűzvonalba men- „jek. Aust tábornok csak egy kilátópontra akart engem föl- „vezetni, honnét az állásokat nagy távolból láthatnám, azzal „okolván meg ezt, hogy itt rendkívül veszélyes az állásokban „járkálni. Lári-fári! Kijelentem, hogy az egész állást az első „vonalban fogom végigjárni, ahogy ezt eddig mindenütt meg- „tettem. Természetesen megtiltom, hogy kíséret jöjjön velem, „mely csoportokat képezve hangosan beszélget. Egyedül mindig „az illető századparancsnokkal fogok menni."

„Föllovagolunk a Pietra Arsa lábáig, egy szűk vadregényes „völgyben az ősrengetegben, buja mohák és páfrányok zöld szőnyegén óriási jegenyefenyők alatt, melyeket fiatalos vesz körül, „már ledőlt mohaborította, keresztül-kasul heverő vén törzsek „torlaszai fölé emelkedő meredek hegyoldalak mentén, melye- „ken lázálmokban látott sziklaóriások merednek fölénk, mintha „csak arra várnának, hogy odaérjünk és ránkzuhanhassanak. „Szorgalmas, derék csapataim által kiépített jó úton legnagy- „szerűbb vidéken át lassan emelkedve a Tiblesul micára érünk „föl. Ott az 1665 méteres magaslaton gyönyörű faházacska növé- „nyekkel díszítve és föllobogózva áll. Előtte nagy, örömteli meg- „lepetésemre egy derék jó ismerősöm, Reviczky Ádám ezredes, „mellette hosszú sorban vitézeim várnak rám. Lelkes, megható „beszéddel fogad Reviczky, kér engem, hogy legkiválóbb embereit, „kiket e célból iderendelt, ékítsem föl. Az ezredparancsnokságtól „gyalog mentünk tovább és két vitéz, akik a háború elején velem „voltak, elkísértek, mert itt az állás még igen hézagos és gyakran „van baj a hozzánk belopódzó orosz járőrökkel. Ezért itt csak „szuronyos járőrökkel lehet közlekedni. Gyakran vannak csatáro- „zások és kölcsönös rajtaütések. Ezért nem akarta Aust tábornok, „hogy ide jöjjek. A Dealul Verden, folyton a gerincen haladva, „átmentünk a Verful Albiára (⊹ 1587) új állásunkba, melyet „csak röviddel ezelőtt foglaltunk el rohammal. Itt van állásban „Reviczky ezrede, az 5. gyalogezred. Szemben a törpefenyővel „sűrűn benőtt hatalmas hegyhát a Muntele Grintiesul mare „(⊹ 1762), az oroszok gerincállásával, mellette a hosszú Piciorul- „Paltinisului és odébb a vadan szaggatott óriás sziklahegy, a „Toca (△ 1904). Pontosan látom legádázabb ellenségeinket, az

„oroszoknak tüzérségi megfigyelőit és tüzéreimnek lelkére kötöm, „hogy most a világért se lőjjenek rájuk, csak akkor, ha az oroszok „támadásukat tüzérséggel előkészítik, illetőleg a rombolótüzet „megkezdik. Ezt azért rendeltem így el, hogy ezen legfontosabb „közegek akkor kapcsoltassanak ki döntő tevékenységükből, „mikor a legnagyobb szükség van rájuk és legtöbbet ártanak „nekünk. Ha most kilőnénk őket ismert állásaikból, akkor arány- „lag észre nem vehető veszteségekkel, olyan pontokon fogják „magukat befészkelni, ahol tán nem is födözhetjük föl őket és „támadáskor teljes nyugalommal vezethetik tüzüket. Most azt „hiszik, hogy mi nem tudjuk hollétüket és így valóban akkor „veretjük őket gránátjainkkal agyon, vagy akkor kapcsoljuk „ki őket működésükből, midőn nem nélkülözhetők ők egy „percre sem."

„Az új állásban, mely még nagyon kezdetleges és árka a „legmélyebb helyen nincsen egy méter mély, végigmegyek és „vitézeimmel beszélek, kik ennek láthatólag örülnek, a tisztek „egyenkint nagy távolban követnek engem. Így Reviczkyvel „a Muntele Stegére (⊹ 1610) értem. Sötét erdő, halálos csend, „feszült figyelem, mert itt az ellenség nagyon közel van. Egy „sziklán egy nagyszerűen alkalmazott gépfegyverfészek, parancs- „noka a nagyon vitéz Bagoly Dániel káplár jelentkezik és az „ezredparancsnok kérésére a nagyezüst vitézségi érmet tűzöm „mellére, a jóképű fiú nem tud mit csinálni örömében és mindent „elfeledve vagy tízszer megcsókolja kezemet. Be szívesen tennék „többet érte! Itt előretolt figyelő őrszemek vannak, akiknek „betekintésük van le a meredek partra. Ezekhez egyedül megyek „ki. Midőn egyiket meg akarom szólítani, köpenyegemet meg- „fogja és a fához húz — egy óriási jegenyefenyő mellett áll ő — „és szótlanul egy közvetlen közelben levő széldöntésre mutat. „Nem látok ott semmit sem, de galyak reccsenését hallom s azután „egy barna orosz tányérsapkát látok csak egy pillanatig, azután „eltűnik. Az őrszem súgva mondja, hogy egy orosz járőr van ott, „mely már többször odakúszott a mai napon, nem akart odalőni, „mert oly jól födve közelednek, hogy úgy sem találná el. Míg ezt „elmondja nekem, megpendül a drótakadály és hallom, amint „a tüskésdrót a benne megakadt ruhát elszakítja . . . „krr!" „Azután csend. Frommerpisztolyomnak hamar fölhúzott rava-

„szát leeresztem és újra hüvelyébe rejtem, mert az oroszok nem „jöttek elő, hanem elmentek. A csinos legény karját, kit a vadász- „láz csak úgy ráz s egész testében reszket, megfogom és halkan „azt mondom : „Fiam, ide fogok pár embert küldeni, te, ha az „orosz járőr nincsen ott, odaméssz velük, majd pár kézigránátot „is küldök velük és ti a biztosítékot levévén róluk, ott, hol a „járőrt mindig látod, a drótakadályba megerősíted azokat és „gyujtásukat a gyujtózsinórhoz kötött madzaggal vagy dróttal „innét fogod eszközölni, ha a járőr megint ott lesz. Megértettél „fiam ?' Ravasz mosollyal bólint és felel : 'Igenis, értem ! Úgy be „fogunk nekik fűteni, hogy a . . . nem mennek el innét többet.' „Miután a századparancsnoknak megadtam az errevonatkozó „utasítást, tovább megyek. Az állásban a meredek parton a Pietra „Lupului völgye felé ereszkedünk le. Helyenkint nagyon óvato- „san kell menni, mert az orosz jól lát oda és ezen lejtő rendesen „pontos lövegtűz alatt szokott lenni. Ma egy lövés sem volt. „Itt a 65. gyalogezred van állásban, ennek maradványai — igazán „csak roncsok — Kaluszról jöttek ide. Sírni lehetne e fölött ! „Ez a gyönyörű hős magyar ezred Stanislaunál kétségbeejtő „helyzetben darabonkint vettetett küzdelembe és hősiesen küzdve „teljesen elvérzett szörnyű hibák miatt. A tisztek átokkal emle- „getik a hadseregparancsnok nevét. Míg egy elesettnek hitt derék „44-esemmel elbeszélgetek — egyike a 18 sabáci testőreimnek „volt — ki a hamarost összeszedett pótlásokkal került ide ezen „ezredhez ; több nagy robbanást hallunk, egy orosz járőr tényleg „a csapdába került. Közben sűrű felhők emelkednek a völgyek- „ből s a levegő fülledt s nem sokára elkezd sűrűn csendesen esni."

„A 3. és 7. hadseregnél fokozott ellenséges lövegtűz és akna- „vetőtevékenység, ellenséges járőrök elkergettettek, helyenkint „nagyon élénk ellenséges gyalogsági tűz."

*

A 7. hadseregnél az ellenséges lövegtűz az 59. hadosztály szakaszán feléledt úgy, mint néhány nappal előbb a német 1. hadosztálynál.

Különben az 1. és 3. hadseregnél semmi említésre méltó nem történt.

Az ellenségnél az 1. hadseregünk előtt a román 4. hadosztály az arcvonalba került.

A 7. hadsereg előtt az orosz 6. lövészhadosztály jutott az első vonalba. A 43. hadosztályt a 3. turkesztáni lövészhadosztály váltotta fel; előbbi most a hátsó álláson dolgozik. Szökevények azt vallják, hogy az oroszok Gurahumora—Radautz szakaszban október 12-ére támadást terveznek.

Suczawatól Balkoutzig és Mihaileninél mozgolódtak az oroszok.

Az orosz 7. lovashadosztályt Liteninél, a 3. lovashadosztályt Sipotelenél állapították meg.

*

A 3. hadseregparancsnokság a 36. hadosztály tartalékban levő ezredét a XIII. hadtest rendelkezésére bocsátotta, mert az oroszok megerősítették arcvonaluk északi szárnyát.

A 2. lovashadosztályt kivették az arcvonalból, ennek szakaszát Litzmann csoportja vette át; melynek rendelkezésére bocsátották a 83. hadosztálynak tartalékban levő ezredét. A 2. lovashadosztály kellő utókiképzés után fel fogja váltani a 16. hadosztály egy részét, mivel ez a hadosztály is még kiképzésre szorul. Op. 4355.

A 7. hadseregparancsnokság azt jelenti, hogy a Ciota magaslatot el akarja foglalni. Ezzel megjavítaná Istensegítsnél a 4. pót-hadosztály állását és megtorolná a waschkoutzi esetet. Az ehhez szükséges 2—3 zászlóaljat a hadsereg egy nyugodt szakaszban a bajor lovashadosztállyal fogja felváltatni.

A vállalatot e hó vége felé fogja végrehajtani; a Conta-csoportnál Waschkoutz vidékén tervezett állásjavítást addig elodázza.

Az állásjavítást célszerűnek tartom, ezért a tervvel egyetértek. Az azonban nem engedhető meg, hogy a bajor lovashadosztálynak a 2—3 szükséges zászlóalj helyett való beállítása folytán a hadseregnek hosszabb ideig ne legyen tartaléka. E helyett a Litzmann-csoport 2 zászlóalját és a hadseregarcvonalparancsnokság rohamzászlóalját fogom rendelkezésére bocsátani.

Borszék, október 12.

„Ott, hol tegnap elhagytam az állást, folytatom ma utamat. „Folyton az őserdőben igen meredeken fölkapaszkodunk a Pietra „Lupuluira, mely egy nyeregszerű gerinccel kapcsolódik a Pris„lopul—Piciorul lui Sfirdea főgerincébe, hol az oroszoknak fő„állása van. A nagyon sziklás keskeny nyergen a legkitűnőbben „kiépített négy erős támpontunk van egymás mögött. Az ellen„séghez legközelebb levő egy kis, alig 100 lépés hosszú havasi

„réten van az erdő szegélyén az innenső oldalon a miénk, a túlsón
„az oroszok támpontja, mely a mienknél jóval magasabban fek-
„szik. Ez egy mindenekfölött veszélyes hely, mert az oroszok
„mindig nehéz aknákat lőnek. A tisztek kijelentik, hogy semmi
„szín alatt sem szabad odamennem, mert az orosz az utolsó-
„előtti támponttól kezdve mindent pontosan lát és rendkívül
„figyelmes, minden legcsekélyebb mozdulatra lő. A mindjobban
„tönkrelőtt erdőben az utolsóelőtti támpontig mentünk, hol egy
„altiszt köpenyébe burkolva ült, azért várt itt, hogy láthasson
„engem. Itt megparancsoltam: 'Az urak itt várnak rám!' Az
„altiszthez fordulva mondottam: 'Fiam, elvezetsz engem a leg-
„szélső támpontig és tábori őrseihez.' Pápai István káplárral
„elmentem. Fától-fához surrantunk. Majd mindegyik fát vagy
„lefejezte már, vagy derékon lecsapta az ellenséges gránát; azután
„egy teljesen szabad részen olyan gyorsan, hogy csak bírtunk,
„átszaladtunk és lövés nélkül elértük a támpontot, hol egy tar-
„talékos hadnagy, kinek az aranytól kezdve az összes vitézségi
„érmei megvannak, mint támpontparancsnok jelentkezett. Vele
„és Pápaival a havasi rét széléig mentem. Fészekszerűleg a földbe-
„eresztett őrszemállásba is előrekúsztunk, hol a végső figyelő
„van, ki térdelve várt rám és egészen halkan jelentkezett s meg-
„kért, hogy én is térdeljek le, mert ha sapkám szélét is meglátják
„az oroszok, ide fognak lőni befogott távcsöves fegyverrel, mely-
„nek minden lövése föltétlenül talál. Pontosan megmagyarázta
„nekem, hogy hol van ez az orosz fegyver. Tegnap is három halot-
„tunk és négy sebesültünk lett e támpontban. Hej, fiacskám,
„máshoz vagyok én szokva a Doberdóról! Elmondta és meg-
„mutatta az oroszok állásának helyét s azután nagyon óvatosan
„a lőréshez húzódtam és az oroszokét láttam a befogott fegyver
„csövével együtt. Közben igen erős eső eredt meg. Muntele Stegen
„(◇ 1610), hol tegnap voltam először gyalogsági, majd gép-
„fegyvertűz kezdődött s nemsokára csak úgy rengett az erdő s
„a völgyek a harcizajtól. Az oroszok a közeli harcizajra figyelve
„nem néztek felénk és így kissé jobban nézhettem meg támpontjuk
„előretolt földhányását. Kísérő altisztemnek arca földerült, midőn
„elmentem, mert attól félt, hogy bajom lesz ott, azt mondotta,
„hogy ott már sokan meghaltak. Mind beszédesebb lett, lát-
„szott rajta, hogy megkönnyebbült. Pedig egy lövést sem tettek

„ránk. Visszatérve az ezredparancsnok kérésére, derék Pápai „Istvánnak a kisezüst vitézségi érmet tűztem mellére, ki láng- „piros arccal „szeretetteljesen" megköszönte. Innét a Bitca „Arsurilor óriás sziklái felé folytatom utamat. Itt már e télen „voltam. Zuhogó esőben végigjártam az egész állást, mindig „az orosz megfigyelővel szemben, ki a Pietra Sessul la Comar- „nicon ül. A Bitca Arsurilor (△ 1385) sziklacsúcsán is fönt vol- „tam, de oda csak létrán lehet fölmenni és szédülni nem szabad. „Mesés a kilátás föntről. Gróf Pálffy László nem tudott följönni, „mert erősen szédült. Alsó-Hollón ebédeltünk és este Borszéken „bakáim moziját látogattam meg, miután ma a 65. és az egri „60. ezred állásait végigjártam volt. Beláttam vitézeim lelkébe „és megnyugodva távoztam, bár a fájdalmas érzés nem hágy el, „hogy megint két magyar ezred roncsait láttam, melyek elvérez- „tek anélkül, hogy erre szükség lett volna."[1]

„Jelentések. 7. *hadsereg*. Az ellenséges harctevékenység „olyan, mint az utóbbi napokban, a lövegtűz az 51. honvédhad- „osztály és a 11. honvédlovashadosztály szakaszai ellen is irányult. „Obermilleschoutznál egyik előretolt állásunkat ma először lőtte „az ellenség aknavetőkkel."

„Foglyok azt vallják, hogy az orosz 84. hadosztályt fel „fogják váltani, hogy az említett hadosztály pihenéshez jusson."

„Solkánál tábori őrsünket az ellenség megtámadta, de véré- „sen visszaveretett. Fokozott ellenséges lövegtűz. Egész had- „seregarcvonalamon változó erejű lövegtűz. A hadseregfőparancs- „nokság nekem ajándékozza a IX. hadtest parancsnokságát „csapatok nélkül. Arznak azt felelem, hogy tömesse ki a prágai „múzeum részére, mert nekem csapatokra és nem parancsnok- „ságokra van szükségem, mert akkor még rámfogják, hogy egy „hadtesttel több van nálam, mint eddig. Arz azt „jelenti", hogy „úgy volt gondolva, hogy két hadosztály élére állítsam, melyek „eddig nem neveztettek hadtestnek, hanem egy csoport részét „képezték a 7. hadseregnél. Újból azt felelem, hogy nekem nem „kell, ha nem jön vele két hadosztály, nekem tartalékokra van „szükségem és nem fölösleges törzsekre."

[1] Ez a Kalusz melletti betörésnél Tersztyánszky vezérezredes had- seregében történt.

Az 1. hadseregnél a 3. lovashadosztályt az arcvonalból kivonták anélkül, hogy az oroszok észrevették.

Az Uz-völgyben egy orosz tiszt fogságunkba került, ki a 246. ezred kötelékébe tartozik. Vallani nem akar.

A 3. hadseregnél különös esemény nem volt. A Transamur 1. hadosztály az orosz 117. és 4. Transamur hadosztály között az arcvonalba került.

Mivel a 30., 31. és a 40. honvédhadosztály előtti ellenségről már régen kaptunk híreket, elrendeltem, hogy a hadosztályok az előttük levő ellenség helyzetét tisztázzák. Op. 4371.

„A németek egy vállalkozáshoz fogtak, hogy elfoglalják a „Rigától északra levő Oesel szigetet, több helyen tettek partra „csapatokat."

„A Balkánon és az olasz harctéren csak csekély harctevé-„kenység."

Maroshévíz, október 13.

„Eső. Pirosak és aranyosak a gőzölgő erdők és világítanak „az őszi táj nagyszerű színei, míg tömegesen hullanak a holt „levelek."

„Aust tábornokkal Hollósarkára mentem, hol egy roham-„gyakorlatot, mely már régebben elő volt készítve, megnéztem. „Éles lőszerrel lőttek. Magától értetődik, hogy az oroszokat érte-„sítettük a gyakorlat idejéről és helyéről, ez a forradalom óta „bevett szokás. Megüzentük, mert akkor ők ezen idő alatt tisz-„tességesen békét hagynak nekünk. Megköszönték a barátságos „értesítést és arról biztosítottak, hogy nem fognak bennünket „zavarni, ha lehet, szeretnének átjönni a gyakorlatot megnézni! „Ezt a kérésüket tán mégsem teljesíthetjük. Megígérték, hogy nem „fognak gyakorlatunkba belelőni, hiszen a hely, ahol ezt meg-„tartjuk, tüzérségük tüzének körletébe esik. Zuhogó esőben „értem ki. Egy elég széles völgyön keresztbe volt a támadás ter-„vezve. Kissé várnunk kellett, mert a sűrű köd miatt nem lehetett „a gyakorlatot megkezdeni. A 65. ezred parancsoka ezalatt az „ezred fokosát nyujtotta át nekem azzal a megjegyzéssel, hogy „én vagyok eddig az egyedüli az ezredhez nem tartozó tiszt, „aki ezt megkapta, mert az első vagyok, aki a hírhedt támpontban „és a tábori őrsöknél voltam! Bizony elég szomorú, de a fokos „rámnézve egy kedves szép emlék. Miután a hadtesttartalékot „és a nagyszerűen kinéző rohamzászlóaljat megszemléltem és

„sokakkal beszéltem, megkezdődött a gyakorlat. Az összes leg-
„borzasztóbb harceszközök bemutatásával hamar megsemmi-
„sültek az „ellenséges" akadályok, az árkot kézigránátokkal
„nagyszerű ügyességgel fölgöngyölítették. Éppen kiadtam a paran-
„csot, hogy a gyakorlat beszüntetendő, bár nincsen befejezve,
„mert kissé nagyon közel futott a gyalogság az aknavetők tüzé-
„hez (valóságban meg kell tenni, de gyakorlatnál nem engedem,
„mert nem vállalom a felelősséget egy hiába föláldozott ember-
„életért sem), midőn az utolsó akna el nem sülve a rohamozók
„közé gurult a meredek partról le a sűrűn megszállott árokba
„s ott mégis fölrobbant. Sokan egyszerre egészségügyi katonákért
„kiabáltak. Odaszaladtam, de már csak a nagy szerencsétlenség
„következményeit láthattam. Egy kiváló tisztem, ötször kitün-
„tetett hadnagyom ott feküdt kifordított szemekkel, lármásan
„zihálva, melle és alteste vérrel elöntve. Nyögve vergődik és
„hánykolódik szegény súlyos haláltusájában. Ruháit föltépjük,
„mialatt ő elcsendesül, szemei üres tekintettel helyükre térnek és
„szája halk hörgéssel kinyílik. Meghalt! Mellette sárban és vér-
„ben alig fölismerhetően, szétzúzott fejjel halott legénye. Még
„egy harmadik nyöszörög mellette, míg súlyos sebeit hamar
„bekötik. Keserves itt derék vitézeimet semmiért elpusztulni
„látni. Azután elvonulás, mintha nem történt volna semmi!
„Ez a rettenetesen kegyetlen háború! Mi abban három ember-
„élet? Semmi!... De nekem rettenetes!... Gombos tábornok
„azt mondja, míg ezen mély benyomással búcsúzom a tisztek-
„től: '13-án nem kellene ilyeneket bemutatni!' Ilyen megjegy-
„zések módfölött föl tudnak engem háborítani, nevetséges babonás
„voltuk miatt."

„Események. A 3. és 7. hadseregnél fokozott tüzérségi és
„járőrtevékenység. Az 1. hadseregnél csekély harctevékenység."

Seeckt tábornok helyzetjelentése a német vezérkar főnöke részére.

„*1. hadsereg.* A román 2. hadseregnél nincsen változás. Annak a hiresztelésnek, hogy a román 6. és 8. hadosztályt az oroszok fog-
ják felváltani — lassankint vége lett. Ezzel szemben megerősödött az a hír, hogy Onestihez erős orosz csapatok érkeztek. Ha ez igaz, akkor az orosz VIII. hadtestről és a 71. hadosztályról lehet szó, melyről azt állítják, hogy támadni akar. Az orosz 1. lovashadosztály Birlatra vonult el. Az orosz 80. hadosztályt kivonták a XXIV.

hadtest kötelékéből, helyét szárnyaik megnyujtásával a szomszédok foglalták el. Az orosz XXX. hadtest kötelékébe tartozik a 49. és 2. hadosztály. Az arcvonal többi részén nincsen változás.

7. hadsereg. A jobbszárny előtt nincsen újság. Az orosz 9. hadseregnél a 3. turkesztáni lövészhadosztály váltotta fel Solka vidékén a 43. hadosztályt. A 9. hadseregnek négy hadosztályból[1] álló tartaléka van. Foglyok azt vallják, hogy Radautz vidékén az oroszok támadni fognak.

Az orosz VI. lovashadtest[2] helyébe a 7. lovashadosztály érkezett Liteni[3] vidékére.

A balszárnyon az orosz 8. hadseregnél a 165. hadosztály a 32-et felváltotta, mely utóbbi Tirnaucanál tartalék lett.

3. hadsereg. Nincsen változás. A XVII. hadtest, mint eddig, most is tartalék.

A 7. hadseregparancsnokság (Kövess) jelenti, hogy a szándékolt vállalatot nem hajthatta végre, mert két nap óta szakad az eső ; ezért visszavonja javaslatát, egyelőre nem akarja a támadást erőszakolni. Op. 4351.

A bajor 8. tartalékhadosztály elszállítását megkezdették s körülbelül október 17-én fog befejeződni.

Seeckt tábornok a katonai és politikai helyzetet következőképen ítéli meg :

Oroszországban az általános katonai helyzetben, a pillanatnyi gyengeség mellett, némi javulás állott be. Gyengeség jelének mondható a munkás és katonatanácsok és egyéb számos bizottságok befolyásának fokozatos növekedése, a magasabb parancsnokságok szakadatlan változása, a kedvezőtlen vasútügyi viszonyok és az élelmezés nehézségei. Mindezekből arra lehet következtetni, hogy nagyobbszabású hadműveletek az előrehaladott időszakban nem várhatók. Nyugati vagy déli szövetségeseiktől talán kaphatnak támogatást az oroszok.

A Kornilov-féle válság után, meglepően rendbehozták a belpolitikai zavarokat, melyek látszólag meg is oldódtak és ezzel olyan kormány került hatalomra, mely a szövetségesekkel való tárgyalásra alkalmas. Ennek a kormánynak szövetségi hűségében egyelőre nem lehet kételkedni ; katona-politikai konferenciák és egységek vannak küszöbön az entente-hatalmak között. Megerősödik az a hír, hogy a szövetségesek 9 milliárdos kölcsönt fognak adni Oroszországnak, melynek az lesz az ára, hogy Oroszország a további katonai hadműveletekben is részt fog venni. Anglia és Franciaország óriási erőfeszítéssel állandóan arra törekszik, hogy a nyugati hadszíntéren újabb tömegeket állítson harcba, hogy Olaszország

[1] 23., 37., 43. és 79.
[2] 13. és 3. lovashadosztály.
[3] Suczawától 20 km-re délkeletre van.

fokozatos támadó készületei minél nagyobb arányúak legyenek. Szóval az entente-hatalmak minden gondolata oda irányul, hogy megkísérelik Oroszországot rávenni, hogy a további harcban vegyen részt, ha mindjárt erejének csak egy részével is.

Az ellenség tudja, hogy Olaszország ellen nemsokára erős támadást kezdünk. Sajnos, ez úgy a hátországban, mint a fronton nyílt titok; például Czernowitzban a vezénylő főparancsnokságról, az erőösszetételekről, sőt a támadás irányairól is pletykálnak és a valóságot csakugyan meg is közelítik.

Nagyobb erőnek a bukovinai frontról való kivonása és főképen erős tüzérségének innen történt elszállítása, sajnos, nem maradt titokban. Amit ilyen viszonyok között a hátországban és a fronton megtudtak, azt természetesen megtudta az ellenség is. Hogy miként ítélik meg a helyzetet, azt legjobban az bizonyítja, hogy Czernowitzban a lakosság a mostani helyzetet az 1916 júniusival hasonlítgatja össze és attól tart, hogy az akkori események fognak megismétlődni. Mivel itt meggyöngültünk, Czernowitz lakosságának egy része a várost elhagyja. Zsidók híresztelik, hogy Észak-Moldvában erős orosz csapatokat vonnak össze és hogy az oroszok támadni szándékoznak. Az első feltevés helyesnek látszik. A 3. turkesztáni lövészhadosztály megjelent az arcvonalban, felváltotta az orosz 43. hadosztályt, az utóbbi, más három hadosztállyal együtt, Suczawa vidékén tartalék lett.

Az orosz XVII. hadtest is az arcvonal mögött áll tartalékban. A lovasság zömét hátul tartották vissza, amit ugyan a belpolitikai eseményekkel is lehet összefüggésbe hozni. Támadás jelei azonban nem mutatkoznak, bár a járőrtevékenységből és a tüzérség magatartásából a Solka—Sereth támadófrontra lehet következtetni. Az erőcsoportosítás mindenesetre lehetővé teszi, hogy itt legrövidebb idő alatt támadó tömeget alkothassanak az oroszok.

A foglyok és a szökevények csak elvétve vallanak támadó szándékról és arról beszélnek, hogy azzal állásaikat akarják megjavítani, tehát csak helyi jelentőségűek lennének.

A katona-politikai hadvezetőség terveinek végrehajtása a legénység hangulatától függ. Kétségkívül nagy a béke utáni vágy, éppen így nagyon félnek egy újabb téli hadjárattól. Hogy menynyire lehet erre a hangulatra építeni, azt megmutatták a Galiciában lefolyt nyári hadműveletek.

A hadjárat befejezésének lehetőségével a hideg időjárás beállta előtt ősszel Oroszország még egyszer hatalmas erőt tudna kifejteni.

Propagandánknak az utóbbi időben kevés az eredménye, így nincsenek megbízható adataink az orosz csapatok hangulatáról. A legénység magatartásából arra lehet következtetni, hogy az orosz 9. hadsereg megbízhatóan a vezetők kezében van, a mi nekünk sehogysem kedvező. Propagandánkkal szemben a legénység most

igen tartózkodóan viselkedik. Mostan kevés a szökevény, a feszültség igen nagy, ezért a járőrtevékenység nagyon fokozódott és némely helyen az oroszok kisebb vállalatokat is csinálnak ; ez mind ellentétben áll a szomszédos szakasz eseményeivel.

Ezért nem vagyunk képesek kifejteni nagyobb szabású propagandát.

A mondottakat összefoglalva, úgy vélem, hogy az oroszok támadásával számolni kell. Erőcsoportosításunk ismeretes. Tartalékaink : két lovasdandár ; a 7. és 3. hadsereg meg nem támadott arcvonaláról csak gyengébb csapatokat tudunk összevonni, az 1. hadsereg arcvonaláról pedig csak hosszadalmasabb vasúti szállítással.

Mivel mostani védelmi állásunkhoz a hadműveletek folyamán jutottunk, még nem lehetett azt tökéletesen megerődíteni ; elfoglalt poziciónkat önként fel nem adhatjuk, mivel szándékunk az, hogy előbb-utóbb ismét támadjunk. Amit az idő és az erő megengedett — az megtörtént. A hadseregarcvonalparancsnokság biztosan számít arra, hogy megfogyatkozott erővel is — meg fogja állani a helyét.

Propaganda és hangulat.

Az újságszolgálatban nincsen változás ; némely helyen, így Czernowitztól keletre az oroszok elutasítóan viselkednek.

Tárgyalások csak az orosz XXIV. hadtesttel és a 117. hadosztállyal voltak. Fogolyvallomásokból, az átszökések mértékéből és a hadiunottság jeleiből a fegyelem komoly megbontására nem lehet következtetni. A parancsok végrehajtását az oroszok némely helyen megtagadták, ezzel szemben egyes szakaszokban a katonai fegyelem szilárd.

Jellemző a 193. hadosztály egyik szökevényének vallomása, hogy nincsen kedvük támadni és a háborút már nagyon únják, de a támadásra adott parancsot mégis végrehajtják, mert félnek saját géppuskáiktól.

A románoknál a helyzet nem változott. A szökevények száma azonban nem növekszik, mivel a tisztek és a parancsnokságok nagyon őrködnek.“ Op. 4376.

Oesel szigetének elfoglalása gyorsan halad ; különben nincsen fontosabb esemény.

Kolozsvár, október 14.

„Az 1. és 3. hadseregnél csekély harctevékenység. A 7. had-
„seregnél jelentősen fokozódott erős lövegtűz, gyalogjárőrök
„nagyon élénk tevékenységet fejtenek ki.“

Erős lövegtőz volt a XXVI. és a Kárpát-hadtest ellen ; különösen a Vadul Vladichia méntelep, Obermilleschoutz és Badeutz szenvedett sokat. A hadseregfőparancsnokság által ideirányított IX. hadtestparancsnokságot feloszlatták ; a személyzet egy részével a Herberstein-csoportparancsnokságot egészítették ki. A Lipoščak-csoportparancsnokságot mai naptól fogva IX. hadtestnek nevezték el. Op. 4375.

„Oesel szigetén szárazon és vizen erős küzdelem folyik.
„Eddig 20 ágyú és néhány száz fogoly került a németek kezére."
„Az Isonzón rendes harctevékenység."

Október 15.

Jelentések.

1. hadsereg. A rendes harc folyt.

7. hadsereg. A Muntele Masanaiunál az 51. honvédhadosztály erősebb ellenséges járőröket vert vissza. A XXVI. hadtest állását hevesen lőtte az ellenséges tüzérség.

A *3. hadseregnél* a Rakitna-patak szakasza és a grozincy-malincyi országút élénk ellenséges lövegtűzben állott.

Hír szerint Tirgul Ocnara egy friss orosz hadosztály érkezett. Mon Casinnál a román 9. hadosztályt állapították meg.

Foglyok azt vallják, hogy Onestiből és Mon Casinból az oroszok haza vonultak. A Transamur lovashadosztály Vasluira menetelt.

Az orosz 79. hadosztálybeli foglyok vallják, hogy a hadosztály a 167. hadosztályt felváltotta.

Vasuti helyzet Bukovinában.

A hadseregarcvonalparancsnokság közbelépésére a jaremczei szakaszhoz szükséges pillérek október 10-én megérkeztek ; így megvan a remény, hogy a mondott időre a vasútvonal talán el fog készülni és a mikuliczyn—delatyni szakaszon megindulhat majd a forgalom.

A kolomea—stefanowka—luzani vonal építését programmszerűen megkezdték és a munka el fog november közepére készülni, ha az építő anyag pontosan megérkezik. Az anyagszállítás egyelőre szünetel.

A czernowitz—storozynetzi vasútvonalon a forgalmat sikerült fokozni úgy, hogy a nepolokoutz—storozynetzi vonalon az autó-utánszállítást be lehetett szüntetni.

A Conta-csoport azt kívánja, hogy a karapciu—czudyni vonalat és a petroutz—galanestiei tábori vasútat rendes vasúttá alakítsuk és hosszabbítsuk meg egyrészt Radautzig, másrészt Andrásfalváig, mert ezek csoportjának nagyon fontosak, mivel szállítóeszközben nagy a hiány és mert a rossz időjárás és állandó

használat következtében, ez az egyetlen kocsizható út autók részére már járhatatlanná válik.

Minthogy a storozynetzi vasútvonal olyan közel van az arcvonalhoz, hogy azon az ellenség bármikor könnyen megakadályozhatja a forgalmat, a hadseregarcvonalparancsnokság egy másik, biztosabb összeköttetést szándékozik létesíteni Millie—Lukawetzen át.

Most az összes rendelkezésre álló munkaerő a mármarossziget—kolomeai és kolomea—czernowitzi vasútvonal javításán dolgozik, mert ez a vonal a legfontosabb, a Moldva elfoglalására újból megindítandó hadművelet esetén.

A felszabaduló munkaerővel a millie—lukawetzi és petroutz—galanestiei vasútat kell munkába venni.

Időnyereség miatt már most kértem a hadseregfőparancsnokságot, hogy járuljon a fentiekhez és az előmunkálatokat rendelje el ; a szükséges anyagot pedig idejében teremtse elő. Op. 4418.

A tervezett munkálatok nem készülhetnek el december közepe előtt, addig a Conta-csoport[1] utánszállítása a czudyn—oberwikowi országúton folyik. Itt a forgalmat lehetőség szerint korlátozni kell, nehogy munkásosztagok híján, túlterhelés folytán a forgalom megakadjon. Ezért a Karapcziu—Czudyn szakaszban rendes vasutat kell létesíteni, nem pedig 60 cm-es nyomtávút, mint azt a hadseregfőparancsnokság akarja.

*

A vezérkar főnöke Op. geh. 415. szám alatt ismerteti az általános helyzetet. (Kivonatos.)

Keleti hadszíntér.

Mackensen tábornagy, József főherceg vezérezredes, Böhm-Ermolli, Linsingen és Woyrsch vezérezredesek hadseregcsoportjainál nagyobbszabású hadiesemények nem voltak.

Az oroszok és románok szórványos támadási kísérleteit minden esetben visszavertük ; így dugábadőlt egy erőteljes, jól előkészített támadás szeptember 17-én Irestinél és egy második támadás szeptember 19-én Solkánál, mely utóbbi már tüzünkben megsemmisült.

A szeptember 18-án Grozestinél megindult támadásban a románoknak sikerült árkainkba behatolni ; csapataink azonban azonnal kiverték őket. Az ellenség szeptember 30-án támadását eredménytelenül ismételte meg.

Október 3-án egy kiválóan végrehajtott vállalattal elfoglaltuk és védelmi állásunkba bekapcsoltuk Obermilleschoutz

[1] Kárpát-hadtest és a XXVI. hadtest egy része.

helységet, melyet az október 3-i, 4-i és 5-i ellentámadások dacára is megtartottunk.

Október 6-án az oroszok a Serethtől nyugatra eső állásainkat támadták meg. Valamennyi támadást, legtöbbször kemény kézitusában, az ellenségnek véres veszteséget okozva, visszaverték csapataink ; csakis Waschkoutznál hatoltak be az oroszok lövészárkainkba. Az osztrák-magyar és német csapatok ellentámadással kidobták őket. Egy orosz ezredes tetemét elföldeltük ; számtalan sebesült és sebesületlen orosz került fogságunkba. A mi veszteségünk is jelentékeny volt.

A keleti arcvonalunkon számos járőr- és rohamvállalatot hajtottunk végre. Mindkét oldalon élénk repülőtevékenység volt.

A német arcvonalon, az Eichorn-hadseregcsoportnál, a német csapatok szeptember 21-én reggel támadást kezdettek a jakobstadti hídfő ellen. A vállalat teljes sikerrel járt. Az oroszok védekezés nélkül visszavonultak. A németek a támadás napján a Jakobstadttól 6 km-re nyugatra folyó Sussei-patakot átlépték ; Alt-Selburgnál a Dünát elérték.

Az oroszokat, a többízben megkísérelt ellentámadás alatt, még sokkal nagyobb veszteség érte, mint a támadás előkészítésekor.

A foglyok száma nagy, a zsákmány óriási. Szeptember 22-én a németek Jakobstadt mindkét oldalán elérték a Dünát.

A jakobstadti hídfő elfoglalásával a németek arcvonala tetemesen megerősödött, mert a Düna mint tekintélyes akadály mostantól fogva az állás előtt van. Súlyos veszteség érte az oroszokat azzal is, hogy fontos vasúti vonaluk a Düna keleti partján most a német tüzérség tűzhatása alatt áll.

A rigai hídfő előterepén tovább folynak a helyi harcok.

Szeptember 22-én „Inn" monitorunk Braila fölött 14 km-re aknába ütközött és elsüllyedt. A mentőmunka folyik.

Oroszország belső helyzete.

Oroszország belpolitikai helyzete egy hónap óta a Kornilov támasztotta forradalom hatása alatt áll. A folytonos kormányváltozás, a minisztériumok szakadatlan kicserélése, a miniszterek leköszönése és az ideiglenes államférfiak kinevezése azzal kezdődött, hogy a végrehajtó hatalmat öt miniszterből álló direktórium vette a kezébe (1917 szeptember 16). Az ekként beállott válságot úgy oldották meg, hogy új kormányt alakítottak, három szocialistából, négy menschewikiből, négy kadettpártiból, egy radikális demokratából és két pártonkívüliből. Ezzel a katona- és munkástanács nem ért teljesen egyet. A katona- és munkástanács által

legutóbb kijelölt választmányban a bolsevikiek többségben vannak ; ezek elnöke Trozkij.

Már most lehet olyan hangokat hallani, hogy az új kormány csak ideiglenes és más kormány kerül a helyébe.

A demokraták konferenciáján elhatározták, hogy egy előparlamentet állítanak össze, melynek az ideiglenes kormány felelősséggel tartozik.

Pétervárott általában az a meggyőződés uralkodik, hogy Anglia és Franciaország követei Kornilovot szakításra csábították. A közvélemény igen el van keseredve Anglia és Franciaország politikai álnoksága miatt.

A párizsi körök arról vannak meggyőződve, hogy a maximalisták Csernov embereivel meg fogják egymást érteni és hogy Kerenski bukását nem lehet elhárítani. Csernov, az ententeérdekektől függetlenül, kész különbékét kötni.

A Kornilov-féle puccs gyors és könnyű leverése, a proletáriátus bizalmát és erejének legyőzhetetlenségébe vetett hitét fokozza.

Nemzetiségi kérdés.

Az ukránok a kormánnyal szemben hovatovább lojálisakká válnak. Ez azzal függ össze, hogy a központi tanács befolyása csökken. A városi tanácsokba történt választások ezt világosan igazolják.

Finnország erélyesen dolgozik teljes függetlenségének kivívásán.

Az orosz szállítási viszonyok mostan is oly züllöttek, mint azelőtt voltak.

Az amerikai komisszió segítségével a közszállítási viszonyok fellendítésén dolgoznak, úgyhogy fél év multával javulás várható.

A szibériai vasutakat a legutóbbi hírek szerint — kivévén a mandzsúriai és a mongoli nagy alagutakat — kettősvágányúra építették már ki ; amerikai mérnökök kezelik a forgalmat. A Bajkáltóig japán csapatok őrködnek a vasút fölött. A vasúti vonalak Vladivostokig az oroszok, a dél-mandzsúriai vasúti vonalak a japánok kezében vannak.

Egy bizalmi ember szerint a szibériai vasutak annyira el vannak hanyagolva, hogy japán csapatszállításra szóba nem jöhetnek. A rossz szállítási viszonyok miatt arra sincsen remény, hogy élelmicikkeket hozzanak át Szibériából Európába.

A pénzügy rosszul áll. Az adók nem folynak be ; a kiadás mindegyre nagyobb lesz.

Az általános gazdasági helyzetnek megfelelően, az orosz kereskedelem is siralmas állapotban van.

Az orosz követség körében az hírlik, hogy szeptember hóban Vladivostokban nagyobb japán csapatok fognak partra szállni.

Délnyugati hadszíntér.

A legutóbbi négy hét leforgása alatt, a délnyugati hadszíntéren nem voltak nagyobbszabású harcok. Csakis a Bainsizza-fensíkon és a Monte San Gabriele-szakaszban voltak helyi harcok.

Szeptember közepén és végén az olaszok erősebb támadásait a Madoni-fennsíkon visszaverték csapataink; október elején Monte San Gabrielén (△ 646) is hiába próbálkoztak meg az olaszok. Október 8-án egy szűk szakaszunkon Okroglonál az olaszok támadása meghiúsult.

A tiroli arcvonalon szeptember 18-án a Val Suganában Carzanonál, árulás folytán rajtaütöttek állásunkon az olaszok, azonban az alsóbb vezetők önálló beavatkozásával, a gyalogság és tüzérség példás együttműködésével rövid idő mulva sikerült a régi helyzetet helyreállítani. Az olaszok súlyos veszteséget szenvedtek és 500 foglyot veszítettek.

Szeptember 20-án a mi „Sied" állásunkat[1] erős tüzérségi előkészítés után, egy olasz ezred támadta meg; az állásba behatolt ellenséget ellenlökéssel verték ki csapataink. 100 olasz került fogságunkba, 7 géppuskát zsákmányoltunk. Mi egynéhány vállalatot sikeresen hajtottunk végre.

A 11. Isonzó-csata elcsendesedése után — melyben az olaszok bizonyos előnyökhöz jutottak — az olasz hadvezetőség hozzálátott a 12. Isonzó-csata előkészítéséhez, a főtámadást látszólag a Bainsizza-fennsíkon és attól északra a tolmeini hídfő ellen készítik elő.

Az arcvonal mögött igen élénk a mozgás, a vasúti forgalom, a lagunákban pedig az uszályszolgálat. Pótlások érkeznek szakadatlanul a csapatokhoz, az angolok és franciák tüzérséget szállítanak az Isonzóra.

Tirolban küszöbön álló tél miatt csak védőintézkedéseket tesznek az olaszok. Szeptember hóban a tiroli frontról pihent dandárokat hoztak az Isonzóra, a 11. Isonzó-csatában kimerült dandárok felváltására.

Egyes jelek szerint az olaszok megtudták, hogy az ő hadszínterükre a keletiről német csapatok érkeztek. E miatt úgylátszik hadvezetőségük elejtette a 12. Isonzó-csata megkezdését, melyet eredetileg október 10-re terveztek.

A tiroli arcvonalról hozott dandárokkal felváltott csapatokat az Isonzón hagyták és ide még újabbakat is hoztak, úgyhogy itt most öt dandárral több van, mint volt szeptember közepén. Fogolyvallomások szerint angol és francia tüzérség is érkezett.

[1] A Dolomitokban van.

A legutóbb érkezett hírek szerint, az olasz hadvezetőség azzal foglalkozik, hogy tartalékhadsereget[1] alkosson a Livenza-folyó mindkét partján.[2]

Nagyobb átcsoportosításra még nem szánta rá magát az olasz hadvezetőség, mivel nem sikerült kellő híreket szereznie rólunk. Mindent megtesz azonban, hogy megbizonyosodjék szándékunkról. Ezt bizonyítja, hogy úgy az Isonzó melletti, mint a tiroli arcvonalunkon felette élénk repülőtevékenységet fejt ki; különösen Tolmein és Flitsch vidékén iparkodik helyzetünket megismerni.

Az ellenség bombatámadásokkal akarja megzavarni vasúti forgalmunkat. Különösen a Baca-völgyi vasutat igyekszik megrongálni.

Mivel az olasz hadvezetőség a küszöbön álló harcok súlypontját Isonzó-arcvonalunk északi szárnya ellen akarja áttenni, illetve mivel az ellenséghez átszökött árulók jelentéseiből megtudta, hogy csapatokat vonunk ott össze — 2. hadseregét megerősítette a 3. hadsereg rovására. Ugyanott ment állásba a megérkezett angol és francia tüzérség is.[3]

Délkeleti hadszíntér, Ázsia és Albánia.

Az osztrák-magyar és bolgár csapatokkal megerősített 20. hegyidandár[4] szeptember 13-án a német Ohrida-hadosztály kötelékébe jutva, Scholtz hadseregparancsnoksága alá került. Szeptember 21-én a Lin—kjuksi úttól 6—8 kilométerre délre fekvő régi biztosítási vonalba tolta előre harcállását. Erre a francia csapatok erősen megtámadták a Skumbi-völgy keleti lejtőjét, de csapataink visszaverték őket.

Szeptember végéig az Ohrida-hadosztály erősítést kapott, úgyhogy az erők itt egyensúlyban vannak.

Mivel a szembenálló franciáknál támadó szándékot nem tapasztaltunk, az olaszok magatartása pedig a felső Vojusánál, illetve Berattól délre támadónak mutatkozott: a 20. hegyidandárt ismét a XIX. hadtesthez csatolták.

A franciák Ohrida-tavi támadásait Albániában további vállalatok nem követték.

Az esős időjárás beálltával Albániában nagyobbszabású hadműveletről nem lehetett szó.

[1] 6. hadsereg.

[2] Idáig ott egy lovashadosztályt, továbbá a 2. gyaloghadosztályt és a Toscana dandárt állapították meg.

[3] A Bainsizza-fensíkon és a tolmeini hídfővel szembeeső területen.

[4] Az Ohrida-tótól nyugatra áll.

Macedónia.

Erős tüzérségi előkészítés után október 8-án, Vardar és a Doiran-tó között, több angol század támadását verték vissza csapataink.

Hónapok óta ez volt az entente egyedüli harca.

Október hóban a Doiran-tótól délre, a Cerna-folyó ívben és Monastirtól délre, az ellenség csapatai élénken mozognak.

A Saloniki-arcvonalon augusztus hó óta gyarmati színes csapatok váltják fel a francia csapatokat.

Legutóbbi hírek szerint, a francia hadszíntéren tartózkodó orosz csapatokat a Macedón-arcvonalra fogják elszállítani.

Görögország.

Jóllehet néhány évfolyamot katonai kiképzésre már behívtak, nem lehet azt mondani, hogy a görög hadsereget általánosan mozgósították. A hadsereg hangulata egy cseppet sem mondható harciasnak. Az olaszok által kiürített Epirus tartományt a görög csapatok szállották meg.

Ázsia.

Mivel teljes biztonsággal arra lehet számítani, hogy az angolok a Sinai-arcvonalon támadni fognak, a törökök Mezopotámiában elhalasztották a hadműveletek végrehajtását. Az angoloknak sikerült az Euphrat-folyó melletti Ramadiehnél bekeríteni és elfogni egy török különítményt.[1]

Balkáni helyzet.

A francia-szláv kongresszuson kihirdették a korfúi programmot: A jövendőbeli szerb állam olyan alkotmányt kap, mely az általános egyenlő és titkos választójogon alapul. Nagy-Szerbia nem szövetséges országokból alakul, hanem egységes állam lesz széleskörű helyi autonómiával. A megállapított alapelv szerint lesz: szerb, horvát és szlovén királyság, melynek minden polgára jogokhoz jut.

A lakosságot felszabadítják az osztrák-magyar uralom alól; az egész délszláv lakosság, Szerbiával és Montenegróval, meg nem osztható állammá egyesül.

Nyugati hadszíntér.

Flandriában a csata tovább folyik. A harc azonban nem napokon át tartó szakadatlan küzdelem, melyben döntésre törekszenek, hanem napokon át szünetelve, lökésszerű támadások sorozata egy keskeny szakaszon, melyek a támadási pontokon a

[1] 8 zászlóalj és 2 üteg.

németek hátraszorítását célozzák, hogy így a német arcvonal nagy részének máshová tolását kierőszakolják.

A szeptember 6-a utáni támadást 14 napos harci szünet követte.

Szeptember 20-án kilenc angol hadosztály támadott Langenmark és Holebeke között, 12 km széles arcvonalban. A következő napon délután részleges előtörés történt. Öt napos szünet után Mangelaara és Holebeke között, majd hét napos megszakítás után október 4-én Langenmarktól északnyugatra Holebekéig 15 kilométer szélességben legalább is 11 angol hadosztály támadott.

Az október 9-i harcban, mely Draaibank és Holebeke között 20 km széles szakaszban folyt le, 11 angol hadosztályon kívül 4—5 francia hadosztály is résztvett. Október 12-én a Staden és Somebeke vasút között 10 km szélességben előtörés volt.

A szeptember 20., 26. és október 4., 9. és 12-én lefolyt nagy küzdelmekben az angol és francia csapatok csak csekély eredményt tudtak elérni.

Franciaországi viszonyok.

Megbízható forrásból származó hírek szerint, a francia hadvezéreket utasították, hogy a tél beálltáig csak kisebb harcokba bocsátkozzanak. Addig az amerikai kormány, nemzetközi alapon, új békejavaslatokkal fog előállani.

Szaporodnak a jelentések, melyek szerint Franciaország mindinkább az Egyesült Államokra támaszkodik, amiből bizonyos angol-francia egyenetlenség keletkezik. Anglia attól tart, hogy Amerika túlsúlyra jut a béketárgyalásoknál; ezért arra törekszik — a pénzügyi kérdésektől függetlenül —, hogy a háborút lehetőleg ő maga intézze. Ezzel szemben Franciaország csakis Amerika közbelépésétől vár döntő eredményt. Ez a különböző felfogás katonai kérdésekben is érvényesül.

Az amerikai csapatok alkalmazásának kérdésében a franciák és az angolok között komoly ellentétek mutatkoznak.

A francia kormány és az egész francia nemzet az amerikai csapatoktól várja a francia arcvonal nagy részének felváltását. Az angolok pedig azt kívánják, hogy az amerikai csapatokat erősbítésként vessék harcba, hogy a túlsúly végre eléressék. Látszólag az angol kívánság teljesítése mellett döntöttek és így az ellentéteket sikerült elsimítani.

Az amerikaiak széleskörű előkészületei a francia munkások körében elégedetlenséget keltettek. Nem lehetetlen, hogy ezek teljesen beszüntetik a munkát. Az a kíméletlenség, mellyel az új szövetséges a honi lakossággal szemben eljár, a francia ipar félelme, hogy az amerikaiak megtudják gyártási titkaikat, a repülőgyártás francia szakmunkásainak erőszakos úton való elszállítása

Amerikába, mind azt eredményezik, hogy az új segítő szövetségest nem nagyon kedvelik.

Angolországi viszonyok.

A hajózási ügyekben szaktekintélynek ismert amerikai Johnson kiszámította, hogy az év leteltével Angliának meg kell kezdenie katonai segédjáróműveinek leszerelését, hogy a legszükségesebb bevitelt fenn tudja tartani.

Az ausztráliai jelentésekből kitűnik, hogy az ottani kikötőkben felhalmozott gabona, hús és egyéb élelmi cikkek menthetetlenül rothadásnak indultak, mivel elszállításukra nincs hajó.

Hallomás szerint az angol kormány revizorokat küldött Svédországba és Dániába, hogy olyan cégekkel kerecsenek kapcsolatot, melyeket idáig Angliában fekete listára tettek. Megígérték állítólag nekik, hogy törlik a listáról őket, ha Angliába való szállításra kaphatók.

Mivel a gyapotiparban nyers termékeket előteremteni nem lehet, 70.000 munkást bocsátottak el, kiknek csak egy csekély részét lehet a hadiiparban foglalkoztatni.

Egy megbízható bizalmi ember jelenti: „A békevágy Angliában olyan mértékben növekszik, amint a háború következményének súlya fokozódva nehezedik az érintett néprétegre. Most már nemcsak a munkaadók azok, kik békére vágyakoznak, hanem a kis polgárok, sőt a jómódú kereskedők és a katonakörök nem csekély része is óhajtja a háború befejezését. Belátják, hogy minden erőlködés hiábavaló, amint nagyobb lesz a nélkülözés és az emberáldozat.

Angliában már érzik a béke szükséges voltát, mert a kenyér- és cukorhiány nőttön nő s jóllehet a munkabér hihetetlenül nagy s a jövedelem magasra szökött fel, a munkásotthonokban nem lehet a békében megszokott kényelmet biztosítani. Hiába a jólirányított hírszolgálat, a békevágyat nem tudja elhallgattatni.

Az Anglia ellen végrehajtott légitámadásnak mindannyiszor borzalmas erkölcsi hatása van annak a lakosságnak körében, melyet a támadás ér. Más forrás szerint különösen a kereskedelmi érdekek miatt szükséges a békét megkötni, mivel az angolok attól tartanak, hogy Ausztráliában, Dél-Afrikában, Dél-Amerikában és Holland-Indiában a japánok és az amerikaiak kereskedelmileg fölényes pozícióra jutnak.

Azt, hogy Angliában a nyersanyagok hovatovább szűkebben lesznek, az bizonyítja legjobban, hogy az angol szállítók kijelentése szerint a már kifizetett gyapotot, vásznat, szappant, szeszt és benzint a hollandiai vevőknek nem tudják szállítani.

Az Anglia szolgálatában álló dán kereskedelmi hajóraj

hadiveszteségе az első három évben[1] 186 hajó, összesen 200.000 tonnával, ami 200 millió korona értéket képvisel. Érdekes, hogy az 1914-ben elveszített hajók között csak az egyik volt 500.000 korona értékű, 1915-ben kettő, 1916-ban már 17, sőt 1917-ben már 34 volt ilyen.

A kereskedelmi hajórajnál mindig nagy személyzethiány van ; különösen tisztek nincsenek kellő számban. Az őrség minden alkalommal hevenyészett ; egy hajónak sincsen meg a megszabott kezelőlegénysége.

Angliában határozottan cukor-, tea-, gyufa- és lábbelihiány van.

Állítólag Japán és Amerika között az angol távoli keleti kérdésekben kötött egyezmények — „barátságtalanok". E miatt London és Párizs között tárgyalások folytak, hogy Oroszország, Szerbia és Olaszország esetleges kiszolgáltatásával békét kössenek. Az eszmecsere azonban eredménytelen volt.

Angol kereskedők a távoli Keleten német kereskedőkkel keresnek érintkezést, hogy velük egyetértve szembeszállhassanak a japánok kellemetlen konkurenciájával.

Az angol széntermelésről kapott hírek szerint nagyon kedvezőtlenek a viszonyok. Nem tudják, hogy Anglia és a szövetkezett államok szénszükségletét miképen elégítsék ki. Egy megbízható tudósító véleménye szerint, ha Angliát egyáltalában engedékenységre lehet bírni, ezt csakis a szénhiány miatt érhetnénk el.

Az Egyesült Államok viszonyai.

A kormány azt határozta, hogy az amerikai kikötőkben veszteglő norvég hajókat a háború tartamára elrekvirálja.

A kormány kisebb torpedó-vadászhajókat építtet és a kereskedelmi hajókat erősebben fogja felfegyverezni. Az 1000 tengeralattjáró építését a kormány elejtette, mivel az angolok ilyen kísérletezése eredménytelenül végződött.

A legfontosabb élelmicikkek ésszerű elhasználására a kormánynak határozott terve van : Nagyobb készletek tartalékolása. A csikágói húströszt összes gyárait a kormány ellenőrzi. Fagyasztott húst tilos kivinni, hogy a hadsereg hússzükséglete biztosítva legyen.

A „Times" szerint az amerikai kormány a semleges államok 400.000 tonnás hajóit az atlanti hajózás céljára el akarja rekvirálni, hogy csapatait átszállíthassa Európába. Kiürítik a semleges államoknak már nagyjában megrakott hajóit, melyek a kivitelt ellenőrző törvény megalkotása óta nem hagyhatták el a kikötőket.

A gravi tűzvész alkalmával, 1917 augusztus havában, olyan

[1] 1917. augusztus 15-ig számítva.

nagymennyiségű gyapot pusztult el, hogy a robbantóanyaggyárak több hónapig szünetelni fognak.

Mivel az Egyesült Államokban a gabonatermés rossz volt, 1917. október 1-től kezdve hetenként csak minden ötödik napon szabad búzakenyeret sütni.

Hír szerint az angol—amerikai viszony megvan zavarva, mert állítólag tárgyalások folynak avégből, hogy Anglia megkapja a Philippini-szigeteket; ezért Japán kárpótlást kapna tőle. Japán hajlandó az ententenak seregtesteket adni, ha követelését teljesítik, mely bár súlyos, Franciaország és az Egyesült Államok hajlandók azt teljesíteni. Anglia azonban nem járul hozzá, nem hajlandó engedni Japán követeléseinek, melyeket Ausztráliában, Indiában és Kelet-Ázsiában támasztott. Amerika ezért Angliára igyekszik hatni, hogy elfogadtassa Japán feltételeit. Úgy látszik, hogy a legújabb követelések a Philippini-üggyel függnek össze. A japánok állítólag elözönlötték a szigeteket, ami ellen Amerika semmit sem tesz.

Legújabb hírek szerint, a legközelebbi konferencián a következő kérdésekben fog dönteni az entente: Oroszországra, mint katonai hatalomra már nem lehet számítani, ezért Japánnak 150.000 katonát kell a keleti hadszíntérre küldenie, melyért Kelet-Ázsiában kap kárpótlást. Arról megvannak győződve, hogy Flandriában döntő eredményt nem tudnak elérni. Azért Angliának és Franciaországnak az olasz hadszíntérre kell csapatokat átszállítania, hogy Ausztria-Magyarországgal szemben döntést erőszakolhassanak ki."

Marosvécs, október 16.

„Az 1. hadseregnél csekély haertevékenység, 7. hadsereg-
„nél erős lövegtűz a XXVI. hadtest, különösen pedig a 40. honvéd-
„hadosztály ellen, egész nap tart. Midőn erre tüzérségünk erős
„rombolótűzzel az ellenséges állásokat elárasztotta, az orosz
„tűz elhallgatott. Többhelyütt ellenséges járőrtámadásokat ver-
„tünk vissza. A 3. hadseregnél szintén fokozott tevékenység."

„Ober-Ostnál jelentékenyen fokozódik a harctevékenység."

„Oesel szigete el van foglalva, de még vannak harcok."

*

A német legfelsőbb hadvezetőség közli, hogy belátható időn belül nincs szó a Moldva ellen újból meginduló támadásról. Ezért megokolt, hogy az állásokat a front hátrábbvételével megjavítsuk. Ez főképen a 4. póthadosztály védőszakaszára vonatkozik.

A hadosztály vezérkari főnöke személyes szemrevétele szerint a 2. állás az elsőnél nem kedvezőbb és ha a 4. póthadosztályt hátrább vonnánk, a szomszédok helyzete is érintve lévén, jókora terepet kellene feladni ; így ez a szándék elejtetett.

Marosvécs, október 17.

„Tegnap az Istenszékén voltam. Ott négy vaddisznót lőt-
„tem ki egy kondából, de medvét nem láttunk, bár azt kerestünk."

„A Finn-öbölben csata folyik az orosz és német hajóraj
„között. Az oroszok mindjobban visszaszorultak."

„Este visszautazom Kolozsvárra."

Jelentések.

Az *1. hadseregnél* nem történt említésre érdemes dolog. Gerok szakaszán állandóan élénkebb harc folyik, mint az arcvonal többi részén.

7. hadsereg. Az 5. és 6. lovashadosztály megkezdette az 51. honvédhadosztály felváltását. A bajor 8. tartalékhadosztályt elszállították.

3. hadseregnél, a XIII. hadtest szakaszán, a rendesnél valamivel élénkebb harc volt.

A csapatszállítások befejeződvén, a hadseregarcvonal-parancsnokság a rendelkezésre álló üres vasúti szállítóanyagból 300 tengelyt az 1. és 7. hadsereg, 200 tengelyt a 3. hadsereg részére készenlétbe helyezett az esetleg váratlanul bekövetkezhető csapateltolások céljára. A badeni hadseregfőparancsnokság elrendelte azonban, hogy hadműveleti okokból minden szállítóanyagot az ő rendelkezésére bocsássunk. Op. 4367.

Kolozsvár, október 18.

„Egyik harctéren sem fordult fontosabb esemény elő, csak
„a német nyugati arcvonalon újult ki a flandriai csata. A ten-
„geren Moon-Sund a német erők által elzáratott. Úgy látszik,
„orosz hajókat akarnak elfogni."

Jelentések.

Az *1. hadseregnél* a XXI. hadtest balszárnya egy támadást visszavert. Egyébként nincsen újság.

A hadseregparancsnokság jelentette, hogy a 37. és 39. honvédhadosztály megcserélése megkezdődött. Az ezredenként történő csere körülbelül december közepéig fog eltartani. A csere után a VIII. hadtest a 39. honvéd és a 71. hadosztályból, a VI. hadtest

a 70. és 37. honvédhadosztályból fog állani ; a 70. honvédhadosztály a VI. hadtest déli szakaszában lesz. Op. 4438.

7. *hadsereg*. A rendes harc folyt.

3. *hadsereg*. Az egész arcvonalon élénk a járőrtevékenység ; az ellenséges tüzérség a Szylowcy-szakaszt erősebben lövi, mint máskor.

Az orosz 160. hadosztály tartalék Dinaucynál ; állítólag a 47. hadosztály fogja felváltani.

Október 19.

„A 40. honvédhadosztály ellen Radautznál élénk ellenséges „löveg-, gépfegyver- és gyalogsági tűz. A németek elfoglalták „Moon-szigetét. 15.000 fogoly és 200 ágyú, közöttük legnehezebb „öblűek is, maradt a kezükben. Az Északi-tenger északi felében „zárt területen egy 13 hajóból álló kíséret Norvégiából Angliába „való utaztában könnyű német hajók által teljesen megsemmisít- „tetett. Az összes arcvonalon özönlő eső, ezért nagyrészt minimális „harctevékenység."

*

A hadseregfőparancsnokságot újból megkértem, hogy bajnokrepülőgépeket adjon, mert a beosztott 15 repülőszázad csak 11 repülőgéppel rendelkezik, ez nem elegendő arra, hogy a Moldawa és Sereth közötti védett térbe bepillanthassunk. Op. 4479.

A Litzmann-csoportparancsnokság kérésére a 7. hadsereg a 3.-nak visszaadta az ideiglenesen odavezényelt 22. repülőszázadot. E helyett a Conta-csoport a német 29. repülőszázadot kapta.

A 70. honvédhadosztály átszervezését a hadseregfőparancsnokság nem engedélyezte. Az 1. hadseregparancsnokság azon javaslatát azonban, hogy ezen hadosztály ezredeit három helyett két zászlóaljból alakítsuk, hogy a zászlóaljak hadiállományra emelkedjenek, a hadseregfőparancsnokság helyben hagyta. Op. 4438.

„Feleségem néhány napi látogatásra hozzám jött."

Október 20.

„Váltakozó tüzérségi tevékenység. A német nyugati arc- „vonalat kivéve, hol csata dúl, nincsen fontosabb esemény."

Jelentések.

Az *1. hadseregnél* nem volt említésre méltó esemény. Az esőzés miatt szünetel a harc.

A *7. hadseregnél* csak a 40. honvédhadosztály szakaszán volt ellenséges lövegtűz.

A *3. hadseregnél* kölcsönös élénk járőrcsatározás folyt.

Seeckt tábornok helyzetjelentése a német vezérkar főnökének:

„*1. hadsereg.* A román hadseregnél nincsen változás. A 8. hadosztály arcvonala mögött élénk a mozgás; fogolyvallomás szerint ott a 9. hadosztály felváltja a 8.-at. Az 1. hadosztály hollétét még nem tudjuk. Arról már nem szólnak a hírek, hogy a román csapatokat az oroszok váltanák fel.

A harctevékenység csakis a Dealul Cosna (◇ 788) gerincén volt valamivel élénkebb. Nincs jele, hogy az ellenség támadni akarna.

Az oroszok csoportosításában nem történt változás, a 49. hadosztály pontos holléte nincsen tisztázva; azt sem sikerült megállapítani, hogy a 80. hadosztály valóban tartalékban van-e?

7. hadsereg. A szemben álló ellenséges hadosztályok száma nem változott, a csoportosításban nem történt lényeges változás.

Az orosz 79. hadosztály (XVIII. hadtest) Serethtől 10 kilométerre északra áll; ennek következtében ez a hadosztály régi kötelékébe, a XXIII. hadtestbe került vissza. Helyette a 167. hadosztályt vonták hátrább.

Az orosz XI. hadtestnél megállapították, hogy annak arcvonalában a 32. hadosztály egyik ezrede áll. Ez igazolja azt az állítást, hogy ezt a hadosztályt csak ideiglenesen vették ki az arcvonalból és nem igaz, hogy feloszlatták volna.

Az orosz XVIII. hadtest két hadosztálya most hadseregtartalék, míg a többi kivont hadosztály az illető hadtest tartaléka.

Az ellenség tüzérségének tevékenysége a Conta-csoport jobbszárnya ellen többnyire állandóan heves. Gyakorta erős ellenséges hírszerző osztagok (egész századok is) arcvonalunkat végigtapogatják; támadások azonban nincsenek.

3. hadsereg. Most is hét orosz hadosztály áll velünk szemben; tartalékban van egy. A harc rendes. Támadás jelei nem mutatkoznak.

Hírlik ugyan, hogy az élelmezés rosszasága miatt az oroszok panaszkodnak, de ebből nem lehet arra következtetni, hogy az utánszállítási szolgálatban zavarok volnának.

Hangulat és propaganda.

Általában nincsen változás. Ujságainkat az oroszok nagyon óhajtják. A 117. hadosztálynál a legénység különösen és erősen békepárti. Fogolyvallomások szerint az ezredkomiték mellett úgynevezett „harckomiték" alakultak, melyeknek hozzájárulását min-

den harc, különösen támadás előtt kikérik és melyek a tisztikar magatartását ellenőrzik.

*

„Feleségemmel a kórházakat végigjárjuk."

Október 21. és 22.

„Csekély harctevékenység. Feleségemmel Gyergyóditróra „megyek és Hágótőalján át Récefalvára, hogy fiunkat fönt az „állásban meglátogassuk."

*

A hadseregfőparancsnokság legfelsőbb parancsra elrendeli, hogy egy lovashadosztályt Tirolba való elszállításra tartsak készen. A 2. lovashadosztályt jelölöm ki, mely Czernawka és Rarancze környékén van.

A 3. hadsereg a lovashadosztály helyett az én tartalékomból a bajor 18. tartalékezredet fogja megkapni, mely Rohozna—Sadagora—Neuzuczka terébe jön. Op. 4519.

A hadseregfőparancsnokság arról értesít, hogy repülőgépeket nem adhat, mert azok a délnyugati hadszíntéren kellenek. Op. 4479.

A hadseregparancsnokságok jelentéséből azt veszem ki, hogy nem akarják a „mozgó tüzérségi tartalékok" alakítására kiadott parancsomat végrehajtani.

A 7. hadseregparancsnokság elegendőnek tartja, hogy a kevésbbé érintett szakaszokban a szükség esetén támogatásra hivatott ütegek előzetesen kijelöltessenek.

A 3. hadseregparancsnokság vonakodik nehéz tüzérséget közvetlenül az arcvonal mögé állítani.

A felhozott indokok ellenére, szükségesnek és lehetségesnek tartom a tüzérségi tartalék megalkotását. Ennek feladata lenne a betört ellenség kidobását támogatni; ezért azonnali beavatkozásra helyén kell állania és nem lehet a kevésbbé veszélyeztetett szakaszokból csak akkor kivonni, ha tüzére már szükség van, mert akkor biztosan elkésik. A tüzérségi tartaléknak már eleve helyén együtt kell lennie. A tüzérségi tartalékban nehéz lövegeknek is kell lenniök. Op. 4349., 4357. és 4467.

Mindezek megvilágítása és lőiskolák létesítése végett október 20-án és 21-én a tüzérségi tábornokok és előadók tanácskoztak a hadseregarcvonalparancsnokságnál. Ennek alapján elhatározták, hogy hadseregarcvonal tüzérségi tartalékot fognak létesíteni és pedig:

a) *egy északi tüzérségi csoportot Zastawnanál*, mely a 2. lovas tüzérezred két ütegéből, két 15 cm-es nehéz tarackosütegből,

egy 10 cm-es ágyúsütegből, a bajor 5. tábori lovas tüzérezred három ütegéből, egy 15 cm-es nehéz tarackosütegből fog állani;

b) *egy déli tüzérségi csoportot Nagy Lucknál*, mely 20 lövegből alakul meg.

Mind a kettő harcászatilag a hadseregarcvonalparancsnokságnak lesz alárendelve, szolgálatilag pedig a 3., illetve 1. hadseregparancsnokságnak.

Ezenkívül két tüzérségi lőiskolát fognak létesíteni, egyet a 3. és 7. hadsereg részére (északi lőiskola) és egyet az 1. hadsereg részére (déli lőiskola).

A lőiskola feladata: Ütegparancsnokok kiképezése. Az iskolák november 15-én kezdődnek; a tanfolyam 4 hétig tart. Art. Nr. 3388.

A 3. lovashadosztály a Muntele Clejatól (⌖ 1108) a Parau Doftanaig terjedő Muntele Nemira-szakaszt átvette és a Gerokseregcsoport kötelékébe került.

Geroknál új beosztást csináltak és pedig:

VIII. hadtest: A 37. honvéd- és a 71. közös hadosztállyal. Woyna-csoport: A német 225. és a 3. lovashadosztállyal.

Ez az új beosztás azért történt, mert Gerok seregcsoportja mind támadás, mind védelem esetén két szakaszra oszlik és pedig:

a) Keleti arcvonalra Susitatól a Dealul Cosna (⌖ 788) gerincig, ez az ellenség támadási irányait a Casinu-, Curita- és Ojtozvölgyből lezárja,

b) a hosszú északi szárnyra, a Dealul Cosna (⌖ 788) gerinctől a Nemiraig (△ 1627, △ 1653), mely az oldalát biztosítja. Ezért ezt a két szakaszt egységes parancsnokság alá kell rendelni.

Az eddigi határ, a Doftana-völgy, kedvezőtlen volt.

Az 1. hadseregparancsnokság előterjesztette annak a támadásnak tervezetét, mellyel a Slaniceltől északra fekvő magaslatokat akarja elfoglalni. Gerok nem helyez nagy súlyt az arcvonal előretolására, az 1. hadseregparancsnokság azonban a támadás végrehajtását kívánja. Fontosnak véli különösen a La Bogojinoae magaslat elfoglalását, hogy ezzel megakadályozza a Trotusu-völgyben a vasúti forgalmat és hogy a további hadműveletre kedvező kiindulási helyzetet teremthessen.

A vállalat végrehajtására a hadseregarcvonalparancsnokságtól négy mozsarat, egy nehéz tábori tarackosüteget, a hozzá tartozó lőszerrel, egy német utászszázadot, egy osztrák-magyar árkászszázadot, 25 német könnyű lángszórót, vagy egy osztrák-magyar lángszóró századot kér.

Én is a vállalat végrehajtása mellett foglaltam állást és szükségesnek vélem, hogy az arcvonalat az ojtozi úttól az oldalban jobban előretolják.

A támadásra a gyalogság ereje elegendőnek látszik. Bár a

bajor 18. tartalékezred, melyre a hadseregparancsnokság számított — tekintetbe nem jöhet. A kívánt két zászlóaljat az 1. hadseregparancsnokság elő tudja teremteni.

A kívánt tüzérség, valamint a lángszóró és aknavető osztagok rendelkezésre fognak állani. A lőszer is meglesz, de utász- és árkászszázadokat nem adhatok, mert nincsenek. Op. 4528.

A 7. hadseregparancsnokság kér, hogy az 1. és 7. hadsereg közötti határvonalat toljam el, mivel az 1. hadsereg a szélső jobbszárnyon az úthálózat kedvezőbb volta miatt könnyebben láthatja el a csapatokat és mivel az arcvonalrövidítéssel nyert erővel, az állások erődítése gyorsabban haladna. A javaslat szerint a 15. hadosztály egy zászlóalj-szakaszt venne át az 51. honvédhadosztálytól.

Az 1. hadsereg balszárnyán a helyzet nem engedi meg ennek a kívánságnak teljesítését, mert ott a 3. lovashadosztálynak az arcvonalból történt kivonása miatt, a 15. hadosztály szakaszát meg kellett nyujtani.

Ha a Herberstein-csoport szakaszát megrövidítenők, ebből az 51. honvédhadosztály arcvonalának meghosszabbítása és a 74. honvédhadosztály szárnyának délfelé való megnyujtása következnék. Op. 4538.

A badeni hadseregfőparancsnokság a német legfelsőbb hadvezetőséggel egyetértve közli a propaganda irányelveit az orosz arcvonalon :

1. Az arcvonalpropagandát folytassuk ; iparkodjunk újabb eredményt elérni.

2. A propaganda célja az oroszok békekívánságainak fokozása legyen.

3. Propaganda-anyagul használják fel ezt :

a) A forradalmi kormány az orosz nép békekívánságát figyelemre nem méltatja ; a kormány ugyanazon a nyomon halad, mint a cári kormány. A központi hatalmakat megrágalmazza s jóllehet azok nyíltan békét kívánnak, az orosz kormány az entente-hatalmakat támogatja, hogy úgy mint eddig Oroszországot saját céljaikra használhassák ki.

A forradalmi kormány hibás támadása újból vérbe került ; a központi hatalmakat ellentámadásra kényszerítette és Oroszország helyzetét még rosszabbra fordította. (Galiciát, Bukovina egy részét, Rigát, Jakobstadtot és Oeselt elvesztették az oroszok.)

b) Utaljunk arra, hogy az ellátás nehézségei fokozódtak ; javulást csak a békekötés útján lehet várni.

c) A forradalmi kormány megkísérelte, hogy az orosz katonák, forradalom által kivívott, szabadságát ismét elkobozza, a halálbüntetést behozta, a komiték korlátlan hatalmát megnyirbálja.

d) Oroszországnak szüksége van békére, hogy belső szervezetét kiépítse.

4. Ezeket a gondolatokat akként értékesítsük, hogy

a) tegyük közhírré azokban az újságokban, melyeket az ellenség kezeibe kell eljuttatnunk,

b) ott, ahol lehetséges, propaganda tisztjeink tartsanak előadásokat.

5. A hadseregparancsnokságoktól függ, hogy a propagandát korlátozzák, ahol nem mutatkozik hasznosnak.

Ez nem kívánatos, ha előfordulna, be kell jelenteni.

A hadseregarcvonalparancsnokság ehhez a rendelethez hozzáfűzi, hogy :

Azokban a szakaszokban, hol az ellenséges helyzet tisztázására támadó vállalatokat tervezünk, a propagandatárgyalásokat egyelőre nem lehet megtartani. Az ujságszolgálatot azonban itt is folytatni kell. N. O. 3471. szám.

Kolozsvár, október 23. és 24.

„Reggel 4 órakor Ditróról Hágótőaljára siettünk és onnét „kocsin Récefalvára és lóháton a 7. huszárezred parancsnokságá„hoz föl, ott Szapáry József gróf ezredes jelentkezik, utána Józsi „fiunk, aki fölvezet századának állásaiba. Nála egy kis reggelit „kapunk és azután még fölmegyünk Balázsnyakára, éppen mikor „a sűrű köd eloszlott. Szép kilátásunk lett. Este visszatértünk „Gyergyóditróra és azután vasúton ide."

„Flandriában nagy csata dúl."

„Az Isonzón rossz az idő és így nincsen sok újság."

„Az én arcvonalamon a 3. és 7. hadseregnél fokozott harc„tevékenység, erősbödő lövegtűz. Az 1. hadseregnél semmi újság. „Ott, hol az állásban jártunk, távoli élénk csatározást hallottunk. „Esős idő."

„Oroszországban nagy zavargások ! Úgy látom, a gyümölcs „igazán kezd megérni."

„24-én délután veszem a táviratot, hogy osztrák-magyar „és német gyalogság hatalmas tüzérségi előkészítés után Flitsch „Tolmeinnél és a Bainsizza-fennsíkon az olasz állásokba behatolt."

*

Az 1. hadseregparancsnokság jelenti, hogy a „Kirschberg" vállalat[1] végrehajtásához a 39. és 37. honvédhadosztály kölcsönös kicserélése következtében, még két zászlóaljat kellene Gerokhoz beosztani.

[1] A Slaniceltől északra eső magaslat ellen tervezett támadás álneve.

Erre elrendelem, hogy a két honvédhadosztály kölcsönös kicserélését az 1. hadseregparancsnokság halassza el, míg a „Kirschberg" vállalatot[1] végre nem hajtja. Op. 4528.

A 7. hadseregparancsnokság jelentést tesz tartalékairól.

A Habermann-csoportnál az új beosztás szerint Kimpolungnál négy zászlóalj lesz.

A Conta-csoportnál, Radautznál és Altfratautznál a 4. pót-hadosztály egyik ezrede van.

A XXVI. hadtestnél Mardzinanál két zászlóalj, a XVII. hadtestnél Volokanál három zászlóalj van.

Az ellenség csoportosítása szerint nem igen valószínű, hogy Habermann csoportját megtámadná. Radautz és Czernowitz irányában azonban sokkal több eredményt ígérő támadások mutatkoznak részére és bár csoportosítása előnyösnek látszik Radautz megtámadására, mégis számolni kell egy orosz támadással a XVII. hadtest ellen is; ezért a 7. hadseregparancsnokság véleménye az, hogy Storozynetz vidékén kell tartalékot teremteni. Minthogy a hadsereg csapatok híján erre nem képes, egy ezredet kér.

Értesítem Kövess tábornagyot, hogy kérését nem teljesíthetem, mert nincsen csapatom. Op. 4169.

Kövess tábornagy a vizsgálat befejeztével a 44. gyalogezrednek Waschkoutznál bekövetkezett balsorsáról azt jelenti, hogy a 44. ezred az ellenség támadásainak visszaverésére nem tett meg mindent. A balsiker főokai: Október 6-án éjfélkor a felderítő és biztosító szolgálatot hiányosan látták el és a megfigyelőszolgálat az ellenség megsemmisítő tüze alatt nem felelt meg. Ennek következtében az első vonal őrségét az ellenség teljesen meglepte. A védőcsapat későn kérte a zárótüzet, az első ellenlökést a helyi tartalékok szétforgácsolva hajtották végre, mivel az árokőrség — melyet a betört orosz csapatok megleptek — az üldözés következtében gyorsan visszavonult és ezzel az előresietö vagy gyülekező tartalékokat is magával rántotta. A zavarba jutott tartalékok nagy részét Waschkoutznál bekerítették, elfogták, vagy lekaszabolták az oroszok.

Kövess tábornagy úgy véli, hogy „az ezred, ismerve dicsőséges multját és mindenkori fényes magatartását, hamarosan ki fogja köszörülni a waschkoutzi csorbát," mindamellett azt javasolja, hogy haditörvényszéki eljárás útján kellene megállapítani, hogy a balsiker mely parancsnokok mulasztása miatt következett be.

Elrendeltem a vizsgálat megindítását[2] és az ottani tapasztalatok alapján utaltam annak szükséges voltára, hogy az előretolt

[1] A Slaniceltől északra eső magaslat ellen tervezett támadás álneve.

[2] Már csak azért is, mert egy esetleges vezetési hiba folytán bekövetkezett visszacsapás homályos foltját nem lehet úgy könnyedén egy ragyogó multú csapat becsületén hagyni.

ütegeknek és lövegeknek a közeli harcban részt kell venniök és a legerősebb lövegtűzben is kötelesek a megfigyelő szolgálatot végezni. Op. 4283.

A badeni hadseregfőparancsnokság elrendeli, hogy okoljuk meg, miért kellett a 3. lovashadosztályt a német 225. hadosztályparancsnokság alá, a XXVI. hadtestet pedig a Conta-csoportparancsnokság alá rendelni?

Az október 22-iki események ismertetésénél kifejtett elvek szerint okoltam meg ezt és hozzátettem, hogy ezt az új beosztást a 7. hadseregparancsnoksággal együtt azért látom szükségesnek, mert az oroszok Radautz elleni támadásával keleti és délkeleti irányból állandóan számolni kell és ismervén a tartalékok elenyészően csekély számát és a terep nagy nehézségeit, a harcvezetésnek egységesen egy kézben kell lennie. Op. 4557.

A hadseregfőparancsnokság Eb. 19.697. sz. rendeletével a hadseregarcvonalhoz páncélvonatokat osztott be, melyeket időközben átszerveztek.

A 7. hadsereghez beosztottam a III. páncélvonatot, mely két ágyúskocsiból és egy géppuskáskocsiból áll. Az ágyúskocsik mindegyikében egy 7 cm-es L/30 m gyorstüzelő ágyú, a géppuskáskocsiban 4 géppuska van.

A 3. hadsereg a II. páncélvonatot kapta, mely egy ágyúskocsiból és egy géppuskáskocsiból áll. Az ágyúskocsi egy 7 cm-es és egy 7·7 cm-es L/30., illetve L/33. m ágyúval, a géppuskáskocsi 5 géppuskával van felfegyverkezve.

A hadseregparancsnokságokat utasították, hogy jelentsék, miként gondolják a páncélvonatok alkalmazását és milyen szerepet szántak nekik a védelemben? Op. 4569.

A hadseregfőparancsnokság a repülőknek új szabályzatot adott ki. Ezért az eddigi utasításokat és útmutatásokat érvénytelenítettem. Az új szabályzat azonos a németekével. Op. 4558.

Kolozsvár, október 25.

„Arcvonalamról a rendes harctevékenységet jelentik. Eső „és sűrű köd."

„Az Isonzónál tegnap 600 foglyot ejtettünk és 20 ágyút „zsákmányoltunk. Délután alábbi jelentést kapom :"

„'Jenő főherceg hadseregarcvonala. Az osztrák-magyar és „német csapatok támadásával tegnap reggel óta az egész arc„vonalon a Rombontól a tengerig a 12. Isonzó-csata megkezdő„dött. Rövid hatalmas tüzérségi előkészítés után rohamoszlopaink „áttörték a régóta kiépített ellenséges megerődített vonalat, föl„tartóztathatatlan támadásban törtek előre. A hadtest az

„ellenséges állást a Rombonon elfoglalta és egy oszlopá-
„val a völgyben Sagan át nyomul előre. A 14. hadsereg : Karfreit
„eléretett, ma reggel óta Robic a Natisone völgyében a mi birto-
„kunkban van. A Matajur elleni támadásra a csoportosítás meg-
„kezdetett. A déli szárny súlyos küzdelem után a Tolmeintől
„nyugatra és délnyugatra az uraló magaslatokat elfoglalta és
„további előnyomulásban van nyugat felé. Boroević vezérezre-
„des hadseregcsoportja : A Bainsizza-fennsíkon az ellenség a leg-
„súlyosabb küzdelemben heves ellenállást fejt még ki, tovább a
„tengerig nagyon heves tüzérségi harc mindkét oldalon, ez gyakran
„pergőtűzzé fokozódik. Egyes helyeken helyi harcokra került a
„sor, melyek folyamán az ellenségtől egyes állásrészeket és foglyo-
„kat vettünk el. Mindkét oldalon élénk repülőtevékenység . . .' "

„Végre leszedik az Isonzó-csaták érett gyümölcsét . . .
.'Krauss-csoport északi szárnyával fölkapaszkodóban a Prevala
„Schartera. Saga oszlopa előnyomulóban Stolra. A hadsereg
„közepe gyengébb erőkkel elzárja a Natisone völgyét Robictól
„délre és heves harc után elfoglalta a Kuk magaslatát. A déli
„szárny előnyomulóban van Srednje (⌀ 806), Ronzinától keletre
„levő magaslat vonalán át. Boroević elérte Leopa—Bate—Madoni
„vonalát. Az ellenség lebont.' "

„A nyugati arcvonalon a németek súlyos küzdelemben egy
„kevés teret nyertek és éjjel Oise-Aisne csatorna mögé húzódtak."

„Az én arcvonalamon a 7. hadseregnél : 40. honvéd- és
„59. közöshadosztálynál nevezetesen élénkülő lövegharcok. A
„német legfölsőbb hadvezetőség keresztülvitte, hogy a 2. Landwehr-
„hadosztályt nem veszik el tőlem. Obermilleschoutznál egy túl-
„ságosan messze előretolt támpontot kiürítettem, mert csakis
„támadó célra foglaltuk el. Az 1. és 3. hadseregnél semmi neveze-
„tesebb újság."

*

Arra számítok, hogy az oroszok a délnyugati hadszíntéren október 24-én elért eredményeink ellensúlyozására támadni fognak.

A 3. hadseregparancsnokságot ezért utasítottam, hogy a 2. lovashadosztályt akként tartsa készen, hogy szükség esetén a 7. hadsereg támogatására eltolhassa. A Litzmann-csoport is tartson készen az 5. hadosztálynál és a 16. német tartalékhadosztálynál egy-egy zászlóaljat, a német 83. hadosztálynál két zászlóaljat.

A teherautókon történő szállítást készítse elő. Tüzérséget is osszon be a zászlóaljakhoz.

A csapatok eltolását csakis szükség esetén fogom elrendelni. Ha a 2. lovashadosztály elszállítására nem kerülne a sor, akkor a bajor 18. tartalékezredet nem a 3., hanem a 7. hadsereghez szándékozom beosztani. Op. 4599.

Vasúti helyzet Bukovinában.

A kőrösmező—kolomea—stefanowkai vasútvonal kijavításához az anyag olyan rendetlenül érkezik, hogy a beosztott vasútépítőszázadokat nem lehet a helyzetnek megfelelően teljesen kihasználni arra, hogy a munkálatok mielőbb befejeződjenek. November közepén a vasúti forgalomnak meg kellene kezdődnie ; ez most kérdésessé vált.

E miatt a Millie—Lukawtz és Petroutz —Galanestie vonalak javítása is megkésik. Világos, hogy az anyagban hiány van. Ezért a német vasúti ügy főnökét megkérték, hogy a Leordina—Luhi tábori vasútanyagot engedje át a bukovinai tábori vasútvonalak kijavítására. Ennek lebontása, minthogy a Kárpátokban a volt állások anyagát rajta szállítják el, nem lehetséges még.

Véletlenül megtudtam, hogy a 7. hadseregparancsnokság a czudyn—unterwikowi vasútvonal mielőbbi forgalomba állítására számít.

Világos, hogy a szállásmesteri hivatalok a hadseregfőparancsnokság közegeivel különféle irányban tárgyalnak, de erről mitsem tudok. Ezt nem tűrhetem, mert sokszor kénytelen vagyok a vasúti helyzet mérlegelésével határozni. Ez pedig hibás lehet, ha a valódi viszonyokat nem ismerem.

Minderről a hadseregfőparancsnokságnak jelentést tettem. Op. 4589.

Ugyanakkor meghagytam a hadseregparancsnokságoknak, hogy új vasúti vonalak építése, vagy a meglevők kibővítése tárgyában előterjesztéseiket tegyék meg a hadseregfőparancsnokságnak. Op. 4590.

Október 26.

„Az olasz fronton, nézetem szerint, a fődolog, hogy a leg-
„alaposabb végrehajtás mellett most gyorsan haladjon a had-
„művelet, hogy az ellenségnél az áttörés által támadt riadalom
„és esetleges fejetlenség fokoztassék és a lélekzete kimaradjon!
„Érdekelt volna ott vezethetni akár csak régi hadtestemet, hogy
„a keserves Isonzó-csaták gyümölcsének leszedésében részt-
„vehessek. De nem lehet az ember mindenütt. Most Erdély van
„én rám bízva s azt egész énemmel, létemmel, lelkemmel, őrzöm

„és védem. Magyar hazámat védeni rámnézve mindenek között „a legszentebb föladat."

„Az éjjel arcvonalamon aránylag csendesen mult el."

„Az Isonzóról alábbi értesítést küldték nekem :"

„'Jenő főherceg, tábornagy hadseregarcvonala. A vissza-„vonuló ellenséget üldözve, a győzelmes szövetséges csapatok „tegnap az egész csatasoron tovább nyomultak elő. Ott, hol az „ellenfél ellenállásra szedte össze magát, ez lendületes támadás-„sal megtöretett és a nagy terepnehézségekre való tekintet nélkül „az ő uraló második és harmadik magaslati állásai is elvétettek „tőle. Tegnap reggel óta az ellenség heves küzdelemben a Bainsizza-„fensík egy részét is kiüríti . . .' "

„Mi üldözzük őt és már közel vagyunk a magaslatokhoz „az Isonzótól keletre. Tovább délre a tengerig heves tüzérségi „harc. Eddig több mint 30.000 fogoly, 300 ágyú és megszámlál-„hatatlan hadizsákmány került kezünkre."

„Az én arcvonalamon az esti jelentések szerint semmi „különös újság."

„Flandriában a nagy csata tovább tart. A széles arcvonalon, „mélyen tagozottan támadó franciák és angolok ismételten vissza-„verettek. Állásaink erősen a kezünkben vannak."

„Reggel óta havazik arcvonalamon."

„Rómában a kamarában nagy szavazati többséggel vissza-„utasították a kormány részére indítványozott bizalmi nyilat-„kozatot."

*

A 3. hadseregparancsnokság jelenti, hogy a 7. hadsereg esetleges támogatására készen tartja :

a 2. lovashadosztályt s a 30./II. zászlóaljat Raranczen,

a 329./III. zászlóaljat Mahala és Czernowitznál,

a 330./II. zászlóaljat Bijannál,

a 13./II. zászlóaljat Okopynál.

Autón egyszerre csak 1100 főt lehet szállítani. Op. 4599.

A badeni hadseregfőparancsnokság közli, hogy a 2. lovas-hadosztályt nem viszi el s így az én rendelkezésemre áll. A lengyel légió 2. gyalogezredét a 3. hadsereghez indította. Ennek következtében a bajor 18. tartalékezredet a 7. hadsereghez osztottam be.

A hadseregfőparancsnokság meghagyta, hogy készüljek fel arra, hogy az orosz 8. vagy 9. hadsereg esetleges támadását visszaverhessem. Op. 4519. Ang. II.

Ha az oroszok Conta csoportját megtámadnák, Ober-Ost és köztem minden megtörtént, hogy Böhm-Ermolli hadseregcsoportjából egy dandártörzset, két gyalogezredet és két tüzérosztályt[1] szállíthassanak hozzám.

A 7. hadsereg gondoskodjék arról, hogy a veszélyeztetett helyekre teherautóval, gyalogmenettel gyorsan lehessen csapatokat irányítani; élelmezésüket s elhelyezésüket biztosítsa és készítse elő.

Kirakodóhelyül Nepolokoutz, Luczan és Zuczka vehető számításba. Op. 4601.

Minthogy a hadseregfőparancsnokság értesített, hogy a rendesnél több lőszert nem küldhet, a „Kirschberg" támadó vállalatról lemondottam s az 1. hadseregnél a 37. és 39. honvédhadosztály kölcsönös kicserélését elrendeltem. Op. 4520.

Október 27.

„A hadseregfőparancsnokság egyszerre nagyon aggódik Czer-
„nowitztól délre levő helyzetem miatt. A lelkiismeret mozgolódik
„tán, hogy arcvonalam ily türhetetlen gyengítését kierőszakolták?
„Az A. O. K. majdnem könyörög, hogy én gondoskodjak most
„arról, hogy arcvonalam tartson ki!... Jó..., jó, de egyedül
„táviratokkal és az A. O. K. hízelgő nyilatkozataival nem tudom
„az oroszt föltartóztatni, ha netalán komolyan támadna. Ebben
„a pillanatban még nincsen ok az aggodalomra, most nincsenek
„jelek arra, hogy közvetlen egy nagy orosz támadás előtt álla-
„nánk. Magától értetődik, hogy Oroszország szövetségesei mindent
„el fognak követni, hogy egy mentesítő nagy támadásra bírják.
„Arra kell számítanom, hogy tán egy hét mulva — ha más ese-
„mények nem jönnek közbe — meg fog engem támadni az orosz
„haderő. Mindenekelőtt elvett tüzérségemet kell, hogy vissza-
„adják; e nélkül reménytelenül gyenge vagyok. Ezenfölül legalább
„öt hadosztályt kell, hogy nekem adjanak, akkor minden támadás
„visszaverését föltétlenül vállalom, de csak így és ebből nem
„engedhetek semmit."

„Itt hideg van, ma kemény fagy volt és egész arcvonalamon
„erősen havazik. Itt a tél minden szenvedésével és kínjával!
„Meg fogja-e ez hozni a békét? Azt hiszem, el kell arra készülve
„lennünk, hogy még egy vagy két évig is eltarthat a háború."

[1] Német csapatok.

„Az Isonzóról jelentik, hogy előnyomulásunk igen előnyös „haladásban az alábbi vonalat érte el:"

„Canin—Nizki vrch—Platischis—Monte—Inanes—San Pietro „(Cividalétől északra)—Monte San Leonardo (△ 914)—Monte „San Giovanni (⊹ 703)—Kostanjevica—Canalenál az Isonzó át „van lépve, Kobilek (⊙ 627, a Bainsizza-fennsíkon)—Britof „(△ 646)—Salcanónál az Isonzó el van érve. A Karszt-fensíkon „az én hős 17. hadosztályom a Fajti Hribet (△432) széles vonal- „ban elfoglalta és ismételt támadások ellenében megtartotta. „A zsákmány óriási. Eddig meg van számlálva 550 löveg, 60.000 „fogoly. A Monte Santo (⊹ 682) megint a mienk, üldöző csapa- „taink Cividale előtt állanak, az egész 11. Isonzó-csatában elvesz- „tett terep megint a mienk. A mi tüzérségünk az összes ellenséges „oszlopokat, melyek Görz vidékéről az Isonzó-hidakon nyugat „felé vonulnak, a leghathatósabb tűz alatt tartja és az összes „ellenséges arcvonal mögött levő forgalmi vonalak állandóan „csapatokkal meg vonatokkal vannak megrakva és a leghatható- „sabban lövetnek. Légirajok igen előnyösen dolgoznak, 24 ellen- „séges repülőgép légiharcban lelövetett. A zsákmányt nem lehet „megszámlálni."

„Az én arcvonalamon éjjel rendes harctevékenység. Nappal „semmi nevezetesebb. Egy magaslaton ismételten 20—30 oroszt „láttak egy vörös zászló körül csoportosulni. Új orosz ütegek „zárótűzre saját állásuk előtt belőtték magukat a 40. honvéd- „és 59. közöshadosztállyal szemben. Ellenséges repülők állandóan „átrepülték a 7. hadsereg állásait. Turcsány hadnagy egy repülés- „nél két ellenséges repülőgép által megtámadtatott, a küzdelmet „fölvette, egyik ellenséges repülőt lelőtte, a másik elmenekült."

Seeckt tábornok helyzetjelentése a német vezérkar főnökének.

1. hadsereg. A jobbszárny előtt a román hadsereg helyzete nem változott. Tirgul Ocna és Trotusu között, az orosz 4. hadsereg déli szárnyán, csapateltolásokat figyeltünk meg.

Az orosz 188. hadosztályt a 49. hadosztály váltotta fel, az orosz 80. hadosztálynál a Doftana-völgyben is van mozgás. A hadsereg közepe és balszárnya előtt nincsen újság. Támadás jelei sehol sem mutatkoznak.

7. hadsereg. A jobbszárny előtt a Moldawa-völgyig nincs újság. Moldawa és Sereth között az ellenség csoportosítása nincs

teljesen tisztázva. Csak az bizonyos, hogy az oroszok ereje itt nem csökkent. Az orosz XVIII. hadtestparancsnokság előrement Suczawaról Illischestiere. Valószínűleg a hadtest mindkét hadosztálya az első vonalba került. Az egyiket (23.) Solka vidékén állapították meg. Lehet, hogy hadosztályai másokat váltottak fel. Számításba jöhet a 3. turkesztáni és a 166. hadosztály. Az is lehetséges, hogy a hadosztályokat, a már bent levők szakaszát megrövidítve, az arcvonalba tolták. Ez támadó szándékra is mutathat, amiről a foglyok beszélnek is.

A hadsereg többi részén kisebb változásokat lehetett észlelni ; de orosz támadás jelei nincsenek. Az ellenséges tüzérség azonban Conta-csoport szakaszának egyes pontjaira, hátsó terepére és ütegállásainkra belövi magát repülők és léghajók segítségével.

3. hadsereg előtt az ellenség helyzete nem változott. Az orosz XVII. hadtestet, mely tartalék volt, az északi arcvonalra szállították.

Az ellenség hangulata, propaganda.

A Kornilov-vállalat meghiúsulása után befolyásunk az orosz katonákra erősödni látszik.

Fogolyvallomások szerint a komiték ismét régi hatalmukhoz jutottak és újra döntő szavuk van a támadás és felváltás kérdésében. A halálbüntetést állítólag eltörölték.

Az orosz 48. hadosztálynál megtörtént, hogy egyik századparancsnokot a legénység követelésére eltávolították állásából. Az orosz 117. hadosztálynál azt tárgyalták, hogy az egész arcvonalon fegyverszünet legyen. A hadiunottság nő. A háború végét ebben az évben komolyan várják. A rohamzászlóaljakat nagyrészt feloszlatták ; így az orosz 65. hadosztálynál is, melynél azt a komiték kierőszakolták.

Beigazolódott, hogy a 40 éveseket elbocsátották a hadseregből. Az élelmezésben nehézségek nem mutatkoznak, ellenben a téli ruházatban hiány van.

Az újságszolgálat fennakadás nélkül folyik. Tárgyalások dolgában nincs számottevő eredmény.

A fegyelem meglazulásáról nincsen hír. Az orosz 47. hadosztály egyik ezrede fellázadt, de a lázadást fegyverrel elfojtották.

A hadseregarcvonalparancsnokság ismételve hangoztatta, hogy az olasz hadszíntéren elért sikereink miatt, az entente ellenhatását valamennyi többi hadszíntéren lehet várni, ezért a hadseregparancsnokságokat felhívta, hogy az alájuk rendelt csapatokat ebben az irányban világosítsák fel.“ Op. 4608.

Október 28.

„A 7. hadseregnél élénkebb lövegtűz, reggel felé gépfegyver-
„tűz az Istensegítsnél. A 3. és 1. hadseregnél rendes harctevé-
„kenység."

„Flandriában tovább dühöng a nagy csata. Keleten és
„délen semmi különös. Az olasz harctéren szépen halad nagy
„hadműveletünk. A jelentés erről így szól:"

„'Jenő főherceg, tábornagy hadseregarcvonala. Hadműve-
„letünk fényesen folytatódik. Hatalmas sikereink nyomása alatt,
„midőn Flitsch és Tolmein vidékéről tegnap este előtörtünk,
„az ellenséges arcvonalnak déli része is, mely eddig még tudta
„magát tartani, a mi Isonzó-hadseregünk támadásában össze-
„omlott. Az egész 75 km-es arcvonalon a Fella völgye és a tenger
„között a megvert ellenséges főerő rendetlen visszavonulásban
„van. Az ellenséget üldözve tegnap német csapatok (a bajor
„Alpenkorps és a 200. gyaloghadosztály) Cividalet elfoglalták.
„Osztrák-magyar csapatok Plavánál átlépték az Isonzót. Erélyes
„támadásunkban a mi 1. Isonzó-hadseregünk ma éjjel az utolsó
„ellenséges ellenállást megtörte és az ős osztrák Görz várost az
„olasztól elszakította. Előcsapataink ezen a vidéken az Isonzót
„már átlépték. A 11. vadászzászlóaljnak üldöző osztaga Mocsáry
„őrnagy vezetése alatt kézitusában a megvert ellenséggel roha-
„mozva elfoglalta Mainizzanál az égő Isonzó-hidat és járőrökkel
„elérte a Monte Fortint (△ 115)." (Hej, mennyi kínokat kellett
„szeretett csapataimnak e végett a borzasztó Monte Fortin végett
„kiállaniok!) 'A Karszt-fennsíknak véráztatta harcmezeiről is
„nyomásunknak engedve kellett az ellenségnek a Vallonen át
„visszavonulnia. Monfalconet járőreink elérték. A foglyok száma
„több mint 80.000 ezerre emelkedett, a zsákmány 600 ágyú.
„Erős scirocco. A 10. hadseregnek balszárnya Karintiában —
„kemény harc után — szintén már előnyomul.' "

„Ő Fölségének üdvkívánatainkat táviratilag fejeztem ki,
„mire tőle a következő választ kaptam:"

„'Dir und Deinen heldenmütigen Kämpfern innigen Herzens-
„dank für Deine warmen Glückwünschе anlässlich der schönen
„Erfolge, die uns der Allmächtige beschieden hat. Karl.' "

„De ez még nem elég, Olaszországot teljesen meg kell
„verni, mert csak így gondolhatnánk mielőbbi békekötésre, de

„semmit se vegyünk el tőle és ne gondoljunk másra, mint leg-
„följebb apró határkiigazításokra, amennyire azt a hadászati
„helyzet föltétlenül megkívánja. Nekünk határainkon belül minél
„kevesebb olaszra van szükségünk. Minden lépés, mellyel olasz-
„hon szívéhez közeledünk, közelebb hozza a békét."

„Az orosz 8. és 9. hadseregnek csapatai rendkívül ellensé-
„gesen viselik magukat. Ha szökevények jönnek, azok bebizo-
„nyítottan hazug híreket hoznak és meglehetős bizonyossággal
„meg tudtuk állapítani, hogy készakarva küldenek ők át ilyen
„szökevényeket, hogy bennünket félrevezessenek. Tegnap elren-
„deltem, hogy ott, hol ilyenek jöttek, értesítsék az oroszokat,
„hogy ha ilyen hazug hírekkel valaki újra átjön, azt irgalom
„nélkül ki fogjuk végezni."

Jelentések:

1. hadseregnél élénk az ellenség repülőtevékenysége. Ciresoaia és Mineara között egy ellenséges repülőgépet lelőttünk, Gyimesbükkre az oroszok bombát dobtak, de baj nem történt. A Csobános-völgyben az orosz 188. hadosztályt a 49. váltotta fel.

7. hadsereg. Egy Slatioránál. az ellenséges biztosító vonal ellen irányuló sikeres vállalatunk miatt, az ellenséges tüzérség az 5. honvédlovashadosztályt megtorlótűzbe fogta. A Conta-csoportnál csakis a szokásos ellenséges lövegtűz volt. Pojana Mikuli—Zofla és Solka terében az orosz tüzérség belőtte magát, nyilván ellenőrizte lőelemeit. Máshol zárótűzpróbák és zavarótűzcsapások voltak. Tüzérségünk néhány ellenséges üteget küzdött le repülők és tüzérségi hangmérőosztagok közreműködésével. Ezenkívül két repülőt is lelőtt.

Conta-csoport Unterhorodniknál és Altfratautznál az 1. hadosztálynak és a 4. póthadosztálynak egy-egy ütegét rendelkezésre tartalékul felváltotta. A 18. tábori vadászzászlóalj a 30./3. üteg egyik szakaszával Hlibokára került, a XVII. hadtest tartalékául, az eddigi hadtesttartalékhoz Wolokánál a 34./3. üteg egy szakaszát osztották be. A bajor lovashadosztály tüzérségét a Conta-csoport rendelkezésére bocsátották s most Mardzina—Andrásfalva szakaszában lesben áll, hogy az esetleg betörő ellenséget rögtön tűzbe foghassa. A bajor lovashadosztályt, a hadseregarcvonal-parancsnokság rendeletére, Ober-, Unterwików—Dilka környékére helyezték át. A lovashadosztály a 8. tábori tüzérezred II. osztályát kapta meg tüzérségül. Op. 4610.

3. hadsereg. Semmi különös esemény nincsen. A Nowosielica —Stroincy-szakaszban igen élénk mozgás van az ellenségnél.

A páncélvonatok alkalmazása tárgyában a hadseregparancsnokságok ezt jelentik:

A 7. hadseregnél a III. páncélvonat Hlibokánál van. Harcászati alkalmazását és működését úgy készítették elő, hogy a Sereth-völgyben és az oprischeny—berlincei útnál mozgó lövegtartalék lehessen. Lesállását a Kamenkától északra levő bevágásban szemelték ki, hogy onnan a berlincei vasúti megállóhely és Czerepkoutz vasúti állomás felé mehessen.

A 3. hadsereg páncélvonatát az Alt-Zuczka—Bojan vonalszakaszon alkalmazzák; az ellenség támadása esetén a 83. hadosztály rendelkezésére bocsátják. Op. 4569. szám.

A hadseregarcvonal északi szárnya előtti helyzet:

7. hadsereg. A Serethtől északra a hadsereg északi szárnyáig az ellenség magaviseletéből nem lehet támadó szándékára következtetni.

A Serethtől délre a hegyekig az orosz erőcsoportosítás a támadást bármikor megengedi.

A XXVI. hadtestünk szakasza ellen az ellenség erős tüzérségi hatást törekszik kifejteni. Az ellenséges tüzérség igen éber, de küszöbön álló támadásnak jelei nincsenek.

3. hadseregnél 50 kilométer szélességben 7 és fél orosz hadosztály áll első vonalunkkal szemben, ezek mögött tartalékban még két gyalog-[1] és egy lovashadosztály[2] van. A kölcsönös erőviszony tehát ez:

Hat osztrák-magyar gyalog- és egy lovashadosztállyal — melyeknek ütközetállománya 51.000 puska és 476 löveg — szemben áll kilenc és fél orosz gyalog- és egy lovashadosztály, melyeknek körülbelül 75.000 puskájuk és 322 lövegük van. Az oroszok északi szárnyán a Sankowcytól a Dniesterig terjedő szakaszban, több csapata van, mint az arcvonal többi részén.[3]

Támadás jelei nincsenek s bár az északi szárnyon a csapatokat tömörítették, az ellenség támadása mégsem valószínű, mivel az ütközetlétszám gyenge, a tüzérség pedig támadásra nem elegendő. A foglyok ilyen értelemben vallanak.

Helyi jelentőségű vállalatokkal azonban számolni kell, különösen Szylowcy környékén és attól északra a Dniesterig elterülő részben.

Beszterce, október 29.

„Ma reggel ideérkezve — minthogy semmi dolog nem volt — „egész nap medvevadászaton voltam. Két szomszédom egy-egy „medvére lőtt. Szerdahelyi egy hatalmas medvét hibázott. Sztan-

[1] 32. és 160. hadosztály.
[2] Tusemnaja.
[3] 18 km széles arcvonalrészen négy hadosztály áll.

„kovánszky egy kicsinyt megsebzett. Horváth Artur báró egy „bocsot lőtt. Sztankovánszky a sebzett medve után indult és „eltűnt, mindenhol keresik és most éjfél felé sincs még itt. Fölsé- „ges az erdők őszi színezete, csendes meleg az idő."

„A 3. hadseregnek jelentései semmi különöset sem tartal- „maznak. Különben a megszokott, talán kissé fokozottabb harc- „tevékenység, de mindeddig nem vehető az oroszok támadási „szándékából semmi sem észre."

„Nyugaton heves küzdelmek, a németek minden támadást „véresen visszavertek, különösen erős volt a küzdelem Dixmuiden- „nél. Sok ellenséges repülőt lelőttek."

„Olasz harctér. Nagy eredményeink óráról-órára növekszе- „nek. Az ellenség Karintiában a Plöckenig kiszoríttatott állásai- „ból és mindenütt teljesen fölbomolva vonul vissza. A gemonai „megerődített tábornak erődöve át van törve. Tegnap délben föl- „húztuk lobogóinkat Lonza páncélerődre a Bernardia csoport- „ban. Német csapatok előnyomulóban Udinére. A visszavonuló „ellenséget üldözve későn estig elértük Cormonsot és a Monte „Quarin (△ 274), meg a Podgora (△ 240) kemény küzdelemben „elfoglaltatott. A Karszt-fennsík megint teljesen birtokunkban „van. Az összes csapatok az Isonzót az alsó folyásán elérték és „részben át is lépték, ezzel minden vissza van foglalva, amit „küzdelmeinkben elvesztettünk volt. Tegnap estig 100.000 fogoly „és 700 löveg volt zsákmányunk, mely azóta megint tetemesen „növekedett. Az Isonzó és a Torrentek erős esők következtében „s nagy zivatarok miatt árvizet hordanak. Karintiában az egész „10. hadsereg támadásban van. A Pal Grande (⊹ 1808) el van „foglalva és tovább nyomulunk Timau felé (németül Tischlwang). „Úgy látom, hogy az olasz hadsereg teljesen megtörött. Remélem, „hogy legalább is a Piavéig nyomulnak, hogy a lehető legrövi- „debbre csináljuk arcvonalunkat. Nagy aggályaim volnának, ha a „Tagliamenton állanának meg, mert ott a nagy küzdelmek szakasza „duplán olyan széles volna, mint az Isonzón. A Piavénál az arc- „vonal kétharmaddal rövidülne, aminek föl nem becsülhető jelen- „tősége volna. Az ott fölszabaduló csapatok hozzám jöhetnének „s velük a Moldvát elfoglalhatnám, ami a háború befejezésére „szükséges volna. Mindig az a gondolat marcangolja lelkemet, „hogy ha a románt nem verjük még egyszer teljesen meg és nem

„szálljuk meg az egész országát, úgy még igen nagy bajokat fog „nekünk okozni a háború végén."

Jelentések.

1. hadsereg: Csakis a 225. hadosztálynál volt élénkebb az ellenség tüzérségének tevékenysége.

Az állománykiegészítés befejeztével, megkezdődött a bajor 18. tartalék gyalogezrednek átszállítása Bukovinába. Az időjárás kedvező. éjjelenként fagy.

Az orosz 49. hadosztálynál a 194. ezred is az arcvonalba került. Az orosz 49. hadosztály mögött a 115. áll.

7. hadsereg: Az 59. hadosztályt az orosz tüzérség hevesen lőtte. Különféle orosz ütegek belőtték magukat a Czardaki (△ 324) szakaszra. A Habermann- és Conta-csoportnál eredményes járőrvállalkozások voltak. Egy Slatiora-szakaszunk ellen irányult gyenge orosz támadást csapataink visszavertek. Az időjárás kedvező.

Megerősítették, hogy az orosz 23. hadosztály Solka-szakaszban áll.

A Conta-csoport azt kérte, hogy a bajor lovashadosztály gépfegyverosztályát a Zofla-szakaszba helyezhesse. A kérelem nem volt teljesíthető, mivel ezzel a tartalék szétforgácsolódnék. Op. 4645. szám.

3. hadsereg: A megszokott harcon kívül egyéb semmi se volt.

A hadseregfőparancsnokság jelzi, hogy a cs. és kir. 9. lovashadosztályt hadseregarcvonalam északi szárnyára küldi. Ez a 9. lovasdandárból és az 1., 4., 6. és 13. dragonyosezredből áll. Minden ezrednek 7 százada,[1] 2 géppuskásszázada, 2 kis gránátvetője, 2 könnyű aknavetője, 2 fényszórójárőre, 1 gyalogsági ágyússzakasza és 1 lovas távirószakasza van. Ütközetlétszáma 4260 karabély. A rohamszázad 196 csatárból, a lovasszázad 159 lovasból, a géppuskásszázad 6 orosz gépfegyverből, a vadászkülönítmény 82 főből áll.

A 9. lovastüzérezred egyelőre Ober-Ostnál marad.

A lovashadosztály Czernowitzban rakodik ki és a 7. hadseregparancsnokság kapja meg, mint tartalékot Petroutz—Czudyn—Budenitz terében. Élszállítmánya előreláthatólag október 30-án fog megérkezni. Op. 4644.

Bukovinában a vasúti helyzet ez:

A kőrösmező—kolomeai és kolomea—stefanowkai vasúti vonalak remélhetőleg november 15-ig elkészülnek. A millie—

[1] Közte egy rohamszázad.

lukawetzi vasúti vonal kiépítését elhatározták, bár a hadseregfőparancsnokság sem anyagot, sem munkaerőt nem ad.

A hadseregarcvonalparancsnokság a vasúti hálózat kiépítését a beszüntetett forgalmú vasutak lebontása által nyert anyaggal kénytelen támogatni, mert a vasúti hálózat tökéletesbítésére kell törekednie, mert ha czernowitz—storozynetzi vonalon a forgalom megakadna, a Conta-csoportnál az utánszállítást komoly veszély fenyegetné, minthogy az utak rosszasága miatt máris nagy zavarok vannak. Az utánszállítási szolgálatot pedig feltétlenül meg kell könnyebbíteni. Ez különösen fontos, mert ha czernowitz—hlibokai vonalon a forgalom megakadna, az utánszállítást Nepolokoutztól hosszabb időn át, a rendelkezésre álló vonatoszlop-lépcsőkkel lehetetlen ellátni.

Beszterce, október 30.

„Sztankovánszky eltévedett és ma délben teljesen kimerülve „megtalálták. Ma négy medvére lőttek, melyeket magam is láttam, „én nem tehettem lövést, hiszen szomszédjaimnak jöttek, akik „elhibázták."

„Jelentések. Az 1. és 3. hadseregnél csekély tűzharc, semmi „nevezetes. A 7. hadseregnél egynéhány orosz század Slatiorától „északnyugatra állásainkat megtámadta, de véresen visszaveret- „tek. Általában az ellenség tüzérségi tevékenysége sokkal élén- „kebb lett. Keleten semmi újság."

*

Román szökevények azt vallják, hogy a 7. hadosztályukat legközelebb fel fogják váltani.

Az Uz-völgytől északra levő orosz 190. ezreddel[1] érintkezünk. Propagandánkra fogékony ; az ezred két napja áll az arcvonalban és az orosz 49. hadosztály alá van rendelve.

A Conta-csoportnál meglehetősen élénk ellenséges tüzérségi tevékenység fejlődött ki, melyet Suczawánál egy eredményes járőrvállalkozásunk idézett elő. A 4. póthadosztály egyik üteg kénytelen volt tüzét beszüntetni.

A 30. hadosztály szakaszára az orosz tüzérség ma belőtte magát.

Fogolyvallomás szerint az 1. lövészhadosztály a Suczawától délre, a 3. kaukázusi lövészhadosztály attól északra áll az arcvonalban ; a 7. lövészhadosztályt kivették az arcvonalból és felosztották, mivel létszáma nagyon megcsappant.

[1] A 48. hadosztályhoz tartozik.

Repülőink tegnap megfigyelték, hogy 3 kilométer hosszú csapatoszlop haladt délkeleti irányban Herta felé; valószínűleg a XI. hadtesten belüli felváltás volt.

A 83. és a 16. tartalékhadosztály ma erős ellenséges lövegtűzben állott. Szylowcy-szakaszunk ellen aknavetőtűz volt.

A hadseregfőparancsnokság arról értesít, hogy a 3. hadsereghez fogja beosztani a 43. lövészhadosztályt. Ez a hadosztály a német 16. tartalékhadosztályt váltja fel, mely november 1-én indul Triesztből.

A 3. hadseregparancsnokságot utasítottam, hogy a német 16. tartalékhadosztály felváltására tegye meg az intézkedéseket. Op. 4655. szám.

A hadseregfőparancsnokság közli, hogy a cs. és kir. hadügyminisztériumot megkérte, hogy az 1. hadseregem számára a téli ruházatot utalja ki.

*

„Nyugaton tovább tart a súlyos küzdelem. Az olasz harc-
„téren eredményeink mindig nagyobbak lesznek. A jelentés így
„hangzik:"

„'Jenő főherceg tábornagy hadseregarcvonala. A vissza-
„özönlő olasz sereget üldözve a 14. hadsereg jobbszárnya közele-
„dik a Tagliamento felső folyásához. Az olasz főhadiszállásnak
„eddigi székhelye Udine a szövetséges csapatok által elfoglalta-
„tott és tegnap dél óta már túl is haladták. A déli szárnyon zömeink
„a hidak helyreállítása után — a megdagadt Isonzón — a további
„előnyomulást megkezdték és éleikkel Palmanova vidékét elérték.
„Összeköttetések és közlekedés erős zivataros viharok és
„felhőszakadások által gyakran megszakítva. Conrad tábornagy
„hadseregcsoportja. Tirolban nincs fontosabb esemény. Tegnap
„este óta az ellenség a XX. hadtest előtt is kezd visszahúzódni.
„A visszamenő olaszoknak utánataszítva a 10. hadsereg 10—15
„kilométerrel nyomult előre. Ezáltal összes karintiai csapataink
„olasz földön állanak. A hadsereg közepe tegnap Paluzzát elérte,
„Chiusa forte el van foglalva, ott sűrű havazás . . .' "

„Úgy értesülök, hogy újra temérdek foglyot ejtettünk.
„A Piave vagy Etsch vonala volna a legelőnyösebb, odáig, remé-
„lem, meg sem állunk."

Október 31.

„Egy hatalmas barna medvét lőttem."

„Az olasz harctéren gyorsan haladunk az ellenséget üldözve.

„A Tagliamento Gemonánál és Codroiponál tegnap este eléretett. „Csak ne álljunk meg a Tagliamenton, annak végzetes követ- „kezményei lehetnének, ha a háború még hosszabb ideig eltar- „tana. A Piave a legjobb védelmi vonal, ha már nem mehetnénk „tovább. A mi Isonzó-hadseregeink által erősen szorongatva a „déli szárnyon még a Tagliamenton innen a menekülő olasz töme- „gek a latisanai átjáró felé özönlenek, ágyúikat és temérdek „hadianyagot visszahagyva rendelten visszavonulásukban min- „dent elfelejtve. Sok lőszer és öltözeti raktárakat találtunk telje- „sen tele. Karintiai hadseregünk erélyes nyomással kiküzdi magá- „nak a kibontakozást a nehézjáratú hegységi völgyekből és a „Tagliamento fölső folyásához közeledik. Kezd kiderülni."

„Keleten semmi nevezetes."

„Az én arcvonalamon a 7. hadseregnél a Conta-csoportnál „erős lövegtűz volt és ellenséges hírszerzőkülönítmények tapo- „gatództak."

*

Az orosz 49. hadosztálytól megbeszélés útján arról értesültünk, hogy az orosz-román arcvonal Focsaninál támadni készül!

Az ellenséges tüzérség tevékenysége megélénkült a Habermann-csoport és a XXVI. hadtest arcvonala ellen.

A 7. hadsereg egész arcvonala mentén élénkül a járőrtevékenység. A bajor 8. tábori tüzérezred II. osztálya és a 9. lovashadosztály élszállítmánya Sadagorára érkezett.

Az orosz 1. lövészhadosztály Obermilleschoutznál van az arcvonalban; ettől északra a 3. kaukázusi lövészhadosztály áll.

A német legfelsőbb hadvezetőség utasít, hogy a német 22. hadtápparancsnokságot oszlassam fel, mivel az 1. hadsereg kötelékében már csak egy német hadosztály van.

Az 1. hadseregnél levő német csapatok és a német 218. hadosztály ellátása ezentúl a Gerok-seregcsoportparancsnokság feladata legyen.

A hadseregfőparancsnokság elrendelte, hogy az „Alapelvek az állásharcbeli védelemre" című német szabályzat az osztrák-magyar hadseregnek is szól. Bár nyugaton a viszonyok mások, mint a mi harctereinken, mégis szükséges, hogy magasabb parancsnokságaink a német szabályzatban foglalt alapelvekkel megismerkedjenek és hogy csapatainkat ebben a szellemben iskolázzuk.

Az október hóban ejtett foglyok száma, illetve zsákmány:

1.) 1. hadsereg:

a) osztrák-magyar csapatainál fogságba került 2 tiszt és 52 legénység, zsákmányoltak 1 géppuskát,

b) német csapatainál fogságba került 19 legénység.

2.) *7. hadsereg :*

a) osztrák-magyar csapatainál fogságba került 35 legénység, zsákmányoltak 1 géppuskát,

b) német csapatainál fogságba került 8 legénység, zsákmányoltak 4 géppuskát.

3.) 3. hadsereg :

a) osztrák-magyar csapatainál fogságba került 20 legénység,

b) német csapatainál fogságba került 4 legénység.

4.) Összesen fogságba került 2 tiszt, 138 legénység, zsákmányoltak 6 géppuskát.

„Nyugaton a nagy csata tovább dühöng."

Kolozsvár, november 1.

„Nyugatról ma semmi különöset nem jelentenek, szintúgy „a többi harcterekről sem, kivéve az olaszt. Nálam is csak „rendes harctevékenység."

A bajor 18. tartalékezred átszállítását befejeztük.

A 70. honvédhadosztályparancsnokság átvette új szakaszában a parancsnokságot.

Chiliscánál átpártolt orosz 8. ezredbeli[1] szökevények vallomása szerint az ezred parancsot kapott arra, hogy november 14-ig támadjon. A parancs a legénységet kellemetlenül érintette, de nem szegült ellene.

Idáig a támadásra jeleket nem észleltünk.

Az orosz 49. hadosztály szerint a 188. hadosztályuk Moinestiben van.

A 9. lovashadosztály már a 7. hadsereg körletébe érkezett.

A 3. kaukázusi kozákhadosztály Bielcyre érkezett, honnan a Don vidékére szállítják. Az orosz 23. hadosztálynál a 89. ezred a támadásra kiadott parancs végrehajtását megtagadta. Az ezredparancsnok az ezred deputánsai előtt kijelentette, hogy a 23. hadosztály nem fog támadni.

Zászlóaljaink ütközetlétszámait a *71. számú melléklet* tünteti fel.

„Az olasz harctérről jött jelentés :"

„'Jenő főherceg tábornagy hadseregarcvonala. Tolmezzo „bevételével és a Fella kijárat kierőszakolásával Krobatin vezér-

[1] 2. hadosztályhoz tartozik.

„ezredes hadserege tegnap a Tagliamento fölső folyását elérte. „Tovább délre egész Codroipoig s azon túl is az olaszok a folyón „túlra vettettek vissza. Csak a kiterjedt úttalan rizsföldek vidékén „Latisanától keletre és északkeletre voltak még tegnap meglehe- „tősen nagy ellenséges erők rendetlen visszavonulásban az ottani „Tagliamento átjáró felé. Már két nap óta az északról és keletről „előnyomuló szövetséges csapatok nyomása alatt mindszűkebbre „húzódik össze a gyűrű ezen ellenséges tömegek körül; tegnap „délután bezárult az előtöréssel a latisanai hídra. A közvetlenül „ott küzdő olaszok kénytelenek voltak a Torrenten át menekülni. „A híd felé menetelő ellenséges oszlopok zöme kénytelen volt „győztes csapatainknak megadni magát. Ezen merész művelet „néhány száz ágyút és vagy 60.000 foglyot juttatott kezünkre. „Ezzel az összes zsákmány és a foglyok száma több mint 180.000 „fogolyra és több mint 1500 lövegre emelkedett. A monastiri „szakaszról október 28-a óta az olasz csapatokat elszállítják.' "

„Arznak ma levélben gratuláltam az olasz arcvonalon „elért nagy sikerhez."[1]

„Azt a reményemet hangoztattam, hogy csapataink leg- „alábbis a Piavét mielőbb el fogják érni és ezzel arcvonalunk „lényegesen megrövidül anélkül, hogy a hátországtól túlságosan „eltávolodnék."

„A Tagliamento vonalnak az a hátránya, hogy új arcvona- „lunk nem eléggé rövidülne meg és a főküzdelmi vonal a síksá- „gon hosszabb lenne, mint az Isonzó-arcvonalon volt."

„Megírtam Arznak, hogy a német legfelsőbb hadvezetőség „arról értesít, hogy a támadás befejezte után néhány osztrák- „magyar hadosztályt kapok, melyek az itteni német hadosztá- „lyokat fogják felváltani."

„A 17. hadosztály idehozatalát is újból kértem e levélben!"

„Az én hadseregarcvonalamon — írom továbbá Arznak — „most nem mutatkoznak jelek, melyekből arra lehetne következ-

[1] A központi hatalmaknak a 12. Isonzó-csatában kivívott győzelme a világtörténelem egyik legnagyobb győzelme. Az olaszok vesztesége 10.000 halott, 30.000 sebesült, 300.000 fogoly, 400.000 szétugrasztott, 3152 löveg, 1732 aknavető, 3000 géppuska, 300.000 puska, 300.000 fő részére szolgáló raktárak, 4000 tábori konyha, 73.000 ló, 1600 motoroskocsi, nagymennyiségű ruházati és élelmezési készlet. Tizenhét nap alatt a központi hatalmak körülbelül 150 kilométer mély területet nyertek.

„tetni, hogy az orosz „tehermentesítő ellenoffenzívára" gon-
„dolna, mindazonáltal kértem őt, hogy tüzérségemet erősítse
„meg, mert gyengének érzem magamat arra, hogy egy esetleges
„támadást teljes biztonsággal vissza tudjak verni; különösen
„tüzérségem nem elegendő és tartalékom sincsen; gyalogságom
„is gyenge, úgy, hogy az arcvonal csak felette lazán van meg-
„szállva. Most már visszaadhatná nekem azt a tüzérséget, melyet
„a támadás előtt elvett tőlem, vagy adhatna nekem néhány száz
„ágyút abból az ezerből, melyet csapataink az olaszoktól zsák-
„mányoltak? Feltétlenül meg kell erősíteni tüzérségemet, ha
„azt akarjuk, hogy ellenséges támadás esetén megálljuk a he-
„lyünket."

„A tél küszöbén állunk és mivel nagyon meggyengült az
„arcvonalam, csapataim nincsenek abban a helyzetben, hogy az
„utakat és az utánszállítási vonalakat rendben tartsák. Mivel
„erre erőnk nincsen, kérem irányítsák ide a foglyok egy részét,
„kikből munkásosztagokat fogok alakítani."

„Végül arról értesítem őt, hogy karácsonykor 14 napi szabad-
„ságot akarok kérni, nem számítva azt a három napot, melyet
„Görgényben pihenésre használtam ki 1916 óta nem voltam
„szabadságon; helyettesről nem szükséges gondoskodni, mert
„telefon útján az arcvonalparancsnoksággal összeköttetésben mara-
„dok és ha kell, az első jelre azonnal bevonulok."

November 2.

„Halottak napja! Tegnap este megkoszorúztam a hősök
„sírjait és mindegyikre egy piros virágocskát tettem le. Inkább
„nem írom le, hogy mily érzelmekkel volt telve lelkem, midőn az
„egyszerű sírok és puhafakeresztecskék között sírtól-sírhoz lép-
„tem. Martírok sírjai, akik Istenben nyugszanak. A feledés csen-
„des leple nyugszik ma megint rajtuk és virágocskáim vastag
„dérrel borítva máris kiasztak s a jeges szellő babrál velök, zör-
„getve az elszáradt szirmokat, irgalmatlan hideg kezével össze-
„szorítva azokat. Elgondolkoztam és borzasztó kép lebegett
„szemeim előtt. Oroszország, az óriási birodalom összeomlott, dara-
„bokra esik széjjel, minden rothad, ami eddig virult. Olaszország
„megverve, láztól gyötörve, tán a forradalom küszöbén áll?
„Szerbia, Montenegro a háború izzó lávájában eltűnt, Románia

„haldoklik. Borzasztó e véres ítélet . . . Anglia ? . . . Corruet et „raptas alter habebit opus ? . . . Közeledik az idő, midőn béke „lesz a földön ! ? . . . De addig még sok borzalmon kell keresztül- „menni a halálosan beteg emberiségnek ! A rettenetes hagymáz „paroxizmusa még csak akkor fog bekövetkezni, midőn a fegyve- „reket a küzdők elejtik és összeveszve a rablottakon, testvér „testvért gyilkolva fog az apokalypsisnek szörnyű rémlátomása „bekövetkezni . . . És milyen lesz azután a béke ? A Szahara „halotti sívár békéje lesz-e vagy az árvíz után új életrekelő táj „üde, életet lehelő békéje ? . . . Három és fél éve a legborzasztóbb „lázálom nyomja lelkeinket, melyben csak vért, halált, nyomort „látok, csak lángok, romhalmazok, pusztulás, megsemmisülés „környez engem és belőlük idegbontó sikolyokat és halálhörgést „hallok ki. Béke ! . . . Vajjon áldás lesz-e ez, vagy a ki nem alvó „gyűlöletnek sötét átka ?"

„Tegnap arcvonalam sok helyén vörös lobogókkal meg- „jelentek az oroszok drótakadályaink előtt és „Urrá" kiáltással „lengették azokat, üdvkívánataikat tolmácsolva olaszországi nagy „sikereinkhez. Lángoló, örömteli szavakkal kívánták, hogy Olasz- „országot teljesen leverjük, hogy végre meglehessen az általános „béke."

„Ma igen csekély a harctevékenység."

„A német legfelsőbb hadvezetőség előre figyelmeztet, hogy „a német hadosztályokat arcvonalamban az olasz harctéren föl- „szabaduló osztrák-magyar hadosztályok fogják fölváltani azért, „hogy a német csapatok átmehessenek a francia harctérre. Tegnap „ezért írtam Arznak, hogy talán most lehetne végre-valahára a „17. hadosztályt erre a csendessé váló arcvonalra áthozni, hiszen „bűnnél rosszabb, amit az A. O. K. ezen színmagyar vidékek „ellen vétkezett azáltal, hogy 12 Isonzó-csatában a legnagyobb „véráldozatokat megkívánó Karszton fölváltás nélkül véreztette „el legdicsőbb fiainkat."

„A keleti és nyugati arcvonalon ma csendes nap volt."

„Az olasz harctéren a Tagliamento keleti partja teljesen „kitisztíttatott. Az 50. és 12. hadosztály részei az ellenségtől „elragadták a pinzanói hídfőt. Az ott küzdő olaszok legnagyobb „része körülzáratott, 50 tiszt, közöttük egy dandárparancsnok

„és 3000 ember kényszerből megadta magát. A Latisanában „lefolyt utcai harcokban is 260 foglyot ejtettünk."

Események hadseregarcvonalamon:

Az *1. hadseregnél* a 15. honvédezredet a német 36. népfelkelő ezred váltotta fel.

A *7. hadseregemnél* semmi különös nem történt. A bajor 18. tartalékezred első lépcsője megérkezett.

A *3. hadseregnél* az ellenséges tüzérség tevékenysége a 16. tartalékhadosztály ellen és a Szylowcy-szakaszban a rendesnél élénkebb volt.

Kolozsvár, november 3.

„Tegnap orosz szökevények azt beszélték, hogy parancs „jött az általános támadásra arcvonalam ellen. Egyes ezredek „megtagadták ennek végrehajtását, a legtöbb ezred — kedvetlenül „és elkeseredetten bár — mégis végre fogja hajtani a támadást."

„Minthogy 3. hadseregem végett aggályaim vannak, s „főképen pedig Conta csoportja miatt, holnap Czernowitzba uta- „zom, hogy személyes áttekintést nyerjek a helyzet fölött és a „helyszínen intézkedhessek. Az oroszok szerint a támadás e hó „14-re van elrendelve. Addig van még egy kis időm, hogy minden „eshetőségre elkészülhessek és ha lehet, a visszavert támadást „kihasználhassam Moldva elfoglalására és Románia összeroppan- „tására. Azután pedig Romániát úgy kellene talpra segíteni, „hogy többé ne jusson eszébe bennünket hátba támadni."

„Nagyon tartok attól, hogy az olasz offenzívát az A. O. K. „befejezettnek tekinti és a Tagliamentónál akar megállani és „védelemre berendezkedni. A hivatalos jelentések úgy vannak „fogalmazva, hogy erre kell belőlük következtetnem. Ez, nézetem „szerint, igen nagy hiba volna, mert 1.) az arcvonal csak kevéssel „rövidül, 2.) mert a „nagy küzdelem"-re[1] alkalmas terep legalább „duplán olyan széles, mint eddigi állásainkban az Isonzó mögött, „3.) mert ez bár győzelem volt, de távolról sem jelenti még Olasz- „ország teljes legyőzetését, amit a háború befejezésére szükséges- „nek tartok s ennek elmulasztása a háború folyamán egy újabb „támadást tesz majd a mi részünkről szükségessé."

„Ha meg akarunk nemsokára állani — erre ezer és egy ok

[1] „Grosskampf."

„lehet, melyet a nagy általános helyzet megkövetel s én nem „tudhatok — akkor csak egy vonal van, mely az itt megkívánt „előnyöket magában rejti és ez a Piave—tiroli vonal, mely két- „harmaddal rövidebb, mint volt állásaink vonala, amelynek a „nagy küzdelem"-re alkalmas része felével rövidebb, mint a „Tagliamenton és mely az Adriánál csak 30 kilométerrel fekszik „odébb nyugatra, mint a Tagliamento. Ezt a vonalat el nem érni, „egy soha meg nem bocsátható hiba volna. A Tagliamento vonala „bizonyos körülmények között rengeteg fölösleges véráldozatba „kerülne."

„Ezt a nézetemet Arznak írt levelemben is kifejtettem."

„Az én arcvonalamon csekély a harctevékenység."

„Nyugaton megint nagy csata."

„A Tagliamento vidékéről jön a tudósítás, hogy előnyomu- „lásunk ott ezidőszerint elakadt, mert a hídverés az óriásra dagadt „ár miatt majdnem teljesen lehetetlen. Ebből örömmel látom, „hogy mégis van szándék az előnyomulást folytatni. Eddig „több mint 200.000 fogoly és több mint 1800 löveg került „kezünkbe."

Események hadseregarcvonalamon:

1. hadsereg. A 3. lovashadosztály állása ellen zavarólövegtűz volt.

Az oroszoktól megtudtuk, hogy a 194. ezred az Uz-völgyben áll.

Az 1. hadseregnél az utánszállítás annyira rosszabbodott, hogy a raktárak teljesen kiürültek és a végső tartalék-élelmiadagokhoz kellett nyulni. Ha az A. O. K. nem segít és nem küld bőségesebben élelmet, akkor komoly aggodalomra ad okot a helyzet.

Az A. O. K.-nak bejelentettem, hogy ha a legrövidebb idő alatt nem segít a helyzeten, úgy a csapatok minden kiadott utasítás ellenére, kénytelenek lesznek rekvirálni. Op. 4717.

7. hadsereg. A rendes harc folyt. A 9. lovashadosztály és a bajor 18. tartalékezred megérkezett.

A *3. hadseregnél* említésre méltó dolog nem történt.

A helyzet megítélése.

A legutóbbi héten nem mutatkoztak egy orosz tehermentesítő támadásnak jelei sem. Oroszország vagy nem tud, vagy nem akar segítőkezet nyujtani szövetségesének, Olaszországnak. Mennél jobban késik a tehermentesítő offenzíva, annál valószínűtlenebb

lesz az, hogy az oroszok késő ősszel valamit kezdjenek. A kedvező pillanat már elmúltnak tekinthető.

Nem lehet megítélni, hogy mi ennek az oka? Lehet, hogy Oroszország kormánya kénytelen békebarát politikát követni; lehet, hogy nem akar továbbra is angol érdekekért vérezni; lehet, hogy fegyveres ereje már nem képes nagyobb támadásra; lehet, hogy vasúti hálózata, forgalma és az utánszállítás csődje támadóhadműveletre képtelenné teszi a hadsereget. Mindenesetre az orosz hadsereg ezen tétlenségének kell, hogy ilyesféle oka legyen. Másrészt a tél is beállott, az idő sem kedvez a támadásnak. A cs. és kir. 7. hadsereg arcvonala előtt még mindig nem sikerült megbízhatóan megállapítani az ellenség helyzetét.

Az oroszoknál a hadiunottság és a rosszkedv folyton nő. A csapatok engedetlenkednek, úgy látszik a propagandánk ismét hat. Nem ok nélkül lehet arra következtetni, hogy az oroszok megelégedéssel látják olasz szövetségesük katasztrófáját. Ezt többször meg is mondták az orosz katonák. Itt-ott panaszkodnak az élelmezés rosszasága és különösen a téli ruházat elégtelensége miatt.

Az orosz tüzérség tevékenysége főképen abban merül ki, hogy azon a területen belül, melyben támadásunk nem lehetetlen, ütegeinket leküzdeni törekszenek. Az ellenség magatartásából arra lehet következtetni, hogy úgy gyalogsága, mint tüzérsége a sikeres védelemben látja főfeladatát.

A román arcvonalon is csend van, bár a románok magatartása határozottan ellenséges és tartózkodó. Propagandánkkal szemben nyiltan visszautasító; tárgyalásra nem hajlandó. Sajnos, egy tervezett helyi támadásról le kellett mondanunk, mivel a szükséges tüzérségi lőszert az A. O. K. nem adta meg. A románok sem voltak hajlandók támadni az olasz vereség ellensúlyozására; helyi jelentőségű vállalatokkal azonban számolni kell a román arcvonalon, annál is inkább, mivel nagyon kellemetlen nekik, hogy mi a hegyekből kijutva, uraló helyzetben vagyunk fölöttük. Az ilyen vállalatok célja azonban csakis az lehet, hogy állásukat megjavítsák.

Helyzetünk határozottan javult azzal, hogy kiépítettük utainkat, melyek csapatainkat a Kárpátokon keresztül a hátországgal összekötik.

Az 1. hadsereg arcvonalán igen csekély a harc. Arra használjuk ki a csendet, hogy fontosabb alszakaszokba pihent csapatokat hozunk, azaz fáradtakat váltunk fel. Így a 7. hadseregnél a Herberstein-lovascsoport és az 51. honvédhadosztály helyet cserélt. A Conta-csoport előtti helyzetet állandóan figyelni kell.

Ha valahol, akkor itt fognak támadni az oroszok, mert erőcsoportosításuk ebben a szakaszban határozottan kedvező. Itt

csapatainkat nem gyengíthetjük. Czernowitznál is ugyanaz a helyzet.

Az oroszoknak mindig tetszetős lesz e város ellen valamit csinálni, ha azon tudat, hogy mi őket méltóan fogadni fogjuk, nem tartja vissza. Czernowitz elleni vállalatra azonban sem a 7., sem a 3. hadsereg arcvonalán nem mutatkoznak jelek.

A hadseregarcvonal tüzérsége nagyon gyenge, mert igen sok löveget küldött az olasz harctérre.

Az A. O. K. még csak nem is válaszolt arra a kérésre, hogy a támadás befejezte után adja vissza a hadseregarcvonalnak azt a tüzérséget, melyet innen elvitt.

A lengyel légió érkezőfélben van a 3. hadsereg arcvonala mögött, itt katonailag kiképezik. A hadseregparancsnok — aki megszemlélte ezt az alakulatot — úgy nyilatkozott, hogy a lengyel légió beosztásával nem erősödött, ellenkezőleg inkább zavarba-hozza ez a csapat.

November 4.

„Nincsen fontosabb följegyezni valóm."

„Olaszországban minden jól megy."

„Délben Mikuliczynre utazom, hogy onnét a tűzvonalba „menjek."

„Oroszországból olyan hírek érkeznek, amelyek mindjob-„ban azt a meggyőződést érlelik meg bennem, hogy Oroszország „a végső bomlás stádiumába érkezett és hogyha valami rendkívüli „esemény ezen összeomlást nem tereli más irányba, már aligha „lesz képes nagyobbszabású komoly katonai vállalkozásra. „A különbéke utáni vágyakozás és törekvés napról-napra nagyobb „mérveket ölt. Magától értetődik, hogy ez csakis egy ránknézve „előnyös jelnek tekinthető és nem szabad ennek bennünket valami „könnyelműségre csábítani, mert a látszat, bármily valószínű-„séggel is bírjon, még mindig csalóka lehet."

*

A *hadseregarcvonalamon* semmi különös esemény nem volt.

Felváltások:

Az 51. honvédhadosztálynak az 5. honvéd lovas- és a 6. lovashadosztállyal való kicserélése a Brosteni-szakaszban folyik.

A Doftana-völgytől keletre levő alszakaszban most az orosz 80. hadosztály helyezkedett el.

A jelek arra mutatnak — ha ugyan az oroszok félre nem akarnak bennünket vezetni —, hogy a 166. hadosztályt az arcvonalból pótlás nélkül kivonták ; a 3. turkesztáni lövészhadosztály délfelé kiterjeszkedve a hézagot kitöltötte.

*

Az A. O. K. hozzájárult ahhoz, hogy a millie—lukawetzi szabványos vasúti vonalat kiépítsük, de hangsúlyozta, hogy sem munkásosztagot, sem építési anyagot nem adhat.

A 7. hadseregparancsnokság a vasúti vonalak kiépítésére vonatkozólag több tervét jelentette nekem, de ezek ellen különféle ellenvetések támadtak. Ezért a hadseregarcvonalparancsnokság véleménye az, hogy egy átfutó vonal építésére kell törekedni még abban az esetben is, hogy ha ez csak tábori vasút lehetne. A döntő szót azonban nem akarom előbb kimondani, míg a Nepolokoutz—Kuty—Wiznitz és a Hliboka—Lukawetz tábori vasút összeköttetése tárgyában nem mérlegeltük alaposan a viszonyokat.

A 7. hadseregparancsnokságot ilyen értelemben utasították és a munkálatok tanulmányozására egy német vasútügyi tisztet adtak rendelkezésére. Op. 4742.

*

A német O. H. L. arról értesít, hogy az A. O. K.-val megállapodott, hogy november 15-től kezdve a hadseregarcvonalon álló német hadosztályokat a nyugati arcvonalra szállítsák át, helyettük cs. és kir. csapatokat fognak a József főherceg hadseregarcvonalra küldeni.

A hadseregparancsnokságokat erről bizalmasan értesítettem. Op. 4735. szám.

Czernowitz, november 5.

„Korán reggel Mikuliczynbe érkezve automobilon, sűrű, „hideg ködben Delatynon, Kolomeán, Sniatynon át ide jöttem. „Útközben Křitek vezérezredes, a 3. hadsereg parancsnoka jelent- „kezett nálam és néhány fontos intézkedést megbeszéltem vele, „melyeket még nem írhatok e lapokra, majd csak ha Kolozsvárra „visszaérkeztem, legszigorúbb titokról lévén szó, nem bízhatom „azokat kézitáskámra. Itt Litzmann német tábornok, mint sereg- „csoportparancsnok jelentkezett nálam. Azután hamarost „lövész- „árokbeli egyenruhámba" bújtam és kisiettem a nagyszerű érseki „palotából a 2. lovashadosztályhoz és Rarancze—Toporoutznál „az erdő szegélyén megszemléltem a derék 16-os, 3-as, és 6-os „huszárokat. Kitűnően fegyelmezetten néznek ki, úgy hogy szívem

„örömtelin dobbant, több száz vitézemmel beszéltem, mind a „leghazafiasabb bizalommal vannak eltelve. Debreceniek, szege- „diek : eszembe juttatják dicső 39-eseimet és 46-osaimat. Csak „délután 4 órakor fejeztem be a szemlét, az oroszok csendesek „voltak, ma csak 3 gránátjukat láttam és csak egyes puska- „lövéseket hallottam."

„Toporoutz—Rarancze, hol tavaly a honvédeknek oly ret- „tenetesen súlyos harcaik voltak, midőn az áruló csehek átszalad- „tak és azután orosz kézre került Czernowitz. Történelmi helyek „óriási tömegsírokkal és a legszomorúbb emlékekkel! Vissza- „érkezvén ide, még kórházakat akartam látogatni, de oly „késő lett, hogy el kellett tervemet ejteni."

*

Az egész arcvonalon élénk a járőrtevékenység, különben nem történt semmi különös.

A Gerok-seregcsoport a német csapatok és a német 218. hadosztály ellátását átvette a 22. számú hadtápparancsnokságtól, az utóbb melített hadtápparancsnokság Brassóban várja be a német legfelsőbb hadvezetőség parancsát. Op. 4764. szám.

Az 1. hadseregnél a 313., 314. és 315. honvédezred két-két zászlóaljas ezredbe való átszervezése megtörtént. A századok harcosállománya :

a 313. honvédezrednél 140,
a 314. „ 150,
a 315. „ 110 puska. Op. 4438. szám.

Az orosz 48. és 49. hadosztálytól megtudtuk, hogy a 188. hadosztályt feloszlatták ; csapatait a XXIV. orosz hadtest két hadosztályába osztották be.

A badeni A. O. K. Op. 47.067. szám alatt intézkedett, hogy a német csapatokat a nyugati arcvonalra szállítsuk.

A német csapatok kicserélésére a 43. lövészosztályt (13 zászlóalj), a 2. és 9. lovashadosztályt, 10 trachomás zászlóaljat,[1] a 311./I. és 316./I. honvédzászlóaljat és 5 magyar népfölkelő zászlóaljat[2] fognak rendelkezésemre bocsátani.

A 43. lövészhadosztály november 16-án indul vasúttal Sesanáról ; saját tüzérdandára helyett, a 16. tábori tüzérdandár[3]

[1] Tirolból a 204. ezred I—VIII. zászlóaljait a 311./I. és 316./I. honvéd-zászlóaljakat.
[2] Dél-Tirolból.
[3] 60 könnyű és 16 nehéz löveg.

jön ide vele. A trachomás zászlóaljak november 7-én indulnak Tarvisról. A hadosztály 13 zászlóaljából a 41/IV. zászlóaljat a 71. hadosztály kapja, melynél a 8. hegyidandárba kerül. Az említett zászlóalj a 24./IV. és 58./IV. zászlóaljjal együtt a 124. gyalogezredet fogja alkotni.

A még megkívánt osztrák-magyar tüzérséget külön intézkedéssel utalják ki.

A német csapatok elszállítását november 16-án kell megkezdeni, naponta 6—8 katonai vonatot indítva.

Előbb a 16. tartalékhadosztályt, utóbb a 225. hadosztályt kell felváltani és elindítani. A német csapatok november 16-án indulnak, naponta 6—8 vasúti vonattal. Op. 4735 és 4772. sz.

Elhatároztam, hogy az öt magyar népfelkelő zászlóaljat az 1. hadseregbe, a 10 trachomás zászlóaljat és a 9. lovashadosztályt a 7. hadseregbe osztom be. A 3. hadsereg a 43. lövészosztályt kapja.

Erről a hadseregparancsnokságokat értesítettem s az 1. hadsereg tetszésére bíztam, hogy a 37. honvédhadosztályt a 39. honvédhadosztállyal megcseréli-e vagy sem; felhívtam a 7. hadseregparancsnokság figyelmét a trachomás zászlóaljakra; a 3. hadseregparancsnokságnak pedig meghagytam, hogy a német 16. tartalékhadosztályt akként váltassa fel, hogy annak elszállítása november 16-án megkezdődjék.

A hadseregparancsnokságokat utasítottam, hogy az új csoportosítás tervét jelentsék. Op. 4718., 4735. II. szám.

A badeni A. O. K. arról értesít, hogy az 1. hadsereg élelmezésének megjavítása érdekében a hadügyminisztériumnál közbenjárt.

Közben ott az élelmezési helyzet annyira rosszabbodott, hogy az egész hadsereg körletében, a hadsereg összes állományát számítva, fejenként egy teljes élelmezési adag se állott már rendelkezésre; mindennek ellenére még nem nyúltam a rekvirálás utolsó eszközéhez, mivel az 1. hadsereg hadbiztosai arról biztosítottak, hogy a pótélelmezés mennyiségét felemelték és a kenyérliszt rekvirálása különös eredménnyel úgy sem járna. Így, belpolitikai okok miatt, a rekvirálást el lehetett halasztani. Op. 4717. és 4763. szám.

November 6.

Az esős és ködös idő miatt szünetelt a kölcsönös harc.

A 7. hadseregnél az 51. honvédhadosztály átvette az 5. honvédlovashadosztály alszakaszát a Moldowa-völgytől Slatioráig.

A német 18. tartalékezred egy-egy zászlóalja Jordanestiere, Komanestiere és Unter—Petroutzra érkezett.

Ober-Ost arról értesít, hogy a 9. lovashadosztály tüzérsége három nap mulva menetkész és hozzám indul. Op. 4790. szám.

A német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

1. A badeni A. O. K. a német O. H. L.-al egyetértve elrendeli, hogy Nepolokoutz—Zuczka terében vonjam össze a bajor lovashadosztályt, melyet a Mackensen-hadseregcsoporthoz szállítanak. Op. 4767.

Az elszállítás Luzan és Sadagora állomásokról november 11-én indul meg.

2. Az A. O. K. részleteket közöl a trachomás zászlóaljakról:

a) A kérdéses 10 trachomás zászlóaljon kívül még beosztanak hozzám egy trachomás hegyi századot, 8 trachomás építőszázadot és két magyar népfölkelő trachomás munkásszázadot.

b) A 204./I—VIII. számú zászlóaljak önálló osztályokat képeznek, nincsenek ezredkötelékben.[1]

A trachomás zászlóaljak szervezete olyan, mint a gyalogzászlóaljaké; négyszakaszos négy századból állanak; minden zászlóaljnak egy nyolc géppuskából álló géppuskás százada van; az állomány teljes.

4. *c)* A zászlóaljak zöme már 1916. évben a harcvonalba került, a 204./VIII. zászlóalj azonban csak 1917 szeptemberben.

d) A zászlóaljak kiegészítésére az úgynevezett „Trachomapótosztagok" vannak megszervezve.

e) Mivel a trachomás zászlóaljak az arcvonal nyugodt részén voltak, nem volt alkalmuk arra, hogy bebizonyítsák katonai értéküket. Általános vélemény szerint használható csapatok.

f) A trachoma-betegség sajátossága megkívánja, hogy a zászlóaljak állandó orvosi ellenőrzés alatt legyenek, ezért különlegesen megszervezett orvosi apparátussal együtt kerülnek a hadseregarcvonalra. A trachomás zászlóaljak legénységét nem tanácsos egészségesekkel összekeverni. Op. 4735. szám.

A német O. H. L. arról értesít, hogy a német csapatok elszállításának sorrendje a következő:

A 16. tartalékhadosztály, azután az 1. hadosztály, később a 83. hadosztály, legvégül a 4. póthadosztály és a 225. hadosztály.

*

A hadseregarcvonalparancsnokság ismételve rámutatott arra, hogy a propaganda szolgálatot kizárólag az erre hivatott híradó személyzet láthatja el és hogy a csapat ilyen célból nem is érintkezhetik az ellenséggel. Ez a tilalom a tisztekre is vonatkozik. Ha a legénység az ellenséggel mégis összejön, pajtáskodás lesz belőle, mely a fegyelmet aláássa és azzal a veszéllyel jár, hogy az

[1] Kívánatos lenne a nyolc önálló zászlóaljat két ezredbe formálva egy gyalogdandárba szervezni. Ehhez szükség lenne két ezred- és egy dandártörzsre.

érintkezést ellenpropagandára használhatja ki az ellenség, ami nekünk egy cseppet sem kívánatos. N. O. 3616. szám.

November 7.

Események hadseregarcvonalamon :

1. hadsereg. Semmi különös.

7. hadsereg. Az ellenséges repülők Mardzinára bombát dobtak ; kár nincsen.

A 11. honvédlovashadosztály szakasza előtt a mihaileni—serethi úton élénk a mozgás. A bajor 18. tartalékezred parancsnoksága és 1. zászlóalja Unterpetroutzra, II. zászlóalja Ropczére, III. zászlóalja Bilkára került. A bajor lovashadosztály Panka terében helyezkedett el.

Éjjel fagyott.

Orosz 312. ezredbeli foglyok[1] azt vallják, hogy Slatiorától délre az orosz 189. hadosztály csatlakozik hozzájuk.

3. *hadsereg.* A megszokott harc folyt.

*

Az orosz XVI. hadtestparancsnokság Waschkaucyra helyezte át székhelyét. Fogságból menekült embereink azt hallották, hogy az orosz XVI. hadtest egyrészét a XI. hadtest váltotta fel ; az előbbi Besszarábiába ment pihenni.

Az orosz 32. hadosztálybeli foglyok azt mondották, hogy a 41. hadosztály egyik ezredét a 125. ezrednek kellett volna felváltania ; az utóbbi azonban megtagadta az engedelmességet. Az orosz XVI. hadtest egy részét a 32. hadosztálynak, illetve a Czernowitztól keletre levő 79. hadosztálynak kell felváltania. Számításba jöhet erre még a XXXIII. hadtest is, mely mind a négy hadosztályával szűk térben az arcvonalban van. Az 1. Transamur-hadosztály régi helyén van, az orosz 117. hadosztálytól délre Szylowcy vidékén.

A német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból :

1.) A hadseregparancsnokságok jelentik :

1. hadsereg. A 37. és 39. honvédhadosztály helycseréje elmarad.

Az 59. hadosztály a német 225. hadosztályt váltja fel. A 70. honvédhadosztály megkapja az útban levő magyar népfelkelő zászlóaljakat, azután átveszi a 39. honvédhadosztály alszakaszát ; a Chilisca-alszakaszt viszont átadja a 3. lovashad-

[1] A 78. hadosztály kötelékébe tartoznak.

osztálynak, mely arcvonalát két zászlóalj kiterjedésében megnyujtja. Ezután a VI. hadtestet a 70. honvédhadosztály és a 3. lovashadosztály alkotja. A VIII. hadtest a Doftana-völgytől kezdve a hadsereg déli határáig terjeszkedik ki ; kötelékébe tartozik a 39. és 37. honvéd és az 53. hadosztály. A Gerok-seregcsoportparancsnoksághoz a VI. és a VIII. hadtest fog tartozni.

A hadseregparancsnokság hangsúlyozza, hogy a hozzá beosztandó öt népfölkelő zászlóalj értékét nem ismeri, azonban kötelességszerűen rámutat arra, hogy az ismeretlen öt népfölkelő zászlóalj fejében tizenkét harcedzett, kipróbált zászlóaljat kell majd átadnia. A Gerok-seregcsoport mostani szakaszában nyolc német nehéz üteg áll. A hadsereg parancsnoka köti magát ahhoz, hogy ezt a tüzérséget csak egyenlő értékűvel pótolják ; ezért már most kéri a hadseregarcvonalparancsnokságot, hogy gondoljon erre a tüzérség beosztásakor. Op. 4799. szám.

Az 1. hadseregparancsnokság még arra is figyelmeztet, hogy arcvonala nagyon meggyengül, ha a német aknavetőket és gránátvetőket is elviszik. Ez különben is nagyon hátrányos, mivel ezen a szaggatott, fedett terepen alig lehetséges nélkülözni őket ; azt javasolja, hogy csak a német 225. hadosztályhoz tartozó akna- és gránátvetőket vonják ki az arcvonalból, míg a többieket, a hadsereg utászszertárában tartalékban levő német gépeket is beleszámítva, a hozzátartozó lőszerrel együtt hagyják meg a hadsereg kötelékében, a hadianyag kezelésére pedig egy utásztisztet osszanak be. Összesen 104 aknavető és 514 gránátvető van az állásban ; tartalékban pedig 59 aknavető és 204 gránátvető van. Op. 4799. szám.

7. hadsereg. Azt jelenti, hogy — bár az új csoportosítás módját még nem határozta el — már most előre látja, hogy az elrendelt erőeltolás a hadsereg harcértékét nagyon le fogja szállítani. Ennek okát abban véli, hogy egy olyan hadtest helyébe, mely a hadtestparancsnokságból, két hadosztályparancsnokságból és két hadosztályból állott — egy lovashadosztályt és 10 harcban ki nem próbált zászlóaljat kap, melyek felsőbb kötelékben nincsenek ; így a szükséges magasabb parancsnokságok is hiányozni fognak. A csere nem egyenlő értékű ; az ütközetlétszámok is olyanok, hogy nem lehetséges hadseregtartalékot visszatartani.

Kövess tábornagy jelenti : „Bár az orosz most nem készülődik támadásra, de erőcsoportosítása a szóbajövő alszakaszban olyan, hogy részlettámadást bármikor kezdhet arcvonalam ellen ; különösen a radautzi medencében és Czernowitz városra, melyek állandó csalétekül szolgálnak. És éppen itt legnehezebb a védelem, a terep sajátosságánál fogva. Kötelességem felhívni a figyelmet erre az aggodalmat keltő helyzetre.

Az ecsetelt nehézségeket enyhíteni lehet :

Egy hadtestparancsnokság, egy hadosztályparancsnokság és néhány bevált zászlóalj beosztásával. Ezeket a hadsereg-arcvonal olyan részéről lehetne idehozni, ahol a helyzet nem annyira súlyos, mint itt." Op. 4735. szám.

Én teljesen egy nézeten vagyok a 7. hadsereg kitűnő parancsnokával. Kövess tábornaggyal, ezért fel is szólaltam amiatt, hogy 57 harcedzett és bevált német zászlóalj helyébe 28 olyan zászlóaljat kapok, melyek nincsenek szervezetszerű magasabb kötelékbe formálva ; harci értékük még nagy kérdőjel. Ezen a kedvezőtlen cserén az sem segít, hogy még két lovashadosztályt adnak nekem, mert ezeket úgyis vissza kell tartani a 7. és a 3. hadseregnél tartalékul.

A német hadosztályokat csakis abban az esetben lehet pótolni és az elszállítást a már megállapított sorrendben csakis úgy lehet végrehajtani, ha :

a) az *1. hadseregnél* a német 225. hadosztály fontos szakaszát egy egyenlő értékű cs. és kir. hadosztály veszi át,

b) a *7. hadsereghez* a német 4. póthadosztály helyébe egy vele egyenértékű cs. és kir. hadosztályt adnak ; a német 1. hadosztály és a német 35. Landsturm-ezred helyébe a 43. lövészhadosztály és a 9. lovashadosztály jön.

A tíz trachomás zászlóalj az 5. honvéd- és 6. lovashadosztályt váltja fel ; az utóbbiak tartalékként Radautzra kerülnek, mert ott szükség van reájuk ; meg kell gondolni, hogy személyes észleleteim alapján az a meggyőződésem, hogy nemzetiségű összetétele miatt, a 43. lövészhadosztály nem feltétlenül megbízható.

A Conta-seregcsoportparancsnokság pótlására szükséges egy hadtestparancsnokság beosztása.

c) A *3. hadsereghez* a német 83. hadosztály és a német 34. Landsturm-ezred helyébe, Czernowitz biztosítására, egy egyenértékű cs. és kir. hadosztályt kell beosztani. A német 16. hadosztály helyébe az öt magyar népfelkelő zászlóalj jön ; addig, míg az utóbbi zászlóaljak megérkeznek, a 2. lovashadosztályt átmenetileg az arcvonalba lehet vinni.

A badeni A. O. K.-nál javasoltam, hogy a már kiutalt csapatokon kívül egy hadtestparancsnokságot és három hadosztályt osszon be, a szervezetileg hozzátartozó tüzérséggel együtt. Ebben az esetben a német csapatokat a következő sorrendben szállítjuk el :

16. tartalékhadosztály, 1. hadosztály és 35. Landsturm-ezred,

4. póthadosztály,

83. hadosztály és 34. Landsturm-ezred,

Litzmann-seregcsoportparancsnokság,

bajor 8. tartalékhadosztály, 225. hadosztály és 36. Landsturm-ezred,

Gerok-seregcsoportparancsnokság.

A badeni A. O. K.-nak mindezt Op. 4786. szám alatt jelentettem. Egyúttal azt is bejelentettem, hogy vasúttechnikai okoknál fogva, a német csapatok elszállítása naponta csak négy katonai vonattal lehetséges.

2.) A 3. hadseregparancsnokság a német 16. tartalékhadosztály kivonását úgy tervezi, hogy a XIII. hadtestet megnyujtja és a 2. lovashadosztályt betolja; a német 83. hadosztály helyébe pedig a 43. lövészhadosztályt teszi. A lengyel légió, mint hadseregtartalék, Czernawka—Rarancze terébe jönne. Op. 4814. szám.

Kolozsvár, november 8.

„Annyi sok hajsza volt tegnap, hogy nem tudtam naplómat megírni."

„Arcvonalamon csekély a harctevékenység."

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. Semmi különös nem történt.

Az orosz 49. hadosztályba állítólag beosztották a feloszlatott orosz 188. hadosztály ezredeinek negyedik zászlóaljait.

7. hadsereg. A rendes harc folyt.

A bajor lovashadosztály Storozynetz—Panka—Mihalcze—Kamena—Neu-Broschkoutz, a bajor 18. tartalékezred Unter-Oberwikow—Ropcze terébe jutott.

Az orosz 79. hadosztály meghosszabbította a 167. hadosztály északi szárnyát. Az orosz 314. ezredet Tereschenynél a 313-at La Baltánál állapították meg.

3. hadsereg. Nincsen újság.

A beosztott 43. lövészhadosztály tagozását a *72. számú melléklet* tünteti fel.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

A badeni A. O. K. elrendeli, hogy a német 16. tartalékhadosztályt és a német 225. hadosztályt naponta 4—4 vonattal kell elszállítani. Ezután kerül elszállításra az 1. hadosztály, a 4. pót-hadosztály és a 83. hadosztály. Op. 4786. szám.

A fenti intézkedés alapján elrendeltem:

1.) Az 1. hadseregnél a német 225. hadosztályt úgy kell felváltani, hogy a hadosztály elszállítása november 16-án megkezdődhessék.

A Gerok-seregcsoportparancsnokság, a 36. Landsturm-ezred és a többi alakulatok egyelőre még itt maradnak.

A 7. hadseregnél a 43. lövészhadosztály és a 9. lovashadosztály a német 1. hadosztályparancsnokság rendelkezésére áll a német 1. hadosztály felváltására ; a csapatszállítás november 25-én fog megkezdődni.

A felváltás alatti időre a bajor 18. tartalékezredet és a bajor 8./II. tábori tüzérezredet, mint hadseregtartalékot, az 1. hadosztály szakasza mögött kell csoportosítani. A trachomás zászlóaljak Felső-Borgón gyülekeznek, hogy a Habermann-csoportnál a német 4. póthadosztályt felválthassák.

A Conta-seregcsoportparancsnokság, a német 35. Landsturm-ezred és a bajor 8. tartalékhadosztály egy része még a 7. hadseregnél marad.

2.) A 3. hadseregnél a XIII. hadtest arcvonalának megnyujtásával és a 2. lovashadosztálynak az arcvonalba helyezésével felváltja a német 16. tartalékhadosztályt. A német 83. hadosztály és a német 34. Landsturm-ezred felváltása későbbre marad.

A lengyel légiót, további kiképzése érdekében, tanácsosabb lesz egyelőre Kotzmannál hagyni. Op. 4814. szám.

Ezt az intézkedést a badeni A. O. K.-nak bejelentettem és kértem, hogy a német 225. hadosztály felváltása érdekében a beosztott öt magyar népfelkelő zászlóaljat mielőbb indítsa el ide, az 1. hadsereghez. Op. 4814. szám.

Továbbá az említett zászlóaljak részére egy dandártörzs kiutalását is kértem. Op. 4799. szám.

3.) A 7. hadsereg vezérkari főnökét tájékoztattam a 43. lövészhadosztály nemzetiségi összeállításáról. A 20. és 22. lövészezred lengyel, a 24. és 41. ezredben igen sok ruthén és román van ; így a hadosztályt, mint „nem feltétlenül megbízhatót“ kell jellemezni. Ezért kívánatos, hogy a hadosztály mögé tartalékokat állítsanak.

*

„ Tirgul Ocnánál egy este feltűnő vígan énekeltek és ugrál-
„tak a románok, azon kérdésre, hogy mi történik, átkiáltották,
„hogy királynéjuk náluk volt és azt közölte velük, hogy meg
„lesz a béke.“

„A Makedon arcvonalon heves tüzérségi harc és kisebb
„visszavert ellenséges támadások.“

„Olaszországban a Tagliamentot átlépve régen elhagytuk
„és a Piave alsó folyásához közeledünk. Megint vagy 30.000
„fogoly és 100 löveg.“

„6-án Dobronoutzon át az 1914, 1915 és 1916-i nagy csata-
„tereken vitt át utam. E sivár kép, mely Dobronoutztól húzódik
„orosz földön tova Gromesztin át Szylowcyra, mélyen meghatott.

„Hullámos vidék, széles, enyhepartú völgyekkel és lapos hátak-
„kal, ott, hol a kétségbeesett tusák folytak, fátlan, egyes kis tanyák
„kertecskéikkel, a megszenesedett gyümölcsfákkal körülgyászolt
„törmelékgarmadák. A hideg őszi szél fagyos ködöket kergetve
„sóhajt, a holt fák letördelt ágazatát zörgetve. Azután megint
„messze-messze terjedő hullámos, lankás vidék, hol egy talp-
„alatnyi föld sincs bevetve, megfagyott szürke kóró és aszat bur-
„jánzik mindenütt, összelőtt drótakadályok szelik keresztül-kasul
„és sántikáló görbe spanyolbakok rozsdás roncsai piroslanak
„mindenfelé, mintha még mindig csepegne róluk az emberi vér,
„a határbarázdákra holt bogáncs borult és azt is elragadta már
„a négy esztendő óta itt egyedül uralkodó halál. Eső és vihar
„lassan betemeti a temérdek lövészárok omladozó labirintusát,
„melynek pusztuló sorozatai jelzik hős csapataink lépésről-lépésre
„való visszaszorulását és elvérzését. Sírhant a sírhant mellett,
„rég elkorhadt keresztecskék roncsaival. Egy koszorú lóg egy
„letört ferdén álló kereszten, csak egy száraz levélkét berreget
„rajta a csípős szellő; halk zörej ez, mely a sivár csendet még
„lelketlenebbé teszi. Varjak csapatait hordja a szél e siralmasan
„kiaszott csatatér fölött el, nem kárognak, mind hallgatnak s a
„félelemtől kergetve vonulnak tova. „Hatvani József őrmester“ . . .
„a már alig olvasható fölírást kisilabizálom! Bizony itt is csak
„magyar nevek! és elfeledve, elhagyatva, elveszve a temérdek
„sír s a talaj földúlva, mélyen fölszántva a pergőtűzokádta gránát-
„veréstől. Csontszilánkok szanaszéjjel szórva. Ameddig szemem
„ellát, csak bélpoklos, szürke, holt táj és rémséggel telt puszta-
„ság. Egészen beteggé téve, mélyen megindulva látom mindezt,
„ami olyan beszédesen, oly komoran s megrázóan áll előttem.
„Ott a ködben egy összelőtt ház kormos üvegtelen ablakaival
„mereszti tekintetét önkívületben a himlőragyás holt tájra, mintha
„csak attól rettegne, hogy még a sok halott is el fogja hagyni
„és borzadályos árvaságában az idő el fogja irgalom nélkül pusz-
„títani. Véráztatta sivatag, vérben burjánzó dudva, lelkehagyott
„leprás vidék szörnyű réme, hol a balsorsú némaságban rettegni
„lehetne, az emberiségnek megmérhetetlen sírja, mely bosszúért
„lihegve pusztul. A könnyeknek országa te, hol minden gyöngéd
„érzés, mely egy szívben él, a sírba száll, te lekötsz engem, meg-
„dermesztve megállítassz s nem tudok tőled megválni. Orosz-

„országban messze hazánktól örökre elcsendesült szeretett magyar „testvéreim között, itt e nagy temetőben, hol elhagyatva, el-„felejtve, szent martírok még a halálban is idegenek maradtok és „tőlünk, testvéreitektől, szeretett magyar hazánktól oly távol „pihentek. Itt bensőségesen imádkozom úgy, ahogy még templom-„ban is alig tudok, oly igazán, mint a nagy halál jelenlétében. „Legyetek megváltásunk, véretek, mely oly bőven folyt, termé-„kenyítse meg jövőnk talaját, hogy magyar hazánk fölviruljon, „hogy gyermekeitek boldogabbak legyenek, mint mi vagyunk! „legyetek szószólóink ott, hol Isten országában őt látjátok! . . . „Nem félelem, nem irtózat; oh nem! . . . elmondhatatlan szent „áhitat száll lelkemre e holt pusztaságon! Itt a megszentelt „sírkertben, hol végre csakis a halotti béke virraszt. Semmi sem „érint oly közelről, semmi sem markol úgy a lelkembe, mint egy „nagy kihalt csatatérnek halotti némasága . . . Mikor fognak itt „újra búzakalászok érni s virágok illatozni? . . . Zuhog az eső „és nagy hópelyhek szállinganak alá s a mennyei italt a hideg „sírok isszák magukba! . . .“

„Kimegyek a 16. hadosztály tűzvonalába, hol a brassói „2. gyalogezred állását végigjárom. Az állás jó és az én derék „vitézeim — többnyire magyarok — frissek, jókedvűek. Az oro-„szok itt nagyon ellenségesek, az összes lőfegyverek tüzelnek „majdnem szakadatlanul s minden egyes mutatkozó emberre.“

„Még az állásban vettem Seeckt tábornok táviratát, mely-„ben sürgős visszautazásomat kéri. Gróf Hunyady László által, „ki ezen utamon végigkísért, intézkedem és azonnal indulok.“

„Seeckt tábornok telefonoz nekem Czernowitzba, hogy e „hó 3-án a német csapatoknak az A. O. K. által jelzett fölváltása „megkezdődik. Gärtner tábornoknál, a 16. hadosztály parancs-„nokánál, hamar valamit ettem odakint, azután rettenetes úton „Czernowitzba siettem. Útközben kétszer az útszél árkába farolt „automobilunk és csak nagynehezen, hosszú vergődés után bírták „kiemelni. Zuhogó esőben Mikuliczynre folytattam sietős auto-„mobilutazásomat, hol a „Maros“ — az én különvonatom — „készen várt rám.“

„Itt Kolozsvárott Seeckt tábornokot nagyon leverten talál-„tam. Az A. O. K. ugyanis elrendelte, hogy az 57 teljesértékű „kitűnő német zászlóalj helyett, melyeket a francia harctérre

„visznek, 28 egyes zászlóalj, ezred, dandár, hadosztályparancs-
„nokságok nélkül jön hozzám, tüzérséget nem kapok, sem akna-
„vetőket, pedig a németek elviszik egész tüzérségüket és összes
„aknavetőiket, összes parancsnokságaikat, még az én kitűnő
„vezérkari főnökömet, Seeckt tábornokot is, kivel meleg barát-
„ság fűz össze. Mind a ketten azt hisszük, hogy ennek nem hadá-
„szati oka van, hanem neheztelés, vagy félreértés. Tíz trachomás
„zászlóaljat is kapok a többiek között, melyek még soha sem
„állottak ellenséggel szemben. Ez megint egy megbocsáthatatlan
„könnyelműség és meggondolatlan eljárás, mely Luck, Dukla,
„Kalusz katasztrófáit okozta."

„De most az én annyiszor elém tálalt „általánosan ismert
„nagyszabású vezetésem" olyan vétót fog mondani, amilyent
„éppen egy „nagyszabású vezetés" megkövetel. Így nem vállal-
„hatom tovább a felelősséget, mert minden hasznavehetetlent
„hozzám küldenek és a mellett oly nagyon gyengítenek, hogy
„minden ellenállás teljesen lehetetlenné válik."

„Seeckt a német legfelsőbb hadvezetőségnél, én pedig a
„mi hadseregfőparancsnokságunknál tiltakozunk ez ellen."

„Seeckt tábornok a német legfelsőbb hadvezetőségtől azt a
„választ kapta telefonon, hogy a német császár nem járulhat
„hozzá és soha nem fog beleegyezni, hogy arcvonalammal köny-
„nyelmű játék üzessék. Én pedig a következő táviratot küldöm
„a mi vezérkarunk főnökéhez, Arz gyalogsági tábornokhoz :"

„. . . Arz gyalogsági tábornok a vezérkar főnöke, Baden.
„XI. 7. Fl. A. No. 985. geh."

„Az 57 német zászlóaljnak az A. O. K. által tervbevett föl-
„váltása a legnagyobb részben az ellenség előtt ki nem próbált 28
„zászlóalj által, a máris a minimumra leszállított hadseregarc-
„vonalamnak akkora gyengítése, hogy én felelősséget többé nem
„vállalhatok érte, ha az ellenség csak részleges támadásra is indul.
„Czernowitz—Radautz területének megtartása ezen intézkedés
„által kérdésessé tétetik. Ha az A. O. K. az útban levő csapatokon
„kívül még legalább három megbízhatóan teljes értékű gyalog-
„hadosztályt tüzérségükkel együtt és az azelőtt tőlem elvett tüzér-
„séget ide nem szállítja, akkor a teljes értékű 57 német zászlóalj-
„nak kivonása nem lehetséges és kötelességem ilyen veszélyes
„kisérlet ellen a legnyomatékosabban óvást emelni ; hacsak az

„A. O. K.-nak biztos tudomása nincsen arról, hogy az orosz további „támadásokat nem fog megkísérelni. Az oroszok ilyen szenvedő- „leges magatartásáról a legcsekélyebb bizonyságom sincsen. Ellen- „kezőleg tegnap én személyesen meggyőződtem arról, hogy az „oroszok Czernowitznál teljesen ellenségesen viselkednek."

„*József* főherceg vezérezredes s. k." "

Ezen táviratomnak egy második példányát Arz gyalogsági tábornokhoz, annak szárnysegéde, Brougier alezredes útján is eljuttattam.

„A beérkező hírek szerint az olaszok csapataikat a Balkánról „elviszik. Valonaban föltűnően élénk forgalom."

„Oroszországban néhány nap óta a helyzet különösen zava- „ros. A munkás és katonatanács a legélesebb ellentétbe került „Kerenskivel és új teljes fölfordulásra kerül a sor. Állítólag Szent- „pétervárott súlyos csata dúl, a Neva-hídját is fölrobbantották. „A most vett összefoglaló rádió-táviratot Szentpétervárról érde- „kessége miatt — lefordítva — följegyzem :"

„Az összes hadseregbizottságnak a hadműveleti hadsereg- „nél és a katonaképviselet összes tanácsainak : A pétervári hely- „őrség és a proletariátus Kerenski kormányát — mely a forrada- „lom és a nép ellen föllázadt — megdöntötte. Az ideiglenes kor- „mány megbuktatása vérontás nélkül folyt le. A pétervári munkás „és katonatanács a befejezett fölforgatást ünnepélyesen üdvözölte „és a hadiforradalmi választmány hatalmát a tanácsok kormá- „nyának fölállításáig elismerte. Midőn ez a fronton és hátsóország- „ban kihirdettetik a hadiforradalmi választmány, a forradalmár „katonákat fölszólítja, hogy a parancsnoki hivatalok magaviseletét „pontosan megfigyeljék (fölügyeljék). Azon tiszteket, akik a végre- „hajtott forradalomhoz nem csatlakoztak egyenesen s nyíltan, „mint ellenséget le kell tartóztatni. A pétervári tanácsnak pro- „grammja, egy demokratikus békének azonnali fölajánlása, a föld- „birtok-vagyonnak azonnali átadása a földművesek részére, az „egész hatalomnak a tanácsok kezébe való átadása és az alkot- „mányozó gyűlésnek azonnali egybehívása. A forradalmi néphad- „sereg nem engedheti meg, hogy a frontról megbízhatatlan csapa- „tok küldessenek Pétervárra, szóval és rábeszéléssel kell cseleked- „nie, de ha ez nem használ, ott az elküldést erőszaknak kíméletlen

„alkalmazásával kell megakadályozni. Ezen parancsot azonnal „minden fegyvernem összes csapatrészeinek ki kell hirdetni. Ezen „parancsnak a csapatok tömegei előtt való eltitkolása egyenlő a „forradalom elleni legsúlyosabb bűncselekménnyel és a forradalmi „törvény teljes szigorával boszulandó meg. Katonák a békéért, „kenyérért, földért és a néphatalomért! Hadiforradalmi választ- „mány." "

„Másrészt megbízható híreim vannak arról, hogy az orosz „hadseregben súlyos éhinség uralkodik és siralmas állapotok van- „nak. A hátsóországban bandák garázdálkodnak és bizonytalanná „tesznek mindent, rabolnak és gyilkolnak. Az egész kormányt „letartóztatták, csak Kerenski tudott megszökni."

„Sűrű köd fekszik a városon és keményen fagy. Itt van a tél, „oly keserves és reménytelenül nyomasztó, mint az csak a háború- „ban lehet."

„Nem tudok magamhoz jönni a hadseregfőparancsnokság „szerencsétlen rendelete miatt. Nem szabad arcvonalamat gyen- „gíteni, amíg a fegyverszünet nincsen megkötve. Mert ha egy orosz „hadosztályparancsnoknak eszébe talál jutni, hogy támadást „kíséreljen meg és ez az én őrszemekből álló állásomat átlöki, úgy „azonnal meg van a nagy áttörés, mert nem volna egy emberem „sem, hogy föltartóztassa a betört ellenséget előnyomulásában."

„Ő Fölségéhez fordultam azon kéréssel, hogy engedje meg, „hogy szeretett jó Uram, elhunyt királyom halála napján pár „órára Bécsbe mehessek a gyászmisére és hogy sírjánál imádkoz- „hassak. Ő azt felelte egy őrnagy által, hogy „a jövetel nem kívá- „natos!" Leteszem a tollat, mert érzelmemet nem szabad leírnom. „Igazán csak felejthetetlen jó Uram sírjánál akartam imádkozni."

*

A badeni A. O. K. Op. 47.080. szám alatt ezt táviratozza:

„A 43. lövészhadosztály 41. gyalogezredének önállósított negyedik zászlóalját a 71. hadosztály kötelékében levő 8. hegyi- dandárba kell beosztani. Ez a zászlóalj a 24./IV. és 58./IV. zászló- aljjal együtt legyen a 124. gyalogezred. Op. 4772. szám."

A badeni A. O. K. Op. 4786. számú előterjesztésemre válaszol:

Op. 47.177. szám. József főherceg hadseregarcvonalparancs- nokságnak.

„A német O. H. L. azt követeli, hogy november közepétől kezdve, a német 16. tartalékhadosztályt és a 225. hadosztályt

egyszerre szállíttassuk a német arcvonalra, még pedig naponta 4—4 vonattal.

A hadseregarcvonalparancsnokság tegye meg a szükséges intézkedéseket, a felváltásra vegye igénybe a tartalékban álló lovashadosztályokat és a rendelkezésre álló egyéb csapatokat. A határidőhöz és a vonatok számához ragaszkodni kell.

A német O. H. L. azt kívánja, hogy az említett két hadosztályt az 1., majd a 4. és végül a 83. német hadosztály kövesse."

Az 1. hadseregparancsnokság Op. 3691/7. szám alatt jelenti:

„Mivel a német 225. hadosztályt elszállítják innen, a hadseregből eltűnik a könnyű tüzérség. Minthogy az itteni hegyes-völgyes terep utakban szegény, különösen hegyitüzérségre lesz szükség, főképen a Gerok-seregcsoportnál. A hadseregparancsnokság ragaszkodik ahhoz, hogy minden elvitt üteget pótoljanak.

Az 1. hadsereg jelentését Op. 4814/II. szám alatt továbbítom az A. O. K.-hoz.

A 7. hadseregparancsnokság Op. 1668/2. szám alatt jelenti:

1.) A német 1. hadosztállyal távozó tüzérség pótlására rendelkezésre áll a november 13-án megérkező 9. lovastüzérezred, a XXVI. hadtesttől idehozott két erősítő üteg és a 8./II. (bajor) tartaléktüzérezred.

2.) A német 4. póthadosztállyal távozó tüzérséget a 43. lövészhadosztály tüzérdandára pótolja; később a 74. honvédhadosztály tüzérdandárát is idehozzuk.

3.) Ha a német nehéz tüzérséget is elviszik innen, úgy ezt a 16. és 74. honvédtüzérdandár nehéz lövegei fogják pótolni.

Hogy a Habermann-csoport körletéből a 74. honvédtüzérdandárt idejében ide hozhassam, kérek intézkedést arra, hogy a trachoma-zászlóaljakhoz tartozó tüzérséget mielőbb utalják ki és hogy az ütegek egy tüzérdandár kötelékében egyesüljenek; annál is inkább, mivel a hadsereg kötelékében levő négy lovashadosztály tüzérség dolgában igen gyenge. Nagyon érezhető lesz, ha a német nehéz tüzérség elmegy innen, miért is végül kérem, hogy a hadseregarcvonalparancsnokság sürgesse meg az 59. és 74. tüzérezrednél még hiányzó nehéz ütegek mielőbbi ideirányítását. Op. 4829. szám.

A 7. hadseregparancsnokság Op. 1668/2. számú előterjesztését is elküldöttem az A. O. K.-nak.

Az A. O. K. sürgős előterjesztésemre, az alárendelt hadseregparancsnokságok jelentéseire alábbi leiratokkal válaszolt:

„1.) E. B. 23.585. szám.

József főherceg hadseregarcvonalparancsnokságnak.

A báró Conrad tábornagy-hadseregcsoportparancsnokságot utasítottam, hogy a m. kir. 28. népfölkelő dandárt, mihelyt menet-

készültségét eléri, azonnal irányítsa, naponta két vonattal, Pustertal—Pragerhof—Nagykanizsa—Budapesten át a 7. hadsereghez. Op. 4853. szám."

„2.) Op. 47.272. szám. József főherceg hadseregarcvonalparancsnokságnak. Op. 4786. és Fl. A. 985. Op. geh. számra:

Az itteni nyilvántartás szerint, a hadseregarcvonalnak 199.000 puskája van. Ha mostan ebből 35.000 német puskát átad és e helyett a 43. lövészhadosztállyal, a 10 trachomás-zászlóaljjal, az 5 magyar népfelkelő zászlóaljjal, a 2. és 9. lovashadosztállyal 25.000 puskát kap, úgy a 350 km-es[1] arcvonalon körülbelül 10.000 puskával lesz kevesebbje, azaz kilométerenkint 30 puskával lesz a megszállás gyengébb, mint annakelőtte volt. Így tehát a kölcsönös erőviszony arányszáma 300.000 : 200.000-hez, azaz 3 : 2-höz lesz.

Lövegek tekintetében sem mondható a helyzet kedvezőtlennek; ezek kölcsönös arányszáma 2100 orosz és román löveggel szemben 2079 osztrák-magyar-német löveg.

Ha most a német csapatokkal a német tüzérség is eltávozik, a hadseregarcvonalparancsnokságnak még mindig 1900 lövege marad.

A belső értéket illetően pedig utalok az orosz hadseregnél a közelmult időkben bekövetkezett eseményekre.

Legfelsőbb elhatározásból: Arz gyalogsági tábornok s. k." Op. 4786. szám.

3.) „Op. Nr. 76.601. József főherceg hadseregarcvonalparancsnokságnak. Op. 4814/II. számra:

Az október hó 6-tól fogva történt kiutalással[2] és a 43. lövészhadosztályhoz tartozó 16. tábori tüzérdandár[3] beosztásával pótoltuk azt a tüzérséget, melyet a hadseregarcvonalparancsnokság az Isonzó-arcvonalra szállított.

Mihelyt az Isonzó-arcvonalon már nem lesz rá szükség, a 42. honvéd tábori tüzérezred három 15 cm-es tarackosütegét visszakapja a hadseregarcvonalparancsnokság. Ezenkívül számíthat reá a hadseregarcvonalparancsnokság, hogy a legközelebbi időben még 42 könnyű és 12 közepes löveget kap.

A. O. K. a vezérkar főnöke s. k." Op. 4814. szám.

[1] Itt az A. O. K. téved, mert az arcvonal sokkal hosszabb. Az 1. hadsereg arcvonalának kiterjedése 190 km, a 7. hadseregé 210 km, a 3. hadseregé 90 km; így hadseregarcvonalam hosszúsága 490 km.

[2] Huszonnégy 10 cm-es tarack, nyolc 15 cm-es tábori tarack, két 12 cm-es ágyú, nyolc 7·5 cm-es hegyi ágyú és nyolc 10 cm-es hegyi tarack.

[3] Huszonnégy 8 cm-es tábori ágyú, négy 8 cm-es légvédelmi löveg, harminckét 10 cm-es tábori tarack, tizenkét 15 cm-es tábori tarack és négy 10 cm-es ágyú.

4.) „Op. Nr. 76.649. József főherceg hadseregarcvonalparancsnokságnak Op. 4829. számra :

A trachomás-zászlóaljak ellátására most nem lehet több tüzérséget elvenni az Isonzó-arcvonalról.

A. O. K. vezérkar főnöke s. k." Op. 4829.

November 9.

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. A rendes harc folyt.

Orosz csapatjelentés szerint, a 191. hadosztályt legközelebb a 103. hadosztály fogja felváltani, mely Piatrára érkezett. Az előbbit délfelé fogják eltolni. A Békás—Bicazul—Piatra úton mindkét irányban igen élénk kocsiforgalmat figyeltek meg repülőink, valószínűleg fölváltás folyik az orosz XXXVI. hadtestnél.

7. hadsereg. Az ellenséges tüzérség a 40. honvédhadosztály szakaszát és Solka vidékét erősebben lőtte ; az ellenséges repülők eredménytelenül dobtak bombákat Suczawitára.

3. hadsereg. Semmi különös.

Pruth és Rewkauczy között állásba került az orosz 32. hadosztály, melyhez északra a 11. csatlakozik. A Sankowczy—Dniester-szakaszban nincsen változás.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

1.) Az A. O. K. a 63. hadosztályparancsnokságot (Posetie tábornok) és a m. kir. 28. népfelkelő dandárparancsnokságot (Lähne ezredes) rendelkezésemre bocsátja. A 63. hadosztályparancsnokságot a trachomás-zászlóaljak részére, a 28. népfelkelő dandárparancsnokságot az öt magyar népfelkelő zászlóalj részére utalták ki. Op. 4799. szám.

2.) Az 1. hadseregparancsnokság a távozó német tüzérség helyébe főképen hegyi ütegeket kér. Op. 4814. szám.

3.) A 7. hadseregparancsnokság a Conta-seregcsoportban az erők elosztását így tervezi :

A 43. lövészhadosztály a 44. ezred északi szárnyát hosszszabbítja meg a XVII. hadtest déli szárnyáig.

A 31. hadosztály a Sereth-hídfővel szemben lesz ; egyik ezrede hadseregtartalék.

9. lovashadosztály, az arcvonalban megmaradó német 35. Landsturm-ezreddel együtt, az 1. hadosztály déli szárnyáig.

A 74. honvédhadosztály a XXVI. hadtest kötelékébe jut ; egyik ezrede hadseregtartalék.

A 40. honvéd- és az 59. közös-hadosztálynál nem lesz változás.

Később így tervezik a csoportosítást:

A 43. lövészhadosztály, a 31. közöshadosztály és a 9. lovashadosztály fölé egy új hadtestparancsnokságot rendelnek.

A 74. és 40. honvéd- és az 59. közöshadosztály lesz a XXVI. hadtest. A 74. honvédhadosztály egyik ezrede csoporttartalék a XXVI. hadtestnél, egy második ezrede és a 31. hadosztály egyik ezrede, hadseregtartalék.

A 10 trachomás-zászlóalj egy teljes hadosztályba egyesül. Op. 4814. szám.

4.) A 3. hadseregparancsnokság jelenti, hogy a lengyel dandárokat, kiütéses tífusz miatt, Kotzmanban nem lehet elhelyezni. Op. 4814. szám.

5.) Javasolom az A. O. K.-nak, hogy a 63. hadosztályparancsnokságból és a 10 trachomás-zászlóaljból egy új hadosztályt alakítsunk; az 1. hadsereghez tartozó tüzérség helyébe pedig hegyi tüzérséget osszanak be. Op. 4814., 4801. szám.

6.) Minthogy november 15-én Kőrösmezőn át naponta csak 4 katonai vonat közlekedhetik és mert a német csapatok elszállításának november 16-án meg kell kezdődnie, intézkedés történt, hogy az elszállítás késedelmet ne szenvedjen, miszerint a bajor lovashadosztály 1. lovasdandára és néhány vonatoszlop gyalogmenetben érje el Kőrösmezőt, hol anélkül, hogy a német 16. tartalékhadosztály vasútba rakodását megzavarná, szintén vasútra szálljon. A hadosztály többi részét Sadagóráról szállítjuk el és pedig november 11-én egy vonattal, november 12-től 15-ig naponként 4 vonattal. Op. 4767. szám.

November 10.

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. A rendes harc folyt. Az 1. lovashadosztály arcvonala előtt az ellenségnél élénk mozgás van.

A VI. hadtest a Gerok-seregcsoport kötelékébe kerül.

A román 6. hadosztályt az állítólag Onesti terébe érkezett 1. hadosztály váltja fel.

7. hadsereg. Semmi különös újság. Megállapították, hogy az orosz 23. hadosztálytól délre a 37. hadosztály áll. Utóbbi 12 nap előtt a 3. turkesztáni lövészhadosztályt váltotta volt fel. mely állását önkényesen elhagyta.

Az *1. hadseregnél* nincs újság.

Molodiara ellenséges repülők bombákat dobtak. Kár nincs.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

1.) 7. hadseregnél a német csapatok kivonását így tervezik:

a) A német 1. hadosztály tüzérségét november 13-án meg-

érkező 9. lovas tüzérezred, a XXVI. hadtest két erősítő ütege és a 8./II. (bajor) tartalék-tüzérezred váltja fel.

b) A német 4. póthadosztály tüzérségének állását átmenetileg a 43. lövészhadosztály, később a 74. honvédhadosztály tüzérsége fogja átvenni.

c) A nehéz tüzérség helyébe a 43. lövész- és a 74. honvédhadosztály nehéz tüzérsége jön.

A hadseregparancsnokság sürgeti, hogy a trachomás-zászlóaljaknak tüzérséget adjanak, hogy a 74. honvédhadosztály új helyére vihesse tüzérségét. Továbbá kéri, hogy az 59. és 74. nehéz tüzérezred még hiányzó ütegeinek ideirányítását sürgessem.

2.) A német O. H. L. megparancsolta, hogy a távozó német hadosztályok a hozzájuk szervezetileg tartozó vonatokat, oszlopokat, stb. vigyék magukkal. Op. 4839. szám.

A német 225. hadosztály elszállításánál megjegyzi, hogy a bajor 15. tartalékdandár parancsnoksága egyelőre a hadseregarcvonalnál maradhat. Op. 4854. szám.

Helyzetjelentés a német vezérkar főnökének.

A hadseregarcvonal egyes szakaszai előtt az orosz csapatok „Hurrá"-kiáltásokkal üdvözlik a Szentpétervárott kiütött újabb politikai zavarokról szóló híreket.

Minthogy a hír még nem terjedt el az egész orosz arcvonalon, nem lehet azt mondani, hogy általános örömet keltett volna és hogy az újabb felfordulással az orosz katonatömeg egyetért. Az újabb hírek még nem idéztek elő változást az oroszok harctevékenységében.

1. hadsereg. A román 2. hadseregnél nincsen változás. Az arcvonal közepe előtt az orosz 191. hadosztályt a 103. váltotta fel, mely az előtt ebben az alszakaszban volt. Azt nem sikerült felderíteni, hogy az orosz XXXVI. hadtestnél más alszakaszban is történt-e fölváltás?

7. hadsereg. A jobbszárny előtt még nem sikerült kifürkészni, hogy az orosz XVIII. hadtestet az arcvonalba helyezték-e? Bár a 23. hadosztályt Solkanál megállapították, a 37. hadosztály holléte még ismeretlen. A balszárny előtt látszólagos eltolások történnek, melyek még nem fejeződtek be.

Az orosz 167. hadosztály megint az Oprischeny—Preworokie alszakaszban van; a 79. hadosztályt északra tolták.

A 7. hadseregnél rendes harctevékenység van.

A Conta-csoport ellen fokozottabb a lövegtűz, mint az arcvonal egyéb részein.

3. hadsereg. Az orosz XVI. hadtestparancsnokság Waschkoutzra költözött át, 65 km-re az arcvonal mögé, e szerint való-

színű, hogy a hadtest hadosztályait ki fogják az arcvonalból vonni. Azt azonban még nem tudjuk, hogy mely csapat jön helyébe. Az bizonyos, hogy a XXXIII. hadtest hadosztályai nem mozdultak el helyükről. A lakosság azt állítja, hogy az orosz 32. hadosztály, mely a Pruth déli partján tartalék volt, átvonult az északi partra. Lehet, hogy az orosz XVI. hadtest szakaszának egy részét fogja átvenni ; a 11. hadosztályt is ebbe a térbe tolták el.

Hangulat és propaganda.

Románok : rendesen átveszik az ujságokat. Panaszok hallhatók a durva bánásmód és a rossz élelmezés miatt.

Oroszok : Egyre jobban únják a háborút. A propagandában javulás észlelhető. A 7. hadsereg arcvonala előtt a levelezés élénk és gyakori a tárgyalás. A mostani események következtében a békevágy mindinkább felszínre jut. A szentpétervári hadseregkonferenciára, egyhangú hírek szerint, békebarát delegátusokat küldöttek. Sokszor hangoztatták, hogy ha a konferencia eredménytelen lesz és a békét decemberig nem kötik meg, az oroszok leteszik a fegyvert. Úgy látszik, hogy a katonaság a munkás és katonatanácsban bízik. Sokan csalónak és a béke megakadályozójának mondják Kerenskit.

Ujságainkat az oroszok igen kedvelik és rendesen átveszik. Ahol ez nem történik meg — így a XI. és XVI. hadtestnél — ott érezhető, hogy ellenpropaganda működik. (Röpiratok, izgató és szocialista tartalommal.)

Csakis az 1. hadsereg arcvonala előtt lehetett észrevenni, hogy a szentpétervári újabb zavargásokról értesültek az orosz csapatok.

A propagandánk által nagyon befolyásolt orosz XXXVI. hadtest megelégedéssel hallotta ezeket a híreket.

November 9-ig még semmit sem tudattak az orosz csapatokkal. A XXXVI. hadtestnél, mely propagandánkat ridegen elutasítja, bizalmatlansággal és tartózkodóan fogadták a mi híreinket.

A magasabb parancsnokságok oldalán működő komitétagok még nem foglaltak állást ; 9. hadsereg komitéja az új hadiforradalmi komité elismerését megtagadta, ellenben a 9. hadsereg kötelékébe tartozó XXIX. hadtest, az új hadi-forradalmi komitéhoz intézett feliratában örömét fejezi ki, hogy a hatalom „a dolgozó nép“ kezébe került.

Propagandánkat úgy módosítottuk, hogy ezentúl a béke feltételeiről nem kell tárgyalni. Ha az arcvonal egyes részein szóbahoznák formailag a fegyverszünet vagy békeajánlat kérdését, úgy ezt az esetet jelenteni kell. Kötelező nyilatkozatokat ne tegyünk.

N. O. 3655. Op. szám.

November 11.

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. A XXI. hadtest állása előtt az ellenség erősen mozgolódik, különben a rendes harc folyik.

Újból hírt kaptunk, hogy a román 6. hadosztályt az 1. készül felváltani.

Orosz csapatjelentés szerint a 191. hadosztályt a 103. váltotta fel. A 761. ezredhez tartozó szökevények arról beszélnek, hogy hadosztályukat Oroszország belsejébe viszik.

Az A. O. K. azt kérdezi, hogy kinek a rendelkezésére került a VI. hadtest a Gerok-seregcsoport kötelékébe?

Azonnal jelentettem, hogy az 1. hadseregparancsnokság önálló javaslatát magamévá tettem, mivel az 1. hadseregparancsnoksággal egyetértek abban, hogy a német 225. hadosztály elszállítása folytán szükségessé váló eltolásokat egységesen kell csinálni, miért is a VI. és VIII. hadtestet átmenetileg egy seregcsoportparancsnokság alatt kell egyesíteni. Op. 4842. szám.

7. hadsereg. A 40. honvédhadosztály mögötti terepet az ellenséges tüzérség átmenetileg élénken lőtte ; ezt leszámítva, a tüzérség tevékenysége igen csekély. Egyes alszakaszokban az ellenséges gyalogság is teljesen csendes.

A 74. honvédhadosztály alszakaszával szemben zene hallható ; Hadikfalvánál az orosz állásokban énekelnek, vigadnak.

A bajor lovashadosztály 1. lovasdandára Kőrösmezőre indult, a hadosztály egy része Sadagoranál vasútra száll.

3. hadsereg. Csekély ellenséges tevékenység.

November 12.

„Először is valamit a muszkákról. Úgyszólván egész arc-
„vonalamon óriási örömriadalt okozott az oroszoknál az átküldött
„hír, nagy csoportokban drótakadályainkhoz siettek, énekeltek,
„zenét játszottak, nagy vörös, illetőleg fehér zászlók emelkedtek
„föl. Kérdezősködtek a közelebbi adatok felől és azt ordították :
„Éljen a béke, éljen a forradalom !“ . . . Szegények nem sejtik,
„hogy a forradalom rendesen nagyobb ellensége a békének, mint
„maga a háború. Tisztek, akik nem akartak részesek lenni a zsivaj-
„ban, agyonverettek vagy máskép megölettek. Természetesen a
„magasabb parancsnokságok drótnélküli táviratai, melyeket Péter-
„várra intéznek, igen különbözők. Az ország belsejében teljes a

„kavarodás. Kerenski hű csapataival Pétervár ellen menetel és „győzelmi híreket terjeszt."

„Vigyáznunk kell, mert ebben a zűr-zavarban lehetetlen „kiismerni magunkat. Minden attól függ, hogy mi történik odaát „a legközelebbi napokban. Nagyon kívánatos volna, hogy ha már „ma tudnék mindent helyesen megítélni. Azt az egyet biztosra „veszem, hogy az orosz ebben a pillanatban arcvonalamon cselek- „vésre nem képes ; de két nap alatt megváltozhatik minden és a „legerélyesebb támadás is lehetségessé válhatik s ezért föltétlenül „meg kell álláspontomon maradnom a hadseregfőparancsnoksággal „szemben, tudniillik, hogy arcvonalam gyengítése könnyelműség „volna és hogy én jó lelkiismerettel semmi szín alatt sem egyezhetem „ebbe bele a fegyverszünet megkötése előtt. Az lehet, hogy néhány „nap alatt még az is lehetővé fog válni. Egyik rádiogrammot „a másik után fogjuk el és alig van kettő köztük, mely ne volna „egymással homlokegyenest ellentmondó. A helyzetnek tisztulnia „kell s akkor majd lehet dönteni a fölött, hogy mennyiben lehet „gyengíteni arcvonalamat."

„Nálam csak igen csekély tüzérségi tevékenység van. Hiszen „odatúl minden forr és erjed !"

„Nyugaton tovább tombol a nagy csata, minden eredmény „nélkül a franciák és angolok részére."

„Az olasz harctéren mindnagyobbá fejlődik győzelmünk s „az olaszok veresége. A Piavénak keleti partját már elfoglaltuk. „Bellunot, Feltret, Asiágót megszállottuk. Két egész olasz had- „osztályt tüzérségével együtt fegyverletételre és megadásra kény- „szerítettünk. Lloyd George, Painleveével Olaszországba utazott, „bizton azért, mert félnek, hogy ott különbékét köthetnénk. „Az orosz események miatt azonban sürgősen visszahívták őket."

„Egy tegnap föladott orosz radiogrammot terjesztenek elém, „melyben Lenin az orosz arcvonalat fölszólítja, hogy megbízható „ezredeket küldjön Kerenski hátába."

„A 7. hadseregem azt jelenti, hogy az orosz állásokon fehér „lobogók lengenek, férfiak, nők mulatnak ott és ujjongnak. „A 3. turkesztáni hadosztály önként elhagyta állását. Ezen utóbbi „hír azonban még nincsen véglegesen megerősítve."

„A 3. hadsereg előtt az oroszok még nagyon ellenségesen „viselkednek."

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. A XXI. hadtest arcvonalát az ellenséges tüzérség élénken lőtte ; a 72. hadosztály tábori őrsvonala egy támadást visszavert, a XXI. hadtest szakasza előtt az ellenségnél élénk mozgás volt.

Az orosz 49. hadosztály arra számít, hogy megerősítik a feloszlatott 188. hadosztály csapataival.

Az orosz 103. hadosztálynál a 409. ezred állítólag megtagadta az engedelmességet és nem megy állásba.

Az A. O. K. azt kívánja, hogy amint az állományviszonyok lehetővé teszik, a 313., 314. és 315. honvédezred mindegyikénél alakuljon meg a harmadik zászlóalj. Op. 4868. szám.

7. hadsereg. A harctevékenység az egész arcvonalon igen csekély. Csakis a XXVI. hadtestet lövi az ellenséges tüzérség. Tüzérségünk zavaró és rombolótűzzel válaszol. A 40. honvédhadosztály alszakasza előtt fehér zászlókat lengetnek.

Az hírlik, hogy az orosz 153. hadosztály is feloszlóban van.

3. hadsereg. Igen csekély a harctevékenység.

Polonanál nagy kurjongatás van, melyben asszonyok és gyerekek is résztvesznek.

Az orosz 47. hadosztály[1] egykori helyén a 165. hadosztályt[2] állapították meg Sankowcy—Rewkaucynál ; e szerint az orosz XI. hadtest 12. hadosztálya a Pruth déli partján, 32. és 165. hadosztálya a Pruth északi partján áll.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

A badeni A. O. K. elrendeli, hogy a német 35. Landsturmezredet — ha lehetséges — a német 16. hadosztály előtt szállíttassam el. Op. 4857. szám.

November 13.

„A hadseregfőparancsnokságtól a következő rendeletet kap„tam :“

„József főherceg hadseregarcvonal. A Fl. A. Nro. 985. Op. „és Op. Nro. 4766. számú távirattal a hadseregarcvonalparancs„nokság az elrendelt fölváltásra vonatkozó aggályait előhozta. „A német O. H. L.-nak egy táviratában Hindenburg tábornagy „a hadseregarcvonalparancsnokság aggályaihoz csatlakozik. E sze„rint egy tisztán hadműveleti ügyben közvetlen közlekedés volt „a hadseregarcvonalparancsnokság és a német O. H. L. között.

[1] XVI. hadtesthez tartozik.
[2] XI. hadtesthez tartozik.

„A közlekedésnek ezen módja, miután a József főherceg hadsereg-
„arcvonalparancsnokság az A. O. K.-nak van alárendelve, tilos
„és ezentúl feltétlenül kerülendő. Legfelsőbb parancsra, Arz
„gyalogsági tábornok s. k."

„Úgy érzem, hogy ez a szemrehányás indokolatlan. Nem én,
„hanem Seeckt tábornok, aki rendes jelentéstételre kötelezve
„van, lépett összeköttetésbe az O. H. L.-el. Az azonban bizonyos,
„hogy örömmel látom, ha német vezérkari főnököm, Seeckt tábor-
„nok fölkéri Hindenburg tábornagyot, hogy a hadseregfőparancs-
„nokságnál tegyen lépéseket arra nézve, hogy ilyen aggályos
„csapatfelváltást legalább is a felelős parancsnok beleegyezésétől
„tegyen függővé."

„Az is bizonyos, hogy jólesőleg vettem tudomást arról,
„hogy a német legfelsőbb hadvezetőség és a német császár is
„az én álláspontomra helyezkedtek és kijelentették, hogy néze-
„temet tartják az egyedüli helyesnek, hogy még távolról sem
„érkezett el azon időpont, melyben nyugodt lelkiismerettel lehes-
„sen arcvonalamat annyira gyengíteni és kipróbálatlan betegeket
„szabadjon beállítani, teljes értékű, harcedzett csapatok helyett.
„Nekem kötelességem minden lehetőt elkövetni, hogy arcvonalam
„megingathatatlan maradjon. Ha azonban előljáró parancsnok-
„ságom minden komoly érvelésem dacára elhatározásában hajtha-
„tatlan marad, természetesen nekem a megváltoztathatatlanba
„bele kell nyugodnom."

„Seeckt tábornok személyemet kikapcsolandó — még mielőtt
„én az A. O. K. táviratát láttam volna — következő választávira-
„tot küldte az A. O. K.-nak :"

„'A. O. K. Baden. Op. 42.273. számra vonatkozólag jelente-
„tik : Nem a hadseregarcvonalparancsnokság lépett összeköttе-
„tésbe az O. H. L.-el a német csapatok fölváltásának ügyében,
„hanem a hadseregarcvonal német vezérkari főnöke tett jelentést
„a német vezérkar főnökének a hadseregarcvonalparancsnokság
„által az A. O. K.-nak tett előterjesztésekről."

„*József* főherceg hadseregarcvonalparancsnokság. Op. 4849.' "

„Én pedig a békés elintézés kedvéért tegnap Arznak egy
„megfelelő levelet írtam."

„Midőn itt a hadseregarcvonalparancsnokságot átvettem,
rámutattam arra a különös helyzetre, hogy mint hadseregarcvonal-

parancsnok a badeni hadseregfőparancsnokság alá vagyok rendelve, vezérkari főnököm pedig közvetlenül a német legfelsőbb hadvezetőség alá.

Én utasítottam őt, hogy mindenben hozzám igazodjék, hogy semmiben sem intézkedjék és hogy semmit sem jelentsen addig a német O. H. L.-nak, míg azt meg nem beszéltük. Seeckt tábornok lelkiismeretesen meg is tartotta utasításomat, egy esetet kivéve, midőn befejezett tény elé állított, t. i. midőn Conta tábornoknak megígérte, hogy a radautzi seregcsoport megalakítását ki fogja eszközölni a német O. H. L.-nál.

Most azt kérte tőlem és én hozzá is járultam, hogy a német csapatokat illetőleg, a német legfelsőbb hadvezetőséghez fordulhasson, azaz az elrendelt dolgokat oda jelenthesse. Német lévén, ezt kötelességének tartotta. Így történt az eset. Jelentette nekem, hogy a német legfelsőbb hadvezetőséggel közli véleményét, hogy a német csapatoknak hadseregarcvonalamból való kiválása nem történhetik meg olyan hirtelen, mint ahogyan azt a badeni A. O. K. és a német O. H. L. képzeli. Én hozzájárultam, hogy a jelentést megtegye és hozzáfűztem, hogy nézetem szerint a hadseregarcvonalat nem lehet annyira és egyszerre meggyengíteni, mert itt a keleti hadszíntéren már kellemetlen tapasztalatokat szereztünk, abban a hitben, hogy az orosz és a román már képtelen támadni.

Ezt azért tettem, mivel nem engedhető meg, hogy itt most visszacsapás történjék. Nem régen tértem vissza a 3. hadsereg lövészárkából, hol azt tapasztaltam, hogy az orosz már régóta nem észlelt, ingerült ellenséges érzelmekkel viselkedik velünk szemben.

Ha a távozó német gyalogság és tüzérség helyébe ugyanolyan értékű csapatokat nem hoznak ide, kérnem kell, hogy hagyják itt meg továbbra is azokat a német erőket, melyeket most pótlás nélkül akarnak innen elvinni. Ebben a dologban Seeckt tábornoknak nincsen része ; én cselekedtem kötelességérzetem és nehéz felelősségem teljes tudatában és pedig szent és közös ügyünk érdekében. Eszembe se jutott, hogy ezzel az eljárásommal az A. O. K.-t megkerüljem. Ez soha sem volt és nem is lesz a szándékom, mivel mindig legkegyelmesebb Uramra és hazámra gondolok és híven ragaszkodom hozzájuk.

Ha hibáztam volna, bocsássák meg, mert ismétlem, hogy mindez azért történt, hogy meggátoljam a feltétlen szükséges erőknek további elvonását, annyira gyenge hadseregarcvonalamról. Én lennék az első, aki mindent odaadnék, ha biztos volnék benne, hogy az oroszok itt nem fognak támadni. Hiszen ez természetes. Ebben azonban az ezidén szerzett tapasztalatok után csakis akkor lehetnénk biztosak, ha a fegyverszünetet már megkötöttük volna. De a helyzet ma az, hogy az oroszok sokkal ellenségesebb

érzelműek velünk szemben, mint voltak tavasszal, midőn a nagy orosz támadás mégis bekövetkezett.

Még egy kéréssel jövök. Mivel az összes német csapatokat el akarják innen a francia hadszíntérre szállítani, valószínű, hogy a német magasabb parancsnokságok és csoportparancsnokságok is távozni fognak. Kérem Nagyméltóságodat, szíveskedjék engem értesíteni, hogy törzsem összetétele is meg fog-e változni, mivel mai szervezete szerint kétharmada németekből áll. Ha Seeckt vezérkari főnököm is eltávoznék, kérem helyébe Soós tábornokot, a 11. hadsereg mostani vezérkari főnökét vezérkari főnökül hozzám beosztani, mivel én is ismerem őt és ő is engem.

Végül annak adtam kifejezést, hogy büszkeséggel olvastam azt a hadseregparancsot, melyet a nagy győzelem alkalmával tettek közhírré.

Azzal fejezem be levelemet, hogy milyen különös dolog, hogy két orosz hadtest előtt békésen lengetnek a muszkák fehér zászlókat, viszont a hadseregarcvonal egyes helyein határozottan ellenségesen viselik magukat."

*

„Ő Fölsége beleesett a Torrente Torreba, úgy húzták ki; „hála Istennek nem történt baja."

„Az én arcvonalamon igen csekély harctevékenység. A leg„több helyen teljes „fölszabadulásukat" ünneplik az oroszok és „a békekilátások miatt örömünnepeket ülnek. Csak elvétett „helyeken, köztük a románoknál, fokozódott a tüzérségi tevékeny„ség. A Conta-csoport élénk lövegtüzet jelent két helyről, külön„ben feltűnő nyugalmat. Sokhelyütt fehér zászlók és az oroszok „állásaikból kijönnek felénk, még automobilok is a lövészárokig „jöttek. Így az én hírszerző csapataimat is előre küldtem és a „40. honvédhadosztálynál hónapos küzdelmek után megint tár„gyalások folynak az oroszokkal. Éjjel rakétákat látni és zenét „hallani. Arborától nyugatra az eddig nagyon harcias ellenség „minden harctevékenységet beszüntetett. Oroszok átjöttek és „nagyon csodálkoztak, hogy mi „mindent" tudunk. Solka és „Obermilleschoutz között a muszkák, még a tisztek is, a lövész„árkokat elhagyták és az akadályok előtt sétálnak. Azt mondják, „hogy amint hideg lesz, ők haza fognak menni és állásaikat nekünk „át fogják engedni. Azzal okolják meg ezt, hogy Oroszországnak „tönkre kell mennie, ha tovább küzd, Oroszországnak nincsen „már pénze arra, hogy tovább küzdjön. A hadsereg éhezik, ők „mindenesetre békét csinálnak, ha mi nem is akarnánk. Hogy

„Anglia és Franciaország egyetértenek-e, vagy sem, az nekik „teljesen mindegy, a szövetséget széjjel kell és széjjel fogják „tépni."

„Ezen hírek folytán én a következő parancsot adtam ki :"

„'Az arcvonalnak azon részein, amelyeken az orosz kétség- „telenül békés magaviseletet tanusít, az ellenséges cselekedetek „a mi részünkről is beszüntetendők. A biztosítást, éber őrködést „sehol sem szabad figyelmen kínül hagyni. Újból szigorúan ki- „oktatandók a csapatok, hogy csakis arra hivatott hírszerző „osztagoknak szabad az ellenséggel tárgyalásokba bocsátkozniok. „Lehetőség szerint a tekintetbe jövő helyeken az oroszokkal „közlendő, hogy legénységüknek drótakadályainkhoz való jöve- „telét nem tűrjük meg és hogyha ők tárgyalni kívánnak, külön „erre a célra fehér lobogós különleges csapatokat küldjenek előre. „A két drótakadály közötti terepövre csakis mindkétoldali meg- „bízottaknak szabad lépni. Az oroszoknak a mi állásainkba való „belépését nem szabad tűrni. Arra emlékeztetek mindenkit, hogy „ily módon állásaink milyen pontos ismeretére tettek szert az „oroszok. Fegyverszüneti megbeszéléseket csapatok részéről szigo- „rúan megtiltok. Orosz ajánlatok minden esetben a hadsereg- „parancsnokságon át a hadseregarcvonalparancsnoksághoz kül- „dendők."

„*Józsel* főherceg hadseregarcvonalparancsnokság. Op. 3698.' "

„Az esti jelentések szerint a 3. hadseregnél délután 6 óra „45 perctől kezdve heves tüzérségi tűzrajtaütést hajtott végre „az ellenség a Szylowcyi szakasz ellen. Az én tüzérségem azonnal „a tüzelő ellenséges ütegeket és az előttük levő gyalogsági állá- „sokat romboló tűz alá vette."

„A 7. hadseregnél számos helyen ének, fehér kendők lobog- „tatása és teljesen szünetelő tűz ; más helyeken még egyes ala- „kokra is lő az ellenség. A XVII. hadtestnél élénk tüzérségi tevé- „kenység. Éjjel teljes csend, még őrlövések sincsenek."

„Az 1. hadseregnél a 72. hadosztálynak tábori őrseit meg- „támadta az ellenség, de véresen visszaveretett. A déli szárnyon „a románok megint sokkal ellenségesebbek."

„Az olasz harctéren Fonzassot elfoglaltuk és egy ellenséges „gyalogezredet elfogtunk."

„Az oroszoknál tovább rothad minden. Ma nincsenek drót-
„nélküli táviratok, amiből arra következtetek, hogy a bolsevikiek
„között harcok dúlnak. A látszat arra vall, hogy Lenin hívei az
„ő békeprogrammjával hatalmas többségre tettek szert."

„Tegnap két orosz tábornokot, kik egy támadást rendeltek
„el, a legénység megölt. Ezt egy magyar katonám beszéli, ki a
„fogságból megszökve, ma jött át hozzánk, azt mondja továbbá,
„hogy borzasztó fölfordulás van odatúl."

„Mind alaposabb lesz a remény, hogy Oroszország már nem
„lesz képes nagyobb katonai vállalkozásokat végrehajtani. De
„ezen kilátásnak még távolról sem szabad bennünket könnyelmű-
„ségre csábítania."

„Azt azonban látom, hogy közel van azon idő, midőn Orosz-
„ország összezúzódik és ellenségeink sorából eltűnik."

„A mai váratlan orosz támadás intelem lehet a hadsereg-
„főparancsnokság részére. Ezt is csak súlyos és heves tusában
„bírtuk visszaverni. Ez az, amit mindig állítok, hogy t. i.
„kell, hogy mindig számoljunk az oroszok kiszámíthatatlan szeszé-
„lyeivel és kell, hogy meg legyenek biztosítékaink, hogy ilyen
„hirtelen támadásokat vissza tudjunk verni ; mert ha még jobban
„gyengítenek engemet, akkor egy ilyen kisebbszerű ellenséges
„támadás sikere esetén nincs tartalékunk, mely az ellenség első
„sikerét újra lerontja és őt visszadobja ; az ekkor támadt betörés
„kétoldalt fölgyöngölítve vonalaimat, hamar igen nagy mérveket
„öltve, tökéletes áttöréssé fajulhat és az orosz hadsereg a forra-
„dalom és fölbomlása dacára a mi katasztrófánkká fejlődhetik.
„Ez az én megdönthetetlen dogmám, mely fönnáll, akárhogy
„táncolnak és énekelnek a muszkák drótakadályaink előtt és
„akárhogy integetnek nekünk — bennünket arról biztosítva,
„hogy ők békét kötnek, az Úristen ellenére is és a mi legjobb
„barátaink akarnak lenni."

*

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. A XXI. hadtest szakasza előtt élénk az ellenség tevékenysége.

A foglyok azt vallják, hogy az orosz 2. hadosztályt egy friss hadosztály fogja felváltani.

7. hadsereg. A rendes harc folyik. A Dzemine és Humoravölgyben élénk mozgás van az ellenségnél.

Pojana Mikulinál, továbbá a XXV. hadtest és az 1. hadosztály arcvonala előtt, az orosz katonák fehér lepedőket lengetnek és énekelnek. Az 51. honvédhadosztály előtt üdvkiabálások. A XXV. hadtestnél és a Kárpát-hadtestnél az oroszok magukhoz csalogatták embereinket.

A német 35. Landsturm-ezredet a tegnap jött parancsra, ma az arcvonalból kivonattam.

3. hadsereg. Nincs semmi különös.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

1.) A 7. hadseregparancsnokság kéri az A. O. K.-t, hogy az újonnan megalakítandó 63. hadosztály részére utalja ki a szervezetszerű intézeteket és vonatokat. Op. 4890. szám.

2.) A német O. H. L.-nak előterjesztem mindazon német csapatok jegyzékét, melyek távoznak a hadseregarcvonalból. Op. 4901. szám.

A német csapatok kiválása következtében az a terv, hogy :

I. Minden hadosztály mostani szervezetében zárt szállítmányként induljon. A vonatok követik csapataikat és pedig abban az összeállításban, ahogyan itt hadosztályaikat ellátták.

II. Az átmenet megkönnyítésére, valamennyi csapategység, tehát a Landsturm-ezredek, a nehéz tüzérség, továbbá a csoportparancsnokságok is — ha a német O. H. L. másképen nem intézkedik — az utolsó pillanatig az állásban maradnak és csak hadosztályaik elszállítása után követik azokat.

Ennek értelmében ezt a parancsot adtam :

a) Az egészségügyi intézeteket ki kell üríteni. Op. 4820. sz.

b) A hangmérő-osztagok menetkészen várják a parancsot az indulásra. Op. 4856. szám.

c) A terepfelmérő-osztagok csapataik utolsó szállítmányához csatlakoznak. Op. 4856. szám.

d) A híradó-alakulatok, a hadsereg nehéz helyzete miatt, fokozatosan követik a német csapatokat. Op. 4888. szám.

Azok a híradó-berendezések, melyeknek elvitele különös nehézségbe nem ütközik, például postagalambok, szikratávíró állomások, egyelőre az állásban maradnak mindaddig, míg a német O. H. L. intézkedik róluk.

III. A hadtápparancsnokságok a hatáskörletükbe tartozó vonatoszlopokkal és munkásosztagokkal együttmaradva, hadtápberendezéseiket feloszlatják, a szabaddá vált hadtápalakulatokat pedig a szállásmesteri hivatal rendelkezésére bocsátják. Op. 4898. sz.

IV. Midőn a Gerok-seregcsoportparancsnokság eltávozik, a német 218. hadosztály ellátását végző hadtápalakulatokat a német 9. hadsereghez utaljuk át.

A katonai vasútépítő csoport feloszlatása után, az asztagi vasútakat a németek továbbra is forgalomban tartják ; az ottani alakulásokat a német 9. katonai vasútépítő igazgatóság[1] alá rendelem.

V. Hogy a németek által létesített berendezéseket továbbra is ki lehessen használni és hogy a vasútakat szállítással feleslegesen túl ne terheljük, a német O. H. L.-t megkértem, hogy az A. O. K.-val egyezzék meg és az átadás feltételeit határozza meg, hogy azokat a cs. és kir. katonai kormányzat és polgári hatóságok átvehessék. Ez főképen a beépített távbeszélőhálózatra, vasúti építményekre, barakokra és egyéb jóléti intézményekre vonatkozik. Op. 4901. szám.

*

November 14.

„Az 1. hadseregnél kisebb ellenséges támadási kísérleteket „vertünk vissza. Mindenütt váltakozó ellenséges lövegtűz, mely „gyakran ott is jelentkezik, hol mi az ellenséges állásban kitűzött „fehér zászlók miatt tüzünket beszüntettük. Különben úgyszól-„ván semmi gyalogsági harctevékenység. A románok erősebben „tüzelnek, mint máskor."

„A francia kormány leköszönt."

„Olyan hírek keringenek, mintha Olaszország békét akarna „kérni, mert Giolitti ezt a királynak, mint egyetlen mentséget „ajánlotta. Én ezt egyelőre nagyon valószínűtlennek tartom."

„Ugyanilyen ellenőrizhetetlen hírek keringenek, hogy Japán „az oroszoknak megüzente volna a háborút ?"

„Az Oroszországból jövő hírek nagyon ellentmondóak ; „egy részük szerint Kerenski legyőzte Kornilovot, másik része „szerint Lenin csapatai legyőzték Kerenskit és Kornilovot. Az „utolsó látszólag igaz hír szerint a bolsevikiek igen nagy győzel-„met arattak és a helyzetet uralják. Egyszóval nagy a kaosz és „az általános összeomlás. Ugyanekkor Painlevé és Lloyd George „nagy beszédeket tartanak a biztos és végleges győzelemről, „melyet ők fognak aratni."

*

[1] Romániában.

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. A 10. lovashadosztálynál egy orosz század éjjeli rajtaütését visszavertük. Az Ojtoz- és Slanic-völgyi útat az ellenséges tüzérség élénken lőtte.

A XXI. és IX. hadtest előtt az oroszok fehér zászlókat tűztek ki állásaikra.

A 71. orosz hadosztály a XXX. hadtest arcvonalában van. Az orosz XXXVI. hadtestet a VIII. hadtest váltotta fel.

7. hadsereg. Csekély harctevékenység.

Bár az orosz tüzérség a 30. hadosztályunk szakaszát lőtte, az oroszok fehér zászlókat tűztek ki lövészárkaikra.

A Habermann-csoportparancsnokság az 51. honvédgyalog- és a 11. honvéd lovashadosztály szakaszának parancsnokságát is átvette.

A 43. lövészhadosztálynak első szállítmánya Czernowitzba érkezett.

3. hadsereg. Csekély harctevékenység.

Rasskownál az oroszok olvashatatlan feliratos táblákat tűztek ki.

Az orosz 32. hadosztály Bojannál áll, északra a 165. hadosztály, délre a 12. hadosztály csatlakozik hozzá, A 11. hadosztály, mint tartalék, Kamieniec—Podolskinél van.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

1.) A hadseregfőparancsnokság értesített, hogy több csapatot a németek felváltására nem adhat. Többi kérésemre nem is válaszolt.

A német O. H. L. közlése alapján, a csoportparancsnokságokat esetleg hirtelenében kell elindítani. Azzal foglalkozom, hogy a IX. hadtestparancsnokságot a 7. hadsereghez helyezem át.

Ezt Badenbe jelentve hangsúlyozom, hogy a Litzmann-csoportparancsnokság távozásával a czernowitzi szakasz részére egy új hadtestparancsnokságra lesz szükség.

Az I. hadsereget javaslattételre szólítom fel, hogy miképen gondolja az új csoportosítást, ha a Gerok-seregcsoportparancsnokságon kívül, a IX. hadtestparancsnokság is kiválik a hadsereg kötelékéből. Op. 4921. szám.

2.) Az O. H. L. értesítése szerint a német 83. hadosztályt esetleg korábban kell elszállítani. Mivel ennek a hadosztálynak felváltására a 3. hadseregnél nincsen csapat, úgy gondolom, hogy a 7. és 3. hadsereg közötti határt északi irányban el kell tolni ; ezzel a 7. hadsereg Lukawitzaig nyujtaná meg északi szárnyát.

Erről értesítem a 7. hadseregparancsnokságot és felhívom, hogy jelentse új csoportosítását és hogy miképen gondolja a parancs-

noksági viszonyok szabályozását, ha a távozó Litzmann-csoportparancsnokságot az A. O. K. nem pótolja? Op. 4922. szám.

3.) Úgy döntök, hogy a beérkező 43. lövészhadosztály 16. tüzérdandárát nem a 7., hanem a 3. hadsereghez osztom be, két 15 cm-es tarackosütegét pedig az 1. hadseregparancsnokság rendelkezésére bocsátom.

Ennek oka az, hogy a 3. hadsereg a német csapatok kivonásával nagyon meggyengül és hogy az 1. és 7. hadsereg kapta legutóbb az összes rendelkezésre állott pótlásokat.

Azt a 42 könnyű és 12 közepes löveget, mellyel az A. O. K. bíztatott, a 7. hadseregnek szántam, de azt, hogy mikor lesz belőle valami, még nem lehet látni előre, mert a megérkezés idejéről az A. O. K. nem nyilatkozott.

Az 1. hadsereg megerősítésére a német O. H. L. 42 darab belga rendszerű 5·7 cm-es revolverágyút adott; ezek itt maradnak. Artl. Nr. 3725.

Szándékomról a hadseregparancsnokságokat értesítem. Artl. Nr. 3751.

4.) A 7. hadseregparancsnokság az A. O. K.-hoz intézett előterjesztésében a német csapatok kivonása után előálló rendkívül nehéz utánszállítási viszonyokat ecseteli és ezért motoros vonatoszlopok beosztását kéri. Op. 4917. szám.

5.) A XX. hadtestparancsnokság a trachomás-zászlóaljak viszonyait jelenti. A polgárság és a csapatok között a trachoma betegség nem terjed tovább.

A trachomás-zászlóaljak eddig az arcvonal csendes szakaszában állottak, a magas hegységek és a zord időjárás miatt nagyobb harcban nem voltak, egyébként megfeleltek.

A trachoma-betegség kétségkívül árt az ember szervezetének és az alakulatok különféle összetétele hátrányosan befolyásolja jóságukat. Op. 4915. szám.

*

November 15.

„Házasságunk 24. évfordulója! Negyedszer töltöm egyedül „e nagy háborúban e kedves emlékű napot! Gondolataim azon„ban otthon vannak! Ma is borult idő szitáló esővel, mint akkor, „mikor elhagytuk ketten az esketés után a mindenszentek kápol„náját Münchenben. Akkor ifjan, boldogan! Ma megőszülten, „gondoktól nyomottan. Bennünket nemcsak a rendes élet viharai „értek, hanem egy mindent elpusztító világorkán, melyből ha „egyáltalában, úgy megtisztultan kell kijönnie annak, aki jó „akar lenni. Ha ezen vihar mindent kitépett szívemből és magá-

„val söpört a megsemmisülésbe ; hűséges szeretetemet az én derék „feleségem iránt érintetlenül hagyta, ha meg nem növelte. A gyere- „kek már nagyok s közeleg az idő, hogy fészkükből kirepülve, az „öregeket egyedül hagyják, oly egyedül, mint akkor voltunk, „midőn a templomot elhagytuk ! E rettentő világszerencsétlenség „egy fölséges hivatást ró miránk öreg napjainkra : a felebaráti „szeretetnek útját, mely a szenvedők javára engedi szentelni „hátralevő életünket."

„Arcvonalamon az oroszok békehangulata mindnagyobb „mérveket ölt ; mind több fehér zászlót tűznek ki és mind gyak- „rabban jönnek küldöttségek, hogy tárgyaljanak velünk. Mind „kevesebbek, gyérebbek és keskenyebbek a helyek, hol tüzelnek. „Néhány hozzánk jövő küldöttséget az orosz tüzérség tűzzel „kergetett széjjel. Különben csak elvétve egyes ágyú- vagy akna- „vető lövések. Estig teljes csend állott be."

„Szomszédaimnál nincsen semmi följegyezni való. Az oroszok „azt a valószínűtlen hírt hozták, hogy Miklós cárt Szibéria újból „cárjává kiáltotta volna ki."

„Az olasz harctéren a hegység lábánál átléptük a Piavét, „úgy látszik, hogy folytatódik az előnyomulás. Ezen esetben „föltétlenül az Etsch vonaláig kell mennünk. Vagy Piave, vagy „Etsch !"

„Tőlem meg nyakra-főre viszik a csapatokat s minden „intelem hiábavaló. Adja a jó ég, hogy ez jól végződjék ! . . ."

„Feleségem kérdi, hogy vajjon kaptam-e egy elismerő távira- „tot most, hogy leszedik az általam szervezett Karszt-védelem „gyümölcseit, melyeket 9 iszonyú csatában érleltem ? Soha nem „vártam ilyet, hisz ez feledésbe ment már régen ! Csak a 17. had- „osztály legénységétől kapok szebbnél-szebb leveleket ! Ők el- „ismerik ezt ! Ez elég és a legkedvesebb nekem ! . . ."

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. Az esős idő miatt nem volt harc. A XXI. had- testnél 12 emberünk, kelepcébe kerülve, fogságba esett. Úgylátszik, hogy a kiadott szigorú rendszabályokat nem tartják meg az oro- szokkal való érintkezésnél. Utasítottam az 1. hadseregparancsnok- ságot, hogy ezt az esetet derítse fel.

Az orosz 188. hadosztály felváltása befejeződött ; a 191. hadosztályé még folyik. A 15. hadosztálynak az arcvonalba való

helyezéséről nincsen hír. A 68. hadosztály az arcvonalban van. Az orosz XXXVI. hadtestparancsnokság még Bicazulnál, a VIII. Scurtán van.

7. hadsereg. Rendes harc folyik. Híradócsapatunk tárgyalni akarván az oroszokkal, állásaikat fehér zászlóval közelítette meg, de az orosz tüzérség és gyalogság tűzzel fogadta.

3. hadsereg. Ellenséges járőröket zavartunk el az arcvonal elől. A 2. lovashadosztály átvette a kiutalt alszakaszt ; az ellenség nem zavarta meg.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

1.) A hadseregek az új parancsnoksági viszonyokat így óhajtják rendezni :

A 7. hadseregnél.

A XXVI. hadtest úgy marad mint eddig volt,

Werder lovassági tábornok két lovashadosztályt fog vezetni,

a Fabini-csoport az északi szárny négy hadosztályának parancsnokságát veszi át.

Ez a megoldás azonban nem tetszetős, miért is ismét kérte egy új hadtestparancsnokság felállítását.

Az 1. hadseregnél.

A VIII. hadtestet a 37. és 39. honvéd-, az 53. közösgyalog- és a 3. lovashadosztály,

a VI. hadtestet a 70. honvéd-, a 7. közöshadosztály, a 10. lovashadosztály és a 16. honvéd hegyidandár,

a XXI. hadtestet a 72., 15. gyalog- és az 1. lovashadosztály alkotná.

Azt ajánlja, hogy ne a IX., hanem a VI. hadtestparancsnokságot engedjük át, mert az utóbbinak kivonása kevesebb zavart okozna. Op. 4921. szám.

Nem értek egyet ezzel a javaslattal, mivel a 7. hadsereg nehéz szakaszában elsősorban Lipošćak altábornagy erélyes személyére van szükség.

2.) A badeni A. O. K. arról értesít, hogy a trachomás-zászlóaljak részére nem szállíthat tüzérséget az olasz arcvonalról a keleti arcvonalra ; egy új hadtestparancsnokságot sem bocsáthat rendelkezésünkre ; az ellen azonban nincs kifogása, hogy a Conta-csoportparancsnokság távozta után, a IX. hadtestparancsnokságot eltoljuk. Op. 4829., 4921. szám.

3.) Mivel a felváltó csapatok a felváltandó német csapatokat ismételten arra kérik, hogy az akna- és gránátvetőket hagyják itt és ebben az irányban kétség merült fel, elrendeltem, hogy a német csapatokkal együtt a német hadosztályokhoz szervezetszerűen tartozó hadigépeket is vonják ki az arcvonalból. Azok az aknavetők és gránátvetők, melyeket a cs. és kir. alakulatoknak

adtak ki, további intézkedésig az állásban maradnak még abban az esetben is, ha eredetileg német származásúak. Op. 4927. szám.

November 16.

„A vezérkar főnökétől következő táviratot kapom az olasz „harctérről . . . 'Alázatos jelentés, hogy az elszállításra meg- „határozott 17. hadosztály saját kérelmére egyelőre még tovább „itt marad!"

„Császári fenségednek legengedelmesebb"

„*Arz* gyalogsági tábornok s. k.' "

„Ez érthető, ha eddig nem engedték el, hogy most a veszte- „ség nélküli győzelmes előnyomulást is végig akarja csinálni."

*

„A 7. hadseregnél egy helyen heves ellenséges tüzérségi „rajtaütés, melyet erőteljes lövegtűzzel viszonzunk a gyalogsági „állásokra. Különben egész arcvonalamon csak csekély harc- „tevékenység. Az oroszoknál sok fehér zászló. Megkérdeztük a „muszka legénységet, hogy milyen kormányt támogatnának leg- „szívesebben? Erre azt felelték: 'Bármilyent, mely az azonnali „békét hozza, mint programmját. Minden más teljesen mindegy!' "

„Hideg van, szitáló eső. A hegyeken beköszöntött a tél és „havazik . . . Hej, mit fog az új esztendő hozni? . . . Győzelmes „békét? . . . Lelkemben fagyos visszhang sikolt föl: „vagy a „siralmas megsemmisülést? . . ."

*

A vezérkar főnökétől ma két táviratot (Op. 47.497. és 47.498. szám) kaptam.

Arról értesít, hogy a német csapatok felválthatása érdekében a 43. lövészhadosztályon kívül, a 187. Landsturm-dandárt is ide szállítja rendelkezésemre. Meghagyja, hogy először Gerok csapatait és a czernowitzi szakaszban levő német csapatokat indíttassam el és pedig naponként nyolc vonattal, ha ezek szállítása befejeződik, akkor a Kelet-Galíciában és Bukovinában levő német csapatokra kerül a sor.

Értesít, hogy ha az oroszok hadiúnottsága tovább tart s így állományuk megcsappanva, támadásuk még valószínűtlenebbé válik, mint mostan, akkor a badeni A. O. K. újabb csapatokat fog elvonni tőlem. Op. 4968. szám.

Másik táviratában arról értesít a vezérkar főnöke, hogy a cs. és kir. 16. lövészezredet rendelkezésemre bocsátja. Ezt Linsingen vezérezredes seregcsoportjából Czernowitzra szállítják; létszáma 2300 puska. Az ezredet a 43. lövészhadosztályba osszam be. Op. 47.498. szám.

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. Tölgyesnél egy ellenséges erőszakos felderítést megakadályoztunk.

Az idő ködös, esős.

A német 225. hadosztály elszállítása megkezdődött.

Az orosz 191. hadosztályt ismét az arcvonalban áll. Fogolyvallomások szerint, a 68. hadosztály felváltása nem történt meg.

7. hadsereg. Az oroszok harctevékenysége mindjobban csökken, csupán egyes ágyúlövések érik a hadseregarcvonal egyes alszakaszait.

A bajor lovashadosztály és a német 35. Landsturm-ezred elszállítása befejeződött.

A német 1. hadosztály felváltását a 9. lovashadosztály már megkezdte; a kivált német csapatok Petroutz—Krasna—Putna terében gyülekeznek.

A trachomás-zászlóaljak egyike már itt van, Tilniczán éjjelezik; naponként egy-egy zászlóalj fog megérkezni. A völgyekben esik, a hegyekben havazik.

3. hadsereg. Csend van, csak itt-ott esik egy-egy ágyúlövés.

Fogolyvallomások szerint, az oroszok a 112. hadosztályt Rakitna—Sankowcynál az arcvonalba tolták.

A badeni A. O. K. további propagandára utasít, hogy ha az oroszokat érdekelnék a mi békefeltételeink, azt válaszoljuk, hogy ez nem a csapat, hanem a kormány dolga; ha az orosz csapatok a békét akarják, akkor hassanak oda, hogy kormányuk meghatalmazottakat küldjön tárgyalásra. N. O. 3655/II. szám.

A hadseregarcvonalparancsnokság vasúti előadója beutazta a bukovinai vasutakat és Galíciának azt a részét, melynek vasúti hálózata hozzám tartozik. Azt jelentette, hogy a vasúti forgalom nem kielégítő, mert nincs kellő munkaerő.

A 3. és 7. hadseregparancsnokság figyelmét felhívtam, hogy nem volna-e lehetséges, a szükséges munkaerőt a vasúti hatóságok rendelkezésére bocsátani, mert hiszen ezt saját érdekeik követelik.

A hadseregparancsnokságok azt válaszolták, semmit sem tehetnek a helyzet javítására. Op. 4897.

Az 1. hadseregparancsnokság jelenti, hogy a XXI. hadtestnél csakugyan nem tartották meg a kiadott rendeletet. A kiküldött járőr nem volt óvatos és kelepcébe került. Op. 2940.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

1.) A 3. hadseregparancsnokság az új csoportosítást így tervezi:

XIII. hadtest helyzete nem változik meg; mostani hadtest-tartalékból (52. ezred) hadseregtartalék lesz.

A 2. lovashadosztály önálló csoporttá alakul át.

Felix tábornok[1] csoportja az 5. hadosztályból és a lengyel légióból alakul, előbbi a német 83. hadosztály helyét, a lengyel légió az 5. hadosztály helyét foglalja el.

2.) A hadseregarcvonalból a német 35. Landsturm-ezred kivált; a német 225. hadosztály elszállítása megkezdődött.

November 17.

„Mindent hó borít és mélyen lógva száguldanak a felhők „délfelé, néha-néha egy gyenge téli napsugár villanik meg."

„Arcvonalamon nagyon zavaros a helyzet. Az oroszok állásaik „előtt táncolnak és énekelnek és fehér zászlókat lobogtatnak. „Sokhelyütt barátságosak, másutt meg támadnak is és minden „legcsekélyebb mozgásra ágyúkkal, puskával és gépfegyverrel „lőnek. Egészen kiszámíthatatlanok elhatározásaik és mégis mind-„jobban látom, hogy a teljes végső züllésnek indulnak és harci „értékük rohamosan hanyatlik. Kerenski, midőn Lenin csapatai „elfogták törzsét, tengerészruhában megszökött. Vége! A forra-„dalomban gyorsan váltakoznak a bábuk! A bolsevikiek teljesen „magukhoz ragadták a hatalmat. Szegény Oroszország! Most „már teljesen meg kell halnia, hogy egyáltalán valaha újra föl-„támadhasson! . . ."

„Olaszországban közel 300.000 az általunk ejtett foglyok „száma."

„Nyugaton elcsendesült minden. Nem tévedek, ha ezt az „olasz harctér eseményeivel hozom összefüggésbe."

„Palesztinában a törököknek nem megy jól a dolguk. Jeru-„zsálem lassacskán veszélybe kerül!"

„Az Ochrida-tónál az ellenség visszahúzódik, ami az olasz „csapatok kivonásával áll összefüggésben."

„Az A. O. K. megküldte nekem az összes régi katonai sza-„bályzatokat, hogy háborús tapasztalataim alapján dolgozzam „át. Nagy munka ez, melyet azonban örömest vállalok."

[1] Az 5. hadosztály parancsnoka.

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. Az ellenséges tüzérség csakis az Ojtoz-szorosban tüzelt.

Esik és havazik.

Az orosz 103. hadosztály vonakodik a 191. hadosztályt felváltani; nem akar állásba menni.

A foglyok azt beszélik, hogy az orosz XXXVI. hadtestet Finnországba szállítják.

7. hadsereg. Nagyon csekély harctevékenység van. Azonban az oroszok Wamánál puskatűzzel fogadták híradócsapatainkat.

A Herberstein-csoportparancsnokság megérkeztéig az 51. honvédhadosztály volt alszakaszát átmenetileg a 6. lovashadosztály, a német 1. hadosztály alszakaszát a 9. lovashadosztály vette át.

3. hadsereg. A német 16. hadosztály elszállítását megkezdették.

A badeni A. O. K. a propagandára alábbi útmutatást adja:

1.) Meg kell értetni az oroszokkal, hogy a kormányok valóban abban a helyzetben vannak, hogy a fegyverszünetet megköthetik. Ha az oroszok csakugyan erre törekszenek, úgy hassanak az orosz csapatok oda, hogy kormányuk hivatalos javaslattal álljon elő.

2.) Részünkről kerülni kell az olyan nyilatkozatokat, melyekből a békevágyra lehetne következtetni. Sem Lenin, sem más mellé ne álljunk; hogy az oroszok meggyőződjenek arról, hogy mi — úgy mint eddig — ezentúl sem akarunk belső ügyeikbe avatkozni. N. O. 3770. szám.

Helyzetbírálat.

Az általános helyzet nem változott.

Megállapították, hogy az orosz 71. hadosztály a 4. hadsereghez tartozik. A 188. hadosztályt feloszlatták, a 191. hadosztályt még nem váltották fel; az orosz XXXVI. hadtestnek az arcvonalból való kivonása még nem bizonyult be.

A bukovinai arcvonalban áll még az orosz XVIII. hadtest 23., 37. hadosztálya és valószínűleg a 3. turkesztáni lövészhadosztály is. Az orosz XVI. hadtestet kivonták, helyét az orosz XXIII. és XI. hadtest arcvonalának megnyujtásával töltötték ki, e mellett a 167., 32. és 112. hadosztály is állásba került.

Ellenséges támadás jelei nincsenek; a harctevékenység nagyon csekély, talán a rossz időjárás miatt is.

Az orosz csapatok az újabb felfordulást nem ítélik meg egységesen. Szórványos és egymásnak ellentmondó hírek szerint, az orosz arcvonalon álló csapatok főképen a mi újságainkra vannak utalva, melyeket nagy érdeklődéssel fogadnak. Tárgyalásaikon

benyomásunk az, hogy a csapatok nagyon vágyódnak a békére és elítélik Kerenski angolbarát politikáját.

Különösen erős a békevágy az orosz 4. hadsereg kötelékébe tartozó XXIV. hadtest csapatainál. Azt mondották, „bárminő kormányt támogatnak, mely az azonnali békét hozza".

Ellenben az orosz XXXVI. és a II. hadtest csapatainál nincsen változás.

Az orosz 9. hadsereg kötelékébe tartozó X. hadtest most is olyan ellenséges érzelmű, akárcsak előbb. A többi hadtestnél, így a XL. és XXIX.-nél a békehangulat jelei mutatkoznak.

A hangulat nem egységes, az orosz gyalogság és tüzérség és a vezetés között még mindig ellentétes a fölfogás.

A belső felfordulás hatása legjobban az orosz 8. hadseregnél látható, melynek arcvonalán — különösen az orosz 167., 165., 32., 117. hadosztálynál és a 4. Transamur-hadosztálynál — gyakran tárgyaltunk. Egy esetben erőszakosságra is sor került a tüzérséggel. A 165. hadosztály forradalmi bizottságának egyik felesketett tagja kifejezte előttünk, hogy a legénység fegyverszünetet, békét óhajt kötni, a hangulat pedig Anglia és Kerenski ellenes. A hadseregkomité egy kiáltványt adott ki, hogy alakítsanak egy szocialista blokkminisztériumot s az szüntesse meg a polgárháborút. Ebben a kiáltványban a békéről nincs szó.

Összbenyomás.

Az arcvonalon levő csapatok erősen békeérzelműek és a rendezett állapotok visszatérését kívánják. Azt remélik, hogy egy szocialista kormány teljesíteni fogja kívánságaikat, de nincsenek tisztában azzal, hogy melyik út vezet a békéhez. A csapatok egyik néptribunért sem lelkesednek.

A mi propagandánk feladata mostan az, hogy a politikai harcokat ne zavarjuk, ellenben fokozzuk tovább és tápláljuk annak hatalmi érzetét a fegyveres arcvonalon is oly arányban, hogy a fegyveres hatalom annak a tudatára ébredjen, hogy Oroszországot idegen érdekekért áldozzák fel.

A hiányos ruházat miatt általános a panasz az orosz csapatoknál; az élelmezés, úgylátszik, kielégítő.

A románokkal szemben propagandánk továbbra is az újságszolgálatra szorítkozik.

Marosvécs, november 18.

„Miután arcvonalamon teljes csend van, báró Keményhez „jöttem egy napra medvevadászatra."

„Szomorúan olvastam Uralkodónk látogatásáról szóló híre„ket a Monte San Michelen és San Martinon a törmelékhalmazok

„között, a ⌖ 197-en és a Monte dei sei Busin. A romok között,
„hol minden kő szent nekem és tele van megrázó emlékekkel,
„hol minden morzsához egész szívemmel ragaszkodom, hol min-
„den talpalatnyi föld egy martírvérrel áztatott sír. A sok föld-
„alatti lakás és kaverna az én hőseim műve, a VII. hadtest véres
„verejtékkel végzett munkája. A földalatti folyosók a Monte San
„Michelen, vérben fürösztött nehéz munkák eredménye! És hány-
„szor mászkáltam bennük, hányszor védtek bennünket a pergőtűz
„zuhatagától. Be nagyon szerettem volna Ő Fölségét magam
„vezetni ott, hol föltétlenül legjobban ismerem ki magamat,
„hiszen majdnem minden nap kint jártam ott egy esztendőnél
„hosszabb szörnyűséges időszakban. Nagy megtiszteltetés lett
„volna rám nézve, ha fiatal királyomat egy rövid napig én kísér-
„hettem volna és a *kilenc* ott átélt Isonzó-csata eseményeit neki
„megmagyarázhattam volna. Elmondhattam volna, hogy mit
„teljesítettek ott a magyarok. Csak oda kell nézni a terra rossától
„pirosló Valloneba, Gabrije Gornietől a déli végéig, arra a sűrű
„temérdek sor szélességű és több kilométer hosszú kereszterdőre,
„a sírok mezejére az általam oly nagy szeretettel ápolt nagy-nagy
„temetőre. A magyarok sok-sok ezer oldalú véres könyvébe . . .
„Összeszorult gégém, midőn az újságokban olvastam Uram kirá-
„lyom ottani látogatását . . . El van minden felejtve, minden
„szenvedés, minden dicsőség, csak az érdekes kőrakás maradt
„ott meg. Csak nekem becses az, az én Doberdóm! . . . szent
„temetőm."

„Sűrűn havazik és 11 fokra, nulla alá szállott a hőmérő.
„Medvét nem lőttünk."

„Ludendorff értesít engem, hogy Seeckt tábornokot leg-
„közelebb elviszik tőlem és mindent, ami német az én arcvonala-
„mon, mert Ő Fölsége Károly császárral olyan megállapodás jött
„létre, hogy minden másra való tekintet nélkül elviszik csapataikat."

„Az oroszok még nem harcképtelenek és a legcsúnyább
„meglepetésekre el lehetünk készülve, melyekért én nem vállal-
„hatok felelősséget. Így föltétlenül a leggyorsabban fegyver-
„szünetet kell az oroszokkal kötnünk."

„Most értesülök, hogy Arz egy be nem vált lengyel-rutén
„hadosztályt ad nekem egyelőre, mert, mint Boroević írja nekem,
„egy képviselő kérte Ő Fölségét, hogy nyugodtabb frontra tegye

„azt. Ez már égbekiáltó bűn a magyarság ellen és több, mint „amit elbírok."

„Csúnya, sötét, hideg az idő ; csúnya, sötét, hideg, borult „az én lelkem is . . ."

„Arcvonalamon nincsen különösebb esemény. Csekély, „néha kissé fokozódó lövöldözés."

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. Az Ojtoz-, Békás- és Tölgyes-szorosban élénk ellenséges zavaró lövegtűz volt. A hadsereg déli szárnyán az ellenséges repülők igen élénken működnek ; Slanicra bombákat vetettek, de eredmény nélkül.

7. hadsereg. Csekély harc volt ; az ellenséges tüzérség csakis a XXVI. hadtest szakaszát lőtte a rendesnél élénkebben.

Az ellenséges repülők ennél a hadseregnél is igen tevékenyek ; Radautzra bombákat dobtak, melyek a polgári lakosság között pusztítottak.

Az orosz 23. hadosztályt Solkánál, a 37. hadosztályt attól délre állapították meg.

Styrczénél a polgári lakosság az oroszok oldaláról azzal a hírrel jött át hozzánk, hogy az oroszok november 18-án a mi támadásunkat várják.

3. hadsereg. Az ellenséges tüzérség csakis az 5. hadosztály alszakaszát lőtte ; déli szárnyára pedig ellenséges repülők dobtak eredmény nélkül bombákat.

Raszkovnál az oroszok fehér zászlókat tűztek ki ; Rakitnánál gyűlést tartanak.

Elfogadtam a 7. hadseregparancsnokságnak azt a tervét, hogy drótkötélpályával kombinált vasúti összeköttetést teremtsen a Nepolokoutz—Kuty—Wiznitz és Hliboka—Lukawetz vonalon, mivel csakis így remélhető, hogy rövid idő alatt átfutó összeköttetés létesüljön, ami a mai viszonyok között nagyon fontos. Op. 4743. és 844. Bvg. szám.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

1.) Minthogy a hadseregfőparancsnokságtól valamelyes csapatokat kaptam a német hadosztályok felváltására, elejtettem a 3. és 7. hadsereg közötti határvonal eltolását.

A 187. Landsturm-dandárt a 3. hadsereghez osztom be, míg a cs. és kir. 16. lövészezredet a 7. hadsereg kapja.

Parancs szerint Kolomeán át naponta 8 vasútvonattal kell a német csapatokat elszállítanom. A 7. hadseregparancsnokságot utasítottam, hogy a német 4. póthadosztályt úgy vonja ki az

arcvonalból, hogy elszállítását december 6-án megkezdhesse. Op. 4987. szám.

2.) A szállásmesteri hivatal elrendelte, hogy a Brassóban felszabadult 22. hadtápparancsnokságot adjam át Ober-Ostnak.

Tervem: A 15. hadtápkirendeltség[1] december 1-én átveszi a német 218. hadosztály utánszállítási szolgálatát és gondoskodik a német csapatok ellátásáról, melyek még az 1. hadsereg kötelékében vannak.

A Gerok-seregcsoportparancsnokságnál levő német utánszállító hivatal november 30-án befejezi működését és december 1-én bevonul a német 22. hadtápparancsnoksághoz. Utóbbi Ober-Ost kötelékébe jutva, feloszlatja a 22. hadtápberendezést s készleteit Ober-Osthoz, illetve a Mackensen-hadseregcsoport-parancsnoksághoz szállítja.

A még az 1. hadseregnél levő német csapatok ellátásáról a német 15. hadtápkirendeltség (Zabola-fűrésztelep) közvetlenül gondoskodik. Azokat a német csapatokat, melyek a cs. és kir. hadosztályok kötelékében vannak, az illető hadosztályparancsnokságok élelmezik. Op. 4970. szám.

3.) Egy alezredes — az átutazó trachomás-zászlóalj egyik parancsnoka — azt jelentette, hogy a trachomás-zászlóaljaknak nincs csapatvonatuk.

Meghagytam a 7. hadseregparancsnokságnak, hogy mihelyt mind a 10 trachomás-zászlóalj megérkezik, anyagi helyzetüket kimerítően jelentse. Op. 4983. szám.

November 19.

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. Az ellenséges tüzérség a Magyarós vidékét igen hevesen lőtte; a Békás- és Tölgyes-szoros is erős zavaró-lövegtűzben állott. Tölgyestől északra a △ 1148 magaslaton csapataink az orosz előtörést véresen visszaverték.

6 fok hideg van.

Az orosz 194. ezred[2] közlése szerint, japán ütegeket kaptak, francia tisztekkel és legénységgel. Propagandatárgyalások révén megállapítottuk, hogy ma ezek a japán ütegek lőttek.

Tónyak vidékén azt híresztelik az oroszok, hogy a 103. hadosztály az arcvonalra érkezett. Azt nem sikerült megállapítani, hogy az orosz 191. hadosztályt felváltották-e?

7. hadsereg. A rendes harc folyt. Az ellenséges tüzérség különösen a 40. honvédhadosztály alszakaszát lőtte.

[1] Mackensen-hadseregcsoportjához tartozik.
[2] 49. hadosztály.

Hadikfalvánál az oroszok fehér zászlókat tűztek ki ; a 30. hadosztály előtt nagyon mozgolódik az ellenség.

Gróf Herberstein altábornagy átvette az 5. honvéd- és a 6. lovashadosztály parancsnokságát.

A 43. lövészhadosztály a 31. hadosztály felváltását megkezdette ; az előbbinek parancsnoksága ma vasúton Czernowitzba érkezett.

3. hadsereg. Polana környékén az oroszok erős tűzcsapást mértek géppuskákkal biztosító vonalunkra, melyet mi lövegtűzzel toroltunk meg. Szylowcynál erős löveg- és aknavetőtűz volt.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

1.) A német legfelsőbb hadvezetőség arról értesít, hogy azt javasolta a hadseregfőparancsnokságnak, hogy a német 83. hadosztályt gyalogmenetben irányítsa Ober-Osthoz. A bajor 15. tartalékdandár törzsét, a bajor 18. tartalékezredet, a német 34. és 36. Landsturm-ezredet is Ober-Ostnak adjuk át.

A német 83. hadosztály mielőbbi felváltása érdekében, a bajor 18. tartalékezredet a 3. hadsereg rendelkezésére bocsátottam.

2.) A német O. H. L. az A. O. K.-nak azt javasolta, hogy Seeckt tábornok jelöljön ki maga helyett egy tisztet, ki a német O. H. L. szállásmesteri hivatalával és a híradó főnökével érintkezzék, hogy a német berendezések átadása és felhasználása tárgyában a szóbanforgó cs. és kir. csapatokkal megállapodhassék. Op. 4901. szám.

A hadseregarcvonalparancsnokságnál a német utászok parancsnokát, Probst őrnagyot, jelölték ki erre, aki megbízást kapott, hogy a szükséges intézkedéseket tegye meg.

Kolozsvár, november 20.

„Nálam semmi újság. Csekély harctevékenység, egyes orosz „járőrök csatározva próbáltak behatolni állásainkba, tűzzel el„kergettettek. Az oroszoknál a mindennapi komédia, melynél „csak az a feltűnő, hogy a tisztek alig láthatók. Ebből arra követ„keztetek, hogy — habár külsőleg velük tartani kényszerülnek „és jó képet kell csinálniok a rossz játékhoz — mégis lelkileg „Kerenskihez vagy még jobbrébb húznak. A legénységnél Lenin „békeprogrammjával nemsokára az egész orosz hadsereget meg „fogja magának nyerni.“

„Seeckt tábornok jelenti, hogy ma már hivatalosan is meg„kapta az értesítést, hogy a németek arcvonalamból elvonulnak

„és ő is velük elmegy, tekintet nélkül arra, hogy az A. O. K. „bírja-e a nagy hézagokat arcvonalamban kitölteni vagy sem."

„Seecktet kimondhatatlanul sajnálom ! Ő eddig összehason- „líthatatlanul a legjobb vezérkari főnököm volt és soha senkivel „sem dolgoztam olyan föltétlen egyetértésben, mint éppen ő „vele. Mint jó barátok válunk meg."

„Míg e szerencsétlen helyzetből való kibontakozásomat „Seeckttel megbeszéljük, jön az A. O. K.-tól egy távirat, mely- „ben értesít, hogy egy három ezredből álló hadosztályt indított „útnak arcvonalam részére, mint erősbítést, de tekintettel az „orosz hadseregnek továbbfejlődő bomlására, arcvonalamat nem- „sokára nagyobb mértékben fogja gyengíteni. Különös, erősbít „azért, hogy mielőbb újra gyengítsen ? Nem bánom, várjuk be „egy kicsit az orosz bomlást."

„Nem hagy nekem békét és végtelenül nyomasztó rámnézve „azon — már a minap följegyzett — tény, hogy a 43. Landes- „schützen (lövész) hadosztályt, egy lengyel képviselő kívánságára „Ő Fölsége parancsára idehozzák és én egy esztendő óta hiába „könyörögtem a 17. hadosztály idehozataláért a legsúlyosabb „okokkal adva nyomatékot kérésemnek. A képviselő teljesen „indokolatlan kérését azonnal teljesítik s az enyém, melyet Alföl- „dünk végleg elvérző népéért sürgettem mindig, egy évi vétkes „halogatás után visszautasíttatott."

„Nyugaton meglehetős csend állott be. Olaszországban „Conrad északról kezd nyomni, mialatt az Isonzó-hadseregek „átcsoportosulva : „egyelőre a Piavénál megállanak."

„A Magyaróson tegnap nagyon heves ellenséges lövegtűz „kezdődött s szintúgy a XXVI. hadtestnél. Úgy látszik, hogy „csak rajtaütés volt, mert ma délig meglehetős nyugalom van."

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. Az ellenséges tüzérség a Gerok-seregcsoport északi részét és a IX. hadtest közepét lőtte.

Gyergyótölgyestől keletre orosz járőrök törtek elő tüzérséggel és aknavetőkkel támogatva, de csapataink véresen visszakergették őket.

A Slanic-völgy felett számos ellenséges repülő keringett, Slanicra bombákat is vetettek, melyek azonban kárt nem okoztak.

7. hadsereg. A Habermann-csoport déli szárnyán és a XXVI. hadtest szakaszán fokozódott az ellenséges lövegtűz. Hadikfalvánál az ellenséges gyalogság tevékenysége is feléledt.

Ellenséges repülők Mardzinára bombákat dobtak, eredmény nélkül.

A 63. hadosztály megkezdette a 74. honvédhadosztály felváltását; a felváltott csapatok Radautznál gyülekeznek. A német 1. hadosztály a vasútvonal mentén csoportosul. A bajor 18. tartalékezred a 3. hadsereghez elindult.

Horsetzky altábornagy átvette a XXVI. hadtest parancsnokságát.

3. hadsereg. A Polana—Szylowcy-szakaszt az ellenséges tüzérség lőtte.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

1.) Az A. O. K. elrendeli, hogy november 25-én a német 83. hadosztályt gyalog indítsam a Südarmeehoz, a bajor 15. tartalékdandár törzsét, a bajor 18. tartalékezredet, a német 34. és 36. Landsturm-ezredet pedig vasúton szállíttassam el Ober-Osthoz. Ha azonban a vasúti szállítás a német hadosztályok eltolását zavarná, akkor az utóbbiak is gyalog induljanak el. A bajor 8./II. tábori tüzérezred a nyugati arcvonalra kerül.

Jelentsem be, hogy a Litzmann-csoportparancsnokság és a Gerok-seregcsoportparancsnokság mikor lesz menetkészen. Op. 4996. szám.

Az A. O. K.-nak jelentem, hogy november 27-én Czernowitzban a német 83. hadosztály menetkész lesz, november 25-én a Gerok-seregcsoportparancsnokságot, a bajor 15. tartalék gyalogdandár törzsét és a német 36. Landsturm-ezredet el lehet szállítani.

A bajor 18. tartalék gyalogezred és a német 34. Landsturmezred azonban csak akkor távozhatik, ha a k. k. 187. Landsturmdandár megérkezik ide; erre körülbelül november 29-én számíthatunk.

Ha ez nem lehetséges, akkor gyalog mennek a Südarmeehoz. Ober-Ostot értesítem.

A 3. hadseregparancsnokságot utasítottam, hogy a német 83. hadosztályt váltassa fel; november 27-én indítsa gyalog Uscie—Puttilára és értesítse a Südarmeet, hogy a német 34. Landsturmezred és a bajor 18. tartalékezred addig itt marad, míg a k. k. 187. Landsturm-dandár meg nem jön; akkor majd a két említett ezredet is küldje gyalog a Südarmeehoz.

A badeni A. O. K. arról értesít, hogy a Hordt gyalogsági tábornok-csoportparancsnokságot és a XII. hadtestparancsnok-

ságot rendelkezésemre bocsátja. Az előbbit a 7., az utóbbit az 1. hadseregbe osztom be.

A badeni A. O. K.-nak jelentem, hogy a Gerok-seregcsoportparancsnokság november 25-én, a Litzmann-csoportparancsnokság november 26-án menetkész.

2.) A hadseregfőparancsnokságot arra kérem, hogy a trachomás zászlóaljaknak más nevet adjon, mert nem ütnek el testileg és katonailag a többi alakulatoktól annyira, hogy megokolt volna mostani elnevezésüknek további fenntartása. Op. 4983. szám.

November 21.

„Az összes harctereken aránylag kevés esemény, csak nyuga-
„ton nyertek az angolok Cambraitól nyugatra kemény harcok
„árán némi terepet. A német ellentámadás folyamatban van."

„Az én arcvonalamon több helyen jelentősen fokozott
„tüzérségi tevékenység. Egy kisebb erő által végrehajtott ellen-
„séges támadás visszautasíttatott."

„Le Beau tábornoktól és Boroević hadseregcsoportparancs-
„noktól egy-egy levelet kaptam. Előbbi azt írja nekem, hogy az
„olasz háborúnak kétségtelenül legnehezebb része az enyém volt.
„Doberdó, mely nélkül offenzívánk nem vált volna lehetségessé,
„ezt ők nagyon is megbecsülik."

„Boroević mentegetődzött, hogy ő soha sem tett semmi
„néven nevezendő lépést, hogy a 17. hadosztály tőle el ne vétes-
„sék. Jenő főherceg, tábornagy azt írta — szemrehányó levelemre
„felelve —, hogy ő Ő Fölségének szintén ajánlotta, hogy a 17.
„hadosztályt végre csendesebb helyre tegye. Ő Fölsége azonban
„visszautasította kérését. Jobban szerettem volna, ha ezt nem
„kellett volna megtudnom ; még egy illusióval kevesebb maradt
„meg bennem."

„Boroević vezérezredes levele — magyar fordításban —
„következőképen szól :"

„Tábori posta 515. 1917 november 12.

Császári és királyi Fenség !
Fenséges herceg és Úr !

Le Beau tábornok Fenséged egy levelét hozta tudomásomra, melyből azt veszem ki, hogy én egy gyalázatos cselekedet ártatlan áldozata vagyok — ahogyan ebben a háborúban oly gyakran előadta magát —, midőn valaki Fenségednek azt híresztelte,

hogy a 17. hadosztálynak nyugodtabb arcvonalra való jutását én akadályoztam volna meg.

Mindenekelőtt bátor vagyok Fenséged előtt kijelenteni, hogy az egész háború alatt szigorúan ahhoz ragaszkodom, hogy senkinek se kérek semmit és senkinek sem tagadom meg azt, ami nagy ügyünk érdekével összeegyeztethető.

Ennek folytán soha sem könyörögtem semmiféle seregtestért, se elvitelét szóvá nem tettem.

Nem lehet ellene kifogásom, ha az A. O. K. úgy találja, hogy a 17. hadosztály elvitele és nyugodalmas arcvonalra való helyezése a helyzettel összeegyeztethető.

Az ügy előzménye ez :

Félévvel ezelőtt jelentést követelt tőlem az A. O. K. a hadsereg anyagi helyzetéről. Erre a hadtestektől és a hadosztályoktól részletes tudósítást kértem. A 17. hadosztály parancsnoka azt jelentette, hogy a hadosztálynál bizonyos lehangoltság észlelhető, mivel a csapatoknak megígérték, hogy elviszik innen őket, ami azonban nem történt meg. Én ezt a jelentést továbbítottam és elrendeltem, hogy magyarázzák meg a csapatoknak, hogy a vezetőség magasabb szempontok miatt sokszor nem teljesítheti az efféle kívánságokat. Mikor később Ő Fölsége engem ebben a dologban megkérdezni méltóztatott, ugyanilyen értelemben tettem meg jelentésemet. Ez az egész, amit erről a dologról tudok. Engem tehát senki sem kérdezett meg, hogy a 17. hadosztály innen elvihető-e, vagy sem, így nem is jöhettem abba a helyzetbe, hogy a hadosztály elvitele ellen felszólalhattam volna.

Ahogyan a dolog ma áll, megértem, hogy a hadosztály nem szeretne innen elkerülni. A hadosztály október 27-e óta pihen és jól van ellátva. Ha azonban kívánságát még mostan is fenntartja, teljesítése ellen nincs semmi kifogásom.

Én abba sem avatkoztam, hogy a 43. hadosztályt innen a keleti arcvonalra vigyék ; ezt a képviselők erőszakolták ki.

A hadosztály szerencsétlennek érzi magát, hogy Olaszországból el kellett távoznia.

Az ellen azonban határozottan tiltakoztam, hogy teljesítsék az egerlandi képviselőknek azt a kérését, hogy az egerlandi ezredeket innen elvigyék és nyugodalmas arcvonalba tegyék.

Éppen így léptem fel a stajerországi képviselőkkel szemben is.

Álláspontom ebben az ügyben ez : A háborút még nem nyertük meg, sőt erőnket még nagyon is meg kellene feszíteni, hogy megnyerhessük. Csakis Olaszországot lehet legyőzni, megsemmisülve azonban még az sincsen.

A keleti arcvonalról jövő erősítő csapatokat itt újból ki kell képezni, ha nem akarjuk, hogy csődöt mondjanak.[1] Ha tőlem függne,

[1] Ez nagyon is igaz ! Saját keserves tapasztalataimból tudom.

nem cserélnék innen fel csapatokat addig, míg az Etsch-folyón nem állunk.

De nekem ebben az ügyben nincsen szavam és ha nem kérdeznek, hallgatok.

Azon kéréssel, hogy cs. és kir. Fenséged kegyeskedjék egy régi hűséges tisztelőjének őszinte alázatos üdvözletét fogadni vagyok

Boroević vezérezredes s. k.“

*

„Egy radiogrammot fogtunk el Lenintől és Trotzkitől alá„írva, mely mindenkihez és a legmagasabb parancsnokoló polgár„hoz van címezve. A távirat lefordítva így hangzik :“

„'Mindenkihez és a legmagasabb parancsnokoló polgár„hoz Zarskoje Seloból. A népbiztosok tanácsa a mindig orosz „munkás- és katonaképviselők kongresszusának kívánságára a „hatalmat kezébe vette azon kötelességgel, hogy az összes háborút „viselő népeknek és kormányaiknak békeajánlatokat terjesszen „elő. Azonnali fegyverszünet az összes arcvonalakon, azonnali „béketárgyalásokat indítson meg demokratikus alapon kötendő „béke céljából. Midőn a tanácshatalom megállapíttatott, a biz„tosok szükségesnek vélték és elodázhatatlannak egy annak módja „szerinti békeajánlatot előterjeszteni az összes hadviselő ország„goknak, szövetségeseknek úgy, mint a velünk hadi állapotban „levő hatalmaknak. Egy megfelelő értesítés küldetett a külföldi „ügyeket vivő népbiztosoknak és az összes szövetségeseink telj„hatalmú képviselőinek Pétervárra. A legmagasabb parancs„nokoló polgár, a népbiztosok tanácsa azt parancsolja nektek — „a munkások és katonák tanácsának képviselői általános kongresz„szusának határozatát végrehajtván —, hogy ezen hír vétele „után azonnal terjesszetek az ellenséges erők parancsnokságainak „egy azonnali fegyverszüneti ajánlatot elő azon célból, hogy a „béketárgyalások megkezdődhessenek. A népbiztosok tanácsa „megbíz benneteket ezen tárgyalások vitelével és azt parancsolja: „1.) hogy szakadatlanul közvetlen vezetéken a tanácsot az ellen„séges hadseregekkel való tárgyalások menetéről értesítsétek. „2.) A fegyverszünetre vonatkozó okmány aláírását csakis a nép„biztosok tanácsa beleegyezésének fönntartása mellett lehet végre„hajtani. A népbiztosok tanácsának előljárója Vladimir Junianov

„Lenin. A külügyek megbízottja Trotzki, hadimegbizott Krylenko. „A szovjet elnöke Boutsch-Brüevitsch. Gobunov titkár.' "

„Ezenkívül arcvonalamon a többek között Rewkaucytól „északra tárgyalás volt, melyen több orosz hadosztály küldött- „sége tisztekkel vett részt. Ott értesítettek, hogy tényleg Lenin „vette át az uralmat. Az orosz kiküldöttek egy nagy röpcédulát „adtak át a munkás-, katona-, paraszt-tanácsok részéről a mielőbbi „fegyverszünetre vonatkozólag és kiáltványt az összes hadviselő „államokhoz, különösen Németország-, Anglia-, Franciaország- „hoz, mint a három legnagyobb néphez. Lenintől a legközelebbi „napokban az összes hadatviselő államok kormányai részére „várnak egy kiáltványt. Ha Anglia és Franciaország a háború „meghosszabbítására dolgoznának, viszont a központi hatalmak „ezzel szemben hajlandóknak mutatkoznának egy tisztességes „békére magukat lekötelezni, akkor Oroszország elsősorban fegy- „verszünetet kötne a központi hatalmakkal s azután különbékét. „Oroszország nem fél szövetségeseitől és bolsevikiek uralma alatt „soha többé nem fog francia és angol érdekekért tovább küzdeni. „Kerenski tehetetlen eszköze volt Angliának. Ha a központi „hatalmak igazán nemsokára készek egy tisztességes békére, „Oroszország örömmel nyujtja kezét és elhatározásaiban nem „tűri az entente beavatkozását. Különben ezen hadosztályok „továbbra is fegyvernyugalmat tartanak és tőlünk ugyanezt „várják."

„Este Waldstätten tábornokot a hughesen fölhívtam és „több kérdést intéztem hozzája, főképen Seeckt tábornok föl- „váltása végett és kértem, hogy bádoki Soós tábornokot osszák „be hozzám vezérkari főnökül, mert őt a Doberdón nehéz viszo- „nyok között megismertem és megfelelőnek tartom és úgyhiszem, „hogy összeillenék vele a hadászati és harcászati nézeteinket „illetőleg. Waldstätten azt felelte nekem, hogy Ő Fölsége ezen „esetre már Willerding tábornokot szemelte ki részemre és így „is rendelkezett."

„Végeredményben nekem mindegy, mert Willerding egy „kiváló tábornok, aki meg tudta magának a Mária-Terézia-rendet „szerezni. Soóst annyiban jobban szerettem volna, mert jobban „ismerem és már sokat dolgoztunk együtt a háborúban. Végül „kérdem Waldsätttent : „Tud-e már az A. O. K. Lenin rádió-

„táviratáról a békeajánlatra és a fegyverszünetre vonatkozó-
„lag ?' 'Igenis, császári Fenség ! Azonnal Czernin külügyminisz-
„terhez és az O. H. L.-hoz léptünk azon ajánlattal, hogy a szer-
„ződési tervezet a fegyverszünetre vonatkozólag, mely császári
„fenségednek Op. geh. 279. szám alatt annakidején megküldé-
„tett, most megint teljesen érvénybe léptessék. Válasz még nem
„jött. Gyülekező helyül a fegyverszüneti szerződés 6. pontjára
„vonatkozóan Dünaburgot ajánlottuk.' 'Lehet-e azalatt egyes
„hadseregek, hadtestek vagy hadosztályok ajánlatát elfogadni ?'
„'Az én nézetem szerint császári Fenség, igen és pedig az előbb
„említett megállapodások terjedelmében !' 'Én — ha az oroszokkal
„megegyezhetünk e fölött — szeretném, hogy csapateltolások
„arcvonalamon belül és csapatok elszállítása más harcterekre —
„olasz harctér — szintén lehetővé tétessék ! ?' 'Én azt hiszem,
„császári Fenség, hogy ez a többször említett fegyverszüneti
„szerződés 5. pontjának értelmében megengedhető.' 'Csak kötelező
„ígéretet kellene az oroszoknak tennünk, hogy arcvonalunk a
„mainál erősebb létszámra a fegyverszünet alatt nem erősíttetik
„meg és nagyobb erőknek egy ponton való összpontosítása nem
„fog előfordulni, hogyha ők is ugyanezekre kötelezik magukat !'
„'Ezen határozványokat szintén az 5. pont tartalmazza !' 'Végül
„azt szeretném tudni, hogy az e hó 20-án az arcvonalamon meg-
„tartott megbeszélésről tudomása van-e, melyen az orosz tisztek
„biztosítottak bennünket arról, hogy a Lenin-kormány el van
„tökélve arra, hogy ha Oroszország szövetségesei a háború további
„folytatását erőszakolják és mi készeknek nyilatkozunk az oro-
„szok tisztességes békeajánlatát elfogadni, akkor ők el vannak
„tökélve egy külön békét velünk kötni ?' 'Tudok, császári Fensé-
„ged, erről a megbeszélésről !' 'Ezzel csak azt akarom mondani,
„hogy most komolynak tartom a dolgot és nézetem oda irányul,
„hogy *nem szabad*, hogy Oroszországnak súlyos feltételeket szab-
„junk. Mi mindent más harctereken megkaphatunk, amit Orosz-
„országtól nem erőszakolunk ki egy különbéke esetében !' 'Igen
„is, császári Fenség, Ő Excellenciája, gróf Czernin, akivel délután
„telefonon beszéltem, ugyanezen a nézeten van !' "

„Tehát egy kis reménysugár, hogy közeledik a béke !"

*

A badeni A. O. K. 1917 november 21-én Op. geh. 430. szám alatt áttekintést adott ki, melyben ismerteti helyzetünket az orosz és Balkán-hadszíntéren. Az olasz harctér eseményeit — mint mondja — egy külön összeállított jelentésben utólag teszi közzé.

Az áttekintés bevezetése szerint, az egész keleti arcvonalon nem történt említésre méltó esemény. A kölcsönös tüzérségi harcon kívül, rohamcsapataink és járőreink néhány sikeres vállalatát említi, melyből foglyokat, géppuskákat és fegyvereket hoztak be csapataink.

Az oroszok harci kedve a szentpétervári események óta nagyon megcsappant. Helyenkint teljesen csendesek, tárgyalni törekszenek velünk és arra kérnek, hogy fegyverszünetet kössünk. Vannak helyek, hol az orosz tisztek, a halálzászlóaljak[1] és mindenekelőtt az orosz tüzérség, a tárgyalások megakadályozására közbelépnek. Az arcvonal egyes alszakaszaiban az orosz tisztek szemet hunynak a legénységi tárgyalásokra. Az orosz magasabb parancsnokságok a mi arcvonalunkat és a mögöttes terepet repülőkkel kémleltetik, nehogy meglepetés érje őket.

Keleti tenger.

Október 12-én kezdették meg a németek a Rigai-öböl szigeteinek megszállását célzó hadműveletüket. Tengerészcsapatok ügyes közreműködésével, a német osztagok Oesel északi partvidékén meglepőleg kikötöttek és a sziget belsejébe nyomultak.

Október 13-án Kielkond és Mustelnél, erősebb orosz csapatok ellenállásának megtörése után, az előnyomulást folytatták a németek.

Október 14-én Oeri és Tagga vidékét érték el.

Ha meggondoljuk, hogy a szigeten az útakat alig lehet használni és így a tüzérséget rendkívül nehezen lehetett előrevontatni s mivel az időjárás is nagyon kedvezőtlen volt, a németek teljesítményét különösen ki kell emelni. A német Runö-szigetet és az erensburgi orosz repülőteret is megszállották. A német tengerészek Kassar—Wieknél egy orosz flottakülönítménnyel ütköztek meg, elsülyesztettek egy orosz torpedózuzót, a hajórajt pedig a Moon Sundba szorították. Ezután a Moon Sundot tengeralattjárókkal lezárták. A bent rekedt orosz hajók elfogására a németek egy-egy hajórajt irányítottak a Moon Sund északi és déli kijáratához.

Október 15-én rohammal bevették a Moon-szigetre vivő töltést védő Orisari-hídfőt; ott egy hadosztályparancsnokot, két dandárparancsnokot és két orosz ezredet fogtak el. A töltés épségben maradt. Egyúttal megszállották Abro-szigetét is. Hogy az

[1] Az oroszok ekként nevezik rohamcsapataikat.

Oesel és Dagő közötti tengeri csatornát jobban lezárják, egy német különítményt Dagő-sziget déli csúcsán tettek partra.

Október 16-án már az egész Oesel-sziget a németek kezében volt. A sziget helyőrségével és anyagi eszközeivel a németek birtokába került, csupán egy 100 oroszból álló osztag tudott a tengerre menekülni.

Október 17-én Werder-félszigeten szállott partra egy német különítmény s az ottani orosz katonai berendezéseket elpusztította. A Moon Sundban rekedt orosz hajók megkísérelték a kitörést Oesel és Dagő-sziget között. A német torpedó hajóraj megtámadta őket, mire az orosz hajók visszafordultak. Itt az orosz „Slawa" csatahajó súlyosan megsérült, más öt hajó Schildau szigeténél elsüllyedt.

Október 18-án a tengerészet támogatásával, Moon szigete a németek kezébe került. Egy orosz tábornok két orosz ezreddel megadta magát.

Október 19-én néhány német zászlóalj partraszállott Dagő-szigeten, az oroszok Hellanara vonultak vissza.

Október 21-én Dagő-sziget egészen a németek birtokában volt.

Közben a Moon Sund déli kijáratához irányított német hajóraj Schildauig haladt és megállapította, hogy az orosz hajóraj a Sundot északi irányban elhagyta.

A Moon Sund északi kijárata elé rakott orosz aknazár, mely a német flottának behatolását a Sundba megakadályozta és a tengeri vihar lehetővé tette az orosz flotta elmenekülését.

A Keleti-tengeri hadműveletekben a németek megszállották Oesel, Moon és Dagő szigetét; 20.000 oroszt elfogtak és 100 lövegeet, 130 géppuskát, 1200 járművet, 30 autót, 10 repülőgépet és nagytömegű hadianyagot és élelmet zsákmányoltak.

Oroszország belső helyzete.

Oroszország belsejében október közepétől fogva pártharcok dúlnak. Mióta a munkás- és katonatanácsban a bolsevikiek többségre jutottak és úgy az ideiglenes kormánnyal, valamint a polgári pártokkal a legkeményebben szembeszállottak, a viszálykodás nyílt harccá fajult.

Az egymással szemben álló pártok között szakadék keletkezett, melyet egy koaliciós kormány alakításával nem lehetett áthidalni. Azzal, hogy a mérsékelt szocialisták a kormánnyal tartottak, mivel a kormány határozatlanul viselkedett és mivel a legfontosabb két dologban — a béke- és agrárkérdésben — az ententetől függött, lehetővé vált, hogy a bolsevikiek kíméletlenül kritizálják a kormányt és ilyen módon a háborút únó nép körében gyorsan tetszést arassanak. Ezzel a demagóg-szólammal lelkesítették a néptömeget: „azonnali fegyverszünet, a béke-

tárgyalások azonnali megkezdése, az ország legyen a parasztságé." Ezért sikerült nekik november 8-án gyors és eredményes államcsínyt elkövetni.

Most polgárháború dúl. A bolsevikiek Pétervárott uralmon vannak. A többi nagy városban, mint Kievben is, állítólag többségben vannak. Szentpétervárott a bolsevikiek és Kerenski csapatai közötti harc előbbiek javára dőlt el; azt azonban még be kell várni, hogy ezzel az egész ügy bevégződött-e? Az azonban egészen bizonyos, hogy a bolsevikieknek nagy pártjuk van, mely folyton növekszik.

A végleges győzelem az arcvonalbeli katonaság és a kozákok magatartásától függ. Mostanában az északi és nyugati arcvonal katonasága egészen beletörődött a bolseviki helyzetbe; a délnyugati arcvonal katonasága és a románok hangulata megoszlik. Egyik hadtest a bolseviki törekvéseket teljesen elvetette, mindazonáltal egyes csapatai lelkesednek a bolseviki ideálokért. A kozákok többsége a megbukott kormány pártján van, bár azok a kozák csapatok, melyek Kerenskivel Pétervár ellen vonultak, átpártoltak a bolsevikiekhez. A katonatömegek természetesen a béke és agrárprogramm dolgában is a bolsevikiekhez ragaszkodnak, mert már beleúntak a háborúba s mert így könnyebben vélnek birtokhoz juthatni.

Ha a bolsevikiek győznek, úgy valószínűleg a szélső balpárti forradalmi szocialistákból és a nemzetköziekből alakult tiszta szocialista kormány fog hatalomra jutni, mely arra fog törekedni, hogy a programmjába fölvett legfontosabb két alapelvet: a békét és a földosztást megvalósítsa. Ez azonban aligha fog símán menni, mivel a megvalósítás elé alig leküzdhető nehézségek tornyosulnak.

Ha a programmot nem sikerül megvalósítani, a bolseviki hatalomnak hamar vége lesz, mert a megcsalt tömegek mindent el fognak követni, hogy ezt a kormányt megbuktassák.

Ma még nem lehet előre látni, hogy a pártharcok hogyan végződnek.

Nemzetiségi kérdés.

Oroszország különféle néptörzsei, melyek függetlenségi törekvéseikben vagy az autonomiában számottevő előnyökhöz jutottak, végleges csapásra készülődnek.

Ukraina a bolsevikiekkel tart, mert ők a független Ukraina igaz hívei.

Ugyanolyan a helyzet Finnországban is, habár ott a szocialisták és a polgáriak között még javában dúl a pártharc. A finnek a mostani helyzetet valószínűleg arra használják ki, hogy Oroszországtól végleg elváljanak. A kozákok összes törzseit egy pártba kovácsolja össze a jövőért való aggodalom. A bolsevikieket erről az oldalról fenyegeti a legnagyobb veszély.

Szibériából is olyan hírek jönnek, hogy autonomiára törekszik.

Kaukázia, Litvánia, Estland stb. nem fogja az alkalmat elszalasztani, hogy meg ne próbáljon nemzeti előnyöket kierőszakolni.

Gazdasági helyzet.

A gazdasági helyzet most is a zilálság és anarchia korábbi fokán van. A legutolsó hivatalos jelentések szerint, az idei termés a közepesnél rosszabb.

Az agrárkomiték a nagybirtokokat tönkre teszik, emellett a parasztbirtokosság helyzete se javul.

A búzaárak felemelésével a közélelmezés válságán nem javítottak, mivel a parasztságnak az orosz papirpénz nem kell ; a termést — úgy, mint azelőtt — most is eldugja.

Ugyanolyan rosszul áll az ipar is. Legutóbbi időben egy csomó gyár megszüntette az üzemet. A szénválság és ezzel összefüggésben a közforgalmi zavarok tovább tartanak.

A Donjez medencében és a petróleumvidéken gyakoriak a sztrájkok, melyeket csak úgy lehetett letörni, hogy a munkások fizetését olyan magasra emelték, hogy az az ország pénzügyi helyzetével egy cseppet sem arányos.

Szén és forgalmi anyag hiányában nincsen forgalom. Bár a közszállításban némi javulást lehet észrevenni, mióta az amerikaiak ellenőrzik a forgalmi szolgálatot.

Az ország pénzügyi helyzete nagyon sivár. A kölcsön[1] nagyon gyenge eredménnyel járt. A kormány Amerikában, Angliában és Franciaországban újabb kölcsönt vett fel, mely Oroszországot természetesen még inkább függővé tette az ententetől s ezzel a kormány kezét bel- és külpolitikai kérdésekben még jobban megkötötte.

A kereskedelemnek vége van. 1917. január 1-től szeptember 23-ig a bevitel 2 milliárd rubelnek, a kivitel pedig 317 millió rubelnek felelt meg.

Thomson, az angol munkásvezér, Oroszországról így nyilatkozott : „Az ország elpusztulásának legfőbb oka az, hogy nincsen semmiféle nemzeti érzése. Nincsen sem bizakodása, sem hite, sem nemzeti büszkesége ; egyszóval nem alkot nemzetet ; nem más, mint egy összetákolt nagy tömeg."

Franciaország törölte költségvetéséből a lőszerszállítás tételét, mivel lehetetlen Archangeleskben a lőszert kirakni és továbbszállítani. Az ott raktárolt lőszer javarésze a fekvésben elromlott.

A Don és Astrachán kozák-tartományokban éhinség folytán tífuszjárvány pusztít.

[1] Idáig körülbelül 4 milliárd rubel.

Perzsiában egy orosz papir-rubelért csak 7 kopeket adnak. Tudósítók jelentik, hogy az orosz hadsereg téli ruházatáról nem gondoskodtak. Magában az orosz katonai körökben is számolnak azzal, hogy amint a tél beköszönt, az orosz katonák egyszerűen elhagyják az arcvonalat.

A szovjet állandó központi választmánya a párizsi konferenciára az alábbi javaslatot dolgozta ki :

a) A hadicélokat meghatározó új egyezménynek nyilvánosnak kell lennie és annexió és kontribució[1] nélküli békekötésen és a népek önrendelkezési jogelvén kell alapulnia.

b) Területi kérdések : Minden megszállott tartományt ürítsenek ki. Oroszország szabad kezet ad a lengyeleknek, litvánoknak, letteknek, hogy sorsukról maguk dönthessenek. Arménia autonómiát kap és joga lesz önállóan határozni jövőjéről. Az elszászi kérdést népszavazással döntsék el, Belgiumot újra felépítik ; az okozott károkat egy létesítendő nemzetközi alapból tegyék jóvá. Szerbiát és Montenegrót újból visszaállítják ; az előbbit juttassák tengerhez ; Bosznia és Hercegovina autonómiát kap ; a Balkán félsziget vitás tartományai pedig átmenetilag autonómiához jutnak, később népszavazással döntenek jövőjükről. Románia visszakapja régi határait és köteles önrendelkezési jogot adni Dobrudsának. Ausztria olasz nemzetiségű tartományai autonómiát kapnak ; népszavazással maguk döntsenek sorsukról. A németek visszakapják gyarmataikat ; Perzsiát és Görögországot újból felépítik.

c) Egyéb kérdések. A tenger szabadsága, a tengerszorosok — beleértve a Suez- és Panama-csatornát is — semlegesek ; a kereskedelmi hajózás szabad, a kereskedelmi hajókat megtorpedózni tilos. A hadviselő államok lemondanak a közvetlenül vagy közvetve okozott károk jóvátételéről ; a kifizetett hadisarcokat pedig vissza kell téríteni.

Kereskedelmi szerződések nem lehetnek a békekötés tárgyai ; a háború után nem lesz blokád, sem vámunió. A kereskedelem visszanyeri teljes szabadságát. A titkos diplomaciát eltörlik, úgyszintén a titkos szerződéseket is. A szárazföldi és tengeri fegyveres hatalmat fokozatosan leszerelik és csökkentik s miliz katonaságot szerveznek.

Más oldalról jövő hír szerint a november havában összeülő párizsi konferencián a következő napirendet fogják megvitatni :

„Oroszországnak Japán segítséget nyujt ; Németországot blokád alá fogják ; ellenrendszbályokat alkotnak a tengeralattjáró háborúra.

A szibériai (altai) vasút kezelését egy amerikai komisszió vette át. Az amerikai mozdonyok az orosz vasutakon nem felelnek

[1] Területnyerés és hadisarc.

meg, mert túl súlyosak, illetőleg mivel az orosz alépítmény gyenge. Szibériában rengeteg felhalmozott hús ment tönkre, mert nem lehetett elszállítani.

Hasonló okok miatt a szibériai termés nagyrészét se lehet értékesíteni, pedig Szibéria be nem látható óriási síkságain kiváló volt az idei termés. Oesel szigetének a németek által történt megszállását az orosz alsóbb népréteg nagy örömmel hallotta.

Az orosz nép kenyeret és békét követel.

Riga eleste után teljesen elenyészett az orosz tisztek bizakodása, hogy a háború még jól végződhetik.

A lőszergyárak teljesítménye 50%-al csökkent a forradalom után.

Anglia azt követeli Oroszországtól, hogy Finnországból azonnal vigye ki az orosz csapatokat; helyükbe svéd csapatok jönnek. Svédországot kötelezni fogják, hogy Németországgal szakítsa meg az érintkezést és hogy nyissa meg Svédországon át az Oroszországba vivő utat. Ha ezt megteszi, ellenszolgálatképen Svédországot élelmezéssel fogja támogatni.

Román helyzet.

Politika. A mostani kormány eljátszotta a politikai körök bizalmát. Bratianut és Take Jonescut általában gyűlölik, ők azonban szigorú háborústörvényekkel és a nemzeti bank révén kezükben tartják a hatalmat. A parlament utolsó tárgyalásain a képviselők alapjában véve kormányellenesek voltak, azonban mégis a kormány mellett szavaztak, mivel a politikusok Bratianu hatalmától tartottak; másrészt pedig Bratianu megvesztegette őket. A gyűlölség azonban folyton nő, súlyos eseményektől tartanak, ha a nép szeme felnyílik, hogy hiába hozott áldozatot.

Az hírlik, hogy Moldvában zsidóüldözés van. A kormány tagadja; a dolgok azonban odáig jutottak, hogy az orosz csapatok a zsidóság pártját fogták. Ennek következménye az lett, hogy a kormány és az oroszok között véres összeütközésre került a sor.

Gazdaság. Az élelemhiány folyton nő, ezért nemcsak a lakosság, hanem maga a hadsereg is szenved. A hadsereg panaszkodik az elégtelen élelmezés miatt. A román hadsereg és lakosság élelmezését az is megnehezíti, hogy az orosz csapatok nagy része is Moldvából él és így az oroszok az országot teljesen kiszipolyozzák. Jassiban legsúlyosabb a helyzet. Mivel nyáron nagy szárazság uralkodott, a termés gyenge volt.

A román udvarhoz beosztott francia követ az orosz demokráciához és Dél-Oroszországhoz fordult, hogy a román lakosság nyomasztó helyzetén segítsenek és mentsék meg a román hadsereget, mely az entente végső győzelméért harcol.

Az élelmicikkek hiányához csatlakozik a tüzelőanyag hiánya is. Nagy aggodalommal néznek a tél elé.

A ruházat előteremtése körül is nehézségek vannak. Az entente eddig csak ki nem elégítő mennyiségben szállított téli ruházatot. Oroszország és Franciaország már nem tud Romániának posztót adni. Az élelem- és ruházathiány miatt, a hadsereg egészsége nagyon szenved ; bélbetegség, különösen sárgaság pusztít a román csapatok soraiban.

Az Egyesült-Államokhoz beosztott román követ a „Morning Post" szerint így nyilatkozott : „ha mi a szükség és járványok okozta áldozatokhoz nemzeti vagyonunk és hadseregünk veszteségét hozzászámítjuk, arra az eredményre jutunk, hogy helyzetünk már nem is lehet szomorúbb."

A románok és orosz csapatok között rossz a viszony. A románok már nem bíznak az oroszokban, fel vannak háborodva a kíméletlen eljárás miatt, ahogyan az orosz csapatok a román lakossággal szemben Moldvában viselkednek.

A román lakosság egy része Dél-Oroszországba menekült, hogy az orosz csapatok szorongatásától megszabaduljon. Kölcsönös gyűlölködés eredményeként, az orosz és román csapatok gyakorta véresen összetűztek.

Olasz hadszíntér.

Mihelyt támadásunk befejeződik, a katonai eseményeket összefüggő jelentés fogja ismertetni.

Délkeleti hadszíntér és Ázsia.

A délnyugati hadszíntéren lezajlott támadásunk következtében, az entente pillanatnyilag úgy segített Olaszországon, hogy az albán—makedóniai arcvonalról csapatokat szállított oda.

Olaszország minden bizonnyal olyan helyzetben van, hogy Albániából és Makedóniából kihozhatja csapatainak egy részét, anélkül, hogy az ottani arcvonalat jelentékenyen meggyengítené.

A francia csapatok nagy része a Monastirtól keletre eső szakaszról és a tartalékból elszállítható. Sarrail tábornoknak bő tüzérségi tartaléka van ; ütegeinek nagy részét odaadhatja Olaszországnak. Olyan jelek mutatkoznak, hogy az angolok a Tahinos-tószakaszból csapatokat hoztak ki és Olaszországba szállították őket.

A cs. és kir. XIX. hadtest többízben megkísérelte, hogy a helyzetet felderítse. Azt állapította meg, hogy Albániában az olaszok szakasza ma nincsen gyengébben megszállva, mint annakelőtte volt. Megállapította, hogy Valona kikötőjében igen élénk a hajózás, továbbá a Cerna-folyó ívében[1] állandóan csapatmozgások

[1] Monastirtól keletre.

vannak. Ebből arra lehet következtetni, hogy az arcvonal mögött levő tartalékokat és a Makedoniában álló olasz 35. hadosztály egy részét Olaszországba szállították. Lehetséges, hogy a Cerna-folyó ívében álló francia csapatokat is Olaszországba vitték. Az is lehet, hogy az első vonalba területi miliz-zászlóaljakat állítottak és a fölváltott sorkatonaságot átszállították Olaszországba.

Számításunk szerint október végéig az alábbi csapatok hajóztak át Olaszországba :

Olaszok : Albániából egy sorhadbeli dandár és egy területi miliz-dandár ; Makedoniából egy sorhadbeli dandár, mely eddig tartalékban állott ; összesen három dandár.

Franciák : Makedoniából egy dandár.

Angolok : Makedoniából egy dandár, összesen tehát körülbelül két gyaloghadosztály.

Ez az erő december hó első felében lehet egészben az olasz hadszíntéren.

Sarrail tábornok hadserege ennek következtében nagyobbszabású támadásra nem képes ; különben a hadműveleteket az időviszonyok sem igen engednék meg.

Nem valószínű, hogy az olaszok összes csapataikat kivonják a Balkánról és ezzel albániai igényeikről lemondjanak, mivel — ha ez megtörténnék — a görögök azonnal elfoglalnák helyüket.

Az albán arcvonalon különben csend van. Az Ohrida-tótól nyugatra, november 14-én a Skumbi-völgyben fekvő állásukat kiürítették a franciák és a magaslatokra mentek vissza ; ennek okát az ellátás nehézségében kell keresni. A makedoniai arcvonalon, a Prespa- és Dojran-tavak szakaszában, szünetelt a harc. Október második felében az angol csapatok a Struma síkságon ismét megszállották állásaikat, melyeket a nyáron a maláriától tartva kiürítettek volt ; a bolgár csapatok ebben nem zavarták meg az angolokat.

Arról nincs hír, hogy megérkezett-e az orosz 1. besszarábiai hadosztály, mely állítólag Franciaországban fellázadt és emiatt októberben a makedoniai arcvonalra akarták átszállítani.

Azt is tervezték, hogy októberben egy önkéntes szerb hadosztályt[1] szállítanak Oroszországból Anglián, Franciaországon át a makedoniai arcvonalra.

Az entente-hajózást a Balkán vizein a tengeralattjárók nagyon korlátozzák. Most az ottani csapatok élelmezése csökkent.

Az entente kénytelen most az országban található élelmicikkekkel eltartani csapatait. A salonikii kikötőben felhalmozott élelmicikkek javarészét elpusztította a nagy tűzvész.

[1] Melyet a tőlünk elfogott délszlávokból állított össze az entente Oroszországban.

Az angol és francia csapatok hangulata jó ; a szerb csapatok harcikedve látszólag alább szállott.

A francia csapatok nagyon őrködnek az arcvonalon, hogy szökések ne fordulhassanak elő. A szerb kiegészítő keret Bizertaban van ; ide irányították a sebesülteket és a betegeket is. A szerb sorozás, Franciaországban, Korfu-szigetén és Salonikiben nem nagy eredménnyel járt, úgy, hogy a szerb csapatokat felgyógyultakkal, önként jelentkező amerikai kivándorlókkal, osztrák-magyar szláv nemzetiségű hadifoglyokkal egészítik ki. A hadiszolgálatot teljesítők kora 19—46 év között van.

Görögország és a görög hadsereg.

A görög hadsereg 1916., 1917. évfolyamát, továbbá azokat az idősebb korosztályokat, melyek idáig csak három hónapig szolgáltak fegyveresen, vagy amelyek egyáltalában nem teljesítettek katonai szolgálatot, francia és szerb oktatók képezik ki.

A három Venizelos-hadosztály állományának kiegészítésére tartalékosokat hívtak be. Ezeknek a hadosztályoknak zömét azonban a makedon arcvonalban helyezték el ; egy részük Görögországban rendőri szolgálatot teljesít.

Az entente arra számít, hogy az újonnan megszervezett görög hadsereg 1918 tavaszán már résztvehet a háborúban.

A behívó parancsnak egyes városokban, így Patrasban, nem engedelmeskedtek, az ellenállást azonban a Kréta-szigetbeli Venizelos-párti csendőrség letörte. Hír szerint, az egyiptomi görög gyarmatokról nagyon szórványosan térnek haza az anyaországba a behívottak. A királypárti tiszteket eltávolították a hadseregből. Venizelos a tiszti hiányon úgy segített, hogy altiszteket nevezett ki tisztekké.

Az entente a görög flottát átszolgáltatta a kormánynak. Egyes hajók nagyon rossz állapotban vannak ; javításra szorulnak, mely Pyräusban folyik.

Venizelos külföldi körútja alkalmával következő tervét terjesztette az entente elé : Olaszország vigye el csapatait az albán arcvonalról, helyükbe görög csapatok jönnek. A franciák támogatják Venizelos tervét.

Ekként Epirusban és Dél-Albániában szembekerültek az olasz és görög érdekek. Görögország politikája arra irányul, hogy Dél-Albániát bekebelezze ; ezzel szemben Olaszország Valonára és hátsó területére támasztott igényéről nem mondhat le. A lakosság inkább az olaszokhoz szít. Az olasz-görög viszonyra jellemző, hogy a konstantini királypárti mozgalmat titokban Olaszország támogatja és pénzeli Epirusban.

*

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. Az ellenséges tüzérség az Uz-völgyére tűzcsapást mért ; különben csekély volt a harc. A Casinu- és Ojtoz-völgyben ellenséges járőröket csapataink zavartak el.

5 fok hideg van, havazik.

Ellentmondó hírek vannak arról, hogy a román 6. hadosztályt a 12. és 1. hadosztály váltotta fel. A román 1. hadosztályhoz tartozó 1. ezred szökött katonái azt vallják, hogy a román 2. határőrezredet a Dealul Cosna-gerincen felváltotta ; az 1. hadosztály többi ezredeiről nincsen hír ; lehetséges, hogy ezt a hadosztályt nem zártan helyezték az arcvonalba.

Az orosz 71. hadosztály, három ezreddel, az arcvonalban áll.

7. hadsereg. Említésre méltó esemény nem volt.

A 31. hadosztályparancsnokság törzshadiszállását Kamenkára helyezte át. Délre Ruda vasúti állomás — Sanct Onufry vonalig nyujtotta meg állását, hozzá délen a 9. lovashadosztály csatlakozik.

Esik, a hegyekben havazik.

3. hadsereg. A 16. és 36. hadosztálynál a harctevékenység kissé megélénkült.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

1.) A badeni A. O. K. arról értesít, hogy nem a Hordt-csoportparancsnokság jön ide, hanem a Kosak-csoportparancsnokság. Op. 5042. szám.

2.) A 7. hadseregparancsnokság azt kéri, hogy sürgessem meg a 63. hadosztályparancsnokság mielőbbi érkezését, hogy a 74. honvédhadosztály parancsnokságát idejében fel tudja váltani. A kérelmet továbbítom az A. O. K.-nak Badenbe. Op. 5022. sz.

3.) A 3. hadseregparancsnokság bejelenti új csoportosítását :

A Pruthtól délre, az 5. hadosztálynál, nem lesz változás ;

a Pruthtól északra a 34. Lansturm-ezred áll ; a bajor 18. ezred elfoglalja a 330. ezred volt alszakaszát ; a 2. lovashadosztály a 331. és a 329. ezred helyébe jön ; a balszárny Eclus Mehilalui Giriláig terjeszkedik ; ehhez csatlakozik a lengyel dandár, mely a 2. lovashadosztályparancsnokság kötelékébe kerül.

A XII. hadtest régi csoportosításában marad.

A hadtestet az 5. hadosztály, a 2. lovashadosztály a bajor 18. tartalékezreddel, a 34. Landsturm-ezreddel és a lengyel dandárral együtt alkotja.

A XIII. hadtest úgy marad, ahogy idáig volt.

November 22.

„Nálam semmi fontos újság! Kis ellenséges járőrtámadá-
„sokat visszavertünk, egy kis lövegtűz."

„Nyugaton megint új küzdelmek, melyekben az angolok
„Cambrainál előrenyomultak. Ellenrendszabályok megtétettek."

„Az orosz tüzérség egy helyen az orosz állásokba lőtt erősen,
„egy negyedóra hosszat. Máshelyütt 12 kilométer szélességben
„az oroszok elhagyták egészen állásaikat és nagy tömegekben
„kelet felé vándoroltak el és estig egy sem tért vissza. Az állás
„üres. Mi nem követjük őket, mert szükséges az ő bizalmukat
„megnyerni, hogy minden esetre megtartsuk hajlandóságukat a
„velünk kötendő fegyverszünetre és különbékére . . . Mint egy
„ciklon, úgy halad mindent lerombolva az orosz nagy forradalom.
„Az orosz seregek főparancsnoka Leninnek megtagadta az enge-
„delmességet és kijelentette, hogy velünk nem bocsátkozik tár-
„gyalásokba, mire Lenin őt letette és Krylenko zászlóst nevezte
„ki főparancsnokká. Elrendelte, hogy a csapatok a tábornokok
„mellé megbízható őröket állítsanak, hogy a legszigorúbb fel-
„ügyelet alatt tartassanak. Az őröknek kötelességévé teszi, hogy
„azon tiszteket és tábornokokat, akik neki — Leninnek — nem
„engedelmeskednek, meglincseljék s azután tegyenek erről jelen-
„tést. Ahol ez a parancs elérte a csapatokat, ott aszerint is néz
„ki minden, azon kevés helyen, hol még harcol ellenünk a muszka,
„azt hiszem, a tisztek eltitkolták a legutóbbi parancsokat."

„Tavasszal elleneztem a fegyverszünet nem korrekt meg-
„kötését, mert az oroszok részére lehetőséget láttam egy nagy-
„szabású átcsoportosításra és támadási előkészületekre, ami külön-
„ben amúgy is bekövetkezett. Most azonban egészen másképen
„áll minden, minél több békés szándékot mutatunk az oroszok-
„nak, annál hamarébb meg is lesz velük a béke, mert a belső
„helyzet a béke kedvéért a szövetségeseiktől való elszakadásra
„kényszeríti őket, ha mi készek vagyunk nekik békejobbot nyujtani.
„Ma már egészen világos, hogy egy becsületes békeajánlattal Orosz-
„országot ellenségeink sorából ki lehet léptetni."

„Rettenetes az orosz polgárháború, senkinek az élete nin-
„csen biztonságban, sokkal véresebb, mint a nagy francia forra-
„dalom volt."

„Én megüzentem az oroszoknak, hogy mi elhagyott állá-
„saikat nem fogjuk elfoglalni, legyenek nyugodtak, azt akarom,
„hogy náluk a nagy átalakulás zavartalanul folyjék le. Ha ők
„minden ellenségeskedést beszüntetnek, úgy azonnal megteszem
„ugyanazt s egy emberem sem fogja drótakadályaimat fegyverrel
„átlépni és készen vagyunk a tárgyalásokra. Ők megköszönték
„és ígérték, hogy nemsokára előterjesztésekkel fognak jönni."

Események hadseregarcvonalamon.

Nem történt semmi különös.

A *7. hadseregnél* a Herberstein-csoport valamennyi lovasezrede és az 51. honvédhadosztály valamennyi csapata elfoglalta új körleteit.

Az *1. hadsereg* előtt megállapították, hogy az oroszok 25., 68. és 191. hadosztálya az arcvonalban áll.

A 7. hadsereg előtt, az orosz 26. hadosztálynál, felváltás folyik. Az orosz 7. lövészhadosztályt — fogolyvallomás szerint — még nem oszlatták fel; a csapatok Scherboutzban és Hatnán vannak.

A 7. hadseregparancsnokság még november 15-én jelentette, hogy az ellenség bajnok-repülői mindjobban befolyásolják a felderítést. Repülőgépállományunk csekély volta nem engedi meg, hogy az ellenség repülőgépeivel szembeszálljon. A repülők szaporítását kéri. A hadsereg kérelmét az A. O. K.-hoz Badenbe továbbítottam. Az A. O. K. jelzi, hogy két vadászgépet fog kiutalni a 7. hadseregnek. Op. 4936. szám.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

1.) A német vasútügyi hatóság jelenti, hogy a czernowitz—kolomeai vonalon naponta csak négy katonai vonatot lehet járatni. A helyzet még akkor sem fog megváltozni, ha a cs. és kir. 1. hadseregnél befejeződik a szállítás.

A jelentést elküldöm a hadseregfőparancsnokságnak azzal a kérdéssel, hogy megfelel-e a valóságnak? Ezt tudnom kell, hogy a német 4. póthadosztályt túl korán és hiába ne csoportosítsam a vasúti vonal mentén. Op. 5043. szám.

2.) A 7. hadseregparancsnokság azt jelenti, hogy az oda beosztandó Kosak altábornagy rangban fiatalabb a XXVI. hadtest parancsnokánál; így a hadsereg kötelékében nem lehet csoportparancsnok. Ezért Kövess tábornaggyal megállapodtam, hogy a Kosak-csoportparancsnokságot adja át a 3. hadseregnek, helyébe az utóbbi hadseregtől a XII. hadtestparancsnokságot helyezem át a 7. hadsereghez. Op. 5024. szám.

3.) A német O. H. L. elrendeli, hogy a Gerok-seregcsoport kötelékében levő 2./II. gárda tartalék gyalogtüzérosztályt és a 14./II. tartalék gyalogtüzérosztályt is szállíttassam el. Op. 5034. szám.

November 23.

„Arcvonalamon alig nevezhető harctevékenység."

„Nyugaton tankrajokkal előrevitt angol támadás össze-
„omlott."

„Olaszországban szívósan halad Conrad támadása."

„Az én 1. hadseregem előtt nagy mozgás van az oroszok-
„nál. Fegyvernélküli legénység vörös zászlókkal, melyeken olvas-
„hatatlan fehér írások vannak, menetel köröskörül. Délután kissé
„fokozott harctevékenység."

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. A Doftana-völgyben ellenséges járőröket zavartunk el; az Onestitől északra menetelő ellenséges századokat messzehordó ágyúval lőttük.

Az 1. lovashadosztály előtt az ellenség nyiltan csinál felváltásokat. Bistricioaránál orosz csapatok menetelnek az arcvonalra fehér és vörös zászló alatt.

A 28. Landsturm-hegyidandár első osztagai Csíkszentsimonba érkeztek.

A déli szárnyon havazik és fagy, az északi szárnyon 13 fok hideg van.

Hír szerint az orosz 188. hadosztályt feloszlatták. Tónyak terében az orosz 191. hadosztályt a 103. hadosztály váltotta fel.

7. hadsereg. Nem volt különös esemény.

A 43. lövészhadosztályparancsnokság átvette a Waschkoutztól északra Slobodzia Berlinceig terjedő szakaszt. Az 1. hadosztály felváltását befejezték.

Az orosz 2. lövészhadosztály, szökevények szerint, tartalékban áll; a legközelebbi napokban a 23. hadosztályt fogja felváltani. Az orosz 43. hadosztály Suczawánál van, mint tartalék.

3. hadsereg. Nincs semmi különös újság.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

1.) A 7. hadseregparancsnokság sürgősen kéri, hogy a 63. hadosztály kötelékébe tartozó zászlóaljakat csapatvonatokkal és intézetekkel lássák el, mivel a trachomás zászlóaljak vonatok nélkül érkeztek meg. Op. 5058. szám.

2.) Ober-Ost kéri, hogy a német 36. Landsturm-ezredet Baranowitschire, a bajor 15. tartalékdandár törzsét Tarnopolra

irányítsam, a bajor 18. tartalékezredet a Böhm-Ermolli hadseregcsoporthoz gyalog indítsam el és tudassam, hogy a német 34. Landsturm-ezred mikor lesz menetkészen ?

Ober-Ost kéri, hogy egyelőre tartalékul hagyjam itt az ezredet, hogy elszállításáig tökéletesíthesse kiképzését az arcvonal mögött.

3.) A német O. H. L. elrendeli a Litzmann- és Conta-csoportnál levő német nehéz tüzérség elszállítását. Op. 5034. szám.

Menetkészültségbe állítom :

A 81. gyalogtüzérzászlóaljat, hogy követhesse a német 1. hadosztályt ; a 10./III. és a 15./III. tartalék tüzérosztályt, melyeket a 4. póthadosztály után szállítunk el.

4.) Az A. O. K. arról értesít, hogy az O. H. L. azt kívánja, hogy a német 225. hadosztály után, a Gerok-seregcsoportparancsnokságot, az 1. hadosztály után a német 16. tartalékhadosztályt és a 4. póthadosztályt szállítsuk el. Op. 5039. szám.

5.) Az A. O. K. elutasítja azt a kérésemet, hogy a trachomászászlóaljakat más névre keresztelje el ; egyúttal megjegyzi, hogy a kérdéses zászlóaljakat cs. és kir. 204./I.—VIII. gyalogzászlóalj, továbbá m. kir. 311./I., 316./I. honvédgyalogzászlóalj névvel nevezzük. A „trachomás" jelzőt szolgálatban nem kell használni. Op. 4983. szám.

Az A. O. K. november 12-én kiadott intézkedésével kapcsolatban, a propagandára az alábbi utasítást adja ki :

1.) Oroszország mostani helyzetét propagandára ki kell használni, hogy az arcvonalban levő orosz csapatoknál a békevágyat még jobban fokozzuk és hogy a fegyverszünet és a béke megkötésére ösztökéljük őket.

2.) Az ellenséggel való közvetlen érintkezést a legszigorúbban gátoljuk meg.

A magasabb parancsnokságok felelősek, hogy a tárgyalások következtében ne károsodjék a fegyelem.

3.) A fegyverszüneti tárgyalásokat az orosz csapatoknak kell megkezdeni. A tárgyalásokat az állások között, vagy még inkább a mi arcvonalunk mögött bonyolítsuk le ; a Szolgálati Szabályzat II. Rész 65. §-ban foglalt formalitásokat szigorúan megtartva. A hadseregparancsnokságok azonnal jelentsék a hadseregarcvonalparancsnokságnak az orosz javaslatokat, melyekről az utóbbi határoz.

4.) Támpontok a propaganda végrehajtására :

Erőszakolni senkit se szabad, de az oroszokat előzékenyen kell fogadni. A békéről ne beszéljünk ; orosz kérdésre ismételve jelentsük ki, hogy a központi hatalmaknak nincsen okuk arra, hogy békeajánlatukat megismételjék. Békefeltételeinket nem kell behatóbban taglalni ; az arra irányuló felhívást vissza kell utasítani.

Ez kizárólag a kormány dolga. Az oroszok békefeltételeit nyilvánosan a központi hatalmak kormányai elé kell terjeszteni és pedig az orosz kormány meghatalmazott képviselői útján. Ha az orosz nép és hadsereg komolyan, becsületes békét akar, úgy a hadseregnek meg van a hatalma ahhoz, hogy fegyverszünetet és a békét kierőszakolja.

Arra a kérdésre, hogy mit csinálunk, ha az oroszok elhagynák állásaikat, azt kell válaszolni : Mi ott maradunk, ahol most vagyunk.

A központi hatalmak nem akarnak Oroszország belügyébe avatkozni ; nem érdekünk, hogy az orosz monarchia helyreálljon ; mi az orosz köztársaságnak szerencsét kívánunk.

Azzal a híreszteléssel kapcsolatban, hogy a japánok Oroszországnak hadat fognak üzenni, hangoztassuk, hogy a japán külügyminiszter nemrég kijelentette, hogy a nehéz szállítási viszonyok miatt nem lehetséges japán csapatokat partra dobni. A japán pénzügyminiszter kinyilatkoztatta, hogy Japán a háborúban 10 milliárddal szövetségeseit, közötte elsősorban Oroszországot segítette. Ezt elveszítené, ha hadat üzenne Oroszországnak.

A Japánról szóló fenyegető híresztelést Anglia találta ki. hogy a hadviselő felek között elodázza a megegyezést addig, míg az angol érdek azt követeli, hogy Oroszország tovább vérezzék érette. Ha az orosz forradalom célt akar érni, akkor első lépése az legyen, hogy megszabadul Angliától. Ennek feltétele a háború befejezése. Ezért a hadseregnek azt a kormányt kell támogatnia, melynek jelszava : kenyeret, földet, szabadságot és békét az orosz népnek ! N. O. 3826. szám.

November 24.

„Egynéhány orosz hadtestnél változatlan a harctevékeny-
„ség, egy pedig egészen ellenséges magaviseletű, mintha Lenin
„utasításairól semmit sem tudna, ami könnyen lehetséges."

„Téves az, amit a minap a lincselésről írtam. Lenin parancsa
„szószerint ez : 'Állítsatok melléjük őrségeket, őrizzétek őket
„szigorúan, hogy meg ne lincseltessenek.' "

„Ober-Osttal megállapítottuk magunktartását s az orosz
„küldöttségeknek adandó válaszokat. Én a kétértelmű válaszok-
„kal nem értek egyet és nem vállalom azokat magamra. Csak
„becsületes, világos felelettel érhetünk célt. Ludendorffnak titkos,
„ködökbe burkolt hódító politikája megint csődhöz fog vezetni.
„Seeckt teljesen osztja nézetemet. Már e tavasszal láttuk, hogy
„kétértelmű válaszok, melyekből mégis csak rejtett hódítási vágy
„kandikál ki, csak árthatnak. Ezt talán eléggé bebizonyította a

„nagy stanislaui áttörés. Először tudni kell, hogy mit akarunk ; „akarjuk-e a háborút folytatni, ami előnyös békelehetőségek „mellett a keleti arcvonalon valóban bűn volna. Akkor nem mond „az ajánlatokra az ember igent. Ha pedig teljesen megtört ellen- „séggel békét akarunk, úgy azt becsületesen ki kell mondanunk „és nem szabad őt orránál fogva vezetni, amit Ludendorff most „már másodszor meg akar csinálni. Az események már tavasszal „igazat adtak nekem. Másrészt megbocsáthatatlan hiba, hogy „Romániával nem végeztünk ! . . ."

„A lapok szerint az entente visszahívta követeit Orosz- „országból, ha ez igaz, akkor most sokkal könnyebb lesz velük „tárgyalni ; de csak úgy, ha mi is becsületesen akarjuk a békét, „mert ha kétszínű válaszokat adunk, úgy majd az orosz is foly- „tatja tavaszi kétszínű játékát."

„Úgy veszem észre, hogy Ludendorff Seecktben riválist lát „s ez megnehezíti a munkát, az én nézetem szerint Seeckt sokkal „magasabban álló katonai tehetség, mint Ludendorff."

„A német csapatok december 20-ig mind elmennek."

„Alig nevezhető harctevékenység. Elvétve egy-egy lövés. „Este egy kicsit élénkül a tűz. A 3. hadseregnél az oroszokat a „Mamornita malomból kidobtuk és a malom fölgyujtatott."

„Igen sok helyen állásaikon kívül sétálnak az oroszok."

„Nyugaton tovább dühöng a csata."

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. Mérsékelt ellenséges zavarólövegtűz volt az egész arcvonal mentén, mely csak a Dealul Cosna-szakasz ellen volt erősebb.

Déli 12 órától kezdve a következő csoportbeosztás érvényes :

VIII. hadtest : 37. és 39. honvédhadosztály, 53. hadosztály ;

VI. hadtest : 3. lovashadosztály és 70. honvédhadosztály s az ide útban levő 28. Landsturm-hegyidandár.

Mind a két hadtest közvetlenül az 1. hadseregparancsnokság alatt áll.

7. hadsereg. A 11. honvédlovashadosztálynál, az 59. és 34. hadosztálynál nincs harc ; az arcvonal többi részén nagyon gyenge ellenséges lövegtűz volt.

A 40. honvédhadosztálynál az orosz tüzérség szétugrasztotta az oroszokat, kik állásunkat akarták megközelíteni. 30. had- osztályunk arcvonala előtt szabadon jönnek-mennek az oroszok.

A 74. honvédhadosztály megkezdette a német 4. póthadosztály felváltását.

Hír szerint az orosz 189. hadosztályt nem oszlatták fel, hanem ukrán hadosztállyá alakult át.

Az orosz 1. lövészhadosztályt a 43. hadosztály váltja fel.

Hír szerint az orosz XXIX. hadtestet a XVI. fogja felváltani, mely Suczawa—Bossancze terébe érkezett.

3. hadsereg. Nem volt semmi különös esemény.

Az orosz 112. hadosztály nem tartozik a XI. hadtest kötelékébe, hanem a XXXIII.-hoz.

Az A. O. K. november 19-én elrendelte, hogy a 40. honvédhadosztálynál levő 20. népfölkelő ezredet a 155. hadosztálybeli 103. ezreddel cseréljem fel. A Böhm-Ermolli hadseregcsoportnál levő cs. és kir. 203. tartaléktüzérdandárt is kicseréljük a Litzmann-csoporthoz tartozó cs. és kir. 54. tartaléktüzérdandárral.

Az A. O. K. hozzájárulásával megegyeztem a Böhm-Ermolli-hadseregcsoportparancsnoksággal, hogy a cserét a német csapatok elszállítása után fogjuk végrehajtani. Op. 4999. és 5060. szám.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

1.) A 7. hadseregparancsnokság azt javasolja, hogy Habermann altábornagy Conta tábornok csoportját, Braun altábornagy pedig Habermann altábornagy csoportját vegye át. Csakis a parancsnokokat és vezérkari főnököket kellene kölcsönösen megcserélni.

Ehhez az A. O. K. hozzájárulását kérem. Op. 5067. szám.

2.) A Litzmann-csoportparancsnokságnak meghagyom, hogy Czernowitzban egy „továbbszállító hatóságot" szervezzen, mely november 27-én kezdené meg működését ; feladata az lenne, hogy a 3. és 7. hadsereg hadműveleti körletében ellenőrizze a német személyzet és anyag elszállítását, azaz a hadtápkörletig, vagyis rendeltetési helyéig szállítsa azt hátra.

3.) A német 16. tartalékhadosztály elkészült az alábbi egységek elszállításával :

bajor 25./11. gyalogtüzérosztály, lőszeroszloppal együtt.
német 1./6. tartalék gyalogtüzérosztály, lőszeroszloppal együtt,
739. gyalogtüzérüteg,
58. géppuskásosztag,
386. lépcső,
szász 115/A. n. lőszeroszlop,
773., 781. lőszeroszlop,
szász 185. és 62. vonatoszlop,
148. tábori sütőde. Op. 4958. szám.

Helyzetmegítélés.

Az ellenséges gyalogság és tüzérség harctevékenysége nem változott. Az ellenséges repülők és léggömbök jó időben épp oly tevékenyek, mint annakelőtte.

Csakis az 1. hadsereg arcvonala előtt történt változás az ellenség csoportosításában, hol a román 7. hadosztály szakaszába az 1. hadosztályt tették.

Az orosz arcvonalon még nem végződtek be a politikai harcok a maximalisták mellett és ellen, illetve békeprogrammjuk mellett és ellen.

A csapatok hangulata és magatartása még nem egységes. Az azonban kétségtelen, hogy a békevágy igen erős és folyton nő; másrészt azonban fegyelmetlenségre alig van eset. Az a benyomásunk, hogy az orosz legénység a maga kárán tanult és okosodott, rájött, hogy a katonai fegyelemre okvetlenül szükség van és a béke bekövetkezését törvényes úton várja. A mult csalódásain okulva, bizonyos közönyösség tapasztalható a politikai fejleményekkel szemben. Bárminő kormány jó — mondják —, ha a békét hozza. A tisztek nagyon tartózkodóan viselkednek. Kivétel az orosz 8. hadsereg, mely erősen maximalista párti.

Meg kell várni, hogy a most sürgőssé vált fegyverszüneti kérdés döntő állásfoglalásra fogja-e indítani az orosz arcvonalat.

Az orosz 4. hadsereg magatartásában nincsen változás; az orosz 71. és 49. hadosztály nagyobbára maximalista, a 48. hadosztály pedig már mérsékeltebb; a XXXVI. és II. hadtest határozottan ellenséges érzelmű. Csakis az orosz 191. hadosztálynál nő a háborúellenes hangulat. Valószínűleg a felváltó 103. hadosztály befolyása következtében. A magasabb parancsnokságok nincsenek a maximalisták pártján; erős ellenpropagandát fejtenek ki.

Az orosz 9. hadsereg arcvonalán általában tartózkodó az ellenség.

Olyan jelek is mutatkoznak, hogy az oroszok egységesen megszervezték az ellenpropagandát. A mi propaganda-anyagunkat a tisztek lefoglalják; megkísérelték, hogy ellenpropaganda röpiratokat juttassanak legénységünk kezébe; a maximalista orosz 189. hadosztály azt híreszteli, hogy mi támadni készülünk, hogy ekként hangulatot csináljon ellenünk.

Az orosz 9. hadsereg forradalmi komitéja a főparancsnokhoz felhívást intézett, melyben elvárja az alkotmányozó gyűléstől a becsületes béke megteremtését. Úgy látszik, nem nagyon bíznak a mostani kormányban. Csakis az orosz 8. hadsereg száll síkra nyiltan a maximalisták mellett; ez a mozgalom leginkább a 32., 165., 167., 4. transamur- és a 12. hadosztálynál érezhető. Ezeknél

első ízben vettek részt megesketett képviselők a tárgyalásokon ; tüzérek, sőt tisztek, közte a hadseregparancsnokság egy vezérkari törzstisztje is. Szerintük a maximalisták által befolyásoltak béketörekvése olyan erős, hogy ha szövetségeseik elleneznék a békekötést, különbékére is hajlandók. Érdekes, hogy egy angolellenes németbarát röpirat is közkézen forog náluk.

Propagandánkra káros volt, hogy csapatkivonások és eltolások voltak nálunk, melyek bizalmatlanságot és nyugtalanságot keltettek bennük.

Hír szerint a román 6. hadosztály és az orosz 4. hadseregbeli csapatok panaszkodnak a rossz élelmezés miatt. Az arcvonal többi részén, hír szerint, kenyérhiány van (176. hadosztály). Különben az élelmezés kielégítő. Az élelmezést a csapatok maguk szerzik be, harácsolás és vásárlás útján.

Az orosz 8. és 9. hadsereg a hátország lakosságát megfenyegette, nyilván azzal a szándékkal, hogy a hatóságokat és lakosságot a hadsereg élelmezésére bírja.

November 25.

„Nem tehetek róla, hogy igen alapos meggondolás után ma „az a meggyőződésem, hogy még nagyobb fölfordulásnak, még „nagyobb zűrzavarnak kell jönnie Oroszországban és még igen „sok vérnek kell folynia a polgárháborúban, mielőtt Oroszország „igazán teljesen megérik a békére. Egyszóval tökéletesen le kell „törnie előbb. Az orosz csapatok elég nagy része nem kapta meg „Lenin parancsát és nem hisz nekünk. A letett parancsnokoknak „eszük ágában sincs a parancsnokságot átadni. Rabolnak, fosztó„gatnak a muszkák és az éhinség mindig nagyobb lesz, de a csapat „erkölcsileg ma talán jobb, mint tavasszal volt. Az orosz 9. had„sereg még nagyon ellenséges. Gondoskodnunk kell, hogy vala„hogy tudomásukra hozzuk nekik azt, amit parancsnokaik eltit„kolnak előttük."

„Egyes kis járőrharcok, különben csak csekély harctevé„kenység. Czardakinál fehér lobogókat húztak föl az oroszok „és átkiáltoztak : „Béke !"

„Az orosz 32. hadosztály hadköveteket küldött át egy „fegyverszüneti szerződéssel és kérte, hogy a Pruth és Dolzok „között minden harctevékenységet szüntessünk be úgy, mint a „szomszéd szakaszokban is. Azt feleltük, hogy a fegyverszünetet „elfogadjuk és mindenütt készek vagyunk arra, ha az oroszok „kérik azt. Mi csak biztonsági föltételeket szabtunk és ma este

„átadatott válaszom az oroszoknak . . . Az ő válaszukat csak
„1—2 nap mulva várom. Értésükre adatott, hogy legfölsőbb telj-
„hatalommal ellátva készen vagyok kívánságaikat meghallgatni
„és békeajánlatunk óta mi békés szándékainkat nem változ-
„tattuk meg."

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. A Casinu-völgyben mérsékelt zavarótűz van.

A Slanic-völgyben a román 1. hadosztályhoz tartozó 18. ezredet állapították meg; a román 7. hadosztály 15. ezredét váltotta fel. A román 1. hadosztály többi ezrede a Tirgul Ocna-szakaszban áll. Onestiben csapatok rakodtak ki a vasútból; ezen a területen sok szekér mozog.

Az orosz 71. és 49. hadosztálynál felállították az ezredek 4. zászlóalját.

7. hadsereg. A 40. honvédhadosztály szakaszát az ellenséges tüzérség a rendesnél valamivel élénkebben lőtte; különben csekély volt a harc.

Czardakinál fehér zászlókat tűztek ki az oroszok.

3. hadsereg. Mérsékelt lövegtűz volt az ellenségnél. Toporoutztól délre és Polanáról, erősebb orosz osztagok igyekeztek előrejutni, de elkergették őket.

A bajor 18. tartalékezred a 34. Landsturm-ezredtől északra állásba ment anélkül, hogy az ellenség megzavarta volna.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

A 7., illetve a 3. hadseregtől ma elszállították:
a bajor 2. hadosztály-hídvonatot,
a Reuter-féle építőcsapatot,
a bajor 5. tartalék utászszázadot,
a bajor 3. egészségügyi századot,
a 187. postagalamb-osztagot és
a 283. vágómarha-telepet.

Fegyverszüneti tárgyalások.

Tegnap délután Bojannál, az orosz 32. hadosztály felesketett hadikövetei jelentek meg közölve, hogy a 32. hadosztály az ellenségeskedésnek véget vet. A hadiköveteket Cotul Ostritzára kísérték, hol felolvasták azt az eredeti parancsot, mellyel hozzánk küldték őket.

„Az orosz 32. hadosztály valamennyi komitéja, a 32., 12. és 165. hadosztályparancsnokság komitéi és a XI. hadtest végrehajtó komitéja nevében!

Átadom az orosz 32. hadosztály katonadeputáns-tanácsának 1917. november 10-én (23) hozott határozatát.

Az orosz katona- és munkás-deputánsok tanácsa a központi hatalmak táviratát megtudva, megparancsolta, az orosz főparancsnokságnak, hogy azonnal érintkezzék az ellenséges hadseregekkel, hívja fel őket a haditevékenység megszüntetésére, hogy a béketárgyalást meg lehessen kezdeni.

Erre az orosz 32. hadosztály katonadeputánsainak tanácsa elhatározta, hogy támogatni fogja a kormányt, mely nyiltan és becsületesen kifejezte azt a kívánságát, hogy béketárgyalásokba óhajt bocsátkozni az ellenséggel. E végből :

1.) Az ellenséget hadikövetek útján fel kell szólítani, hogy a harcot szüntesse meg.

2.) A hadikövetek felhatalmazást kapnak arra, hogy az ellenséggel közöljék, hogy az orosz 32. hadosztály a maga harcszakaszában, kormányának rendeletére, minden ellenségeskedést megszüntet és az ellenséget is felhívja, hogy ugyanezt tegye a szemben levő és a szomszédos szakaszban. A hadikövetek november 10-én (23) délelőtt 10 és 11 óra között induljanak el ; a semleges területre érve felhívják az ellenség hadiköveteit, hogy kísérjék el őket az ellenséges hadosztály törzséhez. Erről a parancsról értesíteni kell a szomszéd orosz hadosztályokat, úgyszintén az orosz XI. hadtest végrehajtó komitéját is. A tárgyalás eredményét a szomszédos orosz hadosztályokkal és a hadtesttel közöljük.

A tanács elnöke :

Alexandrovics s. k."

A 3. hadseregparancsnokságot felhatalmaztam, hogy az orosz 32. hadosztállyal írásban közölheti, hogy kész a fegyverszünet megkötésére, de utaljon arra, hogy nehézségek fordulhatnak elő, ha az orosz 32. hadosztály szomszédai a fegyverszünetet lövetéssel zavarnák meg. Ezért kívánatos, hogy a fegyverszüneti egyezséget szélesebb arcvonalrészre is kiterjesszék.

Az orosz 32. hadosztály hadiköveteinek a következő fegyverszüneti tervet adták át, megjegyezvén, hogy azt a hadseregarcvonalparancsnokság megváltoztathatja :

1.) Az orosz 32. hadosztály és a vele szembenálló ellenséges csapatok között fegyverszünet áll be .....tól kezdve.

2.) Ettől kezdve, a Pruth és a Dolzok északi lábánál elterülő síkság közötti szakaszban megszűnik mindenféle ellenségeskedés, úgyszintén mindenféle támadásra való készülődés is.

3.) Úgy a délen, mint az északon csatlakozó szomszédos szakaszokban is megszűnik a harc, feltéve, hogy ott is fegyverszünetet akarnak és a 2. pontban említett terület ellen nem terveznek semmi ellenségeskedést.

4.) A két fél egyikének sem szabad az akadályvonalat átlépnie. A két akadályöv közötti terepsáv semleges és oda nem szabad belépni. A két fél közötti érintkezés csakis a parancsnokság által felhatalmazott hadikövetek útján történhetik.

5.) Az akadályvonal mögötti állásainkat csak annyira szabad erődíteni, amennyire azt az állás javítása és jókarbantartása követeli.

6.) A felek további határozványokat akkor állapíthatnak meg kölcsönösen, ha a fegyverszünet nagyobb arcvonalrészre is kiterjed már.

Az egyezményt a hadseregparancsnokság jóvá fogja hagyni. Op. 5097. szám.

November 26.

„Csak a románok és a Radautz előtt álló ellenséges had-
„osztály lőtt élénken, különben teljes a nyugalom. A 3. hadsereg
„hírszerző tisztje Bauermeister főhadnagy szószerint ezt jelenti :"

„Lehuczeny Tentuluiban tárgyaltam a 11. hadseregparancs-
„nokság hadiválasztmányával, továbbá a 12., 32. és 165. orosz
„gyaloghadosztályok kiküldöttjeivel, az orosz 112. hadosztály
„kiküldöttje is útban volt oda, de a tárgyalás végéig nem érkezett
„meg. A tárgyalásnak veleje : A kiküldöttek automobilon érkeztek
„meg. Én előadást tartottam nekik a kiszabott határok között
„(lásd az erre vonatkozó tegnapelőtti parancsot). A kiküldöttek
„nagyon meg vannak avval elégedve ; azt közölték, hogy Krylenko,
„aki erélyes módon a fegyverszüneti tárgyalásokat be fogja vezetni,
„ma érkezik meg a főhadiszállásra. A kiküldöttek azt húzták
„főképen alá, amit Lenin hangsúlyozott, hogy az arcvonalon
„legyenek tárgyalások ; hangsúlyozták, hogy Oroszországnak a
„szabadság fönntartása érdekében mielőbbi békére van szüksége.
„A 11. hadseregparancsnokság kiküldöttje a három alárendelt
„hadosztály kiküldöttjeivel egyetértésben közölte, hogy Orosz-
„ország egy cseppet sem fél szövetségeseinek megtorló rend-
„szabályaitól, legyenek azok katonai vagy gazdasági alapon.
„Ha az entente azonnali fegyverszünetre nem hajlandó, Orosz-
„ország meggondolás vagy aggályok nélkül azonnal kész a köz-
„ponti hatalmakkal különbékét kötni. A mostani Oroszország
„soha sem fog angol és francia érdekekért továbbküzdeni. A kor-
„mányt, mely békét és földosztást ígér, soha többé nem lehet
„megbuktatni. A fegyverszünetnek legmesszebb való kiterjesztése

„a keleti arcvonalon, hogy Angliát és Franciaországot békére „kényszerítsék, nagyon kívánatos. Ezen okoknál fogva a 11. had„seregparancsnokság fegyverszünetet ajánl föl. A szomszéd had„testekre is erélyes befolyást akar gyakorolni, hogy ugyanezt „tegyék. Oroszország azt reméli, hogy legközelebbi időben a „központi hatalmakkal, mint természetes szövetségeseivel, a leg„jobb barátságban fog élni. A 11. hadseregparancsnokság hadi„forradalmi választmányának képviselője fölkért engem, hogy a „német O. H. L.-nak táviratozzak a 11. hadsereg nevében, hogy „tekintsen el támadó szándékaitól keleten, hogy Oroszország és „a központi hatalmak közötti békének ügyét előbbre vigye, mert „az ellenforradalmi propaganda a támadó rendszabályokat pro„pagandacélokra kihasználná. Végül azt kérte a 11. hadsereg„parancsnokság képviselője, hogy kezemet megszoríthassa a tes„tület nevében azon reményben, hogy Németország és Orosz„ország ugyanilyen értelemben mindenkorra kezet fognak fogni. „Az említett küldöttségek holnap jönnek (XI. 27-én, a távirat „26-án reggel érkezett ide) délelőtt hozzánk, hogy a fegyver„szünetet véglegesen megkössék a 11. hadsereg szakaszán. A ki„küldöttek azt közlik, hogy ők még ma este, mint az el van ren„delve, a tárgyalásoknak eredményét az ő főparancsnokságuknak „tovább adják és holnap egy külön megbizottat küldenek Krylenko„hoz ezen tárgyalásokról való jelentéstétel végett. Elküldetik „az „idegen seregek" osztályának, Baden, hadseregarcvonal."

Bauermeister főhadnagy. Nr. 6142.' "

„Az orosz 8. hadsereggel hallgatólagosan már meg van a „fegyverszünet, mert a harc ott teljesen megszűnt."

„Anglia dühöng. Lord Cecil azt mondja, hogy Oroszország „szószegő és nem való Európába. Én ettől a nagyon is feledékeny „úrtól csak azt szeretném megkérdezni, vajjon más szószegő és „szószegésre csábító államok nem szerepelnek-e a háborúban ?"

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. Nem történt semmi különös.

A 28. Landsturm-dandár átvette a Csobános-völgyben a parancsnokságot.

A román 1. hadosztályt a Grozesti-szakaszban állapították

meg. Az orosz 71. hadosztály Bacaura távozott, miután a 2. hadosztály felváltotta.

Az 1. hadseregparancsnokság egy előterjesztésében kifejtette a hadseregfőparancsnokság előtt, hogy a csapatoknak téli ruházattal való ellátása saját hatáskörében nehézségekbe ütközik és azt javasolta a hadseregfőparancsnokságnak, hogy intézkedjék a téli ruházat beszerzésére. A hadseregarcvonalparancsnokság az előterjesztést pártolva továbbította Badenbe, kérve az A. O. K.-t, hogy a csapatok harckészültségét előmozdító téli ruházatot minképpen teremtse elő. Op. 5080. szám.

7. hadsereg. Herberstein altábornagy lovascsoportjának szakaszát az ellenséges tüzérség élénken lőtte. A XXVI. hadtest arcvonala előtt igen nyugtalan az orosz gyalogság; valószínűleg felváltások vannak.

Arboránál kézigránáttal fogadták az oroszok tárgyalni akaró híradó csapatainkat.

A 43. lövészhadosztály a neki kiutalt szakaszt már teljesen átvette.

Esik és havazik; az időjárás hűvös.

Beszélik, hogy az orosz XVIII. hadtestet a X. hadtest felváltására Sereth vidékére tolják, mivel ott a németek támadásától tartanak.

3. hadsereg. Közeledő ellenséges járőröket elzavartunk. Máskülönben nyugalom és csend van.

A 2. lovashadosztály surlódás nélkül felváltotta a német 83. hadosztály két ezredét.

Az A. O. K. rendeletére az olasz arcvonalra szállították a 37. repülőszázadot, pótlására a 3. hadsereg a 70. repülőszázadot kapta, mely eddig Czernowitzban kísérleti repüléseket végzett. Op. 5133. szám.

A hadseregfőparancsnokság meghagyta, hogy a lengyel légiót ne vigyem az arcvonalba, az orosz hadsereg politikai irányzata miatt.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

1.) A német O. H. L. azt kívánja, hogy a 34. Landsturm-ezredet az 1. és 4. pótHadosztályok között, a Conta-csoportparancsnokságot pedig a 4. pótHadosztály után szállítsam el.

A 34. Landsturm-ezredet december 9-én fogom elindítani. Op. 5134. szám.

A német O. H. L. továbbá azt kéri, hogy az 1. és 4. pótHadosztály elszállítása alkalmával a harcos csapatok induljanak el előbb. Op. 5122. szám.

2.) A hozzám beosztott 187. Landsturm-dandár összetétele ez:

22. Landsturm-ezred, 2 géppuskásosztaggal, 2 aknavetővel, 4 gránátvetővel és 5 fényszórórajjal.

51. Landsturm-ezred, 4 géppuskásosztaggal, 6 aknavetővel, 2 gránátvetővel és 6 fényszórórajjal.

Ütközetlétszám :

a 22. Landsturm-ezrednél 1843 puska,

az 51. Landsturm-ezrednél 1768 puska. Op. 4968. szám.

3.) Badenből az A. O. K. ezt táviratozza :

a) A csoportparancsnokságok képzésével egyetértek. A Kosak-csoportparancsnokság november 30-án indul el az olasz hadszíntérről.

b) Az új csoportosításnál a XXVI. hadtestet közvetlenül a hadsereg parancsnoksága alá kell rendelni, ezért ezt és az ahhoz csatlakozó hadtestet ne vonjam össze egy csoportba.

c) A XII. hadtestparancsnokságot utasítottam, hogy a Kárpát-hadtest mostani szakaszában vegye át a vezényletet.

d) A parancsnokságokban többet ne változtassak. Op. 5103. szám.

Ennélfogva Habermann altábornagy helyén marad ; a Litzmann-csoportparancsnokságot ma nem indítom útba, hanem addig itt marad, míg a Kosak-csoportparancsnokság meg nem érkezik, tehát körülbelül december 8-ig. Op. 5103. szám.

4.) A német 225. hadosztály elszállítása befejeződött ; ma útbaindult :

az 1./I. gárda gyalogtüzérosztály,

a 322. vonatlépcső,

az 51. tartalék gyalogsági lőszeroszlop,

a 204. és 480. lőszeroszlop,

a 808., 809. és 810. lőszeroszlop,

a 662. vonatoszlop,

a 29. tábori sütőde,

a 168. tábori vágómarha-telep,

a 72. és 103. málhásállat-oszlop,

továbbá a 3., illetve 7. hadseregtől elszállítottuk :

a 202. és a 380. hadsereg tábori kórházat.

Op. 5008. szám.

November 27.

„Czernowitz előtt a fegyverszünet meg van kötve, mindkét „fél által aláírva. Az első fegyverszünet a világháborúban ! Ez „nagy szó ! Most más szakaszokról jövő küldöttségekkel folyik a „tárgyalás, akik meg akarnak arról győződni, hogy tényleg ko-„moly-e a szándékunk. Megígérték, hogy holnap ugyanolyan szer-„ződést általuk már aláírva fognak áthozni Czernowitzba, hol

„Křitek vezérezredest bíztam meg a részleges szerződések el-
„intézésével. Azt hiszem, hogy most jön a kemény dió, mert biz-
„tosra veszem, hogy Krylenko zászlós, az orosz fővezér, miután
„látja, hogy kívánságukat szívesen teljesítjük, most már általá-
„nos fegyvernyugalmat fog követelni.“

„Az A. O. K. utasított, hogy Czernowitzban tárgyaljak az
„oroszokkal. Ha ezen parancs nem változik meg, akkor Krylenko-
„val fogok a zöldasztalhoz ülni és tárgyalni, ami igen érdekesnek
„ígérkezik, de azt hiszem, nem lesz valami nagyon egyszerű.
„A béketárgyalások már egységesen Ober-Ostnál Brest-Litowsk-
„ban fognak folyni. Másrészt, ha meg van annak a lehetősége,
„hogy általános fegyverszünet köttessék, úgy az is ott lesz tár-
„gyalva, most már gyorsabban megy, mint hinni mertem volna
„és ha az oroszok nem állítanak föl lehetetlen anarchisztikus
„föltételeket, akkor talán még karácsony előtt meg lehet velük
„a béke. Amilyen különösnek látszik, azt remélem, hogy Lenin
„most egy ideig tartani fogja magát, mert most csak a vissza-
„szívás veszélyezteti a békét és ez akkor következnék be, ha Lenin
„hamarosan megbuknék. Ha Oroszország leszereli egyszer had-
„seregét, úgy évek leforgása előtt nem lesz képes újra mozgósítani.“

„Le tudunk-e akkor többi ellenségeinkkel számolni? Ez a
„legnagyobb mértékben Amerikától függ. Ha a háború első felé-
„ben nem áldoztuk volna oly vétkesen föl embereinket, akkor
„ma azt mondanám, hogy mi még az olasszal és szerbbel meg
„románnal győztesen fogunk végezni és ha Németország bírja
„többi ellenségeinket leverni, akkor győztünk! Ma azonban más-
„kép állunk és csak azt merem ide írni, hogy ha nem követünk el
„újabb nagy hibákat, akkor talán tisztességes békével, eldöntetlen
„háborúval fog befejeződni e nagy világtragédia.“

„Tegnap távirati parancsot kaptam, hogy Ő Fölsége mielőbb
„akar velem beszélni Badenben.“

„Ma este utazom.“

„Arcvonalamon, Radautz vidékét kivéve, hol az ellenséges
„tüzérség még mindig élénken lő és járőrök küzdenek, teljes a
„nyugalom.“

„A román nagy szikratávíró állomás az oroszoknak és ango-
„loknak táviratot küld, hogy Románia semmi esetre sem fog az
„orosz mozgalmakhoz csatlakozni. Ellenkezőleg, ők a végsőkig

„fognak ellenünk küzdeni és békét csak Angliával és Francia-
„országgal együttesen fognak kötni."

„Ezt magától értetődőnek találom, hiszen félnek, hogy mi
„sokat annektálhatnánk. Ha most utolsó pillanatban nem erő-
„szakoljuk ki Mackensen és én a békét, akkor nagy bajunk lesz
„evvel a lernai hydrával. És most láthatja az A. O. K., hogy
„igazam volt, midőn sürgettem Moldva teljes megszállását, akkor
„játszva ment volna. Ezt később még keservesen meg fogjuk bánni."

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. Csakis a verful-pravilai szakasz ellen volt élénkebb az ellenséges lövegtűz ; az arcvonal többi részén mérsékelt a harc. Orosz és román járőröket kergettek el csapataink és foglyokat kísértek be.

A beosztott magyar népfölkelő zászlóaljak már mind megérkeztek.

Az orosz 191. hadosztály december 2-ára várja felváltását, a 68. hadosztályt a Tölgyes-szakaszban már felváltották. Ebben a szakaszban az orosz 60. ezredet (15. hadosztály) is megállapították.

7. hadsereg. Az ellenséges tüzérség Herberstein lovascsoportjának szakaszát gázzal lőtte ; nagyobb baj nem történt. Arboraszakaszban saját tüzérségük lőtte az oroszokat, kik fehér zászlókat tűztek ki lövészárkaikban. Az orosz 39. és 59. hadosztálynál az orosz legénység szabadon jár-kel a lövészárkokon kívül. Terescheny-szakaszban az oroszok tárgyalás céljából megközelítették állásunkat, de az orosz tüzérség szétugrasztotta őket.

A 63. hadosztály átvette a 74. honvédhadosztály szakaszát.

3. hadsereg. Az egész arcvonalon csak elvétve esik egy-egy ágyú- vagy aknavető-lövés. Az orosz gyalogság sok helyen szabadon járkál az állásban. Az orosz 159. hadosztálytól, fegyverszüneti kérdésben, hadikövetek jöttek át hozzánk. Ez a hadosztály Dinaucynál áll tartalékként.

Az orosz 8. hadseregparancsnokság Lipkanyról Mogilewre tette át székhelyét.

A badeni A. O. K. értesítése szerint, az ide beosztott 43. lövészhadosztály lovassága az olasz harctéren maradt. Op. 5143. szám.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

A német 218. hadosztály következő alakulatai jutottak ma déltől fogva a német 9. hadseregparancsnokság kötelékébe :

az 546. vonatlépcső,
a 913., 914. és 915. lőszeroszlop,
a 487., 488. és 489. tüzérségi lőszeroszlop,
a 148. bajor tüzérségi lőszeroszlop,
a 664. vonatoszlop,
a 45. és 113. élelmező vonatlépcső,
a 107. tábori sütőde,
a 167. vágómarha-telep,
a 753. és 1231. málhásállat-lépcső és
a 710. vonatlépcső. Op. 5065. szám.

Az 1. hadseregtől elszállították:
a 22. hadtápparancsnokságot,
a Gerok-seregcsoportparancsnokságot és
a 229. és 273. motoros vonatoszlopot. Op. 5068. szám.

A 3., illetve a 7. hadsereg útbaindította:
a 15. hadsereg táborikórházat,
a 232. vonatoszlopot és
a 690. gyalogtüzérüteget, lőszeroszlopával együtt.

A német 83. hadosztály ma elindult a német Südarmeehoz.

Fegyverszüneti tárgyalások.

1.) A hadseregfőparancsnokság elrendeli: A mai fegyverszüneti tárgyalásokon közöljük az orosz delegátusokkal, hogy a cs. és kir. hadseregfőparancsnoksághoz, illetve kormányhoz orosz részről idáig fegyverszüneti kérdésben nem érkezett felhívás. Op. 5125. szám.

Azonkívül biztosítsuk az orosz delegátusokat, hogy a központi hatalmaknak nincs támadási szándékuk a keleti arcvonalon, az oroszok ellen. Op. 5136. szám.

2.) A román vasluii nagy szikratáviró-állomás egyik sürgönyéből azt lehet következtetni, hogy a bizonytalan orosz helyzetnek semmi hatása sincs a román csapatokra. A román hadsereg kész arra, hogy kötelességét teljesítse. A román kormány a végső győzelemig akarja folytatni a háborút.

Ezért az 1. hadseregparancsnokságot figyelmeztettem, hogy a román arcvonalon a harc fokozódásával kell számolnia. Op. 5135. szám.

3.) Az A. O. K. közli velem a fegyverszüneti szerződés tervét, melyhez azonban még nem járultak hozzá az összes illetékes körök;

„Egyrészt Oroszország és Románia hadseregei, másrészt Bulgária, Németország, Ausztria-Magyarország és Törökország az alábbi fegyverszüneti szerződést kötik, melyet tartós, becsületes béke fog követni:

1.) A fegyverszünet ..... déli 12 órakor kezdődik és ..... déli 12 óráig tart. Mindkét félnek jogában áll a fegyverszünetet 7 napos határidővel felmondani.

2.) A fegyverszünet érvényes a felsorolt hatalmak mindazon szárazföldi és légi haderejére, mely a Keleti-tenger és a Feketetenger között van. Az ázsiai hadszíntéren szintén ugyanakkor kezdődik a fegyverszünet az orosz és török haderő között.

3.) Az európai hadszíntéren a demarkációs vonal az állások előtti akadályöv, melyet senkinek sem szabad átlépnie, kivévén a hadiköveteket és a külön meghatalmazott komissziókat.

Ott, ahol összefüggő állások nincsenek, az át nem léphető területet az a vonal határolja, mely a megszállott pontokat összeköti. Az ekként keletkezett két vonal közötti területsáv semleges és azt átlépni nem szabad. Olyan helyeken, hol a szemben levő állások egymástól messzebb vannak, mindkét fél számára demarkációs vonalat kell megállapítani és a terepen feltűnően megjelölni. Az ázsiai hadszíntéren a két fél legmagasabb parancsnoka egyezik meg a demarkációs vonal dolgában.

4.) A tengeri haderőre a fegyverszüneti szerződés a következő határozványok szerint érvényes:

a) A tengeri és légi támadás, továbbá az ellenség által megszállott kikötők és pontok megtámadása tilos.

b) A Fekete-tengeren teljesen megszűnik az ellenségeskedés.

Az orosz és román tengeri haderő a Trapezunt—Sulina vonalat délre, a központi hatalmak tengeri hadereje a Szentgyörgy-torkolat—Tereboli vonalát északra nem lépheti át.

c) A Keleti-tengeren a központi hatalmak hadihajói Cap Spithamm—Odensholm—Russaroe vonaltól keletre nem juthatnak ki, azonkívül a Finn-zóna vizein se hajózhatnak. Az orosz- és entente-hadihajók az említett teret nem hagyhatják el.

Az orosz kikötőkben és az orosz fennhatóság alá tartozó Keleti-tenger vizén tartózkodó, vagy ott megjelenő angol hadihajókat le kell fegyverezni, a tengerészkatonaságot pedig internálni.

d) A kereskedelmi hajók forgalmának megindítására külön egyezséget lehet kötni.

5.) A központi hatalmak, Bulgária és Törökország kötelezik magukat, hogy a fegyverszünet alatt nem erősítik meg Oroszországgal és Romániával szembenálló hadseregeiket, továbbá a

Keleti-tenger és a Fekete-tenger közötti területen és a török-orosz ázsiai arcvonalon nem fognak csapatokat tömegesen összevonni azért, hogy az oroszokat, vagy a románokat megtámadhassák.

A szerződő felek az arcvonalon álló csapatokat felválthatják és kedvezőbben helyezhetik el. Nehogy nyugtalanság és zavar történjék, a gyalogság és a tüzérség az arcvonaltól csak 5, illetve 15 kilométernél távolabb tarthat gyakorlatokat az állások mögött.

Az akadályvonal mögött szabad ugyan dolgozni az állásokon, de csak az erődítések jókarbantartására. Tilos olyan erődítéseket építeni, melyek a támadás előkészítésére szolgálnak. Földalatti aknaharcot azonnal meg kell szüntetni.

A légijárművek között legalább 10 km semleges légi-övet kell kijelölni; azt a távolságot az akadályövtől hátrafelé kell számítani.

6.) Mihelyt a fegyverszünetet megkötöttük

a) Brest-Litowskban az Ober-Ost,

b) Czernowitzban a József főherceg hadseregarcvonal,

c) Focsaniban a Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság részéről minden államnak egy-egy bizottsága ül össze, melynek a fegyverszüneti szerződésre és a határozványok végrehajtására vonatkozó katonai jellegű adatokat rendelkezésére kell bocsátani.

7.) Az általános fegyverszüneti szerződés megkötésére az Ober-Ost elnöklete alatt, Brest-Litowskban összeülő bizottság hivatott, melynek a fegyverszünetre vonatkozó politikai és katonai adatokat rendelkezésére kell bocsátani.

8.) A brest-litowski bizottság kötelessége az is, hogy megkezdje a béketárgyalást, melynek a fegyverszünetet közvetlenül követnie kell.

9.) Minden kormány megkapja a fegyverszüneti szerződés egy példányát, melyet a meghatalmazottak aláírnak."

A hadseregarcvonalparancsnokságot az A. O. K. felhatalmazta, hogy a fent ismertetett tervezet értelmében helyi, illetve rövidlejáratú fegyverszünetet köthessen arcvonalának egyes szakaszain. Ezt minden egyes esetben jelentse a hadseregfőparancsnokságnak. Op. 5125. szám.

Az A. O. K. Op. 24.570. szám alatt arról értesít, hogy gróf Czernin külügyminiszter kérelmére, a vezérkar főnöke az alábbi rádiótáviratot intézte a Carskoje-Seloban székelő orosz kormányhoz:

„Az orosz köztársaság Kormányának!

Az osztrák-magyar kormány megkapta a népbiztosok tanácsának körtáviratát, mely szerint az orosz kormány késznek nyilat-

kozott a fegyverszüneti szerződés és a béketárgyalás megkezdésére.

Az osztrák-magyar kormány alkalmasnak találja a tárgyalásokra azt az alapot, melyet az orosz kormány a fegyverszüneti és béketárgyalás irányelveire megjelölt. Ezért az osztrák-magyar kormány kész résztvenni az orosz kormány javasolta tárgyalásokon, melyek az azonnali fegyverszünet és az általános béke megkötését célozzák és hajlandó meghatalmazott képviselőket küldeni oda.

Czernin
cs. és kir. külügyminiszter." s. k.
Op. geh. 458. szám.

XII. FEJEZET.

FONTOS KIHALLGATÁSOM A KIRÁLYNÁL. — FEGYVERSZÜNETI TÁRGYALÁSOM CSERBACSEV OROSZ TÁBORNOKKAL, AZ OROSZ-ROMÁN ARCVONAL PARANCSNOKÁVAL. — NAGY VÁLTOZÁSOK. — ÚJÉV. — ÚJABB KIHALLGATÁSOM A KIRÁLYNÁL. — AZ ERDÉLYI HÁBORÚ VÉGE. — MAGYAR HADSEREG. — KORONATANÁCS. — ÚJ PARANCSNOKSÁGGAL BÍZNAK MEG OLASZORSZÁGBAN. — ISTEN VELED, ERDÉLY! — 1917. DECEMBER 1.— 1918. JANUÁR 12.

Kolozsvár, december 1.

„Badenben voltam az A. O. K.-nál és Ő Fölségénél. Ő Fölsége „29-én fogadott és igen szívélyes volt. Első szavai voltak :"

„'Szurmay az én utasításomra dolgozatát véleményezés végett „hozzád küldötte. Azt veszem ki az egészből, hogy te álláspontoo„dat, melyet 1917. szeptember 8-i hozzám intézett leveledben „kifejtettél, teljesen fönntartottad, mely különben Szurmay har„madik alternatívájából alig különbözik!' "

„'Igen Fölség — feleltem én, — semmi hozzátennivalóm „nincs és a legnyomatékosabban hangsúlyozom, hogy ez az egye„düli megoldása a magyar hadsereg ügyének, mely ezen annyi „súrlódást előidéző kérdést egyszer s mindenkorra kikapcsolja!' "

„'Igazad van! Én előterjesztésedet alapul elfogadtam. Én a „magyar hadsereget úgy, ahogy azt megírtad, föl akarom állítani. „Csak két pontot nem fogadhatok el. Az egyik az elhelyezés. Ezt „mint fölségjogot, magamnak fönntartom. A másik a himnusz „kérdése. Azt akarom, hogy mindenütt mind a két himnuszt „játsszák!' "

„'Fölség, meg fogja látni, hogy a magyar himnuszt Ausztriá„ban ki fogják fütyülni, míg az osztrák himnusz a magyaroknak „mindig fájdalmat okoz. Jobb volna, ha Ausztria a Gott erhaltet

„és Magyarország a magyar himnuszt, mint egyedüli saját himnu-
„szát bírná, mindegyik így meg lehetne elégedve és Fölséged
„meg lenne kímélve kínos incidensektől!' "

„Ezt nem engedhetem meg, az én családi himnuszomat
„mindenütt kell játszani! Ennélfogva a magyart is!' "

„Így is megállhat egyelőre, de amúgy alaposabb volna a
„megoldás!"

„'Különben ez úgyis csak részletkérdés!' "

„'Fölség! Föltétlenül a legjobb volna, ha Fölséged a magyar
„hadsereget önszántából mint ajándékot hozná a magyar nemzet-
„nek és nem a miniszterek által előterjesztett programmként
„lenne megcsinálva. Ha már Fölséged nyilatkozatot tett erről,
„akkor természetesen úgyis belekerül a miniszteri programmba.' "

„Ezután a legrészletesebben elreferáltam a német császár
„látogatását és azt ajánlottam, hogy Vilmos császár kívánságát,
„hogy egyforma fegyver és lőszer legyen, fogadja el, mert ez
„miránk csak előnyös lehet. Szintúgy mindkét oldalon annak
„lehetőségét fönntartani, hogy kölcsönös komissziók praktikus
„kiképzés céljából időközönkint kicseréltessenek, illetőleg ki-
„küldessenek, a legmelegebben ajánlottam. A leghatározottabban
„visszautasítandónak véleményeztem a magasabb parancsnok-
„ságok kölcsönös kicserélését és Magyarország germanizálását az
„elemi iskolákban is bevezetendő elsősorban kötelező német nyelv-
„ismeretre vonatkozólag és általában minden olyant, ami bennün-
„ket elnyeléssel fenyegethet.

„Ő Fölsége figyelmesen végighallgatott és azután arról biz-
„tosított engem — és pedig látható örömmel —, hogy teljesen
„mindenben az én nézetemet osztja. Továbbá megjelentettem
„neki kötelességszerűleg, hogy Vilmos császár közölte velem, hogy
„egy osztrák tábornok egy nagy tervezetet már kidolgozott,
„belefoglalva a magasabb parancsnokságok kicserélését és az álta-
„lános germanizálást is. Én, hogyha ez Fölséges uram tudta
„nélkül a német császár részére kidolgozva átadatott neki, a leg-
„nagyobb mértékben helytelennek és nagyon aggasztó jelnek
„találom; amiért is ezt a tábornokot a legszigorúbban
„felelősségre vonandónak véleményeztem. Ezt kötelességem volt
„megjelenteni. A brassói és nagyszebeni fogadtatásról is jelen-
„tést teszek, a Fölség figyelmét fölhíva a szászok — a mi szem-

„pontunkból a hazafiasság határain túlmenő — nagynémet érzel-
„meikre, amit szép szerével le kell hűteni. A többit elhallgattam,
„mert úgy véltem, hogy azzal, hogy Vilmos császár megígérte
„nekem, hogy nem fog belügyeinkbe beavatkozni, az egész
„kedvezően el van intézve. Minek ingereljem királyomat szövet-
„ségese ellen, ez nem volna okos és árthatna nagy ügyünknek,
„melyet szoros egyetértésben el kell intéznünk."

„Megkértem Ő Fölségét, hogy fogadja el Erdély határ-
„rainak általam tervezett kiigazítására vonatkozó előterjesz-
„tésemet és vigye keresztül, hogy a határ a Kárpátok külső magas-
„lati vonulataira tolassék ki. Ott az hadászatilag sokkal előnyö-
„sebben fekszik. Ezt Tisza is magáévá tette, mint az május 20-i
„levelében világosan ki van fejezve, de nagyobb hódításokat ő is
„a leghatározottabban ellenez. Végül még azt kérem, hogy azon
„esetre, ha a románok — amit ugyan most nem tartok valószínű-
„nek, midőn mi Oroszországgal külön békét kötünk — tovább-
„küzdenének, hogy akkor mégis egy erőteljes északról átkaroló
„támadással őket is békére kényszeríthessem. Ezt most is még
„meg lehet elegendő fölszabaduló erőkkel csinálni. Igen nagy
„hibának véleményezem, hogy ezt nem csináltuk meg augusztus
„elején, mikor ajánlottam és sürgettem és játszva ment volna.
„Ő Fölsége némi húzódozás után megadta elvi hozzájárulását.
„Megkértem Ő Fölségét a németekkel való jó és békés viszony
„fönntartása érdekében, hogy a francia-angol harctérre néhány
„hadosztályt adjunk a németek támogatására, főképen azért,
„hogy minden harctéren közösen küzdöttünk legyen és Német-
„ország ne mondhassa majd azt, hogy bennünket mindenütt
„kisegített és nyugaton egyedül volt kénytelen a háborút végig-
„küzdeni. Így később nem tehet majd nekünk szemrehányást.
„A Fölség tervemet helyesnek jelentette ki. Meghagyta nekem,
„hogy az oroszokkal szemben lehetőleg előzékeny legyek, hogy
„a béke mielőbb meglegyen. Ha netán az én arcvonalamon nagy-
„szabású tárgyalásokra kerülne a sor, kértem Ő Fölségét, hogy
„magam vezethessem azokat, amibe Ő Fölsége örömest bele-
„egyezett."

„Az én arcvonalam balszárnyán a 3. hadseregem úgyszól-
„ván egész kiterjedésében írásban megkötötte az oroszokkal a
„fegyverszünetet, egyes helyeken még tárgyal, de ez is hamar

„rendben lesz. A 7. és 1. hadseregnél az orosz helyenkint még ellen-
„séges, más helyeken közeledni próbálnak és nagyon barátságo-
„sak. Minden a legjobban fejlődik. Oroszországban Lenin bolseviki
„pártja, úgylátszik, mindig jobban megerősödik, úgy hogy komo-
„lyan lehet a békének gyors létrejöttében hinni. Itt keleten a
„háború végéhez közeledünk, talán — kétlem ugyan — még
„egyet ütünk a románokon, hogy őket is békére kényszerítsük.
„Ezt ők érzik, mert jobbszárnyuk mögött mind több tartalékot
„vonnak össze, úgy hogy a Sereth és Pruth között várt támadást
„kivédhessék. Mondom, itt a béke küszöbén állunk, melyet csapa-
„taink hősiessége tett lehetségessé. Az ő kitartásuk nélkül és
„mindenekfölött kitűnő támadásaik nélkül az orosz óriás nem
„omlott volna össze s nem hamvadt volna el, nem tört volna ki
„ott a forradalom s a hadsereg fölbomlása nem öltött volna ily
„teljes mérveket. Csakis győzelmeink zúzták össze az óriási álla-
„mot, birodalmat. Talán karácsonyra meg lehet az első béke
„itt keleten, de mikor lesz meg nyugaton?"

„Arcvonalamon mult hó 29-én óriási orkán volt, mely az
„összes távbeszélővonalakat összetépte, számtalan fát szakított
„ki gyökerestől, nagy erdőrészeket ledöntött. Miatta 15 derék
„katonámat vesztettem el."

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. Mérsékelt harctevékenység. Negru-, Bistricioara- és Zsédány-völgyekben élénk mozgás az ellenségnél.

3 fok hideg van.

*

Az orosz 71. hadosztály beszéli, hogy a 2. fogja felváltani; a 25.-et a 15. váltja fel. Az orosz 49. hadosztályhoz beosztott japán üteget elszállították.

A 15. hadtápparancsnokság a 218. hadosztály utánszállító szolgálatát már átvette; hasonlóképen az 1. hadseregnél még visszahagyott német csapatokat is élelmezi.

7. hadsereg. Csakis a XXVI. hadtestnél van némi lövegtűz. A 9. lovashadosztálynál, a 43. lövész- és a 31. hadosztálynál teljes a nyugalom, úgyszintén a XVII. hadtestnél is.

A XXVI. hadtest előtt az oroszok csapataikat felváltják.

3. hadsereg. A 187. Landsturm-dandár parancsnoksága és élcsapatai ma megérkeztek.

Az A. O. K. hangsúlyozza, hogy — a vasúti kocsihiány és szénkészlet szűke miatt — a lőszerrel nagyon takarékoskodjunk. Op. 5225. szám.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

1.) Az A. O. K. hozzájárul, hogy a Litzmann-csoportparancsnokságot december 10-én indítsam el; akkorra menetkész lesz. Op. 5185. szám.

2.) Elszállították a 14./5. és 8. sz. tartalék gyalogtüzérosztagot, lőszeroszloppal együtt, továbbá a 104. és 122. sz. hangmérőcsapatot és a 901. postagalamb-állomást.

3.) A 85. hadosztály-hídvonatot feloszlatták.

Helyzetmegítélés.

Cs. és kir. 1. hadsereg.

Román arcvonal. A harctevékenység a rendes. A román 7. hadosztályt az 1. váltotta fel. Híresztelik, hogy a 37. honvédhadosztály közepét a románok meg fogják támadni, erre való előkészületeknek semminemű jelei nincsenek.

A románok erélyesen védekeznek propagandánk ellen. A tisztek erősen a kezükben tartják a legénységet.

Orosz arcvonal. Az orosz XXXVI. hadtestet a VIII. váltja fel. A VIII. hadtestparancsnokságot Scurtan állapították meg.[1]

Cs. és kir. 7. hadsereg.

A hadsereg arcvonala előtt erősebb csapatok ide-oda meneteléséből arra következtetünk, hogy az orosz 23., a 4. és 1. lövészhadosztályt a tartalékban álló 43., 2. lövész- és 3. turkesztáni hadosztály váltja fel.

Cs. és kir. 3. hadsereg.

Az orosz 8. hadseregparancsnokság Lipkanyról Mogilewre, a II. hadtestparancsnokság és a 9. lovashadosztályparancsnokság Lipkanyra költözött át.

A hadsereg arcvonala előtt minden harctevékenység megszünt.

Hangulat és propaganda.

A románok erős ellenpropagandát fejtenik ki; szigorú fegyelmet tartanak fenn a legénységnél, de ez mégis érintkezést keres velünk.

Az orosz XXX. és XXIV. hadtestnél csak idő kérdése, hogy a legénység megvalósítja a teljes fegyverszünetet. A fegyver-

[1] Bacautól 30 km-re délre.

nyugalmat feltétlenül várják. Az előljáróknak még mindig van befolyása a csapatra. A tisztikar beavatkozása miatt a vezetés még szembeszáll a fegyverszüneti törekvéssel. Viszont más irányban már engedményeket tett. (Krylenko kinevezését elismerte, több ezred tárgyalásához hozzájárult.) Gátlólag hat — valószínűleg az —, hogy a szomszédos román csapatok (franciák) féltik oldalukat ; mindamellett biztosra vehető, hogy meglesz az általános fegyverszünet.

Az orosz XXXVI. hadtestnél — úgylátszik az ellenpropaganda folytán — a forradalmi komité visszavonta Leninnek tett kijelentését. A fegyverszünet gyors megkötését az arcvonalon folyó csapatfelváltások is gátolják. Az orosz 103. hadosztály teljesen maximalista. A II. hadtestnél idáig csak a 26. hadosztály állt teljesen a fegyverszünet mellé.

Az orosz 9. hadsereg csapatai a felsőbb vezetés kezében vannak.

Igen károsan hatottak csapateltolásaink és tüzérségünk újbóli belövetése. Ez fokozta az oroszok bizalmatlanságát és az ellenpropagandát megerősítette. Mindennek ellenére, különösen az orosz XXVI. hadtest arcvonalán, nem lehetett elnyomni a legénység békevágyát. jóllehet a hadtest forradalmi komitéja Lenin ellen nyilatkozott meg. A 78. hadosztály tárgyalni akar velünk.

Az orosz 8. hadseregnél a XI. és XXXIII. hadtest írásbeli szerződést kötött. Ezek a hadtestek teljesen a forradalmi komiték kezében vannak, melyek a különbéke mellett foglaltak állást. Itt az ellenpropaganda hatástalan.

Az orosz XXII. hadtest még eléggé tevékeny. Azt híreszteli, hogy mi támadást tervezünk. Mégis látható, hogy propagandánk hatásos, különösen feltűnő ez, az eddig igen tartózkodó orosz 59. hadosztálynál. Az orosz XXIII. hadtest valószínűleg rövid idő mulva a fegyverszüneti törekvéshez fog csatlakozni.

Fegyverszüneti tárgyalások.

1.) A 3. hadseregparancsnokság előterjeszti az orosz XXXIII. hadtesttel megkötött fegyverszüneti szerződést. Hozzájárultam, bár az alábbi pontokban kedvezőbb eredményt kívánnék :

a) A XIII. hadtestnek a Dniester északi partján levő tüzérsége közreműködik egy a Dniester északi partján bekövetkezhető orosz támadás elhárításában.

b) Járuljon hozzá, hogy drótakadályaink és védelmi állásunk megerődítésén dolgozhassunk.

c) Az állások közötti semleges övet egyik félnek sem szabad átlépnie. Op. 5242.

2.) Az A. O. K. tudatja, hogy a német külügyi képviselet is magáévá tette a fegyverszüneti szerződés tervét. Op. 5136.

December 2.

„Ma rengeteg dolgom van, mert Seeckt tábornok a „török hadsereg vezérkari főnökévé neveztetett ki és az én német „vezérkarom legtöbb tisztjét magához rendelte Berlinbe s így „Say alezredessel kell mindent elvégeznünk."

„A 3. hadsereg előtt teljes csend, a 7. és 1. előtt még mindig „helyenkint harci cselekedetek, de közeledési kísérletek is, melyekre „az orosz tüzérség lőtt. Eddig 30 orosz hadosztállyal kötöttünk „itt keleten fegyverszünetet és igen sokkal még folynak a tár- „gyalások."

„Nagyon nehezemre esik Seeckttől, e kiváló tábornoktól, „katonától és derék embertől elbúcsúzni, akivel a háború egy „egész esztendején keresztül egyetlenegy félreértés nélkül dol- „goztam együtt s aki igen nagy szolgálatokat tett nemcsak nekem, „hanem szeretett hazámnak is és akitől mint barát válok meg, „kire mindenkor csak hálával és ragaszkodással fogok vissza- „gondolni. Vele törzsemnek összes német tisztjei távoznak."

„Ma fog Willerding altábornagy vezérkari főnökké mellém „kineveztetni. Mária-Terézia-rend lovagja. Bizton kiváló, de „sajnos, nem ismerem."

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. Az arcvonal mentén mérsékelt ellenséges lövegtűz, a 15. hadosztály előtt a gyalogság időnként élénken lövöldöz.

A román 12. és 8. hadosztálytól átszökött katonák azt vallják, hogy november 28-ra a csapatokat menetkészültségbe állították, ha netán a szomszédos orosz csapatok visszavonulnának.

Az orosz XXXVI. hadtestet a VIII. valóban felváltotta.

7. hadsereg. Egyes ágyúlövések estek. A 31. hadosztálynál és XVII. hadtestnél csend van. Az oroszok fehér zászlókat tűztek ki, a lövészárkokon kívül jönnek-mennek ; a tárgyalások menetét az orosz tüzérség sokszor tüzeléssel zavarja.

A 74. honvédhadosztály megkezdette a német 4. póthadosztály felváltását.

Az oroszok Obermilleschoutznál felváltásokat eszközölnek.

3. hadsereg. Az egész arcvonalon csend van. Az 5. gyalog-, a 2. lovas- és 36. gyaloghadosztály állásai fölött keringő orosz repülőgépekre az ő tüzérségük tüzelt.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

1.) Az 1. hadseregparancsnokság kérdésére az A. O. K. úgy döntött, hogy a m. kir. 28. népfölkelő dandár önálló seregtest lesz.

Továbbá elrendelte, hogy az 1. hadseregparancsnokság — különösen a VIII. hadtestnél — mielőbb rendezze kötelékeit. Op. 5194.

2.) Elszállították: a 14./12. tartalék gyalogtüzérosztályt, továbbá a 126., 165. és 168. számú hangmérőcsapatot.

Fegyverszüneti tárgyalások.

1.) A 3. hadsereggel kötött fegyverszüneti szerződést az orosz XXXIII. hadtest komitéja a 42. honvédhadosztály törzshadiszállásán aláírta. A fegyverszünet kezdete december 2-án délután 2 óra. Op. 5181.

2.) A 3. hadseregparancsnokság előterjeszti a fegyverszüneti ellenőrzőbizottság szervezetének tervét, úgy amint ebben december 1-én az oroszokkal megállapodott. Ennél a 3. hadseregparancsnokság meghatalmazottai udvariasak akartak lenni és időt akartak nyerni. Idáig el nem intézett kérdésekről, amelyekben a későbbi fegyverszüneti tárgyalásokon kell majd dönteni, például az arcvonal gyengítése stb., a fegyverszünet életbelépéséig szó sem lehet.

A 3. hadseregparancsnokságot utasítottam, hogy csakis azokkal a bizottságokkal tárgyaljon, melyeknek programmja benne van a szóbanforgó fegyverszüneti szerződésben. Elegendő, ha a bizottsági tagok esetről-esetre megjelennek a tárgyalásokon. Czernowitzban egyelőre el kell ejteni a komitétagok összejövetelét.

Az A. O. K. egyetért ezzel a felfogással. Op. 5205.

3.) Az Ober-Ostnál megkötött szerződést, mint a fegyverszüneti tárgyalások példáját, a hadseregparancsnokságokkal közöltük. Ennél különösen hangsúlyoztuk, hogy miképen kell megszervezni a kölcsönös híradószolgálatot. Op. 5231.

4.) Mind saját csapatainkkal, mind az oroszokkal közöltük Krylenko egyik szikratáviratát, mely szerint a német legfelsőbb parancsnokság hozzájárul ahhoz, hogy a tüzelés azonnal szünjék meg és a pajtáskodást meg kell akadályozni.

Csapatainkat újból megtanítottuk, hogy az ellenséges csapatokkal minden barátkozás tilos. Op. 5215.

December 3.

„3. hadseregnél tökéletes nyugalom, nincs egy lövés sem. „Két orosz repülőgépre, melyek fölöttünk keringeni kezdettek, „az orosz tüzérség tüzelt és elkergette azokat. A 7. hadseregnél „a két szárnyszakaszon tökéletes nyugalom van, a közepén rend-

„szeresen apadó harctevékenység. Az 1. hadseregnél az oroszok „déli szárnyán tárgyalások és nyugalom, különben elvétve egy- „egy lövés. A románok sokat lövöldöznek és nagyon ellenségesek."

„Dünaburgban megkezdődött a tárgyalás az egész keleti „arcvonal fegyverszünetére. Nálam is mindig több az orosz kérelem „fegyverszünetért."

„Ma éjjel gázömlés miatt majd megfulladtam, csak a nyitott „ablak mentett meg."

„Azok a csehek, akik tőlünk átpártoltak és most orosz „lobogó alatt szolgálnak, önrendelkezési jogukat akarják a tár- „gyalásokba belekeverni. Világos, azért, mert esküszegésük követ- „kezményeitől félnek."

„Az oroszoknál nagy tüzek, sok és órákhosszat tartó rob- „banásokkal. Valószínűleg a lőszert semmisítik meg."

„Annyira vagyunk, hogy az orosz 9. és a román 2. had- „sereg kivételével, melyek ellenségesek, az én arcvonalamon teljes „a fegyvernyugalom és többnyire a fegyverszünet is meg van kötve."

„Még mielőtt Badenbe utaztam, egy táviratot küldtünk az „összes velem szemben levő orosz hadseregeknek és hadtesteknek, „melyben közöltük, hogy szívből osztjuk békevágyukat és bár „mi még teljesen ép erőben vagyunk úgy, hogy még évekig ellen- „ségeink hódító dühe ellen győzelmesen küzdhetünk, mégis biz- „tosíthatjuk most már békeszerető szomszédunkat, hogy a háborút „be akarjuk fejezni, már csak azért is, hogy Oroszországnak, „mely súlyos betegségéből még távolról sem épült föl, gyors „gyógyulását lehetővé tegyük és mert gyűlöletes nekünk dicső „hőseink vérét Anglia, Franciaország és Olaszország néhány despo- „tája miatt patakokban ontani. Oroszország békejobbját nyujtja „felénk, mi ezt örömmel ragadjuk meg és Oroszországot bará- „tunknak akarjuk vallani."

„November 30-án megjött a válasz, mely egészen különö- „sen hangzik :"

„'Az összes Osztrák Nemzetekhez. Bajtársak ! Katonák ! „Munkások ! és Parasztok ! Golyók és lövedékek helyett az örök „igazságnak aranyos szavai repültek hozzánk ! A mi rádió- „távírónk ma, 17-én (a mi naptárunk szerint 30-a) egy a ti állo- „másotok által leadott felszólítást a békére, fogott föl. Mi a ti „lelketeket mozgató kívánságtok őszinteségében bízva, testvéri

„üdvözletünket küldjük. A munkálkodó orosz tömegek a véres „mészárlás iránti gyűlölettel megszakítás nélkül a békéért küz- „döttek. A háború nemzette minálunk a forradalmat és a nyolc „hónapig folytatott halogatás és a békének összetaposása hívta „föl a proletárfölkelés kitörését. A mi új kormányunk, a néperő, „merész léptekkel vezet bennünket a béke felé vivő úton azon „tudatban, hogy az összes országok proletáriátusa velünk érez „és támogat bennünket. A titkos szerződések eltávolítása és az „imperalistákkal összekötő minden kapocs elszakítása mellett „nyujtjuk nektek kezünket, tudva, hogy a ti szívetek ugyanezen „reményért dobban és a polgári béke órája közel van. Éljen „a szervezett proletáriátus, mely a népet a háborútól a békébe „vezeti, a sötétségből a világosságba, a birtoklók uralmából a „szabadok és egyenlő jogúak birodalmába. Forradalmi választ- „mány: elnök Muravnik, a titkár helyett Ovtschinikov.' "

„Ebből azt láthatjuk, hogy az első nekik az, hogy a forra- „dalmat átültessék mihozzánk is — és nem a béke."

„Egy tejdús tehenet hoztak az oroszok át bakáimnak az „állásba . . . Timeo Danaos et dona ferentes!"

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. A Casinu-, Ojtoz- és Uz-völgyben egyes ágyúlövések voltak, különben nyugalom van.

A 39. honvédhadosztály átvett a 3. lovashadosztály jobbszárnyán egy alszakaszt. A VI. és VIII. hadtest közötti határ mostan ⊹ 986—Doftana—⊹ 596—⊹ 769—⊹ 1076. között húzott vonal.

*

A román 8. hadosztálytól átszökött katonák vallomása szerint, a 7. hadosztály tartalékban áll; december közepén váltották fel.

Az orosz 191. hadosztály felváltása késik.

*

Az 1. hadseregparancsnokság jelenti: Amint a 39. honvédhadosztálynál a gyalogságot összevonják, a 37. honvéd- és az 53. közöshadosztály kötelékeit rendezzük. A 37. honvédhadosztály 15. és 18. ezredét az 53. hadosztályhoz osztjuk be. A 8. hegyidandár és a horvát 33. honvédezred a VIII. hadtest rendelkezésére fog állani. Azok a csapatok, melyek a 37. és 53. hadosztálynál állást változtatnak. 8—14 napig pihenhetnek. Op. 5194.

7. hadsereg. Szórványosan egy-egy ágyúlövés ; különben nyugalom.

Burla méntelepnél tárgyaló közegeink tüzet kaptak.

A hegységekben havazik.

3. hadsereg. Teljes nyugalom.

Elszállították : a 66. tüzérparancsnokságot és a 3. népfelkelő utászszázadot.

Fegyverszüneti tárgyalások.

1.) A 3. hadseregparancsnokság a december 2-i tárgyaláson sürgette, hogy az ellenőrzőbizottság december 4-én üljön össze. A hadseregparancsnokság azzal érvelt, hogy a tárgyalások elhúzódása bizalmatlanságot fog kelteni az oroszoknál.

Nézetem az, hogy a bizottság czernowitzi összejövetele nem kívánatos és csakis akkor engedhető meg, ha a fegyverszüneti tárgyalások nagyobb arcvonalszakaszra terjednének ki. Egyelőre meg kell elégedni helyi bizottságok tárgyalásaival, melyek az eddigi korlátok között mozogjanak.

2.) Az orosz 189. hadosztály bizottsága közli, hogy holnap három meghatalmazott fog nálunk megjelenni, hogy a fegyverszünet kérdésében tárgyaljon. Op. 5260.

3.) A 3. hadseregparancsnokság kívánságára hozzájárultam ahhoz, hogy orosz repülők nem repülhetnek át azon területek felett, hol fegyverszünet van. Op. 5216., 5269.

4.) Az A. O. K. elrendeli, hogy a fegyverszünet alatt sem szabad az ellenséggel érintkezni ; ezt csakis a propagandaközegek és a hadikövetek tehetik meg. Op. 5249.

December 4.

„A háború nálam haldoklik ! Lassacskán mindenütt teljes-
„sen elcsendesül a küzdelem !“

„Az én derék miskolci honvédeimnek 1917. március 8-án
„végrehajtott vállalkozása, mellyel a Magyarós visszafoglalta-
„tott, az A. O. K. által, mint „Egy jól előkészített és végrehajtott
„támadásnak példaképe“ kiadatott és az összes hadosztályoknak
„megküldetik.“

„Ma nagy hideg, sűrű havazás, minden fehér és békés.
„Vajjon Európa nagy temetője mikor lesz ily békésen fehér ?
„Minden kultúra nagy sírja fölött ? . . .“

„Az oroszok akadályaik cövekeit kiszedik és elfűtik. Sok
„asszony és gyermek mászkál állásaikban. Zenék játszanak,

„imákat énekelnek, mindenütt fehér lobogók lengenek „Béke“ „fölirattal. Hozzánk is ilyen lobogókat hoznak az oroszok és „kérik, hogy mi is tűzzük ki.“

„Megindult lélekkel kérem az Istent, hogy hagyja meg-„halni a háborút és adja meg nekünk a szent békét.“

„Brest-Litowskban megkezdődtek az egész keleti (orosz) „frontra vonatkozó fegyverszüneti tárgyalások. Lenin az orosz „9. hadsereget élesen megrója, szintúgy Cserbacsev tábornokot, „hogy a parancsot semmibe sem veszik és még most sem tárgyal-„nak.“

„A románok Francia- és Angolországhoz fordulnak egy „kétségbeesett segélykiáltással, hogy ha onnét nem kapnak segít-„séget, vagy meg kell velünk a tárgyalásokat kezdeniök, vagy a „visszavonulás elkerülhetetlen. Én csak azt kérdem, hogy hová „vonulhatnának a románok vissza? Talán Oroszországba, hogy „ott lefegyvereztessenek és kiszolgáltassanak? Vagy Mackensen „és én általam körülzároltatnak?“

„Délután a XXI. hadtestnél egy hadikövet jött hozzánk át, „szintúgy a VIII. hadtestnél és az 1. hadsereg még egy pontján. „Az egyik Cserbacsevnek egy francianyelvű táviratát hozza úgy „az én, mint Mackensen címére. Hogy a másik kettő mit hozott, „még nem tudom.“

„'General Archiduc Joseph. Je vous propose d'entamer des „Pourparlers pour la conclusion d'un armistice sur le front des „troupes russes et roumaines du front roumain, la rencontre des „délégués avec nos representants pourrait avoir lieu a Focsani et „dans ce cas nos délégués traverseraint la ligne sur la chausée „au sud de Calieni. Je vous ferai part du jour et du lieu de la „rencontre des que j'aurai recu votre réponse. Cserbacsev. Jassi, „20 Novembre (a mi december 3-ánk). La signature du comman-„dant du front roumain je rectifie par mes signatures et la posi-„tion du cachet, Commandant du 24. corps d'armeé enseigne „lieutenant Sassonov, chef d'état major du corps d'armée sous-„colonel Bayov. 6169 21/XI. (XII/4.) 1917.'[1]“

[1] József főherceg tábornoknak. Felajánlom Önnek, hogy tárgyalásba bocsátkozzék velünk a román front ama részén kötendő fegyverszünet tárgyában, amelyen orosz és román csapatok állanak. Delegátusai Focsaniban találkozhatnának a mi megbízottainkkal. Ez esetben a mi megbízot-

„Az én feleletem :"

„'General Cserbacsev commandant du front roumain Jassi.
„„Je suis d'accord avec votre proposition pour fixer un armistice.
„„Je vous ferai savoir le lieu et l'heur d'assemblée des délégués
„„après m'avoir entendu avec le Maréchal Mackensen. Mes parle-
„„mentairs présenteront ma réponse probablement durant la
„„Journée de demain dans la vallée de Trotusu pres de Cotumba.
„„Archiduc Joseph Generalcolonel. Le 4. decembre 1917.'[2]"

„Az A. O. K.-tól azonnali utasításokat kértem."

„A 7. hadseregnél Burla méntelepnél a mi tárgyaló hír-
„„szerző csapatainkra 30 ágyúlövést adtak le az oroszok. Külön-
„„ben egész arcvonalamon tökéletes a csend és csak elvétve hallani
„„egy lövést. Hála legyen a jó Istennek, a háború tényleg haldoklik
„„és a béke vajudik."

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. Mérsékelt harc volt.

Havazik, 10 fokos hideg van.

Az orosz 80. hadosztálynál, szökevények vallomása szerint, már csak a 320. ezred van állásban. A 80. hadosztályt állítólag elszállították ; a 320. ezredet a 71. hadosztály 283. ezredének kell felváltania.

A Tölgyes-szakaszban az oroszoknál felváltás folyik. Tölgyestől északra a 14. hadosztály 54. ezrede, Zsédánynál a 15. hadosztály 58. ezrede áll.

7. hadsereg. XVII. hadosztálynál teljes csend van, az arcvonal többi részén itt-ott egy ágyúlövés.

A német 4. póthadosztály előtt az oroszok megszüntették az ellenségeskedést, fehér lobogókat tűztek ki és fegyverszünetben

tainк a Calienitől délre fekvő műút vonalán haladnának át. Mihelyt válaszát megkapom, közölni fogom Önnel a találkozás napját és helyét.

Cserbacsev tábornok s. k. Jassi, november 20. (Nálunk december 3.)

A román front parancsnokának aláírását saját aláírásommal és pecsétemmel hitelesítem. A XXIV. hadtest parancsnoka Sassanow s. k., a hadtest vezérkari főnöke Bayow alezredes s. k. 1917 november 21. (Nálunk december 4.)

[2] Cserbacsev tábornoknak, az orosz-román arcvonal parancsnokának. Jassi. Az Ön fegyverszüneti javaslatához hozzájárulok. Mihelyt Mackensen tábornaggyal megegyeztem, tudatni fogom Önnel a tanácskozás helyét és idejét. Válaszomat valószínűleg holnap fogják átnyujtani hadiköveteim a Trotusu-völgyében Cotumba mellett. József főherceg, vezérezredes s. k. 1917 december 4.

állapodtak meg. A 63. hadosztály utolsó zászlóalja[1] Dorna-Watrára érkezett. A 4. póthadosztály csapatainak felváltása ma éjjel végződik be.

Havazik és fagy.

A hadifogságból megszökött embereink azt beszélik, hogy Kaczika-Unterpertestic terébe három orosz hadosztály érkezett, melyekből kettő Majdan és Ploschon át az arcvonalra vonult. Az egyik hadosztály Oberpertestic és Kaczika faluban maradt mint tartalék. A fölváltott csapatok keleti irányban mentek el.

Az orosz XVIII. hadtest december 2-án a 23. és 37. hadosztállyal még a régi állásában volt. Moldawa és Szuczawa között tartalékban van a 2. lövészhadosztály, a 43. hadosztály és a 3. turkesztáni lövészhadosztály.

3. hadsereg. Teljes a csend. A lengyel dandárt a 2. gyalogezred felváltotta ; a lengyelek Raranczén hadseregtartalékban állanak.

Német csapatok kiválása hadseregarvconalamból.

1.) Az A. O. K. hozzájárult a Habermann-csoportparancsnokság javaslatához a 63. hadosztály megszervezése tárgyában. A nyolc egyes zászlóaljat a 203. és 204. gyalogezred kötelékébe fogják összeállítani. Op. 5157.

2. Elszállították : Az 534. számú gyalog tüzérosztályt, a 17. rohamzászlóaljat és a 22. hadtápparancsnokságnak még visszamaradt részét.

Fegyverszüneti tárgyalások.

1.) Az A. O. K. elrendeli : Ha a tárgyalások alatt azt kérdeznék, hogy mi készek vagyunk-e az oroszokkal szövetséget kötni, úgy igenlő választ kell adni. Op. 5261.

2.) Az 1. és 7. hadsereg különböző szakaszán hadikövetek útján írásban értesítettük az oroszokat, hogy az orosz-román arcvonal főparancsnoka, Cserbacsev tábornok Mackensen tábornagynak a fegyverszüneti tárgyalások megkezdésére javaslatot tett.

Ma azt válaszoltuk, hogy a javaslatokkal általában egyetértünk.

Az A. O. K.-t megkérdeztem, hogy a tárgyalásokat hol kezdjük meg és hogy Mackensen tábornaggyal közösen tárgyaljunk-e, vagy pedig önállóan ?

Az A. O. K. azt válaszolta, hogy Focsaniban közösen tárgyaljak, meghatalmazottként a Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság képviseletében Förster alezredest, Hranilovic tábornokot és az 1. hadseregparancsnokság részéről Hempel őrnagyot.

[1] 311./I. honvédzászlóalj.

jelölte ki, az utóbbi a hadseregarcvonalparancsnokságot is képviselni fogja. Op. 5274.

Seeckt tábornok november 25-e óta szabadságon van, december 12-én fog Kolozsvárott lejelentkezni és eltávozni.

December 5.

„Egész arcvonalamon nagy havazás és csak elvétve egy „lövés."

„Minthogy a hadseregfőparancsnokság eltökélte magát arra „— ami egyedül helyes —, hogy maga veszi föl a tárgyalást „Cserbacsevvel Focsaniban, én hadiköveteimet a megfelelő válasz„szal Cotumbára küldtem. Délelőtt 10 órakor jön a jelentés, hogy „román hadikövetek román tábornokoknak ugyanezen kérésével „fordulnak hozzám. Azt felelem, hogy a román front főparancs„nokának, Cserbacsev tábornoknak ajánlatára a tárgyalások „Focsaniban vannak részemről elrendelve. Miután a románok „arról biztosítanak engem, hogy délután 4 órától az ő részükről „minden harctevékenység be lesz szüntetve, megengedem, hogy „a hadosztályok egymásközött, minden egyes esetben külön „jóváhagyásomat kikérve, a keleti arcvonal általános fegyver„szünetéig, ideiglenes fegyverszünetet kössenek. Úgy látom, most „meg van ijedve Románia. Elvben nem helyeslem azt, hogy nem „vertük meg teljesen és nem szállottuk meg egész területét a „békekötésig, de hát erre nincsen engedélyem s így csak fegyver„szünetről lehet most szó. Mit fog most az entente csinálni? . . . „Amerika Trotzkinál tapogatódzik, hogy nem lehetne-e a tárgya„lásokat egyelőre elhalasztani, hogy ő is résztvehessen? Tán „becsapás ez? Trotzki azt a találó feleletet adta: 'A tárgyalások „a nagy nyilvánosság előtt fognak lefolyni úgy, hogy az entente „mindent pontosan követhet és a lehetősége mindig meg lesz „annak, hogy a tárgyalásokhoz csatlakozzék.' "

„Az orosz fegyveres erőnek új főparancsnoka Krylenko „zászlós „mindenkinek" táviratoz, hogy ő mint főparancsnok „Mogilewbe bevonult és Duchonint ott meglincselték, agyon„verték, ő mindenkit fölszólít, hogy ilyen a nagy forradalomhoz „nem illő, nem méltó lincsítéleteket a jövőben kerüljék."

„Azt jelentik, hogy egy hadikövet több mint ezer orosszal „drótakadályaimhoz jött, fegyvert nem viseltek s így nem tüzel-

„tek vitézeim rájuk. Az összes oroszok nevében kérte, hogy mi „az ő békeakaratuknak, mely becsületes szívükből fakad, adjunk „hitelt, fölemelt kézzel messzehallható hangon megesküdött, hogy „soha többé az osztrákok, magyarok és németek ellen nem fognak „harcolni, erre az egész tömeg eskühöz emelt kézzel ismételte „meg az ünnepélyes esküt.“

Események hadseregarcvonalamon.

Az egész hadseregarcvonalon nyugalom van, csakis az 1. hadseregnél vannak egyes lövések.

A 74. honvédhadosztályparancsnokság a volt német 4. pót-hadosztály alszakaszán átvette a parancsnoklást.

A 187. Landsturm-dandár a 3. hadsereghez érkezett.

Erdélyben 15 fok hideg van. Bukovinában havazik.

*

A Békás- és Tölgyes-szorosban az orosz 14. és 15. hadosztály áll. A 4. lövészhadosztályt a 2. lövészhadosztály váltotta fel. A 7. és 8. ezred Dealul Lupul[1]—⏀ 507 Jaslowetz-patak vonalán áll az arcvonalban. A 2. lövészhadosztálytól északra Suczawáig a 43. hadosztály csatlakozik, mely az 1. lövészhadosztály helyébe került. A 23. hadosztály 90. és 92. ezrede Pojana Mikuli—Solka terében van.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

Erdélyből elszállították: A 904. távbeszélő építőszakaszt s a 25. felmérő-osztagot.

Fegyverszüneti tárgyalások.

1.) Cserbacsev tábornokot értesítettem, hogy a tárgyaló felek Focsaniban fognak összejönni. Az időpontot Mackensen tábornaggyal közösen fogjuk meghatározni.

2.) A hadseregparancsnokságokat utasítottam, hogy Cserbacsev hadiköveteivel tudassák, hogy a fegyverszüneti ajánlatra szánt választ a Trotusu-völgyben kézbesítik a hadiköveteknek.

Számolni kell azzal, hogy a román vezérek is ajánlatokkal fognak előállani. Ebből kifolyólag elrendeltem, hogy a románokkal szemben tartózkodóan kell viselkedni, mert ők csakis az orosz fegyverszüneti tárgyalás miatt közelednek. A román vezérek irataira én fogok válaszolni. Op. 5274.

[1] Solkától keletre.

3.) Az 1. hadsereg arcvonalán három ponton jelentkeztek román hadikövetek és pedig az 1., 6. és 8. román hadosztálytól.

Az átadott iratok szövege egyforma :

a) Az orosz haderő a fegyvert letette.

b) A román hadsereg arcvonala ugyanaz lévén, a főparancsnok elhatározta a következő javaslatot :

c) A román csapatok által megszállott arcvonalon november 22-én (december 5.) délelőtt 8 órakor további rendeletig megszűnik az ellenségeskedés.

Javasolták, hogy meghatalmazott képviselők jöjjenek össze, hogy megegyezzenek a pajtáskodás és érintkezés meggátlása tárgyában.

Az 1. hadseregparancsnokság meghatalmazást kapott, hogy tudassa a román hadikövetekkel, hogy a román arcvonalnak Jassiban székelő főparancsnoka a román csapatokra vonatkozóan fegyverszüneti ajánlatot tett, ezért várják be a Focsaniban folyó tanácskozás eredményét. Addig is helyi jelentőségű fegyverszünetet lehet kötni román hadosztályokkal is. Op. 5276.

4.) Az 1. hadsereg a román 6. hadosztállyal fegyverszünetet kötött 48 órás felmondással. Op. 5295.

5.) Az A. O. K. közlése szerint, az orosz és román meghatalmazottaknak meg lehet mondani, hogy a hivatalos tárgyalások Brest-Litowskban folynak.

December 6.

„Az új vezérkari főnök szabadságon van és fogalmam sin-
„csen arról, hogy mikor fog bevonulni. Addig sok dolog van.
„A mellett lázam van és nagyon komiszul érzem magam, a mun-
„kát nehezen végzem. De sebaj, hamar rendbe fogok jönni. Hiszen
„megfogadtam a háború elején, hogy ha bele is pusztulok, beteg
„nem leszek, azaz munkámat, akármi bajom legyen, el fogom
„pontosan végezni. Ezt végre is hajtom."

„Az Ojtozban elvétve egy-egy őrlövés, különben egész arc-
„vonalamon tökéletes fegyvernyugalom. Ober-Ostnál a „külön-
„leges orosz hadsereg" fölmondotta a fegyverszünetet. Még nem
„sejtem, hogy miért tette ezt. Ober-Ost egy 10 napi fegyver-
„nyugalmat állapított meg az egész keleti arcvonalra, hogy nyugod-
„tan tárgyalhasson."

„Az én Józsi fiam a lövészárokból lejött. Hála Istennek,
„virulóan néz ki."

Események hadseregarcvonalamon.

Erdélyben 18 fok hideg van.

Az 1. hadsereg arcvonala előtt, a Chiliska-szakaszban, a 71. orosz hadosztály áll három ezreddel[1] az első vonalban.

Az orosz 191. hadosztály is az arcvonalban áll már.

Az A. O. K.-nál megsürgettem a 63. hadosztályhoz tartozó trachomás építő- és munkásszázadok útbaindítását, melyek még nem jöttek meg. Op. 5392.

A német 29. számú repülőosztályt ma elindították Bukovinából.

Fegyverszüneti tárgyalások.

Lásd *a 73. számú mellékletet.*

(A Brest-Litowski fegyverszüneti szerződés.)

*

Czardakitól északra az orosz 12. hadosztály komitéjának megbizottai megjelentek és kifogásolták a mi első vonalunk mélyítését.

Ezt a kérdést tisztázni fogjuk. Op. 5169.

December 7.

„18 fok hideg, nagy havazás. Tökéletes csend. Ma jönnek „Cserbacsev teljhatalmú megbizottai Focsaniba, hogy a fegyver-„szünetről tárgyaljanak. Franciaország beleegyezését adta, hogy „Oroszország velünk fegyverszünetet kössön. E mögött bizonyosan „valami rejlik ? Tán oly soká akarják a fegyverszünetet húzni-„halasztani, míg Lenin megbukik, vagy pedig félnek, hogy 40 „milliárdos kölcsönüket elvesztik ?“

„A 3. hadsereg jelenti, hogy az oroszok állásaikat elhagyták „és falvakba szállásolták el magukat és az állásokban csak egyes „embereket hagytak hátra.“

„Ő Fölsége három napra Czernowitzba jön.“

„Folyton havazik.“

Események hadseregarcvonalamon.

Ma déli 12 órakor kezdődik a Brest-Litowskban megkötött fegyverszünet.

A 7. hadsereg arcvonala fölött orosz repülők keringenek. Az arcvonalon általános csend van ; kivévén 15. hadosztályunk

[1] 283., 282. és 281.

szakaszát, hol a Tölgyes-szorosban a △ 1148 magaslaton levő tábori őrseinkre tüzelt az orosz gyalogság.

Az orosz hadifogságból hazaszökött embereink azt beszélik, hogy Solka vidékén az oroszok védőállása üres.

A 3. hadseregnél a cs. kir. 22. népfelkelő ezred felváltotta a 34. Landsturm-ezredet.

20 fokos hideg van.

Az 1. hadseregnél a Doftana-völgyben szibériai lövészeket sejtünk.

Lehetséges, hogy az orosz 10. hadsereg tartalékát az I. szibériai hadtestet november 8-án a román arcvonalra szállították.

A 7. hadseregparancsnokság jelenti: Október 6-án Waschkoutznál a 44. ezred állásába meglepően történt betörés ügyében a vizsgálatot megszüntette, mert nincsen senki ellen nyilvánvaló terhelő adat és a vizsgálat folytatása reménytelen. Op. 4283. III. Ang.

Fegyverszüneti tárgyalások

Ma délután Cserbacsev meghatalmazottai megkezdették a fegyverszüneti tárgyalásokat Focsaniban.

A mi részünkről Förster alezredes, Hranilovic tábornok és Hempel őrnagy, a németek részéről Hentsch ezredes, Braun százados vesz részt a tárgyaláson.

Az orosz meghatalmazottak elnöke Keltschewsky tábornok, a románoké Luprescu tábornok.

A tárgyalásokat Eben tábornok, az orosz 9. hadsereg parancsnoka vezeti.

Az ellenség meghatalmazottai nem tudtak a Brest-Litowskban folyó fegyverszüneti tárgyalásokról és az ott megkötött egyezségről.

Az egyes pontokra megtörtént a megegyezés. Ellenben a románok különleges követelésekkel állottak elő; így például az arcvonalról csapatok elszállítása, a Duna-flotilla, a Duna torkolatának semleges területté nyilvánítása stb. tárgyában. Ezeknek tárgyalását holnapra halasztották. Op. 5305.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

Az 1. német hadosztály elszállítása befejeződött.
Erdélyből most már anyagszállítások következnek.

December 8.

„Keleten úgyszólván teljes a csend. Egy szikratáviratot „fogtunk el, mely szerint a francia és angol katonai missziók „Romániát elhagyják, már be vannak hajózva.“

„A Pester Lloyd azt írja, hogy egy angol újság szerint az „entente-hatalmak a háború tartalmára Oroszországgal meg-„szakították volna összeköttetésüket. Ezt mi csak örömmel „üdvözölhetnénk."

„Az 1. hadsereg jelenti, hogy egy orosz hadosztály nem tartja „be a fegyverszünetet, gyalogsága ma sokat lövöldözött. Az én „hadiköveteim, akik Cserbacsevhez vitték válaszomat, óriási öröm-„riadallal és viharos ovációkkal fogadtattak az oroszok részéről „állásaikban."

„Sűrű havazás és 17 fok hideg, fönt állásainkban nagy hó „és 20 fok zérus alatt. Kemény egy előtél, borzasztó szegény „csapataimra nézve."

„ Tegnap néhány magyar szökött vissza hozzám orosz fog-„ságból, ezek is azt mondják, hogy ott, ahol átjöttek, az orosz „állásokban még őrszem sincsen, mind a falvakban dőzsölnek. „A Muntele Stegén ének és zene az állásokban. Az orosz 9. had-„sereg még lövöldöz, ezek ukránok, akik a Lenin uralomról nem „akarnak semmit sem hallani."

„Ha a fegyverszünet végleg meg lesz kötve, akkor én is „visszavonom csapataimat a falvakba és az állásokban csak „őrségeket hagyok vissza."

„Furcsa Wilson beszéde, melyben a béke egyetlen aka-„dályaként Vilmos császárt állítja oda és nekünk azt ígéri, „hogy mi mindent megtarthatunk és senki sem fog belügyeinkbe „beavatkozni. Oh mily csalfaság! Nem beavatkozás az, ha a „kormány- és az államformát akarja miránk tukmálni? . . ."

„A tárgyalások a románokkal haladnak, csak a Duna hajó-„zásával vannak nehézségek a torkolat vidékén. Ők éhen pusz-„tulnak, ha a Duna továbbra is elzárva marad. Mi nem enged-„hetünk, a Dunának a békekötésig elzárva kell maradnia, hisz „az éhség és hiány mindenben csak meggyorsítja a békekötést. „Meg vagyok arról győződve, hogy ha mi engedünk és ők könnyű „utánszállításra tennének szert, akkor egy sereg teljesíthetetlen „követeléssel hozakodnának elő, jobb ha egy kicsit éheznek és „így hamar békét kötnek, mintsem hogy miattuk megint véres „veszteségeket kelljen szenvednünk."

„Czernowitzi utamat föl kell hagynom, mert a vezérkari „főnök még nem vonult be és valakinek föltétlenül itt kell lenni,

„aki felelős. Nagyon sajnálom, hogy ezáltal Ő Fölségét Radautzban „elmulasztom."

Események hadseregarcvonalamon.

Az 1. és 7. hadseregnél nyugalom van ; az 1. hadseregnél a 15. hadosztály szakaszán élénk puska- és géppuskatűz.

Az 51. Landsturm-ezred felváltotta a bajor 18. ezredet.

Havazik, 20 fok hideg van.

Az orosz 71. hadosztályt Oroszország belsejébe szállították.

Fegyverszüneti tárgyalások.

Az orosz VIII. hadtest meghatalmazottai megjelentek Szylowcyban és azt kérték, hogy a 8. hadsereg forradalmi komitéjával is kössünk fegyverszünetet.

A 3. hadseregparancsnokság úgy véli, hogy az orosz 8. hadsereg propaganda-okoknál fogva törekszik külön fegyverszüneti szerződésre és azt javasolja, hogy meghatalmazottainknak adjuk meg a jogot arra, hogy újabb fegyverszüneti szerződést írhassanak alá. A hadseregparancsnokság reméli, hogy egyezséget és megállapodást érhet el, mely csak előnyünkre szolgálhat.

A 3. hadseregparancsnokság a badeni A. O. K. hozzájárulásával megkapta erre a felhatalmazást azzal a kikötéssel, hogy a brest-litowski szerződést mindkét félnek feltétlenül el kell fogadnia. A helyi viszonyoknak megfelelő toldalékok elfogadhatók, amennyiben az általános alapelvekbe nem ütköznek. Op. 5322.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

Bukovinából elszállították : a 81. számú gyalog tüzérosztály 3 ütegét és 2 lőszeroszlopot, továbbá a 121. és 164. számú hangmérőcsapatot.

Helyzetmegítélés.

A Békás-Tölgyes-szakaszban az orosz 4. hadseregnél a VIII. hadtest 14. és 15. hadosztályát a XXXVI. hadtest 25. és 68. hadosztálya váltotta fel. A 103. hadosztály még nem fejezte be a 191. hadosztály felváltását.

Az orosz 9. hadseregnél a XVIII. hadtest tartalékban volt 43. hadosztálya az 1. lövészhadosztály helyébe került.

Arbore-szakaszban a 4. lövészhadosztály a 2. lövészhadosztállyal cserélt helyet.

A harctevékenység általában lassacskán teljesen elalszik, csak az arcvonal egyes részén van, a brest-litowski fegyverszüneti szerződés ellenére, tüzelés.

Az orosz 4. hadsereg arcvonalán panaszkodnak a rossz élelmezés miatt.

Hangulat és propaganda.

A román arcvonalon Cserbacsev orosz tábornok, hadseregfőparancsnok, bár a kormányrendeletnek engedelmeskedve a fegyverszüneti tárgyalásokat megkezdte, a focsanii bizottság magatartásából ítélve, a mostani kormánnyal ujjat akar húzni, mert nézete szerint a háború és béke kérdésében csakis az alkotmányos tényezők vannak hivatva dönteni. A bizottság legénységi személyei is Lenin-ellenesek. A román főparancsnokság ellenmunkájával kell tehát számolni.

A fegyverszünet általában a hadseregarcvonal egész szakaszán érvényesült. Három román hadosztállyal külön fegyverszüneti szerződést kötöttünk, illetve a fegyverszünet megkötése küszöbön áll. A román csapatok ennek nagyon örülnek. A tisztek éberen őrködnek a fölött, hogy a legénységet ne befolyásoljuk.

Az orosz 4. hadseregnél a maximalisták annyira felszínre kerültek, hogy néhány magasabb parancsnokot, közötte néhány hadseregvezért is, elcsaptak és legénységi egyénekkel pótolták őket. Az újonnan kinevezett orosz VIII. hadtestparancsnokság határozottan békés érzelmű. Az orosz 9. hadseregnél legerősebb az ellenáramlat. Jóllehet a tüzelést megtiltották, a brest-litowski és focsanii fegyverszüneti szerződéshez még december 7-én sem alkalmazkodtak. Úgy látszik azonban, hogy az orosz hadseregfőparancsnokság nagyjában még kezében tartja a legénységet. A hadseregkomité is engedelmeskedik még neki. Az ellenpropaganda azonban működik. Azzal gyanusít bennünket, hogy a fegyverszüneti szerződést támadás előkészítésére akarjuk kihasználni. Másrészt a maximalisták is résen vannak, hogy a 9. hadseregnél teret nyerjenek. Tárgyalásra jöttek össze, s a mai szikratávirat szerint, előnyökhöz jutottak.

Az orosz 8. hadsereg teljesen a maximalisták pártján áll és békés érzelmű. A fegyverszüneti szerződést szigorúan megtartja.

A propaganda folytatására az egész arcvonal mentén sikerült néhány helyre megegyezni, hol a meghatalmazottak érintkezhetnek egymással.

December 9.

„A hegyekben több mint 20 fok nulla alatt."

„Cserbacsevvel és a románokkal igen nagy nehézségeink „vannak. A tárgyalások megszakadtak, mert Cserbacsev látszó-„lag kétszínű játékot űz. Ő nem ismeri el a Brest-Litovskban „megkötött fegyvernyugalmat, azt állítja, hogy nem hallott róla „semmit sem, mindenfélét akar ránk diktálni, mintha ő volna

„a győztes fél és mi a legyőzöttek. Eltökéltem, hogy ha holnap, „vagy holnapután nem jövünk vele tisztába, akkor Krylenkonak „megsürgönyözöm a történteket. Mindennek dacára hiszem, hogy „sikerünk lesz. A románok búskomorak, keveset tárgyalnak és „azt mondják, hogy csak azért adják meg magukat, mert az orosz „helyzet kényszeríti erre őket. Nem sajnálom őket, csak az bánt, „hogy azt a soha meg nem bocsátható hibát követte el hadsereg-„főparancsnokságunk, hogy nem engedte meg nekem, hogy meg-„szálljam Moldvát, hogy a románok kénytelenek legyenek „térdenállva békét kérni. A hibának következményei már most „is mutatkoznak. Majd azt fogják állítani, hogy ők nem voltak „megverve és csak az oroszok hibája, hogy alul maradtak. Ennek „a levét megint a magyar fogja meginni és borzasztóan meg-„keserüljük még ezt, ha nyugaton és délnyugaton még hosszan „el talál húzódni a háború."

„A francia és angol misszió a román frontról Ismailra utazott."

„1. hadseregem egyes román hadosztályokkal fegyver-„nyugalmat kötött. Az orosz 43. hadosztálynak vezérkari főnöke, „Lipko ezredes a hadosztályválasztmánynak egy közlegénye kísé-„retében állásainkban volt. A brestlitowski szerződést csak tőlünk „tudta meg. Reméli, hogy Oroszország nemsokára szoros szövet-„ségre fog lépni a központi hatalmakkal és végleg végezni fogunk „az entent-tel. Nagyon lekicsinylőleg beszélt Ferdinánd román „királyról, akinek letartóztatását az oroszok már ismételten fon-„tolóra vették, mert ő a forradalomnak nagyon veszélyes ellen-„sége. Az étkezésnél — állítólag nagyon népszerű és nagytehet-„ségű — Lipko ezredes pohárköszöntőt mondott miránk, a lovagias „vitéz ellenségre és uraimat meghívta egy látogatásra az orosz „főhadiszállásra és az állásokba. Csak személyes érintkezés képes „a még észlelhető bizalmatlanságot eltávolítani és becsületes „békét hozni. Az entente tönkretette Oroszországot, az állam „csődjét nem lehet elkerülni. A japánok túlságosan ravaszok „arra, hogy az orosz ellen most háborút kezdjenek. A központi „hatalmakkal kötendő szövetség a legjobb megoldás. Orosz-„országnak tulajdonképeni és legnagyobb ellensége Anglia."

„Tegnap este egy igen kellemetlen hír érkezett, melynek „valóságában nem lehet kételkedni és ez fegyverszüneti és béke-„tárgyalásainkat valószínűleg megint ki fogja tolni. Kaledin veze-

„tése alatt nagy ellenforradalom. Kaledin erős seregeivel Moszkva „ellen menetel és elzár minden kenyérszállítást a fronttól. Nem „hiszem, hogy képes lenne az orosz hadsereget — ha Lenint le is „győzi — ellenünk vezetni, legalább komoly támadásra nem, „vagy megint gyorsan hasznavehető csapatokká tenni, hiszen „sokan esküt tettek arra, hogy ellenünk soha többé nem fognak „küzdeni. Ő is csak békeprogrammal lesz képes valamire menni. „Mindennek dacára minden késlekedés nagyon kellemetlen, mert „a többi harctereken nem enged bennünket teljes erővel föllépni."

„A hadseregfőparancsnokságnak azt ajánlom, hogy a fegy- „verszünetben levő Lenin-barát orosz csapatokkal kellene közölni, „hogy bátran mehetnek haza rendet csinálni, mi csendesen állá- „sainkban maradunk és nem fogunk támadni. Az A. O. K. felelete „estig nem érkezett meg."

„A nagy fegyverszünet, mely automatikusan meghosszab- „bodik az oroszokkal és románokkal meg van kötve és alá van „írva és ma lép érvénybe. Ennélfogva a Dniestertől a Fekete- „tengerig a törökök, bolgárok, németek és mi beszüntettünk „mindennemű harctevékenységet. Ez világtörténelmi esemény."

„Boldog vagyok, hogy sikerült ezt létrehozni. A következő „lépés Oroszországgal és talán Romániával is békét kötni."

*

Ma a tárgyalást Focsaniban folytatták s eredményeként a fegyverszüneti szerződést megkötötték.

A Focsaniban 1917. december 9-én esete 10 óra 30 perckor megkötött fegyverszüneti egyezményt a *74. számú melléklet* tünteti fel.

Események hadseregarcvonalamon.

Az egész hadseregarcvonalon csend volt, kivévén az 1. hadsereg északi szárnyát, hol az ellenséges gyalogság tüzelt.

A 3. hadseregnél a Kosák-csoportparancsnokság vette át az eddigi Litzmann-szakaszt.

A 7. hadseregnél havazik ; 18 fok hideg van.

Fegyverszüneti szerződés.

1.) A brest-litowski egyezmény alapján, a 3. hadseregparancsnokság az orosz 8. hadsereggel helyi fegyverszüneti szerződést kötött, mely a Sereth és Dniester folyók közötti szakaszra érvényes.

Ezzel a 3. hadsereg és az orosz XI. és XXXIII. hadtest között előzőleg történt megállapodás hatályát vesztette.

2.) Ober-Ost azt állapította meg, hogy az oroszok kísérletet tettek, hogy nagymennyiségű szocialista röpiratot juttassanak csapatainkhoz. Ezek tele vannak veszedelmes izgató anyaggal.

A hadseregparancsnokságokat utasítottam, hogy az Op. 5178. számú intézkedés *c)* pontjában elrendelt szervezést és annak szigorú ellenőrzését hajtsák végre.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

Bukovinából elszállították: a 14. hadsereg egészségügyi intézetét, 235. lőszeroszlopot és a német 34. népfelkelőezred két zászlóalját.

December 10.

„Tökéletes nyugalom! Nincs lövés, nincs egy sebesülés sem! „Az első vérnélküli napom a háború kezdete óta."

„Új vezérkari főnököm, Willerding altábornagy bevonult. „Először mindent meg kell vele beszélnem és be kell magunkat „dolgoznunk, hiszen absolute nem ismerjük egymást."

„A Focsaniban megkötött fegyverszüneti szerződés, mely „a Dniestertől (ahol az orosz határt átlépi) a Duna torkolatáig „kötelező, addig tart, míg egy általános fegyverszünet köttetik „meg az egész keleti arcvonalra a Keleti tengertől a Fekete-ten- „gerig és az orosz alkotmányozó gyűlés háború és béke fölött dönt."

Események hadseregarcvonalamon.

A 7. hadseregnél a 74. honvédhadosztály szakaszát, délnyugati irányban, Burla méntelepig terjesztették ki. A 40. honvédhadosztály ekként felszabadult 6. ezrede Horodnik—Mardzina terében hadtesttartalék lett.

Az 1. hadseregnél 15 fok hideg van. Hírlik, hogy az orosz 48. hadosztályt fel fogják váltani.

A 3. hadsereg arcvonala előtt a 3. kaukázusi tartalékhadosztályt — mely idáig Bielewcynél volt állásban — az arcvonalból kivonták és Terek-Kuban kozákhadosztállyá szervezték át.

Fegyverszüneti tárgyalások.

December 8-án a badeni A. O. K. közölte annak az egyezménytervnek szövegét, melyet december 6-án fogalmaztak meg és Szentpétervárra, az orosz meghatalmazottakhoz juttattak.

A tervezet, többek között, a következő pontokat tartalmazza:

a) A Czernowitzban székelő ellenőrzőbizottság megszer-

vezése, melynek hatásköre a Putnától a Dniesterig nyúló arcvonalra terjed ki.

b) Szervezett érintkezés engedélyezése, mely a csapatok között a barátságos érzés fejlesztésére szolgálna (orosz kívánság).

c) Az orosz irodalomnak Németországba és Németországon keresztül Angliába és Franciaországba való eljuttatása (orosz kívánság).

Az A. O. K. a tervezet elfogadásával számol, miért is felszólított, hogy foglaljak állást.

Javaslatom :

a)-hoz. A bizottságba a mi részünkről minden hadsereg egy képviselőt küld ; a hadseregarcvonalparancsnokság egy rangban idősebb törzstisztet fog e végből kirendelni.

A bizottság orosz tagjait a 3. hadseregparancsnokság fogja ellenőrizni Czernowitzban.

A bizottsági tagok Czernowitzban szervezeti programmot dolgoznak ki, mely magában foglalja a feladatot, a munkakört, a kötelességeket és a tagok jogait.

b)-hez. A csapatok között az Op. 5178. számú rendelet határozványai szerint történjék az érintkezés.

c)-hez. A nyomtatványokat a hadseregparancsnokságokhoz kell eljuttatni. Ott azokat rendezik, cenzurázzák és eldöntik, hogy mit terjesztenek fel a badeni A. O. K.-nak és mit kell megsemmisíteni. Op. 5362.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

Bukovinából elszállították : A Litzmann-csoportparancsnokságot, a német 34./I. népfölkelő zászlóaljat, a 740. számú távbeszélő osztagot és az 551. számú szikratáviró állomást.

December 11.

„Tökéletes nyugalom. Tegnap óta nem volt lövés. Én is „csapataimat vissza kezdem vonni és falvakba szállásolom el, „az állásokban csak őrségek fognak maradni. Mindig több orosz „tiszt nyilatkozik arról, hogy milyen kívánatos volna velünk „szövetségre lépni. Egy tüzértábornok komoly szóval óva intett, „hogy az orosz legénységet ne eresszük magunkhoz, mert : 'A „maguk nagyszerű hadseregc hamarébb meg lesz mételyezve, „mintsem azt maguk lehetségesnek tartják, pedig nagy kár volna „érte !' "

„Holnap egy nagy orosz üdvözlő küldöttség jön Rohrhoz „Csíkszeredára, hol ünnepélyesen fogják fogadni."

„A románok esküdöznek, hogy a fegyverszünet dacára ők „soha sem fognak velünk békét kötni Francia-, Angol-, Olasz-„ország nélkül."

Események hadseregarcvonalamon.

14 fok hideg van.

1. hadsereg. A Doftana-völgyben, a Mosoarele-szakaszban, az orosz 80. hadosztály három ezrede csoportosult. A 71. hadosztályt elszállították, mert ukrán szervezetet fog kapni. A 48. hadosztályról azt híresztelik, hogy Besszarábiába kerül.

7. hadsereg. Propaganda útján megállapították, hogy az orosz 84. hadosztály a Cotirgasi—Crusea-szakaszban áll. A 6. lövészhadosztályt, mely a 84. hadosztály szomszédja volt, hátravonták az arcvonalból. A 3. turkesztáni lövészhadosztály felváltotta a 3. kaukázusi lövészhadosztályt, melyet Besszarábiába szállítanak.

3. hadsereg. A kombinált lovashadosztályt Gorodiczról Jedincára helyezték át.[1]

Az A. O. K. táviratozza: A csapatok helyzetét megkönnyítendő, a hadseregarcvonalból három gyaloghadosztályt ki kell vonni. Ezek üdülőhelységtáborokba kerülnek.

A kiválasztott hadosztályokat esetleg az Ober-Osthoz, vagy a délnyugati arcvonalra szállítjuk. Op. 5369.

Azt tervezem, hogy legközelebb a 70. honvéd-, a 43. lövészhadosztályt, a 9. lovashadosztályt és a lengyel 2. dandárt vonom ki az arcvonalból.

Mivel azonban az A. O. K., a 70. honvédhadosztályt kivéve, ezen csapatok kivonásával nem értett egyet, elhatároztam, hogy a 70. honvéd-, az 59. és 30. hadosztályt vonom ki.

A 3. és 7. hadsereg közötti határvonalat Czardaki—Woloka—Mihalize vonalba fogom eltolni.

A 3. hadseregparancsnokságnak azt ajánlom, hogy déli szárnyát az északi hadosztályok rovására nyujtsa meg.

Az említett három hadosztály kivonását úgy gondolom, hogy a 34., 43. és 31. hadosztály megnyujtja szakaszait. A 43. és 31. hadosztály között a határ a Sereth lenne. Az 59. hadosztály helyét a XXVI. hadtest és a Habermann-csoport megnyujtott csapatai foglalnák el.

Szükséges lesz, a Sereth mindkét partján elterülő fontos alszakasz megerősítésére, néhány népfelkelő zászlóaljat az arc-

[1] Lipkanytól keletre.

vonalba helyezni. Ezeket a kevésbbé fontos Habermann-csoporttól fogom elvenni.

A 3. és 7. hadsereget eszerint utasítottam. Op. 5369.

Az A. O. K. továbbá még a következő csapateltolásokat rendelte el:

A 43. lövészhadosztály 24. ezrede az 59. hadosztályhoz, a 31./III. és 60./III. zászlóalj az 53. hadosztályhoz, az 50./IV. zászlóalj a 16. hadosztályhoz jön. Op. 5306.

A hadseregparancsnokságokat utasítottam, hogy a fegyverszünetet használják ki a kiképzés tökéletesítésére, a csapatok fegyelmezésére és az arcvonal mögötti erődítések kiépítésére.

Ezek főképen a következőkre vonatkoznak:

a) Csoportosítás, megszállás, készültség, pihenő tartalékok;
b) riadó;
c) szolgálat a lövészárokban;
d) a csapatok megcserélése;
e) irányelvek a kiképzés folytatására. Op. 5370.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

Bukovinából elszállították: A bajor 8./II. tartaléktüzérosztályt, a 4. póthadosztályparancsnokságot, 139. tüzérkeretet és az 554. távbeszélő osztagot.

December 12.

„Nyugalom! Galatzról jelentik, hogy heves géppuskatüzet „hallani a Duna tulsó partján, még nem lehetett megtudni, hogy „mi történik ott."

„Én most megkezdettem a csapatkötelékek rendezését és „az arcvonalból pihenésre kivonok, amennyit csak lehet. Falvak„ban helyeztetnek ezek el."

„Mandelsloh százados hírszerző tisztet hétfőn az oroszok „által történt meghívásra átküldtük. Az oroszok őt a 48. had„osztályhoz és a XXIV. hadtesthez vitték. Midőn két nap mulva „hazajött, azt jelentette, hogy a fogadtatás mindenütt nagyon „barátságos volt és sokhelyütt lelkes. Az új osztrák-magyar„orosz-német hármasszövetség frenetikus lelkesedéssel hangoz„tatott mindenütt. A tisztek egészen nyiltan beszélnek a tiszti„kar rendkívül súlyos helyzetéről a legénységgel szemben. A had„osztályválasztmány meghívását egy politikai ülésre a szá„zados elfogadta. 1200 résztvevő volt; egy beszédet, mely „Oroszország céljául tűzte ki, hogy legyen „új szabad Orosz-

„ország szövetségben Ausztria-Magyarországgal és Németország-
„gal" a gyűlés és a hallgatóságként összegyült nagy tömeg katona-
„ság „frenetikus tetszéssel fogadta". Mandelsloh századost és a
„tolmácsot, Stempel zászlóst az oroszok vállukra emelték és
„fáklyásokkal körülvéve vitték körül. Sassonow zászlós hadtest-
„parancsnok rendkívül szívélyesen fogadta őket és újból hang-
„súlyozta annak szükségét, hogy velünk szövetségre lépjenek.
„A benyomás : „a hangulatnak tökéletes megváltozása javunkra".
„Nagy rokonszenv, mely gyakran meglepően erősen nyilatkozik
„meg. Az egész hatalom a bolsevikiek kezében van. A rögtöni
„békére való akarat mindent leigázó erejű. Angliáról mondott
„lenéző kritika az oroszok részéről hangos örömmel és helyeslés-
„sel fogadtatott. A tisztek többnyire nagyon szívélyesek. Meg-
„állapítható, hogy az oroszoknak szilárd meggyőződése, hogy
„ez a fegyverszünet az azonnali békéhez vezet és ennek fölmon-
„dása mint szörnyűség, teljesen ki van zárva."

„Közben mind zavarosabb hírek futnak be a véres polgár-
„háborúról és Kaledin előnyomulásáról, akihez Kornilow is csat-
„lakozott volna. Mi biztosítottuk az oroszokat, hogy nem lépjük át
„drótakadályainkat, ha ők csapataikat részben elviszik a belső
„küzdelmek eldöntésére."

„Jeruzsálem tegnap elesett."

„Seeckt tábornok ma lejelentkezett és elbúcsúztunk,
„mélyen meg volt hatva és nagyon nehezen távozik tőlem. Nagyon
„nehezemre esett ezen oly kiváló embert és elsőrendű katonát
„elvesztenem, kivel úgy megértettük egymást, mint e háborúban
„még senkivel sem. Mondhatom, hogy mint jó barátok váltunk el."

Események hadseregarcvonalamon.

12 fok hideg van.

A 70. honvédhadosztály felváltása 7 nap mulva befejeződik, Újtusnád—Kozmás—Csíkszentgyörgy—Poklandfalva—Oltelve térébe helyezzük. A hadosztály helyébe a 28. népfelkelő dandár kerül.

Elrendelem, hogy a 70. honvéd-, az 59. és 30. hadosztály tüzérsége az állásban maradjon. Ezt az intézkedést bejelentem az A. O. K.-nak azzal a megokolással, hogy a tüzérségi védelem miatt erre szükség van. Op. 5391.

Mindhárom hadseregparancsnokságnak rövid útmutatást adtam ki azon esetre, hogyha az A. O. K. később mégis elren-

delné, hogy ennek a három hadosztálynak tüzérségét is vonjam ki az arcvonalból. Op. 5391.

Hírek az ellenségről.

Az 1. hadsereg előtt: Az orosz 191. hadosztályt kivonják az arcvonalból.

A 7. hadsereg előtt: A 3. kaukázusi kozákhadosztály s a Terek Kuban kozákdandár már nincsen az állásban. Egyik hegyi üteg csak 100 gránátot tartott meg magánál, a többi lőszert Oroszország belsejébe szállította.

A 3. hadsereg előtt: Nincs újság.

Ellenséges hadosztályok kivonásában a brest-litowski egyezmény megsértését látom. Egyelőre nem tiltakozhatom, mert ezt a magasabb parancsnokságok fenntartották maguknak. Op. 5406.

Fegyverszüneti tárgyalások.

A focsani fegyverszüneti szerződéshez mindhárom hadseregnek az alábbi toldalékot adtam ki:

a) 2. és 3. §-hoz. A harctevékenységet és a támadó vállalatok előkészítését azonnal be kell szüntetni. Tilos a megtorló tüzelés is. A szerződés megsértését — akár az ellenség részéről, vagy a mi részünkről történjék — a hadseregarcvonalparancsnokságnak azonnal jelenteni kell. Ha a félreértéseket a 14. §. szerint nem sikerül tisztázni, a hadseregarcvonalparancsnokság a 15. §. szellemében fog dönteni.

A szerződést csakis a legfőbb hadvezetőség mondhatja fel.

b) 7. §-hoz. Az állásjavításhoz hozzátartozik a drótakadályok jókarbantartása is.

c) 11. §-hoz. Az a határozat, hogy fegyveresen kell fellépni mindazokkal szemben, kik a semleges övben mutatkoznak, azért történt, mivel egyrészt az oroszok kijelentették, hogy nem kezeskedhetnek arról, hogy legénységük megtartja-e a tilalmat, másrészt propagandánk folytatását továbbra is lehetővé akarjuk tenni. A határozat szerint, a gyakorlatban tulajdonképen szabad a semleges területre lépni és ezzel a kölcsönös propagandának jelentékeny tere nyílott.

A *mi legénységünknek* a tilalmat a legszigorúbban meg kell tartania. Tiszteket fogunk megbízni, hogy e felett őrködjenek. *Propagandánkat* ellenben folytatni fogjuk. Annak meghatározására, hogy az ellenséggel hol és mely találkozóhelyeken jöjjünk össze, továbbra is törekednünk kell, már csak a fegyelem miatt is. Igaz ugyan, hogy ez némileg korlátozza propagandánkat. Az orosz legénység sok esetben okot fog szolgáltatni arra, hogy saját fegyelmük érdekében a határozványt megtartsák. A 11. §

szellemében kölcsönös megegyezéssel megfelelő kikötéseket l tenni, melyeknek nem kell hivatalos formát adni.

d) 12. és 14. §-hoz. A 12. §-nak tulajdonképen az a c hogy az ellenséges lövészárkokban tiltott látogatások ne történhessenek. Az ellenséges állásokba való átmenetnél fontolóra kell venni, hogy a szabadonbocsátás a propaganda érdekében van-e? Ez nem vonatkozik meghatalmazott személyekre, kik előre adnak egymásnak találkozót.

Mindenkor alapelv legyen, hogy az ellenséggel csakis tisztek köthetnek megállapodásokat.

e) 15. §-hoz. A szerződés mai formájában nem tekinthető kifogástalannak; de egyelőre meg kell vele elégedni. A módosító javaslatokat majd a gyakorlatban beálló tapasztalat fogja megteremteni. Ezek esetleges újabbi megállapodások alapjául fognak szolgálni.

f) 18. §-hoz. Arra lehet számítani, hogy a hadseregfőparancsnokság az új brest-litowski szerződést, mely most készül, el fogja fogadni. Valószínű, hogy az lényegesen jobb lesz.

g) 19. §-hoz. Az orosz nyelvű hivatalos szószerinti szöveget megállapítjuk és közöljük.

József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság. Op. 5383.

Élelmezési helyzet.

Az 1. hadseregparancsnokság elrendelte a marhák harácsolását, hogy a hiányzó lisztet hússal tudja pótolni. Op. 5407.

Az élelmezés napról-napra nehezebb.

A hadseregen belül ember és ló élelmezésére az élelmi adagoknak csak bizonyos része áll rendelkezésre. Fűszerfélék és dohányfajták egyáltalában hiányoznak. A vezérkar főnöke akként intézkedett, hogy a hadseregekhez menő élelmező szállítmányok minden más szállítmányt megelőzzenek. Eb. 266.743., Op. 5395.

Az ojtoz—sósmezői mozdonyos tábori vasúton forgalmi zavarok vannak, mert kemény fagy van, a személyzet kevés, a szén pedig rossz minőségű.

Az A. O. K. Op. 92.398. számú rendelettel meghagyta, hogy 5 vasútépítőszázadot adjak át.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

Elszállították: a 902. és 919. távbeszélő építőszakaszt, a 14. tábori utász újoncdepót, a 13. pótdandárparancsnokságot, a 361. gyalogezred 3 gépfegyverszázadát, az 504. utászszászlóalj törzsét és a 90. tábori tüzérezred egy ütegét.

December 13.

„Csend és nyugalom! 14 napi szabadságra hazautazom!"

Események hadseregarcvonalamon.

10 fok hideg van.

Hírek az ellenségről.

Az 1. hadsereg előtt. Azt híresztelik, hogy december hóban az orosz 48. és 49. hadosztályt fel fogják váltani. A 19. hadosztályt Bacaura, a 68.-at Besszarábiába szállítják.

A 3. és 7. hadsereg előtt. Az 1. Transamur-hadosztály közlése szerint, a 35—39 éves embereket szabadságolni fogják ; a 43. hadosztály is megerősítette ezt a hírt.

A román kormány a román vasutakon átvette a forgalmat az oroszoktól.

Propaganda.

Állítólag az orosz 4. és 9. hadseregnél ukráncsapatokat szerveznek, melyeket Kiew terében egyesítenek. Az ukrán kormány szikratáviró útján megtiltotta, hogy az ukránok résztvegyenek a Don vidékére küldött büntető expedícióban.

Egy ukrán hadsereg megszervezése a mostani orosz kormányra veszedelmessé válhatik.

Az ellenpropaganda továbbá azt is híreszteli, hogy a nyugati hatalmak a békére hajlanak.

A 3. hadseregnél nagyon jól bevált a találkozóhelyek megszervezése. Ez meg fog történni a másik két hadseregnél is.

Változások, csapateltolások.

A gróf Herberstein-csoportparancsnokság Vacaria Reguluiról Dorna-Watrára költözött át.

A hadseregarcvonalparancsnokság a megalakítandó ellenőrzőbizottságok tárgyában a hadseregekkel közli :

„A fegyverszünet kezdetével

a) Brest-Litowskban a Dniestertől a Keleti-tengerig,

b) Czernowitzban a Dniestertől a Putnáig,

c) Focsaniban a Putnától a Fekete-tengerig terjedő arcvonal részére egy-egy bizottság alakul, melynek hatásköre a fegyverszünetre vonatkozó összes katonai kérdésekre kiterjed. A bizottságok részére minden arcvonalszakaszban a demarkációs vonalig távbeszélővezetéket építenek.

Előkészítendők :

1.) Minden hadsereg állandó bizottsági tagul egy képviselőt (lehetőleg oroszul értő vezérkari tisztet) jelöl ki.

2.) Segédszemélyzet[1] beosztásáról a hadseregparancsnokság intézkedik.

[1] Tolmács, írnok, stb.

3.) Czernowitzban a 3. hadseregparancsnokság gondoskodik a bizottság elhelyezéséről, úgyszintén ellenőrzi az orosz bizottsági tagokat is.

4.) A Hughes-vezeték kiépítésére a hadseregarcvonalparancsnokság távbeszélő előadója intézkedik.

5.) Amint az ellenőrzőbizottság Czernowitzban megalakul, kidolgozza a programmot és pedig a bizottság feladatát, a munkakört, a tagok kötelességeit és jogait.

6.) A tett intézkedéseket a hadseregarcvonalparancsnokságnak kell jelenteni.

József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság." Op. 5413.

A három hadosztálynak az arcvonalból való kivonása tárgyában a 7. hadsereg jelenti az új csoportosítást :

„Op. 5369/II. számra :

1.) A Conta-csoport és a XVII. hadtest új csoportosításánál a hadseregparancsnokság arra gondolt, hogy a csapatokat kedvezően helyezze el, ellátásukat megjavítsa, az állásban levő csapatokat pedig ne nagyon bolygassa meg. Azzal, hogy a 3. hadsereg megnyujtotta jobbszárnyát, a 68. gyalogdandár felszabadult. Ezzel a kivont 30. hadosztály helyét tölti be.

Az orosz Sereth-hídfővel szemben, a tartalékok új csoportosítása fogja megadni a szükséges ellenálló erőt úgy, hogy Habermann táborszernagy csoportjából nem kell a népfelkelő zászlóaljakat idehozni.

2.) Ezeket az irányelveket véve alapul, a következő csoportosítást óhajtom :

Conta tábornok csoportja :

a) XXVI. hadtest. A most megszállott szakaszban a 74. és 40. honvédhadosztály az arcvonalban, az 59. hadosztály tartalékban ; és pedig a 40. honvédhadosztály a Burla-ménesig ; a 74. honvédhadosztálynál nem lesz változás. Az eddig Oberwikównál levő hadseregtartalékot (az 5. népfelkelőezred három zászlóalját) a XXVI. hadtesthez osztom be. Új elhelyezési körlete Suczawitza—Fürstenthal.

Az 59. hadosztály zömével Ober- és Unterwików—Strazavidékére jön ; a hozzá újonnan beosztott 24. ezredet Krasna—Putna—Althütte körletében helyezem el. Az eltolások december 28-án befejeződnek.

b) Kárpát-hadtest. A 9. lovashadosztály és a 31. hadosztály, mely utóbbihoz a 43. lövészhadosztály 41. ezrede kerül, a Serethig helyezkedik el ; a 31. hadosztály 31. ezrede hadseregtartalék lesz Kupka—Petroutz terében. Az eltolás december 20-ig befejeződik.

c) XVII. hadtest. A Serethtől a hadsereg északi határáig terjed és pedig a 43. lövészhadosztállyal (16., 20. és 22. lövészezred) és a 34. hadosztállyal az arcvonalban. A két hadosztály között a határvonal Slobodzia—Berlince.

A kivont 30. hadosztály, mely továbbra is a XVII. hadtest alá van rendelve, a Jordanestie—Storozynetz—Lukawetz-út mentén levő falvakba üdülőhelységtáborba kerül.

3.) Az átcsoportosítás befejeztével, a fegyverszünetre Op. 5370. számú rendelkezéssel meghatározott helyzet is meg lesz.

4.) Mivel a 24. ezredet az 59. hadosztályhoz, a 41. ezredet pedig a 31. hadosztályhoz osztottam be, az 59. gyalogdandárparancsnokság szabaddá vált. Javasolom a 63. hadosztályhoz való beosztását, mert ott egy dandárparancsnokság hiányzik.

5.) Az új csoportosítás jóváhagyását kérem.

7. hadseregparancsnokság. Op. 1862/4."

A hadseregarcvonalparancsnokság és a 7. hadseregparancsnokság között, a rohamzászlóaljak kiképzése és felhasználása tárgyában, az alábbi iratváltás történt:

„A hadseregarcvonalparancsnokság Op. 5370. számú rendeletére:

A hadseregparancsnokság a rohamcsapatszolgálatra az alárendelt parancsnokságnál azt jegyezte meg, hogy mivel az alkalmazás tárgyában a nézetek eltérőek, a hadseregparancsnokság azokhoz a határozványokhoz igazodik, melyek a hadseregfőparancsnokság két rendeletébe[1] vannak foglalva. Ezek szerint helytelen dolog, ha a rohamzászlóaljat csakis oktatókeretként használjuk fel, mely a kiképzett rohamcsapatokat rendszeresen szállítja az arcvonalnak.

Ezzel a nézettel ellentétben arra kell főleg törekedni, hogy szorgos és huzamosabb ideig tartó iskolázással a legmagasabb fokra emeljük a rohamzászlóaljon belül az egyéni kiképzést. (Közelharc-utasítás 2. bekezdés, 38. pont.)

A hadseregarcvonalparancsnokság Op. 5370. számú rendeletének 2/c. pontjára hivatkozva, kérem a döntést ebben a kérdésben.

7. hadseregparancsnokság. Op. 120/160. sz."

Válaszom.

„Op. 120/160. számra: A hadseregarcvonalparancsnokság Op. 5370. számú rendeletében foglaltak nem ellenkeznek a 7. hadseregparancsnokság szándékaival, mivel a felemlített két szabályzat egyrészt a hosszantartó rohamzászlóalj-iskolázásról, másrészt az egész gyalogságnak lehetőleg rövidebb ideig tartó rohamkiképzéséről szól.

A hadseregarcvonalparancsnokság rendelete azt célozza, hogy a most rendelkezésre álló időt arra használjuk ki, hogy a

[1] Op. 43.785. szám 1917 VIII/22. és Op. 53.000 számmal kiadott „Utasítás az állásharcban. Segédlet III. rész. Közelharc."

7. hadseregparancsnokság szándéka szerint egyrészt fokozott iskolázással a rohamzászlóalj legénységének kiképzését magasabb fokra emeljük, másrészt, hogy a gyalogságtól vezényelt csoportokat rendszeresen kiképezzük a rohamszolgálatban a hadseregfőparancsnokság Op. 43.785. számú rendeletének 2/b. és 5. pontja, valamint az „Állásharcra kiadott segédlet III. rész" — Közelharc — 1. bekezdés 38. pontja értelmében, illetve ezeknek megfelelően.

József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság Op. 5370. II. Ang."

Ezt a rendeletemet az 1. és 3. hadseregnek is kiadtam, miheztartás végett.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

Elszállították: A bajor 18. tartalékezredet, a 361./I. és II. zászlóaljat és 90. tábori tüzérezred törzsét, 1., 5. és 6. ütegét.

December 14.

Propaganda.

Vasluiból felfogott rádió-híradás hangsúlyozza, hogy a románok hívek maradtak az ententéhez és csakis a kényszernek engedve kötötték meg a fegyverszünetet. A román katonaság erkölcsi ereje nincsen megtörve, az ország belügye azonban válságos. Moldvában terjednek a forradalmi mozgalmak.

Egy második radiogramm a „volt orosz-román arcvonalat' említi. Tisztek nyilatkozata szerint, a román front az ukrán hadügyminisztérium alá van rendelve. A román arcvonalon a csapatok nagyon tartózkodóan viselkednek.

Változások hadseregarcvonalamon.

Az 59. hadosztály kivonását megkezdették, egyrésze már Krasna—Putna terében gyülekezik.

A XVII. hadtestparancsnokság a 43. lövészhadosztály felett átvette a parancsnoklást. A hadtest déli szárnya a Serethig terjed.

Az 1. hadseregnél a 70. honvédhadosztály kivonásakor egy dandár mint hadseregtartalék Csíkban fog gyülekezni.

A vezérkar főnöke táviratozza:

1.) A „József főherceg hadseregarcvonal egy másik hadszíntérre még a következő seregtesteket fogja küldeni:

A 36., 5., 31., 7. hadosztályt, a 37., 39. honvédhadosztályt, azután a 2., 1., 10. lovashadosztályt és a 11. honvédlovashadosztályt; továbbá 12 repülőszázadot, 2 léggömbszázadot, 10 árkászszázadot, a 8. 15 cm-es ágyúsüteget és a 31., 34. 30·5 cm-es mozsárüteget. A. O. K. 48692."

2.) „A 3. hadseregparancsnokság a közeljövőben át fogja venni a német déli hadsereg arcvonalát. A 3. és 7. hadsereg között a határt azután szabályozni kell. A zloczowi szakaszt a XIII. hadtestparancsnokság fogja átvenni. A Dniestertől északra a XII. hadtestparancsnokság kap egy alszakaszt.

A. O. K. Op. 48.700."

A hadseregarcvonalparancsnokság a fenti rendeleteket az alábbi függelékkel küldi meg a 3. és 7. hadseregnek :

„Az A. O. K.-nak javasoltam, hogy a 7. hadseregparancsnokság a 3. hadsereg arcvonalát vegye át.

A 7. hadsereg újbóli tagozására javasolom :

7. hadseregparancsnokság Sniatynban, illetve Kolomeában, Kosak altábornagy csoportja a Dniester és Pruth között, Fabini altábornagy csoportja a Pruth és a Sereth között, Horsetzky altábornagy csoportja a Serethtől Habermann altábornagy csoportjáig, Habermann altábornagy csoportja, mint eddig.

Ez a rendelet csupán a hadtestparancsnokok és a hadtestvezérkari főnökök személyes tájékoztatására szól, az alárendelt parancsnokságokkal csak akkor kell közölni, ha az A. O. K. hozzájárult.

A 30. és 59. hadosztálynak az arcvonalból való kivonását megsürgetem. Op. 5436."

Élelmezési helyzet.

Az élelmezés mind válságosabbra fordul. A hadseregarcvonalparancsnokság a vezérkar főnökének jelenti :

„Az élelmezés alapos orvoslása azért is sürgősen szükséges, mivel a mostani helyzetben — az oroszokkal való érintkezés meg lévén könnyítve — el nem kerülhető, hogy az élelmezési nehézségeket az ellenség meg ne tudja ; ez pedig nem kívánatos. Op. 5428."

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

Elszállították : A 361. ezred egyik zászlóalját, a 360. ezred két géppuskás századát és egyik zászlóalját, a 301. utászszázadot, a 161. aknavetőszázadot, a 252. fényszórószakaszt, a 65. vonatoszlopot és a bajor 14. lépcső törzsét.

December 15.

Az ellenség helyzete hadseregarcvonalam előtt.

I. Csoportosítás.

A román 2. hadseregnél nincsen változás.

Az orosz 4. hadseregnél, a XXX. és XXIX. hadtestről az hírlik, hogy felváltásuk után Besszarábiába szállítják őket.

Az orosz 71. hadosztály[1] állítólag ukránhadosztállyá vedlik át. A hadosztálynak az arcvonalból való kivonását azonban elhalasztották a brest-litowski fegyverszüneti szerződés folytán. Az orosz 68. hadosztályt[2] már elszállították Besszarábiába.

Az orosz 191. hadosztály felváltása a 103. hadosztállyal még folyik, mivel az utóbbinak egy része nem hajlandó az arcvonalba menni.

Az orosz 9. hadseregnél a helyzet általában nem változott.

A XXIX. hadtestnél a 3. kaukázusi lövészhadosztályt a 3. turkesztáni lövészhadosztály fogja felváltani. Az előbb nevezett hadosztály Besszarábiába kerül.

A Bielcy körül összpontosult lovasság elszállítása folyik: az orosz VI. lovashadtest,[3] továbbá a Terek- és Kuban-kozákdandár összevonásával átszervezett 3. kaukázusi kozák-lovashadosztály távozni fog az arcvonalból.

Az orosz 8. hadseregnél nincsen változás.

Hangulat és propaganda.

A fegyverszüneti szerződést sehol sem sértették meg. Csupán az orosz 4. hadseregnél és a 9. hadsereg déli szárnyán fordultak elő esetek, hogy egyesek barátságos indulattal átlépték a semleges övet. Az érintkezést a kellő mederbe tereltük azzal, hogy az összejövetelekre állomásokat rendeztünk be, amivel a propagandát is elősegítettük. Csakis az orosz XI. hadtestet nem lehet propagandával megközelíteni. Éppen így a román katonaságra sem lehet hatni, mert a tisztek a legénységet nagyon kezükben tartják. Az oroszok kísérletet tettek, hogy legénységünket szocialista eszmékkel környékezzék meg. Az orosz legénység hangulata a béke mielőbbi megkötésére hajlik. Különösen a 4. és 8. hadseregnél tapasztalható ennek tünete, míg a 9. hadsereg csapatai nagyon tartózkodók, mivel itt a fegyelem még a legjobb és az ellenpropaganda is működik.

A román frontot — beleértve az ott levő orosz csapatokat is — át akarják állítólag ukrán nemzeti hadsereggé szervezni.

Moldva hadikészletei elégségesek; nincsen hír arról, hogy az élelmezésben szükség lenne. Ezt azzal lehet megmagyarázni, hogy a román századok kis létszámúak.[4]

A román hadsereg nagyon tartózkodó; a fegyelem jó, ezzel szemben Moldva belsejében nő a forradalmi mozgalom.

[1] Az orosz XXX. hadtest kötelékébe tartozik.
[2] Az orosz XXXVI. hadtest kötelékébe tartozik.
[3] 3. doni kozákhadosztály, 3. és 12. lovashadosztály és 3. kaukázusi kozákhadosztály.
[4] Átlag 50—60 fő.

Hírek az ellenségről.

1. hadseregem előtt.

a) Jassiban gyülekeznek az orosz 71. és 80. hadosztály felváltására szánt román csapatok.

b) Az orosz 191. hadosztály feloszlatását Bacauban tervezik, december végén.

c) Az orosz 25. és 68. hadosztályt[1] állítólag Adjudul Nouban vonták össze.

7. hadseregem előtt.

a) Az orosz 26. hadosztályt állítólag román csapatok fogják felváltani.

b) Az orosz 78. hadosztály felváltása is küszöbön áll.

c) Az orosz 43. hadosztálybeliek azt beszélik, hogy a 166. hadosztályt feloszlatták.

3. hadseregem előtt.

Az orosz 9. hadosztályt elszállították ; ezt követni fogja a kombinált lovashadosztály is.

Egyéb hírek.

a) Az orosz X. hadtesttől származó hírek szerint a 31. hadosztály ukrán hadosztállyá vedlett át, úgyhogy a nagyoroszokat kivették belőle és helyettük ukránokat osztottak be.

Az orosz 42. és 117. hadosztályból kivették az ukrán nemzetiségű katonákat.

Az orosz 9. lovashadosztály állítólag parancsot kapott, hogy alakuljon át ukrán hadosztállyá.

b) Az orosz 191. hadosztálybeli tisztek azt beszélik, hogy a 38-as évfolyamok után további hat évfolyamot fognak a hadsereg kötelékéből elbocsátani. Az orosz 80. hadosztály legénységének 50%-a szabadságon van.

Propaganda.

Az orosz 31. hadosztály[2] kiküldötte szerint megfelel a valóságnak az a hír, hogy a román frontot az ukrán központi Rada alá rendelik. Állítólag a fegyverszüneti ügyekben is az ukrán központi Radától indulnak ki az összes parancsok, Cserbacsev és Kelcsewsky tábornokokéi[3] is.

A román hadsereg és az orosz 4. hadsereg helyzetében nincsen változás. Az orosz 71. hadosztálynál elrendelték, hogy a tisztek a legénységgel egyenlő elbánásban részesüljenek.

[1] Az orosz XXXVI. hadtest kötelékébe tartoznak.
[2] Az orosz 9. hadsereg kötelékébe tartoznak.
[3] Az orosz 9. hadsereg parancsnoka.

Az orosz 9. hadsereg és a hadseregkomiték Lenin ellen vannak. A békevágy általános. A tisztek arra törekszenek, hogy a fegyelmet megszilárdítsák.

Az orosz 8. hadseregnél nincs változás. Az orosz XXXIII. hadtestnél a békére való törekvést a tisztek is támogatják, hogy az elviselhetetlen helyzetnek valahára véget vessenek.

Változások hadseregarcvonalamon.

Az A. O. K. rendelkezése értelmében, az 5. hadosztálynál és a lengyel 2. dandárnál átcsoportosítások folynak, hogy a 3. hadsereg déli szárnyának megnyujtásával a csapatok ellátása kedvezőbb legyen és hogy Czernawkánál tartalékokat alkothassanak. Az átcsoportosítás december 20-án végződik. Op. 5390.

Élelmezési helyzet.

Most mindenekelőtt az a legfontosabb, hogy a csapatok élelmezése megjavuljon.

Mivel az anyaországból élelmet nem szállítanak a frontra, a helyzet csak olyan válságos mint annakelőtte volt.

Az 1. hadsereg jelenti, hogy a legutolsó 24 órában, azaz december 13. esti 6 óra óta csak 500 métermázsa liszt és 400 métermázsa kétszersült érkezett, ami a hadsereg félnapi kenyérszükségletét sem fedezi. Főzelékfélék stb. egyáltalában nem érkeztek a hadseregheg. A hadsereg jóformán élelem nélkül van. A tábori sütődék beszüntették üzemüket, mivel nincsen liszt. Ennek következtében a hadseregarcvonalparancsnokság az A. O. K.-hoz az alábbi táviratot intézi:

„A hadseregarcvonal élelmezési helyzete fenyegetővé vált. Úgy a hadseregparancsnokságok, mint a hadseregarcvonalparancsnokság által is több ízben ecsetelt válságos helyzet orvoslását sürgősen kérem. Ha az A. O. K. nem segít, úgy nincs más hátra, mint a nagyarányú harácsolás. Op. 5445."

Erről az előterjesztésemről mind az 1., mind a 7. hadseregparancsnokságot értesítettem azzal az utasítással, hogy az ellenséggel való érintkezéseknél mindent el kell követni, hogy válságos élelmezési helyzetünket meg ne tudhassa. Op. 5445.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

Elszállították: a 360./III. zászlóaljat, a 362. ezred törzsét és 1., 2. géppuskásszázadát, a 90./2., 3., 7. és 8. üteget.

December 16.

Hírek az ellenségről.

1. hadseregünk előtt:

Megállapították, hogy az orosz 191. hadosztályt nem a 103. hadosztály váltotta fel, hanem román csapatok.

7. hadseregünk előtt:

a) Az orosz 26. hadosztály csapatait kivonták és falvakba szállásolták.

b) Az orosz 43. hadosztálynak az arcvonalból való kivonása küszöbön áll.

3. hadseregünk előtt:

A kombinált lovashadosztály Byjubyryben, Bryczenytől 30 km-re gyülekezett.

Egyéb hírek.

a) Az orosz 80. hadosztályból az összes ukrán nemzetiségű katonákat a 71. hadosztályhoz helyezték át. Az orosz 48. hadosztálybeli katonák azt beszélik, hogy tiszta ukrán front van alakulóban.

b) A 71. hadosztály kötelékéből elbocsátották a 35 éves katonákat. A 4. Transamur hadosztálybeliek azt híresztelik, hogy a leszerelés nemsokára meg fog kezdődni; először a 35—39 évesek, azután a 18 évesek fognak sorra kerülni.

Az orosz 26. és 167. hadosztálytól az a hír jött, hogy leszerelnek és hazabocsátanak minden 30 éves katonát.

c) A 71. hadosztálytól legutóbb 300 katona szökött meg, a 49. hadosztálytól pedig 27.

Propaganda.

Az ukrán központi Rada katonai titkárságának egyik radiogrammjából arról értesültünk, hogy a román frontot ukrán arcvonallá nyilvánították, mely a Rada fennhatósága alá tartozik.

Az orosz főparancsnoksággal ellentétben, az ukrán arcvonalon a rangfokozatok megszüntetésére kiadott összes parancsokat semmisnek nyilvánították. A radiogramm nem említi, hogy a Brest-Litowskban kötött fegyverszünet érvényes-e és mivel a Rada Lenin-ellenes, kérdés, hogy a brest-litowski fegyverszünetet elismeri-e?

A román arcvonalon nincsen változás.

Az orosz 4. hadseregnél beszélik, hogy a 71. hadosztályon kívül, a 43. hadosztálynál is eltörölték a rangfokozatokat. A legénység türelmetlen; szökések sűrűn fordulnak elő. Besszarábiában

állítólag kozáklázadások vannak. Az orosz 9. hadseregnél nincs változás. Az orosz XXVI. hadtest lázas ellenpropagandába fogott; ezzel összefügg, hogy a tisztikar tekintélye némileg növekedett.

Az orosz 8. hadseregnél az összes radiotáviratok és telefonvonalak bolseviki ellenőrzés alatt állanak.

Fegyverszüneti szerződések.

Az A. O. K. Op. 614. szám alatt az 1917 december 15-én Brest-Litowskban megkötött fegyverszüneti szerződés szószerinti szövegét közli velünk. (Lásd *73. számú melléklet.)*

Ehhez ezt a függeléket fűzi:

„A fegyverszüneti szerződés kiegészítéseként, a felek megegyeztek abban, hogy a polgári foglyokat és a hadiszolgálatra alkalmatlan hadifoglyokat egymás között mielőbb kicserélik. Ebben a kérdésben a háború tartamára internált és visszatartott asszonyok és 14 évnél fiatalabb gyermekek ügyét kell legelőbb eldönteni. A szerződő felek azonnal intézkedni fognak, hogy a hadifoglyok helyzetén javítsanak. A kormányok legnemesebb kötelessége, hogy a béketárgyalás és a civilizáció a háborúban ejtett sebeket oly gyorsan, amint csak lehet, behegessze. A kulturális és gazdasági viszonyokat a szerződő felek között mielőbb szabályozni kell. Erre fog szolgálni:

A posta- és kereskedelmi forgalom mielőbbi megindulása, könyvek és újságok továbbítása és kézbesítése stb. a fegyverszüneti szerződésben megállapított keretek között. A részletek megállapítása végett Szentpétervárott vegyesbizottság fog összeülni, melyre a szerződő felek képviselőket küldenek.

Kelt Brest-Litowsk, 1917 december 15-én.

Elvileg hozzájárulok, annak fenntartásával, hogy a végleges szövegezéshez még aláírásom szükséges.

A. O. K. a vezérkar főnöke. Op. Geh. 614."

A brest-litowski fegyverszüneti szerződés VII. pontjával kapcsolatban, a Mackensen hadseregcsoportparancsnokságnak ezt táviratozom:

„Javasolom, hogy a focsanii és a kolozsvári bizottság hatásköréül, a Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság és József főherceg-hadseregarcvonalparancsnokság között, a Susita-völgy legyen az elhatároló vonal. Op. 5460."

Ezt a táviratomat mindhárom hadsereggel közöltem és bejelentettem az A. O. K.-nak, az alábbi függelékkel:

„A tudomásomra juttatott fegyverszüneti szerződés tulajdonképen csak az orosz csapatokra vonatkozik. A román csapatokra csak az Op. 5361. szám alatt közölt 1917. december 9-én megkötött focsanii fegyverszüneti szerződés lehet érvényes. Op. 5406."

A vezérkar főnöke Op. 48.573/I. szám alatt arról értesít, hogy Ő Fölsége december 18. és 20. között megszemléli hadseregarcvonalamat és pedig december 18-án Borgóprundon — hová a Habermann-csoport egyes csapatait kell összevonni — és december 19-én az Oláhtoplica—Kézdivásárhely—Bereck útvonal mentén.

Mivel a hadseregparancsnokságok is megkapták ezt a rendelkezést, külön intézkedést nem adtam ki, hanem Op. 5449/I. szám alatt csakis arról értesítettem a hadseregparancsnokságokat, hogy Ő Felsége legmagasabb szemléjén nem leszek jelen. Azokat a csapatokat, melyek Borgóprundon szemlére állanak, vasúttal szállítsák oda és vissza.

Változások hadseregarcvonalamon.

Az A. O. K. rendeletére, mely szerint a 7. hadseregparancsnokság a 3. hadsereg arcvonalát is át fogja venni, a 7. hadseregparancsnokság Op. 1883/1. szám alatt jelenti, hogy a 7. hadseregparancsnokság főhadiszállásául Kolomeát szemelte ki, mivel Kelet-Galíciában ez a legnagyobb közlekedési gócpont ; a meglevő állandó távirati és távbeszélő hálózat tehát előnyösen kihasználható.

Én a javaslathoz hozzájárultam és ajánlottam a hadseregparancsnokságnak, hogy az átcsoportosítást így gondolom :

7. hadseregparancsnokság — Kolomea.

Kosak-csoport a Dniester és Pruth között ; XVII. hadtest a Pruth és Sereth között ; XXVI. hadtest a Pruthtól a Habermann-csoportig. A Habermann-csoport mint eddig.

Czernowitz részére nem célszerű külön csoportot alakítani.

Élelmezési helyzet.

Az utolsó 24 óra alatt sem javult az élelmezési helyzet. Az 1. hadseregparancsnokság jelenti, hogy december 14-e óta csak egy kevés liszt, főzelékféle és kemény magvastakarmány érkezett. December 16-án este 6 órakor az élelmezési helyzet a hadseregnél a következő : Az alapélelmezési javadalmazást is beszámítva, a kenyéradagnak csak egyrésze, 6 kávékonzerv, 11 sóadag és $3^1/_4$ adag magvastakarmány áll rendelkezésre fejenként, illetve lovanként. Főzelékfélék hiányoznak.

A hadseregparancsnokság nézete szerint, a szállítás alatt jelzett élelmi készletet beleszámítva, sincs a hadsereg élelmezése biztosítva és leszögezi, hogy ha nem akarjuk, hogy a katonák koplaljanak, úgy nem törődve azzal, hogy a kormány a vásárlást betiltotta és nem törődve a lakossággal, valamennyi élelmi cikket harácsoltatni kell.

A vezérkar főnöke december 16-án táviratozza :

„A Q. 213.413. és 213.530. számú táviratban foglalt élelmiszállítmányok útban vannak az 1. és 7. hadsereghez.

Az A. O. K. nézete szerint a harácsolást mellőzni lehet ; ha a következő napokban az utánszállítást fokozni nem lehet, az A. O. K. el fogja rendelni korlátolt mennyiségű liszt harácsolását.

A. O. K. a vezérkar főnöke. Q. 213.598."

Az A. O. K. Q. 213.413. számú távirata szerint, az anyaországból az utóbbi négy nap alatt elszállítottak : lisztet 3 napra, kétszersültet $^3/_4$ napra az egész hadsereg részére ; a Q. 213.530. számú távirat szerint lisztet további 7 napra, kétszersültet $^1/_2$ napra. Azonkívül elrendelték, hogy Krakkóból további négy napra szállítsanak lisztet az egész hadsereg részére.

Mindkét távirat december 15-én kelt. Az említett táviratokban még az van, hogy a hadrakelt sereg napiszükséglete 205 vagón liszt és főzelék, melynek fedezésére december 1. óta átlag naponta 99 vagón lisztet szolgáltattak be. Ezért az utánszállítás csakis ennek mértékéhez igazodhatik. József főherceg hadseregarcvonalába tartozó hadseregek előnyben részesülnek a keleti arcvonalhoz tartozó többi hadseregekkel szemben.

Az utánszállításban azonban Conrad tábornagy hadseregcsoportjára kell elsősorban gondolni, hogy az Alpokban nehéz harcban álló csapatok ne koplaljanak annyit, mint idáig. A központi hatóságoknál minden megtörtént, hogy az élelmezési cikkek beszolgáltatása fokozódjék.

Willerding altábornagy, vezérkari főnök, december 16-án délelőtt telefonon beszélt Zeynek ezredessel, ki közölte, hogy a m. kir. kormányt felhívták arra, hogy a haderő részére több élelmet szállítson, mivel az osztrák kormány nem tudja az utánszállítást fokozni. A harácsoláshoz csak a legvégső szükség esetén szabad nyúlni. Zeynek ezredes tud az élelmezésben beállott válságról s minden erejével arra törekszik, hogy segítsen.

Mivel a hadseregarcvonalhoz tartozó hadseregeknél nagyszámú ló múlik ki takarmányhiány miatt, a hadseregparancsnokságokhoz ezt a rendeletet intéztem :

„A kimúlt lovak száma túlnagy ; a legközelebb rosszra forduló időjárás miatt, a lóállomány helyzete még válságosabb lesz. Mivel a lóállományt most csakis az élelmezés utánszállítására használjuk, kímélésére a legnagyobb gondot kell fordítani.

Ezért szigorúan alkalmazkodni kell az A. O. K. Q. 148.700. res. számú rendeletéhez :

1.) Az arcvonalon csakis azok a lovak legyenek, melyekre ott feltétlenül szükség van. A többi lovat hátul olyan telepeken

kell összegyüjteni, hol ellátásuk legkönnyebben történhetik, tehát ahol épített istállók vannak, a vasút közelében. A leromlott, gyenge és feljavításra szoruló lovakat feltétlenül ilyen lótelepeken kell összegyüjteni és ellésük tartamára itt kell a vemhes kancákat is elhelyezni.

2.) A rühes lovakat lógyógytelepeken kell állatorvosi kezelés alá fogni.

3.) A vonatoszlopok és lépcsők lovait cserélni kell, mert különben le fognak romolni azon lépcsők lovai, melyek a hegységben rossz utakon teljesítenek szolgálatot.

A hadseregparancsnokságok jelentsék, hogy mennyiben feleltek meg az említett A. O. K. rendeletnek. Op. 5411."

Erre az 1. hadseregparancsnokság Op. 3938. szám alatt jelenti, hogy a hadtestparancsnokságoknál megtörtént az intézkedés a lovak kímélésére. Az arcvonalon csakis azok a lovak vannak, melyekre okvetlenül szükség van. A többi lovat a Gyergyó-, Csík- és Háromszék-medencében gyüjtötték össze, ahol fedél alatt vannak és hová a lótápot könnyen lehet szállítani. A rühös lovakat lógyógytelepeken kezelik. Legfontosabb dolog lenne azonban a szemestakarmány adagját növelni és a lovak kímélése végett motoros vonatoszlopokat beosztani.

A 7. hadsereg jelentése szerint a vezetéklovak a Habermann-csoportnál Borgóprundon, a XXVI. hadtestnél Borsa—Alsóvissó—Rozailja—Sacceu terében, a XVII. hadtestnél Kolomeában, a XII. hadtestnél Delatyn környékén vannak elhelyezve. A hadseregparancsnokság két lókórház beosztását kéri és azt is, hogy a nélkülözhető lovak jobb elhelyezése végett, utalják ki neki Szatmár és Ugocsa megyét, melyek nem tartoznak a hadsereg körletébe.

A 3. hadseregnél a nélkülözhető lovak összegyüjtését el kellett halasztani, mivel a hadsereg átcsoportosítása még nem végződött be. A hadseregparancsnokság jelenti, hogy körülbelül 1500—2000 lovat fog összegyüjteni ; ezeket Martinowa—Zurawno—Stryj—Bolechow—Kalusz terében helyezi el. A lengyel 2. dzsidás-ezred lovait is hátra küldik.

Hogy mennyire szükséges volt a lovak kíméléséről és gyógykezeléséről gondoskodni, azt legjobban az bizonyítja, hogy a 7., illetve 1. hadseregnél december 5-től 16-ig 814, illetve 370 ló pusztult el. Op. 5473.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

Elszállították : a 74. vonatoszlopot, a 94. és 168. lőszeroszlopot, a 362./III. zászlóaljat, a 305. utászszázadot, a 64. egészségügyi századot és a 90./9. üteget.

December 17.

Hírek az ellenségről.

Az 1. és 3. hadseregünk előtt nincsenek újabb hírek.

A 7. hadseregünk előtt:

a) Az orosz 37. hadosztály 147. ezredét Kiewbe szállították és az ukrán kormány rendelkezésére bocsátották.

b) A legénység ellenkezése miatt az orosz 7. lovashadosztály feloszlatására nem került a sor.

Egyéb hírek.

a) Az orosz 191. hadosztálynál a 28—29. évbelieket elbocsátották a fegyverszolgálatból; a 14. hadosztálynál a 34 évesek már eltávoztak az arcvonalról, most a további évfolyamokra kerül a sor, egészen a 27 évesekig.

Az orosz 165. hadosztálynál a 39 éveseket küldötték haza, a következő 6 évfolyamot már összeírták.

b) Az orosz 1. lövészhadosztálynál azt híresztelik, hogy minden orosz gyaloghadosztálynál egy ezredbe fogják egyesíteni az ukránokat. A 15. hadosztály kijelentette, hogy ukrán hadosztály.

Propaganda.

A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság és a román front főparancsnoksága között lefolyt rádió-levelezésből, melyben szó volt a fegyverszüneti bizottságokról, azt lehetett kivenni, hogy nem biztos az, hogy a román front a brest-litowski fegyverszüneti szerződést magára kötelezőnek ismeri-e el?

A levelezés Wiranowsskij tábornok nevében[1] folyt, kit mint a román arcvonal ideiglenes parancsnokát neveztek meg. Azt még nem sikerült tisztázni, hogy Cserbacsev tábornok végleg megvált-e a román arcvonal főparancsnoki állásától?

A román csapatok igen tartózkodóak propagandánkkal szemben — úgy mint azelőtt.

Az orosz 4. hadseregnél rendkívüli gyűlésen hódoltak Krylenkonak mint a „legfőbb parancsnoknak és bajtársnak" és biztosították, hogy feltétlenül támogatják a bourgeoisieval és az imperializmussal szemben.

Az utóbbi napokban nagyon előrehaladt a bomlás, mely fegyelmetlenségben, szökésben és a tiszteknek a legénységi állományba való teljes beolvasztásában nyilvánul meg.

Az orosz 9. hadseregnél nincsen változás. Tárgyaltunk

[1] Előbb az orosz 8. hadsereg parancsnoka volt.

az orosz 43. hadosztály vezérkari főnökével, Lipko ezredessel, aki az ukrán mozgalom egyik vezető embere.

Az orosz 8. hadseregnél az 59. hadosztálynál megejtették az új választásokat. A komité tagjai legnagyobbrészt bolsevikiek lettek.

Fegyverszüneti tárgyalások.

Ma az 1., 3. és 7. hadseregparancsnokságoknak meghagytam, hogy addig, míg a brest-litowski fegyverszüneti szerződés végrehajtására utasítás érkezik, propaganda útján közöljék az orosz csapatokkal:

„Egyrészt az orosz legfelsőbb hadvezetőség meghatalmazottai, másrészt Németország, Ausztria—Magyarország, Bulgária és Törökország legfelsőbb hadvezetőségeinek meghatalmazottai, 1917. december 15-én Brest-Litowskban fegyverszüneti szerződést kötöttek, mely december 17-én délben kezdődik és 1918. január 18-án délben jár le. Ha a szerződést 7 napos határidővel nem mondja fel egyik fél sem, úgy az automatikusan tovább tart. A szerződés az összes szárazföldi, tengeri és légi haderőre érvényes IX. pontja szerint, a fegyverszüneti szerződés aláírását a béketárgyalás fogja követni. Op. 5460/II."

Az A. O. K.-nak jelentem:

„1.) A brest-litowski fegyverszünetet csakis az orosz csapatokra vonatkozóan kötötték meg. Ennek értelmében a december 15-ig egyes arcvonalrészeken már megkötött minden egyezség érvénytelen. Így érvénytelen lenne a Focsaniban megkötött szerződés, melyet a román arcvonalon levő összes csapatokra — mind az oroszokra, mind a románokra — vonatkozóan Jassiban 1917. december 9-én kötöttek.

Ezért sürgősen tisztázni kell, hogy Cserbacsev tábornok melyik szerződést ismeri el, mert különben két szerződés lenne érvényes, melyek közül a románok esetleg egyiket sem ismerik el kötelezőnek. Ezt a kérdést annál is inkább szükséges tisztázni, mert Cserbacsev tábornok magatartása kétséges és mert értesülésem szerint a román arcvonal csakis az ukrán Radától fogad el parancsokat és mert legutóbbi híreim szerint Trotzki a Radához ultimátumot intézett, melyből esetleg polgárháború lehet.

2.) Ezért Cserbacsev tábornokhoz az alábbi levelet akarom intézni.

„Au commandant en chef du front roumain. Puisque l'armistice définitif pour tout le front russe entre la mer Baltique et la mer Noir a été conclu à Brest-Litowsk; il reste d'entrer en rapports avec Vous sur les points revus en ce traité. D'accord au paragraphe 7 du traité j'attends donc Vos délégués, pour la commission d'armistice, se constituant à Kolozsvár. En Vous

prîant de bien vouloir me communiquer — quand — et à quels points de nos lignes ces délégués peuvent être reçus. Veuillez me faire savoir en même temps les noms et le rang des messieurs destinés a cette commission ainsi que le nombre du personnel de leur suite. Je propose comme ligne de séparation entre les commissions d'armistice à Kolozsvár et à Focsani, la Susita, pour le point de jonction du telegraphe hughes direct, nos tranchées près de Wama au nordest de Kimpolung. C'est absolument indispensable que Votre commission se fournisse de deux apparreils hughes avec leur personnel nécessaire. L'accord d'armistice conclu à Focsani le 9 decembre 1917 restera provisoirement en vigueur pour nos relations avec les troupes roumaines devant mes armées. Veuillez donner Vos ordres en ce sens aux trupes roumaines se trouvant sous Vos ordres.[1]

Kolozsvár, le 17. Decembre 1917. Archiduc Joseph General Colonel.

Az A. O. K.-tól az alábbi felvilágosító rendelkezés érkezett :

„Op. 5462. számra : A brest-litowski fegyverszüneti szerződés tárgyában a románok magatartására közlöm :

A december 13-án lefolyt tárgyaláson az oroszok a szerződés szövegéből „Románia" szónak törlését kérték, mivel a románokkal a fegyverszüneti szerződést december 9-én Focsaniban már megkötöttük.

Hoffmann tábornok ekkor azt kérdezte, hogy a brest-litowski tárgyaláson jelenlevő orosz képviselők fel vannak-e hatalmazva arra, hogy a románok nevében is köthetnek szerződést ? És hogy az orosz legfőbb hadvezetőség elvállalja-e a felelősséget, hogy a szerződés pontjainak a románok alá fogják magukat vetni ?

[1] A román front főparancsnokának !

Mivel Brest-Litowskban, 1917. december 15-én, az egész keleti orosz arcvonalat kötelező, végleges fegyverszüneti szerződést kötöttünk : kívánatos, hogy annak egyes pontjaira vonatkozóan érintkezhessem Önnel. A szerződés VII. pontja értelmében várom meghatalmazottait Kolozsvárott és kérem tudassa, hogy az arcvonal mely pontján fogadhatom képviselőit.

Kérem tudassa meghatalmazottainak nevét és rangját, valamint azt is, hogy hány kísérő jön velük.

A kolozsvári és focsanii fegyverszüneti bizottság hatáskörletét a Susita-völgye választja el egymástól.

A közvetlen Hughes-vezeték bekapcsolására a Kimpolungtól északkeletre levő Wamat ajánlom. A bizottság legalább is két Hughes-készüléket hozzon magával a szükséges kezelőszemélyzettel együtt.

Végül tudatom, hogy hadseregarcvonalamon a román csapatokkal szemben tanusítandó magatartásra, a Focsaniban 1917. december 9-én kötött fegyverszüneti szerződés marad egyelőre érvényben és kérem annak elrendelését az Ön arcvonalán álló román csapatoknál is.

Kolozsvár, 1917. december 17-én.

József főherceg vezérezredes s. k."

Joffe orosz deputáns azt válaszolta, hogy a román csapatok az orosz haderőhöz tartoznak. Cserbacsev tábornok különben Románia nevében már megkötötte a fegyverszüneti szerződést.

Az orosz delegáció felel arra nézve, hogy a román és orosz csapatok közötti viszonyt szabályozza. Erre a fegyverszüneti szerződés szövegéből „Románia" szó törölve lett. E szerint az oroszok a brest-litowski, a románok a focsanii fegyverszüneti szerződést fogadják el.

Az A. O. K. nézete szerint kerülni kell:

a) hogy az oroszok észrevegyék, hogy tudunk belső ügyeikről,

b) nem kell említeni, hogy Cserbacsev tábornok a mostani orosz legfelsőbb hadvezetőséggel meghasonlott.

A. O. K. a vezérkar főnöke. Op. geh. 726."

A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság egyetért azzal, hogy a focsanii és kolozsvári fegyverszüneti bizottság hatásköri határa a Susita-völgy legyen.

Tegnap Presan tábornokhoz kérdést intézett, hogy a román hadseregre melyik fegyverszüneti szerződés érvényes? Op. 4865.

Az A. O. K. Op. geh. 623. szám alatt közli:

„A fegyverszüneti szerződés szerint összeállítandó kolozsvári bizottság kijelölése, a hadseregarcvonalparancsnokság dolga. A focsanii és kolozsvári bizottság hatáskörlete közötti határt szintén a hadseregarcvonalparancsnokság szabja meg. A német legfelsőbb hadvezetőség így állítja össze a bizottságot: Egy tábornok mint elnök. tagok: egy vezérkari tiszt, egy parancsőrtiszt, egy írnok.

Élelmezési helyzet.

December 17-el sem javult az élelmezési helyzet. Azok az élelmi cikkek, melyeket most szállítanak, nem orvosolják, csak néhány nappal elodázzák a válságot.

Az 1. hadsereg szállásmesteri osztályának főnöke amellett kardoskodik, hogy a harácsolást megkezdhesse.

Változások hadseregarcvonalamon.

A XII. hadtestparancsnokság Czernowitzba érkezett.

Az A. O. K.-tól megkérdeztem, hogy hová szállítsuk a XII. hadtestparancsnokságot? Erre az a válasz jött, hogy addig maradjon Czernowitzban, míg a német déli hadseregnél az új szakaszparancsnokságot átveszi.

Op. 5490. A Böhm-Ermolli-hadseregcsoportparancsnokság kívánságára a XII. hadtestparancsnokságot Kopyczyncére szállították.

A 7. hadseregparancsnokság jelenti, hogy a XVII. hadtest átcsoportosítása december 21-én bevégződik; a 30. hadosztály Storozynetz—Lukawetz—Dawideny—Jordanestie terében december 22-én üdülőszállásba kerül. Op. 5391.

Az A. O. K. Op. 48692. számú rendeletét mindhárom hadseregparancsnoksággal közöltem:

„A hadtestparancsnokok és vezérkari főnökeik személyes tájékozására az A. O. K. Op. 48692. számú rendeletét közlöm.

A József főherceg hadseregarcvonal a közeljövőben az alábbi seregtesteket fogja egy másik hadszíntérre küldeni:

36., 5., 31., 7. gyaloghadosztályt; 37., 39., 42. honvédgyaloghadosztályt; 2., 1., 10. lovashadosztályt és a 11. honvédlovashadosztályt; továbbá 12 repülőszázadot, 2 léggömbszázadot, 10 árkászszázadot, a 8. számú 15 cm ágyúsüteget, a 31. és 34. számú 30·5 cm mozsárüteget.

Lehet, hogy a megnevezett seregtestek helyébe az A. O. K. esetleg másokat fog kijelölni, mivel javasoltam, hogy az 1. hadsereget ne gyengítsék.

Ezért ez a rendelet csupán személyes tájékozásra szól. Végrehajtását annak idején elrendelem.

Ez a rendelet az 59., 30. hadosztálynak és a 70. honvédhadosztálynak az arcvonalból való kivonását nem érinti. Op. 5424."

Az A. O. K.-nak Op. 5424. szám alatt javasolom:

„Az A. O. K. Op. 48692. számú rendeletére:

Azzal, hogy a hadseregarcvonal 11 hadosztályt ad át más hadszíntérnek, az itteni front cordonállássá süllyed, melyben a fegyverszüneti szerződés esetleges megsértését nem fogja megakadályozhatni. Az ellenség esetleges támadásával nem lesz képes szembeszállani. Ezért hangsúlyozni kívánom, hogy a hadseregarcvonal ekkora gyengítéséhez csakis akkor járulhatok, ha a politikai helyzet kétségen kívül biztosítottnak látszik és ha olyan hosszú lejáratú felmondási időt állapítunk meg, mely alatt a meggyengített hadseregarcvonal seregtestek ideszállításával ismét megbízhatóan megerősíthető.

Ha az A. O. K. által jelzett hadosztályok csakugyan elkerülnek innen, itteni helyzetünk ez lesz:

3. hadsereg: 52 km. 16. hadosztály, 187. népfelkelő dandár. Összesen 10.400 puska. Egy km-re 200 ember esik.

7. hadsereg: (Habermann-csoportot nem számítva) 70 km. 34., 43. lövészhadosztály, 74. és 40. honvédhadosztály és a 9. lovashadosztály. Összesen 33.182 puska; tehát 1 km-re 474 ember esik.

Habermann-csoport: 78 km. 51. honvéd-, 63. hadosztály, 6. lovas- és 5. honvédlovashadosztály. Összesen 21.697 puska, tehát egy km-re 278 ember esik.

1. hadsereg: 202 km. 15., 72., 53. hadosztály, 16. honvéd hegyidandár, 28. népfelkelő dandár és a 3. lovashadosztály. Összesen 30.372 puska; tehát egy km-re 159 ember esik.

A Dniestertől délre álló orosz 8. hadsereg határozottan bolseviki, ettől a hadseregtől délre álló csapatoknál kétségtelenül észleltük, hogy egységes ukrán arcvonal megalakulására törekszenek, melynek politikai magatartása, úgyszintén a főparancsnoknak, Cserbacsev tábornoknak szerepe nincsen tisztázva. Végül a hadseregarcvonal déli szárnyán a román hadsereg áll, mely határozottan entente-barát. Mindebből és a tirgul-ocnai helyzetből az következik, hogy az 1. hadsereget a 3. és 7. rovására meg kell erősíteni, ha a szóbanforgó 11 hadosztály eltávozik innen.

Ha csapatokat akarunk a déli szárnyra vinni, akkor Erdély északi határán hatalmas hegyeken át visz az útjuk. A gyalogmenet nagyon fárasztó és hosszadalmas lesz, különösen télvíz idején, rossz időben. Ha a csapatokat vasúttal szállítjuk, akkor csak nagy kerülőkkel juthatnak új rendeltetési helyükre, az 1. hadsereghez. Különben is kérdéses, hogy a vasutak mostani teljesítőképessége és helyzete egyáltalában megengedi-e a szállítást?

Ezért célszerűnek mutatkozik, hogy a csapatok eltolását lehetőleg korlátozzuk, tehát ezt megfontolva jelöljük ki azokat a hadosztályokat, melyeket a hadseregarcvonalparancsnokságnak más hadszíntérre kell küldenie.

Ha a politikai helyzet egyáltalában megengedi a hadseregarcvonal ekkora gyengítését, azt javasolom, hogy a 39. honvédhadosztályt és a 10. lovashadosztályt hagyjuk meg az 1. hadseregnél; helyettük a 43. lövészhadosztályt és a 7. hadsereg egyik lovashadosztályát kellene elszállítani.

Ebben az esetben az erőelosztás így módosulna:

A 3. és a 7. hadseregnél együttesen, egy-egy km-re 263 ember esnék és így természetesen a Habermann-csoport gyengébb lehetne, mint a radautzi és a czernowitzi alszakasz.

Az 1. hadseregnél egy-egy km-re 214 ember esnék. Ha az 1. hadsereg megerősítése szükségessé válnék, ez a Habermann-csoport egyik lovashadosztályának odairányításával történhetik, mely esetben egy-egy km-re 233 ember esnék. Op. 5424."

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

A 4. lovashadosztály gyalogsága, tüzérsége és főbb parancsnokságai már elmentek innen.

Mai napon elszállították: a 362. híradó osztagot, a 135. és 136. tábori kórházakat, az 1052. és 1063. sz. lövőszeresoszlopokat és a 28. vonatlépcsőt.

December 18.

Megállapítások az ellenségről.

a) Az orosz 15. hadosztály tisztjei azt beszélik, hogy az élelmezést — kíméletlen harácsolással — kizárólagosan Romániából födözik.

A románok az élelmezés és ruházat miatt nagyon panaszkodnak, mivel Oroszország már semmit sem szállít.

b) Az orosz hadosztályok az idősebb évfolyamokat tömegesen hazabocsátják. A 32 éveseket véglegesen elbocsátják, a 23—32 éveseket hosszabb időre szabadságolják.

Propaganda.

Az orosz 4. hadsereg rendkívüli gyűléséről az alábbi hírek szivárogtak ki:

1.) Cserbacsev tábornok az ukrán Radával egyetértve Jassinál csapatokat vont össze. Állítólag Kornilov is Jassiba igyekszik jutni. A frontra való utánszállítást a Rada megakadályozni törekszik, hogy ily módon a hadseregekre nyomást gyakorolhasson.

2.) A Kiszinievben december 16-án összeült hadsereggyűlésen megjelent román komitétagokat a régi komité letartóztatta. Ezzel a Rada hívei a román arcvonalon túlsúlyba jutottak. A román lakosság lázong és azonnali békét követel. A román csapatokat az oroszoktól távoltartják, nehogy a forradalmi eszmék megmételyezzék őket.

Az orosz 4. hadseregnél a hadsereggyűlés és az új főparancsnok Konduruskin, kihez az orosz II. hadtest csatlakozott, szélsőséges programmot vall: a tiszteket felfelé, a legfőbb parancsnokságig, a komité választja meg; azonnal le kell részlegesen szerelni a haderőt; Oroszországnak joga van különbékét kötni, ha szövetségesei vonakodnak tárgyalásaikon résztvenni.

Ezen az alapon folyik az orosz front demokratizálása. Ennek következménye a tisztikarban az öngyilkosság és szökés; a legénységnél a fegyelmetlenség.

Az orosz 9. hadseregnél, ellentétben a 4. és 8. hadsereggel, a tisztek megválasztása tárgyában még nincsenek hírek. A hadsereg parancsnoka megtiltotta az orosz XXVI. hadtest parancsnokának, hogy állásunkban meglátogathasson bennünket; ennek ellenére a hadtest vezérkari főnöke érintkezett velünk.

A semleges övben berendezett teaházunk nagy látogatottságnak örvend. Propagandánk kedvezően fejlődik.

Az orosz 8. hadseregnél, szintúgy a 4. hadseregnél is, a tiszti választásokat már megejtették.

Az ukrán Rada elállott attól, hogy az orosz 17. hadosztályt az arcvonalból kivonja.

Fegyverszüneti tárgyalások.

A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság közli:

„Op. 5462. számú javaslatához hozzájárulok.

Viranovskij tábornok december 17-én rádiógrammal tudatta, hogy a focsanii fegyverszüneti szerződés 14. §-a alapján, a brest-litowski szerződésben megállapított foscanii bizottság megalakítását mellőzni kívánja. Azt fogom neki válaszolni, hogy az itteni front orosz csapataira a brest-litowski szerződés érvényes, s így határozványainak alá kell magát vetnie.

Presan tábornoktól még nem jött válasz. Op. 4877."

Változások hadseregarcvonalamon.

A 28. népfölkelő dandár átvette a 70. honvédhadosztály egész szakaszát. A 70. honvédhadosztály csapatai a Csík-medencében gyülekeznek.

Az A. O. K.-tól az alábbi rendelet érkezett:

„A német déli hadsereg körletét osztrák-magyar csapatok fogják átvenni; evégből a József főherceg-hadseregarcvonal a 30. és 59. hadosztályt egy lovashadosztállyal együtt gyalogmenetben útbaindítja, hogy a német csapatokat felváltsák.

A cs. és kir. XXV. és XII. hadtestparancsnokság a megfelelő arcvonalszakaszok fölött a parancsnoklást ott át fogja venni. Ober-Ost a Linsingen-hadseregcsoportparancsnokságnál levő XII. hadtestbeli csapatokat, Böhm-Ermolli vezérezredes útmutatásai alapján, közvetlenül a német déli hadsereghez fogja irányítani.

Mivel a cs. és kir. 3. hadsereg a német déli hadsereg arcvonalát fogja átvenni, a 3. hadseregparancsnokság a német déli hadseregparancsnoksággal közvetlenül állapodjék meg, hogy az osztrák-magyar csapatokat miképen csoportosítsák. A 3. hadseregparancsnokság az A. O. K.-nak jelentse be az új csoportosítást.

A. O. K. a vezérkar főnöke. Q. 48.574."

Ehhez a rendelethez hozzáfűztem:

„1.) A 7. hadseregparancsnokság a német déli hadseregparancsnoksággal állapodjék meg, hogy a 30. és 59. gyaloghadosztályt és még egy lovashadosztályt (9. vagy 6.) mikor bocsáthatja a 3. hadsereg, illetve a német déli hadsereg rendelkezésére.

2.) Mindhárom hadosztály magával viszi tüzérségét; a tüzérség fokozatos kivonására még parancs megy.

3.) Az 59. hadosztály már új tagozásával[1] indul útba. A 6./I., 38./III., 50./IV., 31./III. és 60./II. zászlóaljat az új hadosztályokhoz kell útbaindítani Op. 5306. számú parancsom értelmében. A 38./III. zászlóalj tanzászlóaljként Marosvásárhelyre jön.

4.) Az A. O. K. Op. 48.700. és 48.576. számú rendelete értelmében, a XII. hadtestparancsnokságnak a 7. hadseregnél való arcvonalba helyezése félbemarad. A 3. hadseregparancsnokság fogja meghatározni, hogy a hadtestparancsnokság a német déli hadseregnél melyik alszakaszon veszi át a vezetést.

5.) A 3. és 7. hadseregparancsnokság az új arcvonalak átvételét és a hadsereg csoportosítását akként készíti elő, hogy az Op. 5436. számú rendeletben előrejelzett új helyzetbe surlódás nélkül illeszkedhessék. Op. 5436/II."

Élelmezési helyzet.

Az 1. hadsereghez december 16-án és 17-én egy nagyobb szállítmány érkezett, melyben főleg liszt volt.

A szállásmesteri hivatal nézete szerint, ez csak látszólag javította meg az élelmezési helyzetet, mert a december 10. és 16. közötti időben csak két napra való kenyér és főzelékféle érkezett a hadsereghez. Ezért az élelmezési válság még mindig nincsen elhárítva. Mivel előrelátható, hogy az utánszállítás megint csak apadni fog, ismét a harácsolás mellett kardoskodik.

Furcsa az A. O. K. valamelyik közegének fölfogása. Azzal akarja az élelmezési válságot megszüntetni, hogy kevesebbet ad a katonáknak enni. Erre vall Q. 213.833/1. számú rendelete, mely így hangzik:

„Hogy segítsünk a liszthiány következtében beállott válságos helyzeten, mely úgy állott elő, hogy a malmok nem tudnak a kívánt mennyiségben gabonát őrölni, a fejenkénti napi lisztadagot 400 gr-ra csökkentem. A. O. K. vezérkar főnöke."

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

Elszállították: a 10. huszárezred 3. századát, a 136. tábori kórházat, a 117. tábori sütődét, a 1059./2. lőszeroszlopot, a 135. élelmezési-lépcsőt és a 118. vonatlépcsőt.

December 19.

Ő Felsége december 18-án Felsőborgón félbeszakította szemléjét s Kolozsváron át Nagyváradra utazott.

[1] 24., 103. ezred, 42./IV., 81./IV. zászlóalj, 3., 15. és 26. vadászzászlóalj.

Megállapítások az ellenségről.

1. hadseregünk előtt.

a) Az orosz 71. hadosztályt az arcvonalból kivonják, az anyaországba szállítják és átszervezik ukrán 41. hadosztállyá.

b) Hírlik, hogy az orosz 48. hadosztályt a románok fogják felváltani.

c) Az orosz 191. hadosztály felváltását elhalasztották.

d) Az orosz 191. hadosztály panaszkodik, hogy nem kap kenyeret és ruhát.

e) Az orosz 14. és 15. hadosztályról[1] mondják, hogy ukrán hadtestté fogják átszervezni.

A 3. és 7. hadseregünk előtt nincsenek újabb hírek.

Propaganda.

Az ukrán Rada hatalma növekszik. Sewastopol a bolsevikiek ellen foglalt állást. Hír szerint a Rada visszautasította az entente ajánlatát, hogy a bolsevikiekkel szemben kész megsegíteni.

Kievben polgárháború és anarchia dúl.

A román hadseregnél és az orosz 4. hadseregnél nincs újság. Az orosz VIII. hadtestben túlnyomóan ukránok vannak.

Az orosz II. hadtest az ukrán Rada ellen foglalt állást. Az ellenpropaganda Anglia és Kaledin[2] érdekében dolgozik.

Az orosz 9. hadseregnél a XXIII. hadtest és a 8. hadseregparancsnokság közötti beszélgetésből kivehető, hogy a 9. hadseregparancsnokságnál, Botosaniban, a helyzet igen kiélesedett. „Mindenre készen kell lenni."

Az orosz 8. hadseregnél a helyzet nem változott.

Fegyverszüneti tárgyalások.

A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság arról értesít, hogy Presan tábornok válasza megérkezett, s így szól:

„1917. december 19. Főhadiszállás No. 485.

Mackensen tábornagynak, Bukarest.

Táviratára kijelentem, hogy a román hadsereg a Focsaniban megkötött fegyverszüneti szerződéshez alkalmazkodik s tisztelettben fogja tartani. Presan s. k.

A vezénylő tábornok és főhadsegéd aláírását hitelesíti:

Razu tábornok, az 5. hadosztály parancsnoka. Op. 4856."

Erről mindhárom hadsereget értesítem.

[1] Orosz VIII. hadtest.

[2] Az orosz XXX. hadtest parancsnoka.

Változások hadseregarcvonalamon.

A hadseregparancsnokságoknak az alábbi rendeletet adom ki:

„Az Op. 5436/II. számú rendelet kapcsán még a következő intézkedést teszem az átcsoportosításra:

A 30., 59. hadosztály és a 7. hadseregparancsnokság által kijelölt lovashadosztály (6. vagy 9.) tüzérségét az arcvonalból ki kell venni és gyalogmenetben útba kell indítani. Az elvett tüzérség pótlására szolgál a 15. tábori ágyúsezred (4 üteg és 1 aknavetőüteg) és a 15. tábori tarackosezred egyik osztálya (3 tarackosüteg).

Az 1. hadseregparancsnokság visszaadja a 31. nehéz tüzérezred 24./1. ütegét a 7. hadseregnek.

Az 1. hadseregnél a 70. honvédhadosztály tüzérségét szintén ki kell az arcvonalból venni. A tüzérség bevonul hadosztályához.

A 24. és 103. ezred az 59. hadosztály kötelékébe jut.

A 38./III. zászlóalj mint tanosztály december 23-án Nyárádszeredára és Marosvásárhelyre érkezzék."

Az A. O. K.-nak az alábbi előterjesztést teszem:

„Elrendeltem, hogy a 30., 59. hadosztály és egy lovashadosztály a német déli hadsereghez induljon. A 70. honvédhadosztály az arcvonal mögött most gyülekezik. A mostani nyugodalmas időt célszerű arra kihasználni, hogy a csapatok kiképzését tökéletesítsük és hogy őket az álláserődítésben tovább iskolázzuk. Ezért fontos tudni, hogy milyen sorrendben fognak a seregtestek innen távozni. Ha elszállításuk sorrendje és ideje már megvolna határozva, kérem, közölje velem. Op. 5504."

December 20.

Megállapítások az ellenségről.

1. hadseregem előtt.

Megállapították, hogy az egész orosz XXX. hadtest felváltása küszöbön áll. A hadtest szakaszát állítólag a románok fogják átvenni.

3. és 7. hadseregem előtt.

Újabb megállapítás nem történt.

Propaganda.

Cserbacsev tábornok megint érvényesülni kezd. A jassii román hatóságok minden összeköttetést megszakítottak a szentpétervári orosz kormánnyal.

Románok. A hadsereg hangulata a béke mellett van. Az 1. hadosztály tisztjei azt beszélik, hogy a mostani kormányt meg kell buktatni, mert a béke ellensége.

Az orosz 4. hadsereg helyzete nem változott.

Cserbacsev tábornok az orosz 9. hadseregnél egy újonnan megalakult komitét összeülése pillanatában román csapatok segítségével letartóztatott.

Az ellenpropaganda erősen működik. Németország ellen a hangulat elkeseredett, velünk szemben is bizalmatlanok, mert azt hiszik, hogy támadni készülünk. Érintkeztünk az orosz 23. hadosztály főnökével; a brestlitowski fegyverszüneti szerződésről nem tud semmit. Erről nem akart tárgyalni.

Az orosz XXXIII. hadtest és a 167. hadosztály fel van háborodva Cserbacsev tábornok és a Rada üzelmei miatt; az ellenforradalom leverésére készek fegyvert fogni.

Változások hadseregarcvonalamon.

A 30. hadosztályt az arcvonalból már kivonták, szakaszát a 34. hadosztály vette át. Az 59. hadosztályt az 5. népfölkelő ezred és a 40. honvédhadosztály egy része váltotta fel. December 26-ig a hadosztály teljesen együtt lesz.

Az 51. honvédhadosztály megnyujtotta déli szárnyát; déli határa Rareulnál van, Dzeminétől nyugatra.

A 7. hadseregparancsnokság az arcvonalból kivett hadosztályoknak rövid üdülési időt akart adni. Erre a hadseregarcvonalparancsnokság felhívta a 7. hadsereg figyelmét arra, hogy a 30. és 59. gyalog- s a 6. lovashadosztálynak a német déli hadsereghez való mielőbbi érkezése igen kívánatos, hogy a felváltandó német csapatok új rendeltetési helyükre mielőbb elindulhassanak. Ezért nem szükséges megvárni, míg a kivont hadosztályok minden csapata együtt lesz, hanem a már szabaddá vált ezredeket fokozatosan kis menetekben útba kell indítani. Ezzel nemcsak teljesíthető az útbaindításra irányult kívánság, hanem elérhető az is, hogy minden csapat kevésbbé megerőltető kis menetek és jó éjjelezési körletekben rövid pihenőhöz juthat. Op. 5504.

Fegyverszüneti tárgyalások.

A Mackensen hadseregcsoportparancsnokságtól jegyzék érkezett, kérve, hogy az 1. hadsereg juttassa el azt az oroszokhoz:

„A jassii román arcvonal orosz főparancsnokságának!

A focsanii fegyverszüneti szerződés — melynek ügyében Nagyméltóságod december 17-én hozzám fordult — a 18. §. értelmében a fronton szembenálló orosz csapatokra már nem érvényes. Ezekre a brestlitowski fegyverszüneti szerződés vonatkozik.

Ennek VII. pontja szerint a fegyverszüneti szerződés végrehajtásában Focsaniban bizottságot kell alakítani. Arra kérem, hogy jelölje ki megbizottait és küldje őket Focsaniba. A dunai hajózás kérdését Focsaniban meg lehet oldani.

Az Odesszában összeülő hasonló bizottság a Fekete tengeri hajózást fogja tárgyalni.

Kérem tudassa, hogy Odesszáról lehetséges-e távíróösszeköttetést létesíteni Bukarestre? Talán Brailáról lehetséges az ottani hálózatba belekapcsolni. Én azt szeretném, hogy az odesszai kikötőben egy erre berendezett német és török hadihajón működnék a szikratávíró állomás.

Mackensen tábornagy s. k. Op. 4866."

Élelmezési helyzet.

Még mindig nem javult a helyzet. Az A. O. K.-tól távirat érkezett:

„A hadseregek liszttel való ellátása még mindig igen válságos, annak ellenére, hogy a lisztadagot leszállítottuk.

Magyarország november hóban csak 128, december hó 16-ig csak 90 vagón lisztet bocsátott a hadrakelt sereg rendelkezésére. Ezzel kell fedezni a kenyérszükségletet, pedig naponta 289 vagón liszt szükséges. Ha az élelmezési helyzet javítására ismételten tett ígéretet nem váltják be, a hadseregfőparancsnokság kényszerítve lesz a még meglevő készletet lefoglalni, hogy megóvja a hadsereget a koplalástól.

Ezt az intézkedést megkapták: a magyar királyi miniszterelnök, a honvédelmi miniszter, a közélelmezési miniszter, a hadügyminisztérium, a Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság, a József főherceg-hadseregarcvonalparancsnokság és a cs. és kir. közös élelmezési bizottság elnöke.

A. O. K., a vezérkar főnöke. Op. 214.150."

A hadsereg vezérkari főnököknek a következő útmutatást adtam:

„Lehet, hogy legénységünk az élelmezés nehézségeiről az oroszok előtt nyilatkozik. Ezt minden úton és módon meg kell akadályozni és meg kell torolni. Ha ilyen eset fordulna elő, azt a hadseregarcvonalparancsnokságnak azonnal jelenteni kell, hogy az A. O. K.-nál rámutassunk ennek politikai következményeire. Op. 5524."

Az oroszokkal a kereskedelmi kapcsolatra vonatkozóan ezt az intézkedést adtam ki:

„A brestlitowski fegyverszüneti szerződés végrehajtásával kapcsolatban, a cserekereskedelem érdekében kívánatos, hogy

en hadosztálynál kereskedőszellemmel bíró közegeket bízzunk ennek a szolgálatnak megszervezésével. Szűkkeblűség nélkül okat kell rögtönözni, melyekben mindent fel kell halmozni, re szükség van. A szállásmesteri hivatalok dolga lesz, hogy az árut a hátországban nagy mennyiségben bevásárolják s ha kell, kereskedőket is megmozgassanak az ügy érdekében. Különösen a mindennapi használatra szükséges és az ellátásban leginkább kívánatos gyakorlati tárgyakat kell beszerezni. Op. 5523."

Kistapolcsány, december 21.

„Arcvonalamon tökéletes csend. 15-én négyesztendei távol-„lét után végre újra pár órai tartózkodásra Kisjenőn és Bánkúton „voltam. Fácánvadászatot tartottunk, hogy hús legyen. Én egy-„magam 680-at lőttem. Most itthon vagyok Kistapolcsányban, „de nem találok nyugtot. Ameddig a háború tart és szeretett „vitézeim odakint kinlódnak, minden gondolatom ott van velük."

Megállapítások az ellenségről.

1. hadseregem előtt:

a) Az orosz 71. hadosztály elszállítása megkezdődött.

b) Az orosz 14. hadosztály az ukrán arcvonal főparancsnokától parancsot kapott, hogy azonnal alakuljon át ukrán csapattá.

7. hadseregem előtt az orosz XXVI. hadtestnél az ukranizálás erősen folyik.

3. hadseregem előtt az orosz XI. hadtest felváltását megkezdették. Az orosz 9. lovashadosztályt az arcvonalból kivonták. Goridiczre távozik.

Az orosz 12. hadosztálybeliek azt beszélik, hogy hadosztályukat leszerelik, csupán a 17. évfolyambeliek maradnak fegyverben.

Propaganda.

Az ukrán arcvonal főparancsnoksága arra törekszik, hogy tisztán ukrán frontot létesítsen. A román arcvonalról nincsenek újabb hírek.

A román és az orosz 4. hadseregnél nincsen változás.

Az orosz 9. hadseregnél az orosz XXIII. hadtest a 9. hadsereg forradalmi komitéjától utasítást kér, hogy mihez tartsa magát Cserbacsev tábornokkal és a Radával szemben.

Nincsen tisztázva, hogy az orosz 9. hadsereg mely párton van?

Az orosz X. hadtestbeli tisztek azt beszélik, hogy az ellenpropaganda leküzdésére szigorú intézkedéseket tettek; az intéz-

kedéseket állítólag Lipkó ezredes tette, ki hozzánk hajlik és legközelebb a X. hadtest parancsnokságát fogja átvenni.

Az orosz 8. hadseregnél a 8. hadosztály rádiója megtiltotta, hogy Cserbacsev tábornok parancsait továbbítsák.

Fegyverszüneti szerződések.

A Kolozsvárott összeülő fegyverszüneti bizottság elnökéül a hadseregarcvonalparancsnokság herceg Hohenlohe ezredest, az 5. huszárezred parancsnokát; a focsanii bizottságba Hempel vezérkari őrnagyot és báró Widmann főhadnagyot jelölte ki. Op. 5462./III.

Változások hadseregarcvonalamon.

A Habermann-csoportnál megkezdették a 6. lovashadosztály felváltását. A 20. népfölkelő ezred Czernowitzbe érkezett. A 204./I—IV. zászlóalj, a 203., a 204./V—VIII. zászlóalj a 204. ezredet alakította meg. Op. 6311.

A 7. hadsereg átcsoportosítása.

Az Op. 5424. számú intézkedés következtében a 7. hadseregparancsnokság jelenti a tervezett új csoportosítást:

1.) A 3. hadsereg mostani körletének átvétele után:

a) A XI. hadtest az 5. honvédlovashadosztállyal, a 63. gyalog- és az 51. honvédhadosztállyal megmarad mostani helyzetében;

b) a XXVI. hadtest a 40. és 74. honvédhadosztállyal és a 9. lovashadosztállyal a XI. hadtesthez csatlakozva a Serethig;

c) Kosak altábornagy a 16. hadosztállyal és a 3. hadseregheznost beosztott lengyel segédcsapatokkal a Pruthtól a Dniesterig.

2.) Hogy a csapatokat ne kelljen hiába ide-oda tologatni, a 7. hadseregparancsnokság átmeneti helyzetet óhajt elfoglalni az alábbi csoportosításban:

a) Habermann-csoport: 5. és 11. honvédlovashadosztály, 63. gyalog-, 51. honvédgyaloghadosztály;

b) Horsetzky-csoport: 40. és 74. honvédgyaloghadosztály, 31. gyalog- és 9. lovashadosztály;

c) Fabini-csoport: 43. lövészhadosztály, 34. és 5. gyaloghadosztály;

d) Kosak-csoport: a 3. hadsereget alkotó csapatok az 5. hadosztály nélkül.

Ebből az átmeneti tagozásból a végleges csoportosításba súrlódás nélkül át lehet menni.

3.) A gróf Herberstein-csoport alkalmazása.

Átmenetileg átveheti a 9. lovashadosztály és a 31. gyalog-hadosztály a parancsnokságát, ezzel a Horsetzky-csoport megoszlik. Ez a beosztás azonban mielőbb meg fog szűnni, mihelyt a 31. hadosztály — ahogyan tervezzük — elmegy innen.

A Habermann-csoport két hadosztályának gróf Herberstein altábornagy parancsnoksága alatt való összevonása és Habermann táborszernagy alá rendelése nem lenne célszerű.

A Habermann-csoport új tagozása meg lenne könnyítve, ha a 11. honvédlovashadosztály helyett az 5. volna átadható. Ebben az esetben az egész mostani gróf Herberstein-csoportot elszállítanák. Más ok is szól a mellett, hogy a 11. honvédlovas-hadosztály a Habermann-csoportban maradjon, és pedig, hogy a tüzérség és a 11. honvédlovashadosztály nélkülözhető lovai a Borgo-szorostól nyugatra eső térben egyesítve vannak, míg a gróf Herberstein-csoport lovait csak december 21-én szállítják Magyarországba.

4.) Az Op. 5489. számú parancs értelmében a 15. tábori ágyúszázad és a 15. tábori tarackososztály a 3. hadseregtől a 7. hadsereghez kerül. Ha az Op. 5424. számú parancs szerint a Dniester és a Pruth közötti területből a 36. gyalog-, a 42. honvéd-gyalog- és a 2. lovashadosztályt elvisszük, úgy az említett területen csak a 16. hadosztály tüzérsége marad; ezért a Pruthtól északra levő területre kellene ismét eltolni. Utasítást kérek, hogy a felsorolt rendeletekben megparancsolt csapateltolásokat végrehajtsam-e?

5.) A később kivonandó 31. hadosztály vezetéklovait december 21-én kell a Kőrösmezőtől délre levő területen összegyűjteni. Kérdem, hogy ezt a rendelkezést visszavonjam-e?

6.) A 2. pont alatti átmeneti tagozást az 1. pont alatti végleges átcsoportosítással egybe kell hangolnunk, hogy a szükségtelen csapateltolások elmaradjanak; már csak azért is, mert a mostani élelmezési helyzetnek valamennyi csapatra és lóra nagy befolyása van. Op. 1862/18."

A 7. hadseregparancsnokságnak ezt válaszolom:

„Op. 1862/18. számra:

Az A. O. K. a legközelebbi időben közölni fogja, hogy a csapatkivonások minő sorrendben, minő részletekben és mikor történjenek; ezután fogok fenti számú előterjesztésére véglegesen dönteni.

Addig mindenesetre célszerű lesz az arcvonalban levő lovak elszállításával várni.

Megjegyzem, hogy a 15. tábori tarackososztály nem jut a 7. hadseregnél az arcvonalba, hanem mozgó tüzérségi tartalék

lesz belőle. Gondolni kell tehát arra, hogy szükség esetén elszállítható legyen. Op. 5526."

Azonban mindezek az előkészületek, tervezések tárgytalanokká váltak, az A. O. K. 48.962. számú intézkedése következtében, mely így szól:

„Op. 5504. számra:

A német O. H. L.-al egyetérvte, az egész keleti arcvonalat osztrák-magyar csapatok fogják átvenni, a cs. és kir. 4. hadseregtől kezdve egészen a Mackensen-hadseregcsoportig.

A József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság átveszi az egész front fölött a parancsnokságot attól kezdve, midőn az egész arcvonalon már csakis osztrák-magyar csapatok lesznek.

A 70. honvédhadosztály Háromszékben marad mint hadseregtartalék. Az alárendelt csapatokat tervszerűen további kiképzésre kell fogni. Az állásokban csak annyi csapatot kell hagyni, amennyire ott szükség van.

Az erődítésre a fegyverszüneti szerződés VI. pontja érvényes.

Megemlítem, hogy a XXII. hadtestparancsnokság a 4. hadsereg északi körletét, a VI. hadtestparancsnokság Falkenhayn jelenlegi szakaszát, azaz a 2. és 4. hadsereg közötti körletet fogja valószínűleg átvenni.

A 4., 2. és 3. hadsereg Kövess tábornagy hadseregcsoportját fogja alkotni. Kövess tábornagy és Böhm-Ermolli vezérezredes megtartják hadseregeik vezérletét. Az új parancsnoklási viszony szabályozása és a magasabb parancsnokságok főhadiszállásainak esetleg szükségessé váló áthelyezése miatt semmi esetre sem szabad új telefonhálózatot építeni.

A hadseregarcvonalparancsnokság Kolozsvárott marad.

Legfelsőbb elhatározásra:

Arz gyalogsági tábornok s. k. Op. 48.962."

Ezzel a rendelettel Op. 5391., 5424. számú előterjesztéseim is tárgytalanokká váltak, a tüzérség itteni meghagyása, az 1. hadsereg erősebben hagyása és a 43. lövészhadosztály eltolása tárgyában.

A 3. és 7. hadsereg vezérkari főnökeit a legújabb tervről tájékoztatni fogom. Vezérkari főnököm az alábbi intézkedést terjeszti elém jóváhagyásra:

„Az A. O. K. elrendelte, hogy a német déli hadsereghez irányítandó két gyaloghadosztályon kívül[1] még három gyaloghadosztály induljon gyalogmenetben útba a cs. és kir. 2. hadsereghez az ottani német csapatok felváltására.

[1] 30. és 59. hadosztály.

Cs. és kir. Fenséged elé ezt a táviratot terjesztem :

1.) Nem a 6. lovashadosztály megy a német déli hadsereghez, hanem a 9. lovashadosztály ; melynek helyét a 31. hadosztály fogja elfoglalni, megnyujtva arcvonalát.

Megokolás. A 6. lovashadosztálynak csupán Zalesczykiig 280 km útja lenne, ehhez körülbelül még 100 km jönne. Ez sok a hadosztálynak. A vasúti szállítás lehetetlen.

2.) A 2. hadsereghez megy :

a) A 36. gyalog- és a 42. honvédgyaloghadosztály. A hadosztályok helyét a 16. hadosztály és a 187. Landsturm dandár foglalja el arcvonaluk megnyujtása útján.

b) A 43. lövészhadosztály helyét az 5. és 34. hadosztály foglalja el arcvonaluk megnyujtása útján.

3.) A Habermann-csoport kiveszi az arcvonalból a 6. lovashadosztályt, továbbá az 5. vagy 11. honvédlovashadosztályt. Ezeket gyalogmenetben Czernowitz—Oberwików terébe küldi hadseregtartalékul. Onnan később az arcvonalba kerülnek, hogy ott két gyaloghadosztály (például a 34. és a 40. honvéd) felszabaduljon s a czernowitzi szakasz hadseregtartaléka lehessen. Ezzel a XXVI. hadtest felszabadul.

4.) A 42. honvéd-, a 36. gyalog- és a 43. lövészhadosztály elvitelével Kosak altábornagy a Pruthtól északra levő szakaszt, a 7. hadseregparancsnokság a 3. hadsereg körletét veszi át. A 3. hadseregparancsnokság a német déli hadsereghez, a XIII. hadtestparancsnokság a zloczowi szakaszba megy.

5.) A gróf Herberstein-csoportparancsnokságot a VI. hadtestparancsnokság helyébe, az 1. hadsereghez kellene beosztani.

A 7. hadsereg végleges csoportosítását így gondolom :

Kosak-csoport a Dniester és a Pruth között, a 16. gyaloghadosztály, a 2. lovashadosztály, a 187. Landsturm-dandár és a lengyel 2. dandár ;

Fabini-csoport a Pruth és a Sereth között, az 5. gyalog és a 6. lovashadosztály ;

hadseregtartalék a 34. hadosztály Czernowitzben ;

Horsetzky-csoport a Sereth és a Pruth között, a 31. gyalog-, 74. honvéd- és az 5. vagy 11. honvédlovashadosztály.

Hadseregtartalék a 40. honvédhadosztály Oberwików-Czudyn terében.

A Habermann-csoport a hadsereg déli határáig nyúlva, az 51. honvéd-, 63. gyalog- és az 5. vagy 11. honvédlovashadosztály.

Kérem a 3. és 7. hadsereg vezérkari főnökeit, hogy szóljanak hozzá, holnap december 22-én délelőtt 11 óráig.

Willerding altábornagy s. k. Op. 5537.“

A lengyel légió volt csapatainak használhatóságáról a kiképzőcsoportparancsnokságtól olyan minősítés jött, hogy a gyalogságot a 16. dandár menetalakulatai közé beosztották. Egyenlő értékű a többi menetalakulatokkal; sok jóindulatot mutat, törekvő és szerény. Az arcvonalba beállítható.

Az Oroszország és Ausztria-Magyarország közötti kereskedelmi viszony szabályozására mindhárom hadsereg vezérkari főnökének alábbi utasítást adtam:

„A hadseregarcvonalparancsnoksághoz jutott hírek szerint a németek a keleti arcvonalon szükségleti cikkekben és tárgyakban (például zsebórák, játékkártyák, borotvakészülékek — egy hónap alatt körülbelül 600.000 márka értékben) igen élénk cserekereskedést fejtenek ki. Ezt a mozgalmat a honi kereskedelem hatásosan támogatja.

Még egyszer felhívom figyelmüket arra, hogy az oroszoknál fürkésszék ki, miféle tárgyakra és cikkekre lenne szükség, hogy a cserekereskedés felvirágozzék. Ez azért kell, hogy a keresett tárgyak tömeges előállítására az A. O. K.-t felhívhassam. A boltok rummal való ellátásának kérdését azért lenne fontos tisztázni, mert az 1. hadsereg szállásmesteri hivatalának ebből készlete van és a gyártás is lehetséges.

Nekünk legfontosabbak az élelmicikkek. A cserekereskedelmi forgalmat könyvelni kell. Az élelmicikkekből befolyó nyereséget a csapatok javadalmazására fordítsa a hadbiztosság. Op. 5523/I."

December 22.

Az ellenség helyzete hadseregarcvonalam előtt.

I. Csoportosítás.

A román 2. hadseregnél nincsen változás.

Az orosz XXX., XXIV. és II. hadtestnél beszélik, hogy az orosz csapatokat románok fogják felváltani. A legutóbbi oroszországi belső eseményekből és a románoknak a béke kérdésében tanusított felfogásából következtetni lehet, hogy a honvédelmet Moldvában a románok akarják átvenni az oroszoktól. Erre azonban nincs elég erejük.

Az orosz 4. hadsereg: A XXX. hadtest állítólag Besszarábiába fog távozni. A hadtestnél a 71. hadosztály már átváltozott ukránná. A 191. hadosztálynak a 103.-kal való felváltása elmaradt. A 103. hadosztályt Bicazulra elszállították, hogy a 14. hadosztályt felváltsa.

A 25. és 68. hadosztály[1] Adjudul Noura ment. Állítólag Oroszországba szállítják.

[1] XXXVI. hadtest.

Az orosz 9. hadseregben nincsen változás.

A 166. hadosztályt[1] feloszlatták.

Az orosz 8. hadsereg helyzete változatlan.

Nem lehet megállapítani, hogy a Bielcynél gyülekezett orosz lovasság hová lett? Valószínűleg Ukrajnába vitték.

Az 9. lovashadosztály, miután ukránná változott, valószínűleg Ukrajnába költözik.

Az orosz csapatok ukranizálása tovább folyik. És pedig: A 71. hadosztálynál,[2] a 189. hadosztálynál,[3] az egész X. hadtestnél, a 9. lovashadosztálynál, a 14. hadosztálynál,[4] továbbá a 78. és 65. hadosztálynál.[3]

II. Hangulat és propaganda.

A fegyverszüneti szerződéseket általában megtartják az egész arcvonalon. A román arcvonalon az orosz főparancsnokság idáig alakilag nem ismerte el a brestlitowski fegyverszüneti szerződést és ennek érvényessége kérdéses a román arcvonalnak az ukrán mozgalommal szemben tanusított magatartása miatt. Ellenben Presan tábornok, a román hadsereg főparancsnoka kijelentette, hogy a román csapatokra a focsanii fegyverszüneti szerződés érvényes. Az érintkezési helyek tárgyában létrejött a megegyezés.

Teaházak, boltok berendezése célszerű. Igen keresett helyek tárgyalásra, újságok, kereskedelmi tárgyak kölcsönös kicserélésére. Ezt az indítványt tovább fejlesztjük. Az ellenpropaganda csakis az orosz 9. hadsereg arcvonalán érezhető, az orosz 4. hadseregnél — mivel az határozottan békepárti — az ellenpropaganda semmire sem megy.

Az orosz legénység békevágya nagyon növekszik. Ennek következménye, hogy a 4. hadseregnél — hol az élelmezés nem elegendő és rossz — a szökések hihetetlen arányban megszaporodtak. A századok létszáma itt 40—50 főre csökkent.

Az orosz főparancsnokság által elrendelt demokratizálás[5] csak lassan halad. A 4. és 8. hadseregnél a meg nem választott, vagy elcsapott tisztek menekülnek az arcvonalról és sok esetben öngyilkosságot követnek el.

A nagyoroszok és ukránok között mindjobban kiélesedik az ellentét, melyet főképen az erőszakos ukranizálás idéz elő. Ahol az ukránok befolyása kerekedik felül, ott a fegyelem jobb és a

[1] A XVIII. hadtestbe tartozik.
[2] A XXX. hadtest kötelékébe tartozik.
[3] A XXVI. hadtest kötelékébe tartozik.
[4] A VIII. hadtest kötelékébe tartozik.
[5] A tisztek megválasztása, stb.

tartózkodás velünk szemben nagyobb. A tisztek és legénység közötti viszony is jobb ott és nagyobb változás nem állott be. Ezt legjobban az orosz 9. hadseregnél lehet észlelni, ahol Kelcsevsky tábornok parancsnokol, kit Cserbacsev tábornok az orosz csapatok ukranizálásában hatásosan támogat. Ellenben az orosz 8. hadseregnél, melynél a bolsevikiek vannak többségben, kereken megtagadták az ukránok kivonását az orosz csapatok kötelékéből.

Többszörösen beigazolódott, hogy az ukrán Rada arra törekszik, hogy a román arcvonal fölött a hatalmat magához ragadva, a román frontot ukrán arcvonallá változtassa át.

A román főhadiszálláson alakult komitét Cserbacsev tábornok, a Rada új ukrán főparancsnoka, a román kormány támogatásával azonnal letartóztatta, ki az ukránok és bolsevikiek közötti ellentétet saját hasznára iparkodik kihasználni.

Az orosz befolyástól eddig megóvott román hadsereg hangulata most a béke felé hajlik, mert az ország belsejében nő az izgatottság és a nyugtalanság. A tisztek is azt vallják, hogy a mostani kormánynak meg kell buknia, mert a békepolitikát posványba juttatja.

Az élelmezés az orosz 4. hadseregnél rossz, a 9. hadsereg utánszállító szolgálata is nehéz helyzetbe került, mert a Rada elzárta a vasúti összeköttetést a hadsereg elől.

Megállapítások az ellenségről.

1. hadseregem előtt:

a) Az orosz 80. hadosztálynál az ukránokon kívül a lengyel legénységet is kivették és Minskbe szállították. A 71. hadosztályból a tatárokat Besszarábiába küldötték, hol új tatár ezredeket formálnak belőlük.

b) Az orosz 48. és 191. hadosztályt hír szerint román csapatok fogják felváltani.

7. hadseregem előtt:

Az orosz 59. hadosztályt ukrán csapatok fogják felváltani.

Egyéb hírek.

Az orosz 49. hadosztálynál[1] a háború óta fegyverben álló 35 évesnél idősebb évfolyamokat hazabocsátották; ezzel a századok létszáma 30—40 főre apadt.

Propaganda.

A román fronton nincsen újság.

[1] A XXIV. hadtest kötelékébe tartozik.

Az orosz 4. hadseregnél nincs változás. A 9. hadseregnél a forradalmi bizottságról az hírlik, hogy bár nincsen letartóztatva, de helyzete kritikus. Felszólítja az összes csapatokat, hogy belátásuk szerint cselekedjenek, ha nem kapnak hírt róla. Szikratáviratból látható, hogy az orosz 9. hadseregnél az élelmezés körül nagy zavarok vannak, mert a hadsereg el van vágva a hátországtól és a román hatóságok az élelmicikkeket eldugják. Ennek következtében az orosz csapatok tömegesen távoznak az arcvonalról és Besszarábiába mennek.

Az orosz 8. hadseregnél nincsen változás.

Változások hadseregarcvonalamon.

Horsetzky altábornagy átvette az eddigi Conta-csoport parancsnokságát Poiana-Mikulitól a Serethig.

A 7. hadseregparancsnokság a hadsereg tervezett átcsoportosítására jelenti:

1.) Nehogy a csapatokat hiába tologassuk, javaslom, hogy 40. honvédhadosztály maradjon mostani helyzetében. Helyette Habermann táborszernagy csoportjától egyik lovashadosztály lenne Oberwików-Czudyn terében hadseregtartalék. A hadsereg végleges csoportosítása ez lenne:

a) Habermann-csoport: A 63. hadosztály, az 51. honvédhadosztály és egy lovashadosztály;

b) Horsetzky-csoport: A 40. és 74. honvédgyaloghadosztály és a 31. hadosztály;

c) Fabini-csoport: Az 5. gyalog- és 6. lovashadosztály;

d) Kosak-csoport az Op. 5537. számú rendeletében megjelölt csapatokkal.

e) Hadseregtartalékok: A Habermann-csoport egyik lovashadosztálya (5. vagy 11. honvéd) Oberwików-Czudyn terében, a 34. hadosztály Czernowitzben.

2.) Felesleges csapatmozgások elkerülésére a 6. lovashadosztály, Czudyn elérése után, azonnal Hliboka terébe menve, nyomban átvenné szakaszát.

7. hadseregparancsnokság. Op. 1862/24."

A 3. és 7. hadseregnek az arcvonal átcsoportosítására ezt a végleges utasítást adtam:

„1.) Amint már jeleztem, a 3. hadseregparancsnokság a német déli hadsereg körletét, a XIII. hadtestparancsnokság a zloczowi szakaszt fogja átvenni.

2.) A német déli hadsereghez megy: A 30. és 59. hadosztály és a 9. lovashadosztály. A 9. lovashadosztály helyét a 31. hadosztály tölti ki megnyujtott arcvonalával.

3.) A cs. és kir. 2. hadsereghez megy :

a) A 3. hadseregtől a 42. honvéd és a 36. hadosztály, helyüket a 16. hadosztály, a 2. lovashadosztály és a 187. Landsturm-dandár fogja megnyujtott arcvonallal elfoglalni ;

b) a 7. hadseregtől a 43. lövészhadosztály ; helyét az 5. és 34. hadosztály tölti ki megnyujtott arcvonallal. Ezeket a hadosztályokat akként kell az arcvonalból kivonni, hogy a Böhm-Ermolli hadseregcsoporthoz gyalogmenetben indult 30., 59. gyalog- és 9. lovashadosztályhoz zárkózhassanak Zaleszczykin és Uscie Biskupien át.

4.) A Habermann-csoportból a 6. lovas- és 11. honvédlovashadosztályt is gyalogmenetben kell Czudyn—Oberwików terébe irányítani, hol hadtesttartalék lesz. Ezek később az arcvonalba fognak kerülni. Helyettük két gyaloghadosztály, és pedig a 40. honvéd- és 34. hadosztály lesz hadtesttartalék Czernowitznél és Czudyn—Oberwikównál.

5.) Amint a 42. honvéd-, 43. lövész- és a 36. hadosztály az arcvonalból kiválik, Kosak altábornagy a Dniester és a Pruth között, a XVII. hadtestparancsnokság a Pruth és a Sereth között, a XIII. hadtestparancsnokság a zloczowi szakaszon átveszi a parancsnokságot.

A 7. hadtestparancsnokság előkészíti a 3. hadsereg körletének átvételét, melynek időpontját később fogom elrendelni.

A gróf Herberstein-csoportparancsnokság feloszlik.

6.) A tüzérségről külön rendelkezés következik.

7.) A csapatokat gondosan kell kímélni (a meneteket fokozatosan kell végrehajtani ; kis menetek ; az éjjeli szállásokat elő kell készíteni ; csakis jó utakat szabad használni stb.).

8.) Az élelmezés biztosítására az A. O. K.-nak előterjesztést tettem.

9.) A lovak kímélése végett a szekereket túlságosan megrakni tilos. A menetközben nélkülözhető podgyászt vasúton kell szállítani.

10.) Közérdekű ügyekben a 3. és 7. hadseregparancsnokság intézkedik.

11.) A végrehajtás egyes mozzanatairól az A. O. K.-nak jelentést kell tenni. Ilyen mozzanatok lesznek : a 9. lovashadosztály, a 36. gyalog-, a 43. lövész- és a 42. honvédhadosztály elvitelének pillanata ; ennek a hadosztálynak a Böhm-Ermolli-hadseregcsoporthoz érkezése, magasabb parancsnokságoknak helyváltozása stb.

12.) Innen fogom elrendelni, hogy az 1. hadsereg mikor kerüljön Kövess tábornagy parancsnoksága alá.

13.) Az összekötő hálózatra külön parancsot adok.

14.) A 7. hadseregnél a csapatok elhelyezésére, további tervszerű kiképzésére az Op. 5370. számú rendeletem érvényes.

15.) Ezt a parancsot a 3. és 7. hadsereg kapja. Op. 5537/I.“

Élelmezési helyzet.

Az 1. hadseregparancsnokság jelenti, hogy december 20-ig, a heti küldeményeket leszámítva, nem jeleztek semmi szállítmányt. Továbbá tudatja, hogy az alapjavadalmazáshoz kénytelen volt hozzányúlni ; raktárai kiürültek és hogy a közeli ünnepek alkalmával az élelmezés még válságosabb lesz. Ezért kéri, engedjék meg a harácsolást.

Kistapolcsány, december 23.

„Az olasz harctéren egynéhány sikert arattunk és vagy „10.000 olaszt fogtunk el. Ismételt erős ellenséges ellentámadá- „sokat az ellenség nagy veszteségei mellett visszavertünk.“

„Az én hadseregarcvonalamról beérkező jelentésekből két- „ségkívül meg lehet állapítani, hogy a románok az ententéhez „hívek maradnak és csak a kényszerítő körülmények miatt kötöt- „tek fegyverszünetet velünk, de a helyzet Romániában nagyon „válságos. Mindig több jel mutat arra, hogy egy román-ukrán „arcvonal alakul a Dniestertől délre, mely a „Radá“-t ismeri el „és nem Lenint és a maximalistákkal szemben határozottan ellen- „séges érzelmű. Ezen arcvonal látszat szerint a román 2., az orosz 4. „és 9. hadseregből állana, melyek csakis a focsanii fegyverszünetet „ismerik el és az e hó 15-én Brest-Litowskban megkötött fegyver- „szünethez — legalább ezidőszerint — még nem akarnak csat- „lakozni.“

A brest-litowski fegyverszüneti szerződés *73. számú mellékletben* van ismertetve.

„Az ellátási helyzet e hó 16-án arcvonalamon fenyegetőnek „jeleztetik. Alig van egy napra eleség csapataim részére. Mind- „annak ellenére, hogy hónapok óta ezen lehetetlen állapotnak „gyors orvoslását kérem és a legfontosabb föladatnak jelzem, s „végül majdnem fenyegetődzöm, többnyire szép táviratokkal akar „engem az A. O. K. megnyugtatni. Most kijelentettem, hogyha „nem jön azonnal alapos orvoslás, én rekviráltatni fogok. Az „A. O. K. azt feleli, hogy több élelemmel megrakott vonat indít-

„tatott el arcvonalamra, a magyar kormány utasítva lett, hogy „szállítson nekem, mert az osztrák nincs azon helyzetben."

„Az én vezérkari főnököm — Willerding altábornagy — az „A. O. K.-nak e hó 14-én keltezett táviratát 16-án küldi utánam. "

„A hadseregfőparancsnokság 14-én délután azt sürgönyzi :"

„'A déli A. O. K.-t[1] legközelebbi időben a 3. hadseregnek „kell átvennie, a 3. és 7. hadsereg körlete azután külön lesz „rendezendő. A zloczowi szakaszt a XII. hadtest fogja átvenni. „A Dniestertől északra eső körletben a XIII. hadtest, ezenfelül „még egy szakaszt kell hogy átvegyen. Ez a rendelet a fegyver- „szünet (Brest-Litowsk) 2. pontjával függ össze.' "

„Én azt találom, hogy a Dniestertől délre eső szakasz és „körlet oly szoros organikus összefüggésben van, hogy nem volna „jó annak egy részét egy a Dniestertől északra levő parancsnok- „ságnak alárendelni. Én azt a nézetet képviselem, hogy a 7. had- „sereg vegye át a 3. hadsereg körletét is, úgy, hogy balszárnya a „Dniesterre támaszkodjék, a jobbszárny az eddigi helyén marad. „Így a 7. hadsereg a Dniestertől Erdély határáig terjedne ; telje- „sen ugyanezt a nézetet vallja Willerding és erre vonatkozólag „egy ilyen előterjesztést fog csinálni az A. O. K.-hoz."

„Én Willerdinget a Hugheshez hívom és a következőket „mondom neki :"

„Az A. O. K. parancsára vonatkozólag mindenekelőtt az „A. O. K.-val szemben megállapítandó, hogy a 11 hadosztály „kivonása hadseregarcvonalamból a védelmi vonal megtar- „tását lehetetlenné teszi az ellenség esetleges támadásakor azon „esetben, ha a fegyverszünet fölmondási ideje rövidlejáratú. Ami „pedig a 7. hadsereg határait illeti, az én álláspontom a követ- „kező : A 7. hadsereg balszárnya a Dniester, jobbszárnya az „erdélyi határ legyen ; ez azt jelenti, hogy én egyesíteni kívánom „a 3. és 7. hadsereget. Tovább délre az 1. hadsereg marad. A többi- „vel tökéletesen egyetértek.' Willerding jelenti, hogy élelmezési „vonatok most tényleg jönnek. Meghagyom neki, hogy az A. O. K.- „nál erélyesen protestáljon az élelmezés örökös kimaradása és „a szállítások örökös akadozása ellen. Ezáltal derék csapataim „a legnagyobb veszélynek és nyomorúságnak vannak kitéve."

[1] A. O. K. Süd — a 3. hadseregtől északra levő német hadsereg.

„Ő Fölsége Erdélyben volt egy napra, de táviratilag meg-
„parancsolta, hogy ne szakítsam meg szabadságomat. Minden el
„volt már rendezve, hogy odautazom. Ez a lemondás bennem
„azt az érzést keltette, melyet nem vagyok képes leküzdeni,
„hogy Ő Fölsége Kövessel és Willerdinggel valamit meg akart
„beszélni, amiről nekem nem szabad tudnom."

„Még Budapesten e hó 16-án Arz gyalogsági tábornokkal,
„a vezérkar főnökével a Hughesen beszéltem. Le akarom az egész
„beszélgetést írni, mert fontos."

„*Én:* Első kérésem, melyet szerettem volna Nagyméltó-
„ságoddal Erdélyben elintézni, minthogy nagyon reménylettem,
„hogy ott lehetek, midőn Ő Fölsége arcvonalamat meglátogatja,
„a hadseregnek ellátási nehézségei, melyek határozottan fenye-
„getően veszélyesek lesznek, ha nem lesz ezen végre segítve. Ezt
„a legsürgősebben kérem!"

„*Arz:* Császári Fenségednek alázatosan jelentem, hogy
„tegnapelőtt Ő Fölségénél a koronatanácson az élelmezési hely-
„zetet a legalaposabban megbeszéltük és minden segítő eszközt
„megfontoltunk. Sajnos, a tényállás az, hogy az egész élelmezési
„helyzet majdnem katasztrófálisnak nevezhető. Minden el lesz
„követve, hogy a válságot biztosan legyőzzük. Milyen rendszabá-
„lyok fognak alkalmaztatni, azt most részletesen nem vagyok
„képes jelenteni."

„*Én:* A második ügy, melyet Nagyméltóságoddal meg
„akarok beszélni — jobbanmondva — melyre becses figyelmét
„föl akarom hívni: Az A. O. K.-nak intézkedése a 11 hadosztály-
„nak kivonása, közöttük az 53., 31., 7., 37., 39. és a lovashad-
„osztályoké, úgyszólván a legjobb *magyar* hadosztályok arcvona-
„lamban, ha rendeltetésük helye a nyugati német arcvonal volna,
„legalább is azt kérem, tessék arra is gondolni, hogy ezek a had-
„osztályok úgyszólván a teljes elvérzésnek lesznek kitéve s így
„legjobb vidékeink véreznek el, ami bizton Magyarországra és
„hazám jövőjére a legmesszebbmenő ártalmas hatással kell hogy
„legyen. E mellett arra is kívánom emlékeztetni, hogy a 82. ezred —
„székelyek — boldogult Ő Fölségétől általam, midőn az ezrednek
„egy zászlóalja a Doberdóról Erdélybe szállíttatott, „azon ígéretet
„nyerték, hogy ameddig szűkebb hazájuk — Erdély — veszély-
„ben van, otthagyatnak. Harmadik kérésem az, hogy a nevezett

„legjobb hadosztályok elvétele csak akkor történjék meg, hogyha „az ellenségnek további ellenséges magatartása ki van zárva!“

„*Arz:* Szabadjon császári Fenségednek alázatosan jelente- „nem: Az éppen most az oroszokkal megkötött fegyverszünet egy „olyan pontot tartalmaz, mely azt követeli, hogy azon kötelékek „vonhatók ki az arcvonalból, amelyekre vonatkozólag az intéz- „kedés már ki volt adva. A császári Fenséged által megnevezett „hadosztályokkal egyelőre semmit sem vettünk tervbe, célja csak „az, hogy mozgási szabadságot nyerjünk, ha hadosztályok le- „adására kényszerülnénk. Hogy mikor és hány hadosztályt kel- „lene elvonni, azt ma még megközelítőleg sem lehet áttekinteni. „Szükséges azonban, hogy ezen előrejelző intézkedést megtegyük, „és pedig még a fegyverszünet megkötése előtt, hogy szükség „esetére szabadkezünk legyen. Egyelőre a szénkérdés (vasút) a „hadosztályok elszállítását úgyis lehetetlenné teszi és ha egyál- „talán szükséges, január közepe előtt egyáltalában nem jönne „ez tekintetbe. Ha a körülmények később hadosztályok leadására „kényszerítenének, akkor az A. O. K. császári Fenséged által „hangsúlyozott érveket bizonyosan meg fogja szívlelni!“

„*Én:* Ez nagy megnyugvásomra szolgál! Nagyméltóságod! „Ha az arcvonal túlnyomó erőinek elvonása létrejönne, akkor „a háború itt keleten be is volna fejezve. Legforróbb kívánságom „csapataimnál maradva, velük ott alkalmaztatni, ahová őket „rendelik. Ha Nagyméltóságod velem bármit megbeszélni kíván, „itt Kistapolcsányban a Hughesen bármikor beszélhet velem. „Egyelőre vezérkari főnökömnek azon utasítást adtam, hogyha „a nagy fegyverszünet létrejön — ami már most meg is történt —, „az első vonalakat mintegy kordonszerűleg hagyja meg, annyi „csapatot, amennyit csak lehet, vonjon ki és szállásoltasson el „falvakban, de oly közel, hogy szükség esetén a felmondási időköz „lefolyása előtt az állásokban lehessenek. Miután én január 3-án „megint Kolozsváron leszek, azt hiszem, hogy a Nagyméltóságod „által kilátásba helyezett esetleges nagyszabású eltolásokra jókor „érek még oda? !“

„*Arz:* Ami császári Fenségednek alkalmazására vonatkozó „kívánságot illeti, nem fogom elmulasztani Ő Fölségének annak- „idején alázatos jelentést tenni. A császári Fenséged által —

„csapatok kímélése — elrendelt rendszabályok teljesen meg-
„felelnek az A. O. K. szándékainak. Én Ő Fölségével 21-én Badenbe
„visszatérek és azután szükség esetén az engedéllyel élni fogok,
„hogy Fenségeddel Hughesen beszéljek."

„*Én:* Akar Nagyméltóságod velem még valamit meg-
„beszélni?"

„*Arz:* Alázatosan jelentem, nem!"

„*Én:* Kérem Ő Fölségének még megjelenteni, hogy köszö-
„nöm, miszerint azt kívánta, hogy szabadságomat ne szakítsam
„félbe. Nyiltan bevallom, legnagyobb örömmel visszamentem
„volna, hogy Ő Fölsége látogatásánál jelen lehessek! Szivélyes
„üdvözlet! Vége."

„Következő napon vezérkari főnökömmel hosszabb beszél-
„getésem volt, melyet szintén föl akarok jegyezni."

„*Én:* Mindenekelőtt azt akarom Nagyméltóságoddal közölni,
„hogy tegnap a vezérkar főnökével, Arzzal beszéltem. A had-
„osztályok kivonására vonatkozó intézkedés főképen azért ada-
„tott ki, hogy a fegyverszünet megkötése után bizonyos erők fölött
„az intézkedési szabadság meglegyen. A térképek itt vannak velem,
„azon esetre, ha munkájával elkészült, azonnal előadhatja nekem."

„*Willerding:* Alázatos tisztelettel! Föl fogom olvasni.
„Az A. O. K.-nak Op. 48.692. számra jelentem. A 11. hadosztály
„kivonása, a hadseregarcvonalat kordonállássá alacsonyítaná
„le és legföljebb kicsi, helyi fegyverszünetmegszegéseket volna
„képes visszavetni. Minden nagyobb ellenséges vállalkozással
„szemben elégtelen volna. Ennélfogva azt kell hangsúlyoznom,
„hogy föltétlenül csak akkor tartom megengedhetőnek, hogyha
„a politikai helyzet teljesen biztosítva volna, s továbbá, ha
„olyan hosszú a fölmondási időtartam, hogy az erősbítéseknek
„idejekorán való odahozatala lehetséges lenne. Ha ezen kivonások
„az A. O. K. szándéka szerint megejtetnek, akkor az erőarány
„mint következik, alakulna: A mai 3. hadsereg 52 kilométer, a 16.
„hadosztály és a 187. népfölkelő dandár. Összesen 10.400 fegyver,
„tehát 200 ember csik egy kilométerre. A 7. hadseregnél — Haber-
„mann csoportot nem számítva — 70 kilométer, a 34. hadosztály,
„43. Schützen-hadosztály, 74. és 40. honvédhadosztály és a 9.

„lovashadosztály. Összesen 33.182 fegyver, e szerint 474 ember „esik egy kilométerre. Habermann-csoport 78 kilométer, az „51. honvédhadosztály, 63. gyaloghadosztály, 5. honvédlovas-„hadosztály, 6. lovashadosztály. Összesen 21.697 fegyver, 278 „ember esik egy kilométerre. Az 1. hadsereg 202 kilométer ;[1] „a 15., 72. és 53. hadosztály, 16. honvéd-hegyidandár, 28. nép-„fölkelő gyalogdandár, 3. lovashadosztály. Összesen 30.372 fegy-„ver, tehát 159 ember esik egy kilométerre. Ezen erőarány, főkép „az ellenséges csapat harcértékére való tekintettel, föltétlenül „változtatásra szorulna. Míg a Dniestertől délre álló ellenséges „8. hadsereg kimondottan bolsevista, minél jobban dél felé nézünk, „annál jobban látjuk a hajlamot arra, hogy egy ukrán hadsereg „alakíttassék, melynek politikai magaviselete, úgy mint az eddigi „főparancsnok, Cserbacsev tábornoké, nem világos. Végül a had-„seregarcvonal déli szárnyával a román hadsereg áll szemben, „mely tökéletesen érintetlen, határozottan entente-barát. Ebből „és a harcászati helyzetből Tirgul Ocnánál következik, hogy az „1. hadsereg a hadosztályok tervbevett elvonulása után föltét-„lenül a 3. és 7. hadsereg rovására meg kell, hogy erősíttessék. „Az ehhez szükséges eltolások pedig, ami a gyalogmeneteket illeti, „Erdély északi határán levő hegyláncolat éppen a legrosszabb „évszakban, rendkívül meg volna nehezítve. A vasúti szállítást „illetőleg azonban nagyon nagy kerülőkre vannak utalva. Ehhez „még az járul, hogy ilyen szállítások az ismert nehézségek mellett „egyáltalán lehetőleg elkerülendők. Ennélfogva szükségesnek lát-„szik — már a kivonandó hadosztályok megválasztásánál — „az eltolásokat lehetőleg korlátozni. Azon esetre, ha a politikai „helyzet a hadseregarcvonal ily messzemenő gyengítését egyálta-„lán megengedi ; az előbb mondottak alapján a következő ajánla-„tot teszem. A 39. honvédhadosztályt és 10. lovashadosztályt „az 1. hadseregnél meghagyni, e helyett a 43. lövészhadosztályt „és a 7. hadsereg egy lovashadosztályát kivonni. Akkor az „erőarány a következő volna : a 3. és 7. hadsereg összesen 269 „ember kliométerenkint, a Habermann-csoport e mellett gyen-„gébbre volna tartandó, mint a radautzi és czernowitzi fontosabb „körletek. Az 1. hadseregnél 214 ember kilométerenkint, amely

[1] Ez térképen mérve ennyi, de a nagy magaslati különbségek által a távolság tetemesen meghosszabbodik.

„számot, ha kell, csak egy lovashadosztály eltolása által a Haber-
„mann-csoportból, emelni lehetne. Ezen erőarány előreláthatólag
„a politikai helyzetnek, úgy mint az egyes szakaszok fontosságá-
„nak megfelelne és nem igényelne oly nagy eltolásokat."

„*Én :* Ami a jelentés első részét illeti, a számok kivételével
„tegnap ugyanezt közöltem Arzzal. Nagyon kívánatos az A. O. K.-
„nak megismételni a jelentést. Különben az egész jelentéssel
„egyetértek. Csak azon körülményre kívánok külön rámutatni,
„hogy a 40. honvédhadosztály szintén arcvonalamnak legjobb
„magyar hadosztályai közé tartozik, ezért sokkal kívánatosabbnak
„tartom az osztrák 5. Landwehr-hadosztályt elvitelre ajánlani.
„Ez az egyetlen megjegyzésem jelentéséhez. Mi van a Cserbacsev-
„hez intézendő levéllel ?"

„*Willerding :* A fegyverszünetre vonatkozóan először azt
„jelentem, hogy ma reggel ment a parancs a hadseregekhez, hogy
„kívánatos, hogy a brest-litowski szerződés lehetőleg hamar az
„orosz csapatoknak tudomására adassék, annak hangsúlyozásával,
„hogy a fegyverszüneti tárgyalásokhoz közvetlenül a béketár-
„gyalások fűződnek. Továbbá az A. O. K.-hoz intézendő követ-
„kező táviratot bátorkodom előterjeszteni, melyet császári Fen-
„ségednek engedelmével azonnal föl fogok olvasni !"

„*Én :* Igen ! Tessék !"

„*Willerding :* Az A. O. K.-nak. 1.) A bresti fegyverszüneti
„szerződés csak az orosz csapatokkal köttetett meg. Minden eddigi
„szerződéseket megszünteti, ennélfogva a Focsaniban megkötöttet
„is, mely utóbbi annakidején az összes csapatok részére (orosz és
„román), melyek a jassii orosz-román arcvonalhoz tartoznak,
„köttetett meg ; a legsürgősebb tisztázásra szorul, hogy Cserbacsev
„a két szerződés közül melyiket ismeri el ? Mert különben két
„szerződés állana fönn, melyeknek egyikét sem kell, hogy ő köte-
„lezőnek ismerje el. Ennek a kérdésnek földerítése annál sürgő-
„sebb, minél kérdésesebb Cserbacsev magatartása. Néhány érte-
„sítés szerint a délnyugati és román front kijelenti, hogy csak a
„nagyukrán Radától fogad el parancsot. A legújabb hírek szerint
„Trotzki a Radához ultimátumot intézett, mely a két párt között
„esetleg polgárháborút idézhet föl.

„2.) Ennélfogva a következő levelet szándékozom Cserbacsev

„tábornoknak küldeni: 'A román front főparancsnokának Cser-
„bacsev tábornok Ő Nagyméltóságának, Jassi. Miután december
„15-én Brest-Litowskban a végérvényes fegyverszünet az egész
„orosz arcvonal részére megköttetett, kívánatos, hogy Önnel
„érintkezésbe lépjek az ezen szerződésben előírt pontozatok ren-
„dezése végett. Azon föltevésben, hogy Ön ezen szerződéshez
„csatlakozik és ezen fegyverszüneti szerződés 7. pontja értelmé-
„ben még kijelölendő képviselőit a Kolozsváron összeülő fegyver-
„szüneti kommisszióhoz el fogja küldeni; kérek értesítést, hogy
„mikor és hol fogadhatjuk ezen képviselőket. Egyszersmind
„kérjük az Ön által elküldendő képviselők megnevezését, rangjuk-
„nak közlését és a kísérőszemélyzet számának tudatását. A kolozs-
„vári fegyverszüneti bizottság és a focsanii közötti határnak a
„Susitát ajánlom. A közvetlen Hughes-összekapcsolásra a lövész-
„árkot Wama mellett — Kimpolungtól északra — ajánlom. Szük-
„ségesnek tartom, hogy az Ön kommissziója 2 Hughes-készüléket
„a hozzátartozó személyzettel hozzon magával. Miután a december
„15-i bresti megegyezésen a román főparancsnokság nem vett
„részt, a román csapatokhoz való viszonyra arcvonalam előtt
„egyelőre a december 9-i focsanii szerződés mérvadó és fölszólí-
„tom Önt ezt arcvonalának román csapatai részére is tessék meg-
„parancsolni.' Egyelőre befejezem előadásomat. Kérem Fensé-
„ged akaratát velem közölni és azután fogom előadásomat a
„fegyverszüneti föltételek egynéhány kiegészítésére vonatkozólag
„folytatni!"

„*Én:* Helyes! A jelentés az A. O. K.-nak elküldendő és
„ha helyben hagyatik, a legjobbnak tartom, hadikövet útján
„átküldeni. Az átirat vagy távirat az én aláírásommal menjen!
„Folytassa előadását!"

„*Willerding:* A jelentés, mely az A. O. K.-hoz küldetik,
„így folytatódik: 'A hadseregekhez az alábbi végrehajtási hatá-
„rozmányok mentek ki. Csatolmányok az Op. 4460. szám alatt
„kiadott december 15-i brestlitowski fegyverszüneti szerződéshez."

„1.) A bevezető mondathoz. A fegyverszünet csakis a had-
„seregarcvonallal szemben álló orosz csapatokra vonatkozik.
„A románokra vonatkozólag az Op. 5361. szám alatt közölt focsanii
„szerződés marad érvényben. (Lásd ezen szerződés 18. pontját,
„melyet a *74. számú melléklet* ismertet.)"

„2.) A második ponthoz. A csapateltolások — hadseregeken „belül —, melyek csak az állásokban levő és pihenő csapatok „közötti kicserélést célozzák, meg vannak engedve."

„3.) A harmadik ponthoz. Ott, hol már az állás elé tolt be- „drótozott tábori őrsök vannak, arra kell törekedni, hogy ezek „az első vonalba illesztessenek és a demarkációs vonalat ennek „megfelelően kell megvonni. Ha az állás nagy távolsága miatt „a demarkációs vonalat a fegyverszüneti bizottságnak kell meg- „vonnia, erről a hadseregarcvonalparancsnokságnak jelentés teendő.

„4.) A IV., I. és II. ponthoz. A mi legénységünk elvileg „távoltartandó az ellenséggel való érintkezéstől. Különben utalok „az Op. 5383. és Op. 4055. számra. Az átadott levelek továbbítása „további intézkedésig az A. O. K. Na. 9009. sz. szerint történik. „Az árukicserélésre vonatkozólag egy lehetőleg nagyszabású „szervezést kell csinálni. A hadseregek az erre vonatkozó tapasz- „talataikat mielőbb jelentik, hogy az oroszok által kívánt tárgyak „tömegesen szereztethessenek be. Az árucsere létesítésénél a „hadseregeknél és az anyaországban fönnálló sürgős szükségletek „veendők tekintetbe."

„5.) A VI. ponthoz. Az arcvonal mögötti gyakorlatokra „vonatkozó határozványok a létező gyakorlóterekre való minden „tekintet nélkül, föltétlenül betartandók. Az Op. 5370. számra „tekintettel kell lenni. Az állások megerősítését célzó munkák meg- „vannak engedve, de arra kell törekedni, hogy ezek ne keltsék „azon látszatot, mintha támadást készítenénk elő. Éjjeli munkála- „tok kerülendők."

„6.) A VII. ponthoz. A kolozsvári fegyverszüneti bizottság „tagjaiul egyelőre meghívatnak: az 1. hadsereg képviseletére „Hempel őrnagy. A 7. hadseregnél, egyszersmind a 3. hadsereg „részére Günther százados, akihez esetről-esetre a hadsereg- „arcvonal hírszerzőtisztje, Hasse százados lesz kirendelve. Min- „den képviselő mellé két tolmácstiszt és egy írnok egy írógéppel „osztandó be. Egy távbeszélőhuzal kiépítésére még jön parancs."

„7.) A VIII. ponthoz. A 3. hadseregnek az orosz 8. hadsereg- „gel megkötött pótszerződése a bresti szerződés által tárgytalanná „vált. Új kiegészítő megjegyzések a bresti szerződéshez csakis „a hadseregarcvonalparancsnokság jóváhagyásával köthetők."

„8.) A bresti szerződés szövege szószerint propaganda útján

„az oroszok (orosz csapatok) tudtára hozandó; egyidőben töre-
„kedni kell a törzsekkel, illetőleg választmányokkal, a szerződési
„határozmányok megbeszélése végett, érintkezésbe lépni.' ... Jóvá-
„hagyást és állásfoglalást főkép azon irányban kérek, hogy az
„O. H. L. odahasson, miszerint Mackensen ugyanígy cselekedjék."

„*Én:* Az a mondat: 'Az állások megerősítését célzó munkák
„meg vannak engedve, de arra kell ügyelni, hogy ezek ne keltsék
„azt a látszatot, mintha támadást készítenénk elő.' Kihagyandó,
„helyette ez írandó: 'Az állások megerősítését célzó munkák
„csakis védelmi célokra vannak megengedve és föltétlenül arra
„kell ügyelni, hogy ezen munkálatok ne keltsék még látszatát
„sem annak, hogy támadási készülődések.' Különben mindennel
„tökéletesen egyetértek és a szószerinti szöveg Mackensen tábor-
„nagy hadseregcsoportjával azonos eljárás végett közlendő. Van-e
„még valami?"

„*Willerding:* A parancsok végre fognak hajtatni! Az 5. had-
„osztály végett jelentem, hogy ez is esetleg elszállításra tekintetbe
„jönne, de a 40. honvédhadosztály helyett a 15. hadosztály volna
„előterjeszthető, ekkor azonban a Dniestertől délre nagyobb
„eltolások válnának szükségessé, másrészt a 40. honvédhadosztály
„ismert terepre jutna és Fenségednek megmaradna. Kérem a
„beleegyezést."

„*Én:* Mindenekelőtt meg kellene a 43. Schützen-diviziót
„próbálni, mert egy precedens eset van a 17. hadosztállyal, mely-
„nek soha sem engedtetett meg, hogy szűkebb hazáját védje.
„Csak akkor, ha az A. O. K. másként dönt, újból az én intézkedé-
„semet kikérni."

„*Willerding:* Úgy fog megtörténni. Jelentem, hogy ma
„délután Felsőborgóra vagyok rendelve Ő Fölségéhez, jelentés-
„tételre. Különben nincsen jelenteni valóm."

„*Én:* Köszönöm! Én 19-én reggel Kistapolcsányba utazom,
„hol naponta délelőtt 8 óráig és délután 6 órától kezdve otthon
„leszek. Ő Fölsége látogatásáról jelentést várok. Szívélyes üdvöz-
„let! Vége."

„Örülök, hogy teljesen utasításaim értelmében kitűnően
„végezte első föladatát Willerding."

„Az orosz fronton az utóbbi napokban terjedő bomlás

„mind gyorsabban halad. A fegyelemellenességek, a szökések nagy „szaporodása, a tiszteknek a legénységi állományba való teljes „beolvasztása teljes mérvet ölt. Megújuló hírek a román kormány „elleni lázadásról, melyben állítólag orosz csapatok is résztvesz- „nek (orosz 8. hadsereg)."

„Az ukrán központi Radának katonai titkára szikratáviratot „küld, hogy a délnyugati és román arcvonal ukrán frontnak „nyilváníttatott és a Rada parancsnoki hatalmának rendeltetett „alá. A főhadiszállással nyilt ellentétben ezen arcvonalak részére „a választási elvekre és rangkülönbségeknek megsemmisítésére „vonatkozó rendeletek érvénytelennek nyilváníttattak. A Brest- „ben lezárt szerződésekhez való állásfoglalást nem tartalmaz a „sürgöny. Kérdéses az, hogy a Radának Lenin-ellenes magatartása „mellett a szerződésnek határozványai minden további nélkül „elfogadtatnak-e ? Ezzel szemben a román arcvonalon fordulat „történt a pétervári kormány javára. (?) Egy szikratáviratban „mindenkihez" azt közlik, hogy az eddigi „ellenforradalmi választ- „mány" helyébe egy katonai (?) választmány lépett, mely a „katonatömegekre támaszkodva a népbiztosok tanácsához csatla- „kozik."

„Amint nekem Willerding 18-án jelenti, Ő Fölsége utazása „hirtelen megszakíttatott és Ő Szegeden át ismeretlen irányba „elutazott. Utólag értesültem, hogy Udinébe utazott."

„Az olasz harctéren egy helyi sikert arattunk."

A december hó végéig beérkezett táviratokból Oroszország belpolitikai helyzetéről könnyebb áttekinthetőség kedvéért az eseményeket egy képbe foglalom össze.

„Egy orosz szikratávirat — mindenkihez — Carskoje Selóból „Európa munkásaihoz fordul és annak jelzését tartalmazza, hogy „további titkos szerződések lesznek nyilvánosságra hozva és „azután az orosz kormány békeprogrammjára tér át. Ők a „bűnös „mészárlásnak" leggyorsabb befejezését akarják és azután a „kormányzó hatalomnak a munkásosztályok kezére juttatását „Európa minden államában. Továbbá a központi hatalmak mun- „kásságához fordul és arra utal, hogy csak akkor lehet a békét „megteremteni, „hogyha a munkás népnek erélyes és hatalmas

„hangja föl fog csendülni". A fegyverszüneti föltételek közé azt is „fölvették, hogy a központi hatalmak más harcterekre csapatokat „keletről nem vihetnek át, így a keleti arcvonalnak német csapatai „egy hónapi pihenőt nyertek. A román kormány ellenére vonták „a román hadsereget a fegyverszünetbe bele. A távirat azzal vég- „ződik, hogy az entente-hatalmak munkásságát újból fölszólítja, „hogy kormányaikat békére kényszerítsék."

„Krylenko, a legfölsőbb parancsnok, egy nyiltírásos távirat- „ban közli hadseregével a fegyverszüneti szerződés pontjait és „azon parancsot adja, hogy mindenki pontosan tartsa be a fegyver- „szünet föltételeit ; fölszólítja katonáit, hogy „jogszerű szocialista" „propagandát csináljon nemzetközi „testvériesedésre" és azt „parancsolja nekik : „Öntsétek az ellenség háborútól fáradt kato- „náinak szívébe a forradalmi szellemet."

„Egy sajtóhír szerint : „Parancsnok a német fronton" a „maximalista kormánynak táviratot küldött, melyben protestál „a forradalmi propaganda iratok terjesztése ellen a német csapa- „tok között. Az újság közli továbbá, hogy az orosz kormány nem „hajlandó ezen óvás által magát befolyásoltatni, mert az a fegyver- „szüneti feltételekkel ellentétben áll. Sok ezer propaganda irat „már széjjelosztatott. Az arcvonalról is utóbbi időben sok hír „érkezett be, hogy orosz részről megkíséreltetik katonáinkat „beszélgetések és iratok által szocialista irányban befolyásolni. „Az entente-propaganda mellett, amely a béke létrejöttét meg „akarja akadályozni és a központi hatalmakat gyanusításokkal „befeketíti, egy forradalmi szocialista propaganda is keletkezett, „melyet a maximalista kormány szervez és Európa összes álla- „maiban a fölborulást célozza és hirdeti. Ez nemcsak a központi „hatalmak kormányai ellen irányul, hanem saját szövetségesei „ellen is. Már vannak hírek maximalista bujtogatásokról Francia- „országban is. A veszély azonban, nézetem szerint, az ententera „nézve nem olyan fenyegető és nagy, mint a központi hatalmakra „nézve ; mert ott könnyű az elzárás, míg nálunk a rém hosszú „arcvonal az átcsempészést megkönnyíti. Egy nyiltírásos távirat- „ban (talán pétervári rádióállomás) a Lenin és Trocki ellen irá- „nyuló — Lyonból keltezett — szikratáviratok visszautasíttat- „nak és Clemenceaut megtámadják."

„Az ukrán kérdésről a következőket érdemes följegyezni :

„1.) Leninnek a központi Radához intézett ultimátumára „még nincsen válasz. Az eddig beérkezett hírek (nyiltírásos szikra-„táviratok) arra engednek következtetni, hogy a Rada nem haj-„landó engedni. Ez következőkből látszik :"

„*a)* A Rada a délnyugati front törzsét és forradalmi választ-„mányát letartóztatta, azzal fenyegeti az arcvonalbeli hadsere-„geket, hogy kiéhezteti őket."

„*b)* Az összes vasutak az ukránok kezében vannak, akik „mindenütt biztosokat állítottak föl. Ennélfogva a kormány „által elrendelt csapateltolásokat nem lehet végrehajtani."

„*c)* A kormánycsapatok parancsnokainak jelentései nem „továbbíttatnak. Úgy látszik, hogy a Rada fogja föl azokat."

„2.) Egy megbízható hír szerint a II. gárdahadtestet az „ukránok ellen útba kellett volna indítani, a vezetéssel megbízott „népbiztos azonban a főparancsnoknak jelenti, hogy a csapat „az ukránok lefegyverzését megtagadja, vagy ki kell az ukránokat „a hadtestből vonni és a lövészárokba kell őket küldeni, vagy „pedig a Don-lázadás ellen kell a hadtestet alkalmazni. Az oda-„szállításra azonban hiányoznak az összes szállítóeszközök."

„3.) A délnyugati és román arcvonal hadseregeiről, melyeket „a Rada vett parancsnoksága alá, a következő híreim vannak :"

„*a)* A 4. és 7. hadseregek választmányai Leninhez csatla-„kozva a Rada ellen fordulnak. A 4. hadsereg az ukrán töre-„dékekkel."

„*b)* A 6. hadseregnél közbenjárók kijelentése szerint a han-„gulat a bolsevikiek ellen van, de választmányaik, úgy látszik, „e hangulattal szemben mellettük vannak."

„*c)* A 9. hadsereg (román front) választmányai szintén a „tanácsok mellett nyilatkoztak. A 8. hadsereg bizonyosan a „tanácsok mellett van."

„*d)* A 11. és különleges hadseregekről, ezidőszerinti állás-„foglalásukról nincsenek hírek."

„4.) Az arcvonalbeli ukrán katonák egyhangúlag odanyilat-„koznak, hogy ők ugyan politikai nézeteikben a maximalistáktól „eltérnek, de a mielőbbi békének föltétlen szükségét egész Orosz-„országra nézve szintén elismerik."

„5.) A román és délnyugati arcvonal magasabb vezetői — „amennyiben még állásaikban meghagyattak — valószínűleg az

„ukrán Rada álláspontján és oldalán vannak, már csak azért is, „mert a maximalista kormánynak ellenségei. Hogy Cserbacsev „állásában van-e, kérdésesnek látszik, mert Viranovskij tábor- „nok egy szikratáviratában mint helyettes főparancsnok írja „magát alá. A hírekből következőkre lehet következtetni: Habár „a választmányok és a csapatok tömegei a maximalistákért száll- „nak síkra, úgy mégis a látszat szerint a maximalistáknak küz- „delme a Rada ellen ezidőszerint kevés kilátást nyujt nekik nagy „eredményre. Ennek okai a következőkben rejlenek:"

„*a)* Az összes csapatkötelékekben vannak ukránok, akik — „bár többnyire kisebbségben vannak — egy egységes föllépést a „Rada ellen nagyon megnehezítenek."

„*b)* A délnyugati és román arcvonalnak háttere nagyrészt „ukrán vidék, így a csapatok élelmezése az ukránokra van utalva."

„*c)* A vasutak és távíróállomások az ukránok által vannak „megszállva."

„*d)* A parancsnoklási és alárendeltségi viszonyok oly nagy „mértékben össze vannak kúszálva, hogy Krylenkonak parancsai „nem hatolnak keresztül és úgy egy egységes művelet, munkál- „kodás nem tud létrejönni. A Radának legyőzetésére csak akkor „lehet kilátás, ha Krylenko arra határozná el magát, hogy orosz „csapatokat Ukrainán kívül gyülekeztessen és azokkal azután „Kiev ellen vonuljon. Egy távirat szerint Cserbacsev Jassi körül „gyüjt csapatokat, melyeket a Rada érdekében fog alkalmazni."

„A román arcvonalnak most létrejött új hadseregválaszt- „mánya újra le lett tartóztatva és a régi, a Rada oldalán álló választ- „mány, léptetett újra életbe. Ukrán csapatok megakadályozzák „a maximalista csapatoknak Kaledin ellen való kiküldetését. „Az ukrán tisztek sem hajolnak meg a maximalisták demokratizáló „parancsai előtt, mert csak a Radának engedelmeskednek. A fekete- „tengeri hajórajnak legnagyobb része a Rada mellett nyilatkozik és „az ukránokon erőszakot elkövető Lenin-féle ultimátum ellen „protestál. Szerintük a hatalomnak az alkotmányozó gyűlésre „kell szállania."

„A 4., 8. és 7. hadseregek táviratokban és szóbelileg kijelen- „tik, hogy a tanácsok mellett és a Rada ellen vannak. Az 1. had- „sereg pedig egy egységet ajánl a Rada és a maximalisták között,

„mert különben az újabb polgárháború elkerülhetetlen és ez a „forradalom vívmányait megsemmisíthetné."

„*Délnyugatoroszországi fölkelés.* Rostovot állítólag Kaledin „csapatai elfoglalták, a feketetengeri hajórajnak ottlevő részei „elmentek. A II. gárdahadtestet — távirat szerint — azonnal „a Don vidékére küldik. A parancsnok köteles a vasúti anyagot „belátása szerint beszerezni és pedig a leggyorsabban! . . . Ezen „beszerzés nagy nehézségekbe fog ütközni, mert a vasutak az „ukránok birtokában vannak. Kaledinnek állítólag százezer embere „van. Kozákok, „junkerek" és „halálzászlóaljak". Tüzérsége és „géppuskái is vannak. Állítólag a megsebesült Kornilov is Kale- „dinnél van, szintúgy az entente-tisztek. Kaledin mozgalmát sok „pénzzel támogatja az entente. Az első hír, mely Kaledin vállal- „kozásának nagyobb súlyt tud be, eddig jelentéktelennek tarta- „tott. Az Orenburg vidéki fölkelés, úgy látszik, el van intézve. „A Krim is önálló köztársaságnak kiáltotta ki magát, politikai „irányukról még semmit sem lehet tudni. A Kaukázus odavaló „embereinek hazabocsátását sürgeti, mert ott „rabolnak és gyil- „kolnak". Az ottani csapatok szikratáviratilag követelik zsoldjukat, „mert el vannak vágva és általános a pénzhiány . . . *Szibéria és* „*Mandzsuria.* Egy névtelen világos írású táviratban az összes „szibériaiakat fölszólítják, hogy a sok más orosz törzsek — „Besszarábia, Fehér-Oroszország, Don-vidék, Kaukázus, Krim, „Ukrajna — példáját kövessék és Szibéria autonómiájáért száll- „janak síkra. Trocki egy táviratban parancsot ád a charbini „(Mandzsuria) katonai parancsnoknak, hogy szólítsa föl az „ottani külföldi képviseletet, hogy távolítsák el onnét csapatai- „kat . . . Én nem tudom, hogy milyen idegen csapatok vannak „ott? . . . egyszer japánokról volt szó."

„Trocki ennek, úgy látszik, nagy fontosságot tulajdonít, „mert a következő napon újra „sürgős szükség" miatt szikra- „távírói összeköttetést keres Charbinnal. *Románia.* A nép között „zavargásokat jeleznek, azonnali békét követelnek, egy küszöbön „álló forradalomról susognak, egyes hírek a király leköszönéséről. „A vezetők féltékenyen őrzik csapataikat az orosz katonasággal „való érintkezéstől. A csapatok erősen parancsnokaik kezében „vannak. A kormány látszólag Ukrajnával összeköttetésben áll. „Több nyiltirású táviratban az orosz csapatok kihágásairól

„van szó a Duna-deltában, a katonák „visszavonulásukkor min-„dent meg akarnak semmisíteni, a nép nagy félelemben és riada-„lomban van!" Az általános benyomás: a maximalista kormány-„nak állása még semmiképen sincs biztosítva és megerősödve. „Az egyes orosz néptörzseknek excentrikus törekvése, melyek „majdmind csak külön érdekeket hajhásznak és részben egészen „más politikai elvekért küzdenek, mint a szentpéterváriak és „kormányuk; a maximalistáknak nagy nehézségeket okoznak. „A kormánynak ennélfogva nagy nehézségei lesznek, ha egyáltalán „képes lesz arra, hogy a sok egyes államra széjjeleső Oroszország „politikai vezetését kifelé együtt tartsa. Arra is tekintettel „kell lenni, hogy az egyes törzsek közül sokan a maximalistákat „nem ismerik el és a legfőbb kormányzó hatalmat csakis a nagy-„orosz alkotmányozó gyűlésnek tudják be, melyben az összes „törzseknek képviselői részt kívánnak, ennek összeállítása viszont „az eddigi hírek szerint a maximalistáknak nem felel meg. Ha ez „áll, akkor a mostani kormány kénytelen lesz — mert életkérdése „ez — az alkotmányozó gyűlésnek összeülését erőszakkal meg-„akadályozni és egyelőre nélküle kormányozni. Ez ő nekik annál „nehezebbre fog esni, minthogy ezen időben az entente által „erősen támogatott Kornilov-Kaledin-féle ellenforradalom igen „sok gondot és munkát okoz. Az azután bekövetkezendő bel-„harcokra nagyon hátrányosan hatnak a hadsereg tökéletes „széjjelzüllése és az élelmezés, meg a szállítás terén előállott leír-„hatatlan zűrzavar, a gyors és sikeres cselekvést a kormánynak „teljesen lehetetlenné teszik."

Megállapítások az ellenségről.

1. hadseregem előtt.

Az orosz 71. hadosztály[1] felváltását elhalasztották, mivel a belső zavarok alatt a jassii vasutat elrombolták, a csapat pedig nem volt hajlandó gyalogolni. Az orosz 80. hadosztály felváltása megkezdődött. A Doftana-völgybe két román zászlóalj érkezett. A Tirgul-Ocnától északra vezető vasúton élénk forgalom van; valószínűleg román csapatokat szállítanak.

Az orosz XXXVI. hadtestparancsnokság Galbeniben, Bacautól délre van.

[1] A XXX. hadtest kötelékébe tartozik.

7. hadseregem előtt.

A kaukázusi 3. lövészhadosztályt a turkesztáni 3. hadosztály fogja felváltani.

3. hadseregem előtt nincsenek újabb hírek.

Propaganda.

Cserbacsev tábornok egyik szikratáviratából látható, hogy a Dniester és a Fekete-tenger közötti román csapatokra a focsanii fegyverszüneti szerződést tekinti érvényesnek.

Jassinál a vasúti síneket felrobbantották és zavargások is vannak.

A román katonaság és lakosság a királlyal és Cserbacsevvel szemben, az azonnali békét követeli. A tisztek azt beszélik, hogy Romániát, Dobrudzsa elvesztése esetén, Besszarábiával kártalanítják.

A cserekereskedés fejlődik.

Az orosz 4. hadseregnél egy helyen 1000 lovat ajánlottak fel megvásárlásra az oroszok.

Az orosz 9. hadseregnél a komité ultimátumot intézett a román hatóságokhoz, melyből azt lehet kimagyarázni, hogy Cserbacsev megtorló rendszabályaiban a románok is résztvesznek. Ezek a rendszabályok az ukrán arcvonalnak a Radával szemben ellenséges része ellen irányulnak. A komité követeli, hogy az arcvonalra irányított élelmi szállítmányokat bocsássák át Jassin. A hadseregparancsnokság állítólag megegyezett az ukránokkal és a bolsevikiekkel, hogy a főparancsnokság kettéosztassék : az egyik az orosz, a másik az ukrán csapatok részére.

Kelcsevszkyt — az orosz 9. hadsereg eddigi parancsnokát — elmozdították, a katonadeputánsok tanácsa új vezért választott meg.

Az orosz XVIII. hadtestnél igen érezhető a békepropaganda. Bizottságokat alakítottak azzal a feladattal, hogy a feltételnélküli béke mellett agitáljanak. A hatalom ismét a katonadeputánsok kezében van.

Az orosz 8. hadseregnél nincsen újság.

Fegyverszüneti tárgyalások.

Mivel Cserbacsev tábornok a brest-litowski fegyverszüneti szerződés elismerését távbeszélő útján megtagadta, az alábbi álláspontot foglaltam el :

„Mackensen tábornokhoz intézett szikratávirat szerint, Cserbacsev tábornok a brest-litowski fegyverszüneti szerződést elutasította és a Focsaniban kötöttet tartja érvényesnek. Ha Cserbacsev válaszát egyszerűen tudomásul vesszük, azt ő és a

románok gyengeségünknek tudhatnák be, mivel a brest-litowski fegyverszüneti szerződést hivatalos meghatalmazottak kötötték meg Oroszországgal. Ez megerősítené Cserbacsev tábornok különleges álláspontját Oroszországban, Romániában és velünk szemben is.

„A románok kinyilatkoztatták, hogy mivel Brest-Litowskban nem voltak jelen, csakis a focsanii fegyverszüneti szerződést ismerhetik el érvényesnek. Ezt az álláspontot elfogadhatjuk. Az oroszokkal szemben feltétlenül a brestlitowski fegyverszüneti szerződés mellett kell kitartani, mivel hivatalosan mégis csak a kormánnyal tárgyalhatunk, nem pedig az egyes pártokkal.

Két utam van:

a) Határozottan meg kell követelni, hogy Cserbacsev tábornok ismerje el a brest-litowski szerződést, mert különben felmondjuk a focsanii fegyverszünetet. Mivel sok mindenbe nem vagyok beavatva, arról nem tudok nyilatkozni, hogy ez az eljárás politikailag célszerű-e? Katonai szempontból nem tanácsos megtenni, mert a keleti arcvonalat nagyon meggyengítették.

b) A focsanii szerződés 14. §-a alapján, a meghatalmazottak vegyesbizottságba jöjjenek össze, hogy a szerződést kiegészítsék, illetőleg a brest-litowski fegyverszüneti szerződés előnyei mellett foglaljanak állást. Mindenesetre igen előnyös lenne, ha Brest-Litowskban Cserbacsev tábornok felfogása ellen tiltakoznánk.

A *b)* pont alatt említett vegyesbizottság döntéséig tisztázni kellene, hogy csapataink mihez tartsák magukat. Döntést kérek. Ezt az előterjesztést az A. O. K.-nak és a Mackensen-hadseregcsoportparancsnokságnak küldöm meg." Op. 5568.

A Mackensenhez küldött előterjesztéshez még hozzáfűztem:

Mivel Cserbacsev a brest-litowski fegyverszüneti szerződést nem ismeri el, addig, míg mást nem parancsolnak: javasolom, hogy a József főherceg-hadseregarcvonalon és a Mackensen-hadseregcsoportnál előforduló vitás eseteket az utóbbi parancsnokságnál intézzék el.

Az A. O. K. ehhez hozzájárult. Bukarestbe Hempel vezérkari őrnagyot és báró Widmann főhadnagyot fogom a hadseregparancsnoksághoz küldeni; kérem tudassa, hogy a nevezettek mikor induljanak. Ezzel a Kolozsvárott megalakítandó fegyverszüneti bizottság feleslegessé vált; megalakítását elodáztuk. Op. 5509."

Változások hadseregarcvonalamon.

A 6. lovashadosztály élcsapata Pozorittára ért. A 30. hadosztály a menetre megtette az intézkedést. A 20. népfelkelő ezred a 7. hadsereg kötelékéből kivált.

Az A. O. K. meghagyta, hogy a gróf Herberstein csoportparancsnokságot oszlassam fel. Op. 5552.

Az A. O. K. Op. 48.962. számú intézkedése alapján, a Böhm-Ermolli-hadseregcsoportparancsnokságnak és Ober-Ostnak, a csapatoknak a német déli hadsereghez és a cs. és kir. 2. hadsereghez való eltolására, következő értesítést küldöm :

„1.) A német déli hadsereg kötelékébe jut : A 30. gyaloghadosztály, mely 1917 december 28.—1918 január 2-ig fokozatosan éri el Zalesczykit. Az 59. gyaloghadosztály Uscie Biskupiére élével 1918 január 2-án fog érkezni. A 9. lovashadosztály a gyaloghadosztályokat követi.

2.) A cs. és kir. 2. hadsereghez kerül : A 3. hadsereg 36. gyalog- és a 42. honvédgyaloghadosztálya, a 7. hadsereg 43. lövészhadosztálya. A hadosztályok a 9. lovashadosztályt fogják követni Zalesczykin és Uscie Biskupien keresztül.

3.) Az 1.) és 2.) pontban felsorolt hadosztályok tüzérsége lépcsőzetes menetben indul, abban az arányban, ahogyan az arcvonalból kiveszik.

4.) Amint a 36. gyalog- és a 42. honvédgyaloghadosztályt kivonták, a XIII. hadtestparancsnokság a német déli hadseregparancsnoksághoz indul.

5.) A 3. hadseregparancsnokság a XIII. hadtestparancsnoksággal egyszerre szabadul fel.

6.) A téli időre és az élelmezés nehézsége miatt elrendeltem, hogy a csapatokat kíméljék ; a meneteket fokozatosan hajtsák végre ; kis meneteket csináljanak és éjjel jól helyezzék el az embereket és lovakat.

A menetközben nélkülözhető málhát vasúttal kell szállítani, hogy a szekereket ne rakják meg túlságosan. Op. 5537/III."

Ennek a tudósításnak egyik példányát az alábbi függelékkel terjesztettem elő (folytatólagosan) az A. O. K.-nak :

„7.) A 7. hadsereg meggyengített arcvonala mögött, mely a Dniestertől a Serethig fog kiterjeszkedni, erős tartalékot fogok teremteni, úgyhogy a kevésbbé fontos Habermann-csoportból a 6. lovas- és 11. honvédlovashadosztályt kivonom az arcvonalból és a 7. hadsereg frontjának közepe mögé helyezem. Ezek a lovashadosztályok kellő üdülés és pihentetés után két gyaloghadosztályt (34. gyalog- és 40. honvédgyaloghadosztályt) fognak felváltani.

A 7. hadsereg a végleges tagozást így tervezi :

Kosak-csoport : 16. gyaloghadosztály, 2. lovashadosztály, 2. lengyel dandár a Dniester és a Pruth között ; XVII. hadtest : 5. gyalog- és 6. lovashadosztály a Pruth és a Sereth között ; XXVI.

hadtest: 31. gyalog-, 74. honvédgyalog- és 11. honvédlovashadosztály a Serethtől a Habermann-csoportig; Habermann-csoport: 51. honvédgyalog-, 63. gyalog- és 5. honvédlovashadosztály a 7. hadsereg déli határáig kiterjeszkedve.

Hadseregtartalék: Czernowitzban a 34. gyalog-, Oberwikók—Czudyn terében a 40. honvédgyaloghadosztály.

8.) Az 1. hadseregnél nem lesz változás. A csíki medencében gyülekezett 70. honvédgyaloghadosztály ott marad.

9.) Nyomatékosan hangsúlyozom annak szükséges voltát, hogy a hosszas menetek alatt ember és ló bőséges élelmezésben részesüljön, miért is akként kell intézkedni, hogy az élelmi javak kellő időben és bőven érkezzenek." Op. 5537/III.

Erre az A. O. K. Op. 49.006. számú intézkedésében elrendeli, hogy a cs. és kir. 2. hadsereghez a XIII. hadtestparancsnokságot, a 16. és 31. gyalog- és a 42. honvédgyaloghadosztályt küldjem, tehát nem azokat, melyeket terveztem.

Rögtön közbeléptem, hogy az A. O. K.-t szándékának megváltoztatására bírjam.

„Az A. O. K. Op. 49.006. számú rendeletre: Op. 5537/III. számú előterjesztésem szerint, a 2. hadseregnek a 36. gyalog-, 42. honvédgyalog- és a 43. lövészhadosztályt óhajtom átadni. Ezt azért akarom, mert ezeket a hadosztályokat lehet legkönnyebben az arcvonalból kivenni és hogy a csapatokat télen nagyobb menetektől megkíméljem. Ilyen értelemben a parancsokat már tegnap kiadtam. Böhm-Ermollit és Ober-Ostot is ilyen értelemben tájékoztattam. A végrehajtás már folyik. Kérem intézkedésem jóváhagyását. Op. 5560."

Az A. O. K. döntése így hangzik:

„Op. 5560. számra: Az itteni Op. 49.006. számú parancs érvényben marad."

Ennek következtében a 2. hadseregnek a 16., 31. gyalog- és a 42. honvédgyaloghadosztályt kell átadnom, a 36. gyalog-, 42. honvédgyalog- és a 43. lövészhadosztály helyett. Ezért Böhm-Ermollinál és Ober-Ostnál tett intézkedéseimet meg kellett változtatnom.

„Az A. O. K. utólagos intézkedése alapján, a cs. és kir. 2. hadsereghez kerül a 3. hadsereg 16. gyalog és a 42. honvédgyaloghadosztálya és a 31. hadosztály. Ezért Op. 5537/III. számú intézkedésem 2. pontjának helyesbítését kérem. Op. 5560/II."

Az A. O. K.-nak jelentem: „Op. 5537/III. számú intézkedésem 2. pontját úgy módosítom, hogy az Op. 49.006. és 49.006/I. számú parancsok következtében, a cs. és kir. 2. hadsereghez a 16. gyalog-, 42. honvédgyalog- és a 31. gyaloghadosztály fog indulni. Ober-Ostot és Böhm-Ermollit értesítettem. Op. 5560/II."

A Böhm-Ermolli-hadseregcsoportparancsnokságtól Op. 8006. számú intézkedés érkezik, hogy a XIII. hadtestparancsnokság alatt a 16. gyalog-, a 42. honvédgyalog- és a 31. gyaloghadosztály a zloczówi-szakaszt fogja átvenni, ahol Tarnopoltól és Trembowlától keletre álló német hadosztályokat váltja fel. A főhadiszállás Strusowban van, hová a XIII. hadtesttől egy vezérkari tisztet kell előreküldeni.

Erről a 3. és 7. hadseregparancsnokságot értesítettem.

A vezérkar főnöke Op. 101.012. szám alatt elrendeli, hogy a hadügyminiszter kérelmére egy zászlóaljat Prágába és Pilsenbe, két zászlóaljat Mähr. Ostrauba, egy zászlóaljat Budapestre küldjek karhatalomként.

Az 1. hadseregparancsnokság jelenti, hogy Pilsenbe és Prágába a 2. huszárezredet, Mähr. Ostrauba a 68. ezred I. és II. zászlóalját, Budapestre a 11. honvédezred I. zászlóalját fogja indítani.

Élelmezési helyzet.

Az 1. hadseregparancsnokság még mindig panaszkodik az elégtelen élelmezés miatt.

A 7. hadseregparancsnokság jelenti, hogy a magvastakarmány csak $^1/_3$ napra elég. Útban sincs semmi a hadseregnek, ezért a hátország raktárait azonnal ki kellene üríteni.

Az orosz arcvonalon megindítandó árucserére az A. O. K. 205.587. számú rendelettel intézkedik.

„A fegyverszüneti szerződés értelmében, az orosz arcvonalon árucserekereskedést szervezünk. Ennél főleg arra kell törekedni, hogy a hadseregek élelmezési helyzetének megkönnyítésére, élelmi cikkekhez jussunk ; tehát elsősorban lisztre és zabra lesz szükség. A 2. hadseregparancsnokságot felhatalmazom, hogy Ausztriában szerezze be a csereárut és ossza el a 2., 3. és 4. hadsereg között.

Az 1. és 7. hadseregparancsnokság Magyarországon szerezze be cserekészletét. Ezeknek a hadseregeknek Ausztriában, a 2. hadseregnek pedig Magyarországon tilos árut vásárolni. A bevásárlókat meghatalmazással és pénzzel kell ellátni. A pénzfelvételre, illetve kiutalásra, a budapesti és wieni katonai pénztárakat utasítottam. A vásárlással megbízott egyének, a bevásárlási forrásokra és árakra vonatkozólag, a hadügyminisztériumokban kapnak adatokat.

A hadügyminisztérium 10. osztálya jelentse az A. O. K.-nak, hogy készletéből mennyi sót bocsáthat rendelkezésre cserekereskedésre.

Az áru-cserekereskedést a hadseregparancsnokságok szervezik meg. Az áru ellenében főképen lisztet és zabot kell kérni az

oroszoktól. Ezzel az akcióval párhuzamosan egyéb áru kicserélésére is törekedni kell. Az akció végrehajtására a magyar kereskedelemügyi minisztert fogom megkérni, hogy az 1. és 7. hadsereg szállásmesteri hivatalába megbízottakat küldjön. Az A. O. K. a cserekereskedésre alkalmas árut a megszállott tartományokból és országrészekből is rendelkezésre fogja bocsátani."

A hadbiztossági tisztviselők a 7. hadseregnél, Czernowitzban és Dorna-Watrában két nagy áruraktárt rendeztek be, melyek az arcvonalon álló hadosztályok fiókraktárait látják el az oroszok részéről kívánt áruval. Bár így a csapatok élelmiszerhez fognak jutni, mindazonáltal az általános nézet az, hogy az akció a hadseregek élelmezési helyzetén nem fog javítani. Op. 5423.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

Elszállították: December 19-én a 199. lőszeroszlopot, a 920. távbeszélő építőszakaszt, a 78. és 763. távbeszélőoszlopot, a 19. erősfeszültségű villanyosszázadot. December 20-án: a 201. és 200. lőszeroszlopot, a 764. távbeszélőoszlopot, a 4. újoncdepót és 36. gyüjtőszázadot. December 21. és 22-én: a 15. bajor tábori kórházat, a 73., 182. és 275. lőszeroszlopot, a 10./6. tart. gyalog tüzérosztályt, a 15./12. gyalogtüzérosztály törzsét. December 23-án a 22., 3. és 231. lőszeroszlopot, a 10./8., 10./6. és 15./4. gyalogtüzérüteget.

December 24.

Megállapítások az ellenségről.

1. hadseregünk előtt.

A román 12. ezred[1] közli, hogy az első állás nincsen megszállva; a csapatokat hátra vitték tartalékba. Legközelebb a tüzérség is hátra megy.

Az orosz XXX. hadtestnél a 71. hadosztály nyolc napon belül el fog menni, a 80. hadosztályt csak az orosz karácsony után fogják az arcvonalból felváltani. Az hírlik, hogy az orosz XXIV. hadtestet december végén váltják fel.

3. és 7. hadseregünknél nincsen újabb hír.

Egyéb hírek.

Az orosz 49. hadosztálynál az öregebb évfolyamokat már leszerelték, a 191-nél már a 26 éveseket bocsátják el, a 9-nél a 40—37. évfolyamokat már leszerelték; a 36. évfolyam leszerelésére már a parancsot kiadták.

[1] A román 6. hadosztályba tartozik.

Propaganda.

Az arcvonalról jövő hírek szerint, Jassiban és környékén nagy zavarok vannak. A város fel van dúlva, a király Odessza felé menekült. A harcban orosz katonák is résztvettek. Az orosz 4. hadseregből két hadosztály[1], tüzérséggel, Cserbacsev ellen vonult, a 48. hadosztályból az ukrán nemzetiségű katonák[2] fegyveresen a hátországba mentek. Az ukrán párt hatalma látszólag napról-napra nagyobbodik.

Cserbacsev az alájarendelt hadseregeknél rendszeresen jár el a bolseviki komitékkal szemben.

Az orosz 4. hadseregnek újonnan megválasztott parancsnokát, Konduruskint és a bolseviki komitét román segítséggel letartóztatta a Rada. A hadseregkomité egyik tagja szikratáviró útján segítséget kért a hadsereg egy részének lefegyverzése ellen. Attól óva int, hogy erőszakosan bánjanak el Romániával, mely semlegesen viselkedik az oroszok belső ügyeivel szemben.

Az orosz II. hadtest tiltakozik az erőszakoskodás ellen. A 9. hadsereg forradalmi komitéja arról tudósít, hogy a nem ukrán nemzetiségű csapatokhoz megválasztott főparancsnok és a Rada között elmérgesedett a viszony és hogy a vezénylő tábornok és a szovjet a katonák érdekei fölött őrködik.

Az orosz XVIII. hadtest egy része fegyveresen Botosanira ment. A 8. hadseregnél a forradalmi komité szikratáviratából ki lehet olvasni, hogy az újonnan alakult „nemzeti ukrán commissariat"-ot feloszlatták, elnökét letartóztatták, a szikratáviróállomás és a nyomda működését megszüntették.

Az orosz XXIII. hadtestnél a XVI. hadtest lovassága megszakította az élelmezés szállítását. Hogy ez Cserbacsev intézkedésére történt-e, nem sikerült megállapítani. A hadtest azt szikratáviratozza, hogy éhinség előtt áll; egy hadosztálynyi segítséget kér Mogilewre.

Változások hadseregarcvonalamon.

A 30. hadosztály első menetlépcsője elindult; az 59. hadosztálytól a 60./II. zászlóaljat vasúton az 1. hadsereghez indították. A 32. vadászzászlóalj a 34. hadosztályhoz érkezett.

Élelmezési helyzet.

A helyzet nem javult.

[1] Más forrásból eredő hírek szerint — három.
[2] Nem bolsevikiek.

Fegyverszüneti tárgyalások.

Az A. O. K. Op. 4966/II. Ang. I. a. szám alatt Cserbacsev tábornok válaszát közli:

„Mackensen tábornoknak!

4866. számú rádiótáviratára van szerencsém arról értesíteni, hogy a focsanii fegyverszüneti szerződés 18. §-a értelmében a Dniester és a Fekete-tenger közötti arcvonalon levő csapatokra ez a szerződés érvényes, mert a Brest-Litowskban megkötött fegyverszüneti szerződés a román főparancsnokság részvétele, illetőleg hozzájárulása nélkül jött létre.

A fekete-tengeri és dunai hajózás kérdését — miként azt december 17-én javasoltam — egy különleges bizottság Focsaniban tárgyalhatja és megoldhatja. Ezért nem lesz szükség arra, hogy Odesszában kapcsolatot hozzunk létre.

Annak reményében, hogy a tárgyalás mindkét félre kedvező eredménnyel fog járni, kérem tudassa, hogy meghatalmazottai mikor érkeznek Focsaniba és kik lesznek azok?

Jassi, december 23.

Cserbacsev tábornok s. k. Op. 01783. szám."

Cserbacsev tábornoknak az alábbi választ adták:

„1.) A két fél főhadvezetőségének Brest-Litowskban tartózkodó meghatalmazottaira kell bízni annak a kérdésnek eldöntését, hogy a brest-litowski fegyverszüneti szerződés VIII. pontja a Focsaniban kötöttet, az Ön parancsnoksága alatt álló orosz csapatokra vonatkozóan érvényteleníti-e vagy sem. Ezért kérem Nagyméltóságodat, szíveskedjék az erre vonatkozókat mielőbb elrendelni.

2.) Kéréséhez hozzájárulok, hogy a hajózási ügyek megvitatására Odessza helyett Focsaniban jöjjenek össze a meghatalmazottak azzal a megjegyzéssel, hogy a bizottság Odesszára költözzék át, ha a viszonyok úgy kívánják.

Mi a tárgyalás vezetésével Hoppmann altengernagyot bíztuk meg. Ausztria-Magyarország és Törökország szintén küld megbízottakat a bizottságba. Így tehát a tárgyalás Focsaniban azonnal megkezdődhetik.

Kérem, közölje hadikövet útján 48 órával előbb, hogy az Ön meghatalmazottai mikor érkeznek Focsaniba, mivel a szikratávirólevelezés nem bizonyult teljesen megbízhatónak."

Cserbacsev tábornok szikratáviró útján ezt válaszolja:

„József főhercegnek!

410. számú rádiótáviratára van szerencsém arról értesíteni, hogy a december 9-én Focsaniban kötött fegyverszüneti szerződés

18. §-a alapján, ez a szerződés azonnal érvénytelen, mihelyt a Keleti- és Fekete-tenger közötti arcvonalra, egyrészről a központi hatalmak, másrészről a román fronton levő orosz csapatok főparancsnoka között — természetesen a román hadsereg legfőbb hadvezetőségének hozzájárulásával — általános fegyverszüneti szerződés létesül.

Mivel a brest-litowski fegyverszüneti szerződés a román hadsereg legfelsőbb hadvezetőségének részvétele és hozzájárulása nélkül jött létre, a Focsaniban kötött fegyverszüneti szerződés 18. §-ának szigorú megtartása következtében, ezt a szerződést teljesen érvényesnek kell tekinteni a Dniestertől a Fekete-tengerig terjedő egész orosz-román frontra vonatkozóan.

Jassi, 1917 december 22/9.

Cserbacsev tábornok s. k. Op. 01784. szám."

A táviratot továbbíttattam Badenbe az A. O. K-hoz, melyre a vezérkar főnökétől Op. geh. 687. számú távirat érkezett :

„Op. 5568. számra. Az A. O. K. felfogása ez :

a) Csapatainknak teljesen mellékes, hogy a Brest-Litowskban vagy a Focsaniban kötött fegyverszüneti szerződés érvényességét elismerik-e az ellenséges parancsnokságok. Mind a két szerződés általában véve ugyanazt tartalmazza, a gyakorlati alkalmazás minden egyes szakaszra úgyis változik.

b) Az A. O. K. nézete szerint a brest-litowski szerződés az orosz csapatokra, a focsanii szerződés a román csapatokra érvényes.

c) Mindent el kell kerülni, ami a Lenin-kormány nehéz helyzetét még elviselhetetlenebbé tenné. Ezért nem indokolt, hogy Cserbacsev tábornok eljárása miatt Brest-Litowskban hivatalosan tiltakozzunk.

d) Feltétlenül el kell kerülni, hogy Brest-Litowskban megnehezítsük és más mederbe tereljük a tárgyalást. Nem szabad azzal előállani, hogy Cserbacsev tábornokot a brest-litowski szerződés elismerésére kényszerítsük, sem pedig azzal, hogy a focsanii szerződést felmondjuk.

e) Az A. O. K. hozzájárul, hogy Focsaniban a bizottság összhangba hozza a szerződéseket és hogy a román-orosz arcvonalon a végrehajtás kérdésének tárgyalásába bocsátkozzék. Erre az arcvonalparancsnokság egyezzék meg a Mackensen-hadseregcsoportparancsnoksággal."

Cserbacsev tábornok válaszával kapcsolatban az A. O. K.-hoz intézett Op. 5568/II. számhoz még hozzátettem.

„1.-hez. Megjegyzem, hogy — nézetem szerint — a vitás kérdésben való döntésig a focsanii és kolozsvári bizottságnak a fegyverszüneti szerződés VII. fejezet 5. és 6. pontjában meghatározott összeülése elmaradhat anélkül, hogy ebből kár keletkeznék.

2.-höz. Az Odesszában most uralkodó állapotok miatt, ott nem lehet tárgyalni.

Kérem az A. O. K. döntését ezekre a pontokra."

Az A. O. K. a német O. H. L.-hoz fordult állásfoglalásért.

„Cserbacsev tábornok szikratáviratából kiolvasható, hogy a brest-litowski fegyverszüneti szerződést nem ismeri el, hanem a focsanii szerződést mondja magára érvényesnek.

Brest-Litowskban tartózkodó meghatalmazottaimat annak tisztázására utasítottam, hogy a brest-litowski fegyverszüneti szerződés VIII. pontja érvényteleníti-e, vagy sem a focsanii szerződést az orosz-román arcvonalra? Erre a meghatalmazottak hozzanak döntést, mihelyt Ober-Ost hozzájárulása megérkezik. A focsanii bizottság dolgában a Mackensen-hadseregcsoport-parancsnoksággal egyetértek."

A román főparancsnokság és a központi hatalmak legfelsőbb hadvezetőségei között a focsanii és brest-litowski fegyverszüneti szerződések tárgyában keletkezett eltérő felfogásokról mindhárom hadseregparancsnokságot tájékoztattam.

„Cserbacsev tábornok szikratávíró útján kijelentette, hogy a focsanii fegyverszüneti szerződést tekinti érvényesnek a Dniester és Fekete-tenger közötti arcvonalon álló összes csapatokra, a szerződés 18. §-a alapján, mert a brest-litovski fegyverszüneti szerződés megkötésében a román hadsereg főparancsnoksága nem vett részt és nem járult hozzá. A köztünk és Cserbacsev között előállott nézeteltérésben még nem történt döntés.

Mi ragaszkodunk ahhoz a felfogáshoz, hogy az orosz csapatokra a brest-litowski, a románokra a focsanii szerződés érvényes. Kívánatos, hogy ennek a kérdésnek tisztázásánál ne kapjunk hajba az oroszokkal. Ha az eltérő nézetek áthidalásában nehézségek mutatkoznának, azt ide jelenteni kell. Mindenesetre arra kell törekedni, hogy a fegyverszüneti kérdések a hadosztályok közötti barátságos viszonyt ne zavarják meg. Ez a demarkációs vonal megállapítására is vonatkozik, mivel ennek szabályozására a fegyverszüneti bizottságok — a távolság miatt — nem jöhetnek szóba. Op. 5568/III."

A 7. hadseregparancsnokság jelentése szerint, az oroszok ismételve megpróbálták, hogy legénységünkkel érintkezzenek. Mivel ez a legénység főképen ukrán nemzetiségű és a szóba jövő hadosztályok ukránok, a hadseregparancsnokság szükségesnek véli, hogy szigorúan ellenőrizzük az érintkezést és hogy a demarkációs vonalat sürgősen helyesbítsük.

Ezt a kérdést úgy szándékozom megoldani, hogy a 43. hadosztályt — míg az A. O. K. döntése megérkezik — kiveszem az arcvonalból és északra tolom el. Op. 5578.

December 25.

Megállapítások az ellenségről.

1. hadseregünk előtt:

Az orosz XXIV. hadtest most a 2., 48. és 49. hadosztályból áll. Az orosz VIII. hadtest kötelékébe tartozó 14. hadosztály vezérkari főnöke közli velünk, hogy a hadosztály felváltására román csapatok érkeztek Piatrára. Az orosz XXX. hadtestnél a 80. hadosztály az arcvonalról távozni fog, minthogy élelmet nem kap. Mivel a Románián való átvonulás ellen mind az ukránok, mind a románok tiltakoztak, a komité elhatározta, hogy az átvonulást ki fogja erőszakolni.

Az orosz 71. hadosztály holnap már elindul. A románok fogják az utat megjelölni és az élelmezésről is ők gondoskodnak.

A román 2. hadosztály Comanescibe érkezett.

7. hadseregünk előtt. Az orosz 79. hadosztály közli, hogy az egész román arcvonalat ukránok fogják átvenni.

A 3. hadseregünknél nincsenek hírek.

Egyéb hírek.

Az orosz 191. hadosztálynál a 36—39 éveseket már elbocsátották, a 71. hadosztálynál holnap a 33—38 éveseket leszerelik.

Propaganda.

Az ukrán főparancsnokság egyik szikratávirata szerint az összes ukrán csapatoknak Cserbacsev tábornok a parancsnoka. Oldala mellett áll Kornilov és az orosz 4. hadsereg új ukrán főparancsnoka, Nekrassov is.

A román arcvonalat állítólag az ukránok fogják átvenni.

A Jassi körüli harcokban az ukránok oldalán román csapatok is résztvettek.

Megbízható hírek szerint, Romániában ostromállapot van. Az oroszok és románok között mindjobban elmérgesedik a viszony. Letartóztatják azokat az orosz katonákat, akik román állásba lépnek.

A románok fegyveresen fenyegették az orosz 80. hadosztályt, mely élelemhiány miatt Románián át akar hazavonulni. Ellenben a 71. hadosztálynak megengedték, hogy Románián keresztül mehessen haza, igaz ugyan, hogy a hadosztály ukránná vedlett át.

Az orosz 4. hadseregnél, a XXIV. hadtest főhadiszállásán, az ukránok, románok és kozákok között harcra került a dolog. A hadtestparancsnokság az erőszakosság ellen tiltakozott és fegyveres beavatkozásra készülődik.

Az orosz II. hadtest is fegyveresen akar fellépni; a VIII. hadtest azonban kijelentette, hogy a viszályban semleges marad.

Az orosz 9. hadseregnél nem ukranizált hadseregbeli csapatok főparancsnoka, Safranov, intézkedett, hogy az orosz csapatok kiváljanak a hadsereg kötelékéből.

Mivel a román hatóságok az arcvonalra irányított élelmezést feltartóztatják és nem engedik tovább, az arcvonalon az élelmezési helyzet mind fenyegetőbb lesz. Ezért az orosz csapatok önkényűleg elhagyják az arcvonalat.

Az orosz 8. hadseregnél a 9. lovashadosztálybeli ukrán ezredek összefogdossák a bolseviki törzseket. A hadseregkomité titkára a még működő szikratávíró útján a XXXIII. és XXIII. hadtesthez fordult segítségért. Feltűnő, hogy ez a felhívás az orosz XI. hadtestet nem említi. A XXIII. hadtest segítséget ígért. A II. hadtest követeli, hogy a hadseregkomitét helyezzék vissza régi jogaiba és hogy a nem ukranizált orosz csapatokat engedjék haza a nyugati és északi arcvonalról.

Fegyverszüneti tárgyalások.

A brest-litowski és focsanii fegyverszüneti szerződésekre az A. O. K.-tól Op. geh. 701. számú távirat érkezett:

A német O. H. L. ezt táviratozza: Ober-Ostot utasítottam, hogy a két szerződés ügyében döntést erőszakoljon ki, azaz, hogy a brest-litowski szerződés VIII. pontja az orosz csapatokra vonatkozóan hatálytalanítja-e, vagy sem a focsanii szerződést?

Döntésig a kolozsvári és focsanii fegyverszüneti bizottság összeülését el lehet odázni.

Az A. O. K. záradéka: A focsanii szerződés 14. §-a alapján a félreértéseket el lehet oszlatni."

Hranilovic tábornok indítványára az A. O. K. kijelenti, hogy a focsanii tárgyalásokhoz egyelőre nem szükséges Hempel őrnagyot kiküldeni.

Tudomásul veszem és a Mackensen-hadseregcsoportparancsnokságnak ezt táviratozom:

„Op. 4966/I. a. számra. Ha a focsanii fegyverszüneti szerződés 14. §-a alapján a bizottság összeülne, kérek erről értesítést, hogy a meghatalmazottakat Focsaniba küldhessem. Op. 5569/II."

Ober-Osttól új irányelvek érkeznek a propagandára; hogy az oroszokkal miképen tartsuk fenn az érintkezést és ellenpropagandájukat miként küzdjük le.

Változások hadseregarcvonalamon.

A karhatalomként kirendelt 2. huszárezred ma vasúton hazautazott.

A 30. hadosztály a 30. roham- és a 14. vadászzászlóaljat és a 16. gyalogdandárparancsnokságot a 3. hadsereghez indította.

Az első menetlépcső a 3. hadsereghez érkezett ; a III. menetlépcső elindult.

A 6. lovashadosztály élcsapata Fundul Moldowiba érkezett.

Kimpolungról a 38./III. zászlóaljat vasúton Marosvásárhelyre szállították, hol tanzászlóalj lesz.

A 9. lovashadosztályt és a 31. gyaloghadosztályt a 43. lövészhadosztály fogja felváltani.

Míg a 6. lovashadosztály megérkezik, a 64. hadosztály a Hliboka szakaszban a 43. lövészhadosztályhoz tartozó szakaszrészt átveszi és hadseregtartalék lesz. Op. 5560/2.

*

A vezérkar főnöke tudatja, hogy legfelsőbb parancsra a Budapestre karhatalomként kiszemelt honvédzászlóalj helyett egy közöshadseregbeli zászlóaljat kell küldeni, melynek legénysége idegen nemzetiségű legyen, nem pedig magyar.

Ezért a 11./I. honvédzászlóalj helyett a 97./V. zászlóaljat rendeltem ki. Op. 5562.

Az A. O. K. megsürgeti az 50. hadosztálynál a 133. ezred megalakítására a 101./II. zászlóalj, a 130. hadosztálynál a 106. ezred megalakítására a 76./III. zászlóalj mielőbbi útbaindítását. Op. 5572/72.

Ezenfelül elrendeli, hogy öt léggömbszázadot az olasz hadszintérre szállítsák a délnyugati arcvonalparancsnokság rendelkezésére.

A 7. hadseregtől a 18. és 25. léggömbszázad, a 3. hadseregtől a 7., 11. és 14. léggömbszázad december 24-én és 26-án elindult vasúton az Isonzó-arcvonalra. Op. 5408.

Anyagi helyzet.

Az 1. hadseregparancsnokság jelenti a téli ellátásra tett intézkedéseit.

A fagyási esetekre szükségesnek láttam a hadsereg vezérkari főnökök figyelmét felhívni.

Bár a magasabb parancsnokságok a téli hadjáratban szerzett tapasztalataikat értékesítették, a tett intézkedések mindaddig kétes eredményűek, míg a csapatok a fagyás elleni védőanyagokkal nincsenek ellátva.

A jelentésekből azt láttam, hogy a csapatok ezideig nem kapták meg a kívánt védőanyagot. Tudom, hogy meleg ruhák, takarók stb. beszerzése milyen nehéz, de a csapatok kímélése elodázhatatlanná teszi, hogy erre a kérdésre ismételten felhívjam az A. O. K. figyelmét.

Az elégtelen élelmezés, a téli ruházat hiányossága a csapat szellemére nagyon kedvezőtlen befolyással lehet.

Kövess tábornagy különösen rossznak találja a Habermann-csoport anyagi helyzetét és arra kér, hogy a helyzet javítása végett forduljak a legfelsőbb helyhez.

A tábornagy jelentése így szól:

„A hadsereg élelmezési helyzetének válsága olyan méretűvé kezd válni, hogy szükségesnek vélem, hogy cs. és kir. Fenséged a legfelsőbb helyre forduljon orvoslásért, mert csakis így remélhető a helyzet javulása.

Cs. és kir. Fenséged tudja, hogy a hadseregek napi élelmezési jelentéseikben ismételten hangoztatják, hogy az élelmezés válságán csakis úgy tudnak segíteni, ha a harácsolást megengedik."

Rövid idővel azelőtt Kövess tábornagy távirattal fordult közvetlenül az A. O. K.-hoz, hogy a kenyérellátáson azonnal segítsen. Az A. O. K. erre a magyar miniszterelnökséghez fordult:

„A hadseregek liszttel való ellátásának válsága nagyon veszedelmes méretet öltött, annak ellenére, hogy a fogyasztási fejadagokat kényszerűségből már redukáltam. November havában Magyarország naponta csak 128, december 1—16 között pedig csak 90 vagón lisztet adott a hadvezetőségnek. Ebből a készletből kellene a szükségletet fedezni, amely naponta 289 vagónra rúg. A hadseregek az A. O. K.-hoz fordultak, kérve, hogy a hadsereg körletében harácsolás útján teremthessék elő a szükséges élelmet. Az A. O. K. idáig nem adott erre engedélyt, remélve, hogy a kormány szállítani fogja a megígért élelmet. Mivel a hadsereg nem éhezhet, az A. O. K. végre arra kényszerül, hogy az élelmikészleteket lefoglalja. Az élelmezési helyzeten nem segít sem az, hogy harácsolással fenyegetődzünk, sem pedig az, hogy a napi fejadagot 400 gramm kenyérre redukáljuk. A hadseregek idáig megkísérelték, hogy a még készletben levő tartalékélelmezés felhasználásával odázzák el a válságot."

Kövess tábornagytól ma következő jelentés érkezett:

„November 19-én kelt Q. Op. 2265/1. és december 24-én kelt Q. Op. 2486. számú jelentéseim anyagát — melyek a 7. hadsereg válságos helyzetét ecsetelik — legutóbb a 7. hadsereg szállásmesteri hivatalának december 23-án kelt Int. 53.540. számú előterjesztésben kifejezésre jutott sürgős segítségkéréséből és a 63. hadosztály válságos anyagi helyzetéről szóló jelentéséből merítettem. Ezekből kitűnik, hogy az élelmezés a hegyekben teljesen elégtelen, melyet még elviselhetetlenebbé tesz a kemény tél hidege. A 63. hadosztály többek között ezt jelenti: a csapatok panaszkodnak az élelmezés elégtelen volta miatt, a legénység koplal; a tél hidegét ilyen viszonyok között nem bírja elviselni.

December 21-én hét ember halt meg ; a boncolás megállapította, hogy egész testükben nem volt zsiradék. Éheztek s gyomruk olyan kicsire zsugorodott össze, mint egy gyermeké.

Ennek okai : hogy naponta csak 280 gramm fejenként a kenyéradag, a zsír teljesen hiányzik az ételből, a húsnak és főzelékféléknek beszerzését az akadályozza meg, hogy Magyarországból nem szabad élelmet kivinni s az étkezéshez semmiféle pótlást sem adhatunk.

Ezt a lehetetlen helyzetet annál kevésbbé lehet elviselni, mert a hiányos ruházat a tél hidege ellen nem véd. Legutóbb a 7. hadsereghez két hadosztály (43. lövész és 9. lovas) érkezett. Megérkezésükkor azonnal kértük az A. O. K.-t, hogy utaljon ki nekik téli ruházatot ; a kérést azonban mai napig sem intézték el. A 63. hadosztály többi csapatainak rovására és a 7. hadseregnél nagynehezen összekapart tartalékkészletből lehetett csak valamit juttatni nekik.

A 63. hadosztálynál az elégtelen élelmezés és ruházat miatt fagyások és ennek következtében halálozások fordulnak elő. Ezek az esetek ijesztően szaporodnak.

A 316./I. honvédzászlóaljnál, a december 22-én végrehajtott kis menet után, 128 honvéd betegedett meg kimerültség és éhség következtében. Megfigyeltük, hogy a koplalás és a hideg miatt a csapatok erkölcsi ereje, hangulata, szelleme nagyon szenved, ennek tudható be, hogy a legutóbbi időben a szökések gyakoriak, sőt öngyilkosság és öncsonkítás esetei is előfordultak.

Egyszersmind rámutatok a lóállomány szomorú helyzetére is, mely alapos és gyors segítségre szorul, mivel ijesztő számban múlnak ki a lovak élelemhiány miatt.

A 7. hadseregnél az utolsó hét alatt, azaz december 15—22.-e között 873 ló ; az 1. hadseregnél pedig 14 nap alatt 2000 ló pusztult el éhen.

A nagy fogyaték következtében a megmaradt lóállományra nagyobb munka háramlott. Ha a lovak erejének fokozására komoly intézkedés nem történik, úgy nagyon szomorú állapotokra számíthatunk. Mivel az utánszállításban zavarok állottak be, a lótápadagot napi $1^1/_2$ kg-ra kellett leszállítani.

Ismételve és sürgősen kérem, hogy a 7. hadsereg élelmezési helyzetének megjavítására a kellő intézkedések megtörténjenek. Ennek ellenében a hadseregkörlet burgonyatermését Budapest részére a magyar kormánynak felajánlom és kérem annak kieszközlését, hogy az élelmicikkeknek Magyarországból való kiviteli tilalmát visszavonják. Vagy legalább is annyit kellene kiszorítani, hogy külön kiviteli engedély és szállítási igazolvány nélkül lehessen felhasználni a csapatok ellátására mindazokat a zöldség- és főzelékféléket, amelyeket a hadsereg kötelékében levő

honvédhadosztályok, továbbá a Magyarország területéről kiegészített hadosztályok, a Magyarországhoz tartozó hadseregkörletben termelnek.

báró *Kövess* tábornagy s. k. Op. 1952."

Ehhez az előterjesztéshez a hadseregarcvonal vezérkari főnöke az alábbi záradékot fűzte :

„Hasonló az élelmezési helyzet az 1. és a 3. hadseregnél is. Ezeknél a hadseregeknél is hiányos a ruházat és elégtelen a téli felszerelés.

Nézetem szerint a szomorú helyzetnek főképen az az oka, hogy nincsen kellőképen megszervezve az anyagról való gondoskodás és hogy a magyar kormány túlságosan szűkmarkú. Nem gondoskodik kellőképen a hadseregek ellátásáról és annak is útját állja, hogy a csapatok vásárlással segítsenek magukon. Magyarország határán túl még a hadseregkörletekből sem engedi kivinni az élelmet és ezzel a központok kezére játssza át az élelmikészletek nagy részét.

Különösen az osztrák területen álló Habermann-csoport van nehéz helyzetben, mely mögött osztrák hátország sincsen és így az utánszállítási vasúti vonalakra és Magyarországon eszközlendő vásárlásra van utalva.

A csapatok lelkiállapota, megbízhatósága, hangulata a megpattanásig van megfeszítve, ami politikailag nagyobb fontosságú a József főherceg hadseregarcvonalon — mely az ententebarát ukrán-román csapatokkal áll szemben —, mint a Dniestertől északra levő csapatoknál.

Ezért kérem cs. és kir. Fenségedet, hogy legfelsőbb helyen kieszközölni méltóztassék ennek a kérdésnek megoldását, mely a hadseregekre immár elsőfokú tényezővé vált.

Willerding altábornagy,
a hadseregarcvonal vezérkari főnöke s. k."

Az említett jelentések alapján Ő Felségétől kihallgatást kértem, hogy személyesen adhassam elő a hadseregek kérelmét és helyzetét.

A lóállomány pusztulása.

A 7. hadseregnél december 16—22 között 873, az 1. hadseregnél 14 nap alatt 2000 ló pusztult el.

A lóállomány megmentésére a 7. hadseregparancsnokság azt javasolta, hogy az összes rühös lovakat s a hadsereg körletébe tartozó lókorházakat Szatmár- és Ugocsa-megyébe szállíttassuk. Op. 5603.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

December 24-én és 25-én elszállították:

a 22. motoros vonattelepet,
a 8. és 9. ütegeket a hozzájuk tartozó lőszeroszlopokkal,
a 10. gyalogtüzérosztályt,
a 15./11. gyalogüteget,
a 15./11. és 12. gyalogtüzér lőszeroszlopot,
a 15. tüzér javító műhelyt,
a 133., 166. fényszóró osztagot,
a 75. és 123. hangmérő osztagot,
a 172. vágómarhatelepet,
a 7./VII. útjavító munkásszázadot,
az 53. lótelepet és
a 926. lovas távbeszélő építőszakaszt.

December 26.

Az ellenség helyzete hadseregarcvonalam előtt.

I. Csoportosítás.

Úgy látszik, hogy a belső helyzettel kapcsolatban az orosz és román arcvonal elvált egymástól. Még nem sikerült megállapítani, hogy az orosz arcvonalat milyen mértékben vették át a román csapatok.

Nyilvánvaló, hogy a románok elsősorban az orosz 4. hadsereg arcvonalát akarják átvenni. Az orosz XXX. és XXXIV. s VIII. hadtest felváltása küszöbön áll. Az orosz XXX. és XXIV. hadtest egy része a román csapatokat be sem várva, elhagyta az arcvonalat. Elsősorban az Észak-Moldvában egyesített román 1. hadsereg,[1] továbbá a román 2. hadseregnek az a része,[2] mely tartalékban van. Ez az öt és fél hadosztály a fegyverszünet alatt elegendőnek mutatkozik az orosz 4. hadsereg felváltására, annál is inkább, mivel a román hadosztályok létszáma az orosz hadosztályokénál erősebb.

Az orosz 4. hadsereg további alkalmazása attól látszik függni, hogy mi fog Ukrajnában történni. Az ukrán 71., 14. és 15. hadosztályt valószínűleg fel fogják használni az ukrán front megteremtésére. Az orosz hadosztályok alighanem átvágják magukat, hogy az orosz fronttal egyesüljenek. Az orosz 68. és 25. hadosztályról[3] nincsen megbízható hír. Az orosz XXXVI. hadtest főhadiszállása sokáig Bacau vidékén volt. Azt híresztelik, hogy az említett két orosz hadosztályt Jassinál bekerítették a románok.

[1] Román ½4., 9., 13. és 15. hadosztály.
[2] Román 7. gyalog- és 1. lovashadosztály.
[3] Orosz XXXVI. hadtest.

Az orosz 9. hadsereg arcvonala alkalmasint tisztán ukránfronttá fog átalakulni. Az orosz XXIX. hadtestet vasúton szállítják Besszarábiába. Az 1. és 7. lövészhadosztály[1] Bielcy vidékére ment. Az ukránná lett XL. hadtest a 3. kaukázusi lövészhadosztályt és az orosz 43. hadosztályt fogja felváltani, azután az orosz hadosztályokat el fogják szállítani és így az orosz 9. hadsereg volt arcvonalán az ukránná vált XXVI., XL. és X. hadtest fog állani és csak az orosz XVIII. hadtest marad még ott.

Az orosz XVIII. hadtestet mindenesetre kiveszik az ukrán frontból, az azonban még nem bizonyos, hogy minő csapatok fogják felváltani?

A turkesztáni 3. lövészhadosztályról nincsen hír.

Suczawa körül egy lengyel hadosztály van, melyet az orosz XL., XXIX. és X. hadtest a lengyel nemzetiségű katonáiból alakított.

Az orosz 8. hadsereg régi hadosztályai az arcvonalban vannak, valószínű azonban, hogy az orosz csapatokat ki fogják onnét vonni. Az orosz II. hadtest legutóbb Lipkanynál volt, a kombinált lovashadosztály Gorodicz Caura ment, a 9. lovashadosztály állítólag még Mogilewben van.

II. Hangulat.

Cserbacsev tábornok azt állítja, hogy a román arcvonalra a focsanii fegyverszüneti szerződés érvényes, mivel a román főparancsnokság a Brest-Litowskban megkötött fegyverszüneti szerződés létrehozásában nem vett részt.

Nem tisztázták azt a kérdést, hogy a román arcvonalon levő orosz csapatokra melyik szerződés érvényes.

Surlódások eddig nem fordultak e miatt elő.

A brest-litowski fegyverszüneti szerződés alapján mindenütt ellenkezés nélkül történik a kölcsönös érintkezés. Az érintkezés érdekében berendezett társalgó házak nagyon népesek és igen elősegítik propagandánkat.

Az árucserére berendezett boltok nagyon forgalmasak és nagy fejlődésnek indultak; az oroszokat főképen a vasiparáru és kézműáru termékek érdeklik, ezért élelmicikkeket adnak cserébe.

Az ukrán hadvezetőség kíméletlen és erőszakos eljárása a katonaszervezetekkel szemben, a hátországban és a magasabb parancsnokságok törzseinél fegyveres összeütközést szült.

Az arcvonal képe nem változott. A lövészárkokban az orosz katonák most is sóvárogva várják a mielőbbi békét. Az arcvonalon álló csapatoknál nem lehet észrevenni az ukránok és az oroszok között az ellentétet.

[1] Idáig tartalékban volt.

Az ukránok némely helyen[1] elfogadták a bolsevikiek programmját, mivel ettől várják a gyors békét.

Az ukrán frontot befolyásolni fogja a Rada intézkedése, hogy élelmi szállítmányokat nem enged a frontra. Ez az eljárás egyaránt sujtja az ukrán és az orosz csapatokat. A Rada barátkozása a román kormánnyal szintén népszerűtlen. Az ukrán hadvezetőségnek az ukrán arcvonalon álló orosz csapatoknál nem sikerül a demokratizáló folyamat terjedését meggátolnia. Ezeknél az orosz csapatoknál kierőszakolták, hogy a megválasztott tisztek a legénységgel egyenrangúak lettek. Ez az oka, hogy az orosz tisztek az ukrán törekvésekkel rokonszenveznek. Jogaikba és állásaikba való visszahelyezésüket Cserbacsev tábornoktól várják, ki azért hasonlott meg az orosz főparancsnoksággal, mert ezek rendeletére történt a haderő demokratizálása. Az orosz tisztek ezért az ukrán nemzeti hadseregbe való felvételüket kérik.

A hátországba való önkényes távozások és a Kaledin-féle hadseregbe való átszökések napirenden vannak. A szökéseket az orosz legénység megakadályozni iparkodik.

Entente-ellenpropaganda csak itt-ott észlelhető. Az entente-propaganda az ismert eszközökkel dolgozik és az orosz legénységnél semmit sem tud elérni.

Maguk az oroszok kijelentették, hogy háborúra uszító propagandával nem fognak elérni semmit. Az angolgyűlölet sokszor megnyilatkozik.

Az élelmezés hiányossága miatt csak az orosz 4. hadseregnél fordultak elő nagyobb zavarok. Az orosz 8. hadseregnél jónak mondható az élelmezési helyzet.

A románoknál propagandánk eredménytelen, mivel a román csapatok a focsanii fegyverszüneti szerződést lelkiismeretesen megtartják és a legénység fegyelme felett a tisztek szigorúan őrködnek.

Új megállapítások az ellenségnél.

1. hadseregem előtt.

A román főparancsnokságnál vezényelve volt orosz magasabb törzsek elhagyták a román főhadiszállást és az orosz arcvonalra utaztak.

7. hadseregem előtt.

Az orosz 26.[2] és az orosz 37.[3] hadosztályt román csapatok fogják felváltani; a román tisztek már tájékozódtak az orosz állásban.

[1] Például a 189. hadosztálynál.
[2] Az orosz II. hadtesthez tartozik.
[3] Az orosz XVIII. hadtesthez tartozik.

Az orosz 43. hadosztályt az ukrán 4. hadosztály váltotta fel, melynek megtörténte után Jassin át Besszarábiába szállították az oroszokat.

A kaukázusi 3. lövészhadosztályt szintén felváltják és Jassiba fog kerülni.

Egyéb hírek.

Az orosz 9. hadseregnél a benzin elfogyott ; ezért a motoros forgalmat teljesen beszüntették a hadseregnél.

Propaganda.

Odesszában gyűlés volt, melyen a többség[1] a kisebbségben maradt orosz és ukrán forradalmi szocialistákkal és szocialista-demokratákkal szemben elhatározta, hogy bizottságot küld ki, melynek az lesz a feladata, hogy a román arcvonalon megalakult nemzeti komisszáriátot elkergesse és Cserbacsev tábornokot elfogja.

A román 2. hadseregnél az 1. hadosztálybeli tisztek az élelmezés rosszasága miatt panaszkodnak. Az orosz 4. hadseregnél a XXXVI., XXX., XXIX. és II. hadtest parancsnoksága szikratáviró útján arról panaszkodott, hogy a letartóztatott hadtest-parancsnokságot kiszabadítsa. A menekvést abban vélik, hogy Oroszországba, vagy Besszarábiába kell elvonulni.

Az orosz XXIV. hadtest főhadiszállásán még folyik a harc. Az orosz II. hadtestparancsnokságnál is harcolnak a román csapatok az oroszokkal.

Az orosz 26. hadosztály legénysége[2] azt híreszteli, hogy harcra kel Kornilov ellen.

Az élelmezési helyzet romlik. Az orosz 191. hadosztály legénysége el akarja hagyni a frontot, mert koplal.

Az orosz 9. hadseregnél a XL. hadtestparancsnokság arról panaszkodik, hogy megszakadt az összeköttetés a hadsereg-parancsnoksággal és a szomszédos hadtestparancsnoksággal. Úgy véli, hogy a „teljes bukás" küszöbön áll.

Az orosz 23. hadosztálynál agitátorok izgatnak a Rada ellen, főképen azt hangoztatják, hogy a Rada összejátszik Angliával.

Az orosz 8. hadseregnél az ukrán párt került felszínre. A IX. hadtestparancsnokságot letartóztatták, a XVI. hadtest-parancsnokság sem jelentkezik, noha többször felhívták.

Az orosz 8. hadosztály-rádió még működik. Segítséget kér és arra hivatkozik, hogy Mogilew vidékén nincsen már tartalék és hogy az élelemhiány miatt nagy nehézségek vannak. A had-

[1] Bolsevikiek és ukrán 218. ezredbeliek.
[2] Az orosz II. hadtest kötelékébe tartozik.

testek, úgy mint a 4. hadseregnél, közös eljárás végett tárgyalnak egymással.

Az orosz II. és XXXIII. hadtestparancsnokság ultimátumot intézett a Radához és fegyveresen akar fellépni.

Változások hadseregarcvonalamon.

A 6. lovashadosztályt az 5. honvédlovashadosztály, az utóbbinak északi szárnyát a 63. hadosztály egy része váltotta fel. A 6. hadosztály élcsapata elérte Izwort. Az 59. hadosztálytól a 24. és 103. ezred útbaindult a német déli hadsereghez. A 31./III. zászlóalj bevonult az 53. hadosztályhoz. A 116. és 138. ezred megalakult. (Op. 5410.) A 30. hadosztály I. és III. menetlépcsője folytatja menetét.

A 3. hadseregparancsnokság azt javasolja, hogy a menetalakulatok maradjanak meg mostani helyükön, mivel ott kitűnően berendezett gyakorlótéren, igen előnyösen folyik a kiképzés. Op. 5580.

1. hadseregem arcvonalán számos orosz tiszt azt kérdezte, hogy ha hozzánk pártolnak, hadifogolyként kezeljük-e őket? Ezt a választ kapták:

„A hadseregarcvonalparancsnokság nézete szerint az átpártolt tisztek a mai helyzetben hivatalosan nem számíthatnak megkülönböztetett bánásmódra, mert ebből arra lehetne következtetni, hogy mi védelmünkbe óhajtjuk venni az orosz kormány által megalázott tiszteket; ami természetesen nem zárná ki azt, hogy kíméletesen fogunk bánni velük."

Élelmezési helyzet.

Arra a kérésünkre, hogy az A. O. K. engedje meg a harácsolást, a vezérkar főnöke ezt válaszolja:

„Az 1. hadsereg ismételt kérésének, hogy harácsolhasson, most még nem lehet eleget tenni; az 1. hadsereg több élelmet fog kapni mint a többi.

A legutóbbi 14 napon:

Az 1. hadseregnek	18	napra
A 7. „	13	„
A 4. és 2. hadseregnek.....	10	„
A 3. hadseregnek	9	„
a 9. „	6	„

küldöttünk lisztet.

Azoknál a hadseregeknél, melyek kevesebbet kaptak, már huzamosabb idő óta felére szállították le a kenyéradagot.

A magvas abrakkal csak úgy lehet kijönni, hogy a legközelebbi időben a napi adagot leszállítjuk, amiről legközelebb intézkedünk."

Az 1. hadseregparancsnokság azt kéri, hogy az utóbbi napokban megjavult élelemszállítást továbbra is erőszakoljuk ki, mivel az élelemválság még nem múlott el.

A 3. hadsereg vezérkari főnöke Pers. 10.242/I. szám alatt jelenti:

„A lábbeli és ruházat a hadsereg valamennyi hadosztályánál jó állapotban van, csak a 16. ezrednél rongyosak a zubbonyok és nadrágok, mivel az ezred idáig még nem kapta meg a legutóbb kért ruházatot. A 16. tábori tüzérdandár és a 187. Landsturmdandár nagyon hiányos ruházattal és rongyos lábbelivel érkezett meg. Így vannak a Kosak-csoport csapatai is, amelyeknek egyáltalában nincsen téli ruházatuk és takarójuk. A szükségeseket kértük, de idáig semmit se kaptunk.

Berzeviczy tábornok s. k."

A 7. hadseregparancsnokság a 63. hadosztálynál uralkodó állapotokról tesz jelentést, melyet egy kísérő jelentéssel felterjesztettem az A. O. K.-nak.

A „Habermann-csoportnál legutóbb előfordult öncsonkítások, öngyilkosságok és szökések vizsgálata azt mutatta, hogy ezeknek a sajnálatos eseteknek okát az elégtelen ellátásban kell keresni, amelyre kénytelen vagyok az A. O. K. figyelmét újból felhívni."

A 7. hadseregparancsnokság jelentése így hangzik:

A 7. honvédhuszárezrednél történt öngyilkosság oka — a kihallgatott legénység szerint — gyógyíthatatlan betegség[1] volt. Az öncsonkítás vizsgálatakor kiderült, hogy az szándékosan történt. Az egyik öncsonkító okául az éhséget és a hideget mondotta. A többi öncsonkító ugyan tagadta a szándékosságot, de megállapítottuk, hogy a 63. hadosztálynál az öncsonkítást szándékosan hajtották végre. A 63. hadosztálynál azt hozták fel okul, hogy idestova már egy év óta tilos a szabadság, a ruházat pedig olyan hiányos, hogy a tél kemény hidege ellen nem véd. Mindezek a hiányosságok megőrölik az egész Monarchia területéről mindenféle nemzetiségű trachomásokból alakított csapatok erkölcsi erejét.

A 63. hadosztálynál előfordult két szökésről — propaganda útján — megállapították, hogy bár igyekeztek rábeszélni, nem lehetett arra bírni a szökevényeket, hogy visszatérjenek, mert az oroszok állítása szerint úgy nyilatkoztak, hogy nem akarnak éhen pusztulni és megfagyni, mint bajtársaik.

[1] Vesekő.

Mindezeknek a szomorú eseteknek oka — mint ahogyan már ismételve jelentettem — a teljesen elégtelen élelmezés és a téli ruházat hiánya.

A jelentés utolsó része igazolja azt a feltevést, amit a hadseregarcvonalparancsnokság ismételve kiemelt a hadseregfőparancsnoksághoz intézett jelentéseiben, hogy az ellenség megtudta a mi válságos élelmezési helyzetünket, ami egy cseppet sem volt kívánatos dolog. Op. 5547.

December 27.

Megállapítások az ellenségről.

1. hadseregem előtt.

Az orosz XXX. és XXIV. hadtest menetkész. Jassiban képviselők tárgyalnak a Románián való átvonulás engedélyezéséért. Az orosz VIII. hadtest december 29-én fog elindulni. A 191. hadosztály tüzérségét már kivették az arcvonalból.

Az orosz XXXVI. hadtest[1] két hadosztályát Jassi környékén állítólag bekerítették a románok.

Az orosz 4. hadseregnél az élelmezési helyzet nagyon válságos. A 191. és 15. hadosztály elhatározta, hogy felváltás nélkül is elhagyja a frontot.

7. hadseregem előtt.

Az orosz II. és XVIII. hadtest hadosztályait[2] románok fogják felváltani.

Az orosz XXIX. hadtest parancsnoksága Sorkira[3] ment. A 7. lövészhadosztály Bielcy vidékén tartózkodik. Ide van útban az 1. lövészhadosztály is. A kaukázusi 3. lövészhadosztály, felváltása után, követni fogja a 4. lövészhadosztályt.

Az orosz 79. hadosztály[4] Mogilewre fog menni.

3. hadseregem előtt.

Az orosz XVI. hadtest Ocnica[5] vidékén van.

A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság értesítése szerint a román 9., 13., 15. és $^1/_2$4. hadosztály Észak-Moldvába indult.

Propaganda.

Ismételve kaptunk róla hírt, hogy Kornilov csapatai az ukránok oldalán, a nagyorosz csapatokkal harcba elegyedtek.

[1] 68. és 25. hadosztály.
[2] 84., 6. és 23. hadosztály.
[3] Mogilewtől délkeletre.
[4] Az orosz XXIII. hadtesthez tartozik.
[5] Mogilewtől délnyugatra.

Állítólag három román hadtest csatlakozik hozzájuk Jassi környékén. Az orosz 4. hadsereg hadtestjei elállottak tőle, hogy fegyveresen lépjenek fel a Radával szemben; sőt ellenkezőleg meg akarnak egyezni, hogy Romániân keresztül haza térhessenek. Az orosz XXXVI. és XXX. hadtest e végből követeket küldött Romanba és Jassiba. Beigazolódott, hogy az orosz XXX., XXIV. és VIII. hadtest menetkészen várja az indító parancsot.

Mivel a románok az élelmezőszállítmányokat feltartóztatták, a helyzet a fronton igen válságos.

Ezért az orosz 191. és 15. hadosztály elhatározta, hogy otthagyja a frontot, akár felváltják, akár nem és hogy Romániân keresztül átvágja magát Besszarábiába, még akkor is, ha a románok fegyveresen útját állanák.

Az orosz 9. hadseregről azt a hírt kaptuk, hogy az orosz haderő nemzetiségi csapatokra bomlik. A csapatok ukranizálása folyik és hogy a Rada az ezredkomitékat fokozatosan megszüntetni iparkodik. Besszarábiában a román nemzetiségű csapatokat egy besszarábiai hadseregbe vonják össze. Állítólag Besszarábiában ki akarják kiáltani a függetlenséget. A kaukázusi és örmény nemzetiségű csapatokat a kaukázusi frontra szállítják.

Az orosz 8. hadseregnél a XI. hadtest parancsnoksága a bolseviki párthoz csatlakozott. A 12. és 32. hadosztály egy része pedig az ukránok oldalára állt. A XXIII. hadtest kijelentette, hogy a hadseregparancsnokság kiszabadítására fegyveresen fog fellépni, mivel az ukránok a Radához tegnap intézett ultimátumra nem válaszoltak. A 79. hadosztály már elindult Mogilew ellen. A II. hadtest is Mogilew ellen fog menni.

Változások hadseregarcvonalamon.

A 6. lovashadosztály élcsapata Seletinbe ért. Az 59. hadosztály éllépcsője és a hadosztályparancsnokság a 3. hadsereg körletébe jutott és Czernowitzben van. A 30. hadosztály I—IV. menetlépcsője folytatja útját.

A 34. hadosztályparancsnokság a 43. lövészhadosztály szakaszát fogja átvenni. A hadosztály 86. lövészdandárparancsnoksága, öt zászlóaljjal, bevonult Horsetzky altábornagy csoportjához, hol a 31. gyalog- és a 9. lovashadosztályt fogja felváltani.

Az A. O. K.-nak jelentem:

„Az orosz 191. és 48. hadosztály tegnap megkérdezte, hogy megengedjük-e a területünkön való átvonulásukat?

Ennek engedélyezése a brest-litowski fegyverszüneti szerződés IV. szakasz 5. pontjába ütközik, úgyszintén ellentétes a focsanii fegyverszüneti szerződés 12. §-ával is.

A hozzánk pártolt ellenséges csapatokat hadifoglyoknak

kell tekinteni ; mindenesetre meg kell nekik ígérni, hogy kíméletesen fogunk velük bánni.

Azt nem tudom innen megítélni, hogy kívánatos-e annak engedélyezése, hogy orosz csapatok arcvonalamat átlépve, északi frontunk egy szakaszán át visszatérhessenek Oroszországba ?

Minthogy az ukránná vált orosz csapatokat az ukránok és a románok teljes bekerítéssel fenyegetik, valószínű, hogy a hozzánk való átlépés gondolata nagyobb arányokat fog ölteni az oroszoknál. Döntést kérek.

József főherceg vezérezredes hadseregarcvonalparancsnok. Op. 5629."

Egyöntetű miheztartás végett, a hadseregeknek ezt a parancsot adtam ki :

„Az átpártolókkal való bánásmódra elrendelem, hogy úgy kell velük bánni mint hadifoglyokkal, bármely nemzetiséghez tartozzanak is.

A tárgyalásra hozzánk átjött oroszokat szintén hadifoglyoknak kell tekinteni, ha tárgyalás után nálunk akarnak maradni. Tanácsos lesz ilyen esetekről a velünk szembenálló orosz csapatokat értesíteni, nehogy azzal vádoljanak bennünket, hogy erővel tartjuk magunknál vissza az oroszokat. Op. 5613/1."

Élelmezési helyzet.

Az élelmezési helyzet általában javul. Különösen liszt dolgában. Főzelékfélék nem érkeznek. Dohányt keveset szállítanak — elégtelen ; a fűszer sem elegendő. Az utóbbi két nap alatt elég zab érkezett, de általában az utánszállítás nem elegendő.

A vezérkar főnöke arról értesít, hogy a m. kir. közélelmezési hivatalt megkérte, hogy egyezzék bele abba, hogy az 1. és 7. hadsereg körleteiben, melyek Magyarországhoz tartoznak, a csapatok főzelékfélét vásárolhassanak és hogy külön szállítási engedély nélkül kivihessék Magyarországból az arcvonalba. Op. 5590/2.

Mindhárom hadsereget utasítottam, hogy jelentsék be, hány lovat kell feltétlenül az arcvonalon élelmezni. Ennek számára okvetlenül ki kell a rendes utánszállítást az A. O. K.-nál erőszakolni. Op. 5660.

Az A. O. K. utasította a Boroević-hadseregcsoportparancsnokságot, hogy az ott nélkülözhető téli ruházatot adja át a keleti frontnak. Op. 5618.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

Elszállították :

A Kárpát-hadtestparancsnokságot,
a 625. távbeszélő osztagot és
az 544. szikratáviró állomást.

December 28.

Megállapítások az ellenségről.

1. hadseregem előtt.

Az Ojtoz-szakaszban délelőtt 9—10 óra között, majd délután, messze távolból ágyúdörgés volt hallható.

A Sulta-völgyben a Muntele Falteanun (⊹ 1244) és a Trotusu-völgyben, az orosz csapatok elhagyták állásaikat, a Tónyak (⊹ 1464) magaslatot kiürítették és északi irányban elvonultak. Az Uz-völgyet is kiürítették, úgyszintén elhagyták a Muntele Cleját (⊹ 1071) is. Az állásokban csak járőröket hagytak.

Az orosz XXX. hadtestnél a 71. hadosztály a Doftana-völgyet kiürítette és csak egyetlen járőrt hagyott az állásban. A 80. hadosztály december 29. és 30-án fog elvonulni, Jassiig gyalog megy, onnan vasúton Besszarábiába fogják szállítani.

Az orosz 49. hadosztálynál[1] a 193. és 195. ezred még a lövészárokban van ; a 48. hadosztálynál[1] a 191. és 192. ezred is még az állásban van ; a Trotusu-völgyi orosz állások azonban üresek. A 49. hadosztályparancsnokság levélben közli, hogy a 196. ezred ma Jassiba ment és hogy a románokkal valószínűleg harcba fog elegyedni.

Az orosz VIII. hadtestnél a 191. hadosztály, a 761. és a 763. ezreddel még az arcvonalban áll ; 1918 január 12-re várja a felváltást, azonban a Hosszúhavason (△ 1557) levő állást a 764. ezred már kiürítette. A 14. és 15. hadosztály egy része még a régi helyén van. A 14. hadosztály még nem vedlett át teljesen ukránná.

7. hadseregem előtt.

Az orosz XXIX. hadtestet már kivitték az arcvonalból. A hadtest szakaszát december 28-án az ukránná vált XL. hadtest fogja átvenni, mely az ukrán X. hadtesthez fog csatlakozni az arcvonalban.

Az orosz XL., XXIX. és X. hadtestekből kivont lengyel nemzetiségű katonákból lengyel hadosztályt alakítottak, mely Suczawa vidékén van.

3. hadseregem előtt.

Az orosz II. hadtest Trynkára[2] ment.

Változások hadseregarcvonalamon.

A 187. Landsturm-dandárt a 2. lovashadosztály egy része váltotta fel. A 6. lovashadosztály éllépcsője elérte Unterbrodinát.

[1] Az orosz XXIV. hadtest kötelékébe tartozik.
[2] Bryczanytól délre.

Az 59. hadosztály Czernowitz—Storozynetz—Czudyn terében egyesült. A 30. hadosztály I. menetlépcsője már a német déli hadsereg körletében van ; a II—IV. menetlépcső még a 3., az V. menetlépcső a 7. hadsereg körletében mozog.

Az 59. hadosztály 6./I. zászlóalját a 4., a 2./IV. zászlóaljat az 1. hadsereghez vasúttal elszállították.

A 2., 31. ezred és a 138./III. zászlóalj megérkezett a 16. hadosztályhoz.

Ober-Ost Op. 10.430/17.—I. a. szám alatt kéri, hogy a 16., 31. gyalog-, a 42. honvédgyalog- és a 9. lovashadosztály ne kövesse egymást közvetlenül, mert január havában a déli német hadsereg hátulsó körlete zsúfolva van csapatokkal.

A Böhm-Ermolli-hadseregcsoportparancsnokság tudatni fogja, hogy a déli német hadsereg felváltása végett mikor lehet a csapatokat a hátulsó körletekben elszállásolni.

Hasonlóképen csak később fog a 3. hadseregparancsnokság és a XIII. hadtestparancsnokság új beosztásába átlépni. Op. 5617.

Az A. O. K. Op. 101.074. szám alatt tudatja, hogy a 70. honvédhadosztály részére új dandárparancsnokságot nem fog rendelkezésünkre bocsátani. Op. 5617.

A vezérkar főnöke Q. 210.223/1. szám alatt tudatja, hogy a szállásmesteri hivatalt át fogja szervezni. Ennek egy lépcsője egyesül a hadműveleti parancsnoksággal, a második lépcsője mint végrehajtó csapat működik. Op. 5551.

Erről a kérdésről ez a véleményem :

„A. O. K. vezérkari főnökének, Q. 210.223/1. számra :

A szállásmesteri hivatal igen nehézkes apparátus, melynek elhelyezése állandóságot követel. A mai szervezés szerint, csakis akkor működik megbízhatóan, ha egy helyen van a vezérkari osztállyal.

Ennélfogva a hadseregarcvonalparancsnokság állandóan arra törekedett, hogy a két hivatal egy helységben legyen ; mihelyt ez nem volt lehetséges, azonnal surlódások állottak elő. Ezért egyetértek a javaslattal, mely szerint az anyagi ügyeket a vezérkari osztályban a szállásmesteri hivatal főnöke külön parancsoló apparátussal vezesse, míg maga a tulajdonképeni szállásmesteri hivatal, más helyen, végrehajtószerv legyen. Ezt a rendszert alkalmazzák a németek a háború kezdete óta és tapasztalat szerint kitűnően bevált.

A surlódásnélküli működés érdekében szükséges :

1.) Hogy a főszállásmester, ki tulajdonképen nincsen hivatva az ellátás vezetésére, anyagi ügyekben szakember legyen. Nem dolgozik önállóan, hanem a hadműveleti szükségletekkel egybehangzóan, a vezérkari főnök irányítása szerint.

2.) A szállásmesteri hivatal főnöke anyagi ügyekben jól iskolázott vezérkari tiszt legyen, aki a kapott utasítás alapján a végrehajtást önállóan vezethesse.

Nem látnám célszerűnek, ha az egyes anyagi szakügyek vezetésére hivatott közegek közvetlenül a főszállásmester alá volnának rendelve.

Elégséges, ha a vezérkari osztályban a főszállásmester a harcászati és hadműveleti dolgokkal foglalkozik és utasításait jól iskolázott parancsközvetítő apparátussal juttatja a szállásmesteri hivatalhoz. Az egyes szakügyek vezetőit kell arra alkalmazni, hogy a végrehajtásról önállóan gondoskodjanak. Az A. O. K. javaslata egyszersmind felszínre veti az anyagi ellátás vezetésének kérdését is a hadtesteknél és a hadosztályoknál.

Most az egyes szakelőadók (hadbiztosság, összeköttetési ügy, egészségügy, lőszerügy, vonatügy, motorügy stb.) közvetlenül a vezérkari főnökhöz voltak utalva. Ez a körülmény különösen nagyobb harc idején igen megterhelte őt és akadályozta abban, hogy a harcászati kérdésekre szánja teljes figyelmét.

Ezért megokoltnak látom, hogy egy közigazgatási vezetőt[1] osszanak be hozzá, ki a vezérkari főnök útmutatása alapján, az összes ellátási ágazatokat vezetné és ezekben felelős tényező szerepét töltené be.

József főherceg vezérezredes, hadseregarcvonalparancsnok. Op. 5551."

A 3. hadseregparancsnokság véleménye szerint, a szállásmesteri hivatalnak két lépcsőbe való tagozása csakis mozgóhadműveletek alatt előnyös, míg állóharcban az egyesítést látja jobbnak.

A 7. hadseregparancsnokság a szállásmesteri hivatal kettéosztását lehetetlennek véli, célszerűbb lenne egy összekötő tisztet osztani be a szállásmesteri hivatalból a vezérkari osztályhoz.

Az 1. hadseregparancsnokság véleménye: „Állásharcban — mint napjainkban — osszuk meg, mozgóharcban a németek rendszerét kövessük."

Az A. O. K. tegnapi kérésemre így döntött:

„Op. 5613. és 5629. számra: A brest-litowski fegyverszünet szerződésben (IV. szakasz *b)* pont) kötelezve vagyunk arra, hogy az átpártolt tiszteket és csapatokat hadifogolyként kezeljük. Ezt a kikötést meg kell tartanunk. Tisztekkel szemben megkülönböztetett és nekik kedvezőbb magatartást tanusítani nem lehet; éppen így nem lehet megengedni, hogy a hozzánk átpártolt csapa-

[1] Egy vezérkari tiszt, vagy egy alkalmas közeg.

tok, az arcvonal más helyén, orosz területre térjenek vissza. Úgy kell velük bánni, mint a többi hadifoglyokkal.

A. O. K. vezérkar főnöke. Op. geh. 721."

Élelmezési helyzet.

Az 1. hadseregparancsnokság jelenti, hogy december 25-től az élelmezési helyzet kenyér és főzelék dolgában ugyanolyan mint volt, a többi élelmicikkekben rosszabbodott a helyzet.

Az A. O. K. Op. 58.472. szám alatt valamennyi hadseregparancsnokságot utasítja, hogy az összes felesleges és nélkülözhető fogyasztókat távolítsa el a keleti arcvonalról; elsősorban meg kell vizsgálni, hogy szükséges-e valamennyi munkásosztagot a fronton tartani?

Az A. O. K.-nak ezt az előterjesztést tettem:

„Gyakran megtörténik, hogy orosz csapatok élelemért fordulnak parancsnokainkhoz és csapatainkhoz, mivel náluk csődöt mond az élelmezés.

A jelek azt mutatják, hogy közeljövőben nagyobb orosz csapatok fognak hozzánk átjönni, mivel egyrészt az ukrán-román vezetés alatt álló arcvonalon a hátországból jövő élelemszállítmányokat feltartóztatják és nem engedik a frontra jutni, másrészt az ukrán-román hátországon át hazajutni igyekvő orosz csapatokat a románok és ukránok lefegyverezik.

Élelmezési helyzetünk azonban olyan rossz, hogy teljesen lehetetlen a hozzánk átpártoló nagyobb csapatokat ellátnunk.

Kérem az A. O. K.-t, hogy a hadseregarcvonalparancsnokságnak erre a célra nagyobb mennyiségű élelmikészletet bocsásson rendelkezésére tartalékként.

József főherceg vezérezredes, hadseregarcvonalparancsnok. Op. 5639."

A vezérkar főnöke Q. 200.664. számú leiratában az élelmezés kérdésében teljesen méltányolja a keleti arcvonal nehéz helyzetét és rámutat, hogy a válságos helyzetben a vezérkari tisztek foglalkozzanak ezzel a kérdéssel annál is inkább, mivel most harcászati és hadműveleti dolguk nincs.

A csapat és a szállásmesteri hivatal között mindkét oldalról keresni kell a kapcsolatot és minden parancsot meg kell vizsgálni, hogy a végrehajtás az adott helyzetben lehetséges-e? Célszerű lesz minden hadosztálynál egy vezérkari tisztet kijelölni, kinek kezében az anyagi kérdések szálai összefutnak. Ez a tiszt, személyes észlelet alapján, tájékozva legyen lefelé a valóságos helyzetről, felfelé pedig személyes szoros kapcsolatban legyen a hadtest valamennyi anyagi csoportjával. A hadosztályhadbiztosság, a vonat-

parancsnok, műszaki előadó, orvosfőnök stb. mindenben támogassa ezt a vezérkari tisztet.

A hadtest anyagi vezérkari főnökének a hadtest anyagi helyzetét személyes észlelet útján kell ismernie. A surlódásokat és nehézségeket a helyszínén kell megszüntetnie és teendő intézkedéseit még a kiadás előtt meg kell vizsgálnia, hogy végrehajthatók-e ? A legszorosabb kapcsolatban kell lennie a hadosztályok anyagi vezérkari tisztjeivel és a szállásmesteri hivatallal is.

Ugyanígy a szállásmesteri hivatal főnökének és a szállásmesteri hivatal előadóinak szoros kapcsolatban kell lenniök a hadtestek anyagi vezérkari főnökeivel. Személyes észlelet és tudakozódás útján tájékozva kell lenniök a hadseregkörletben uralkodó állapotokról. Tudakozódás, tájékozódás és személyes észlelet alapján szükséges közös utasításokat eszközölni.

Az A. O. K. azt tervezi, hogy az arcvonalban álló hadosztályoktól vezérkari tiszteket fog a szállásmesteri hivatalba beosztani és viszont azt akarja, hogy a szállásmesteri hivatal előadóinak személyes kapcsolata legyen a fronttal.

Az egészről az a véleményem, hogy mindenféle szakközeg kölcsönös vezénylése fog legjobban megfelelni. Op. 5625.

A 3. hadseregparancsnokság jelenti, hogy a cserekereskedésben vajat, ételeket, zsiradékot, tojást hoznak forgalomba az oroszok. Ezért mindennemű kézműárut, vas házi eszközöket, órákat, sőt még női ruhákhoz szükséges anyagokat is kérnek cserébe. Kenyérmagvat is fognak hozni, de azt előbb a parasztoktól kell beszerezniök.

Az 1. hadseregparancsnokság megparancsolta hadtesteinek, hogy mivel a demarkációs vonalat a katonáknak átlépni nem szabad, polgári kémeket alkalmazzanak annak megállapítására, hogy az ellenség elhagyta-e állását.? Op. 5630.

December 29.

Az ellenség helyzete.

A Piricske magaslaton (△ 1324) az orosz fedezékek égnek ; robbantásokat is megfigyeltek ott csapataink.

I. Csoportosítás.

Még nem volt megállapítható, hogy minő mértékben veszik át a románok az oroszok által megszállott arcvonalat. Az orosz 4. hadsereg arcvonalát mindenesetre át fogják venni a román csapatok. Az orosz XXX., XXIV. és VIII. hadtest várja, hogy román csapatok fogják felváltani. Az orosz hadtestek egy része a felváltás bevárása nélkül is elhagyta már a frontot. A felváltásra

elsősorban a román 1. hadsereg tartalékban álló hadosztályai[1] jönnek számításba, melyek már el is mentek Észak-Moldvába; a román 2. hadseregtől két hadosztályra[2] lehet számítani. Ez az öt és fél román hadosztály az orosz 4. hadsereg felváltására a fegyverszünet alatt elegendő lesz.

Az ukrán 71., 14. és 15. hadosztályt valószínűleg az ukrán arcvonal megteremtésére fogják felhasználni, míg az orosz hadosztályok át fogják magukat Románián vágni.

Az orosz 9. hadsereg arcvonalát tiszta ukrán fronttá fogják átformálni. Az orosz XXIX. hadtestet Besszarábiába szállították. A tartalékban álló 1. és 7. lövészhadosztály Bielcyre ment. Az orosz 3. kaukázusi lövész- és a 43. hadosztály szakaszát az ukrán XI. hadtest vette át. Az ukránná átalakított arcvonalon most már az ukranizált XXVI., XL. és X. hadtest áll; köztük van még az orosz XVIII. hadtest is, melynek legközelebbi felváltása küszöbön áll.

Az orosz 8. hadseregnél még nem történt változás; az orosz hadosztályok még az arcvonalban állanak.

II. Hangulat.

Csapataink az utolsó megállapítások óta nem figyeltek meg változást.

Megállapítások az ellenségről.

1. hadseregem előtt.

Az orosz XXX. hadtestnél a 80. hadosztály egy része még az arcvonalban áll. A románok a hadosztály teljes elvonulását megakadályozták. A Doftana-völgybe román csapatok érkeztek.

Az orosz 71. hadosztály alszakaszát két román század vette át. Az orosz XXIX. hadtest szakaszában a 49. hadosztály 139. ezrede az Uz-völgyben van. A Solyomtar (△ 1343) magaslaton az oroszok elhagyták állásaikat.

A 48. hadosztálynál a 191. és 192. ezred még megszállva tartja állásait.

Az orosz VIII. hadtestnél a 191. hadosztály a Hosszúhavason (△1557) december 30-án és 31-én készül elhagyni az arcvonalat. A szakaszt román csendőrség fogja megszállani. Az orosz 14. és 15. hadosztály tartja állásait; mögéjük két román hadosztály érkezett.

7. hadseregem előtt.

Az ukrán XL. hadtest most váltja fel az orosz XXIX. hadtestet.

[1] ½4., 9., 13. és 16. hadosztály.
[2] 7. és 1. lovashadosztály.

3. hadseregem előtt.

A tartalékban volt orosz 159. hadosztály az ukránok ellen vonult. Az orosz 165. hadosztály 657. és 660. ezredeit, valamint a 32. hadosztály tüzérdandárát a hátországba szállították. Az orosz 12. hadosztály most ukrán hadosztállyá alakul át. Az orosz II. lovashadtest elvonult Trynkáról ; a kombinált lovashadosztály Mendykben[1] van.

Propaganda.

Szikratávíró útján megtudtuk, hogy az orosz 4. hadsereg küldöttséget menesztett a katona- és munkástanácshoz, hogy feltárja a hadsereg válságos helyzetét és hogy bevádolja a francia és angol tiszteket, akik Romanban és Jassiban részt vesznek a Rada üzelmeiben. A románok megakadályozták az orosz 80. hadosztály elvonulását. Az orosz 4. hadsereg valamennyi hadtestéből alakított delegáció Jassiba ment, hogy a román hatóságokkal tárgyaljon. Az orosz II. hadtestnél a Rada elcsapta a megválasztott parancsnokokat.

Az orosz 9. hadseregnél nincsen újság.

Az orosz 8. hadseregnél gyűlést tartottak, melyen megkísérelték a forradalmi komité és az ukrán kommisszárius közötti ellentétet áthidalni.

Változások hadseregarcvonalamon.

A 43. lövészhadosztály Horsetzky altábornagy csoportjához érkezett ; a 31. gyalog- és a 9. lovashadosztály felváltása megkezdődött.

A 30. hadosztály VI. menetlépcsője a 7. hadsereg körletéből átlépett a 3. hadsereghez. Az 59. hadosztály III—V. menetlépcsői Czernowitz—Storozynetz—Czudyn terébe érkeztek. A 31. hadosztály éle Zadowába jutott.

Ober-Ost értesít, hogy a vasúti helyzet miatt a nyugati hadszintérre szánt német hadosztályokat csak később lehet szállítani, miért is kéri, hogy a VI. hadtestet csak február havában adjuk át.

Erről értesítettem az 1. hadseregparancsnokságot. Op. 5650.

Az A. O. K.-nak jelentem, hogy a VI. hadtestet bármikor átadhatom ; a hadtest szakaszát a 70. honvédhadosztály fogja átvenni. Ha a 70. honvédhadosztályt máshol alkalmaznók, akkor a 3. hadosztály fogja helyette a kijelölt szakaszt átvenni. Op. 5617.

A 7. hadseregparancsnokság bejelenti, hogy ez lesz a helyzet, ha az Ober-Osthoz kiszemelt hadosztályok átadását elodázzák :

[1] Cautól délkeletre.

1.) A 30. hadosztály december 28-án indul a déli német hadsereghez és január 10-ig Zaleszczykire fog érkezni; az 59. gyalog- és a 9. lovashadosztály január 1-én indul és január 13-ig Uscie Biskupiébe érkezik.

A 3. hadseregparancsnokság és a XIII. hadtestparancsnokság január hó elején felszabadul; a 3. hadseregparancsnokság akkor fogja átvenni a parancsnokságot, ha az osztrák-magyar csapatok már felváltották a német csapatokat, ami valószínűleg január végén fog bekövetkezni. A XIII. hadtestparancsnokság a Böhm-Ermolli-hadseregcsoportparancsnokság jelzése szerint kerül új beosztásába.

2.) Ober-Ost kívánságára a 31., 16. gyalog- és a 42. honvédgyaloghadosztály csak február hóban fog átlépni a 2. hadseregparancsnokság kötelékébe.

Az eltolásokat azért odázták el, mivel a német déli hadsereg mögötti hátulsó körlet, a német csapatok lassú elszállítása miatt túl van zsúfolva és nehéz lenne a beérkező csapatokat ott elszállásolni.

Addig a hadseregtartalékok így csoportosulnak:

A 16. hadosztály Horodenkan, a 42. honvédhadosztály Zaleszczykin, a 31. hadosztály Hlinitza—Nepolokoutz—Zablotow—Dzurow—Karapcziu terében. A hadosztályok csoportosítása december 31-ig fog megtörténni.

3.) A menetalakulatok a 3. és 7. hadsereg kiképzőcsoportjánál maradnak.

4.) Január 1-ével a Dniester és Pruth közötti szakaszt valószínűleg a Kosak-csoport, a Pruth és Sereth közötti szakaszt a XVII. hadtestparancsnokság fogja átvenni; attól délre a beosztás megmarad. Addig, míg a 3. hadseregparancsnokság el nem távozik, a Pruth lesz a határ.

A 7. hadsereg jövendő tartaléka a középen és az északi szárny mögött a 6. lovas- és a 11. honvédlovashadosztály lesz, melynek az arcvonalból való kivonása január végéig rendszeresen meg fog történni. Ezeknek a lovashadosztályoknak az arcvonalba való újabb betolása akkor következik be, ha a 31. és 16. gyalog- és a 42. honvédgyaloghadosztály elindul. Ekkor két gyaloghadosztályt veszünk ki az arcvonalból, hadseregtartalékul. Op. 5617.

A vezérkar főnöke Op. geh. 729. szám alatt közli a német O. H. L. véleményét az oroszokról, állásaiknak elhagyása tárgyában:

„A propaganda és a szikratávíró közléséből, valamint a József főherceg hadseregarcvonalparancsnokságnál működő összekötőtiszt jelentéséből arra lehet következtetni, hogy a nagyorosz csapatok el akarják hagyni a Cserbacsev tábornok parancsnoksága

alatt megalakuló ukrán arcvonalat, hogy észak felé húzódhassanak. A szövetkezett főparancsnokságoknak nem érdeke ugyan, hogy az orosz felfordulást korlátozzák, de ez az északra való tömörülés — ha nagyobb méretben következnék be — az orosz északi front megerősítésével járna, ami megsértené a fegyverszüneti szerződést.

Az a szándékom, hogy ha a csapateltolások valóban beigazolódnak, a Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság útján Cserbacsev tábornoktól felvilágosítást kérek, mivel ezek a csapateltolások a fegyverszüneti szerződés szószerinti szövegével nem egyeztethetők össze. Cserbacsev tábornokkal azt is közölni fogjuk, hogy ismerjük katonai gyengeségét, így talán engedékeny lesz velünk szemben.

Hangsúlyozom, hogy az O. H. L. nézete szerint ezzel lehetetlen katonai helyzet keletkeznék velünk szemben, ha mi az orosz szomszéddal békét kötünk és ez alatt az ukrán fronton, az entente-befolyás alatt számbavehető ellenség fejlődik ki tavaszra, melynek tetszésétől függ, hogy elismeri-e a békét vagy sem ?

Egy ilyen tisztázatlan katonai helyzet sok német és császári és királyi csapatot kötne le, melyeket a döntő helyeken nélkülözni volnánk kénytelenek. Ha ez az eset a jövő évben bekövetkeznék, akkor a német O. H. L. véleménye szerint helyénvaló lesz, hogy Cserbacsevnek felmondjuk a fegyverszünetet és nyomatékos katonai ellenrendszabályokat alkalmazzunk ellene.

Ezért szükséges a szembenlevő kötelékeket megállapítani és beható jelentést tenni róluk."

Ennek következtében ezt a parancsot adtam az 1. hadseregparancsnokságnak :

„Ha orosz csapatok elhagyják állásaikat és felváltás nélkül elmennek, arra kell vigyázni, hogy a demarkációs vonalat a mi csapataink ne lépjék át, vagyis, hogy a fegyverszüneti szerződést szigorúan betartsuk. Az elvonuló orosz csapatokkal és a helyüket elfoglaló felváltócsapattal fenn kell tartani a kapcsolatot egyrészt hadikövetekkel, másrészt propaganda útján meghatalmazott közegekkel. Szükség esetén az orosz állások mögötti térbe kell küldeni a hadiköveteket.

Célunk az, hogy az orosz állások helyzetét és a mögöttük történő eseményeket felderítsük. A hadikövetek kérjék meg az orosz magasabb parancsnokságokat, hogy mondják meg, miért vonulnak el az orosz csapatok ?

Élelmezési helyzet.

Az 1. hadseregparancsnokság jelenti, hogy az élelmezési helyzet tegnap óta ismét rosszabbodott. A hadsereghez semmi sem érkezett.

A vezérkar főnöke Q. 210.519. szám alatt a katonai harácsolás alapelveit ismerteti. Op. 5643.

December 30.

Megállapítások az ellenségről.

1. hadseregem előtt:

Az orosz 80. hadosztály[1] szakasza még meg van gyengén szállva; a 71. hadosztályt Darmanesti körül helyezték el.

A Trotusu-völgy zsúfolva van Besszarábiába készülődő orosz csapatokkal.

Az orosz 49. hadosztály[2] elhagyta állását. A Sólyomtar (△ 1343) magaslaton román járőröket észleltek. A 48. hadosztály még állásban van, két ezreddel (191. és 192.).

Az orosz VIII. hadtestnél a 191. hadosztály három ezrede kiürítette az állást; egy ezrede (762.) a lövészárokban maradt. A 14. és 15. hadosztály egy része még állásban van; a hadtesttüzérség már elvonult, úgyszintén a géppuskásosztag nagyrésze is. A századok állománya átlag 20—30 főre apadt.

7. hadseregem előtt:

A Tölgyes-völgy mindkétoldali magaslatait kiürítették az oroszok.

3. hadseregem előtt:

Az orosz II. lovashadtest Pankowot érte el; Radu Marére folytatja menetét.

Propaganda.

A Rada vezértitkárságától eredő szikratávirat szerint az ukrajnai kongresszus tanácsosai egy új kormányt alakítanak a központi Rada helyébe. Ezt az eljárást a kisebbség „politikai szélhámosság"-nak mondja. A helyzet általában nincs tisztázva. Kérdés, hogy az elvonulni akaró orosz csapatok és az ukrán-román csapatok között fegyveres összeütközésre fog-e kerülni a sor?

Az orosz 4. hadsereg választhat: Vagy elvonul fegyver nélkül, de semmit se szállítanak utána, vagy állásban marad. A vérontás elkerülése végett még folyik az egyezkedés. A hadsereg egy része[3] már elhagyta állását.

A Trotusu völgye zsúfolva van orosz csapatokkal, melyek Besszarábiába akarnak vonulni. A tisztek Cserbacsev táborába menekültek. Roman helyőrségét a románok lefegyverezték.

Az orosz 9. hadseregnél megcáfolták azt a híresztelést, mintha a hadseregkomitét letartóztatták volna. A hadsereg fő-

[1] A XXX. hadtest kötelékébe tartozik.
[2] A XXIV. hadtest kötelékébe tartozik.
[3] 49. és 191. hadosztály.

hadiszállásán két főparancsnokság működik. Az előbbi főparancsnok — Kelcsevsky — az ukrán csapatokat vezényli.

Az orosz 8. hadsereg fel van háborodva, hogy a Rada visszatartja a hadsereghez útban levő élelmet.

Változások hadseregarcvonalamon.

A 43. lövészhadosztály parancsot kapott, hogy vegye át Suczawa és a Sereth között az állásokat.

A 36. hadosztály a 16. hadosztály szakaszát fogja átvenni. A 6. lovashadosztály élcsapata elérte Oberwikówot. A 31. gyalog- és a 9. lovashadosztály összes csapatai fel vannak már váltva. Az 59. hadosztály IV—VI. menetlépcsői elérték Czernowitz—Storozynetz—Czudyn terét. A 30. hadosztály tüzérsége Kuczur marén van.

Az A. O. K.-nak ez a távirat ment:

„Op. geh. 729. számra:

Az orosz-román helyzetről december 29-ig érkezett jelentések alábbi képet adják:

1.) A román arcvonal parancsnoksága s az orosz 4., 8. és 9. hadseregparancsnokság az ukránok kezében van.

2.) Az orosz 4. hadseregnél a 71. hadosztály,[1] a 48. és 49. hadosztály[2] egy része és a 191. hadosztály elvonult. A felváltó románokat nem várták be.

Arról nincs hír, hogy az elvonult csapatokkal mi történt. Szikratáviratokból csak arra lehet következtetni, hogy az orosz csapatok megtörték az ukrán parancsnokságok és a román hatóságok ellenállását — melyek az elvonulást meg akarták akadályozni — és kierőszakolták Románián való átvonulásukat.

3.) Az orosz VIII., II. és a tartalékban álló XXXVI. hadtest elvonulása küszöbön áll.

4.) Az orosz 9. hadseregnél a XXIX. hadtestet, a 7. lövészhadosztályt és a kaukázusi 3. lövészhadosztályt kivették az arcvonalból és Besszarábiába fogják szállítani.

Az orosz 43. hadosztály kivonása és elszállítása is valószínű.

5.) Az orosz 8. hadseregnél a tartalékban álló 159. hadosztály, a 165. hadosztály fele és a 32. hadosztály tüzérsége szintén elvonult az arcvonalról. Az orosz II. lovashadtest menetben van. Úgy látszik, hogy a csapatmozgások azzal függenek össze, hogy az ukrán vezetőség hatalmát megtörjék. Szikratáviratokból azonban meg lehet állapítani, hogy abban egyeztek meg, hogy az orosz csapatok az északi frontra elvonulhatnak.

[1] XXX. hadtest kötelékébe tartozik.
[2] XXIV. hadtest kötelékébe tartozik.

6.) A románok északi irányban terjeszkednek, hogy átvegyék az orosz 4. hadsereg arcvonalát.

7.) Az orosz csapatoknak ukránná való átváltozása folyik. A már ukránná vált csapatokat az orosz 9. hadseregnél akarják az arcvonalba vinni.

8.) Nem lehetett megállapítani, igaz-e, hogy a nagyorosz csapatok csak fegyver nélkül vonulhatnak át Románián, különben internálják őket, vagy pedig fegyveresen mehetnek el ugyan, de csak északi irányba, az északi orosz arcvonalra.

A román-orosz csapatmozgások megsértik a focsanii fegyverszüneti szerződést. Csak felsőbb helyről jövő parancsra lehetne beavatkozni. Nagyon fontos, hogy ezeket a csapatmozgásokat és a további fejleményeket figyelemmel kísérjük.

A helyzetet így ítélem meg :

Mint már több ízben hangsúlyoztam, a román front — melyhez a legutóbbi időben a délnyugati arcvonal is csatlakozott — Lenin nagyoroszaival ellentétben, függetleníteni óhajtja magát. A mozgalom élén Cserbacsev tábornok áll, kinek céljaival még nem vagyunk tisztában. Előéletéből és abból, hogy az entente támogatja, arra lehet következtetni, hogy az entente érdekét szolgálja. Tervszerűen dolgozik, Dél-Oroszországban fegyelmezett hadsereggel, „ukrán" jelszó alatt különálló tartományt akar szervezni.

A legmagasabb katonai parancsnoki állások megkaparítása után azzal távolítják el a nagyorosz csapatokat az arcvonalról, hogy a frontra irányított élelmi szállítmányokat elfogják és nem engedik a csapatokhoz.

Románián való átvonulás közben arra törekszenek, hogy az orosz csapatokat lefegyverezzék és internálják, vagy hazaengedik őket Oroszországba, ahol addig, míg a béke helyre nem áll, északon és délen kiegyenlítődnek az erők.

Mindezek a tervszerű és erőszakos mozdulatok a fegyverszüneti szerződés leple alatt történnek, látszólag arra számítva, hogy nem fogunk tiltakozni ellene, hogy most folyó csapatelszállításainkat nyugodtan végrehajthassuk. Ezekről tudnak az oroszok.

Mindezek azonban a brest-litowski és a focsanii szerződések határozványaiba ütköznek. Az előbbi csakis Brest-Litowskban kerülhetne szóba, Lenin előtt. Az utóbbi azonban Cserbacsevet is kötelezi.

Bizonyos, hogy Cserbacsev ukrán mozgalma az entente államok védnöksége alatt számottevő ellenséggé fejlődhetik. Erőt fog lekötni, melynek fegyveres leküzdése nagy erőt kíván még akkor is, ha az oroszok cserben hagynák az ukránokat és románokat ; arról nem is szólva, ha az oroszokkal a béketárgyalások megszakadnának.

Nézetem szerint itt lenne az ideje, hogy erős propagandánkkal és Lenin híveinek közreműködésével Cserbacsevet arra kényszerítsük, hogy az ententebarát ukrán mozgalom megszűnjék, vagy hogy barátságtalan keretek közé terelődjék.

Minél jobban elhúzódnak Brest-Litowskban a béketárgyalások — melyre az ententenek erre való törekvésével számolnunk kell —, annál szükségesebb, hogy Cserbacsev felforgató munkájában rendet teremtsünk.

A tennivalók ezek volnának :

„1. A brest-litowski fegyverszüneti szerződés érvényét az egész orosz-román arcvonalra ki kellene terjeszteni.

2. Brest-Litowskban az egész orosz birodalom nevében kellene folytatni a béketárgyalásokat. Op. 5663."

Az A. O. K. 218.020. számú intézkedése szerint árucserével ne vegyünk lovakat az oroszoktól, mivel magvastakarmányban amúgy is rosszul állunk. Tenyésztésre különösen alkalmas méneket és kancákat vehetünk ugyan, de azokat az A. O. K. rendelkezésére kell bocsátani. Nyerget, kantárt és egyéb lószerszámot — ha csak lehetséges — szerezzünk. Op. 5663.

Élelmezési helyzet.

December 28-án az 1. hadseregnél fejenként $1^1/_4$ lisztadag, $4^1/_4$ kávékonzerv, 5 húskonzerv állt rendelkezésre ; főzelék, kétszersült, dohány nincsen. Lovanként egy napra való zab és szálastakarmány van. A hadseregparancsnokság szerint magvas- és szálastakarmányban az ellátási helyzet tarthatatlan. December 31-én az 1. hadseregparancsnokság elrendelte a lótakarmány harácsolását a hadseregkörletben, kivévén Csík- és Háromszékmegyét.

Kistapolcsány, Szilveszter estéjén.

Megállapítások az ellenségről.

1. hadseregem előtt :

A román 8. hadosztály 8. vadászzászlóalja Jassira ment. A hadosztály tüzérségét a hátországba szállították.

A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság híradótisztje arról értesít, hogy a román 29. ezred Galatz védelmére odaérkezett.

Romániában az összes csendőröket csapatokba formálják, melyek az oroszok elhagyott állásait fogják megszállani.

Az orosz XXX. hadtest 80. hadosztályának egy töredéke még az arcvonalban áll. Doftanában 1—2 román század és vasútbiztosító osztagok vannak.

Az orosz 71. hadosztály után küldött hadiköveteink megállapították, hogy a hadosztály Darmanestire ment ; az Uzvölgyben már nincsenek orosz csapatok.

Az orosz XXIV. hadtestnél a 49. hadosztály kiürített állása mögött 5 km-ig hátrafelé nincs orosz.

Az orosz 48. hadosztálynál a 192. ezred szétrombolta állását és akadályait, azután elment. A 191. ezred még az arcvonalban van.

Hír szerint a románok lefegyverezték az orosz XXIV. hadtest csapatait. Comanestibe két román ezred érkezett, melyek az állásba fognak menni.

Az orosz VIII. hadtest helyzete: a 191. hadosztályról nincsen újabb hír. A 14. és 15. hadosztály még az állásban van, a 15. hadosztály pár nap mulva indul. A 191. és 763. ezred, mely a 14. hadosztály körletében volt, Kiszinicwre ment. Az orosz 103. hadosztály Bicazulról Piatrára ment.

7. hadseregem előtt:

Az orosz XVIII. hadtest január 2-án elhagyja az állást; ukránok fogják felváltani. A 23. hadosztály már elvonult Besszarábiába.

A XL. hadtest is január 2-án indul (?) és állítólag ukrán csapatok váltják fel. (?)[1]

A hatna—itzkányi vasúti vonal[2] el van rombolva. Hadikfalva Solka szakaszán tegnap 115 átpártoló jött hozzánk, az orosz X., XXIX., XL. és XVIII. hadtestből.

3. hadseregem előtt.

Az orosz II. lovashadtest elment Parkoworól. A kombinált lovashadosztály Sudarka—Marmanowka—Ginkoucy terében[3] van. Az orosz XXXIII. hadtest kérte, hogy 4000 embernek és 800 lónak szállítsanak élelmet Larga vasúti állomásra.[4]

Propaganda.

Trocki tiltakozására a román kormány azt válaszolta, hogy a besszarábiai helységek megszállásával és Jassiban egy forradalmi komité letartóztatásával, beleavatkozott az oroszok ügyébe. Ezt nem is tagadja, mert szükség volt reá, mivel a hazatérő orosz hadosztályok erőszakosságát és fosztogatását meg kellett akadályoznia. Ez a kijelentés ellenkezik a valósággal, mivel az orosz hadosztályok éppen azért vonulnak haza, mert a román-ukrán hatóságok a frontra irányított élelemszállítmányokat feltartóztatták és nem engedték, hogy az orosz csapatokhoz jussanak.

[1] Az eddigi hírek szerint az orosz XL. hadtest ukránná alakult át. A helyzet tisztázását be kell várni.
[2] Suczawától nyugatra.
[3] Mogilewtől délre.
[4] Lipkanytól északra.

Trocki ezt a jegyzéket, mint meg nem felelőt, egyszerűen visszautasította. Nem történt semmi. Ebből arra lehet következtetni, hogy a román kormány titkolni akarja Ukrainával kötött szerződését és egyelőre el akarja kerülni az Oroszországgal való szakítást.

Az odesszai frontkongresszus állásában magát veszélyeztetni látja. A kilépett radabarát kisebbség — mely önálló gyűlést alakított — a dolgozó munkásságot hívta segítségül.

A román 2. hadseregnél a 8. hadosztály azt híreszteli, hogy a román kormány nyiltan állást foglalt az orosz csapatokkal szemben. Moldva minden vasúti állomása román katonasággal és géppuskával van megszállva. Ezek meggátolják, hogy a szállított orosz csapatok kiszálljanak a vasúti kocsikból. Az arcvonalról megszökött orosz katonákat lefegyverezik és internálják a románok.

Az orosz 4. hadsereg hadtesteinek sikerült engedékenységre bírni az ukrán hadvezetőséget, mivel egyöntetűen léptek fel. Nekraszov lemondott az ukrán főparancsnokságról, mivel bizalmatlanságot szavaztak neki. Helyébe Andrianov tábornok került, ki azelőtt az ukránná vált orosz VIII. hadtest parancsnoka volt.

Az orosz hadtestek, élükön a XXXVI. hadtesttel a tábornoki kar elcsapását, a Radától való elválást, a hadseregkomité kiszabadítását és a románok megrendszabályozását követelik.

Konduruskinnak a főparancsnoki állásba való visszahelyezését elejtették.

Az orosz XXIV. és XXX. hadtest szikratáviratából arra lehet következtetni, hogy a hadseregkomitét szabadon bocsátották s most újból folytatja korábbi működését.

Jelentések az orosz hadosztályok távozásáról:

A románok az orosz XXIV. hadtest egyes csapatait lefegyverezték és fegyveres erővel gátotlák meg az orosz 80. hadosztály elvonulását, mely a román 2. hadsereg arcvonalában állott. A hadosztály követeket küldött Szentpétervárra, Moszkvába, Kiszinievre, Odesszára és Kievbe, hogy segítséget hozzanak.

Ismételten érkeznek olyan hírek, hogy Jassiban az orosz és román csapatok harcolnak egymás ellen.

Az orosz 9. hadseregnél egy szikratáviratból ki lehet olvasni, hogy a forradalmi komité ellentétbe került az újonnan megalakított ukrán nemezeti komisszióval. A forradalmi komitét letartóztatták. Safronov tábornoknak — aki a 9. hadseregnél az ukránná nem vált orosz csapatok parancsnoka volt — sikerült a forradalmi komité néhány tagjával megszöknie. A forradalmi komité Illisestieben — az orosz XVIII. hadtest főhadiszállásán — újból megalakult. A komité tiltakozott a Rada és a román kormány között létesült szövetség ellen. Követeli a kommissariat feloszlatását és a letartóztatott komitétagok szabadonbocsátását.

Abból a követelésből, hogy Botosaniban a szovjet-vagyont a hadtestek között osszák fel és hogy az orosz csapatok szabadon elvonulhassanak, arra lehet következtetni, hogy a román arcvonalon megszünt a bolsevikiek és az ukránok között a fennhatóságért folytatott küzdelem.

Az orosz XVIII. és XL. hadtest felváltása és elvonulása küszöbön áll. A XL. hadtest — hogy elkerülje a hiábavaló vérontást — beleegyezett abba, hogy fegyver nélkül fog Románián átvonulni.

Az orosz 8. hadseregnél beigazolódott, hogy a hadseregkomité kiszabadult fogságából.

Változások hadseregarcvonalamon.

A 6. lovashadosztály élmenetlépcsője elérte Oberwikówot. Az 59. hadosztály V—VIII. menetlépcsői Czernowitz—Storozynetz—Czudyn—Oberwików terébe jutottak. A 31. hadosztály éle Waschkoutzban, a 9. lovashadosztályé Budenitzben van.

Az A. O. K. elrendeli, hogy az esti jelentésben fel kell említeni az átpártolók és az orosz fogságból visszaszökött embereink számát. Op. 5670.

Az Op. geh. 739. számú rendeletben felhívja figyelmünket arra, hogy az orosz kormány újságok, röpiratok és egyéb propaganda útján akarja a nemzetközi forradalmi szocialista eszméket csapataink között elhinteni.

Az A. O. K. kijelenti, hogy élelmet nem bocsáthat a hadseregarcvonalparancsnokság rendelkezésére azért, hogy a nagyobb tömegben átpártoló orosz csapatokat élelmezni lehessen. Ha ez bekövetkezik, tudatni kell az oroszokkal, hogy az átpártoló csapatokat azonnal a Monarchia belsejébe fogják elszállítani, hol mezőgazdaságokban foglalkoztatják őket. Op. 5639/I.

Élelmezési helyzet.

Az 1. hadseregparancsnokság jelenti, hogy az élelmezési helyzet megint igen válságos, az élelemszállítás teljesen elégtelen. A tarthatatlan helyzet orvoslását kéri.

Az A. O. K. Q. 215.650. szám alatt elrendeli, hogy a kenyérfejadag leszállításának ellensúlyozására, 1918. január 31-ig a napi hús fejadagot 400 gr-ra kell felemelni. Op. 5668.

Ugyancsak intézkedik Q. 215.176. szám alatt, hogy 1918. január 1-től kezdve a lovak napi zabadagja $1^1/_2$ kg-ra csökken, ellenben a szálastakarmány napi adagja 5 kg-ra növekszik.

December 23-tól 29-ig a 7. hadseregnél 898, az 1. hadseregnél 440 ló pusztult el.

*

„A kedves karácsony elmult és a szörnyűséges 1917-es „esztendő is! Mennyi vér! ... Mennyi könny! ... Mennyi dicső- „ség! ... Mennyi szenvedés! ... És hová jutunk még? ... „Hová visz a sors bennünket! Lelkemre komor, sötét előérzetek „borulnak ... előérzetek, hogy mi is a katasztrófák útján hala- „dunk lefelé!"

„Mindenható Úristen, a Tied legyen a köszönet minden „jóért, a Tied a viharok után bekövetkezendő jobb jövőbe vetett „rendületlen hitem. Légy Te velünk s mi a Tiéd vagyunk és mara- „dunk! Vezess bennünket és engedd a békét és majdan a föl- „támadást eljönni!"

„Feleségemtől és gyermekeimtől, kik már fölnőttek, az „istentisztelet után elbúcsúzom és Józsi fiammal Bécsbe utazom."

1918. január 7.

„Oly nagy volt a hajsza az utóbbi napokban, hogy képtelen „voltam naplót írni, csakis feleségemnek írtam mindennapi leve- „leimet és jegyzeteket csináltam mindenről."

„Január 1-én fogadott Ő Fölsége, az általános tisztelgésnél „megkérve engem, hogy ha a többiek elmentek, jöjjek vele dol- „gozószobájába. Láttam rajta, hogy azon erőlködik, hogy valami „nagyon kínosat leküzdjön és előttem elrejtsen! Nemsokára „visszanyerte nyugalmát és kevésbbé látszott idegesnek, midőn „a kínosnak vélt tárgyra tért:

„'Tudod, hogy keleten néhány napon belül meg lesz kötve „a béke?' "

„'Remélem, Fölség, hogy mielőbb meglesz és tartós, áldás- „dús lesz!' "

„'A te kívánságodat teljesíteni akarom és az olasz harc- „térre helyezlek!' "

„'Alázatosan köszönöm Fölség!' "

„'Jenőt a hadseregarcvonalparancsnokság alól fölmentet- „tem! ... Csak két hadseregcsoport marad! ... Tudod, a régiek: „Conrad tábornagy és Boroević vezérezredes. Azt hiszem — itt „fehér ujjait tördelni kezdte — te egyszer azt mondottad nekem, „hogy egy fiatalabbnak, egy rangban fiatalabbnak is alárendel- „néd magadat? ...' "[1]

[1] Ilyesmit én soha sem mondtam senkinek ...

„Fölség — feleltem én —, én katona vagyok, megtanultam „engedelmeskedni. Azt fogom tenni, amit Fölséged parancsol!' "

„'Tudod . . . Boroević sokkal fiatalabb rangban, mint te?' "

„'Úgy?' "

„'Igen, ő az, még elődöm rendelete folytán, ki téged sokkal „magasabbra becsült, mint Boroevićet! És én mégis azt szeret- „ném, ha te a 6. hadsereg parancsnokságát ő alatta átvennéd, „először is, mert ott nem megy minden jól. A Monte Tombát „elvesztettük s a németek is elmennek. Szükségem volna ott „reád, másodszor meg nem lehet annyi A. O. K. Én magam „vettem át az Armée-Oberkommandot.' "

„'Azt fogom cselekedni, amit Fölséged parancsol, hiszen „voltam már Boroević alatt.' "

„'Akkor — folytatja Ő Fölsége — Kövess tábornagy fogja „a te hadseregarcvonaladat és a vele szomszédos — északra „fekvő — csoportot átvenni, hiszen tudod, ott már úgy sincs „háború!' "

„Úgy! gondolám én, ez lett Borgón Kövessel és rögtön „utána Boroevićcsel Udinében megbeszélve. Ezért nem volt kívá- „natos jelenlétem Erdélyben a király látogatásakor. Úgy érzem, „hogy mások megtagadták keleten azt, amit én megteszek, hogy „egy fiatalabbnak alárendeljék magukat. Megint nekem kell a „helyzetet megmenteni! De szívesen és örömest, ha ezzel fiatal „uralkodómnak jó szolgálatot tehetek és hazámon segíthetek. „Én engedelmeskedni fogok. Azzal a legnagyobb szolgálatot „teszem ügyünknek . . .' "

„'Fölség parancsoljon, én *örömmel* engedelmeskedem!' "

„'Köszönöm! Azt hiszem, más megbeszélnivalónk nincsen!' "

„'Nekem, Fölség, nincsen!' "

„Kétszer hevesen kopognak s a szárnysegéd egy semmit- „mondó jelentéssel jön be. Fölkelek, a Fölség előtt meghajlok és „ő boldog mosollyal nyujt kezet nekem. Nyilván azért, mert „nem ellenkeztem."

„'Így hát kinevezlek a 6. hadsereg parancsnokává. Menj „vissza Kolozsvárra és pár nap mulva — ha átadtál ott mindent — „Udinébe utazol és csak akkor veszed át a parancsnokságot, ha „alaposan tájékozódtál és a németek elmentek.' "

„'Igenis!' "

„Nagyon mogorva kedvben elutazom! És mégis helyesen „cselekedtem és ha még egyszer kellene ilyesmin átesnem, újból „letaposnám érzelmeimet. Csak az a megrendelt kopogás bánt „nagyon és hogy egy szóra sem méltatták egy esztendős működé- „semet, mint a keleti hadak fővezére! Józsi fiam mindenekfölött „meg van botránkozva a fölött, ahogyan velem bántak! Meg- „nyugtatom őt, hiszen háborúban vagyunk, ott csakis a nagy ügy „lehet szemünk előtt s minden személyes érzékenységnek el kell „törpülnie e mellett."

„Szurmaynak elmondtam az egészet és ő boldogan gratulál „ahhoz, amit tettem, ezt tartja az egyedüli helyesnek."

„Wekerlével is beszéltem, aki azon panaszkodott, hogy „Conrad egy nagyon erélyes memorandumot adott be, *mellyel „minden magyar aspirációt lehetetlenné akar tenni.* Az élelmezés „nagy bajait is előadtam Wekerlének és figyelmeztettem arra, „hogy ez így nem mehet tovább. A főhiba a centralizálás. Az egész „országban rekvírálnak, mindent a centrumba visznek sok száz „vonattal. Onnét kiosztatik az élelem és megint sok száz vonat „viszi széjjel. Ha a rekvírált anyag a legrövidebb úton a frontra „jutna, akkor a vonatoknak és szekereknek legalább is a felét „meg lehetne takarítani. A különbletek széjjelosztása aránylag „csekély munkát igényelne. A megtakarított vonatok — az e „miatt letiltott szabadságos és más elakadt forgalom vonatainak „volnának fölhasználhatók. Többeket lehetne szabadságolni, keve- „sebb erő volna és a szabadságolt boldogan szintén hasznot haj- „tana az országnak. Rekvírálnak! Egy X nevű megye köteles „például 1000 vagón terményt leadni; ott, hol ezidén már X-szer „rekvíráltak és a legjobb békeévekben ezen megye maximálisan „800 vagónt termelt a követelt terményekből. E mellett nem „látják, hogy a meggazdagodó csalók temérdek terményt elrej- „tenek. Ugyanígy van ez a maximált árakkal. A búzát s néhány „kenyérterményt maximálják, a többit nem; a nem maximált „termények ára óriási magasra szökik; természetes, hogy a haza- „fiatlan nyerészkedő birtokosok nem fognak kenyérmagtermé- „nyeket vetni, hogy olcsón kelljen eladni terményüket, hanem „azt vetik, ami drágán fizet, nekik mindegy, hogy éhen pusztul-e „a hadsereg és a nép! . . . Wekerle nagy figyelemmel végighall-

„gatta elmondott panaszaimat és kijelentette, hogy mindenben „segíteni fog a helyzeten."

„Arcvonalamon tökéletes csend. Mindig több, főképen „magyar emberek szöknek vissza az orosz fogságból. Néhányat „láttam a VII. hadtesttől, kik mind személyesen nálam akarnak „jelentkezni."

„Itt Erdélyben katasztrófális az élelmezési helyzet. Naponta „meghal egynéhány ember az éhségtől. A miniszterek azt állít-„ják, hogy az A. O. K. az oka, ez pedig a miniszterekre hárítja „a felelősséget. Ha Wekerle nem segít hamar, akkor a legbor-„zasztóbb következményei lesznek ennek, hiszen a szomszédban „már a legförtelmesebb forradalom és polgárháború dúl. Csak „azt kell látni, mikor az ételelosztásnál az orosz legénység elker-„geti a tiszteket és rájuk rivall, hogy „a kutyáknak az utolsó „falat való, hiszen a rohamnál is hátul sompolyogtak."

„Az ukrán Rada képviselőit kiküldötte Brest-Litowskba a „béketárgyalásokra, ezzel úgy látom, meg lesz a béke egész Orosz-„országgal."

„Nyugodt lélekkel mondhatom, hogy győzelmesen befeje-„zett föladatom után, az új nehéz föladat megoldásához foghatok „a Piave partján."

„Románia őrült volna, ha nem kérne szintén békét. Meg is „fogja tenni. És mégis ott rágódik lelkemen az a csúnya érzés, „hogy baj lesz még velük, mert nem tapostuk végleg agyon a „románt. Pedig mennyit kértem azt. És ha baj lesz, akkor első-„sorban Erdély — Magyarország legszebb gyöngye — fogja „megszenvedni azt. Én nem értem, miért akarják Romániát úgy „kímélni. Tán még mindig számítanak Bécsben a román koronára! „Szegény fiatal Uram! . . . Csak ne érjen igen nagy csalódás! . . . „Én azt mondom: Szent István koronája a legszebb; legyen ez „Neked elég! Vele egyedül nagyon, de nagyon boldog lehetnél! „A többi mind hiú ábránd és álomlátás! . . ."

„Közben az arcvonal több pontján súlyos harcok voltak „az oroszok és románok között és az oroszok kértek bennünket, „hogy néhány hadtesttel segítsük őket, hogy a románokat békére „kényszerítsük! Bár lehetne! Én azonnal megtenném és úgy „kényszeríteném őket, hogy végrendeletük a halálos ágyon az

„azonnali béke volna! Ha Lenin, Trocki és Krylenko nem kérik, „akkor mi, sajnos, nem is tehetjük. Az oroszok megint több- „helyütt forradalomra izgató iratokat csempésztek hozzánk. „Megüzentük nekik, hogy ha még egyszer megkísérlik ezt, akkor „elfogatjuk és főbelövetjük azt, aki az iratokat hozza, mert ez „a fegyverszünetnek megszegése."

„Jassiban forradalom? A város az oroszok kezén van. Az „egész Moldva tele visszamenetelő orosz csapatokkal. Az éhező „román bandák a Besszarábia felé visszamenetelő orosz csapa- „tokon rajtaütnek. Arcvonalam előtt a teljes föloszlásnak leg- „siralmasabb képe. És mégis gyűlölettelten azt mondják a román- „nok, hogy harcolni akarnak és fognak még ellenünk. A lengyelek „százával jönnek át hozzánk, mint szökevények, kérik, hogy az „egész lengyel hadsereget — vagy 200.000 embert tüzérséggel és „minden fegyverrel — hozzánk eresszük! Vagy mint az újonnan „fölállítandó lengyel hadseregnek magva, vagy mint foglyok „akarnak nálunk lenni, semmiesetre sem akarnak a hajmeresztő „viszonyok között Oroszországban maradni, mert ott a leg- „nyomorultabbul elpusztulnak. Tömegesen visszatérő foglyaink „azt beszélik, hogy Lenin az összes hadifoglyokat egy hadseregbe „akarja összegyüjteni, mely az ellenforradalom ellen van hivatva „küzdeni. Azt hiszik jó magyarjaink, hogy ez a sereg keresztül „fogja magát vágni és hazajön! . . ."

„Azalatt egy dühöngő förmedvény repült a szikrákon Orosz- „országból tova „mindenkinek", melyben az egész világot lángba „akarják borítani. Itt az ideje, hogy Brest-Litowskban erélyes „komoly szóval figyelmeztetve legyenek az oroszok arra, hogy mi ezt „nem tűrhetjük. Vagy az egész forradalmi lángoló szenvedélytől „áthatott kiáltvány csak becsapás volna? . . . Orosz tisztek „könyörögnek, hogy hadseregünkben alkalmazzuk őket, mert „ott őrülés és nyomor az ő sorsuk!"

„Rettenetesen szörnyűséges képek, mint vad lázálmok, „amilyeneket a világ még nem látott, mindaz, amit ők dideregve „beszélnek. Inkább hazát és mindent elveszíteni, mintsem csak „órákra is abban részesülni, azt eltűrni; az ő kétségbecsett vallo- „másaiknak mindig újra fölcsendülő ríme!"

„Hová vezessen ez? Azt akarja az entente, hogy az egész

„világ rommá legyen s elhamvadjon? Mindenütt éhenhalnak az „emberek és a jövő a nyomornak legborzasztóbb rémképe?"

„Magam sem igen tudom, hogy mit csináljak, csapataim „éheznek, minden nap több haláleset van e miatt. És minden „erőlködésem, hogy valamit elérjek, eredménytelen. Így nem „mehet tovább. Meg akarom kérni Ő Fölségét, hogy ez oly kri- „tikus helyzetben diktátorral rendeztesse az élelmezés kérdését, „aki vasököllel csapjon le azokra, akik e szörnyűséges időkben „meggazdagodásra gondolnak és akkor majd onnét is elegendő „élelmet lehet előteremteni, ahol nem sujtatik vele a szegény „földmíves- vagy munkásnép és azt is tudom, hogy akkor csapa- „taim majd annyit kaphatnak, hogy szűken bár, de éhezés nél- „kül meglehetnek. Elvem, hogy vagy lehet segíteni, vagy pedig „összes ellenségeinkkel mielőbb békét kell kötni addig, ameddig „nem vagyunk kénytelenek ezért térdenállva könyörögni. Nem „rózsás a kép!"

„A tegnapi jelentések szerint: Miután nagy nézeteltérések „voltak Oroszország és Németország között, melyekben — az „én nézetem szerint is — Németországnak nem volt szabad en- „gednie, az orosz delegátusok nem jöttek el Brest-Litowskba, „úgy hogy egyelőre csak Ukrajnával folynak a tárgyalások. Ez nem „aggasztana engem, mert Oroszország megsemmisülésébe rohan, „hogyha nem köt azonnal békét. Még így is kérdés, hogy hány „évtizedig lesz halálos betege ezen óriási forradalomnak. Tegnap- „előtt egy átszökött orosz tiszt azt kérdezte: 'Mit tárgyaltok Ti „Oroszországgal? Egy zászlóalj elég arra, hogy Moszkvába nyomul- „jatok s elfoglaljátok azt.' "

„Ma jelentik, hogy meglehetős nehézségek után a béke- „tárgyalások Brest-Litowskban újra megkezdődtek. Lloyd George „békefeltételeit közzéteszi. Ő nem akar bennünket károsítani, „csak a mi „román megyéinket" le kell adnunk, az Adriát le kell „adni, mindent leadni, ami nem tisztán német és nem tisztán „magyar . . . Eszembe jutnak Priklonszky budapesti orosz konzul „szavai, melyeket, ha jól emlékszem, 1912-ben mondott: „'La pauvre Hongrie je la plains; on va la déchirer après la grande „guerre!' Már akkor tudta ő ezt és azt merészelik mondani, hogy „mi akartuk ezt a háborút!"

Január 2.-i helyzet.

Új megállapítások az ellenségről 1918. január 1-én estig.

1. hadseregem előtt.

Hadiköveteink megállapították, hogy az orosz XXX. hadtest még Darmanestin van. Újságokért megjelenő orosz legénység azt beszélte, hogy a 71. hadosztály a Trotusu-völgyben gyülekezett, honnan január 3-án haza megy Oroszországba.

Az orosz 80. hadosztály még az arcvonalban áll, hol előreláthatólag január 14-ig marad. A századok létszáma 15—30 emberre fogyott le. Az oroszok azt híresztelik, hogy a hadosztályok azért mennek vissza, hogy jobb élelmezésük és szállásuk legyen ; de hadiköveteink úgy látták, hogy nem erről van szó, hanem Oroszországba való visszatérésről, mely ellen a román kormány még mindig tiltakozik.

Az orosz XXIV. hadtestről nincsen újabb hír.

Az árukereskedelem szabályozása miatt átküldött hadiköveténk az orosz XXIV. hadtestparancsnokságot Comanestiben találta, a 48. hadosztályt pedig Asaunál. Az elhagyott állásban az orosz 189. és 190. ezred egy-egy századot hagyott. A tüzérséget is kivonták már az állásból. Január 1-én vagy 2-án román csapatok szállják meg az elhagyott állást. Comanestiben román csendőrség tartja fenn a rendet.

Az orosz VIII. hadtest már Besszarábiába ment. Érdekes, hogy az orosz 55. ezrednek[1] összesen csak 165 puskája van.

7. hadseregem előtt.

Az orosz XXVI. hadtest ukránná való átalakítása folyik. A 65. hadosztály és a 3. turkesztáni lövészhadosztály ukrán nemzetiségű kiegészítést kapott ; az oroszokat kivették és hazaszállították.

3. hadseregem előtt.

Az orosz XI. és XVI. hadtestet már ukrán hadtestté alakították át. Az orosz II. lovashadtest Dondiuszany körül van.

Propaganda.

Az orosz 4. hadsereghez átküldött hadiköveteink megállapították, hogy a románok megszállották azt az útvonalat, amelyen az orosz XXIV. hadtestnek kell mennie. Romant és Jassit az orosz csapatoknak el kell kerülniök. A hadtest komitéja mindent elkövet, hogy a románokkal való fegyveres összeütközést elhárítsa.

[1] Az orosz 14. hadosztályba tartozik.

Az orosz 9. hadseregnél beszélik, hogy Cserbacsev azt követeli az orosz csapatoktól, hogy a fegyvert tegyék le és a lőszert adják át. Emiatt a 167. hadosztálynál az oroszok összetűztek Cserbacsev kiküldötteivel. A tisztek elmenekülnek hadosztályaiktól.

Az orosz 8. hadseregnél nincsen újabb hír.

Változások hadseregarcvonalamon.

A XVII. hadtestparancsnokság az 5. hadosztály felett is átvette a parancsnokságot. Szakasza a Pruthtól a Dniesterig terjed.

A 6. lovashadosztály a XVII. hadtest körletébe érkezett. Az 59. hadosztály VI—VIII. vonatlépcsői Czernowitz—Storozynetz—Czudyn terébe érkeztek.

A 9. lovashadosztály és a 31. hadosztály folytatja menetét. A Pruth és Dniester között a csapatkivonások befejeződtek. A tüzérséget csak fokozatosan viszik el az arcvonalból.

Élelmezési helyzet.

A hadseregarcvonalparancsnokság vezérkari főnöke azt kérdezi a 7., 1. és 3. hadseregparancsnokságtól, hogy nem lehetne-e a csapatok menete alatt a vágómarhák elpusztulását azzal elkerülni, hogy a hadtápkörletben berendezendő központi vágóhidakon levágnák őket? Ezzel az állattáp nagy részét is meg lehetne takarítani.

Megállapítások az ellenségről.

1. hadseregem előtt.

Az üveggyárnál a román 37. ezred van az arcvonalban. A román 8. hadosztály észak felé megnyujtotta szakaszát. Ezzel a 6. hadosztály felszabadult. Orosz csapatok felváltására fogják alkalmazni.

Az orosz XXX. hadtestnél a 80. hadosztály a Verful Pravilán (△ 875) kiürítette az állást. Az orosz 71. hadosztálynál nem történtek újabb megállapítások.

Az orosz XXIV. hadtestnél a románok még nem szállották meg a 49. hadosztály szakaszát. Az orosz 48. hadosztály elhagyott állásában még a 191. és 192. ezred két százada van.

A Trotusu-völgyben Agasunál román járőrök cirkálnak.

Az orosz VIII. hadtestparancsnokság elutazott Bicazulról. Utána küldött hadikövetünk a 191. hadosztály állását üresen találta s a Tarcaului-völgyig nem látott orosz csapatokat. Az orosz 763. ezred egy zászlóaljat hagyott vissza, míg a román csapatok megérkeznek. A 191. hadosztály Piatrára ment; onnan vasúton szállítják Besszarábiába, hol a hadosztályt feloszlatják.

7. hadseregem előtt.

Az orosz II. hadtest 26. hadosztályát ukrán és román csapatok fogják felváltani; a hadosztályt azután Besszarábiába szállítják.

Az orosz XVIII. hadtest egyelőre még az arcvonalban marad. A XI. hadtestnél a kaukázusi 3. lövészhadosztályt az ukrán 4. lövészhadosztály váltotta fel. A kaukázusi lövészhadosztály már elvonult az arcvonalról.

Az orosz 26. hadosztály Sabasától 50 km-re új állást épített és pedig arccal keletnek.

3. hadseregem előtt nincsenek újabb hírek.

Propaganda.

A kievi katonai körletben a katonadeputánsok tanácsa szikratáviró útján azt javasolja, hogy a szentpétervári kormány és a Rada közötti viszályt egy vegyes bizottság szüntesse meg. Az entente-propaganda azon erőlködik, hogy Oroszországot megnyerje a háború folytatására. Az orosz 9. hadsereg újságaiban december 23-án az volt, hogy a francia és amerikai szocialisták felhívják az oroszokat, hogy tartsanak ki és törjék meg a német imperializmust.

Az orosz csapatok hazaszállításának irányítását egy román leszerelési bizottság vette a kezébe. Megkérte valamennyi katonai szervezetet, hogy támogassák.

Az orosz 4. hadseregnél nem történt változás abban, hogy a románok engedjék az orosz csapatokat Romániân átvonulni. A 80. hadosztályparancsnokság állandóan géppuskával biztosítja magát, hogy a román csapatok meg ne lepjék.

Az orosz XXIV. hadtest forradalmi komitéja szikratáviratot intézett a 4. hadsereg valamennyi hadtestéhez, melyben arra hívja fel a hadtesteket, hogy az orosz kommissariat által hirdetett nemzeti kongresszusra ne küldjenek delegátusokat, mert az ukránok csakis az orosz hadsereg kettészakadására törekszenek. A szikratávirat elkeseredetten kifakad Cserbacsev tábornok és Ferdinánd román király ellen.

Az orosz 9. hadseregnél a 2. lövészhadosztály[1] a brestlitowski fegyverszüneti szerződést elismeri. A 4. lövészhadosztálynál a hadosztály parancsnoka megszüntette az árukereskedelmet, mert az a focsanii fegyverszüneti szerződéssel ellenkezik.

Az orosz 8. hadseregnél a kongresszus szikratáviró útján szólítja fel a hadtestparancsnokságokat, hogy a mogilewi helyzetről és a csapatmozgásokról tájékoztassák. A kongresszus többsége a Rada ellen foglalt állást.

[1] A XL. hadtest kötelékébe tartozik.

Az orosz II. lovashadtestnek Lipkanyról való elvonulása után, oda várják az orosz XI. hadtest egy részét.[1]

A szibériaiak kongresszusra gyűltek össze.

Változások hadseregarcvonalamon.

A gróf Herberstein-csoportot feloszlatták. A szakaszt az 5. honvédlovashadosztály vette át.

Az 51. honvédhadosztály megkezdette a 11. honvédlovashadosztály felváltását.

A 6. lovashadosztály a XVII. hadtest kötelékébe jutott. A 9. lovashadosztály és a 31. hadosztály folytatta menetét.

Az A. O. K. intézkedett, hogy propagandánk miként viselkedjék az ukrán kérdésekben.

„Az ukrán nép — éppen úgy mint Oroszország többi nemzetisége is — békét akar, ezért barátságos kapcsolatban vagyunk az ukránokkal és reméljük, hogy háború után jó szomszédok leszünk. Mi teljesen méltányoljuk, hogy az ukrán nép függetlenségre törekszik. Ukraina kormányformája és az Orosz birodalomban betöltendő állása azonban belügy, melybe mi nem avatkozunk, viszont mi sem engedjük, hogy belpolitikai dolgainkba bárki is beavatkozzék. Ukrainának ebben az orosz kormánnyal kell megegyeznie. A kölcsönös megértés nem lehet nehéz, mivel a szentpétervári kormány programmjának főpontja a népek önrendelkezési joga. Az ukrán népnek és az orosz kormánynak érdeke, hogy a megegyezés békésen történjék meg.

Az entente és mindazok az orosz elemek, kik a béke ellenségei, arra használják ki Ukraina függetlenségi mozgalmát, hogy Ukraina és az orosz kormány között szítsák a surlódásokat és hogy polgárháborút idézzenek fel.

Ukraina mostani kormánya — a központi Rada — Romániával, Angliával, Franciaországgal és Amerikával kötött szövetséget, tehát azokkal, akik mindent elkövetnek, hogy a béke művét szétzúzzák és hogy a háborút a végtelenségig meghosszabbítsák.

Az entente megígérte, hogy fegyverrel és lőszerrel segíti Ukrainát, ha az ukrán vezértitkárság a központi hatalmaknak és az orosz kormánynak hadat üzen. Franciaország nagy pénzösszeget áldoz arra, hogy Ukrainát függésbe juttassa. Az entente az ukrán fronton az orosz csapatok lefegyverzését követeli, hogy kezesbáránnyá váljanak és ki akarja az orosz csapatokat éheztetni. Ez az eljárás, melyet a Rada hadvezére, Cserbacsev tábornok alkalmaz, nem egyeztethető össze a forradalmi Oroszország demokratikus szellemével. Új harcokat szül, új nyomorúságot okoz. A Rada mögött állanak azok az orosz elemek, akik a régi

[1] Valószínűleg a Mogilew ellen útba indított különítményt.

helyzet visszaállítására törekszenek és Ukrainát ellenforradalmi terveikre akarják kihasználni. Ők valamennyien — közöttük Kornilov, Kaledin, Dutov is — a béke ellenségei.

Ma azonban, midőn a békekötés a küszöbön áll, csak egy kérdés van : A békéért, vagy a béke ellen ?" Op. 24.

Az A. O. K. valamennyi parancsnokság figyelmét felhívta arra, hogy Oroszországból visszatérő hadifoglyainkkal szemben nagyon óvatosak legyenek. Orosz tisztek állítása szerint, arra tanították őket, hogy a forradalom szellemét nálunk is elhintsék. Op. 33.

Az A. O. K. tudatja, hogy az árukereskedelemnél egy 10 aranyrubeles pénzdarabot 53·50 koronára, egy ezüst vagy papírrubelt 1·95 koronára lehet értékelni.

Az ideiglenes orosz kormány által kibocsátott 1000 rubeles állampapírt nem szabad elfogadni. Op. 12.

Élelmezési helyzet.

Nem változott. A 7. hadseregparancsnokság jelenti, hogy a 63. hadosztálynál a legénységnek tulajdonképen csak 7%-a trachomás ; a tisztek mind egészségesek, az orvosok a trachomásokat jól gyógyítják. A trachomások részére külön kórházat rendeztek be. Op. 26.

Az A. O. K. Q. 217.016. szám alatt válaszol a 7. hadseregparancsnokság előterjesztésére, melyben a lóállomány helyzetének orvoslását kérte. Hangsúlyozta, hogy a lóállomány nagysága nem attól függ, hogy mennyi lóra van szükség a hadseregnél, hanem attól, hogy mennyi lovat lehet eltartani a rendelkezésre álló lótápból.

Az A. O. K. válaszát mindhárom hadseregparancsnokságnak tudtul adtam és az A. O. K.-nak ebben a dologban ezt jelentettem :

„Az A. O. K. döntését tudomásul vettük. A hadseregarcvonalparancsnokság a mai kényszerhelyzetben elfogadja azt az elvet, „hogy csak annyi lovat tartsunk, amennyit el tudunk látni". De alkalmazását nem látja célszerűnek, ha a haderő ütőképességét és mozgóképességét fenn akarjuk tartani és ha azt akarjuk, hogy a csapat az élelem beszerzéshez szükséges fuvarral rendelkezhessék és hogy ha az utánszállítási élelmezést vonatlépcsőkkel kell lebonyolítanunk. Ezért javasolom, hogy az újévben annak a lóállománynak, melyre harcászati és hadászati szempontokból a csapatoknak feltétlenül szükségük van — a Monarchia a megszállott tartományokban és a hadseregkörletekben — ha kell kényszer útján is — már jó előre biztosítsa a szükséges lótápot." Op. 21/I.

Január 2-án ezt a levelet írtam Arznak :

„Nagyméltóságú Úr !

Ő Fölsége kegyes volt tegnap közölni velem, hogy a hadseregarcvonalparancsnokságot Kövess tábornagy fogja tőlem átvenni, engem pedig, a rangban fiatalabb Boroević vezérezredes parancsnoksága alatt, egy hadsereg vezetésével bíz meg. Erre vonatkozólag a nyilvánosság miatt, két kérésem van, melyeket Ő Felsége elé terjesztek, és pedig :

1.) Ő Fölsége kegyeskednék kinevezésemkor a következő kitételt használni : „Miután tevékenységét a keleti arcvonalon befejezte, saját kérelmére kinevezem önt stb. stb. . . .“

Ez minden pletykának elejét veszi, ami máskülönben nem fog elmaradni.

2.) A változás lehetőleg akkor következzék be, midőn a brest-litowski békeszerződést már aláírták ; ami gondolom 2—3 hét mulva meg fog történni. Ebben az esetben elég időm lesz arra, hogy csapataimtól és a vezetőktől elbúcsúzzam. Ezt saját érdekem is megkívánja.

Magától értetődik, hogy leglelkiismeretesebben fogom követni a legkegyelmesebb utasításokat.

Nagyméltóságod megért engem és biztos vagyok abban, hogy legkegyelmesebb Uram kegyesen fogja venni kéréseimet. Arra a baráti szívességre kérem Nagyméltóságodat, hogy szíveskedjék kéréseimet Ő Fölségének előadni és tudassa, hogy teljesítésük lehetséges-e ?

Midőn ismét azzal az ellenséggel kerülök szembe, mellyel régi csapataim harcolnak, legyen szabad kérnem a 17. hadosztály visszaadását, melynek hozzám mint volt hadtestparancsnokához való beosztása, egy év leforgása után most könnyen fog menni. A hadosztály az olasz hadszíntéren való meghagyását „kérte“, most mindenesetre örömmel fog hozzám visszatérni ; ekképen ígéretem is végre teljesülne.

Kállay százados viszi levelemet ; a választ megvárhatja. Szívélyes köszönetet mondok Nagyméltóságodnak, hogy legfelsőbb helyen javasolta beosztásomat erre az arcvonalra. Egy aggodalmam azonban van és pedig az, hogy Boroevićcsel nagyon nehéz kijönni, rám nézve, mint szomszéd — a helyzet könnyebben elviselhető lett volna. Megjegyzem azonban, hogy sikerült már néhány kemény diót feltörnöm. Remélhetőleg megtalálom a helyes utat és meg fogok vele férni.

Kérésemet ismételve, az 1918. évforduló alkalmából Nagyméltóságodnak szíves szerencsekívánataimat tolmácsolva, üdvözlettel vagyok

hű és hálás hadibajtársa :
József főherceg vezérezredes s. k.

Utóirat: Majd elfelejtettem, még azt is kérni, hogy fiamat, kinek szervezete még gyenge és mostanáig hónapokon keresztül lővészárokban teljesített szolgálatot, a Boroević hadseregcsoportparancsnoksághoz osszák be, ahol sok új dolgot láthat és az enyhe éghajlat is jót tenne szervezetének. Ez az atyának kérése."

Kéréseimet legfelsőbb helyről ridegen visszautasították.

Január 3-i helyzet.

Megállapítások az ellenségről.

1. hadseregem előtt.

Az orosz XXX. hadtestnél a 80. hadosztály 317. és 318. ezrede még állásban van : január 4. vagy 5-ére várják felváltásukat. A 319. ezredet most szállítják vonatra a Doftana-völgyben.

Az orosz 71. hadosztály közli velünk, hogy a románok nem tudják megszállani a hadtest szakaszát mivel csak két századunk áll Darmanestiben rendelkezésükre.

Az orosz XXIV. hadtestből a tüzérség egy része és egy géppuskásszázad a Csobános-völgyben maradt vissza. A 48. hadosztály 192. ezrede ma kiürítette a Sólyomtar (△ 1343) magaslatot. Comanestire állítólag két román ezred érkezett.

Az orosz VIII. hadtesnél a 191. hadosztály a Tarhavason (△ 1662) ágyúkat hagyott.

7. hadseregem előtt.

Az orosz II. hadtestnél a 26. hadosztály felváltása küszöbön áll, úgyszintén a XL. hadtestnél a 43. hadosztályé is.

Az ukrán 4. lövészhadosztályt — mely azelőtt az orosz 4. lövészhadosztály volt a XL. hadtest kötelékében — ma az ukránná átalakított X. hadtestbe osztották be.

Az orosz 9. hadosztály Hadikfalvánál elhagyta az állást.

3. hadseregem előtt.

Az orosz XI. és XVI. hadtest ukránizálása még folyik.

Propaganda.

Szentpétervári közlés szerint tanácskozások folynak a Rada és az orosz tanácskormány közötti összeütközés elkerülésére. A brest-litowski tárgyalásokon résztvevő ukrán delegátusok szikratáviró útján azt követelik a Radától, hogy a brest-litowski fegyverszüneti szerződés hatályát azonnal ki kell terjeszteni az ukrán frontra is.

A román arcvonalon egy kongresszus magasabb hatóságot szervezett meg az arcvonal és annak hátterületére mint végrehajtó komitét. A komité politikai szerepléséről és hatásköréről még nem szivárgott ki semmi hír.

A románokkal nincsen kapcsolatunk ; az arcvonal erősen el van tőlünk zárva. Kísérletet tettünk, hogy társalgóház berendezésével adjunk alkalmat az érintkezésre. Barátságtalanul elutasítottak, bár ezt a szándékunkat a focsanii fegyverszüneti szerződéssel okoltuk meg.

Az orosz 4. hadseregnél nincsen újság. Hírlik, hogy Jassit orosz csapatok szállották meg. Az orosz és román csapatok között nem szüntek meg az összetűzések.

Az orosz 9. hadseregnél az orosz XL. hadtest komitéja, végzésben tiltakozik a nemzet testvérharca és a Rada erőszakoskodása ellen. Követeli, hogy az élelmezés elvonása miatt fegyveresen térjenek haza az orosz csapatok és addig, míg az alkotmányozó nemzetgyűlés össze nem ül, csakis a tanácskormányt ismeri el.

Az ukrán X. hadtest lengyel deputációja azt kérte, hogy a hadiszolgálatból elbocsátott 1500 lengyelt engedjük haza arra a területre, melyet megszállva tartunk. Sajnos, a kérést el kellett utasítanunk, a brest-litowski szerződés IV. szakaszának 4. pontja alapján.

Az orosz 8. hadseregnél a 2. transamur hadosztályparancsnokság és az orosz XXXIII. hadtest komitéja között tárgyalás volt, mely szerint a mogilewi zavargások véget értek.

A XXXIII. hadtest erélyes fellépése következtében, a forradalmi komité kiszabadult fogságából. Az orosz 8. hadseregbeli csapatok tisztán bolsevikiek, annak ellenére, hogy a XI. és XVI. hadtest ukránná vált.

Változások hadseregarcvonalamon.

A 9. lovashadosztály éle Budenitzben van. Az 59. hadosztály VII. és VIII. menetlépcsői még Czernowitz—Storozynetz terében vannak. A 31. hadosztály folytatja menetét.

Az 1. hadseregparancsnokság azt javasolja, hogy a „propagandatiszt", „propagandaszolgálat" elnevezés helyett : „összekötőtiszt", „összekötőszolgálat" elnevezést használjuk, hogy az orosz csapatoknál elkerüljük a félremagyarázást. A javaslatot elfogadtam. Op. 52.

Élelmezési helyzet.

Nem javult. Az 1. hadseregparancsnokság jelenti, hogy élelmezési helyzete most is olyan kedvezőtlen, mint annakelőtte volt. Kéri, hogy az utánszállítást sürgessem meg az A. O. K.-nál.

Január 4.

Új megállapítások az ellenségről.

1. hadseregem előtt.

A román 6. hadosztály felváltotta a 8.-at az üveggyár és Grozesti-szakaszban. A hadosztály Jassira ment. A román 1. hadosztály a Mosorele-szakaszban áll. A Doftana-völgyben magasabb rangú román tisztek voltak láthatók, kik az oroszok elhagyott állásait[1] vették szemügyre.

Az orosz XXIV. hadtestnél a 49. hadosztály volt állása üres ; a 48. hadosztályról nincsen hír. Az orosz VIII. hadtestnél a 191. hadosztály volt állása szintén üres ; a 14. és 15. hadosztály még az arcvonalban áll ; Piatráról románok érkezését várják.

7. hadseregem előtt.

Az orosz XVIII. hadtestnél a XXVI. hadtest északi szárnyának megnyujtásával tervezik a 37. hadosztály kivonását.

Az orosz XXIX. hadtestparancsnokság Suczawán van. Az orosz X. hadtestnél tisztázták, hogy a 9. hadosztály csak ideiglenesen ürítette ki a hadikfalvai szakaszt, mivel egy gyűlésen jelent meg, melynek befejezte után ismét elfoglalta állását az arcvonalban.

3. hadseregem előtt nincsenek újabb hírek.

Propaganda.

A román front ukrán komitéja táviratban tudatta, hogy az ukrán kormány a polgárháború beszüntetését elrendelte. A vezértitkárság közli, hogy Ukraina megnyitotta határait az élelmiszer szállítmányok előtt és hogy az ukrán köztársaság az orosz hadseregeket — bármely nemzetiséghez tartozzanak — el fogja kenyérrel látni.

A 2. román hadsereg csapatai fegyverrel akarták meggátolni, hogy a 80. hadosztály szakaszán az oroszokkal érintkezzünk. Ebből harc támadt az oroszok és a románok között.

A román 1. hadosztálynál, a szigorú felügyelet miatt, csakis az éj leple alatt lehetséges az érintkezés.

A románok az orosz 4. hadseregnél fegyverrel akarnak az orosz csapatok elvonulásának útjába állani. Csakis azokat engedik elvonulni, akiket leszereltek.

Az orosz 9. hadseregnél nincsen újság. A 8. hadseregnél az ukrán hadosztályok egyrésze a bolsevikiek pártján áll.

[1] Az orosz 71. hadosztály volt ott.

Sok helyen megbotránkoztak azon, hogy a Rada az entente felé hajlik.

Változások hadseregarcvonalamon.

A 9. lovashadosztály elérte Storozynetzet.

Az A. O. K. Mv. 218., 198. számú rendeleteiben arra utasítja a csapatokat, hogy a cserekereskedésben főképen ruhához, fehérneműhöz, bőrhöz, lábbelihez, szíjhoz, takaróhoz, szőrméhez, főzőedényhez, teafőzőhöz iparkodjanak jutni. Arra kell törekedni, hogy az oroszok — mielőtt az arcvonalról elvonulnak — a felsorolt felszerelési cikkeket engedjék át csapatainknak. A cserekereskedés és vásár útján szerzett ruházattal elsősorban a csapatokat kell ellátni, csak azután jönnek számba a hadifoglyok és a hátsó országban levők. Op. 57.

A 7. hadseregparancsnokság meghatározza, hogy a fölösleges és nélkülözhető lovakat mely területeken kell összegyüjteni. E végből, ha csak lehetséges, a vasutakat használják a csapatok.

A hadseregparancsnokság ellenzi, hogy a lovakat magánvállalkozóknak adják ki használatra. A lovak átadása után, 35.000 ló marad a hadseregnél. Op. 59.

Január 5.

Az ellenség helyzete hadseregarcvonalam előtt.

I. Csoportosítás.

A román 2. hadseregnél a 8. hadosztály Grozestiig nyujtotta meg északi szárnyát. Ezzel a 6. hadosztály felszabadult és északra ment.

A román csapatok átvették az orosz 4. hadsereg arcvonalát. Az oroszok kiürítették állásukat. Az orosz XXX. hadtestnél a 80. hadosztály két ezrede, az orosz XXIV. hadtest egy része még az arcvonalban maradt. A román csapatok nem mindenütt szállották meg a kiürített állásokat. Úgy látszik nincs hozzá elég erejük. Erre a célra csak öt és fél román hadosztály áll rendelkezésre, melyhez most a román 6. hadosztály jött. Ez úgy szabadult fel, hogy a román 8. hadosztály észak felé terjeszkedett ki. A kevésbbé fontos alszakaszok őrzését a román csendőrség vette át.

A XXX. és XXIV. hadtest Darmanesti terében gyülekezett. A románok most is útját akarják állani annak, hogy az orosz csapatok Románián át vonuljanak haza.

Az orosz VIII. hadtest is ott hagyta a frontot.

Az orosz 14. és 15. hadosztály egy része még az arcvonalban áll; a 191. hadosztály Piatrán vasútra száll. A 103. hadosztály Piatrára ment.

Az orosz II. hadtest felváltását várja ; a XXXVI. hadtest Bacaunál van.

Az orosz 9. hadseregnél a XVIII. hadtest még az arcvonalban van. A 37. hadosztályt a 65. hadosztály szakaszának megnyujtásával akarják az arcvonalból kivonni.

Az orosz XL. hadtestnél csakis a 4. lövészhadosztály lett ukránná, melyet a már ukrán X. hadtestbe osztottak be.

Nem lehetett tisztázni, hogy mi van az orosz XXIX. hadtest hadosztályaival ? Nincsen hír a kaukázusi 3. lövészhadosztályról, melyet az ukrán 4. lövészhadosztály váltott fel. A XXIX. hadtest állítólag Suczawán van. A 2. lövész- és a 43. hadosztály[1] felváltását várja.

Az orosz 8. hadseregnél az orosz XI. és XVI. hadtestet ukránná alakították át. Mivel az orosz 8. hadsereg ukrán csapatai a Rada ellen vannak, kérdés, hogy el lehet-e választani az orosz csapatokat az ukrán csapatoktól ? Az orosz 8. hadseregnél egyelőre elodázták az orosz csapatok hazavonulását.

Az orosz 159. hadosztályt leszámítva, a hadsereg valamennyi hadosztálya az arcvonalban maradt. A XVI. hadtest tartalék az arcvonal mögött. Az orosz II. lovashadtest kombinált lovashadosztálya Gorodicz Cauban, a 9. lovashadosztály Mogilewnél van.

II. Propaganda.

A románokkal alig lehet érintkezni, mivel a csapatok nagy ellenőrzés alatt állanak.

Az oroszoknál a helyzet nagyjában nem változott meg. A legénység idegesen várja a béketárgyalások eredményét. A tisztikar csakis a béke megkötésében látja a lehetetlen helyzetből kivezető utat, de másrészt azt hangsúlyozza, hogy a bolseviki kormánnyal lehetetlen békét kötni.

Az orosz csapatoknak ukránná való átalakítása vérontás nélkül folyik. Az orosz 8. hadseregnél a tiszta ukrán csapatok is a szentpétervári kormány mögött állanak. A Rada politikáját sokan elítélik. Az orosz 8. hadsereg hevesen tiltakozott az entente-szocialisták Jassiban közhírré tett kiáltványa ellen, melyben azt követelik Oroszországtól, hogy folytassa a háborút.

Az idősebb évfolyamok tervszerű leszerelése folyik ; ezzel a századok állománya 20 főre apad.

Az élelmezési helyzetben nincs változás. Az orosz 4. hadseregnél a cserekereskedés nem nagyon eredményes ; a 8. és 9. hadseregnél sem igen tud kifejlődni, mivel az orosz arcvonalon az utánszállítás nehéz.

[1] Az orosz XL. hadtest kötelékébe tartozik.

Megállapítások az ellenségről.

1. hadseregem előtt.

Az orosz XXX. hadtestnél a 80. hadosztály 317. és 318. ezrede még az állásban van.

A románok megszállották a 319. ezred kiürített állását. Az orosz XXIV. hadtestnél a Trotusu-völgyben és a Piricske-hegyen (△ 1324). ahol a 48. hadosztály volt állásban, román csendőrség van. A Trotusu-völgytől északra. az orosz 190. és 191. ezred egy része még az arcvonalban van.

Az oroszok a románokkal megegyeztek, hogy csapatai zászlóaljanként vonuljanak át Romániân.

Az orosz VIII. hadtestnél a 14. és 15. hadosztály még az arcvonalban van ; az állások nagyon gyéren vannak megszállva. A csapatok zömét hátul falvakban helyezték el. Piatrán román csapatok gyülekeznek.

7. hadseregem előtt.

Az orosz II. hadtest parancsot kapott, hogy vonuljon Kiszinievre. Ezredenként egy zászlóalj az állásban marad, a román felváltó csapatok megérkeztéig. Az orosz XVIII. hadtestnél a 37. hadosztály még Wamánál van. A hadosztályból az ukrán legénységet kivették és az orosz XXVI. hadtest 65. hadosztályába osztották be.

A 65. hadosztály lengyel nemzetiségű tüzértisztjei Suczawára akarnak menni, hol állítólag egy lengyel seregtestet alakítanak.

3. hadseregem előtt.

Az orosz XXXIII. hadtestnél az 1. transamur-hadosztály Chotinre vonul el ; az állásban csak őrséget hagyott.

Propaganda.

A románokat nem lehet megközelíteni, mert nagyon ellenségesen viselkednek ; néhány helyen elfogták propagandaközegeinket.

A románok az orosz 4. hadseregnél megegyeztek az oroszokkal, hogy utóbbi csapatok miként vonuljanak át Romániân. Az autonóm Besszarábia országos tanácsa Kiszinievben székel.

Az orosz 9. hadseregnél a semleges zónában táblákat akasztanak ki, melyeken a legújabb hireket lehet olvasni.

Egy ukrán hadtesttel tárgyaltunk legutóbb. Közölte velünk, hogy az oroszországi ukránokat nagyon elkeserítette az a hír, hogy Galíciát Lengyelországgal akarják egyesíteni.

Az orosz 8. hadseregnél nincsen újság.

Változások hadseregarcvonalamon.

A 6. lovashadosztály végső menetlépcsője Dorna-Watrára érkezett. A 9. lovashadosztály éle Czernowitzba ért. A 31. hadosztály folytatja menetét.

A 7. hadseregparancsnokság jelenti, hogy a 34. hadosztálynál négy hadikövet jelent meg. Az orosz XXIII. hadtestbe tartozó lengyel tisztek voltak s fel vannak hatalmazva, hogy az orosz hadiszolgálatból elbocsátott legénység és tisztek nevében tárgyaljanak velünk. Összesen 1500-an lehetnek és azt óhajtják, hogy átjöhessenek hozzánk és visszatérhessenek hazájukba, melyet mi megszállva tartunk.

A hadseregarcvonalparancsnokság rámutatott a brest-litowski szerződés IV. szakaszának 4. pontjára, mely szerint — ha átjönnek hozzánk — hadifoglyokként kezeljük őket. Op. 34.

A lengyel hadikövetek egy táviratot szerkesztettek és kérték, hogy azt Lublin kormányzójának, gróf Szeptyckinek továbbítsuk ; ebben a táviratban az orosz XIII. hadtest lengyelei nevében kérik, hogy járjon érdekükben közbe, hogy még a béke megkötése előtt hazatérhessenek.

A táviratot nem küldtük el, hanem az A. O. K. elé terjesztettük :

Mindjobban növekszik azoknak a lengyeleknek száma, akik haza akarnak térni az általunk megszállott tartományokba.

A 7. hadseregnél december 27-től január 4-ig összesen 370 lengyel nemzetiségű egyén pártolt át hozzánk. Ober-Ostnál egy szakaszban hivatalosan azt kérdezték, hogy minő magatartást tanusítsanak, ha a 200.000 fegyveres katonából álló egész lengyel hadsereg átpártolna.

Kérek döntést, hogyan viselkedjünk a lengyelekkel szemben és a táviratot elküldhetjük-e Szeptycki grófnak vagy sem ? Op. 71."

Az A. O. K. Op. geh. 759. szám alatt közli, hogy ezt a kérdést előbb a külügyminiszterrel vitatja meg. Op. 71/I.

A 3. hadseregünknél is élénk hadikövet-mozgalom van. Az oroszok kérik, hogy a Czernowitzban maradt 50 orosz munkásnőt engedjük haza ; továbbá bocsássuk haza mindazon egyéneket családjuk körébe, akik a visszavonulás alkalmával családjuktól elszakadtak ; végül, hogy a leszerelt orosz katonák hazatérhessenek az általunk megszállott orosz tartományokba.

Akként döntök, hogy az első kérés teljesíthető ; a második kérést elvi okokból elutasítom ; a harmadik kérés a brest-litowski szerződés értelmében nem teljesíthető. Op. 74.

A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság Op. 5120. szám alatt értesít, hogy Cserbacsevnek táviratozott, melyben kifejezi, hogy eljárását nem látja helyesnek, mert a brest-litowski béketárgyalásokon ukrán képviselők is részt vesznek. Felhívja figyel-

mét arra, hogy ellenséges magatartása következtében kénytelenek leszünk kellő ellenrendszabályokhoz nyúlni.

Mivel az átpártolók nagyobb számban jelentkeznek, az A. O. K. megkérdezte a Monarchia földmívelésügyi minisztereitől, hogy mennyi hadifoglyot lehetne a mezőgazdaságban elhelyezni?

A magyar földmívelésügyi miniszter 10.000, az osztrák földmívelésügyi miniszter 70.000 hadifoglyot tudna alkalmazni. Op. 68.

Élelmezési helyzet.

Az 1. hadseregparancsnokság jelenti, hogy naponként és fejenként az emberek 525 gr kenyeret kapnak; a teljes adag hiányzó részét 100 gr hússal pótolják.

A 7. és 3. hadseregnél a napi kenyéradag 450 gr, a teljes adag hiányzó része helyett az emberek naponta és fejenként 75 gr húst, 150 grammért pedig pénzváltságot kapnak.

Az 1. hadsereg élelmezése megint rosszabbodott. Az utánszállítás kezd elmaradozni. A hadseregnél készletben van $^2/_3$ adag kenyér, főzelék és dohány semmi, 2 kávékonzerv, egy napra való hús és lovanként $^3/_4$ adag zab.

A vágómarha-harácsolás eredményét még nem lehet tudni.

Az 1. hadseregparancsnokság azt kéri előterjesztésében, hogy a hadseregarcvonalparancsnokság erőszakolja ki az A. O. K.-nál azt az élelemmennyiséget, melynek utánszállításával az A. O. K. hátralékban van. Op. 67.

Beavatkozásomra az A. O. K. Q. 346. szám alatt azt válaszolja, hogy az utánszállítás azért csökken, mert mozdony- és szénhiány van. Különben megjegyzi, hogy az 1. hadsereg mindenben több élelmet kap, mint a többi hadseregek.

Január 6.

Megállapítások hadseregarcvonalamon az ellenségről.

1. hadseregem előtt.

A román 8. hadosztálynál a 13. ezred a Muntele Resboiuluin (⊙ 1014), a 8. vadászezred a Magura Casinuluin (△ 1167), a 37. ezred az üveggyárnál áll az arcvonalban.

A román 1. hadosztály északi szárnyát megnyujtotta, azzal, hogy az 1. vadászezred a Mosorele-szakaszban az orosz 80. hadosztály egy részét felváltotta. A Hosszúhavason (1557) az orosz 48. hadosztály 191. ezrede van az arcvonalban.

Az orosz VIII. hadtest 14. és 15. hadosztályánál nincsen változás. Hírlik, hogy a hadtestet Benderyre[1] fogják elszállítani.

[1] A kisziniev– odesszai vasútvonalon van.

A Bacaunál gyülekezett orosz XXXVI. hadtestet állítólag már elszállították Besszarábiába.

Az orosz tisztek beszélik, hogy a román fronton levő orosz csapatok helyükön maradnak, nehogy a fegyverzet és hadianyag a románok kezébe kerüljön.

7. hadseregem előtt.

Az orosz XVIII. és XL. hadtest menetkészen várja az indító parancsot.

A 2. lövészhadosztály Arborán gyülekezik; az állásban csak őrségeket hagyott. Az orosz 43. hadosztályt még nem váltották fel. Szó van róla, hogy az ukrán 4. lövészhadosztály megnyujtja szakaszát; ezzel a 43. hadosztály felszabadul. A turkesztáni 3. lövészhadosztály kivált a XL. hadtest kötelékéből. A Botosani körüli harcban a románok állítólag lefegyverezték a hadosztályt.

Az orosz XXIII. hadtest felváltás előtt áll. A lőszert már elszállította. Dorohoiuba már megérkeztek a felváltó csapatok.

A lengyel hadosztály Suczawáról Besszarábiába indult.

3. hadseregem előtt.

Az orosz XI. hadtest 159. hadosztálya az arcvonalból elvonult.

Propaganda.

Ukraina. A charkovi kormány, mely huzamosabb idő óta nem hallatott magáról semmit, — egy újabb kirohanást intézett a Rada ellen és azzal gyanusítja, hogy a nép érdekét elárulta. Az entente-imperialisták malmára hajtja a vizet és a békét el akarja gáncsolni.

Román arcvonal. Cserbacsev felfogását jellemzi ez az eset: A 6. hadsereg egy része azzal fenyegetődzött, hogy otthagyja az arcvonalat, ha nem engedik elvonulni. Cserbacsev azt felelte, hogy az oroszok ezzel az eljárásukkal megsértik a fegyverszüneti szerződést.

Román 2. hadsereg. A kormány tájékoztatta a román tiszteket a béke kérdésében. Sokat beszélnek róla, hogy Románia a békepolitikára tért át. Az orosz-román ellentét nem csökkent, noha a románok megegyeztek az orosz 4. hadsereg elvonulására.

Abból, hogy a románok megengedték, hogy az orosz XXIV. hadtest zászlóaljanként átvonulhat Romániân, inkább arra lehet következtetni, hogy a románok a menetlépcsőket lefegyverezni igyekeznek.

Orosz front. Az orosz XXIV. hadtest szakaszában a román csendőrség letartóztatta az orosz propaganda-közegeket és az orosz parancsnokok közbelépésére sem bocsátotta őket szabadon.

Éppen így az orosz 195. ezredparancsnokság[1] meghívására a törzsnél megjelenteket, egy román század az ezredtörzzsel együtt letartóztatta.

Az orosz 4. és 8. hadseregről különben nincsenek új hirek. A 9. hadseregnél a XL., XXIX. és X. hadtest három nap óta rendesen megkapja az arcvonalra szállított élelmezést. Ezt annak tulajdonítják az oroszok. hogy legfelsőbb hadvezetőségük kibékült a központi Radával.

Változások hadseregarcvonalamon.

A Habermann-csoport. melyet ismét XI. hadtestnek neveznek, az 5. honvédlovas-, az 51. honvédgyalog- és a 63. hadosztályból áll.

A Horsetzky-csoport neve is megint XXVI. hadtest, melybe a 11. honvédlovas-, a 40. és 74. honvédgyalog- és a 43. lövészhadosztály van beosztva.

A 6. lovashadosztály végmenetlépcsője Pozorittára ért, a 11. honvédlovashadosztály Mardzinára jutott. A 31. hadosztály folytatja menetét. A 9. lovashadosztály parancsot kapott, hogy álljon meg.

Az A. O. K. Op. 49.212. számú paranccsal elrendeli, hogy a XXVI. hadtestparancsnokságot, a hozzátartozó távbeszélőalakulattal együtt, a Conrad-hadseregcsoportparancsnokság rendelkezésére Tirolba szállíttassam.

Erre a 3. és 7. hadseregnél a parancsnoksági viszonyokat Op. 103. szám alatt újból szabályoztam. Két megoldás lehetséges, még pedig :

I.) A XIII. hadtest nem kerül az arcvonalba, a Kosak-csoport erősebb lesz, a XVII. hadtest pedig a XXVI. hadtest körletét fogja átvenni ; vagy

II.) A XIII. hadtest az állásba kerül, a Kosak-csoport átveszi a XXVI. hadtest szakaszát, a XVII. hadtest mostani beosztásában marad és a XIII. hadtest távozásával annak szakaszát is átveszi.

Érdekes. hogy a 7. hadseregparancsnokságnak jobban tetszik a II.) alatti megoldás ; míg a 3. hadseregparancsnokság célszerűbbnek mondja az I.) alattit.

Az A. O. K. Op. 48.874. szám alatt elrendeli, hogy a 9. lovashadosztály ne menjen a német déli hadsereghez, hanem a stanislau-czernowitzi vasútvonal menti falvakban szálljon laktáborba és kiképzését tökéletesítse.

Ennek következtében a 9. lovashadosztályt megállítottam s a 7. hadseregparancsnokság Duboutz—Waschkoutz—Unter-

[1] A 49. hadosztály kötelékébe tartozik.

stanestie—Altbroschkoutz terében helyezte el a hadosztályt. Op. 89/I.

Az 1. hadseregparancsnokság jelenti, hogy a propaganda-egyéneket, kik között két tisztünk is volt, az orosz 195. ezred-parancsnokság[1] meghívta Straja faluba[2] karácsony estére. Éjjel 12 órakor az ezredtörzsnél egy román század jelent meg és mind az oroszokat, mind a mi embereinket letartóztatta. Erre a 49. had-osztály parancsnoka megjelent a 7. hadosztályparancsnokságnál és kinyilatkoztatta, hogy a románoknál tiltakozást jelentett be. Egyidejűleg azzal a kéréssel állt elő, hogy legyen szabad neki Ausztria-Magyarországon átutazni az orosz északi frontra, hogy Krylenkonak, az orosz főparancsnoknak, személyesen adhassa elő az orosz 4. és 9. hadsereg kétségbeejtő helyzetét. Op. 109.

Elrendeltem, hogy az orosz 49. hadosztályparancsnok kérését foglalják írásba.

Egyszersmind értesítettem a hadseregeket, hogy ezentúl csakis akkor szabad a demarkációs vonalat átlépni, ha a vissza-térés biztosítva van.

Az A. O. K. Op. geh. 709. szám alatt irányelveket ad ki a téli csapatkiképzésre és hangsúlyozza, hogy nagy gondot kell fordítani a rohamkiképzésre. Op. 99.

Élelmezési helyzet.

Nincsen változás. Az élelmezési helyzet megjavítására az A. O. K.-nak ezt az előterjesztést tettem:

„Az arcvonalon az élelmezési válság állandóvá kezd válni. Az élelmezési utánszállítási szolgálat, az A. O. K. közlései szerint, nemsokára a szabályszerű követelményeknek sem fog megfelelni.

Az A. O. K. Op. 58.472. számú rendelet szellemének meg-felelően a hadseregarcvonalparancsnokság azt tervezi, hogy a fogyasztók számának csökkentésére a szabadságolandók kvótáját 10-ről 15%-ra emeli. Ilymódon a hadseregarcvonalról körülbelül 100.000 fő lesz szabadságon, azaz 30—40.000 emberrel több, mint eddig.

A szabadságolás technikai lebonyolítására szükséges lesz az 1. hadseregnél minden második napon, a 7. és 3. hadseregnél naponta, a Czernowitz—Kolomea vasútvonalon a szabadságoltak részére egy-egy vonatot indítani, melyen 1200 embert lehet a hátországba hazaszállítani.

Gondom lesz reá, hogy főképen a vidéki lakosság legyen megterhelve szabadságoltakkal és a városok ettől a megterhelte-téstől meg legyenek kímélve. Op. 106."

[1] Az orosz 49. hadosztályhoz tartozik.
[2] Comanescitől nyugatra van.

Ez alkalommal bekövetteltem a hadseregektől az élelmezési létszámot. Az eredmény ez :

1. hadsereg 324.778 fő,
7. hadsereg 313.723 fő,
3. hadsereg 179.000 fő. Op. 35.

Január 7.

A hadseregarcvonalon nem történtek újabb megállapítások.

Délután a Trotusu-völgy felől (Doftana) ágyúzást lehetett hallani. Éjjel az ukránok világítópisztolyokkal világították meg a völgyet.

Propaganda.

A román front és az odesszai kerület bolsevikibarát ukrán kongresszusa ismételve tiltakozik a központi Rada ellenforradalmi magatartása miatt.

December 26-án kelt szentpétervári távirat szerint Charkov teljesen a bolsevikiek kezében van, az ottani főparancsnok Antonov nevű népbiztos.

A román hadseregnél a 8. hadosztály tisztjei a háborúnak végső győzelemig való folytatása mellett kardoskodnak.

Az orosz 4. hadseregnél megint kiújultak az ellentétek a románok és oroszok között. Az orosz XXX. hadtest arcvonaláról többször lehetett ágyúdörgést hallani.

Az orosz 49. hadosztály parancsnoka Krylenko útján a cs. és kir. 1. hadseregparancsnokságnál óvást emelt a román hatóságok magatartása miatt.

Az orosz VIII. hadtest kongresszusa elhatározta, hogy otthagyja az arcvonalat. Óva inti az orosz csapatokat, hogy önkényesen ne távozzanak az állásokból, mert a román csapatok lefegyverzik és elfogják őket. Ha újesztendőig a román csapatok nem váltják fel az orosz arcvonalat, akkor a „tervszerű elvonulást" elő fogják készíteni.

Az orosz 26. hadosztály készen áll arra, hogy Besszarábiába történő elvonulása közben össze fog ütközni a románokkal.

Az orosz 9. hadseregnél az átpártolók azt beszélik, hogy az 1. orosz lövészhadosztályt Moldvába való átvonulása közben lefegyverezték a románok. Az orosz 37. hadosztály ebbeli félelme miatt még nem kezdette meg a már egy hónap óta elhatározott elvonulást.

Az orosz 9. hadseregnél nincsen újság.

Változások hadseregarcvonalamon.

A 11. honvédlovashadosztálynál két ezredet már felváltottak.

Az A. O. K. Op. 101.353. számú rendeletével meghagyta,

hogy az 5. hadosztálynál a 113. gyalogezredet alakítsák meg. Erre a 20./IV. és 57./IV. zászlóaljat használjuk fel.

Az A. O. K. továbbá megparancsolja, hogy a 44./I., 48./I., 54./IV. zászlóaljat a délnyugati arcvonalparancsnokság rendelkezésére, az 53./III., 4./V. és a bosnyák 5. vadászzászlóaljat a Conrad-hadseregcsoportparancsnokság rendelkezésére az olasz hadszintérre szállíttassam.

Ilyen módon a 205. gyalogezredet feloszlatták.

A 44./V. zászlóaljat a 207. gyalogezredbe osztották be. A XI. hadtestbe tartozó 17., 23., 24., 150. és 153. népfölkelőzászlóaljat a 72. hadosztályba osztották be. Op. 88.

A XXVI. hadtestparancsnokság távozásával a 3. és 7. hadseregnek ezt a parancsot adtam :

„Kosak altábornagy az 5. hadosztály fölött is átveszi a parancsnokságot. Parancsnoksága ezután a 3. hadsereg volt arcvonalára is kiterjed. A 3. és 7. hadsereg között megmarad az eddigi határ.

A XVII. hadtestparancsnokság átveszi a XXVI. hadtest mostani szakaszát, mely a 34. hadosztály alszakaszával nagyobbodik meg. Hatáskörlete tehát a Conta-csoport egykori arcvonalára is kiterjed. A XXVI. hadtestparancsnokság felszabadulását és az elrendelt változások végrehajtását jelentse. Op. 103./I."

Az A. O. K. Op. 49.264. szám alatt elrendeli, hogy a 9. lovashadosztályt a délnyugati hadszintérre szállítsam. Op. 89/II.

Az 1. hadseregparancsnokság jelenti, hogy a VI. hadtestnél öt tiszt átlépte a demarkációs vonalat, de idáig nem tértek vissza. Op. 123.

A vezérkar főnöke Q. 623. szám alatt arról értesít, hogy a m. kir. közélelmezési miniszter nem engedte meg, hogy a katonai hatóságok Magyarország területén élelmiszert vásároljanak és szállítási igazolvány nélkül Magyarország területéről kivigyék.

A miniszter döntését nem tartom helyesnek, ezért a 7. hadseregparancsnokságnak ezt az utasítást adtam :

„Véleményem az, hogy a csapat létérdekének kérdését a m. kir. közélelmezési miniszter döntése nem oldja meg.

A m. kir. közélelmezési miniszter által tett csekélyebb engedményekkel nem lehet megoldani azokat az ügyeket, melyek sok ezer becsületes katona sorsába vágnak.

A hadseregparancsnokság elhatározására bízom, hogy a XI. hadtest olyan csapataira vonatkozóan, amelyeknek nincs a hátországban hadtápkörletük, újból felvesse az élelem magyarországi vásárlásának és a magyar határon való átszállításának kérdését. Olyan tárgyú előterjesztését nyomatékosan fogom támogatni. Op. 113."

Élelmezési helyzet.

December 30-tól január 5-ig — tehát hat nap alatt — az 1. hadseregnél 540, a 7. hadseregnél 1035 lóval fogyott az állomány, részint takarmány hiánya miatt, részint kényszervágatás következtében. Op. 125.

Az A. O. K.-tól Op. geh. 49.241. szám alatt ez a parancs jött :

„Legfelsőbb parancsra elrendelem, hogy :

Báró Kövess tábornagy átveszi a József főherceg hadseregarcvonalparancsnokságot.

A főhadiszállás Kolozsvárott marad.

A 3. hadseregparancsnokság a 3. és 7. hadsereg egész körletének fog ezután parancsolni.

Amint báró Kövess tábornagy a hadseregarcvonalparancsnokság teendőit átvette, az eddigi József főherceg-hadseregarcvonalparancsnokság Kolozsvárról a délnyugati hadszintérre utazik, hogy mint a 6. hadsereg parancsnoksága, a német 14. hadseregparancsnokság helyét elfoglalhassa.

Az eddigi 6. számú szállásmesteri hivatal a 6. hadsereg kötelékébe kerül.

Arz gyalogsági tábornok s. k. geh. 49.241."

A fenti parancsot mindhárom hadseregnek továbbítottam, ezzel a záradékkal :

„A báró Kövess-hadseregarcvonalparancsnokság harcászat-hadászati parancsnokság lesz és szállásmesteri hivatal nélkül fog működni.

Először a 7. hadseregparancsnokság törzse válik ki a hadsereg kötelékéből ; csak azután kerül a sor a mostani hadseregarcvonalparancsnokság felváltására.

A 7. és 3. hadseregparancsnokság azonnal érintkezzék a 7. hadsereg átadása és átvétele tárgyában.

Jelentse, hogy a 3. szállásmesteri hivatal — a rendelet szerint — feloszoljék- vagy helyén maradjon-e, vagy a 7. szállásmesteri hivatal oszoljék-e fel helyette.

A hadseregarcvonalparancsnokság ezek után javaslatot fog tenni az A. O. K.-nak.

A 3. és 7. hadseregparancsnokság a két hadseregnek közvetlenül alárendelt távbeszélőalakulatokról is tegyen javaslatot. A 7. hadseregparancsnokság különösen arra terjeszkedjék ki jelentésében, hogy a 7. hadsereg távíróalakulatait mennyiben lehet a báró Kövess-hadseregarcvonalparancsnokság rendelkezésére bocsátani, illetve arra felhasználni, hogy a József főherceg-hadseregarcvonalparancsnokság távíróalakulatait felváltsa.

A 7. hadseregparancsnokság Kolozsvárra való megérkezése előtt egy heti időt adok arra, hogy a szállásszabályozó vezérkari tiszt legcélszerűbben a hadműveleti osztály főnöke teendőit el-

intézhesse, tájékozódhassék és hogy a szakelőadók teendőibe bevezettessék.

Mielőbbi jelentést várok, hogy mikor szabadul fel a 7. hadseregparancsnokság és mikor érkezik Kolozsvárra ? Op. geh. 124."

Január 8.

Megállapítások az ellenségről.

1. hadseregem előtt:

Az orosz 49. hadosztály parancsnokának állítása szerint a Moldvában levő román csapatokat összesen három gyaloghadtestre és egy lovashadosztályra lehet becsülni.

Az orosz XXX. hadtestnél nincsen változás. A 80. hadosztály egy része még mindig állásban van. Két román század bejárta a 71. hadosztály szakaszát.

Az orosz VIII. hadtestnél sem változott a 14. és 15. hadosztály helyzete.

A román front déli felét a románok, az északi felét az ukránok fogják átvenni.

7. hadseregem előtt:

Az orosz XXVI. hadtestnél már egy hete tart a 189. hadosztály felváltása.

A hadosztály zöme Gurahumorán gyülekezik. A 756. ezred egyik zászlóalja még az állásban van.

Az orosz XL. hadtest 2. lövészhadosztályát legközelebbi napokban elszállítják Besszarábiába.

3. hadseregem előtt:

Az orosz XI. hadtest 32. és 165. hadosztályai — mivel felváltó csapat nem érkezett — az állásban őrségeket hagyva, el akarják hagyni az arcvonalat.

Propaganda.

Ukrajna. Megerősítették azt a hírt, hogy a charkovi kormány csapatainak parancsnokságát Antonov népbiztos vette át. A baltitengeri flotta központi komitéját, a kronstadti katonai műszaki bizottságot arra kérte, hogy a Donez-területre küldjön csapatokat. Ez arra mutat, hogy Charkov és Kiew között újból harcra fog kerülni a dolog.

Román front. Hírlik, hogy a front északi felét az ukránok, a déli felét a románok fogják átvenni.

Orosz front. Az orosz 4. hadseregnél a 49. hadosztály parancsnoka kijelentette, hogy az orosz csapatok harcra képtelenek és így ki vannak a románoknak szolgáltatva. Nézete szerint a román

frontnak ukránná való átformálása semmit se jelent, mert a békevágy általános ; különben is az ukránok legnagyobb része bolseviki.

Az orosz 9. hadseregnél nincsen újság.

Az orosz 8. hadseregnek nincs közvetlenül összeköttetése főparancsnokságával. A Smerinkán át vezető összeköttetésben nem lehet bízni.

Változások hadseregarcvonalamon.

A 6. lovashadosztály a XVII. hadtesthez érkezett.

A 30. hadosztály utolsó menetlépcsője a 3. hadsereg körletébe jutott.

Január 7-én reggel Mackensen tábornagy táviratára ez a válasz érkezett Cserbacsev tábornoktól :

„Mackensen tábornagynak !

Van szerencsém Nagyméltóságoddal közölni, hogy a 4866/III. számú szikratáviratot nem kaptam meg.

A 4866/II. számú szikratávirat tárgyában megkérdeztem a központi Radától, hogy mi az álláspontja a brest-litowski fegyverszünet ügyében, mivel nem kaptam értesítést, hogy elismeri-e e szerződés érvényességét.

Ennélfogva a focsanii fegyverszüneti szerződés 18. §-a alapján az a véleményem, hogy ez a szerződés még érvényes.

Teljesen átérzem annak kínos voltát, hogy kétféle szerződés van.

Ezért teljesen osztozom Nagyméltóságod felfogásában, hogy a focsanii fegyverszüneti szerződés 15. pontja értelmében egy bizottságnak kellett volna összeülni, melynek az volna a dolga, hogy a két szerződést áthidalja és összhangba hozza. Tudatni fogom Nagyméltóságoddal azt a napot, midőn a bizottság megalakulhat, mihelyt Ukrajna közli velem álláspontját a brest-litowski fegyverszüneti szerződés tárgyában.

Egyszersmind van szerencsém értesíteni, hogy a dunai hajózás kérdésének szabályozására megalakítandó bizottságba Balesco tengernagy vezetése alatt 1918 január 12-én megérkeznek küldötteink.

A Nagyméltóságod által említett csapatmozgásokról, melyek egyrészt a Duna-torkolat szögletében, másrészt Tirgul Ocnánál állítólag folytak, van szerencsém közölni, hogy a fegyverszüneti szerződés alatt a csapatok állásában nem történt fenyegető jellegű változás. Éppen úgy az állások megerődítése sem folyik. Ellenkezőleg jobb elhelyezés végett hátravittük a csapatokat, amit a focsanii szerződés VII. szakasza megenged.

Jassi, 1917 december 27.

Cserbacsev tábornok s. k.“

Válaszunkban megemlítettük, hogy a brest-litowski fegyverszüneti szerződés VII. szakasz 7. pontja szerint a brailai bizottság nemcsak a dunai, hanem a feketetengeri hajózás kérdésében is fog tárgyalni.

Mackensen hadseregparancsnokság. Op. 5120/II.—I. a."

Presan román tábornoktól is érkezett egy szikratávirat, melyben közli, hogy a román csapatok új állásokat nem erődítenek meg. Az állásokban csakis olyan munka folyik, melyet a focsanii szerződés 6. §-a megenged. Op. 87/I.

Az A. O. K. az orosz 49. hadosztályparancsnok kérdése ügyében úgy döntött, hogy írásban fogja eljuttatni a tiltakozást Krylenko orosz főparancsnokhoz.

Sorokin orosz tábornok erre írásba foglalta jelentését, melyben ideges szavakban vázolja az ukránok és románok magatartását, az orosz csapatok lefegyverezését és hogy a megélhetést megfojtják az élelemszállítmányok visszatartásával.

Jelentésébe azt is felvette, hogy a románok karácsony estéjén több cs. és kir. tisztet letartóztattak az orosz 49. hadosztály törzshadiszállásán és azt a nézetét hangoztatja, hogy ezeket a tiszteket fegyveres erővel kell a fogságból kiszabadítani. Op. 101.

A tiltakozás átadása alkalmával a cs. és kir. 1. hadseregparancsnokságnál az alábbi javaslattal állottak elő az oroszok:

1.) Az osztrák-magyar hadosztályokat távbeszélővonal kösse össze az oroszokkal.

2.) Mivel az oroszok teljesen el vannak Oroszországtól vágva, a mi távíró-állomásainkat használhassák.

3.) Nyujtsunk segítséget az oroszoknak, hogy hazatérhessenek, amit a románok akadályoznak.

4.) Adjunk az oroszoknak élelmet, melyet majd visszatérítenek.

Az 1. hadseregparancsnokság azt válaszolta, hogy a kérés 1.) és 2.) pontját kész teljesíteni; a többi pontra vonatkozóan nem dönthet.

Az A. O. K. Op. 49.269. szám alatt megkérdezte a hadseregarcvonalparancsnokságot, hogy mi a nézete? Op. 132.

A hadseregarcvonalparancsnokság olyan választ adott, mint az 1. hadseregparancsnokság. Op. 132/I.

Az A. O. K. Op. geh. 852. szám alatt közli, hogy az orosz 49. hadosztályparancsnok írásbeli jelentését Brest-Litowskba küldötte, hogy adják ott át Trotzkinak.

Erről Sorokin tábornokot értesítettük. Op. 101/4.

A 7. hadseregparancsnokság előterjeszti az orosz 65. hadosztály javaslatát, melyben arról panaszkodik, hogy a román hatóságok igen megnehezítik az élelmezést. Kéri, hogy engedjük

meg az orosz csapatoknak, hogy a Nowosielica—Bojan—Czernowitz—Hliboka vasútvonalon Mihailenire és Hadikfalva—Hatna—Suczawa vasúti vonalon Gurahumorára utazhassanak. Op. 54/4.

Az oroszok kérését felterjesztettem az A. O. K.-nak azzal az észrevétellel, hogy nem tudom annak indokolt voltát áttekini teni, hogy az oroszokon segítsünk ; hangsúlyozván, hogy a vasutszállítás csakis vasuti teherkocsikon történhetnék meg. Op. 54/4.

Az A. O. K. 57.956. számú rendeletével meghagyja. hogy azokat az új hadifoglyokat, kik a fegyverszünet kezdete óta lépték át a demarkációs vonalat, külön tartsuk nyilván. A hadifoglyoknak nem szabad legénységünkkel érintkezni, miért is az ilyen hadifoglyokat a többi hadifoglyoktól és a mi legénységünktől elkülönítve kell elszállásolni. Op. 144.

Az Op. geh. 124. szám alatti kérdésemre a hadseregparancsnokságok úgy nyilatkoztak, hogy a 7. szállásmesteri hivatalt oszlassam fel. Op. 124/4.

Élelmezési helyzet.

Az 1. hadsereg jelenti, hogy fejenként 1 és háromnegyed kenyeret, 9 kávékonzervet, lovanként egy napra zabot kapott.

A cserekereskedés eredménye :

Az 1. hadseregnél minden intézkedés megtörtént a kereskedés megnyitására.

Minden magasabb parancsnoksághoz kereskedelmi szellemmel bíró hadkövetet osztottak be.

A román hátterület áll legjobban a cserekereskedés útjában.

A 7. hadsereg cserekereskedés céljaira 500.000 korona értékű árut vásárolt. Az oroszok arra hivatkoznak, hogy élelmicikkekben nagyon szűkösen vannak. A déli szárnyon a román hatóságok iparkodnak megnehezíteni a cserekereskedést.

Az oroszok főképen szappant, teát, kávét, kenyeret és borsófőzeléket hoznak forgalomba.

A 3. hadseregnél a cserekereskedés még nem fejlődött ki. A forgalomban az oroszok árai a mieinkhez viszonyítva túlmagasak.

Az A. O. K. Op. 49.280. szám alatt azt táviratozza, hogy a hadseregarcvonalparancsnokság utazzék mielőbb a délnyugati hadszintérre, mivel a német O. H. L. nagyon fontosnak látja, hogy a német 14. hadseregparancsnokságot sürgősen elszállíttassa onnan. Křitek vezérezredes, mint a 7. hadsereg parancsnoka, az eddigi 7. és 3. hadsereget fogja vezényelni. Ehhez csatolják az eddigi 7. szállásmesteri hivatalt. A 3. szállásmesteri hivatal felváltására külön intézkedés fog történni. Op. 124/8.

Kolozsvár, január 9.

„Tegnap kaptam parancsot, hogy e hó 9-én Marschall-tanácson „Badenben részt kell vennem. Megkérdeztem Waldstättent, hogy „mit vigyek magammal és mire készüljek? Mert jó, ha az ember „pár órát gondolkozhatik a nagy kérdések fölött. Ő azt felelte: „Nur Kopf und Herz!"

„Most utazom. Fej és merész szív nálam mindig a helyén „szokott lenni, még a doberdói pergőtűzben sem vesztettem el. „23 fok hideg, óriási havazás."

Újabb megállapítások az ellenségről.

7. hadseregem előtt:

Az orosz 84. hadosztály 40 embert hagyott az állásban. Ostra vidékén gyülekezett s január 18-án Besszarábiába szándékozik elvonulni. Állítólag román csapatok érkeztek a hadosztályhoz.

Az orosz XXIV. hadtestnél a 189. hadosztály teljesen elhagyta állását. A 78. hadosztályból a 309. és 310. ezred már elment. A 26. és 65. hadosztály még az arcvonalban van.

Az orosz XVIII. hadtestparancsnokság Illischestieből Suczawára költözött. A 37. hadosztályhoz román csapatok érkeztek.

A román 9. hadosztály 35. ezrede, Botosanitól északra, Niscenibe érkezett; az ezredet követni fogja a hadosztály többi része is. Valószínű, hogy az egész román VI. hadtestet[1] Észak-Moldvába szállítják.

Pruthon azt híresztelik, hogy a románok átveszik a határbiztosító szolgálatot.

3. hadseregem előtt:

Az orosz XXXIII. hadtestnél a transamur 1. hadosztály északi szárnyát meg fogja nyujtani, ezzel a 117. hadosztály felszabadul.

1. hadseregem előtt nincsenek újabb hirek.

Propaganda.

Ukrajna. Charkovnál — hír szerint — összeütközésre került a dolog az ukránok és a maximalisták között.

Oroszország. Az orosz 4. hadseregnél nincsen újság. Az orosz 8. és 9. hadseregnél az hírlik, hogy a román csapatok tábori rendőrszolgálatot látnak el. A nagyobb városokat elzárják a külvilágtól,

[1] 9. és 13. hadosztály.

a fontos utakat megszállják, az orosz csapatok átvonulását meggátolják s a határt őrzik.

Az orosz csapatok sok helyen összetűznek a románokkal. Nem lehetett idáig tisztázni, hogy az ukrán kormány mennyire részes benne.

Változások hadseregarcvonalamon.

A 6. lovashadosztály utolsó csapata Breazába érkezett. A 11. honvédlovashadosztályt teljesen kivonták az arcvonalból. A 74. honvédhadosztály, Papp dandára elindult a 40. honvédhadosztály felváltására.

Az A. O. K. Op. geh. 754. szám alatt újból felhívja a parancsnokságok figyelmét arra, hogy az oroszok nagyarányú propagandát kezdettek hadifoglyaink között, forradalmi eszméket hintve el közöttük, hogy azután megmételyezve térjenek haza. Op. 93/1.

Budapest, január 10.

„Koronatanács! . . . Még mindig annak benyomása alatt „állok és azon kínos érzés nehezedik lelkemre, hogy ilyen ósdi, „tősgyökeres Zopf ezen háború után a Monarchiát katasztrófába „fogja vinni vak és végrehajthatatlan centralizmusával és hallat„lan értelmetlenségével. Az egész gyűlés Mária Terézia idejére „emlékeztet, midőn minden eszköz jó volt arra, hogy Magyar„országot gúzsba kössék."

„Vonatom tegnap reggel 6 óra 50 perckor pontosan érkezett „meg Bécsbe és azonnal automobilon Badenbe folytattam utamat. „Leírhatatlanul nyugtalan voltam, mert éreztem, hogy a Monarchiá„nak valami létkérdése lesz megvitatva és ilyesmit alaposan meg „kell fontolni, mielőtt véglegesen állást foglal benne az ember „és nem szabad ilyesmit ötletszerűen elintézni. Waldstätten „azonban azt mondta, hogy csak helyszinén fogjuk megtudni, „hogy miről lesz szó. Úgy éreztem, hogy a magyar hadsereg„ről! Ha igen, akkor nincsen mit megfontolnom, mert ez egy „régen megérett kérdés bennem. Sajnos, tudtam, hogy az összes „tábornagyok és magasrangú tábornokok velem szembe kerülnek „és én leszek egyedül, aki az ósdi centralizmus ellen szeretett „magyar hazámért síkra fogok szállani."

„Badenben azonnal felkerestem Waldstättent és egyet„mást megbeszéltem vele, főképen az élelmezési helyzetet Erdély„ben, mely napról-napra válságosabb és katasztrófálisabb lesz."

„9 óra 20 perctől kezdve a vezérkar főnökének szolgálati „szobájában gyülekeztünk. Kendeffy százados hamar megsúgta „nekem, hogy a magyar hadsereg ügye rosszul áll, nem lesz belőle „semmi, mert az első Marschall-tanács a leghatározottabban egy- „hangúlag ellene foglalt állást. Úgy hatott ez reám, mint egy ököl- „csapás az arcomba, melyet azonban előre tudtam, hogy jönni „fog. Hevesen azt feleltem neki: 'Akkor nem maradok egy napig „sem tovább állásomban!' Ő könyörgésre fogta, hogy ne tegyem „ezt. De én ebben már nagyon is lekötöttem magamat, mintsem „hogy egy lépést is hátrálhatnék, de ha tehetném is, mégsem „tenném!"

„Mint első, Boroević vezérezredes lépett be hozzánk és „azonnal mindenféle kívánsággal jött hozzám a 6. hadseregnek „mielőbbi átvétele végett. Félbe lettünk szakítva, mert Jenő „főherceg tábornagy, azután Hötzendorfi Conrad tábornagy, „báró Krobatin tábornagy, Kövess tábornagy, Křitek, Wurm, „Kirchbach, Scheuchenstuel vezérezredesek, Arz gyalogsági tábor- „nok, a vezérkar főnöke, azután Waldstätten ezredes léptek be. „A kölcsönös üdvözlések után Arz szolgálati helyiségébe mentünk „és ott egy hosszú asztalhoz leültünk. Az egyik végén Jenő, a „másikon Arz. Én Jenő jobbján ültem, rézsut mögöttem — vagy „egy méter távolban — egy tejüveges ajtó volt, melyet egyelőre „nem vettem tekintetbe."

„Arz gyalogsági tábornok szólalt először föl és fölszólított „mindnyájunkat, hogy vitassuk meg a kérdést, hogy „kívánatos-e, „hogy egy legfölsőbb kijelentés tétessék a hadseregnek szándékolt „elválasztása végett osztrák hadseregre és magyar hadseregre, „ami magától értetődőleg csak a háború után volna végrehajtható?" „Még röviden előadta a módozatot, mely kilátásba van véve. „Körülbelül az, amit én tavaly szeptember 8-i levelemben I. alatt „ajánlottam. Arz azt hangsúlyozta, hogy most az a kérdés mér- „legeltessék, hogy a legfölsőbb kijelentés megtétessék-e és hogy „az újraszervezés bekövetkezzék-e? Az, hogy hogyan, az nem „képezi a vita tárgyát. Ha majd az ügyet kivizsgáltuk, akkor „Ő Fölsége bennünket a tulajdonképeni korona-, illetőleg a tábor- „nagyi tanácsban fél 12 órakor, egyenkinti nézetünket kérdezve, „meg kíván hallgatni. Ott azonban már nem szabad vitatkozni."

„Egy pillanatnyi néma csend, mely alatt az arcokat meg-

„figyelem. Jenő kezd beszélni és körülbelül ezt mondja: 'Az 1867.
„törvényben, annak magyar részében kifejezetten hangsúlyozta-
„tott, hogy a magyar hadsereg a közös hadseregnek egy részét
„képezi. Az osztrák törvény másképen szól és ezen rész nincsen
„benne. Azt, amit a magyar törvény kimond, azt sohasem hajtották
„végre teljesen, azért nézete szerint ezen törvényt a háború után
„teljesen végre kell hajtani annyiban, hogy kicsiségek, mint címer,
„zászlók, himnusz stb. a magyar hadsereget megismerhetővé
„tegyék, de tovább nem kellene menni, mert a hadseregnek egy-
„ségességéhez nem szabad nyúlni. A háború után fognak csak a
„legrosszabb idők elkövetkezni, midőn forrni fog minden; csak
„ennek elmultával szabad a kijelentésnek megtörténnie és a
„nagyon korlátozott engedményeknek jönnie.' Utána Conrad
„beszélt és kijelentette, hogy ezen lépéssel a personalunio lép az
„eddigi helyébe és akkor gonosztett („Verbrechen") volt a háborút
„viselni, mely csakis a Monarchia egységességéért viseltetett, ez
„mindent aláás és a romlásba vezet. Különben is ez egy osztrák
„kérdés, melyről a magyarok nem tárgyalhatnak egyoldalúlag.
„Ekkor félbeszakítottam őt: 'Bocsánat Tábornagy úr, én azon
„meggyőződést vallom, hogy a hadseregkérdés, mint azt az osztrá-
„kok a magyar obstrukció alatt állították, a fölségjogokhoz tar-
„tozik, melyet . . .' Krobatin közbevág: 'Nem . . . nem . . . nem,
„ez nem fölségjog, ez a képviselőházak ügye . . .' Most én szakí-
„tom félbe őt: 'Úgy? Akkor tessék a képviselőházakra bízni
„ezt és holnap két teljesen elválasztott részre fog a hadsereg
„osztatni! Nem úgy, Tábornagy uram! Ez kizárólagos fölség-
„jog és annak kell maradnia és Ő Fölségének jogai bizonyos irány-
„ban még tetemesen kibővítendők. Az 1867-es törvényt revideálni
„kell és pedig megfelelő engedményekkel Magyarország részére,
„mint azok Szurmaynak hármas alternativájában foglaltatnak,
„úgy, hogy ez — egyszer és mindenkorra — elintézett kérdés
„legyen, melyen az országgyűlésnek semmi feszegetni valója se
„lehessen többé és . . .' Egyik közbeszól: 'Azok mégis mindig
„jobban fognak kiabálni!' Én: 'De anélkül, hogy egy törvény
„végre nem hajtott paragrafusára támaszkodhatnának, s akkor
„hadd kiabáljanak csak. Azt akartam az előbb mondani . . . és
„minden intézkedést Ő Fölsége adjon ki; kell, hogy egy általános
„véderőtörvény legyen, mely szerint az országgyűlések kötelesek

„az újonclétszámot a törvényszabta számban elismerni, a budget „egy fixum kell, hogy legyen és az országgyűlés csak az esetleges „többletek fölött dönt. Mindez azonban csakis akkor lehetséges, „ha a hadsereg nem csupán osztrák, mint eddig, hanem egy „osztrák és egy magyar hadsereg van külön-külön, de egységes „vezetés alatt.' Conrad : 'Ez éppen a Monarchiának pusztulása ! „Arra kell törekedni, hogy még jobban centralizáltassék minden „és a honvédségeket is egyszerűen beolvasszák az egységes had- „seregbe. Nem tudom miért nem történt ez régen meg, minthogy „én ezt mindjárt a háború kezdetén követeltem és ajánlottam !'"

„Mialatt ő beszélt, önkéntelenül a félig mögöttem lévő „üvegajtóra terelődött tekintetem, tán valami apró nesz miatt, „melyet amúgy észre sem vettem ? . . . Tényleg egy halk serce- „nést véltem újból hallani ! . . . A tejes üvegtáblán egy emberi „fejnek homályos árnyékát látom. Észrevétlenül visszanyúlok „és föl akarom az ajtót taszítani, hogy a fülelőt megszégye- „nítsem vagy leleplezzem. Nem lehet ! Valaki erősen fogja a „kilincset és úgy vélem, térdével betámasztja az ajtót. Az árnyék „eltűnt, a kilincs enged, de az ajtó kulccsal le van zárva."

„Ekkor Stöger-Steiner hadügyminiszter lép be és mellém ül. „Boroević pedig szól : 'Ja, akkor a horvátok is jönnek és pedig „joggal ! . . .' 'És a csehek és a románok, meg az olaszok — szól „csípősen Conrad — és a délszlávok mind ugyanazzal a joggal, „mint a magyarok !' 'Ohó — vágok én közbe —, Kegyelmed, „látom, nem ismeri a törvényeket és soha sem gondolkozott ezen „ügy fölött !' 'Egy hazafi sohasem gondolkozik !' Szól egyik közbe. „Most Kövess Hermann tábornagy kel föl szólásra : 'A hadsereg- „gel áll és bukik a dinasztia. A mai hadsereghez nem szabad „nyúlni, sem kijelentésnek, sem újításoknak nem szabad meg- „történnie !'

„Krobatin, Boroević beszéltek a magyar érdek ellen. „Jenő főherceg szólal föl újból és azt mondja, hogy mégis „kellene valamit tenni s kérdőleg néz rám és sokatmondó „mosoly vonul át arcán. Stöger-Steiner egy általa megfogalma- „zott memorandum fölolvasására kér engedélyt. Teljesen az én „nézetemen van és a reform keresztülvitelét elkerülhetetlenül „szükségesnek minősíti. Rátámadtak a többiek, izgatottan meg „akarván cáfolni mindazt, amit mondott, de ő fölül maradt és

„klasszikus ügyességgel védi álláspontunkat. Sajnos azonban, „ő nem tagja a tábornagyi tanácsnak és így a szavazásban nem „vehet részt.“

„Az idő azonban lejárt, Ő Fölsége vár. Még mindegyikünk „röviden kifejti meggyőződését s azután fölmegyünk.“

„Ő Fölsége nagyon sápadtan jön be és izgatottnak látszik. „A zöldposztóval leborított asztal keskeny végén leül. Jenő „balra tőle s utána a többi tábornagy úgy, hogy az én helyem „Ő Fölségétől jobbra marad, aminek nagyon örülök, mert e szerint „utolsó leszek a beszélők között, amit nagyon kívánatosnak „tartok. Ő Fölsége nehéz kényszerhelyzetben — bizony Isten, „életem árán is örömest szeretnék szegény megkínzott ifjú kirá- „lyomon segíteni — szól: 'Én az urakat magamhoz hivattam, „hogy a következő két kérdést intézzem hozzájuk: Előnyös-e, „alkalomszerű-e, hogy most egy nyilatkozatot tegyek arra nézve, „hogy a *háború után* a magyar hadsereg föl lesz állítva? Másod- „szor, milyen álláspontot vannak a tábornagyok a magyar had- „sereg fölállítására vonatkozólag?' “

„Halálos csend! Ő Fölsége egy kézmozdulattal fölhívja Jenőt, „hogy szóljon ő elsőnek. Jenő főherceg: 'Fölséges Uram! Én az „1867. törvény miatt, mely a birodalom két felében nagyon „különböző, szükségesnek tartom a háború és a háború követ- „kezményeinek lecsillapulta után, tehát mikor teljes csend lesz, „*kis* engedményeket adni, például zászlók, himnusz stb., ami az „egységet nem érintheti. Többet nem volna szabad adni, egy „kijelentés pedig nem teendő.' Conrad: 'Én ezen nézetet osztom „és tovább is megyek azt mondva, hogy egyáltalában semmit „sem adni!' Kövess: 'A hadsereggel áll és bukik a dinasztia! „A hadseregnek egységesnek kell maradnia!' Krobatin: 'Szük- „séges, mint azt Ő császári fensége József főherceg oly nagyon „helyesen mondotta, az 1867-es törvényt revideálni! De a had- „sereg egységét meg kell tartani és nem szabad kijelentést tenni!' „Midőn engem megnevezett, Ő Fölsége sokatmondóan nézett rám... „Böhm-Ermolli föláll, meghajol: 'Semmit sem adni!' Boroević: „'Ugyanazon a nézeten vagyok!' Křitek: 'Szintén!' Kirchbach: „'Szintén!' Scheuchenstuel: 'Egység!' Ekkor Ő Fölsége felém „fordul és vontatva kérdi: 'És a Te nézeted?' Én: 'Fölséges „Uram! Az én nézetem az, hogy az 1867-es törvény írott malaszt,

„melyet soha sem hajtottak végre és mely határozottan egy magyar „hadseregről szól, föltétlenül revideálandó és vitathatatlan abszolút „világosságot kell teremteni. Ez egy föltartóztathatatlan folyamat, „melyet a helyes mederbe kell terelni, és pedig a fölségjogok „alapján. Az én 1917 szeptember 8-án keltezett memorandumom- „ban kifejtett, a Szurmay-féle memorandumban később meg- „alapozott 3. lehetőség és a Stöger-Steiner-féle memorandumban „kifejtett engedményeket meg *kell* adni. Ennek az országgyűlés „minden további követeléseit ki kell zárnia azáltal, hogy ezen „visszavonhatatlan, megingathatatlan alapon túl, minden iniciativa „Fölséged kezébe legyen letéve. Ezen újítás éppenséggel nem le- „rombolása a hadsereg egységének. Ellenkezőleg, a vezetés meg- „marad és egy lelkes elsőrangú csapat lesz alatta. Azáltal pedig, „hogy a két honvédség megszűnik, csak egységesebb lesz. (Eddig „volt egy közös-, egy honvéd- és egy Landwehrhadsereg, most „csak két egység lesz : egy osztrák hadsereg és egy magyar had- „sereg.) Én ezt a reformot, mint Fölségednek az ajándékát, föl- „tétlenül szükségesnek tartom ! Ha így nem jön, akkor majd „alulról ki lesz erőszakolva és pedig olyan formában, mely az „egységes vezetést is el fogja törülni. Ami pedig a Fölséged által „teendő kijelentést illeti, azt kell állítanom, hogy miután az „összes újságok Fölséged erre vonatkozó kívánságával tele vannak, „valamit kell mondani, hogy a sejtéseket korlátok közé szorítsuk „és a helyes mederbe vezessük és Fölségednek legfölsőbb szemé- „lyét megóvjuk minden meg nem engedhető kritikától. *Mind a „kettő szükséges !*' Wurm vezérezredes : 'Fölség, ez nem kettő- „osztása a hadseregnek, én semminemű veszélyt nem látok benne „és végrehajtása kívánatos !' "

„Ő Fölsége föláll : 'Köszönöm Uraim !' Ezután cerclét tart „és mindenkivel szivélyes és kedves. Itt hallom tőle is, hogy volt „már egy ilyen tanács, melyben a többi tábornagy és hadvezér, „Hazayt és Szurmayt kivéve, leszavazták a magyar hadsereget „és ott olyan kijelentések történtek, hogy nem szabad még lát- „szatát sem kelteni annak, hogy engedményekre hajlandó volna „Ő Fölsége."

„Egyik hozzám jön és izgatottan azt mondja : 'Ez lehetet- „len, ennek soha sem szabad megtörténni !' 'Kegyelmes Uram, „ezek csak előítéletek, melyek régen elavult gondolatokra vannak

„fölépítve ! Ha nem adatik az most meg, akkor magától fog meg-
„jönni és talán veszélyes formában — forradalomra gondolok !'
„'Soha ! És ha fegyverrel kell is azt elnyomni !' 'Tehát Excellenciád
„inkább kívánná a polgárháborút ? Ezt talán nem mondja komo-
„lyan' 'Szent komolysággal ! Erőszakkal meg kell akadályozni !'
„'Ez őrület és vétek kimondani !' 'Hazafias kötelesség !' 'Na,
„Excellenciád, tessék, próbálja meg cseh csapataival Magyar-
„ország ellen fölvonulni ! Majd szép élményei lesznek !' Ezzel
„Wurmhoz fordultam és tovább megyek vele és mi ketten, akik
„8 szavazat ellenében egyedül együtt maradtunk a legszivélye-
„sebben üdvözöljük egymást, hiszen hű szomszédok voltunk
„17 hónapon át az Isonzón, 9 rettenetes csatában. Rohr vezér-
„ezredes valami kis vasútbaleset miatt sajnos lekésett és nem vett
„részt a tanácskozáson. Ő velem szavazott volna, akkor legalább
„3 „igen" lett volna."

„Itt akarom megjegyezni, hogy a beszédeket a helyszinen,
„az ülés alatt csinált jegyzeteimből állítottam össze. Ennélfogva,
„ha nem is teljesen szószerint, de értelmében teljesen híven és
„a szószerintihez mindenesetre igen közelállóan adtam vissza
„mindent."

„Az asztalnál Kövess tábornagy azt mondotta, hogy tulajdon-
„képen most már ő is osztja nézetemet. Krobatin is közeledik
„hozzám. Ezt én Ő Fölségének megmondtam, mire ő kézlegyin-
„téssel felelt. Ő Fölsége az ebédnél nyomott hangulatban volt,
„amit nagyon is jól értek. Hiszen tudom, hogy jó szive magyar-
„jain segíteni akart és ebben saját tábornagyjai 10 közül 8-an
„leszavazták őt. Az ő saját hadseregparancsnokai. Ebéd után
„egy fényképfölvételt csináltak a Marschall-tanácsról. Azután
„elbúcsúzik Ő Fölsége, mely alkalommal karonfog és azt mondja :
„'Köszönöm, édes barátom, mégis csak meg fogjuk valahogy
„csinálni !' "[1]

[1] Ezen tények homlokegyenest ellenkeznek azzal, amit Polzer-Hoditz gróf „Kaiser Karl" című munkájának 545. oldalán az utolsó bekezdésében mond : „... mit Ausnahme des Erzherzogs Josef, der eine Teilung der Armee aus politischen Gründen für notwendig und unvermeidlich hinstellte, sprachen sich alle Anwesenden mit grösster Entschiedenheit gegen eine solche Teilung aus. Die Sitzung währte kaum eine halbe Stunde. Der Kaiser war befriedigt, denn er hatte ein neues kräftiges Argument gegen die Magyarisch-Chauvinistischen Aspirationen in der Hand ..."

„Ezután dühöngő hóviharban, nyitott automobilon Bécsbe „sietek. Csak nagy nehezen jutunk a nagy hófúvásokon keresztül. „Az enyém volt az utolsó autó, mely átjutott."

„Wekerle mondja, hogy a Marschall-tanács után délután „4 órakor még egy koronatanács volt Laxenburgban, melyen „Ő Fölsége a következő nyilatkozatot tette:"

„'Az én meggyőződésem nem fog megváltozni, de oly erős „ellenáramlatok vannak, hogy most nem vagyok azon helyzet- „ben, hogy megvalósíthassam!' (A magyar hadsereget.)"

„Én pedig még nem adok föl minden reményt, mert ha lát- „nám, hogy nem lesz belőle semmi sem, akkor azonnal fölmentése- „mért folyamodnék."

Események hadseregarcvonalamon.

Újabb megállapítások az ellenségről.

1. hadseregem előtt:

A román 6. hadosztályt kivették az arcvonalból. Holléte ismeretlen. A román 1. hadosztály a Grozesti—Dealul Cosna (⊹ 788)—Mosorele-szakaszban van.

Vaitoeanu tábornok most a IV. hadtest parancsnoka, azelőtt a román II. hadtestet vezette.

Az orosz XXX. hadtestnél a 80. hadosztály fele még az arcvonalban áll.

A Doftana-völgytől a Hosszúhavasig (△ 1557) az ellenségről nincsen újabb megállapítás.

Az orosz VIII. hadtestnél a 14. és 15. hadosztály még állásban van. A hadtest elvonulása január 11-ére várható. Mindegyik hadosztály 100 önkéntjelentkezőt hagy az állásban.

7. hadseregem előtt:

Az orosz II. hadtestnél a 26. hadosztály fele már elment. Az orosz XVIII. hadtestnél a 37. hadosztály elvonulásáról beszélnek.

Botosaniba négy ukrán gyalogezred érkezett tüzérséggel. Fel fogják váltani az ukrán X. hadtestet, mely a bolsevikiek ellen fog fellépni.

Az orosz XXIII. hadtestnél a 79. hadosztály 14 nap mulva Mogilewre megy. Az orosz XI. hadtesthez román csapatok érkeztek Hertára.

Az ukrán-román és az orosz arcvonal közötti határ Rownónál van.

3. hadseregem előtt:

A kombinált lovashadosztály január 14-én készen lesz az indulásra.

Propaganda.

Az orosz 4. hadsereg északi szárnyán elvonuló csapatok a Sereth partján harcolnak a románokkal. Fegyveresen kell kiküzdeniök a folyón való átkelésüket.

Az orosz 9. hadseregnél Kelcsewsky főparancsnok négy ukrán gyalogezredet gyüjtött Botosaniba a hadseregtörzs védelmére. Az a szándéka, hogy a hadianyagot az arcvonalon hagyva, az orosz csapatoknak Románián való átvonulását fegyveresen kényszeríti ki. A hadianyagot az ukránoknak akarja átadni.

Az orosz 8. hadsereg frontja mögött teljes anarchia uralkodik.

Változások hadseregarcvonalamon.

A 6. lovashadosztály utolsó menetlépcsője Isworra ért. A 11. honvédlovashadosztály Oberwikow—Stara Putna—Karlsberg—Mardzina—Poiana Mikuli terében gyülekezett. A 30. hadosztály a déli német hadsereg körletébe érkezett. A 34. hadosztályt kiveszik az arcvonalból; hadseregtartalék lesz Czernowitznél. Op. 103/3.

7. hadosztályom és az orosz 49. hadosztály között távbeszélő összeköttetés létesült. Az oroszok megkérdezték, hogy élelmezéssel támogathatjuk-e őket, ha fellépnek a románok ellen. Lövőszerük bőségesen van az oroszoknak.

Romániában behívták a legöregebb évfolyamokat fegyveres szolgálatra.

Ukrajnában az entente-befolyás erősödik. Op. 132/3.

Az A. O. K. tudatja, hogy az orosz 49. hadosztálynak élelmet nem adhat, mivel mi is szorult helyzetben vagyunk.

Világosítsuk fel az oroszokat, hogy az entente ebben a háborúban ki akarja éheztetni a központi hatalmakat, ezért mi se adhatunk a békekötés előtt élelmet az oroszoknak. Iparkodjanak tehát mielőbb békét kötni. Op. 132/4.

Az orosz VIII. hadtestnél január 7-én ez történt: A 31. repülőszázad egyik főhadnagya Csíkszeredáról Kézdivásárhelyre repült. A sűrű felhőben nem tudott tájékozódni. Mivel benzinje fogytán volt, ismeretlen helyen kellett leszállania. A közeli faluba küldött káplár nem tért vissza; de mivel a repülőgép körül mindtöbb paraszt gyült össze, a főhadnagy startolt és elrepült, azután Zabolánál leszállt. Azt hiszi, hogy Adjudul Nounál járt.

Az 1. hadseregparancsnokság hadikövet útján kérte a román parancsnokságot, hogy a káplárt bocsássák szabadon. Op. 164/1.

Mindhárom hadseregparancsnokságot Op. 75. szám alatt felhívtam jelentésre, hogy az élelmezéshez a biztonsági készlet megvan-e ?

A jelentések szerint, az élelmezési helyzet — ha valamely váratlan esemény nem következik be — eléggé biztosítva van.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

Elszállították :

a 244. hadtápparancsnokságot,
a 19. útépítő-századot,
a 22. hadtáp-pótszázadot,
a 140. hadtáp-pótsütődét,
a 13. hadtáp-lőszeroszlopot és
a 29. hadtáp-pótsütődét.

Kolozsvár, január 11.

„Megint itt vagyok, de már csak az átadásra. Holnapután „Vittorio Venetoba utazom. Nagyon nehezemre esik szeretett „csapataimat elhagyni és Erdélyt, melyhez a legbensőségesebb „ragaszkodás és meleg szeretet fűz. A jó Isten oltalmazza meg „a Kárpátok környezte tündérországot, az én becses szép Erdé-„lyemet és kedves székelyeimet, kikhez gyermekkorom óta igaz „szeretet fűz !"

„Lent, remélem, hogy dicső VII. hadtestemet viszont-„láthatom !"

„Az oroszok már nem ellenségeink ! ? . . ."

Események hadseregarcvonalamon.

Újabb megállapítások az ellenségről.

1. hadseregem előtt :

Az orosz VIII. hadtestnél a 14. hadosztály a 103. hadosztályt várja, hogy felváltsa. A 103. hadosztály legutóbb Piatrán volt.

7. hadseregem előtt :

Az orosz II. hadtestnél a 26. hadosztály fele Madeiunál elhagyta az állást ; a hadosztály másik fele január 17-én készül elvonulni. A hadosztály Neamtunál fog gyülekezni.

A 84. hadosztály nagy része elhagyta Alunisulnál az állást ; felváltására állítólag január 17. vagy 18-án román csapatok érkeznek Ostrára.

Az orosz XXVI. hadtestnél a 189. hadosztály már elment Dzeminéről. A hadosztálytörzs állítólag Stulpikanyban van.

Az ukrán X. hadtest kiürítette a Hadikfalva—Czornolozy-szakaszt, melyben előbb az ukrán 9. hadosztály állott. Hadik-falvától délkeletre az ukrán 4. lövészhadosztály egy része áll-

Dorohoiuba román csapatok érkeztek, mire az oroszok elvonultak onnan.

3. hadseregem előtt:

Az orosz XI. hadtestnél legközelebb felváltják a 165. had-osztályt, azután Mogilewben leszerelik.

Propaganda.

Az orosz 4. hadsereg déli szárnyán[1] és északi szárnyán[2] az orosz csapatoknak megengedték, hogy elvonulhassanak.

A románok állítólag 9 vasútvonatot bocsátottak az orosz 71. hadosztály rendelkezésére. A vonatok mindegyike 30 vasúti kocsiból áll.[3]

Az orosz 9. hadseregnél az ukrán X. hadtestet legközelebb ki fogják vonni az arcvonalból, hogy a bolsevikieket fegyverrel megtámadja. Mivel a Rada a szentpétervári kormánnyal kibékült, csakis az ukránok (bolseviki) charkovi kormányáról lehet szó. Nem sikerült megtudni, hogy Charkovban mi történt.

Az orosz 8. hadseregnél nincsen újság.

Változások hadseregarcvonalamon.

A 6. lovashadosztály utolsó menetlépcsője Seletinre érke-zett. A hadseregarcvonalparancsnokságtól Schattel ezredes és Fleck százados megfelelő személyzettel előreutazott a 6. had-sereghez, a délnyugati hadszintérre.

Német csapatok kiválása hadseregarcvonalamból.

Elszállították:

a 127. egészségügyi intézetet a hasonlószámú kórházosz-taggal,
a 23. hadsereg-távírótelepet,
a 22. rádióosztályt,
az 1079. távbeszélő forgalmi-szakaszt,
a 13. hadtáp-lőszeroszlopot,
a 22. motoros egészségügyi osztályt és
a 245. hadtápparancsnokságot.

[1] 71. hadosztály.
[2] 26. hadosztály.
[3] 60 tengely.

Kolozsvár, 1918 január 12.

„29 fok hideg. — Csend.“

Most, midőn a keleti hadszinteret elhagyom, hadsereg-arcvonalam előtt *az ellenség helyzete* ez:

I. Csoportosítás.

A román 2. hadseregnél beigazolódott, hogy a 6. hadosztályt a 8. váltotta fel. Nem lehetett megállapítani, hogy a felszabadult román 6. hadosztályt hová vitték.

Az orosz 4. hadseregnél a XXX. hadtest 80. hadosztályának egy része még az arcvonalban van. A Doftana-völgytől a Hosszúhavasig (△ 1557) terjedő szakaszt kiürítették az oroszok.[1] Az elhagyott állásban itt-ott gyenge román járőröket és csendőrosztagokat lehetett látni; az állásokat azonban nem szállották meg a románok, mert erre nincsen erejük.

Az arcvonalból távozott orosz XXX. és XXIV. hadtest Darmanesti—Comanesci terében gyülekezett.

Az orosz VIII. és II. hadtest egy része még a frontban áll, de ezek is készülnek elvonulni. Állítólag román felváltó csapatok érkeztek Piatra—Pitiligeni körletébe.

Az orosz 9. hadseregnél az ukrán XXVI. hadtest 189. hadosztálya teljesen kiürítette állását.

Az orosz csapatok[2] elszállítása itt is ugyanazon okból késik, mint az orosz 4. hadseregnél. Állítólag Botosaniba négy ukrán gyalogezred és a román 9. és 15. hadosztály érkezett, hogy az orosz csapatokat felváltsa. Azonban azt is beszélik, hogy a román csapatokat inkább csendőrszolgálatra osztják be az arcvonal mögé, hogy az orosz csapatoknak román területen való átvonulását és a fosztogatást meggátolják.

Az orosz XXIX. hadtest 1. lövészhadosztályát és a turkesztáni 3. lövészhadosztályt Botosaninál állítólag lefegyverezték a románok.

Az ukrán X. hadtestnél az arcvonalból kivont orosz 9. hadosztályt fel fogják oszlatni.

Az orosz 8. hadseregnél az hírlik, hogy a Pruthtól keletre román csapatok érkeztek az arcvonal mögé. Az orosz XVIII. hadtest felváltását várja. Az orosz 165. hadosztályt Mogilewre szállítják s ott leszerelik.

II. Hangulat.

Románok. Az arcvonalban lévő csapatok elutasítóan viselkednek velünk szemben. A románok szomszédságában álló orosz

[1] 71., 48., 49., 191. hadosztály.
[2] XVIII. és XL. hadtest.

csapatok azt beszélik, hogy különösen a román főbb parancsnokságok vannak a béke ellen. Azok a francia és angol tisztek uszítják őket, kik az orosz hadsereget nagy számban otthagyták és a románokhoz mentek át. Az ellenséges magatartást nemcsak az arcvonalon lehet észlelni, hanem azokon a tárgyalásokon is, melyeket a fegyverszüneti szerződés végrehajtása közben keletkezett surlódások elhárítása végett tartunk.

Oroszok. Az oroszok barátságosan viselkednek velünk szemben. Az orosz legénység idegesen várja a békekötést; harcolni többé nem akar, még akkor sem, ha a béketárgyalások meghiúsulnának.

Az oroszok kérik, hogy a beszélgetésre berendezett házakat, társalgókat szaporítsuk. A felsőbb törzseknél — különösen az orosz 8. hadseregnél — személyes látogatások útján teremtettük meg a belső érintkezést.

Az ukránoknál propagandánk terjed; így az ukrán 4. hadosztálynál cserekereskedést és újságszolgálatot létesítettünk.

Általában az oroszok és az ukránok egyformán viselkednek velünk szemben.

A XXX. és X. hadtestnél tapasztalt tartózkodó magatartás inkább arra vihető vissza, hogy az ukrán csapatok felfogása példásan katonás.

Romániával szemben elkeseredett az arcvonal hangulata. Az oroszok meg vannak róla győződve, hogy a hátországtól el vannak vágva. Legfelsőbb hadvezetőségük nem tudja, hogy a román csapatok mit művelnek az oroszokkal; azért történt, hogy az orosz 49. hadosztály parancsnoka általunk fordult panaszával Krylenkohoz. Az orosz csapatok hazatérése nagyon elnyúlik a románok kíméletlen magatartása következtében, mellyel ki akarják kényszeríteni, hogy az orosz csapatok a fegyvert, lőszert és egyéb hadianyagot Romániában hagyják.

Egyes orosz csapatok elhatározása, hogy mégis kierőszakolják a Románián való átvonulást, különösen az orosz 4. hadsereg északi szárnyán azt eredményezte, hogy fegyveresen összetűztek a románokkal. Itt-ott sikerült néhány orosz csapatot lefegyverezni.[1]

A román ellenrendszabályok nemcsak az orosz békepolitika elleni okból történtek, hanem azért is, hogy a fegyelmetlenségből és az orosz csapatok rossz vezetéséből elkerülhetetlenül következő fosztogatástól kíméletlen energiával megvédjék országukat.

Nem tudjuk, hogy a románok milyen viszonyban vannak az ukránokkal? A román kormánynak az ukrán hadvezetőséggel, vagyis a Radával kötött szerződéséről már nem beszélnek. Érdekes,

[1] 1. lövészhadosztályt, turkesztáni 3. lövészhadosztályt.

hogy az orosz VIII. hadtest csapatainak hazatérése is nehézségekbe ütközött, holott a hadtest egy része ukránná formálódott át. A hadtestparancsnokság óva inti az orosz csapatokat, hogy önkényesen ne hagyják el a frontot, mert a románok lefegyverezik őket.

Az orosz tisztek elszökdösnek csapataiktól; különösen az orosz VIII. hadtesttől, melynél 370 tiszt közül 300 szökött meg. A legénység is tömegesen elhagyja a frontot, hamis okmányokkal.

Az élelmezési helyzet nem változott. Az orosz 9. hadseregnél az élelmezés megjavult. A cserekereskedés nem fejlődhetik ki, mivel a hátországban a román hatóságok útját állották annak, hogy az oroszok az arcvonalban nagy mennyiségű portékát gyüjtsenek össze a cserekereskedéshez.

Újabb megállapítások az ellenségről 1918 január 12. estig.

1. hadseregem előtt.

Az Uz-völgyben román járőrök mutatkoztak. Az orosz 2. hadosztály Bacaunál gyülekezett és elhagyta Romániát.

Az orosz VIII. hadtestnél a 15. hadosztály még állásban van. A 14. hadosztály a gyergyó—tölgyesi-szakaszát kiürítette.

7. hadseregem előtt.

Az orosz II. hadtesthez román csendőrcsapatok érkeztek Sabasába.

Az orosz XXVI. hadtesttől a tüzérség már elvonult; a 78. hadosztály szakaszában már csak a 309. ezred járőrei vannak.

Suczawán 4000 orosz katona gyülekezett; a gurahumora—suczawai országúton nagy forgalom van.

Folticeniben nagyobb román csapat van, hogy az elvonulni akaró orosz csapatokat lefegyverezze.

Az ukrán X. hadtestnél a 9. hadosztály elhagyott szakaszát az ukrán 15. lövészezred[1] szállotta meg.

A 31. hadosztályt január 14-én fogják felváltani.

Az orosz XXIII. hadtestnél mind a három hadosztály az indítóparancsot várja. A vonat és a tüzérség már elvonult. A 167. hadosztálynak Nowosielicára kell érkeznie; szakaszát állítólag a 12. hadosztály vette át.

3. hadseregem előtt.

Az orosz 165. hadosztály fele[2] még az állásban van, fele Mogilewnél gyülekezik.

[1] Az ukrán 4. lövészhadosztályba tartozik.

[2] 658. és 659. ezred.

Propaganda.

Hír szerint az arcvonalnak Rowno és a Fekete-tenger közötti részét az ukrán-román csapatok 14 nap alatt át fogják venni.

Az orosz 4. hadsereg északi szárnyán álló II. hadtesthez érkezett élelmicikkeket, fegyvereket és egyéb hadianyagot állítólag lefoglalták a román csapatok.

Az orosz 9. hadseregnél, Folticeninél, nagyobb román csapatok gyülekeznek. Feladatuk az, hogy az orosz csapatok elvonulását megakadályozzák.

Az orosz 8. hadseregnél nincsen újság.

Idáig azt lehetett látni, hogy az orosz csapatok felváltása, eltolása, bizonyos terv szerint történt ; most már azonban minden tervszerűségnek, egységes gondolatnak vége van ; a vezetőségnél minden nyakló nélkül megy.

A felváltásról és a csapatok elszállításáról azt beszélik, hogy az intézkedések annyira bizonytalanok és ingadozók, hogy a vezetőség szándékáról lehetetlen világos képet alkotni. Feltűnő, hogy ukránná átvedlett csapatoknál is[1] a közeli elvonulásról beszélnek. Ezeket az intézkedéseket valószínűleg azért tették, mivel az általános leszerelés következtében, a front mögötti hátországban anarchia lett úrrá. Lehetséges azonban az is, hogy a Fekete-tengertől a Dniesterig terjedő szakaszt az Észak-Moldvában gyülekező román csapatok fogják megszállni, de csak majd azután, ha sikerül nekik szép szóval, vagy erőszakkal elszedni az elvonuló orosz csapatoktól a hadianyagot.

Változások hadseregarcvonalamon.

A 6. lovashadosztály menetlépcsője Unterbrodinára érkezett. A 11. honvédlovashadosztály utolsó csapata elhagyta a XI. hadtest körletét. Megkezdődött a 9. lovashadosztály elszállítása a délnyugati hadszintérre.

Az 1. hadseregparancsnokság jelenti, hogy a január 7-re virradó éjjelen Strajánál elfogott hét tisztünket és egy emberünket, január 11-én Grozestinél szabadon engedték a románok.

A román IV. hadtestparancsnokság azzal a kéréssel értesíti erről 1. hadseregünket, hogy jövőben a fegyverszüneti szerződést tartassa meg pontosan.

Az 1. hadseregparancsnokság az illető tisztek ellen megindította a hadtörvényszéki vizsgálatot. Azonban az ellen, hogy tisztjeink 24 óráig nem kaptak enni, hogy földalatti oduban voltak elzárva s hogy tolmács altisztünket elverték : az 1. had-

[1] A VIII., XXVI., X., XI. hadtestnél.

seregparancsnokság, Rada ezredes útján személyesen fog óvást tenni a román 2. hadsereg parancsnokánál.

A hadseregarcvonalparancsnokság ebből az esetből kifolyólag megtorlással akar élni. Op. 101/6.

Az A. O. K. beavatkozik a dologba és Op. geh. 799. szám alatt azt írja, hogy tisztjeink megsértették a fegyverszüneti szerződést. Ezen nem változtat az, hogy az eset a román arcvonalon történt. Ezért Rada ezredes csak az ellen tiltakozzék, hogy tisztjeinkkel méltatlanul bántak a románok. Op. 101/7.

Az A. O. K. Op. geh. 759. szám alatt válaszol arra a kérdésemre, hogy az átpártoló lengyel katonákkal miként bánjunk.

„A cs. és kir. külügyminiszterrel történt tárgyalás alapján ezekhez az irányelvekhez kell igazodni:

Az orosz hadsereg lengyel katonáival közölni kell, hogy, ha egyenként vagy csoportokban hozzánk pártolnak, a brest-litowski fegyverszüneti szerződés 4. és 5. pontja értelmében nem bocsáthatók el az általunk megszállott lengyel területre, ahová valók.

Barátságosan meg kell nekik magyarázni, hogy ha elbocsátásukkor az orosz hadseregből törölték is őket, a központi hatalmak által feltámasztott Lengyelországban polgári joguk nincs és addig át nem léphetik az új Lengelország határát, míg a fegyverszüneti szerződés helyébe más határozványok nem kerülnek.

A béketárgyaláson fel fogják ezt a kérdést vetni és alkalmasint lehetővé teszik, hogy a lengyel nemzetiségű katonák visszatérhessenek hazájukba.

Azok az átpártolók, kik ilyen felvilágosítás után is nálunk akarnak maradni, akár egyenként, akár csoportosan vannak is, a brest-litowski fegyverszüneti szerződés 4. pontja szerint a békekötésig hadifoglyokul számítanak.

Nekünk ugyan egy cseppet se kívánatos az oroszországi lengyelek átözönlése, de nem állhatjuk útját, nehogy magunk ellen fordítsuk a hangulatot.

A német O. H. L. határozottan ellenzi, hogy a lengyel szökevények és katonák hazájukba visszatérjenek. Ezért a lengyel hadikövetteknek az orosz XXIII. hadtest útján átadott táviratát nem küldte el gróf Szeptycki tábornoknak. Op. 71/3.

Január 12-én éjjel az A. O. K.-tól ez a távirat érkezett:

„Kérem, tudassa Arz gyalogsági tábornok Ő Nagyméltóságának parancsát Willerding altábornagy hadseregarcvonal vezérkari főnökkel, hogy az 5. gyalog- és a 3. lovashadosztálynak az arcvonalból való kivonására haladéktalanul intézkedjék.

Ezeket a hadosztályokat elszállítjuk a keleti hadszintérről.

A. O. K. Lichtneckert s. k.“ Op. 189.

Később ezt a parancsot így módosította az A. O. K. :

„Bár az 5. gyalog- és a 3. lovashadosztálynak az arcvonalból való kivonása tárgytalanná vált, az 5. hadosztály kivonásának és elszállításának eshetőségével továbbra is számolni kell.

A. O. K. a vezérkar főnöke s. k. Op. 49.336." Op. 189/I.

Ennek következtében elrendeltem, hogy hadseregtartalékul ne a 34. hadosztályt, hanem az 5. hadosztályt vonják ki az arcvonalból és Czernowitzban helyezzék el.

Német csapatok kivonása hadseregarcvonalamból.

Elszállították :

a 22. betegszállító oszlopot,
a 32. útépítőszázadot és
a 23. hadseregtávbeszélő osztagot.

*

„Fáj nekem sok százezer hősömet e keserves éhinségben „elhagyni, kiket, mint az apa fiait, úgy szerettem ! Hej, mit fog „a jövő hozni ? Vittorio szép városkájában ? . . . Részemre a „*háború itt keleten be van fejezve* és ha az Isten megsegít, ott „délnyugaton fogom végleg befejezni a világháborút."

„Észrevétlenül, csendesen akarok elutazni, oly csendesen, „mint ahogy jöttem, oly csendesen, mint e véres 14 hónapot „szeretett becses Erdélyemben eltöltöttem s mégis látom, mily „melegen megszeretett engem gazdag és szegény és mily hálás „iránt am, hogy a nehéz viharokban legjobb tudásom és képessé- „gem szerint megoltalmaztam és szeretett csapataimmal az akkor „még oly hatalmas orosz és román hadseregeknek erejét *meg-* „*törtem*"

„Észrevétlenül távozom innét, hiszen úgy helyeztek át, „mintha büntetésből volna, a *köszönetnek egy szava nélkül*,"

„Isten veletek vitéz bajtársaim. Isten veled szépséges Erdély !

„Új tettekre föl, hogy végre kierőszakoljuk a békét. A sóvá- „rogva várt földi békét . . ."

„Egy keresztalakú fenyőgalyacskát téptem le s elviszem „*emlékül ! Legyen valamely erdélyi emlékem ! . . .*"

*

A kölcsönös harctéri helyzetet az orosz-román fronton 1918 január 12-én, midőn a hadseregarcvonalparancsnokságot utódomnak, báró Kövess tábornagynak átadtam, a *75. sz. melléklet* tünteti fel.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

A

Abokow J. H. 61.
Abro-sziget 684.
Aequi 411.
Adamello-csoport 34.
Adjudul Nou 62., 80., 92., 102., 108., 130., 183., 188., 223., 230., 246., 248., 256., 338., 442., 451., 490., 497., 524., 527., 752., 777., 878.
Adler szocialista 13.
Adomir 165.
Adorján alezredes 264.
Adria 631., 844.
Adriai tenger 396.
Aeland-szigetek 395.
Afinetul 244., 249., 256.
Agasu 846.
Agiudu—Nou 127.
Aisne 99.
Aklos-csárda 282.
Alba 469., 511., 514.
Albán hadszíntér 397.
Albánia 39., 597., 690., 691.
Alessandria 411.
Alexandrovics 704.
Alexejev orosz tábornok 100.
Alfalu 118.
Alföld 6., 201., 677.
Alpesek 508., 757.
Alpesi hadtest (hadosztály) 217., 219., 220., 225., 235., 258., 295., 296., 297., 307., 313., 325., 326., 340., 353., 364., 374., 375., 391., 413., 419., 437., 470., 618.
Alpini-csoport 34.
Alsó-Holló 586.
Alsó-Putna 127.
Alsó-Sereth-folyó 127., 144., 235., 249.
Alsó-Vissó 758.
Altbroschkoutz 861.
Altfratautz 461., 462., 472., 543., 610., 619.
Althütte 747.
Alt Selburg 594.
Alt Zuczka 620.
Alunisul 488., 879.
Alunul 194.
Amerika 36., 37., 38., 47., 67., 96., 115., 381., 395., 397., 599., 600., 601., 602., 687., 709., 729., 848.
Amur 395.
Ancona 411.
Andrianov orosz tábornok 837.
Andrásfalva 592., 619.
Andrássy Gyula gróf 568.
Anghelesti 66.
Angielow 77.
Anglia 6., 7., 13., 18., 35., 36., 37., 38., 39., 115., 395., 396., 397., 398., 453., 537., 575., 577., 589., 595., 600., 601., 602., 604., 629., 660., 672., 682., 687., 689., 691., 698., 706., 710., 723., 726., 737., 740., 741., 743., 768., 817.
Antonov orosz népbiztos 862., 865.
A. O. K. (Armee Oberkommando, Baden) 9., 10., 11., 14., 15., 16., 21., 26., 27., 30., 33., 57., 69., 70., 73., 77., 79., 82., 83., 84., 86., 87., 92., 94., 103., 108., 114., 120., 129., 130., 141., 144., 145., 148., 149., 154., 155., 157., 159., 166., 167., 169., 184., 185., 188., 195., 196., 197., 198., 206., 220., 221., 222., 227., 232., 233., 280., 281., 297., 298., 310., 327., 339., 351., 352., 361., 412., 418., 431., 445., 446., 457., 568., 571., 615., 629., 630., 631., 632., 633., 634., 635., 636., 637., 640., 641., 642., 644., 645., 646., 647., 648., 649., 650., 651., 654., 656., 657., 658., 662., 663., 665., 667., 668., 669., 670., 671., 676., 677., 678., 679., 680., 682., 684., 693., 695., 697., 700., 707., 708., 709., 710., 711., 713., 719., 721., 722., 725., 727., 728., 731.,

732., 735., 738., 739., 740., 741., 742., 743., 745., 749., 750., 753., 755., 756., 757., 758., 760., 761., 762., 763., 766., 767., 769., 771., 774., 775., 777., 781., 782., 783., 784., 785., 786., 788., 789., 790., 791., 799., 800., 801., 802., 803., 805., 806., 807., 809., 810., 811., 812., 818., 819., 821., 822., 824., 825., 826., 827., 829., 833., 835., 838., 840., 842., 848., 849., 852., 854., 857., 858., 860., 861., 862., 863., 864., 867., 868., 870., 878., 885., 886.
Apáca-erdő 161., 253.
Apor báró altábornagy 119., 157.
Apponyi Albert gróf 493.
Aranyos-Beszterce-folyó 40., 45., 46.
Arbora 293., 306., 309., 384., 400., 464., 469., 484., 492., 499., 502., 527., 541., 552., 556., 578., 659., 710., 735., 859.
Archangelesk 395., 687.
Ardzeluza 110., 115., 135., 136., 151., 158.
Arezzo 411.
Argelusa 346.
Armeijski Wjestnik 413.
Arménia 688.
Arno 411.
Arras 99.
Arsita 187., 244., 377., 488.
Arz gyalogsági tábornok 9., 20., 30., 69., 83., 130., 153., 162., 170., 206., 221., 222., 327., 418., 444., 445., 446., 586., 627., 629., 631., 645., 646., 649., 657., 668., 673., 775., 784., 785., 786., 788., 850., 864., 871., 885.
Asau 314., 845.
Ascutita mare 280., 562., 413.
Asiago 502., 655.
Asiago-fennsík 34.
Astico-fennsík 34.
Astrachan tartomány 687.
Asztag 182., 501.
Augustin káplár-pilóta 62.
Auguszta főhercegasszony 82., 211., 373., 604., 606., 666., 839.
Augusztówka 114.
Aust tábornok 580., 581., 587.
Ausztria 6., 112., 242., 463., 486., 544., 688., 715., 802.
Ausztria-Magyarország 95., 96., 602., 712., 743., 760., 777., 805., 861.
Ausztrália 600., 602.
Avarescu román tábornok 99., 180., 281., 309., 311., 317., 436., 440., 472.
Ázsia 38., 397., 597., 598., 690.

B

Baba Ludowa 58., 151., 152., 158.
Baba Rea 304.
Babin 48., 54., 60., 66., 102., 173.
Babiny Jama 142.
Bacau 62., 102., 108., 130., 163., 227., 338., 339., 422., 425., 439., 450., 451., 522., 707., 719., 746., 752., 797., 814., 855., 859., 883.
Baca-völgy 597.
Baden 22., 129., 130., 149., 169., 185., 195., 221., 222., 227., 233., 541., 645., 664., 695., 706., 707., 708., 709., 715., 723., 786., 806., 869., 870.
Badeutz 592.
Badinului magaslat 369.
Bagdad 40.
Bagoly Dániel káplár 582.
Bahrinestie 510.
Baia 375.
Baile Slanic 356., 436.
Bainsizza-fennsík 99., 596., 597., 609., 612., 614., 616.
Bainski 245., 378., 437., 455., 477., 491.
Bajaschestie 245.
Bajkál-tó 595.
Balamutowka 217.
Balázspatak-völgy 503., 504.
Balázsnyaka 500., 609.
Balca 409., 524.
Balesco orosz tengernagy 866.
Balkán 38., 396., 479., 587., 598., 646., 684., 688., 691.
Balkoutz 584.
Balta Ratei 252.
Baltaretu 217., 219., 223., 235., 253., 307., 312., 325., 340., 352., 353.
Baltinesti 280., 313.
Banczestie 256.
Bánkút 772.
Baranowka 89., 90., 101., 118.
Baranowitschi 696.
Barátpatak-völgy 501.
Bari 411.
Barletta 411.
Batca 44.
Batca Comori 278.
Batca Negrilesti 217.
Batca Paltinului 43.

Batca Popii 243., 364.
Bate 410., 612.
Batków 5.
Bauermeister főhadnagy 705., 706.
Bayern 74.
Bayow alezredes 726., 727.
Bednarow 48.
Belejów 147.
Beleluja 173.
Belgium 39., 688.
Belluno 655.
Below német tábornok 204., 384.
Bendery 858.
Benevento 411.
Benigni altábornagy 254., 255., 288.
Belrupt gróf, vezérkari őrnagy 192.
Berat 39., 597.
Bereczk 73., 78., 182., 253., 254., 332., 404., 466., 482., 564., 756.
Bereczki hegység 199., 501.
Bereg megye 202.
Berg báró, ezredes 504.
Bereznica-patak 57., 68.
Berezow 111., 120., 152., 159.
Berezowica Wk. 146.
Berezow nizna 158.
Berezow wz. 114., 151.
Berhometh 152., 173., 184., 185., 187.
Berlin 721.
Berlince 244., 257., 530.
Berliner Tageblatt 463.
Bernardia-csoport 621.
Bernarielul 27., 157.
Berrer német tábornok 137.
Bersaglieri 411.
Berzeviczy tábornok 819.
Besszarábia 638., 741., 746., 750., 751., 754., 777., 779., 780., 798., 815., 817., 821., 823., 828., 832., 833., 836., 843., 845., 846., 847., 856., 859., 862., 865., 869.
Beszkid-hadtest 113., 114., 117., 118., 126., 137., 138., 139., 146., 151., 160.
Beszterce 164., 438., 445., 620., 623.
Bethmann-Hollweg német birodalmi kancellár 82.
Bécs 6., 13., 73., 74., 191., 212., 373., 382., 545., 647., 839., 842., 870., 877.
Békás 650.
Békás-szoros 472., 564., 674., 675., 730., 735.
Biale 19.
Bialo 111.
Bialokiernica 111.
Bialy-Czeremosz 54., 58., 115., 158., 159.
Bicazul 650., 667., 777., 836., 846.
Bielcy 492., 626., 751., 778., 815., 820., 828.
Bieniawa 126.
Bielewcy 739.
Biliesti 127., 247.
Bilka 224., 435., 443., 472., 541., 638.
Bilyj Czeremosz 165.
Birgaoani 350.
Birlat 227., 588.
Birsan 202.
Birsesti 358., 482.
Bistricioara 203., 314., 696.
Bistriciora-völgy 718.
Bistrita-patak 250., 256.
Bistrita-völgy 195., 202., 209., 216., 375., 488.
Bistritza-völgy 103.
Bisagno 411.
Bita 433.
Bitca Arsurilor 249., 586.
Bitca-völgy 335., 344., 356., 367.
Bixschoten 398.
Bizerta 692.
Bizighesti 253., 258., 280., 307., 313.
Blotek 143., 158.
Bludniki 32., 48., 54.
Bobeica 257., 280.
Bobeika 152., 189., 211., 244.
Bobestie 519.
Bodó Gyula honvéd 284.
Bodó Lajos közlegény 262.
Boesinghei 397.
Boest von, Generalleutnant 204.
Bogat 366.
Bogata 523.
Bogdanesti 63., 187., 270., 272., 301., 317., 318., 319., 337., 349., 365., 503., 509., 516.
Bogdanowka 417.
Boghii-völgy 333.
Bohorodczany 147.
Bojan 211., 217., 218., 221., 222., 383., 384., 385., 386., 429., 434., 436., 474., 531., 614., 620., 664., 703., 868.
Bojaryn 32., 57., 136., 143.
Bolechow 77., 758.
Bolhasca 309.
Bologna 411.
Bolszowce 53., 56., 58., 60., 102., 126., 139.
Borca 159., 249., 250., 277., 278.
Borgo 350., 840.
Borgóprund 145., 756., 758.

Borgó-szoros 774.
Borhi Wk. 173.
Boroević vezérezredes 29., 65., 84., 85., 153., 232., 408., 411., 412., 431., 529., 552., 553., 612., 673., 679., 681., 822., 839., 840., 850., 851., 871., 873., 874.
Boroszló 350.
Borsa 49., 365., 578., 758.
Borszék 159., 579., 580., 584., 586.
Boselli-kormány 35.
Bossancze 700.
Bosznia 544., 688.
Botesti 350.
Bothmer gróf német vezérezredes 3.
Botosani 229., 244., 339., 450., 451., 579., 768., 804., 838., 859., 869., 877., 878., 881.
Botosul 4., 9., 44., 103., 171., 172.
Botuschana 464.
Boutsch Brüevitsch, szovjet elnöke 682.
Böhm-Ermolli vezérezredes 1., 2., 3., 5., 6., 7., 9., 14., 15., 16., 18., 21., 23., 24., 25., 26., 27., 29., 31., 40., 42., 47., 53., 54., 55., 56., 58., 59., 60., 61., 63., 64., 65., 68., 74., 76., 77., 82., 84., 98., 100., 103., 106., 119., 129., 136., 165., 166., 168., 173., 211., 217., 219., 258., 393., 429., 439., 448., 457., 461., 474., 593., 615., 697., 700., 762., 766., 775., 781., 800., 801., 802., 824., 830., 874.
Braila 66., 99., 100., 594., 771.
Brassó 170., 296., 519., 533., 535., 536., 538., 635., 675.
Bratianu Juon román miniszterelnök 395., 452., 453., 454., 689.
Bratowska 63., 94.
Braun altábornagy 700.
Braun német százados 733.
Breaza 165., 173., 182., 870.
Breit altábornagy 282.
Brest-Litowsk 709., 713., 726., 731., 732., 733., 736., 746., 754., 755., 760., 761., 782., 783., 789., 792., 796., 799., 805., 806., 807., 815., 834., 835., 842., 843., 844., 867.
Britof 616.
Brodnia-völgy 173., 194., 203.
Brody 3., 90.
Brodzka 31., 89.
Brosteni 159., 195., 224., 243., 244., 314., 633.
Broszniow 90.
Brougier alezredés, szárnysegéd 646.
Brusnica 187., 194., 204.
Brusturosa 125.
Brustury 151., 160., 165.
Bruszilov orosz tábornok 1., 2., 95., 100., 101.
Bryczany 823.
Bryczeny 754.
Bryn 32., 48.
Brzezany 4., 5., 8., 14., 20., 22., 25., 31., 91., 101.
Bucecea 245., 297., 339., 422., 425., 443.
Bucesti 246.
Buchanan angol nagykövet 47.
Bucniów 126.
Bucsecs 535.
Buczacz 151., 160.
Buda 467.
Budac 458.
Budacu 249.
Buda mare 415.
Buda mica 415.
Budapest 8., 351., 364., 373., 380., 384., 529., 580., 649., 784., 802., 810., 812., 870.
Budenitz 188., 216., 420., 443., 473., 474., 564., 622., 838., 852.
Budyłowka 19., 101.
Budzanów 160.
Buhaiu 473.
Buhaiun 281.
Bukarest 768., 771., 799.
Bukovina 23., 29., 98., 102., 126., 129., 145., 155., 177., 179., 180., 194., 213., 214., 227., 231., 250., 251., 263., 329., 382., 418., 436., 446., 455., 456., 457., 543., 550., 558., 568., 571., 574., 592., 608., 613., 622., 668., 730., 732., 735., 739., 740., 742.
Bukschoja 278.
Bulgária 6., 96., 712., 760.
Bulgarien 74.
Burca 94., 340.
Burdujeni 309., 314.
Burkanow 117., 137., 146.
Burla 278., 279., 524., 527.
Burla ménes (méntelep) 279., 377., 725., 727., 739., 747.
Buzau 127.
Buzla 464.
Byblo 126.
Byjubyry 754.
Bystrec 151.
Bystrzyca 32.
Bystrzyca–Nadwornianska völgye 59., 139.

Bystrzyca—Solotwińska völgye 32., 138., 139., 146.
Byszki 114.

C

Cailloux francia politikus 37.
Caiuta 349.
Caiutu 409., 524.
Calasau-völgy 359.
Calciiu falu 240., 288., 289.
Calinesti 202., 297., 491., 469., 473.
Calieni 72., 86., 726., 727.
Calmatuiol 247.
Cambrai 679., 694.
Campagnia 411.
Canale 410., 616.
Candesti 251.
Canin 616.
Cap 712.
Capul 9., 158.
Carhagau magaslat 287., 288.
Carnia Zona 34.
Carrara 411.
Carkoje Selo 463., 681., 713., 792.
Carzano 596.
Casin szakasz 9.
Casin-völgy 170., 215., 281., 370., 534.
Casinu 175., 365.
Casinului magaslat 444.
Casinu-patak 368.
Casinu-szakasz 76., 529.
Casinu-völgy 62., 73., 92., 127., 135., 163., 185., 187., 198., 207., 238., 255., 264., 276., 304., 305., 306., 331., 336., 347., 348., 349., 359., 360., 370., 371., 373., 404., 472., 476., 527., 529., 530., 546., 553., 556., 607., 693., 703., 724.
Catanzaro 411.
Cau 829.
Cecina magaslat 211.
Cecowka 8.
Cerna-folyó 598., 690., 691.
Champagne 99.
Chanikin 40.
Charbin 796.
Charkov 862., 865., 869., 880.
Cheschiului 160.
Chilisca 367., 626., 638., 732.
Chirilu 224.
Chiusa forte 624.
Chocimirz 146., 152., 160.
Chocin 31., 48.
Chocin Wl. 61.
Choma 20.
Choma magaslat 91.
Chomiak 143., 549.
Chorobrów 114.
Chotin 218., 856.
Christescu román tábornok 309.
Chryplin 49., 53., 479.
Cibó-völgy 27.
Ciezów 31., 32., 48., 49., 53.
Cimbroslawa mala 158.
Cimbroslawa Wk. 23., 152.
Cimpurile 93., 113., 126., 135., 142., 147., 296., 409., 430., 439.
Ciohoreni 350.
Ciopie 474.
Ciopii 560.
Ciota 279., 282., 309., 406., 489., 498., 584.
Cipornita 498.
Ciresoaia 291., 320., 332., 334., 619.
Ciungetului-völgy 303., 322.
Ciughiesu 122., 132.
Ciungi 234.
Ciungi lui Rotila 303., 324.
Ciurucu 368.
Ciuslea 248., 252., 258., 295., 326., 353.
Cividale 502., 616., 618.
Clabucul 147., 182., 186., 436., 482.
Cleja 27., 301., 303., 306.
Clemenceau 793.
Clipicesti 179., 180., 313., 326., 414.
Coama la Plostina 237., 268., 270.
Coarnele 186., 264.
Cocosul 209.
Codavai Babei 27., 99., 113., 126., 127., 135., 142., 148., 156.
Codroipo 625., 627.
Colacu 236., 247., 251., 296.
Colacul 93., 147., 148.
Coman 72.
Comanesci 72., 159., 179., 464., 469., 808., 836., 845., 851., 861., 881.
Comesti 340.
Conrád báró tábornagy 153., 577., 624., 648., 677., 696., 757., 839., 841., 860., 863., 871., 872., 873., 874.
Conta német altábornagy 1., 9., 11., 13., 27., 29., 30., 50., 54., 58., 94., 114., 119., 135., 143., 150., 158., 186., 188., 189., 194., 195., 197., 202., 208., 209., 211., 216., 222., 224., 225., 228., 243., 244., 245., 249., 257., 310., 457., 460., 461., 462., 469., 471., 472., 474., 476., 484., 489., 490., 491., 496., 498., 502., 511., 514., 517., 524., 526., 527., 528., 530., 531., 538., 572.,

578., 584., 592., 593., 604., 605., 610., 611., 615., 617., 619., 622., 623., 625., 530., 632., 640., 642., 650., 652., 658., 659., 667., 676., 697., 700., 707., 747., 780., 863.
Corbul 72., 100., 235.
Cormons 411., 621.
Corno di Cavento 34.
Corodu 353.
Cortina-szakasz 34.
Cosenza 411.
Cosmesti 253., 258., 296., 312., 325., 352., 353.
Cosna gerincmagaslat 301., 537.
Cosna magaslat 319., 341., 342., 343.
Cotirgasi 741.
Cotul 327.
Cotul Ostritza 703.
Cotumba 124., 727., 729.
Creteala 94.
Crucea 209., 224., 243., 244., 325., 404., 475., 522.
Crucea d. j. 326.
Crucea d. s. 326., 340., 353.
Crusea 741.
Csanády gyalogsági tábornok 56., 57., 68., 71., 79., 384., 473., 475., 477., 480.
Csehország 467.
Csekefalva 467.
Csenteri Lajos 447.
Cserbacsev orosz tábornok 127., 128., 129., 177., 179., 715., 726., 727., 728., 729., 730., 732., 733., 734., 736., 752., 759., 760., 762., 764., 765., 769., 770., 772., 773., 779., 787., 788., 789., 795., 798., 799., 804., 805., 806., 807., 808., 815., 816., 817., 830., 831., 832., 834., 835., 846., 847., 848., 857., 859., 866.
Cseremisov orosz tábornok 517.
Cserniszov orosz tábornok 131., 186.
Csernov 595.
Csík 749., 758., 766., 835.
Csíkgyimesbükk 118.
Csíkgyimes-Középlak 118., 122., 129., 132., 135.
Csíkszentgyörgy 743.
Csíkszentsimon 696.
Csíkszereda 56., 57., 120., 223., 258., 263., 282., 466., 467., 468., 740., 878.
Csobános-völgy 27., 268., 311., 373., 464., 472., 485., 522., 566., 619., 706., 851.
Csomaközös 433.
Cuceli 341.
Culciiu malmok 319.
Cullceni 257., 279., 327.
Culmea Tepei 368., 370., 371., 372., 373.
Curita-völgy 62., 73., 238., 270., 287., 300., 318., 331., 337., 365., 367., 529., 607.
Custura 377.
Czahor 455.
Czardaki 243., 250., 257., 309., 378., 379., 385., 405., 415., 417., 419., 420., 421., 429., 435., 437., 439., 449., 455., 456., 464., 467., 468., 470., 473., 476., 480., 483., 489., 491., 495., 496., 527., 553., 556., 579., 622., 702., 703., 732., 741.
Czarna Klewa 103., 549.
Czarnawka 210., 578., 606., 641., 753.
Czarny-Czeremosz-völgy 1., 9., 151.
Czarny las erdő 31., 32., 56., 57.
Czarny Potok 216.
Czartorya 126., 146.
Czernin gróf külügyminiszter 75., 95., 575., 683., 713., 714.
Czenk hegy 536.
Czeremosz 165., 182., 184., 187.
Czerepkoutz 243., 620.
Czerlina Mare 480.
Czernawka 475.
Czernowitz 1., 9., 14., 23., 29., 55., 67., 98., 121., 126., 130., 138., 144., 145., 146., 152., 154., 155., 156., 161., 162., 165., 166., 168., 169., 172., 173., 175., 176., 177., 184., 185., 186., 187., 188., 192., 193., 194., 195., 196., 197., 200., 203., 204., 205., 206., 207., 210., 211., 212., 214., 215., 216., 218., 219., 221., 222., 230., 239., 242., 243., 250., 257., 281., 298., 299., 310., 315., 327., 328., 330., 339., 351., 362., 376., 382., 393., 399., 402., 403., 414., 418., 424., 439., 445., 455., 456., 460., 467., 474., 478., 479., 480., 491., 499., 517., 534., 535., 558., 560., 563., 564., 568., 570., 571., 590., 591., 610., 614., 615., 622., 630., 633., 634., 635., 638., 639., 640., 644., 645., 646., 664., 669., 678., 700., 707., 708., 709., 713., 722., 732., 734., 739., 740., 746., 747., 756., 762., 773., 776., 780., 781., 801., 803., 821., 824., 829., 833., 838., 846., 852., 857., 861., 868., 878., 886.
Cziresz 420., 443., 473.

Czoral 158.
Czornolozy major 243., 244., 256., 377., 417., 447., 469., 492., 546., 880.
Czortków 12., 151., 160., 474.
Czudyn 152., 188., 216., 464., 474., 517., 593., 622., 776., 780., 781., 801., 824., 829., 833., 838., 846.
Czystylow 173.

D

Dabrowa 90.
D. Budac 456.
Dagö-sziget 685.
Dalmácia 544.
Damieni 427.
Damileni 473., 562.
Dánia 600.
Dankoutzy 480.
Danner-csoport 342., 343., 344.
Danton 441.
Darabani 473., 491.
Darachów 136., 137., 146.
Darmanesti 12., 72., 312., 523., 832., 835., 845., 851., 854., 881.
Darmosca 208.
Dasevsky komité-elnök 138.
Davideny 204., 209., 216., 473., 564., 763.
Dea 245.
Dealul Arinisului 370.
Dealul Arsitei 148., 150., 238., 242., 373.
Dealul Boului 372.
Dealul Badinului 241., 359., 361., 368., 369., 370., 371., 372., 416., 482.
Dealul Bugii 306., 502.
Dealul Buhociu 276., 281.
Dealul Carpen 373.
Dealul Cosna 265., 266., 276., 281., 285., 288., 290., 291., 302., 318., 319., 321., 324., 332., 333., 341., 342., 343., 344., 349., 355., 366., 367., 389., 390., 400., 403., 404., 406., 409., 414., 419., 464., 492., 493., 494., 497., 499., 503., 530., 540., 561., 605., 607., 693., 699., 877.
Dealul China 292., 357., 368.
Dealul Coman 47., 50., 59., 110.
Dealul Chiosurilor 268., 287., 289., 300., 305., 331.
Dealul Cirlan 373.
Dealul Corpeni 347.
Dealul Crucii 377.
Dealul Deii 209., 224.
Dealul Dragan 93., 373.
Dealul Dosului 333.
Dealul Dulului 292., 357.
Dealul Fetisoara 373.
Dealul Gheigheleu 147., 148.
Dealul Giurgii 368.
Dealul Gomciu 182.
Dealul Lesuntului 269., 270., 272., 276., 277., 288., 289., 299., 300., 317., 330., 331., 366.
Dealul Lozii 292., 357.
Dealul Lupul 489., 730.
Dealul Magiricea 268.
Dealul Manascu 265., 268., 269., 270., 288.
Dealul Manastirei 371.
Dealul Marasti 99.
Dealul Mare 147.
Dealul Matiusca 240., 265., 290., 300., 301., 318.
Dealul Ormului 46.
Dealul Malaiului 276., 301., 366.
Dealul Matei 368., 369., 370., 371., 372., 373.
Dealul Patricele 322.
Dealul Petros 211.
Dealul Pietrisului 305.
Dealul Pietros 372.
Dealul Porcului 353.
Dealul Potarca 276.
Dealul Prisacei 360.
Dealul Puica 265., 268., 272., 287., 288., 289., 290.
Dealul Rachitasu 147., 368.
Dealul Rachitasu mica 147., 148., 369., 371., 399., 400., 403., 405., 406., 409., 412., 419., 426.
Dealul Sanei 301.
Dealul Slatinei 358., 359., 360., 369., 370., 371., 372., 373.
Dealul Secaturei 274., 306., 337., 347., 358., 359.,
Dealul Socului 224.
Dealul Teiusu 147.
Dealul Verde 581.
Dealul Vinat 103.
Dedul 46., 50., 51., 142., 164., 166.
Deés 10., 15., 16., 23., 41., 49., 63., 73., 88., 170., 185.
Delatyn 130., 140., 146., 257., 330., 479., 547., 578., 634., 758.
Delnita 182., 186.
Denysów 118.
Descla 410.
Deschan-csoport 342.
Deulemont 397.
Deutschland 74., 75.
Dél-Afrika 600.

Dél-Albánia 692.
Dél-Amerika 600.
Déli A. O. K. (német Südarmee) 783., 800., 824., 830., 878.
Dél-Kárpátok 228.
Dél-Oroszország 689., 690., 834.
Dél-Tirol 635.
Désakna 16.
D. Goureanka 456.
Dilka 619.
Dinaucy 604., 710.
Diocheti 340., 353., 391.
Ditró 159., 609.
Divazza 65.
Dixmuide 397.
Dixmuiden 621.
Djen 47., 81.
D. la Cruce 415., 419., 420., 421., 439., 456.
Dniester-folyó 3., 4., 32., 33., 53., 54., 56., 89., 90., 91., 117., 146., 151., 184., 186., 387., 402., 410., 422., 425., 473., 474., 477., 480., 519., 521., 562., 563., 620., 650., 720., 738., 739., 740., 746., 750., 756., 764., 773., 774., 776., 781., 782., 783., 787., 791., 798., 800., 805., 806., 807., 813., 830., 846., 884.
Doaga 253., 258., 280., 295., 307., 313., 326., 353.
Doberdó 15., 24., 30., 50., 51., 52., 61., 284., 285., 380., 466., 501., 585., 673., 679., 682., 784.
Dobranautz 281.
Dobravlje 65.
Dobrowalny 60., 61.
Dobrudsa 127., 452., 453., 454., 688., 798.
Dobrin 568.
Dobronoutz 216., 217., 642.
Dobrotów 160.
Doftana 242., 345., 367., 368., 524., 526., 724., 835., 862.
Doftana-völgy 63., 72., 73., 128., 179., 235., 246., 251., 306., 311., 314., 322., 335., 361., 366., 427., 472., 494., 497., 499., 518., 540., 555., 564., 566., 573., 577., 607., 616., 633., 639., 696., 733., 741., 797., 823., 828., 851., 853., 877., 881.
Dojran-tó 38., 598., 691.
Dolhasca 339.
Dolhe 68.
Dolina 66., 475.
Dolomitok 596.
Dolzok 217., 362., 376., 377., 378., 383., 384., 385., 386., 429., 432., 436., 480., 702., 704.
Dombrovsky 74.
Domnesti 72.
Dondiuszany 845.
Don 626.
Donez terület 865.
Donjez-medence 687.
Don tartomány 687., 746., 794., 796.
Donesti 62.
Doreasca 180., 246.
Dorohoiu 126., 130., 204., 221., 222., 227., 245., 252., 314., 383., 386., 387., 392., 401., 405., 410., 422., 425., 468., 520., 859., 880.
Dorna-Watra 81., 135., 728., 746., 803., 857.
Dosina-völgy 136.
Doszczyna 164., 172.
Douha 136., 142.
Douszyniec 150.
Draaibank 599.
Draczynetz 460., 477., 517.
Draganesti 217., 246.
Draganówka 117.
Dragovice 410.
Duboutz 460., 860.
Duchonin 729.
Duka báró, alezredes 371., 372.
Dukla 645.
Dumbrava 308., 326., 353.
Dumbraveni 244., 245.
Dumicusu-völgy 369.
Dumka kocsma 32., 48.
Duna 82., 100., 127., 393., 733., 734., 739., 742., 797., 866.
Duna flotilla 733.
Dunajów 19., 31.
Durny 136.
Dutov 849.
Düna 463., 473., 594.
Dünaburg 5., 161., 173., 393., 476., 683., 723.
Dymka 225., 244., 378.
Dzemine 243., 249., 256., 527., 662., 770., 879.
Dzikie Lany 14., 20.
Dzurow 173., 478., 830.
Dzwinogród 219., 474.

E

Eben német gyalogsági tábornok 127.
Eben orosz tábornok 733.
Eclus Mehilalui 693.
Egyesült-Államok 599., 601., 602., 690.

Ehrestie 194.
Eihorn német tábornok 137., 138., 393., 594.
Eisenau 209., 243.
Eitel Friedrich Prinz 75.
Elzász-Lotaringia 35., 37.
Eötvös százados 302., 303., 320., 333., 344.
Epirus 39., 598., 692.
Erdély 20., 55., 67., 82., 84., 92., 98., 112., 113., 138., 140., 167., 177., 190., 262., 263., 381., 389., 408., 418., 431., 446., 493., 529., 533., 570., 613., 715., 717., 730., 732., 733., 764., 783., 784., 787., 840., 842., 870., 879., 886.
Esle 309., 339.
Essad pasa 39.
Esterházy-kormány 67.
Estland 687.
Észak-Moldva 229., 236., 246., 387., 590., 814., 820., 828., 869., 884.
Északi-tenger 604.
Etsch 34., 624., 666., 681.
Euphrat-folyó 598.
Európa 595., 601., 706., 725., 792., 793.

F

Fabini altábornagy 2., 79., 184., 187., 188., 193., 194., 203., 208., 209., 211., 216., 222., 224., 225., 228., 243., 244., 245., 250., 256., 257., 278., 279., 281., 282., 293., 294., 309., 310., 314., 325., 327., 338., 352., 364., 374., 384., 667., 750., 773., 776., 780.
Fabrica de Sticla 269., 276., 281., 287., 288., 289., 299., 300., 301., 305., 317., 324., 331., 341., 367.
Fajti Hrib 389., 616.
Falkeu 208., 209., 216.
Falzarego-szoros 34.
Fanta őrnagy 504.
Farcu mica 267., 275., 346., 368., 565.
Farkas Vince ezredes 536.
Falkenhayn német tábornok 536., 775.
Faurei 247., 248., 258., 280., 295., 297., 307., 340., 361.
Fehér Oroszország 796.
Fekete Miklós káplár 284.
Fekete tenger 127., 445., 712., 713., 738., 739., 746., 771., 798., 805., 806., 807., 884.
Fella-völgy 618., 626.
Feltre 655.
Félix tábornok 193., 199., 200., 212., 384., 455., 670.
Felső-Borgó 16., 642., 767., 791.
Felső-Lomnica völgye 57.
Felső-Moldva 422.
Felső-Olsva 505.
Felső-Sereth-folyó 90., 117., 181.
Felső-Zabrautu-völgy 108.
Ferdinánd román király 75., 396., 399., 737., 847.
Feredeu 186.
Ferenc Ferdinánd főherceg 545.
Ferenc József császár és király 384., 647., 784.
Filipesti 92., 265., 276., 300., 304., 318., 337., 493.
Finnország 595., 671., 686., 689.
Finnöböl 603.
Finn zóna 712.
Fitionesti 92., 340., 353.
Flandria 145., 199., 598., 602., 609., 614., 618.
Flaminda 369.
Fleck százados 880.
Flitsch 396., 597., 609., 618.
Flondar 473., 476., 481.
Focsani 99., 100., 106., 127., 128., 154., 167., 170., 177., 183., 188., 197., 217., 223., 246., 247., 258., 316., 361., 365., 394., 451., 453., 522., 625., 713., 726., 728., 729., 730., 731., 732., 733., 738., 739., 746., 760., 761., 768., 771., 788., 798., 805., 806., 809.
Foesii 244., 249., 250., 256., 257.
Folticeni 169., 175., 195., 196., 210., 218., 222., 228., 229., 245., 251., 309., 314., 328., 339., 374., 387., 401., 422., 423., 425., 443., 450., 451., 497., 509., 883., 884.
Font Bucur 429., 477.
Fontina 511., 514.
Fonzasso 660.
Förster alezredes 728., 733.
Franciaország 13., 36., 37., 38., 39., 115., 235., 396., 397., 398., 453., 537., 589., 595., 599., 602., 660., 682., 687., 690., 691., 692., 706., 710., 723., 726., 732., 740., 741., 793., 848.
Franzthal 225., 243., 309., 378., 483.
Frassin 278.
Freilighien 36.
Frigyes főherceg, tábornagy 519., 523.
Friuli 411.
Frumos 99.

Frumossa 203., 209., 210., 225., 243., 245., 257., 281., 309.
Frumossa Dea 243.
Fruntea 45., 46.
Fundeni 86., 99., 131., 281., 326., 353.
Fundul Ciungetului-völgy 352.
Fundul Moldowi 136., 186., 810.
Fürstenthal 747.
Fta Bucur 157., 163., 181., 238., 241.
Fta Runcului 269., 288., 289., 299., 301., 331., 341.

G

Gabrije Gornie 673.
Gabrovica 65.
Gafencu 251.
Gagesti 414.
Galanesti 472., 613.
Galatz 130., 742., 835.
Galbeni 797.
Galciiu 360.
Galicia 10., 11., 42., 79., 87., 89., 95., 102., 120., 121., 129., 141., 151., 160., 175., 176., 177., 178., 199., 231., 329., 453., 454., 590., 608., 669., 856.
Galwitz német tábornok 248.
Garla 456.
Garleasca 66., 72., 86.
Gaureni 437.
Gaurile 93., 113., 141., 143., 147., 297., 368., 370., 375., 414., 419., 430., 436., 481.
Gácsország 88., 144.
Gärtner tábornok 644.
Gelencze 182.
Gemona 625.
Generaloberst Erzherzog Josef 348., 382.
Georgiceni 194.
Gerboutz 423.
Gergő Imre, dr. orvos 17., 432.
Gerok német gyalogsági tábornok 1., 9., 10., 11., 21., 24., 26., 28., 41., 47., 62., 66., 72., 73., 74., 76., 78., 82., 84., 86., 87., 88., 91., 92., 93., 94., 100., 101., 102., 106., 108., 109., 110., 113., 119., 120., 121., 127., 128., 132., 142., 145., 147., 148., 149., 150., 151., 153., 154., 155., 156., 157., 159., 160., 162., 163., 165., 167., 168., 169., 170., 171., 174., 175., 176., 177., 182., 183., 188., 189., 193., 198., 201., 204., 207., 208., 215., 217., 219., 220., 221., 223., 225., 226., 227., 228., 229., 233., 234., 235., 236., 238., 239., 240., 241., 246., 249., 253., 255., 258., 263., 266., 276., 280., 285., 288., 292., 296., 298., 305., 312., 314., 315., 322., 324., 326., 328., 337., 344., 348., 349., 350., 352., 353., 359., 360., 361., 365., 368., 373., 374., 376., 383., 389., 394., 399., 401., 402., 403., 404., 405., 407., 410., 411., 412., 413., 414., 416., 419., 424., 426., 427., 428., 431., 433., 434., 438., 440., 444., 459., 464., 465., 482., 492., 499., 501., 503., 508., 509., 515., 518., 523., 533., 564., 565., 603., 607., 609., 625., 635., 639., 641., 648., 651., 654., 663., 664., 668., 675., 677., 678., 679., 696., 697., 711.
Ghelaesti 350.
Ghyczy ezredes 366.
Giardino altábornagy, olasz hadügyminiszter 35.
Gica román herceg 122.
Ginkoucy 836.
Giolitti 663.
Girila 693.
Grivita 246.
Giumalaul 194.
Glinna 114.
Glinozeny 577.
Glitt 279., 293., 309.
Gniezna-folyó 173.
Gnila 60.
Gnila-folyó 173.
Gobunov titkár 682.
Godinesti 430.
Goldbach tábornok 259., 271.
Golu Paltinisu 93.
Gombos Mihály tábornok 588.
Gonozesti 575.
Gorizia 411.
Gorodicz 741., 772.
Gorodicz Cau 815., 855.
Gott erhalte, osztrák himnusz 715.
Görgény 523., 528., 628.
Görgenyi havas 526.
Görgényi hegy 161.
Görögország 39., 598., 688., 692.
Görz 427., 616., 618.
Grabkowce 8., 19.
Grabowka 65.
Grahit 159.
Grangeni 72., 131.
Grigorescu román tábornok 309., 436.
Grintiesul 277.

Grivita 180.
Gromeszti 642.
Gros Károly dr. polgármester 242.
Growy 111.
Grozesti 187., 251., 265., 267., 269., 276., 278., 288., 293., 300., 301., 302., 317., 318., 319., 320., 324., 330., 331., 332., 342., 343., 344., 349., 355., 360., 365., 366., 374., 383., 386., 390., 399., 400., 406., 409., 414., 419., 436., 438., 439., 440., 464., 468., 471., 493., 494., 497., 499., 503., 509., 518., 521., 523., 526., 527., 534., 552., 557., 559., 593., 706., 853., 854., 877., 884.
Grozincy 474.
G. Stirbey román herceg 56., 75.
Guilleaume ezredes 332., 334.
Gura Glodului 103.
Gurahumora 169., 204., 218., 221., 222., 228., 245., 257., 339., 374., 417., 418., 425., 459., 564., 584., 865., 868.
Gura Rucada 94.
Gura Slanicului 291., 319., 320., 321., 333., 349., 366.
Gura Solcze 459., 461.
Gura Soloti 159.
Gura Vai 72., 93., 150., 156., 297., 349., 365., 370.
Gura Plaiului 488.
Gutor orosz tábornok 4.
Günther százados 790.
Gyepece 132.
Gyergyó 87., 159., 758.
Gyergyóditró 494., 500., 511., 514., 606., 609.
Gyergyótölgyes 511., 512., 534., 677.
Gyímes 27., 480.
Gyímesbükk 619.
Gyímes-Középlak 117., 125.
Gyulafehérvár 575.
Gyurits ezredes 118.
Gyurotsik százados 320., 321., 333., 334.

H

Habermann altábornagy 325., 338., 352., 364., 374., 377., 378., 379., 383., 386., 392., 404., 437., 465., 472., 475., 484., 488., 489., 491., 498., 502., 514., 517., 524., 527., 530., 531., 538., 554., 562., 578., 610., 622., 625., 642., 648., 664., 678., 700., 708., 728., 741., 742., 747., 750., 756., 758., 763., 764., 773., 774., 776., 780., 781., 786., 787., 788., 800., 801., 811., 813., 819., 860.
Habsburg 381.
Hadfy gyalogsági tábornok 56., 57., 68., 79.
Hadikfalva 243., 244., 245., 256., 278., 307., 400., 404., 415., 459., 464., 471., 510., 524., 579., 654., 676., 678., 836., 851., 868., 880.
Hágótőalja 352., 498., 500., 501., 507., 508., 513., 606., 609.
Halicz 3., 54., 57., 60., 91.
Halincy 562.
Halosiu 281.
Halsa patak 93.
Hanowce 54., 89., 90., 102.
Harangbérc patak 263.
Harbuzów 5., 110.
Harja 62., 271., 344., 345., 509.
Harlau 235.
Háromszék 155., 167., 758., 775., 835.
Hasse német százados 790.
Határkő 159.
Hatna 339., 447., 459., 464., 492., 556., 695., 868.
Hatvani József őrmester 643.
Hazai Samu báró vezérezredes 108., 875.
Hegedűs Péter káplár 134.
Hegedűs tábornok 40., 44.
Hegyes 504., 505.
Hell német tábornok 217., 226., 235.
Heim Géza főhadnagy 380.
Heineccius német tábornok 20., 71.
Hellana 685.
Hellebronth tábornok 420., 435.
Hempel őrnagy 728., 733., 773., 790., 799., 809.
Hentsch német ezredes 733.
Hercegovina 544., 688.
Herberstein gróf, altábornagy 457., 562., 578., 592., 608., 632., 671., 676., 695., 707., 710., 746., 774., 776., 781., 800., 848.
Herestrau 239., 261., 266., 269., 272., 286., 287., 288., 290., 301., 302., 336., 337., 341., 342., 349., 355., 466., 485., 493.
Herta 339., 405., 423., 427., 624., 877.
Heszczawa 173.
Hiliseul 251., 469.
Hindenburg német vezértábornagy 5., 24., 148., 227., 402., 656., 657.
Hliboka 207., 224., 225., 243., 315., 327., 416., 420., 510., 576., 619., 620., 634., 674., 780., 810., 868.

Hlinitza 203., 207., 208., 210., 211., 216., 436., 445., 460., 461., 510., 830.
Hlinica M. H. 560.
Hl. Kreuz 65.
Hluboczek Wk. 117., 139., 146., 160.
Hodów 19., 101.
Hoffmann tábornok 761.
Hohe Warte 536.
Hohenlohe herceg ezredes 371., 372., 512., 773.
Holbanesti 340., 353.
Holda 224., 256., 374., 464.
Holdita 243.
Holländer őrnagy 266., 267., 277., 323., 336., 337., 367.
Hollebeke 36., 599.
Holland-India 600.
Holló 513.
Hollósarka 352., 581., 587.
Holowy 159.
Hooge 398.
Horodyszce 114., 160.
Horoszów 210.
Horozanka 147.
Hoppmann német altengernagy 805.
Hordt gyalogsági tábornok 678., 693.
Horodenka 138., 830.
Horodnik 79.
Horodnikfalva 225.
Horsetzky altábornagy 678., 750., 773., 774., 776., 780., 821., 829., 860.
Horváth Artur báró 621.
Horvátország 544.
Hosszúhavas 135., 823., 828., 858., 877., 881.
Hostin 164., 165.
Houthem 36., 397.
Hranilovic tábornok 728., 733., 809.
Hreatca 405.
Hreben 164., 172.
Hrebin 256., 278., 409., 472., 488.
Hrynawa 216.
Hrynkow 32., 63., 102.
Huciska 48.
Hudilog 411.
Humarji 410.
Humora kolostor 409., 459.
Humora-völgy 662.
Humorului 490.
Hunyadi László gróf 479., 644.
Husi 130., 390.
Hustiatyn 139., 151., 173.
Huszt 88., 190.
Huta 80.

I

Ibanesti 251., 469.
Idzestie 473.
Ilincze 517.
Illischestie 617., 837., 869.
Illyés Péter szakaszvezető 262.
India 602.
Inn monitor 594.
Iresti 62., 102., 127., 128., 142., 147., 246., 353., 364., 375., 383., 430., 437., 438., 439., 440., 442., 464., 593.
Isonzo 16., 20., 27., 29., 34., 50., 65., 70., 79., 82., 83., 85., 99., 100., 104., 153., 155., 189., 222., 258., 281., 296., 314., 326., 327., 383., 389., 391., 396., 399., 401., 405., 408., 410., 411., 412., 418., 427., 431., 437., 439., 441., 443., 444., 448., 464., 468., 470., 473., 476., 481., 485., 501., 503., 515., 523., 529., 540., 549., 553., 558., 568., 572., 573., 575., 578., 592., 596., 597., 609., 611., 612., 613., 614., 616., 618., 621., 624., 625., 627., 629., 630., 649., 650., 673., 677., 810., 876.
Isonzoschlacht 382.
Ismail 737.
Ispas 160.
Istensegits 339., 378., 384., 404., 469., 472., 476., 489., 502., 584., 618.
Istenszék 603.
Istrate román tábornok 309.
Istvestija 2.
Iswor 115., 818., 878.
Isypowce 114.
Italia 36.
Itzkany 195., 309.
Iwaczow 89.
Ivancesti 247., 248., 253., 296.
Iványos völgy 311.
Ivesti 180.

J

Jablonica 110., 142., 143., 158., 159., 172.
Jablonica-hágó 146.
Jablonow 160.
Jagelnica 160.
Jakobeny 41., 46., 159., 330., 350., 578., 594.
Jakobstadt 393., 543., 608.
Jamiano 411.
Jamnica 31., 32., 40., 48., 54.

Janina 39.
Jamny 111.
Janów 160.
Jankula 377., 378.
Janówka 117.
Januschkewitz orosz tábornok, vezérkar főnöke 463.
Japán 7., 36., 38., 47., 67., 395., 601., 602., 663., 688., 698.
Jaroslawice 19., 111.
Jasień 57., 63., 64., 65., 68., 102.
Jasiny 203., 205.
Jaslowetz 278., 459., 470., 499.
Jaslovetz-patak 730.
Jassi 99., 210., 227., 235., 297., 315., 472., 485., 556., 689., 726., 727., 731., 752., 760., 765., 789., 795., 798., 804., 805., 806., 808., 814., 817., 820., 821., 823., 829., 835., 836., 837., 843., 845., 852., 853., 855., 866.
Jawornik 1., 9.
Jazierna 91.
Jazlowiec 160.
Jdria 65.
Jedinca 741.
Jedincy 577.
Jenő főherceg, tábornagy 611., 614., 618., 624., 626., 679., 839., 871., 872., 873., 874.
Jeruzsálem 670., 743.
Jevreni 417., 425.
Jezierna 114.
Jezupol 49., 139., 147.
Joffe orosz deputáns 762.
Johnson 600.
Jóny tábornok 40.
Jordanestie 187., 420., 443., 636., 748., 763.
Joseph, Erzherzog 251., 876.
Jozefówka 25., 126.
József Ferenc főherceg 15., 55., 106., 107., 112., 125., 140., 148., 157., 163., 254., 259., 260., 261., 262., 263., 283., 284., 382., 431., 507., 513., 533., 606., 609., 731., 839., 841., 851.
József főherceg vezérezredes 3., 9., 10., 15., 17., 64., 69., 70., 71., 74., 75., 82., 83., 90., 100., 113., 124., 127., 129., 130., 141., 144., 145., 148., 149., 153., 154., 163., 168., 170., 185., 192., 195., 196., 197., 212., 214., 215., 219., 221., 222., 223., 228., 234., 239., 242., 250., 252., 258., 283., 298., 299., 306., 328., 362., 392., 394., 408., 428., 442., 443., 448., 473., 477., 478., 488., 507., 515., 537., 541., 544., 569., 570., 571., 593., 615., 634., 646., 647., 648., 649., 650., 656., 657., 660., 679., 713., 726., 727., 745., 747., 749., 755., 757., 761., 763., 766., 771., 775., 776., 784. 785., 786., 788., 789., 791., 799., 805., 811., 813., 822., 825., 826., 830., 850., 864., 871., 874.
József-völgye 49., 52., 53.
Junianov Vladimir 681.
Jutrena Gora 31., 48., 139.

K

Kabestie 205., 206.
Kaczika 728.
Kagul 72.
Kal 413.
Kalafindestie 556.
Kaledin orosz tábornok 737., 743., 768., 795., 796., 797., 816., 849.
Kalinestie 194., 563.
Kállay százados 850.
Kaluskie 68.
Kalusz 31., 32., 53., 54., 56., 58., 60., 61., 66., 67., 69., 82., 89., 90., 102., 106., 190., 310., 475., 583., 586., 645., 758.
Kamcsatka 395.
Kamena 215., 216., 460., 563., 641.
Kamenka 315., 416., 620., 693.
Kamenka—Suczaweny 225.
Kamień 90.
Kamieniec 151., 158.
Kamieniec—Podolsk 139., 151., 257., 427., 664.
Kaniowa Gora 57., 68.
Kapukodrului 374.
Karapcziu 184., 199., 477., 563., 593., 830.
Karfreit 502., 612.
Karintia 618., 621., 625.
Karlikow 447.
Karl Kaiser und König 251., 348., 382., 618., 876.
Karlow 478., 517.
Károly császár és király 16., 17., 20., 56., 57., 67., 98., 112., 113., 192., 194., 197., 206., 213., 214., 232., 250., 262., 306., 348., 351., 364., 380., 381., 382., 389., 399., 411., 444., 445., 446., 457., 458., 466., 467., 468., 479., 480., 485., 486., 487., 488., 493., 529., 539., 544.,

551., 618., 647., 658., 659., 672., 673., 677., 679., 680., 682., 709., 715., 716., 717., 732., 735., 756., 767., 784., 785., 786., 791., 792., 813., 839., 840., 842., 844., 850., 851., 871., 872., 874., 875., 876., 877.
Károly (Carol) román király 452., 453.
Károly román trónörökös 472.
Karlsbad 75.
Karlsberg 224., 878.
Kárpát hadtest 115., 119., 120., 130., 145., 152., 158., 159., 164., 165., 169., 172., 173., 181., 184., 185., 186., 187., 188., 194., 195., 196., 197., 211., 216., 218., 224., 225., 228., 244., 251., 252., 256., 257., 258., 278., 279., 281., 282., 294., 298., 309., 310., 315., 328., 338., 374., 377., 378., 379., 386., 391., 392., 405., 415., 419., 420., 438., 460., 461., 462., 474., 478., 490., 492., 498., 514., 517., 524., 575., 592., 593., 662., 708., 747., 822.
Kárpátok 1., 3., 7., 14., 29., 30., 32., 33., 65., 85., 88., 91., 108., 109., 116., 120., 138., 145., 146., 148., 155., 162., 166., 167., 168., 176., 183., 186., 187., 190., 204., 260., 362., 402., 458., 500., 505., 508., 547., 548., 550., 551., 613., 632., 717., 879.
Karszt 21., 65., 66., 99., 360., 408., 411., 413., 418., 444., 476., 616., 618., 621., 666.
Kary ezredes 50.
Kassar 684.
Kászon 93.
Kászon-völgy 466.
Kathen német gyalogsági tábornok 110.
Kaukazia 687.
Kaukázus 796.
Kelcsevsky orosz tábornok 733., 752., 779., 798., 833., 878.
Kelet-Ázsia 602.
Kelet-Galícia 9., 21., 23., 28., 32., 33., 34., 43., 129., 393., 668., 756.
Keleti-tenger 684., 712., 713., 739., 746., 806.
Keller gróf, különítmény 304., 326., 365., 368., 370., 375., 376., 383.
Kemény báró 672.
Kendeffy százados 871.
Kerekhavas 159.
Kerenski orosz hadügyminiszter 4., 33., 43., 90., 95., 98., 100., 101., 102., 105., 106., 113., 115., 116., 121., 122., 141., 176., 178., 364., 394., 395., 441., 500., 503., 517., 519., 520., 523., 533., 542., 555., 595., 646., 647., 653., 655., 663., 670., 672., 676., 682., 686.
Keresztes 268., 277., 534.
Kevele 66.
Kézdivásárhely 63., 153., 182., 254., 433., 449., 457., 458., 466., 516., 556., 756., 878.
Kiczera 420., 439., 443.
Kielkond 684.
Kiev 686., 746., 759., 768., 795., 837., 865.
Kimpolung 10., 11., 16., 23., 145., 160., 187., 209., 225., 330., 350., 409., 534., 578., 610., 760., 761., 789., 810.
Kirchbach vezérezredes 871., 874.
Kirenko orosz komisszárius 138.
Kirlibaba 4., 5., 11., 29., 33., 40., 41., 42., 43., 46., 49., 50., 52., 59., 81., 88., 94., 115., 152., 158., 166., 250., 298., 496.
Kirmanschah 40.
Kirschberg 609., 610., 615.
Kisborosnyó 433., 449.
Kisjenő 772.
Kistapolcsány 772., 782., 785., 791., 835.
Kisziniev 562., 765., 836., 837., 856.
Kituluwka 136.
Klauzura Mokranka 64.
Klembovsky 500.
Klempa ezredes 50., 51.
Klewa 32., 54., 152.
Kobaki 181., 184.
Kobilek 616.
Kolomea 1., 146., 152., 159., 160., 161., 165., 192., 299., 330., 350., 393., 409., 445., 458., 475., 479., 543., 551., 560., 634., 674., 750., 756., 758., 861.
Kolozsvár 444., 476., 519., 528., 529., 533., 540., 552., 568., 591., 603., 609., 611., 626., 629., 630., 634., 641., 644., 676., 715., 729., 760., 761., 767., 773., 775., 785., 789., 799., 840., 864., 865., 869., 879., 881.
Koltintsky komité-társelnök 138.
Koltow 31., 89.
Komanestie 636.
Komarestie 203., 205., 206., 209., 215.

Komarów 136.
Konduruskin orosz tábornok 765., 804., 837.
Koniuchy 3., 8., 14., 18., 19., 22., 27., 33., 61., 91., 101., 113., 114.
Konstantinápoly 453.
Kopanka 90.
Kopp Ferenc hadnagy 132.
Kopyczynce 762.
Korczestie 524., 541., 563.
Korfu-sziget 39., 692.
Kornilov orosz tábornok 31., 49., 90., 118., 186., 364., 500., 503., 517., 519., 520., 521., 523., 533., 542., 555., 589., 594., 595., 617., 663., 743., 765., 796., 797., 808., 817., 820., 849.
Kornolucze 245.
Koropiec 160.
Korowia 477.
Korszów 146., 160.
Korszylow 8., 19.
Korumkó 511.
Kosák altábornagy 693., 695., 708., 738., 750., 756., 773., 776., 780., 781., 800., 819., 830., 860., 863.
Kosch német tábornok 100., 127., 128.
Kosmacz 53., 54., 56., 57., 58., 111., 112., 114., 115., 120., 146., 151., 159., 160., 172.
Kosów 152., 172., 182., 187.
Kossow 160.
Kostanjevica 52., 99., 616.
Kostestie 203., 205., 208., 519.
Kostina 187., 448., 450.
Kostischa 514.
Koszulany 480.
Kotul Bainski 225., 245., 456.
Kotzman 642., 651.
Kovács István 466.
Kovács százados 345.
Kovászna 94., 433., 449.
Kowerla 458., 548.
Kowrow 562.
Kozina 49.
Kozmás 743.
Kozowa 55., 126.
Körösmező 41., 66., 103., 104., 119., 144., 445., 454., 457., 458., 549., 578., 651., 654., 774.
Kövess vezérezredes 4., 18., 53., 55., 103., 104., 145., 176., 188., 250., 252., 362., 375., 381., 382., 393., 403., 439., 457., 543., 589., 610., 639., 640., 695., 775., 781., 784., 811., 813., 840., 850., 864., 871., 873., 874., 876., 886.
Krajna 65.
Krakkó 757.
Krasna 473., 524., 564., 669., 747., 749.
Krasna Ilski 524.
Krauss altábornagy 11., 13., 23., 29., 94., 119., 142., 143., 152., 157., 164., 165., 169., 171., 173., 175., 185., 186., 189., 194., 195., 197., 202., 208., 209., 211., 216., 222., 224., 225., 228., 243., 244., 249., 250., 256., 278., 279., 282., 293., 294., 309., 310., 315., 325., 328., 350., 352., 361., 374., 377., 378., 379., 384., 385., 391., 406., 415., 420., 421., 430., 432., 433., 434., 438., 441., 443., 445., 446., 455., 457., 458., 460., 462., 470., 472., 474., 476., 482., 484., 485., 489., 490., 491., 494., 498., 501., 502., 612.
Krechowiecka-buda 32., 48., 49.
Kréta-sziget 158., 692.
Kreutznach 519., 552.
Kreyenberg-csoport 368.
Kriewo 393.
Krim 796.
Křitek vezérezredes 60., 68., 192., 193., 206., 543., 634., 709., 868., 871., 874.
Krn 411.
Krobatin báró, vezérezredes 626., 627., 871., 872., 873., 874., 876.
Krylenko zászlós, orosz fővezér,, népbiztos 682., 694., 705., 706., 709., 720., 722., 729., 737., 759., 793., 795., 843., 861., 862., 867., 882.
Krywa 169.
Krywopole 151., 160.
Krzywe 126.
Krzyworowina 165.
Kuczur mare 216., 833.
Kuk 612.
Kukul 150., 548.
Kulcsár Mihály 50.
Kunszentmárton 134.
Kupczynce 117.
Kupka 524., 541., 563., 564., 747.
Kurland 6.
Kursumlja 397.
Kurypow 53., 54.
Kutkowce 117.
Kuty 10., 11., 16., 23., 112., 120., 144., 152., 165., 172., 181., 184.,

189., 193., 199., 201., 204., 205., 206., 207., 211., 215., 219., 543., 560., 634., 674.

L

La Balta 211., 224., 243., 256., 309., 378., 641.
La Bogojinoae 607.
La Catrinar 135., 136., 142., 152., 157., 159.
Ladihumora 538., 555.
Lady 505.
Ladyczyn 126.
Lagoznoi 34.
Laibach 65.
Lajosfalva 50.
Lanczyn 160.
Landeskühl 159.
Landestreu 63., 68., 82.,
Langemark 398., 599.
Lapos 285.
La Praferie 359., 371.
Larga 836.
Largu 203.
Latinul 128.
Latisana 627., 630.
Laxenburg 877.
Lazio 411.
Lähne ezredes 650.
Ldziany 63., 68.
Leafa 182., 186.
Le Beau tábornok 679.
Lecce 411.
Lehuczeny 475.
Lehuczeny Tentului 705.
Lemberg 3., 4., 5., 17., 20., 90., 96., 115., 116.
Lengyelország 35., 544., 856., 885.
Lenin 81., 519., 655., 661., 663., 670., 671., 676., 681., 682., 683., 694., 698., 702., 705., 709., 718., 720., 726., 732., 734., 736., 738., 753., 754., 782., 792., 793., 794., 795., 806., 834., 835., 843.
Lennewaden 473.
Lens 36.
Leopia 612.
Leorda 218., 222., 228., 245.
Leordina 145., 613.
Lepsa 147., 163., 170., 202., 224., 234., 251., 255., 263., 273., 336., 357.
Lepsa magaslat 193.
Lepsa-patak 170., 202.
Lepsa-völgy 170., 171., 207., 292., 304., 322., 347.
Lesuntului gerincmagaslat 270., 288., 289., 299., 331.
Lesuntului mica 338.
Lesuntu mare 236.
Lesuntu mica-völgy 265.
Lesuntu-patak 272.
Lesuntu-völgy 265., 269., 270., 286., 287., 288., 289., 301., 341.
Lévai gyalogos 254.
Lichtenberg 278., 471.
Lichtneckert 885.
Liesti 179., 188., 234.
Lin 597.
Linsingen német vezérezredes 552., 593., 669., 766.
Lipa 60.
Lipkany 374., 383., 386., 387., 390., 392., 450., 475., 520., 567., 710., 719., 741., 815., 836., 848.
Lipko orosz ezredes 737., 760., 773
Lipošćak altábornagy 11., 26., 27., 41., 57., 62., 72., 88., 104., 108., 118., 135., 150., 159., 160., 207., 223., 229., 277., 293., 306., 338., 472., 482., 493., 509., 523., 534., 592., 667.
Lipót bajor herceg, német vezértábornagy 3., 6., 55., 100., 110., 476.
Lipowana-malom 377.
Lipoweni 172.
Lipownica 63.
Lipse Farka 182.
Liskowiec 209.
Liszay százados 302., 303., 333., 334.
Liteni 152., 531., 532., 584., 589.
Litiatyn 126.
Litvánia 687.
Litzmann német gyalogsági tábornok 26., 28., 41., 55., 56., 57., 69., 71., 139., 146., 152., 160., 168., 258., 310., 432., 433., 437., 457., 462., 473., 474., 477., 480., 496., 497., 535., 557., 558., 579., 584., 604., 612., 634., 640., 664., 665., 678., 679., 697., 700., 708., 719., 738., 740.
Livenza-folyó 597.
Lloyd George 577., 655., 663., 844.
Lobercz 346.
Log 413.
Lokvica 411.
Lombardia 411.
Lomnica 32., 54., 56., 60., 64., 68., 77., 89., 90., 102., 106., 139.
London 577., 601.
Lonza páncélerőd 621.

Lopuschna 173., 208.
Lord Cecil 706.
Louisenthal 194.
Lozna 469.
Lozy 60.
Lublin 857.
Luck 5., 33., 162., 568., 645.
Luczina ménes 164., 172.
Luczki 115., 159., 160., 165., 172.
Luczyna 164., 172., 181.
Ludendorff német tábornok 58., 85., 129., 130., 197., 225., 402., 541., 673., 698., 699.
Ludowa 9., 11., 41., 47., 53., 88., 94., 158.
Ludwikowka 126.
Luhy 63., 613.
Lukanec 172.
Lukawetz 173., 187., 194., 204., 210., 593., 613., 634., 674., 748., 763.
Lukawiec 31., 89.
Lukawitza 224., 225., 243., 250., 257., 294., 309., 376., 378., 383., 385., 421., 423., 492., 664.
Luka Wk. 126.
Lukowica-patak 53.
Lukwa 136.
Lukwa-erdő 56., 57.,
Lunca 255.
Lungeni 243., 244., 250.
Luprescu román tábornok 733.
Luther 536.
Luza 405., 511.
Luzan 564., 615., 637.
Lwow herceg, orosz miniszterelnök 394.
Lyon 793.
Lysa Hora 193., 194., 199., 200.
Lys-folyó 36.
Lysiec 32., 147.
Lysonia 8., 14., 20., 24., 56., 62., 101.
Lystowaty 158., 159.

M

Macedon 642.
Macedón-hadszíntér 397.
Macedonia 39., 598., 690., 691.
Machnowce 19., 31.
Madeiu 279., 294., 338., 499., 517., 879.
Madoni 413., 612.
Madoni fennsík 596.
Mackensen német vezértábornagy 2., 14., 29., 65., 66., 67., 78., 79., 100., 101., 106., 126., 127., 128., 131., 136., 140., 141., 144., 145., 151., 154., 155., 160., 161., 163., 165., 167., 170., 173., 183., 198., 204., 208., 217., 218., 219., 220., 221., 222., 225., 226., 227., 228., 232., 235., 246., 252., 253., 258., 280., 285., 295., 296., 307., 312., 313., 325., 326., 327., 329., 339., 340., 350., 351., 352., 365., 374., 376., 383., 387., 389., 391., 394., 399., 401., 402., 405., 407., 408., 410., 411., 412., 413., 416., 419., 427., 428., 431., 437., 439., 440., 447., 464., 470., 473., 477., 481., 494., 501., 503., 510., 515., 518., 522., 535., 561., 562., 593., 637., 675., 710., 713., 726., 727., 728., 730., 755., 759., 762., 766., 768., 770., 771., 775., 791., 798., 799., 805., 806., 807., 809., 820., 831., 835., 857., 866., 867.
Maksa 433., 449.
Maghira 532.
Magora 159.
Magura 143., 159., 164.
Magura batrina 243., 244., 249., 278., 279., 280., 293., 489., 534., 552.
Magura Cailor 225., 244.
Magura Casinului 93., 99., 110., 127., 135., 150., 157., 163., 171., 180., 181., 185., 186., 193., 199., 202., 207., 208., 215., 223., 224., 229., 230., 234., 236., 238., 241., 242., 249., 251., 254., 255., 261., 264., 265., 276., 285., 292., 300., 304., 305., 306., 315., 323., 324., 336., 337., 347., 348., 358., 365., 389., 393., 402., 414., 419., 485., 493., 523., 858.
Magura Odobesti 127., 128., 297., 308.
Magura Vacei 216., 224.
Magyaren 55.
Magyar himnusz 715., 716.
Magyarország 6., 18., 46., 52., 67., 68., 112., 113., 118., 393., 467., 485., 486., 487., 488., 537., 544., 545., 550., 570., 614., 716., 771., 774., 784., 802., 811., 812., 813., 822., 842., 863., 870., 872., 876.
Magyarós 267., 283., 285., 675., 677 725.
Mahala 614.
Mainizza 618.
Majdan 31., 48., 728.
Majthényi hadnagy 62.
Malincy 475., 480., 484., 563.
Malini 152., 159., 195., 228., 309., 314., 374., 552.

Malinskie patak 474.
Mamalyga 374., 443., 480.
Mamornita 224., 245., 294., 316., 385., 415., 421., 427., 441., 455., 699.
Manajów 5.
Manaster 31., 48.
Manastioara 340., 353., 523.
Manastiresca 156., 352., 365., 368., 370., 414., 419., 427., 503., 534.
Manastyrsko 182.
Manciuc-völgy 318.
Mandelsloh százados 742., 743.
Mandzsuria 395., 796.
Mangelaara 599.
Manjina 180.
Mantova 411.
Marasesti 102., 108., 217., 219., 223., 235., 247., 248., 256., 281., 295., 304., 307., 308., 312., 313., 340., 353., 389., 391., 399., 401., 406., 425., 471., 519., 534., 554.
Marasti 127., 142., 147., 308., 325., 368., 408.
Marat 441.
Mardzina 224., 244., 256., 281., 471., 499., 524., 610., 619., 638., 678., 739., 860., 878.
Marenzi gróf altábornagy 561., 562.
Marghiloman román politikus 56., 73., 74., 75.
Margina 355., 366., 409.
Margineni 350.
Maria Terézia 870.
Mária Terézia-lovagok 232., 381., 382., 721.
Mária Terézia-rend 380., 382., 445., 682.
Markóczy ezredes 333., 334., 344., 355., 356., 366.
Marmanowka 836.
Maros 644.
Maroshévíz 77., 580., 587.
Marosvásárhely 1., 53., 55., 98., 119., 129., 141., 219., 299., 389., 472., 516., 767., 769., 810.
Marosvécs 602., 603., 672.
Marosvölgy 1.
Martinowa 758.
Márapatak-völgy 511.
Mármaros 84., 458., 547.
Mármarossziget 18., 23., 53., 55., 185., 190., 250., 437., 444., 560.
Massa 411.
Matajur 612.
Matyjówka 32.
Maxineni 128.
Maydan 169.
Mähr. Ostrau 802.
Meducha 136.
Medyna 32., 48.
Medynia 57., 91.
Mega 194.
Melior német altábornagy 160.
Menczul 458.
Mendyk 829.
Mera 154., 515.
Merckem 397., 398.
Mergl ezredes 449.
Mericourt 36.
Mesteacan 281.
Mestecanesci 5., 11., 33., 40., 41., 42., 54., 73., 77., 78., 94., 103., 110., 114., 120., 130., 145., 152., 158., 185., 186., 330., 496.
Mezopotámia 40., 598.
Mezőhavas 118.
Mészáros Imre legény 133.
Miasto 5.
Michalcze 447., 460.
Michalowka 147.
Mieczyszczow 8.
Mielnica 217.
Mihaileni 162., 211., 228., 278., 297., 316., 327., 339., 386., 392., 423., 520., 577., 584., 868.
Mihalcze 216., 492., 641.
Mihalize 741.
Mihorda-patak 184.
Mihoreni 327.
Mihowa 169., 194., 204.
Mikeháza 16.
Mikes Ármin gróf 253.
Miklós orosz cár 399., 441., 463., 666.
Mikuliczyn 115., 146., 151., 158., 164., 633., 634., 644.
Mikulince 126., 146.
Miljukov orosz követ 395.
Millie, 169., 182., 184., 593., 613.
Mincelu 352.
Minjina 246.
Minsk 779.
Miroslovesti 350.
Mitoka 405.
Mitocu 410.
M. H. Bucz 474., 560.
M. H. Dubrowa 330.
M. H. 207., 474., 560.
M. Kovács Mihály huszár 44.
Mlynki 474.
Mózes Miklós szakaszvezető 262.
Mocsáry őrnagy 618.
Moczerny-völgy 58.
Modruzeni 325., 391.
Mogila 19., 217.

Mogilew 257., 554., 710., 719., 729., 804., 815., 817., 820., 821., 836., 848., 855., 877., 880., 881., 883.
Mogilki 126.
Mogosesti 579.
Mohelki 88.
Mohila Lui Girla 474.
Mohyla magaslat 475.
Moinesti 626.
Moldauisch Banilla 172., 184., 185., 187., 188., 203., 204., 205., 208., 209., 245., 564.
Moldauisch Moldawitza 209., 216.
Moldawa 172., 426., 433., 460., 461., 462., 475., 490., 604., 616., 636., 728.
Moldawa Sulitza 172., 202.
Moldawitza 208., 210., 216.
Moldawitza patak 245.
Moldva 126., 127., 129., 145., 156., 163., 165., 166., 168., 169., 170., 177., 179., 180., 211., 218., 219., 221., 227., 229., 246., 247., 255., 261., 281., 329., 339., 352., 361., 388., 389., 396., 402., 418., 426., 430., 433., 445., 446., 452., 453., 454., 468., 469., 470., 491., 529., 551., 554., 579., 593., 602., 621., 630., 689., 690., 710., 737., 749., 751., 777., 837., 843., 862., 865.
Molid gerinc 280.
Molita 459.
Molodia 207., 376., 378., 429., 455., 457., 651.
Mon. Casin 62., 63., 107., 143., 148., 187., 197., 241., 272., 276., 296., 297., 301., 304., 317., 319., 323., 348., 349., 360., 365., 371., 400., 407., 410., 419., 428., 499., 503., 509., 522., 527., 576., 592.
Mon. Horajec 377., 378.
Moon sziget 604., 684., 685.
Moon Sund 603., 684., 685.
Monastir 598., 690.
Monfalcone 411., 618.
Mongólia 395.
Monkiewitz Miklós tábornok 178.
Monte dei sei Busi 50., 51., 512., 673.
Monte Fortin 618.
Monte Inanes 616.
Montenegro 598., 628., 688.
Monte Quarin 621.
Monte San Gabriele 413., 418., 448., 470., 473., 476., 481., 485., 503., 515., 517., 572., 596.
Monte San Giovanni 616.
Monte San Leonardo 616.
Monte San Michele 283., 672., 673.
Monte Santo 616.
Monte Tomba 840.
Morgen német altábornagy 99., 100.
Morningpost 96., 690.
Mosciska 61., 90., 102.
Mosoarele 291., 304., 321., 324., 332., 333., 334., 335., 345., 366., 390., 499., 521., 562., 741., 853., 858., 877.
Mosoiu román tábornok 251.
Moszkva 316., 738., 837., 844.
Motca 350., 353.
Movileni 234., 235., 247., 253., 326., 353.
Movileta 353.
Movilita 92., 296., 308., 353.
Muncel 202.
Muncelu 62., 72., 92., 341., 353., 364., 401., 407., 410., 419., 427., 437., 442., 451., 459., 503.
Muncelu falu 296.
Muncelul 202., 207., 208., 215.
Munkács 202., 475.
Muntele Bernarielul 142.
Muntele Barnaru 208.
Muntele Berzun 268.
Muntele Budacu 203., 207., 208., 234.
Muntele Caboia 208.
Muntele Chinusu 157., 274., 354., 359., 370., 371.
Muntele Cleja 267, 275., 281., 306., 309., 322., 607., 823.
Muntele Coasii 274.
Muntele Cotumba 122., 124.
Muntele Coza 322.
Muntele Faltueanu 56., 123., 134., 405., 576., 823.
Muntele Grintiesu 224.
Muntele Grintiesul mare 249., 255., 277., 565., 581.
Muntele Gruiu 209.
Muntele Chilisca 322., 427.
Muntele Intre Borci 249.
Muntele Jireapanu 209.
Muntele Limba Vecina 171., 181., 274., 336., 354., 358., 359., 360., 371., 372.
Muntele Macraden 263.
Muntele Mazanaiu 256., 279., 377., 488., 499., 592.
Muntele Murgociu 159.
Muntele Nemira 236., 275., 390., 566., 607.
Muntele Omulni 202.
Muntele Ortoia 208.
Muntele Pietrosu 216.

Muntele Plesu 364., 383.
Muntele Ptr. Albe 203.
Muntele Resboiului 157., 171., 181., 185., 249., 251., 274., 292., 297., 305., 337., 349., 354., 359., 360., 369., 371., 372., 373., 374., 389., 406., 414., 419., 428., 492., 529., 560., 576., 858.
Muntele Rusului 103., 158.
Muntele Sboina Neagra 163., 170., 171., 181., 207., 241., 251., 274., 292., 337., 347., 354., 357., 358., 359., 360.
Muntele Slopatul 234., 249., 277.
Muntele Stege 255., 277., 582., 585., 734.
Muntele Stejaru 255., 277.
Muntele Tomnatic 202.
Muravik elnök 724.
Murgie 411.
Murman vasutak 395.
Muschenitza 243., 244.
Mustel 684.
Mutului 560.
München 665.
Myslow 48.
Myszkowice 126.

N

Nadworna 12., 42., 59., 139., 146.
Nagy alezredes 332., 335.
Nagybocskó 23., 40., 41., 57., 63., 66., 88., 104.
Nagykanizsa 649.
Nagykároly 114.
Nagy-Luck 607.
Nagy-Románia 381.
Nagy Sándor 127.
Nagyszeben 533., 536., 538.
Nagy-Szerbia 598.
Nagyvárad 767.
Nagy Vilmos vezérkari ezredes 177., 536.
Namena 460.
Nápoly 401.
Narajow 5.
Naruja 208., 296., 297., 515.
Natisone-völgy 612.
Neagra Sarului 375.
Neagra-völgy 195., 202., 208.
Neamtu 203., 339., 350., 879.
Negostina 250.
Negrilesti 147., 167., 181., 217., 238., 241., 292., 304., 357., 358., 368., 521.
Negri Obreni vasúti állomás 349., 361.
Negrisora-völgy 195., 375.
Negru-völgy 718.
Nekraszov orosz tábornok 808., 837.
Nemere 132.
Nemira 564., 565., 607.
Nepolokoutz 615., 623., 634., 637., 674., 830.
Nerezoff bolgár tábornok 127.
Nerului Burla ménes 256.
Neu Broschkoutz 641.
Neu Fratautz 211., 225., 417., 511., 514., 541., 543., 563.
Neuzadowa 172., 194., 203., 519.
Neuzuczka 606.
Neva 646.
Newolnica-völgy 449.
Németország 6., 13., 38., 59., 81., 95., 96., 116., 463., 479., 538., 545., 579., 682., 688., 689., 706., 709., 712., 717., 740., 743., 760., 770., 844.
Nieuve Courant 96.
Niebijlow 65.
Nieuport 397.
Nineasa 322., 619.
Nisceni 869.
Nisporesti 350.
Nizki vrch. 616.
Nizni Mikuliczyn 159.
Norddeutsche Allgemeine Zeitung 95., 96.
Nomoloasa 127., 128., 234., 353.
Nóra bolgár királyné 513.
Norvégia 604.
Novara 411.
Novitzki orosz tábornok 364.
Nowica 32., 53., 54., 56., 57., 60., 63., 68., 90., 91., 102., 106.
Nowosielica 218., 219., 228., 251., 279., 424., 445., 480., 619., 868., 883.
Nowosiolka 139., 217.
Nowy Kalusz 60.
Nuszcze 89.
Nyárádszereda 94., 149., 769.

O

Obcina Rata 202.
Oberbrodina 172., 187.
Ober Horodnik 524.
Obermilleschoutz 278., 464., 476., 489., 524., 534., 562., 564., 578., 586., 592., 593., 612., 625., 659., 721.

Ober-Ost (Oberbefehlshaber Ost) 3., 5., 9., 25., 26., 53., 54., 55., 57., 58., 63., 65., 69., 70., 74., 77., 79., 98., 110., 136., 140., 141., 151., 165., 168., 169., 173., 185., 204., 210., 211., 220., 221., 258., 281., 296., 308., 310., 314., 327., 362., 376., 383., 384., 386., 391., 401., 405., 408., 410., 421., 435., 436., 439., 440., 443., 444., 445., 446., 447., 448., 462., 463., 473., 476., 477., 481., 602., 615., 622., 636., 675., 676., 678., 696., 697., 698., 709., 713., 722., 731., 739., 741., 766., 800., 801., 807., 809., 824., 829., 830., 857.
Oberpertestie 728.
Oberstanestie 228., 245., 257., 330., 459., 519., 563.
Oberników 169., 185., 210., 216., 224., 298., 430., 435., 443., 464., 525., 527., 528., 619., 641., 747., 776., 780., 781., 801., 833., 838., 878.
Obogeanu-különítmény 404.
Obreczow 8.
Obreczowa-gerinc 20., 101.
Ocna 127., 179., 312.
Ocnica 820.
Ocru 477.
Odensholm 712.
Odessza 771., 804., 805., 807., 817., 837.
Odobesti 482.
Oeri 684.
Oesel-sziget 587., 591., 592., 602., 608., 684., 685., 689.
O. H. L. (Oberste Heeresleitung Kreutznach) 23., 27., 57., 58., 88., 98., 129., 140., 168., 169., 170., 182., 199., 219., 220., 221., 226., 227., 310., 327., 349., 361., 445., 446., 457., 571., 634., 637., 647., 648., 652., 656., 657., 658., 662., 663., 664., 665., 676., 683., 696., 697., 706., 707., 775., 791., 807., 809., 830., 831., 688., 885.
Ohrida 597., 670., 691.
Oise-Aisne-csatorna 612.
Ojtoz 10., 72., 73., 78., 85., 86., 93., 102., 150., 175., 207., 215., 230., 232., 233., 265., 278., 299., 304., 322., 328., 332., 336., 337., 346., 368., 373., 387., 431., 436., 451., 482., 484., 490., 509., 526., 731.
Ojtozi csata 263., 285., 299., 317., 330., 341., 354., 365.
Ojtoz szakasz 12., 72., 76., 81., 208., 229., 230., 234., 240., 308., 316., 386., 400., 406., 409., 422., 425., 426., 451., 472., 490., 497., 508., 516., 529., 823.
Ojtoz-szoros 41., 73., 76., 80., 226., 236., 246., 289., 290., 343., 394., 429., 430., 440., 481., 509., 671., 674.
Ojtoz-völgy 9., 62., 73., 86., 93., 108., 121., 127., 128., 157., 163., 174., 182., 183., 188., 197., 198., 208., 217., 220., 223., 235., 236., 238., 241., 242., 246., 251., 254., 257., 258., 264., 265., 266., 280., 344., 349., 521., 522., 607., 664., 693., 724.
Okroglo 596.
Okopy 429., 614.
Oláh Károly honvéd 284.
Oláh-Toplica 77., 140., 159., 756.
Olaneasca 128.
Olanescu 100.
Olaszország 18., 35., 39., 40., 396., 501., 537., 577., 589., 590., 601., 618., 628., 629., 630., 631., 633., 642., 655., 663., 670., 677., 680., 690., 691., 692., 696., 715., 723., 741.
Olejow 111.
Olesesti 280.
Olesti 296.
Olesza 146., 152., 160.
Oltelve 743.
Onesti 62., 63., 66., 72., 73., 86., 92., 127., 130., 160., 183., 188., 197., 217., 220., 223., 226., 236., 239., 246., 257., 265., 275., 300., 304., 331., 349., 365., 409., 425., 440., 450., 451., 472., 490., 497., 516., 522., 524., 527., 554., 556., 588., 592., 651., 696., 703.
Opal M. H. 114.
Opcina 65., 513.
Oprischeny 228., 243., 244., 250., 256., 257., 281., 282., 294., 309., 469., 472., 484., 518., 652.
Orenburg 796.
Orfano-öböl 38.
Oriftina 427.
Orisari-hídfő 684.
Oroftiana 251.
Orosz-Lengyelország 447.
Ó-Radna 16., 30.
Öhm alezredes 371., 372.
Ökörmező-hágó 190.
Orata 63., 187.

Oroszország 6., 7., 14., 17., 18., 22., 23., 33., 34., 35., 38., 47., 85., 96., 101., 105., 106., 113., 118., 132., 137., 138., 141., 213., 363., 388., 394., 395., 396., 399., 413., 430., 431., 441., 459., 463., 486., 513., 519., 520., 521., 522., 531., 533., 537., 542., 543., 558., 589., 590., 594., 601., 602., 608., 609., 615., 628., 631., 632., 633., 643., 644., 646., 654., 659., 661., 663., 670., 672., 682., 683., 685., 686., 687., 688., 689., 690., 691., 694., 697., 698., 699., 702., 705., 706., 709., 712., 717., 718., 723., 726., 732., 734., 735., 737., 738., 742., 743., 744., 765., 777., 792., 794., 797., 799., 817., 822., 834., 837., 842., 843., 844., 845., 847., 848., 849., 855., 867., 869.
Osmalada 64.
Ostra 339., 477., 869., 879.
Ostritza 429.
Ostrów 126., 146., 173.
Oszdola 182.
Osztrák-magyar Monarchia 214., 537., 545., 819., 838., 849., 858., 870., 872., 873.
Osztrák nemzetek 723.
Ottynia 49., 53., 146., 160., 161.
Ovtschinikov titkár 724.
Ozydow 20., 31.
Österreich-Ungarn 75.

P

Pacurele 333., 366.
Pacykow 31.
Padova 411.
Padureni 252., 256.
Painleveé 655., 663.
Palesztina 670.
Pálfalva 52.
Pálffy László gróf, kapitány 455., 580., 586.
Pal Grande 621.
Pallanza 411.
Palmanova 624.
Palló Hauptmann 74.
Paltinata 349., 361.
Paltinis-tető 126., 135., 142., 500., 519.
Paluzza 624.
Panama-csatorna 688.
Panciu 197., 217., 219., 220., 223., 235., 247., 253., 307., 308., 313., 316., 325., 326., 340., 352., 405., 464., 490.
Panka 210., 216., 446., 447., 489., 490., 510., 511., 638., 641.
Pankow 832.
Panowice 147.
Pantirul magaslat 303., 304.
Pantyr-hágó 3., 32., 88., 91., 549.
Papfalva 228., 250.
Papházy ezredes 181., 264.
Papolcz 433., 449.
Papp-dandár 249., 256., 278., 279., 870.
Pankowo 836.
Parajd 7., 118.
Parau Beltiagul 280.
Parau Bogata 321.
Parau Boghii 333.
Parau Derelui 376.
Parau Carligului 465.
Parau Casinu 336., 359.
Parau Criminetuban 241.
Parau Curita 359.
Parau Doftana 607.
Parau Dumicusu 369.
Parau Homului 40., 417., 457., 470.
Parau Lesuntu 342.
Parau Lesuntu mica 271.
Parau Molnita 376.
Parau Salatrucul 280.
Parau Susita 147.
Parau Varnita 179.
Parau Zabala 429., 477.
Parga 39.
Párizs 35., 37., 396., 398., 601.
Parma 411.
Parosul 156., 273., 278.
Pasatul 293., 297., 309., 449.
Pascan 186.
Pascani 227.
Pasieczna 31.
Patras 692.
Patrascani 391.
Paulesti 263.
Paunesti 247.
Pausa 189.
Pawelce-patak 48.
Pápai István káplár 585., 586.
Páva 94.
P. Carp román politikus 75.
Peatra-völgy 302.
Pečinka 389.
Perehińsko 57., 63., 90., 102.
Pergaresti 265.
Perugia 411.
Pesaro 411.
Pester Lloyd 214., 734.

Pétervár (Szent-) 2., 517., 654., 655., 681., 686.
Petrile Doamnei-magaslat 216.
Petrini százados 507.
Petrosul Basacan 336.
Petroutz 185., 188., 211., 216., 224., 386., 392., 420., 443., 474., 510., 522., 524., 527., 541., 557., 563., 613., 622., 669., 747.
Petryków 126., 146.
Perzsia 688.
Philippini-szigetek 602.
Piacenza 411.
Piatra 350., 552., 650., 808., 836., 846., 853., 854., 856., 879., 881.
Piave 621., 624., 625., 627., 631., 642., 655., 666., 677., 842.
Piceno 411.
Pichler altábornagy 16., 52., 114.
Piciorul Gresului 263.
Piciorul lui Sfirdea 584.
Piciorul Paltinisului 581.
Piciorul Porcului 320., 331., 344., 366., 367.
Pichon francia miniszter 36., 37.
Pietra Arsa 581.
Pietra Lupului 583., 584.
Pietra Rosie 277., 278., 293.
Pietros 458., 548.
Pietrosul Sesul la Comarnic 249., 255., 277., 429., 565., 586.
Pilsen 8., 802.
Pindos-hegység 39., 397.
Pinerolo 411.
Pipik orosz politikus 138.
Piricske-hegy 133., 159., 827., 856.
Pirie 94.
Piscu Inalt 365.
Pistoia 411.
Pistyn 152., 165., 172., 182.
Pistynka-patak 146.
Pitiligeni 409., 443., 881.
Plaik 159.
Plaiul Ciunget 267., 275., 306., 309., 311., 312., 324., 349.
Plajek 64.
Plajul-kunyhó 526.
Platischis 616.
Plaucza Wk. 114.
Plava 618.
Plesniany 19., 31.
Plessen von német tábornok 535., 551.
Pless herceg 535.
Pleszkowce 114.
Plosch 728.
Ploska 142., 143., 151., 195.
Plöcken 621.
Pluhów 19., 31.
Poczany 31.
Podgora 621.
Podhajce 4., 5., 91., 100., 136., 139., 147.
Podhajski alezredes 384.
Podhorce 20., 31., 89., 90.
Podhorki 61., 90., 102.
Podmichale 61.
Podul Zobaru 474.
Podurile 94.
Podwoloczyska 546.
Podwysoka 173.
Poeana Crucii-magaslat 224., 225.
Pó-folyó 36.
Pogány ezredes 263.
Pohar 152.
Poharek 548.
Pohory 147.
Pojana 263., 313., 358., 563.
Poiana Czezwa 60.
Poiana Gistei 256.
Poiana Stampi 16., 49.
Pojana Mikuli 377., 498., 502., 514., 524., 538., 563., 619., 662., 730., 780., 878.
Pojani 464.
Pojlo 60., 66.
Poklandfalva 743.
Polana 474., 475., 484., 522., 531., 534., 540., 656., 676., 678., 703.
Ponikve 65.
Pontona Alba 243.
Popesti 375.
Popielicha 8., 101.
Popielniki 181.
Porohy 56.
Posetic tábornok 650.
Posuchow 8.
Potsdam 25.
Potutory 20.
Pozana 256.
Pozoritta 115., 194., 195., 202., 799., 860.
Pragerhof 649.
Pralea 73.
Praterstern 226.
Pravda 81., 96., 105.
Prága 6., 242., 802.
Predeal 519., 535.
Presan román tábornok 762., 766., 768., 778., 867.
Presowce 25., 101.
Prespa-tó 691.
Prevala Scharte 612.
Preveza-sziget 39.
Preworokie 243., 244., 257., 278.,

281., 293., 294., 309., 327., 330., 364., 423., 443., 469., 472., 538., 552., 652.
Prisaca 515.
Priklonszky budapesti orosz konzul 844.
Prislop-hágó 27.
Prislopul 225., 244., 584.
Prislop-vasút 350.
Probina-völgy 1., 115.
Probst őrnagy 676.
Prokurawa 160., 165., 172.
Proniatyn 117.
Proskurow 417.
Prutec-völgy 142., 143., 150., 151.
Pruth-folyó 130., 140., 146., 152., 156., 158., 162., 165., 168., 169., 179., 183., 184., 185., 186., 192., 193., 195., 196., 206., 207., 211., 214., 218., 221., 227., 230., 243., 244., 245., 251., 252., 297., 298., 306., 310., 313., 315., 327., 339., 365., 376., 378., 379., 383., 384., 385., 386., 387., 392., 402., 415., 422., 423., 425., 426., 427., 428., 433., 434., 447., 451., 468., 474., 479., 480., 489., 491., 558., 571., 575., 579., 650., 653., 656., 693., 702., 704., 718., 750., 756., 773., 774., 776., 781., 800., 830., 846., 869., 881.
Przewoziec 66.
Pufesti 92., 108., 256., 308.
Puglie 411.
Puica magaslat 270.
Puica-patak 290.
Purcei 273., 278.
Pustertal 649.
Putna 150., 152., 175., 180., 323., 524., 669., 747., 749.,
Putna-folyócska 127., 128., 181., 247., 248., 253., 280., 296., 307., 326., 340., 564., 740., 746.
Putna-reteszállás 148., 174.
Putna-szakasz 127., 183., 228., 235., 248.
Putna vasúti álloáms 147., 167., 238., 241., 263., 292., 304., 308., 324., 336.
Putna-völgy 9., 27., 62., 94., 147., 163., 167., 173., 174., 182., 216., 263., 273., 326., 383., 429., 500., 504., 507., 515.
Pyräus 692.

R

Rachita 292., 357.
Rachita mare 369., 371.
Rachitasu 292., 357.
Rachitasul 248.
Rachitasu mica 369.
Racoasa 76., 99., 128., 142., 147., 174., 197., 217., 219., 220., 223., 225., 235., 238., 278., 296., 297., 340., 364., 407., 410., 438., 440., 442., 448., 451., 464., 553.
Racovita 128.
Rácz László szakaszvezető 507.
Rada 752., 754., 760., 765., 766., 768., 770., 772., 779., 782., 788., 792., 794., 795., 798., 804., 816., 817., 818., 821., 829., 832., 833., 837., 842., 847., 848., 851., 852., 854., 855., 859., 860., 862., 866., 880., 882.
Rada ezredes 885.
Radautz 126., 152., 169., 173., 175., 183., 185., 187., 189., 203., 224., 228., 230., 243., 244., 250., 256., 257., 281., 306., 307., 309., 405., 437., 460., 461., 489., 492., 510., 520., 521., 530., 531., 532., 534., 540., 543., 564., 571., 584., 589., 592., 604., 610., 640., 645., 674., 678., 705., 709., 735.
Radiana 409., 524.
Radnai-havasok 45.
Radulesti 248., 252., 295., 307., 326., 353.
Radu Mare 832.
Raeul 209.
Rafailowa 136., 143., 144., 150.
Rahó 41., 88., 103., 140.
Rakitna 524., 669., 674.
Rakitna patak 592.
Rakitna-völgy 519.
Rakitana patak 434., 436., 475.
Rakowiec 61.
Ramadieh 598.
Rango-csoport 294.
Rapidea 340., 353.
Rarancze 418., 474., 606., 614., 634., 635., 641., 728.
Rareul 224., 770.
Raszkov 219., 475., 538., 562., 664., 674.
Ratyszcze 110., 111., 117., 160.
Razniow 89.
Razu román tábornok 768.
Ráth ezredes 264., 336., 337., 360.
Re 411.
Récefalva 507., 606., 609.
Rechitis 194.
Rechy 54.
Redlich ezredes 172., 181., 201.

Regelui 209.
Reichenau 348., 364., 375., 380., 411., 444.
Reka 65.
Reniow 111.
Resboiului magaslat 389.
Reuter építőcsapat 703.
Reviszky Ádám ezredes 581., 582.
Rewa 187.
Rewakoutz 517.
Rewkaucy 475., 546., 650., 656., 682.
Rezasesca 368., 370., 427., 485., 499.
Riga 5., 445., 447., 464., 470., 476., 485., 491., 533., 534., 543., 587., 608., 689.
Rigai öböl 684.
Rimnicul 128., 230.
Rimnicul-csoport 127., 128.
Rimnicul patak 66., 127.
Ripile 350.
Robespierre 441.
Robic 612.
Rog 194.
Rogosa 189., 413., 489., 561., 562.
Rohatyn 60.
Rohozna 216., 606.
Rohr báró vezérezredes 263., 533., 740., 876.
Rokieta 158.
Rokieta Wielki 158.
Roma 411., 614.
Roman 145., 227., 245., 390., 821., 829., 832., 845.
Romanestie 437.
Románia 6., 18., 22., 112., 113., 122., 128., 177., 221., 255., 328., 329., 339., 365., 381., 395., 396., 408., 428., 452., 453., 454., 471., 472., 493., 536., 539., 570., 628., 630., 663., 688., 690., 699., 709., 712., 729., 733., 738., 761., 762., 765., 782., 796., 798., 799., 804., 808., 820., 821., 828., 833., 834., 835., 838., 842., 847., 848., 854., 856., 859., 878., 882., 883.
Rombon 611., 612.
Ronzina 612.
Ropcze 447., 638., 641.
Roscani 339.
Rosch 563.
Rosculesti 93., 143., 147.
Rosinante 259.
Rostov 796.
Rosulna 136.
Rotila 304.
Rotilesti 93., 297., 369., 371., 372.
Rovigno 411.
Rowno 877., 884.
Rozailja 758.
Rozmatow 90.
Roznów 159., 165., 172.
Ruda 31., 89., 693.
Ruda vasuti állomás 243.
Rudestie 459.
Rudniki 173.
Ruiz de Roxas, lovag altábornagy 72., 93., 100., 127., 164., 174.
Rumänien 74., 75.
Runö sziget 684.
Ruptura 205.
Ruska 172., 195.
Russaroe 712.
Russ. Banilla 182., 184., 477., 478., 517.
Russ. Moldawitza 152., 169., 173., 185., 194., 203., 209., 216., 224., 257.
Russkoje Slovo 2., 132.
Russland 25.
Rybniki 20.
Rybno-völgy 48.

S

Sabác 447.
Sabasa 195., 208., 309., 515., 522., 527., 847., 883.
Sacceu 758.
Sachalin 47., 67.
Sadagora 210., 384., 447., 475., 606., 625., 637., 651., 654.
Sadeu 208.
Sadowa 202.
Safranov 809., 837.
Saga 612.
Salatrucul-völgy 476.
Salatruk 110., 136., 143.
Salcano 616.
Salerno 411.
Saloniki 38., 598., 692.
Sambor 476.
Sanduleni 338., 509.
San Giovanni 476.
Sankowcy 546., 552., 562., 563., 620., 650., 656., 669.
San Martino del Carso 380., 672.
San Pietro 616.
Santa Lucia 401.
Saranczuki 126.
Sararii-völgy 290., 303., 304., 346., 357.
Sârat 128.
Sarata 159.
Sardegna 411.
Sarrail hadsereg 397., 690., 691.

Sassanov orosz külügyminiszter 463., 726., 727.
Sassonow orosz zászlós, hadtest-parancsnok 743.
Sassow 89.
Satul mare 278., 427., 470., 474., 498., 514., 564.
Satul Nou 62., 278., 295., 269., 307., 308., 313., 324., 326., 367.
Say alezredes, szárnysegéd 133., 211., 721.
Sboina Neagra 170., 171.
Sboina Verde 263., 336., 337., 347., 358.
Scaturi 156.
Schattel ezredes 880.
Schenk altábornagy 60.
Scherboutz 443., 450., 695.
Scheuchenstuel vezérezredes 871., 874.
Schildau-sziget 685.
Schipenitz 517.
Schipoth 145., 165., 172., 173., 181., 185.
Schmid tábornok 26., 134.
Schneen-állás 36.
Scholtz német tábornok 597.
Schubranetz 187.
Schwer tábornok 194., 197., 202., 209., 224., 225., 243., 244., 249., 250., 256., 278., 279., 293., 338.
Scianka J. H. 8.
Scurta 490., 497., 509., 667., 719.
Sund 685.
Seeckt német tábornok 10., 12., 18., 27., 28., 29., 30., 41., 53., 58., 73., 78., 85., 119., 129., 130., 140., 153., 154., 156., 163., 166., 167., 170., 173., 182., 197., 208., 217., 218., 220., 221., 222., 225., 226., 227., 228., 233., 253., 259., 282., 310., 314., 326., 327., 349., 350., 351., 361., 385., 402., 403., 406., 413., 414., 416., 419., 422., 444., 450., 457., 465., 471., 478., 479., 485., 497., 515., 516., 518., 519., 520., 525., 526., 531., 535., 547., 551., 553., 566., 568., 577., 579., 588., 589., 605., 616., 644., 645., 657., 658., 659., 673., 676., 677., 682., 698., 699., 721., 729., 743.
Sele 411.
Seletin 112., 114., 115., 120., 152., 165., 169., 172., 173., 185., 195., 203., 821., 880.
Selo 408., 473.
Sepsiszentgyörgy 182.
Serafince 173.
Serbesti 296.
Seredina 143.
Seredynki 117.
Sereth-arcvonal 72., 131., 162., 167., 170., 175., 234., 433.
Sereth-folyó 5., 58., 66., 110., 111., 113., 117., 126., 127., 137., 139., 144., 145., 146., 148., 152., 156., 160., 162., 163., 168., 169., 183., 184., 185., 195., 196., 197., 204., 206., 207., 217., 218., 221., 222., 225., 227., 230., 234., 243., 246., 248., 251., 252., 253., 256., 258., 279., 281., 282., 298., 304., 307., 308., 309., 310., 313., 325., 326., 327., 328., 338., 339., 340., 350., 352., 353., 365., 386., 391., 392., 393., 402., 405., 410., 417., 422., 423., 425., 428., 433., 443., 445., 447., 457., 460., 461., 462., 468., 490., 531., 566., 572., 573., 575., 590., 594., 604., 616., 620., 650., 718., 738., 741., 747., 749., 750., 756., 773., 776., 780., 781., 800., 801., 830., 833., 878.
Sereth lapály 204., 401.
Sereth-szakasz 80., 121., 127., 188., 295., 307., 312.
Sereth város 126., 169., 175., 185., 189., 195., 196., 197., 218., 222., 228., 230., 250., 251., 257., 281., 282., 294., 299., 310., 314., 315., 316., 327., 410., 427., 459., 489., 492., 541., 554., 605., 707.
Sereth völgye 173., 175., 405., 620.
Serbanesti 410.
Serbesti 326., 340., 353., 470.
Seropanul 499.
Sesana 65., 635.
Sewastopol 768.
Seydel tábornok 119., 120., 157., 174., 182., 186., 195., 236., 241.
Sied-állás 596.
Siegler altábornagy 384., 436.
Sielec 49.
Siemczuk 142., 143., 150.
Siena 411.
Sihloia 216.
Sinaia 519., 535.
Sinai arcvonal 598.
Sinihau-patak 327.
Sipitul 194.
Sipota 243.
Sipotele 584.
Siracrusa 411.
Sirbi 338.
Siwka 60., 66.

Siwula 3., 32., 54., 63., 88., 130., 140., 147.
Skala 151., 186.
Ski 32., 54.
Skole 540.
Skoruszny 151., 152.
Skupowa 158.
Skumbi-völgy 597., 691.
Slanic 63., 72., 73., 288., 291., 303., 312., 320., 344., 361., 374., 386., 499., 561., 674., 677.
Slanicel 334., 344., 356., 390., 414., 419., 607., 609., 610.
Slanic-szakasz 76., 228., 387., 390., 400., 406., 409., 426., 440., 451., 527., 529.
Slanic-völgy 86., 93., 127., 128., 157., 163., 235., 236., 242., 246., 264., 266., 276., 290., 291., 302., 303., 304., 319., 320., 321., 335., 344., 355., 360., 367., 492., 493., 497., 499., 508., 509., 514., 516., 518., 521., 540., 556., 664., 677., 703.
Slatinei magaslat 354.
Slatina 579.
Slatina Targaul 565.
Slatiora 225., 243., 244., 249., 278., 325., 338., 476., 484., 530., 538., 562., 566., 573., 619., 622., 623., 636., 638.
Slawa csatahajó 685.
Slobodzia 169., 209., 244., 245., 257., 530.
Slobodzia—Berlince 294., 309., 438., 524., 534., 696., 747.
Slobodzia Mielului 361.
Slolko 126.
S. Maria la longa 411.
Smerinka 866.
Smorgon 5., 138., 161.
Smotrec 9., 94., 150., 152., 547., 549.
Sniatyn 173., 184., 436., 458., 475., 634., 750.
Sodoma—Gomorrha 580.
Soldatskaja Pravda 105.
Solka 169., 185., 244., 278., 293., 307., 316., 377., 404., 406., 464., 470., 489., 490., 492., 498., 502., 510., 514., 517., 521., 524., 527., 530., 531., 563., 586., 589., 590., 593., 617., 619., 622., 650., 652., 659., 674., 730., 733., 836.
Solka-patak 211., 278., 306.
Solonetz-patak 189.
Solotwina 57.
Somebeke 599.
Somlyópatak-völgy 500.
Somme 202., 401.
Sonnino olasz külügyminiszter 35., 396.
Soós tábornok 659., 682.
Sorki 820.
Sorokin orosz tábornok 867.
Sosnów 139.
Soveja 109., 128., 143., 147., 156., 157., 163., 167., 174., 180., 183., 204., 236., 237., 238., 239., 241., 246., 281., 296., 315., 349., 352., 354., 357., 358., 359., 360., 361., 368., 369., 370., 371., 372., 374., 383., 386., 399., 400., 403., 409., 412., 414., 426., 429., 453., 464., 471., 477., 481., 516.
Sólyomtar 133., 514., 534., 575., 828., 832., 851.
Sósmező 93., 109., 259., 267., 271., 286., 355., 466.
Sóstelek 132.
Söverjés 283.
Spaska 477.
Spithamm 712.
Sproesser-csoport 342., 343.
Spyci 9., 66.
Srednje 612.
Staden 599.
Stanislau 5., 31., 32., 40., 42., 48., 49., 53., 56., 57., 91., 95., 100., 102., 139., 147., 190., 192., 211., 298., 310., 330., 350., 393., 475., 560., 583.
Stara Putna 878.
Stara Wypczyna 152.
Stavros kikötő 38.
Stecowa 184.
Stefanowka 560.
Stefanvoda 523.
Stege 524.
Stempel zászlós 743.
Stepanski 151., 152.
Stermnina 306., 309., 325., 514., 561., 562.
Stinei-völgy 103.
Stirea 378.
Stitba 498.
Stol 612.
St. Onufry 225., 256., 279., 309., 404., 405., 470., 528., 572., 575., 693.
Storje 65.
Storozynetz 146., 168., 169., 187., 188., 209., 210., 215., 216., 374., 420., 436., 439., 441., 443., 445., 455., 457., 461., 464., 478., 519., 522., 543., 610., 641., 748., 763.,

824., 829., 833., 838., 846., 852., 854.
Stoupny 158.
Stöger-Steiner hadügyminiszter 873., 875.
Stracanidj 352.
Straja 861., 884.
Strapani 353.
Straza 203., 216., 224., 473., 489., 490., 528., 747.
Strejescu 253., 258.
Stribey román herceg 73., 75., 124.
Stroincy 279., 619.
Struma síkság 691.
Strusów 117., 126., 137., 139., 146., 802.
Stryj 25., 77., 102., 330., 466., 758.
Strypa-folyó 25., 113., 117.
Studenka 136.
Studzianka 31., 32., 48., 54., 59., 61.
Stulpikany 278., 879.
Sturzul 225., 243., 244.
Stürgkh gróf, osztrák miniszterelnök 13.
Styrcze 406., 423., 476., 484., 674.
Suchomlinov orosz tábornok, hadügyminiszter 463., 520.
Suczawa 144., 152., 162., 166., 173., 183., 187., 195., 210., 218., 222., 228., 229., 245., 251., 309., 339., 386., 392., 443., 451., 469., 472., 489., 490., 492., 497., 498., 520., 554., 566., 574., 584., 589., 590., 617., 623., 696., 700., 815., 823., 836., 853., 855., 856., 859., 868., 869., 883.
Suczawa-folyó 187., 211., 282., 378., 405., 447., 469., 514., 579., 728., 730., 833.
Suczawa-völgy 175., 189., 194., 203., 208., 209., 405.
Suczaweny 225., 228., 510.
Suczawitza 225., 256, 281., 650., 747.
Sudarka 836.
Suez-csatorna 688.
Suharau 427.
Suha-völgy 374.
Sulina 712.
Sulitza 172.
Sulta-völgy 134., 405., 823.
Sumarem 143., 546., 547., 548.
Suraia 127., 128., 188., 248.
Susani 92.
Susita 93., 150., 156., 295., 368., 412., 789.
Susita-patak 280., 295., 326., 340., 375.
Susita-szakasz 80., 258., 295., 308., 313.
Susita-völgy 9., 62., 72., 119., 125., 135., 143., 147., 149., 156., 230., 236., 295., 313., 340., 353., 369., 370., 372., 393., 404., 409., 416., 426., 437., 438., 452., 476., 607., 755., 761., 762.
Sussei-patak 594.
Sustura 498.
Südarmee 678., 711.
Svájc 479.
Sveti Katarina 418.
Svédország 577., 600, 689.
Swidowec 549.
Swistelniki 8.
Sw. Matelusz 117.
Syria 396.

Sz

Szabó Lajos szakaszvezető 50.
Szahara 629.
Szakál alezredes 264.
Szatmár megye 758., 813.
Szatmáry őrnagy 371., 372.
Szápáry József gróf, ezredes 504., 609.
Szeged 792.
Szelivacsev orosz tábornok 198.
Szent-Benedek 16.
Szentgyörgy-torkolat 712.
Szent István korona országai 487., 544., 842.
Szentpétervár 47., 113., 161., 394., 395., 517., 595., 646., 652., 686., 739., 755., 837.
Szeptycki gróf, kormányzó 857., 855.
Szerbia 598., 688.
Szerdahelyi 620.
Szekelowa 159.
Szeszory 160., 165., 172.
Szibéria 47., 213., 395., 441., 595., 601., 628., 666., 687., 689., 796.
Szolnok 134.
Sztankovánszky 620., 621., 623.
Sztrátyi József szakaszvezető 262.
Sztropko 500.
Szumlany 126.
Szurmay báró, honvédelmi miniszter, gyalogsági tábornok 485., 715., 841., 872., 875.
Szusza Tivadar gyalogos 123.
Szybalin 101.
Szybeny 115.

Szylowcy 474., 475., 484., 540., 541., 546., 552., 562., 604., 620., 624., 630., 638., 642., 660., 676., 678., 735.

T

Tabora 203.
Tagga 684.
Tagliamento 621., 624., 625., 627., 629., 630., 631., 642.
Tahino-tó 38., 690.
Take Jonescu román politikus 395., 396., 689.
Tanárky vezérőrnagy 536.
Tarcaului-völgy 846.
Tarhavas 851.
Tarnopol 4., 5., 9., 22., 58., 91., 117., 119., 126., 137., 139., 146., 148., 152., 160., 173., 427., 554., 555., 696., 802.
Tarnopol-tó 146.
Tartarow 131., 136., 140., 143., 151., 547.
Tarvis 636.
Tatarca 9., 46., 158., 164., 166.
Tatár-hágó 9., 27., 28., 41., 67., 68,. 104., 148., 150., 158., 219., 445., 458., 546., 548., 549., 550.
Tatros-völgy 108., 179.
Taupiszyrka 9., 63., 68., 73., 103.
Tazlau falu 159.
Tazlau magaslat 361.
Tazlau-völgy 73., 80., 159.
Tecuciu 82., 217., 227., 247., 248., 253., 258., 340., 390.
Tepu d. j. 353.
Tereblestie 244., 250., 256., 282., 327.
Tereboli 712.
Terescheny 225., 243., 250., 257., 281., 309., 641., 710.
Ternovo 65.
Tersowanie 135., 143.
Tersztyánszky vezérezredes 3., 4., 30., 32., 47., 49., 53., 54., 55., 57., 68., 586.
Teutsch luteránus püspök 539., 540., 544.
Teutului 475.
Tevere 411.
Thessalia 39.
Thomson angol munkásvezér 687.
Tiblesul mare 202., 207., 208., 215., 224., 234.
Tiblesul mica 581.
Tichirisul 93.
Tifesti 296., 307., 308., 313.
Tihaméri tizedes 507.
Tilnicza 669.
Timau 621.
Times 601.
Timpa 152., 172., 181.
Tina Neagra 170., 181., 241.
Tirnauca 579., 589.
Tirgul Ocna 62., 73., 76., 92., 160., 236., 237., 239., 241., 246., 253., 265., 275., 291., 303., 304., 319., 321., 324., 331., 332., 333., 334., 335., 349., 361., 366., 399., 402., 404., 409., 416., 426., 439., 440., 490., 497., 509., 514., 519., 520., 523., 552., 553., 566., 573., 592., 616., 642., 703., 787., 797., 866.
Tiról 502., 568., 573., 577., 596., 606., 624., 635., 860.
Tischlwang 621.
Tisita 197., 295., 296., 313.
Tisita gőzfűrésztelep 295., 312., 350., 353.
Tisita vasút 171.
Tisita-völgy 171.
Tisza István gróf miniszterelnök 67., 493., 717.
Tisza-völgy 41., 57., 103.
Titu Majorescu román politikus 56., 75.
Tlioasa 469.
Tlumacz 160.
Tluste 160.
Toca hegység 507., 581.
Tolmein 410., 502., 529., 597., 609., 612., 618.
Tolmezzo 626.
Tomaszowce 90.
Tomnatic 164., 165., 181.
Tomnaticul 208.
Topesci 147., 179., 198., 263.
Topieliska 20., 118.
Toporoutz 418., 474., 634., 635., 703.
Torja 467.
Tornow Róbert német kapitány 204.
Tornyai-hágó 190.
Torrente 621., 627.
Torrente Torre 659.
Toscana 411., 597.
Tóhavas 565.
Tónyak 382., 675., 696., 823.
Tölgyes 47., 277., 512., 669., 675., 710., 727., 735., 832.
Tölgyes szakasz 207., 325.
Tölgyes-szoros 316., 364., 518., 674., 675., 730., 733.
Törcsvár 537.
Törökország 40., 712., 760., 805.

Trajan 128.
Trapezunt 712.
Trembowla 146., 151., 160., 173., 802.
Triangi ellentengernagy, olasz tengerészeti miniszter 35.
Trieszt 190., 330., 624.
Trockij orosz népbiztos 595., 681., 682., 729., 760., 788., 793., 796., 836., 837., 843., 867.
Troscianiec 20., 110., 111.
Troscianiec Maly 89.
Trotus 62., 95.
Trotusanul 340., 353.
Trotusu 361.
Trotusu patak (folyó) 324., 333., 349., 361.
Trotusu szakasz 160., 231., 234.
Trotusu-völgy 72., 73., 78., 120., 121., 179., 183., 219., 227., 229., 236., 277., 291., 293., 303., 306., 315., 321., 338., 349., 365., 390., 409., 427., 464., 472., 503., 509., 514., 518., 519., 521., 553., 559., 565., 577., 607., 616., 727., 730., 823., 832., 845., 846., 856., 862.
Trynka 823., 829.
Tuczapy 173.
Tufe 313.
Tulnici 147., 156., 157., 187., 217., 220., 223., 235., 251., 255., 263., 352., 358., 369., 515.
Turawa 32.
Turcsány hadnagy 616.
Tureatca 245., 257., 279., 327., 423.
Turkesztán 213.
Tusnád 467.
Tusnádfürdő 182., 468.
Tymienica 146.
Tyrnowo 410.

U

Udine 621., 624., 792., 840.
Ugartsthal 61.
Ugocsamegye 758., 813.
Uhrynów 147.
Uhrinów dl. 31., 48.
Új-Itzkany 186., 187., 194.
Új-Itzkany fűrésztelep 107.
Újtusnád 743.
Ukrajna 539., 686., 778., 795., 796., 814., 837., 844., 848., 849., 853., 859., 865., 866., 869., 878.
Ulma 187.
Ungarschlucht 549.
Ungureana magaslat 207., 272., 273., 290., 291., 332.
Unguriaska 458.
Unterbrodina 172., 203., 823., 884.
Unter-Horodik 243., 502., 524., 619.
Unterpertestie 728.
Unter Petroutz 636., 638.
Unterstanestie 477., 517., 519., 860., 861.
Unterwików 173., 224., 435., 443., 447., 464., 525., 528., 619., 641., 747.
Ural 47.
Uscie Biskupie 781., 800., 830.
Uscie Putilla 151., 152., 158., 165., 678.
Uscieryki 165.
Ustje 65.
Utaropy 182.
Uz szakasz 80., 92.
Uz-völgy 72., 268., 275., 276., 278., 282., 308., 311., 322., 335., 364., 464., 472., 485., 499., 518., 563., 564., 565., 578., 587., 623., 631., 693., 724., 823., 828., 835., 883.
Üveggyár 240., 241., 270., 276., 286., 287., 293., 297., 300., 308., 318., 330., 337., 374., 386., 390., 400., 406., 419., 503., 509., 527., 846., 853., 858.

V

Vacaria 209., 225., 243., 244., 409., 519.
Vacaria Regelui 224., 243., 746.
Vaculesti 409., 422., 425.
Vadas 133.
Vadul Vladichia 471., 592.
Vadul Vladicha ménes 377.
Vaitoeanu román tábornok 877.
Valcelele 333.
Valeni 326., 350.
Valeputna 186.
Vale Sadovei 194., 209.
Valea Sarei 180., 181.
Valona 646., 690., 692.
Vallone 284., 618., 673.
Val Saca 223.
Val Stinei 152.
Val Sugana 596.
Valtellina 411.
Valustei 498.
Vardar 598.
Varnao 469.
Varnita 92., 102., 180., 217., 383., 442., 459., 464., 470.
Vaslui 592., 749.
Vásáry őrnagy 122.

Veche 180., 246.
Veneto 411.
Venezia 411.
Venizelos görög miniszterelnök 39., 397., 692.
Verdea 62., 63., 92., 465.
Veresvíz-völgy 335.
Verful Albia 203., 234., 249., 581.
Verful Angelusa 335.
Verful Baba Rea 311., 321., 322., 324., 335., 351., 352.
Verful Balcuta 207., 237., 268., 269., 270., 271., 288.
Verful Bolohan 238., 241., 291., 303.
Verful Campului 297.
Verful Carhagau 237., 238., 241., 265., 268., 271., 276., 286., 287.
Verful Cheschiului 160., 241., 303., 434.
Verful Chiosirulor 341.
Verful Chitlaelor 335., 344., 367.
Verful Cicerea 265.
Verful Ciresoaia 291., 302., 303., 304., 320., 321., 331., 332., 333., 334., 335., 344., 345., 355., 356., 366., 367., 400., 414.
Verful Gainei 244., 249., 377., 488.
Verful Goii 472.
Verful Harlagii 181., 199.
Verful Mareton 291.
Verful Mocerului 304.
Verful Nineasa 311., 322., 335., 356., 366., 367., 434.
Verful Paltinului 209.
Varful Pantirul 302., 303., 320., 324., 332., 335., 344., 345., 355., 356., 357., 366., 367.
Verful Petrei 300., 301., 302., 319., 344., 354.
Verful Pravila 9., 135., 156., 235., 251., 274., 290., 291., 301., 302., 303., 345., 346., 356., 366., 367., 509., 530., 846.
Verful Stineichi 93., 259., 270., 286.
Verful Ungureana 1., 76., 215., 238., 240., 241., 266., 270., 273., 276., 281., 288., 289., 290., 291., 301., 302., 303., 320., 342., 343., 355., 482.
Verona 411.
Via Draci 429., 477.
Vidra 141., 143., 147., 297., 353., 370., 465.
Villa Mutz 43., 45., 47.
Villa Wartholtz 380.
Vilmos huszárok 537.
Vilmos német császár 148., 189., 190., 389., 463., 519., 533., 535., 537., 538., 539., 540., 543., 544., 545., 546., 547., 548., 550., 551., 552., 716., 717., 734.
Viranovskij orosz tábornok 759., 766., 795.
Vithavas 507.
Vitanesti 313., 324., 414.
Vittorio Veneto 879., 886.
Vizantia 147., 534.
Vladeni 245.
Vladivostok 595.
Vodice 410.
Vojusa 597.
Voloka 610.
Voloscani 93., 143., 147., 296., 353., 364., 375., 383., 414., 419., 464., 481.
Vrch 408., 410.
Vrhovec 413.
V. Sabasa 152.
Vöröstoronyszoros 539.

W

Waldstätten báró, ezredes 153., 233., 682., 869., 870., 871.
Wama 210., 225., 243., 244., 245., 257., 280., 309., 314., 316., 330., 350., 376., 378., 385., 409., 421., 514., 531., 532., 552., 556., 671., 761., 789., 856.
Warneton 36., 397.
Warwarynce 136.
Waschkoutz 172., 184., 187., 250., 256., 279., 456., 478., 510., 517., 524., 541., 546., 557., 563., 572., 576., 579., 584., 594., 610., 652., 696., 733., 838., 860.
Waskoucy 567., 638.
Waszilko képviselő 214.
Watra 194.
Watra Moldawitza 203., 208., 216., 224., 225.
Wehner német ezredes 248.
Wekerle miniszterelnök 485., 841., 842., 877.
Wendyczany 390.
Werch Babski 63., 64.
Werch debry 548.
Werch Pasiecny 64.
Werder-félsziget 685.
Werder lovassági tábornok 667.
Weszy Wielki 187.
Wicyn 19.
Widmann báró, főhadnagy 773., 799.

Wiek 684.
Wien 373.
Wild József vezérkari százados 56., 536.
Wilhelmi német tábornok 110., 111., 113., 117., 118., 126., 136., 137., 138., 139., 146., 151., 160.
Wiktorow 48., 53.
Wilija 33.
Willerding altábornagy 682., 721., 739., 757., 776., 783., 784., 785., 786., 788., 789., 791., 792., 813., 885.
Wilson 96., 101., 459., 575., 577., 734.
Wippach-folyó 396., 411.
Wistowa 61.
Witebsk 161.
Wizna Preluka 55.
Wiznitz 10., 11., 16., 23., 112., 114., 120., 144., 152., 165., 169., 172., 181., 182., 184., 185., 187., 543., 560., 634., 674.
Wladimir-Wolinskij 5.
Wocheiner-tó 65.
Wodniki 147.
Woitinell 224.
Wojniow 89., 90.
Wolczynetz 243., 510.
Woloka 420., 439., 443., 460., 477., 619., 741.
Wollowetz 256., 471., 510.
Wolozkowcze 478.
Worlow 118.
Worochta 110., 135., 136., 143., 151.
Woronienka 73., 115., 143., 330., 479., 548.
Woyna-csoport 607.
Woyrsch német vezérezredes 136., 593.
Wrangel orosz tábornok 450., 502., 520.
Wurm vezérezredes 871., 875., 876.
Wuthenau ezredes 54.
Wysoka 32.
Wysoki Obicz 173.
Wytschaete-tercpöv 36.
Wywoz 211.
Wyzna preluka 548.

Y

Ypern 36.

Z

Zabala-völgy 174., 429., 449., 515.
Zabie 115., 140., 151., 152., 158., 159., 160.
Zablotow 165., 478., 517., 830.
Zabola 93., 253., 254., 383., 433., 675., 878.
Zabrautu-völgy 308., 340., 409.
Zadowa 517., 829.
Zagorje 413.
Zagorze 90.
Zagwozdz 31., 40.
Zala tüzérhadnagy 512.
Zaleszczyki 393., 474., 776., 781., 800., 830.
Zalozce 111., 114., 126., 137., 160.
Zalucze 165., 184., 187.
Zamostea 532.
Zaraisk 24.
Zaruda 114.
Zarudzie 61.
Zastawna 474., 480., 606.
Zawalów 147.
Zborów 4., 5., 14., 19., 23., 25., 27., 31., 33., 89., 91., 100., 110., 113., 126.
Zbrucz-folyó 139., 151., 173., 186., 198., 199., 217.
Zeynek ezredes 757.
Zita császárné és királyné 382.
Zloczów 3., 4., 5., 19., 24., 25., 31., 89., 91., 117.
Zlota Gora 5., 110., 111.
Zofla 278., 279., 306., 325., 498., 502., 619., 622.
Zolnowka 20.
Zonnebeke 398.
Zsédány-völgy 718., 727.
Zuczka 419., 435., 475., 560., 615., 637.
Zugreni 202., 209., 216.
Zurawno 90., 758.
Zurin 376., 378., 429., 474.
Zwiedinek tábornok 337.
Zwyzyn 110., 111.

SAJTÓHIBÁK JEGYZÉKE.

Oldalon	Sorban felülről számolva	Sorban alulról számolva			
4.	18.	.	brezanyi	helyett	brzezanyi
34.	.	7.	Lagozuoi	„	Lagoznoi
39.	22.	.	Pindus	„	Pindos
48.	.	1.	Madyna	„	Medyna
53.	4.	.	Kosmac	„	Kosmacz
	12.	.			
54.	18.	.			
58.	.	19.	Ludendorf	„	Ludendorff
60.	18.	.	Pojto	„	Pojlo
68.	.	19.	Novica	„	Nowica
73.	.	6.	Bereck	„	Bereczk
78.	.	7.			
86.	18.	.	Galieni	„	Calieni
99.	.	15.	Jassy	„	Jassi
100.	7.	.	Brussilov	„	Bruszilov
101.	2.	.			
102.	.	5.	Perechinsko	„	Perehinsko
113.	.	16.	Campuriletől	„	Cimpuriletől
115.	17.	.	Probihna	„	Probina
126.	.	1.	Campurile	„	Cimpurile
127.	5.	.	Onesci	„	Onesti
	.	16.	Nemoloasa	„	Nomoloasa
128.	.	16.			
130.	.	3.	Onesci	„	Onesti
131.	2.	.	Gangeni	„	Grangeni
132.	.	8.	Cughiesun	„	Ciughiesun
133.	14.	.	ezredes	„	alezredes
147.	.	9.	Campurile	„	Cimpurile
147.	.	17.	Topesti	„	Topesci
151.	7.	.	Kosmacra	„	Kosmaczra
152.	.	1.	47. sz. melléklet	„	53. sz. melléklet

Oldalon	Sorban felülről számolva	Sorban alulról számolva			
157.	.	3.	Seydl	helyett	Seydel
158.	20.	.	Probihna	„	Probina
	.	16.	Listowaty	„	Lystowaty
159.	.	2.	Comanesti	„	Comanesci
160.	2.	.	Cchesschiului	„	Cheschiului
164.	.	3.	Luczyna ménes	„	Luczina ménes
165.	.	15.	Zablatow	„	Zablotow
169.	.	5.	Maydan	„	Majdan
	.	5.	Mikowa	„	Mihowa
170.	.	10.	Lipsa	„	Lepsa
172.	10.	.	Luczyna ménes	„	Luczina ménes
	22.	.			
	11.	.	Doszczina	„	Doszczyna
	14.	.	Lucki	„	Luczki
173.	.	1.	[3] Lásd . . .	„	[2] Lásd . . .
179.	.	14.	Topesti	„	Topesci
	.	11.	Comanesti	„	Comanesci
	.	14.	Paraul	„	Parau
182.	1.	.	Kossow	„	Kosow
184.	9.	.	Rusisch Banilla	„	Russisch Banilla
	12.	.			
186.	.	11.	Seydl	„	Seydel
187.	2.	.	Oberdrodinára	„	Oberbrodinára
194.	.	8.	Michowától	„	Mihowától
195.	18.	.	Seydl	„	Seydel
202.	12.	.	Munceultól	„	Muncelultól
204.	.	1.	[3] Lásd . . .	„	[2] Lásd . . .
	.	2.	[2] Orosz . . .	„	[1] Orosz . . .
208.	.	8.	Lapuscháról	„	Lapuschnáról
	.	10.	Moldowitzától	„	Moldawitzától
209.	7.	.	Reguluitól	„	Regeluitól
210.	13.	.	dowitza	„	dawitza
217.	4.	.	Marasestie	„	Marasesti

Oldalon	Sorban felülről számolva	Sorban alulról számolva			
219.	5.	.	Raszków	helyett	Raszkov
224.	18.	.	Marmonita	„	Mamornita
	.	11.	rina	„	ria
225.	5.	.	Slatoria	„	Slatiora
234.	.	14.	Namaloasa	„	Nomoloasa
243.	.	16. 17.	Slatoria	„	Slatiora
	3.	.	Reguluinál	„	Regeluinál
244.	.	10.	Mischenitza	„	Muschenitza
	14.	.	Slatoria	„	Slatiora
	4.	.	Dombrawenitől	„	Dumbravenitől
245.	.	20.	Kotul-Bainski	„	Kotul Bainski
247.	12.	.	Fauereitől	„	Faureitől
251.	.	11.	Grafencu	„	Gafencu
253.	18.	.	Balta Retuig	„	Baltaretuig
257.	.	14.	Podolskiról	„	Podolskról
	10.	.	Czardeki	„	Czardaki
263.	.	9.	Topestitől	„	Topescitől
	.	1.	„lakozva“ szó törlendő		
268.	.	15.	Coana	helyett	Coama
270.	.	19.	Conta	„	Coama
277.	19.	.	Gintiseul	„	Grintiseul
	17.	.	Pietra	„	Pietrosul
278.	.	18.	Stuplikany	„	Stulpikany
	.	1.	Mihalenitől	„	Mihailenitől
279.	1.	.	Nowosielcától	„	Nowosielicatól
286.	4.	.	Lesuntului völgytől	„	Lesuntu völgytől
290.	.	10.	Saraii	„	Sararii
294.	.	12.	Slobodzie	„	Slobodzia
295.	2.	.	baltaretuli	„	baltaretui
296.	11.	.	Culacu	„	Colacu
303.	.	8.	Saraii	„	Sararii
304.	5.	.			

Oldalon	Sorban felülről számolva	Sorban alulról számolva			
308.	6.	.	Zabraul	helyett	Zabrautu
309.	18.	.	Burdujeny	„	Burdujeni
317.	.	8.	Bogdanestőből	„	Bogdanestiből
322.	.	19.	Chiliska	„	Chilisca
	4.	.	Mineasa	„	Nineasa
	7.	.			
324.	15. 16.	.	Ciun getului Rotila	„	Ciungi lui Rotila
326.	21.	.	Sebesti	„	Serbesti
326.	7.	.	nemoleasai	„	nomoloasai
335.	.	12.	Nineosa	„	Nineasa
339.	10.	.	Hanta	„	Hatna
340.	19.	.	Sebesti	„	Serbesti
	.	2.	Zabraul	„	Zabrautu
347.	20.	.	Sekaturei	„	Secaturei
349.	20.	.	B. törlendő		
	22.	.			
350.	18.	.	Niporesti	„	Nisporesti
353.	16.	.	Sebesti	„	Serbesti
	10.	.	Matca	„	Motca
	.	20.	Namoloasa	„	Nomoloasa
360.	.	15.	Galciiu	„	Calciiu
361.	.	12.	Obreni Negri	„	Negri Obreni
368.	13.	.	Rezaseasca	„	Rezasesca
	.	11.			
	.	7.	Manastireascára	„	Manastirescára
370.	1.	.	Rezaseasca	„	Rezasesca
	8.	.			
	7. 8.	.	Manastireasca	„	Manastiresca
378.	24.	.	Bianski	„	Bainski
396.	.	10.	Páris	„	Párizs
398.	.	17.			
406.	.	15.	Styrze	„	Styrcze
408.	6.	.	Marastiira	„	Marastira

Oldalon	Sorban felülről számolva	alulról számolva			
409.	17.	.	Cajutu	helyett	Caiutu
	22.	.	Zabrau	„	Zabrautu
414.	18.	.	Vitamesti	„	Vitanesti
420.	13.	.	Cziresch	„	Cziresz
429.	.	5.	Pietra	„	Pietrosul
434.	13.	.	Nineasca	„	Nineasa
436.	5.	.	Sieger	„	Siegler
438.	6.	.	Berlincze	„	Berlince
439.	5.	.	Campurile	„	Cimpurile
	.	15.	Riczera	„	Kiczera
443.	.	11.	Cziresch	„	Cziresz
449.	.	5.	Zabala	„	Zabola
	.	3.			
452.	.	20.	Dobrudzsát	„	Dobrudsát
455.	.	14.	⊹ 333	„	△ 333
458.	18.	.	Koverla	„	Kowerla
460.	.	18.	Namenán	„	Kamenán
461.	3.	.	Storizynetzen	„	Storozynetzen
464.	.	17.	Comanestie	„	Comanesci
466.	17.	.	Bereck	„	Bereczk
469.	.	6.	Comanestie	„	Comanesci
475.	23.	.	Rasskow	„	Raszkov
476.	8.	.	Styrce	„	Styrcze
482.	18.	.	Clabiculon	„	Clabuculon
	21.	.	Bereckre	„	Bereczkre
490.	.	8.	Moldwa	„	Moldawa
502.	6.	.	Assiago	„	Asiago
503.	18.	.	Monastiresca	„	Manastiresca
509.	8.	.	Bogdanescire	„	Bogdanestire
516.	.	1.	Bogdanesci	„	Bogdanesti
519.	10. 11.	.	Storizynetz	„	Storozynetz
524.	5.	.	Badeana	„	Radiana
534.	1.	.	Manostiresca	„	Manastiresca

Oldalon	Sorban felülről számolva	Sorban alulról számolva			
539.	16.	.	Ukrajna	helyett	Ukraina
546.	17.	.	Szornoloczy	„	Czornolozy
548.	20.	.	Verch derby	„	Werch debry
562.	.	8.	Halincy	„	Malincy
	.	8.	Raszkow	„	Raszkov
563.	22.	.	Poiana	„	Pojana
564.	15.	.	Davideny	„	Dawideny
567.	5.		Waskoucy	„	Waschkaucy
592.	14.	.	Masanaiu	„	Mazanaiu
595.	2.	.	Trozkij	„	Trockij
613.	14.	.	Lukawtz	„	Lukawetz
	16.	.	Luhi	„	Luhy
614.	.	10.	Bijannál	„	Bojannál
615.	9.	.	Luczan	„	Luzan
619.	16.	.	Mineara	„	Nineasa
636.	.	5.	Moldowa	„	Moldawa
642.	.	8.	Makedon	„	Macedon
650.	17.	.	Suczawitára	„	Suczawitzára
	19.	.	Rewkauczy	„	Rewkaucy
	20.	.	Sankowczy	„	Sankowcy
656.	19.	.	Polonánál	„	Polanánál
664.	22.	.	Podolskinél	„	Podolsknál
670.	.	6.	Ochrida	„	Ohrida
681.	13.	.	Zarskoje	„	Carskoje
	9.	.	Trotzkitől	„	Trockijtől
682.	1.	.	Trotzki	„	Trockij
690.	.	13.	Makedóniából	„	Macedoniából
690.	.	8.	Tahinos	„	Tahino
691.	2.	.	Makedonia	„	Macedonia
	10.	.			
	12.	.			
	13.	.			
	.	8.			

Oldalon	Sorban felülről számolva	Sorban alulról számolva			
728.	6.	.	Unterpertestic	helyett	Unterpertestie
	8.	.	Oberpertestic	„	Oberpertestie
	.	13.	Trotzki	„	Trockij
	.	11.			
732.	3.	.	Chiliska	„	Chilisca
733.	.	19.	Keltschenwsky	„	Kelcsevsky
752.	.	7.	Kelcsewsky	„	Kelcsevsky
759.	5.	.	Kiew	„	Kiev
	.	15.	Wiranowsskij	„	Viranovskij
760.	.	10.	Trotzki	„	Trockij
772.	.	14.	Goridiczre	„	Gorodiczre
776.	5.	.	Zalesczykiig	„	Zaleszczykiig
778.	7.	.	Ukrajnába	„	Ukrainába
	5.	.			
780.	13.	.	Poiana	„	Pojana
788.	.	3.	Trotzki	„	Trockij
793.	.	4.	Trocki	„	Trockij
796.	.	2.	Ukrajna	„	Ukraina
	.	15.			
	.	14.	Trocki	„	Trockij
798.	13.	.	Dobrudzsa	„	Dobrudsa
	.	16.	Kelcsevszky	„	Kelcsevsky
800.	9.	.	Zalesczyki	„	Zaleszczyki
808.	.	17.	Nekrassov	„	Nekraszov
814.	.	10.	Ukrajnában	„	Ukrainában
836.	6.	.	Comanestibe	„	Comanescibe
	.	14.	Trocki	„	Trockij
	.	19.	Parkoworól	„	Pankoworól
837.	1.	.	Trocki	„	Trockij
	.	7.	Safronov	„	Safranov
	.	5.	Illisesrie	„	Illischestie
834.	1.	.	Trocki	„	Trockij
844.	.	17.	Ukrajnával	„	Ukrainával

Oldalon	Sorban felülről számolva	Sorban alulról számolva			
845.	17.	.	Comanestiben	helyett	Comanesciben
	21.	.			
851.	20.	.	Comanestire	„	Comanescire
865.	.	8.	Kiew	„	Kiev
	.	12.	Ukrajna	„	Ukraina
866.	.	15.	Ukrajna	„	Ukraina
867.	.	5.	Trotzkinak	„	Trockijnak
869.	.	6.	Ukrajna	„	Ukraina
875.	.	7.	Hazayt	„	Hazait
878.	8.	.	Kelcsewsky	„	Kelcsevsky
	17.	.	Poiana	„	Pojana
	.	16.	Ukrajnában	„	Ukrainában

45. számú melléklet.

Kölcsönös helyzet a keleti hadszíntéren a keletgalíciai arcvonalon 1917. június 29-én a Kerenski-féle támadás előtt.

1930/31 1192

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

Bruszilov első parancsa.

„Június 4-én az ideiglenes kormány legfőbb parancsnokká nevezett ki.

Ezt a felelősséggel teljes nehéz állást bátran és minden tétovázás nélkül átveszem, hogy a nép által kitűzött cél elérésében hazámnak szolgálatot tegyek. Az ellenséget engedékennyé kell tenni, hogy becsületes és igazságos békét kössön velünk és szövetségeseinkkel olyan feltételekkel, aminőket az ideiglenes kormány a nép összes képviselőivel teljesen egyetértve meghatározott. Ellenségeink, azok kormányai, kik egyedül vannak arra hivatva, hogy a béke ügyében tárgyaljanak, nem értenek egyet a mi békefeltételeinkkel: „annexió és kontribució nélküli béke, a népek önrendelkezési jogának elismerése". Ezért nincs más mód, mint az, hogy fegyveres erőszakkal kényszerítjük reá az ellenséget, hogy békét kössön és mérsékelt feltételeinket elfogadja.

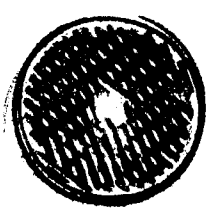
Idestova három év óta viselünk hadat, aminőre nincsen példa a történelemben. Itt az ideje, hogy a háború véget érjen. Szabad Oroszországnak joga van hozzá, hogy a forradalmi hadsereg és a haditengerészet összes erejének és eszközeinek a legnagyobb megfeszítését követelje a ravasz és hajlíthatatlan ellenség szétzúzására.

A nagy orosz forradalom nagy, hősi tetteket követel, hogy szabadságunk megerősödjék, hogy az orosz nép a földhöz és a szabadsághoz valóban hozzá jusson, hogy a nagy szabad Oroszország — mihelyt szövetségeseinkkel karöltve leküzdötte a német militarizmust — szabadon, békésen és fokozatosan fejlődhessék, hogy erejét és eszközeit ne a szomszédokkal való harcra pazarolja, hanem hosszú, békés és szerencsés életre használja ki.

Kedves bajtársak, tábornokok, tisztek és katonák!

Legyetek meggyőződve, hogy az egységben van az erő; ne feledjétek, hogy mi valamennyien mint egyenlő jogú polgárok és az orosz forradalmi hadsereg harcosai, kötelezve vagyunk egy valóban meg nem semmisíthető erős testületbe tömörülni. Gondoljátok meg, hogy ehhez vasfegyelem kell, mely a szabad polgárokat a hazával szemben fennálló kötelesség új alapján forrassza össze. Fontoljátok meg, hogy enélkül nincs győzelem és enélkül nem is várhatunk becsületes békét, mely nekünk szerencsét és szabadságot hoz. Felismerve annak elkerülhetetlen voltát, hogy atyáink, anyáink, testvéreink, gyermekeink jólétéért, vagyonunk védelme érdekében és a forradalom áldásának szabad élvezete céljából a jog kiküzdésére önzetlen szolgálatokra van szükség:

ezennel felhívlak titeket, harcosokat, rang és álláskülönbség nélkül, hogy a „szabadság, egyenlőség, testvériség“ jelszavával gyülekezzetek a vörös zászló alá. Rohanjátok meg az ellenséget, gyűrjétek le, hogy [illegible] a régi német militarizmus. Ha ti a régi kormányzat alatt, agyonlövetéssel fenyegetve, vitézül harcoltatok és az ellenséget számtalanszor megvertétek, mennyivel kevésbbé szabad meginognotok és kétkednetek ma, midőn arról van szó, hogy szabadságunkat megvédelmezzük és nagy forradalmunkat megdicsőítsük. Talán az ellenség szégyenletes állítását akarjátok igazolni, hogy a szabadság felbomlasztott bennünket, hogy a forradalmi orosz hadsereg nem félelmetes erő többé, s a kiküzdött szabadság nem más, mint gyenge, meghasonlott, méltatlan embertömegnek megalkotása.

Nem! Én ismerem az orosz népet. Katonák! Én magam is orosz katona vagyok; katona és a nép színe előtt a hazának megadom a választ. Ez akként hangzik, hogy a végső győzelemig kell kötelességünket teljesíteni, hogy kiküzdhessük hazánknak a becsületes békét. Készen kell lennünk arra, hogy feláldozzuk magunkat, hogy örökségünket minden áron megvédelmezhessük és hogy ott, ahol szükség lesz reá, az első felhívásra az ellenségre vessük magunkat és őt szétzúzzuk. Éljen Oroszország, a mi édes anyánk! Éljen az ideiglenes kormány! Éljen a mi hadügyminiszterünk, Kerenski! ki bízik bennünk. Bajtársak, tisztek és katonák, értetek kezeskedtem, hogy mi becsületesen, hűségesen és vitézül fogjuk teljesíteni kötelességünket. Az győz a háborúban, aki előre halad. Becstelenül elpusztul az, aki megáll, midőn az ellenség támad. Mi győzni akarunk! Ezt a parancsot valamennyi századnak, ütegnek, sotnyanak és minden parancsnoknak olvassátok fel.“

Propagandánk eredményének összefoglalása 1917. június 23-tól 30-ig.

Román 1. hadosztály. Június 21.

Román 17. ezred. Támadó szándék nincs. Újságjaink igen kapósak, sokan olvassák; hiába minden parancs, hogy olvasatlanul át kell adni a tiszteknek.

Június 25. Átkiáltottak: Minden érintkezés tilos.

Román 3. hadosztály. Június 26.

22. ezred. A hangulat nyomott, az ellátás rossz. Botbüntetést alkalmaznak.

A román 6. hadosztály az újságokat elfogadta.

Az orosz 2. és 4. lövészhadosztály bátortalan. A hírcserét megnehezítették. Híradó közegeinkre lőttek. Az újságokat itt-ott átveszik.

Orosz 3. turkesztáni lövészhadosztály. Június 23.

20. lövészezred. Járőreinkre nem lőnek, nehogy megzavarják a fegyverszünetet. Felhívtak, hogy a tárgyalásokra ezentúl hozzunk legénységi egyéneket is, hogy nézetüket megismerjék. A békekötés a kormány dolga, nem pedig a fronté.

Június 24. A 6. század az összes telefonistákat és megfigyelőket elzavarta az állásból és azzal fenyegette meg őket, hogy ha egy lövés esik, valamennyit agyonlövik.

Június 26-án a hadosztályt meg lehetett közelíteni, a hírcsere megint folyik.

6. lövészhadosztály. Június 26—29.

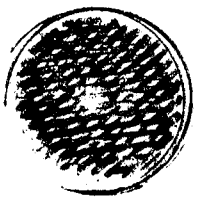
21. és 23. lövészezred. A kiadott támadóparancsot visszavonták, mert a legénység a parancs végrehajtását megtagadta. Felolvasták Kerenski parancsát, hogy ha július 8-ig nem lesz meg a béke, akkor az egész arcvonalon meg kell indulni a támadásnak. A hadosztályparancsnok a felderítésre parancsot adott, de a legénység megtagadta a végrehajtást. Június 28. 21. lövészezred századdeputánsai szerint a román arcvonalon támadó szándék van de nem tudják, hogy hol és mikor lenne az. A legénység nem akar hallani a támadásról. Tüzérségi megfigyelőknek nem szabad alövészárokban mutatkozniok, különben elverik őket. Az újságokat köszönik, különösen az énekeskönyveket.

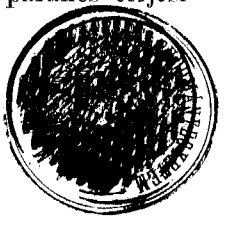
A június 28-ára szóló támadóparancsot visszavonták, mert a legénység nem volt támadásra kapható.

2. hadosztály. Június 26.

Az 5. ezred parancsot kapott, hogy a bekövetkezendő támadáshoz csatlakozzék. A legénység megtagadta a parancs teljesítését.

188. hadosztály. Június 22.

A 751. ezrednél osztrák-magyar tiszteket és zászlósokat csaltak tárgyalás ürügyével az orosz állásba és letartóztatták. Később a századdeputánsok tudatták, hogy az elfogatás tervszerűen történt. Bruszilov pénzjutalmat és kitüntetést ígér, ha foglyokat kísérnek be. A tisztek a jóviszony megzavarására törekednek ; be akarnak minket ugratni, hogy tüzeljünk az oroszokra. Június 22. A 751. ezred egyik altisztjének levele : Tábornokával beszélt, ki azt az eszmét pendítette meg, hogy tárgyalás ürügyével csaljanak minket az orosz állásba és fogjanak el. Oroszország Németország válaszára vár, közben azonban támadásra készülődik, ha a válasz nem lenne kielégítő. Június 24., 25. A 751. ezrednek az a százada, mely az osztrák-magyar tiszteket elfogta, szerbekkel kevert ; a századot szerb tisztek vezetik. Kérik, hogy tartsuk fenn a jóviszonyt velük és a megtorlást ejtsük el.

Június 22. A 751. ezred egyik századának levele : Bocsánatot kér az osztrák-magyar tisztek elfogatásáért. Zászlóalja abban az időben, midőn ez az eset történt, hátul, tartalékban állott. Az eset nem fog megismétlődni.

Június 27. 749., 751. ezred. A hátországban a közeli békét várják. Mindenhol a béke mellett tüntetnek. Kerenski bukása küszöbön áll. Idegen tisztek vannak náluk, kik támadást sürgetnek.

49. hadosztály. Június 22.

196. ezred. Hátul iskolák vannak, melyekben a legénységet a politikára képezik ki. Comanescin a tisztek előadásokat tartanak. Minden századból egy olyan embert vezényeltek az iskolába, ki értelmes és már volt alkalma politikai működésre. A kiképzett emberek azután zászlóaljiskolákban fogják a legénységet politikailag felvilágosítani.

Június 23. 196. ezred. Szent Pétervárról visszatért százados beszéli, hogy Oroszország nem köt békét a német császárral, mivel Németországban nemsokára forradalom lesz. Akkor magától jön a béke.

Június 24. 193. ezred. A munkás- és katonatanács törzstiszteket küldött az arcvonalra, hogy ellenőrizze a barátkozást. A szökések most nem olyan tömegesek és nem olyan gyakoriak. Sok szökevény visszatért csapatához. Június 20-i kiáltványunk megküldését kérik, mivel a tisztek megsemmisítették az első példányokat.

Június 25. 196. ezred. A béke rég meg volna már, ha Németország nem kívánna hadikárpótlást Oroszországtól.

Június 29. A 195. és 196. ezredbe kozákokat osztottak be.

48. hadosztály. Június 23.

Hírszerző járőreinkre lőttek és kézigránáttal dobálták meg őket. Június 24. 189. ezred. Június 20-i kiáltványunk tárgyában

gyűlés volt, melyen azt határozták, hogy Oroszország a központi hatalmakkal egyetért, ezért nincs ok, hogy a békekötést tovább halasszák. Az ezred-comité a legénységhez három kérdést intézett :

1. Kész-e támadni a 189. ezred ? Egyhangú válasz : nem !

2. Mit csinál a 189. ezred, ha az ellenség megtámadná ? Válasz : ki fog az állásban tartani.

3. Mi történik, ha friss, támadni kész csapatok jönnek ide ? Válasz : Az ezred semmi esetre sem fog csatlakozni a támadáshoz.

Június 25. A 189. ezred tisztjei nagyon kardoskodnak a támadás mellett, a legénység pedig ellene. Szigorú rendszabályok történtek a tárgyalásoknak és az újságok átvételének meggátlására. Június 20-i kiáltványunk ellenére sincs még határozott készség az annexió és kontribució nélküli békére.

25. hadosztály. Június 22.

97. ezred. Egy orosz járőr tárgyalás közben meglepte egyik hírszerző járőrünket, melyhez híradó közegeink is voltak beosztva. Embereink részint megsebesültek, részint fogságba kerültek.

68. hadosztály. Június 27.

271. ezred. A XXXVI. hadtestnél ellenpropaganda-iskola van, úgy mint a XXIV. hadtestnél. Minden század egy embert küldött az iskolába.

68. és 26. hadosztály. Június 28.

Itt-ott átvették az újságokat.

26. hadosztály. Június 29.

103. ezred. A tisztek és a legénység között rossz a viszony. A hátországból három hét óta nem érkezett levél vagy újság.

A legénység semmi esetre sem fog támadni.

193. hadosztály. Június 23.

Az újságközvetítés megtörtént, bár tüzeltek híradó közegeinkre.

78. hadosztály. Június 26.

Egyik ezredkomité elnöke megtagadta a komité-tagok gyűlésre hívását, melyen a szökéseket akarták tárgyalni.

65. hadosztály. Június 28.

A legénység békét akar, de egy idegen testület[1] legénysége tüzelésre kényszeríti. A szomszédos zászlóaljhoz kozákokat osztottak be.

Az oroszok nem jöttek el az előre megállapított tárgyalásra. Híradó közegeinket átkiáltással felhívták, hogy jöjjenek közelebb az orosz álláshoz ; utána mindjárt géppuskával és nehéz aknavetővel kezdettek tüzelni az oroszok.

[1] Rendőrség ?

12. lovashadosztály. Június 16.

Levél érkezett, melyben kérik, hogy csináljunk róluk fényképeket. Június 24. Nincs szándékuk támadni. A legénység igen békés.

64. hadosztály. Június 18.

Röpirat: Tiltakoznak Adler elítélése miatt. Június 20. 256. ezred. Angol és francia oktatótisztek vannak beosztva az orosz ütegeknél, kik a megfigyelő és felderítő szolgálatot is ellátják. Június 22. 255. ezred. A tárgyalást megtiltották. Támadásról szó sem lehet. Minden ezredhez kozákokat osztottak be. Angliát gyűlölik. Az orosz hadsereg sem idegen érdekekért, sem burkolt annexióért nem fog harcolni.

Az orosz ellenpropaganda úgy tünteti fel Adlert, mint az annexió és kontribució nélküli béke és az antimilitarizmus képviselőjét.

A tisztek abban sántikálnak, hogy a legénységet megelőzve, először ők kaparintsák meg újságjainkat. Június 23. Híradó közegeink levelet intéztek a 255. ezred tisztikarához a kiadott irányelvek szellemében. A levelet felolvasták; nagy tetszést keltett úgy a tiszteknél, mint a legénységnél. Az oroszokat Stockholmból tájékoztatják; híreket várnak Szent Pétervárról is.

Június 26. 254. ezred. A legénység a támadóparancs végrehajtását megtagadta. Június 27. 255. ezred. A felváltásra kiadott parancsot a legénység kívánságára visszavonták mivel a legénység a felváltás után vonakodott hosszú menetet csinálni. A hangulat békés. A legénység részint elzavarta az állásból, részint megbotozta a tüzértiszteket, mert ütegeiket belőtték állásainkra.

Az ezred déli szárnya folyvást lövöldöz. Június 27. 254. ezred. A gyalogság mögött kozákok és tüzérség csoportosultak, hogy a németek támadását visszaverjék. A tárgyalást megtiltották. Megparancsolták az ezrednek, hogy propaganda-tisztjeinket fogja el, vagy pedig lőjje agyon.

43. hadosztály. Június 28.

169. ezred. Híradó tisztünktől átvették az újságokat és a levelet a drótakadálynál, de felszólították, hogy távozzék, mert különben lőni fognak.

166. hadosztály. Június 23.

Az oroszok kiürítették az előretolt tábori őrsvonalat. Gyanítható azért, hogy a velünk való tárgyalást megszakítsák. Június 24. 661. ezred. Sóvárogva várják a czernowitzi deputáns-gyülekezet eredményét. Egy emberünk lövöldözés következtében az orosz lövészárokba került; letartóztatták, de az orosz legénység beavatkozására szabadon bocsátották. Június 26. 663. ezred. Orosz részről nem igen kapnak újságokat. Június 20-i kiáltványunk

következtében nagyon megharagudtak Angliára és Franciaországra. A háború okozók francia tőkepénzesek. Már nincs itt az az ezredes, ki két emberünket agyonlövette. Ha angol vagy francia tisztek megjelennek a lövészárokban, az oroszok jelt adnak, hogy tüzeljünk.

59. hadosztály. Június 24.

233. ezred. A hadosztály rosszalja azt a szándékot, hogy támadni akaró csapatokat hozzanak állásába ; ha ez mégis megtörténnék, a hadosztály nem fog résztvenni a támadásban.

79. hadosztály. Június 24.

315. ezred. Ugyanúgy nyilatkozott, mint az 59. hadosztály 233. ezrede. Ha megkísérelik az ezred felváltását, ellenszegülnek.

167. hadosztály. Június 24-ike óta elutasítóan viselkedik.

32. hadosztály. Június 21.

125. ezred üzenete szerint tüzérségünk igen emberséges, mert csak tüzérségi célokra lő ; az orosz gyalogságra nem. Június 26. óta a hadosztály elutasítóan viselkedik. A tárgyalások megszakadtak. A 125. ezred a megkísérelt közeledést tűzzel fogadta. 128. ezred. Propagandánk egyelőre lehetetlen.

12. hadosztály. Június 21.

Június 20-i kiáltványunknak igen kedvező hatása volt az oroszokra ; a Nord. Allg. Zeitung cikke is általános megelégedést keltett. Megparancsolták, hogy propagandatisztjeinket el kell fogni. Az egyik ezredparancsnok, egy különítmény kíséretében, előrejött a lövészárokba, mivel a legénység a tüzelésre szóló parancsnak nem engedelmeskedett. Egy pár kézigránátot dobatott a legénységre, azután sietve eltávozott.

Június 21. 47. ezred. A hangulat javunkra változott. Az oroszok azt beszélik, hogy az angolok és franciák kezébe kerültek. A különbéke lehetséges, ha szövetségeseink nem változtatják meg hadicéljaikat. Anglia azt prédikálja, hogy a kis államok pártfogója, mégis saját céljára használja ki őket ; így legutóbb Görögországot is. Követelik, hogy hozzák nyilvánosságra a titkos szerződéseket és vizsgálják felül a hadicélokat. Támadásra nem kaphatók. Kimutatást kaptak azokról az orosz, osztrák és német sajtótermékekről, melyeket megrendelhetnek ; ez nyilván azért történt, hogy a mi hírszolgáltatásunkat megakadályozzák. Az ezred egyik századát arra képezték ki, hogy miként kell propagandatisztjeinket elfogni.

Az orosz tisztek most pajtáskodnak a legénységgel, hogy bizalmukat megnyerjék és hogy támadásra hangolják. A legénység azonban nem lesz támadásra kapható.

Június 21. Június 20-i kiáltványunkra válasz jött. Mindennek Anglia az oka. Hiszik, hogy Ausztria hajlandó az annexió és kontribució nélküli békére. Anglia olyan szerepet játszik náluk,

M. KIR. HORTHY MIKLÓS-TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRA SZEGED

mint nálunk Németország. Anglia bűnös benne, hogy a háború tovább folyik.

A tisztek és a legénység között rossz a viszony. A tisztek most legénységi koszton élnek ; nem köszönnek nekik. Támadásra izgatnak.

Június 22. 47. ezred. Nagyon szép Németország üzenete, de Oroszország azt követeli tőle, hogy a keleti arcvonalat szerelje le, nehogy hadosztályait a nyugati hadszíntérre vihesse. Ausztriával szemben eloszlott a bizalmatlanság, Németországgal szemben azonban most is fennáll. Béke esetén Görögország függetlensége mellett fognak lándzsát törni. Nagy megbotránkozást keltett híradótisztünk értesítése, hogy az entente a negyedik téli hadjáratra készülődik. Az entente csalódni fog. Június végén nagy gyűlés lesz a hadtápkörletben, a béke kérdésében, melyen az arcvonalbeli képviselők kivétel nélkül a béke mellett fognak szavazni.

Június 22. 47. ezred. Egyik zászlóaljparancsnok azzal fenyegetődzött, hogy tüzelni fognak, ha állásainkat tovább erődítjük.

Egy orosz tiszt jelent meg tárgyalásunkon és közölte, hogy tilos a tárgyalás ; az orosz legénység azonban közbeszólt, mire a tiszt eltávozott.

Június 23. 46. ezred. Tárgyalásunkkor az ezredparancsnok megjelent az állásban és megparancsolta egy orosz katonának, hogy propagandatisztünket lőjje le. A legénység ezt az orosz katonát lefegyverezte. Az ezreddel meg kellett az érintkezést szakítani, mivel lövészosztagot állítottak fel, hogy a tárgyalócsoportra lőjjön.

A 12. hadosztályt fel akarják oszlatni, mivel propagandánk erősen befolyásolta. Tartarowra rohamcsapatok érkeztek.

A szigorú ellenrendszabályok megfélemlítették a legénységet.

A 165. hadosztállyal nem lehet érintkezni.

A 3. kaukázusi kozákhadosztály szakaszán egy levelet találtunk a Pantyr-hágón. Békét akarnak, annexió és kontribució nélkül.

I. Csapatmozdulatok sorrendje.

1. A 8. lovashadosztály Nagy-Bocskón gyülekezik, zöme Borsán, a 12. dzsidásezred és a hadosztály vonata Deésen át jön. A gyülekezés befejezése után két zászlóalj[1] a 157. ezredet felváltja, mely azután Kőrösmezőn és Rahón lesz készültségül.

A 157. ezred csak akkor kerül Deésre mint hadseregarcvonaltartalék, ha az 5. honvédlovashadosztály Nagy-Bocskóra jut.

2. Nagy-Bocskón a 8. lovashadosztályt 14 napon át tovább képezik.

3. Azután a 8. lovashadosztály felváltja a 22. tartalékezredet.

4. A 117. hadosztályparancsnokság, a 223. dandárparancsnokság és a 22. tartalékezred eltolása Deésen és Felső-Borgón át, hogy az 5. honvédlovashadosztályt felváltsa, illetve, hogy a szakaszt átvegye.

5. Az 5. honvédlovashadosztály hadseregtartalék Nagy-Bocskón.

6. A 157. tartalékezred hadseregarcvonaltartalék lesz.

7. A 117. hadosztály és a 8. lovashadosztály egyszerre cseréli fel tüzérségét és felvált egy tarackososztályt a Mestecanesci-szakaszban.

8. Egy hadseregtartalék alkotása Poiana Stampinál még függőben van.

II. A végrahajtás ideje abban az esetben, ha a csapatmozdulatok programm szerint folynak le.

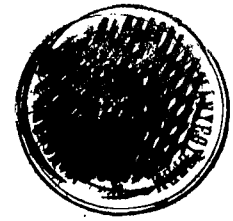
a) Július 12-én a 8. lovashadosztály, a 12. dzsidásezred nélkül Nagy-Bocskóra érkezik. A 12. dzsidásezred érkezése még nem állapítható meg. Ha később érkezik is, nem befolyásolja a 8. lovashadosztály elindulását, mivel a 12. dzsidásezred egy idő óta Poiana Stampin áll, tehát nem szükséges, hogy a nagy-bocskói 14 napos kiképzésben teljesen részt vegyen.

A 157. tartalékezred felváltása július 12-től 15-ig történik, a 8. lovashadosztály július 28-án indul az arcvonalra. A felváltás augusztus 3-án végződik.

b) A 22. tartalékezred felváltott éllépcsője Kőrösmezőre vagy Kewelére augusztus 3-án, Felső-Borgóra augusztus 5-én, az 5. honvédlovashadosztályhoz augusztus 8-án, az utóbbi szál-

[1] Egyik zászlóalj hadseregtartalék, a másik hadosztálytartalék.

lítási lépcső augusztus 10-én megérkezik. A felváltás augusztus 11-től 13-ig tart.

c) Az 5. honvédlovashadosztály augusztus 14-től 16-ig Nagy-Bocskóra érkezik.

d) A 157. tartalékezred augusztus 18-tól 21-ig érkezik Deésre.

e) A tüzérséget a gyalogság felváltása előtt cserélik ki. Időtartama 20 nap.

A hadsereg szeptember közepén fejezi be az átcsoportosítást. Op. 2682.

Propagandánk eredményének összefoglalása 1917. július 6-ig.

Román 1. hadosztály. Július 1.

31. ezred. A legénység véleménye az, hogy az entente elvesztette a háborút. Az orosz-román tisztek között a lehető legrosszabb a viszony, éppen úgy az orosz és a román polgárság között. Jassiban az oroszok tüntetést rendeztek és megkísérelték Ferdinánd királyt orosz példa szerint elkergetni. A román király titokban az arcvonalra menekült. A román csapatok folytatták a zavargást.

Román 3. hadosztály. 10. ezred. Nagyon belefáradt a háborúba. Támadás esetén a román legénység megadja magát.

Román 8. hadosztály. Június 30.

25. ezred. 10 román tiszttel tárgyaltunk. Nagyon beleúntak a háborúba. Rettegnek a főbb parancsnokságoktól, mivel haditörvényszéki eljárással üldözik a tárgyalásokat. Egy második tárgyalást tűzzel hiusítottak meg.

6. lövészhadosztály. Június 29.

21. lövészezred. A hadosztály parancsot kapott a 2. hadosztály felváltására. Mivel a szállások rosszak voltak, a hadosztály megtagadta a parancs teljesítését. Újabb parancs érkezett a 3. turkesztáni hadosztály felváltására. A parancs végrehajtását újból megtagadták, mivelhogy nincs elég géppuska és a harcosállomány kicsiny. Ekkor a hadosztályparancsnok közbevetette magát és arra az ígéretére, hogy a béke már nincs messze, továbbá, hogy géppuskákat és pótlásokat fognak kapni, a hadosztály végrehajtotta a felváltást.

Június 30. 23. lövészezred. Óvatosságot ajánlott, mivel az érintkezés tilos. Támadásról nem tud. Tudja, hogy a galíciai támadás kudarcot vallott. A hadosztály elhagyja az állást, ha nem kezdik meg hamarosan a béketárgyalást. A hátországban hihetetlen zűrzavar van.

Június 30. 21. lövészezred. Az ezreddeputánsok kijelentették, hogy ebben a szakaszban nem lesz támadás; azon dolgoznak, hogy a béketárgyalás mielőbb megkezdődjék. A franciák ellen nyilatkoztak, kik a békét megakadályozzák. Az egyik tüzelőüteget erőszakosan elhallgattatták. A legénység a támadóparancs teljesítését meg fogja tagadni. A legénység szétugrasztotta a hírszerző útra kiküldött járőrt.

Július 3. és 4. A legénység elítéli a galíciai támadást, mert így sohasem lesz béke.

Július 4. 23. lövészezred. A tisztikar elősegíti a tárgyalásokat. Újságokat kapnak.

Július 5. és 6. 23. és 24. lövészezred. Arról biztosítanak, hogy nem fognak sem lőni, sem támadni.

2. lövészhadosztály. Július 1.

A századok megegyeztek egymás között, hogy a fegyverszünetet fenntartják. Újságokat kérnek, a galíciai harcok leírásával.

Július 2. Az oroszok nagyon bátortalanok. Óva intenek a tisztektől, kik lövöldöznek. Nagy a felháborodás a galíciai harcok miatt; többet vártak az oroszoktól.

Július 3. Híradójárőrünk nem tért vissza.

Július 4. Újságjainkat kézről-kézre tovább adják s örömest olvassák. A tisztek minderről nem tudnak. Ha mi nem támadunk, ők sem fognak.

Július 4. 8. lövészezred. Orosz újságokat nem kapnak.

4. lövészhadosztály. Július 5.

5. és 6. ezred. A galíciai támadást mindenhol nagyon elítélik. Híreket kaptak, hogy az oroszok rettenetes veszteséget szenvedtek. Hadosztályuk sohasem lesz kapható ilyen támadásra.

188. hadosztály. Június 29.

751. ezred. Lehetetlen az érintkezés, mivel az ezred négyötöde tatár, ezek nem hajlandók tárgyalásba bocsátkozni. Június 30. 749. ezred. Franciaország Elzász-Lotaringia visszanyerése nélkül nem fog békét kötni. Az oroszok ezért azon vannak, hogy Elzász-Lotaringiában népszavazás legyen. Várják a mi válaszunkat az orosz békeajánlatra. Június 20-i kiáltványunkat nem vették hivatalos kijelentésnek. Franciaország most ingyen szállít nekik ágyúkat. Óvnak az orosz tüzérségtől, mivel legközelebb lőni szándékozik. Július 1. Figyelmeztetnek, hogy éjjel rajtaütést terveznek az oroszok. Mindenről tudósítani fognak bennünket. Nem fognak támadni, bár erősebbek nálunknál, mert elvük: „annexió és kontribúció nélküli béke".

49. hadosztály. Június 26.

196. ezred. Tudják, hogy propagandánk Anglia és Franciaország ellen irányul. Július 3. A deputánsok szavazást rendeltek el a béke kérdésében. Egy pár tiszt kivételével mindenki a békére szavazott. Szent Péterváron nagy zavargás volt; a háborús érzelmű tiszteket eltávolították. Július 3. A szentpétervári zavargás újabb forradalom volt.

Július 4. és 5. 196. és 193. ezred. A galíciai támadást elítélik; ilyesmire nem kaphatók. Az angol és francia propaganda azt híreszteli Oroszországban, hogy Németország és Ausztria elutasította az orosz békeajánlatot, azért volt a támadás. Az orosz támadás folytatásával hamarosan meg lesz a béke. A legénység véleménye az, hogy a galíciai támadást Kerenski rendezte, kit az angolok megfizettek. Mindenki Kerenski bukását kívánja.

48. hadosztály. Június 30. és július 1.

189. ezred. A századkomiték a támadásról tárgyalnak. A legénység elcsapta azokat a deputánsokat, kik tiszti befolyásra a támadás mellett nyilatkoztak és olyanokat választottak helyükbe, kik a támadás ellen vannak. Két angol tiszt a támadás mellett kardoskodik, rámutatva arra, hogy Amerika a jövő év tavaszán nagy hadsereggel fog segítségül jönni. A komité a támadást elutasította.

25. hadosztály. Június 30. Híradó csapatunkat tőrbe csalták. Újságokat nem vesznek át.

68. hadosztály. Július 2. és 3.

217. ezred. Nem tud a galíciai harcokról. A deputánsok azt hiszik, hogy közel van a béke, mert Anglia és Faranciaország hozzájárult az annexió és kontribúció nélküli békéhez. Ha még augusztusig se lesz meg a béke, Oroszország Anglia nélkül fog békét kötni. Szentpétervárott a deputánsok többsége a békére szavazott. A deputánsok felhívták a legénységet, hogy tartson ki, de ne támadjon.

26. hadosztály. Június 30.

103. ezred. Bocsánatot kér, hogy ránk tüzelt, de ez a tisztek parancsára történt. A tisztek és a legénység között rossz a viszony. Azt hiszik, hogy az angolok megvesztegették a tiszteket.

Július 2. 102. ezred. A tárgyalást géppuskatűzzel meghiusították.

Július 3. Romanban a deputánsok közül 55 a támadásra, 3 ellene szavazott.

189. hadosztály. Július 1.

753. ezred. Kerenskitől parancs jött: támadni. A legénység véleménye szerint ennek az a feltétele, hogy erős tartalék legyen és hogy az orosz tüzérség a földdel egyenlővé tegye állásunkat. Három párt van, az egyik a támadás, a másik a béke, a harmadik a szökés mellett foglal állást.

A fegyelem megbomlott, a legénység a kellemetlen tiszteket elcsapja; büntetést egyáltalában nem szabnak ki. Még mindig sokan szöknek meg. A tartalékezredek rendőrlegénysége vonakodik állásba menni.

12. lovashadosztály. Július 4.

Az oroszok nagyon bátortalanok; a tisztektől tartanak. A galíciai helyzetről jövő híreket igen tartózkodóan fogadták.

43. hadosztály. Június 29.

Átkiáltottak, hogy hagyjunk fel az álláserődítő munkával, mivel 14 nap mulva béke lesz.

Június 30. Az orosz 169. ezred fegyveres járőrrel szállotta meg a tárgyalás helyét (Botosul △ 1475). Az érintkezés lehetetlen.

Június 30.—július 1. 170. ezred. Az oroszok bizalmatlanok és bátortalanok.

Július 2. Az oroszok körülfogták a Botosul (△ 1475) szakaszon híradó közegeinket és rájuk lőttek.

Július 3. 171. ezred. Figyelmeztet, hogy az első állásba mesterlövészeket tesznek, kik minden mutatkozó célra tüzelni fognak. 170. ezred. Az oroszoknál tábori rendőrséget alkalmaznak a barátkozás és a szökés megakadályozására. Kerenski támadóparancsának engedelmeskedni fognak. A kormány a „szabadságért" jelszóval mindent elér.

Tudja, hogy Galíciában mi történik.

Július 4. 171. ezred. A 196. és 171. ezred nagyon harcias, a 170. és 172. kevésbbé. A zászlóaljparancsnokok a támadásra csinálnak hangulatot. A legénység a komitégyűlésen a támadás mellett döntött. A Kirlibaba-szakaszban a galíciai orosz sikerektől sokat várnak. Ha így lesz tovább is, nemsokára vége szakad a háborúnak.

166. hadosztály. Június 29.

663. ezred. Meg van győződve róla, hogy komolyan kívánjuk a békét. Ha felváltják, az utána következőket a fegyverszünet megtartására fogja felszólítani. Nincs kedve támadni. Az érintkezést szigorúan tiltják.

Június 30. A Kerenskihez való vonzalomnak vége. Anglia okozta a háborút.

Június 30.—július 1. 664. ezred. A tisztek elutasítják a tárgyalást. A legénység nem fog támadni. Ha erre kap parancsot, értesíteni fog bennünket.

Július 2. Deputánsok beszélik, hogy Kerenski lemondásáról hivatalosan értesítették őket.

A deputánsok azt mondják, hogy a különbékével, vagy fegyverszünettel Németország visszaélne. Békekötéskor biztosítékot kell teremteni az örök békére. A háború elkerülésére csak egy mód van: ha a világ proletárjai összetartanak. A háború folytatását Anglia idézte elő. A deputánsok Pétervárott erélyesen síkra akarnak szállani a béke érdekében. Propaganda-irataink ott is terjeszteni fogják.

Július 2. 663. ezred. Híradó közegeinket tőrbecsalták és rájuk lőttek. A tiszt az orosz árokban elesett, a legénység harcolva tért vissza.

Július 3. A zászlóaljparancsnokot nem kedveli a legénység, el fogja csapni. A lövészárok mélyítésére kiadott parancsnak nem engedelmeskednek. Az orosz támadás meghiúsulásáról hallottak. Ha támadást parancsolnak, egy ember sem fog előre menni.

37. hadosztály. Június 27.

147. ezred. Beleúntak a háborúba. A kormány elárulta az orosz parasztságot. Kerenskit nemsokára elkergetik.

A hadosztálynál harckomité működik és különleges járőrök zavarják meg a tárgyalásokat.

Július 3. 145. és 147. ezred. A mostani helyzet tarthatatlan; vagy háború vagy béke legyen.

Július 2. A Pirie-szakaszban egy ezred-deputáns azt mondja, hogy elhatározták a háború folytatását, a végleges győzelemig.

59. hadosztály. Június 29.

233. ezred. A legénység a deputánsok útján kapja a parancsokat. A 236. ezrednél ellenpropaganda működik. Lenin népszerűtlen. A támadás mellett nagy agitáció folyik.

A tárgyalás tilos. A szökések megszűntek. Ha támadásra kapnak parancsot, engedelmeskedni fognak.

Június 30. 233. ezred. A legénység összeözönlött, hogy a tüzérség beszüntesse tüzelését. A deputánsok közbeléptek. Hír jött Szentpétervárról, hogy Németország elutasította az orosz békeajánlatot, mert képesnek érzi magát Oroszország leverésére Ezért újból megkezdik az ellenségeskedést. A Ludowa (△ 1466) szakaszban a 234. ezred valóban igen ellenséges magatartású.

Július 6. A Jawornik-szakaszban azt híresztelik, hogy az orosz legfelsőbb parancsnok elrendelte, hogy a gyalogságot támadásra kell vezetni; el kell látni a forradalom és szabadság vörös lobogójával, melyet a megszállott állásban ki kell tűzni.

32. hadosztály.

Június 26. 126. ezred. Az ezred parancsnoka most egy őrmester. A tiszteknek nincs szavuk. Felszólított bennünket, hogy járjunk-keljünk szabadon az álláson kívül, úgy mint ők teszik. Néhány buta tatáron kívül senki sem tüzel. Újságokat kér, mivel a régieket az ezredparancsnokság visszatartotta.

Július 5. 126. ezred. Július 4-én támadásra kapott parancsot az ezred; kivitelre azonban nem került a sor, mert a legénység vonakodott a támadást végrehajtani.

12. hadosztály. Június 26.—28.

47. ezred. A tárgyaláson ért legénységet letartóztatják. Oroszország jegyzéket intézett szövetségeseihez hadicélok tárgyában.

Általában reménylik a közeli békét. A negyedik téli hadjárat gondolatát felháborodva utasítják vissza. A németekkel szemben fennállott bizalmatlanság eloszlott.

Június 27. Egy deputáns levele: A kormány már régen véget akar vetni a vérontásnak. Sajnos, Angliában és Franciaországban megfeneklett a dolog. Várják a választ a szövetségesekhez intézett jegyzékre.

Június 28. 47. ezred. Megparancsolták az ezred feloszlatását. Az ezred-deputánsok szóvátették ezt a munkás- és katonatanácsnál, mire a hadosztály parancsnoka a feloszlatásra kiadott parancsot visszavonta, abban a véleményben, hogy a legénység meg fogja velünk szakítani az érintkezést. Minden ellenrendszabály ellenére bíznak bennünk. Most nyíllal lőjük át leveleinket az orosz állásba.

Július 6. 47. ezred. A komité-gyűlésen az ezredparancsnok ismételve megvádolta a legénységet. A deputánsok azt felelték, hogy békét akarnak ; a háborút nem folytatják. Ha a békét hátul nem kötik meg, hát majd megcsinálják ők elől.

Június 29.—július 2. Sok orosz katona kötelességének vél eleget tenni, ha velünk tárgyaló bajtársát feljelenti, mert a munkás- és katonatanács a barátkozás ellen nyilatkozott. Ha a mi tüzérségünk hallgat, akkor az orosz tüzérség sem fog lőni. A fiatal tisztek a legénységgel tartanak. A tisztek hatalma abban az arányban nő, ahogyan a legénység befolyása csökken a béke kérdésében.

Nikolajevben 2000 szökevényt őriznek, kik a 12. hadosztálytól szöktek meg. Bárha a legénység ellenzi, újból működik a haditörvényszék.

Tüzérségünk belövése kellemetlen hangulatot idézett elő az oroszoknál ; megingott az a hitük, hogy békére törekedünk. „Lehetetlen a németekkel békében élni, ha folyton újra kezdik.“ Politikánk nem érdekli az oroszokat, csak békét akarnak.

Kerenski tekintélye tűnőben van.

Lenin kevésbbé ismeretes.

A galíciai események nem nagy érdeklődést keltenek, mert nagyon távolra esnek. Nem titkolják örömüket, hogy az oroszok támadását visszavertük, mivel ezzel igazolják magatartásuk helyességét. Itt nem tudnak támadó szándékról. A harcias legénységből hátul rohamcsapatokat alakítottak, melyek most valószínűleg Galíciában harcolnak.

Július 3. és 4. 47. ezred. A tisztek egy része megtűri a tárgyalásokat ; nincs ellenvetésük, ha egyes emberek beszélgetnek egymással, de ellenzik, hogy egész szakaszok jöjjenek át hozzánk tárgyalni. A galíciai eseményekről tájékozatlanok. Az ezred nem fog támadni.

165. hadosztály.

659. ezred. Megközelíthetetlen. Ellenséges érzelmű.

Propagandánk eredményének összefoglalása 1917. július 13-ig.

Orosz VIII. hadtest. Július 8.

Barátságos levél érkezett, melyben az oroszok felhívtak bennünket, hogy működjünk közre a mielőbbi béke megteremtésében.

Július 10. Az oroszok még félénkek, újságokat kérnek; biztosítanak bennünket, hogy nem fognak tüzelni.

Július 12. Az átdobott újságokat átvették úgyan, de tárgyalásba nem hajlandók bocsátkozni, mivel ezt szigorúan megtiltották.

Román 6. hadosztály.

Az újságokat átvették. Leveleket juttattak el hozzánk. hogy azokat az általunk megszállott területen kézbesítsük.

Román 8. hadosztály.

Ellenséges érzelmű. Hírszerző járőreinkre tüzelt. A tárgyalás tilos. A 25. ezred tisztikarából és legénységéből a haditörvényszék elítélte azokat, kik velünk tárgyaltak.

6. lövészhadosztály. Július 6., 7.

22. és 23. lövészezred. A galíciai harcokról tájékozatlanok, mivel az újságokat szándékosan visszatartják tőlük. Tiltakozásunkat az orosz támadás miatt jogosultnak tartják.

A hadosztálytörzsnél gyülekezett komité-tagok a támadószándékot kereken elutasították.

A 21. lövészezred felváltása elmaradt, mivel a legénység ellenkezett.

Július 8. A 21. és 23. lövészezred óvott bennünket a szomszédos szakasztól, mivel ott díjat tűztek ki a propagandaterjesztőink fejére.

Július 10. A gyalogság követeli, hogy az orosz tüzérség azonnal hallgasson el. Az orosz katonák kidobtak egy századost lakásából.

Július 10. 24. lövészezred. A katonaság nem ért egyet az orosz röpiratok tartalmával. Az újságok azt követelik, hogy mind a két császárt meg kell fosztani trónjától és a német militarizmust le kell törni.

Támadóparancsnak nem fognak engedelmeskedni, valamint annak se, hogy hírszerző járőreinket fogják el.

Július 11. A legénység előtt felolvasták Kerenski rendeletét, mely támadást követel. A legénység a támadás ellen, a tisztikar mellette van.

Július 12. 21. lövészezred. Tárgyalásnak nincs semmi értelme, mivel most Galíciában legyilkoljuk testvéreiket.

Július 13. Egy küldöttség jelent meg, mely a 21. lövészezred egy tisztjéből és négy altisztjéből állott. Követelte, hogy július 15-ig egy tisztet küldjünk a tárgyalásra és közöljük a hivatalos békefeltételek pontjait. Mivel az oroszok nem akarnak a lövészárokban kitelelni, nincs más választás: vagy béke vagy támadás. Választ várnak július 14. reggelre, különben támadni fognak.

Július 13. A 24. lövészezredtől is jött egy küldöttség, mely egy tisztjelöltből és két orosz katonából állott. Ugyanazt követelte, mint a 21. lövészezred.

2. lövészhadosztály. Csakis az 5. lövészezreddel lehet érintkezni.

4. lövészhadosztály. Ellenséges érzelmű, mint eddig. Hírszerző járőreinkre tüzelnek.

188. hadosztály. Július 7.

752. és 749. ezred. A 749. ezred felváltása elmaradt, mivel a legénység nem volt hajlandó elhagyni állását. Az ezred legénysége nem titkolja örömét az oroszok galíciai vesztesége felett, mert a támadók főképen tatárok, kozákok és ázsiaiak voltak. Az ezred támadásra nem kapható; a felváltást elrendelő parancsnak nem engedelmeskedik, azt sem hajlandó megengedni, hogy állásában más ezred csoportosuljon támadásra.

Július 9. A 752., 749. és 751. ezred biztosít, hogy a támadóparancsnak nem fog engedelmeskedni.

Július 10. 750. ezred. A tisztikar hangulatot csinál a támadás mellett. A legénység zöme a támadás ellen van. Egyesek azt remélik, hogy támadással hamarább érhető el a béke.

Július 11. A 188. hadosztályt el akarták szállítani Galíciába. A legénység ellenkezett, nem volt hajlandó odahagyni állását. Az átszállítás elmaradt.

49. hadosztály. Július 6.

A 196. ezred nincs megelégedve deputánsaival, mert nem viselik szívükön a legénység érdekét; legnagyobbrészt szájhősök, kik bajtársaik előtt nagyon hangosak, de Pétervárott háborúra uszító, betanított szónokok elől elbujnak és meghátrálnak.

Július 7., 9. és 10. 196., 193. ezred. Rövid tárgyalás volt. A Romanba érkezett 95 menetszázad megtagadta az engedelmességet; nem akart az arcvonalba menni.

Július 11. 196. ezred. Galíciában az orosz csapatok önként ajánlkoztak a támadásra, de volt több ezred, mely a támadóparancsnak nem engedelmeskedett. Az orosz XXIV. hadtest legénysége „becsületszóval" megfogadta, hogy nem fog támadni,

mert meg van róla győződve, hogy a központi hatalmak elfogadják az oroszok békeformuláját. Ezért a támadás céltalan.

Július 13. Mivel a hadosztályhoz tömegesen szállítják a lőszert, a 196. ezred bizalmatlanná vált; a hadosztályparancsnoksághoz küldötte deputánsait, hogy követeljék a 49. hadosztálynak az arcvonalból való kivonását és hazaszállítását, mert semmiképen se fognak támadni.

48. hadosztály.

A 191. ezred óhajtja a barátságos kapcsolatot fenntartani velünk, a tárgyalás felett tisztek őrködnek.

68. hadosztály.

271. ezred. Egy levelet kaptunk, melynek tartalma: „Támadóparancsot most már nem adnak ki; a deputánsok összejöttek gyűlésre; nemsokára fegyverszünet lesz."

Július 9. Az ezred-deputánsok tudatják, hogy az oroszok július 11-én ultimátumot intéznek az ententehez, hogy haladéktalanul kezdjék meg a béketárgyalást, feltételek: annexió és kontribúció nélküli béke; a központi hatalmak felépítik az elpusztított tartományokat. Ha az entente visszautasítaná a felhívást, Oroszország egyedül veszi kezébe a tárgyalásokat.

Július 10. Kerenski igyekezete megbukott, hogy az orosz 9. hadsereget megnyerje a támadásra. Stockholmban a munkás- és katonatanács küldöttsége átadta Oroszország ultimátumát.

26. hadosztály. Július 7.

104. ezred. Barátságos levél érkezett.

Július 8. 103. ezred. A tárgyalást az orosz tisztek megszavazták. A fegyelem utóbbi időben megjavult. Századfegyelmi bizottságok működnek; 12 tagból állanak; a tagokat sorsolás útján választják. A tisztek és a legénység között jó a viszony. A szökések megszűntek. Kerenski kedvelt ember; Leninnek kevés híve van. Lenin-újságokat nem engednek az arcvonalra. Propagandaanyagunk a gyalogcsapatokhoz jut, hol azokat elosztják a tüzérség, a szomszédok és az arcvonal mögött levő csapatok között. Az a nézet uralkodik, hogy Németország nem fog engedni, bármilyen nehéz a közélelmezési helyzet. Ezért Oroszországnak támadnia kell.

Július 11., 12. 103. ezred. Jelzi, hogy angol és francia tisztek fognak érkezni az arcvonalra; ezt majd tudatják velünk. Az ezred fel van háborodva az oroszok támadása miatt.

189. hadosztály. Július 5.

756. ezred. Tábornokok akarták a legénységet rábeszélni, hogy támadjon. Aki önként vállalkozik a támadásra, az kitüntetésképen tiszti sapkát fog viselni. Július 11. 755. ezred. Támadóparancsnak nem fognak engedelmeskedni, még ha Kerenski adná is ki azt. A gyűlölt tiszteket elcsapta. A támadást prédikáló

tábornokokat, tiszteket, szónokokat elutasítja a legénység. A Pravda újságot, mely csak nagy ritkán kerül a lövészárokba, a tisztek elkobozzák a legénységtől. A legénység a galíciai harcokról nem kap híreket. Az ezred azt kívánja, hogy teljesen nyugodjanak a fegyverek.

65. hadosztály. Július 6.

Ötven fegyvertelen kozák fegyverszünetet kért tőlünk.

12. lovashadosztály. Július 11.

Ellenséges érzelmű, az újságokat azonban átveszi.

64. hadosztály.

Harcrakelését a legénység meggátolta.

43. hadosztály.

Az ezredtanácsok gyűlése meglehetősen viharos volt. A támadóvállalatok kérdésénél a 8. századbeliek azt kiabálták: „Nem kell a háború, nem kell tovább harcolni!" A tanács úgy döntött, hogy támadni nem kell, de a hadosztály támadó ezredeit támogatni kell.

Július 7. Átkiáltották, hogy július 4-ére a hadosztálynak támadnia kellett volna, de az ezredek nem engedelmeskedtek a parancsnak.

Július 8. Kihallgatott távirat: „Mi most békét akarunk, nem támadunk. Elég volt a vérengzésből. Le a háborúval!"

Cserkeszaltisztek szigorúan őrködnek a legénység felett.

Kihallgattuk egyik orosz zászlóaljparancsnok beszélgetését századparancsnokával, mely a Galíciában támadó orosz csapatok szelleméről folyt kettőjük között: „A fegyelem rossz, úgy vélem, hogy ha felülről támadást parancsolnak, a legénység csődöt mond."

Július 11. 170. ezred. Az ezred parancsnoka a támadóparancsnak nem engedelmeskedhetett, mert az ezred-komité megtiltotta a tüzelést.

166. hadosztály. Július 11.

663. ezred. A legénység kijelentette, hogy nem fog támadni. A tárgyalás tilos. A legénység még a felváltóparancsnak is ellenszegült.

59. hadosztály. Július 6.

234. ezred. Az oroszok rajtaütöttek hírszerző csapatainkon.

Július 8. Az ezred I. zászlóalja a támadóparancsnak nem engedelmeskedett.

32. hadosztály.

Az ellenpropaganada szárnyra adta, hogy a Stockholmból származó hírek szerint, a németek kijelentették, hogy a béke csakis fegyverrel küzdhető ki.

12. hadosztály. Július 4.

47. ezred. Nem fog támadni. Hírszerző járőröket sem küld ki. Lőjjünk valamennyi mutatkozó járőrre. A „Djen" és „Pravda"

újságokat nem engedik a legénységhez. Más újságokat kapnak ugyan, de ezek hazudnak. A galíciai harcokról nem tájékoztatják a csapatokat. A harcokról felülről nem nyilatkoznak, mert jól tudják, hogy az ezrednek közömbös, vajjon győzelmes-e a támadás vagy sem. A tisztek óvnak bennünket a tárgyalásoktól, mivel meg akarjuk az orosz támadást torolni. Galíciában csak önként vállalkozó orosz csapatok hajtották végre a támadást. Kerenskiről elítélőleg nyilatkoztak; remélik, hogy nemsokára megbukik. A hangulat Kerenski ellen fordult. A delegátusokat felhívták, hogy Kerenskivel szemben foglaljanak állást. Előzőleg békepárti volt, most, hogy hatalomra jutott, a nép ellensége lett és angol befolyás alá került. Állítólag megvesztegették. A kormány átalakulásakor a Lenin-pártot is szerephez kell juttatni. Az a hivatalos harcjelentés, hogy a galíciai harcokban 35.000 foglyot ejtettek az oroszok, nem keltett semminemű lelkesedést.

Július 6. Az orosz legénység megkövetelte, hogy a frissen érkezett orosz ütegek hallgassanak. Az ezred deputánsokat menesztett a kormányokhoz, hogy tiltakozzék a felesleges vérontás miatt. Elcsapták azokat a deputánsokat, kik a támadás mellett kardoskodtak. Hírlik, hogy a Lenin-párt erőszakhoz fog nyúlni a kormánnyal szemben.

Július 7. A 17. ezred parancsnoka úgy nyilatkozott, hogy a fegyelem szerfelett meglazult. Ha a legénység megtudná, hogy támadás mellett döntöttek, akkor a fele beteget jelent, a másik fele átpártol az ellenséghez.

Július 8. A 47. ezred tisztikara nem kedvelt; éjjel a tisztek soha sem járkálnak egyedül, hanem csoportosan. Az a hír terjedt el, hogy Kerenski ellen merényletet követtek el és megsebesült. A hírt elnyomták. Az ezredben két párt van, az egyik Kerenski oldalán van, a másik ellene. Az ellentét kiélesedett, a verekedés napirenden van. Az ezredparancsnok a legénység pártján áll, mely minden támadást ellenez. Az ellenpropaganda azt híreszteli, hogy Oroszország azért támadott Galíciában, mert a német császár nem fogadta el az oroszok békeformuláját.

Ez ellen tilatkoztunk, mire az oroszok levélben válaszoltak, mondván: „Mi a támadás ellen vagyunk, bourgeoisaink tévútra vezetnek minket. Ha a ti tüzérségtek elhallgat, összepakoljuk ütegeinket és haza küldjük Oroszországba.“

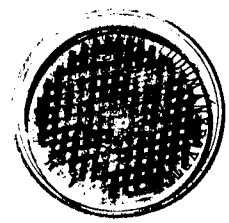
Július 10. Az orosz 47. ezred könnybelábadt szemmel vett tőlünk búcsút. Biztosítottak bennünket, hogy többé sohasem fognak ránk lőni; megígérték, hogy a felváltó orosz 45. ezredet ilyen értelemben befolyásolják.

A katonatanács egyik tagja az orosz támadást így okolta meg: „A kárpáti támadásnak tulajdonképen áprilisban kellett volna megindulnia. Akkor Kerenski a támadás ellen volt, mivel

arra törekedett, hogy vérontás nélkül érje el a békét. Ausztria hajlandó volt elfogadni az annexió és kontribúció nélküli békét, de Németország nem! Ezért szükségessé vált, hogy erőszakkal kényszerítsék békére Németországot. A támadás lezajlása után a békeajánlat ugyanazokkal a feltételekkel ismét felszínre vetődik. Számos orosz csapat most is a támadás ellen nyilatkozott, különösen azok, melyek a kárpáti arcvonalon állanak, hol főképen védelemről van szó. A támadó szellemű orosz csapatokat a galíciai arcvonalon csoportosították. A Kárpátokban nem lesz támadás; így határozott a katonatanács."

Az orosz 12. hadosztály kereken kijelentette, hogy nem vesz részt az orosz támadásban.

EGYETEMI KÖNYVTÁR

Összeállítás
József főherceg hadseregarcvonal pótlásainak állományáról 1917. július 15-én.

1. hadseregnél:

16.	honvédgyalogdandár részére	600[1]	1.400[2]
31.	gyaloghadosztály részére	600	1.200
37.	honvédgyaloghadosztály részére	800	1.600
39.	„ „	560	800
70.	„ „	2.000	600
71.	gyaloghadosztály részére	2.000	600
72.	„ „	900	1.500
8.	hegyi dandár részére	700	300
1.	lovashadosztály részére	400	2.000
3.	„ „	300	1.300
7.	„ „	—	800
10.	„ „	100	2.000
1.	népfölkelő huszárezred részére	100	200

7. hadseregnél:

30.	gyaloghadosztály részére	360	1.500
34.	„ „	600	560
40.	honvédgyaloghadosztály részére	240	1.690
51.	„ „	850	3.270
59.	gyaloghadosztály részére	360	4.040
5.	honvédlovashadosztály részére	18	1.500
11.	„ „	—	540
6.	lovashadosztály részére	90	1.500
8.	„ „	—	1.600
16.	gyalogdandár részére	590	820
74.	honvédgyaloghadosztály részére	240	1.800
Osztrák népfelkelő alakulatok részére		360	540
Magyar	„ „ „	470	1.400
	Összesen	13.238	35.060
	Végösszeg		48.298

[1] fő a 28. menetalakulatnál.
[2] fő a 29. menetalakulatnál.

A hadrakelt sereg anyagi helyzete.

(A vezérkar főnökének 1917 július 18-án kiadott Q. 100.071. számú titkos közlése.)

A központi hatalmaknak az entente által történt tartós elszigetelése folytán, a gazdasági kérdés mindinkább előtérbe nyomul. Hogy kitarthassunk, minden anyagi készlettel takarékoskodnunk kell.

A mai helyzetben arról van szó, hogy minden szükségletben megtaláljuk a kiegyezést a hadbavonult hadsereg és az anyaország között. A hadseregfőparancsnokság ebben a hadsereg érdekét védelmezi. Annak, hogy a kívánt eredményt nem tudja valamennyi irányban elérni, az a jelenség az oka, hogy valamennyi készletben hiány van, melyen nem lehet segíteni. Ez minden kiegyezésnél felszínre vetődik.

A hadseregfőparancsnokság csakis a valóban harcoló hadseregeket tudja anyagiakkal jól ellátni. De ez is csak akkor történhetik meg, ha elvonhatja a többi hadseregtől a nélkülözhető anyagi eszközöket.

Köszönet illeti meg azokat a hadseregeket, melyek legutóbb saját rovásukra segítették meg az Isonzó-hadsereget, úgyhogy a 10. Isonzó-csatát anyagilag könnyen ki bírta állani.

A hadseregfőparancsnokság elvárja, hogy a többi hadsereg jövőben is anyagilag támogatja a megtámadott hadseregeket.

A hadsereg élelmezése.

A hadsereg szükségletét 1916/17. évre 6·7 millió métermázsa lisztben és 15 millió métermázsa zabban állapították meg.

Ezt a mennyiséget az anyaországban, a hadseregkörletekben és a megszállott tartományokban kellett előteremteni. Ezek kvótája lisztben és zabban egyenként 2·6 millió métermázsában állapíttatott meg.

A szükséglet legnagyobb része Ausztria-Magyarországot terhelte. Magyarországnak az egész lisztkészlet szállítását vállalnia kellett.

Az 1917 január havában tett számítások az aratást túlbecsülték; emiatt a termés beszerzése körül nehézségek merültek fel, úgyhogy a Monarchiát illetőleg lisztben 11·5 millió métermázsa és zabban 3·6 millió métermázsa hiány állott be. A veszélyes válságon csakis úgy lehetett átvergődni, hogy a legkíméletlenebb eszközökhöz nyúltunk: egyrészt a termés megszerzéséhez, másrészt a takarékossághoz.

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

Elsősorban a Lengyelországban és Romániában meglevő készletre tettük kezünket, hogy rendelkezzünk vele. Ez az eljárás sikeres volt. Egyes hadseregkörletekben különösen a burgonyabeszállítást aknáztuk ki erélyesebben. Hogy Ausztriában a készletet megkaphassuk, cs. és kir. élelmezési minisztériumot létesítettünk szétágazó hivatalokkal. Noha a készletek előteremtésére katonai rekviráláshoz is folyamodtunk, az Ausztriára kirótt zabilletékből mégis kereken 2 millió métermázsa hiányzott. Magyarország a rá kirótt lisztmennyiséget majdnem teljesen, a zabmennyiséget pedig teljesen beszolgáltatta.

A takarékosság egyformán kötelezte a lakosságot és a hadsereget.

Cs. és kir. közös élelmezőválasztmányt szerveztünk, melynek hivatása volt, hogy mindkét állam lakosságának és a hadseregnek érdekét figyelembe véve, szabályozza az elosztást.

Takarékosságból akként csökkentettük a hadsereghez menő utánszállítási élelmezést, hogy egy ember napi adagját 120 gramm lisztben, egy ló napi adagját 4 kg zabban határoztuk meg.

A harcoló hadseregekhez idejében el lehetett juttatni az élelmi készleteket, hogy az emberek és lovak fizikai erejét fenn tudjuk tartani.

Az 1917/18. évben se remélhetünk többet, mint mult évben, annak ellenére, hogy az állami szervezés ezen a téren határozottan nagyot haladt. Ezt a kedvezőtlen helyzetet azzal lehet magyarázni, hogy a hosszú tél miatt a földek megművelése megkésett ; hogy kevés a gazdasági munkás, különösen ló nincs ; nagy hiány van trágyában és vetőmagban és hogy az utolsó két hónapban nagy szárazság volt. Hogy az idei terméssziikségletet gyorsan és teljesen megkaphassuk — annak ellenére, hogy a hadseregnél is nagy munkáshiány van — a hadseregek 90.000 főt szabadságoltak az anyaországba aratásra.

Jövő évre alapelvül szolgáljon, hogy szigorú gazdálkodással valamennyi készlettel beérjük, amellett ne csak a polgárság ne szenvedjen szükséget, hanem a hadsereg sem. A hadseregfőparancsnokság arra fog törekedni, hogy az ember és ló napi élelmi adagját a lehetőséghez képest növelje.

Az anyaországban az új termés megszerzésére a tavalyinál szigorúbb intézkedések történtek, hogy a drága termelést veszteség ne érje. Különös szigorúsággal akadályozzuk meg, hogy az állatokat kenyérmaggal etessék, miként az tavaly megtörtént.

A megszállott tartományok gazdasági kihasználását fokozzuk, Lengyelországban vásárolni fogunk és Szerbiában az élelmifeleslegek fontos szerepet fognak játszani az élelmezés kérdésében.

Mindkét kormány szemrehányást tett, hogy az 1916/17. évben a hadseregkörletek nem járultak az anyaországra kirótt

élelmi hányad csökkentéséhez, ez és az a körülmény, hogy a hadseregparancsnokságoknak nincsenek politikai jogaik — arra vitt, hogy a hadseregkörletekben az illető hadseregparancsnokságok jogot kaptak a gazdálkodásra, ha abban politikai hatóságok nem működnek, vagy ha a katonai helyzet kizárná eredményes működésüket. Természetesen minden parancsnok kötelessége, a polgári hatóságokat odaadóan támogatni, amennyiben a katonai támogatásra mód van.

A hadseregparancsnokságok a körleteikben előteremtett termést nem használhatják fel arra, hogy az ember és ló élelmi adagját pótlással felemeljék. A legnagyobb gonddal elő kell teremteni a burgonya- és nyerstakarmánykészletet (szalma, széna, stb.).

Az 1917/18. évben nagyon kevés takarmányt remélhetünk. A széna- és zabtermés határozottan rossznak ígérkezik, a kukoricatermés legnagyobb részét a lakosság élelmezésére kell átengedni. A szénával való takarmányozást a hadseregkörletekben biztosítani kell, amennyire a lakosság marhaállományának fenntartása megengedi. Ebben a kérdésben a számítás arra az eredményre jutott, hogy a hadseregkörletekből gyüjthető szénakészlet a szükségletnek alig háromtized részét fedezi, a többit az anyaországból kell majd szállítani.

Nagyon fontos, hogy póttápszerekről gondoskodjunk.

A megszállott tartományok gazdasági kihasználása a Monarchia részére.

Lengyelország 1915/16. évben szállított:

6000 vagón kenyérmagvat, 14.000 vagón burgonyát, 2000 vagón magvastakarmányt, 19.000 lovat, 1·9 millió darab tojást, 1·7 millió köbméter tüzifát és 300.000 vagón szenet.

A kivitel az 1916/17. évben hasonló keretek között fog mozogni.

A dábrowai szénvidék a Monarchia vasutainak szénszükségletét és az egész keleti arcvonal szükségletét fedezi.[1]

Szerbia ellátja az anyaországot és a hadsereget hússal,[2] azonkívül a hadiipar részére ólmot és kénmurvát szállított.

Montenegró alig képes lakosságának szükségletét fedezni, úgyhogy 300 vagón élelemmel kellett kisegíteni.

A megszállott tartományok gazdasági kihasználására minden erőnket megfeszítettük, amennyire a termelő apparátus a munkát győzte.

Lengyelország teljes gazdasági kihasználásának a politikai viszonyok vetettek gátat.

[1] Napi termelés körülbelül 7500 tonna szén.

[2] 1917 májusig 170.000 darab vágómarhát, 190.000 darab birkát és 50.000 darab sertést szállított.

Lengyelországban arra törekedtek, hogy megakadályozzák a kivitelt és hogy a termést az országban értékesítsék. Ez azért történt, mert a varsói kormányzóságban nagy élelmiszerhiány van.

A megszállott tartományok remélhető gazdasági kihasználása 1917/18. évre.

Burgonya kivételével a gabonatermés hasonló lesz, mint az előző évben volt. A zab és szénatermés rossz lesz.

A szénahiány annyira tartós,[1] hogy a takarmányozásra kihatással lesz.

Románia.

A közigazgatás megszervezése.

Romániát német katonai kormányzó igazgatja.

Ausztria-Magyarországot egy meghatalmazott képviseli.

Az ország gazdasági kihasználására egy igazgatóság működik, mely egyenlő számú német és osztrák-magyar tagból áll; ennek élén egy német és egy osztrák-magyar főnök működik. Ahol osztrák-magyar hadtápcsapatok állomásoznak, ott a körletek és járások egy részét osztrák-magyar tisztek kezelik.

Ezek a közegek és csapatok a német katonai kormányzó alá tartoznak és ennek utasítása alapján dolgoznak.

Gazdasági kihasználás.

Elsősorban a Mackensen-hadseregcsoport szükségletét kell fedezni.[2] A többletet — mely az élelmikészlet tömegét teszi — a megkötött szerződés értelmében, az egyes államok között osztják fel.

A felosztás kulcsa: 7[3] : 5.[4]

Gabona és takarmány.

Leginkább búzát és kukoricát termelnek, továbbá kevés rozsot és minimálisan zabot és burgonyát.

Az országban talált régi termésből[5] július közepéig elosztottak:

Ausztria-Magyarországnak 54.000, Németországnak 38.000, Törökországnak 6000. Bulgáriának 2000 vagónt.

[1] Lengyelországban 50%, Szerbiában 30%.
[2] Beleértve az oda beosztott osztrák-magyar csapatokat is.
[3] Németország.
[4] Ausztria-Magyarország.
[5] Körülbelül 10 millió métermázsa gabona, 100.000 vagón.

Csakis a román gabonának köszönhető, hogy az új aratásig kibírjuk a gazdasági évet.

Az új aratási év jó közepes lesz.

A terület 90%-a be van vetve.

A *marha- és lóállomány bőséges*, de egyelőre meg kell hagyni fuvarozásra, szántás-vetésre a gazdaságban.

Hússal való ellátásra Románia még nem jöhet számításba, kivévén Mackensen tábornagy hadseregcsoportját és a német katonai kormányzóságban elhelyezett hadtápcsapatokat.

Ásványolaj.

Románia petróleumtermelése Európában a legnagyobb. A mi galíciai termelésünk messze marad mögötte.

A petróleumforrásokat az angolok irányításával alaposan megrongálták. Kijavításuk sok időbe került, úgyhogy csak egy hónap óta nagyobb a termelés. Ma naponta 1000 tonnára rúg.

A termelt kőolaj legnagyobb részét Németország, $^1/_4$ részét Ausztria-Magyarország kapja.

Csakis a román petróleum tette lehetővé, hogy a központi hatalmak motorosüzemű hadieszközeit[1] a szükséges anyaggal el tudjuk látni.

Egészségügy.

Az egészségügyi tevékenység nagy érdeme, hogy a hadseregben a járványok megszűntek. 1914. év utolsó negyedében kolerában 25.000 fő, tífuszban 45.000 fő, vérhasban 65.000 fő betegedett meg. A járványok fokozatosan megszűntek, úgyhogy az 1916. év utolsó negyedében a kolerabetegek száma körülbelül 500, a tífuszbetegek száma körülbelül 4000, a vérhasbetegek száma körülbelül 5000 fő. A modern sebészetnek köszönhető, hogy a háború első évében az anyaországban és a hadsereg tábori egészségügyi intézeteiben ápolt betegek 77·32%-a meggyógyult és csak 3·69%-a halt meg. A háború kezdetétől 1917 május végéig 85.035 tiszt (tisztjelölt) és 2,345.926 fő legénység térhetett vissza az arcvonalba.

Természetes, hogy ebben a hatalmas munkában az egészségügyi személyzet nagy része kimerült és nagymennyiségű egészségügyi anyag használódott el, úgyannyira, hogy a háború harmadik évében a legnagyobb takarékosságra van szükség. 1917. január havában 7392 orvos működött a hadrakelt seregben.

Ez a nem nagyon kedvező helyzet úgy alakult ki, hogy orvosok nincsenek a csapatoknál arányosan elosztva, mert nagy részük természetesen az egészségügyi intézetekben szolgál.

[1] Tengeralattjárók, autók, repülőgépek, stb.

Így ma az a helyzet, hogy egy gyalogezrednél 5 helyett csak 3, egy önálló zászlóaljnál 2 helyett csak 1, egy gyalogosított lovasezrednél csak 1, egy tüzérezrednél 3 helyett csak 1 orvos van.

Az anyaországban is rosszabb lett a helyzet, úgyannyira, hogy az a veszély fenyeget, hogy az anyaország a hadrakelt seregben nem tudja pótolni az orvosokat.

Mozgósításkor egész országrészek maradtak orvos nélkül. Ezen néphigiéniai okokból segíteni kell, mivel polgári hatóságok, közkórházak, városok, községek, ipartelepek ostromolják a hadvezetőséget, hogy orvosaikat mentsék fel a katonai szolgálattól.

Mivel az egyetemi orvostanhallgatókat is hadba szólították, az orvosi szakképzés is veszélyben van. Ezen csak úgy lehetett segíteni, hogy az orvostanhallgatók egy része tanulmányszabadságot kapott.

Rosszul állunk egészségügyi anyagban is.

Hogy áttekintést nyujtsak, hogy egészségügyi anyagi ellátásban mit tett a hadvezetőség, megemlítem, hogy a háború kezdetétől fogva a hadrakelt seregnél 133 egészségügyi vonatot, 60 egészségügyi autósvonatot, 266 tábori kórházat, 27 mozgójárványkórházat, 25 mozgósebészcsoportot, 200 állandó katonai kórházat, 151 bakteriológiai laboratóriumot, 1650 gőzüzemű fertőtlenítő intézetet szerveztünk.

Ma a hadvezetőség olyan helyzetbe került, hogy újabb igényléseknek nem képes az eddigi arányban eleget tenni.

Vannak gyógyszerek, melyeket ma már nem lehet beszerezni, a kötőszerek előállítására a szövőgyárak alig kaphatnak fagyapotot, gumit és vegyiszereket, mert az utóbbiakra a löszergyártásnál is égető szükség van.

Mindezekből az következik, hogy úgy egészségügyi személyzetben, mint egészségügyi anyagban nagy a hiány.

Vonat- és lóügy.

A vonatok helyzete valamennyi hadseregnél kritikus. Ennek oka a takarmányhiány, melyen nem lehet segíteni. Június 1-ig a hadrakelt seregnél 45.000 ló hullott el éhség, illetve elgyengülés következtében. Arra törekszünk, hogy emeljük a napi abrakadagot — mely alig elegendő a létfenntartásra —, de nem hiszem, hogy célt érünk, még akkor sem, ha az aratás kedvező lesz.

Mivel kenyérmagban hiány van, valószínűleg az egész kukoricatermést az emberek élelmezésére kell fordítani, így az a lovak takarmányozására nem jöhet számításba.

Igaz, hogy az anyaországban van takarmány, ezt azonban az állami közegek érthető okokból nem hajlandók a hadvezetőség rendelkezésére bocsátani.

Ez igen szomorú, de nem lehet rajta változtatni.

Ezért a hadseregfőparancsnokság elhatározta, hogy a hadrakelt seregnél csökkenteni fogja a lóállományt, hogy a megmaradó lovakat jobban lehessen etetni.

A lóállomány csökkentését annak az elvnek alapján hajtjuk végre, hogy az alakulatoknak nem lesz a szabályzatokban meghatározott számú lovuk, hanem csakis a hadosztályoknál lesz annyi fogat, hogy az utánszállítást egységes irányítással le tudják bonyolítani. A lóállomány csökkentésének mértéke tisztán a merev védelmi hadviselésen fog alapulni, de intézkedünk, hogy az anyaországban lótartalékok legyenek, hogy mozgóhadviselésre való átmenet esetén azok a hadseregek, melyeknek szükségük lesz reá, kellő számú teljes erőben levő lovat kaphassanak.

A vonatlegénységben nagy a hiány, mivel a gyalogsági lőszer oszlopokat a vonatcsapatba soroltuk, az 51—52 éveseket pedig elbocsátottuk a hadiszolgálatból. A meglévő pótlásokat erre kellett felhasználni. A lóállomány csökkentése következtében a vonatlegénységben némi tartalékhoz fogunk jutni.

Bőrszíjban és kenderben nagy hiány van, ezért a vonatanyaggal nagyon kell takarékoskodnunk. Arra kell törekedni, hogy bárminemű hasznavehetetlen vonatanyagalkatrészeket gyüjtsünk és a vonatanyaggyüjtő-állomásoknak beszolgáltassuk.

Autóügy.

A fogatolt szekérvonatok motorizálásától sokan nagy hatást várnak, különösen a lóállományban beálló csökkentés folytán.

Ez a vélemény nem igen fogadható el.

Ha valamennyi kocsizó vonatunkat motorizálnánk, körülbelül 100.000 ló válnék feleslegessé. Ez a szám bár nagynak látszik, azonnal kicsiny lesz, ha meggondoljuk, hogy a hadrakelt seregnél megmaradt 800.000 ló etetésére szolgáló takarmány, lovanként és naponként csak $^1/_9$ kg-mal lenne több.

Azonban valamennyi kocsizó szekérvonatot nem motorizálhatjuk, mert a motoros vonatoszlopokat nem minden úton tudjuk használni.

A hadseregfőparancsnokság a gyáraktól havonta 6 autóvonatoszlopot kap, azonkívül még a nehéz tüzérség és a repülőcsapat részére szükséges autókat. Az autócsapat tonnaürtartalma a háború alatt 10-szeresére nagyobbodott. A következő évben erősen akarjuk az autókat szaporítani. A programm szerint fogatolt szekérvonataink egyharmadát autókkal, egyharmadát motoros tábori vasutakkal és kötélpályákkal pótoljuk.

Az autóügyet nem tanácsos tovább fejleszteni, mert ilyen nagy üzemhez nincs elég benzinünk.

Legutóbbi időben a személyszállító autók számát a felére kellett csökkenteni. A csökkentés következtében lehetővé vált,

hogy a megmaradt személyszállító autókat pneumatikus kerekekkel lássuk el, de meg kell jegyezni, hogy a használatban levő személyszállító autók[1] pneumatikus kerekeinek használati ideje körülbelül 1918 február végén le fog járni.

Ebből az következik, hogy a személyszállító autók számát az idén még egyszer fogjuk csökkenteni.

A rendelkezésre álló pótkerekekkel az egészségügyi autóvonatoszlopokat fogjuk felszerelni, mivel azonban a pótkerekek száma korlátolt, a használatban álló 65 egészségügyi autóvonatoszlopból csak 30-at vagyunk képesek ellátni.

Vas.

A vastermelés 1917. év első felében, a mult évhez viszonyítva, 13%-kal csökkent; azzal kell számolni, hogy az év második felében körülbelül 20% lesz a csökkenés.

Ennek oka az, hogy a munkások fizikai ereje a ki nem elégítő táplálkozás miatt leromlott, továbbá hogy a széntermelés is csökkent. A vastermelés csökkenésével szembenáll a vasfogyasztás[2] nagy emelkedése.

Szigorú intézkedések történtek, hogy a vasfogyasztást csökkentsük. Az anyaországban a magánfogyasztást korlátoztattuk; megszűnt minden építkezés, mely nem szolgál hadicélt; a vasmegrendelést felülvizsgáltatjuk; az egész vasipar ellenőrzés alá kerül.

A hadrakelt seregnél szintén korlátozták a vasfogyasztást. Minden olyan fogyasztás tilos, mely nem fokozza a harckészültséget; valamennyi vasüzemet (kovács-, lakatosműhely) ellenőrzik, minden olyan út-, vízvezetéképítés és építkezés megszűnik, mely nem szolgál katonai célt és nem okvetlen szükséges.

Az utak az utóbbi időben nagyon megromlottak, ennek oka az, hogy a javításra nincs elegendő munkaerő és nincs fuvar a javítóanyag szállítására.

Ezért az utak építését korlátozni kellett.

A vízvezetéki építkezések soká tartanak és rengeteg anyagot és munkaerőt foglalnak le. Ezért célszerűbb kutakat fúratni. A hadügyminisztériumnak javasoltam, hogy mélyfúrásban képeztessen ki egy oktatóosztagot és szerezzen be fúrógépeket és csöveket.

Építkezéseket egyáltalában beszüntettünk; hol elkerülhetetlenek, az elhelyezési ür tekintetében szerénynek kell lenni.

Vasszerszámokban a legnagyobb takarékosság ajánlatos, mivel rendkívül nagy a szükséglet és a fogyasztás.

[1] Körülbelül 1000.

[2] Tüzérségi lőszer, tüzérségi anyag, vasutak, erődítő anyag. Ezekre a vastermelés 81%-át kell fordítani.

A hasznavehetetlen szerszámokat össze kell gyüjteni, mert az új gyártásra legnagyobb befolyással van.

A fogatolt szekérvonatokról a motoros vonatokra térünk át, ezen lehetőleg gyorsan kell átesnünk, tehát nagyon sok vasra van szükségünk.

Fa.

A hadrakelt sereg szükséglete a nyári hónapokban 17.000 vagón, a téli hónapokban 39.000 vagón fa.

A legtöbb hadsereg utánszállításra van utalva.

Minden hadseregnek érdeke, hogy faszükségletét — ha lehetséges — a fogyasztóhelyhez közel, a hadseregkörletben maga termelje ki, vagy magánvállalatoknál biztosítsa.

Az anyaországból való utánszállítás nehézségbe ütközik, mivel nagy fuvar- és munkaerőhiány van.

Magyarországon és Boszniában nagymennyiségű deszkaanyagot vásároltunk, hogy a téli fogyasztás biztosítva legyen. Ez a készlet még 1914—1916-ból való és ha ezt a tartalékot elhasználjuk, a további termelés nem fogja fedezhetni a szükségletet. Ezért nagyon kell takarékoskodni a deszkaanyaggal.

Még kedvezőtlenebb a helyzet tüzifa dolgában.

Az anyaországban a tüzifa kitermelése a minimumra csökkent, mivel munkaerő és fuvar nincs, pedig a kereslet óriási, mert nagy szénhiány van. A lőszer- és lőporgyárak vegyi célokra, illetve faszéngyártásra rengeteg fát használnak fel.

Ezért lehetetlen a hadseregeket az anyaországból tüzifával ellátni.

Feltétlenül szükséges tehát, hogy minden hadsereg a maga körletében termelje ki tüzifaszükségletét.

Vasuti talpfákban és bányafában is nagy hiány van.

Ha valamely hadseregkörletben fölösleg volna, ne szállíttassák az anyaországba, hanem adassák át egy oly hadseregnek, melynek körletében kevés az erdőség.

Faszenet minden hadsereg kivétel nélkül maga égessen magának.

Szén.

A hadrakelt sereg szénszükségletét egyrészt a dábrowai kőszénbánya fedezi a hadseregfőparancsnokság útján, másrészt a hadügyminisztérium az osztrák, illetve magyar szénközpontoknál rendeli meg.

A Monarchia az 1913. évben 540 millió métermázsa szenet termelt. 1917-ben csak 500 millió métermázsa termelésre lehet számítani; hiányzik tehát 40 millió métermázsa. A felsőszileziai szénbehozatal is 20 millió métermázsával csökkent.

Ezzel a 60 millió métermázsa szénhiánnyal szemben áll az, hogy a háborúban sokkal nagyobb a szénfogyasztás, mint béke idején és hogy a fogyasztás évről-évre nő[1] (hadi ipar). A nyár folyamán új lőszergyárak létesülnek és a fémtermelést fokozni fogjuk. Ezenkívül a lakosság téli szénszükségletét is fedezni kell.

Ebből következik, hogy a szénnel takarékoskodni kell és a szénfogyasztást szigorúan kell ellenőrizni. A hadseregeknél a villanyos erőforrások létesítésével némi szénmegtakarítás áll be. Tervezzük, hogy a tábori vasútnál felsővezetékkel, illetve akkumulátorokkal, villanyos erőre térünk át.

Fehérnemű, ruházat, lábbeli.

A kalikó-fehérneműszükséglet 7·5 millió készlet, ezzel szemben a hiány 4·5 millió.

Téli meleg alsóruhaszükséglet 4·5 millió készlet, ezzel szemben a hiány 3 millió.

Nadrág és zubbonyban a hiány 2·5 millió öltözet.

A lábbeliben olyan nagy a hiány, hogy a hadügyminisztérium egyáltalában képtelen az igénylést kielégíteni.

A helyzet ma az, hogy csak a legszigorúbb takarékossággal és a ruházati cikkek teljes elnyűvésével lehet csak kitartanunk. Minden ruházati cikket azonnal ki kell javítani. Minden rongyos elnyűtt cikket gyüjteni kell. Azután azonnal az anyaországba kell küldeni, hogy ott az anyagot javításra, foltozásra használhassák fel.

Az igénylés csak olyan keretben történjék, hogy ki is lehessen elégíteni és a valódi szükségletet ne haladja túl.

A nagy fehérneműhiány pótlására arról gondolkozunk, hogy rekvirálás útján a magántulajdonban levő viselt fehérneműkészletekhez nyúlunk.

Érték.

A szerződéses viszonyban lévő és semleges államokban, valamint a megszállott tartományokban vagy koronával, vagy idegen pénzzel fizetünk. Ily módon olyan helyzet keletkezett, hogy a semleges és szerződéses viszonyban álló államokat és a megszállott tartományokat elárasztottuk koronánkkal. A koronakereslet megszűnt, ennek következtében koronánk értéke esett; ezzel szemben az idegen valuta értéke emelkedett.

Ez a körülmény arra vitt, hogy a fizetéseket pótpénzben rójuk le; a koronát pedig kivonjuk a forgalomból.

Ezt a fizetési módot azonban nem mindenhol tudjuk alkalmazni, különösen nem a semleges és velünk szerződéses viszonyban levő államokban.

[1] Például az osztrák államvasút 1915 évben 5, 1916. évben 6·7 millió métermázsa szenet fogyasztott.

Itt idegen valutával kell fizetni. Ennek megvásárolása azonban nehéz, mert Anglia a központi hatalmakkal szemben valutazárlatot rendelt el a pénzpiacon ; pedig vannak különféle hadieszközök, melyekre okvetlenül szükségünk van és amelyekért idegen valutát kell fizetni.

Koronánk átmeneti értékcsökkenését a háború okozta gazdasági eltolódás idézte elő, mely a békekötés után kiegyenlítődik, mihelyt a rendes kereskedelmi kapcsolat ismét helyreáll.

A disagio miatt nem lehet jogos az a szemrehányás, mely fizetési képességünkkel szemben bizalmatlanságban nyilvánul meg. Sőt ellenkezőleg.

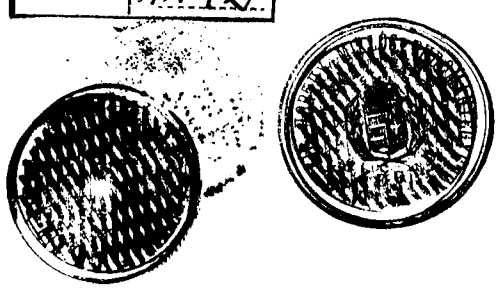
A hadikölcsönöket, korona értékben, kizárólag lakosságunknál teremtettük elő. Ezeket közgazdaságunk előnyére felhasználtuk, tehát a tőke és kamatja a mi országunkban marad.

Arz gyalogsági tábornok s. k.

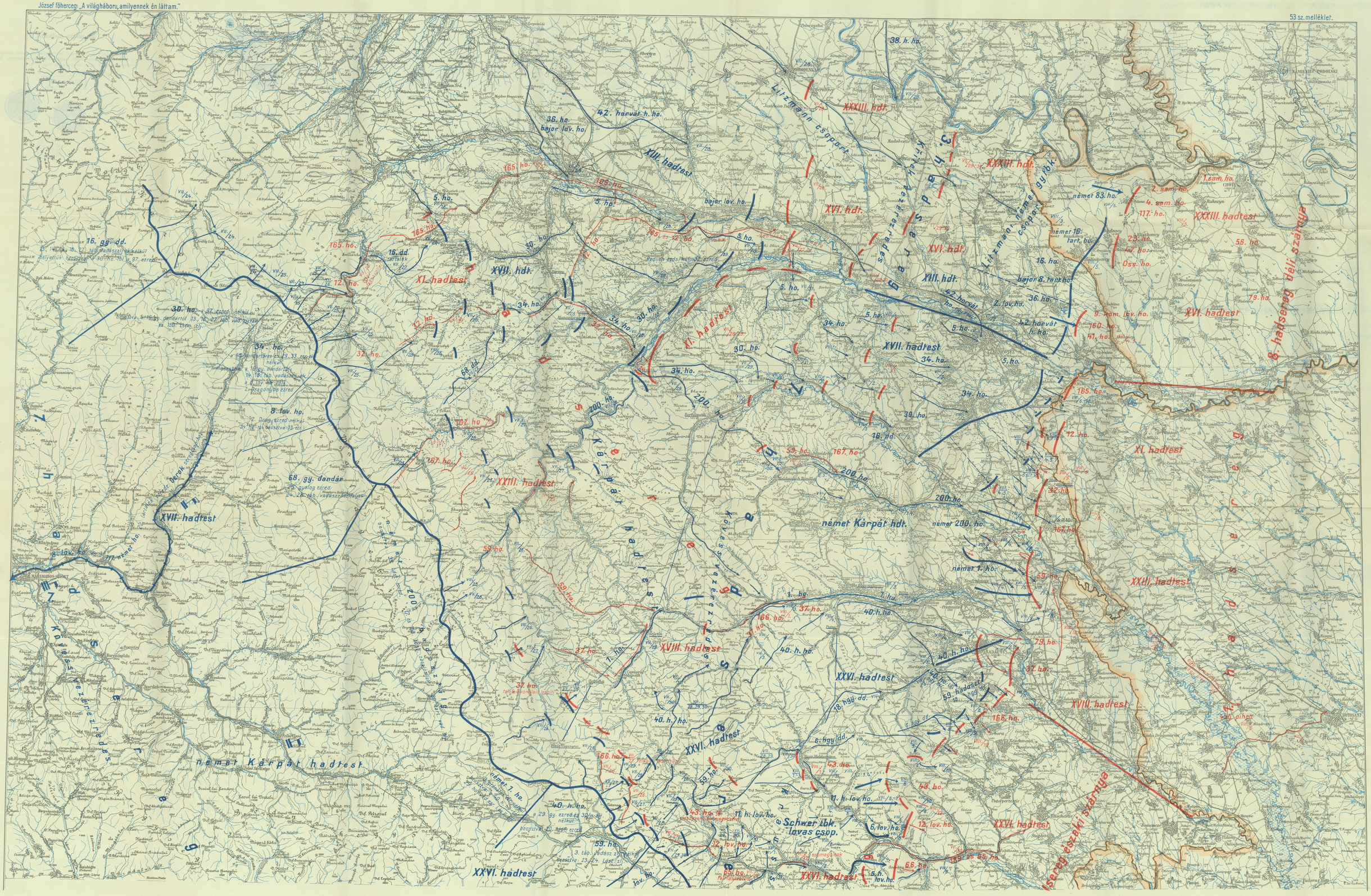
53. számú melléklet.

József főherceg vezérezredes hadseregarcvonal északi szárnyán a 7. hadsereg hadműveletének vázlatos feltüntetése. Bukovina felszabadítása. (1917. július 24—augusztus 4-ig.)

1930/31 1192

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

Lisztmann csoport
XXXIII. hdt.
XXXIII. hadtest
német 83. ho.
1. sam. ho.
2. sam. ho.
4. sam. ho.
117. ho.
német 16. tart. ho.
23. ho.
Oss. ho.
56. ho.
79. ho.
XVI. hadtest
6. hadsereg téli szárnya
38. h. ho.
42. honvéd h. ho.
38. ho. bajor lov. ho.
XIII. hadtest
bajor lov. ho.
XVI. hdt.
Krafft Dietrich csoport
XIII. hdt.
42. honvéd
bajor 8. tank ho.
36. ho.
2. lov. ho.
2. honvéd h. ho.
5. ho.
34. ho.
30. ho.
XVII. hadtest
5. hon. lov. ho.
160. ho.
61. ho.
165. ho.
12. ho.
XI. hadtest
16. gy. dd.
16. dd.
XVII. hdt.
XI. hadtest
99. ho.
12. ho.
34. ho.
32. ho.
68. dd.
200. ho.
167. ho.
XXIII. hadtest
német Kárpát hdt.
német 200. ho.
8. lov. ho.
77. honvéd ho.
XVII. hadtest
58. ho.
59. ho.
német 1. ho.
37. ho.
XVIII. hadtest
166. ho.
40. h. ho.
XXVI. hadtest
18. hgy. dd.
6. hgy. dd.
43. ho.
11. h. lov. ho.
Schwer tbk. lovas csop.
12. lov. ho.
6. lov. ho.
59. ho.
XXVI. hadtest
német Kárpát hadtest
XXVI. hadtest
XVIII. hadtest
2. pihen.
XXIII. hadtest
Dunai had.
Tisza had.
Szeged északi szárnya
Kárpát had.
7. had.
Kövess had.
Boroevics had.
Tarnopol
Kamieniec-Podolski
Chotin
Dubossary

M. KIR. ÁLLAMI TÉRKÉPÉSZET.
Utánnyomás tilos

MÉRTÉK 1:200.000 vagy 1 cm = 2 km.

Propagandánk eredményének összefoglalása július 21-ig.

Orosz 15. hadosztály. Július 13.

57. ezred. Békepárti. Ujságot kér. Szentpétervárra küldött deputánsait ott megvesztegették; egy sem tért vissza. Kétséges, hogy az ezred engedelmeskedni fog-e a támadó parancsnak. Az 59. ezred váltotta volna fel, de nem volt hajlandó elhagyni a lövészárkot.

Román 6. hadosztály. Július 13.

10. ezred. Az ujságokat átvette.

Román 8. hadosztály. Július 19.

25. ezred. Kérte, hogy a lövegtüzet szüntessük be.

Orosz 6. lövészhadosztály. Július 17.

24. lövészezred. Az ezrednél az összes tisztek és az ezreddeputánsok gyűlést tartottak, melyen megvitatták, hogy szükség van-e támadásra? A gyűlés eredménytelenül végződött. Hiába a tisztek agitációja, a legénység nem akar támadni. Az orosz ideiglenes kormány alkalmazkodjék, különben úgy jár, mint a cári kormány. Angolokból és franciákból álló bizottság készíti elő a támadást. Legközelebb elkergetik a bizottságot az oroszok. Ha az általános békét nem lehet elérni, a különbékét is elfogadják. Azt kérte az ezred, hogy tüzérségünk ne lőjjön.

21. lövészezred. Az ezred nem fog támadni.

24. lövészezred. Mivel az ezred a támadó parancsnak nem akart engedelmeskedni, elhalasztották a támadást.

Július 18. A tisztek beszédet intéztek a legénységhez, hogy hangulatot keltsenek a támadás mellett. Röpiratokat is osztottak ki a legénység között, melyben Kerenski támadásra adott parancsot. Kerenskit várják.

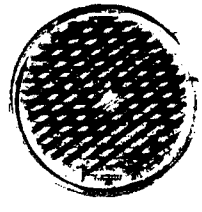
Július 16. Azt beszélik, hogy az ezredet fel fogják váltani, mert vagy támadás, vagy felváltás lesz. Egy zászlós azt mondja, nem lesz támadás, sem felváltás, mivel a 6. lövészhadosztály jobb, mint a turkesztáni 3. lövészhadosztály, melyet a felváltásra kiszemeltek.

21. lövészezred. Július 19.

„Igazság a galiciai támadásról" című röpiratunk nagy hatást idézett elő.

Július 20. A 21. és 24. lövészezred szerint a helyzet tarthatatlan. Mindennap parancsot kapnak a támadásra, melyet a legény-

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

ség elhárít magától. A támadásnak itten semmi értelme sincs; a tiszteknek nincs szavuk, teljesen tehetetlenek. A felsőbb parancsnokságok halálbüntetést szabtak ki azokra, akik velünk tárgyalnak.

188. hadosztály. Július 14., 15.

749. és 751. ezred. Az arcvonalbeli csapatok delegátusai gyűlést tartottak, hogy legyen-e támadás? Öt szerb tisztet visszautasítottak, mert a legénység nem volt hajlandó megtűrni őket. Az ideiglenes kormány azt hazudja, hogy a béke csakis támadás útján érhető el.

Július 18. 750., 749. és 751. ezred. Átjuttatott röpiratunk iránt nagy az érdeklődés. Nagyon örülnek, hogy megtudták, mi az igaz Galiciában? Idáig hazugságokkal vezették őket félre. Semmiesetre se fognak támadni. Három nap óta folyton kapnak parancsokat a támadásra, melyek elől a legénység mindig kitér. Erre ma a támadó parancsot visszavonták; a hadosztályparancsnokot a lövészárokba várják. Ha ez bekövetkezik, tudatni fogják a helyet és az időt, mikor és hol fog a hadosztályparancsnok tartózkodni. Azt kérik, hogy zúdítsunk oda hatalmas tüzet, hogy ez az úr valahára megismerkedjék a tűzzel. Akkor sem fognak támadni, ha a hadosztályparancsnok rá akarná őket beszélni.

49. hadosztály. Július 13.

196. ezred. A legénységgel tudatták, hogy Kerenski a galiciai támadást beszüntette.

Július 15. 193. ezred. A XXIV. hadtestet felülről nyilatkozatra hívták fel, hogy kész-e támadni? A hadtest a deputánsok jelenlétében ezt válaszolta: „A legénység tudni akarja, hogy Németország elutasította-e a békeajánlatot, vagy pedig elfogadta az oroszok békeformuláját? Ha az utóbbi igaz lenne, akkor a támadásnak semmi értelme sincs."

Július 17. Mivel a XXIV. hadtest támadásra nem kapható, ebben a szakaszban lemondottak róla.

Július 18. A 184. ezred, felváltása előtt, írásban kötelezte magát a támadásra. Az ezred-komité az irat aláírását megtagadta.

Július 19. Két orosz tiszt azt beszélte, hogy az oroszok a galíciai támadással elérték azt, hogy a német birodalmi kancellár megbukott.

48. hadosztály az ujságokat átvette.

191. hadosztály. Július 14.

762. ezred. Nem óhajtanak velünk tárgyalni. Elutasító levél érkezett a hadosztálytól.

25. hadosztály. Július 19. Már régóta nem érintkezik velünk. Ma azonban átvette az ujságokat.

68. hadosztály. Július 17.

271. ezred. Kívánja a barátságos kapcsolat fenntartását.

26. hadosztály. Július 15.

103. ezred. A galíciai orosz támadás azért történt, mert a német és osztrák-magyar sajtó azt hirdette, hogy az orosz hadsereg elzüllött. Meg akarták mutatni, hogy ők mint szabad polgárok is tudnak harcolni. Egy orosz százados azt mondotta, hogy az oroszok általában a béke oldalán állanak, de megkívánják, hogy a központi hatalmak kormányai és a szociáldemokraták adják írásban, hogy az orosz békeformulát az „annexio és kontributio nélküli béké"-t elfogadják, hogy meggyőződjenek róla, vajjon a központi hatalmak nem azért kívánják-e a különbékét, hogy azután a többi hadviselő féllel szemben szabad kezet kapjanak? Akkor hinni fognak nekünk.

Július 16. 102. ezred. Lengyelországból levelet kapott: Az arcvonal mögött nincs tartalék. Ha az ezred támadásra kapna parancsot, átpártol hozzánk.

Július 19. 103. ezred. Nem fog tüzelni.

Július 19. Hírszerző tisztünket lefényképezték.

Július 19. Orosz tisztek úgy nyilatkoztak, hogy Anglia ellen forradalom áll küszöbön. Lehetségesnek vélik, hogy még együtt fognak harcolni a németekkel a nyugati hatalmak ellen.

A 193., 84., 189. és *78. hadosztálynál* ujságjainkat rendesen átveszik; hírszerzőjárőreinkre most már nem lőnek; kérik, hogy fegyvereinket teljesen pihentessük.

193. hadosztály. Július 12.

772. ezred. A galíciai támadásról csak azt tudják, hogy egy támadás sikertelen volt. Galícia részére az ezredben önkéntes jelentkezőket toboroznak. Az ezredből csak 15-en jelentkeztek. Az oroszokhoz átjuttatott irataink at különlegesen megbízott orosz járőrök szedik össze és a törzseknek beszolgáltatják.

Július 15. 772. ezred. Omskban a szibériai deputáció arra törekszik, hogy megdöntse a szentpétervári kormánynak azt a határozatát, hogy a háborút folytatni kell.

84. hadosztály. Július 15.

335. ezred. Idáig nagyon tartózkodó volt; most állandó kapcsolatot kíván velünk. Békepárti. Kívánja, hogy az ellenségeskedés szűnjék meg. Támadni nem fog. Soraiban kozákok nincsenek.

Július 18. 335. ezred. A dornawatrai szakaszban egy cédulát dobott át hozzánk, melyet valószínűleg orosz tisztek írtak, tartalma: „Az oroszok elfoglalták Haliczot, 50.000 emberünket elfogták, 150 ágyút s sok géppuskát zsákmányoltak. Ha császárunkat nem kergetjük el, teljesen meg fognak bennünket semmisíteni."

78. hadosztály. Július 11.

310. ezred. Az orosz tüzérség rálőtt a tárgyalásra közeledő oroszokra; többen megsebesültek. Az ezred nem fog támadni, a legénység összetart.

65. hadosztály. Július 14.

Az oroszok nem akarják tovább erődíteni állásukat. Ezért a comité tanácskozásra ült össze.

Július 18. 259. ezred. A csendőrség és a hadtápcsapatok kiürítették Czernowitzot. A támadást az angol és francia miniszterek határozták el és indították meg; Kerenski állítólag nem is tudott róla.

12. lovashadosztály.

A legénység egyhangú határozatára, több orosz hadosztály „halhatatlan", illetőleg „halál" jelzőt kapott. Ezek a hadosztályok hajtották végre Galiciában a támadást. A 12. lovashadosztálynak is részt kellett volna vennie benne, de a legénység ellene volt. Kerenski kedvelt ember. Lenint útálják, mert Németország megvesztegette.

Július 16. 12. dzsidásezred. Parancsot kapott, hogy minden mutatkozó célra lőjön, mert néhány orosz tiszt lövegtüzünk következtében elesett. A legénység azonban csak akkor lő, ha tiszt van jelen.

43. hadosztály. Július 15.

169. ezred. A rohamzászlóaljat máshová vitték, mire a hadosztály legénysége a támadásra kiadott parancs végrehajtását megtagadta. Az ezrednél lázadás tört ki, ezért az ezred- és zászlóaljparancsnokokat, továbbá a hadosztály parancsnokát kicserélték. Az angolok mindenben túlsúlyra jutottak. Csak egy kudarc buktathatja meg őket.

Július 16. 171. ezred. Valamennyi zászlóaljparancsnok és az ezred parancsnoka egyetért a legénységgel, hogy nem kell támadni.

Július 17. 170. és 171. ezred igen barátságos. Az ezred-comité elnöke — egy főhadnagy — megengedte, hogy ujságjainkat szétoszthassák a legénység között. Tudják, hogy az oroszok súlyos veszteséget szenvedtek Galiciában. A tisztek örülnek annak, hogy mi tüzelünk az oroszokra, azt hiszik, hogy ez majd felkelti a legénységben a támadó szellemet.

Július 18. 170. ezred. Az ezredhez állománykiegészítésül érkezett legénység ellene van a velünk való barátkozásnak; az öreg legénység tartózkodik tőlük. „Igazság a galiciai támadásról" című kiáltványunk nagy hatással van az oroszokra.

Július 15. Egyik őrmester tudatta, hogy a 171. ezredet fel fogják váltani. Az oroszok megígérték, hogy a felváltó ezrednek ajánlani fogják, hogy jó lábon legyen velünk.

A Dedul-magaslat július 6-ára tervezett megtámadása azért hiúsult meg, mert a tartalékok nem akartak támadni.

Július 16. Egyik orosz főhadnagy azt mondotta, hogy a különbéke Oroszország halála lenne.

A hadsereg fegyelme javult. A béke lehetséges, ha Németország lemond hódító vágyáról.

Bethmann-Hollweg és Tisza bukása nagyfontosságú esemény ; a béke most létre jöhetne, ha a központi hatalmak lemondanak az annexióról. A 169. ezredet nem lehet megközelíteni, még az ujságokat sem veszi át.

166. hadosztály. Július 17.

664. ezred. A hangulat megoszlik. Orosz tisztek kértek bennünket, hogy hagyjunk fel a tárgyalásokkal ; ujságokra nincs szükségük.

Július 19. 662. ezred. Száz orosz katona egy plakátot hordozott körül az állás előtt, melyen háborúellenes feliratok voltak. „Kitartás, mert augusztusban biztosan meg lesz a béke. Ha még sem lenne meg, majd a katonák kierőszakolják."

37. és *59. hadosztály.* Július 17.

Idáig nem lehetett megközelíteni ; ma érintkezést kezdett velünk.

32. hadosztály. Július 12.

125. ezred. Az a meggyőződés kezd felszínre kerülni, hogy az oroszok angol érdekekért küzdenek.

A galíciai harcokról nincsenek tájékozva. Több barátságos levelet kaptunk. Az ideiglenes kormány harcrakész ; a legénység békét akar, s erre akarja a kormányt kényszeríteni. A támadásnak nincsen értelme, mert a békét „annexió és kontribúció nélkül" is meg lehet kötni. Mi is követeljük a békekötést, necsak ők. Az ideiglenes kormány iránt a bizalom megoszlik, mert Kerenski folytatni akarja a háborút. Az ideiglenes kormány megcsalta őket. Egy gyalogos katona leszúrt egy tüzért. Ha az orosz tüzérség lőni fog, az orosz gyalogság megbünteti érte. A stanislaui harcokról semmit sem tudnak. Náluk nincsen igazság.

Július 14. 126. ezred. Ellenséges érzelmű.

12. hadosztály. Július 12.

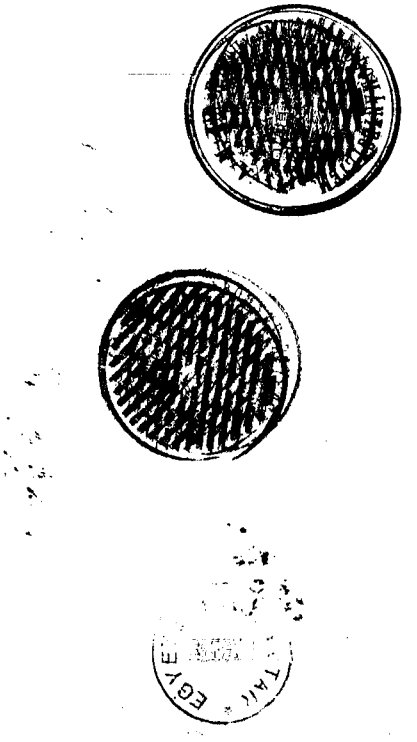
45. ezred. A legutóbbi hadieseményekről nem tud semmit, nem is kívánja tudni, mert az oroszokat csak a békekérdés érdekli. Támadni nem fog.

Július 14. 45. ezred. Tárgyaltunk öt ukrán katonával. A kormányért nem fognak harcolni, mivel Ukraina autonomiáját nem biztosítja. Ukraina függetlenségi nyilatkozatáról nincsenek tájékoztatva. Kerenskivel szemben nő a rokonszenv.

Július 15. Kerenski 4—5 nap előtt meglátogatta az ezredet; beszéde a legénységre mély benyomást tett. Közkatonának öltözve végigjárta valamennyi lövészárkot, azután Stanislauba utazott.

Július 16. Az oroszok tartózkodók lettek. A századdeputánsok ellene vannak a velünk való tárgyalásnak. A tárgyalókat bíróilag üldözik. Az oroszok óvatosságra intenek bennünket.

Július 18. Egy kiakasztott táblára akadtunk, melyen a cseheket felhívják, hogy szakadjanak el Ausztriától és adják meg magukat. Egy orosz tiszt levelet kézbesített nekünk, melyben felszólítanak, hogy szakadjunk el a monarchiától és a földbirtokokat osszuk fel magunk között.

55. számú melléklet.

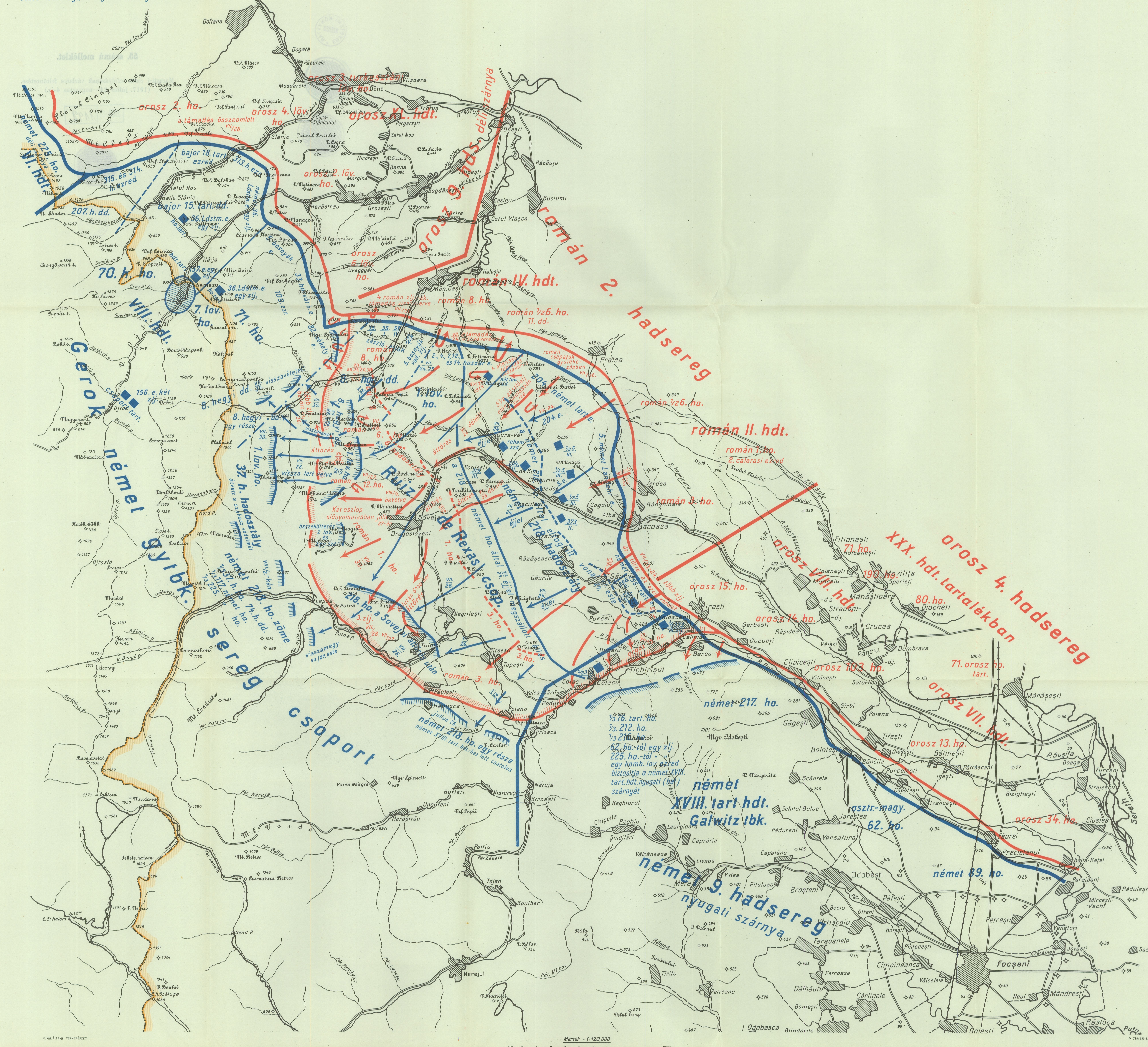
Marasti-i csata lefolyásának vázlatos feltüntetése.
(1917. július 24—augusztus 4-ig.)

1930/31 1192

József főherceg: „A világháború, amilyennek én láttam."

Az általános helyzet ismertetése.

(A hadseregfőparancsnokság Op. 370. geh. sz. irata.)

(Ehhez a stanislau—kaluszi részletes térkép és a tarnopol—brzeżanyi általános térkép volt csatolva.

A részletes térkép a cs. és kir. 3. hadsereg kötelékébe tartozó 15. hadosztály július 8-i helyzetét tüntette fel. Stanislauval szemben, a Bystrzyca—Solotwinska-folyó mögött, az 1. állásban 14 km kiterjedésben a 15. hadosztály három ezrede[1] és a német 83. hadosztály 1 és fél ezrede[2] volt egymás mellett. A 15. hadosztálytartaléka egy ezred, az 1. védőállás harmadik és ötödik vonalában.[3] A német 83. hadosztálynál az 1. védőállás negyedik vonalában egy zászlóalj,[4] ötödik vonalában 1 és fél zászlóalj.[5] A 2. védőállásban öt zászlóalj.[6] A 16. hadosztály[7] a 2. és 3. védőállás között a Lomnica-folyó mindkét partján 14 km mély és 6 km széles területen hadtesttartalék volt.

A 2. védelmi vonal az 1-ső mögött 7 km-re, a 3-ik a 2-ik mögött 14 km-re volt.[8]

Az általános térképen a založcei áttörés volt grafikailag feltüntetve, melyből látható, hogy a német XXIII., LI. hadtest és a Wilhelmi-csoport, július 19-én 20 km szélességben és 14 km mélységben törte át az orosz arcvonalat (Zwyzin—Załoźce—Reniow △ 386—Bialoglowy—Jamny ☼ 416—Bialokieznica—Olcjów—Jaroslawice—Zlota gora △ 411). Július 20-án az áttörés szélessége 40 km-re, mélysége 22 km-re, július 21-én az áttörés szélessége 50 km-re, mélysége 38 km-re, július 22-én az áttörés szélessége 100 km-re, mélysége 48 km-re bővült. (Sereth-folyó nyugati partja —Tarnopol-tó—Patryków—Ostrów—Bucniów—Luka Wk.—Myszkowice—Czartorya—Mikulince—Ladyczyn—Ludwikówka—△ 355—Bieniawa—△ 352—Mogilki △ 370—† 382—△ 397—Jozefówka

[1] 65., 66. és 5.
[2] 331.
[3] 60.
[4] 330/1.
[5] 329/III. és a 331. ezred két százada.
[6] 330/II., III., 329/I., II. és 331/II.
[7] XXVI. hadtesthez tartozik.
[8] Ez a csoportosítás azt mutatja, hogy a harcvezetés szempontjából a 15. hadosztály kiterjedése túl nagy volt (14 km), a hadosztálytartalékok 7 km mélységben az 1. és 2. védőállás között készített számos védelmi vonalban voltak szétaprózva. Az uraló Jutrena gora (△ 354) magaslaton csak két zászlóalj állott. A hadtesttartalék az 1. védőállástól túl messze, öt óra járásnyira állott hátul és nem volt együtt, hanem ezredenként a környező falvakban volt elhelyezve.

—Krzywe—Litiatyn—Saranczuki—Slolke—Szumlany—Byble—△ 342—Bolszowce)..[1]

„I. Keleti hadszíntér.

A) A csatolt Stanislau—Kalusz részletes térképen a cs. és kir. 15. hadosztálynak és a tartalékoknak július 8-i helyzete látható.

Az ellenség július 6-án és 7-én igen bőséges lövegtűzzel készítette elő támadását. Az 1. védőállás őrsége visszaverte az ellenséges támadásokat, melyeket kb. négy zászlóaljjal kezdettek az oroszok. Július 8-án az orosz tüzérség folytatta a támadás előkészítését. A sötétség leple alatt nyolc orosz üteg a Jutrena gora (△ 354) lábánál, Pasiecznától északra, tüzelő állásba ment és innen igen hatásosan készítette elő a támadást.

A déli órákban az orosz gyalogság rohamra indult. Az ellenség Jamnicától északra és a jamnica—kaluszi vasútvonaltól északra betört az 1. védőállásba. Az áttörő oszlopok tömege azonnal beözönlött a Pawelce-patak völgyébe, hol gyenge tartalékunkat leküzdve, déli irányba bekanyarodott a Jutrena gora magaslat felé. Ott két tartalékban álló zászlóaljunkat északi oldalról és hátulról bekerítette s a magaslaton, illetve Pawelcztől délre, az erdősaroknál levő nyolc ütegünket elvette.

Ezalatt egy második támadó csoport Pasiecznanál tört be az 1. állásba s a reteszvonalat felgöngyölve, a Jutrena gora magaslat felé északi irányban bekanyarodott és ott egyesült a Jamnicánál s a vasútvonalnál betört támadó csoporttal.

Ellentámadásaink nem sikerültek, mivel szétszórt tartalék zászlóaljaink elszigetelve intéztek lökéseket az oroszok ellen.

A védelem most arra törekedett, hogy a 2. állásban, a Ciezowi vasúti állomás—Dumka kocsma szakaszán fogja fel az ellenség lökését.

Ciezow—Zagwozdz felé elreteszeltük a rést észak, illetve dél felé.

Ebből a rögtönzött új állásból, délután 7 órakor, egy csoportunk szemben ellentámadásra indult a Jutrena Gorára. Az erdőben Pawelcztől nyugatra összeütközött az előnyomuló orosz támadó oszlopokkal. Kisebb eredmények után a kezdő helyzetbe kényszerültek visszamenni csapataink.

A cs. és kir. 3. hadseregparancsnokság elhatározta, hogy a július 10-re virradó éj leple alatt, az egész arcvonalat visszaveszi a 3. védőállásba.

Azonban — még mielőtt a visszavétel megtörtént volna — július 9-én délután a Ploski (△ 377) magaslaton ismét áttörte vonalunkat az ellenség, mire a visszavonulás a 3. állásba már július 9-én este megtörtént.

[1] Lásd a 45. számú mellékletet.

A lefolyt harcokban nagyon súlyos veszteség ért bennünket. A július 11-ről szóló orosz napi jelentésben az olvasható, hogy az oroszok 150 tisztet, 10.000 fő legénységet fogtak el, 80 ágyút[1] és 12 gépfegyvert zsákmányoltak, közte 12 nehéz löveget.[2]

Ebből a két napig tartó harcból ezt a tapasztalatot meríthetjük :

a) Bár a védőharc vezetésére vonatkozó rendszabályokat behatóan tanulmányozták, nem alkalmazták eléggé hatásosan.

b) A védelem vezetésére a 15. hadosztály parancsnokság intézkedési körlete túl nagy volt.

c) Július 8-án reggel, midőn a nagy gyalogtámadás előrelátható volt, a tartalékok nagyon messze hátul állottak.

d) A Pawelcze-völgyet számos védővonal zárta ugyan le, de vagy hiányzott a vonalakban az élő védelem, vagy pedig nem felelt meg.

e) A védőállás birtoklását, illetve a betörés elreteszelését, nem csupán az biztosítja, ha egymás mögött számos védővonalat létesítünk. Eleven erőknek is kell ott lenni, megfelelő csoportosításban.

Az 1. védőállás megerődített övének őrsége nagyon gyenge volt, vagy pedig semmi ellenállást sem fejtett ki. Hiányzott az akarat, hogy ha kell, halálig küzdjön. Ezt bizonyítja a sebesületlenül fogságba esettek nagy száma. A csapatnál és az alsó vezetésnél hiányzott a vasfegyelem és az akarat, melynek előbbrevaló a hősi halál a gyalázatos fogságnál.[3]

B) Június második felében, a Dniester-folyó és zborów—tarnopoli vasútvonal között, igen nagy erőt vontak össze az oroszok. Ebből meglehetős biztonsággal lehetett arra következtetni, hogy nagyszabású támadást készítenek elő.

Az a tervünk fogamzott meg, hogy az orosz támadásra ellentámadással felelünk, mihelyt az orosz támadás elfullad. Az ellentámadást Zborów—Sereth között terveztük ; itt gyengébb az orosz arcvonal, mint máshol. Ha sikerül az áttörés, akkor balról a Sereth-folyóra támaszkodva átkaroljuk és északról felgöngyöljük a megrohant orosz tömegek szárnyát.

Július 29-én lövegtűzzel kezdették előkészíteni küszöbön álló támadásukat az oroszok. Erre megtettük az ellentámadó cso-

[1] Valóban : 60.

[2] Valóban : 26.

[3] Az én személyes tapasztalataim szerint ez az állítás nem találó mert sokan esnek sebesületlenül fogságba :

1. Ha árulók és előre eltökélten adják meg magukat.
2. Ha meglepetésszerűleg bekerítik őket.
3. Ha kelepcébe kerültek.
4. Ha pergőtűzben váratlanul jött a tűz áttétele előtt az ellenséges támadás. A három utóbbi esetben a legkiválóbb csapat is fogságba kerülhet.

port megalakítására az intézkedéseket. A nyugati hadszíntérről néhány harcban edzett német hadosztály indult vasúton a keleti hadszíntérre; erős tüzértömeget vontunk össze, közte számos osztrák-magyar üteget is.

Az ellentámadás előkészítésében némi zavar támadt, mert Böhm-Ermolli vezérezredes hadseregcsoportjánál, a cs. és kir. 2. hadsereg déli szárnyán a Zborów—Koniuchy-szakasz ellen irányuló orosz lökés felfogására, a tartalékban álló német hadosztályokat kellett harcba dobni és a cs. és kir. 3. hadseregnél bekövetkezett áttörés megállítására, a nyugati hadszíntérről odairányított négy német hadosztályból hármat kellett felhasználnunk. Mindamellett a nyugati hadszíntérről átszállított erőből fennmaradt nyolc német hadosztály elegendő erős volt arra, hogy július 19-én nagy sikerrel áttörte az orosz arcvonalat.

A tüzérség az áttörésre kiszemelt orosz arcvonalrész megtámadását július 19-én virradattól fogva délelőtt 11 óráig előkészítette, mire három német hadosztály nagyszerű rohammal legázolta az orosz állás három vonalát.

Fáradságot nem ismerő támadó csapataink, a sikerült áttörés után, feltartóztatlanul tovább haladtak; déli irányban bekanyarodtak és halomra döntötték az oroszok ellenrendszabályait.

Az oroszok visszavonulása dél felé a szomszédos arcvonalrészre is átterjedt. Július 23-án a cs. és kir. 3. és 7. hadsereg előtt is megingott az orosz arcvonal.

Teljes elismerés illeti meg támadó csapatainkat, melyek többnapos nehéz küzdelemben, gyakorta éjfélig is folytatták a támadó előnyomulást.

A kölcsönös erőviszonyok megítélésére megemlítem, hogy július 18-án a Dniester és a tarnopol—zborówi vasútvonal közötti térben 12 hadosztályunkkal 36 orosz gyalog- és 3 lovashadosztály állott szemben, továbbá, hogy a tarnopol—zborówi vasútvonal és a felső Sereth-folyó közötti térben, azaz ahol ellentámadásunkat végrehajtottuk, 11 gyaloghadosztályunkat és 1 lovasdandárunkat vontuk össze. Ezzel szemben az oroszok ott csak 3 hadosztállyal rendelkeztek; Załoźce térében még 3 orosz hadosztályt sejtettünk.

A siker kihasználását nagyon előmozdította az orosz tömegek belső értékének gyenge volta. Az orosz hadvezetőség leplezetlenül kijelentette, hogy egyes csapatai komoly ellenállás nélkül elhagyták a csatateret és nem engedelmeskedtek annak a parancsnak, hogy támadásainkat tartóztassák fel.

Az orosz hadsereg belső értékét egyrészt a forradalom, másrészt propagandánk igen kétessé tette.

Igaz ugyan, hogy az orosz hadvezetőségnek sikerült, az orosz és az entente ellenpropaganda következtében, július első felében egy nagy támadásra megnyerni haderejét, de a támadásban kime-

rült orosz haderő arra már nem volt képes, hogy jól előkészített ellentámadásunknak kellőképen ellenálljon.

C) *Belügyi helyzet.*

Oroszország pénzügyi támogatása Amerika részéről még bizonytalan. Az orosz ideiglenes kormány nem tudja magát elhatározni, hogy eleget tegyen Amerika követelésének. Amerika kormánya gazdasági engedményeken kívül azt követeli, hogy az orosz pénzügyminisztériumba amerikai ellenőrző bizottságot ültethessen, melynek döntő kérdésekben szavazata legyen. Angol hírek szerint Oroszország és Amerika megegyezett egymással, mert Amerika elállott az említett követeléstől.

Oroszországban Miljuków és Gutschków támogatásával mozgalom volt, mely arra irányult, hogy Brussilowot diktátorrá kiáltsák ki, ha a Kerenski-féle galíciai támadás sikerül.

Kelet-Oroszországban, hír szerint, pestisjárvány dühöng. A Murman-vasutat olyan hanyagul építették meg, hogy forgalomra alig használható. Wladiwostokot a japánok, Archangelesket az angolok szállották meg.

II. Délnyugati hadszíntér.

A délnyugati hadszíntéren július hónapban nyugalom volt. Az olaszok az orosz támadással kapcsolatosan, az entente nyomására, Tirolból az Isonzo arcvonalra szállítottak csapatokat egyrészt azért, hogy az Isonzo arcvonalról ne vihessünk semmit a keleti hadszíntérre, másrészt arra készülnek, hogy Triest elfoglalását 11-szer megkíséreljék.

Az eddigi hírek szerint, Tirolból sok tüzérséget és körülbelül négy dandárt hoztak át az Isonzo-arcvonalra ; így tehát a 11-ik Isonzo-csatában kb. négy dandárral lesznek erősebbek, mint a 10-ikben voltak.

Hír szerint a 11-ik Isonzo-csata július végén, vagy augusztus elején fog megkezdődni.

Még nem tudható, hogy galíciai sikeres áttörő hadműveletünk mennyiben fogja módosítani Itália magatartását.

III. Déli hadszíntér. Ázsia.

Az albán arcvonalon nem történt semmi különös.

Sarrail tábornok hadseregéről nem állapították meg, hogy meggyengítették volna arcvonalát. Beigazolódott ugyan, hogy hat olasz menetzászlóalj Monastirről Ersegre vonult el, de ezzel egyidőben,[1] Korcán[2] át délről-északra olasz csapatszállítások történtek.

[1] Július 1-től 19-ig.
[2] A Prespa-tó vidékére.

Salonikibe francia-négercsapatok érkeztek, talán arról van szó, hogy a francia csapatokat néger csapatokkal fogják felváltani Makedoniában ; ezt ugyanis a francia hadügyminiszter már régebben megígérte.

Úgylátszik, hogy a Makedon arcvonal magatartására a július 25-re hirdetett Balkán-konferencián döntenek az entente hatalmak.

A görögországi csapatok mozgósítása megkezdődött. Nem valószínű, hogy a mozgósítás akként haladjon, hogy szeptember hó előtt hadműveletre képes legyen a hadsereg.

A nyári hőség miatt, sem a makedoniai, sem a sinai vagy mesopotamiai arcvonalon nem volt nagyobb harc.

A bolgárok által megszállott Szerbiában, Kursumlje vidékén, összeütközésre került a dolog cs. és kir. csapatok és szerb tisztek által vezetett felkelő bandák között. A cs. és kir. csapatok oldalán néhány bolgár század is részt vett a harcban.

IV. Nyugati hadszíntér.

Anglia, Franciaország, Japán, Amerika.

A nyugati hadszíntéren különös esemény nem történt.

Franciaország. A francia csapatok július 14-én, négynapos tüzérségi lövetés után, Hochbergre és Poehlbergre helyi támadást csináltak, minden jelentőség nélkül.

Hír szerint Párist bővebben látják el élelmiszerekkel, mint a vidéket, mivel az éleleminség miatt Párisban forradalomtól tartanak. Különböző források szerint mindinkább erősödik az a mozgalom, hogy orosz mintára munkás- és katonatanácsot szervezzenek meg. Egész Franciaországban, de különösen Párisban, rossz hangulat uralkodik, melyet azok a háborút unó francia katonák idéztek elő, kik az arcvonalról rövid szabadságra érkeztek haza. A párisi sajtó azzal van tele, hogy „a szabadságolt katona veszedelmessé vált.“ Most a sajtó belátta hibáját, amidőn mindig azt írta, hogy az angol katonának milyen jó dolga van, ha szabadságra hazaérkezik, míg a francia poilu ha szabadságra jön, a vasútállomáson csak rendetlenséget, pénz után sóvárgó kezeket lát és barátságtalan fogadtatásban részesül.

Az új köztársasági liga megalakítása a „Le pays“ című közleményével mindnagyobb tetszést arat. Minden körben elismerik hogy a szövetség harca elsősorban az angolok gyámkodása és az izgató nagy angol lapok ellen irányul. Nincs kétség, hogy Cailloux a köztársasági ligával most harcban áll. Belpolitikai változások állanak küszöbön. A szénválság tart. Ezen csodálkozni lehet, mivel Franciaországban a havi széntermelés meghaladja a 2000 tonnát és Anglia 2000 tonna szenet szállít neki. A francia kormány azt tervezi, hogy a 10 mázsán felüli szénkészleteket lefoglalja.

Anglia. Japánnal elhidegült a viszony. Elejtették azt a tervet, hogy angol bizottságot küldenek ki Japánba, a hadviselés kérdésének megvitatására. Felismerték, hogy Japánnak keleten olyan érdekei vannak, melyek az angol és amerikai érdekekkel ellentétesek. Az bizonyos, hogy az Amerikával megkötött új szövetség megzavarta a viszonyt Anglia és Japán között.

Amerika. Az uralkodó, tisztán imperialisztikus célokról, melyeket demokratikus szónoklatokkal lepleznek most, azt jelentik, hogy a washingtoni kormány elsősorban arra törekszik, hogy a béketárgyaláson szóhoz jusson, hogy Európában megakadályozza az egyoldalú hatalmi eltolódásokat és hogy Angliát ezentúl szorosabban magához láncolhassa.

Amerika céljai: Keleten az érdekek felosztása; mindenekelőtt a pan-amerikai politika, mellyel uralkodó szerephez óhajt jutni a szárazföldön. Ezért az amerikai világkereskedelem eszméjéért propagandát űz, melyért háborús nyereségéről is lemondana.

Jellemző, hogy Amerikában gondosan eltusolják a japánok ellen irányuló háborús beszédeket, amellett lázasan készülődnek Japánnal való összeütközésre. Háborús készülődésük oka tulajdonképen ez.

Az entente világtermésének mai állása: Angol ujságok szerint az aratás Itáliában jónak, Indiában és Egyiptomban közepesnek, Franciaországban és Angliában meglehetősnek, Japánban és Észak-Amerikában rossznak ígérkezik. Dél-Amerikában a mult évi terméssel szemben körülbelül 2·5% felesleg, Franciaországban körülbelül 24·7% hiány lesz. Oroszországban ellentmondók a terméshez fűzött remények. *Arz* gyalogsági tábornok, a cs. és kir. vezérkar főnöke s. k."

Propagandánk eredményének összefoglalása 1917. július 28-ig.

Orosz 15. hadosztály. Július 24.

58. ezred. Az ezredkomité hozzájárult a támadáshoz.

Román 6. hadosztály. Július 21.

Az újságokat átvette. Hírszerző csapatainkra tüzelt. A hangulat igen nyomott; támadószellem nincs.

6. lövészhadosztály. Július 21.

A 21. és 24. lövészezred deputánsai megkísérelték, hogy a 22. és 23. lövészezredet is megnyerjék a fegyverszünetre.

Július 23. A hadosztály deputánsainak gyűlésén a 21., 22. és 24. lövészezred deputánsai ellenzik a támadást és az azonnali fegyverszünetet követelik. A gyűlés alatt érkezett az orosz főparancsnokság rendelete, mely szerint valamennyi deputánst főbelövik, ha enged a kedvezőtlen befolyásnak. A gyűlés mégis azt határozta, hogy a támadás végrehajtását meg kell tagadni. A 23. lövészezredet, mely a támadás mellett van, a 24. lövészezred mögé helyezték, hogy támadáskor magával rántsa ezt az ezredet, illetve annak visszahúzódását meggátolja. Az orosz tüzérséget utasították, hogy lőjje össze a 24. lövészezredet, ha megtagadná a támadás végrehajtását.

De az ezred-deputánsok mégis kijelentették, hogy az ezred nem fog támadni.

Július 23. Két tüzér-megfigyelőtiszt elbeszélése szerint, az orosz tüzérség nem lőtte össze a lövészezredet, mert a lövészek lelőtték volna a lövészárokban levő tüzér-megfigyelőtiszteket.

Július 25. A 23. lövészezred parancsnoka telefon útján panaszkodott, hogy ezrede a támadóparancsnak ellenszegült.

A hadosztályparancsnok azt válaszolta az ezredesnek: „Ne tegyen semmit. Örülni kell, hogy ezrede egyáltalában kitart az állásban és nem fut el, úgy mint a 21. lövészezred."

Július 26. Egy ezredes és egy törzskapitány között ez a beszéd folyt: „A románok ma támadni fognak. Mi csak maradjunk szépen itt, mivel fent az orosz 8. hadsereg már visszavonul. Én ellene vagyok a támadásnak; még ma Bogdanescire utazom, hogy a támadás ellen beszélhessek."

Július 26. A legénység mindennap parancsot kap a támadásra, de kereken elutasítja.

Nem valószínű, hogy a 6. lövészhadosztály támadni fog.

2. lövészhadosztály. Július 22. Az 5. és 7. lövészezred megtagadta a támadásra adott parancs végrehajtását, annak ellenére, hogy a 9. hadsereg parancsnoka maga is ott volt.

Július 24. Az egész hadosztály ellene van a támadásnak. Csak az állást akarja tartani. A munkás- és katonatanács július 28-i nagygyűlésétől sokat remél a hadosztály. A 8. lövészezredet az 5. váltotta fel, mert a 8. ezred nagyrésze önkényesen elhagyta az állást. A hadosztály parancsnokának nagy fáradságába került, míg az embereket rá tudta beszélni, hogy térjenek vissza ezredükhöz. A 8. lövészezred most tartalék ; sokan hazaszöktek.

4. lövészhadosztály. Július 25.

Most már meg lehet közelíteni. Az újságokat átvette.

2. hadosztály. Július 21.

Habár a tárgyalás tilos, az 5. és 7. ezred barátságos érintkezést kíván velünk fenntartani. Egy századparancsnok ránk lőtt, mire a legénység elpáholta.

Július 22. Egy 7. ezredbeli őrmester azt a hírt hozta, hogy Kerenskit a szerencsétlenül végződött támadás miatt letartóztatták. Az ezred tudja, hogy mi történt Galíciában. A legénység leteszi a fegyvert, ha augusztusig nem lesz béke. A XXIV. hadtest nem fog támadni, mert tiszt és legénység a támadás ellen van. A legénység minden áron békét akar.

188. hadosztály. Július 21.

749. és 751. ezred. Azon az arcvonalon, hol a hadosztály áll, nincs szó támadásról. A hadosztály már tüzelni sem fog.

Július 27. A 751. ezred közli, hogy a napokban szentpétervári deputánsok keresték fel a 48. és 49. hadosztályt, hogy rábeszéljék a támadásra. Az egyik hadosztály kész reá, a másik még hallani sem akar róla.

49. hadosztály. Július 22.

193. ezred. Francia és angol tisztek óvják a legénységet a mi propagandánktól.

Július 25. Egyik rohamzászlóalj támadásra készülődött, de a támadás elmaradt, mert a 194. ezred megtagadta a tűzzel való támogatást.

48. hadosztály. Július 27.

189. ezreddel tárgyaltunk.

191. hadosztály. Július 21.

761. ezred. A hangulat nagyon nyomott. Az engedetlenség gyakori eset.

Július 22. Hírszerző csapatainkra tüzeltek.

26. hadosztály. Július 20.

A 101. ezred közlése szerint, a 103. ezred tisztjeit és legénységi egyéneit haditörvényszék elé állították, mert tárgyaltak velünk. Azt hiszik, hogy ha Galíciában nem sikerül a támadás, 3—4 hét mulva fegyverszünet lesz.

Július 22. A 103. ezred nincsen tájékoztatva a galíciai eseményekről. Tudják, hogy Franciaország és Anglia miatt harcolnak. Nagyon vágynak a békére.

Július 25. Galíciai eredményeink hírére csapataink éljenezni kezdettek az állásban, mire az oroszok fehér zászlókat tűztek ki.

193. hadosztály. Július 16.

Levélváltás történt. Az oroszok lőttek arra a helyre, ahova újságokat szoktunk letenni a hadosztály részére.

Július 18. Az oroszok bocsánatot kértek a tüzelésért azzal a megokolással, hogy a századparancsnok távollétében idegen tisztek parancsolták meg a tüzelést.

Július 18. A 770. ezreddel nem lehet érintkezni, mert tüzel.

84. hadosztály. Július 17.

335. ezred. A megkezdett tárgyalást tűzzel zavarták meg a tisztek.

189. hadosztály. Július 18.

755. ezred. Az oroszok újabban igen barátságosak. Az altisztek biztosítanak bennünket, hogy a tüzelést nem engedik meg. Az újságokat rendesen átveszik.

78. hadosztály. Eddig géppuskatűzzel akadályozta meg az érintkezést.

65. hadosztály. Július 17.

259. ezred. Támadni nem fog. Csak a törzstisztek követelik a támadást.

Július 18. Az ezred elégedetlen. Az ezred deputánsai Pétervárott a támadás beszüntetését követelték és felszólították az ideiglenes kormány tagjait, hogy ragadjanak fegyvert és jöjjenek maguk is a lövészárokba. Követelik, hogy a Franciaországban levő orosz csapatokat hozzák haza. Az angolok és franciák megvesztegették a minisztereket.

Az ezred egyelőre még tartani fogja állását, de még egy téli hadjáratot semmi körülmények között sem fog elszenvedni, hanem eldobja a fegyvert és hazatér. A kozákokat mind elszállították a galíciai támadáshoz.

Július 19. A hangulat igen nyomott. A munkáspárt újságát a kormány nem engedi a lövészárokba eljuttatni.

Július 20. Két tiszttel való tárgyalás alapján megtudtuk, hogy a hadosztály valamennyi ezrede deputánsokat küldött Szentpétervárra, hogy megtudja mire való volt a galíciai támadás?

Július 22. 260. ezred. Jó szívvel van hozzánk; a tüzelést betiltotta. A harcban bevált valamennyi tisztet újak váltották fel. Tárgyalni tilos. Örülnek, hogy az oroszok támadást kezdettek Galíciában, mert ezzel meg fog rövidülni a háború. Kerenskit gyűlölik, mert ő csak a hatalomra vágyik. A tartalékoknál állítólag kozákokat tartottak vissza, kik támadás esetén előre terelik a legénységet.

Július 22. Kerenskit állítólag elmozdították állásából. Az ország belsejében lehetetlen állapotok vannak; a kozákokat mind elviszik, hogy otthon rendet teremtsenek.

Nagy az elkeseredettség az orosz miniszterekkel, az angolokkal és a franciákkal szemben. A galíciai támadás a miniszterek parancsára indult meg, kiket Anglia megfizetett. Az angol és francia tüzérmegfigyelőket oroszok váltották fel. A mi ellentámadásunk óta igen meglazult a fegyelem. Az erődítőmunkákat abbahagyták az oroszok. Mindenki akkor hagyhatja el az állást, amikor akarja. A tisztek nem képesek meggátolni az önkényű eltávozást. Bár a tisztek elleneszegülnek, az orosz legénység mégis fehér lobogókat tűz ki a lövészárkokban. Attól tartanak, hogy támadni fogunk. Azt kérdezik, vannak-e német csapatok nálunk? Mert ha igen, akkor támadást várnak.

12. lovashadosztály. Július 22.

12. dzsidás ezred. Az újságokat megköszönte, mert csak arról tudott idáig, amit a háborúra uszító angol újságok írnak. Tudják, hogy az angolok az orosz vérben dúlnak-fúlnak és hogy az oroszok egynéhány vezető emberét megvesztegették. Ha Németország tovább is kitart a békekötés mellett, a munkás- és katonatanács az orosz kormányt békére fogja kényszeríteni.

43. hadosztály. Július 19.

170. ezred. A tisztikar elhatározta, hogy nem engedi a hadosztályt felváltani, ne hogy a támadó arcvonalra szállítsák.

A legénység tisztában van azzal, hogy Galíciában mi történik! Most el akarják az orosz legénységgel hitetni, hogy mi vagyunk a támadók.

Július 19. Dedul-szakasz: A legénység ellene van a támadásnak.

Július 20. Magasabb parancsnokságok közölték, hogy Galíciában az orosz támadásnak nagy sikere van; az oroszok végső győzelme bizonyos. Lehetséges, hogy a hadosztály arcvonalán is lesz támadás; ebben az esetben remélik, hogy a legénység követni fogja tisztjeit. A 43. hadosztály ezredparancsnokait felváltották, egyik zászlóaljparancsnokát letartóztatták, mivel

a kiadott támadóparancsnak ellenszegült. A tisztikar elégedetlen, mert 4 elemi osztályt végzett legénység is bejuthat a tiszti iskolába. A szabadságolást betiltották.

Július 22. Erős ellenpropaganda indult meg. A német császár a békekötés ellen van ; arra törekszik, hogy Oroszország elpusztuljon. Abból, hogy állásunkat folyvást erősítjük, azt látják, hogy téli hadjáratra készülünk. A német birodalmi kancellárnak meg kellett buknia, mert ellene volt a békének. Ha augusztus 14-ig nem lesz meg a béke, akkor ki kell erőszakolni Németország szétzúzásával, melyben Oroszország kész résztvenni.

Július 22. Kirlibaba-szakasz : A delegátusok gyűlése azt határozta, hogy az ukrainai kongresszuson részt vesz. Valamennyi kisoroszt az ukrán ezredekbe kell beosztani. A katonai komiték jogait kibővítették ; ezek kezébe került a bírói hatalom is. Orosz újságok azt közlik, hogy Vilmos német császár lemondott a trónról. Brezán meggyilkoltak egy idegen tisztet.

Július 24. Szabadságról visszatértek azt híresztelik, hogy otthon nagy hiány van élelmicikkekben. Kerenski a frontra ment.

Július 25. 170. ezred. Galíciai sikereinket titkolják. Az arcvonalra érkezett 10 menetszázad nem hajlandó állásba menni.

Július 25. 171. ezred. Értesült galíciai áttörésünkről. A hangulat megoszlott. Az ezred egyik része a megadás, a másik része a visszavonulás mellett van. A hadosztály és az ezredkomiték a visszavonulás mellett határoztak. Ugyanekkor Kerenskitől parancs jött, hogy az állásban kell maradni.

Az ezredkomiték úgy döntöttek, hogy Czernowitzen át a határra kell visszavonulni. A visszavonulás időpontját nem állapították meg.

166. hadosztály. Július 23.

662. ezred. Ha támadásra kap parancsot, nem előre, de hátra megy.

Július 23. 663. ezred semmit sem tud ellentámadásunkról.

37. hadosztály. Július 25. Pirie-szakasz :

1. Célzatos leplezésen mulatnak, hogy Lenin a németek ügynöke, a német vezérkarral összeköttetésben áll és meg van vesztegetve.

2. Az orosz haditudósításokon mulatnak.

3. Az orosz tüzérség nagyon nyugtalan a Galíciából jövő rossz hírek miatt.

A hangulat nyomott ; a háborút nagyon unják.

32. hadosztály. Július 26.

128. ezred. Panaszkodik, hogy nem kap újságot. Szidja a kormányt és Kerenskit. Az ideiglenes kormány állítólag meg-

engedte, hogy a katona-asszonyok meglátogathassák férjeiket az állásban.

Július 21. 127. ezred. Ellene van a támadásnak. Az ezred nagyon unja a háborút. Az orosz 11. hadosztályt nagyon elítélik stanislaui magatartása miatt. A hadosztály parancsnokát, Rafalski tábornokot, elcsapták.

12. hadosztály. Július 21.

45. ezred. Az a nézete, hogy a béke útjában most nem Németország, hanem Anglia és Franciaország áll. Az ezred nagyon sóvárog a béke után. A tárgyalás tilos. A hadosztálynak Galíciába történő elszállítása ellen óvást tett. Tudják, hogy Galíciában mi történik.

A hadosztálynál új büntetésnemet eszeltek ki; a delikvensnek egy szalagot kell viselnie, melyen „hazaáruló" felírás olvasható.

Július 26. Az orosz által kiürített Mikuliczyn város lakossága azt beszéli, hogy az oroszok azt mondották, hogy visszamennek a határra; ott 14 napig várnak a békére, ha nem lesz meg, leteszik a fegyvert és hazamennek.

165. hadosztály. Július 21.

Azt híreszteli, hogy Pétervárott véres küzdelem van; egy ezred a polgárság és a tőkések ellen lépett fel. Ezt egy moszkvai ezred támadta meg. A hadosztály hosszabb idő óta nem kapott pótlást. A menetalakzatok nem hajlandók az arcvonalra menni.

„Igazság a galíciai orosz támadásról" című kiáltványunk az egész orosz arcvonalon jó hatással volt.

59. hadosztály. Július 26. 236. ezred. A legénység hangulata nyomott. A tisztek fegyverrel tartják fenn a fegyelmet. Parancsot kaptak, hogy az állást minden körülmények között tartani kell.

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

Propagandánk eredményének összefoglalása 1917 augusztus 4-ig.

Román 8. hadosztály.

A Magura Casinuluira (△ 1167) támadó román legénység legnagyobb része részeg volt. (Román 29., 37. ezred, román 8. vadászezred.) Támadáskor a román tisztek pisztollyal hajtották előre a rohamhullámokat.

Orosz 6. lövészhadosztály. Július 23.

21. lövészezred. Az orosz tüzérség nem lő, mivel gyalogsága megfenyegette a tüzéreket. A rohamszászlóalj járőröket akart kiküldeni, de a legénység lelövéssel fenyegette meg a járőröket, ha elhagyják a lövészárkot. A beérkezett menetszázad legnagyobb része megszökött.

Az orosz XL. hadtestnél 310 deputáns szavazott a támadás ellen, 287 a támadásra.

Július 28. 24. lövészezred. A július 20-ra és 28-ra kiadott támadóparancsnak nem engedelmeskedett. Húsz fő legénységet az ezredparancsnok rendeletére letartóztattak, mivel a támadás ellen csinált hangulatot, a további letartóztatásokat a legénység meghiusította.

Július 30. Úgyszólván minden órában parancs jött: „támadni", a legénység süket maradt. Jóllehet az orosz legfelsőbb hadvezetőség elrendelte, hogy le kell lőni mindazokat, akik a támadásra kiadott parancsnak nem engedelmeskednek; a legénység mégis elhatározta, hogy nem fog támadni. A legénység legnagyobb része kész a szökésre, de attól tart, hogy hátul még rosszabb bánásmódban lesz része.

Az oroszok és a románok között a lehető legrosszabb a viszony. Az ezred nem engedi meg, hogy a románok felváltsák.

2. lövészhadosztály. Július 28.

5. lövészezred. Nem fognak támadni, inkább átpártolnak hozzánk. Július 30. A 6. lövészezred otthagyta állását; Grozestiben fellázadt, elsáncolta magát és géppuskával akadályozta meg, hogy az ezredet bárki is megközelítse. A legénység tudja, hogy Galíciában mi történik, de nem érdekli, mivel véleménye szerint Oroszország üdve csak a békében kereshető. Negyedik téli hadjáratról még hallani sem akar.

Július 31. Tárgyalás két orosz tiszttel. A legénység minden nyomás ellenére se akar támadni. Az ukránok vannak leginkább a támadás ellen.

Augusztus 1. 7. lövészezred. Azt várja, hogy Galíciába szállítsák, de a legénység a felváltás ellen van.

Román 7. hadosztály. Augusztus 3.

Midőn az orosz 2. lövészhadosztályt felváltotta, megígérte, hogy jó viszonyt fog velünk fenntartani, éppen úgy, mint az oroszok cselekedték. A román tisztek állítólag betiltották a tüzelést.

Orosz 4. lövészhadosztály. Július 29.

Kéri, hogy a tüzelést szüntessük be. Az újságokat átvette.

2. hadosztály. Július 29. Az 5. és 6. ezreddel tárgyaltunk.

188. hadosztály. Július 31.

751.. 749. ezred. Fegyverszünetet akar kötni. A legénység a XXIV. hadtestparancsnokságot kényszeríteni akarja a fegyverszünet megkötésére.

49. hadosztály. Július 28.

194. ezred. Az ezredkomité békefeltételeket dolgoz ki, melyeket Szentpétervárra fog küldeni.

Augusztus 1. Tárgyalás két orosz tiszttel. Az orosz tüzérség nem fogja többé megzavarni a tárgyalásokat.

Augusztus 2. 193. ezred. Beszélgetés három képzett orosszal. A József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság kiáltványa nagy benyomást tett az oroszokra.

48. hadosztály. Július 29.. 30. és augusztus 3-án tárgyalás volt a 189. ezreddel.

191. hadosztály. Július 31. Egy óráig tartó géppuskatűz és kézigránátrobbanás volt hallható az orosz lövészárokban.

68. hadosztály. Július 28., 29.

271. ezred. A július 23-ra megparancsolt támadást nem hajtotta végre. Attól tart, hogy Galíciába viszik. A galíciai eseményekről tud. Igazságos dolognak találja, hogy Galíciában harc nélkül visszavonulnak az oroszok, hiszen nem orosz területről van szó. A legénység az azonnali békekötést követeli.

Augusztus 2. A 271. ezred parancsnokát felsőbb parancsra letartóztatták, mivel ezrede nem hajtotta végre az elrendelt támadást.

26. hadosztály. Július 28.

A 101. ezreddel tárgyalás volt.

Augusztus 2. A 103. ezred nagyon fáradt, nem akar se támadni, se védekezni. Tüzelésünkre a legénység szétfutott.

193. hadosztály. Július 30.

Némely helyen átvette propaganda iratainkat.

84. hadosztály. Július 27.

755. ezred. A legénység azt hallotta, hogy a hadosztályparancsnokság támadást készít elő, mire a legénység a rohamcsapatoknak azt mondotta, hogy csak ők maguk menjenek előre. Az orosz tüzérség tüzelését úgy gátolják meg, hogy a telefondrótokat elvágják. A legénység jelszava : „visszavonulás az orosz határra."

189. hadosztály. Július 28.

Az oroszok a mi támadásunktól tartanak, ezért fegyverszünetet kérnek. A legénység a galíciai eseményekről nem tud semmit. Mivel újságokat az utóbbi időben nem kapott az orosz legénység, az a vélemény alakult ki, hogy Galíciában „rosszul mehet a dolog". Az angol tüzérséggel szemben tehetetlenek. Levélben azt írják, hogy az angol üteg telefondrótjait el fogják vagdosni és az üteg legénységét majd elverik.

A háború csakis a tőkések érdekében folyik. Békét akarnak és vissza fognak a határra vonulni.

Augusztus 11-től kezdve az orosz hatóságok a szökést ismét halálbüntetéssel sujtják.

Július 31. 756. ezred. Midőn jeleztük, hogy tüzérségünk lőni fog, az ezred legénysége és a tüzérség is — két ágyút kivéve — a hátsó állásba menekült. A hadosztály — bár a visszavonulásra parancsot kapott — elhatározta, hogy a hátsó állásban ki fog tartani ; mivel azonban később megtudta, hogy mi történt Galíciában, elhatározta, hogy a határig fogja folytatni a visszavonulást. A birodalom határát őszig tartani kell, azután a legénység fegyverrel fogja kierőszakolni a békét.

Az orosz XXVI. hadtest nem fog támadni. A legénység nagy része ukrán és bolseviki. Lenin pártja a galíciai támadás óta nő. A hadosztály parancsnoka a Szentpétervárra küldendő követséget visszatartotta. A hangulat Németország és Ausztria javára kezd megváltozni, mivel a stockholmi konferencián ezek az országok képviseltették magukat ; Franciaország és Anglia megakadályozza a békét.

Az orosz XVIII. hadtest vezénylő tábornoka Seletinben, egy díszkivonuláskor azt hangoztatta, hogy Seletint tartani kell. Erre a hadosztálydeputánsok előléptek és követelték a hadtest visszavonulását, ami meg is történt.

43. hadosztály. Július 23.

171. ezred. Kerenski elrendelte, hogy valamennyi rendőr és csendőr azzal bizonyítsa be a haza iránti hűségét, hogy belép az alakuló rohamcsapatokba. Ellenszegülésért 5 évi várfogság jár. A menetalakulatok nem akarnak az arcvonalra menni, ezért a

csapatok több hónap óta nem kaptak pótlást. Az ütközetállomány napról-napra fogy.

Arra hivatkoznak, hogy szükség van rájuk az anyaországban, hogy a szabadságot megvédelmezzék. A hadsereg elzüllése következtében a régi kormány híveinek alkalma nyílik az ideiglenes kormány megbuktatására.

Július 29. 170. ezred. Az ezredkomité és a tüzérség követelte, hogy az ezred támadjon. Az ezred parancsnoka a támadás ellen nyilatkozott, mire elcsapták. Bár az ezredkomité a támadás mellett döntött, az ezred mégis visszavonult, mert megtudta, hogy mi történt Galíciában. A hadosztály elhatározta, hogy a lapályon ellenáll, sőt támadni is kész. A tüzérség lőni fog arra, aki hátra megy.

Augusztus 1. Fogságba került 171. ezredbeli tiszt azt beszéli, hogy a 43. hadosztály legénysége annyira befolyásolt, hogy nem lehet vele semmire sem menni.

167. hadosztály. Augusztus 1.

A századok harcosállománya 20—30 főre fogyott; sokan hazaszökdösnek.

79. hadosztály.

A 313. ezrednél, midőn Kosowon át visszavonult, a menetoszlopban tiszt nem volt látható, mert a komité az egész tisztikart elbocsátotta a szolgálatból.

32. hadosztály. Augusztus 1.

126. ezred. Fegyelem nincs. A helyzet kétségbeejtő. A legénység semmiképen sem akar átélni még egy háborús telet. A hadosztály Kiewig is kész folytatni a visszavonulást.

12. hadosztály. Július 28.

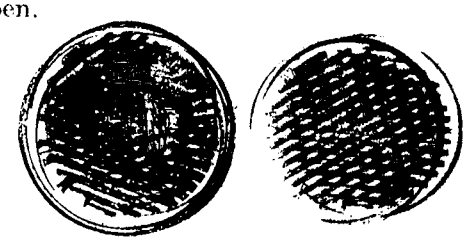
47. ezred. A hadosztály parancsnoka a komité gyűlésén kijelentette, hogy a határig vonulnak vissza, hol azonban már nem fog harcra kerülni a sor.

Július 28. Berezow és Jablonow lakossága azt beszéli, hogy az egész orosz 12. hadosztály rendetlenül, futva vonult vissza. A tisztek és legénység ismételve kijelentették, hogy ők a határig vonulnak vissza, arra az alapelvre hivatkozva: „semmi annexió, semmi kontribúció".

A visszavonulás alatt a házak falain a következő orosz felirat olvasható: „Isten veled Ausztria!"

165. hadosztály. Július 29.

660. ezred. Egynéhány orosz hadosztályt Szentpétervárra vittek, mert ott ismét nagy tüntetések vannak. Fegyelem már nincs. A tisztek tehetetlenek; nincsen semmi hatalmuk a tömeggel szemben.

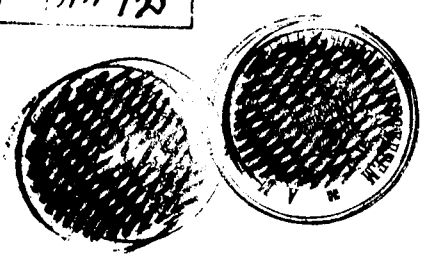

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

59. számú melléklet.

Zalozce-i áttörés eredményének vázlatos feltüntetése.
(1917. július 19—augusztus 8-ig.)

1930/31 1192

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

Ferrótól keletre

30' 42° 30' 43° 30' 44° 30' 45°

50° 49° 48° 47° 46°

30' 30' 30' 30' 30'

Dnyeszter

Prut

Duna

Tisza

Maros

Olt

Aluta

Szeret

Bistritza

Moldva

Bega

Temes

Karas

Nera

Cserna

Vid

Ogosta

Iskar

Isker

Vit

Osma

Jantra

Rusenski Lom

Lom

Timok

Morava

Ibar

Lim

Drina

Bosna

Vrbas

Una

Sava

Kulpa

Save

Drave

Mur

Raab

Leitha

Marchfeld

Wien

Donau-Oder-Kanal

Theiß-Donau-Kanal

Bega-Kanal

Franzens-Kanal

Bistritza-Kanal

Sereth-Kanal

Prut-Kanal

Donau-Save-Kanal

Ludwig-Kanal

Maros-Kanal

Temes-Kanal

Bega-Kanal

Donau-Theiß-Kanal

Bahnlinien

Eisenbahnbrücken

Straßen

Straßenbrücken

Grenzen

Ferrótól keletre

Mérték 1:750·000

15 földrajzi mértföld = Egyenlítő fokával

111.307 km = Egyenlítő 1°-val

M.kir. állami térképészeti nyomása

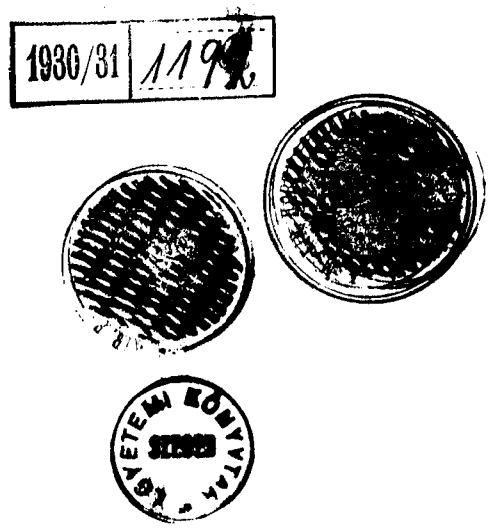
Ulánnyomás filos

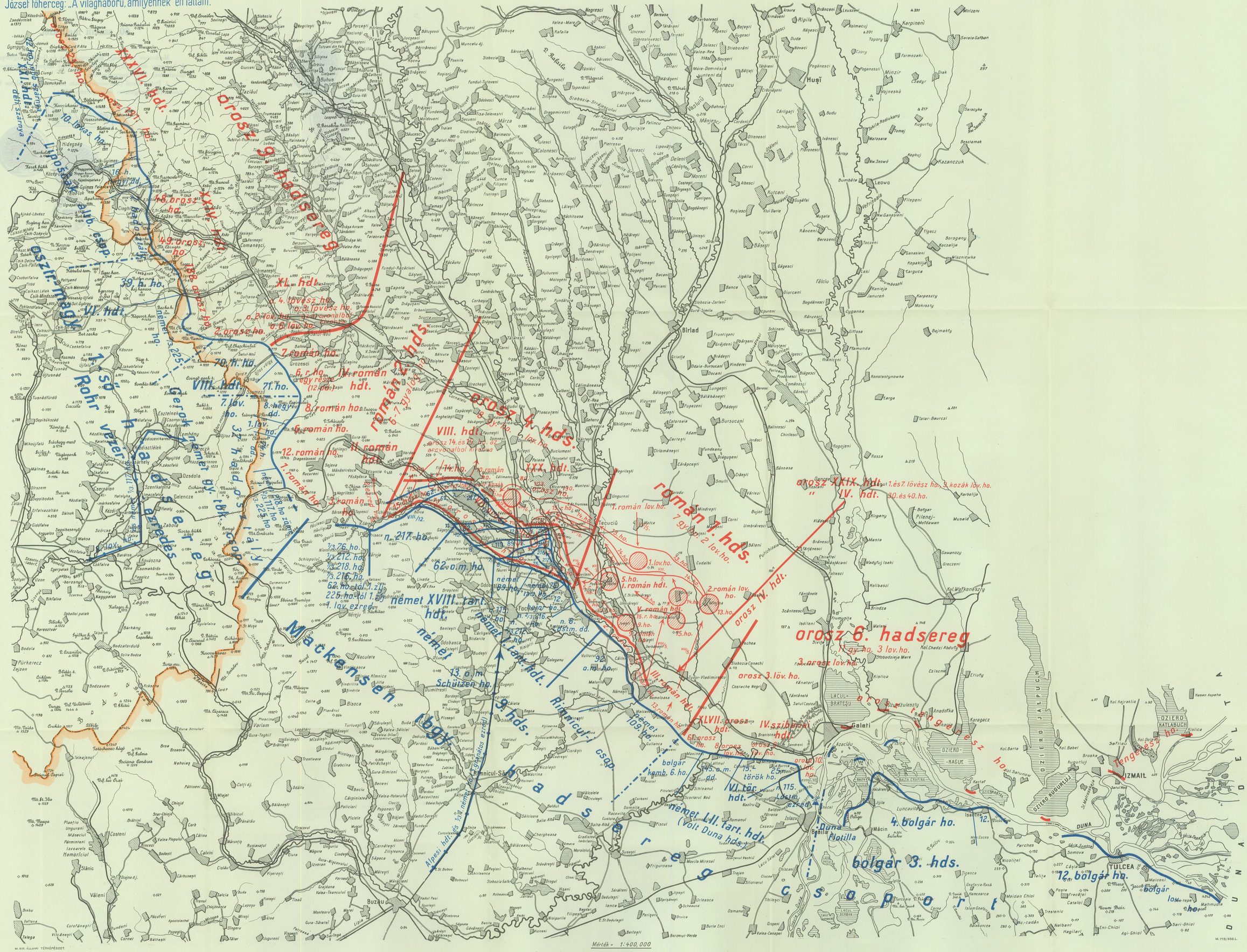
M. 718/930. L.

60. számú melléklet.

Mackensen tábornagy hadseregcsoport és Gerok seregcsoportnak (1. hadsereg déli szárnya) kölcsönös harctéri helyzete a román—orosz hadszíntéren 1917. augusztus 5-én.

A Putna-menti (Marasesti-i) csata lefolyásának vázlatos feltüntetése. (1917. augusztus 6—augusztus 19-ig.)

orosz 9. hadsereg
XXII. hdt.
XXVII. hdt.
XXVI. hdt.
XL. hdt.
XV. hdt.
orosz 4. hds.
román 1. hds.
román 2. hds.
román 6. (7. gyalogos) hds.
VIII. hdt.
orosz XXIX. hdt.
IV. hdt.
orosz 6. hadsereg
orosz V. hdt.
orosz XLVII. hdt.
IV. szibériai hdt.
német XVIII. tart. hdt.
német 9. hds.
Mackensen hadserege
német III. tart. hdt. (volt Duna hds.)
bolgár 3. hds.
bolgár 4. hds.
bolgár kamb. 6. hds.
VI. tör hdt.
Alpesi hdt. és 13. a német (volt gyalogos ezred)
Rimnicul-Sărat
Buzău
Focșani
Tecuciu
Bârlad
Huși
Galați
Brăila
Măcin
Isaccea
Tulcea
Ismail
Dunai-delta
Mérték = 1:400,000
0 5 10 15 20 25 30 35 40 km
M. KIR. ÁLLAMI TÉRKÉPÉSZET.
M. 719/930. L.

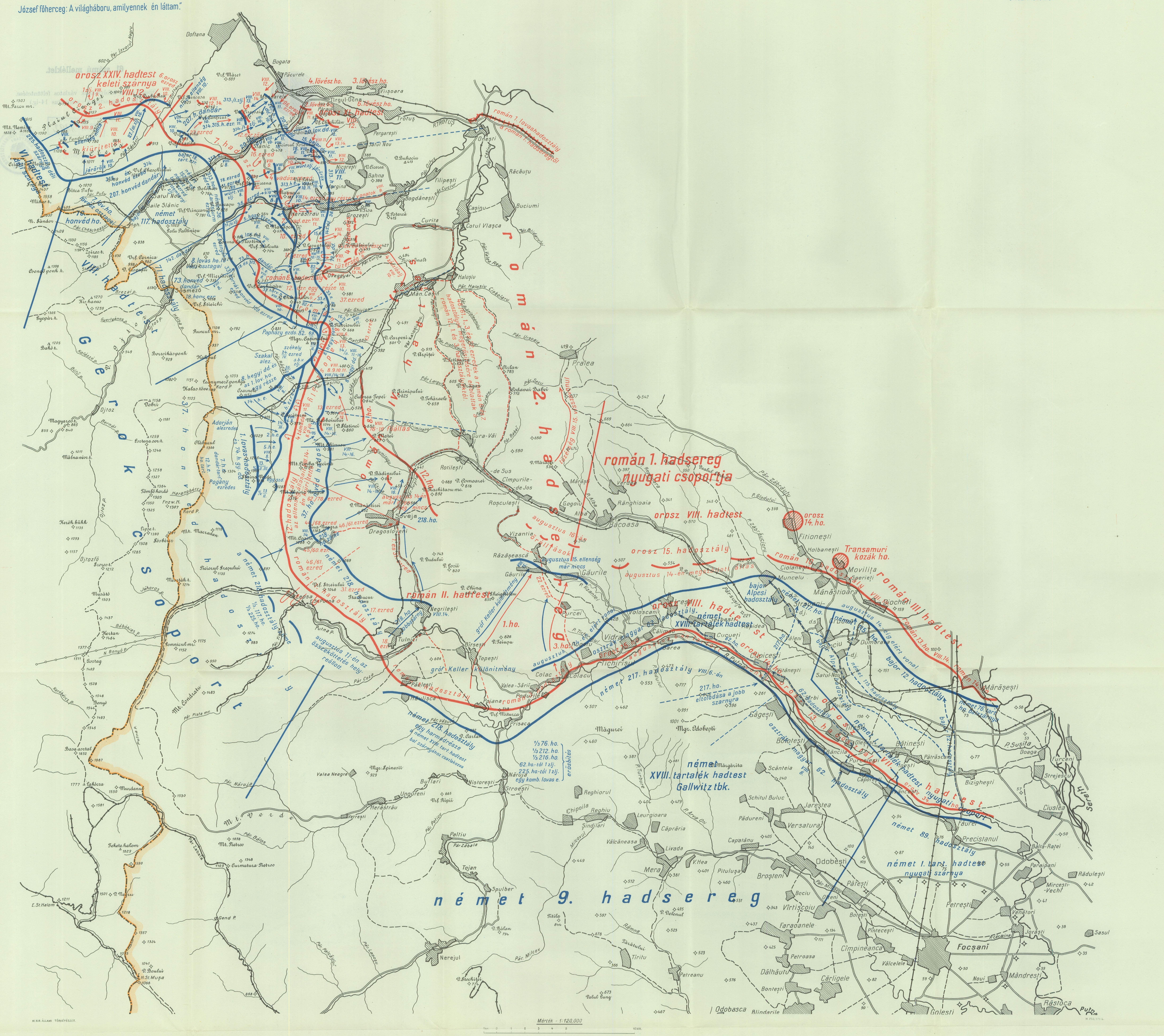
61. számú melléklet.

Ojtoz-i csata lefolyásának vázlatos feltüntetése.
(1917. augusztus 8—augusztus 14-ig.)

1930/31 1192

orosz XXIV. hadtest keleti szárnya
orosz XI. hadtest
román 1. lovashadosztály
román 2. hadsereg
román 1. hadsereg nyugati csoportja
orosz VIII. hadtest
orosz 14. ho.
Transamuri kozák ho.
orosz 15. hadosztály
román III. hadtest
román II. hadtest
bajor Alpesi hadosztály
német XVIII. tartalék hadtest
német 217. hadosztály
német 216. ho.
bajor 12. hadosztály
német 76. tart. ho.
német 89. hadosztály
német I. tart. hadtest nyugati szárnya
német XVIII. tartalék hadtest Gallwitz tbk.
német 9. hadsereg
német 218. hadosztály
VIII. hadtest
Gerok csoport
gróf Keller különítmény
117. hadosztály
Doftana
Bogata
Tîrgul-Ocna
Onești
Trotuș
Cașinu
Buciumi
Pralea
Vidra
Colacu
Mărășești
Focșani
Odobești
Cîmpineanca
Golești
Răstoca
Mértek 1:120.000

Propagandánk eredményének összefoglalása 1917. augusztus 11-ig.

Orosz VIII. hadtest.

Román foglyok azt vallják, hogy az oroszok nem akarnak résztvenni a támadásban.

Román 1. hadosztály. Augusztus 10.

31. ezred. A román tisztek szidják az oroszokat. A galazi arcvonalon álló oroszok nem akarnak tovább harcolni.

Román 12. hadosztály. Augusztus 4., 5.

45./60. ezred. Támadni nem akar. A legénység legnagyobb része ujonc. Ágyútüzünkre a legénység rendesen szétszalad. Augusztus 7. 62./70. ezred. A. románok és oroszok az érintkezést lehetőleg elkerülik.

Augusztus 8. A román tisztek a legénységet revolverrel kergetik támadásra.

Augusztus 10. 44./68. ezred. A román tisztek és a legénység között a viszony igen feszült. A legénység el akarja dobálni fegyverét, ha szeptemberre nem lesz meg a béke.

Román 8. hadosztály. Augusztus 3.

25. ezred. A csapatok únják már a háborút.

Augusztus 15. 13. ezred. A legénység úgy véli, hogy mi támadni fogunk, hogy a románokat a sovejai támadásért megbüntessük.

Román 6. és 7. hadosztály.

10., 11., 12. és 14. ezred, 7. vadászezred.

A tisztikar igen fiatal, haditapasztalata nincsen. Az oroszok a felváltás alkalmával azt tanácsolták a román katonáknak, hogy ne harcoljanak tovább, hanem dobják sutba fegyverciket. A románok nagyon meg vannak botránkozva, hogy az oroszok cserben hagyják őket. Ferdinánd román király kitért az oroszok javaslata elől, hogy a román kiképzőcsoportokat Oroszországba vigyék. Nagyon bíznak Avarescu tábornokban, ki közkedvelt személyiség.

Orosz 6. lövészhadosztály. Augusztus 8.

Még mielőtt a román 8. hadosztály a felváltásra érkezett volna, az oroszok önkényesen elhagyták az állást és Tirgul Ocna vasúti állomásra mentek, hogy vasútra szálljanak. Ott nagy beszédeket mondottak, hogy nem mennek Galiciába, hanem hazatérnek. Az orosz katonák tömegesen járnak-kelnek a hátország falvaiban. Az állásokat az oroszok már régóta nem erődítik.

Orosz 2. hadosztály. Augusztus 5.

Tárgyalásokat tartanak és ujságokat kérnek.

Augusztus 8. 5. ezred. A legénység és tisztikar között a viszony javult; úgyszintén a fegyelem is megerősödött.

Orosz 188. hadosztály. Augusztus 6. 749. és 751. ezred.

Szigorúan tilos a velünk való érintkezés. Mindamellett az éjjeli órákban átjönnek hozzánk tárgyalni.

Augusztus 7. Az orosz legénység annak ellenére, hogy tisztjeik jelen vannak, elhagyja állásait.

49. hadosztály. Augusztus 4.

193. ezred. Jóindulattal van hozzánk. Tüzelni nem fognak ránk, ha mi a fegyverszünetet megtartjuk. Bizalmatlanságuk velünk szemben teljesen megszünt. Elítélőleg nyilatkoznak Kerenskiről, kit az angolok megvesztegettek. A románokat szidják, hogy Oroszország jó lenne, ha miattuk vérezne. Hajlandók külön békére, ha az entente nem fogadja el a központi hatalmak békeajánlatát.

188. és *49. hadosztály.* Augusztus 8.

Mindkét hadosztály szívósan védekezik velünk szemben, sőt ellentámadásra is kaphatók. A hangulat ellenséges lett. Míg vállalatokat csinálunk, az érintkezés nem lehetséges. A 749. ezred nem tudja elgondolni, hogy miért szegtük meg a fegyverszünetet.

Augusztus 10. A tárgyalás ismét megindult. Az oroszok kijelentették, hogy a mi augusztus 8-iki támadásunk ellenére is, barátságos viszonyban akarnak velünk élni.

49. hadosztály. Augusztus 5.

189. ezred. Tárgyalás volt velünk.

25. és 68. hadosztály. Augusztus 8.

Az ujságokat átvették.

26. hadosztály.

103. ezred. A legénység azt beszéli, hogy a visszavonulás a határig fog tartani. A háború folytatásáról még hallani sem akar; a békét követeli, mert nem hajlandó angol és francia érdekekért tovább harcolni. Menetalakulatok nem jutnak az arcvonalra, mert megszöknek.

Augusztus 4. 102. ezred. A tisztikar hajlandó kitartani. Két hét óta nem kapott postát az ezred.

Augusztus 5. 104. ezred. Pótlást, kiegészítést nem kap, mivel a menetalakulatok nem akarnak az arcvonalra menni.

193. hadosztály.

A századok harcosállománya igen megfogyott, mert tömeges szökések vannak napirenden. A hangulat igen nyomott. A legény-

ség nagyon únja a háborút. A birodalmi határt azonban védelmezni fogja.

64. és 189. hadosztály.

A 335. és 756. ezred elhagyta állását.

XXVI. hadtest. Augusztus 4.

Fogságba jutott tisztek beszélik, hogy az orosz legénység a határig akar visszahúzódni. Kerenski kijelentette, hogy a régi fegyelmet vissza kell állítani. A halálbüntetést ismét behozták.

189. hadosztály. Augusztus 3.

755. ezred. Az állást önkényesen elhagyta. A legénységet lefegyverezték, az izgatókat a rohamzászlóalj kivégezte.

65. hadosztály. Augusztus 6.

258. és 260. ezred. Az orosz legénység igen meg van törve, a kozákok a legénységet megrendszabályozzák. Naponta tömeges kivégzések vannak. Azt beszélik, hogy az hírlik, hogy a németek Moszkvát és Kijewet meg akarják hódítani. A fegyelem némileg megjavult. Általános az a nézet, hogy folytatni kell a háborút, mert a központi hatalmak a támadást folytatni akarják Moszkva elestéig. S ha most békét kötnének, minden orosznak 1000 rubel hadikárpótlást kellene fizetnie.

XVIII. hadtest. Augusztus 8.

18. ezred. A hangulat rossz. A békét várja, mivel az orosz hadsereg harcolni már nem képes. Radautzban 80 orosz katonát agyonlőttek, mert rabláson érték őket.

43. hadosztály. Kozákok mondották a lakosságnak, hogy mindennek az orosz gyalogság az oka, mert nem akar harcolni. Sok orosz katonának a családja is itt van az arcvonalon, mert Oroszországban éhinség van.

37. hadosztály. Augusztus 1.

148. ezred. A legénység többsége Kerenski-ellenes. Augusztus 4. A hadosztályparancsnokság elrendelte, hogy az állásokat védelmezni kell, de nagyobb veszteséget kerülni kell. „Az osztrákokat be kell engedni Romániába."

79. hadosztály. A Delatynnál elsáncolt ezred nem volt hajlandó támadni. A kozákok csináltak rendet. Augusztus 3. 313. ezred. Ellenséges érzelmű. Az ezredet izgatók dolgozzák meg. A repülő harci komiték szerint a harcászati kérdéseket meg kell vitatni.

59. hadosztály. Augusztus 3.

235. ezred. A békepártiak tábora nő. Augusztus 6. A fegyelem jó. A legénységet botozzák.

32. hadosztály. Augusztus 3.

126. ezred. A visszavonulás alatt az ezredből 700 fő eltűnt.

12. hadosztály. Augusztus 8.

126. és 127. ezred. Két hét óta nem szabad levelet írni haza. Három hét óta nem kaptak postát.

A szökések mind ritkábbak lesznek. Rablásért halálbüntetés jár. Augusztus 8-án rablásért 14 embert agyonlőttek. A legutóbbi időben a tisztek szöknek meg leginkább Japánba, Angliába, Franciaországba és Amerikába, mivel a legénység előtt semmi tekintélyük nincsen. Nagy a sóvárgás a béke után. A hadosztály az orosz határra akar visszamenni és ott a kormányt békekötésre akarja kényszeríteni. Csakis vagyonos tisztek akarnak tovább harcolni.

Propagandánk eredményének összefoglalása 1917. augusztus 18-ig.

Román 1. hadosztály. Augusztus 8.

1. és 31. ezred. Az élelmezés megint rosszabb lett. Nagyon únják már a háborút.

Ha az oroszok visszavonulása tovább tart, a románok nem fognak belecegyezni, hogy őket is magukkal cipeljék Oroszországba.

Román 12. hadosztály. Augusztus 12.

62./70. ezred. Az élelmezés rossz. A legénység bátortalan.

Augusztus 16. A VIII. hadtest támadása szívós elkeseredett ellenállásba ütközött. Az ellenség csak lépésenkint hátrál, eközben szakadatlanul ellentámadásokkal védekezik. A visszavonulás közben a románok nagy veszteséget szenvedtek.

Román 8. hadosztály. Augusztus 11.

13. ezred. Moldvában forradalmi áramlat nincsen. A behivásoknak mindenütt eleget tesznek.

Román 7. hadosztály. Augusztus 14.

5. rosiori ezred. A lovakat visszahagyták, mert leromlottak. Augusztus 13-án a 12. lövészhadosztályt súlyos veszteség érte.

Román 6. és 7. hadosztály. Augusztus 11.

Mindenhol kemény ellenállás. A románok a csatateret csak lépésről-lépésre hagyják el, ilyenkor ellenlökést hajtanak végre.

Augusztus 15. Az utolsó napok veszteségei rémesek. Hadosztályonkint körülbelül 5000 ember.

Román 10., 11., 16. gyalog és 4., 7. vadászezredbeli fogoly tisztek azt beszélik, hogy a tervezett focsanii támadás meghiúsult, mert a román vezető körök meggyőződése az volt, hogy az oroszok nem fognak csatlakozni a támadáshoz és hogy még több erőt fognak a román arcvonalról Galiciába elszállítani. A román hadseregben nagy a titkolózás. Az ezredjelvényeket eltávolították, a legénységnek a válaszadást megtiltották, ha azt kérdezik tőle, hogy hová tartozik. Csapatcltolások csak éjjel történnek. A bizalmatlanság a tisztekkel szemben is nagy. A legénység a támadásban kiválóan tartja magát, elég, ha csak egy-két szóval buzdítják. A katonák engedelmesek, dacolnak minden veszedelemmel.

Védelemben a román katona nem eléggé ellenálló ; ellenséges tüzérségi tűzben kitartani képtelen ; ilyenkor könnyen demoralizálható.

A francia tisztek által tanított harcmodor nagy követelményt támaszt a román emberanyaggal szemben, ezért felhagytak tanításával. Jassiban állítólag az utóbbi időben azt tárgyalta a koronatanács, hogy ha a Sereth-vonalat a románok nem tudnák tartani, Románia az ententetől felhatalmazást kapott, hogy különbékét köthet. A tisztek jó benyomást tesznek az emberre. Hazafiasak, kötelességtudók, lelkesek és bizakodók.

Augusztus 17. A hadifoglyok azt vallják, hogy a veszteségek rémesek. A román 6. hadosztály ezredeinél állományuknak csak 25%-a maradt meg.

Orosz 2. hadosztály.

7. ezred. A hadosztály nem fog visszavonulni. A fegyelem igen javult.

188. és 49. hadosztály. Augusztus 10.

A 749. ezreddel tárgyalás volt.

Augusztus 11. Az oroszok azt mondják, hogy támadásunk óta nem bíznak bennünk. Támadni az ezred ugyan nem fog, de a mi támadásunkkal szemben feltétlenül ellenáll.

Egy ukrán katona azt mondotta, hogy az ukránok az oroszoktól el fognak válni ; önállósítják magukat és külön békét kötnek.

Augusztus 13. A 196. ezred tartalékban van. Gyakori gyűléseket tart a háború ellen és a hadosztályparancsnok ellen, ki nem kedvelt ember. Ezért az ezredet áthelyezték a 188. hadosztály kötelékébe. Az áthelyezés csakis úgy történhetett meg, hogy az ezredet biztosították, hogy nem fogják támadásra felhasználni, csak egy lyukat fognak betömni az arcvonalban. A hangulat nyomott. A fegyelmetlenség megszünt. A tisztikarnak ismét megvan a régi befolyása ; a komiték lehetetlenekké váltak. Nincsen remény arra, hogy hamarosan meglesz a béke. A halálbüntetésnek újbóli rendszeresítése nagy hatással volt a legénységre. A tisztikar a hadsereg válságán átesett ; most a háború folytatása mellett van, a végső győzelemben bizakodva.

48. hadosztály. Augusztus 12.

A hadosztály két ezredét a Focsani-szakaszba akarták helyezni. A törekvés meghiúsult, mivel a legénység az eltolás ellen volt.

68. hadosztály. Augusztus 13.

271. ezred. Az élelmezés megfelelő. A hangulat a támadás ellen van. A legénység azonban eltökélte, hogy állásait megtartja. Két hét óta a katonagyűlések be vannak tiltva. Testvérieskedésért halálbüntetés jár ; rövid idő alatt egy altisztet és három katonát lőttek ezért agyon. Most a deputánsoknak már nem szabad a hozott határozatokat a legénységgel tudatni.

Az hírlik, hogy a tábori őrsök az orosz hadosztályparancsnokot feltartóztatták útjában, mert velünk akart tárgyalni.

Augusztus 15. Ujságokat átvenni tilos.

193. hadosztály. Augusztus 8.

722. ezred. Egyes hadtesteknél nagy a veszteség. A lőszerhiány a gyakori eset, mivel az utánszállítás igen nehéz. A fegyelem javult.

Hír szerint Kerenski megbukott.

189. hadosztály. Augusztus 10.

756. ezred. Az orosz katonák a régi fegyelem visszaállítása mellett vannak. Követelik, hogy a szökevényeket irgalmatlanul büntessék meg.

Augusztus 15. Hírszerzőjárőreink az előterepben orosz tábori-őrsökkel találkoztak, melyek nem lőttek rájuk.

78. hadosztály. Augusztus 9.

Egy hadifogoly tiszt beszéli : A legénység hangulatváltozása küszöbön áll. Az a véleményük, hogy a németek becsapták őket ; mindig azt hangoztatták, hogy a béke mellett vannak és most mégis támadnak. De arra nincsen ok, hogy Oroszország és a központi hatalmak között a békekötést ne tárgyalhassák.

65. hadosztály. Augusztus 12.

257. ezred. Azt, aki a támadásra szóló parancsnak nem engedelmeskedik, vagy az állást önkényesen elhagyja, halálbüntetéssel sujtják.

65. tüzérdandár. Augusztus 11.

1. üteg. Azelőtt a 260. ezreddel összeütközése volt, mivel az orosz gyalogság akarata ellen tüzelt. A legénység követelésére több ízben kénytelen volt a tüzelést beszüntetni. Mióta azonban Kerenski a halálbüntetést visszaállította, valamennyi tiszt vagy altiszt — ha erre fel van hatalmazva — elrendelheti a tüzelés megkezdését. A lázadókat és a szökevényeket a rohamcsapatok felkoncolják.

12. lovashadosztály. Augusztus 10.

12. huszárezred. A lövészosztályok készek harcolni ; a kisebbséget kényszerítik a harcra.

Arról beszélnek, hogy folytatják a visszavonulást az orosz határra. Szigorúan meg van tiltva, hogy orosz gyalogosokkal érintkezzenek.

XVIII. hadtest. Augusztus 10.

18. műszaki ezred. Radautzon és Suczawitzán sok legénységet kivégeztek. A gyűlések el vannak tiltva. A tisztek tekintélye kezd visszatérni.

79. hadosztály.

A 313. ezred egyik fogságbaesett zászlóaljparancsnoka azt beszéli, hogy a 12. hadosztályt fel kellett volna váltani. A 315. ezred nem akart állásba menni, mire a kozákok 63 izgatót letartóztattak. A 313. ezred tisztek nélkül ide-oda kóborolt; a 8. hadsereg komitéja azonban rábeszélte a legénységet, hogy az ezred dobja ki soraiból a bolsevikicket — szám szerint 300-at — és hogy térjen vissza az ezred zömához. Ezóta a hangulat javult.

A katonák hangulatára a visszavonulás kijózanítólag hat. Belátják, hogy fegyelem nélkül boldogulni nem lehet. Stanislau kirablását maga Kornilóv tábornok idézte elő azért, hogy az ideiglenes kormányt arra kényszerítse, hogy a halálbüntetést állítsa vissza. A halálbüntetés a fegyelmet meg fogja javítani, mivel a demokrácia csakis lehetetlenséget mutatott, ellenben a reakció erősen növekedik. A munkás- és katonatanács befolyása kezd gyengülni. Mindenkit a helyzet bizonytalansága és a közeli jövő érdekel. Nem hisznek a negyedik háborús télben. A különbékét kizártnak tartják.

166. hadosztály.

662. ezred. Egy új minisztérium a háború folytatását jelentené. Oroszország Ausztriával azonnal megköti a békét. Németország nem nyilatkozott világosan, az annexió és kontribució nélküli békeformuláról. Oroszországban a népek önrendelkezési jogával nem igen vannak tisztában, az a meggyőződés kezd megerősödni, hogy Bukovina, ha megkérdezik, el fogja utasítani, hogy Oroszországhoz csatlakozzék.

52. menetdandár. Augusztus 11.

A fogságba jutott dandárirnok azt vallja, hogy a harcot minden nehézség ellenére is folytatják.

258. és 17. menetezred.

Mindkét ezred gyűlésen követelte, hogy a rablásokat meg kell akadályozni.

37. és 59. hadosztály. Augusztus 6.

147. és 233. ezred. A Sereth előtti állásokat megtartják, mivel a legénység belátta, hogy a békét a román határon kell bevárni. Téli hadjáratban nem hisz senki sem.

Augusztus 10. 235. ezred. Annak ellenére, hogy a hadosztályt propagandával megkörnyékezni nem lehetett és annak ellenére, hogy az orosz erő fölénye nyilvánvaló, az orosz legénység a visszavonulás kezdetén nagyon izgatott lett és nem volt kapható arra, hogy kitartson. A további visszavonulás azonban az ellenállásra fogja a legénységet kényszeríteni. A front és a hátország kezd kijó-

zanodni. Sereth városa előtt az ujságszolgálatot az oroszokkal megkezdtük.

32. hadosztály. Augusztus 9.

A 127. ezred fogságba esett törzskapitánya azt beszéli, hogy az osztrák határon az oroszok feltétlenül ellen fognak állani, mivel Oroszország Romániát úgy tekinti, mintha saját tartománya lenne. Az orosz tisztikar és a vagyonos elemek Nikolaj Nikolajevics nagyherceget óhajtják főparancsnokul, mert ő az egyetlen ember Oroszországban, aki rendet tud teremteni.

Egész vagyonát egy nemzeti kölcsönre hagyta.

Kornilóv tábornok drákói rendszabályokat tett a fegyelem visszaállítására. A 127. ezred fellázadt, II. zászlóalját azonnal feloszlatták, 100 embert rögtön főbelőttek ; a deputánsokat elcsapták. A tisztikar véleménye szerint, a feltétlen fegyelem és rend rövidesen helyreáll. A századdeputánsok azt hangoztatták, hogy az orosz katonáknak kancsuka kell, nem pedig szabadság. Az oroszok általában egyetértenek abban, hogy Lengyelország, Litvánia úgy mint Ukraina független legyen és orosz fennhatóság alatt autonomiát kapjon. A felszerelés, fegyverzet és élelmezés kifogástalan.

Augusztus 15. Az oroszok átkiabálva tudatták velünk, hogy a mi határainkat bosszuságukra kellett átlépniök ; mi ígéretünk ellenére hódításra törekedünk és ellene vagyunk a békének ; megígérték, hogy sebesültjeinkkel jól fognak bánni.

Propagandánk eredményének összefoglalása 1917. augusztus 25-ig.

Román 1. hadosztály. Augusztus 17.

31./II. zászlóalj. A hadosztály súlyos veszteséget szenvedett ; a századok ütközetállománya körülbelül 80 főre fogyott le. A hangulat nyomott. Támadásnál a tisztek hátulról pisztollyal hajtják előre a legénységet.

Román 12. hadosztály. Augusztus 20.

62./70. ezred. Az utolsó napokban a hadosztály súlyos veszteséget szenvedett. A századok ütközetlétszáma 30 főre apadt. A román legénységnek nem szabad az oroszokkal beszélnie. A román tisztek és a legénység hangulata rossz, mivel meg vannak győződve róla, hogy minden támadókísérlet hiábavaló.

1. határőrezred. Augusztus 17. A súlyos veszteségek miatt, a román legénységnél bátortalanság kapott lábra és nagyon hajlik az átszökésre. A tisztek is nagyon le vannak verve ; olyan nyilatkozatokat lehet hallani, hogy legokosabb, ha az ember megadja magát, hogy a mai elviselhetetlen helyzetből kimenekülhessen. A moldvai lakosság azt reméli, hogy a központi hatalmak közel jövőben megszállják az országot.

Román 6. hadosztály. Augusztus 17.

1. menetezred. Az ezred súlyos veszteséget szenvedett ; állományának 50%-át elveszítette. A sebesültek ellátása rossz.

Román 8. hadosztály. Augusztus 22.

13. és 29. ezred. Román tisztek azt beszélik, hogy általános támadásuk küszöbön áll. Azt tervezték, hogy az oroszok felváltják a harcban kimerült románokat ; ez azonban elmaradt, mert az oroszok megtagadták.

Román 7. hadosztály. Augusztus 18.

2. menetezred. A Berthelot francia tábornok által kidolgozott és július végén megindult román támadástól nagy eredményt vártak. Balsikerek következtében a román tiszti körök hangulata nagyon levert. A hadtápberendezés, a sebesültek ellátása és azok hátraszállítása rosszul van megszervezve. Az ezred állományának 50%-át elvesztette.

Orosz 188. és 49. hadosztály. Augusztus 18—24.

A 749., 751., 194. és 193. ezreddel naponta érintkeznek csapataink. A 194. ezred ismételve kijelentette, hogy ha mi nem táma-

dunk, úgy nem fognak támadni, hanem csakis az állást fogják tartani.

A 193. ezrednél a velünk való érintkezést szigorúan megtiltották. Ezért a legénység csak akkor áll velünk szóba, ha tiszt nincsen jelen. A halálbüntetés újbóli behozatala miatt nagy a rémület; ennek következtében a fegyelem javult; a legénység meg van félemlítve.

Augusztus 23-án az orosz 194. ezredet készen tartották, mert támadásunkat várták az oroszok.

Orosz 84. hadosztály. Augusztus 18.

335. ezred. A pótlásként beérkezett legénység nagyon únja már a háborút; az állást azonban nem meri elhagyni, mert a hátul beavatkozásra készen álló halálzászlóalj[1] minden szökni akaró embert agyonlő. Proskurow városban két szökevényt agyonlőtt a halálzászlóalj. A fegyelem kezd megszilárdulni.

Az orosz II. hadtestnél Madeiunál, augusztus 22-én, hírszerző közegeink megközelítették az orosz állások drótsövényeit; barátságosan fogadták őket; 5 orosz katona fegyver nélkül kijött az állásból és fegyverszünetet kért. A beszédet azonban hamarosan félbeszakították, mert, mint mondották, orosz tiszt jelent meg a láthatáron.

Orosz 65. hadosztály. Augusztus 22.

257. ezred. Egyik pótszázaddal való érintkezéskor a vezénylő tábornok azt kérdezte, hogy vannak-e közöttük bolsewikiek? Nem jelentkezett senki sem, bár a pótszázadban sokan vannak ilyenek.

Orosz 43. hadosztály. Augusztus 19.

A solkai szakaszban proklamációnkat és ujságainkat az orosz tisztek udvariasan átvették; más helyen puskatűzzel fogadták hírszerző közegeinket.

Augusztus 23. 170. és 171. ezred. A pótlást a Don melletti Rostowban képezik ki; zavargások nincsenek, a kiképzés jó, szökések nem fordulnak elő.

Orosz 166. hadosztály. Augusztus 17.

663. ezred. Veszteségek és szökések következtében a századok ütközetállománya alig 30—40 fő.

Orosz 23. hadosztály.

92. ezred. Carskoje Seloban a 167. pótezred három hónappal ezelőtt Lenin-párti volt. Az ezred akkor 15.000 katonából állott, mindamellett a pótezredből senkit sem küldöttek a frontra, mivel

[1] Az oroszoknál így nevezik a rohamcsapatokat.

az ezred-komité azt hitte, hogy a békekötés hamarosan megtörténik. A tisztek a támadás mellett vannak, a legénység ellene. A fegyelem javul. Lenin kedveltebb ember, mint Kerenski. Angliát és Franciaországot gyűlölik. Németországban már nem látnak elkeseredett ellenséget.

Öt nappal ezelőtt mind az oroszok, mind a németek teljesen szabadon dolgoztak állásaikon, anélkül, hogy magukat födték volna. Az ezredparancsnok elrendelte, hogy a tüzérség és a géppuskák tüzeljenek, mire a legénység kijelentette, hogy ha a parancsot teljesítik, akkor az orosz gyalogság otthagyja a lövészárkot. Erre az ezredparancsnok a tüzelésre kiadott parancsot visszavonta.

A galíciai támadás alkalmával a 92./II. zászlóalj és a 91. ezred Halicznál megtagadta az engedelmességet, nem volt hajlandó állásba menni.

Orosz 32. hadosztály.

126. ezred. A fegyelem igen megjavult. Az ezred támadásra nem kapható, csakis a határt hajlandó védelmezni.

Augusztus 20. 125. ezred. Augusztus 19-én érkezett az ezredhez Kerenskinek augusztus 6-án kelt írásbeli parancsa, melyben támadást rendel el. A tisztek és altisztek a támadás mellett vannak, a legénység ellene foglalt állást. A legénység nézete az, hogy mi nem fogunk megállani a határon, hanem Kiewig fogjuk az oroszokat visszakergetni. Kornilov elveszti lába alól a talajt. A legénység között az a hír kering, hogy Kornilov egy hadtestet juttatott a németek kezére s most a németek visszaküldötték őt, hogy szállítson még egy hadtestet nekik.

Az élelmezés jó, az utánszállítás néha elakad, mert az utak rosszak. Akit fosztogatáson érnek, azt a helyszínén agyonlövik. A közhangulat a béke mellett van ; minden ellenállás meghosszabbítja a háborút.

Propagandánk eredményének összefoglalása 1917. szeptember 1-ig.

Román 3. hadosztály. Augusztus 25.

4. ezred. Parancs: Az állást utolsó emberig védeni kell! A legénység elveszítette bizalmát, mivel a hadosztály megkezdette a visszavonulást. A hadiunottság nagy, de fegyelem még van. Az élelmezés türhető.

Augusztus 26. 28. ezred. Három hét óta nem kapott zsoldot.

Román 12. hadosztály. Augusztus 26.

62./70. ezred. Egy zárt szakasz, egy szakaszvezető parancsnoksága alatt, átpártolt hozzánk; egy géppuskát is hozott magával. Az ezred az ojtozi csatában állományának 75%-át elveszítette. A századok körülbelül 40 emberből állanak.

Román 6. hadosztály. Augusztus 29.

10. ezred. Két szökevény jelentkezett nálunk. Szökésük oka az, hogy a tisztek lealázó módon bánnak a legénységgel.

Orosz 2. hadosztály. Augusztus 26.

Tárgyalás volt a legénységgel.

188. hadosztály. Augusztus 25—27.

Tárgyalás volt a 749. és 751. ezreddel. A fegyelem megjavult; a legénység örül neki, mert visszatértek a rendes állapotok.

49. hadosztály. Augusztus 25—31.

Tárgyalás volt a 193. és 194. ezreddel.

Az oroszok kérik, hogy a barátságos viszonyt ne zavarjuk meg esetleges támadással. Támadásunk őket harcrakészen fogja találni. A velünk való érintkezés szigorúan tilos. Az ezredek parancsot kaptak, hogy az állást tovább erődítsék.

Augusztus 29. Orosz tisztekkel tárgyaltunk. Az orosz XXIV. hadtéstnél támadás mindaddig nem lesz, míg mi a fegyverszünetet megtartjuk. Támadásunkra ellentámadással fognak válaszolni.

68. hadosztály. Augusztus 24.

269. ezred. A századok állománya 60—80 fő; pótlást már régóta nem kaptak. Szabadságzárlat van. A hátországból már több hét óta nincs posta.

A Tölgyes-szorosban, augusztus 30-án, hírszerző járőreinkre tüzeltek az oroszok. Az oroszokkal való összejövetelt a szomszédos szakasz tüzeléssel megakadályozta.

193. hadosztály. Augusztus 23.

771. ezred. Ha a tél beálltáig se lesz béke, az oroszok eldobják fegyverüket.

84. hadosztály. Augusztus 28.

335. ezred. Az élelmezés rossz. A legénység megúnta a háborút, az állást tartja, de nem támad. Állítólag agyonlőtték annak a legénységnek felét, mely visszavonulás alatt az állást önkényesen elhagyta.

78. hadosztály. Augusztus 31.

Egy zászlós levélben rumot kért tőlünk.

23. hadosztály. Augusztus 20.

92. ezred. (Finn ezred, bolsewikiek.) Midőn az ezredet a frontra küldötték, megígérték, hogy csak arra fogják használni, hogy a lövészárokban felváltsák bajtársaikat; támadásra nem fogják rendelni az ezredet. A hadosztály propagandabarát. Ezért az ezredeket, midőn hátul pihenőben voltak, egymástól elkülönítve szállásolták el. A hátországban, a kiképző táborokban, a legénység hangulata a külön békekötés mellett van.

31. hadosztály. Augusztus 29.

121. ezred. A hadosztályt átszállították Minsk vidékéről, mivel a németekkel nagyon megbarátkozott. Június hóban Smorgonnál harcba vetették a hadosztályt, a legénység azonban a támadási parancs teljesítését megtagadta.

Kerenski, továbbá néhány francia és angol tábornok nem merte a hadosztályt meglátogatni, mert a legénység megfenyegette őket. A halálzászlóaljat[1] és mindazokat, kik a támadás mellett hangulatot csináltak, a hadosztály ezredei elkergették. Néhány hét előtt a hadosztály a moszkvai konferenciára deputánsokat küldött, hol dönteni fognak a háború végéről. Remélik, hogy őszre meglesz a béke. Az ezredeknél szigorú fenyítések nem voltak, mert minden reakciós elemet eltávolítottak a hadosztályból.

32. hadosztály. Augusztus 27.

Nem közelíthető meg.

A 7. hadsereg egész arcvonala előtt rendes ujságszolgálat van; a XI., XXIII., XVIII., X. és XXVI. hadtestnél az oroszokkal kölcsönösen megállapított és kijelölt helyen tesszük le az ujságokat; a déli szárnyon, a 189. és 84. hadosztálynál, részint átlőjjük az orosz lövészárokba, részint felkötözzük az orosz drótakadályokra.

[1] Így nevezték az oroszok a rohamzászlóaljat.

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

József főherceg-hadseregarcvonal hadrendje 1917. augusztus 28-án.

1.) *1. hadsereg. Báró Dentai Rohr Ferenc vezérezredes.*

Vezérkari főnök: Randa Maximilian vezérkari ezredes.

a) Gerok német gyalogsági tábornok seregcsoportja:

VIII. hadtest (70. honvéd-, 117. német-, 71. gyaloghadosztály, 7. és 8. lovashadosztály).

1. lovashadosztály,

218. német gyaloghadosztály,

37. honvéd gyaloghadosztály,

8. hegyi dandár.

b) VI. hadtest (39. honvéd-, 225. német gyaloghadosztály),

c) Lipošćak Antal altábornagy csoportja (10. lovashadosztály, 7. gyaloghadosztály és 16. honvéd gyalogdandár),

d) XXI. hadtest (3. lovashadosztály, 72. és 15. gyaloghadosztály).

2.) *3. hadsereg. Křitek Károly vezérezredes.*

Vezérkari főnök: Berzeviczy Béla tábornok.

a) XIII. hadtest (42. honvéd-, 16. és 36. gyaloghadosztály),

b) Litzmann német gyalogsági tábornok csoportja (2. lovashadosztály, 16. német tartalék- és 83. német gyaloghadosztály).

3.) *7. hadsereg. Báró Kövesházi Kövess Hermann tábornagy.*

Vezérkari főnök: Steinitz Ede tábornok.

A) *Krauss gyalogsági tábornok seregcsoport.*

I.) XVII. hadtest (5., 30. és 34. gyaloghadosztály).

II.) Conta német altábornagy csoport

a) német Kárpát-hadtest (1. és 200. német gyaloghadosztály),

b) 31. gyaloghadosztály,

c) 8. bajor tartalék gyaloghadosztály,

d) 35. német népfelkelő ezred,

e) 20. bajor tartalék vadászzászlóalj.

III.) XXVI. hadtest (40. honvéd-, 59. gyaloghadosztály. 23. és 24. osztrák népfelkelő zászlóalj).

B) *Habermann altábornagy seregcsoport.*

I.) Gróf Herberstein altábornagy lovascsoport (6. lovas-, 5. és 11. honvéd lovashadosztály).

II.) XI. hadtest (51. és 74. honvéd gyaloghadosztály).

III.) 17. és 153. osztrák népfelkelő zászlóalj.

4.) *Hadseregarcvonaltartalék:* a bajor lovashadosztály.

5.) Összesen: 27 és egy fél gyaloghadosztály és 10 lovashadosztály.

67. számú melléklet.

Propagandánk eredményének összefoglalása 1917. szeptember 9-ig.

Propagandánk a románoknál sikeresen folyik. Sok esetben tolmácsunk puszta szavára is átjönnek, az átpártolók száma mindinkább nő. Nagyhatású naponta átküldött képes ujságunk is, melyből látni lehet, miképen művelik meg hazájukban a román hadifoglyok békésen földjeiket. Levelekkel és fényképekkel bizonyítjuk, hogy az átpártolókat hazájukba szabadon bocsátjuk. Ez nagyon hajlandóvá teszi a románokat a szökésre.

Román 3. hadosztály. Szeptember 7.

4. ezred. A hangulat rossz.

Román 12. hadosztály. Augusztus 29.

62./70. ezred. A hangulat bátortalan. A halálbüntetéstől való félelem visszatartja a románokat a szökéstől. Az átpártolás meggátlására géppuskákat állítottak fel, melyek mindenkire lőnek, aki az állást elhagyja.

Szeptember 1. A 45./60. ezred hangulata nagyon elkeseredett.

Szeptember 3. 44./68. ezred. A legénységgel rosszul bánnak, nagy a békevágy. Az élelmezés és a ruházat megfelelő.

Román 8. hadosztály. Augusztus 30.

37. ezred. Bratianu néhány nap előtt az állásban volt, s beszédében azt a reményét hangoztatta, hogy nemsokára Erdélyben fogja üdvözölhetni a román csapatokat.

A román legénység szeptember 1-én előszóval akart velünk érintkezni, de ezt egy megjelent román tiszt megakadályozta.

Szeptember 4. A. Mgr. Casinului (△ 1167) hegyen a románok elvitték ujságainkat a kitett helyről.

Szeptember 7. 29. ezred. Tolmácsunk szavára román katonák szöktek át hozzánk. Nagyon hajlandók az átpártolásra. Az előljárók azzal fenyegetik meg a legénységet, hogy mindazokat, kik hozzánk átpártoltak, a háború után agyon fogják lőni. A román legénység élőszóval akar velünk tárgyalni, de ezt sok helyen meggátolják a román tisztek.

A Trotusu-völgytől északra, az orosz 48. hadosztály körletében, szeptember 4-én három román katona szökött át hozzánk. A román tábori kórházból szöktek meg, mert a bánásmód és az ellátás rossz. Romanban és Bacauban sok sebesült az utcán hever, mert a tábori kórházakban nincsen elegendő hely. Az arcvonalról jövő katonák hiresztelik, hogy az élelmezés elégtelen, a bánásmód

lealázó. A román lakosság únja a háborús állapotot, sóvárog, hogy szabadítsuk meg őket az oroszoktól. Az oroszok irgalom nélkül mindent elharácsolnak Moldvában.

2. hadosztály.

7. ezred. Az élelmezés az oroszoknál jó és bőséges. A legénység a politikai helyzetről tájékoztatva van.

188. és 49. hadosztály. Szeptember 7.

Naponta érintkezik velünk.

Szeptember 3. 193. ezred. Nagyon vágyódik a béke után. Ujságainkat szívesen olvassák.

Szeptember 6. 749. és 751. ezred. Szentpétervárról visszatért deputánsok beszélik, hogy Kerenski októberre halasztotta a földkiosztást; ebből a legénység arra következtet, hogy akkorára vége lesz a háborúnak, mert máskülönben mind a fronton, mind a hátországban megint forradalom lesz.

Midőn a legénység Riga elestéről értesült, azt mondották, kár, hogy a németek még nincsenek Szentpétervárott. A felváltásról nem akarnak tudni, mert úgy sem teljesítenék a parancsot.

A legénység Riga elfoglalását a mi ujságainkból tudta meg. Követelte, hogy a deputánsokat gyűlésre hívják össze s ez vonja felelősségre a magasabb parancsnokokat, hogy ezt a fontos hírt miért titkolta el a legénység elől.

48. hadosztály. Szeptember 1.

189. ezred. Az elrendelt felváltásnak ellenszegült.

25. hadosztály. Szeptember 4.

99. ezred. Ujságaink először az ezredparancsnoksághoz kerülnek, attól kapja meg azután a legénység. Egyes példányok eljutnak a magasabb parancsnokságokhoz is.

68. hadosztály. Szeptember 3.

A tölgyesi országúton öt orosz katonával beszéltünk. Az oroszok jól vannak tájékozódva a politikai helyzetről. Kerenskit dícsérik. Különbékére nem lehet gondolni; az ellenforradalom nem valószínű. Az élelmezés jó és bőséges.

48., 191., 25., 68. hadosztálynál.

Ujságainkat rendszeresen átveszik az oroszok.

189. hadosztály. Szeptember 4.

Slatioranál átvette propaganda anyagunkat.

9. hadosztály. Szeptember 5.

Istensegítsnél hírszerzőjárőrünket egy orosz tiszt fogadta és

azt mondotta, hogy ott az orosz 35. ezred van állásban, mely irányunkban jóindulattal viseltetik. Másnap ugyanezen a helyen az oroszok egy rohamvállalatot csináltak.

31. hadosztály.

121. ezredbeli foglyok azt beszélték, hogy a krewoi harcok alkalmával a X. hadtestnél a 169. hadosztály 657. és 676. számú ezrede a támadásra kiadott parancs teljesítését megtagadta, mire a két ezredet lefegyverezték és feloszlatták.

32. hadosztály. Szeptember 3.

125. ezred. Az élelmezés és a hangulat jó. A fegyelem megszilárdult.

160. hadosztály. Szeptember 8.

Kalinkowcynál átvette propaganda-anyagunkat.

Propagandánk eredményének összefoglalása 1917. szeptember 15-ig.

Román 3. hadosztály. Szeptember 9.

22. ezred. Sokan hazaszöktek Moldvába.

Román 12. hadosztály. Szeptember 9.

45./60. ezred. Az élelmezés rossz. Három helyről elvitték az újságokat. Sikerült egy helyen az ellenség tábori őrseivel beszélni. A románok kezdetben félénkek és bizalmatlanok voltak, de később felmelegedtek és cigarettát kértek.

62./70. ezred. Tárgyalás volt román altisztekkel. Hajlandók bajtársaikat felvilágosítani és az átpártolásra rávenni.

44./80. ezred. Szeptember 9. Az újságokat négy helyen átvették. A román metropolita kiáltványát — melyet nagy táblára akasztottunk ki — figyelemmel olvasták. A kiáltványt több példányban átjuttattuk az ezredhez. Szeptember 14-én, tolmácsunk szavára, két román katona átszökött hozzánk.

Egy egész táboriőrs hajlandó volt átpártolni s csak az akadályozta meg, hogy időközben felváltották.

Román 1. hadosztály. Szeptember 14.

1. ezred. A hangulat nyomott.

Román 7. hadosztály. Szeptember 11.

15. és 27. ezred. Az élelmezés és a fegyelem jó.

Orosz 4. hadsereg.

A „Szovjet hírei"-nek szeptember 11-i számában ez olvasható: A 4. hadsereg komitéja a harcosszellem emelésére azt követeli, hogy valamennyi politikai kérdést a komité oldja meg; a magasabb parancsnokok törzsét demokratizálni kell, mivel a jelenlegi összeállításban nem bírja a legénység bizalmát.

Orosz 2. hadosztály. Szeptember 10.

Az újságokat átvette. A tárgyalást az orosz tüzérség meghiúsította. Szeptember 11. Híradó közegeinkre lőttek.

Orosz 188. hadosztály. Szeptember 9—14.

A 749. és 751. ezreddel mindennap tárgyalunk.

Szeptember 10. 751. ezred. Bosszankodik az orosz tüzérségre, mely tüzelésével elrontja közöttünk a jó viszonyt; arra kér bennünket, hogy ütegeikre intézzünk tűzcsapást. Nincsenek

tájékozva, hogy Kornilov és Kerenski között mi történt? El vannak keseredve. Ha hamarosan nem lesz béke, mindnyájan el fognak pusztulni.

Orosz 49. hadosztály. Szeptember 10.

A 193. és 194. ezreddel tárgyalás volt.

Orosz 80. hadosztály. Szeptember 11. óta naponta tárgyalás folyik. Szeptember 13-án elmondották, hogy felváltják őket. Közeledésünkkor integettek, hogy ne jöjjünk.

Orosz 48. hadosztály. Szeptember 13.

Híradóközegeinket a Trotusu-völgytől északra tűzzel fogadták. Más helyen átvették újságainkat.

Orosz XXXVI. hadtest. Újságainkat rendszerint átveszi.

Orosz 191. hadosztály. Szeptember 11.

764. ezred. Tárgyalás.

Orosz 68. hadosztály. Szeptember 13.

A tölgyesi úton levelet küldöttek, melyben újságot kérnek.

Orosz II. hadtest. Szeptember 9.

A II. hadtest komitéja támogatja az ideiglenes kormányt. Csakis ez a komité — mely a központi forradalmi komité bizalmát bírja — van arra hivatva, hogy Kornilov felett kíméletlen forradalmi ítéletet mondjon. Szilárd a hite, hogy a külső ellenség elleni makacs védelem mellett az ifjú köztársaság ellenforradalmi mozgalmak által kárt nem fog előidézni.

Orosz 193. hadosztály. Szeptember 10.

770. ezred. Az ezred hangulata rossz. A fegyelmet helyreállították. Szökések nem fordulnak elő. A legénység a támadásra kiadott parancsnak engedelmeskedik, mert fél a halálbüntetéstől.

Az élelmezés rossz, mivel az utánszállítás nehéz. A hátországban nagy a drágaság. A termés rossz volt.

Orosz 9. hadsereg. Szeptember 11.

A 9. hadsereg a Kerenski-féle forradalom vezéreinek engedelmeskedik; az első felhívásra kész a forradalmat Kornilov kalandoraival szemben megvédelmezni.

Orosz 189. hadosztály.

A „Szovjet hírei" című újság szeptember 11-i számából: A 754. ezredkomité azt kérdezi, hogy megtörténtek-e az intézkedések a titkos szerződések megvizsgálására és a mielőbbi békekötésre?

Orosz 65. hadosztály. Szeptember 9.

Wamánál átszökött altiszt azt vallja, hogy a Transamur-lovashadosztály legénysége fellázadt. Augusztus végén a hadosztálykomité a lázadók közül 300 izgatót Suczawára kísértetett; ott halálra ítélték őket; 50 főt kivégeztek, a többi elmenekült.

Orosz XVIII. hadtest. Szeptember 12.

A hadtestkomité egy határozatban azt követeli, hogy az ellenforradalmi mozgalmat kímélet nélkül el kell nyomni, az összeesküvőket a forradalmi törvényszéknek kell azonnal átadni. Az ideiglenes kormányban megbíznak. A hadtest mint egy ember kész a haza védelmére, hogy a külső ellenségnek ne legyen alkalma arra, hogy a zilálságot előnyére fordítsa.

Orosz XL. hadtest. Szeptember 8.

5. lövészezred (bolseviki). Két hónap előtt egy menettel 120 bolseviki érkezett a hadtesthez, kik ott valamennyi hadosztályban izgattak. A legénység zöme, a halálbüntetés behozatala következtében, elidegenedett a bolseviki eszméktől. A hadtest támadásra kész.

2. lövészhadosztálynál a támadás mellett izgatnak, a legénység ellene van. A XL. hadtest komitéja átkozza a Kornilov-féle ellenforradalmi összeesküvést; azt követeli, hogy az összeesküvőket állítsák haditörvényszék elé, melynek elnökei a hadügyminiszter és Kerenski legyenek.

Orosz XXIX. hadtest.

A katonai szervezetek gyűlésén a forradalmi hadsereg feltétlen bizalmat szavazott vezéreinek, a forradalmi főparancsnoknak s Oroszország megmentőjének, a nagy Kerenskinek.

Orosz 1. lövészhadosztály. Szeptember 9.

Az 1. lövészezredtől átszökött tiszt azt mondja, hogy az 1. lövészezredben kevés, a 2. és 4. lövészezredben sok bolseviki van.

Kornilov és Cseremisov vetélytársak. Az előbbi a feltétlen fegyelem visszaállításának híve, utóbbi demokrata és a katonakomiték követője. A tisztek véleménye szerint Cseremisov, Kalusz és Halicz hőse; ha be tudja venni Radautzot, az orosz hadsereg legnépszerűbb vezére lesz.

Orosz 31. hadosztály. Szeptember 3.

A 122. ezred megerősíti azt a hírt, hogy a 169. hadosztályt feloszlatták, mert a támadásra kiadott parancsnak ellenszegült.

Orosz 8. hadsereg. Szeptember 11.

A munkás-, katona- és paraszttanács végrehajtó választmányának tudtul adja, hogy ha az ideiglenes kormány szükséges-

nek véli, a 8. hadsereg egy különítményt küld Kornilov ellen, ki a front káros eleme.

Szeptember 14. A munkás- és katonatanácsot kéri, hogy tudassa mi hír van a Kornilovval való megegyezésről ? Óv minden olyan engedménytől és megállapodástól, mely tönkre tenné a hadsereget.

Orosz 165. hadosztály. Szeptember 11.

Nem a századparancsnok dönt, hanem a komité.

Orosz 32. hadosztály. Szeptember 4.

126. ezred. Sajnálatát fejezte ki Kornilov elcsapása miatt, a hadsereg elveszítette benne egyedüli erélyes parancsnokát, ami rosszabb, mint a forradalmi szabadságnak korlátok közé szorítása Kornilov diktátorsága alatt.

Egy tapasztalt és képzett orosz úgy nyilatkozott, hogy Kerenskinek a bolsevikiekkel való együttműködése képtelenség.

Orosz 2. Transamur-hadosztály. Szeptember 11. és 13.

Az oroszok egy barátságos levelet juttattak el hozzánk, melyben újságokat kértek és tanácsolták, hogy törjünk borsot Oroszország szövetségeseinek orra alá ; az oroszoknak most már elég, békét fognak kérni.

Az oroszok 3. hadseregünk arcvonala előtt rendszeresen átveszik az újságokat.

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

Propagandánk eredményének összefoglalása 1917. szeptember 23-ig.

Román 12. hadosztály. Szeptember 9.

62./70. ezred. A románok igen félénkek és bátortalanok, mivel a tisztek közelükben tartózkodnak. Ezért a beszélgetések nagyon rövid ideig tartanak. Tudják, hogy mi az átpártolókat hazaengedjük. Avarescu tábornok erre elrendelte, hogy az átpártolók vagyonát el kell kobozni és hozzátartozóikat le kell tartóztatni.

Szeptember 18.

44./68. és 62./70. ezred. A hangulat nyomott, a bánásmód rossz.

Szeptember 19. Tárgyalás a 12. hadosztályparancsnoksághoz tartozó alezredessel, több tiszttel és a 62./70. ezred 15 katonájával. Az alezredes feljegyezte híradóközegeink közlését, hogy azokat, a beosztott idegen tisztek megkerülésével, Mosoiu tábornokkal a hadosztály parancsnokával közölje. Elismerte, hogy Románia az entente hatalmak segítségére most nem számíthat. Sokan vannak a román tisztek között — magasabb rangúak is —, kik belátják Románia helyzetének reménytelenségét. Nézete szerint Németország és Románia között ellenségeskedésre nincsen ok; ez a háború tulajdonképen Anglia és Németország háborúja. Arra nem akart válaszolni, hogy a románok most már feladták-e Erdélyre való aspirációjukat? Arra a kérdésre, hogy tudja-e, hogy hol tartózkodik most a román kormány, azt felelte, hogy nem tudja. Arra a kérdésre, hogy a román kormány meddig fogja országpusztító munkáját folytatni, azt felelte, hogy a románoknak teljes egészében vissza kell kapniok országukat. Megígérte, hogy a hadosztály parancsnokával való érintkezés után, néhány nap mulva újra eljön tárgyalni.

Román 6. hadosztály. Szeptember 17.

Egy román szökevény beszéli, hogy egy orosz hadosztályt elszállítottak arcvonalunkról Oroszország belsejébe. Szeptember 18-án a románok támadtak, mert az oroszok az állást nem akarták átvenni. A felváltott román hadosztály nem fog nagyon hátra menni az arcvonal mögé, mert nem bizonyos, hogy az oroszok tartják-e az állást?

Román 8. hadosztály. Szeptember 20.

20. ezred. Az élelmezés rossz, a kenyéradagot leszállították.

Román 7. hadosztály. September 16.

A 15. ezred nagyon belefáradt a háborúba.

Orosz 2. hadosztály. September 15.

Felderítő járőrünkre lőttek.

Orosz 188. hadosztály. September 16—21.

A 749., 751. ezred naponta tárgyal velünk.

September 17. A 751. ezred nem bízik sem Kerenskiben, sem Kornilovban. A hangulat nagyon nyomott. Bár csak szórványosan kapnak hírt hazulról, azt sejtik, hogy Oroszország belsejében zilált viszonyok vannak. Mivel újságokat nem engednek az arcvonalra, a legénység még izgatottabb lett.

September 20. 749. és 751. ezred. Beszélik, hogy tudatták velük Kornilov letartóztatását. Kerenskihez ragaszkodnak, mivel a legénységhez közelebb áll, mint Kornilov.

Orosz 80. és 48. hadosztály. September 16—21.

317., 181. és 192. ezred. Naponta tárgyalás.

September 16. 189. ezred. A tisztek az utóbbi eseményekről nincsenek tájékozva; újságokat kérnek.

Szeptember 18. 317. ezred. A tisztek velünk szemben minden ellenségeskedést betiltottak.

Orosz XXXVI. hadtest.

Propagandaanyagunkat rendszeresen átveszik.

Orosz 25. hadosztály. September 15.

97. ezred. A fegyelem szigorú. Az élelmezés kielégítő. Újságainkat mind a tisztikar, mind a legénység olvassa, de a velünk való érintkezést szigorúan megtiltották. Az örök a tüzelésre kiadott parancsot úgy játsszák ki, hogy a levegőbe lőnek. Anglia és Franciaország ellen nő a gyűlölet.

Orosz 68. hadosztály. September 20.

Levelet intézett hozzánk, melyben újságokat kér.

Orosz 26. hadosztály.

102. ezred. A hangulat igen nyomott, az élelmezés rossz. Ha támadunk, a legénység az állást feladja.

September 17. 103. ezred. Az élelmezés jó és bőséges. Naponta kétszer van meleg étel. A ruházat rossz, a legénység nyári ruhában van (zsávoly), egyrészének lábbelije sincsen.

Orosz 84. hadosztály. September 15.

334. ezred. *a)* A hangulat nagyon nyomott. A legénység a

tél beálltáig még vár, akkor eldobja fegyverét és hazatér Oroszországba.

b) Az arcvonalra visszatért deputánsok azt beszélik, hogy Kornilov egy hadtesttel Szentpétervár ellen ment, de letartóztatták.

c) A hadosztályparancsnok nagyon szigorú előljáró, a fegyelmet tehát büntetéssel való fenyegetéssel akarta megjavítani; a komité azonban elcsapta. A katonakomiték úgy működnek, mint annakelőtte; küszöbön álló feloszlatásukról nem tudnak semmit; joguk van támadás fölött is dönteni.

d) A tisztek május óta azzal hitegetik a legénységet, hogy nemsokára pótlást fognak kapni, melyet odahaza most szerveznek. Valóban több ízben indultak útba menetalakulatok az arcvonalra, de útközben megszöktek és szétszéledtek.

e) A rohamzászlóaljba azelőtt önként jelentkezőket vettek fel, most a legénységet oda vezénylik. A rohamzászlóalj jelzése a sapkán és zubbonyon akként van megerősítve, hogy csak nehezen lehet eltávolítani.

Orosz 9. hadsereg.

Bárha az a forradalmi gondolat alapja, hogy valamennyi komitét a közös érdek egy szövetségbe tömörítse, a tisztek nagyrésze — különösen a tőzstisztek — mégse tartják szükségesnek, hogy a legénységgel együtt dolgozzanak, ezért egy külön szervezetet, „a hadsereg és flotta tisztjeinek egyesületét" alakították meg. Ez az egyesület a tisztek részére korlátlan hatalmat követelt az ideiglenes kormánytól. Ennek a testületnek nem szabad befolyáshoz jutnia; a tiszteknek ilyen kiváltságos állását nem szabad megtűrni.

Orosz 37. hadosztály. Szeptember 10.

146. ezred. A hadosztály, mely a támadás után pihenőre ment, hirtelen parancsot kapott, hogy a 12. lovashadosztályt váltsa fel. Az ezredkomiték tanácskozásra jöttek össze, mivel a legénység nem volt hajlandó a parancsot végrehajtani. Csakis hosszadalmas rábeszélés és a hadosztály felvilágosítása után, hogy csak 14 napos állásbanlétről van szó, volt hajlandó a legénység állásba menni.

A komiték az utolsó időben is megtartották befolyásukat a legénységre. Az előző hadosztályparancsnokot a komiték mesterkedéseire elcsapták, igaz ugyan, hogy a vezetésben is követett el hibákat.

Wersowski, a mostani hadügyminiszter, a munkások bizalmát bírja.

Orosz 43. hadosztály. Szeptember 17.

172. ezred. A hangulat nyomott. Arra a hírre, hogy Kornilov elárulta Rigát, Kerenski az ezredkomiték működését ismét életbe-

léptette. Most jobban bánnak a katonákkal, kik nem tudják, hogy mihez tartsák magukat.

Az arcvonalra nem érkeznek menetalakulatok, vagy nincsenek is már, vagy nem akarnak a frontra menni. A legénység határozottan kinyilatkoztatta, hogy támadni nem fog. Az állásokban nem régen amerikai és francia tisztek jártak, kik beszédjükben azt követelték, hogy az oroszok tavaszig tartsanak ki. Akkor majd nyugaton egy nagy támadás kényszeríti békére a németeket. Ha az oroszok addig nem tartják az állást, akkor a németek az oroszokat rabigába hajtják. Noha helyesléssel fogadták a beszédet, mégis azon nézeten vannak, hogy Oroszország egyrésze, hadianyagszállítás fejében, Amerika, Anglia és Franciaország áldozata lesz.

Az orosz legénység nem tudja, hogy mi történik odahaza, mert csak elavult régi újságokat kap.

Orosz 79. hadosztály.

Július közepén Delatynban a 314. és 315. ezred fellázadt. A tisztek a legénységet bántalmazzák, gyötrik. Kozákok állították helyre a rendet. Sok embert felkoncoltak.

Orosz 7. lövészezred. Szeptember 15.

25. lövészezred. Újságainkat szívesen olvassák. A komiték a barátkozás ellen vannak. Az élelmezés jó.

3. kaukázusi hadosztály.

Propaganda anyagunkat átveszik.

Orosz 165. hadosztály.

Kerenski nem sokáig lesz uralmon.

Orosz 12. hadosztály. Szeptember 14.

46. ezred. A hangulat nyomott.

Orosz 160. hadosztály.

639. ezred. Augusztus közepén a legénység többízben megtagadta a kiadott parancsok végrehajtását.

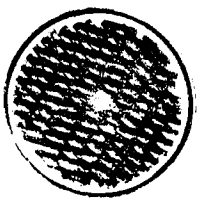
2. Transamur-hadosztály. Szeptember 14.

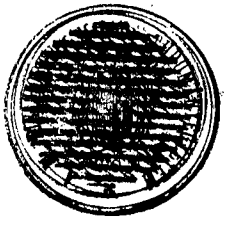
Húsz katona jelent meg nálunk; dohányt hoztak nekünk, melyért újságokat kértek. A fegyverek kölcsönös pihentetését javasolták.

Szeptember 17. Egy jegyzéket juttattak el hozzánk, melyben kijelentik, hogy kinyílt a szemük. Nem mi vagyunk Oroszország ellenségei, hanem saját szövetségeseik. Remélik, hogy hamarosan béke lesz. Legyen fegyverszünet, mint áprilisban volt.

Az orosz XVI. és XXXIII. hadtest rendszeresen átveszi újságainkat. A Pruth mentén úgy juttatjuk el propagandaanyagunkat az oroszokhoz, hogy vízmentes ládákba csomagolva, a folyón az árral leúsztatjuk.

Kimutatás József főherceg-hadseregarcvonal zászlóaljainak, illetve lovasszázadainak ütközetlétszámáról 1917. október 1-én.

1.) *1. hadsereg.*

16. honvédgyalogdandárnál	787[1]
7. gyaloghadosztálynál	747
15. „	621
37. honvédgyaloghadosztálynál	459
39. „	693
70. „	733
72. gyaloghadosztálynál	910
218. német gyaloghadosztálynál	624
225. „ „	699
1. lovashadosztálynál	133
3. „	163
7. „	91
10. „	186

2.) *7. hadsereg.*

30. gyaloghadosztálynál	676
31. „	762
34. „	611
59. „	500
40. honvédgyaloghadosztálynál	613
51. „	580
74. „	605
1. német gyaloghadosztálynál	685
8. bajor „	623
6. lovashadosztálynál	167
5. honvédlovashadosztálynál	126
11. „	122
Bajor lovashadosztálynál	150

3.) *3. hadsereg.*

5. gyaloghadosztálynál	692
16. „	739
36. „	564
42. honvédgyaloghadosztálynál	615
16. német tartalékgyaloghadosztálynál	589
83. német gyaloghadosztálynál	725
2. lovashadosztálynál	150

Az adatok hiányzanak:

a német 117. és 200., a közös 71. gyaloghadosztályról, a 8. hegyi dandárról és a 8. lovashadosztályról.

[1] Lőfegyver (puska, illetve karabély).

Seregtesteknél (dandár, gyalog- és lovashadosztály) a zászlóaljak, illetve lövészszázadok ütközetlétszámának kimutatása.

16.	honvéd gyalogdandárnál	901[1]
7.	gyaloghadosztálynál	763
15.	„	677
37.	honvéd gyaloghadosztálynál	467
39.	„	711
70.	„	639
71.	gyaloghadosztálynál	443
72.	„	861
225.	német gyaloghadosztálynál	695
1.	lovashadosztálynál	142
3.	„	151
10.	„	187
6.	„	136
5.	honvéd lovashadosztálynál	123
11.	„	127
30.	gyaloghadosztálynál	655
31.	„	795
34.	„	663
40.	honvéd gyaloghadosztálynál	608
51.	„	558
74.	„	588
59.	gyaloghadosztálynál	543
1.	német gyaloghadosztálynál	708
4.	német pót-gyaloghadosztálynál	660
5.	gyaloghadosztálynál	726
16.	„	786
36.	„	603
42.	honvéd gyaloghadosztálynál	568
16.	német tartalék-gyaloghadosztálynál	568
83.	német gyaloghadosztálynál	706
2.	lovashadosztálynál	162

[1] Lőfegyver (puska, illetve karabély).

A 3. hadsereghez beosztott 43. lövészhadosztály tagozása.

43. hadosztálytörzs,

59. dandártörzs,

24. gyalogezred : Három zászlóaljjal, három géppuskás-századdal, két gyalogsági ágyúsosztaggal, három gránátvető szakasszal, egy műszaki századdal,

41. gyalogezred : Négy zászlóaljjal, két géppuskásszázaddal, két gyalogsági ágyúsosztaggal, három gránátvető szakasszal, egy műszaki századdal,

86. lövészdandár-törzs,

20. lövészezred : Három zászlóaljjal, három géppuskás-századdal, két gyalogsági ágyúsosztaggal, két gránátvető szakasz-szal, egy műszaki századdal,

22. lövészezred : Három zászlóaljjal, három géppuskás-századdal, két gyalogsági ágyúsosztaggal, két gránátvető szakasz-szal, egy műszaki századdal,

16. tábori tüzérdandár-törzs,

16. tábori ágyúsezred : Négy üteggel, egy légvédelmi üteggel, egy aknavető üteggel,

16. tábori tarackosezred : Négy üteggel,

1. nehéz tábori tüzérezred : Három nehéz tarackosüteggel, egy nehéz ágyúsüteggel,

7/4. árkászszázad,

3/10. (bosnyák) építőszázad és a szervezetszerű vonatok, intézetek.

Létszáma : 371 kardos tiszt. 5295 puska, 104 géppuska, 36 gránátvető, 12 gyalogsági ágyú. Op. 4801. szám.

Brest-litowski fegyverszüneti szerződés.

Brest-Litowsk, 1917. december 15.

Egyrészt Németország, Ausztria-Magyarország, Bulgária és Törökország legfőbb hadvezetőségének, másrészt Oroszország legfőbb hadvezetőségének meghatalmazott képviselői, tartós, mindegyik fél részére becsületes béke megteremtése végett az alábbi fegyverszüneti szerződést kötötték.

I.) A fegyverszünet 1917. december 17-én déli 12 órakor kezdődik és 1918. január 14-én déli 12 óráig tart.

A szerződő felek mindegyikének joga van ahhoz, hogy a 21. napon 7 napos határidővel felmondja a fegyverszüneti szerződést. Ha a felmondás nem következik be, akkor a fegyverszünet automatikusan tovább tart mindaddig, míg a felek egyike, 7 napos határidővel fel nem mondja.

II.) A fegyverszüneti szerződés a megnevezett hatalmaknak a Keleti-tenger és a Fekete-tenger közötti arcvonalon álló összes szárazföldi és légi haderejére kiterjed. Ázsiában, az orosz-török hadszíntéren is érvényes a fegyverszüneti szerződés. A szerződő felek kötelezik magukat arra, hogy a fegyverszünet alatt a meghatározott arcvonalon és a Moonsund-szigeteken lévő csapategységeket nem erősítik meg és hogy egy támadás előkészítésére szolgáló átcsoportosítást nem fognak csinálni. Továbbá kötelezik magukat, hogy 1918. január 14-ig, a Keleti-tenger és a Fekete-tenger között hadműveleti eltolásokat nem hajtanak végre, leszámítva azokat a csapateltolásokat, melyeket a fegyverszünet kezdetéig már elrendeltek, vagy megindítottak. Végül kötelezik magukat, hogy a Keleti-tenger kikötőiben, a Greenwichtől számított 15. foktól keletre és a Fekete-tenger kikötőiben, a fegyverszünet alatt nem vonnak össze csapatokat.

III.) Az európai hadszíntéren az állások előtti drótakadályok jelzik a demarkációs vonalat. Ezt a vonalat csakis a IV.) pontban meghatározott feltételekkel szabad átlépni. Ott, hol az állások nem alkotnak összefüggő vonalat, demarkációs vonalul a legelől megszállott állások vonala szolgál. Az egymással szemben levő két állás közötti terepsáv semleges. Hasonlóképen semlegesek azok a hajózható folyók, melyek az egymással szemben levő állásokat elválasztják. Hajózni nem szabad rajtuk, kivévén a kereskedelmi hajózásokat. Olyan részeken, ahol az egymással szemben levő állások messze esnek, a fegyverszüneti bizottságok mielőbb meghatározzák és a terepen kitűzik a demarkációs vonalat.

(VII.) pont.) Az ázsiai hadszíntéren a demarkációs vonalat és annak átlépését (IV. pont) a két fél rangban legidősebb parancsnoka kölcsönös megegyezéssel állapítja meg.

IV.) Hogy a szerződő felek népei között a barátságos viszonyt megteremtsük, a csapatok az alábbi feltételekkel érintkezhetnek egymással:

1.) Szabad a közlekedés és az érintkezés a hadikövetek, a fegyverszüneti bizottságok és képviselőik között. A hadtest-parancsnokságok, illetve hadtestkomiték igazolvánnyal lássák el őket.

2.) Minden orosz hadosztály szakaszán 2—3 helyen lehetővé kell tenni a megszervezett érintkezést.

A demarkációs vonalak között, a semleges övben, a szembenálló hadosztályok megállapodása szerint, találkozóhelyeket kell berendezni és fehér zászlókkal felismerhetővé tenni.

Az érintkezés csakis nappal történhetik, napfelkeltétől naplementéig.

Egyszerre legfeljebb 25 fő jöhet össze a találkozóhelyen, de fegyver nélkül.

Újságokat szabad kicserélni. Le nem ragasztott leveleket továbbítás céljából át lehet venni és adni.

Az adás-vétel és a cserekereskedés — a napi szükséglet terjedelmében — szabad.

3.) A semleges övben el szabad temetni az elesetteket. További határozványokban esetről-esetre a hadosztályparancsnokságok döntenek.

4.) A hadsereg kötelékéből elbocsátott s a demarkációs vonalon túl lakó személyek hazatérése ügyében csakis a béketárgyalások alkalmával lehet dönteni.

5.) Mindazokat, akik az I.)—IV.) pont ellenére az ellenfél demarkációs vonalát átlépik, le kell tartóztatni és csakis a béke megkötésekor, vagy a fegyverszüneti szerződés felmondásakor szabad őket szabadon bocsátani.

A szerződő felek kötelezik magukat, hogy szigorú parancsok és beható tanítás útján megtartják az érintkezés és közlekedés feltételeit és a kihágások következményeire felhívják a figyelmet.

V.) A tengeri háborúra a következő határozványok érvényesek:

1.) A Fekete-tengeren általában, a Keleti-tengeren pedig a Greenwichtől keletre számítandó 15. fokig érvényessé válik a fegyverszüneti szerződés és pedig minden félre nézve, mely azon a vízen tartózkodik. A Fehér-tengerre és az Északi Jeges-tengerre vonatkozóan a német és az orosz tengerészet vezetősége kölcsönösen megállapodik egymással a fegyverszünet kérdésében. Kereskedelmi és hadihajók elleni támadástól tartózkodni kell az említett

vizeken. A kölcsönös megállapodásoknál rá kell térni arra is, hogy a szerződő felek más vizeken se támadhassák meg egymást.

2.) A demarkációs vonalakon, a kikötőkön és tengerpartokon sehol se szabad átrepülni.

3.) Demarkációs vonalul szolgál:

a) a Fekete-tengeren:

Olinka—Szent György torkolatnál a világító torony—Jeros tengerfok Trapezuntnál,

b) a Keleti-tengeren:

Rogekuel—nyugati part—Worms—Bogskaer—Swenska—Hoeherne vonal.

A Worms és Bogskaer közötti demarkációs vonal részleteit a Keleti-tengerre illetékes fegyverszüneti bizottság fogja meghatározni (VII.) pont) annak figyelembevételével, hogy az orosz tengeri haderő minden időben szabadon hajózhat az Aaland-vizeken.

Az orosz tengeri haderő déli irányban, a központi hatalmak tengeri hadereje északi irányban nem lépheti át a demarkációs vonalat.

Az orosz kormány felelős érte, hogy az entente tengeri hadereje, mely a fegyverszünet kezdetekor a demarkációs vonaltól északra eső vizeken van, — vagy később ott tartózkodnék — hasonlóképen viselkedjék, mint az orosz tengeri haderő.

4.) A kereskedelmi hajózás az V./4.) pontban meghatározott vizeken szabad. A kereskedelem kérdésében a Fekete- és Keleti-tengerre illetékes fegyverszüneti bizottság dolgozza ki a részletes megállapodásokat (VII. 1. és 7. pont).

5.) A szerződő felek kötelezik magukat, hogy a fegyverszünet alatt sem a Fekete-, sem a Keleti-tengeren nem készítenek elő támadóhadműveleteket.

VI.) Izgalmak és félreértések elkerülése érdekében, a gyalogság az arcvonal mögött 5 kilométer távolságban, a tüzérség 15 kilométer távolságban tarthat gyakorlatokat.

A földalatti aknaharcot azonnal meg kell szüntetni. Léggömbök és repülőgépek a demarkációs vonaltól számított 10 kilométer távolságban tartózkodjanak.

A demarkációs vonal mögött szabad erődítő munkálatokat végezni, azzal a kikötéssel, hogy azok támadás előkészítésére nem szolgálhatnak.

VII.) A fegyverszünet kezdetekor az alább nevezett bizottságok alakulnak:

1.) Rigában a Keleti-tengerre vonatkozóan;

2.) Dünaburgban a Keleti-tengerre vonatkozóan Disnáig,

3.) Brest-Litowskban a Disnától a Pripet-mocsárig terjedő arcvonal számára;

A focsanii fegyverszünet,

melyet egyrészt a román arcvonalon lévő orosz és román hadseregek, másrészt az ugyanezen arcvonalon lévő német, osztrák-magyar, bolgár és török haderők kötöttek.

1. §. A Dniester és bezárólag a Duna torkolata közé eső arcvonalon működő, Cserbacsev tábornok parancsnoksága alatt álló orosz hadseregek és az ugyanazon arcvonalon elhelyezett József főherceg és Mackensen tábornagy parancsnoksága alatt álló német, osztrák-magyar, bolgár és török hadseregek az alábbi ideiglenes fegyverszüneti egyezményt kötötték meg addig, míg egész Oroszország alkotmányozó gyűlése a háború vagy a béke kérdésében nem dönt.

A román hadseregek, melyek Presan tábornok parancsnoksága alatt működnek és amelyek a román arcvonal egy részét alkották, szintén megkötik ezt az egyezményt arra az időre, ameddig az orosz hadseregekkel tart a fegyverszünet a román arcvonalon.

2. §. Mindkét fél köteles az ellenségeskedés megkezdését 72 órával előbb bejelenteni.

Ez az egyezmény magától megszűnik abban a percben, amidőn a német, osztrák-magyar, bolgár és török haderő támadást kezd a Balti-tenger és a Duna torkolata közötti arcvonal bármely szakaszán, legyen az bár a román arcvonalon kívül, vagy az ellenségeskedésnek a román, vagy az orosz hadsereg részéről való megkezdése esetében.

Ebben az esetben is 72 órával előbb kell értesíteni a másik felet.

3. §. Mihelyt ez a szerződés megvalósul, az 1. §-ban említett arcvonalon minden ellenségeskedés megszűnik.

4. §. A légi hadműveleteket mindkét fél beszünteti, nemcsak az ellenséges vonalak felett, hanem a szerződő felek első vonalaitól számított 10 kilométer széles sávon belül is. Ezen időben ugyancsak teljesen megszűnik a kötöttléggömbök tevékenysége is.

5. §. Járőröket vagy egyes csatárokat, semmiféle feladattal se szabad az illető fél drótakadályán túl küldeni.

6. §. Egyik fél előörsei se léphetnek át a maguk drótakadályán.

7. §. Mindkét fél kötelezi magát, hogy nem végeztet sem támadást előkészítő, sem állás erősítését célzó munkálatokat. Csak az állások fenntartására szolgáló és a csapatok anyagi állapotá-

nak javítását (élelmezés, egészségügyi állapot) célzó munkálatok és barakok építése szabad.

8. §. Attól kezdve, hogy ez a szerződés megvalósul, mindkét fél kötelezi magát, hogy nem ad ki hadműveleti szállításokra, mozdulatokra és csoportosításokra parancsokat, valamint nem is hajtja végre azokat az átcsoportosításokat, melyekre bezárólag december 5. után adta volna ki a parancsot.

A fegyverszünet egész tartama alatt szabad az egységek felváltása a hadtestek szakaszaiban, szintúgy egységek eltolása a hadseregek körleteiben is, a csapatok elhelyezésének és élelmezésének javítása végett.

Nincsen megengedve valamely hadtest körletéből visszavont csapatok pótlása, csak ugyanolyan erejű osztagok által, melyek az 1. §-ban említett arcvonalon állanak.

9. §. Az arcvonalon most elhelyezett egységeket tilos egyesek vagy egységek kivonásával, más arcvonalak megerősítése céljából gyöngíteni.

10. §. A semleges öv a fegyverszünet tartama alatt a legelől levő drótakadályok között van. Mesterséges akadályok hiányában a legelől levő árkok határolják, vagy két olyan egyenes vonal, melyeket az állások meghosszabbításában táblák jelölnek meg.

A Duna deltájának vidékén a semleges övet a Szent György-ág alkotja.

11. §. A semleges övbe való belépés tilos. De fegyvertelen személyekkel szemben, kik nappal esetleg odatévednek erőszakos intézkedéseket nem fognak alkalmazni.

12. §. Bárki, aki a szerződő felek valamelyikéhez tartozik, hadifogságba esik, ha nem veszi figyelembe a semleges övet.

13. §. A semleges övben szeszes italok árusítása, ajándékozása vagy fogyasztása tilos.

14. §. Az egyezmény tartama alatt kitört viszálykodások esetén a két fél kiküldöttei döntenek. A kiküldöttek találkozásának helyét és idejét hadikövetek útján fogják megállapítani.

15. §. Mindkét félnek joga van hozzá, hogy az egyezmény határozványainak módosítását javasolja. Evégből egy ugyanolyan, teljes joggal felruházott bizottságot kell összehívni, mint aminő a mostani.

16. §. Ez a fegyverszüneti egyezmény mindkét fél vizi haderejére is vonatkozik.

17. §. Ez az egyezmény az aláírás pillanatától fogva érvényes.

18. §. A fegyverszünet érvényét veszti attól kezdve, amidőn egyrészt a központi hatalmak legfőbb hadvezetősége, másfelől a legfőbb orosz parancsnokság és a legfőbb román parancsnokság olyan fegyverszünetet köt, mely határozottan magába foglalja a Balti-tengertől a Fekete-tengerig terjedő egész arcvonalat.

19. §. A kiküldöttek közvetítésével mindenik fél megkapja ennek az egyezménynek egy aláírott és franciául szerkesztett példányát.

Az alulírottak azt a kívánságukat hangoztatják, hogy a Duna-torkolatok közötti területnek és a Fekete-tengeren, valamint valamennyi Duna-ágon Galacig való hajózásnak kérdését, külön vegyes bizottság vitassa és állapítsa meg.

József főherceg és v. Mackensen tábornagy nevében :

von *Morgen* s. k.,
altábornagy.

Cserbacsev tábornok nevében :

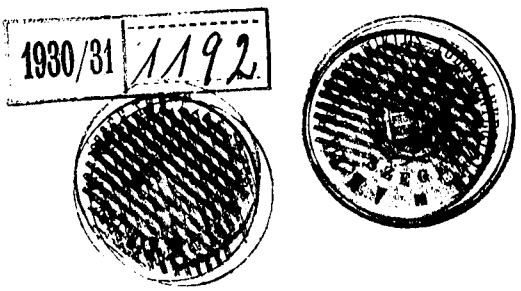
Kelcsevsky s. k.,
tábornok, az orosz
9. hadsereg parancsnoka.

Presan tábornok nevében :

Lupescu s. k.,
tábornok.

75. számú melléklet.

Kölcsönös harctéri helyzet az orosz-román fronton 1918. január 12-én, midőn a hadseregarcvonal-parancsnokságot utódomnak, báró Kövess tábornagynak átadtam.

Magyarázat.

80 ho. orosz (nagyorosz) hadosztály.

1 ho. román hadosztály.

14. ho. ukránná lett hadosztály.

Az orosz 8. hadseregnél:
Az orosz XVI. hadtest (41., 47. és 160. hadosztály) az arcvonalból kivált, Briczany-nál van összevonva. Az orosz II. lovashadtest (a 9. lovas- és a kombinált lovashadosztály) Mogilew-től délre gyülekezett. A 8. hadseregparancsnokság Mogilew-ben van.

Az orosz 9. hadseregnél:
A 9. hadseregparancsnokság Botosani-n van, attól délre a 7. lovashadosztály gyülekezik.

Az orosz 4. hadseregnél:
A 4. hadseregparancsnokság Roman-ban van.

A román főparancsnokság
(Ferdinánd román király és Schtscherbatschew orosz tábornok) Jassy-ban van.

A román 9., 13., 15. és ½ 4. gyaloghadosztály Észak-Moldva-ba menetel az orosz csapatok felváltására.

Az osztrák-magyar 3. hadseregparancsnokság
Sniaty-on feloszlik. A hadsereg a német Süd-Armee (déli hadsereg) körletét fogja átvenni.
Az osztrák-magyar XIII. hadtestet (16. és 42. honvéd hadosztály) kivonták az arcvonalból.

Az osztrák-magyar 7. hadseregnél
a 31. hadosztály tartalék a Pruth völgyében Czernowitz mögött, a 40. honvéd hadosztály a Sereth völgyében Radautz mögött, a 7. hadseregparancsnokság Kuty-ban van.

Az osztrák-magyar 1. hadseregnél
a 70. honvéd hadosztály a Csik-medencében tartalék, az 1. hadseregparancsnokság Csikszereda-n van.

A 30. és 59. hadosztály a német déli hadseregnél már álllásban van, a német déli hadsereg német hadosztályait osztrák-magyar csapatok már felváltották.

A XIII. hadtestparancsnokság alatt a 16., 31. és 42. honvéd hadosztály a zloczówi szakaszban a német I. hadtestet fogja felváltani.

Mérték = 1:400.000.

0 5 10 15 20 25 30 35 40 km.

M. Kir. Állami Térképészet

M. 718/930. R.

44° 48° CZERNOWITZ

44°49° HUSIATYN

43°30' Ferrótol keletre — Bukowina — XXXIV — Russland — 44° — Russland

43° 48° SNIATYN — Bukowina — Rumänien — 45° 48° MOGILEW

44° 47° PIATRA

MÉRTÉK 1:200.000 vagy 1 cm. = 2 km.

5 4 3 2 1 0 5 10 15 km.

5000 4 3 2 1 0 5000 10.000 15.000 20.000 lépés

M. KIR. ÁLLAMI TÉRKÉPÉSZET.

Utánnyomás tilos.